483

BIBLIA SACRA VERSICULIS DISTINCTA

PARS SECUNDA.

Digitized by Google

PROPHETIA
ISAIÆ.

Caput Primum.

Tempus quo prephetavit Iſaias ſuper Iudam & Ieruſalem, quæ ob ſuam ingratitudinem aliáque ſcelera, omni pœnarum genere à Deo percuſſa, non eſt ad eum reverſa : quamobrem dicit miſerrimam imminere ipſi deſolationem : victima & ſollemnitates ipſius rejiciuntur : & quid facere debeat ut in gratiam à Deo recipiatur. rurſum ob defectionem à priſtina virtute in varia peccata, gravem vindictam, & futuram tandem ipſius liberationem & in feliciorem ſtatum reſtitutionem vaticinatur.

A 1 VISIO Iſaiæ filij Amos, quam
vidit ſuper Judam & Jeruſalem
in diebus Oziç, Joathan, Achaz,
& Ezechiæ, regum Juda.
2 Audite cæli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus
locutus eſt. Filios enutrivi, &
exaltavi : ipſi autem ſpreverunt me.
3 Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui : Iſraël autem me non cognovit, &
populus meus non intellexit.
B 4 Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate,
ſemini nequam, filiis ſceleratis : dereliquerunt Dominum, blaſphemaverunt ſanctum Iſraël, abalienati
ſunt retrorſum.
5 Super quo percutiã vos ultrà addentes prçvaricationẽ? omne caput languidũ, & omne cor mœrens.
6 A planta pedis uſque ad verticem, non eſt in eo
ſanitas: vulnus, & livor, & plaga tumens, non eſt circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo.
*Inf. 5. b. 6. 7 * Terra veſtra deſerta, civitates veſtræ ſuccenſæ igni : regionem veſtram coram vobis alieni devorant, & deſolabitur ſicut in vaſtitate hoſtili.
C 8 Et derelinquetur filia Sion ut umbraculum in
vinea, & ſicut tugurium in cucumerario, & ſicut civitas quæ vaſtatur,
*Rom. 9. g. 29. 9 * Niſi Dominus exereituum reliquiſſet nobis
*Gen. 19. e. 24. ſemen, * quaſi Sodoma fuiſſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus.
10 Audite verbum Dñi principes Sodomorũ, percipite auribus legẽ Dei noſtri populus Gomorrhç.
11 * Quò mihi multitudinem victimarum ve-
*Ier 6. e. 20. Amos 5. f. 22. ſtrarum, dicit Dominus? plenus ſum. holocauſta
arietum, & adipem pinguium, & ſanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum, nolui.
12 Cùm veniretis ante conſpectum meum, quis
quæſivit hæc de manibus veſtris, ut ambularetis in
atriis meis?
13 Ne offeratis ultrà ſacrificium fruſtrà: incenſũ
D abominatio eſt mihi. Neomeniam, & ſabbatum, &
feſtivitates alias non ferã, iniqui ſunt cœtus veſtri:
14 Calendas veſtras, & ſollemnitates veſtras,
odivit anima mea : facta ſunt mihi moleſta, laboravi ſuſtinens.
15 Et cùm extenderitis manus veſtras, avertam
oculos meos à vobis : & cùm multiplicaveritis orationem, non exaudiam : *manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt.
16 * Lavamini, mundi eſtote, auferte malum *Inf. 59. a. 3.
cogitationum veſtrarum ab oculis meis : quieſcite *1. Pet.
agere perverſè, 3. b. 11.
17 Diſcite benefacere : quærite judicium, ſubvenite oppreſſo, judicate pupillo, defendite viduam. E
18 Et venite, & arguite me, dicit Dominus : ſi
fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur : & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt.
19 Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis.
20 Quòd ſi nolueritis, & me ad iracundiam provocaveritis : gladius devorabit vos, quia os Domini
locutum eſt.
21 Quomodo facta eſt meretrix civitas fidelis,
plena judicij? juſtitia habitavit in ea, nunc autem
homicidæ.
22 Argentum tuum verſum eſt in ſcoriam : vinum tuum miſtum eſt aqua.
23 Principes tui infideles, ſocij furum: omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones. * Pupillo F *Ier. 5.
non judicãt: & cauſa viduæ non ingreditur ad illos. g. 28.
24 Propter hoc ait Dominus Deus exercituum
fortis Iſraël : Heu, conſolabor ſuper hoſtibus meis,
& vindicabor de inimicis meis.
25 Et convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum ſcoriam tuam, & auferam omne
ſtannum tuum.
26 Et reſtituam judices tuos ut fuerunt priùs, G
& conſiliarios tuos ſicut antiquitus : poſt hæc vocaberis civitas juſti, urbs fidelis.
27 Sion in judicio redimetur, & reducent eam
in juſtitia :
28 Et conteret ſceleſtos, & peccatores ſimul : &
qui dereliquerunt Dominum, conſumentur.
29 Confundentur enim ab idolis, quibus ſacrificaverũt: & erubeſcetis ſuper hortis, quos elegeratis,
30 Cùm fueritis velut quercus defluentibus foliis, & velut hortus abſque aqua.
31 Et erit fortitudo veſtra, ut favilla ſtuppæ, &

Digitized by Google

opus veſtrum quaſi ſcintilla: & ſuccendetur utrumque ſimul, & non erit qui extinguat.

Caput II.

Ad montem domus Domini fluent omnes gentes, & de Sion exibit lex, nec ultrà bello moleſtabitur: domus verò Iacob ob idololatriam, avaritiam & reliqua ſcelera abjicitur: ſuperbi humiliabuntur, & ſolus Dominus exaltabitur.

A 1 VErbum, quod vidit Iſaias, filius Amos, ſuper Juda & Jeruſalem.

2 * Et erit in noviſſimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur ſuper colles, & fluent ad eum omnes gentes.

*Michææ 4.a.1.

3 Et ibunt populi multi, & dicent: Venite & aſcendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis ejus: quia de Sion exibit lex, & verbum Domini de Jeruſalem.

B 4 Et judicabit Gentes, & arguet populos multos: & conflabunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces: non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultrà ad prælium.

5 Domus Jacob venite, & ambulemus in lumine Domini.

6 Projeciſti enim populum tuum, domum Jacob: quia repleti ſunt ut olim, & augures habuerunt ut Philiſthiim, & pueris alienis adhæſerunt.

7 Repleta eſt terra argento & auro: & non eſt finis theſaurorum ejus:

8 Et repleta eſt terra ejus equis: & innumerabiles quadrigæ ejus. Et repleta eſt terra ejus idolis: opus manuum ſuarum adoraverunt, quod fecerunt digiti eorum.

9 Et incurvavit ſe homo, & humiliatus eſt vir: ne ergo dimittas eis.

C 10 Ingredere in petrã, & abſcondere in foſſa humo à facie timoris Domini, & à gloria majeſtatis ejus.

11 Oculi ſublimes hominis humiliati ſunt, & incurvabitur altitudo virorum: exaltabitur autem Dominus ſolus in die illa.

12 Quia dies Domini exercituum ſuper omnem ſuperbum, & excelſum, & ſuper omnem arrogantem: & humiliabitur.

13 Et ſuper omnes cedros Libani ſublimes, & erectas, & ſuper omnes quercus Baſan.

14 Et ſuper omnes montes excelſos, & ſuper omnes colles elevatos.

15 Et ſuper omnem turrim excelſam, & ſuper omnem murum munitum,

D 16 Et ſuper omnes naves Tharſis, & ſuper omne quod viſu pulchrum eſt.

17 Et incurvabitur ſublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum, & elevabitur Dominus ſolus in die illa:

18 Et idola penitus conterentur:

19 *Et introibunt in ſpeluncas petrarum, & in voragines terræ, à facie formidinis Domini, & à gloria majeſtatis ejus, cùm ſurrexerit percutere terram.

*Oſee 10.c.8. Luc.23.e 30. Apoc.6.d.16.

20 In die illa projiciet homo idola argenti ſui, & ſimulachra auri ſui, quæ fecerat ſibi ut adoraret, talpas & veſpertiliones.

21 Et ingredietur ſciſſuras petrarum, & in cavernas ſaxorum, à facie formidinis Domini, & à gloria majeſtatis ejus, cùm ſurrexerit percutere terram.

22 Quieſcite ergo ab homine, cujus ſpiritus in naribus ejus eſt, quia excelſus reputatus eſt ipſe.

Caput III.

Futura Iudæorum ob ſua peccata gravis afflictio ac deſertio, & puerorum atque effeminatorum dominium: peccata ſuperiorum arguit: item ſuperbiam & curioſam laſciviam filiarum Sion in ignominiam vertendam prædicit.

1 ECce enim dominator Dominus exercituum auferet à Jeruſalem, & à Juda validum & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ; A

2 Fortem, & virum bellatorem, judicem, & prophetam, & ariolum, & ſenem;

3 Principem ſuper quinquaginta, & honorabilem vultu, & conſiliarium, & ſapientem de architectis, & prudentem eloquij myſtici.

4 Et dabo pueros principes eorum, & effeminati dominabuntur eis.

5 Et irruet populus, vir ad virum, & unuſquiſque ad proximum ſuum: tumultuabitur puer contra ſenem, & ignobilis contra nobilem.

6 Apprehendet enim vir fratrem ſuum domeſticum patris ſui: Veſtimentum tibi eſt, princeps eſto noſter, ruina autem hæc ſub manu tua. B

7 Reſpondebit in die illa, dicens: Non ſum medicus, & in domo mea non eſt panis, neque veſtimentum: nolite conſtituere me principem populi.

8 Ruit enim Jeruſalem, & Judas concidit: quia lingua eorum & adinventiones eorum contra Dominum, ut provocarent oculos majeſtatis ejus.

9 Agnitio vultus eorum reſpondit eis: & peccatũ ſuum quaſi Sodoma prędicaverunt, nec abſconderunt: væ animæ eorũ: quoniã reddita ſunt eis mala.

10 Dicite juſto quoniam benè, quoniam fructum adinventionum ſuarum comedet.

11 Væ impio in malum: retributio enim manuum ejus fiet ei.

12 Populum meum exactores ſui ſpoliaverunt, & mulieres dominatæ ſunt eis. Popule meus, qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt, & viam greſſuum tuorum diſſipant. C

13 Stat ad judicandum Dominus, & ſtat ad judicandos populos.

14 Dominus ad judicium veniet cum ſenibus populi ſui, & principibus ejus: vos enim depaſti eſtis vineam, & rapina pauperis in domo veſtra.

15 Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis, dicit Dñs Deus exercituum?

16 Et dixit Dominus: Pro eo quòd elevatæ ſunt filiæ Sion, & ambulaverunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus ſuis, & compoſito gradu incedebant:

17 Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit. D

18 In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas,

19 Et torques, & monilia, & armillas, & mitras,

20 Et diſcriminalia, & periſcelidas, & murenulas, & olfactoriola, & inaures,

21 Et annulos, & gemmas in fronte pendentes,

22 Et mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus,

23 Et ſpecula, & ſindones, & vittas, & theriſtra.

24 Et erit pro ſuavi odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro criſpanti crine calvitium, & pro faſcia pectorali cilicium.

25 Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, & fortes tui in prælio.

26 Et mœrebunt atque lugebunt portæ ejus, & deſolata in terra ſedebit.

Caput

Digitized by Google

Caput IV.

Septem mulieres unum maritum appetent : germen Domini exaltabitur : & reliquiæ Iſraël ablutis earum ſordibus ſalvæ erunt, magnâque ſecuritate & felicitate afficientur.

A 1 ET apprehendent ſeptem mulieres virum
unum in die illa dicentes : Panem no-
ſtrum comedemus, & veſtimentis noſtris ope-
riemur : tantummodò invocetur nomen tuum
ſuper nos, aufer opprobrium noſtrum.
2 In die illa, erit germen Domini in ma-
gnificentia & gloria, & fructus terræ ſublimis,
& exultatio his qui ſalvati fuerint de Iſraël.
3 Et erit : Omnis qui relictus fuerit in Sion,
& reſiduus in Jeruſalem, ſanctus vocabitur,
omnis qui ſcriptus eſt in vita in Jeruſalem.
4 Si abluerit Dominus ſordes filiarum Sion,
& ſanguinem Jeruſalem laverit de medio ejus,
in ſpiritu judicij, & ſpiritu ardoris.
5 Et creabit Dominus ſuper omnem locum
Montis Sion, & ubi invocatus eſt, nubem per
diem, & fumum & ſplendorem ignis flamman-
tis in nocte : ſuper omnem enim gloriam pro-
tectio.
6 Et tabernaculum erit in umbraculum diei
ab æſtu, & in ſecuritatem, & abſconſionem
à turbine, & à pluvia.

Caput V.

Sub figura vineæ ſterilis in direptionem traditæ prophetat judicium & deſertionem Judæorum, ipſoriúmque peccata deſcribuntur : avaritia in coadunandis poſſeſſionibus : ebrietas & contemptus ſcientiæ Dei : inferni dilatatio : humiliatio ſuperborum, & exaltatio Dei : felicitas quoque juſtorum & væ diverſis peccatorum generibus denuntiatur : & ſignum in nationibus elevandum contra Judæos.

A 1 CAntabo dilecto meo canticum patruelis
Jer. 2. e.21. mei vineæ ſuæ. Vinea facta eſt dilecto
Mat. 21. d.33. meo in cornu filio olei.
2 Et ſepivit eam, & lapides elegit ex illa, &
plantavit eam electam, & ædificavit turrim in
medio ejus, & torcular extruxit in ea : & ex-
pectavit ut faceret uvas, & fecit labruſcas.
3 Nunc ergo habitatores Jeruſalem, & viri
Juda, judicate inter me & vineam meam.
4 Quid eſt quod debui ultrà facere vineæ
B meæ, & non feci ei? an quòd expectavi ut fa-
ceret uvas, & fecit labruſcas?
5 Et nunc oſtendam vobis quid ego faciam
vineæ meæ : auferam ſepem ejus, & erit in di-
reptionem : diruam maceriam ejus, & erit in
conculcationem.
6 Et ponam eam deſertam : non putabitur,
& non fodietur : & aſcendent vepres & ſpinæ :
& nubibus mandabo ne pluant ſuper eam im-
brem.
7 Vinea enim Domini exercituum, domus
Iſraël eſt : & vir Juda, germen ejus delectabi-
le : & expectavi ut faceret judicium, & ecce
iniquitas; & juſtitiam, & ecce clamor.
8 Væ qui conjungitis domum ad domum, &
agrum agro copulatis uſque ad terminum loci :
numquid habitabitis vos ſoli in medio terræ?
C 9 In auribus meis ſunt hæc, dicit Dominus
exercituum : Niſi domus multæ deſertæ fue-
rint, grandes & pulchræ, abſque habitatore.
10 Decem enim jugera vinearum facient
laguunculam unam, & triginta modij ſementis
facient modios tres.
11 Væ qui conſurgitis manè ad ebrietatem
ſectandam, & potandum uſque ad veſperam,
ut vino æſtuetis.
12 Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia,
& vinum in conviviis veſtris : & opus Domini
non reſpicitis, nec opera manuum ejus conſi-
deratis.
13 Propterea captivus ductus eſt populus
meus, quia non habuit ſcientiam, & nobiles
ejus interierunt fame, & multitudo ejus ſiti
exaruit.
14 Propterea dilatavit infernus animam D
ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino :
& deſcendent fortes ejus, & populus ejus, &
ſublimes glorioſíque ejus, ad eum.
15 Et incurvabitur homo, & humiliabitur
vir, & oculi ſublimium deprimentur.
16 Et exaltabitur Dominus exercituum in
judicio, & Deus ſanctus ſanctificabitur in ju-
ſtitia.
17 Et paſcentur agni juxta ordinem ſuum,
& deſerta in ubertatem verſa advenæ come-
dent.
18 Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis
vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum.
19 Qui dicitis : Feſtinet, & citò veniat opus E
ejus, ut videamus : & appropiet, & veniat con-
ſilium ſancti Iſraël, & ſciemus illud.
20 Væ qui dicitis malum bonum, & bonum
malum : ponentes tenebras lucem, & lucem
tenebras : ponentes amarum in dulce, & dulce
in amarum.
21 * Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, *Prov.
& coram vobiſmetipſis prudentes. 3.c.7.
22 Væ qui potentes eſtis ad bibendum vi- Rom. 12.
num, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem. d.16.
23 Qui juſtificatis impium pro muneribus,
& juſtitiam juſti aufertis ab eo.
24 Propter hoc, ſicut devorat ſtipulam lin- F
gua ignis, & calor flammæ exurit; ſic radix
eorum quaſi favilla erit, & germen eorum ut
pulvis aſcendet. Abjecerunt enim legem Do-
mini exercituum, & eloquium ſancti Iſraël
blaſphemaverunt.
25 Ideò iratus eſt furor Domini in popu-
lum ſuum, & extendit manum ſuam ſuper
eum, & percuſſit eum : & conturbati ſunt
montes, & facta ſunt morticina eorum, quaſi
ſtercus in medio platearum. In his omnibus
non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus
ejus extenta.
26 Et elevabit ſignum in nationibus procul,
& ſibilabit ad eum de finibus terræ : & ecce fe-
ſtinus velociter veniet.
27 Non eſt deficiens, neque laborans in eo: G
non dormitabit, neque dormiet, neque ſolve-
tur cingulum renum ejus, nec rumpetur corri-
gia calceamenti ejus.
28 Sagittæ ejus acutæ, & omnes arcus ejus
extenti. Ungulæ equorum ejus ut ſilex, & rotæ
ejus quaſi impetus tempeſtatis.

Digitized by Google

29 Rugitus ejus ut leonis, rugiet ut catuli
leonum: & frendet, & tenebit prædam: &
amplexabitur, & non erit cui eruat.
30 Et ſonabit ſuper eum in die illa ſicut ſo-
nitus maris: aſpiciemus in terram, & ecce te-
nebræ tribulationis, & lux obtenebrata eſt in
caligine ejus.

Caput VI.

Iſaias viſa Domini majeſtate condemnat ſe quòd tacuerit, ſed mundatis labiis ſuis offert ſe ad prædicandum: prædicitur excæcandus populus uſque ad deſolationem civitatum Iudæ, & ejus quæ derelicta erat futura conſolatio.

A 1 IN anno, quo mortuus eſt rex Ozias, vidi
Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum
& elevatum: & ea quæ ſub ipſo erant, reple-
bant templum.
2 Seraphim ſtabant ſuper illud: ſex alæ
uni, & ſex alæ alteri: duabus velabant faciem
ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus
volabant.
B 3 Et clamabant alter ad alterum, & dice-
*Apoc. 4. c. 8. bant: * Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus
Deus exercituum, plena eſt omnis terra glo-
ria ejus.
4 Et commota ſunt ſuperliminaria cardinum
à voce clamantis, & domus repleta eſt fumo.
5 Et dixi: Væ mihi, quia tacui, quia vir
pollutus labiis ego ſum, & in medio populi pol-
luta labia habentis ego habito, & regem Do-
minum exercituum vidi oculis meis.
C 6 Et volavit ad me unus de Seraphim, & in
manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de
altari.
7 Et tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigit
hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, &
peccatum tuum mundabitur.
8 Et audivi vocem Domini dicentis: Quem
mittam? & quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego,
mitte me.
*Matt. 13. b. 14. Marc. 4. b. 12. Luc. 8. b. 10. 9 Et dixi: Vade, & dices populo huic: * Au-
dite audientes, & nolite intelligere: & videte
viſionem, & nolite cognoſcere.
10 Excæca cor populi hujus, & aures ejus
D aggrava: & oculos ejus claude: ne fortè videat
Joan. 12. f. 40. Act. 28. f. 26. Rom. 11. b. 8. oculis ſuis, & auribus ſuis audiat, & corde ſuo
intelligat: & convertatur, & ſanem eum.
11 Et dixit: Uſquequò Domine? Et dixit:
Donec deſolentur civitates abſque habitatore,
& domus ſine homine, & terra relinquetur
deſerta.
12 Et lõgè faciet Dominus homines, & mul-
tiplicabitur quæ derelicta fuerat in medio terræ.
13 Et adhuc in ea decimatio, & converte-
tur, & erit in oſtenſionem ſicut terebinthus, &
ſicut quercus, quæ expandit ramos ſuos: ſemen
ſanctum erit id, quod ſteterit in ea.

Caput VII.

Obſeſſa à Syris & ab Iſraël Ieruſalem, Iſaias prophetat illos non prævalituros, datque impio Achaz ſignum liberationis virginem parituram filium cujus nomen Emmanuël: prædicitque deſertionem Iſraël & graviſſimam Iudæ afflictionem ac ſolitudinem.

A 1 ET factum eſt in diebus Achaz filij Joa-
4. Reg. 16. a. 5. than, filij Oziæ regis Juda, aſcendit Ra-
ſin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex
Iſraël, in Jeruſalem, ad præliandum contra eam:
& non potuerunt debellare eam.
2 Et nuntiaverunt domui David, dicentes:
Requievit Syria ſuper Ephraim, & commotum
eſt cor ejus, & cor populi ejus, ſicut moventur
ligna ſilvarum à facie venti.
3 Et dixit Dominus ad Iſaiam: Egredere
in occurſum Achaz tu, & qui derelictus eſt
Jaſub filius tuus, ad extremum aquæ ductus
piſcinæ ſuperioris in via Agri fullonis.
4 Et dices ad eum: Vide ut ſileas: noli ti-
mere, & cor tuum ne formidet à duabus cau-
dis titionum fumigantium iſtorum in ira furo-
ris Raſin regis Syriæ, & filij Romeliæ:
5 Eò quòd conſilium inierit contra te Syria B
in malum Ephraim, & filius Romeliæ dicentes:
6 Aſcendamus ad Judam, & ſuſcitemus eum,
& avellamus eum ad nos, & ponamus regem
in medio ejus filium Tabeel.
7 Hæc dicit Dominus Deus: Non ſtabit, &
non erit iſtud:
8 Sed caput Syriæ Damaſcus, & caput Da-
maſci Raſin: & adhuc ſexaginta & quinque
anni, & deſinet Ephraim eſſe populus:
9 Et caput Ephraim Samaria, & caput Sa-
mariæ filius Romeliæ. Si non credideritis, non
permanebitis.
10 Et adjecit Dominus loqui ad Achaz, di-
cens:
11 Pete tibi ſignum à Domino Deo tuo in
profundum inferni, ſive in excelſum ſupra.
12 Et dixit Achaz: Non petam, & non
tentabo Dominum.
13 Et dixit: Audite ergo domus Dauid:
Numquid parum vobis eſt, moleſtos eſſe homi-
nibus, quia moleſti eſtis & Deo meo?
14 Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis C
ſignum. * Ecce virgo concipiet, & pariet fi- *Matt. 1. d. 23.
lium, & vocabitur nomen ejus Emmanuël. Luc. 1. c. 31.
15 Butyrum & mel comedet, ut ſciat re-
probare malum, & eligere bonum.
16 Quia antequam ſciat puer reprobare ma-
lum, & eligere bonum, derelinquetur terra,
quam tu deteſtaris à facie duorum regum ſuorũ.
17 Adducet Dominus ſuper te, & ſuper po-
pulum tuum, & ſuper domum patris tui dies qui
non venerunt à diebus ſeparationis Ephraim à
Juda cum rege Aſſyriorum.
18 Et erit in die illa: Sibilabit Dominus
muſcæ, quæ eſt in extremo fluminum Ægy-
pti, & api, quæ eſt in terra Aſſur,
19 Et venient, & requieſcent omnes in tor-
rentibus vallium, & in cavernis petrarum, &
in omnibus frutetis, & in univerſis foraminibus.
20 In die illa radet Dominus in novacula D
conducta, in his qui trans flumen ſunt, in rege
Aſſyriorum, caput & pilos pedum, & barbam
univerſam.
21 Et erit in die illa: Nutriet homo vaccam
boum, & duas oves,
22 Et præ ubertate lactis comedet butyrum:
butyrum enim & mel manducabit omnis qui
relictus fuerit in medio terræ.

Digitized by Google

23 Et erit in die illa : Omnis locus ubi fuerint mille vites, mille argenteis, in ſpinas & in vepres erunt.

24 Cum ſagittis & arcu ingredientur illuc : vepres enim & ſpinæ erunt in univerſa terra.

25 Et omnes montes, qui in ſarculo ſarrientur, non veniet illuc terror ſpinarum & veprium, & erit in paſcua bovis, & in conculcationem pecoris.

CAPUT VIII.

Jubetur Iſaias in libro ſcribere nomen pueri naſcituri: prædicit regna Iſraël & Syriæ deſtruenda, Iudæque afflictionem & futuram a Deo liberationem, licet multi ex Iuda caſuri ſint: jubet ligari teſtimonium & legem ſignari, ſubjiciens quæ immineant mala recedentibus à lege.

A 1 ET dixit Dominus ad me : Sume tibi librum grandem, & ſcribe in eo ſtylo hominis: Velociter ſpolia detrahe, citò prædare.

2 Et adhibui mihi teſtes fideles, Vriam ſacerdotem, & Zachariam filium Barachiæ :

3 Et acceſſi ad propheti ſſam, & concepit, & peperit filium. Et dixit Dominus ad me : Voca nomen ejus, Accelera ſpolia detrahere : Feſtina prædari.

4 Quia antequam ſciat puer vocare patrem ſuum & matrem ſuam, auferetur fortitudo Damaſci, & ſpolia Samariæ, coram rege Aſſyriorum.

5 Et adjecit Dominus loqui ad me adhuc, dicens :

B 6 Pro eo quòd abjecit populus iſte aquas Siloë, quæ vadunt cum ſilentio, & aſſumpſit magis Raſin, & filium Romeliæ :

7 Propter hoc ecce Dominus adducet ſuper eos aquas fluminis fortes & multas, regem Aſſyriorum, & omnem gloriam ejus : & aſcendet ſuper omnes riuos ejus, & fluet ſuper univerſas ripas ejus,

8 Et ibi per Judam, inundans, & tranſiens uſque ad collum veniet. Et erit extenſio alarum ejus, implens latitudinem terræ tuæ, ô Emmanuël.

9 Congregamini populi, & vincimini, & audite univerſæ procul terræ : confortamini, & vincimini, accingite vos & vincimini:

10 Inite conſilium, & diſſipabitur: loquimini verbum, & non fiet : quia nobiſcum Deus.

C 11 Hæc enim ait Dominus ad me : ſicut in manu forti erudivit me, ne irem in via populi hujus, dicens :

12 Non dicatis, conjuratio : omnia enim quæ loquitur populus iſte, conjuratio eſt : & timorem ejus ne timeatis : neque paveatis.

13 Dominum exercituum ipſum ſanctificate: ipſe pavor veſter, & ipſe terror veſter.

* Luc. 2. c. 14. Rom. 9. g. 33. 1. Pet. 2. b. 7. 14 Et erit vobis in ſanctificationem. * In lapidem autem offenſionis, & in petram ſcandali, duabus domibus Iſraël; in laqueum & in ruinam habitantibus Jeruſalem.

15 Et offendent ex eis plurimi, & cadent, & conterentur, & irretientur, & capientur.

16 Liga teſtimonium, ſigna legem in diſcipulis meis.

17 Et expectabo Dominum, qui abſcondit faciem ſuam à domo Jacob, & præſtolabor eum. D

18 Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Dominus in ſignum, & in portentum Iſraël à Domino exercituum, qui habitat in monte Sion.

19 Et cùm dixerint ad vos : Quærite à pythonibus, & à divinis, qui ſtrident in incantationibus ſuis : Numquid non populus à Deo ſuo requiret, pro vivis à mortuis?

20 Ad legem magis, & ad teſtimonium. Quod ſi non dixerint juxta verbum hoc, non erit eis matutina lux.

21 Et tranſibit per eam, corruet, & eſurieti & cùm eſurierit, iraſcetur, & maledicet regi ſuo, & Deo ſuo, & ſuſpiciet ſurſum.

22 Et ad terram intuebitur, & ecce tribulatio & tenebræ, diſſolutio & anguſtia, & caligo perſequens, & non poterit avolare de anguſtia ſua.

CAPUT IX.

Vaticinium de Chriſti nativitate, ipſiuſque imperio multiplicando : de liberatione Iudæ à regibus Iſrael & Syriæ : quorum regnorum, & præſertim regni Iſrael ad Deum redire nolentis, graviſſimas cædes inteſtinaque diſſidia prædicit.

1 PRimo tempore alleviata eſt Terra Zabulon, & Terra Nephthali : & noviſſimò aggravata eſt via maris trans Jordanem Galilææ Gentium. A Matt. 4. b. 15.

2 Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam : habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis.

3 Multiplicaſti gentem, non magnificaſti lætitiam. Lætabuntur coram te, ſicut qui lætantur in meſſe, ſicut exultant victores capta præda, quando dividunt ſpolia.

4 Jugum enim oneris ejus, & virgam humeri ejus, & ſceptrum exactoris ejus ſuperaſti, * ſicut in die Madian. * Jud. 7. f. 22.

5 Quia omnis violenta prædatio cum tumultu, & veſtimentum miſtum ſanguine, erit in combuſtionem, & cibus ignis.

6 PARVULUS enim NATUS eſt nobis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum ejus : & vocabitur nomen ejus, Admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis. B

7 Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis : ſuper ſolium David, & ſuper regnum ejus ſedebit : ut confirmet illud, & corroboret in judicio & juſtitia, amodò & uſque in ſempiternum : zelus Domini exercituum faciet hoc.

8 Verbum miſit Dominus in Jacob, & cecidit in Iſraël.

9 Et ſciet omnis populus Ephraim, & habitantes Samariam, in ſuperbia & magnitudine cordis dicentes :

10 Lateres ceciderunt, ſed quadris lapidibus ædificabimus : ſycomoros ſucciderunt, ſed cedros immutabimus.

11 Et elevabit Dominus hoſtes Raſin ſuper eum, & inimicos ejus in tumultum vertet :

Digitized by Google

C 12 Syriam ab Oriente, & Philiſthijm ab
Occidente: & devorabunt Iſraël toto ore. In
omnibus his non eſt averſus furor ejus, ſed ad-
huc manus ejus extenta:
13 Et populus non eſt reverſus ad percu-
tientem ſe, & Dominum exercituum non in-
quiſierunt.
14 Et diſperdet Dominus ab Iſraël caput &
caudam, incurvantem & refrænantem, die vna.
15 Longævus & honorabilis, ipſe eſt caput:
& propheta docens mendacium, ipſe eſt cauda.
16 Et erunt, qui beatificant populum iſtum,
ſeducentes: & qui beatificantur, præcipitati.
17 Propter hoc ſuper adoleſcentulis ejus non
lætabitur Dominus: & pupillorum ejus, & vi-
duarum non miſerebitur: quia omnis hypocri-
ta eſt & nequam, & univerſum os locutum eſt
D ſtultitiam. In omnibus his non eſt averſus furor
ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.
18 Succenſa eſt enim quaſi ignis impietas,
veprem & ſpinam vorabit: & ſuccendetur in
denſitate ſaltus, & convolvetur ſuperbia fumi.
19 In ira Domini exercituum conturbata eſt
terra, & erit populus quaſi eſca ignis: vir fra-
tri ſuo non parcet.
20 Et declinabit ad dexteram, & eſuriet: &
comedet ad ſiniſtram, & non ſaturabitur: unuſ-
quiſque carnem brachij ſui vorabit; Manaſſes
Ephraim, & Ephraim Manaſſen, ſimul ipſi con-
tra Iudam.
21 In omnibus his non eſt averſus furor
ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.

CAPUT X.

Væ condentibus leges iniquas in oppreſſionem pauperum & viduarum: regem Aſſur virgam furoris Domini prædicit ob ſuam ſuperbiam & cordis arrogantiam humiliandum: conſolatur Iſraël ne timeat ab Aſſur, reliquias ipſius ad Deum convertendas prædicens.

A 1 VÆ qui condunt leges iniquas: & ſcri-
bentes, injuſtiam ſcripſerunt:
2 Vt opprimerent in judicio pauperes, &
vim facerent cauſæ humilium populi mei: ut
eſſent viduæ præda eorũ, & pupillos diriperent.
3 Quid facietis in die viſitationis, & cala-
mitatis de longè venientis? ad cuius confugie-
tis auxilium? & vbi derelinquetis gloriam ve-
ſtram,
4 Ne incurvemini ſub vinculo, & cum in-
terfectis cadatis? Super omnibus his non eſt
averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus ex-
tenta.
5 Væ Aſſur, virga furoris mei & baculus ipſe
eſt, in manu eorum indignatio mea.
B 6 Ad gentem fallacem mittam eum, & con-
tra populum furoris mei mandabo illi, ut aufe-
rat ſpolia, & diripiat prædam, & ponat illum in
conculcationem quaſi lutum platearum.
7 Ipſe autem non ſic arbitrabitur, & cor ejus
non ita exiſtimabit: ſed ad conterendum erit
cor ejus, & ad internecionem gentium non
paucarum.
8 Dicet enim:
9 Numquid non principes mei ſimul reges
ſunt? numquid non vt Charcamis, ſic Calano;
& vt Arphad, ſic Emath? numquid non ut
Damaſcus, ſic Samaria?
10 Quomodo invenit manus mea regna ido- C
li, ſic & ſimulachra eorum de Jeruſalem, & de
Samaria.
11 Numquid non ſicut feci Samariæ & ido-
lis ejus, ſic faciam Jeruſalem & ſimulachris ejus?
12 Et erit, cùm impleverit Dominus cuncta
opera ſua in monte Sion, & in Jeruſalem, viſita-
bo ſuper fructum magnifici cordis regis* Aſſur, *4 Reg. 19.f.35.
& ſuper gloriam altitudinis oculorum ejus. Inf.37.f.36.
13 Dixit enim: In fortitudine manus meæ
feci, & in ſapientia mea intellexi: & abſtuli
terminos populorum, & principes eorum de-
prædatus ſum, & detraxi quaſi potens in ſubli-
mi reſidentes.
14 Et invenit quaſi nidum manus mea forti- D
tudinem populorum: & ſicut colliguntur ova,
quæ derelicta ſunt, ſic univerſam terram ego
congregavi: & non fuit qui moveret pennam,
& aperiret os, & ganniret.
15 Numquid gloriabitur ſecuris contra eum,
qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra
eum, à quo trahitur? quomodo ſi elevetur vir-
ga contra elevantem ſe, & exaltetur baculus,
qui utique lignum eſt.
16 Propter hoc mittet dominator Dominus
exercituum in pinguibus ejus tenuitatem: &
ſubtus gloriam ejus ſuccenſa ardebit quaſi com-
buſtio ignis.
17 Et erit lumen Iſraël in igne, & Sanctus
ejus in flamma: & ſuccendetur, & devorabi-
tur ſpina ejus, & vepres in die una.
18 Et gloria ſaltus ejus, & carmeli ejus, ab E
anima uſque ad carnem conſumetur, & erit
terrore profugus.
19 Et reliquiæ ligni ſaltus ejus præ paucitate
numerabuntur, & puer ſcribet eos.
20 Et erit in die illa: non adjiciet reſiduum
Iſraël, & hi qui fugerint de domo Iacob, inni-
ti ſuper eo qui percutit eos; ſed innitetur ſuper
Dominum ſanctum Iſraël in veritate.
21 Reliquiæ convertentur, reliquiæ, inquam,
Iacob ad Deum fortem.
22 * Si enim fuerit populus tuus Iſraël quaſi *Inf.11.c.11.
arena maris, reliquiæ convertentur ex eo: con- Rom.9.f.27.
ſummatio abbreviata inundabit juſtitiam.
23 Conſummationem enim & abbreviatio- F
nem Dominus Deus exercituum faciet in me-
dio omnis terræ.
24 Propter hoc, hæc dicit Dominus Deus
exercituum: Noli timere populus meus habi-
tator Sion ab Aſſur: in virga percutiet te, &
baculum ſuum levabit ſuper te in via Ægypti.
25 Adhuc enim paululum modicúmque, &
conſummabitur indignatio & furor meus ſuper
ſcelus eorum.
26 * Et ſuſcitabit ſuper eum Dominus exer- *Inf.37.c.36.
cituum flagellum, * juxta plagam Madian in *Iud.7.g.25.
petra Oreb, & virgam ſuam ſuper mare, & le-
vabit eam in via Ægypti.
27 Et erit in die illa: Auferetur onus ejus
de humero tuo, & iugum ejus de collo tuo, & G
computreſcet jugum à facie olei.

28 Veniet

Digitized by Google

28 Veniet in Aiath, tranſibit in Magron:
apud Machmas commendabit vaſa ſua.
29 Tranſierunt curſim, Gaba ſedes noſtra:
obſtupuit Rama, Gabaath Saulis fugit.
30 Hinni voce tua filia Gallim, attende Lai-
ſa, paupercula Anathoth.
31 Migravit Medemena: habitatores Gabim
confortamini.
32 Adhuc dies eſt, vt in Nobe ſtetur: agi-
tabit manum ſuam ſuper montem filiæ Sion,
collem Ieruſalem.
33 Ecce dominator Dominus exercituum
confringet laguncula in terrore, & excelſi ſta-
tura ſuccidentur, & ſublimes humiliabuntur.
34 Et ſubvertentur condenſa ſaltus ferro: &
Libanus cum excelſis cadet.

Caput XI.

Vaticinium de Chriſti nativitate, judicio, exaltatione, converſione populorum & gentium ad Chriſtum, & gloria ſepulchri ipſius: item de converſione reliquiarum Iſraël ad Deum, ac fide Gentium.

A *Act.13.d.23. 1 ET egredietur virga de radice Jeſſe, & flos
de radice ejus aſcendet.
2 Et requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini;
ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiritus con-
ſilij, & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis.
3 Et replebit eum ſpiritus timoris Domini.
Non ſecundùm viſionem oculorum judicabit,
neque ſecundùm auditum aurium arguet:
4 Sed judicabit in juſtitia pauperes, & arguet
in æquitate pro manſuetis terræ: & percutiet
*1.Theſ.2.b.8. terram virga oris ſui, * & ſpiritu labiorum ſuo-
rum interficiet impium.
5 Et erit juſtitia cingulum lumborum eius:
& fides cinctorium renum eius.
*Iſa.65.d.25. 6 * Habitabit lupus cum agno: & pardus
B cum hœdo accubabit: vitulus & leo & ovis ſi-
mul morabuntur, & puer parvulus minabit eos.
7 Vitulus & urſus paſcentur; ſimul requieſ-
cent catuli eorum: & leo quaſi bos comedet
paleas.
8 Et delectabitur infans ab ubere ſuper fora-
mine aſpidis: & in caverna reguli, qui ablacta-
tus fuerit, manum ſuam mittet.
9 Non nocebunt, & non occident in univer-
ſo monte ſancto meo: quia repleta eſt terra
ſcientia Domini, ſicut aquæ maris operientes.
*Rom.15.c.12. 10 * In die illa, radix Jeſſe, qui ſtat in ſi-
C gnum populorum, ipſum gentes deprecabun-
tur, & erit ſepulchrum ejus glorioſum.
11 Et erit in die illa: Adjiciet Dominus ſe-
cundò manum ſuam ad poſſidendum reſiduum
populi ſui, quod relinquetur ab Aſſyriis, & ab
Ægypto, & à Phetros, & ab Æthiopia, & ab
Ælam, & à Sennaar, & ab Emath, & ab in-
ſulis maris.
12 Et levabit ſignum in nationes, & congre-
gabit profugos Iſraël, & diſperſos Juda colliget
à quattuor plagis terræ.
D 13 Et auferetur zelus Ephraim, & hoſtes
Juda peribunt: Ephraim non æmulabitur Ju-
dam, & Judas non pugnabit contra Ephraim.
14 Et volabunt in humeros Philiſthijm per
mare, ſimul prædabuntur filios Orientis. Idu-
mæa & Moab præceptum manus eorum, & filij
Ammon obedientes erunt.
15 Et deſolabit Dominus linguam maris Æ-
gypti, & levabit manum ſuam ſuper flumen,
in fortitudine ſpiritus ſui: & percutiet eum in
ſeptem riuis, ita ut tranſeant per eum calceati.
16 Et erit via reſiduo populo meo, qui re-
linquetur ab Aſſyriis: ſicut fuit Iſraëli in die il-
la, qua aſcendit de Terra Ægypti.

Caput XII.

Canticum laudis & gratiarum actionis pro liberatione & beneficiis Chriſti ſalvatoris.

1 ET dices in die illa: Confitebor tibi Do- A
mine, quoniam iratus es mihi: conver-
ſus eſt furor tuus, & conſolatus es me.
2 Ecce Deus ſalvator meus, fiducialiter
agam, & non timebo: * quia fortitudo mea, *Exod.15.a.2.
& laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſa- Pſ.117.c.14.
lutem.
3 Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſal-
vatoris:
4 Et dicetis in die illa: Confitemini Domi-
no, & invocate nomen ejus: notas facite in B
populis adinventiones ejus: mementote quo-
niam excelſum eſt nomen ejus.
5 Cantate Domino quoniam magnificè fe-
cit: annuntiate hoc in univerſa terra.
6 Exulta, & lauda habitatio Sion: quia ma-
gnus in medio tui ſanctus Iſraël.

Caput XIII.

Ingens ac truculenta Babyloniorum vaſtatio à Medis.

1 ONus Babylonis, quod vidit Iſaias filius A
Amos.
2 Super montem caligino ſum levate ſignum,
exaltate vocem, levate manum & ingrediantur
portas duces.
3 Ego mandavi ſanctificatis meis, & vocavi
fortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea.
4 Vox multitudinis in montibus, quaſi po-
pulorum frequentium: vox ſonitus regum, gen-
tium congregatarum: Dominus exercituum
præcepit militiæ belli.
5 Venientibus de terra procul, à ſummitate
cœli: Dominus, & vaſa furoris ejus, vt diſper-
dat omnem terram.
6 Vlulate, quia propè eſt dies Domini: quaſi
vaſtitas à Domino veniet.
7 Propter hoc, omnes manus diſſolventur,
& omne cor hominis contabeſcet,
8 Et conteretur. Torſiones & dolores tene- B
bunt: quaſi parturiens, dolebunt: unuſquiſque
ad proximum ſuum ſtupebit, facies combuſtæ
vultus eorum.
9 Ecce dies Domini veniet, crudelis, & in-
dignationis plenus, & iræ furoriſque, ad ponen-
dam terram in ſolitudinem, & peccatores ejus
conterendos de ea.
10 * Quoniam ſtellæ cœli, & ſplendor earum, *Ezech.32.b.7.
non expandent lumen ſuum: obtenebratus eſt Ioel.2.b.10.3.c.15.
ſol in ortu ſuo, & luna non ſplendebit in lumi- Mat.24.c.29.
ne ſuo.
11 Et viſitabo ſuper orbis mala, & contra

 impios

Mat. 13. c.24. Luc.21. c.25. impios iniquitatem eorum, & quieſcere faciam ſuperbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo.

12 Pretioſior erit vir auro, & homo mundo obrizo.

C 13 Super hoc cælum turbabo: & movebitur terra de loco ſuo, propter indignationem Domini exercituum, & propter diem iræ furoris ejus.

14 Et erit quaſi damula fugiens, & quaſi ovis: & non erit qui congreget: unuſquiſque ad populum ſuum convertetur, & ſinguli ad terram ſuam fugient.

15 Omnis, qui inventus fuerit, occidetur: & omnis, qui ſupervenerit, cadet in gladio.

*Pſ.136. b.9. 16 * Infantes eorum allidentur in oculis eorum: diripientur domus eorum, & vxores eorum violabuntur.

17 Ecce ego ſuſcitabo ſuper eos Medos, qui argentum non quærant, nec aurum velint:

D 18 Sed ſagittis parvulos interficient, & lactantibus uteris non miſerebuntur, & ſuper filios non parcet oculus eorum.

19 Et erit Babylon illa glorioſa in regnis, inclyta ſuperbia Chaldæorum, * ſicut ſubvertit Dominus Sodomam & Gomorrham: *Gen.19. e.24.

20 Non habitabitur uſque in finem, & non fundabitur uſque ad generationem & generationem: nec ponet ibi tentoria Arabs, nec paſtores requieſcent ibi.

21 Sed requieſcent ibi beſtiæ, & replebuntur domus eorum draconibus: & habitabunt ibi ſtruthiones, & piloſi ſaltabunt ibi:

22 Et reſpondebunt ibi ululæ in ædibus ejus, & ſirenes in delubris voluptatis.

CAPUT XIV.

Vaticinium de Iudæorum conſolatione & à Babylonica captivitate liberatione, Babyloniorúmque contritione: quorum ingens ſuperbia, amplitudo dominij & crudelitas explicantur, vna cum punitione Philiſthinorum, ac cęterorum qui ob calamitatem Iudæorum lætati ſunt.

A 1 PRopè eſt ut veniat tempus ejus, & dies ejus non elongabuntur. Miſerebitur enim Dominus Jacob, & eliget adhuc de Iſraël, & requieſcere eos faciet ſuper humum ſuam: adjungetur advena ad eos, & adhærebit domui Jacob.

2 Et tenebunt eos populi, & adducent eos in locum ſuum: & poſſidebit eos domus Iſraël ſuper terram Domini in ſervos & ancillas: & erunt capientes eos qui ſe ceperant, & ſubjicient exactores ſuos.

3 Et erit in die illa: cùm requiem dederit tibi Deus à labore tuo, & à concuſſione tua, & à ſervitute dura, qua antè ſeruiſti:

4 Sumes parabolam iſtam contra regem Babylonis, & dices: Quomodo ceſſavit exactor, quievit tributum?

5 Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium,

B 6 Cædentem populos in indignatione, plaga inſanabili, ſubjicientem in furore gentes, perſequentem crudeliter.

7 Conquievit & ſiluit omnis terra, gaviſa eſt & exultavit:

8 Abietes quoque lætatæ ſunt ſuper te, & cedri Libani: ex quo dormiſti, non aſcendet qui ſuccidat nos.

9 Infernus ſubter conturbatus eſt in occurſum adventus tui, ſuſcitavit tibi gigantes. Omnes principes terræ ſurrexerunt de ſoliis ſuis, omnes principes nationum.

10 Univerſi reſpondebunt, & dicent tibi: Et tu vulneratus es ſicut & nos, noſtri ſimilis effectus es.

11 Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, concidit cadaver tuum: ſubter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes. C

12 Quomodo cecidiſti de cælo lucifer, qui manè oriebaris? corruiſti in terram, qui vulnerabas gentes?

13 Qui dicebas in corde tuo: In cælum conſcendã, ſuper aſtra Dei exaltabo ſoliũ meum, ſedebo in monte teſtamẽti, in lateribus Aquilonis.

14 Adſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo.

15 Veruntamen ad infernum detrahèris in profundum laci:

16 Qui te viderint, ad te inclinabuntur, téque proſpicient: Numquid iſte eſt vir, qui conturbavit terram, qui concuſſit regna, D

17 Qui poſuit orbem deſertum, & urbes ejus deſtruxit, vinctis ejus non aperuit carcerem?

18 Omnes reges gentium univerſi dormierunt in gloria, vir in domo ſua.

19 Tu autem projectus es de ſepulchro tuo, quaſi ſtirps inutilis pollutus, & obvolutus cum his qui interfecti ſunt gladio, & deſcenderunt ad fundamenta laci, quaſi cadaver putridum.

20 Non habebis conſortium, neque cum eis in ſepultura: tu enim terram tuam diſperdidiſti, tu populum tuum occidiſti: non vocabitur in æternum ſemen peſſimorum. E

21 Præparate filios ejus occiſioni in iniquitate patrũ ſuorum: non conſurgent, nec hereditabunt terrã, neq; implebunt faciem orbis civitatũ.

22 Et conſurgam ſuper eos, dicit Dominus exercituum: & perdam Babylonis nomen, & reliquias, & germen, & progeniẽ, dicit Dominus.

23 Et ponam eam in poſſeſſionem ericij, & in paludes aquarum, & ſcopabo eam in ſcopa terens, dicit Dominus exercituum. F

24 Juravit Dominus exercituũ, dicens: Si non, ut putavi, ita erit: & quomodo mente tractavi,

25 Sic eveniet: Ut conteram Aſſyrium in terra mea, & in montibus meis conculcem eum: & auferetur ab eis jugum ejus, & onus illius ab humero eorum tolletur.

26 Hoc conſilium, quod cogitavi ſuper omnem terram, & hæc eſt manus extenta ſuper univerſas gentes.

27 Dominus enim exercituum decrevit: & quis poterit infirmare? & manus ejus extenta: & quis avertet eam?

28 In anno, quo mortuus eſt rex Achaz, factum eſt onus iſtud:

29 Ne læteris Philiſthæa omnis tu, quoniam comminuta eſt virga percuſſoris tui: de radice enim colubri egredietur regulus, & ſemen ejus abſorbens volucrem. G

Digitized by Google

30 Et paſcentur primogeniti pauperum,& pauperes fiducialiter requieſcent: & interire faciam in fame radicē tuam,& reliquias tuas interficiam.

31 Ulula porta,clama civitas: proſtrata eſt Philiſthæa omnis: ab Aquilone enim fumus veniet, & non eſt qui effugiet agmen ejus.

32 Et quid reſpondebitur nuntijs gentis? Quia Dominus fundavit Sion,& in ipſo ſperabunt pauperes populi ejus.

CAPUT XV.

Moabitarum ruina prædicitur, & compaſſio prophetæ erga Moab.

A 1 ONus Moab. Quia nocte vaſtata eſt Ar Moab, conticuit: quia nocte vaſtatus eſt murus Moab, conticuit.

2 Aſcendit domus,& Dibon ad excelſa in planctum ſuper Nabo,& ſuper Medaba, Moab ululavit: * in cunctis capitibus ejus calvitium, & omnis barba radetur.

*Jerem. 48.f.37. Ezec.7.e.18.

B 3 In triviis ejus accincti ſunt ſacco: ſuper tecta ejus, & in plateis ejus omnis ululatus deſcendit in fletum.

4 Clamabit Heſebon, & Eleale, uſque Jaſa audita eſt vox eorum.ſuper hoc expediti Moab ululabunt, anima ejus ululabit ſibi.

C 5 Cor meum ad Moab clamabit, vectes ejus uſque ad Segor vitulam conternantem: per aſcenſum enim Luith flens aſcendet,& in via Oronaim clamorem contritionis levabunt.

6 Aquæ enim Nemrim deſertæ erunt, quia aruit herba,defecit germen,viror omnis interijt.

D 7 Secundùm magnitudinem operis,& viſitatio eorum: ad torrentem ſalicum ducent eos.

8 Quoniam circuivit clamor terminum Moab: uſque ad Gallim ululatus ejus,& uſque ad Puteum Elim clamor ejus.

9 Quia aquæ Dibon repletæ ſunt ſanguine:ponam enim ſuper Dibon additamenta; his qui fugerint de Moab leonem, & reliquiis terræ.

CAPUT XVI.

Orat emitti agnum, nempe Chriſtum, de Petra deſerti: Moab ob arrogantiam & perfidiam humiliabitur, paucis ex eo relictis.

A 1 EMitte agnum Domine dominatorem terræ, de Petra deſerti ad montem filiæ Sion.

2 Et erit:Sicut avis fugiens,& pulli de nido avolantes,ſic erunt filiæ Moab in tranſcenſu Arnon.

3 Ini conſilium, coge concilium: pone quaſi noctem umbram tuam in meridie: abſconde fugientes, & vagos ne prodas.

4 Habitabunt apud te profugi mei: Moab eſto latibulum eorum à facie vaſtatoris: finitus eſt enim pulvis, conſummatus eſt miſer: defecit qui conculcabat terram.

B 5 Et præparabitur in miſericordia ſolium,& ſedebit ſuper illud in veritate in tabernaculo David, judicans & quærens judicium, & velociter reddens quod juſtum eſt.

6 * Audivimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt valdè: ſuperbia ejus & arrogantia ejus, & indignatio ejus, pluſquam fortitudo ejus.

*Jerem. 48.d.29.

7 Idcircò ululabit Moab ad Moab, univerſus ululabit: his, qui lætantur ſuper muros cocti lateris, loquimini plagas ſuas.

8 Quoniam ſuburbana Heſebon deſerta ſunt,& vineam Sabama Domini Gentium exciderunt:flagella ejus uſque ad Jazer pervenerunt: erraverunt in deſerto, propagines ejus relictæ ſunt, tranſierunt mare. C

9 Super hoc plorabo in fletu Jazer vineam Sabama:inebriabo te lacryma mea Heſebon,& Eleale: quoniam ſuper vindemiam tuam, & ſuper meſſem tuam vox calcantium irruit.

10 Et auferetur lætitia & exultatio de Carmelo, & in vineis non exultabit neque jubilabit.vinum in torculari non calcabit,qui calcare conſueverat: vocem calcantium abſtuli.

11 Super hoc venter meus ad Moab quaſi cithara ſonabit,& viſcera mea ad murū cocti lateris. D

12 Et erit:cum apparuerit quod laboravit Moab ſuper excelſis ſuis, ingredietur ad ſancta ſua ut obſecret, & non valebit.

13 Hoc verbum, quod locutus eſt Dominus ad Moab ex tunc:

14 Et nunc locutus eſt Dominus, dicens: In tribus annis, quaſi anni mercenarij,auferetur gloria Moab ſuper omni populo multo,& relinquetur parvus & modicus, nequaquam multus.

CAPUT XVII.

Vaſtatis Damaſcenis auxiliaribus populi Iſraël, ſimiliter & Iſraël vaſtabitur, quia oblitus eſt Dei ſalvatoris ſui, ad quem calamitate preſſus revertetur: & væ perſecutoribus populi Domini denuntiatur.

1 ONus Damaſci. Ecce Damaſcus deſinet eſſe civitas,& erit ſicut acervus lapidū in ruina. A

2 Derelictæ civitates Aroër gregibus erunt, & requieſcent ibi, & non erit qui exterreat.

3 Et ceſſabit adjutorium ab Ephraim, & regnum à Damaſco:& reliquiæ Syriæ ſicut gloria filiorum Iſraël erunt: dicit Dominus exercituum.

4 Et erit in die illa: attenuabitur gloria Jacob, & pinguedo carnis ejus marceſcet.

5 Et erit ſicut congregans in meſſe quod reſtiterit, & brachium ejus ſpicas leget: & erit ſicut quærens ſpicas in valle Raphaim. B

6 Et relinquetur in eo ſicut racemus, & ſicut excuſſio oleæ duarum vel trium olivarum in ſummitate rami,ſive quattuor aut quinq; in cacuminibus ejus fructus ejus: dicit Dominus Deus Iſraël.

7 In die illa inclinabitur homo ad Factorem ſuum,& oculi ejus ad ſanctum Iſraël reſpicient:

8 Et non inclinabitur ad altaria, quæ fecerunt manus ejus: & quæ operati ſunt digiti ejus non reſpiciet,lucos & delubra.

9 In die illa, erunt civitates fortitudinis ejus derelictæ ſicut aratra, & ſegetes quæ derelictæ ſunt à facie filiorum Iſraël, & eris deſerta. C

10 Quia oblita es Dei ſalvatoris tui,& fortis adjutoris tui non es recordata: propterea plantabis plantationē fidelem, & germen alienū ſeminabis.

11 In die plantationis tuæ labruſca,& manè ſemen tuum florebit: ablata eſt meſſis in die hereditatis, & dolebit graviter.

12 Væ multitudini populorum multorum, ut multitudo maris ſonantis: & tumultus turbarum, ſicut ſonitus aquarum multarum. D

13 Sonabunt populi ſicut ſonitus aquarum inundantium, & increpabit eum, & fugiet procul; & rapietur

Digitized by Google

rapietur ſicut pulvis montium à facie venti,& ſi-
cut turbo coram tempeſtate.

14 In tempore veſpere, & ecce turbatio: in
matutino, & non ſubſiſtet, hæc eſt pars eorum qui
vaſtaverunt nos, & ſors diripientium nos.

Caput XVIII.

Adverſus Ægyptios qui Iudæos pellexerant ad confidendum in ipſis: adducitur conſolatio populi Iudaïci de reditu ad Ieruſalem.

A 1 VÆ terræ cymbalo alarum, quæ eſt trans
flumina Æthiopiæ,

2 Qui mittit in mare legatos, & in vaſis papyri
ſuper aquas. Ite angeli veloces ad gentem convul-
ſam,& dilaceratam; ad populum terribilem, poſt
quem non eſt alius; ad gentē expectantem & cō-
culcatam,cujus diripuerunt flumina terram ejus.

B 3 Omnes habitatores orbis, qui moramini in
terra, cum elevatum fuerit ſignum in montibus,
videbitis, & clangorem tubæ audietis:

4 Quia hæc dicit Dominus ad me: Quieſcam,
& conſiderabo in loco meo, ſicut meridiana lux
clara eſt, & ſicut nubes roris in die meſſis.

C 5 Ante meſſem enim totus effloruit, & imma-
tura perfectio germinabit,& præcidentur ramuſ-
culi ejus falcibus: & quæ derelicta fuerint, abſ-
cindentur, & excutientur.

6 Et relinquentur ſimul avibus montium,& be-
ſtiis terræ:& æſtate perpetua erunt ſuper eū volu-
cres,& omnes beſtiæ terræ ſuper illum hiemabūt.

D 7 In tempore illo, deferetur munus Domino
exercituum à populo divulſo & dilacerato: à po-
pulo terribili,poſt quem non fuit alius;à gente ex-
pectante,expectante & conculcata, cujus diripue-
runt flumina terram ejus; ad locum nominis Do-
mini exercituum, montem Sion.

Caput XIX.

Deſcribit plenius Ægyptiorum punitionem; & quòd ad Deum converſi, miſſo ipſis ſalvatore conſolabuntur.

A 1 ONus Ægypti. Ecce Dominus aſcendet ſu-
per nubem levem, & ingredietur Ægy-
ptum, & commovebuntur ſimulachra Ægypti à
facie ejus, & cor Ægypti tabeſcet in medio ejus.

2 Et concurrere faciam Ægyptios adverſus Æ-
gyptios: & pugnabit vir contra fratrem ſuum, &
vir contra amicum ſuum, civitas adverſus civita-
tem, regnum adverſus regnum.

3. Et dirumpetur ſpiritus Ægypti in viſceribus
ejus,& conſilium ejus præcipitabo: & interroga-
bunt ſimulachra ſua, & divinos ſuos, & pytho-
nes, & ariolos.

4 Et tradam Ægyptum in manu dominorum
crudelium, & rex fortis dominabitur eorum, ait
Dominus Deus exercituum.

5 Et areſcet aqua de mari, & fluvius deſolabi-
tur, atque ſiccabitur.

B 6 Et deficient flumina: attenuabuntur, & ſic-
cabūtur rivi aggerū.Calamus & juncus marceſcet:

7 Nudabitur alveus rivi à fonte ſuo, & omnis
ſementis irrigua ſiccabitur, areſcet, & non erit.

8 Et mœrebunt piſcatores, & lugebunt omnes
mittentes in flumen hamum, & expandentes re-
te ſuper faciem aquarum emarceſcent.

9 Confundentur qui operabantur linum, pe-
ctentes & texentes ſubtilia.

10 Et erunt irrigua ejus flaccentia: omnes qui
faciebant lacunas ad capiendos piſces.

11 Stulti principes Taneos, ſapientes conſilia-
rij Pharaonis, dederunt conſilium inſipiens. Quo-
modo dicetis Pharaoni: Filius ſapientium ego, fi-
lius regum antiquorum?

12 Ubi nunc ſunt ſapientes tui? annuntient tibi,
& indicent quid cogitaverit Dominus exerci-
tuum ſuper Ægyptum.

13 Stulti facti ſunt principes Taneos, emarcue-
runt principes Mempheos, deceperunt Ægy-
ptum, angulum populorum ejus.

14 Dominus miſcuit in medio ejus ſpiritum C
vertiginis: & errare fecerunt Ægyptum in omni
opere ſuo, ſicut errat ebrius & vomens.

15 Et non erit Ægypto opus,quod faciat caput
& caudam, incurvantem & refrænantem.

16 In die illa erit Ægyptus quaſi mulieres, &
ſtupebunt,& timebunt à facie cōmotionis manus
Domini exercituum,quā ipſe movebit ſuper eam.

17 Et erit Terra Juda Ægypto in pavorē:omnis
qui illius fuerit recordatus,pavebit à facie conſilij
Domini exercituū,quod ipſe cogitavit ſuper eam.

18 In die illa erunt quinque civitates in Terra
Ægypti,loquētes lingua Chanaan,& jurantes per
Dominū exercituum:Civitas ſolis vocabitur una.

19 In die illa erit altare Domini in medio Ter-
ræ Ægypti, & titulus Domini juxta terminū ejus.

20 Erit in ſignum, & in teſtimonium Domino D
exercituum in Terra Ægypti. Clamabunt enim
ad Dominum à facie tribulantis, & mittet eis ſal-
vatorem & propugnatorem, qui liberet eos.

21 Et cognoſcetur Dominus ab Ægypto,& co-
gnoſcent Ægyptij Dominum in die illa,& colent
eum in hoſtiis & in muneribus:& vota vovebunt
Domino, & ſolvent.

22 Et percutiet Dominus Ægyptum plaga, &
ſanabit eam, & revertentur ad Dominum, & pla-
cabitur eis, & ſanabit eos.

23 In die illa erit via de Ægypto in Aſſyrios,&
intrabit Aſſyrius Ægyptum, & Ægyptius in Aſ-
ſyrios, & ſervient Ægyptij Aſſur.

24 In die illa erit Iſraël tertius Ægyptio &
Aſſyrio:benedictio in medio terræ,

25 Cui benedixit Dominus exercituum,dicens:
Benedictus populus meus Ægypti, & opus ma-
nuum mearum Aſſyrio:hereditas autē mea Iſraël.

Caput XX.

Ex hoc quòd Iſaias jubetur nudus & diſcalceatus incedere, prædicitur Ægyptiorum & Æthiopum captivitas ab Aſſyrijs, Iudæis de illorum afflictione ſtupentibus.

1 IN anno, quo ingreſſus eſt Tharthan in Azo- A
tum, cùm miſiſſet eum Sargon rex Aſſyrio-
rum,& pugnaſſet contra Azotum,& cepiſſet eam:

2 In tempore illo locutus eſt Dominus in manu
Iſaiæ filij Amos, dicens: Vade,& ſolve ſaccum de
lumbis tuis, & calceamenta tua tolle de pedibus
tuis. Et fecit ſic,vadens nudus, & diſcalceatus.

3 Et dixit Dominus: Sicut ambulavit ſervus
meus Iſaias nudus,& diſcalceatus,trium annorum
ſignum & portentum erit ſuper Ægyptum,& ſu-
per Æthiopiam:

4 Sic minabit rex Aſſyriorum captivitatem Æ- B
gypti,& tranſmigrationem Æthiopiæ,juvenum &
ſenum,

Digitized by Google

ſenum, nudam & diſcalceatam, diſcoopertis na-
tibus ad ignominiam Ægypti.
5 Et timebunt, & confundentur ab Æthiopia
ſpe ſua, & ab Ægypto gloria ſua.
6 Et dicet habitator inſulæ hujus in die illa:
Ecce hæc erat ſpes noſtra, ad quos confugimus in
auxilium, ut liberarent nos à facie regis Aſſyrio-
rum: & quo modo effugere poterimus nos?

Caput XXI.

Ruina Babylonis per Medos & Perſas: onus Idumææ & Arabiæ.

A 1 ONus deſerti maris. Sicut turbines ab Aphri-
co veniunt, de deſerto venit, de terra hor-
ribili.
2 Viſio dura nuntiata eſt mihi: qui incredulus
eſt, infideliter agit: & qui depopulator eſt, vaſtat.
Aſcende Ælam, obſide Mede: omnem gemitum
ejus ceſſare feci.
3 Propterea repleti ſunt lumbi mei dolore, angu-
ſtia poſſedit me ſicut anguſtia parturientis: corrui
cùm audirem, conturbatus ſum cùm viderem.
B 4 Emarcuit cor meũ, tenebrę ſtupefecerunt me:
Babylon dilecta mea poſita eſt mihi in miraculũ.
5 Pone menſã, contemplare in ſpecula comeden-
tes & bibentes, ſurgite principes, arripite clypeum.
6 Hæc enim dixit mihi Dominus: Vade, & pone
ſpeculatorem: & quodcumque viderit, annuntiet.
7 Et vidit currum duorum equitum, aſcenſo-
rem aſini, & aſcenſorem cameli: & contemplatus
eſt diligenter multo intuitu.
8 Et clamavit leo: Super ſpeculam Domini
ego ſum, ſtans jugiter per diem: & * ſuper cu-
* Hab. 2. a. 1. ſtodiam meam ego ſum, ſtans totis noctibus.
9 Ecce iſte venit aſcenſor vir bigæ equitum, &
C reſpondit, & dixit: * Cecidit, cecidit Babylon, &
* Ier. 51. a. 8. Apoc. 14. b. 8. omnia ſculptilia deorum ejus contrita ſunt in
terram.
10 Tritura mea, & filij areæ meæ, quæ audivi à
Domino exercituum Deo Iſraël, annuntiavi vobis.
11 Onus Duma ad me clamat ex Seir: Cuſtos
quid de nocte? cuſtos quid de nocte?
12 Dixit cuſtos: Venit manè & nox: ſi quæritis,
quærite: convertimini, venite.
13 Onus in Arabia. In ſaltu ad veſperam dor-
mietis, in ſemitis Dedanim.
14 Occurrentes ſitienti ferte aquam, qui habi-
tatis terrã Auſtri, cum panibus occurrite fugienti.
D 15 A facie enim gladiorum fugerunt, à facie
gladij imminentis, à facie arcus extenti, à facie
gravis prælij:
16 Quoniam hæc dicit Dominus ad me: Adhuc
in uno anno, quaſi in anno mercenarij, & aufere-
tur omnis gloria Cedar.
17 Et reliquiæ numeri ſagittariorum fortium
de filiis Cedar imminuentur: Dominus enim
Deus Iſraël locutus eſt.

Caput XXII.

Sermo Domini contra Ieruſalem, cujus deflet propheta vaſtitatem: & quod neglecto Deo, fruſtrà ſe muniat ad reſiſtendum Aſſyriis: carpuntur quòd cùm plangere deberent, gulæ indulgeant: & rejecto Sobna templi præpoſito ſubſtituitur Eliacim, cui magna datur poteſtas.

A 1 ONus vallis viſionis. Quidnam quoque tibi
eſt, quia aſcendiſti & tu omnis in tecta?
2 Clamoris plena, urbs frequens, civitas exul-
tans: interfecti tui, non interfecti gladio, nec mor-
tui in bello.
3 Cuncti principes tui fugerunt ſimul, duréque
ligati ſunt: omnes qui inventi ſunt, vincti ſunt
pariter, procul fugerunt.
4 Propterea dixi: Recedite à me, amarè flebo:
nolite incumbere ut conſolemini me ſuper vaſti-
tate filiæ populi mei.
5 Dies enim interfectionis, & conculcationis, &
fletuum, Domino Deo exercituum in valle viſio-
nis, ſcrutans murum, & magnificus ſuper montem.
6 Et Ælam ſumpſit pharetram, currum homi-
nis equitis, & parietem nudavit clypeus.
7 Et erunt electæ valles tuæ plenæ quadriga-
rum, & equites ponent ſedes ſuas in porta. B
8 Et revelabitur operimentum Judæ, & vide-
bis in die illa armamentarium domus ſaltus.
9 Et ſciſſuras civitatis David videbitis, quia mul-
tiplicatæ ſunt: & congregaſtis aquas piſcinæ C
inferioris,
10 Et domos Jeruſalem numeraſtis, & deſtru-
xiſtis domos ad muniendum murum.
11 Et lacum feciſtis inter duos muros ad aquam
piſcinę veteris: & non ſuſpexiſtis ad eum, qui fece-
rat eam, & operatorem ejus de longè non vidiſtis.
12 Et vocabit Dominus Deus exercituum in
die illa ad fletum, & ad planctum, ad calvitium, &
ad cingulum ſacci:
13 Et ecce gaudiũ & lætitia, occidere vitulos & D
jugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinũ:
* Comedamus, & bibamus: cras enim moriemur. * Sap. 2. b. 6.
14 Et revelata eſt in auribus meis vox Domini Inf. 56. d. 12.
exercituum: Si dimittetur iniquitas hæc vobis do- 1. Cor.
nec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum. 15. d. 32.
15 Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Và-
de, ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo,
ad Sobnam præpoſitum templi, & dices ad eum:
16 Quid tu hîc: aut quaſi quis hîc: quia exci- E
diſti tibi hîc ſepulchrum, excidiſti in excelſo me-
moriale diligenter, in petra tabernaculum tibi.
17 Ecce Dominus aſportari te faciet, ſicut aſ-
portatur gallus gallinaceus, & quaſi amictum ſic
ſublevabit te.
18 Coronans coronabit te tribulatione, quaſi
pilam mittet te in terram latam, & ſpatioſam: ibi
morieris, & ibi erit currus gloriæ tuæ, ignominia
domus domini tui.
19 Et expellam te de ſtatione tua, & de mini-
ſterio tuo deponam te.
20 Et erit in die illa: Vocabo ſervum meum F
Eliacim filium Helciæ,
21 Et induam illum tunica tua, & cingulo tuo
confortabo eum, & poteſtatem tuam dabo in ma-
nu ejus: & erit quaſi pater habitantibus Jeruſa-
lem, & domui Juda.
22 * Et dabo clavem domus David ſuper hu- * Apoc. 3. b. 7.
merum ejus: & * aperiet, & non erit qui claudat: * Iob. 12. c. 14.
& claudet, & non erit qui aperiat.
23 Et figam illum paxillum in loco fideli, & erit
in ſolium gloriæ domui patris ejus.
24 Et ſuſpendent ſuper eum omnem gloriam
domus patris ejus, vaſorum diverſa genera, omne
vas parvulum, à vaſis craterarum uſque ad omne
vas muſicorum.
25 In die illa dicit Dominus exercituum: Au-
feretur

Digitized by Google

feretur paxillus, qui fixus fuerat in loco fideli: &
frangetur, & cadet: & peribit quod pependerat
in eo, quia Dominus locutus eſt.

Caput XXIII.

Tyri vaſtitas ad annos ſeptuaginta prædicitur propter ejus ſuperbiam, & poſteà reſtituetur.

A 1 Onus Tyri. Ululate naves maris: quia vaſtata eſt domus, unde venire conſueverant:
de Terra Cethim revelatum eſt eis.
2 Tacete qui habitatis in inſula: negotiatores
Sidonis transfretantes mare, repleverunt te.
3 In aquis multis ſemen Nili, meſſis fluminis
fruges ejus: & facta eſt negotiatio gentium.
4 Erubeſce Sidon: ait enim mare, fortitudo maris,
dicens: Non parturivi, & non peperi, & non enutrivi juvenes, nec ad incrementum perduxi virgines.
5 Cùm auditum fuerit in Ægypto, dolebunt
cùm audierint de Tyro;
6 Tranſite maria, ululate qui habitatis in inſula:
B 7 Numquid non veſtra hæc eſt, quæ gloriabatur à diebus priſtinis in antiquitate ſua? ducent
eam pedes ſui longè ad peregrinandum.
8 Quis cogitavit hoc ſuper Tyrum quondam
coronatam, cujus negotiatores principes, inſtitores ejus inclyti terræ?
9 Dominus exercituum cogitavit hoc, ut detraheret ſuperbiam omnis gloriæ, & ad ignominiam deduceret univerſos inclytos terræ.
10 Tranſi terram tuam quaſi flumen filia maris,
non eſt cingulum ultrà tibi.
C 11 Manum ſuam extendit ſuper mare, conturbavit regna: Dominus mandavit adverſus Chanaan, ut contereret fortes ejus,
12 Et dixit: Non adjicies ultrà ut glorieris, calũniam ſuſtinens virgo filia Sidonis: in Cethim conſurgens trãsfreta, ibi quoque non erit requies tibi.
13 Ecce terra Chaldæorum talis populus non
fuit, Aſſur fundavit eam; in captivitatem traduxerunt robuſtos ejus, ſuffoderunt domos ejus, poſuerunt eam in ruinam.
14 Ululate naves maris, quia devaſtata eſt fortitudo veſtra.
15 Et erit in die illa: In oblivione eris ô Tyre
ſeptuaginta annis, ſicut dies regis unius: poſt ſeptuaginta autem annos erit Tyro quaſi canticum
meretricis.
D 16 Sume citharam, circui civitatem meretrix
oblivioni tradita: benè cane, frequenta canticum, ut memoria tui ſit.
17 Et erit poſt ſeptuaginta annos: Viſitabit
Dominus Tyrum, & reducet eam ad mercedes
ſuas: & rurſum fornicabitur cum univerſis regnis
terræ ſuper faciem terræ.
18 Et erunt negotiationes ejus, & mercedes
ejus ſanctificatæ Domino: non condentur, neque
reponentur: quia his, qui habitaverint coram Domino, erit negotiatio ejus, ut manducent in ſaturitatem, & veſtiantur uſque ad vetuſtatem.

Caput XXIV.

Mala quæ Dominus propter peccata univerſo orbi facturus eſt, adjecta interim reliquiarum conſolatione: & quàm terribilis erit dies divini judicij.

A 1 Ecce Dominus diſſipabit terram, & nudabit
eam, & affliget faciem ejus, & diſperget
habitatores ejus.
2 * Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos: & ſicut * Oſee 4.b.9.
ſervus, ſic dominus ejus: ſicut ancilla, ſic domina
ejus: ſicut emens, ſic ille qui vendit: ſicut fœnerator, ſic is qui mutuum accipit: ſicut qui repetit,
ſic qui debet.
3 Diſſipatione diſſipabitur terra, & direptione
prædabitur. Dominus enim locutus eſt verbum
hoc.
4 Luxit, & defluxit terra, & infirmata eſt: defluxit orbis, infirmata eſt altitudo populi terræ.
5 Et terra infecta eſt ab habitatoribus ſuis: quia
tranſgreſſi ſunt leges, mutaverunt jus, diſſipaverunt fœdus ſempiternum.
6 Propter hoc maledictio vorabit terram, & B
peccabunt habitatores ejus: ideóque inſanient
cultores ejus, & relinquentur homines pauci.
7 Luxit vindemia, infirmata eſt vitis, ingemuerunt omnes qui lætabantur corde.
8 Ceſſavit gaudium tympanorum, quievit ſonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ.
9 Cum cantico non bibent vinum: amara erit
potio bibentibus illam.
10 Attrita eſt civitas vanitatis, clauſa eſt omnis
domus nullo introeunte.
11 Clamor erit ſuper vino in plateis: deſerta eſt
omnis lætitia: tranſlatum eſt gaudium terræ.
12 Relicta eſt in urbe ſolitudo, & calamitas opprimet portas.
13 Quia hæc erunt in medio terræ, in medio
populorum: quomodo ſi paucæ olivæ, quæ remanſerunt, excutiantur ex olea; & racemi, cùm fuerit
finita vindemia.
14 Hi levabunt vocem ſuam, atque laudabunt: C
cùm glorificatus fuerit Dominus, hinnient de
mari.
15 Propter hoc in doctrinis glorificate Dominum: in inſulis maris nomen Domini Dei Iſraël.
16 A finibus terræ laudes audivimus, gloriam
juſti. Et dixi: Secretum meum mihi, ſecretum
meum mihi, væ mihi: prævaricantes prævaricati ſunt, & prævaricatione tranſgreſſorum prævaricati ſunt.
17 Formido, & fovea, & laqueus ſuper te, qui
habitator es terræ.
18 Et erit: *Qui fugerit à voce formidinis, cadet * Jer. 48. g.44.
in foveam: & qui ſe explicaverit de fovea, tenebitur laqueo: quia cataractæ de excelſis apertæ
ſunt, & concutientur fundamenta terræ. D
19 Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra, commotione commovebitur
terra,
20 Agitatione agitabitur terra ſicut ebrius, &
auferetur quaſi tabernaculum unius noctis: &
gravabit eam iniquitas ſua, & corruet, & non adjiciet ut reſurgat.
21 Et erit: In die illa viſitabit Dominus ſuper
militiam cæli in excelſo; & ſuper reges terræ, qui
ſunt ſuper terram.
22 Et congregabuntur in congregatione unius
faſcis in lacum, & claudentur ibi in carcere: &
poſt multos dies viſitabuntur.
23 Et erubeſcet luna, & confundetur ſol, cùm
regnaverit Dominus exercituum in monte Sion,
& in Jeruſalem, & in conſpectu ſenum ſuorum
fuerit glorificatus.

Caput

Digitized by Google

CAPUT XXV.

Propheta Deo gratias agit de operibus ſuis mirabilibus, & beneficiis populo ipſius in monte Sion praſtandis.

A 1 DOmine Deus meus es tu, exaltabo te, &
confitebor nomini tuo: quoniam feciſti mi-
rabilia, cogitationes antiquas fideles, amen.
2 Quia poſuiſti civitatem in tumulum, urbem
fortem in ruinam, domum alienorum: ut non ſit
civitas, & in ſempiternum non ædificetur.
3 Super hoc laudabit te populus fortis, civitas
gentium robuſtarum timebit te.
4 Quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo
egeno in tribulatione ſua: ſpes à turbine, umbra-
culum ab æſtu. ſpiritus enim robuſtorum quaſi
turbo impellens parietem.
B 5 Sicut æſtus in ſiti, tumultum alienorum hu-
miliabis: & quaſi calore ſub nube torrente, propa-
ginem fortium marceſcere facies.
6 Et faciet Dñs exercituum omnibus populis in
monte hoc convivium pinguium, convivium vin-
demiæ, pinguiũ medullatorũ, vindemiæ defæcatæ.
C 7 Et præcipitabit in monte iſto faciem vinculi
colligati ſuper omnes populos, & telam quam or-
ditus eſt ſuper omnes nationes.
* Apoc. 7. d. 17. 21. b. 4. 8 Præcipitabit mortem in ſempiternum, * & au-
feret Dominus Deus lacrymam ab omni facie, &
opprobrium populi ſui auferet de univerſa terra:
quia Dominus locutus eſt.
9 Et dicet in die illa: Ecce Deus noſter iſte, ex-
pectavimus eum, & ſalvabit nos: iſte Dñs, ſuſtinui-
mus eũ, exultabimus, & lætabimur in ſalutari ejus.
D 10 Quia requieſcet manus Domini in monte
iſto: & triturabitur Moab ſub eo, ſicuti teruntur
paleæ in plauſtro.
11 Et extendet manus ſuas ſub eo, ſicut exten-
dit natans ad natandum: & humiliabit gloriam
ejus cum alliſione manuum ejus.
12 Et munimenta ſublimium murorum tuorum
concident, & humiliabuntur, & detrahentur in
terram uſque ad pulverem.

CAPUT XXVI.

Canticum gratiarum actionis ob exaltationem juſtorum & humiliationem impiorum, & de reſurrectione mortuorum.

A 1 IN die illa cantabitur canticum iſtud in terra
Juda:
Vrbs fortitudinis noſtræ Sion ſalvator, ponetur
in ea murus & antemurale.
2 Aperite portas, & ingrediatur gens juſta,
cuſtodiens veritatem.
3 Vetus error abijt: ſervabis pacem; pacem,
quia in te ſperavimus.
4 Speraſtis in Domino in ſæculis æternis, in
Domino Deo forti in perpetuum.
5 Quia incurvabit habitantes in excelſo, civi-
tatem ſublimem humiliabit.
Humiliabit eam uſque ad terram, detrahet eam
uſque ad pulverem.
6 Conculcabit eam pes, pedes pauperis, greſſus
egenorum.
B 7 Semita juſti recta eſt, rectus callis juſti ad
ambulandum.
8 Et in ſemita judiciorum tuorum Domine ſu-
ſtinuimus te: nomen tuum, & memoriale tuum
in deſiderio animæ.
9 Anima mea deſideravit te in nocte: ſed &
ſpiritu meo in præcordiis meis de manè vigila-
bo ad te.
Cùm feceris judicia tua in terra, juſtitiam diſ-
cent habitatores orbis.
10 Miſereamur impio, & non diſcet juſtitiam:
in terra ſanctorum iniqua geſſit, & non videbit
gloriam Domini.
11 Domine exaltetur manus tua, & non vi-
deant: videant, & confundantur zelantes populi:
& ignis hoſtes tuos devoret.
12 Domine dabis pacem nobis: omnia enim C
opera noſtra operatus es nobis.
13 Domine Deus noſter, poſſederunt nos do-
mini abſq; te, tãtùm in te recordemur nominis tui.
14 Morientes non vivant, gigantes non reſur-
gant: propterea viſitaſti & contriviſti eos, & per-
didiſti omnem memoriam eorum.
15 Induſiſti genti Domine, induſiſti genti:
numquid glorificatus es? elongaſti omnes termi-
nos terræ.
16 Domine in anguſtia requiſierunt te, in tri-
bulatione murmuris doctrina tua eis.
17 Sicut quæ concipit, cùm appropinquaverit
ad partum, dolens clamat in doloribus ſuis: ſic
facti ſumus à facie tua Domine.
18 Concepimus, & quaſi parturivimus, & pe- D
perimus ſpiritum, ſalutes non fecimus in terra,
ideò non ceciderunt habitatores terræ.
19 Vivent mortui tui, interfecti mei reſurgent:
expergiſcimini, & laudate qui habitatis in pulve-
re: quia ros lucis ros tuus, & terram gigantum
detrahes in ruinam.
20 Vade populus meus, intra in cubicula tua,
claude oſtia tua ſuper te, abſcondere modicum ad
momentum, donec pertranſeat indignatio.
21 * Ecce enim Dominus egredietur de loco * Mich. 1. a. 3.
ſuo, ut viſitet iniquitatem habitatoris terræ contra
eum: & revelabit terra ſanguinem ſuum, & non
operiet ultrà interfectos ſuos.

CAPUT XXVII.

Punitio Leviathan, paterna Domini correctio in filios Iſraël: civitas munita deſolabitur: filij Iſraël reverſi ab Aſſyriis & Ægypto adorabunt Dominum in Ieruſalem.

1 IN die illa viſitabit Dominus in gladio ſuo duro, A
& grandi, & forti, ſuper Leviathan ſerpentem
vectem, & ſuper Leviathan ſerpentem tortuoſum,
& occidet cetum, qui in mari eſt.
2 In die illa vinea meri cantabit ei.
3 Ego Dominus, qui ſervo eam, repentè pro-
pinabo ei: ne fortè viſitetur contra eam, nocte &
die ſervo eam.
4 Indignatio non eſt mihi: quis dabit me ſpi- B
nam & veprem in prælio: gradiar ſuper eam, ſuc-
cendam eam pariter?
5 An potiùs tenebit fortitudinem meam, faciet
pacem mihi, pacem faciet mihi?
6 Qui ingrediuntur impetu ad Jacob, florebit &
germinabit Iſraël, & implebunt faciẽ orbis ſemine.
7 Numquid juxta plagam percutiẽtis ſe percuſſit
eũ? aut ſicut occidit interfectos ejus, ſic occiſus eſt?
8 In menſura contra menſuram, cùm abjecta
fuerit, judicabis eam: meditatus eſt in ſpiritu ſuo
duro per diem æſtus.

Digitized by Google

C 9 Idcircò ſuper hoc dimittetur iniquitas domui Jacob:& iſte omnis fructus ut auferatur peccatum ejus, cùm poſuerit omnes lapides altaris ſicut lapides cineris alliſos, non ſtabunt luci & delubra.

10 Civitas enim munita deſolata erit,ſpecioſa relinquetur, & dimittetur quaſi deſertũ:ibi paſcetur vitulus,& ibi accubabit,& cõſumet ſũmitates ejus.

D 11 In ſiccitate meſſes illius conterentur,mulieres venientes,& docentes eam : non eſt enim populus ſapiens,proptereà non miſerebitur ejus,qui fecit eum; & qui formavit eum,non parcet ei.

12 Et erit : In die illa percutiet Dominus ab alveo fluminis uſque ad torrentem Ægypti,& vos congregabimini unus & unus filij Iſraël.

13 Et erit : In die illa clangetur in tuba magna, & venient qui perditi fuerant de Terra Aſſyriorum,& qui ejecti erant in Terra Ægypti, & adorabunt Dominum in monte ſancto in Jeruſalem.

Caput XXVIII.

Superbis & ebriis Iſraëlitis comminatur Dominus eò quòd ſacerdotes vacent ebrietati, & principes irrideant verba & comminationes prophetarum,ponentes mendacium ſpem ſuam : de lapide angulari in fundamentis Sion ponendo : de pœna illuſorum, & conſolatione paucorum bonorum.

A 1 VÆ coronæ ſuperbiæ ebriis Ephraim,& flori decidenti , gloriæ exultationis ejus, qui erant in vertice vallis pinguiſſimæ,errantes à vino.

2 Ecce validus & fortis Dominus , ſicut impetus grandinis; turbo confringens, ſicut impetus aquarum multarum inundantium , & emiſſarum ſuper terram ſpatioſam.

3 Pedibus conculcabitur corona ſuperbiæ ebriorum Ephraim.

B 4 Et erit flos decidens gloriæ exultationis ejus, qui eſt ſuper verticem vallis pinguium,quaſi tẽporaneũ ante maturitatẽ autũni:quod cùm aſpexerit videns ſtatim ut manu tenuerit, devorabit illud.

5 In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ,& ſertum exultationis reſiduo populi ſui:

6 Et ſpiritus judicij ſedenti ſuper judicium , & fortitudo revertentibus de bello ad portam.

7 Verùm hi quoque præ vino neſcierunt, & præ ebrietate erraverunt : ſacerdos & propheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt à vino,erraverunt in ebrietate, neſcierunt videntem,ignoraverunt judicium.

8 Omnes enim menſæ repletæ ſunt vomitu,ſordiúmque,ita ut non eſſet ultrà locus.

C 9 Quẽ docebit ſcientiã?& quem intelligere faciet auditũ?ablactatos à lacte,avulſos ab uberibus.

10 Quia manda remanda, manda remanda,expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi.

*1.Cor. 14.d.21. 11 * In loquela enim labij , & lingua altera loquetur ad populum iſtum.

12 Cui dixit:Hæc eſt requies mea,reficite laſſũ, & hoc eſt meum refrigerium:& noluerunt audire.

13 Et erit eis verbum Dñi:Manda remanda,mãda remãda,expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi,modicum ibi:ut vadãt,& cadant retrorſum,& conterãtur, & illaqueẽtur,& capiãtur.

D 14 Propter hoc audite verbum Domini viri illuſores, qui dominamini ſuper populum meum, qui eſt in Jeruſalem.

15 Dixiſtis enim:Percuſſimus fœdus cum morte ,& cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundans cùm tranſierit , non veniet ſuper nos : quia poſuimus mendacium ſpem noſtram , & mendacio protecti ſumus.

16 Idcircò hæc dicit Dominus Deus : * Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem,lapidem probatum : angularem,pretioſum, in fundamento fundatum. qui crediderit,non feſtinet. *Pſ.117. c.22. Mat.21. d.42. Act.4.b. 11. Rom.9. g.33. 1.Pet.2. b.6.

17 Et ponam in pondere judicium, & juſtitiam in menſura : & ſubvertet grando ſpem mendacij : & protectionem aquæ inundabunt.

18 Et delebitur fœdus veſtrũ cum morte, & pactum veſtrum cum inferno non ſtabit : flagellum inundãs cùm tranſierit,eritis ei in conculcationẽ. E

19 Quandocumque pertranſierit , tollet vos : quoniam manè diluculo pertranſibit in die & in nocte , & tantummodò ſola vexatio intellectum dabit auditui.

20 Coanguſtatum eſt enim ſtratum, ita ut alter decidat:& palliũ breve utrũq; operire non poteſt.

21 *Sicut enim in monte diviſionum ſtabit Dominus : * ſicut in valle,quæ eſt in Gabaon,iraſcetur : ut faciat opus ſuum , alienum opus ejus: ut operetur opus ſuum:peregrinũ eſt opus ejus ab eo. *2.Reg. 5.d.20. 1.Par. 14.c.11. *Ioſ.10. b.10.

22 Et nunc nolite illudere , ne fortè conſtringantur vincula veſtra. conſummationem enim & abbreviationem audivi à Domino Deo exercituum ſuper univerſam terram. F

23 Auribus percipite ,& audite vocem meam, attendite, & audite eloquium meum.

24 Nunquid tota die arabit arans ut ſerat,proſcindet & ſarriet humum ſuam ?

25 Nónne cùm adæquaverit faciem ejus, ſeret gith, & cyminum ſparget , & ponet triticum per ordinem,& hordeum & milium,& viciam in finibus ſuis ?

26 Et erudiet illum in judicio : Deus ſuus docebit illum.

27 Non enim in ſerris triturabitur gith,nec rota plauſtri ſuper cyminum circuibit : ſed in virga excutietur gith, & cyminum in baculo. G

28 Panis autem cõminuetur:verùm non in perpetuum triturans triturabit illum , neque vexabit eum rota plauſtri,nec ungulis ſuis cõminuet eum.

29 Et hoc à Domino Deo exercituum exivit,ut mirabile faceret cõſilium,& magnificaret juſtitiã.

Caput XXIX.

Obſidio & afflictio Ieruſalem , contritio gentium illam obſidentium: de libro ſignato , ac cæcitate Iudæorum : væ profundis corde denuntiatur : reliquias Iacob prædicit illuminandas, & ad Deum convertendas.

1 VÆ Ariel , Ariel civitas, quam expugnavit David : additus eſt annus ad annum : ſolemnitates evolutæ ſunt. A

2 Et circumvallabo Ariel, & erit triſtis & mœrens, & erit mihi quaſi Ariel.

3 Et circumdabo quaſi ſphæram in circuitu tuo, & jaciam contra te aggerem , & munimenta ponam in obſidionem tuam.

4 Humiliaberis,de terra loquêris,&de humo audietur eloquium tuum : & erit quaſi pythonis de terra vox tua , & de humo eloquium tuum muſſitabit.

5 Et

Digitized by Google

B 5 Et erit ſicut pulvis tenuis multitudo venti-
lantium te: & ſicut favilla pertranſiens multitu-
do eorum, qui contra te prævaluerunt:
6 Eritque repentè confeſtim. A Domino exer-
cituum viſitabitur in tonitruo, & commotione
terræ, & voce magna turbinis & tempeſtatis, &
flammæ ignis devorantis.
7 Et erit ſicut ſomnium viſionis nocturnæ mul-
titudo omnium Gentium, quæ dimicaverunt
contra Ariel, & omnes qui militaverunt,& obſe-
derunt, & prævaluerunt adverſus eam.
C 8 Et ſicut ſomniat eſuriens, & comedit, cùm
autem fuerit expergefactus,vacua eſt anima ejus:
& ſicut ſomniat ſitiens, & bibit, & poſtquam
fuerit expergefactus, laſſus adhuc ſitit, & anima
ejus vacua eſt: ſic erit multitudo omnium Gen-
tium, quæ dimicaverunt contra montem Sion.
9 Obſtupeſcite,& admiramini,fluctuate,& va-
cillate: inebriamini,& non à vino: movemini,&
non ab ebrietate.
D 10 Quoniam miſcuit vobis Dominus ſpiritum
ſoporis, claudet oculos veſtros prophetas & prin-
cipes veſtros,qui vident viſiones, operiet.
11 Et erit vobis viſio omnium ſicut verba libri
ſignati,quem cùm dederint ſcienti litteras,dicent:
Lege iſtum: & reſpondebit: Non poſſum, ſigna-
tus eſt enim.
12 Et dabitur liber neſcienti litteras, dicetúr-
que ei: Lege: & reſpondebit: Neſcio litteras.
*Matt. 15.b.8. Mar. 7.a.6. 13 Et dixit Dominus:*Eò quòd appropinquat
populus iſte ore ſuo, & labiis ſuis glorificat me,
cor autem ejus longè eſt à me, & timuerunt me
mandato hominum & doctrinis:
E 14 Ideò ecce ego addam ut admirationem fa-
ciam populo huic miraculo grandi & ſtupendo:
*1.Cor. 1.c.19. Abd.c.8. * peribit enim ſapientia à ſapientibus ejus, & in-
tellectus prudentium ejus abſcondetur.
15 Væ qui profũdi eſtis corde,ut à Domino abſ-
condatis conſilium: quorum ſunt in tenebris ope-
*Eccli. 23.c.26. ra,& dicunt: * Quis videt nos,& quis novit nos?
16 Perverſa eſt hæc veſtra cogitatio: quaſi ſi
lutum contra figulum cogitet, & dicat opus fa-
ctori ſuo: Non feciſti me: & figmentum dicat
fictori ſuo: Non intelligis.
F 17 Nónne adhuc in modico & in brevi con-
vertetur Libanus in charmel, & charmel in ſal-
tum reputabitur?
18 Et audient in die illa ſurdi verba libri, &
de tenebris & caligine oculi cæcorum videbunt.
19 Et addent mites in Domino lætitiam, &
pauperes homines in ſancto Iſraël exultabunt:
20 Quoniam defecit qui prævalebat, conſum-
matus eſt illuſor, & ſucciſi ſunt omnes qui vigi-
labant ſuper iniquitatem:
G 21 Qui peccare faciebant homines in verbo,&
arguentem in porta ſupplantabant, & declinave-
runt fruſtrà à juſto.
22 Propter hoc,hæc dicit Dominus ad domum
Jacob, qui redemit Abraham: Non modò con-
fundetur Jacob,nec modò vultus ejus erubeſcet:
23 Sed cùm viderit filios ſuos, opera manuum
mearum, in medio ſui ſanctificantes nomen
meum, & ſanctificabunt ſanctum Jacob,& Deum
Iſraël prædicabunt,
24 Et ſcient errantes ſpiritu intellectum, &
muſſitatores diſcent legem.

CAPUT XXX.

Comminatio adverſus Judæos,qui Domino inconſulto prementibus Aſſyriis ad Ægyptios confugiebant: ipſis quoque prophetarum admonitiones audire nolentibus, ſed vana præſidia quærentibus, gravem denuntiat afflictionem: & quàm ſit Deus futurus benignus ad ipſum revertentibus: & de magna revertentium felicitate, ac judicio impiorum.

1 VÆ filij deſertores, dicit Dominus, ut face- A
retis conſilium,& non ex me: & ordiremi-
ni telam, & non per ſpiritum meum, ut adderetis
peccatum ſuper peccatum:
2 Quia ambulatis ut deſcendatis in Ægyptum,
& os meum non interrogaſtis, ſperantes auxilium
in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in
umbra Ægypti.
3 Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confuſio-
nem,& fiducia umbræ Ægypti in ignominiam.
4 Erant enim in Tani principes tui, & nuntij
tui uſque ad Hanes pervenerunt.
5 Omnes confuſi ſunt ſuper populo,qui eis pro-
deſſe non potuit:non fuerũt in auxilium & in ali-
quã utilitatẽ,ſed in confuſionẽ & in opprobrium.
6 Onus jumentorum Auſtri. In terra tribulatio-
nis & anguſtię leęna,& leo ex eis,vipera & regulus B
volans, portantes ſuper humeros jumentorum di-
vitias ſuas,& ſuper gibbum camelorum theſauros
ſuos, ad populum qui eis prodeſſe non poterit.
7 Ægyptus enim fruſtrà & vanè auxiliabitur:ideò
clamavi ſuper hoc: Superbia tantùm eſt, quieſce.
8 Nunc ergo ingreſſus ſcribe ei ſuper buxum,
& in libro diligenter exara illud,& erit in die no-
viſſimo in teſtimonium uſque in æternum.
9 Populus enim ad iracundiam provocans eſt,&
filij mendaces,filij nolentes audire legem Dei.
10 Qui dicunt videntibus: Nolite videre;& aſ-
piciẽtibus:Nolite aſpicere nobis ea,quę recta ſunt:
loquimini nobis placentia, videte nobis errores.
11 Auferte à me viam, declinate à me ſemi- C
tam, ceſſet à facie noſtra ſanctus Iſraël.
12 Propterea hæc dicit ſanctus Iſraël: Pro eo
quòd reprobaſtis verbum hoc, & ſperaſtis in ca-
lumnia & in tumultu, & innixi eſtis ſuper eo:
13 Propterea erit vobis iniquitas hæc ſicut in-
terruptio cadens,& requiſita in muro excelſo,quo-
niã ſubitò,dum non ſperatur,veniet contritio ejus.
14 Et comminuetur ſicut conteritur lagena fi-
guli contritione pervalida: & non invenietur de
fragmentis ejus teſta,in qua portetur igniculus de
incendio,aut hauriatur parum aquæ de fovea.
15 Quia hæc dicit Dominus Deus ſanctus
Iſraël: Si revertamini & quieſcatis,ſalvi eritis: in
ſilentio & in ſpe erit fortitudo veſtra.Et noluiſtis:
16 Et dixiſtis: Nequaquam, ſed ad equos fu- D
giemus: ideò fugietis. Et ſuper veloces aſcende-
mus: ideò velociores erunt,qui perſequentur vos.
17 Mille homines à facie terroris unius: & à fa-
cie terroris quinque fugietis, donec relinquamini
quaſi malus navis in vertice montis, & quaſi ſi-
gnum ſuper collem.
18 Propterea expectat Dominus ut miſereatur
veſtri:& ideò exaltabitur parcẽs vobis:quia Deus
judicij Dominus:beati omnes qui expectant eum.
19 Populus enim Sion habitabit in Jeruſalem:

Digitized by Google

plorans nequaquam plorabis, miſerans miſerebi-
tur tui: ad vocem clamoris tui ſtatim ut audie-
rit, reſpondebit tibi.
E 20 Et dabit vobis Dominus panem arctum, &
aquam brevem: & non faciet avolare à te ultrà
doctorem tuum: & erunt oculi tui videntes præ-
ceptorem tuum.
21 Et aures tuæ audient verbum poſt tergum
monentis: Hæc eſt via, ambulate in ea: & non de-
clinetis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram.
22 Et contaminabis laminas ſculptiliũ argenti
tui, & veſtimentũ conflatilis auri tui, & diſperges
ea ſicut immunditiã mẽſtruatę. Egredere, dices ei:
23 Et dabitur pluvia ſemini tuo, ubicumque
ſeminaveris in terra: & panis frugum terræ erit
uberrimus, & pinguis. paſcetur in poſſeſſione
tua in die illo agnus ſpatioſè:
24 Et tauri tui, & pulli aſinorum, qui operan-
tur terram, commiſtum migma comedent ſicut
in area ventilatum eſt.
F 25 Et erunt ſuper omnem montem excelſum,
& ſuper omnem collem elevatum, rivi curren-
tium aquarum, in die interfectionis multorum
cùm ceciderint turres.
26 Et erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis
erit ſeptempliciter ſicut lux ſeptem dierum, in die
qua alligaverit Dominus vulnus populi ſui, &
percuſſuram plagæ ejus ſanaverit.
27 Ecce nomen Domini venit de longinquo,
ardens furor ejus, & gravis ad portandum: labia
ejus repleta ſunt indignatione, & lingua ejus
quaſi ignis devorans.
28 Spiritus ejus velut torrens inundans uſque
ad medium colli, ad perdendas gentes in nihilum,
& fręnum erroris, quod erat in maxillis populorũ.
G 29 Canticum erit vobis ſicut nox ſanctificatæ
ſollẽnitatis, & lætitia cordis ſicut qui pergit cum
tibia, ut intret in montẽ Domini ad fortẽ Iſraël.
30 Et auditam faciet Dominus gloriam vocis
ſuæ, & terrorem brachij ſui oſtendet in commina-
tione furoris, & flamma ignis devorantis: allidet
in turbine, & in lapide grandinis.
31 A voce enim Domini pavebit Aſſur virga
percuſſus.
32 Et erit tranſitus virgę fundatus, quã requieſ-
cere faciet Dominus ſuper eum in tympanis &
citharis: & in bellis præcipuis expugnabit eos.
33 Præparata eſt enim ab heri Topheth, à rege
præparata, profunda, & dilatata. Nutrimenta ejus,
ignis & ligna multa: flatus Domini ſicut torrens
ſulphuris ſuccendens eam.

CAPUT XXXI.

Judæos qui fiducia in Deum relicta, ad Ægyptios & humana confugiunt præſidia, prædicit conſumendos una cum ſuis auxiliarijs, revertentes verò ad Dominum, virtute divina liberandos.

A 1 VÆ qui deſcendunt in Ægyptum ad auxi-
lium, in equis ſperantes, & habentes fidu-
ciam ſuper quadrigis, quia multæ ſunt; & ſuper
equitibus, quia prævalidi nimis: & non ſunt cõfiſi
ſuper ſanctũ Iſraël, & Dominum non requiſierũt.
B 2 Ipſe autem ſapiens adduxit malum, & verba
ſua non abſtulit: & conſurget contra domũ peſſi-
morum, & contra auxilium operãtium iniquitatẽ.
3 Ægyptus, homo, & non Deus: & equi eorum,
caro, & non ſpiritus: & Dominus inclinabit ma-
num ſuam, & corruet auxiliator, & cadet cui præ-
ſtatur auxilium, ſimúlque omnes conſumentur.
4 Quia hæc dicit Dominus ad me: Quomodo ſi C
rugiat leo, & catulus leonis ſuper prædam ſuã, &
cùm occurrerit ei multitudo paſtorum, à voce eo-
rum non formidabit, & à multitudine eorum non
pavebit: ſic deſcendet Dominus exercituum ut
prælietur ſuper mõtem Sion, & ſuper collem ejus.
5 Sicut aves volantes, ſic proteget Dominus
exercituum Jeruſalem, protegens & liberans,
tranſiens & ſalvans.
6 Convertimini ſicut in profundum receſſera-
tis filij Iſraël.
7 In die enim illa abjiciet vir idola argenti ſui, & D
idola auri ſui, quæ fecerunt vobis manus veſtræ in
peccatum.
8 Et cadet Aſſur in gladio non viri, & gladius
non hominis vorabit eum, & fugiet non à facie
gladij: & juvenes ejus vectigales erunt:
9 Et fortitudo ejus à terrore tranſibit, & pave-
bunt fugientes principes ejus: dixit Dominus;
cujus ignis eſt in Sion, & caminus ejus in Jeruſalẽ.

CAPUT XXXII.

De rege ac principibus in juſtitia regnaturis, & de populi ſubditi felicitate: ſtulto autem principi & opulentis mulieribus futura prædicitur calamitas: pacis quoque pulchritudo ac requies opulenta promittitur populo Dei.

1 ECce in juſtitia regnabit rex, & principes in A
judicio præerunt.
2 Et erit vir ſicut qui abſconditur à vento, &
celat ſe à tempeſtate, ſicut rivi aquarum in ſiti, &
umbra petræ prominentis in terra deſerta.
3 Non caligabunt oculi videntium, & aures au-
dientium diligenter auſcultabunt.
4 Et cor ſtultorum intelliget ſcientiam, & lin-
gua balborum velociter loquetur & planè.
5 Non vocabitur ultrà is, qui inſipiens eſt, prin-
ceps: neque fraudulentus appellabitur major:
6 Stultus enim fatua loquetur, & cor ejus faciet
iniquitatem, ut perficiat ſimulationem, & loquá-
tur ad Dominum fraudulenter, & vacuam faciat
animam eſurientis, & potum ſitienti auferat. B
7 Fraudulenti vaſa peſſima ſunt: ipſe enim co-
gitationes concinnavit ad perdendos mites in ſer-
mone mendaci, cùm loqueretur pauper judicium.
8 Princeps verò ea, quæ digna ſunt principe,
cogitabit, & ipſe ſuper duces ſtabit.
9 Mulieres opulentę ſurgite, & audite vocẽ meã:
filiæ confidẽtes percipite auribus eloquiũ meum.
10 Poſt dies enim & annum, vos conturbabi- C
mini confidentes: conſummata eſt enim vinde-
mia, collectio ultrà non veniet.
11 Obſtupeſcite opulẽtę, cõturbamini cõfidẽtes:
exuite vos, & cõfũdimini, accingite lũbos veſtros.
12 Super ubera plangite, ſuper regione deſi-
derabili, ſuper vinea fertili.
13 Super humum populi mei ſpinæ & vepres
aſcendent: quantò magis ſuper omnes domos
gaudij civitatis exultantis?
14 Domus enim dimiſſa eſt, multitudo urbis reli-
cta eſt, tenebrę & palpatio factę ſunt ſuper ſpelũcas
uſq; in ęternũ. Gaudium onagrorũ paſcua gregũ,
15 Donec effũdatur ſuper nos ſpiritus de excelſo: D
& erit

Digitized by Google

& erit deſertum in charmel,& charmel in ſaltum reputabitur.

16 Et habitabit in ſolitudine judicium, & juſtitia in charmel ſedebit.

17 Et erit opus juſtitiæ pax, & cultus juſtitiæ ſilentium, & ſecuritas uſque in ſempiternum.

18 Et ſedebit populus meus in pulchritudine pacis,& in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta.

19 Grando autem in deſcenſione ſaltus,& humilitate humiliabitur civitas.

20 Beati, qui ſeminatis ſuper omnes aquas, immittentes pedem bovis & aſini.

Caput XXXIII.

Permixtim de dejectione Sennacherib loquitur, & Iudæorum liberatione, ac divinæ potentiæ exaltatione: invehitur contra hypocritas: & quales eſſe debeant qui cum Domino habitaturi ſunt in excelſis: Ieruſalem verò habitatio erit opulenta, in qua magnificabitur Dominus, rex & legiſlator noſter.

A 1 VÆ qui prædaris, nónne & ipſe prædaberis? & qui ſpernis,nónne & ipſe ſpernêris? cùm conſummaveris deprædationem,deprædaberis: cùm fatigatus deſieris contemnere, contênêris.

2 Domine miſerere noſtri: te enim expectavimus: eſto brachium noſtrum in manè,& ſalus noſtra in tempore tribulationis.

3 A voce angeli fugerunt populi, & ab exaltatione tua diſperſæ ſunt gentes.

4 Et congregabuntur ſpolia veſtra ſicut colligitur bruchus,velut cùm foſſæ plenæ fuerint de eo.

5 Magnificatus eſt Dominus,quoniam habitavit in excelſo: implevit Sion judicio & juſtitia.

6 Et erit fides in temporibus tuis: divitiæ ſalutis ſapientia & ſcientia: timor Domini ipſe eſt theſaurus ejus.

B 7 Ecce videntes clamabunt foris, angeli pacis amarè flebunt.

8 Diſſipatæ ſunt viæ, ceſſavit tranſiens per ſemitam, irritum factum eſt pactum, projecit civitates, non reputavit homines.

9 Luxit, & elanguit terra: confuſus eſt Libanus,& obſorduit, & factus eſt Saron ſicut deſertum: & concuſſa eſt Baſan,& Carmelus.

10 Nunc conſurgam, dicit Dominus: nunc exaltabor, nunc ſublevabor.

11 Concipietis ardorem, parietis ſtipulam: ſpiritus veſter ut ignis vorabit vos.

12 Et erunt populi quaſi de incendio cinis,ſpinæ congregatæ igni comburentur.

13 Audite qui longè eſtis, quæ fecerim, & cognoſcite vicini fortitudinem meam.

14 Conterriti ſunt in Sion peccatores, poſſedit tremor hypocritas. quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis?

C 15 * Qui ambulat in juſtitiis, & loquitur veritatem, qui projicit avaritiam ex calumnia, & excutit manus ſuas ab omni munere,qui obturat aures ſuas ne audiat ſanguinem, & claudit oculos ſuos ne videat malum.

*Pſ.14.a.2.

16 Iſte in excelſis habitabit, munimenta ſaxorum ſublimitas ejus: panis ei datus eſt,aquæ ejus fideles ſunt.

17 Regem in decore ſuo videbunt oculi ejus, cernent terram de longè.

18 Cor tuum meditabitur timorē: *ubi eſt litteratus? ubi legis verba ponderans? ubi doctor parvulorum?

*1.Cor. 1.c.20.

19 Populum impudentem non videbis, populum alti ſermonis: ita ut non poſſis intelligere diſertitudinē linguæ ejus,in quo nulla eſt ſapientia.

20 Reſpice Sion civitatem ſollemnitatis noſtræ: oculi tui videbunt Jeruſalem, habitationem opulentam,tabernaculum quod nequaquam trāſferri poterit: nec auferentur clavi ejus in ſempiternum, & omnes funiculi ejus non rumpentur: D

21 Quia ſolummodò ibi magnificus eſt Dominus noſter: locus fluviorum rivi latiſſimi & patentes: non tranſibit per eum navis remigum,neque trieris magna tranſgredietur eum.

22 Dominus enim judex noſter,Dominus legifer noſter,Dominus rex noſter: ipſe ſalvabit nos.

23 Laxati ſunt funiculi tui,& non prævalebunt: ſic erit malus tuus ut dilatare ſignum non queas. Tunc dividentur ſpolia prædarum multarum: claudi diripient rapinam.

24 Nec dicet vicinus: Elangui: populus qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

Caput XXXIV.

Acerba Dei ultio ſuper omnes gentes: Idumææ quoque contritio & perpetua vaſtitas prædicitur.

1 ACcedite Gentes,& audite,& populi attendite: audiat terra,& plenitudo ejus; orbis, & omne germen ejus. A

2 Quia indignatio Domini ſuper omnes Gentes, & furor ſuper univerſam militiam eorum: interfecit eos, & dedit eos in occiſionem.

3 Interfecti eorum projicientur, & de cadaveribus eorum aſcendet fœtor: tabeſcent montes à ſanguine eorum.

4 Et tabeſcet omnis militia cælorum, & complicabuntur ſicut liber cæli:& omnis militia corū defluet, ſicut defluit folium de vinea & de ficu.

5 Quoniam inebriatus eſt in cælo gladius meus: ecce ſuper Idumæam deſcendet, & ſuper populum interfectionis meæ, ad judicium.

6 Gladius Domini repletus eſt ſanguine,incraſſatus eſt adipe,de ſanguine agnorū,& hircorū, de ſanguine medullatorū arietum: victima enim Domini in Boſra,& interfectio magna in terra Edom. B

7 Et deſcendent unicornes cum eis, & tauri cum potentibus: inebriabitur terra eorum ſanguine, & humus eorum adipe pinguium:

8 Quia dies ultionis Domini, annus retributionum judicij Sion.

9 Et convertētur torrētes ejus in picē,& humus ejus in ſulphur:& erit terra ejus in picē ardentem.

10 Nocte & die non extinguetur, in ſempiternum aſcendet fumus ejus: à generatione in generationem deſolabitur, in ſæcula ſæculorum non erit tranſiens per eam. C

11 Et poſſidebunt illam onocrotalus & ericius: ibis & corvus habitabunt in ea: & extendetur ſuper eam menſura, ut redigatur ad nihilum, & perpendiculum in deſolationem.

12 Nobiles ejus non erunt ibi: regem potiùs invocabunt,& omnes principes ejus erunt in nihilū.

13 Et orientur in domibus ejus ſpinæ,& urticæ,

& paliurus in munitionibus ejus: & erit cubile
dracenum, & paſcua ſtruthionum.
D 14 Et occurrent dæmonia onocentauris, & pi-
loſus clamabit alter ad alterum: ibi cubavit la-
mia,& invenit ſibi requiem.
15 Ibi habuit foveam ericius, & enutrivit ca-
tulos, & circumfodit,& fovit in umbra ejus: illuc
congregati ſunt milui, alter ad alterum.
16 Requirite diligenter in libro Domini,& le-
gite: unum ex eis non defuit, alter alterum non
quæſivit: quia quod ex ore meo procedit, ille
mandavit, & ſpiritus ejus ipſe congregavit ea.
17 Et ipſe miſit eis ſortem, & manus ejus di-
viſit eam illis in menſuram: uſque in æternum
poſſidebunt eam, in generationem & generatio-
nem habitabunt in ea.

CAPUT XXXV.

De futura conſolatione, lætitia, ſecuritate, & felicitate perpetua eorum qui in Chriſtum ſunt credituri.

A 1 LÆtabitur deſerta & invia, & exultabit ſo-
litudo, & florebit quaſi lilium.
2 Germinans germinabit, & exultabit læta-
bunda & laudans: gloria Libani data eſt ei: decor
Carmeli, & Saron, ipſi videbunt gloriam Domi-
ni, & decorem Dei noſtri.
B 3 Confortate manus diſſolutas, & genua debi-
lia roborate.
4 Dicite puſillanimis: Confortamini, & nolite
timere: ecce Deus veſter ultionem adducet retri-
butionis: Deus ipſe veniet, & ſalvabit vos.
5 Tunc aperientur oculi cæcorum,& aures ſur-
dorum patebunt.
C 6 Tunc ſaliet ſicut cervus claudus, & aperta
erit lingua mutorum: quia ſciſſæ ſunt in de-
ſerto aquæ, & torrentes in ſolitudine.
7 Et quæ erat arida, erit in ſtagnum, & ſitiens
in fontes aquarum. In cubilibus, in quibus priùs
dracones habitabant,orietur viror calami & junci.
8 Et erit ibi ſemita & via, & via ſancta vocabi-
tur: non tranſibit per eam pollutus, & hæc erit
vobis directa via, ita ut ſtulti non errent per eam.
D 9 Non erit ibi leo, & mala beſtia non aſcendet
per eam, nec invenietur ibi: & ambulabunt qui
liberati fuerint.
10 Et redempti à Domino convertentur,& ve-
nient in Sion cum laude & lætitia ſempiterna ſu-
per caput eorum: gaudium & lætitiam obtine-
bunt, & fugiet dolor & gemitus.

CAPUT XXXVI.

Sennacherib captis civitatibus Iuda munitis, mittit Rabſacen ad capiendam Ieruſalem, qui variis in Ezechiam jactatis convitijs & blaſphemijs in Deum, Ieroſolymitas ad deditionem exhortatur.

A 1 ET factum eſt in quarto decimo anno regis
Ezechiæ,aſcēdit Sennacherib rex Aſſyriorū
4. Reg. 18 c.13. 2. Par. 32 c.1. Eccli 48. c.20. ſuper omnes civitates Juda munitas,& cepit eas.
2 Et miſit rex Aſſyriorum Rabſacen de Lachis
in Jeruſalem, ad regem Ezechiam in manu gravi,
& ſtetit in aquæductu piſcinæ ſuperioris in via
Agri fullonis.
3 Et egreſſus eſt ad eum Eliacim filius Helciæ,
qui erat ſuper domum, & Sobna ſcriba, & Joahe
filius Aſaph à commentarijs.
4 Et dixit ad eos Rabſaces: Dicite Ezechiæ:
Hæc dicit rex magnus, rex Aſſyriorum: Quæ eſt
iſta fiducia, qua confidis?
5 Aut quo conſilio vel fortitudine rebellare diſ-
ponis? ſuper quem habes fiduciam, quia receſſiſti
à me?
6 Ecce confidis ſuper baculum arundineū con- B
fractum iſtum,ſuper Ægyptum: cui ſi innixus fue-
rit homo,intrabit in manū ejus,& perforabit eam:
ſic Pharao rex Ægypti omnibus,qui cōfidūt in eo.
7 Quòd ſi reſponderis mihi: In Domino Deo
noſtro confidimus: nónne ipſe eſt, cujus abſtulit
Ezechias excelſa & altaria, & dixit Judæ & Jeru-
ſalem: Coram altari iſto adorabitis?
8 Et nunc trade te Domino meo regi Aſſyrio-
rum, & dabo tibi duo millia equorum, nec pote-
ris ex te præbere adſcenſores eorum.
9 Et quomodo ſuſtinebis faciem judicis unius
loci ex ſervis domini mei minoribus? Quòd ſi
confidis in Ægypto,in quadrigis, & in equitibus:
10 Et nunc numquid ſine Domino aſcendi ad
terram iſtam,ut diſperderem eam? Dominus dixit C
ad me: Aſcende ſuper terram iſtam, & diſperde
eam.
11 Et dixit Eliacim,& Sobna,& Joahe ad Rab-
ſacen: Loquere ad ſervos tuos Syra lingua: in-
telligimus enim: ne loquaris ad nos Judaïcè in
auribus populi,qui eſt ſuper murum.
12 Et dixit ad eos Rabſaces: Numquid ad do-
minum tuum & ad te miſit me Dominus meus,ut
loquerer omnia verba iſta; & non potiùs ad viros,
qui ſedent in muro, ut comedant ſtercora ſua, &
bibant urinam pedum ſuorum vobiſcum?
13 Et ſtetit Rabſaces, & clamavit voce magna
Judaïcè,& dixit: Audite verba regis magni,regis
Aſſyriorum.
14 Hæc dicit rex: Non ſeducat vos Ezechias,
quia non poterit eruere vos.
15 Et non vobis tribuat fiduciā Ezechias ſuper
Domino, dicens: Eruens liberabit nos Dominus,
non dabitur civitas iſta in manu regis Aſſyriorum.
16 Nolite audire Ezechiam: hæc enim dicit
rex Aſſyriorum: Facite mecum benedictionem,
& egredimini ad me,& comedite unuſquiſque vi- D
neam ſuam, & unuſquiſque ficum ſuam: & bibi-
te unuſquiſque aquam ciſternæ ſuæ,
17 Donec veniam,& tollam vos ad terram,quæ
eſt ut terra veſtra, terram frumenti & vini,terram
panum & vinearum.
18 Nec conturbet vos Ezechias,dicens: Domi-
nus liberabit nos. Numquid liberaverunt dij gen-
tium unuſquiſque terram ſuam de manu regis Aſ-
ſyriorum?
19 Ubi eſt deus Emath, & Arphad? ubi eſt
deus Sepharuaim? numquid liberaverunt Sama-
riam de manu mea?
20 Quis eſt ex omnibus dijs terrarum iſtarum,
qui eruerit terram ſuam de manu mea, ut eruat
Dominus Jeruſalem de manu mea?
21 Et ſiluerunt,& non reſponderunt ei verbum.
Mandaverat enim rex,dicens: ne reſpondeatis ei.
22 Et ingreſſus eſt Eliacim filius Helciæ, qui
erat ſuper domum, & Sobna ſcriba, & Joahe fi-
lius Aſaph à commentarijs, ad Ezechiam ſciſſis
veſtibus, & nuntiaverunt ei verba Rabſacis.

CAPUT

Digitized by Google

Caput XXXVII.

Conſternatus Ezechias propter blaſphemias tum Rabſacis tum Sennacherib, mittit ad Iſaiam ut Dominum deprecetur qui ipſum confortans divinum promittit auxilium: & caſo per Angelum exercitu Sennacherib, etiam ipſe à filijs ſuis interimitur.

A 1 ET factum eſt, cùm audiſſet rex Ezechias,
ſcidit veſtimenta ſua, & obvolutus eſt ſac- 4.Reg. 19.a.1.
co, & intravit in domum Domini.
2 Et miſit Eliacim, qui erat ſuper domum, &
Sobnam ſcribam, & ſeniores de ſacerdotibus, oper-
tos ſaccis, ad Iſaiam filium Amos prophetam,
3 Et dixerunt ad eum: Hæc dicit Ezechias:
Dies tribulationis, & correptionis, & blaſphe-
miæ, dies hæc: quia venerunt filij uſque ad par-
tum, & virtus non eſt pariendi.
4 Si quo modo audiat Dominus Deus tuus ver-
ba Rabſacis, quem miſit rex Aſſyriorum dominus
ſuus ad blaſphemandum Deum viventem, & ex-
B probrandum ſermonibus, quos audivit Dominus
Deus tuus: leva ergo orationem pro reliquijs, quæ
repertæ ſunt.
5 Et venerunt ſervi regis Ezechiæ ad Iſaiam.
6 Et dixit ad eos Iſaias: Hæc dicetis domino ve-
ſtro: Hæc dicit Dominus: Ne timeas à facie
verborum, quæ audiſti, quibus blaſphemaverunt
pueri regis aſſyriorum me.
7 Ecce ego dabo ei ſpiritum, & audiet nun-
tium, & revertetur ad terram ſuam, & corruere
eum faciam gladio in terra ſua.
8 Reverſus eſt autem Rabſaces, & invenit re-
gem Aſſyriorum prælìantem adverſus Lobnam.
Audierat enim quia profectus eſſet de Lachis,
9 Et audivit de Tharaca rege Æthiopiæ, di-
centes: Egreſſus eſt ut pugnet contra te. Quod
cùm audiſſet, miſit nuntios ad Ezechiam, dicens:
10 Hæc dicetis Ezechiæ regi Judæ, loquentes:
Non te decipiat Deus tuus, in quo tu confidis, di-
cens: Non dabitur Jeruſalem in manu regis Aſſy-
riorum.
C 11 Ecce tu audiſti omnia, quæ fecerunt reges
Aſſyriorum omnibus terris, quas ſubverterunt, &
tu poteris liberari?
12 Numquid eruerunt eos dij Gentium, quos
ſubverterunt patres mei, Gozam, & Haram, &
Reſeph, & filios Eden, qui erant in Thalaſſar?
13 Ubi eſt rex Emath, & rex Arphad, & rex ur-
bis Sepharuaim, Ana, & Ava?
14 Et tulit Ezechias libros de manu nuntiorum,
& legit eos, & aſcendit in domum Domini, & ex-
pandit eos Ezechias coram Domino.
15 Et oravit Ezechias ad Dominum, dicens:
16 Domine exercituum Deus Iſraël, qui ſedes
ſuper cherubim: tu es Deus ſolus omnium regno-
rum terræ, tu feciſti cælum & terram.
D 17 Inclina Domine aurem tuam, & audi: aperi
Domine oculos tuos, & vide, & audi omnia ver-
ba Sennacherib, quæ miſit ad blaſphemandum
Deum viventem.
18 Verè enim Domine deſertas fecerunt reges
Aſſyriorum terras, & regiones earum.
19 Et dederunt deos earum igni: non enim
erant dij, ſed opera manuum hominum, lignum
& lapis: & comminuerunt eos.
20 Et nunc Domine Deus noſter ſalva nos de
manu ejus: & cognoſcant omnia regna terræ,
quia tu es Dominus ſolus.
21 Et miſit Iſaias filius Amos ad Ezechiam, di-
cens: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Pro qui-
bus rogaſti me de Sennacherib rege Aſſyriorum:
22 Hoc eſt verbum, quod locutus eſt Domi-
nus ſuper eum: Deſpexit te, & ſubſannavit te vir-
go filia Sion: poſt te caput movit filia Jeruſalem.
23 Cui exprobraſti, & quem blaſphemaſti, &
ſuper quem exaltaſti vocem, & levaſti altitudinem
oculorum tuorum? Ad ſanctum Iſraël.
24 In manu ſervorum tuorum exprobraſti Do- E
mino: & dixiſti: In multitudine quadrigarum
mearum ego aſcendi altitudinem montium, juga
Libani: & ſuccidam excelſa cedrorum ejus, &
electas abietes illius, & introibo altitudinem ſum-
mitatis ejus, ſaltum Carmeli ejus.
25 Ego fodi, & bibi aquam, & exiccavi ve-
ſtigio pedis mei omnes rivos aggerum.
26 Numquid non audiſti, quæ olim fecerim ei?
ex diebus antiquis ego plaſmavi illud: & nunc
adduxi: & factum eſt in eradicationem collium
compugnantium, & civitatum munitarum.
27 Habitatores earum breviata manu contre-
muerunt, & confuſi ſunt: facti ſunt ſicut fœnum
agri, & gramen paſcuæ, & herba tectorum, quæ
exaruit antequam matureſceret.
28 Habitationem tuam, & egreſſum tuum, & F
introitum tuum cognovi, & inſaniam tuam con-
tra me.
29 Cùm fureres adverſum me, ſuperbia tua aſ-
cendit in aures meas: ponam ergo circulum in na-
ribus tuis, & frænum in labijs tuis, & reducam
te in viam, per quam veniſti.
30 Tibi autem hoc erit ſignum: Comede hoc
anno quæ ſponte naſcuntur, & in anno ſecundo
pomis veſcere: in anno autem tertio ſeminate, &
metite, & plantate vineas, & comedite fructum
earum.
31 Et mittet id, quod ſalvatum fuerit de domo
Juda, & quod reliquum eſt, radicem deorſum, &
faciet fructum ſurſum:
32 Quia de Jeruſalem exibunt reliquiæ, & ſal-
vatio de monte Sion: zelus Domini exercituum
faciat iſtud.
33 Propterea hæc dicit Dominus de rege Aſſy- G
riorum: Non intrabit civitatem hanc, & non jaciet
ibi ſagittam, & non occupabit eam clypeus, &
non mittet in circuitu ejus aggerem.
34 In via qua venit, per eam revertetur, & ci-
vitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus:
35 Et protegam civitatem iſtam, ut ſalvē eam
propter me, & propter David ſervum meum.
36 * Egreſſus eſt autem Angelus Domini, & *4 Reg. 19.g.35.
percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta Tob.1.
quinque millia. Et ſurrexerunt manè, & ecce om- d.21.
nes, cadavera mortuorum. Eccli.48. d.24.
37 Et egreſſus eſt, & abijt, & reverſus eſt Sen- 1.Mach.
nacherib rex Aſſyriorum, & habitavit in Ninive. 7.f.41.
38 Et factum eſt, cùm adoraret in templo 2.Mach. 8.c.19.
Neſroch deum ſuum, Adramelech & Saraſar fi-
lij ejus percuſſerunt eum gladio: fugerúntque in
Terram Ararat, & regnavit Aſarhaddon filius
ejus pro eo.

Digitized by Google

CAPUT XXXVIII.

Ezechias à morte ſibi per Iſaiam comminata liberatus, ſigno in horologio Achaz accepto, & promiſſa de manu Aſſyriorum liberatione, additiſque ei ad vitam quindecim annis, canticum hoc gratiarum actionis Deo cecinit.

A 1 IN diebus illis ægrotavit Ezechias uſque ad mortem: & introivit ad eum Iſaias filius Amos propheta, & dixit ei: Hæc dicit Dominus: Diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives. (4. Reg. 20. a. 1. 2. Par. 32. f. 24.)

2 Et convertit Ezechias faciem ſuam ad parietem, & oravit ad Dominum,

3 Et dixit: Obſecro Domine, memento quæſo quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum eſt in oculis tuis fecerim. Et flevit Ezechias fletu magno.

4 Et factum eſt verbum Domini ad Iſaiam, dicens:

5 Vade, & dic Ezechiæ: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam, & vidi lacrimas tuas: ecce ego adjiciam ſuper dies tuos quindecim annos:

6 Et de manu regis Aſſyriorum eruam te, & civitatem iſtam & protegam eam.

B 7 Hoc autem tibi erit ſignum à Domino, quia faciet Dominus verbum hoc, quod locutus eſt:

8 * Ecce ego reverti faciam umbram linearum, per quas deſcenderat in horologio Achaz in ſole, retrorſum decem lineis. Et reverſus eſt ſol decem lineis per gradus, quos deſcenderat. (*Eccli. 48. c. 26.)

9 Scriptura Ezechiæ regis Juda, cùm ægrotaſſet, & convaluiſſet de infirmitate ſua.

10 Ego dixi: In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi.

Quæſivi reſiduum annorum meorum.

11 Dixi: Non videbo Dominum Deum in terra viventium.

Non aſpiciam hominem ultrà, & habitatorem quietis.

C 12 Generatio mea ablata eſt, & convoluta eſt à me, quaſi tabernaculum paſtorum.

Præciſa eſt velut à texente, vita mea: dum adhuc ordirer, ſuccidit me: de manè uſque ad veſperam finies me.

13 Sperabam uſque ad manè, quaſi leo ſic contrivit omnia oſſa mea:

De manè uſque ad veſperam finies me.

14 Sicut pullus hirundinis ſic clamabo, meditabor ut columba.

Attenuati ſunt oculi mei, ſuſpicientes in excelſum.

Domine vim patior, reſponde pro me.

15 Quid dicam, aut quid reſpondebit mihi, cùm ipſe fecerit?

Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

D 16 Domine ſi ſic vivitur, & in talibus vita ſpiritus mei, corripies me, & vivificabis me.

17 Ecce in pace amaritudo mea amariſſima:

Tu autem eruiſti animã meam ut non periret, projeciſti poſt tergum tuum omnia peccata mea.

18 Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te: non expectabunt qui deſcendunt in lacum, veritatem tuam.

19 Vivens vivens ipſe confitebitur tibi, ſicut & ego hodie: pater filijs notam faciet veritatem tuam.

20 Domine ſalvum me fac, & pſalmos noſtros cantabimus cunctis diebus vitæ noſtræ in domo Domini.

21 Et juſſit Iſaias ut tollerent maſſam de ficis, & cataplaſmarent ſuper vulnus, & ſanaretur.

22 Et dixit Ezechias: Quod erit ſignum quia aſcendam in domum Domini?

CAPUT XXXIX.

Ezechias cùm miſſis à rege Babylonis nuntijs ſuos oſtendiſſet theſauros, ab Iſaia de futura eorum in Babylonem ablatione præmonetur.

1 IN tempore illo miſit Merodach Baladan, filius Baladan rex Babylonis, libros & munera ad Ezechiam: audierat enim quòd ægrotaſſet & convaluiſſet. A (4. Reg. 20. c. 12.)

2 Lætatus eſt autem ſuper eis Ezechias, & oſtendit eis cellam aromatum, & argenti, & auri, & odoramentorum, & unguenti optimi, & omnes apothecas ſupellectilis ſuæ, & univerſa quæ inventa ſunt in theſauris ejus. Non fuit verbum quod non oſtenderet eis Ezechias in domo ſua, & in omni poteſtate ſua. B

3 Introivit autem Iſaias propheta ad Ezechiam regem, & dixit ei: Quid dixerunt viri iſti, & unde venerunt ad te? Et dixit Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone.

4 Et dixit: Quid viderunt in domo tua? Et dixit Ezechias: Omnia quæ in domo mea ſunt, viderunt: non fuit res, quam non oſtenderim eis in theſauris meis. C

5 Et dixit Iſaias ad Ezechiam: Audi verbum Domini exercituum.

6 Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ in domo tua ſunt, & quæ theſaurizaverunt patres tui uſque ad diem hanc, in Babylonem: non relinquetur quidquam, dicit Dominus. D

7 Et de filijs tuis, qui exibunt de te, quos genueris, tollent, & erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.

8 Et dixit Ezechias ad Iſaiam: Bonum verbum Domini quod locutus eſt. Et dixit: Fiat tantùm pax & veritas in diebus meis.

CAPUT XL.

Conſolatio & ſalus Ieruſalem per Chriſtum futura: Ioannis Baptiſtæ prædicatio: fragilitas hominis, & perpetuitas verbi divini: Chriſti in carnem adventus, ipſiuſque gloria, poteſtas & retributio palàm annuntianda: contra idololatras Deum ſculptilibus aſſimilantes, incomparabilem Dei potentiam ac ſapientiam commendat: quòdque ſperantes in Domino mutent fortitudinem.

1 COnſolamini, conſolamini popule meus, dicit Deus veſter. A

2 Loquimini ad cor Jeruſalem, & advocate eam: quoniam completa eſt malitia ejus, dimiſſa eſt iniquitas illius: ſuſcepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis ſuis.

3 * Vox clamãtis in deſerto: Parate viam Domini, rectas facite in ſolitudine ſemitas Dei noſtri. (*Matt. 3. a. 3. Mar. 1. a. 3. Luc. 3. b. 4. Joan. 1. c. 23.)

4 Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt prava in directa, & aſpera in vias planas.

5 Et revelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro pariter quod os Domini locutum eſt. B

6 Vox

Digitized by Google

6 Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid clamabo? * Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quaſi flos agri.

*Eccli. 14. c.18. Jac.1. b.10. 1.Pet.1. d.24.

7 Exiccatum eſt fœnũ, & cecidit flos, quia ſpiritus Domini ſufflavit in eo. Verè fœnũ eſt populus:

8 Exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos: Verbum autem Domini noſtri manet in æternum.

9 Super montem excelſum aſcende tu, qui evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Jeruſalem: exalta, noli timere. Dic civitatibus Juda: Ecce Deus veſter:

10 Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet,
C & brachium ejus dominabitur: ecce merces ejus cum eo, & opus illius coram illo.

11 * Sicut paſtor gregem ſuum paſcet: in brachio ſuo congregabit agnos, & in ſinu ſuo levabit, fœtas ipſe portabit.

*Ezech. 34.f.23. 37.g.24. Joan.10. c.11.

12 Quis menſus eſt pugillo aquas, & cœlos palmo ponderavit? quis appendit tribus digitis molem terræ, & libravit in pondere montes, & colles in ſtatera?

13 * Quis adjuvit ſpiritum Domini? aut quis conſiliarius ejus fuit, & oſtendit illi?

*Sap.9. c.13. Rom.11. d.34. 1.Cor.2. d.16.

14 Cum quo inijt conſilium, & inſtruxit eum, & docuit eum ſemitam juſtitiæ, & erudivit eum ſcientiam, & viam prudentiæ oſtendit illi?

15 Ecce Gentes quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi mo-
D mentum ſtateræ reputatæ ſunt: ecce inſulæ quaſi pulvis exiguus.

16 Et Libanus non ſufficiet ad ſuccendendum, & animalia ejus non ſufficient ad holocauſtum.

17 Omnes gentes quaſi non ſint, ſic ſunt coram eo, & quaſi nihilum & inane reputatæ ſunt ei.

18 * Cui ergo ſimilem feciſtis Deum? aut quam imaginem ponetis ei?

*Act.17. f.29.

19 Numquid ſculptile conflavit faber? aut au-
E rifex auro figuravit illud, & laminis argenteis argentarius?

20 Forte lignum & imputribile elegit: artifex ſapiens quærit quomodo ſtatuat ſimulachrum, quod non moveatur.

21 Numquid non ſcitis? numquid non audiſtis? numquid non annuntiatum eſt vobis ab initio? numquid non intellexiſtis fundamenta terræ?

22 Qui ſedet ſuper gyrum terræ, & habitatores ejus ſunt quaſi locuſtæ: qui extendit velut nihilum cœlos, & expandit eos ſicut tabernaculum ad inhabitandum.

23 Qui dat ſecretorum ſcrutatores quaſi non ſint, judices terræ velut inane fecit:

F 24 Et quidem neque plantatus, neque ſatus, neque radicatus in terrá truncus eorum: repentè flavit in eos, & aruerunt, & turbo quaſi ſtipulam auferet eos.

25 Et cui aſſimilaſtis me, & adæquaſtis, dicit ſanctus?

26 Levate in excelſum oculos veſtros, & videte quis creavit hæc: qui educit in numero militiam eorum, & omnes ex nomine vocat: præ multitudine fortitudinis & roboris, virtutiſque ejus, neque unum reliquum fuit.

G 27 Quare dicis Jacob, & loqueris Iſraël: Abſcondita eſt via mea à Domino, & à Deo meo judicium meum tranſivit?

28 Numquid neſcis, aut non audiſti? Deus ſempiternus Dominus, qui creavit terminos terræ: non deficiet, neque laborabit, nec eſt inveſtigatio ſapientiæ ejus.

29 Qui dat laſſo virtutem: & his, qui non ſunt, fortitudinem & robur multiplicat.

30 Deficient pueri, & laborabunt, & juvenes in infirmitate cadent.

31 Qui autem ſperant in Domino, mutabunt fortitudinẽ, aſſument pennas ſicut aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient.

CAPUT XLI.

Diſceptat Dominus cum idololatris de potentia & varijs magniſque beneficijs populo Judaico exhibitis: quibus ſuam comprobat potentiam & benignitatem erga homines: oſtendens ſimul & idolorum impotentiam, & idololatrarum vanitatem.

1 TAceant ad me inſulæ, & Gentes mutent A
fortitudinem: accedant, & tunc loquantur, ſimul ad judicium propinquemus.

2 Quis ſuſcitavit ab Oriente juſtum, vocavit eum ut ſequeretur ſe? dabit in conſpectu ejus Gentes, & reges obtinebit: dabit quaſi pulverem gladio ejus, ſicut ſtipulam vento raptam arcui ejus.

3 Perſequetur eos, tranſibit in pace, ſemita in pedibus ejus non apparebit.

4 Quis hæc operatus eſt, & fecit, vocans generationes ab exordio? Ego Dominus, * primus & noviſſimus ego ſum.

*Inf.44. a 6 48. b.12. Apoc.1. b.8.d.17. 22.c.13.

5 Viderunt inſulæ, & timuerunt, extrema terræ obſtupuerunt, appropinquaverunt, & acceſſerunt.

6 Unuſquiſque proximo ſuo auxiliabitur, & fratri ſuo dicet: Confortare. B

7 Confortavit faber ærarius percutiens malleo eum, qui cudebat tunc temporis, dicens: Glutino bonum eſt: & confortavit eum clavis, ut non moveretur.

8 Et tu Iſraël ſerve meus, Jacob quem elegi, ſemen Abraham amici mei:

9 In quo apprehendi te ab extremis terræ, & à longinquis ejus vocavi te, & dixi tibi: Servus meus es tu, elegi te, & non abjeci te.

10 Ne timeas, quia ego tecum ſum: ne decli- C
nes, quia ego Deus tuus: confortavi te, & auxiliatus ſum tibi, & ſuſcepit te dextera juſti mei.

11 Ecce confundentur & erubeſcent omnes, qui pugnant adverſum te: erunt quaſi non ſint, & peribunt viri, qui contradicunt tibi.

12 Quæres eos, & non invenies, viros rebelles tuos: erunt quaſi non ſint: & veluti conſumptio, homines bellantes adverſum te.

13 Quia ego Dominus Deus tuus apprehendens manum tuam, dicénſque tibi: Ne timeas, ego adjuvi te.

14 Noli timere vermis Jacob, qui mortui eſtis D
ex Iſraël: ego auxiliatus ſum tibi, dicit Dominus: & redemptor tuus ſanctus Iſraël.

15 Ego poſui te quaſi plauſtrum triturans novum, habens roſtra ſerrantia: triturabis montes, & comminues: & colles quaſi pulverem pones.

16 Ventilabis eos, & ventus tollet, & turbo diſperget eos: & tu exultabis in Domino, in ſancto Iſraël lætaberis.

17 Egeni & pauperes quærunt aquas, & non ſunt: lingua eorum ſiti aruit. Ego Dominus exaudiam

Digitized by Google

exaudiam eos, Deus Iſraël non derelinquam eos.
E 18 Aperiam in ſupinis collibus flumina, & in
medio camporum fontes: ponam deſertum in ſta-
gna aquarum,& terram inviam in rivos aquarum.
19 Dabo in ſolitudinem cedrum, & ſpinam, &
myrtum,& lignum olivæ: ponam in deſerto abie-
tum,ulmum, & buxum ſimul:
20 Ut videant,& ſciant, & recogitent, & intel-
ligant pariter, quia manus Domini fecit hoc, &
ſanctus Iſraël creavit illud.
21 Propè facite judicium veſtrum, dicit Domi-
nus: afferte,ſi quid fortè habetis, dixit rex Jacob.
F 22 Accedant, & nuntient nobis quæcumque
ventura ſunt: priora quæ fuerunt nuntiate:& po-
nemus cor noſtrum, & ſciemus noviſſima eorum,
& quæ ventura ſunt indicate nobis.
23 Annuntiate quæ ventura ſunt in futu-
rum, & ſciemus quia dij eſtis vos. benè quoque
aut malè, ſi poteſtis, facite: & loquamur, & vi-
deamus ſimul.
24 Ecce, vos eſtis ex nihilo, & opus veſtrum
ex eo quod non eſt:abominatio eſt qui elegit vos.
25 Suſcitavi ab Aquilone, & veniet ab Ortu ſo-
lis: vocabit nomen meum, & adducet magiſtratus
quaſi lutum, & velut plaſtes conculcans humum.
G 26 Quis annuntiavit ab exordio ut ſciamus, &
à principio ut dicamus: Juſtus es? non eſt neque
annuntians, neque prædicens, neque audiens ſer-
mones veſtros.
27 Primus ad Sion dicet: Ecce adſunt,& Jeru-
ſalem evangeliſtam dabo.
28 Et vidi, & non erat neque ex iſtis quiſquam
qui iniret conſilium, & interrogatus reſponderet
verbum.
29 Ecce omnes injuſti, & vana opera eorum:
ventus & inane ſimulachra eorum.

Caput XLII.

Pater ſibi complacet in filio Chriſto, cujus virtutes & opera quæ facturus eſt, propheta explicat, exhortans univerſas gentes ad laudem & gratiarum actionem: addit quoque, malos, idololatras & ingrates graviter à Domino puniendos, plurimùm conquerens de ingratitudine ſervorum Dei.

A 1 ECce ſervus meus, ſuſcipiam eum: electus
meus, complacuit ſibi in illo anima mea: Matt. 12.d.18.
dedi ſpiritum meum ſuper eum, judicium Gen-
tibus proferet.
2 Non clamabit, neque accipiet perſonam, nec
audietur vox ejus foris.
3 Calamum quaſſatum non conteret, & linum
fumigans non extinguet: in veritate educet ju-
dicium.
4 Non erit triſtis, neque turbulentus,donec po-
nat in terra judicium: & legem ejus inſulæ ex-
pectabunt.
5 Hæc dicit Dominus Deus, creans cœlos, &
extendens eos: firmans terram, & quæ germi-
nant ex ea:dans flatum populo,qui eſt ſuper eam,
& ſpiritum calcantibus eam.
B 6 Ego Dominus vocavi te in juſtitia, & appre-
hendi manum tuam, & ſervavi te. * Et dedi te in * Inf. 49.b.6.
fœdus populi, in lucem Gentium:
7 Ut aperires oculos cæcorum, & educeres de
concluſione vinctum, de domo carceris ſedentes
in tenebris.
8 * Ego Dominus, hoc eſt nomen meum: glo- * Infr. 48.b.11.
riam meam alteri non dabo, & laudem meam
ſculptilibus.
9 Quæ prima fuerunt, ecce venerunt: nova
quoque ego annuntio: antequam oriantur,audita
vobis faciam.
10 Cantate Domino canticum novum, laus
ejus ab extremis terræ:qui deſcenditis in mare, &
plenitudo ejus; inſulæ & habitatores earum.
11 Sublevetur deſertum, & civitates ejus: in
domibus habitabit Cedar: laudate habitatores
Petræ, de vertice montium clamabunt.
12 Ponent Domino gloriam, & laudem ejus in
inſulis nuntiabunt.
13 Dominus ſicut fortis egredietur, ſicut vir
præliator ſuſcitabit zelum: vociferabitur, & cla-
mabit: ſuper inimicos ſuos confortabitur.
14 Tacui ſemper, ſilui,patiens fui, ſicut partu-
riens loquar: diſſipabo, & abſorbebo ſimul.
15 Deſertos faciam montes, & colles, & omne C
gramen eorum exiccabo: & ponam flumina in in-
ſulas, & ſtagna arefaciam.
16 Et ducam cæcos in viam,quam neſciunt; &
in ſemitis, quas ignoraverunt, ambulare eos fa-
ciam:ponam tenebras coram eis in lucem,& prava
in recta: hæc verba feci eis,& non dereliqui eos.
17 Converſi ſunt retrorſum,confundantur con-
fuſione qui confidunt in ſculptili, qui dicunt con-
flatili: Vos dij noſtri.
18 Surdi audite, & cæci intuemini ad videndũ.
19 Quis cæcus, niſi ſervus meus? & ſurdus,
niſi ad quem nuntios meos miſi? quis cæcus, niſi
qui venumdatus eſt? & quis cæcus, niſi ſervus
Domini?
20 Qui vides multa,nónne cuſtodies? qui aper-
tas habes aures, nónne audies?
21 Et Dominus voluit ut ſanctificaret eum, &
magnificaret legem, & extolleret.
22 Ipſe autem populus direptus, & vaſtatus: D
laqueus juvenum omnes, & in domibus carcerum
abſconditi ſunt: facti ſunt in rapinam, nec eſt qui
eruat; in direptionem,nec eſt qui dicat: Redde.
23 Quis eſt in vobis qui audiat hoc, attendat
& auſcultet futura?
24 Quis dedit in direptionem Jacob, & Iſraël
vaſtantibus? nónne Dominus ipſe, cui peccavi-
mus? Et noluerunt in vijs ejus ambulare, & non
audierunt legem ejus.
25 Et effudit ſuper eum indignationem furoris
ſui,& forte bellum, & combuſſit eum in circuitu,
& non cognovit:& ſuccendit eũ,& non intellexit.

Caput XLIII.

Populum credentem ſecurum facit, ejus ex univerſo orbe multiplicationem futuram promittens, cum enarratione præteritorum ac futurorum Dei erga populum ſuum beneficiorum, quibus ſe ſolum verum Deum eſſe comprobat: addita gravi expoſtulatione adverſus Judæorum ingratitudinem.

1 ET nunc hæc dicit Dominus creans te Ja- A
cob, & formans te Iſraël: Noli timere, quia
redemi te, & vocavi te nomine tuo: meus es tu.
2 Cùm tranſieris per aquas,tecum ero, & flumi-
na non operient te: cùm ambulaveris in igne,non
combureris, & flamma non ardebit in te:
3 Quia ego Dominus Deus tuus ſanctus Iſraël
ſalvator

ſalvator tuus, dedi propitiationem tuam Ægy-
ptum, Æthiopiam & Saba pro te.
4 Ex quo honorabilis factus es in oculis meis,&
glorioſus: ego dilexi te, & dabo homines pro te,
& populos pro anima tua.
5 Noli timere, quia ego tecum ſum:ab Oriente
adducã ſemen tuũ,& ab Occidẽte congregabo te.
6 Dicam Aquiloni: Da; & Auſtro: Noli pro-
hibere: affer filios meos de longinquo, & filias
meas ab extremis terræ.
7 Et omnem, qui invocat nomen meum,in glo-
riam meam creavi eum,formavi eum,& feci eum.
8 Educ foras populum cæcum, & oculos ha-
bentem; ſurdum, & aures ei ſunt.
B 9 Omnes gentes congregatæ ſunt ſimul,& col-
lectæ ſunt tribus: quis in vobis annuntiet iſtud,
& quæ prima ſunt, audire nos faciet? dent teſtes
eorum,juſtificentur, & audiant, & dicant. Verè.
10 Vos teſtes mei, dicit Dominus, & ſervus
meus, quem elegi: ut ſciatis, & credatis mihi, &
intelligatis quia ego ipſe ſum. Ante me non eſt
formatus Deus, & poſt me non erit.
*Oſe.13. b.4. 11 * Ego ſum, ego ſum Dominus, & non eſt
abſque me ſalvator.
12 Ego annuntiavi, & ſalvavi: auditum feci,&
non fuit in vobis alienus: vos teſtes mei, dicit
Dominus, & ego Deus.
13 Et ab initio ego ipſe, & non eſt qui de ma-
nu mea eruat: operabor, & quis avertet illud?
14 Hæc dicit Dominus redemptor veſter, ſan-
ctus Iſraël: Propter vos miſi in Babylonem,& de-
traxi vectes univerſos, & Chaldæos in navibus
ſuis glorianțes.
15 Ego Dominus ſanctus veſter, creans Iſraël
rex veſter.
16 Hæc dicit Dominus,qui dedit in mari viam,
C & in aquis torrentibus ſemitam.
17 Qui eduxit quadrigam & equum, agmen &
robuſtum: ſimul obdormierunt, nec reſurgent:
contriti ſunt quaſi linum, & extincti ſunt.
18 Ne memineritis priorum, & antiqua ne in-
tueamini.
19 * Ecce ego facio nova,& nunc orientur,uti-
*1.Cor. 5.d.17. Apoc.21. b.5. que cognoſcetis ea: ponam in deſerto viam,& in
invio flumina.
20 Glorificabit me beſtia agri,dracones & ſtru-
thiones: quia dedi in deſerto aquas,flumina in in-
vio,ut darem potum populo meo, electo meo.
21 Populum iſtum formavi mihi,laudem meam
narrabit.
22 Non me invocaſti Jacob: nec laboraſti in me
Iſraël.
23 Non obtuliſti mihi arietem holocauſti tui, &
victimis tuis non glorificaſti me:non te ſervire feci
D in oblatione,nec laborem tibi præbui in thure.
24 Non emiſti mihi argento calamum,& adipe
victimarum tuarum non inebriaſti me. Verumta-
men ſervire me feciſti in peccatis tuis, præbuiſti
mihi laborem in iniquitatibus tuis.
25 Ego ſum, ego ſum ipſe, qui deleo iniquita-
tes tuas propter me, & peccatorum tuorum non
recordabor.
26 Reduc me in memoriam, & judicemur ſi-
mul: narra ſi quid habes ut juſtificeris.
27 Pater tuus primus peccavit, & interpretes
tui prævaricati ſunt in me.
28 Et contaminavi principes ſanctos,dedi ad in-
ternecionem Jacob, & Iſraël in blaſphemiam.

CAPUT XLIV.

Deus conſolatur populum ſuum, effuſurus ſuper eum ſpiritum ſuum, & aquas ſuper ſitientem: ipſe primus & noviſſimus ac ſolus Deus, omnium creator ac moderator: idolorum quoque, artificum eorum ac idololatrarum magna vanitas, imò ſtupor apertè convincitur: proinde ab idolis ad Deum, in cujus manu ſunt omnia, populus revocatur.

1 ET nunc audi Jacob ſerve meus, & Iſraël A
quem elegi: Jer. 30.
b.10.46.
2 Hæc dicit Dominus faciens & formans te,ab g.17.
utero auxiliator tuus: noli timere ſerve meus Ja-
cob, & rectiſſime, quem elegi.
3 Effundam enim aquas ſuper ſitientem, &
fluenta ſuper aridam: effundam ſpiritum meum
ſuper ſemen tuum, & benedictionem meam ſu-
per ſtirpem tuam.
4 Et germinabunt inter herbas, quaſi ſalices
juxta præterfluentes aquas.
5 Iſte dicet: Domini ego ſum: & ille vocabit
in nomine Jacob: & hic ſcribet manu ſua: Do-
mino: & in nomine Iſraël aſſimilabitur:
6 * Hæc dicit Dominus rex Iſraël, & redem- *Sup.41. b.4.
ptor ejus Dominus exercituum: Ego primus, & Inf.48.
ego noviſſimus, & abſque me non eſt Deus. b.12.
7 Quis ſimilis mei? vocet,& annuntiet: & or- Apoc.1.
dinẽ exponat mihi,ex quo conſtitui populum an- 6.8.d.
tiquũ: ventura & quæ futura ſunt annuntient eis. 17.22.
8 Nolite timere, neque conturbemini: ex tunc c.13.
audire te feci, & annuntiavi: vos eſtis teſtes
mei. numquid eſt Deus abſque me, & formator
quem ego non noverim?
9 Plaſtæ idoli omnes nihil ſunt, & amantiſſima
eorum non proderunt eis. ipſi ſunt teſtes eorum,
quia non vident,neq; intelligunt,ut confundantur. B
10 Quis formavit Deum, & ſculptile conflavit
ad nihil utile?
11 Ecce omnes participes ejus confundentur:
fabri enim ſunt ex hominibus: convenient om-
nes,ſtabunt & pavebunt,& confundentur ſimul.
12 * Faber ferrarius lima operatus eſt in pru- *Sap.13. c.11.
nis,& in malleis formavit illud, & operatus eſt in
brachio fortitudinis ſuæ: eſuriet & deficiet, non
bibet aquam, & laſſeſcet.
13 Artifex lignarius extendit normam, forma-
vit illud in runcina: fecit illud in angularibus, &
in circino tornavit illud: & fecit imaginem viri
quaſi ſpecioſum hominem habitantem in domo.
14 Succidit cedros, tulit ilicem, & quercum,
quæ ſteterat inter ligna ſaltus: plantavit pinum,
quam pluvia nutrivit.
15 Et facta eſt hominibus in focum: ſumpſit ex C
eis, & calefactus eſt: & ſuccendit,& coxit panes:
de reliquo autem operatus eſt deum, & adoravit:
fecit ſculptile, & curvatus eſt ante illud.
16 Medium ejus combuſſit igni, & de medio
ejus carnes comedit: coxit pulmentum, & ſatura-
tus eſt, & calefactus eſt, & dixit: Vah, calefa-
ctus ſum, vidi focum.
17 Reliquum autem ejus deum fecit & ſculpti-
le ſibi: curvatur ante illud, & adorat illud,& ob-
ſecrat,dicens: Libera me,quia Deus meus es tu.

18 Neſcie

Digitized by Google

18 Neſcierunt, neque intellexerunt: obliti enim ſunt ne videant oculi eorum: & ne intelligant corde ſuo.

19 Non recogitant in mente ſua, neque cognoſcunt, neque ſentiunt, ut dicant: Medietatem ejus combuſſi igni, & coxi ſuper carbones ejus panes: coxi carnes & comedi, & de reliquo ejus idolum faciam? ante truncum ligni procidā?

D 20 Pars ejus cinis eſt: cor inſipiens adoravit illud, & non liberabit animam ſuam, neque dicet: Fortè mendacium eſt in dextera mea.

21 Memento horum Jacob, & Iſraël, quoniam ſervus meus es tu. formavi te, ſervus meus es tu Iſraël, ne obliviſcaris mei.

22 Delevi ut nubem iniquitates tuas, & quaſi nebulam peccata tua: revertere ad me, quoniam redemi te.

23 Laudate cæli, quoniam miſericordiam fecit Dominus: jubilate extrema terræ, reſonate montes laudationem, ſaltus & omne lignum ejus: quoniam redemit Dominus Jacob, & Iſraël gloriabitur.

24 Hæc dicit Dominus redemptor tuus, & formator tuus ex utero: Ego ſum Dominus, faciens omnia, extendens cælos ſolus, ſtabiliens terram, & nullus mecum.

25 Irrita faciens ſigna divinorum, & ariolos in furorem vertens. Convertens ſapientes retrorſum: & ſcientiam eorum ſtultam faciens.

26 Suſcitans verbum ſervi ſui, & conſilium nuntiorum ſuorum complens. Qui dico Jeruſalem: Habitaberis; & civitatibus Juda: Ædificabimini, & deſerta ejus ſuſcitabo.

27 Qui dico profundo: Deſolare, & flumina tua areſaciam.

28 Qui dico Cyro: Paſtor meus es, & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Jeruſalem: Ædificaberis; & templo: Fundaberis.

Caput XLV.

Prophetia de Cyro & victoriis ipſi à Deo concedendis, cum increpatione quòd Deum in his non agnoſcat, cùm ipſe ſolus ſit Deus, omnium Dominus, cui nemo poteſt contradicere: prædicitur Chriſti nativitas: & loquitur propheta permixtim de Judæorum per Cyrum liberatione, ac ſalute per Chriſtum futura: quódque ſolus Dominus ſit Deus, juſtus & ſalvans, promiſſáque complens.

A 1 HÆc dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut ſubjiciam ante faciem ejus Gentes, & dorſa regum vertam, & aperiam coram eo januas, & portæ non claudentur.

2 Ego ante te ibo: & glorioſos terræ humiliabo: portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam.

3 Et dabo tibi theſauros abſconditos, & arcana ſecretorum: ut ſcias quia ego Dominus, qui voco nomen tuum, Deus Iſraël.

4 Propter ſervum meum Jacob, & Iſraël electum meum, & vocavi te nomine tuo: aſſimilavi te, & non cognoviſti me.

5 Ego Dominus, & non eſt amplius: extra me non eſt Deus: accinxi te, & non cognoviſti me:

6 Ut ſciant hi, qui ab ortu ſolis, & qui ab occidente, quoniam abſque me non eſt. Ego Dominus, & non eſt alter,

7 Formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum: ego Dominus faciens omnia hæc.

8 Rorate cæli deſuper, & nubes pluant juſtum: B aperiatur terra, & germinet ſalvatorem: & juſtitia oriatur ſimul: ego Dominus creavi eum.

9 Væ qui contradicit fictori ſuo, teſta de ſamiis terræ: * numquid dicet lutum figulo ſuo: Quid facis, & opus tuum abſque manibus eſt?

*Jer. 18. a.6. Rom. 9. c.20.

10 Væ qui dicit patri: Quid generas? & mulieri: Quid parturis?

11 Hæc dicit Dominus ſanctus Iſraël, plaſtes ejus: Ventura interrogate me, ſuper filios meos, & ſuper opus manuum mearum mandate mihi.

12 Ego feci terram, & hominem ſuper eam creavi ego: manus meæ tetenderunt cælos, & omni militiæ eorum mandavi.

C 13 Ego ſuſcitavi eum ad juſtitiam, & omnes vias ejus dirigam: ipſe ædificabit civitatem meam, & captivitatem meam dimittet, non in pretio, neque in muneribus, dicit Dominus Deus exercituum.

14 Hæc dicit Dominus: Labor Ægypti, & negotiatio Æthiopiæ, & Sabaim viri ſublimes ad te tranſibunt, & tui erunt: Poſt te ambulabunt, vincti manicis pergent: & te adorabunt, téque deprecabuntur: tantum in te eſt Deus, & non eſt abſque te Deus.

15 Verè tu es Deus abſconditus, Deus Iſraël ſalvator.

16 Confuſi ſunt, & erubuerunt omnes: ſimul abierunt in confuſionem fabricatores errorum.

17 Iſraël ſalvatus eſt in Domino ſalute æterna: non confundemini, & non erubeſcetis uſque in ſæculum ſæculi.

18 Quia hæc dicit Dominus creans cælos, ipſe Deus formans terram, & faciens eam, ipſe plaſtes ejus: non in vanum creavit eam: ut habitaretur, formavit eam. ego Dominus, & non eſt alius.

19 Non in abſcondito locutus ſum in loco terræ tenebroſo: non dixi ſemini Jacob: Fruſtrà quærite me. ego Dominus loquens juſtitiam, annuntians recta.

20 Congregamini, & venite, & accedite ſimul qui ſalvati eſtis ex Gentibus: neſcierunt qui levant lignum ſculpturæ ſuæ, & rogant Deum non ſalvantem.

D 21 Annuntiate, & venite, & conſiliamini ſimul: quis auditum fecit hoc ab initio, ex tunc prædixit illud? numquid non ego Dominus, & non eſt ultrà Deus abſque me? Deus juſtus, & ſalvans non eſt præter me.

22 Convertimini ad me, & ſalvi eritis omnes fines terræ: quia ego Deus, & non eſt alius.

23 In memetipſo juravi: egredietur de ore meo juſtitiæ verbum, & non revertetur:

24 * Quia mihi curvabitur omne genu, & jurabit omnis lingua.

* Rom. 14.c. 11. Phil 2. b.10.

25 Ergo in Domino, dicet, meæ ſunt juſtitiæ & imperium: ad eum venient, & confundentur omnes qui repugnant ei.

26 In Domino juſtificabitur, & laudabitur omne ſemen Iſraël.

Caput

Digitized by Google

Caput XLVI.

Oſtenditur idolorum vanitas, & deſtructio ipſorum prædicitur: Iudæi cum reliquiis Iſraël ad Deum revocantur, oſtenſa Dei magna benignitate ad ipſos, addita gravi increpatione ob ipſorum ingratitudinem & idololatriam, hortatúrque ut ad ipſum qui ſolus omnia novit & poteſt, revertantur, ſalutē ipſis per filiū promittens.

A 1 COnfractus eſt Bel, contritus eſt Nabo: facta ſunt ſimulachra eorum beſtiis & jumentis, onera veſtra gravi pondere uſque ad laſſitudinem.

2 Contabuerunt, & contrita ſunt ſimul: non potuerunt ſalvare portantem, & anima eorum in captivitatem ibit.

B 3 Audite me domus Jacob, & omne reſiduum domus Iſraël, qui portamini à meo utero, qui geſtamini à mea vulva.

4 Uſque ad ſenectam ego ipſe, & uſque ad canos ego portabo: ego feci, & ego feram: ego portabo, & ſalvabo.

5 Cui aſſimilaſtis me, & adæquaſtis, & comparaſtis me, & feciſtis ſimilem?

6 Qui confertis aurum de ſacculo, & argentum ſtatera ponderatis: conducentes aurificem, ut faciat deum; & procidunt, & adorant.

C 7 * Portant illum in humeris geſtantes, & ponentes in loco ſuo: & ſtabit, ac de loco ſuo non movebitur. ſed & cùm clamaverint ad eum, non audiet: de tribulatione non ſalvabit eos.

*Bar. 6. c. 25.

8 Mementote iſtud, & confundamini: redite prævaricatores ad cor.

9 Recordamini prioris ſæculi, quoniam ego ſum Deus, & non eſt ultrà Deus, nec eſt ſimilis mei:

D 10 Annuntians ab exordio noviſſimum, & ab initio quæ necdum facta ſunt, dicens: Conſilium meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet:

11 Vocans ab Oriente avem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ. & locutus ſum, & adducam illud: creavi, & faciam illud.

12 Audite me duro corde, qui lōgè eſtis à juſtitia.

13 Propè feci juſtitiam meam, non elongabitur, & ſalus mea non morabitur. Dabo in Sion ſalutem, & in Iſraël gloriam meam.

Caput XLVII.

Babylonis humiliatio ac contritio prædicitur propter ipſius ſuperbiam, arrogantiam, & crudelitatem in Iudæos ſuos captivos: & quia in maleficis, auguribus, atque incantatoribus ſpem poſuit.

A 1 DEſcende, ſede in pulvere virgo filia Babylon, ſede in terra: non eſt ſolium filiæ Chaldæorū, quia ultrà non vocaberis mollis & tenera.

2 Tolle molam, & mole farinam: denuda turpitudinem tuam, diſcooperi humerum, revela crura, tranſi flumina.

*Nah. 3. b. 5. 3 * Revelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum: ultionem capiam, & non reſiſtet mihi homo.

4 Redemptor noſter, Dominus exercituum nomen illius, ſanctus Iſraël.

5 Sede tacens, & intra in tenebras filia Chaldæorum: quia non vocaberis ultrà domina regnorum.

B 6 Iratus ſum ſuper populum meum, contaminavi hereditatem meam, & dedi eos in manu tua: non poſuiſti eis miſericordias: ſuper ſenem aggravaſti jugum tuum valdè.

7 Et dixiſti: In ſempiternum ero domina: non poſuiſti hæc ſuper cor tuum, neque recordata es noviſſimi tui.

8 Et nunc audi hæc delicata, & habitans confidenter, quæ dicis in corde tuo: * Ego ſum, & non eſt præter me amplius: non ſedebo vidua, & ignorabo ſterilitatem. C

*Apoc. 18. c. 7.

9 * Venient tibi duo hæc ſubitò in die una, ſterilitas & viduitas. univerſa venerūt ſuper te, propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem.

*Inf. 51. f. 19.

10 Et fiduciam habuiſti in malitia tua, & dixiſti: Non eſt qui videat me. ſapientia tua & ſcientia tua hæc decepit te. Et dixiſti in corde tuo: Ego ſum, & præter me non eſt altera.

11 Veniet ſuper te malum, & neſcies ortū ejus: D & irruet ſuper te calamitas, quam non poteris expiare: veniet ſuper te repentè miſeria, quā neſcies.

12 Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laboraſti ab adoleſcentia tua, ſi fortè quid proſit tibi, aut ſi poſſis fieri fortior.

13 Defeciſti in multitudine conſiliorum tuorum: ſtent, & ſalvent te augures cæli, qui contemplabantur ſidera, & ſupputabant menſes, ut ex eis annuntiarent ventura tibi.

14 Ecce facti ſunt quaſi ſtipula, ignis combuſſit eos: non liberabunt animam ſuam de manu flammæ: non ſunt prunæ, quibus calefiant; nec focus, ut ſedeant ad eum.

15 Sic facta ſunt tibi in quibuſcumque laboraveras: negotiatores tui ab adoleſcentia tua, unuſquiſque in via ſua erraverūt: non eſt qui ſalvet te.

Caput XLVIII.

Increpat Dominus hypocriſim, ingratitudinem ac duritiam Iudæorum; ſe, & non idola, annuntiaſſe futura & illa compleviſſe oſtendens: propter nomen ſuum tamen parcet ipſis; & ita benignè eos ad ſe revocat, probans, ſe ſolum verum Deum, omnium conſcium, ſuique populi redemptorem ac gubernatorem: conquerens quoque de mandatorum ſuorum prævaricatione, quibus obſervatis felices fuiſſent.

1 AUdite hæc domus Jacob, qui vocamini nomine Iſraël, & de aquis Juda exiſtis, qui juratis in nomine Domini, & Dei Iſraël recordamini non in veritate, neque in juſtitia. A

2 De civitate enim ſancta vocati ſunt, & ſuper Deum Iſraël conſtabiliti ſunt: Dominus exercituum nomen ejus.

3 Priora ex tunc annuntiavi, & ex ore meo exierunt, & audita feci ea: repentè operatus ſum, & venerunt.

4 Scivi enim quia durus es tu, & nervus ferreus cervix tua, & frons tua ærea.

5 Prædixi tibi ex tunc: antequā venirent indicavi tibi, ne fortè diceres: Idola mea fecerunt hæc, & ſculptilia mea & conflatilia mandauerunt iſta.

6 Quæ audiſti, vide omnia: vos autem num annuntiaſtis? Audita feci tibi nova ex tunc, & conſervata ſunt quæ neſcis: B

7 Nunc creata ſunt, & non ex tunc: & ante diem, & non audiſti ea, ne fortè dicas: Ecce ego cognovi ea.

8 Neque audiſti, neque cognoviſti, neque ex tunc aperta eſt auris tua: ſcio enim quia prævaricans prævaricaberis, & tranſgreſſorem ex utero vocavi te.

C 9 Propter

9 Propter nomen meum longè faciam furorem
meum : & laude mea infrænabo te,ne intereas.
10 Ecce excoxi te,ſed non quaſi argentum,ele-
gi te in camino paupertatis.
11 Propter me, propter me faciam,ut non blaſ-
*Sup.41. b.8. phemer : * & gloriam meam alteri non dabo.
12 Audi me Jacob , & Iſraël quem ego voco :
*Sup.41. a.4. 44. a 6. *ego ipſe, ego primus, & ego noviſſimus.
13 Manus quoque mea fundavit terram,& dex-
tera mea menſa eſt cælos : ego vocabo eos, & ſta-
Apoc.1. b.8. d.17. 22.c.13. bunt ſimul.
14 Congregamini omnes vos , & audite : quis
C de eis annuntiavit hæc ? Dominus dilexit eum,
faciet voluntatem ſuam in Babylone,& brachium
ſuum in Chaldæis.
15 Ego ego locutus ſum, & vocavi eum : addu-
xi eum , & directa eſt via ejus.
16 Accedite ad me,& audite hoc : non à prin-
cipio in abſcondito locutus ſum : ex tempore an-
tequam fieret, ibi eram : & nunc Dominus Deus
miſit me , & ſpiritus ejus.
17 Hæc dicit Dominus redemptor tuus ſanctus
Iſraël : Ego Dominus Deus tuus docens te utilia,
gubernans te in via, qua ambulas.
D 18 Utinã attẽdiſſes mãdata mea:facta fuiſſet ſicut
flumen pax tua,& juſtitia tua ſicut gurgites maris.
19 Et fuiſſet quaſi arena ſemen tuum , & ſtirps
uteri tui ut lapilli ejus : non interiſſet , & non
fuiſſet attritum nomen ejus à facie mea.
*Jer. 51. a.6. 20 * Egredimini de Babylone , fugite à Chal-
dæis , in voce exultationis annuntiate : auditum
facite hoc,& efferte illud uſque ad extrema terræ.
Dicite : Redemit Dominus ſervum ſuum Jacob.
21 Non ſitierunt in deſerto , cùm educeret
*Exod. 17.b 6. Num. 20.b.11. eos : * aquam de petra produxit eis , & ſcidit pe-
tram, & fluxerunt aquæ.
*Inf. 57. d.21. 22 * Non eſt pax impiis, dicit Dominus.

CAPUT XLIX.

Conſtituitur Chriſtus dux Gentium ac Judæorum ſalvandorum, datúrque in fœdus populi ex omni orbis parte vocandi : & oſtenſa magna felicitate credentium in Chriſtum , hortatur eos ad gratiarum actionem : benignè etiam conſolatur Sion quæ ſe à Deo deſertam conquerebatur , promittens eam toto orbe fore glorioſam , omnibus ad ipſam confluentibus , ejúſque contritis inimicis.

A 1 AUdite inſulæ, & attendite populi de longè:
Dominus ab utero vocavit me , de ventre
matris meæ recordatus eſt nominis mei.
*Inf.51. f.16. 2 * Et poſuit os meum quaſi gladium acutum :
in umbra manus ſuæ protexit me,& poſuit me ſi-
cut ſagittã electam:in pharetra ſua abſcondit me.
3 Et dixit mihi : Servus meus es tu Iſraël,quia
in te gloriabor.
4 Et ego dixi : In vacuum laboravi , ſinè cauſa,
& vanè fortitudinem meam conſumpſi:ergo judi-
cium meum cum Domino , & opus meum cum
Deo meo.
5 Et nunc dicit Dominus, formans me ex ute-
ro ſervum ſibi, ut reducam Jacob ad eum,& Iſraël
non congregabitur : & glorificatus ſum in oculis
Domini,& Deus meus factus eſt fortitudo mea.
B 6 Et dixit : Parum eſt ut ſis mihi ſervus ad ſuſ-
*Sup.42. b 6. Act.13. g.47. citandas tribus Jacob , & fæces Iſraël converten-
das. * Ecce dedi te in lucem Gentium , ut ſis ſa-
lus mea uſque ad extremum terræ.

7 Hæc dicit Dominus redemptor Iſraël,ſanctus
ejus ad contemptibilem animam,ad abominatam
gentem , ad ſervum dominorum : Reges vide-
bunt , & conſurgent principes , & adorabunt
propter Dominum, quia fidelis eſt , & ſanctum
Iſraël qui elegit te.
8 Hæc dicit Dominus : * In tempore placito C
exaudivi te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tui:& *2.Cor. 6.a.2.
ſervavi te,& dedi te in fœdus populi, ut ſuſcitares
terram, & poſſideres hereditates diſſipatas :
9 Ut diceres his, qui vincti ſunt : Exite ; & his,
qui in tenebris : Revelamini. Super vias paſcen-
tur , & in omnibus planis paſcua eorum.
10 * Non eſurient,neque ſitient,& non percu- *Apoc. 7. d.16.
tiet eos æſtus & ſol : quia miſerator eorum reget
eos, & ad fontes aquarum potabit eos.
11 Et ponam omnes montes meos in viam , &
ſemitæ meæ exaltabuntur.
12 Ecce iſti de longè venient , & ecce illi ab D
Aquilone & mari, & iſti de terra auſtrali.
13 Laudate cæli, & exulta terra, jubilate mon-
tes laudem : quia conſolatus eſt Dominus popu-
lum ſuum,& pauperum ſuorum miſerebitur.
14 Et dixit Sion : Dereliquit me Dominus , &
Dominus oblitus eſt mei.
15 Numquid oblivisci poteſt mulier infantem
ſuum , ut non miſereatur filio uteri ſui ? & ſi illa
oblita fuerit , ego tamen non obliviſcar tui.
16 Ecce in manibus meis deſcripſi te : muri
tui coram oculis meis ſemper.
17 Venerunt ſtructores tui : deſtruentes te &
diſſipantes, à te exibunt.
18 * Leva in circuitu oculos tuos, & vide, om- E
nes iſti congregati ſunt, venerunt tibi : vivo ego, *Inf.60. a.4.
dicit Dominus,quia omnibus his velut ornamen-
to veſtieris,& circumdabis tibi eos quaſi ſponſa.
19 Quia deſerta tua, & ſolitudines tuæ,& terra
ruinæ tuæ,nunc anguſta erunt præ habitatoribus,
& longè fugabuntur qui abſorbebant te.
20 Adhuc dicent in auribus tuis filiis ſterilita-
tis tuæ : Anguſtus eſt mihi locus,fac ſpatium mi-
hi ut habitem.
21 Et dices in corde tuo : Quis genuit mihi F
iſtos ? ego ſterilis , & non pariens , tranſmigrata,
& captiva : & iſtos quis enutrivit ? ego deſtituta
& ſola : & iſti ubi erant ?
22 Hæc dicit Dominus Deus : Ecce levabo ad
Gentes manum meam , & ad populos exaltabo
ſignum meum. Et afferent filios tuos in ulnis , &
filias tuas ſuper humeros portabunt.
23 Et erunt reges nutritij tui,& reginæ nutrices
tuæ:vultu in terrã demiſſo adorabunt te,& pulverẽ G
pedum tuorum lingent. Et ſcies quia ego Dñs,
ſuper quo non confundentur qui expectant eum.
24 Numquid tolletur à forti præda ? aut quod
captum fuerit à robuſto, ſalvum eſſe poterit ?
25 Quia hæc dicit Dominus : Equidem,& ca-
ptivitas à forti tolletur : & quod ablatum fuerit à
robuſto, ſalvabitur. Eos verò, qui judicaverunt
te, ego judicabo, & filios tuos ego ſalvabo.
26 Et cibabo hoſtes tuos carnibus ſuis:& quaſi
muſto , ſanguine ſuo inebriabuntur : & ſciet om-
nis caro, quia ego Dominus ſalvans te, & redem-
ptor tuus fortis Jacob.

CAPUT

Digitized by Google

Caput L.

Non ex Dei impotentia, ſed propter ſuas iniquitates manet Synagoga repudiata, Chriſtum nolens recipere, qui nihil prætermiſit quod agendum fuerat ut ab ea reciperetur; imò illius amore ſeipſum in ignominioſas tradens afflictiones: ideòque Synagogam doloribus interituram denuntiat.

A 1 HÆc dicit Dominus: Quis eſt hic liber re-
pudij matris veſtræ, quo dimiſi eam? aut
quis eſt creditor meus, cui vendidi vos? ecce in
iniquitatibus veſtris venditi eſtis, & in ſceleribus
veſtris dimiſi matrem veſtram.
2 Quia veni, & non erat vir: vocavi, & non
Inf. 59. a.1. erat qui audiret. numquid abbreviata & parvula
facta eſt manus mea, ut non poſſim redimere? aut
B non eſt in me virtus ad liberandum? Ecce in in-
crepatione mea deſertum faciam mare, ponam flu-
mina in ſiccum: computreſcent piſces ſine aqua,
& morientur in ſiti.
3 Induam cælos tenebris, & ſaccum ponam
operimentum eorum.
4 Dominus dedit mihi linguã eruditam, ut ſciã
ſuſtentare eum, qui laſſus eſt verbo: erigit manè,
manè erigit mihi aurem, ut audiã quaſi magiſtrũ.
5 Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego au-
tem non contradico: retrorſum non abij.
C 6 * Corpus meum dedi percutientibus, & ge-
*Matt. 26.g.67. nas meas vellentibus: faciem meam non averti
ab increpantibus, & conſpuentibus in me.
7 Dominus Deus auxiliator meus, ideò non
ſum confuſus: ideò poſui faciem meam ut petram
duriſſimam, & ſcio quoniam non confundar.
*Rom.8. f.33. 8 * Juxtà eſt qui juſtificat me, quis contradicet
mihi? ſtemus ſimul, quis eſt adverſarius meus?
accedat ad me.
9 Ecce Dominus Deus auxiliator meus: quis
eſt qui condemnet me? Ecce omnes quaſi veſti-
mentum conterentur, tinea comedet eos.
10 Quis ex vobis timens Dominum, audiens
D vocem ſervi ſui? qui ambulavit in tenebris, &
non eſt lumen ei, ſperet in nomine Domini, & in-
nitatur ſuper Deum ſuum.
11 Ecce vos omnes accendentes ignem, accin-
cti flammis, ambulate in lumine ignis veſtri, & in
flammis quas ſuccendiſtis: de manu mea factum
eſt hoc vobis, in doloribus dormietis.

Caput LI.

Exhortatur Sion exemplo Abraha, cui Deus promiſſa complevit, ut & ipſa certò fidat ſe promiſſam à Deo conſolationem accepturam de conſolatione, ſalute & magna felicitate Sion, hoc eſt Eccleſiæ, per Chriſtum futura, & de lege Evangelica latè diſſerit, ac de humiliatione hoſtium Eccleſiæ.

1 AUdite me qui ſequimini quod juſtum
A eſt, & quæritis Dominum: attendite ad
petram unde exciſi eſtis, & ad cavernam laci, de
qua præciſi eſtis.
2 Attendite ad Abraham patrem veſtrum, &
ad Saram, quæ peperit vos: quia unum vocavi
eum, & benedixi ei, & multiplicavi eum.
3 Conſolabitur ergo Dominus Sion, & conſo-
B labitur omnes ruinas ejus: & ponet deſertum ejus
quaſi delicias, & ſolitudinem ejus quaſi hortum
Domini. Gaudium & lætitia invenietur in ea,
gratiarum actio & vox laudis.
4 Attendite ad me popule meus, & tribus mea
me audite: quia lex à me exiet, & judicium meum
in lucem populorum requieſcet.
5 Propè eſt juſtus meus, egreſſus eſt ſalvator
meus, & brachia mea populos judicabunt: me in-
ſulæ expectabunt, & brachium meum ſuſtinebũt.
6 Levate in cælum oculos veſtros, & videte ſub
terra deorſum: quia cæli ſicut fumus liqueſcent, &
terra ſicut veſtimentum atteretur, & habitatores
ejus ſicut hæc interibunt: * Salus autem mea in C
ſempiternum erit, & juſtitia mea non deficiet. *Pſ.36. d.39.
7 Audite me qui ſcitis juſtum populus meus* lex *Pſ.36. d.11.
mea in corde eorum: nolite timere opprobrium
hominum, & blaſphemias eorum ne metuatis.
8 Sicut enim veſtimentum, ſic comedet eos
vermis: & ſicut lanam, ſic devorabit eos tinea:
Salus autem mea in ſempiternum erit, & juſti-
tia mea in generationes generationum.
9 Conſurge, conſurge, induere fortitudinem
brachium Domini: conſurge ſicut in diebus an-
tiquis, in generationibus ſæculorum. Numquid
non tu percuſſiſti ſuperbum, vulneraſti draconem?
10 *Numquid non tu ſiccaſti mare, aquam abyſſi D
vehementis: qui poſuiſti profundum maris viam, *Exod. 14.c.21.
ut tranſirent liberati?
11 Et nunc qui redempti ſunt à Domino, rever-
tentur, & venient in Sion laudantes, & lætitia ſem-
piterna ſuper capita eorum, gaudium & lætitiam
tenebunt, fugiet dolor & gemitus.
12 Ego, ego ipſe conſolabor vos: quis tu ut ti-
meres ab homine mortali, & à filio hominis, qui
quaſi fœnum ita areſcet?
13 Et oblitus es Domini factoris tui, qui teten- E
dit cælos, & fundavit terram: & formidaſti jugiter
tota die à facie furoris ejus qui te tribulabat, & pa-
raverat ad perdendũ: ubi nunc eſt furor tribulãtis?
14 Citò veniet gradiens ad aperiendum, & non
interficiet uſque ad internecionem, nec deficiet
panis ejus.
15 Ego autem ſum Dominus Deus tuus, qui
conturbo mare, & intumeſcunt fluctus ejus: Do-
minus exercituum nomen meum.
16 * Poſui verba mea in ore tuo, & in umbra F
manus meæ protexi te, ut plantes cælos, & fundes *Sup.49. a.2.
terram: & dicas ad Sion: Populus meus es tu.
17 Elevare, elevare, cõſurge Jeruſalẽ, quæ bibiſti
de manu Domini calicem iræ ejus: uſque ad fundũ
calicis ſoporis bibiſti, & potaſti uſque ad fæces.
18 Non eſt qui ſuſtentet eam ex omnibus fi-
liis, quos genuit: & non eſt qui apprehendat ma-
num ejus ex omnibus filiis, quos enutrivit.
19 * Duo ſunt quæ occurrerunt tibi; quis con- *Sup.47. c.9.
triſtabitur ſuper te? vaſtitas, & contritio, & fa-
mes, & gladius: quis conſolabitur te?
20 Filij tui projecti ſunt, dormierunt in capite G
omnium viarum, ſicut orix illaqueatus: pleni in-
dignatione Domini, increpatione Dei tui.
21 Idcircò audi hoc paupercula, & ebria nõ à vino.
22 Hæc dicit dominator tuus Dominus, & Deus
tuus, qui pugnabit pro populo ſuo: Ecce tuli de
manu tua calicem ſoporis, fundum calicis indigna-
tionis meæ, non adjicies ut bibas illum ultrà.
23 Et ponam illum in manu eorum, qui te hu-
miliaverunt, & dixerunt animæ tuæ: Incurvare, ut
tranſeamus: & poſuiſti ut terram corpus tuum, &
quaſi viam tranſeuntibus.

Digitized by Google

Caput LII.

Excitat Sion, hoc eſt, Chriſti Eccleſiam ad conſolationem ob gratuitam ſui redemptionem: meminit deſcenſus Iſrael in Ægyptum, & liberationis ab Aſſur: prædicatores autem Evangelicæ pacis commendat, excitans omnes ad laudem propter Chriſtum paratum omnibus ſalvatorem: & de ipſius exaltatione ac humiliatione, & fide Gentium in ipſum.

A 1 COnſurge, conſurge, induere fortitudine tua
Sion, induere veſtimentis gloriæ tuæ Jeru-
ſalem, civitas ſancti: quia non adjiciet ultrà ut per-
tranſeat per te incircumciſus & immundus.
2 Excutere de pulvere, conſurge; ſede Jeruſa-
lem: ſolve vincula colli tui captiva filia Sion.
3 Quia hæc dicit Dominus: Gratis venumdati
eſtis: & ſine argento redimemini.
B 4 Quia hæc dicit Dñs Deus:* In Ægyptũ deſ-
* Gen. 46.a.6. cendit populus meus in principio, ut colonus eſſet
ibi: & Aſſur abſq; ulla cauſa calumniatus eſt eum.
5 Et numquid mihi eſt hic, dicit Dominus,
quoniam ablatus eſt populus meus gratis? Domi-
Ezech. 36.d.20. Rom. 2. d.24. natores ejus iniquè agunt, dicit Dominus, & ju-
giter tota die nomen meum blaſphematur.
6 Propter hoc ſciet populus meus nomen meũ
in die illa: quia ego ipſe qui loquebar, ecce adſum.
Nah. 1. d.15. Rom 10. c.15. 7 Quàm pulchri ſuper montes pedes annuntiã-
tis & prędicantis pacem; annuntiantis bonum, prę-
dicantis ſalutẽ, dicentis Sion: Regnabit Deus tuus!
C 8 Vox ſpeculatorum tuorum: levaverunt vo-
cem, ſimul laudabunt: quia oculo ad oculum vi-
debunt cum converterit Dominus Sion.
9 Gaudete, & laudate ſimul deſerta Jeruſalem:
quia conſolatus eſt Dominus populum ſuum, re-
demit Jeruſalem.
10 Paravit Dominus brachium ſanctum ſuum
* Pſ. 97. a.3. in oculis omnium Gentium * & videbunt omnes
fines terræ ſalutare Dei noſtri.
*2.Cor. 6.d.17. 11 Recedite, recedite, exite inde, * pollutum
nolite tangere: exite de medio ejus, mundamini
qui fertis vaſa Domini.
D 12 Quoniam non in tumultu exibitis, nec in
fuga properabitis: præcedet enim vos Dominus,
& congregabit vos Deus Iſraël.
13 Ecce intelliget ſervus meus, exaltabitur, &
elevabitur, & ſublimis erit valdè.
14 Sicut obſtupuerunt ſuper te multi, ſic inglo-
rius erit inter viros adſpectus ejus, & forma ejus
inter filios hominum.
15 Iſte aſperget gentes multas, ſuper ipſum
*Rom. 15.c.21. continebunt reges os ſuum: * quia quibus non eſt
narratum de eo, videbunt; & qui non audierunt,
contemplati ſunt.

Caput LIII.

Non omnes Evangelij prædicationem ſuſcipiunt: prophetia de Chriſti nativitate, & ignominioſa paſſione ac morte ipſius propter peccata noſtra: contemptui habitus eſt qui ſalutem nobis peperit: de manſuetudine & voluntaria ipſius oblatione: de gloria & exaltatione ejus, credentiúmque multitudine.

A 1 QUis credidit auditui noſtro? & brachium
Rom. 10. c.16. Joan. 12. f.38. Domini cui revelatum eſt?
2 Et aſcendet ſicut virgultum coram eo, & ſi-
cut radix de terra ſitienti: non eſt ſpecies ei, ne-
que decor: & vidimus eum, & non erat aſpectus,
& deſideravimus eum:
*Marc. 9.b.11. 3 * Deſpectum, & noviſſimum virorum, virum
dolorum, & ſcientem infirmitatem: & quaſi abſ-
conditus vultus ejus & deſpectus, unde nec repu-
tavimus eum.
4 * Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores B
noſtros ipſe portavit: & nos putavimus eum quaſi * Mat. 8. b.17.
leproſum, & percuſſum à Deo & humiliatum.
5 * Ipſe autẽ vulneratus eſt propter iniquitates *1.Cor. 15.a.3.
noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra: diſciplina
pacis noſtrę ſuper eum, & livore ejus ſanati ſumus.
6 Omnes nos quaſi oves erravimus, unuſquiſ-
que in viam ſuam declinavit: & poſuit Dominus
in eo iniquitatem omnium noſtrûm.
7 Oblatus eſt quia ipſe voluit, & non aperuit C
os ſuum: ſicut ovis ad occiſionem ducetur, & qua- *Matt. 26.f.63.
ſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, * & non Act. 8.
aperiet os ſuum. f.32.
8 De anguſtia, & de judicio ſublatus eſt: ge-
nerationem ejus quis enarrabit? quia abſciſſus
eſt de terra viventium: propter ſcelus populi mei
percuſſi eum.
9 Et dabit impios pro ſepultura, & divitem pro
morte ſua: * eò quòd iniquitatem non fecerit, ne- * 1.Petr. 2.d.22.
que dolus fuerit in ore ejus. 1.Ioan. 3.a.5.
10 Et Dominus voluit conterere eum in infir-
mitate, ſi poſuerit pro peccato animam ſuam, vi-
debit ſemen longævum, & voluntas Domini in
manu ejus dirigetur.
11 Pro eo quòd laboravit anima ejus, videbit & D
ſaturabitur: in ſciẽtia ſua juſtificabit ipſe juſtus ſer-
vus meus multos, & iniquitates eorũ ipſe portabit.
12 Ideò diſpertiã ei plurimos, & fortiũ dividet
ſpolia, pro eo quòd tradidit in mortẽ animã ſuam,
* & cum ſceleratis reputatus eſt: & ipſe peccata * Marc. 15.e.28.
multorum tulit * & pro tranſgreſſoribus rogavit. Luc. 22. d.37. * Luc. 23.e.34.

Caput LIV.

Eccleſiam invitat ad lætitiam quòd ex Gentibus futura ſit numeroſior quàm erat Synagoga, & per orbem propaganda, perpetua Dei protectione ſit in ſecuritate victura, veteris oblita calamitatis: quódque ex pretioſis ædificabitur lapidibus, in juſtitia fundata: omnéſque in ea docti erunt à Deo multitudine pacis fruituri.

1 LAuda ſterilis quæ non paris: decanta laudem, A
& hinni quæ non pariebas: quoniam multi Luc. 23. d.29.
filij deſertæ, magis quàm ejus quæ habet virum, Gal. 4. d.27.
dicit Dominus.
2 Dilata locum tentorij tui, & pelles taberna-
culorum tuorum extende, ne parcas: longuos fac
funiculos tuos, & clavos tuos conſolida.
3 Ad dexteram enim & ad lævam penetrabis: B
& ſemen tuum Gentes hereditabit, & civitates
deſertas inhabitabit.
4 Noli timere, quia non confundèris, neque
erubeſces: non enim te pudebit, quia confuſionis
adoleſcentiæ tuæ obliviſcèris, & opprobrij vidui-
tatis tuæ non recordaberis ampliùs.
5 Quia dominabitur tui qui fecit te, * Dominus C
exercituum nomen ejus: & redemptor tuus ſan- *Luc. 1. d.32.
ctus Iſraël, Deus omnis terræ vocabitur.
6 Quia ut mulierem derelictam & mœrentem
ſpiritu vocavit te Dominus, & uxorem ab adoleſ-
centia abjectam, dixit Deus tuus.
7 Ad punctum in modico dereliqui te, & in mi-
ſerationibus magnis congregabo te.
8 In momento indignationis abſcondi faciem
meã parumper à te, & in miſericordia ſempiterna
miſertus ſum tui: dixit redemptor tuus Dominus.

9 * Sicut

Digitized by Google

*Gen. 9. b. 11. 9 *Sicut in diebus Noë iſtud mihi eſt, qui juravi ne inducerem aquas Noë ultrà ſupra terram: ſic juravi ut non iraſcar tibi, & non increpem te.

E 10 Montes enim commovebuntur, & colles contremiſcent: miſericordia autem mea non recedet à te, & fœdus pacis meæ non movebitur: dixit miſerator tuus Dominus.

11 Paupercula, tempeſtate convulſa, abſque ulla conſolatione. Ecce ego ſternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in ſapphiris,

F 12 Et ponam jaſpidem propugnacula tua: & portas tuas in lapides ſculptos, & omnes terminos tuos in lapides deſiderabiles:

*Ioan. 6. e. 45. 13 *Univerſos filios tuos doctos à Domino; & multitudinem pacis filijs tuis.

14 Et in juſtitia fundaberis: recede procul à calumnia, quia non timebis; & à pavore, quia non appropinquabit tibi.

15 Ecce accola veniet, qui non erat mecum, advena quondam tuus adjungetur tibi.

G 16 Ecce ego creavi fabrum ſufflantem in igne prunas, & proferentem vas in opus ſuum, & ego creavi interfectorem ad diſperdendum.

17 Omne vas, quod fictum eſt contra te, non dirigetur: & omnem linguam reſiſtentem tibi in judicio, judicabis. Hæc eſt hereditas ſervorum Domini, & juſtitia corũ apud me, dicit Dominus.

Caput LV.

Omnes ad fidem vocans, promittit donorum ſpiritualium abundantiam. revocantur à peccatis impij, cùm Dominus miſericors ſit & verax in promiſſis: de profectu prædicationis Evangelij & felicitate credentium.

A 1 OMnes ſitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite: venite, emite abſque argento, & abſque ulla commutatione vinum & lac.

Eccli. 51. d. 33. Apoc. 22. d. 17.

2 Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem veſtrum non in ſaturitate? Audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur in craſſitudine anima veſtra.

B 3 Inclinate aurem veſtram, & venite ad me: audite, & vivet anima veſtra, & feriam vobiſcum pactum ſempiternum, *miſericordias David fideles.

*Act. 13. e. 34.

4 Ecce teſtem populis dedi eum, ducem ac præceptorem Gentibus.

5 Ecce gentem, quam neſciebas, vocabis: & Gentes, quæ te non cognoverunt, ad te current, propter Dominum Deum tuum, & ſanctum Iſraël, quia glorificavit te.

6 Quærite Dominum, dum inveniri poteſt, invocate eum, dum prope eſt.

7 Derelinquat impius viam ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas, & revertatur ad Dominum, & miſerebitur ejus, & ad Deum noſtrum: quoniam multus eſt ad ignoſcendum.

C 8 Non enim cogitationes meæ, cogitationes veſtræ: neque viæ veſtræ, viæ meæ, dicit Dominus.

9 Quia ſicut exaltantur cæli à terra, ſic exaltatæ ſunt viæ meæ à vijs veſtris, & cogitationes meæ à cogitationibus veſtris.

10 Et quomodo deſcendit imber, & nix de cælo, & illuc ultrà non revertitur, ſed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat ſemen ſerenti, & panem comedenti:

11 Sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, ſed faciet quæcumque volui, & proſperabitur in his, ad quæ miſi illud. D

12 Quia in lætitia egrediemini, & in pace deducemini: montes & colles cantabunt coram vobis laudẽ, & omnia ligna regionis plaudent manu.

13 Pro ſaliunca aſcendet abies, & pro urtica creſcet myrtus: & erit Dominus nominatus in ſignum æternum, quod non auferetur.

Caput LVI.

Omnes cujuſvis gentis aut conditionis hortatur Dominus ad ſervanda ſua præcepta: conſolatio eunuchorum juſtorum: domus Dei, domus eſt orationis: gravis increpatio & comminatio adverſus paſtores Ieruſalem quos cæcos & canes mutos ac impudentes appellat.

1 HÆc dicit Dominus: Cuſtodite judicium, & facite juſtitiam: quia juxtà eſt ſalus mea ut veniat, & juſtitia mea ut reveletur. A Sap. 1. a. 1.

2 Beatus vir, qui facit hoc, & filius hominis, qui apprehendet iſtud: cuſtodiẽs ſabbatum ne polluat illud, cuſtodiens manus ſuas ne faciat omne malũ.

3 Et non dicat filius advenæ, qui adhæret Domino, dicens: Separatione dividet me Dominus à populo ſuo: Et non dicat Eunuchus: Ecce ego lignum aridum. B

4 Quia hæc dicit Dominus Eunuchis: Qui cuſtodierint ſabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum:

5 Dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & filiabus: nomen ſempiternum dabo eis, quod non peribit.

6 Et filios advenæ, qui adhærent Domino, ut colant eum, & diligant nomen ejus, ut ſint ei in ſervos: omnem cuſtodientem ſabbatum ne polluat illud, & tenentem fœdus meum: C

7 Adducam eos in montem ſanctum meum, & lætificabo eos in domo orationis meæ: holocauſta eorum, & victimæ eorum, placebunt mihi ſuper altari meo: * quia domus mea, domus orationis vocabitur cunctis populis. *Ier. 7. b. 11. Matt. 21. b. 13. Marc. 11. c. 17. Luc. 19. g. 46.

8 Ait Dominus Deus, qui congregat diſperſos Iſraël: Adhuc congregabo ad eũ congregatos ejus.

9 Omnes beſtiæ agri venite ad devorandum, univerſæ beſtiæ ſaltus.

10 Speculatores ejus cæci omnes, neſcierunt univerſi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes ſomnia. D

11 Et canes impudentiſſimi neſcierunt ſaturitatem: ipſi paſtores ignoraverunt intelligentiã: omnes in viam ſuam declinaverunt, *unuſquiſque ad avaritiam ſuam, à ſummo uſque ad noviſſimum. * Ier. 6. c. 13. & d. 10.

12 Venite, ſumamus vinum, & impleamur ebrietate: & erit ſicut hodie, ſic & cras, & multò amplius.

Caput LVII.

Iuſtorum interitus, & futura ipſorum requies non intelligitur ab impijs, cum quibus Deus hic expoſtulat ſuper idololatria aliiſque ipſorum ſceleribus, denuntians eos humiliandos: converſis autem pax & conſolatio promittitur, cùm impij cor ſit tanquam mare fervens cui non eſt pax.

1 IUſtus perit, & nõ eſt qui recogitet in corde ſuo: & viri miſericordię colligũtur, quia non eſt qui intelligat: à facie enim malitiæ collectus eſt juſtus. A

2 Veniat pax, requieſcat in cubili ſuo qui ambulavit in directione ſua.

3 Vos autem accedite huc filij auguratricis; ſemen adulteri, & fornicariæ.

4 Super quem luſiſtis? ſuper quem dilataſtis os, & ejeciſtis linguam? numquid non vos filij ſceleſti, ſemen mendax?

5 Qui conſolamini in diis ſubter omne lignum frondoſum, immolantes parvulos in torrentibus, ſubter eminentes petras?

6 In partibus torrentis pars tua, hæc eſt ſors tua: & ipſis effudiſti libamen, obtuliſti ſacrificium. numquid ſuper his non indignabor?

B 7 Super montẽ excelſum & ſublimem poſuiſti cubile tuũ,& illuc aſcendiſti ut immolares hoſtias.

8 Et poſt oſtium,& retro poſtem poſuiſti memoriale tuum:quia juxta me diſcooperuiſti,& ſuſcepiſti adulterum: dilataſti cubile tuum,& pepigiſti cum eis fœdus:dilexiſti ſtratũ eorum manu aperta.

9 Et ornaſti te regi unguento, & multiplicaſti pigmenta tua. Miſiſti legatos tuos procul, & humiliata es uſque ad inferos.

10 In multitudine viæ tuæ laboraſti: non dixiſti: Quieſcam: vitam manus tuæ inveniſti, proptereà non rogaſti.

C 11 Pro quo ſollicita timuiſti, quia mentita es,& mei non es recordata, neque cogitaſti in corde tuo? quia ego tacens, & quaſi non videns, & mei oblita es.

12 Ego annuntiabo juſtitiam tuam, & opera tua non proderunt tibi.

13 Cùm clamaveris, liberent te congregati tui, & omnes eos auferet ventus: tollet aura: Qui autem fiduciam habet mei, hereditabit terram, & poſſidebit montem ſanctum meum.

Inf. 62. d. 10. 14 Et dicam Viam facite, præbete iter, declinate de ſemita, auferte offẽdicula de via populi mei.

15 Quia hæc dicit Excelſus, & ſublimis habitans æternitatem: & ſanctum nomen ejus in excelſo & in ſancto habitans, & cum contrito & humili ſpiritu: ut vivificet ſpiritum humilium,& vivificet cor contritorum.

D 16 Non enim in ſempiternum litigabo, neque uſque ad finem iraſcar: quia ſpiritus à facie mea egredietur, & flatus ego faciam.

17 Propter iniquitatem avaritię ejus iratus ſum, & percuſſi eum: abſcondi à te faciem meam, & indignatus ſum: & abijt vagus in via cordis ſui.

18 Vias ejus vidi,& ſanavi eum,& reduxi eum, & reddidi conſolationes ipſi, & lugentibus ejus.

19 Creavi fructum labiorum pacẽ, pacem ei, qui longè eſt,& qui propè, dixit Dñs, & ſanavi eum.

20 Impij autem quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt, & redundant fluctus ejus in conculcationem & lutum.

*Sup. 48. d. 22. 21 * Non eſt pax impijs, dicit Dominus Deus.

CAPUT LVIII.

Reprehendit Iudæorum hypocriſim: oſtendens eorum jejunium non eſſe Deo acceptabile: & quæ debeant illud comitari, quibus adhibitis multa præſtantur hominibus beneficia: quomodo debeat ſabbatum celebrari, abnegata propria voluntate,& quod ſit præmium ita celebrantium.

A 1 CLama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo ſcelera eorum, & domui Jacob peccata eorum.

2 Me etenim de die in diem quærunt, & ſcire vias meas volunt: quaſi gens, quæ juſtitiam fecerit,& judicium Dei ſui non dereliquerit: rogant me judicia juſtitiæ: appropinquare Deo volunt.

3 Quare jejunavimus, & non aſpexiſti: humiliavimus animas noſtras, & neſciſti? Ecce in die jejunij veſtri, invenitur voluntas veſtra, & omnes debitores veſtros repetitis.

4 Ecce ad lites & contentiones jejunatis,& percutitis pugno impiè. Nolite jejunare ſicut uſque ad hanc diẽ, ut audiatur in excelſo clamor veſter. B

5 * Numquid tale eſt jejunium quod elegi, per diem affligere hominem animam ſuam? numquid contorquere quaſi circulum caput ſuum,& ſaccum & cinerem ſternere? numquid iſtud vocabis jejunium,& diem acceptabilem Domino? * Zach. 7. b. 5.

6 Nónne hoc eſt magis jejunium, quod elegi? diſſolve colligationes impietatis, ſolve faſciculos deprimentes; dimitte eos, qui confracti ſunt, liberos, & omne onus dirumpe.

7 * Frange eſurienti panem tuum,& egenos vagóſque induc in domum tuam: cùm videris nudum, operi eum,& carnem tuam ne deſpexeris. C * Ezech. 18. b. 7. d. 16. Matth. 25. c. 35.

8 Tunc erumpet quaſi manè lumen tuum, & ſanitas tua citiùs orietur, & anteibit faciem tuam juſtitia tua, & gloria Domini colliget te.

9 Tunc invocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet: Ecce adſum. ſi abſtuleris de medio tui catenam, & deſieris extendere digitum,& loqui quod non prodeſt.

10 Cùm effuderis eſurienti animam tuam, & animam afflictam repleveris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt ſicut meridies.

11 Et requiem tibi dabit Dominus ſemper, & implebit ſplendoribus animam tuam, & oſſa tua liberabit, & eris quaſi hortus irriguus, & ſicut fons aquarum, cujus non deficient aquæ. D

12 *Et ædificabuntur in te deſerta ſæculorum: fundamenta generationis & generationis ſuſcitabis: & vocaberis ædificator ſepium avertens ſemitas in quietem. *Inf. 61. b. 4.

13 Si averteris à ſabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die ſancto meo, & vocaveris ſabbatum delicatũ,& ſanctum Domini glorioſum, & glorificaveris eum dum non facis vias tuas, & non invenitur voluntas tua, ut loquaris ſermonẽ:

14 Tunc delectaberis ſuper Domino,& ſuſtollam te ſuper altitudines terræ,& cibabo te hereditate Jacob patris tui. os enim Domini locutum eſt.

CAPUT LIX.

Potens ac benignus eſt Deus ad ſalvandum Iudæos; ſed iniquitates eorum, quas propheta perſequitur, impediunt ne exaudiantur ac ſalventur: propter quas & confitentur ſe juſtè à Deo deſertos, & excæcatos, affligi varijs malis: de furore Domini in malos, & benignitate erga pœnitentes.

1 ECce non eſt abbreviata manus Domini ut ſalvare nequeat, neque aggravata eſt auris ejus ut non exaudiat: A Num. 11. e. 23. Sup. 50. a. 2.

2 Sed iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos & Deum veſtrum, & peccata veſtra abſconderunt faciem ejus à vobis ne exaudiret.

3* Manus enim veſtræ pollutæ ſunt ſanguine,& digiti veſtri iniquitate: labia veſtra locuta ſunt mendacium, & lingua veſtra iniquitatem fatur. *Sup 1. d. 15.

4 Non

4 Non eſt qui invocet juſtitiam, neque eſt qui judicet verè: ſed confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates: * conceperunt laborem, & pepererunt iniquitatem. *Job. 15. d. 35.

5 Ova aſpidum ruperunt, & telas araneæ texuerunt: qui comederit de ovis eorum, morietur: & quod confotum eſt, erumpet in regulum.

B 6 Telæ eorum non erunt in veſtimentum, neque operientur operibus ſuis: opera eorum opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum.

7 * Pedes eorum ad malum currunt, & feſtinant ut effundant ſanguinem innocentem: cogitationes eorum cogitationes inutiles: vaſtitas & contritio in viis eorum. *Prov. 1. b. 16. Rom. 3. b. 15.

8 Viam pacis neſcierunt, & non eſt judicium in greſſibus eorum. ſemitæ eorum incurvatæ ſunt eis: omnis qui calcat in eis, ignorat pacem.

9 Propter hoc elongatum eſt judicium à nobis, & non apprehendet nos juſtitia: expectavimus lucem, & ecce tenebræ; ſplendorem, & in tenebris ambulavimus.

10 Palpavimus ſicut cæci parietem, & quaſi abſque oculis attrectavimus: impegimus meridie quaſi in tenebris, in caliginoſis quaſi mortui.

C 11 Rugiemus quaſi urſi omnes, & quaſi columbæ meditantes gememus. expectavimus judicium, & non eſt; ſalutem, & elongata eſt à nobis.

12 Multiplicatæ ſunt enim iniquitates noſtræ coram te, & peccata noſtra reſponderunt nobis. quia ſcelera noſtra nobiſcum, & iniquitates noſtras cognovimus,

13 Peccare & mentiri contra Dominum: & averſi ſumus ne iremus poſt tergum Dei noſtri, ut loqueremur calumniam & tranſgreſſionem concepimus, & locuti ſumus de corde verba mendacij.

14 Et converſum eſt retrorſum judicium, & juſtitia longè ſtetit: quia corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi.

15 Et facta eſt veritas in oblivionē: & qui receſſit à malo, prędæ patuit: & vidit Dominus, & malū apparuit in oculis ejus, quia non eſt judicium.

D 16 Et vidit quia non eſt vir: & aporiatus eſt, quia non eſt qui occurrat: & ſalvavit ſibi brachium ſuum, & juſtitia ejus ipſa confirmavit eum.

17 * Indutus eſt juſtitia ut lorica, & galea ſalutis in capite ejus: indutus eſt veſtimentis ultionis, & opertus eſt quaſi pallio zeli. *Eph. 6. c. 17. 1. Theſſ. 5. b. 8.

18 Sicut ad vindictam quaſi ad retributionem indignationis hoſtibus ſuis & viciſſitudinem inimicis ſuis: inſulis vicem reddet.

19 Et timebunt qui ab Occidente, nomen Domini; & qui ab ortu ſolis, gloriam ejus: cùm venerit quaſi fluvius violentus, quem ſpiritus Domini cogit:

20 * Et venerit Sion redemptor, & eis qui redeunt ab iniquitate in Jacob, dicit Dominus. *Rom. 11. d. 26.

21 Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus: Spiritus meus, qui eſt in te, & verba mea, quæ poſui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore ſeminis tui, & de ore ſeminis ſeminis tui, dicit Dominus, amodò & uſque in ſempiternum.

Caput LX.

Eccleſia ad exultationem excitatur, quòd in ea Domini gloria reluceat, ad quam acceſſuræ ſunt plurimæ nationes, & quæ ad eam non venerint peribunt: in qua pax, juſtitia & laus Dei invenientur, ablata iniquitate: eritque Dominus ei in lucem ſempiternam & gloriam.

1 Surge, illuminare Jeruſalem: quia venit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt. A

2 Quia ecce tenebræ operient terram & caligo populos: ſuper te autem orietur Dominus, & gloria ejus in te videbitur.

3 Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, & reges in ſplendore ortus tui.

4 * Leva in circuitu oculos tuos, & vide: omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi: filij tui de longè venient, & filiæ tuæ de latere ſurgent. *Sup. 49. e. 18.

5 Tunc videbis, & afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando converſa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi.

6 Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Madian & Epha: omnes de Saba venient, aurū & & thus deferētes, & laudem Domino annuntiātes.

7 Omne pecus Cedar cōgregabitur tibi, arietes Nabajoth miniſtrabūt tibi: offerētur ſuper placabili altari meo, & domū majeſtatis meę glorificabo. B

8 Qui ſunt iſti, qui ut nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas?

9 Me enim inſulæ expectant, & naves maris in principio, ut adducam filios tuos de longè; argentum eorum, & aurum eorum cum eis: nomini Domini Dei tui, & ſancto Iſraël, quia glorificavit te.

10 Et ædificabunt filij peregrinorum muros tuos, & reges eorum miniſtrabunt tibi: in indignatione enim mea percuſſi te: & in reconciliatione mea miſertus ſum tui.

11 *Et aperientur portæ tuæ jugiter: die ac nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo Gentium, & reges earum adducantur. *Apoc. 21. g. 25.

12 Gens enim & regnum, quod non ſervierit tibi, peribit: & Gentes ſolitudine vaſtabuntur.

13 Gloria Libani ad te veniet, abies & buxus, & pinus ſimul, ad ornandum locum ſanctificationis meæ; & locum pedum meorum glorificabo. C

14 Et venient ad te curvi filij eorum qui humiliaverunt te, & adorabunt veſtigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, & vocabunt te Civitatem Domini, Sion ſancti Iſraël.

15 Pro eo quòd fuiſti derelicta, & odio habita, & non erat qui per te tranſiret, ponam te in ſuperbiam ſæculorum gaudium in generationem & generationem: &

16 ſuges lac Gentium, & mamilla regum lactaberis: & ſcies quia ego Dominus ſalvans te, & redemptor tuus fortis Iacob.

17 Pro ære afferam aurum, & pro ferro afferam argentum; & pro lignis æs, & pro lapidibus ferrum: & ponam viſitationem tuam pacem, & præpoſitos tuos juſtitiam. D

18 Non audietur ultrà iniquitas in terra tua, vaſtitas & contritio in terminis tuis, & occupabit ſalus muros tuos, & portas tuas laudatio.

19 * Non erit tibi ampliùs ſol ad lucendum per diem, nec ſplendor lunæ illuminabit te: ſed erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam. *Apoc. 21. g. 23. 22. a. 5.

Digitized by Google

20 Non occidet ultrà ſol tuus, & luna tua non
minuetur: quia erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & complebuntur dies luctus tui.
21 Populus autem tuus omnes juſti, in perpetuum hereditabunt terram, germen plantationis
meæ, opus manus meæ ad glorificandum.
22 Minimus erit in mille, & parvulus in gentem fortiſſimam: ego Dominus in tempore ejus
ſubitò faciam iſtud.

CAPUT LXI.

Chriſti ſalvatoris officium, & humani generis reparationem pulchrè explicat; prædicatione quoque miniſtrorum Chriſti gentes ad fidem convertendas: addit de conſolatione credentium & gloria miniſtrorum: Eccleſia lætabunda ſuam felicitatem mirè ſibi gratulatur.

A 1 SPiritus Domini ſuper me: eò quòd unxerit
Luc 4. c.18. Dominus me: ad annuntiandum manſuetis
miſit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam, & clauſis apertionem:
2 Ut prædicarem annum placabilem Domino,
* Mat. 5. a.5. & diem ultionis Deo noſtro: * ut conſolarer omnes lugentes:
3 Ut ponerem lugentibus Sion; & darem eis
B coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris: & vocabuntur in
ea fortes juſtitiæ, plãtatio Domini ad glorificandũ.
*Sup. 58. c.12. 4 * Et ædificabunt deſerta à ſæculo, & ruinas
antiquas erigent, & inſtaurabunt civitates deſertas, diſſipatas in generationem & generationem.
5 Et ſtabunt alieni, & paſcent pecora veſtra: &
filij peregrinorũ, agricolę & vinitores veſtri erunt.
6 Vos autem Sacerdotes Domini vocabimini:
Miniſtri Dei noſtri, dicetur vobis: Fortitudinem
Gentiũ comedetis, & in gloria earum ſuperbietis.
C 7 Pro confuſione veſtra duplici & rubore, laudabunt partem ſuam: propter hoc in terra ſua duplicia poſſidebunt, lætitia ſempiterna erit eis.
8 Quia ego Dominus diligens judicium, &
odio habens rapinam in holocauſto: & dabo opus
eorum in veritate, & fœdus perpetuum feriam eis.
9 Et ſcient in Gentibus ſemen eorum, & germen eorum in medio populorum: omnes qui viderint eos, cognoſcent illos, quia iſti ſunt ſemen,
cui benedixit Dominus.
D 10 Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit
anima mea in Deo meo: quia induit me veſtimentis ſalutis: & indumento juſtitiæ circumdedit me, quaſi ſponſum decoratum corona, & quaſi
ſponſam ornatam monilibus ſuis.
11 Sicut enim terra profert germen ſuum, &
ſicut hortus ſemen ſuum germinat: ſic Dominus
Deus germinabit juſtitiam & laudem coram univerſis Gentibus.

CAPUT LXII.

Propheta non ceſſat propter impios Chriſtum annuntiare, prophetans de Chriſti adventu & converſione Gentium: de felicitate, gloria & exaltatione Eccleſiæ ex Dei gratuito beneplacito erga ipſam: de prædicatoribus Eccleſiæ, & Evangelio per orbem divulgando.

A 1 PRopter Sion non tacebo, & propter Jeruſalem non quieſcã, donec egrediatur ut ſplẽdor
juſtus ejus, & ſalvator ejus ut lampas accendatur.
2 Et videbunt Gentes juſtum tuum, & cuncti
reges inclytum tuum: & vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominabit.
3 Et eris corona gloriæ in manu Domini, &
diadema regni in manu Dei tui.
4 Non vocaberis ultrà Derelicta; & terra tua B
non vocabitur ampliùs Deſolata: ſed vocaberis
Voluntas mea in ea, & terra tua Inhabitata. quia
cõplacuit Domino in te: & terra tua inhabitabitur.
5 Habitabit enim juvenis cum virgine, & habitabunt in te filij tui. Et gaudebit ſponſus ſuper
ſponſam, & gaudebit ſuper te Deus tuus.
6 Super muros tuos Jeruſalem conſtitui cuſto- C
des, tota die & tota nocte in perpetuum non tacebunt. Qui reminiſcimini Domini, ne taceatis,
7 Et ne detis ſilentium ei, donec ſtabiliat, & donec ponat Jeruſalem laudem in terra.
8 Juravit Dominus in dextera ſua, & in brachio
fortitudinis ſuæ: Si dedero triticum tuum ultrà
cibum inimicis tuis: & ſi biberint filij alieni vinum tuum, in quo laboraſti.
9 Quia qui congregant illud, comedent, & laudabunt Dominum: & qui comportant illud, bibent in atrijs ſanctis meis.
10 Tranſite, tranſite per portas, * præparate D
viam populo, planum facite iter, eligite lapides, *Sup. 57. c.14.
& elevate ſignum ad Populos.
11 Ecce Dominus auditum fecit in extremis
terræ, *dicite filiæ Sion: Ecce ſalvator tuus venit: * Zach. 9.b.9.
ecce merces ejus cum eo, & opus ejus coram illo. Mat. 21. a.5.
12 Et vocabunt eos, Populus ſanctus, redempti
à Domino. Tu autem vocaberis: Quæſita civitas,
& non Derelicta.

CAPUT LXIII.

Dicit ſe Dominus ſanguine aſperſum dum ſolus viciſſet hoſtes: Deus multa præſtitit Iſraëlitis beneficia, ſed propter iniquitates ſuas ſunt ab eo derelicti: propheta autem miſerationum Domini memor, invocat ipſius miſericordiam ſuper populum ſuum, quem à Deo deſertum conqueritur.

1 QUis eſt iſte qui venit de Edom, tinctis ve- A
ſtibus de Boſra? iſte formoſus in ſtola ſua,
gradiens in multitudine fortitudinis ſuæ. Ego qui
loquor juſtitiã, & propugnator ſum ad ſalvandum.
2 * Quare ergo rubrum eſt indumentum tuum, *Apoc. 19.c.13.
& veſtimenta tua ſicut calcantium in torculari?
3 Torcular calcavi ſolus, & de Gentibus non eſt
vir mecum: calcavi eos in furore meo, & conculcavi eos in ira mea: & aſperſus eſt ſanguis eorum
ſuper veſtimenta mea, & omnia indumenta mea
inquinavi.
4 * Dies enim ultionis in corde meo, annus *Sup. 34. b. 8.
redemptionis meæ venit.
5 Circumſpexi, & non erat auxiliator: quæſivi,
& non fuit qui adjuvaret: & ſalvavit mihi brachiũ
meum, & indignatio mea ipſa auxiliata eſt mihi.
6 Et conculcavi populos in furore meo, & ine- B
briavi eos in indignatione mea, & detraxi in terram virtutem eorum.
7 Miſerationum Domini recordabor, laudẽ Domini ſuper omnibus quę reddidit nobis Dominus,
& ſuper multitudinem bonorum domui Iſraël, quę
largitus eſt eis ſecundùm indulgentiam ſuam, &
ſecundùm multitudinẽ miſericordiarum ſuarum.
8 Et dixit: Verumtamen populus meus eſt, filij non negantes: & factus eſt eis ſalvator.
9 In omni tribulatione eorum non eſt tribula- C
tus, & angelus faciei ejus ſalvavit eos: in dilectione
ſua, & in indulgentia ſua ipſe redemit eos, & portavit eos, & elevavit eos cunctis diebus ſæculi.

10 Ipſi

10 Ipſi autem ad iracundiam provocaverunt,&
afflixerunt ſpiritum ſancti ejus : & converſus eſt
eis in inimicum, & ipſe debellavit eos.
11 Et recordatus eſt dierum ſæculi Moyſi, &
*Exod. 14.g.29. populi ſui : * Ubi eſt qui eduxit eos de mari cum
paſtoribus gregis ſui ? ubi eſt qui poſuit in medio
ejus ſpiritum ſancti ſui ?
12 Qui eduxit ad dexteram Moyſen bra-
chio majeſtatis ſuæ, qui ſcidit aquas ante eos,
ut faceret ſibi nomen ſempiternum :
13 Qui eduxit eos per abyſſos, quaſi equum in
deſerto non impingentem.
14 Quaſi animal in campo deſcendens ſpiritus
Domini ductor ejus fuit : ſic adduxiſti populum
tuum, ut faceres tibi nomen gloriæ.
D 15 * Attende de cælo, & vide de habitaculo
*Deut. 26.c.15. Baruc.2.c.16. ſancto tuo, & gloriæ tuæ : ubi eſt zelus tuus, &
fortitudo tua, multitudo viſcerum tuorum, & mi-
ſerationum tuarum ? ſuper me continuerunt ſe.
16 Tu enim pater noſter, & Abraham neſcivit
nos,& Iſraël ignoravit nos : tu Domine pater no-
ſter, redemptor noſter, à ſæculo nomen tuum.
17 Quare errare nos feciſti Domine de vijs tuis:
induraſti cor noſtrum ne timeremus te ? conver-
tere propter ſervos tuos, tribus hereditatis tuæ.
18 Quaſi nihilum poſſederunt populum ſan-
ctum tuum : hoſtes noſtri conculcaverunt ſancti-
ficationem tuam.
19 Facti ſumus quaſi in principio, cùm non do-
minareris noſtri, neque invocaretur nomen tuum
ſuper nos.

Caput LXIV.

Petit propheta ut Deus nomen ſuum & potentiam inimicis nota faciat : facta quoque mentione felicitatis quæ Deum expectantibus præparata eſt, confitetur ac luget populi ſui iniquitates, immunditias & exilium, orans pro liberatione.

A 1 VTinam dirumperes cælos, & deſcenderes :
à facie tua montes defluerent.
2 Sicut exuſtio ignis tabeſcerent, aquæ arde-
rent igni, ut notum fieret nomen tuum inimicis
tuis : à facie tua gentes turbarentur.
3 Cùm feceris mirabilia,non ſuſtinebimus:deſ-
cendiſti, & à facie tua montes defluxerunt.
B 4 A ſæculo non audierunt, neque auribus per-
*1.Cor. 2.b.9. ceperunt : * oculus non vidit, Deus abſque te,
quæ præparaſti expectantibus te.
5 Occurriſti lætanti,& facienti juſtitiam:in vijs
tuis recordabuntur tui : ecce tu iratus es, & pec-
cavimus : in ipſis fuimus ſemper,& ſalvabimur.
6 Et facti ſumus ut immundus omnes nos, &
quaſi pannus menſtruatæ univerſæ juſtitiæ noſtrę:
C & cecidimus quaſi folium univerſi, & iniquitates
noſtræ quaſi ventus abſtulerunt nos.
7 Non eſt qui invocet nomen tuum ; qui con-
ſurgat,& teneat te : abſcondiſti faciem tuam à no-
bis, & alliſiſti nos in manu iniquitatis noſtræ.
8 Et nunc Domine,pater noſter es tu,nos verò
lutum : & fictor noſter tu, & opera manuum tua-
rum omnes nos.
* Pſ.78.e.8. 9 * Ne iraſcaris Domine ſatis,& ne ultrà memi-
neris iniquitatis noſtræ:ecce reſpice,populus tuus
omnes nos.
D 10 Civitas ſancti tui facta eſt deſerta,Sion deſer-
ta facta eſt, Jeruſalem deſolata eſt.
11 Domus ſanctificationis noſtræ,& gloriæ no-
ſtræ. ubi laudaverunt te patres noſtri, facta eſt in
exuſtionem ignis, & omnia deſiderabilia noſtra
verſa ſunt in ruinas.
12 Numquid ſuper his continebis te Domine,
tacebis, & affliges nos vehementer ?

Caput LXV.

Gentium converſio, & Iudæorum propter iniquitates ſuas & idololatriam abjectio, ſervatis tamen paucis reliquijs ex ipſis : comminatio his qui Dei legem abjecerunt, & proſpera ac nova omnia ſervis Dei nuntiantur : de quorum felicitate & Dei erga ipſos benignitate multis agit propheta.

1 QUæſierunt me qui antè non interrogabant, A
invenerunt qui non quæſierunt me. dixi : Rom.10.d.20.
Ecce ego : ecce ego ad Gentem, quæ non invo-
cabat nomen meum.
2 Expandi manus meas tota die ad populum in-
credulum, qui graditur in via non bona poſt cogi-
tationes ſuas.
3 Populus qui ad iracundiam provocat me ante
faciem meam ſemper : qui immolant in hortis, &
ſacrificant ſuper lateres :
4 Qui habitant in ſepulchris,& in delubris ido-
lorum dormiunt : qui comedunt carnem ſuillam,
& jus profanum in vaſis eorum.
5 Qui dicunt, Recede à me, non appropinques
mihi, quia immundus es : iſti fumus erunt in fu-
rore meo, ignis ardens tota die.
6 Ecce ſcriptum eſt coram me : non tacebo,ſed
reddam & retribuam in ſinum eorum.
7 Iniquitates veſtras, & iniquitates patrum ve-
ſtrorum ſimul,dicit Dñs,qui ſacrificaverunt ſuper
montes, & ſuper colles exprobraverunt mihi, &
remetiar opus eorum primum in ſinu eorum.
8 Hæc dicit Dominus: Quomodo ſi invenia-
tur granum in botro,& dicatur : Ne diſſipes illud, B
quoniam benedictio eſt : ſic faciam propter ſer-
vos meos, ut non diſperdam totum.
9 Et educam de Jacob ſemen, & de Juda poſſi-
dentem montes meos : & hereditabunt eam ele-
cti mei, & ſervi mei habitabunt ibi.
10 Et erunt campeſtria in caulas gregum, &
vallis Achor in cubile armentorum, populo meo
qui requiſierunt me.
11 Et vos,qui dereliquiſtis Dominum,qui obli-
ti eſtis montem ſanctum meum, qui ponitis For-
tunæ menſam, & libatis ſuper eam.
12 Numerabo vos in gladio, & omnes in cæde
corruetis : *pro eo quòd vocavi,& non reſpondi- *Prov.1.c.24.
ſtis : locutus ſum, & non audiſtis : & faciebatis Inf.66.b.4.
malum in oculis meis,& quæ nolui elegiſtis.
13 Propter hoc hæc dicit Dominus Deus:Ecce Jer.7.c.13.
ſervi mei comedent, & vos eſurietis : ecce ſervi
mei bibent, & vos ſitietis.
14 Ecce ſervi mei lætabuntur, & vos confun- C
demini : Ecce ſervi mei laudabunt præ exultatio-
ne cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, &
præ contritione ſpiritus ululabitis.
15 Et dimittetis nomen veſtrum in juramen-
tum electis meis:& interficiet te Dominus Deus,
& ſervos ſuos vocabit nomine alio.
16 In quo qui benedictus eſt ſuper terram,bene-
dicetur in Deo amen:& qui jurat in terra, jurabit
in Deo amen:quia oblivioni traditæ ſunt anguſtiæ
priores,& quia abſconditæ ſunt ab oculis meis.

17 * Ecce

Digitized by Google

Inf.66. c.22. Apoc.21. a.1. 17 Ecce enim ego creo cælos novos, & terram
novam: & non erunt in memoria priora, & non
aſcendent ſuper cor.
18 Sed gaudebitis & exultabitis uſque in ſépiternum, in his quæ ego creo: quia ecce ego creo
Jeruſalem exultationẽ, & populum ejus gaudium.
D 19 Et exultabo in Jeruſalem, & gaudebo in populo meo: & non audietur in eo ultrà vox fletus
& vox clamoris.
20 Non erit ibi ampliùs infans dierum, & ſenex qui non impleat dies ſuos: quoniam puer
centum annorum morietur, & peccator centum
annorum maledictus erit.
21 Et ædificabunt domos, & habitabunt: &
plantabunt vineas, & comedent fructus earum.
22 Non ædificabunt, & alius habitabit: non
plantabunt, & alius comedet: ſecundùm enim
dies ligni, erunt dies populi mei, & opera manuum
eorum inveterabunt:
23 Electi mei non laborabunt fruſtrà, neque
generabunt in conturbatione: quia ſemen benedictorum Domini eſt, & nepotes eorum cum eis.
*Pſal. 31.b.5. 24 * Eritque antequam clament, ego exaudiam: adhuc illis loquentibus, ego audiam.
*Sup.11. b.6. 25 *Lupus & agnus paſcentur ſimul, leo & bos
comedent paleas: & ſerpenti pulvis panis ejus:
non nocebunt, neque occident in omni monte
ſancto meo, dicit Dominus.

Caput LXVI.

Dominus cæli & terræ non templum reſpicit, quod Iudæi pro loco quietis illi ædificare volebant, ſed ſpiritum humiliatum: rejiciuntur veteris legis ſacrificia: Iudæorum adverſus Chriſtum ipſiúſque diſcipulos pervicacia puniendа oſtenditur: de Chriſti nativitate & Eccleſia fecunditate, cui ut omnes collatentur, exhortatur, oſtendens beneficia quæ à Domino recipiet, & quale futurum ſit malorum judicium, & quomodo per diſcipulorum Chriſti prædicationem Gentes convertentur: de finali quoque retributione malorum & bonorum.

A 1 HÆc dicit Dominus: * Cælum ſedes mea,
*Act.7. f.49. 17. c.24. terra autem ſcabellum pedum meorum, quę
eſt iſta Domus, quam ædificabitis mihi? & quis
eſt iſte locus quietis meæ?
2 Omnia hæc manus mea fecit, & facta ſunt
univerſa iſta, dicit Dominus. ad quem autem reſpiciam, niſi ad pauperculum, & contritum ſpiritu, & trementem ſermones meos?
3 Qui immolat bovem, quaſi qui interficiat virum: qui mactat pecus, quaſi qui excerebret canem: qui offert oblationem, quaſi qui ſanguinem
ſuillum offerat: qui recordatur thuris, quaſi qui
B benedicat idolo. Hæc omnia elegerunt in vijs ſuis,
& in abominationibus ſuis, anima eorum delectata eſt.
4 Unde & ego eligam illuſiones eorum: & quæ
*Prov.1. c.24. Sup.65. b.12. Jer.7. c.13. timebant, adducam eis: * Quia vocavi, & non
erat qui reſponderet: locutus ſum, & non audierunt fecerúntque malum in oculis meis, & quæ
nolui elegerunt.
5 Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum ejus: dixerunt fratres veſtri odientes vos, &
abjicientes propter nomen meum: glorificetur
Dominus, & videbimus in lætitia veſtra: ipſi autem confundentur.
6 Vox populi de civitate, vox de templo, vox
Domini reddentis retributionem inimicis ſuis.

7 Antequam parturiret, peperit: antequam C
veniret partus ejus, peperit maſculum.
8 Quis audivit umquam tale? & quis vidit huic
ſimile? numquid parturiet terra in die una? aut
parietur gens ſimul, quia parturivit & peperit
Sion filios ſuos?
9 Numquid ego, qui alios parere facio, ipſe
non pariam, dicit Dominus? ſi ego, qui generationem ceteris tribuo, ſterilis ero, ait Dominus
Deus tuus?
10 Lætamini cum Jeruſalem, & exultate in ea
omnes qui diligitis eam: gaudete cum ea gaudio
univerſi, qui lugetis ſuper eam,
11 Ut ſugatis, & repleamini ab ubere conſolationis ejus: ut mulgeatis, & delicijs affluatis ab D
omnimoda gloria ejus.
12 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego declinabo ſuper eam quaſi fluvium pacis, & quaſi torrentem inundantem gloriam Gentium, quam ſugetis: ad ubera portabimini, & ſuper genua blandientur vobis.
13 Quomodo ſi cui mater blandiatur, ita ego
conſolabor vos, & in Jeruſalem conſolabimini.
14 Videbitis, & gaudebit cor veſtrum, & oſſa
veſtra quaſi herba germinabunt: & cognoſcetur
manus Domini ſervis ejus, & indignabitur inimicis ſuis.
15 Quia ecce Dominus in igne veniet, & quaſi E
turbo quadrigæ ejus: reddere in indignatione furorẽ ſuum, & increpationem ſuam in flãma ignis:
16 Quia in igne Dominus dijudicabit, & in
gladio ſuo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti à Domino,
17 Qui ſanctificabantur, & mundos ſe putabant in hortis poſt januam intrinſecus, qui comedebant carnem ſuillam, & abominationem, & murem: ſimul conſumentur, dicit Dominus.
18 Ego autem opera eorum, & cogitationes eorum, venio ut congregem cum omnibus gentibus F
& linguis, & venient & videbunt gloriam meam.
19 Et ponam in eis ſignum, & mittam ex eis
qui ſalvati fuerint, ad Gentes in mare, in Africam,
& Lydiam tendentes ſagittam: in Italiam & Græciam, ad inſulas longè ad eos qui non audierunt
de me, & non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam Gentibus,
20 Et adducent omnes fratres veſtros de cunctis Gentibus donum Domino, in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in carrucis, ad
montem ſanctum meum Jeruſalem, dicit Dominus, quomodo ſi inferant filij Iſraël munus in
vaſe mundo in domum Domini.
21 Et aſſumam ex eis in ſacerdotes, & levitas, G
dicit Dominus:
22 * Quia ſicut cæli novi, & terra nova, quæ *Apoc. 21.a.1.
ego facio ſtare coram me, dicit Dominus: ſic ſtabit ſemen veſtrum, & nomen veſtrum.
23 Et erit menſis ex menſe, & ſabbatum ex ſabbato: veniet omnis caro ut adoret coram facie
mea, dicit Dominus.
24 Et egredientur, & videbunt cadavera virorum, qui prævaricati ſunt in me: * vermis eorum *Mar 9. g.45.
non morietur, & ignis eorum non extinguetur: &
erunt uſque ad ſatietatem viſionis omni carni.

PROPHE

Digitized by Google

PROPHETIA IEREMIÆ.

Caput Primum.

Jeremias in ventre matris ſanctificatus, & tempore Ioſiæ regis Iuda miſſus à Domino ad prophetandum, cauſatur pueritiam, ſed doctus a Deo accipit robur invincibile, jubetúrque vaticinari deſtructionem Ieruſalem ſub nomine virgæ, & ollæ ſuccenſæ.

A 1 VERBA Jeremiæ filij Helciæ, de
ſacerdotibus qui fuerunt in Anathoth, in Terra Benjamin.
2 Quod factum eſt verbum Domini ad eum in diebus Joſiæ filij Amon regis Juda, in tertiodecimo anno regni ejus.
3 Et factum eſt in diebus Joakim filij Joſiæ regis Juda, uſque ad conſummationem undecimi
anni Sedeciæ filij Joſiæ regis Juda, uſque ad transmigrationem Jeruſalem, in menſe quinto.
4 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
B 5 Priuſquam te formarem in utero, novi te: &
antequam exires de vulva, ſanctificavi te, & prophetam in Gentibus dedi te.
6 Et dixi, A, a, a, Domine Deus: ecce neſcio
loqui, quia puer ego ſum.
7 Et dixit Dominus ad me: Noli dicere: Puer
ſum: quoniam ad omnia quæ mittam te, ibis: &
univerſa, quæcumque mandavero tibi, loquêris.
8 Ne timeas à facie eorum: quia tecum ego
ſum, ut eruam te, dicit Dominus.
9 Et miſit Dominus manum ſuam, & tetigit os
meum: & dixit Dominus ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo:
C 10 Ecce conſtitui te hodie ſuper Gentes, & ſu-
* Inf. 18. a. 7. per regna, * ut evellas, & deſtruas, & diſperdas,
& diſſipes, & ædifices, & plantes.
11 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens: Quid tu vides Jeremia? Et dixi: Virgam
vigilantem ego video.
12 Et dixit Dominus ad me: Benè vidiſti, quia
vigilabo ego ſuper verbo meo ut faciam illud.
13 Et factum eſt verbum Domini ſecundò ad
me, dicens: Quid tu vides? Et dixi: Ollam ſuccenſam ego video, & faciē ejus à facie Aquilonis.
* Inf. 4. b. 6. 14 Et dixit Dominus ad me: * Ab Aquilone
panderur malum ſuper omnes habitatores terræ.
15 Quia ecce ego convocabo omnes cognationes regnorum Aquilonis, ait Dominus: & venient & ponent unuſquiſque ſolium ſuum in introïtu portarum Jeruſalem, & ſuper omnes muros ejus in circuitu, & ſuper univerſas urbes Juda.
D 16 Et loquar judicia mea cum eis, ſuper omnem
malitiam eorum qui dereliquerunt me, & libaverunt diis alienis, & adoraverunt opus manuum
ſuarum.
17 Tu ergo accinge lumbos tuos, & ſurge, &
loquere ad eos omnia quæ ego præcipio tibi. Ne
formides à facie eorum: nec enim timere te faciam
vultum eorum.
* Inf. 6. ſ. 27. 18 * Ego quippe dedi te hodie in civitatem
munitam, & in columnam ferream, & in murum
æreum, ſuper omnem terram, regibus Juda, principibus ejus, & ſacerdotibus, & populo terræ.
19 Et bellabunt adverſum te, & non prævalebunt: quia ego tecum ſum, ait Dominus, ut liberem te.

Caput II.

Graviter expoſtulat Dominus cum filiis Iſraël & Iuda, potiſſimùm cum paſtoribus ac prophetis, quòd non reſpicientes accepta à Deo varia beneficia, eo qui fons eſt aquæ vivæ relicto, adoraverint idola, à quibus nihil boni expectare poterant: imò cùm toti eſſent in idololatria, rapinis & crudelitate, ſeſe juſtificare nitebantur, & propterea devaſtandos prædicit.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens: A
2 Vade, & clama in auribus Jeruſalem, dicens: Hæc dicit Dominus: Recordatus ſum tui,
miſerans adoleſcentiam tuam, & charitatem deſponſationis tuæ, quando ſecuta es me in deſerto,
in terra quæ non ſeminatur.
3 Sanctus Iſraël Domino, primitiæ frugum
ejus: omnes, qui devorant eum, delinquunt: mala venient ſuper eos, dicit Dominus.
4 Audite verbum Domini domus Jacob, & omnes cognationes domus Iſraël:
5 Hæc dicit Dominus: * Quid invenerunt pa- * Mich. 6. a. 3.
tres veſtri in me iniquitatis, quia elongaverunt
à me, & ambulaverunt poſt vanitatem, & vani
facti ſunt?
6 Et non dixerunt: Ubi eſt Dominus, qui aſ- B
cendere nos fecit de Terra Ægypti: qui traduxit
nos per deſertum, per terram inhabitabilem &
inviam, per terram ſitis, & imaginem mortis, per
terram, in qua non ambulavit vir, neque habitavit homo?
7 Et induxi vos in terram Carmeli, ut comederetis fructum ejus, & optima illius: & ingreſſi
contaminaſtis terram meam, & hereditatem meam
poſuiſtis in abominationem.
8 Sacerdotes non dixerunt: Ubi eſt Dominus?
& tenentes legem neſcierunt me, & paſtores prævaricati ſunt in me: & prophetæ prophetaverunt
in Baal, & idola ſecuti ſunt.
9 Propterea adhuc judicio contendam vobiſcum, ait Dominus, & cum filiis veſtris diſceptabo.
10 Tranſite ad inſulas Cethim, & videte: & in C
Cedar mittite, & conſiderate vehementer: &
videte ſi factum eſt hujuſcemodi.
11 Si mutavit gens deos ſuos, & certè ipſi non
ſunt dij: populus verò meus mutavit gloriam ſuam
in idolum.
12 Obſtupeſcite cæli ſuper hoc, & portæ ejus
deſolamini vehementer, dicit Dominus.
13 Duo enim mala fecit populus meus: Me
dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi
ciſternas, ciſternas diſſipatas, quæ continere non
valent aquas.
14 Numquid ſervus eſt Iſraël, aut vernaculus?
quare ergo factus eſt in prædam?

15 Super

Digitized by Google

15 Super eum rugierunt leones, & dederunt vocem ſuam, poſuerunt terram ejus in ſolitudinem: civitates ejus exuſtæ ſunt, & non eſt qui habitet in eis.

D 16 Filij quoque Mempheos & Taphnes conſtupraverunt te uſque ad verticem.

17 Numquid non iſtud factum eſt tibi, quia dereliquiſti Dominum Deum tuum eo tempore, quo ducebat te per viam?

18 Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam? & quid tibi cum via Aſſyriorum, ut bibas aquam fluminis?

19 Arguet te malitia tua, & averſio tua increpabit te. Scito, & vide, quia malum & amarum eſt reliquiſſe te Dominum Deum tuum, & non eſſe timorem mei apud te, dicit Dominus Deus exercituum.

20 A ſæculo confregiſti jugum meum, rupiſti
*Inf. 3. b. 6. vincula mea, & dixiſti: Non ſerviam. * In omni enim colle ſublimi, & ſub omni ligno frondoſo, tu proſternebaris meretrix.

E 21 *Ego autem plantavi te vineam electam, omne ſemen verum: quomodo ergo converſa es mihi in pravum vinea aliena?
*Iſa. 5. a. 1. Mat. 21. a. 33.

22 Si laveris te nitro, & multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus Deus.

23 Quomodo dicis: Non ſum polluta, poſt Baalim non ambulavi? vide vias tuas in convalle, ſcito quid feceris: curſor levis explicans vias ſuas.

24 Onager aſſuetus in ſolitudine, in deſiderio animæ ſuæ attraxit ventum amoris ſui: nullus avertet eam: omnes qui quærunt eam, non deficient: in menſtruis ejus invenient eam.

25 Prohibe pedem tuum à nuditate, & guttur tuum à ſiti. Et dixiſti: Deſperavi, nequaquam faciam: adamavi quippe alienos, & poſt eos ambulabo.

F 26 Quomodo confunditur fur quando deprehenditur, ſic confuſi ſunt domus Iſraël, ipſi & reges eorum, principes, & ſacerdotes, & prophetæ eorum,

27 Dicentes ligno: Pater meus es tu; & lapi-
*Inf. 32. f. 33. di: Tu me genuiſti. * verterunt ad me tergum, & non faciem, & in tempore afflictionis ſuæ dicent: Surge, & libera nos.

28 Ubi ſunt dij tui, quos feciſti tibi? ſurgant
*Inf. 11. c. 13. & liberent te in tempore afflictionis tuæ: * ſecundùm numerum quippe civitatum tuarum erant dij tui Juda.

29 Quid vultis mecum judicio contendere? omnes dereliquiſtis me, dicit Dominus.

30 Fruſtrà percuſſi filios veſtros, diſciplinam non receperunt: devoravit gladius veſter prophetas veſtros, quaſi leo vaſtator.

31 Generatio veſtra. Videte verbum Domini: Numquid ſolitudo factus ſum Iſraëli, aut terra ſerotina? quare ergo dixit populus meus: Receſſimus, non veniemus ultrà ad te?

G 32 Numquid obliviſcetur virgo ornamenti ſui, aut ſponſa faſciæ pectoralis ſuæ? populus verò meus oblitus eſt mei diebus innumeris.

33 Quid niteris bonam oſtendere viam tuam ad quærendam dilectionem, quæ inſuper & malitias tuas docuiſti vias tuas,

34 Et in alis tuis inventus eſt ſanguis animarum pauperum & innocentum? non in foſſis inveni eos, ſed in omnibus quæ ſuprà memoravi.

35 Et dixiſti: Abſque peccato & innocens ego ſum: & propterea avertatur furor tuus à me. Ecce ego judicio contendam tecum, eò quòd dixeris: Non peccavi.

36 Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas! & ab Ægypto confunderis, ſicut confuſa es ab Aſſur.

37 Nam & ab iſta egredieris, & manus tuæ erunt ſuper caput tuum: quoniam obtrivit Dn̄s confidentiam tuam, & nihil habebis proſperum in ea.

Caput III.

Deus incomparabili clementia populum ſuum ad ſe revocat ab idololatria, in qua Iuda etiam Iſraëlem exceſſit: promittens ſe aſſumpturum eos in filios, & veros paſtores eis daturum, ut Ieroſolymis in pace colant Dominum: de futura gloria & exaltatione Ieruſalem, ac Gentium ad eam congregatione, & de populi pœnitentia.

1 VUlgò dicitur: Si dimiſerit vir uxorem ſuam, A
& recedens ab eo, duxerit virum alterum: nūquid revertetur ad eam ultrà? nūquid non polluta & contaminata erit mulier illa? tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me, dicit Dominus, & ego ſuſcipiam te.

2 Leva oculos tuos in directum, & vide ubi non proſtrata ſis: in viis ſedebas, expectans eos quaſi latro in ſolitudine: & polluiſti terram in fornicationibus tuis, & in malitiis tuis.

3 Quam ob rem prohibitæ ſunt ſtillæ pluviarum, & ſerotinus imber non fuit: frons mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere.

4 Ergo ſaltem amodò voca me: Pater meus, dux virginitatis meæ tu es:

5 Numquid iraſcêris in perpetuum, aut perſe- B
verabis in finem? Ecce locuta es, & feciſti mala, & potuiſti.

6 Et dixit Dominus ad me in diebus Joſiæ re- *Sup. 1. d. 20.
gis: * Numquid vidiſti quæ fecerit averſatrix Iſraël? abiit ſibimet ſuper omnem montem excelſum, & ſub omni ligno frondoſo, & fornicata eſt ibi.

7 Et dixi, cùm feciſſet hæc omnia: Ad me revertere: & non eſt reverſa. Et vidit prævaricatrix ſoror ejus Juda,

8 Quia pro eo, quòd mœchata eſſet averſatrix Iſraël, dimiſiſſem eam, & dediſſem ei libellum re- C
pudij: & non timuit prævaricatrix Juda ſoror ejus, ſed abiit, & fornicata eſt etiam ipſa.

9 Et facilitate fornicationis ſuæ contaminavit terram, & mœchata eſt cum lapide & ligno.

10 Et in omnibus his non eſt reverſa ad me prævaricatrix ſoror ejus Juda in toto corde ſuo, ſed in mendacio, ait Dominus.

11 Et dixit Dominus ad me: Juſtificavit animam ſuam averſatrix Iſraël, comparatione prævaricatricis Judæ.

12 Vade, & clama ſermones iſtos contra Aqui- D
lonem, & dices: Revertere averſatrix Iſraël, ait Dominus, & non avertam faciem meam à vobis: quia ſanctus ego ſum, dicit Dominus, & non iraſcar in perpetuum.

13 Verumta

Digitized by Google

13 Verumtamen ſcito iniquitatem tuam, quia
in Dominum Deum tuum prævaricata es: & diſ-
perſiſti vias tuas alienis ſub omni ligno frondoſo,
& vocem meam non audiſti, ait Dominus.
14 Convertimini filij revertentes, dicit Do-
minus: quia ego vir veſter: & aſſumam vos
unum de civitate, & duos de cognatione, & in-
troducam vos in Sion.
15 Et dabo vobis paſtores juxta cor meum, &
paſcent vos ſcientia & doctrina.
E 16 Cúmque multiplicati fueritis, & creveritis
in terra in diebus illis, ait Dominus: non dicent
ultrà: Arca teſtamenti Domini: neque aſcendet
ſuper cor, neque recordabuntur illius: nec viſi-
tabitur, nec fiet ultrà.
17 In tempore illo vocabunt Jeruſalem Solium
Domini: & congregabuntur ad eam omnes Gen-
tes in nomine Domini in Jeruſalem, & non am-
bulabunt poſt pravitatem cordis ſui peſſimi.
18 In diebus illis ibit domus Juda ad domum
Iſraël, & venient ſimul de terra Aquilonis, ad ter-
ram quam dedi patribus veſtris.
19 Ego autem dixi: Quomodo ponā te in filios,
& tribuam tibi terram deſiderabilem, hæreditatē
F præclaram exercituum Gentium? Et dixi: Patrem
vocabis me, & poſt me ingredi non ceſſabis.
20 Sed quomodo ſi contemnat mulier amatorē
ſuum, ſic contempſit me domus Iſraël, dicit Dñs.
21 Vox in viis audita eſt, ploratus & ululatus
filiorum Iſraël: quoniam iniquam fecerunt viam
ſuam, obliti ſunt Domini Dei ſui.
22 Convertimini filij revertentes, & ſanabo
averſiones veſtras. Ecce nos venimus ad te: tu
enim es Dominus Deus noſter.
G 23 Verè mendaces erant colles, & multitudo
montiū: verè in Domino Deo noſtro ſalus Iſraël.
24 Confuſio comedit laborem patrum noſtro-
rum ab adoleſcentia noſtra, greges eorum, & ar-
menta eorum, filios eorum, & filias eorum.
25 Dormiemus in confuſione noſtra, & operiet
nos ignominia noſtra: quoniam Domino Deo no-
ſtro peccavimus nos, & patres noſtri, ab adoleſ-
centia noſtra uſque ad diem hanc: & non audi-
vimus vocem Domini Dei noſtri.

CAPUT IV.

Præmittit Dominus veniam ſi ſe verè convertant & corde circumcidant, comminando gravia mala, ſi in malis perſiſtant: quapropter luget propheta videns terram devaſtandam, & in ſolitudinem redigendam, ita tamen ut non fiat conſummatio.

A 1 SI reverteris Iſraël, ait Dominus, ad me con-
vertere: ſi abſtuleris offendicula tua à facie
mea, non commoveberis.
2 Et jurabis: Vivit Dominus in veritate, & in
judicio, & in juſtitia: & benedicent eum Gen-
tes, ipſúmque laudabunt.
3 Hæc enim dicit Dominus viro Juda & Jeruſa-
*Oſee. 10.f.12. lem: * Novate vobis novale, & nolite ſerere ſu-
per ſpinas:
4 Circumcidimini Domino, & auferte præpu-
tia cordium veſtrorum viri Juda, & habitatores
Jeruſalem: ne fortè egrediatur ut ignis indignatio
mea, & ſuccendatur, & non ſit qui extinguat,
propter malitiam cogitationum veſtrarum.
5 Annuntiate in Juda, & in Jeruſalem auditum
facite: loquimini, & canite tuba in terra: cla-
mate fortiter, & dicite: Congregamini, & ingre-
diamur civitates munitas,
6 Levate ſignum in Sion. Confortamini, nolite
ſtare, * quia malum ego adduco ab Aquilone, & *Sup. 1. c.14.
contritionem magnam.
7 Aſcendit leo de cubili ſuo, & prædo Gentium
ſe levavit: egreſſus eſt de loco ſuo, ut ponat ter-
ram tuam in ſolitudinem: civitates tuæ vaſtabun-
tur, remanentes abſque habitatore.
8 Super hoc accingite vos ciliciis, plangite & C
ululate: quia non eſt averſa ira furoris Domini à
nobis.
9 Et erit in die illa, dicit Dominus: Peribit cor
regis, & cor principum: & obſtupeſcent ſacer-
dotes, & prophetæ conſternabuntur.
10 Et dixi: Heu, heu, heu Domine Deus, ergóne
decepiſti populum iſtum & Jeruſalem, dicens: Pax
erit vobis: & ecce pervenit gladius uſq; ad animā.
11 In tempore illo dicetur populo huic & Jeru-
ſalem: Ventus urens in viis, quæ ſunt in deſerto
viæ filiæ populi mei, non ad ventilandum & ad
purgandum.
12 Spiritus plenus ex his veniet mihi: & nunc
ego loquar judicia mea cum eis.
13 Ecce quaſi nubes aſcendet, & quaſi tempe- D
ſtas currus ejus: velociores aquilis equi illius: væ
nobis quoniam vaſtati ſumus.
14 Lava à malitia cor tuū Jeruſalem, ut ſalva fias:
uſquequò morabuntur in te cogitationes noxiæ?
15 Vox enim annuntiantis à Dan, & notum fa-
cientis idolum de monte Ephraim.
16 Dicite gentibus: Ecce auditum eſt in Jeru-
ſalem cuſtodes venire de terra longinqua, & da-
re ſuper civitates Juda vocem ſuam.
17 Quaſi cuſtodes agrorum facti ſunt ſuper eam
in gyro: quia me ad iracundiam provocavit, dicit
Dominus.
18 * Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fecerunt *Sap. 1.
hæc tibi: iſta malitia tua, quia amara, quia tetigit a.3.f.5.
cor tuum.
19 Ventrem meum, ventrem meum doleo, ſen- E
ſus cordis mei turbati ſunt in me: non tacebo,
quoniam vocem buccinæ audivit anima mea, cla-
morem prælij.
20 Contritio ſuper contritionem vocata eſt, &
vaſtata eſt omnis terra: repentè vaſtata ſunt ta-
bernacula mea, ſubitò pelles meæ.
21 Uſquequò videbo fugientem, audiam vo-
cem buccinæ?
22 Quia ſtultus populus meus me non cogno-
vit: filij inſipientes ſunt, & vecordes: ſapientes ſunt
ut faciant mala, benè autem facere neſcierunt.
23 Aſpexi terram, & ecce vacua erat, & nihili;
& cælos, & non erat lux in eis.
24 Vidi montes, & ecce movebantur: & om-
nes colles conturbati ſunt.
25 Intuitus ſum, & non erat homo: & omne
volatile cæli receſſit.
26 Aſpexi, & ecce Carmelus deſertus: & om- F
nes urbes ejus deſtructæ ſunt à facie Domini, & à
facie iræ furoris ejus.
27 Hæc enim dicit Dominus: Deſerta erit om-
nis terra, ſed tamen conſummationē non faciam,

Digitized by Google

28 Lugebit terra, & mœrebunt cæli deſuper:
eò quòd locutus ſum, cogitavi, & non pœnituit
me, nec averſus ſum ab eo.
G 29 A voce equitis & mittentis ſagittam, fugit
omnis civitas: ingreſſi ſunt ardua, & aſcenderunt
rupes: univerſæ urbes derelictæ ſunt, & non habitat in eis homo.
30 Tu autem vaſtata quid facies? cùm veſtieris
te coccino, cùm ornata fueris monili aureo, & pinxeris ſtibio oculos tuos, fruſtrà componeris, contẽpſerunt te amatores tui, animam tuam quærent.
31 Vocem enim quaſi parturientis audivi, anguſtias ut puerperæ: Vox filiæ Sion intermorientis, expandentíſque manus ſuas: væ mihi,
quia defecit anima mea propter interfectos.

Caput V.

Dominus in Ieruſalem quærit virum juſtum, ut illi miſereatur: ſed tam plebs quàm optimates in pravitatibus ſuis & idololatria indurati ſunt & effuſi, ideò comminatur eis vaſtationem ab extraneo populo, eò quòd cæci & ſurdi facti ſint, non tamen uſque ad conſummationem.

A 1 CIrcuite vias Jeruſalem, & aſpicite, & conſiderate, & quærite in plateis ejus, an inveniatis virum facientem judicium, & quærentem
fidem: & propitius ero ei.
2 Quòd ſi etiam, Vivit Dominus, dixerint: &
hoc falsò jurabunt.
3 Domine oculi tui reſpiciunt fidem: percuſſiſti eos, & non doluerunt: attriviſti eos, & renuerunt accipere diſciplinam: induraverunt facies
ſuas ſupra petram, & noluerunt reverti.
4 Ego autem dixi: Forſitan pauperes ſunt &
ſtulti, ignorantes viam Domini, judicium Dei ſui.
B 5 Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: ipſi
enim cognoverunt viam Domini, judicium Dei
ſui. & ecce magis hi ſimul confregerunt jugum,
ruperunt vincula.
6 Idcircò percuſſit eos leo de ſilva, lupus ad veſperam vaſtavit eos, pardus vigilans ſuper civitates eorum: omnis, qui egreſſus fuerit ex eis, capietur: quia multiplicatæ ſunt prævaricationes
eorum, confortatæ ſunt averſiones eorum.
7 Super quo propitius tibi eſſe potero? filij tui
dereliquerunt me, & jurant in his qui non ſunt
dij: ſaturavi eos, & mœchati ſunt, & in domo
meretricis luxuriabantur.
*Ezech. 8 Equi amatores & emiſſarij facti ſunt: *Unuſ-
22. b.11. quiſque ad uxorem proximi ſui hinniebat.
C 9 Numquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? & in gente tali non ulciſcetur anima mea?
10 Aſcendite muros ejus, & diſſipate, conſummationem autem nolite facere: auferte propagines ejus, quia non ſunt Domini.
11 Prævaricatione enim prævaricata eſt in me
domus Iſraël, & domus Juda, ait Dominus.
12 Negaverunt Dominum, & dixerunt: Non
eſt ipſe: neque veniet ſuper nos malum: gladium
& famem non videbimus.
13 Prophetæ fuerunt in ventum locuti, & reſponſum non fuit in eis: hæc ergo evenient illis.
14 Hæc dicit Dominus Deus exercituum:
Quia locuti eſtis verbum iſtud: ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem, & populum iſtum in
ligna, & vorabit eos.
15 Ecce ego adducam ſuper vos gentem de D
longinquo domus Iſraël, ait Dominus; gentem
robuſtam, gentem antiquam, gentem, cujus ignorabis linguam, nec intelliges quid loquatur.
16 Pharetra ejus quaſi ſepulchrum patens, univerſi fortes.
17 Et comedet ſegetes tuas, & panem tuum:
devorabit filios tuos, & filias tuas: comedet gregem tuum, & armenta tua: comedet vineam
tuam, & ficum tuam: & conteret urbes munitas
tuas, in quibus tu habes fiduciam, gladio.
18 Verumtamen in diebus illis, ait Dominus,
non faciam vos in conſummationem.
19 *Quòd ſi dixeritis: Quare fecit nobis Do- E
minus Deus noſter hæc omnia? dices ad eos: Sicut *Inf.16. b.10.
dereliquiſtis me, & ſerviſtis deo alieno in terra veſtra, ſic ſervietis alienis in terra non veſtra.
20 Annuntiate hoc domui Jacob, & auditum
facite in Juda, dicentes:
21 Audi popule ſtulte, qui non habes cor: qui habentes oculos, non videtis; & aures, & non auditis.
22 Me ergo non timebitis, ait Dominus: & à facie mea non dolebitis? Qui poſui arenam terminum mari, præceptum ſempiternum, quod non
præteribit: & commovebuntur, & non poterunt: & intumeſcent fluctus ejus, & non tranſibunt illud:
23 Populo autem huic factum eſt cor incre- F
dulum & exaſperans, receſſerunt & abierunt.
24 Et non dixerunt in corde ſuo: Metuamus
Dominum Deum noſtrum, qui dat nobis pluviam
temporaneam & ſerotinam in tempore ſuo; plenitudinem annuæ meſſis cuſtodientem nobis.
25 Iniquitates veſtræ declinaverunt hæc: &
peccata veſtra prohibuerunt bonum à vobis:
26 Quia inventi ſunt in populo meo impij inſidiantes quaſi aucupes, laqueos ponentes & pedicas ad capiendos viros.
27 Sicut decipula plena avibus, ſic domus eorum plenæ dolo: ideò magnificati ſunt & ditati.
28 Incraſſati ſunt & impinguati: & prætererunt ſermones meos peſſimè. *Cauſam viduæ non G *Iſa.1. f.23.
judicaverunt, cauſam pupilli non direxerunt, & Zach.7. c.10.
judicium pauperum non judicaverunt.
29 Numquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? aut ſuper gentem hujuſcemodi non ulciſcetur anima mea?
30 Stupor & mirabilia facta ſunt in terra:
31 Prophetæ prophetabant mendacium, & ſacerdotes applaudebant manibus ſuis: & populus
meus dilexit talia: quid igitur fiet in noviſſimo
ejus?

Caput VI.

Prædicitur calamitas ac vaſtitas Ieroſolymorum ab Aſſyriis, eò quòd contempſerint legem Domini, nec audire voluerint increpationes; ſed omnes, & potiſſimùm primates, prophetæ ac ſacerdotes avaritiæ ac dolo ſtuduerint; ideóque & ipſos & eorum ſacrificia Deus abjicit: jubet ergo Propheta eos lugere, quoniam purgari conflatorio non potuerunt.

1 COnfortamini filij Benjamin in medio Jeruſa- A
lem, & in Thecua clangite buccina, & ſuper Bethacarem levate vexillum: quia malum viſum eſt ab Aquilone, & contritio magna.
2 Speciosæ & delicatæ aſſimilavi filiam Sion.
3 Ad eam venient paſtores, & greges eorum:
fixerunt

Digitized by Google

fixerunt in ea tentoria in circuitu : paſcet unuſquiſque eos, qui ſub manu ſua ſunt.

4 Sanctificate ſuper eam bellum:conſurgite,& aſcendamus in meridie : væ nobis,quia declinavit dies,quia longiores factæ ſunt umbræ veſperi.

5 Surgite, & aſcendamus in nocte, & diſſipemus domos ejus.

B 6 Quia hæc dicit Dominus exercituum : Cædite lignum ejus, & fundite circa Jeruſalem aggerem : hæc eſt civitas viſitationis , omnis calumnia in medio ejus.

7 Sicut frigidam fecit ciſterna aquam ſuam,ſic frigidam fecit malitiam ſuam : iniquitas & vaſtitas audietur in ea , coram me ſemper infirmitas & plaga.

8 Erudire Jeruſalem , ne fortè recedat anima mea à te , ne fortè ponam te deſertam , terram inhabitabilem.

9 Hæc dicit Dñs exercituum : Uſque ad racemum colligent quaſi in vinea reliquias Iſraël:converte manum tuam quaſi vindemiator ad cartallũ.

10 Cui loquar ? & quem conteſtabor ut audiat? ecce incircumciſæ aures eorum , & audire non poſſunt : ecce verbum Domini factum eſt eis in opprobrium , & non ſuſcipient illud.

C 11 Idcircò furore Domini plenus ſum , laboravi ſuſtinens : effunde ſuper parvulum foris , & ſuper conſilium juvenum ſimul : vir enim cum muliere capietur , ſenex cum pleno dierum.

12 Et tranſibunt domus eorum ad alteros , agri & uxores pariter : quia extendam manum meam ſuper habitantes terram, dicit Dominus.

*Iſa. 56. d.11. Inf. 8. d.10. 13 * A minore quippe uſque ad majorem omnes avaritiæ ſtudent : & à propheta uſque ad ſacerdotem cuncti faciunt dolum.

14 Et curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia,dicentes:Pax,pax:& non erat pax.

D 15 Confuſi ſunt,quia abominationem fecerũt : quin potiùs confuſione non ſunt confuſi,& erubeſcere neſcierunt.quam ob rem cadent inter ruẽtes: in tẽpore viſitationis ſuæ corruent,dicit Dominus.

16 Hæc dicit Dominus : State ſuper vias , & videte, & interrogate de ſemitis antiquis , quæ ſit via bona, & ambulate in ea : * & invenietis refrigerium animabus veſtris. Et dixerunt : Non ambulabimus. * Matt. 11.d.29.

17 Et conſtitui ſuper vos ſpeculatores. Audite vocem tubæ. Et dixerunt : Non audiemus.

E 18 Ideò audite Gentes , & cognoſce congregatio , quanta ego faciam eis.

19 Audi terra : Ecce ego adducam mala ſuper populũ iſtum,fructũ cogitationum ejus:quia verba mea non audierunt, & legem meam projecerunt.

* Iſa. 1. c.11. 20 * Ut quid mihi thus de Saba affertis, & calamum ſuave olentem de terra longinqua ? holocautomata veſtra non ſunt accepta , & victimæ veſtræ non placuerunt mihi.

F 21 Propterea hæc dicit Dominus : Ecce ego dabo in populum iſtum ruinas, & ruent in eis patres & filij ſimul, vicinus & proximus peribunt.

22 Hæc dicit Dominus : Ecce populus venit de Terra Aquilonis , & gens magna conſurget à finibus terræ.

23 Sagittam & ſcutum arripiet : crudelis eſt,& non miſerebitur. vox ejus quaſi mare ſonabit : & ſuper equos aſcendent , præparati quaſi vir ad prælium , adverſum te filia Sion.

24 Audivimus famam ejus , diſſolutæ ſunt manus noſtræ : tribulatio apprehendit nos , dolores ut parturientem.

25 Nolite exire ad agros, & in via ne ambuletis : quoniam gladius inimici , pavor in circuitu.

26 Filia populi mei accingere cilicio , & conſpergere cinere:luctum unigeniti fac tibi,planctum amarum , quia repentè veniet vaſtator ſuper nos. G

27 Probatorem dedi te in populo meo robuſtum : & ſcies, & probabis viam eorum.

28 Omnes iſti principes declinantes,ambulãtes fraudulenter,æs & ferrum:univerſi corrupti ſunt.

29 Defecit ſufflatorium , in igne conſumptum eſt plumbum, fruſtra conflavit conflator : malitiæ enim eorum non ſunt conſumptæ.

30 Argentum reprobum vocate eos , quia Dominus projecit illos.

CAPUT VII.

Quòd fruſtrà confidant in templo , peſſima perpetrantes , & prophetas audire nolentes : ſicut & patres eorum:quapropter denuntiat templum abjiciendum , & terram Juda redigendam in ſolitudinem ; nec profuturam orationem Ieremiæ pro illis , nec oblata ab eis ſacrificia , propter excelſa Topheth in valle filij Ennom , & multiplices ipſorum malitias.

1 VErbum , quod factum eſt ad Jeremiam à Domino , dicens : A

2 Sta in porta domus Domini , & prædica ibi verbum iſtud , & dic : Audite verbum Domini omnis Juda , qui ingredimini per portas has , ut adoretis Dominum.

3 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël : * Bonas facite vias veſtras , & ſtudia veſtra : & habitabo vobiſcum in loco iſto. *Inf.16. d.13.

4 Nolite confidere in verbis mendacij , dicentes : Templum Domini , templum Domini, templum Domini eſt.

5 Quoniam ſi benè direxeritis vias veſtras , & ſtudia veſtra : ſi feceritis judicium inter virum & proximum ejus ,

6 Advenæ , & pupillo , & viduæ non feceritis calumniam , nec ſanguinem innocentem effuderitis in loco hoc , & poſt deos alienos non ambulaveritis in malum vobiſmetipſis : B

7 Habitabo vobiſcum in loco iſto , in terra quã dedi patribus veſtris à ſæculo & uſque in ſæculum.

8 Ecce vos confiditis vobis in ſermonibus mendacij , qui non proderunt vobis ,

9 Furari,occidere,adulterari,jurare mẽdaciter,libare Baalim,&ire poſt deos alienos,quos ignoratis.

10 Et veniſtis , & ſtetiſtis coram me in domo hac , in qua invocatum eſt nomen meum, & dixiſtis : Liberati ſumus, eò quòd fecerimus omnes abominationes iſtas.

11 * Nũquid ergo ſpelunca latronũ facta eſt domus iſta,in qua invocatũ eſt nomẽ meũ in oculis veſtris ? ego,ego ſum : ego vidi,dicit Dominus. *Matt. 21.b.13. Marc. 11.c.17. Luc.19. g.46.

12 Ite ad locum meum in Silo , ubi habitavit nomen meum à principio : & videte quæ fecerim ei propter malitiam populi mei Iſrael :

13 Et nunc , quia feciſtis omnia opera hæc,dicit Dominus : & locutus ſum ad vos manè con- C

Digitized by Google

*Prov. 1. ſurgens, & loquens, & non audiſtis: * & voca-
c. 24. vi vos, & non reſpondiſtis:
Iſa 65.
c. 12. 14 * Faciam domui huic, in qua invocatum eſt
*1. Reg. nomen meũ, & in qua vos habetis fiduciã; & loco,
4. a. 2.
b. 10. quẽ dedi vobis & patribus veſtris, ſicut feci Silo.
15 Et projiciam vos à facie mea, ſicut projeci
omnes fratres veſtros, univerſum ſemen Ephraim.
*Inf. 11. 16 * Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec
c. 14. 14. aſſumas pro eis laudem & orationem, & non obſi-
b. 11. ſtas mihi: quia non exaudiam te.
17 Nónne vides quid iſti faciunt in civitatibus
Juda, & in plateis Jeruſalem?
D 18 Filij colligunt ligna, & patres ſuccendunt
ignem, & mulieres conſpergunt adipem, ut fa-
ciant placentas reginæ cæli, & libent diis alienis,
& me ad iracundiam provocent.
19 Numquid me ad iracundiam provocant, di-
cit Dominus? nónne ſemetipſos in confuſionem
vultus ſui?
20 Ideò hæc dicit Dominus Deus: Ecce furor
meus, & indignatio mea conflatur ſuper locum
iſtum, ſuper viros, & ſuper jumenta, & ſuper li-
gnum regionis, & ſuper fruges terræ, & ſuccen-
detur, & non extinguetur.
E 21 Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſraël: Holocautomata veſtra addite victimis ve-
ſtris, & comedite carnes.
22 Quia non ſum locutus cum patribus veſtris,
& non præcepi eis, in die qua eduxi eos de Terra
Ægypti, de verbo holocautomatum, & victimarũ.
23 Sed hoc verbum præcepi eis, dicens: Au-
dite vocem meam, & ero vobis Deus, & vos eri-
tis mihi populus: & ambulate in omni via, quam
mandavi vobis, ut benè ſit vobis.
24 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem
ſuam: ſed abierunt in voluntatibus, & in pravi-
tate cordis ſui mali: factique ſunt retrorſum &
non in ante,
F 25 A die qua egreſſi ſunt patres eorum de terra
Ægypti, uſque ad diem hanc. Et miſi ad vos om-
nes ſervos meos prophetas per diem conſurgens
diluculo, & mittens.
26 Et non audierunt me, nec inclinaverunt
aurem ſuam: ſed induraverunt cervicem ſuam:
*Inf. 16. *& pejùs operati ſunt, quàm patres eorum.
c. 12. 27 Et loquêris ad eos omnia verba hæc, & non
audient te: & vocabis eos, & non reſpondebunt
tibi.
28 Et dices ad eos: Hæc eſt gens, quæ non au-
divit vocem Domini Dei ſui, nec recepit diſci-
plinam: periit fides, & ablata eſt de ore eorum.
29 Tonde capillum tuum, & projice, & ſume
in directum planctum: quia projecit Dominus,
& reliquit generationem furoris ſui,
30 Quia fecerunt filij Juda malum in oculis
meis, dicit Dominus. Poſuerunt offendicula ſua
in domo, in qua invocatum eſt nomen meum, ut
pollucrent eam:
G 31 Et ædificaverunt excelſa Thopheth, quæ eſt
in valle filij Ennom: ut incenderent filios ſuos, &
filias ſuas igni: quæ non præcepi, nec cogitavi in
corde meo.
32 Ideò ecce dies venient, dicit Dominus, &
non dicetur ampliùs, Topheth, & Vallis filij En-
nom: ſed Vallis interfectionis: & ſepelient in
Topheth, eò quòd non ſit locus.
33 Et erit morticinum populi hujus in cibos vo-
lucribus cęli, & beſtiis terrę, & non erit qui abigat.
34 * Et quieſcere faciam de urbibus Juda, & de *Ezech.
plateis Jeruſalem, vocem gaudij, & vocem lætitiæ, 16. c. 13.
vocem ſponſi, & vocem ſponſæ: in deſolatio-
nem enim erit terra.

Caput VIII.

Quia tam reges, optimates, ſacerdotes ac prophetæ, quàm reliquus populus ad idololatriam converſi ſunt; & non conſiderato Domini judicio, omnes relicta veritate ſtuduerunt avaritiæ ac idololatriæ, & Dominum provocantes noluerunt reſipiſcere; ideò ab hoſtibus crudeliſſimis affligentur.

1 IN illo tempore, ait Dominus: Ejicient oſſa A
regum Juda, & oſſa principum ejus, & oſſa ſa-
cerdotum, & oſſa prophetarum, & oſſa eorum qui
habitaverunt Jeruſalem, de ſepulchris ſuis:
2 Et expandent ea ad ſolem, & lunam, & om-
nem militiam cæli, quæ dilexerunt, & quibus
ſervierunt, & poſt quæ ambulaverunt, & quæ
quæſierunt, & adoraverunt: non colligentur, &
non ſepelientur: in ſterquilinium ſuper faciem
terræ erunt.
3 Et eligent magis mortem quàm vitam omnes
qui reſidui fuerint de cognatione hac peſſima in
univerſis locis, quæ derelicta ſunt, ad quæ ejeci
eos, dicit Dominus exercituum.
4 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Num- B
quid qui cadit, non reſurget? & qui averſus eſt,
non revertetur?
5 Quare ergo averſus eſt populus iſte in Jeru-
ſalem averſione contentioſa? Apprehenderunt
mendacium, & noluerunt reverti.
6 Attendi, & auſcultavi: nemo quod bonum
eſt loquitur, nullus eſt qui agat pœnitentiam ſu-
per peccato ſuo, dicens: Quid feci? omnes con-
verſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi equus impetu
vadens ad prælium.
7 Miluus in cælo cognovit tempus ſuum; turtur, C
& hirũdo, & ciconia, cuſtodierunt tempus adven-
tus ſui: populus autem meus non cognovit judi-
cium Domini.
8 Quomodo dicitis: Sapientes nos ſumus, &
lex Domini nobiſcum eſt? verè mendacium ope-
ratus eſt ſtylus mendax ſcribarum.
9 Confuſi ſunt ſapientes, perterriti & capti
ſunt: verbum enim Domini projecerunt, & ſa-
pientia nulla eſt in eis.
10 Propterea dabo mulieres eorum exteris, D
agros eorum heredibus: quia * à minimo uſque *Iſa. 56.
ad maximum omnes avaritiam ſequuntur: à pro- d. 11.
pheta uſq; ad ſacerdotẽ cuncti faciunt mendaciũ. Sup. 6.
c. 13.
11 Et ſanabant contritionem filiæ populi mei
ad ignominiam, dicentes: Pax, pax, cùm non
eſſet pax.
12 Confuſi ſunt, quia abominationem fecerunt:
quinimò confuſione non ſunt confuſi, & erubeſ-
cere neſcierunt: idcircò cadent inter corruentes,
in tẽpore viſitationis ſuæ corruẽt, dicit Dominus.
13 Congregans congregabo eos, ait Dominus:
non eſt uva in vitibus, & non ſunt ficus in ficul-
nea, folium defluxit: & dedi eis quæ prætergreſ-
ſa ſunt.

14 Quare

Digitized by Google

14 Quare ſedemus? convenite, & ingrediamur civitatem munitam, & ſileamus ibi: quia Dominus Deus noſter ſilere nos fecit, & potum dedit nobis * aquam fellis: peccavimus enim Domino. *Inf. 9. c. 15.

15 * Expectavimus pacem, & non erat bonum; tempus medelæ, & ecce formido. *Inf. 14. d. 19.

F 16 A Dan auditus eſt fremitus equorum ejus, à voce hinnituum pugnatorum ejus commota eſt omnis terra, & venerunt, & devoraverunt terram, & plenitudinem ejus; urbem, & habitatores ejus.

17 Quia ecce ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio: & mordebunt vos, ait Dominus.

18 Dolor meus ſuper dolorem, in me cor meum mœrens.

G 19 Ecce vox clamoris filiæ populi mei de terra longinqua: Numquid Dominus non eſt in Sion, aut rex ejus non eſt in ea? Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt in ſculptilibus ſuis, & in vanitatibus alienis?

20 Tranſiit meſſis, finita eſt æſtas, & nos ſalvati non ſumus.

21 Super contritione filiæ populi mei contritus ſum, & contriſtatus, ſtupor obtinuit me.

22 Numquid reſina non eſt in Galaad? aut medicus non eſt ibi? quare igitur non eſt obducta cicatrix filiæ populi mei?

CAPUT IX.

Luget propheta interficiendos de Iudæa: in nullo dicit eſſe fidendum, cùm omnes doloſè incedant: & quia Iudæa vaſtanda eſt, vult omnes aſſumere luctum: in ſolo Deo ejúſque cognitione gloriandum, qui puniet tam Gentiles quàm filios Iſraël incircumciſos corde.

A 1 QUis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? & plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei.

2 Quis dabit me in ſolitudine diverſorium viatorum, & derelinquam populum meum, & recedam ab eis? quia omnes adulteri ſunt, cœtus prævaricatorum.

3 Et extenderunt linguam ſuam quaſi arcum mendacij & non veritatis: confortati ſunt in terra, quia de malo ad malum egreſſi ſunt, & me non cognoverunt, dicit Dominus.

B 4 Unuſquiſque ſe à proximo ſuo cuſtodiat, & in omni fratre ſuo non habeat fiduciam: quia omnis frater ſupplantans ſupplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet.

5 Et vir fratrem ſuum deridebit, & veritatem non loquentur: docuerunt enim linguam ſuam loqui mendacium: ut iniquè agerent, laboraverunt.

6 Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerunt ſcire me, dicit Dominus.

7 Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego conflabo, & probabo eos: quid enim aliud faciam à facie filiæ populi mei?

C 8 * Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta eſt: in ore ſuo pacem cum amico ſuo loquitur, & occultè ponit ei inſidias. *Pſ. 27. a. 3.

9 Numquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? aut in gente hujuſmodi non ulciſcetur anima mea?

10 Super montes aſſumam fletum ac lamentum, & ſuper ſpecioſa deſerti planctum: quoniam incenſa ſunt, eò quòd non ſit vir pertranſiens: & non audierunt vocem poſſidentis: à volucre cæli uſque ad pecora tranſmigraverunt & receſſerunt.

11 Et dabo Jeruſalem in acervos arenæ, & cubilia draconum: & civitates Juda dabo in deſolationem, eò quòd non ſit habitator.

12 Quis eſt vir ſapiens, qui intelligat hoc, & ad quem verbum oris Domini fiat ut annuntiet iſtud, quare perierit terra, & exuſta ſit quaſi deſertum, eò quòd non ſit qui pertranſeat? D

13 Et dixit Dominus: Quia dereliquerunt legem meam, quam dedi eis, & non audierunt vocem meam, & non ambulaverunt in ea:

14 Et abierunt poſt pravitatem cordis ſui, & poſt Baalim: quod didicerunt à patribus ſuis.

15 Idcircò hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: * Ecce ego cibabo populum iſtum abſinthio, & potum dabo eis aquam fellis. *Inf. 23. d. 15.

16 Et diſpergam eos in Gentibus, quas non noverunt ipſi & patres eorum: & mittam poſt eos gladium, donec conſumantur. E

17 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Contemplamini, & vocate lamentatrices, & veniant: & ad eas, quæ ſapientes ſunt, mittite, & properent:

18 Feſtinent, & aſſumant ſuper nos lamentum: deducant oculi noſtri lacrymas, & palpebræ noſtræ defluant aquis.

19 Quia vox lamentationis audita eſt de Sion: Quomodo vaſtati ſumus & confuſi vehementer? quia dereliquimus terram, quoniam dejecta ſunt tabernacula noſtra. F

20 Audite ergo mulieres verbum Domini: & aſſumant aures veſtræ ſermonem oris ejus: & docete filias veſtras lamentum, & unaquæque proximam ſuam planctum.

21 Quia aſcendit mors per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domos noſtras, diſperdere parvulos deforis, juvenes de plateis.

22 Loquere: Hæc dicit Dominus: & cadet morticinum hominis quaſi ſtercus ſuper faciem regionis, & quaſi fœnum poſt tergum metentis, & non eſt qui colligat.

23 Hæc dicit Dominus: * Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua, & non glorietur fortis in fortitudine ſua, & non glorietur dives in divitiis ſuis: G *1. Co. 1. d. 31. 2. Cor. 10. d. 17.

24 Sed in hoc glorietur, qui gloriatur, ſcire & noſſe me, quia ego ſum Dominus, qui facio miſericordiam, & judicium, & juſtitiam in terra: hæc enim placent mihi, ait Dominus.

25 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & viſitabo ſuper omnem qui circumciſum habet præputium,

26 Super Ægyptum, & ſuper Juda, & ſuper Edom, & ſuper filios Ammon, & ſuper Moab, & ſuper omnes qui attonſi ſunt in comam, habitantes in deſerto: quia omnes gentes habent præputium, omnis autem domus Iſraël incircumciſi ſunt corde.

Digitized by Google

CAPUT X.

Non eſt timenda cæleſtis conſtellatio, nec vaniſſima ac imbecillia idola; ſed Dominus qui ſolus eſt Deus, creator ac gubernator omnium, qui vaſtabit peccatores terræ: plangit ſuum malum Ieruſalem, & cùm hominis non ſit ſuas vias dirigere, orat Deum ne eos qui ipſum cognoſcunt, ad internecionem deleat, ſed in hoſtes potiùs Iudæorum ſuum effundat furorem.

A 1 AUdite verbum, quod locutus eſt Dominus ſuper vos domus Iſraël.

2 Hæc dicit Dominus: Juxta vias Gentium nolite diſcere: & à ſignis cæli nolite metuere, quæ timent Gentes:

*Sap. 13. c.11.14. a.8. 3 Quia leges populorum vanæ ſunt: quia * lignũ de ſaltu prçcidit opus manus artificis in aſcia.

4 Argento & auro decoravit illud: clavis & malleis compegit, ut non diſſolvatur.

5 In ſimilitudinem palmæ fabricata ſunt, & non loquentur: portata tollentur, quia incedere non valent. nolite ergo timere ea, quia nec malè poſſunt facere, nec benè.

*Mich. 7.d.18. 6 * Non eſt ſimilis tui Domine: magnus es tu, & magnum nomen tuum in fortitudine.

*Apoc. 15.b4. 7 * Quis non timebit te ô rex Gentium? tuum eſt enim decus: inter cunctos ſapientes Gentium, & in univerſis regnis eorum nullus eſt ſimilis tui.

8 Pariter inſipientes & fatui probabuntur: doctrina vanitatis eorum lignum eſt.

B 9 Argentum involutum de Tharſis affertur, & aurum de Ophaz: opus artificis, & manus ærarij: hyacinthus & purpura indumentum eorum. opus artificum univerſa hæc.

10 Dominus autem Deus verus eſt: ipſe Deus vivens, & rex ſempiternus. ab indignatione ejus commovebitur terra: & non ſuſtinebunt Gentes comminationem ejus.

11 Sic ergo dicetis eis: Dij, qui cælos & terram non fecerunt, pereant de terra, & de his quæ ſub cælo ſunt.

*Gen.1. a.1. Ier. 51. b.15. 12 * Qui facit terram in fortitudine ſua, præparat orbem in ſapientia ſua, & prudentia ſua extendit cælos.

13 Ad vocem ſuam dat multitudinem aquarum in cælo, & elevat nebulas ab extremitatibus terræ:
*Pſ.134. b.7. Ier. 51. b.16. * fulgura in pluviam facit, & educit ventum de theſauris ſuis.

14 Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia, confuſus eſt artifex omnis in ſculptili: quoniam falſum eſt quod conflavit, & non eſt ſpiritus in eis.

C 15 Vana ſunt, & opus riſu dignum: in tempore viſitationis ſuæ peribunt.

16 Non eſt his ſimilis pars Jacob: qui enim formavit omnia, ipſe eſt: & Iſraël virga hereditatis ejus: Dominus exercituum nomen illi.

17 Congrega de terra confuſionem tuam, quæ habitas in obſidione.

18 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego longè projiciam habitatores terræ in hac vice: & tribulabo eos ita ut inveniantur.

19 Væ mihi ſuper contritione mea, peſſima plaga mea. Ego autem dixi: Planè hæc infirmitas mea eſt, & portabo illam.

20 Tabernaculum meum vaſtatum eſt, omnes funiculi mei dirupti ſunt, filij mei exierunt à me, & non ſubſiſtunt: non eſt qui extendat ultrà tentorium meum, & erigat pelles meas.

21 Quia ſtultè egerunt paſtores, & Dominum non quæſierunt: propterea non intellexerunt, & omnis grex eorum diſperſus eſt. D

22 Vox auditionis ecce venit, & commotio magna de terra Aquilonis: ut ponat civitates Juda ſolitudinem, & habitaculum draconum.

23 Scio Domine quia non eſt hominis via ejus: nec viri eſt ut ambulet, & dirigat greſſus ſuos.

24 * Corripe me Domine, verumtamen in judicio; & non in furore tuo, ne fortè ad nihilum redigas me. *Pſ. 6.a.2.

25 * Effunde indignationem tuam ſuper Gentes, quæ non cognoverunt te; & ſuper provincias, quæ nomen tuum non invocaverunt: quia comederunt Jacob, & devoraverunt eum, & conſumpſerunt illum, & decus ejus diſſipaverunt. *Pſ. 78. b.6.

CAPUT XI.

Quia maledicitur qui non audit nec ſervat pactum Domini patribus datum, ideò præcipitur propheta ut illud ſervandum Iudæis prædicet, ſed fruſtrà, cùm magis ſequantur patrum ſuorum ſcelera, variámque idololatriam; idcircò inferet Dominus inevitabilia in illos mala, nec proderunt eis idola, vel juſtorum oratio, neque quòd priùs à Deo dilecti fuerint: refert prava Iudæorum ſtudia de ipſo ex terra delendo: ſed perdentur qui nolunt audire prophetiam in nomine Domini.

1 VErbum, quod factum eſt à Domino ad Jeremiam, dicens: A

2 Audite verba pacti hujus, & loquimini ad viros Juda, & habitatores Jeruſalem,

3 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Maledictus vir, qui non audierit verba pacti hujus,

4 Quod præcepi patribus veſtris, in die qua eduxi eos de terra Ægypti, de fornace ferrea, dicens: Audite vocem meam, & facite omnia quæ præcipio vobis, & eritis mihi in populum & ego ero vobis in Deum:

5 Ut ſuſcitem juramentum, quod juravi patribus veſtris, daturum me eis terram fluentem lacte & melle, ſicut eſt dies hæc. Et reſpondi, & dixi: Amen Domine.

6 Et dixit Dominus ad me: Vociferare omnia verba hæc in civitatibus Juda, & foris Jeruſalem, dicens: Audite verba pacti hujus, & facite illa:

7 Quia conteſtans conteſtatus ſum patres veſtros, in die qua eduxi eos de Terra Ægypti, uſque ad diem hanc: manè conſurgens conteſtatus ſum, & dixi: Audite vocem meam:

8 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem ſuam: ſed abierunt unuſquiſque in pravitate cordis ſui mali: & induxi ſuper eos omnia verba pacti hujus, quod præcepi ut facerent, & non fecerunt. B

9 Et dixit Dominus ad me: Inventa eſt conjuratio in viris Juda, & in habitatoribus Jeruſalem.

10 Reverſi ſunt ad iniquitates patrum ſuorum priores, qui noluerunt audire verba mea: & hi ergo abierunt poſt deos alienos, ut ſervirent eis: irritum fecerunt domus Iſraël & domus Juda pactum meum, quod pepigi cum patribus eorum.

11 Quam ob rem hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam ſuper eos mala, de quibus exire non poterunt:

Digitized by Google

poterunt:& clamabunt ad me,& non exaudiã eos.
12 Et ibunt civitates Juda,& habitatores Jeruſa-
lem, & clamabunt ad deos, quibus libant, & non
ſalvabunt eos in tempore afflictionis eorum.
* Sup. 2. f. 28. 13 * Secundùm numerum enim civitatum
C tuarum, erant dij tui Juda: & ſecundùm nume-
rum viarum Jeruſalem, poſuiſti aras confuſionis,
aras ad libandum Baalim.
* Sup. 7. c. 16. 14 * Tu ergo noli orare pro populo hoc, &
Infr. 14. b. 11. ne aſſumas pro eis laudem, & orationem: quia
non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me,
in tempore afflictionis eorum.
15 Quid eſt, quòd dilectus meus in domo mea
fecit ſcelera multa? numquid carnes ſanctæ aufe-
rent à te malitias tuas, in quibus gloriata es?
16 Olivam uberem, pulchram, fructiferam,
ſpecioſam, vocavit Dominus nomen tuum: ad
vocem loquelæ, grandis exarſit ignis in ea, &
combuſta ſunt fruteta ejus.
17 Et Dominus exercituum qui plantavit te,
locutus eſt ſuper te malum, pro malis domus Iſ-
raël & domus Juda, quæ fecerunt ſibi ad irritan-
dum me, libantes Baalim.
D 18 Tu autem Domine demonſtraſti mihi, &
cognovi: tunc oſtendiſti mihi ſtudia eorum.
19 Et ego quaſi agnus manſuetus, qui porta-
tur ad victimam: & non cognovi quia cogitave-
runt ſuper me conſilia,dicentes:Mittamus lignum
in panem ejus, & eradamus eum de terra viven-
tium, & nomen ejus non memoretur ampliùs.
* Inf. 17. b. 10. 20 * Tu autem Domine Sabaoth, qui judicas
20. c. 12. juſtè, & probas renes & corda, videam ultionem
tuam ex eis: tibi enim revelavi cauſam meam.
21 Propterea hæc dicit Dominus ad viros
Anathoth, qui quærunt animam tuam, & di-
cunt: Non prophetabis in nomine Domini, &
non morieris in manibus noſtris.
22 Propterea hæc dicit Dominus exercituum:
Ecce ego viſitabo ſuper eos: juvenes morientur
in gladio, filij eorum & filiæ eorum morientur
in fame.
23 Et reliquiæ non erunt ex eis:inducam enim
malum ſuper viros Anathoth, annum viſitatio-
nis eorum.

CAPUT XII.

Miratur propheta malorum proſperitatem, qui tamen parantur ad diem occiſionis, súntque terra cauſa luctus: hereditas adverſata eſt Domino ſuo, & paſtores demoliti ſunt vineam Domini, ideo traditur in diſſipationem, cujus tamen rurſum miſerebitur Dominus, vaſtatis ipſius inimicis.

A 1 IUſtus quidem tu es Domine, ſi diſputem te-
* Iob. 21. a. 7. cum: verumtamen juſta loquar ad te: * Qua-
Hab. 1. d. 13. re via impiorum proſperatur: benè eſt omnibus,
qui prævaricantur & iniquè agunt?
2 Plantaſti eos, & radicem miſerunt: profi-
ciunt,& faciunt fructum: propè es tu ori eorum,
& longè à renibus eorum.
3 Et tu Domine noſti me, vidiſti me, & pro-
baſti cor meum tecum: congrega eos quaſi gregẽ
ad victimam, & ſanctifica eos in die occiſionis.
4 Uſquequò lugebit terra, & herba omnis re-
gionis ſiccabitur, propter malitiam habitantium
in ea? conſumptum eſt animal, & volucre: quo-
niam dixerunt: Non videbit noviſſima noſtra.
5 Si cum peditibus currens laboraſti: quomo-
do contendere poteris cum equis? cùm autem in
terra pacis ſecurus fueris, quid facies in ſuperbia
Jordanis?
6 Nam & fratres tui,& domus patris tui, etiam B
ipſi pugnaverunt adverſum te, & clamaverunt
poſt te plena voce: ne credas eis cùm locuti fue-
rint tibi bona.
7 Reliqui domum meam, dimiſi hereditatem
meam:dedi dilectam animam meam in manu ini-
micorum ejus.
8 Facta eſt mihi hereditas mea quaſi leo in ſil-
va: dedit contra me vocem, ideò odivi eam.
9 Numquid avis diſcolor hereditas mea mihi?
numquid avis tincta per totũ? venite,congregami-
ni omnes beſtiæ terræ, properate ad devorandum.
10 Paſtores multi demoliti ſunt vineam meam, C
conculcaverunt partem meam: dederunt portio-
nem meam deſiderabilem in deſertum ſolitudinis.
11 Poſuerunt eam in diſſipationem,luxítque ſu-
per me: deſolatione deſolata eſt omnis terra:quia
nullus eſt qui recogitet corde.
12 Super omnes vias deſerti venerunt vaſtato-
res, quia gladius Domini devorabit ab extremo
terræ uſque ad extremum ejus: non eſt pax uni-
verſæ carni.
13 Seminaverunt triticum,& ſpinas meſſuerunt, D
hereditatẽ acceperũt,& non eis proderit:confun-
demini à fructibus veſtris propter irã furoris Dñi.
14 Hæc dicit Dominus adverſũ omnes vicinos
meos peſſimos,qui tangũt hereditatem, quam di-
ſtribui populo meo Iſraël:Ecce ego evellam eos de
terra ſua, & domum Juda evellam de medio eorũ.
15 Et cùm evulſero eos, convertar, & miſere-
bor eorum: & reducam eos, virum ad heredita-
tem ſuam, & virum in terram ſuam.
16 Et erit:ſi eruditi didicerint vias populi mei,
ut jurent in nomine meo, Vivit Dominus, ſicut
docuerunt populum meum jurare in Baal: ædifi-
cabuntur in medio populi mei.
17 Quòd ſi non audierint: evellam gentem il-
lam evulſione & perditione, ait Dominus.

CAPUT XIII.

Sicut lumbare Ieremiæ abſconditum in Euphrate computruit; ſic Judæa primùm Domino adhærens, propter ſuperbiam & idololatriam ab ipſo abjicitur, omnéſque diſpergentur: revocantur tamen à Propheta, ut ſua pœnitentia devitent mala, alioqui Judas auferetur propter ſuas iniquitates, qui ad pœnitentiam nequit adduci ob inveteratam in malis conſuetudinem: interponitur etiam Prophetæ commiſeratio.

1 HÆc dicit Dominus ad me: Vade,& poſſide A
tibi lumbare lineum, & pones illud ſuper
lumbos tuos, & in aquam non inferes illud.
2 Et poſſedi lumbare juxta verbum Domini, &
poſui circa lumbos meos.
3 Et factus eſt ſermo Dñi ad me,ſecundò,dicẽs:
4 Tolle lumbare,quod poſſediſti,quod eſt circa
lumbos tuos, & ſurgens vade ad Euphraten, &
abſconde ibi illud in foramine petræ.
5 Et abij, & abſcondi illud in Euphrate, ſicut
præceperat mihi Dominus.
6 Et factum eſt poſt dies plurimos,dixit Dñs ad
me: Surge,vade ad Euphraten:& tolle inde lum-
bare, quod præcepi tibi ut abſconderes illud ibi.

Digitized by Google

7 Et abij ad Euphraten, & fodi, & tuli lumbare de loco, ubi abſconderam illud: & ecce computruerat lumbare, ita ut nulli uſui aptũ eſſet.

8 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

B 9 Hæc dicit Dominus: Sic putreſcere faciam ſuperbiam Juda, & ſuperbiam Jeruſalem multam:

10 Populum iſtum peſſimum, qui nolunt audire verba mea, & ambulant in pravitate cordis ſui: abierúntque poſt deos alienos ut ſervirent eis, & adorarent eos: & erunt ſicut lumbare iſtud, quod nulli uſui aptum eſt.

11 Sicut enim adhæret lumbare ad lumbos viri, ſic agglutinavi mihi omnem domum Iſraël, & omnem domum Juda, dicit Dominus: ut eſſent mihi in populum, & in nomen, & in laudem, & in gloriam: & non audierunt.

12 Dices ergo ad eos ſermonem iſtum: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Omnis laguncula implebitur vino. Et dicent ad te: Numquid ignoramus quia omnis laguncula implebitur vino?

13 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Ecce ego implebo omnes habitatores terræ hujus, & reges qui ſedent de ſtirpe David ſuper thronum ejus, & ſacerdotes, & prophetas, & omnes habitatores Jeruſalem, ebrietate:

C 14 Et diſpergã eos virum à fratre ſuo, & patres & filios pariter, ait Dominus: non parcam, & non cõcedam: neque miſerebor ut non diſperdam eos.

15 Audite, & auribus percipite. Nolite elevari, quia Dominus locutus eſt.

16 Date Domino Deo veſtro gloriam antequã contenebreſcat, & antequam offendant pedes veſtri ad montes caliginoſos: exſpectabitis lucem, & ponet eam in umbram mortis, & in caliginem.

17 Quòd ſi hoc non audieritis, in abſcondito plorabit anima mea à facie ſuperbiæ: * plorans plorabit, & deducet oculus meus lacrymam, quia captus eſt grex Domini.

Thren. 1. a. 2.

18 Dic regi, & dominatriei: Humiliamini, ſedete: quoniam deſcendit de capite veſtro corona gloriæ veſtræ.

19 Civitates Auſtri clauſæ ſunt, & non eſt qui aperiat: tranſlata eſt omnis Juda tranſmigratione perfecta.

20 Levate oculos veſtros, & videte qui venitis ab Aquilone: ubi eſt grex, qui datus eſt tibi, pecus inclytum tuum?

D 21 Quid dices cùm viſitaverit te? tu enim docuiſti eos adverſum te, & erudiſti in caput tuum: numquid non dolores apprehendent te, quaſi mulierem parturientem?

22 Quòd ſi dixeris in corde tuo: Quare venerunt mihi hæc? * Propter multitudinem iniquitatis tuæ revelata ſunt verecundiora tua, pollutæ ſunt plantæ tuæ.

** Infr. 30. c. 14.*

23 Si mutare poteſt æthiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas: & vos poteritis benefacere, cùm didiceritis malum.

24 Et diſſeminabo eos quaſi ſtipulam, quæ vento raptatur in deſerto.

25 Hæc ſors tua, párſque menſuræ tuæ à me, dicit Dominus, quia oblita es mei, & confiſa es in mendacio.

26 Unde & ego nudavi femora tua contra faciem tuam, & apparuit ignominia tua,

27 Adulteria tua, & hinnitus tuus, ſcelus fornicationis tuæ ſuper colles in agro vidi abominationes tuas. Væ tibi Jeruſalem, non mundaberis poſt me: uſquequò adhuc?

Caput XIV.

Siccitas magna in terra Iuda propter peccata populi, & orans Propheta pro ejus liberatione & miſericordia, prohibetur à Domino pro ipſis orare: nec ſuſcipit Deus eorum jejunia & victimas: propheta etiam illis ſecuritatem promittentes unà cum ipſis peribunt: luget Ieremias mortuos gladio & fame, populique peccata confitens orat pro miſericordia.

1 QUod factum eſt verbum Domini ad Jeremiam de ſermonibus ſiccitatis. A

2 Luxit Judæa, & portæ ejus corruerunt, & obſcuratæ ſunt in terra, & clamor Jeruſalẽ aſcendit.

3 Maiores miſerunt minores ſuos ad aquam: venerunt ad hauriendum, non invenerunt aquam, reportaverunt vaſa ſua vacua: confuſi ſunt & afflicti, & operuerunt capita ſua.

4 Propter terræ vaſtitatem, quia non venit pluvia in terram, confuſi ſunt agricolæ, operuerunt capita ſua.

5 Nam & cerva in agro peperit, & reliquit: quia non erat herba.

6 Et onagri ſteterunt in rupibus, traxerunt ventum quaſi dracones, defecerunt oculi eorum, quia non erat herba.

7 Si iniquitates noſtræ reſponderint nobis: Domine fac propter nomen tuum, quoniam multæ ſunt averſiones noſtræ, tibi peccavimus.

8 Expectatio Iſraël, ſalvator ejus in tempore tribulationis: quare quaſi colonus futurus es in terra, & quaſi viator declinans ad manendum? B

9 Quare futurus es velut vir vagus, ut fortis qui non poteſt ſalvare? tu autem in nobis es Domine, & nomen tuum invocatum eſt ſuper nos, ne derelinquas nos.

10 Hæc dicit Dominus populo huic, qui dilexit movere pedes ſuos, & non quievit, & Domino non placuit: Nunc recordabitur iniquitatum eorum, & viſitabit peccata eorum.

11 Et dixit Dominus ad me: * Noli orare pro populo iſto in bonum.

** Sup. 7. c. 16. 11. c. 14.*

12 Cùm jejunaverint, non exaudiam preces eorum: & ſi obtulerint holocautomata, & victimas, non ſuſcipiam ea, quoniam gladio, & fame, & peſte conſumam eos.

13 Et dixi, A a a, Domine Deus: Prophetæ dicunt eis: * Non videbitis gladium, & fames non erit in vobis, ſed pacẽ verã dabit vobis in loco iſto.

** Sup. 5. c. 12. Infr. 23. d. 17.*

14 Et dixit Dominus ad me: * Falsò prophetæ vaticinantur in nomine meo: non miſi eos, & non præcepi eis, neque locutus ſum ad eos: viſionem mendacem, & divinationem, & fraudulentiam, & ſeductionem cordis ſui prophetant vobis. C

** Inf. 29. b. 9.*

15 Idcircò hæc dicit Dominus de prophetis, qui prophetant in nomine meo, quos ego non miſi, dicentes: Gladius & fames non erit in terra hac: In gladio & fame conſumentur prophetæ illi.

16 Et populi, quibus prophetant, erunt projecti in viis Jeruſalem præ fame & gladio, & non erit qui ſepeliat eos; ipſi & vxores eorum, filij & filiæ eorum: & effundam ſuper eos malum ſuum.

17 Et

Digitized by Google

* Thren. 1.f.16. 2.f.18. 17 Et dices ad eos verbum iſtud : * Deducant
oculi mei lacrymam per noctem & diem , & non
taceant : quoniam contritione magna contrita eſt
virgo filia populi mei, plaga peſſima vehementer.
D 18 Si egreſſus fuero ad agros , ecce occiſi gla-
dio , & ſi introiero in civitatem , ecce attenuati
fame. Propheta quoque & ſacerdos abierunt in
terram , quam ignorabant.
19 Numquid projiciens abjeciſti Judam ? aut
* Sup. 8. e. 15. Sion abominata eſt anima tua?quare ergo percuſ-
ſiſti nos , ita ut nulla ſit ſanitas ? * expectavimus
pacem, & non eſt bonum ; & tempus curationis,
& ecce turbatio.
20 Cognovimus Domine impietates noſtras ,
iniquitates patrũ noſtrorũ, quia peccavimus tibi.
21 Ne des nos in opprobrium propter nomen
tuum , neque facias nobis contumeliam ſolij glo-
riæ tuæ : recordare, ne irritum facias fœdus tuum
nobiſcum.
22 Numquid ſunt in ſculptilibus Gentium qui
pluant ? aut cæli poſſunt dare imbres ? nónne
tu es Dominus Deus noſter , quem expectavi-
mus ? tu enim feciſti omnia hæc.

Caput XV.

Nec Moyſi nec Samuelis precibus flectendum ſe dicit Dominus , quin populum Ieruſalem tradat peſti , gladio , fami , & captivitati , quia caſtigatus non eſt emendatus : conqueritur propheta quòd fuerit occaſio diſcordiæ, rurſúmque quòd annuntians verbum Dei paſſus ſit opprobrium , cui Dominus promittit auxilium cum vaſtatione Iudæorum : promittit prætereà & robur, & liberationem, ac miſericordiam his qui ad ipſum ſe convertent.

A 1 ET dixit Dominus ad me : Si ſteterit Moyſes
& Samuel corã me,nõ eſt anima mea ad po-
pulum iſtũ:ejice illos à facie mea,& egrediantur ?
2 Quòd ſi dixerint ad te : Quò egrediemur ,
* Zach. 11.b.9. dices ad eos : Hæc dicit Dominus:* Qui ad mor-
tem , ad mortem : & qui ad gladium,ad gladium:
& qui ad famem,ad famem : & qui ad captivita-
tem , ad captivitatem.
3 Et viſitabo ſuper eos quattuor ſpecies , dicit
Dominus : Gladium ad occiſionem , & canes ad
lacerandum , & volatilia cæli & beſtias terræ ad
devorandum & diſſipandum.
4 Et dabo eos in fervorem univerſis regnis
* 4.Reg. 21. a. 2. b. 11. terræ : * propter Manaſſem filium Ezechiæ regis
Juda , ſuper omnibus quæ fecit in Jeruſalem.
5 Quis enim miſerebitur tui Jeruſalem ? aut
quis contriſtabitur pro te ? aut quis ibit ad rogan-
dum pro pace tua ?
6 Tu reliquiſti me , dicit Dominus , retror-
ſum abiiſti : & extendam manum meam ſuper te,
& interficiam te : laboravi rogans.
B 7 Et diſpergam eos ventilabro in portis terræ:
interfeci , & diſperdidi populum meum , & ta-
men à viis ſuis non ſunt reverſi.
8 Multiplicatæ ſunt mihi viduæ ejus ſuper are-
nam maris : induxi eis ſuper matrem adoleſcentis
vaſtatorem meridie : miſi ſuper civitates repentè
terrorem.
* 1. Reg. 2.a.5. 9 * Infirmata eſt quæ peperit ſeptem, defecit
* Amos. 8.c.9. anima ejus : * occidit ei ſol,cùm adhuc eſſet dies:
confuſa eſt,& erubuit:& reſiduos ejus in gladium
dabo in conſpectu inimicorum eorũ,ait Dominus.
10 Væ mihi mater mea : quare genuiſti me,vi-
rum rixæ,virum diſcordiæ in univerſa terra ? non
fœneravi , nec fœneravit mihi quiſquam : omnes
maledicunt mihi.
11 Dicit Dominus : Si non reliquiæ tuæ in bo- C
num, ſi non occurri tibi in tempore afflictionis,
& in tempore tribulationis aduerſus inimicum.
12 Numquid fœderabitur ferrum ferro ab
Aquilone , & æs ?
13 Divitias tuas & theſauros tuos in direptio-
nem dabo gratis , in omnibus peccatis tuis , & in
omnibus terminis tuis.
14 Et adducam inimicos tuos de terra , quam
neſcis : quia ignis ſuccenſus eſt in furore meo ,
ſuper vos ardebit.
15 Tu ſcis Domine , recordare mei , & viſita
me , & tuere me ab his qui perſequuntur me,no-
li in patientia tua ſuſcipere me : ſcito quoniam
ſuſtinui propter te opprobrium.
16 Inventi ſunt ſermones tui , & comedi eos, D
& factum eſt mihi verbum tuum in gaudium &
in lætitiam cordis mei : quoniam invocatum eſt
nomẽ tuum ſuper me,Domine Deus exercituum.
17 * Non ſedi in conſilio ludentium,& gloria- * Pſal.1. a.1.2.5. b.4.
tus ſum à facie manus tuæ : ſolus ſedebam , quo-
niam comminatione repleſti me.
18 * Quare factus eſt dolor meus perpetuus,& * Infr. 30.c.15.
plaga mea deſperabilis renuit curari ? facta eſt mi-
hi quaſi mendacium aquarum infidelium.
19 Propter hoc hæc dicit Dominus : Si con-
verteris , convertam te, & ante faciem meam ſta-
bis : & ſi ſeparaveris pretioſum à vili , quaſi os
meum eris : convertentur ipſi ad te , & tu non
converteris ad eos.
20 Et dabo te populo huic in murum æreum,
fortem : & bellabunt adverſum te, & non præva-
lebunt : quia ego tecum ſum ut ſalvem te , &
eruam te , dicit Dominus.
21 Et liberabo te de manu peſſimorum , & re-
dimam te de manu fortium.

Caput XVI.

Prohibet Dominus ne Propheta uxorem ducat , denuntians Iudæos vario mortis genere interituros , ita ut mortui non ſepeliantur nec plangantur à vivis propter idololatriam patrum ac filiorum , & derelictam legem Domini : ſed postea per piſcatores ac venatores reducet eos Dominus in terram ſuam in qua ipſi unà cum Gentibus confitebuntur Domino peccata ſua.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicẽs: A
2 Non accipies uxorem , & non erunt
tibi filij & filiæ in loco iſto.
3 Quia hæc dicit Dominus ſuper filios & filias
qui generantur in loco iſto , & ſuper matres eo-
rum , quæ genuerunt eos : & ſuper patres eorum,
de quorum ſtirpe ſunt nati in terra hac :
4 Mortibus ægrotationum morientur:non plan-
gentur, & non ſepelientur, in ſterquilinium ſu-
per faciem terræ erunt : & gladio & fame con-
ſumentur , & erit cadaver eorum in eſcam vola-
tilibus cæli , & beſtiis terræ.
5 Hæc enim dicit Dominus : Ne ingrediaris
domum cõvivij, neque vadas ad plangendum,ne-
que cõſoleris eos:quia abſtuli pacem meam à po-
pulo iſto, dicit Dñs, miſericordiã & miſerationes.
6 Et morientur grandes & parvi in terra iſta :
non ſepelientur neque plangentur , & non ſe in-
cident , neque calvitium fiet pro eis.

7 Et

Digitized by Google

B 7 Et non frangẽt inter eos lugenti panẽ ad conſolandum ſuper mortuo : & non dabunt eis potũ calicis ad cõſolandum ſuper patre ſuo & matre.

8 Et domum convivij non ingrediaris,ut ſedeas cum eis, & comedas & bibas:

9 Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Ecce ego auferam de loco iſto in oculis veſtris, & in diebus veſtris, vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſponſæ.

10 Et cùm annuntiaveris populo huic omnia
* Sup. 5. c. 19. verba hæc, & dixerint tibi: * Quare locutus eſt Dominus ſuper nos omne malum grande iſtud? quæ iniquitas noſtra? & quod peccatum noſtrum, quod peccavimus Domino Deo noſtro?

C 11 Dices ad eos: Quia dereliquerunt me patres veſtri, ait Dominus: & abierunt poſt deos alienos, & ſervierunt eis, & adoraverunt eos: & me dereliquerunt,& legem meã nõ cuſtodierunt.

* Sup. 7. f. 26. 12 Sed & vos * pejus operati eſtis,quàm patres veſtri: ecce enim ambulat unuſquiſque poſt pravitatem cordis ſui mali, ut me non audiat.

13 Et ejiciam vos de terra hac, in terram,quam ignoratis vos, & patres veſtri: & ſervietis ibi diis alienis die ac nocte,qui non dabunt vobis requiẽ.

14 Propterea ecce dies veniunt dicit Dominus, & non dicetur ultrà: Vivit Dominus, qui eduxit filios Iſraël de Terra Ægypti.

15 Sed,Viuit Dominus, qui eduxit filios Iſraël de Terra Aquilonis, & de univerſis terris,ad quas ejeci eos: & reducam eos in terram ſuam, quam dedi patribus eorum.

D 16 Ecce ego mittam piſcatores multos,dicit Dominus, & piſcabuntur eos: & poſt hæc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte,& de omni colle,& de cavernis petrarum.

17 Quia oculi mei ſuper omnes vias eorum: non ſunt abſconditæ à facie mea, & non fuit occultata iniquitas eorum ab oculis meis.

18 Et reddam primùm duplices iniquitates, & peccata eorum : quia contaminaverunt terram meam in morticinis idolorum ſuorum,& abominationibus ſuis impleverunt hereditatem meam.

19 Domine fortitudo mea, & robur meum, & refugium meum in die tribulationis: ad te Gentes venient ab extremis terræ, & dicent: Verè mendacium poſſederunt patres noſtri, vanitatem,quæ eis non profuit.

20 Numquid faciet ſibi homo deos, & ipſi non ſunt dij?

21 Idcircò ecce ego oſtendam eis per vicem hanc, oſtendam eis manum meam, & virtutem meam,& ſcient quia nomen mihi Dominus.

Caput XVII.

Iudæi in peccato obſtinati, & ob id vaſtandi dicuntur: maledictus qui confidit in homine, & benedictus qui in Deo confidit: ſolus Deus ſcrutatur corda, & cuique reddit juxta viam ſuam: petit propheta à Deo in quo ſpem habuit,liberari, & inimicos confundi: præcipit Deus de obſervando ſabbato, ut omnia ſint ipſi Ieruſalem proſpera, quæ alioqui igne conſumetur.

A 1 PEccatum Juda ſcriptum eſt ſtylo ferreo in ungue adamantino, exaratum ſuper latitudinem cordis eorum, & in cornibus ararum eorũ.

2 Cùm recordati fuerint filij eorum ararum ſuarum, & lucorum ſuorum, lignorúmque frondentium, in montibus excelſis.

3 Sacrificantes in agro: fortitudinem tuam, & omnes theſauros tuos in direptionem dabo,excelſa tua propter peccata in univerſis finibus tuis.

4 Et relinquêris ſola ab hereditate tua, quam dedi tibi: & ſervire te faciam inimicis tuis in terra, quam ignoras: quoniam ignem ſuccendiſti in furore meo, uſque in æternum ardebit.

5 Hæc dicit Dominus: * Maledictus homo, * Iſa. 30. a. 1. 31. a. 1. Infr. 48. a. 7.
qui confidit in homine,& ponit carnem brachium ſuum,& à Domino recedit cor ejus.

6 * Erit enim quaſi myricæ in deſerto, & non * Infr. 48. a. 6.
videbit cùm venerit bonum: ſed habitabit in ſiccitate in deſerto,in terra ſalſuginis,& inhabitabili.

7 Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus.

8 * Et erit quaſi lignum quod tranſplantatur * Pſ. 1. a. 3.
ſuper aquas, quod ad humorem mittit radices ſuas: & non timebit cùm venerit æſtus.Et erit folium ejus viride,& in tempore ſiccitatis non erit B
ſollicitum, nec aliquando deſinet facere fructum.

9 Pravum eſt cor omnium, & inſcrutabile: quis cognoſcet illud?

10 Ego Dominus * ſcrutans cor,& probans renes: qui do unicuique juxta viam ſuam, & juxta fructum adinventionum ſuarum.

11 Perdix fovit quæ non peperit: fecit divi- * 1. Reg. 16. Pſ. 7. b. 10. Apoc. 2. g. 23.
tias,& non in judicio: in dimidio dierum ſuorum derelinquet eas,& in noviſſimo ſuo erit inſipiens.

12 Solium gloriæ altitudinis à principio, locus ſanctificationis noſtræ.

13 Exſpectatio Iſraël Domine: omnes, qui te derelinquunt, confundentur: recedentes à te, in terra ſcribentur: quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium Dominum:

14 Sana me Domine, & ſanabor: ſalvum me C
fac, & ſalvus ero: quoniam laus mea tu es.

15 Ecce ipſi dicunt ad me: Ubi eſt verbum Domini? veniat.

16 Et ego non ſum turbatus, te paſtorem ſequens: & diem hominis non deſideravi. tu ſcis: Quod egreſſum eſt de labiis meis,rectum in conſpectu tuo fuit.

17 Non ſis tu mihi formidini, ſpes mea tu in die afflictionis.

18 Confundantur qui me perſequuntur, & non confundar ego: paveant illi, & non paveam ego: induc ſuper eos diem afflictionis, & duplici contritione contere eos.

19 Hæc dicit Dominus ad me: Vade, & ſta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur reges Juda, & egrediuntur, & in cunctis portis Jeruſalem.

20 Et dices ad eos: Audite verbum Domini reges Juda, & omnis Juda: cunctíque habitatores Jeruſalem, qui ingredimini per portas iſtas.

21 Hæc dicit Dominus: Cuſtodite animas veſtras,& nolite portare pondera in die ſabbati, nec inferatis per portas Jeruſalem.

22 Et nolite ejicere onera de domibus veſtris D
in die ſabbati, & omne opus non facietis: ſanctificate diem ſabbati,ſicut præcepi patribus veſtris.

23 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem ſuam: ſed induraverunt cervicem ſuam, ne audirent

Digitized by Google

dirent me, & ne acciperent diſciplinam.

24 Et erit: Si audieritis me, dicit Dominus, ut non inferatis onera per portas civitatis hujus in die ſabbati: & ſi ſanctificaveritis diem ſabbati, ne faciatis in eo omne opus:

25 Ingredientur per portas civitatis hujus reges & principes, ſedentes ſuper ſolium David, & aſcendentes in curribus & equis, ipſi & principes eorum, viri Juda, & habitatores Jeruſalem: & habitabitur civitas hæc in ſempiternum.

26 Et venient de civitatibus Juda, & de circuitu Jeruſalem, & de Terra Benjamin, & de campeſtribus, & de montuoſis, & ab Auſtro, portantes holocauſtum, & victimam, & ſacrificium, & thus, & inferent oblationem in domum Domini.

27 Si autem non audieritis me ut ſanctificetis diem ſabbati, & ne portetis onus, & ne inferatis per portas Jeruſalem in die ſabbati: ſuccendam ignem in portis ejus, & devorabit domos Jeruſalem, & non extinguetur.

Caput XVIII.

Exemplo figuli oſtendit Dominus in manu ſua eſſe domum Iſrael, ut juxta ipſorum merita eis faciat, etiam ſi prius aliud ſe facturum dixerit: propter obſtinatam Iudæorum malitiam denuntiatur eis interitus: conſpiratio Iudæorum contra Ieremiam, ipſius quoque ad Deum lamentatio, & pœnarum quæ inimicos ſequentur denuntiatio.

A 1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, dicens:

2 Surge, & deſcende in domum figuli, & ibi audies verba mea.

3 Et deſcendi in domum figuli, & ecce ipſe faciebat opus ſuper rotam.

4 Et diſſipatum eſt vas, quod ipſe faciebat è luto manibus ſuis: converſúſque fecit illud vas alterum, ſicut placuerat in oculis ejus ut faceret.

5 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicẽs:

*Iſa.45. b.9. Rom.9. c.20.

6 * Numquid ſicut figulus iſte, non potero vobis facere, domus Iſraël, ait Dominus? ecce ſicut lutum in manu figuli, ſic vos in manu mea, domus Iſraël.

*Sup.1. c.10.

7 Repentè loquar adverſum gentem & adverſus regnum, * ut eradicem, & deſtruam, & diſperdam illud.

8 Si pœnitentiam egerit gens illa à malo ſuo, quod locutus ſum adverſus eam: agam & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitavi ut facerem ei.

9 Et ſubitò loquar de gente & de regno, ut ædificem & plantem illud.

B 10 Si fecerit malum in oculis meis, ut non audiat vocem meam: pœnitentiam agam ſuper bono, quod locutus ſum ut facerem ei.

11 Nunc ergo dic viro Juda, & habitatoribus Jeruſalem, dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce ego fingo contra vos malum, & cogito contra vos cogitationem: *revertatur unuſquiſque à via ſua mala, & dirigite vias veſtras & ſtudia veſtra.

*4.Reg. 17.c.13. Inf.25. a.5.35. c.15. Ionæ 3. c.9.

12 Qui dixerunt: Deſperavimus: poſt cogitationes enim noſtras ibimus, & unuſquiſque pravitatem cordis ſui mali faciemus.

13 Ideò hæc dicit Dominus: Interrogate Gentes: Quis audivit talia horribilia, quæ fecit nimis virgo Iſraël?

14 Numquid deficiet de petra agri nix Libani? aut evelli poſſunt aquæ erumpentes frigidæ, & defluentes?

15 Quia oblitus eſt mei populus meus, fruſtrà libantes, & impingentes in viis ſuis, in ſemitis ſæculi, ut ambularent per eas in itinere non trito: C

*Inf.19. b.8.49. c.13.50. b.13.

16 *Ut fieret terra eorum in deſolationem, & in ſibilum ſempiternum: omnis qui præterierit per eam obſtupeſcet, & movebit caput ſuum.

17 Sicut ventus urens diſpergam eos coram inimico: dorſum, & non faciem oſtendam eis in die perditionis eorum.

18 Et dixerunt: Venite, & cogitemus contra Jeremiam cogitationes: non enim peribit lex à ſacerdote, neque conſilium à ſapiente, nec ſermo à propheta: venite, & percutiamus eum lingua, & non attendamus ad univerſos ſermones ejus.

19 Attende Domine ad me, & audi vocem adverſariorum meorum.

20 Numquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam animæ meæ? Recordare quòd ſteterim in conſpectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, & averterem indignationem tuam ab eis. D

21 Propterea da filios eorum in famẽ, & deduc eos in manus gladij; fiant uxores eorum abſque liberis, & viduæ: & viri earum interficiantur morte: juvenes eorum confodiantur gladio in prælio.

22 Audiatur clamor de domibus eorum: adduces enim ſuper eos latronem repentè: quia foderunt foveam ut caperent me, & laqueos abſconderunt pedibus meis.

23 Tu autem Domine ſcis omne conſilium eorum adverſum me in mortem: ne propitieris iniquitati eorum, & peccatum eorum à facie tua non deleatur: fiant corruentes in conſpectu tuo, in tempore furoris tui abutere eis.

Caput XIX.

Ieremias per laguunculam terream quam fregit, oſtendit populum Ieruſalem, perdendum gladio & fame in occiſione in qua patres filios comedant, propter multiplicem ipſorum idololatriam & contemptum verbi Dei.

1 HÆc dicit Dominus: Vade, & accipe lagunculam figuli teſteam à ſenioribus populi, & à ſenioribus ſacerdotum: A

2 Et egredere ad vallem filij Ennom, quæ eſt juxta introïtum portæ fictilis: & prædicabis ibi verba, quæ ego loquar ad te.

3 Et dices: Audite verbum Domini reges Juda, & habitatores Jeruſalem: hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Ecce ego inducam afflictionem ſuper locum iſtum, ita ut omnis qui audierit illam, tinniant aures ejus.

4 Eò quòd dereliquerint me, & alienum fecerint locum iſtum: & libaverunt in eo diis alienis, quos neſcierunt ipſi, & patres eorum, & reges Juda: & repleverunt locum iſtum ſanguine innocentum.

5 Et ædificaverunt excelſa Baalim, ad comburendos filios ſuos igni in holocauſtum Baalim: quæ non præcepi, nec locutus ſum, nec aſcenderunt in cor meum. B

6 Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus: & non vocabitur ampliùs locus iſte Topheth, & Vallis filij Ennom, ſed Vallis occiſionis.

7 Et diſſipabo conſilium Juda & Jeruſalem in loco

Digitized by Google

loco iſto: & ſubvertam eos gladio in conſpectu
inimicorum ſuorum, & in manu quærentium ani-
mas eorum: & dabo cadavera eorum, eſcam vo-
latilibus cæli, & beſtiis terræ.
* Sup. 18.c.16. Inf. 49. c.13.50. b.13. 8 * Et ponam civitatem hanc in ſtuporem: &
in ſibilum: omnis, qui prætèrierit per eam, obſtu-
peſcet, & ſibilabit ſuper univerſa plaga ejus.
C 9 Et cibabo eos carnibus filiorum ſuorum, &
carnibus filiarum ſuarum: & unuſquiſque car-
nem amici ſui comedet in obſidione, & in angu-
ſtia, in qua concludent eos inimici eorum, & qui
quærunt animas eorum.
10 Et conteres lagunculam in oculis virorum,
qui ibunt tecum.
11 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exer-
cituum: Sic conteram populum iſtum, & civi-
tatem iſtam, ſicut conteritur vas figuli, quod non
poteſt ultrà inſtaurari: & in Topheth ſepelien-
tur, eò quòd non ſit alius locus ad ſepeliendum.
12 Sic faciam loco huic, ait Dominus, & ha-
bitatoribus ejus: & ponam civitatem iſtam ſicut
Topheth.
D 13 Et erunt domus Jeruſalem, & domus regum
Juda, ſicut locus Topheth, immundæ: omnes
domus, in quarum domatibus ſacrificaverunt om-
ni militiæ cæli, & libaverunt libamina diis alienis.
14 Venit autem Jeremias de Topheth, quò
miſerat eum Dominus ad prophetandum, & ſtetit
in atrio domus Domini, & dixit ad omnẽ populũ:
15 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſ-
raël: Ecce ego inducam ſuper civitatem hanc, &
ſuper omnes urbes ejus, univerſa mala, quæ locu-
tus ſum adverſum eam: quoniam induraverunt
cervicem ſuam, ut non audirent ſermones meos.

Caput XX.

*Percuſſus Ieremias mittitur à Phaſſur in nervum, & ab eo-
dem eductus vaticinatur illi tamquam pſeudopheta & omnibus
amicis ejus, totique Iudææ captivitatem Babylonicam: conque-
ritur ſe rideri & pati opprobrium ac perſecutionem ob verbum
Domini, maledicitque diei nativitatis ſuæ.*

A 1 ET audivit Phaſſur filius Emmer ſacerdos,
qui conſtitutus erat princeps in domo Do-
mini, Jeremiam prophetantem ſermones iſtos.
2 Et percuſſit Phaſſur Jeremiam prophetam, &
miſit eum in nervum, quod erat in porta Benja-
min ſuperiori, in domo Domini.
3 Cúmque illuxiſſet in craſtinum, eduxit
Phaſſur Jeremiam de nervo, & dixit ad eum Jere-
mias: Non Phaſſur vocavit Dominus nomen
tuum, ſed pavorem undique.
4 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo te
in pavorem, te & omnes amicos tuos: & corruent
gladio inimicorum ſuorum, & oculi tui videbunt:
& omnem Judam dabo in manum regis Babylo-
nis: & traducet eos in Babylonem, & percutiet
eos gladio.
B 5 Et dabo univerſam ſubſtantiam civitatis hu-
jus, & omnem laborem ejus, omnéque pretium,
& cunctos theſauros regum Juda dabo in manu
inimicorum meorum: & diripient eos, & tollent,
& ducent in Babylonem.
6 Tu autem Phaſſur, & omnes habitatores do-
mus tuæ, ibitis in captivitatem: & in Babylonem
venies, & ibi morieris, ibíque ſepelieris tu, &
omnes amici tui, quibus propheraſti mendacium.
7 Seduxiſti me Domine, & ſeductus ſum: for-
tior me fuiſti, & invaluiſti: factus ſum in deriſum
tota die, omnes ſubſannant me.
8 Quia jam olim loquor, vociferans iniquita-
tem, & vaſtitatem clamito: & factus eſt mihi ſer-
mo Domini in opprobrium, & in deriſum tota die.
9 Et dixi: Non recordabor ejus, neque loquar
ultrà in nomine illius: & factus eſt in corde meo
quaſi ignis exæſtuans, clauſúſque in oſſibus meis:
& defeci, ferre non ſuſtinens.
10 Audivi enim contumelias multorum, & ter- C
rorem in circuitu: Perſequimini, & perſequa-
mur eum: ab omnibus viris, qui erant pacifici
mei, & cuſtodientes latus meum: ſi quo modo
decipiatur, & prævaleamus adverſus eum, &
conſequamur ultionem ex eo.
11 Dominus autem mecum eſt quaſi bellator
fortis: idcircò qui perſequuntur me, cadent, & in-
firmi erunt: confundentur vehementer, * quia * Inf. 23. g. 40.
non intellexerunt opprobrium ſempiternum, quod
numquam delebitur.
12 Et tu Domine exercituum * probator juſti, * Sup. 11.d.20. 17.b.10.
qui vides renes & cor: videam quæſo ultionem
tuam ex eis: tibi enim revelavi cauſam meam.
13 Cantate Domino, laudate Dominum: quia
liberavit animam pauperis de manu malorum.
14 * Maledicta dies, in qua natus ſum; dies, in * Iob. 3. a. 1.
qua peperit me mater mea, non ſit benedicta. D
15 Maledictus vir, qui annuntiavit patri meo,
dicens: Natus eſt tibi puer maſculus: & quaſi
gaudio lætificavit eum.
16 Sit homo ille ut ſunt civitates, quas ſubver-
tit Dominus, & non pœnituit eum: audiat cla-
morem manè, & ululatum in tempore meridiano:
17 Qui non me interfecit à vulva, ut fieret mi-
hi mater mea ſepulchrum, & vulva ejus concep-
tus æternus.
18 Quare de vulva egreſſus ſum, ut viderem la-
borem & dolorem, & conſumerentur in confu-
ſione dies mei?

Caput XXI.

*Reſpondet Ieremias nuntiis Sedeciæ regis ſuper obſidione re-
gis Nabuchodonoſor. Iudam vaſtandum peſte, gladio, fame &
captivitate, ſoléſque eos victuros qui transfugerint ad Chaldæos:
hortatur etiam ut faciant judicium, ne indignatio Domini peni-
tus ipſos conſumat.*

1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam à A
Domino, quando miſit ad eum rex Sede-
cias Phaſſur filium Melchiæ, & Sophoniam fi-
lium Maaſiæ ſacerdotem, dicens:
2 Interroga pro nobis Dominum, quia Nabu-
chodonoſor rex Babylonis præliatur adverſum
nos: ſi fortè faciat Dominus nobiſcum ſecundùm
omnia mirabilia ſua, & recedat à nobis.
3 Et dixit Jeremias ad eos: Sic dicetis Sedeciæ:
4 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Ecce ego
convertam vaſa belli, quæ in manibus veſtris ſunt,
& quibus vos pugnatis adverſum regem Babylo-
nis, & Chaldæos, qui obſident vos in circuitu
murorũ: & cõgregabo ea in medio civitatis hujus.
5 Et debellabo ego vos in manu extenta, & in B
brachio forti, & in furore, & in indignatione,
& in ira grandi.

6 Et

Digitized by Google

6 Et percutiam habitatores civitatis hujus, homines & beſtiæ peſtilentia magna morientur.

7 Et poſt hæc ait Dñs: dabo Sedeciam regem Juda, & ſervos ejus, & populum ejus, & qui derelicti ſunt in civitate hac à peſte, & gladio, & fame, in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis, & in manu inimicorum eorum, & in manu quærentium animam eorum, & percutiet eos in ore gladij, & non flectetur, neque parcet, nec miſerebitur.

C 8 Et ad populũ hunc dices: Hæc dicit Dominus: Ecce ego do coram vobis viam vitæ, & viã mortis.

*Inf. 38. a. 2. 9 * Qui habitaverit in urbe hac, morietur gladio, & fame, & peſte: qui autem egreſſus fuerit, & transfugerit ad Chaldæos, qui obſident vos, vivet, & erit ei anima ſua, quaſi ſpolium.

10 Poſui enim faciem meam ſuper civitatem hanc in malum, & non in bonum, ait Dominus: in manu regis Babylonis dabitur, & exuret eam igni.

11 Et domui regis Juda: Audite verbũ Domini,

*Inf. 22. a. 3. 12 Domus David, hæc dicit Dominus: * Judicate manè judicium, & eruite vi oppreſſum de manu calumniantis: ne fortè egrediatur ut ignis indignatio mea, & ſuccendatur, & non ſit qui extinguat, propter malitiam ſtudiorum veſtrorum.

D

13 Ecce ego ad te habitatricem vallis ſolidæ atque campeſtris, ait Dominus: qui dicitis: Quis percutiet nos? & quis ingredietur domos noſtras?

14 Et viſitabo ſuper vos juxta fructum ſtudiorũ veſtrorum, dicit Dominus: & ſuccendam ignem in ſaltu ejus: & devorabit omnia in circuitu ejus.

Caput XXII.

Hortatur regem Juda & populum ejus ut faciant judicium & juſtitiam, quò omnia proſpere ipſis ſuccedant; alioqui erunt omnes in direptionem: quódque Sellum ſive Ioakim filius Ioſiæ regis Juda non ſit in Ieruſalem reverſurus: increpat eos qui ex injuſtitia ædificant, promittentes ſibi felicitatem patrum juſtorum: vaticinatur adverſus impium Ioakim filium Ioſiæ, quòd ſepultura ſit cariturus, & hujus filius impiiſſimus Iechonias cum matre ducendus in Babylonem, ibique moriturus.

A 1 HÆc dicit Dominus: Deſcende in domum regis Juda, & loquêris ibi verbum hoc,

2 Et dices: Audi verbum Domini rex Juda, qui ſedes ſuper ſolium David; tu & ſervi tui, & populus tuus, qui ingredimini per portas iſtas.

*Sup. 21. d. 12. 3 Hæc dicit Dominus: * Facite judicium & juſtitiam, & liberate vi oppreſſum de manu calumniatoris: & advenam, & pupillum, & viduam nolite contriſtare, neque opprimatis iniquè: & ſanguinem innocentem ne effundatis in loco iſto.

B 4 Si enim facientes feceritis verbum iſtud: ingredientur per portas domus hujus, reges ſedentes de genere David ſuper thronũ ejus, & aſcendẽtes currus & equos, ipſi & ſervi, & populus eorum.

5 Quòd ſi non audieritis verba hæc: in memetipſo juravi, dicit Dominus, quia in ſolitudinem erit domus hæc.

6 Quia hæc dicit Dominus ſuper domum regis Juda: Galaad tu mihi caput Libani: ſi non poſuero te ſolitudinem, urbes inhabitabiles.

7 Et ſanctificabo ſuper te, interficientem virum & arma ejus: & ſuccident electas cedros tuas, & præcipitabunt in ignem.

C 8 Et pertranſibunt gentes multæ per civitatem hanc: & dicet unuſquiſque proximo ſuo: *Quare fecit Dominus ſic civitati huic grandi?

*Deut. 29. d. 24. 3. Reg. 9. b. 8.

9 Et reſpondebunt: Eò quòd dereliquerint pactum Domini Dei ſui, & adoraverint deos alienos, & ſervierint eis.

10 Nolite flere mortuum, neque lugeatis ſuper eum fletu: plangite eum, qui egreditur, quia non revertetur ultrà, nec videbit terram nativitatis ſuæ.

11 Quia hæc dicit Dominus ad Sellum filium Joſiæ regem Juda, qui regnavit pro Joſia patre ſuo, qui egreſſus eſt de loco iſto: Non revertetur huc ampliùs:

12 Sed in loco, ad quem tranſtuli eum, ibi morietur, & terram iſtam non videbit ampliùs.

13 Væ qui ædificat domum ſuam in injuſtitia, & cœnacula ſua non in judicio: amicum ſuum opprimet fruſtrà, & mercedem ejus non reddet ei. D

14 Qui dicit: Ædificabo mihi domum latam, & cœnacula ſpatioſa: qui aperit ſibi feneſtras, & facit laquearia cedrina, pingitque ſinopide.

15 Numquid regnabis, quoniam confers te cedro? pater tuus numquid non comedit & bibit, & fecit judicium & juſtitiam tunc cùm benè erat ei?

16 Judicavit cauſam pauperis & egeni in bonum ſuum: numquid non ideò quia cognovit me, dicit Dominus?

17 Tui verò oculi & cor ad avaritiam, & ad ſanguinem innocentem fundendum, & ad calumniam, & ad curſum mali operis.

18 Propтереà hæc dicit Dominus ad Joakim filium Joſiæ regem Juda: Non plangent eum: Væ frater & væ ſoror: non conclamabunt ei: Væ Domine, & væ inclyte. E

19 Sepultura aſini ſepelietur, putrefactus & projectus extra portas Jeruſalem.

20 Aſcende Libanum, & clama: & in Baſan da vocem tuam, & clama ad transeuntes, quia contriti ſunt omnes amatores tui.

21 Locutus ſum ad te in abundantia tua; & dixiſti: Non audiam: hæc eſt via tua ab adoleſcentia tua, quia non audiſti vocem meam.

22 Omnes paſtores tuos paſcet ventus, & amatores tui in captivitatem ibunt: & tunc confundêris, & erubeſces ab omni malitia tua. F

23 Quæ ſedes in Libano, & nidificas in cedris, quomodo congemuiſti, cum veniſſent tibi dolores, quaſi dolores parturientis?

24 Vivo ego, dicit Dominus: quia ſi fuerit Jechonias filius Joakim regis Juda, annulus in manu dextera mea, inde evellam eum.

25 Et dabo te in manu quærentium animam tuam, & in manu quorum tu formidas faciem, & in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis, & in manu Chaldæorum.

26 Et mittam te, & matrem tuam quæ genuit te, in terram alienam, in qua nati non eſtis, ibique moriemini: G

27 Et in terram ad quam ipſi levant animam ſuam ut revertantur illuc, non revertentur.

28 Numquid vas fictile atque contritum vir iſte Jechonias? numquid vas abſque omni voluptate? quare abjecti ſunt ipſe & ſemen ejus, & projecti in terram, quam ignoraverunt?

29 Terra, terra, terra, audi ſermonem Domini.

30 Hæc dicit Dominus: Scribe virum iſtum ſterilem, virum qui in diebus ſuis non proſperabitur: nec enim erit de ſemine ejus vir, qui ſedeat ſuper ſolium David, & poteſtatem habeat ultrà in Juda.

CAPUT XXIII.

Comminatur Dominus paſtoribus qui gregem diſpergunt ac lacerant, promittens ſe reducturum reliquias gregis ad locum ſuum, ac ſuſcitaturum paſtores & germen David juſtum ſub quo magna fruentur felicitate: vaticinatur quoque pſeudoprophetis æternum opprobrium, qui populum decipiunt, volentes ut obliviſcatur nominis Domini, & prophetant abſque Dei voluntate, ſermonem Domini Onus appellantes.

A
Ezech. 13. a. 3. 34. a. 2. 1 VÆ paſtoribus, qui diſperdunt & dilace-
rant gregem paſcuæ meæ, dicit Dominus.
2 Ideò hæc dicit Dominus Deus Iſraël ad pa-
ſtores, qui paſcunt populum meum: Vos diſper-
ſiſtis gregem meum, & ejeciſtis eos, & non viſi-
taſtis eos: ecce ego viſitabo ſuper vos malitiam
ſtudiorum veſtrorum, ait Dominus.
3 Et ego congregabo reliquias gregis mei de
omnibus terris, ad quas ejecero eos illuc: & con-
vertam eos ad rura ſua: & creſcent & multiplica-
buntur.
* Sup. 3. d. 15. 4 Et * ſuſcitabo ſuper eos paſtores, & paſcent
* Iſai. 4. eos: non formidabunt ultrà, & non pavebunt: &
4. 8. 2. nullus quæretur ex numero, dicit Dominus.
40. c. 11. 45. b. 8. 5 * Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ſuſ-
Inf. 33. citabo David germen juſtum: & regnabit rex, &
c. 14. Ezech. ſapiens erit: & faciet judicium & juſtitiã in terra.
34. c. 12. 6 In diebus illis ſalvabitur Juda, & * Iſraël habi-
Dan. 9. tabit confidenter: & hoc eſt nomen, quod voca-
f. 24. Joan. 1. bunt eum, Dominus juſtus noſter.
f. 45. * Deut. 7 Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Domi-
33. d. 28. nus, & non dicent ultrà: Vivit Dominus, qui edu-
B
xit filios Iſraël de Terra Ægypti:
* Sup. 16. c. 14. 8 Sed: * Vivit Dominus, qui eduxit & adduxit
ſemen domus Iſraël de Terra Aquilonis, & de cũ-
ctis terris, ad quas ejeceram eos illuc: & habita-
bunt in terra ſua.
9 Ad prophetas: Contritum eſt cor meum in
medio mei, contremuerunt omnia oſſa mea: fa-
ctus ſum quaſi vir ebrius, & quaſi homo madidus à
vino, à facie Dñi, & à facie verborũ ſanctorũ ejus.
10 Quia adulteris repleta eſt terra, quia à facie
maledictionis luxit terra, areſacta ſunt arva de-
ſerti: factus eſt curſus eorum malus, & fortitudo
eorum diſſimilis.
C
11 Propheta namque & ſacerdos polluti ſunt:
& in domo mea inveni malum eorum, ait Dñs.
12 Idcircò via eorum erit quaſi lubricum in te-
nebris, impellentur enim, & corruent in ea: affe-
ram enim ſuper eos mala, annum viſitationis eo-
rum, ait Dominus.
13 Et in prophetis Samariæ vidi fatuitatem:
prophetabant in Baal, & decipiebant populum
meum Iſraël.
14 Et in prophetis Jeruſalem vidi ſimilitudinem
adulterantium, & iter mendacij: & confortaverunt
manus peſſimorum, ut non converteretur unuſ-
quiſque à malitia ſua: facti ſunt mihi omnes ut
Sodoma, & habitatores ejus quaſi Gomorrha.
15 Propterea hæc dicit Dominus exercituum
* Sup. 9. e. 15. ad prophetas: * Ecce ego cibabo eos abſinthio, &
D
potabo eos felle: à prophetis enim Jeruſalem,
egreſſa eſt pollutio ſuper omnem terram.
* Inf. 27. b. 9. 16 Hæc dicit Dominus exercituum: * Nolite
29. b. 8. audire verba prophetarum, qui prophetant vobis,
& decipiunt vos: viſionem cordis ſui loquuntur,
non de ore Domini.
17 Dicunt his, qui blaſphemant me: Locutus eſt
Dñs: * Pax erit vobis: & omni, qui ambulat in pra- * Sup. 5. c. 12. 14.
vitate cordis ſui, dixerũt: Nõ veniet ſuper vos malũ. b. 13.
18 Quis enim affuit in conſilio Domini, & vidit
& audivit ſermonem ejus? quis conſideravit ver-
bum illius & audivit?
19 * Ecce turbo Dominicæ indignationis egre- * Inf. 30.
dietur, & tempeſtas erumpens ſuper caput impio- c. 24.
rum veniet.
20 Non revertetur furor Dñi, uſque dum faciat,
& uſque dum compleat cogitationem cordis ſui: E
in noviſſimis diebus intelligetis conſilium ejus.
21 * Non mittebam prophetas, & ipſi curre- * Inf. 27.
bant: non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant. c. 15. 29. b. 9.
22 Si ſtetiſſent in conſilio meo, & nota feciſſent
verba mea populo meo, avertiſſem utique eos à via
ſua mala, & à cogitationibus ſuis peſſimis.
23 Putáſne Deus è vicino ego ſum, dicit Domi-
nus? & non Deus de longè?
24 Si occultabitur vir in abſconditis: & ego non
videbo eum, dicit Dominus? numquid non cælum
& terram ego impleo, dicit Dominus?
25 Audivi quæ dixerunt prophetæ, prophetan-
tes in nomine meo mendacium, atque dicentes:
Somniavi, ſomniavi.
26 Uſquequò iſtud eſt in corde prophetarum F
vaticinantium mendacium, & prophetantium ſe-
ductiones cordis ſui?
27 Qui volunt facere ut obliviſcatur populus
meus nominis mei propter ſomnia eorum, quæ
narrat unuſquiſque ad proximum ſuum: ſicut obli-
ti ſunt patres eorum nominis mei propter Baal.
28 Propheta, qui habet ſomnium, narret ſom-
nium: & qui habet ſermonem meum, loquatur
ſermonem meum verè: quid paleis ad triticum,
dicit Dominus?
29 Numquid non verba mea ſunt quaſi ignis,
dicit Dominus, & quaſi malleus conterens petrã?
30 Propterea ecce ego ad prophetas, ait Dñs, qui
furantur verba mea unuſquiſque à proximo ſuo.
31 Ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui aſſu-
munt linguas ſuas, & aiunt: Dicit Dominus.
32 Ecce ego ad prophetas ſomniantes mendaciũ,
ait Dominus, qui narraverunt ea, & ſeduxerunt
populum meum in mendacio ſuo, & in miraculis
ſuis: cùm ego non miſiſſem eos, nec mandaſſem
eis, qui nihil profuerunt populo huic, dicit Dñs.
33 Si igitur interrogaverit te populus iſte, vel G
propheta, aut ſacerdos, dicens: Quod eſt onus Do-
mini? dices ad eos: Vos eſtis onus. projiciam quip-
pe vos, dicit Dominus.
34 Et propheta, & ſacerdos, & populus qui dicit:
Onus Domini: viſitabo ſuper virum illum, & ſu-
per domum ejus.
35 Hæc dicetis unuſquiſque ad proximum, & ad
fratrem ſuum: Quid reſpondit Dominus? & quid
locutus eſt Dominus?
36 Et onus Dñi ultrà non memorabitur: quia
onus erit unicuique ſermo ſuus: & perverti ſtis ver-
ba Dei viventis, Domini exercituum Dei noſtri.
37 Hæc dices ad prophetam: Quid reſpondit
tibi Dominus? & quid locutus eſt Dominus?
38 Si autem onus Domini dixeritis: propter
hoc hæc dicit Dominus: Quia dixiſtis ſermonem
iſtum: Onus Domini: & miſi ad vos, dicens:
Nolite dicere: Onus Domini:

Digitized by Google

39 Propterea ecce ego tollam vos portans, &
derelinquam vos, & civitatem quam dedi vobis
& patribus veſtris, à facie mea.
* Sup. 20.c.11. 40 * Et dabo vos in opprobrium ſempiternum,
& in ignominiam æternam, quæ numquam obli-
vione delebitur.

Caput XXIV.

Calathus bonarum ficuum deſignat captivos in Babylonia Judæos, quos dicit Dominus ſe reducturum in terram ſuam, qui toto corde ad ipſum revertentur: calathus autem malarum ficuum ſignificat eos qui manſerant Ieroſolymis, ac poſtea fugerant in Ægyptum, quos dicit ſe daturum in opprobrium & maledictionem.

A 1 OStendit mihi Dominus: & ecce duo ca-
lathi pleni ficis, poſiti ante templum Domi-
ni, poſtquam tranſtulit Nabuchodonoſor rex Ba-
bylonis Jechoniam filium Joakim regem Juda, &
principes ejus, & fabrum, & incluſorem, de Jeru-
ſalem, & adduxit eos in Babylonem.
2 Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut
ſolent ficus eſſe primi temporis: & calathus unus
ficus habebat malas nimis, quæ comedi non po-
terant; eò quòd eſſent malæ.
B 3 Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Jere-
mia? Et dixi: Ficus, ficus bonas, bonas valdè; &
malas, malas valdè, quæ comedi non poſſunt, eò
quòd ſint malæ.
4 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
5 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Sicut ficus
hæ bonæ: ſic cognoſcam tranſmigrationem Juda,
quam emiſi de loco iſto in Terram Chaldæorum,
in bonum.
C 6 Et ponam oculos meos ſuper eos ad placan-
dum, & reducam eos in terram hanc: & ædificabo
eos, & non deſtruã: & plantabo eos, & non evellã.
7 Et dabo eis cor ut ſciant me, quia ego ſum Do-
* Sup.7. c.23. minus: * & erunt mihi in populum, & ego ero eis
* Inf. 31.f.33. in Deũ: quia revertentur ad me in toto corde ſuo.
Inf.29. d.17. 8 * Et ſicut ficus peſſimæ, quæ comedi non poſ-
ſunt, eò quòd ſint malæ: hæc dicit Dominus, ſic
D dabo Sedeciam regem Juda, & principes ejus, &
reliquos de Jeruſalem, qui remanſerunt in urbe
hac, & qui habitant in terra Ægypti.
9 Et dabo eos in vexationem, afflictionémque
omnibus regnis terræ; in opprobrium, & in para-
bolam, & in proverbium, & in maledictionem in
univerſis locis, ad quæ ejeci eos.
10 Et mittam in eis gladium, & famem, & pe-
ſtem: donec conſumantur de terra, quam dedi eis,
& patribus eorum.

Caput XXV.

Quia noluerunt audire Ieremiam nec reliquos Prophetas adhortantes ad pœnitentiam, prædicit excidium Ieroſolymorum, & captivitatem ſeptuaginta annorum, ac deinde perditionem regum qui ipſos tenebant captivos: quapropter jubetur Ieremias civitatibus Iuda ac cæteris regibus terrarum propinare calicem furoris Domini: ululatum quoque prænuntiat paſtoribus ac optimatibus.

A 1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam de
omni populo Juda, in anno quarto Ioakim
filij Ioſiæ regis Juda (ipſe eſt annus primus Na-
buchodonoſor regis Babylonis.)
2 Quod locutus eſt Jeremias propheta ad om-
nem populum Juda, & ad univerſos habitatores
Jeruſalem, dicens:
3 A tertio decimo anno Joſiæ filij Ammon regis
Juda uſque ad diem hanc; iſte tertius & vigeſi-
mus annus; factum eſt verbum Domini ad me, &
locutus ſum ad vos de nocte conſurgens, & lo-
quens: & non audiſtis.
4 Et miſit Dñs ad vos omnes ſervos ſuos prophe-
tas, conſurgens diluculo, mittenſque: & non au-
diſtis, neque inclinaſtis aures veſtras ut audiretis.
5 cùm diceret: * Revertimini unuſquiſque à via * 4. Reg. 17.c.13.
ſua mala, & à peſſimis cogitationibus veſtris: & Sup.18. b.11.
habitabitis in terra, quam dedit Dominus vobis, & Inf. 35. c.15.
patribus veſtris, à ſæculo & uſque in ſæculum.
6 Et nolite ire poſt deos alienos, ut ſerviatis eis, B
adoretiſque eos: neque me ad iracundiam provo-
cetis in operibus manuum veſtrarum, & non affli-
gam vos.
7 Et non audiſtis me, dicit Dominus, ut me ad
iracundiam provocaretis in operibus manuum
veſtrarum, in malum veſtrum.
8 Propterea hæc dicit Dominus exercituum:
Pro eo quòd non audiſtis verba mea:
9 Ecce ego mittam, & aſſumam univerſas co-
gnationes Aquilonis, ait Dominus, & Nabucho-
donoſor regem Babylonis ſervum meum: & ad-
ducam eos ſuper terram iſtam, & ſuper habitato-
res ejus, & ſuper omnes nationes, quæ in circuitu
illius ſunt: & interficiam eos, & ponam eos in ſtu-
porem & in ſibilum, & in ſolitudines ſempiternas.
10 Perdámque ex eis vocem gaudij, & vocem C
lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſponſæ, vocem
molæ, & lumen lucernæ.
11 * Et erit univerſa terra hæc in ſolitudinem, * 2.Par. 36.f.22.
& in ſtuporem: & ſervient omnes gentes iſtæ re- 1.Eſdr.1. a.1.
gi Babylonis ſeptuaginta annis.
12 Cúmque impleti fuerint ſeptuaginta anni, Inf.26.b. 6.29.c.
viſitabo ſuper regem Babylonis, & ſuper gentem 10.Dan.
illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum, & ſuper 9.a.2.
terram Chaldæorum: & ponam illam in ſolitudi-
nes ſempiternas.
13 Et adducam ſuper terram illam, omnia verba
mea, quæ locutus ſum contra eam, omne quod
ſcriptum eſt in libro iſto, quæcumque prophetavit
Jeremias adverſum omnes gentes:
14 Quia ſervierunt eis, cùm eſſent gentes mul-
tæ, & reges magni: & reddam eis ſecundùm ope-
ra eorum, & ſecundùm facta manuum ſuarum.
15 Quia ſic dicit Dominus exercituum Deus D
Iſraël: Sume calicem vini furoris hujus de manu
mea: & propinabis de illo cunctis gentibus, ad
quas ego mittam te.
16 Et bibent & turbabuntur, & inſanient à fa-
cie gladij, quem ego mittam inter eos.
17 Et accepi calicem de manu Domini, & propi-
navi cunctis gentibus, ad quas miſit me Dominus:
18 Jeruſalẽ, & civitatibus Juda, & regibus ejus, &
principibus ejus: ut darem eos in ſolitudinem, &
in ſtuporem, & in ſibilum, & in maledictionem, ſi-
cut eſt dies iſta:
19 Pharaoni regi Ægypti, & ſervis ejus, & prin-
cipibus ejus, & omni populo ejus.
20 Et univerſis generaliter: cunctis regibus terræ
Auſitidis, & cunctis regibus terræ Philiſthiim, &
Aſcaloni, & Gazæ, & Accaron, & reliquiis Azoti,
21 Et Idumææ, & Moab, & filiis Ammon:
22 Et cunctis regibus Tyri, & univerſis regibus

Digitized by Google

Sidonis : & regibus terræ inſularum , qui ſunt
trans mare :
23 Et Dedan , & Thema , & Buz, & univerſis
qui attonſi ſunt in comam :
24 Et cunctis regibus Arabiæ , & cunctis regi-
bus Occidentis , qui habitant in deſerto :
E 25 Et cunctis regibus Zambri : & cunctis regi-
bus Elam , & cunctis regibus Medorum :
26 Cunctis quoque regibus Aquilonis de pro-
pè & de longè , unicuique contra fratrem ſuum:
& omnibus regnis terræ , quæ ſuper faciem ejus
ſunt : & rex Seſach bibet poſt eos.
27 Et dices ad eos : Hæc dicit Dominus exer-
cituum Deus Iſraël : Bibite, & inebriamini , &
vomite : & cadite , neque ſurgatis à facie gladij ,
quem ego mittam inter vos.
F 28 Cùmque noluerint accipere calicem de ma-
nu tua ut bibant, dices ad eos : Hæc dicit Domi-
nus exercituum : Bibentes bibetis.
* 1. Pet. 4.d.17. 29 * Quia ecce in civitate , in qua invocatum
eſt nomen meum , ego incipiam affligere , & vos
quaſi innocentes & immunes eritis ? non eritis
immunes : gladium enim ego voco ſuper omnes
habitatores terræ , dicit Dominus exercituum.
30 Et tu prophetabis ad eos omnia verba hæc,
* Joël. 3. c. 16. Amos 1. a. 2. & dices ad illos:* Dñs de excelſo rugiet &de ha-
bitaculo ſancto ſuo dabit vocem ſuam:rugiens ru-
giet ſuper decorem ſuum:celeuma quaſi calcantiũ
concinetur adverſus omnes habitatores terræ :
31 Pervenit ſonitus uſque ad extrema terræ :
quia judicium Domino cum gẽtibus:judicatur ip-
ſe cũ omni carne, impios tradidi gladio,dicit Dñs.
32 Hæc dicit Dominus exercituum : Ecce affli-
ctio egredietur de gente in gentem:& turbo ma-
gnus egredietur à ſummitatibus terræ.
G 33 Et erunt interfecti Domini in die illa à ſum-
mo terræ uſque ad ſummum ejus : non plangen-
tur, & non colligentur , neque ſepelientur : in
ſterquilinium ſuper faciem terræ jacebunt.
34 Ululate paſtores , & clamate : & aſpergite
vos cinere optimates gregis : quia completi ſunt
dies veſtri , ut interficiamini ; & diſſipationes ve-
ſtræ , & cadetis quaſi vaſa pretioſa.
35 Et peribit fuga à paſtoribus , & ſalvatio ab
optimatibus gregis.
36 Vox clamoris paſtorum, & ululatus optima-
tum gregis:quia vaſtavit Dominus paſcua eorum.
37 Et conticuerunt arva pacis à facie iræ furo-
ris Domini,
38 Dereliquit quaſi leo umbraculum ſuum,quia
facta eſt terra eorum in deſolationem à facie iræ
columbæ , & à facie iræ furoris Domini.

CAPUT XXVI.

Prophetans Jeremias excidium Ieroſolymorum niſi reſipiſcant, comprehenditur à ſacerdotibus & prophetis , ſed liberatur per principes ſeniores ne occidatur , prolatis exemplis Michææ & Uriæ prophetarum.

A 1 IN principio regni Ioakim filij Ioſiæ regis Ju-
da,factum eſt verbum iſtud à Domino,dicens:
2 Hæc dicit Dominus : Sta in atrio domus Do-
mini , & loquêris ad omnes civitates Juda,de qui-
bus veniunt ut adorent in domo Domini,univer-
ſos ſermones , quos ego mandavi tibi ut loquaris
ad eos : noli ſubtrahere verbum,
3 Si fortè audiant & convertantur unuſquiſque
à via ſua mala : & pœniteat me mali , quod cogi-
to facere eis propter malitiam ſtudiorum eorum.
4 Et dices ad eos : Hæc dicit Dominus : Si non B
audieritis me , ut ambuletis in lege mea , quam
dedi vobis.
5 Ut audiatis ſermones ſervorum meorum Pro-
phetarum ,quos ego miſi ad vos de nocte conſur-
gens , & dirigens , & non audiſtis :
6 * Dabo domum iſtam ſicut Silo,& urbem hãc * 1. Reg. 4. a. 2. b. 10.
dabo in maledictionem cunctis gentibus terræ.
7 Et audierũt ſacerdotes,& prophetę,& omnis po-
pulus, Jeremiã loquentẽ verba hæc in domo Dñi.
8 Cúmque compleſſet Jeremias, loquens omnia
quæ præceperat ei Dominus ut loqueretur ad uni-
verſum populum , apprehenderunt eum ſacerdo-
tes, & prophetæ, & omnis populus, dicens: Mor-
te moriatur.
9 Quare prophetavit in nomine Domini,dicẽs: C
Sicut Silo erit domus hæc : & urbs iſta deſolabi-
tur , eò quòd non ſit habitator ? Et congregatus
eſt omnis populus adverſus Jeremiam in domo
Domini.
10 Et audierunt principes Juda hæc : & aſcen-
derunt de domo regis in domum Domini , & ſe-
derunt in introitu portæ domus Domini novæ.
11 Et locuti ſunt ſacerdotes & prophetæ ad
principes , & ad omnem populum, dicentes : Ju-
dicium mortis eſt viro huic:quia prophetavit ad-
verſus civitatem iſtã,ſicut audiſtis auribus veſtris.
12 Et ait Jeremias ad omnes principes , & ad D
univerſum populum : dicens : * Dominus miſit * Sup. 25. b. 8.
me,ut prophetarem ad domum iſtam,& ad civita-
tem hanc , omnia verba quæ audiſtis. * * Sup. 7. a. 3.
13 Nunc ergo bonas facite vias veſtras,& ſtudia
veſtra,& audite vocem Domini Dei veſtri:& pœ-
nitebit Dñm mali,quod locutus eſt adverſum vos.
14 Ego autem ecce in manibus veſtris ſum:fa-
cite mihi quod bonum & rectum eſt in oculis ve-
ſtris :
15 Verumtamen ſcitote & cognoſcite,quòd ſi
occideritis me , ſanguinem innocentem tradetis
contra voſmetipſos,& contra civitatẽ iſtam,& ha- E
bitatores ejus, in veritate enim miſit me Dñs ad
vos,ut loquerer in auribus veſtris omnia verba hęc.
16 Et dixerunt principes,& omnis populus, ad
ſacerdotes , & ad prophetas : Non eſt viro huic
judicium mortis:quia in nomine Domini Dei no-
ſtri locutus eſt ad nos.
17 Surrexerunt ergo viri de ſenioribus terræ:
& dixerunt ad omnem cœtum populi, loquentes:
18 Michæas de Moraſthi fuit propheta in die-
bus Ezechiæ regis Juda , & ait ad omnem popu-
lum Juda,dicens:Hęc dicit Dominus exercituum:
* Sion quaſi ager arabitur : & Jeruſalem in acer- F
vum lapidũ erit:& mõs domus in excelſa ſilvarũ. * Mich. 3. d. 12.
19 Numquid morte condemnavit eum Eze-
chias rex Juda , & omnis Juda ? numquid non ti-
muerunt Dominum,& deprecati ſunt faciem Do-
mini : & pœnituit Dominum mali, quod locutus
fuerat adverſum eos ? Itaque nos facimus malum
grande contra animas noſtras.
20 Fuit quoque vir prophetans in nomine Dñi,
Urias filius Semei de Cariathiarim : & prophe-
tavit

Digitized by Google

tavit adverſus civitatem iſtam, & adverſus terram hanc, juxta omnia verba Jeremiæ.

G 21 Et audivit rex Ioakim, & omnes potentes, & principes ejus, verba hæc: & quæſivit rex interficere eum. Et audivit Urias, & timuit, fugitque & ingreſſus eſt Ægyptum.

22 Et miſit rex Ioakim viros in Ægyptum Elnathan filiũ Achobor, & viros cũ eo in Ægyptũ.

23 Et eduxerunt Uriam de Ægypto: & adduxerunt eum ad regem Ioakim, & percuſſit eum gladio: & projecit cadaver ejus in ſepulchris vulgi ignobilis.

24 Igitur manus Ahicam filij Saphan fuit cum Jeremia: ut non traderetur in manus populi, & interficerent eum.

CAPUT XXVII.

Vinculis ad varios reges miſſis, dicit illos, ſi ſervire velint regi Babylonis eiúſque poſteris, permanſuros in terra ſua; alioqui perituros gladio, fame & peſte; invehens in pſeudoprophetas qui aliud vaticinantur, fallentes populum: prædicit etiam ſacra vaſa quæ reliqua ſunt transferenda in Babylonem, & tandem referenda Ieroſolymam.

A 1 IN principio regni Ioakim filij Joſiæ regis Juda, factum eſt verbum iſtud ad Jeremiam à Domino, dicens:

2 Hæc dicit Dominus ad me: Fac tibi vincula, & catenas: & pones eas in collo tuo.

3 Et mittes eas ad regem Edom, & ad regem Moab, & ad regem filiorum Ammon, & ad regem Tyri, & ad regem Sidonis; in manu nuntiorum, qui venerunt Jeruſalem ad Sedeciam regem Juda.

4 Et præcipies eis ut ad dominos ſuos loquantur: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Hæc dicetis ad dominos veſtros:

5 Ego feci terram, & homines, & jumenta, quæ ſunt ſuper faciem terræ, in fortitudine mea magna, & in brachio meo extento: & dedi eam ei, qui placuit in oculis meis.

B 6 Et nunc itaque ego dedi omnes terras iſtas in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis ſervi mei: inſuper & beſtias agri dedi ei ut ſerviant illi.

7 Et ſervient ei omnes gentes, & filio ejus, & filio filij ejus: donec veniat tempus terræ ejus & ipſius: & ſervient ei gentes multæ, & reges magni.

8 Gens autem & regnum, quod non ſervierit Nabuchodonoſor regi Babylonis, & quicumque non curvaverit collum ſuum ſub jugo regis Babylonis: in gladio, & in fame, & in peſte viſitabo, ſuper gentem illam, ait Dominus, donec conſumam eos in manu ejus.

* Sup. 23.d.16. Inf. 29. b.8. 9 * Vos ergo nolite audire prophetas veſtros, & divinos, & ſomniatores, & augures, & maleficos, qui dicunt vobis: Non ſervietis regi Babylonis.

10 Quia mendaciũ prophetant vobis: ut longè vos faciãt de terra veſtra, & ejiciãt vos, & pereatis.

11 Porrò gens, quæ ſubjecerit cervicem ſuam ſub jugo regis Babylonis, & ſervierit ei: dimittam eam in terra ſua, dicit Dominus: & colet eam, & habitabit in ea.

C 12 Et ad Sedeciam regem Juda locutus ſum ſecundùm omnia verba hæc, dicens: Subjicite colla veſtra ſub jugo regis Babylonis, & ſervite ei, & populo ejus, & vivetis.

13 Quare moriemini tu & populus tuus gladio, & fame, & peſte, ſicut locutus eſt Dominus ad gentem, quæ ſervire noluerit regi Babylonis?

14 Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis: Non ſervietis regi Babylonis: quia mendacium ipſi loquuntur vobis.

15 * Quia non miſi eos, ait Dominus: & ipſi prophetant in nomine meo mendaciter: ut ejiciant vos, & pereatis tam vos, quàm prophetæ, qui vaticinantur vobis. * Sup. 14.c.14. 23.e.21. Inf. 29. b.9.

16 Et ad ſacerdotes, & ad populũ iſtum locutus ſum, dicens: Hæc dicit Dñs: Nolite audire verba prophetarum veſtrorum, qui prophetant vobis, dicentes: Ecce vaſa Domini revertentur de Babylone nunc citò, mendacium enim prophetant vobis.

17 Nolite ergo audire eos, ſed ſervite regi Babylonis, ut vivatis. quare datur hæc civitas in ſolitudinem?

18 Et ſi prophetæ ſunt, & eſt verbum Domini in eis: occurrant Domino exercituum, ut non veniant vaſa, quæ derelicta fuerant in domo Dñi, & in domo regis Juda, & in Jeruſalẽ, in Babylonẽ. D

19 Quia hæc dicit Dominus exercituum * ad columnas, & ad mare, & ad baſes, & ad reliqua vaſorum, quæ remanſerunt in civitate hac: * 4.Reg. 25.c.13.

20 Quæ non tulit Nabuchodonoſor rex Babylonis, cùm transferret Jechoniam filium Ioakim regem Juda de Jeruſalem in Babylonem, & omnes optimates Juda & Jeruſalem.

21 Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël ad vaſa, quæ derelicta ſunt in domo Domini, & in domo regis Juda & Jeruſalem:

22 In Babylonem transferentur, & ibi erunt uſque ad diem viſitationis ſuæ, dicit Dominus, & afferri faciam ea, & reſtitui in loco iſto.

CAPUT XXVIII.

Hananias pſeudopropheta, ablatis de collo Ieremiæ catenis, vaticinatur ſacra vaſa cum rege & captivo populo poſt biennium reducenda: ſed jubetur Ieremias contrarium vaticinari, & mortem illi denuntiare, quæ juxta verbum Ieremiæ eodem anno ſecuta eſt.

1 ET factum eſt in anno illo, in principio regni Sedeciæ regis Juda, in anno quarto, in menſe quinto, dixit ad me Hananias filius Azur propheta de Gabaon, in domo Domini, coram ſacerdotibus & omni populo, dicens: A

2 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Contrivi jugum regis Babylonis.

3 Adhuc duo anni dierum, & ego referri faciam ad locum iſtum omnia vaſa domus Domini, quæ tulit Nabuchodonoſor rex Babylonis de loco iſto, & tranſtulit ea in Babylonem.

4 Et Iechoniam filium Ioakim regem Juda, & omnem tranſmigrationem Juda, qui ingreſſi ſunt in Babylonem, ego convertam ad locum iſtum, ait Dominus: conteram enim jugum regis Babylonis.

5 Et dixit Jeremias propheta ad Hananiam prophetam, in oculis ſacerdotum, & in oculis omnis populi, qui ſtabat in domo Domini. B

6 Et ait Jeremias propheta: Amen, ſic faciat Dominus: ſuſcitet Dominus verba tua, quæ prophetaſti: ut referantur vaſa in domum Domini, & omnis tranſmigratio de Babylone ad locũ iſtũ.

7 Verumtamen audi verbum hoc, quod ego loquor in auribus tuis, & in auribus univerſi populi:

8 Prophetæ qui fuerunt ante me & ante te ab initio,

Digitized by Google

initio, & prophetaverunt ſuper terras multas, &
ſuper regna magna, de prælio, & de afflictione,
& de fame.
9 Propheta, qui vaticinatus eſt pacem: cùm
venerit verbum ejus, ſcietur propheta, quem mi-
ſit Dominus in veritate.
C 10 Et tulit Hananias propheta catenam de
collo Jeremiæ prophetæ, & confregit eam.
11 Et ait Hananias in conſpectu omnis populi,
dicens: Hæc dicit Dominus: Sic confringam
jugum Nabuchodonoſor regis Babylonis poſt
duos annos dierum de collo omnium gentium.
12 Et abiit Jeremias propheta in viam ſuam.
Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam, poſt-
quam confregit Hananias propheta catenam de
collo Jeremiæ prophetæ, dicens:
13 Vade, & dices Hananiæ: Hæc dicit Do-
minus: Catenas ligneas contriviſti: & facies pro
eis catenas ferreas.
D 14 Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſraël: Jugum ferreum poſui ſuper collum cun-
ctarum Gentium iſtarum, ut ſerviant Nabucho-
donoſor regi Babylonis, & ſervient ei: inſuper &
beſtias terræ dedi ei.
15 Et dixit Jeremias propheta ad Hananiã pro-
phetam: Audi Hanania: Non miſit te Dominus,
& tu confidere feciſti populũ iſtum in mendacio.
16 Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego mit-
tam te à facie terræ: hoc anno morieris: adver-
ſum enim Dominum locutus es.
17 Et mortuus eſt Hananias propheta in anno
illo, menſe ſeptimo.

Caput XXIX.

Captivos Iudæos vaticinatur 70. annis in Babylone permanſuros, hortatúrque ut illic multiplicari ſtudeant, & deinde reducentur: eos verò qui Ieroſolymis remanſerunt, gladio, fame & peſte dicit conſumendos: deinde mala vaticinatur adverſus Achab, Sedeciam & Semeiam pſeudoprophetas, ſeducentes populum tranſmigrationis.

A 1 ET hæc ſunt verba libri, quem miſit Jere-
mias propheta de Jeruſalem ad reliquias ſe-
niorum tranſmigrationis, & ad ſacerdotes, & ad
prophetas, & ad omnem populum, quem traduxe-
rat Nabuchodonoſor de Jeruſalem in Babylonem:
2 Poſtquam egreſſus eſt Jechonias rex, & do-
mina, & eunuchi, & principes Juda & Jeruſalem,
& faber & incluſor de Jeruſalem:
3 In manu Elaſa filii Saphan, & Gamariæ filii
Helciæ, quos miſit Sedecias rex Juda ad Nabu-
chodonoſor regem Babylonis in Babylonẽ, dicens:
4 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël
omni tranſmigrationi, quam tranſtuli de Jeruſa-
lem in Babylonem:
5 Ædificate domos, & habitate: & plantate
hortos, & comedite fructum eorum.
B 6 Accipite uxores, & generate filios & filias: &
date filiis veſtris uxores, & filias veſtras date viris,
& pariant filios & filias: & multiplicamini ibi, &
nolite eſſe pauci numero.
7 Et quærite pacem civitatis, ad quam tranſmi-
grare vos feci: & orate pro ea ad Dominum: quia
in pace illius erit pax vobis.
*Sup.14. 8 Hæc enim Dicit Dominus exercituum Deus
b.13.23. Iſraël: * Non vos ſeducant prophetæ veſtri, qui
d.16.
f.26.
27.c.15. ſunt in medio veſtrûm, & divini veſtri: & ne at-
tendatis ad ſomnia veſtra, quæ vos ſomniatis:
9 Quia falsò ipſi prophetant vobis in nomine
meo: & non miſi eos, dicit Dominus.
10 * Quia hæc dicit Dominus: Cùm cœperint C
impleri in Babylone ſeptuaginta anni, viſitabo *Sup.25.
vos: & ſuſcitabo ſuper vos verbum meum bonum, c.12.
ut reducam vos ad locum iſtum. 2. Par.
11 Ego enim ſcio cogitationes, quas ego cogito 36.d.21.
ſuper vos, ait Dominus, cogitationes pacis, & non 1.Eſd.1.
afflictionis, ut dem vobis finem & patientiam. a.1.
Dan.9.
a.2.
12 Et invocabitis me: & ibitis: & orabitis me,
& ego exaudiam vos.
13 Quæretis me, & invenietis: cùm quæſieri-
tis me in toto corde veſtro.
14 Et inveniar à vobis, ait Dominus: & redu- D
cam captivitatem veſtram, & congregabo vos de
univerſis gentibus, & de cunctis locis, ad quæ
expuli vos, dicit Dominus: & reverti vos faciam
de loco, ad quem tranſmigrare vos feci.
15 Quia dixiſtis: ſuſcitavit nobis Dominus
Prophetas in Babylone.
16 Quia hæc dicit Dominus ad regem, qui ſe-
det ſuper ſolium David, & ad omnem populum
habitatorem urbis hujus, ad fratres veſtros, qui
non ſunt egreſſi vobiſcum in tranſmigrationem.
17 Hæc dicit Dominus exercituum: * Ecce *Sup.24.
mittam in eos gladium, & famem, & peſtem: & d.9.10.
ponam eos quaſi ficus malas, quæ comedi non
poſſunt, eò quòd peſſimæ ſint.
18 Et perſequar eos in gladio, & in fame, & in
peſtilentia: & dabo eos in vexationem univerſis
regnis terræ; in maledictionem, & in ſtuporem:
& in ſibilum, & in opprobrium cunctis Gentibus,
ad quas ego ejeci eos:
19 Eò quòd non audierint verba mea, dicit E
Dominus: quæ miſi ad eos per ſervos meos pro-
phetas, de nocte conſurgens, & mittens: & non
audiſtis, dicit Dominus.
20 Vos ergo audite verbum Domini, omnis
tranſmigratio, quam emiſi de Jeruſalem in Ba-
bylonem:
21 Hęc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël
ad Achab filium Colię, & ad Sedeciã filiũ Maaſię,
qui prophetant vobis in nomine meo mendaciter:
Ecce ego tradam eos in manus Nabuchodonoſor
regis Babylonis: & percutiet eos in oculis veſtris.
22 Et aſſumetur ex eis maledictio omni tranſ-
migrationi Juda, quæ eſt in Babylone, dicentium:
Ponat te Dominus ſicut Sedeciam, & ſicut
Achab, quos frixit rex Babylonis in igne:
23 Pro eo quòd fecerint ſtultitiam in Iſraël, & F
mœchati ſunt in uxores amicorum ſuorum, & lo-
cuti ſunt verbum in nomine meo mẽdaciter, quod
non mãdavi eis: ego ſum judex & teſtis, dicit Dñs.
24 Et ad Semeian Nehelamiten dices:
25 Hæc dicit Dominus exercituum, Deus
Iſraël: Pro eo quòd miſiſti in nomine tuo libros
ad omnem populum, qui eſt in Jeruſalem, & ad
Sophoniam filium Maaſiæ ſacerdotem, & ad uni-
verſos ſacerdotes, dicens:
26 Dominus dedit te ſacerdotem pro Joiade ſa-
cerdote, ut ſis dux in domo Domini ſuper omnem
virum arreptitium & prophetantem, ut mittas
eum in nervum & in carcerem.

27 Et

27 Et nunc quare non increpaſti Jeremiam
Anathothiten, qui prophetat vobis?
G 28 Quia ſuper hoc miſit in Babylonem ad nos,
dicens: Longum eſt: ædificate domos, & habitate:
& plantate hortos, & comedite fructus eorum.
29 Legit ergo Sophonias ſacerdos librum iſtum
in auribus Jeremiæ prophetæ.
30 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam,
dicens:
31 Mitte ad omnem tranſmigrationem, dicens:
Hæc dicit Dominus ad Semeiam Nehelamiten:
Pro eo quòd prophetavit vobis Semeias, & ego
non miſi eum: & fecit vos confidere in mendacio.
32 Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego viſi-
tabo ſuper Semeiam Nehelamiten, & ſuper ſemen
ejus: non erit ei vir ſedens in medio populi hu-
jus, & non videbit bonum, quod ego faciam po-
pulo meo, ait Dominus, quia prævaricationem
locutus eſt adverſus Dominum.

Caput XXX.

*Vaticinatur Iudæis & filiis Iſraël reditum à gravi captivita-
te, in qua propter peccata ſua detinebantur; & quòd poſt redi-
tum ſervituri ſint Domino, ac David regi, quem ille ſuſcita-
bit eis in proſperitate & ſecuritate magna, devaſtatis ipſorum
inimicis.*

A 1 HOc verbum, quod factum eſt ad Jeremiam
à Domino, dicens:
2 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël, dicens: Scri-
be tibi omnia verba, quæ locutus ſũ ad te, in libro.
3 Ecce enim dies veniunt, dicit Dominus: &
convertam converſionem populi mei Iſraël & Ju-
da, ait Dominus: & convertam eos ad terram,
quam dedi patribus eorum: & poſſidebunt eam.
4 Et hæc verba, quæ locutus eſt Dominus ad
Iſraël & ad Judam:
5 Quoniam hæc dicit Dominus: Vocem ter-
roris audivimus: formido, & non eſt pax.
6 Interrogate, & videte ſi generat maſculus:
quare ergo vidi omnis viri manum ſuper lumbum
ſuum, quaſi parturientis, & converſæ ſunt uni-
verſæ facies in auruginem?
*Ioel 2. a. 2. c. 11. Amos 5. c. 18. Soph. 1. d. 15. 7 * Væ, quia magna dies illa, nec eſt ſimilis
ejus: tempúſque tribulationis eſt Jacob, & ex
ipſo ſalvabitur.
8 Et erit in die illa, ait Dominus exercituum:
B conteram jugum ejus de collo tuo, & vincula ejus
dirumpã, & non dominabuntur ei ampliùs alieni:
9 Sed ſervient Domino Deo ſuo, & David regi
ſuo, quem ſuſcitabo eis.
*Iſa. 41. a. 1. 44. a. 2. Luc. 1. g. 70. 10 * Tu ergo ne timeas ſerve meus Jacob, ait Do-
minus, neque paveas Iſraël: quia ecce ego ſalva-
bo te de terra longinqua, & ſemen tuum de terra
captivitatis eorũ: & revertetur Jacob, & quieſcet,
& cunctis affluet bonis, & non erit quem formidet:
11 Quoniam tecum ego ſum, ait Dominus, ut
ſalvem te: faciam enim conſummationem in cun-
ctis Gentibus, in quibus diſperſi te: te autem non
faciam in conſummationem: ſed caſtigabo te in
judicio, ut non videaris tibi innoxius.
12 Quia hæc dicit Dominus: Inſanabilis fra-
ctura tua, peſſima plaga tua.
C 13 Non eſt qui judicet judicium tuum ad alli-
gandum: curationum utilitas non eſt tibi.
14 Omnes amatores tui obliti ſunt tui, téque
non quærent: * plaga enim inimici percuſſi te *Sup. 23. d. 19.
caſtigatione crudeli: propter multitudinem ini-
quitatis tuæ dura facta ſunt peccata tua.
15 Quid clamas ſuper contritione tua? inſana-
bilis eſt dolor tuus: propter multitudinem iniqui-
tatis tuæ, & propter dura peccata tua feci hæc tibi.
16 Propthereà omnes, qui comedunt te, devo-
rabuntur: & univerſi hoſtes tui in captivitatem
ducentur: & qui te vaſtant, vaſtabuntur, cun-
ctóſque prædatores tuos dabo in prædam.
17 Obducam enim cicatricem tibi, & à vulne-
ribus tuis ſanabo te, dicit Dominus. Quia eje-
ctam vocaverunt te Sion: Hæc eſt, quæ non ha-
bebat requirentem.
18 Hæc dicit Dominus: Ecce ego convertam D
converſionem tabernaculorum Jacob, & tectis
ejus miſerebor, & ædificabitur civitas in excelſo
ſuo, & templum juxta ordinem ſuum fundabitur.
19 Et egredietur de eis laus, vóxque luden-
tium: & multiplicabo eos, & non minuentur: &
glorificabo eos, & non attenuabuntur.
20 Et erunt filij ejus ſicut à principio, & cœtus
ejus coram me permanebit: & viſitabo adverſum
omnes qui tribulant eum.
21 Et erit dux ejus ex eo: & princeps de
medio ejus producetur: & applicabo eum, &
accedet ad me. quis enim iſte eſt, qui applicet
cor ſuum ut appropinquet mihi, ait Dominus?
22 Et eritis mihi in populum, & ego ero vo-
bis in Deum.
23 Ecce turbo Domini, furor egrediens, pro-
cella ruens, in capite impiorum conquieſcet.
24 Non avertet iram indignationis Dominus,
donec faciat & compleat cogitationem cordis ſui:
in noviſſimo dierum intelligetis ea.

Caput XXXI.

*Dicit Dominus ſe reducturum populum Iſraël de captivitate,
ut in affluentia bonorum ſerviat Domino: jubetur ergo Rachel
non flere ampliùs filios ſuos: agnoſcit Iſraël ſe meritò caſtiga-
tum, ideóque pœnitentiam agit: de novitate qua fœmina cir-
cumdabit virum: vigilabit Dominus ad reducendum Iſraël: de
uva acerba: de novo pacto quod feriet Dominus cum domo Iſraël,
nec abjiciet unquam univerſum illius ſemen.* A

1 IN tempore illo, dicit Dominus: Ero Deus
univerſis cognationibus Iſraël, & ipſi erunt
mihi in populum.
2 Hæc dicit Dominus. Invenit gratiam in de-
ſerto populus, qui remanſerat à gladio: vadet ad
requiem ſuam Iſraël.
3 Longè Dominus apparuit mihi. Et in chari-
tate perpetua dilexi te: ideò attraxi te, miſerans.
4 Rurſúmque ædificabo te, & ædificaberis vir-
go Iſraël: adhuc ornaberis tympanis tuis, & egre-
dieris in choro ludentium.
5 Adhuc plantabis vineas in montibus Sama-
riæ: plantabunt plantantes, & donec tempus ve-
niat non vindemiabunt:
6 Quia erit dies, in qua clamabunt cuſtodes
in monte Ephraim: * Surgite, & aſcendamus in
Sion ad Dominum Deum noſtrum.
7 Quia hæc dicit Dominus: Exultate in læti- *Iſa. 2.
tia Jacob, & hinnite contra caput Gentium: per- a. 1. Mich. 4.
ſonate & canite, & dicite: Salva Domine popu- a. 2.
lum tuum, reliquias Iſraël.
8 Ecce ego adducam eos de terra Aquilonis, B

Digitized by Google

& congregabo eos ab extremis terræ : inter quos
erunt cæcus & claudus , prægnans & pariens ſi-
mul , cœtus magnus revertentium huc.
9 In fletu venient & in miſericordia reducam
eos : & adducam eos per torrentes aquarum in
via recta,& non impingent in ea : quia factus ſum
Iſraeli pater, & Ephraim primogenitus meus eſt.
10 Audite verbum Domini Gentes, & annun-
tiate in inſulis quæ procul ſunt , & dicite : Qui
diſperſit Iſraël , congregabit eum : & cuſtodiet
eum ſicut paſtor gregem ſuum.
11 Redemit enim Dominus Jacob , & liberavit
eum de manu potentioris.
12 Et venient , & laudabunt in monte Sion:&
confluent ad bona Domini , ſuper frumento , &
vino , & oleo , & fœtu pecorum & armentorum :
eritque anima eorum quaſi hortus irriguus , &
ultrà non eſurient.
C 13 Tunc lætabitur virgo in choro , juvenes &
ſenes ſimul : & convertam luctum eorum in gau-
diũ,& conſolabor eos,& lætificabo à dolore ſuo.
14 Et inebriabo animam ſacerdotum pingue-
dine : & populus meus bonis meis adimplebitur,
ait Dominus.
*Mat.2.d.18. 15 Hæc dicit Dominus : * Vox in excelſo au-
dita eſt lamentationis , luctus , & fletus Rachel
plorantis filios ſuos , & nolentis conſolari ſuper
eis,quia non ſunt.
16 Hæc dicit Dominus:Quieſcat vox tua à plo-
ratu, & oculi tui à lacrymis:quia eſt merces operi
tuo,ait Dominus:& revertentur de terra inimici.
17 Et eſt ſpes noviſſimis tuis, ait Dominus : &
revertentur filij ad terminos ſuos.
18 Audiens audivi Ephraim tranſmigrantem :
Caſtigaſti me , & eruditus ſum , quaſi juvenculus
indomitus : converte me , & convertar : quia tu
Dominus Deus meus.
D 19 Poſtquam enim convertiſti me , egi pœni-
tentiam : & poſtquam oſtendiſti mihi,percuſſi fe-
mur meum. Confuſus ſum , & erubui , quoniam
ſuſtinui opprobrium adoleſcentiæ meæ.
20 Si filius honorabilis mihi Ephraim , ſi puer
delicatus:quia ex quo locutus ſum de eo,adhuc re-
cordabor ejus.Idcircò cõturbata ſunt viſcera mea
ſuper eum:miſerans miſerebor ejus, ait Dominus.
21 Statue tibi ſpeculam , pone tibi amaritudi-
nes : dirige cor tuum in viam rectam, in qua am-
bulaſti : revertere virgo Iſraël,revertere ad civita-
tes tuas iſtas.
22 Uſquequò deliciis diſſolvêris filia vaga?quia
creavit Dominus novum ſuper terram : FEMINA
CIRCUMDABIT VIRUM.
E 23 Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſraël : Adhuc dicent verbum iſtud in terra Juda,
& in urbibus ejus , cùm convertero captivitatem
eorum : Benedicat tibi Dominus, pulchritudo ju-
ſtitiæ, mons ſanctus :
24 Et habitabunt in eo Judas & omnes civitates
ejus ſimul , agricolæ & minantes greges.
25 Quia inebriavi animam laſſam , & omnem
animam eſurientem ſaturavi.
26 Ideò quaſi de ſomno ſuſcitatus ſum : & vi-
di , & ſomnus meus dulcis mihi.
27 Ecce dies veniunt , dicit Dominus : & ſe-
minabo domum Iſraël & domum Juda ſemine
hominum , & ſemine jumentorum.
28 Et ſicut vigilavi ſuper eos ut evellerem , &
demolirer , & diſſiparem , & diſperderem,& affli-
gerem:ſic vigilabo ſuper eos ut ædificem, & plan-
tem , ait Dominus.
29 In diebus illis non dicent ultrà : * Patres co- *Ezech. 18.a.2.
mederunt uvam acerbam , & dentes filiorum ob-
ſtupuerunt.
30 Sed unuſquiſque in iniquitate ſua morie- F
tur : omnis homo, qui comederit uvam acerbam,
obſtupeſcent dentes ejus.
31 * Ecce dies venient, dicit Dominus : & fe- *Heb.8.c.8.
riam domui Iſraël & domui Juda fœdus novum.
32 Non ſecundùm pactum , quod pepigi cum
patribus eorum , in die qua apprehendi manum
eorum , ut educerem eos de Terra Ægypti : pa-
ctum , quod irritum fecerunt , & ego dominatus
ſum eorum , dicit Dominus.
33 Sed hoc erit pactum,quod feriam cum do-
mo Iſraël poſt dies illos, dicit Dominus : * Dabo *Heb.10.c.16.
legem meam in viſceribus eorum, & in corde eo-
rum ſcribam eam : & ero eis in Deum , & ipſi
erunt mihi in populum.
34 Et non docebit ultrà vir proximum ſuum,
& vir fratrem ſuum , dicens : Cognoſce Domi-
num : omnes enim cognoſcent me à minimo eo-
rum uſque ad maximum , ait Dominus : * quia *Act.10.f.43.
propitiabor iniquitati eorum , & peccati eorum
non memorabor ampliùs.
35 Hæc dicit Dominus,qui dat ſolem in lumine G
diei , ordinem lunæ & ſtellarum in lumine noctis:
qui turbat mare , & ſonant fluctus ejus,Dominus
exercituum nomen illi.
36 Si defecerint leges iſtæ coram me,dicit Do-
minus : tunc & ſemen Iſraël deficiet , ut non ſit
gens coram me cunctis diebus.
37 Hæc dicit Dominus : Si menſurari potue-
rint cæli ſurſum , & inveſtigari fundamenta terræ
deorſum:& ego abjiciam univerſum ſemen Iſraël,
propter omnia quæ fecerunt , dicit Dominus.
38 Ecce dies veniunt , dicit Dominus : & ædi-
ficabitur civitas Domino,à turre Hananeel uſque
ad portam anguli.
39 Et exibit ultrà norma menſuræ in conſpectu
ejus ſuper collem Gareb : & circuibit Goatha,
40 Et omnem vallem cadaverum , & cineris, &
univerſam regionem mortis, uſque ad torrentem
Cedron , & uſque ad angulum portæ equorum
Orientalis, Sanctum Domini : non evelletur , &
non deſtruetur ultrà in perpetuum.

CAPUT XXXII.

Obſidente Nabuchodonoſor Ieruſalem , Ieremias in atrio carceris poſitus agrum in Anathoth juſſu Domini emit à ſuo patruele , jubetque ſervari librum emptionis : refert coram Domino beneficia Iſraëlitis præſtita : Dominus dicit ſe traditurum civitatem cum populo regi Babylonis propter illorum idololatriam, ſed poſteà revocaturum ipſos in Ieruſalem, ac percuſſurum cum eis novum fœdus ut ſibi ex toto corde ſerviant.

1 VErbum quod factum eſt ad Jeremiam à Do- A
mino,in anno decimo Sedeciæ regis Juda :
ipſe eſt annus decimus octavus Nabuchodonoſor:
2 Tunc exercitus regis Babylonis obſidebat
Jeruſalem : & Jeremias Propheta erat clauſus in
atrio carceris , qui erat in domo regis Juda.
3 Clauſerat

Digitized by Google

3 Clauſerat enim eum Sedecias rex Juda, dicens: Quare vaticinaris, dicens; Hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo civitatem iſtam in manus regis Babylonis, & capiet eam:

4 Et Sedecias rex Juda non effugiet de manu Chaldæorum: ſed tradetur in manus regis Babylonis: & loquetur os ejus cum ore illius, & oculi ejus oculos illius videbunt.

5 Et in Babylonem ducet Sedeciam: & ibi erit donec viſitem eum, ait Dominus. ſi autẽ dimicaveritis adverſum Chaldæos, nihil proſperũ habebitis.

6 Et dixit Jeremias: Factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

B 7 Ecce Hanameel filius Sellum patruelis tuus veniet ad te, dicens: Eme tibi agrum meum, qui eſt in Anathoth: tibi enim competit ex propinquitate ut emas.

8 Et venit ad me Hanameel filius patrui mei ſecundùm verbum Domini ad veſtibulum carceris, & ait ad me: Poſſide agrum meum, qui eſt in Anathoth in terra Benjamin: quia tibi competit hereditas, & tu propinquus es ut poſſideas. Intellexi autem quòd verbum Domini eſſet.

9 Et emi agrum ab Hanameel filio patrui mei, qui eſt in Anathoth: & appendi ei argentum ſeptem ſtateres, & decem argenteos.

10 Et ſcripſi in libro, & ſignavi, & adhibui teſtes: & appendi argentum in ſtatera.

11 Et accepi librum poſſeſſionis ſignatum, & ſtipulationes, & rata, & ſigna forinſecus.

12 Et dedi librum poſſeſſionis Baruch filio Neri filij Maaſiæ, in oculis Hanameel patruelis mei, in oculis teſtium, qui ſcripti erant in libro emptionis, & in oculis omnium Judæorum, qui ſedebant in atrio carceris.

13 Et præcepi Baruch coram eis dicens:

C 14 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Sume libros iſtos, librum emptionis hunc ſignatum, & librum hunc qui apertus eſt: & pone illos in vaſe fictili, ut permanere poſſint diebus multis.

15 Hæc enim dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Adhuc poſſidebuntur domus, & agri, & vineæ in terra iſta.

16 Et oravi ad Dominum, poſtquam tradidi librum poſſeſſionis Baruch filio Neri, dicens:

17 Heu, heu, heu, Domine Deus: ecce tu feciſti cælum & terram in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento: non erit tibi difficile omne verbum:

*Exod. 34.a.7. 18 *Qui facis miſericordiam in millibus, & reddis iniquitatem patrum in ſinum filiorum meorum poſt eos: Fortiſſime, magne, & potens, Dominus exercituum nomen tibi.

19 Magnus conſilio, & incomprehenſibilis cogitatu: cujus oculi aperti ſunt ſuper omnes vias filiorum Adam, ut reddas unicuiq; ſecundùm vias ſuas, & ſecundùm fructum adinventionum ejus.

20 Qui poſuiſti ſigna & portenta in Terra Ægypti uſque ad diem hanc, & in Iſraël, & in homi-
D nibus, & feciſti tibi nomen ſicut eſt dies hæc.

21 Et eduxiſti populum tuum Iſraël de Terra Ægypti, in ſignis, & in portentis, & in manu robuſta, & in brachio extento, & in terrore magno.

22 Et dediſti eis terram hanc quam juraſti patribus eorũ ut dares eis terrã fluẽtem lacte & melle.

23 Et ingreſſi ſunt, & poſſederunt eam: & non obedierunt voci tuæ, & in lege tua non ambulaverunt: omnia quæ mandaſti eis ut facerent, non fecerunt: & evenerunt eis omnia mala hæc.

24 Ecce munitiones extructæ ſunt adverſum civitatem, ut capiatur: & urbs data eſt in manus Chaldæorum, qui præliantur adverſus eam, à facie gladij, & famis, & peſtilentiæ: & quæcumque locutus es acciderunt, ut tu ipſe cernis.

25 Et tu dicis mihi Domine Deus: Eme agrum argento, & adhibe teſtes: cum urbs data ſit in manus Chaldæorum?

26 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

27 Ecce ego Dominus Deus univerſæ carnis: E
numquid mihi difficile erit omne verbum?

28 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam civitatem iſtam in manus Chaldæorum, & in manus regis Babylonis, & capient eam.

29 Et venient Chaldæi præliantes adverſum urbem hanc, & ſuccendent eam igni, & comburent eam, & domos, in quarum domatibus ſacrificabant Baal; & libabant diis alienis libamina ad irritandum me.

30 Erant enim filij Iſraël, & filij Juda, jugiter facientes malum in oculis meis ab adoleſcentia ſua: filij Iſraël qui uſque nunc exacerbant me in opere manuum ſuarum, dicit Dominus.

31 Quia in furore & in indignatione mea facta eſt mihi civitas hæc, à die qua ædificaverunt eam, uſq; ad diẽ iſtam, qua auferetur de conſpectu meo.

32 Propter malitiam filiorum Iſraël, & filiorum F
Juda, quam fecerunt ad iracundiam me provocantes, ipſi & reges eorum, principes eorum, & ſacerdotes eorum, & prophetæ eorum, viri Juda & habitatores Jeruſalem.

33 Et verterunt ad me terga & non facies: cùm docerem eos diluculo, & erudirem, & nollent audire ut acciperent diſciplinam.

34 * Et poſuerunt idola ſua in domo, in qua in- *4.Reg. 21.a.4.
vocatum eſt nomen meum, ut polluerent eam.

35 Et ædificaverunt excelſa Baal, quæ ſunt in valle filij Ennom, ut initiarent filios ſuos & filias ſuas Moloch: quod non mandavi eis, nec aſcendit in cor meum ut facerent abominationem hanc, & in peccatum deducerent Judam.

36 Et nunc propter iſta, hæc dicit Dominus Deus Iſraël ad civitatem hanc, de qua vos dicitis quòd tradetur in manus regis Babylonis in gladio, & in fame, & in peſte.

37 Ecce ego congregabo eos de univerſis terris, ad quas ejeci eos in furore meo, & in ira mea, & in indignatione grandi: & reducam eos ad locum iſtum, & habitare eos faciam confidenter.

38 Et erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum.

39 Et dabo eis cor unum, & viam unam, ut ti- G
meant me univerſis diebus: & benè ſit eis & filiis eorum poſt eos.

40 Et feriam eis pactum ſempiternum, & non deſinam eis benefacere: & timorem meum dabo in corde eorum ut non recedant à me.

41 Et

Digitized by Google

41 Et lætabor ſuper eis, cùm benè eis fecero: &
plantabo eos in terra iſta in veritate, in toto corde
meo & in tota anima mea,
42 Quia hæc dicit Dominus: Sicut adduxi ſu-
per populum iſtum omne malum hoc grande: ſic
adducam ſuper eos omne bonum, quod ego lo-
quor ad eos.
43 Et poſſidebuntur agri in terra iſta: de qua
vos dicitis quòd deſerta ſit, eò quòd non reman-
ſerit homo & jumentum, & data ſit in manus
Chaldæorum.
44 Agri ementur pecunia, & ſcribentur in li-
bro, & imprimetur ſignum, & teſtis adhibebitur:
in terra Benjamin, & in circuitu Jeruſalem, in ci-
vitatibus Juda, & in civitatibus montanis, & in
civitatibus campeſtribus, & in civitatibus quæ ad
Auſtrum ſunt: quia convertam captivitatem eo-
rum, ait Dominus.

Caput XXXIII.

*Promittit Dominus ſe dimiſſurum peccata populi ſui, & à ca-
ptivitate reducturum, multis beneficiis ſubſequentibus: germi-
navit David germen juſtitia faciens juſtitiam & judicium in
terra; & firmiſſimum eſt pactum Domini cum David & ſemi-
ne Jacob vehementer multiplicando.*

A 1 ET factum eſt verbum Domini ad Jeremiam
ſecundò, cùm adhuc clauſus eſſet in atrio
carceris, dicens:
2 Hæc dicit Dominus qui facturus eſt, & for-
maturus illud, & paraturus, Dominus nomen ejus.
3 Clama ad me, & exaudiam te: & annuntia-
bo tibi grandia, & firma quæ neſcis.
4 Quia hæc dicit Dominus Deus Iſraël ad do-
mos urbis hujus, & ad domos regis Juda, quæ de-
ſtructæ ſunt, & ad munitiones, & ad gladium
5 Venientium ut dimicent cum Chaldæis, &
impleant eas cadaveribus hominum, quos percuſſi
in furore meo & in indignatione mea, abſcon-
dens faciem meam à civitate hac, propter omnem
malitiam eorum.
6 Ecce ego obducam eis cicatricem & ſanita-
tem, & curabo eos: & revelabo illis deprecatio-
nem pacis & veritatis.
7 Et convertam converſionem Juda, & conver-
ſionẽ Jeruſalem: & ædificabo eos ſicut à principio.
8 Et emundabo illos ab omni iniquitate ſua, in
qua peccaverunt mihi: & propitius ero cunctis
iniquitatibus eorum, in quibus deliquerunt mihi,
& ſpreverunt me,
B 9 Et erit mihi in nomen, & in gaudium, & in
laudem, & in exultationem cunctis gentibus terræ
quæ audierint omnia bona, quæ ego facturus ſum
eis: & pavebunt, & turbabuntur in univerſis bo-
nis, & in omni pace, quam ego faciam eis.
10 Hæc dicit Dominus: Adhuc audietur in
loco iſto (quem vos dicitis eſſe deſertum, eò quòd
non ſit homo nec jumentum: in civitatibus Juda,
& foris Jeruſalem, quæ deſolatæ ſunt abſque ho-
mine, & abſque habitatore, & abſque pecore.)
11 Vox gaudij & vox lætitiæ, vox ſponſi & vox
ſponſæ, vox dicentium: Confitemini Domino
exercituum, quoniam bonus Dominus, quoniam
in æternum miſericordia ejus: & portantium vo-
ta in domum Domini: reducam enim converſio-
nem terræ ſicut à principio, dicit Dominus.
12 Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc
erit in loco iſto deſerto abſque homine, & abſque
jumento, & in cunctis civitatibus ejus, habita-
culum paſtorum accubantium gregum.
13 In civitatibus montuoſis, & in civitatibus C
campeſtribus, & in civitatibus quæ ad Auſtrum
ſunt; & in terra Benjamin, & in circuitu Jeruſa-
lem, & in civitatibus Juda, adhuc tranſibunt
greges ad manum numerantis, ait Dominus:
14 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ſuſ-
citabo verbum bonum, quod locutus ſum ad do-
mum Iſraël & ad domum Juda.
15 In diebus illis, & in tempore illo, germi-
nare faciam David germen juſtitiæ: & faciet ju-
dicium & juſtitiam in terra.
16 In diebus illis ſalvabitur Juda, & Jeruſalem
habitabit confidenter: & hoc eſt nomen, quod
vocabunt eum, Dominus juſtus noſter.
17 Quia hæc dicit Dominus: Non interibit de
David vir, qui ſedeat ſuper thronum domus Iſraël.
18 Et de ſacerdotibus & de Levitis non inte-
ribit vir à facie mea, qui offerat holocautomata, &
incendat ſacrificium, & cædat victimas omnibus
diebus.
19 Et factum eſt verbum Domini ad Jere-
miam, dicens:
20 Hæc dicit Dominus: Si irritum poteſt fie-
ri pactum meum cum die, & pactum meum cum
nocte, ut non ſit dies & nox in tempore ſuo:
21 Et pactum meũ irritũ eſſe poterit cum Da- D
vid ſervo meo, ut non ſit ex eo filius qui regnet in
throno ejus, & Levitæ & Sacerdotes miniſtri mei:
22 Sicuti enumerari non poſſunt ſtellæ cæli, &
metiri arena maris: ſic multiplicabo ſemen Da-
vid ſervi mei, & Levitas miniſtros meos.
23 Et factum eſt verbum Domini ad Jere-
miam, dicens:
24 Numquid non vidiſti quid populus hic lo-
cutus ſit, dicens: Duæ cognationes, quas elegerat
Dominus, abjectæ ſunt: & populum meum deſ-
pexerunt, eò quòd non ſit ultrà gens coram eis?
25 Hæc dicit Dominus: Si pactum meum inter
diem & noctem, & leges cælo & terræ non poſui:
26 Equidem & ſemen Jacob & David ſervi
mei projiciam, ut non aſſumam de ſemine ejus
principes ſeminis Abraham, Iſaac, & Jacob: re-
ducam enim converſionẽ eorum, & miſerebor eis.

Caput XXXIV.

*Prædicit Dominus ſe traditurum regem Sedeciam in manus
regis Babylonis, unà cum Jeruſalem, quam igni ſuccendet;
eò quòd pactum, quod coram Domino pepigerant de dimit:en-
dis his liberis quos ex Hebræis ſibi in ſervitutem ſubjecerant, non
ſervaverint.*

1 VErbum quod factum eſt ad Jeremiam à Do- A
mino, quando Nabuchodonoſor rex Baby-
lonis, & omnis exercitus ejus, univerſáque regna
terræ, quæ erant ſub poteſtate manus ejus, & om-
nes populi bellabant contra Jeruſalem, & contra
omnes urbes ejus, dicens:
2 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Vade, & lo-
quere ad Sedeciam regem Juda: & dices ad eum:
Hæc dicit Dñs: Ecce ego tradam civitatem hanc
in manus regis Babylonis, & ſuccendet eam igni.
3 Et tu non effugies de manu ejus: ſed com-
prehenſione

prehenſione capieris,& in manu ejus tradêris: & oculi tui oculos regis Babylonis videbunt , & os ejus cum ore tuo loquetur, & Babylonē introibis.

4 Attamen audi verbum Domini Sedecia rex Juda: Hæc dicit Dominus ad te: Non morieris in gladio,

5 Sed in pace morieris, & ſecundùm combuſtiones patrum tuorum regum priorum qui fuerūt ante te,ſic comburent te: & væ Domine,plangent te:quia verbum ego locutus ſum,dicit Dominus.

B 6 Et locutus eſt Jeremias propheta ad Sedeciam regem Juda univerſa verba hæc in Jeruſalē.

7 Et exercitus regis Babylonis pugnabat contra Jeruſalem,& contra omnes civitates Juda,quæ reliquæ erant,contra Lachis, & contra Azecha: hæ enim ſupererāt de civitatibus Juda, urbes munitæ.

8 Verbum,quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, poſtquam percuſſit rex Sedecias fœdus cum omni populo in Jeruſalem, prædicans:

9 Ut dimitteret unuſquiſque ſervum ſuum, & unuſquiſque ancillam ſuam, Hebræum & Hebræam, liberos: & nequaquam dominarentur eis, id eſt, in Judæo & fratre ſuo.

10 Audierunt ergo omnes principes & univerſus populus, qui inierant pactum ut dimitteret unuſquiſque ſervum ſuum, & unuſquiſque ancillam ſuam liberos, & ultrà non dominarentur eis: audierunt igitur, & dimiſerunt.

C 11 Et converſi ſunt deinceps: & retraxerunt ſervos & ancillas ſuas,quos dimiſerant liberos, & ſubjugaverunt in famulos & famulas.

12 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam à Domino, dicens:

13 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Ego percuſſi fœdus cum patribus veſtris, in die qua eduxi eos de Terra Ægypti, de domo ſervitutis,dicens:

*Exod. 21.a.2. Deut.15. c.12.

14 * Cùm completi fuerint ſeptem anni,dimittat unuſquiſque fratrem ſuum Hebræum,qui venditus eſt ei, & ſerviet tibi ſex annis: & dimittes eum à te liberum & non audierunt patres veſtri me, nec inclinaverunt aurem ſuam.

15 Et converſi eſtis vos hodie, & feciſtis quod rectū eſt in oculis meis, ut prædicaretis libertatem unuſquiſque ad amicum ſuum: & iniſtis pactum in conſpectu meo, in domo, in qua invocatum eſt nomen meum ſuper eam.

16 Et reverſi eſtis: & commaculaſtis nomen meum:& reduxiſtis unuſquiſque ſervum ſuum, & unuſquiſque ancillam ſuam, quos dimiſeratis ut eſſent liberi & ſuæ poteſtatis: & ſubjugaſtis eos ut ſint vobis ſervi & ancillæ.

D 17 Propterea hæc dicit Dominus: Vos non audiſtis me, ut prædicaretis libertatem unuſquiſque fratri ſuo,& unuſquiſque amico ſuo:ecce ego prædico vobis libertatem, ait Dominus, ad gladium, ad peſtem, & ad famem: & dabo vos in commotionem cunctis regnis terræ.

18 Et dabo viros, qui prævaricantur fœdus meum, & non obſervaverunt verba fœderis,quibus aſſenſi ſunt in conſpectu meo, vitulum quem conciderunt in duas partes, & * tranſierunt inter diviſiones ejus:

* Gen 15. f.10.

19 Principes Juda & principes Jeruſalem, eunuchi & ſacerdotes, & omnis populus terræ, qui tranſierunt inter diviſiones vituli:

20 Et dabo eos in manus inimicorum ſuorum, & in manus quærentium animam eorum: & erit morticinum eorum in eſcam volatilibus cæli, & beſtiis terræ.

21 Et Sedeciam regem Juda, & principes ejus, dabo in manus inimicorum ſuorum, & in manus quærentium animas eorum, & in manus exercituum regis Babylonis, qui receſſerunt à vobis.

22 Ecce ego præcipio, dicit Dominus, & reducam eos in civitatem hanc, & præliabuntur adverſus eam, & capient eam, & incendent igni: & civitates Juda dabo in ſolitudinem, eò quòd non ſit habitator.

Caput XXXV.

Exemplo obedientiæ Rechabitarum, præcepta patris ſui licèt dura ſervantium, expoſtulat Dominus de pertinaci Judæorum inobedientia adverſus ipſius præcepta: quapropter his prænuntiat Dominus mala, illis autem bona.

1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam à A
Domino, in diebus Joakim filij Joſiæ regis Juda, dicens:

2 Vade ad domum Rechabitarum: & loquere eis,& introduces eos in domum Domini,in unam exedram theſaurorum, & dabis eis bibere vinum.

3 Et aſſumpſi Jezoniam filium Jeremiæ filij Habſaniæ, & fratres ejus, & omnes filios ejus,& univerſam domum Rechabitarum:

4 Et introduxi eos in domum Domini ad gazophylacium filiorum Hanan, filij Jegedeliæ hominis Dei, quod erat juxta gazophylacium principum, ſuper theſaurum Maaſiæ filij Sellum, qui erat cuſtos veſtibuli.

5 Et poſui coram filiis domus Rechabitarum ſcyphos plenos vino, & calices: & dixi ad eos: Bibite vinum.

6 Qui reſponderunt: Non bibemus vinum: B
quia Jonadab filius Rechab, pater noſter, præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos, & filij veſtri, uſque in ſempiternum:

7 Et domum non ædificabitis, & ſementem non ſeretis, & vineas non plantabitis,nec habebitis: ſed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus veſtris, ut vivatis diebus multis ſuper faciem terræ, in qua vos peregrinamini.

8 Obedivimus ergo voci Jonadab filij Rechab, patris noſtri,in omnibus quæ præcepit nobis,ita ut non biberemus vinum cunctis diebus noſtris nos, & mulieres noſtræ, filij, & filiæ noſtræ:

9 Et non ædificaremus domos ad habitandum: & vineam,& agrum,& ſementem non habuimus:

10 Sed habitavimus in tabernaculis, & obedientes fuimus, juxta omnia, quæ præcepit nobis Jonadab pater noſter.

11 Cùm autem aſcendiſſet Nabuchodonoſor rex Babylonis ad terram noſtram,diximus: Venite, & ingrediamur Jeruſalem à facie exercitus Chaldæorum, & à facie exercitus Syriæ: & manſimus in Jeruſalem.

12 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

13 Hæc dicit Dominus exercituum Deus C
Iſraël: Vade, & dic viris Juda & habitatoribus Jeruſalem: Numquid non recipietis diſciplinam

ut

Digitized by Google

ut obediatis verbis meis, dicit Dominus?

14 Prævaluerunt ſermones Jonadab filij Rechab, quos præcepit filiis ſuis ut non biberent vinum: & non biberunt uſque ad diem hanc, quia obedierunt præcepto patris ſui: ego autem locutus ſum ad vos, de manè conſurgens & loquens, & non obediſtis mihi.

15 Miſique ad vos omnes ſervos meos prophetas, conſurgens diluculo, mitténſque & dicens: *Convertimini unuſquiſque à via ſua peſſima, & bona facite ſtudia veſtra: & nolite ſequi deos alienos, neque colatis eos: & habitabitis in terra, quam dedi vobis & patribus veſtris: & non inclinaſtis aurem veſtram neque audiſtis me.

*Sup.18. b.11.25. a.5.

D 16 Firmaverunt igitur filij Jonadab filij Rechab præceptum patris ſui, quod præceperat eis: populus autem iſte non obedivit mihi.

17 Idcircò hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſraël: Ecce ego adducam ſuper Juda, & ſuper omnes habitatores Jeruſalem, univerſam afflictionem, quam locutus ſum adverſum illos: eò quòd locutus ſum ad illos, & non audierunt: vocavi illos, & non reſponderunt mihi.

18 Domui autem Rechabitarum dixit Jeremias: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Pro eo quòd obediſtis præcepto Jonadab patris veſtri, & cuſtodiſtis omnia mandata ejus, & feciſtis univerſa, quæ præcepit vobis:

19 Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: non deficiet vir de ſtirpe Jonadab filij Rechab, ſtans in conſpectu meo cunctis diebus.

Caput XXXVI.

Juſſu Domini mittit Ieremias incluſus carcere per Baruch librum comminationum, quem legat coram omni populo ut reſipiſcant: porrò rex Ioakim ipſum igni conſumit, jubens Ieremiam & Baruch comprehendi, qui abſconditi erant: Ieremias autem juſſu Domini jubet Baruch alium ſcribere, & Ioakim ac ſemen ejus unà cum Ieruſalem prædicit perdendos.

A 1 ET factum eſt in anno quarto Joakim filij Joſiæ regis Juda: factum eſt verbum hoc ad Jeremiam à Domino, dicens:

2 Tolle volumen libri, & ſcribes in eo omnia verba, quæ locutus ſum tibi adverſum Iſraël & Judam, & adverſum omnes gentes; à die qua locutus ſum ad te, ex diebus Joſiæ uſque ad diem hanc:

3 Si fortè audiente domo Juda univerſa mala, quæ ego cogito facere eis, revertatur unuſquiſque à via ſua peſſima: & propitius ero iniquitati, & peccato eorum.

4 Vocavit ergo Jeremias Baruch filium Neriæ: & ſcripſit Baruch ex ore Ieremię, omnes ſermones Domini quos locutus eſt ad eũ, in volumine libri:

5 Et præcepit Jeremias Baruch, dicens: Ego clauſus ſum, nec valeo ingredi domum Domini.

B 6 Ingredere ergo tu, & lege de volumine, in quo ſcripſiſti ex ore meo, verba Domini, audiente populo in domo Domini, in die jejunij: inſuper & audiente univerſo Juda, qui veniunt de civitatibus ſuis, leges eis:

7 Si fortè cadat oratio eorum in conſpectu Domini, & revertatur unuſquiſque à via ſua peſſima: quoniam magnus furor & indignatio eſt, quam locutus eſt Dominus adverſus populum hunc.

8 Et fecit Baruch filius Neriæ, juxta omnia, quæ præceperat ei Jeremias propheta, legens ex volumine ſermones Domini in domo Domini.

9 Factum eſt autem in anno quinto Joakim filij Joſiæ regis Juda, in menſe nono: prædicaverunt jejunium in conſpectu Domini omni populo in Jeruſalem, & univerſæ multitudini, quæ confluxerat de civitatibus Juda in Jeruſalem.

C 10 Legítque Baruch ex volumine ſermones Jeremiæ in domo Domini, in gazophylacio Gamariæ filij Saphan ſcribæ, in veſtibulo ſuperiori, in introïtu portæ novæ domus Domini, audiente omni populo.

11 Cúmque audiſſet Michæas filius Gamariæ filij Saphan omnes ſermones Domini ex libro:

12 Deſcendit in domum regis ad gazophylacium ſcribæ: & ecce ibi omnes principes ſedebant: Eliſama ſcriba, & Dalaias filius Semeiæ, & Elnathã filius Achobor, & Gamarias filius Saphan, & Sedecias filius Hananiæ, & univerſi principes.

13 Et nuntiavit eis Michæas omnia verba, quæ audivit legente Baruch ex volumine in auribus populi.

14 Miſerunt itaque omnes principes ad Baruch, Judi filium Nathaniæ filij Selemiæ, filij Chuſi, dicentes: Volumen, ex quo legiſti audiente populo, ſume in manu tua, & veni. Tulit ergo Baruch filius Neriæ volumen in manu ſua, & venit ad eos.

D 15 Et dixerunt ad eum: Sede, & lege hæc in auribus noſtris. Et legit Baruch in auribus eorum.

16 Igitur cùm audiſſent omnia verba, obſtupuerunt unuſquiſque ad proximum ſuum, & dixerunt ad Baruch: Nuntiare debemus regi omnes ſermones iſtos.

17 Et interrogaverunt eum, dicentes: Indica nobis quomodo ſcripſiſti omnes ſermones iſtos ex ore ejus.

18 Dixit autem eis Baruch: Ex ore ſuo loquebatur quaſi legens ad me omnes ſermones iſtos: & ego ſcribebam in volumine atramento.

19 Et dixerunt principes ad Baruch: Vade, & abſcondere tu & Jeremias, & nemo ſciat ubi ſitis.

20 Et ingreſſi ſunt ad regem in atrium: porrò volumen commendaverunt in gazophylacio Eliſamæ ſcribæ: & nuntiaverunt audiente rege omnes ſermones.

E 21 Miſítque rex Judi ut ſumeret volumen: qui tollens illud de gazophylacio Eliſamę ſcribæ, legit audiente rege, & univerſis principibus qui ſtabant circa regem.

22 Rex autẽ ſedebat in domo hiemali in menſe nono: & poſita erat arula coram eo plena prunis.

23 Cúmque legiſſet Judi tres pagellas vel quatuor, ſcidit illud ſcapello ſcribæ, & projecit in ignem, qui erat ſuper arulam, donec conſumeretur omne volumen igni, qui erat in arula.

24 Et non timuerunt, neque ſciderunt veſtimenta ſua, rex & omnes ſervi ejus, qui audierunt univerſos ſermones iſtos.

25 Verumtamen Elnathan, & Dalaias, & Gamarias, contradixerunt regi ne combureret librum: & non audivit eos.

26 Et præcepit rex Jeremiel filio Amelech, & Saraiæ

Digitized by Google

F Saraiç filio Ezriel, & Selemiæ filio Abdeel, ut com-
prehenderent Baruch ſcribam, & Jeremiam pro-
phetam: abſcondit autem eos Dominus.
27 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam
prophetam, poſtquam combuſſerat rex volumen,
& ſermones quos ſcripſerat Baruch ex ore Jere-
miæ, dicens:
28 Rurſum tolle volumen aliud: & ſcribe in eo
omnes ſermones priores, qui erant in primo vo-
lumine, quod combuſſit Joakim rex Juda.
29 Et ad Joakim regem Juda dices: Hæc dicit
Dominus: Tu combuſſiſti volumen illud, dicens:
Quare ſcripſiſti in eo annuntians: Feſtinus ve-
niet rex Babylonis, & vaſtabit terram hanc, &
ceſſare faciet ex illa hominem, & jumentum?
G 30 Propterea hæc dicit Dominus contra Joa-
kim regem Juda: Non erit ex eo qui ſedeat ſuper
ſolium David: & cadaver ejus projicietur ad
æſtum per diem, & ad gelu per noctem.
31 Et viſitabo contra eum, & contra ſemen
ejus, & contra ſervos ejus, iniquitates ſuas; & ad-
ducam ſuper eos, & ſuper habitatores Jeruſalem,
& ſuper viros Juda, omne malum, quod locutus
ſum ad eos, & non audierunt.
32 Jeremias autem tulit volumen aliud: & de-
dit illud Baruch filio Neriæ ſcribæ: qui ſcripſit in
eo ex ore Jeremiæ omnes ſermones libri, quem
combuſſerat Joakim rex Juda igni: & inſuper,
additi ſunt ſermones multò plures, quàm anteà
fuerant.

Caput XXXVII.

Sedecias Iechoniæ ſuccedens petit pro ſe orare Ieremiam; qui, relictâ à Chaldæis Ieruſalem propter adventum exercitus Pharaonis, prophetat Chaldæos redituros, & Ieruſalem exuſturos: ipſe quoque Ieremias urbem egrediens, caſus in carcerem detruditur; unde à Sedecia eductus, ſervatur in veſtibulo carceris, aſſignata ipſi indies torta panis.

A 1 ET regnavit rex Sedecias filius Joſiæ pro Je-
chonia filio Joakim: quem conſtituit regem
Nabuchodonoſor rex Babylonis in terra Juda.
2 Et non obedivit ipſe, & ſervi ejus, & populus
terræ, verbis Domini, quæ locutus eſt in manu
Jeremiæ prophetæ.
3 Et miſit rex Sedecias Juchal filium Selemiæ,
& Sophoniam filium Maaſiæ ſacerdotem, ad Je-
remiam prophetam, dicens: Ora pro nobis Do-
minum Deum noſtrum.
4 Jeremias autem liberè ambulabat in medio
populi: non enim miſerant eum in cuſtodiam
carceris. Igitur exercitus Pharaonis egreſſus eſt
de Ægypto: & audientes Chaldæi, qui obſidebant
Jeruſalem, hujuſcemodi nuntium, receſſerunt ab
Jeruſalem.
5 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam
prophetam, dicens:
B 6 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Sic dicetis
regi Juda, qui miſit vos ad me interrogandum:
Ecce exercitus Pharaonis, qui egreſſus eſt vobis
in auxilium, revertetur in terrã ſuam in Ægyptũ.
7 Et redient Chaldæi, & bellabunt contra ci-
vitatem hanc: & capient eam, & ſuccendent eam
igni.
8 Hæc dicit Dominus: Nolite decipere animas
veſtras, dicentes: Euntes abibunt, & recedent
à nobis Chaldæi; quia non abibunt.
9 Sed & ſi percuſſeritis omnem exercitum Chal-
dæorum, qui præliantur adverſum vos, & derelicti
fuerint ex eis aliqui vulnerati: ſinguli de tentorio
ſuo conſurgent, & incendent civitatem hanc igni.
10 Ergo cùm receſſiſſet exercitus Chaldæo-
rum ad Jeruſalem propter exercitum Pharaonis,
11 Egreſſus eſt Jeremias de Jeruſalem ut iret in
Terram Benjamin, & divideret ibi poſſeſſionem
in conſpectu civium.
12 Cùmque perveniſſet ad portam Benjamin, C
erat ibi cuſtos portæ per vices, nomine Jerias, fi-
lius Selemiæ filij Hananiæ, & apprehendit Jere-
miam prophetam, dicens: Ad Chaldæos profugis.
13 Et reſpondit Jeremias: Falſum eſt, non fu-
gio ad Chaldæos. Et non audivit eum: ſed com-
prehendit Jerias Jeremiam, & adduxit eum ad
principes.
14 Quam ob rem irati principes contra Jere-
miam, cæſum eum miſerunt in carcerem, qui erat
in domo Jonathan ſcribæ: ipſe enim præpoſitus
erat ſuper carcerem.
15 Itaque ingreſſus eſt Jeremias in domum laci
& in ergaſtulum: & ſedit ibi Jeremias diebus
multis.
16 Mittens autem Sedecias rex tulit eum: & D
interrogavit eum in domo ſua abſconditè, & dixit:
Putáſne eſt ſermo à Domino? Et dixit Jeremias:
Eſt, & ait: In manus regis Babylonis tradêris.
17 Et dixit Jeremias ad regem Sedeciam:
Quid peccavi tibi, & ſervis tuis, & populo tuo,
quia miſiſti me in domum carceris?
18 Ubi ſunt prophetæ veſtri, qui prophetabant
vobis, & dicebant: Non veniet rex Babylonis
ſuper vos, & ſuper terram hanc?
19 Nunc ergo audi obſecro domine mi rex: Va-
leat deprecatio mea in conſpectu tuo: & ne me
remittas in domum Jonathã ſcribæ, ne moriar ibi.
20 Præcepit ergo rex Sedecias ut traderetur Je-
remias in veſtibulo carceris: & daretur ei torta
panis quotidie, excepto pulmento, donec conſu-
merentur omnes panes de civitate: & manſit Je-
remias in veſtibulo carceris.

Caput XXXVIII.

Ieremias principibus à rege traditus mittitur in lacum lutoſum; unde juſſu regis per Abdemelech eductus in veſtibulum carceris, ſuadet regi ut egrediatur ad Chaldæos, alioqui nec ipſe eos effugiet, & civitas ab eis igne ſuccendetur: jubet quoque rex Ieremiæ ut hoc colloquium ſervet ſecretum.

1 AUdivit autem Saphatias filius Mathan, & A
Gedelias filius Phaſſur, & Juchal filius Se-
lemiæ, & Phaſſur filius Melchiæ, ſermones, quos
Jeremias loquebatur ad omnem populum, dicens:
2 Hæc dicit Dominus: * Quicumque manſe- * Sup. 21. c. 9.
rit in civitate hac, morietur gladio, & fame, &
peſte: qui autem profugerit ad Chaldæos, vivet,
& erit anima ejus ſoſpes & vivens.
3 Hæc dicit Dominus: Tradendo tradetur ci-
vitas hæc in manu exercitus regis Babylonis, &
capiet eam.
4 Et dixerunt principes regi: Rogamus ut oc- B
cidatur homo iſte: de induſtria enim diſſolvit ma-
nus virorum bellantium, qui remanſerunt in civi-
tate hac, & manus univerſi populi: loquens ad eos

Digitized by Google

juxta verba hæc : ſiquidem homo iſte non quærit pacem populo huic, ſed malum.

5 Et dixit rex Sedecias : Ecce ipſe in manibus veſtris eſt: nec enim fas eſt regem vobis quidquam negare.

6 Tulerunt ergo Jeremiã, & projecerunt eum in lacum Melchiæ filij Amelech, qui erat in veſtibulo carceris : & ſubmiſerunt Jeremiam funibus in lacum, in quo non erat aqua, ſed lutum : deſcendit itaque Jeremias in cœnum.

7 Audivit autem Abdemelech Æthiops vir eunuchus, qui erat in domo regis quòd miſiſſent Jeremiam in lacum : porrò rex ſedebat in porta Benjamin.

8 Et egreſſus eſt Abdemelech de domo regis, & locutus eſt ad regem, dicens :

9 Domine mi rex, malefecerunt viri iſti omnia quæcumque perpetrarunt contra Jeremiam prophetam, mittentes eum in lacum ut moriatur ibi fame, non ſunt enim panes ultrà in civitate.

C 10 Præcepit itaque rex Abdemelech Æthiopi, dicens : Tolle tecum hinc triginta viros, & leva Jeremiam prophetam de lacu antequam moriatur.

11 Aſſumptis ergo Abdemelech ſecum viris, ingreſſus eſt domum regis, quæ erat ſub cellario: & tulit inde veteres pannos, & antiqua quæ computruerant, & ſubmiſit ea ad Jeremiam in lacum per funiculos.

12 Dixítque Abdemelech Æthiops ad Jeremiam : Pone veteres pannos, & hæc ſciſſa & putrida, ſub cubito manuum tuarum, & ſuper funes. fecit ergo Jeremias ſic.

D 13 Et extraxerunt Jeremiam funibus, & eduxerunt eum de lacu : manſit autem Jeremias in veſtibulo carceris.

14 Et miſit rex Sedecias, & tulit ad ſe Jeremiam prophetam ad oſtium tertium, quod erat in domo Domini : & dixit rex ad Jeremiam : Interrogo ego te ſermonem, ne abſcondas à me aliquid.

15 Dixit autem Jeremias ad Sedeciam : Si annuntiavero tibi, numquid non interficies me? & ſi conſilium dedero tibi, non me audies.

16 Juravit ergo rex Sedecias Jeremiæ clàm, dicens : Vivit Dominus, qui fecit nobis animam hanc, ſi occidero te, & ſi tradidero te in manus virorum iſtorum, qui quærũnt animam tuam.

E 17 Et dixit Jeremias ad Sedeciam : Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël : Si profectus exieris ad principes regis Babylonis, vivet anima tua, civitas hæc non ſuccendetur igni : & ſalvus eris tu, & domus tua.

18 Si autem non exieris ad principes regis Babylonis, tradetur civitas hæc in manus Chaldæorum, & ſuccendent eam igni : & tu non effugies de manu eorum.

19 Et dixit rex Sedecias ad Jeremiam : Solicitus ſum propter Judæos, qui trãsfugerunt ad Chaldæos : ne fortè tradar in manus eorum, & illudant mihi.

20 Reſpondit autem Jeremias : Non te tradent. audi quæſo vocem Domini, quam ego loquor ad te, & benè tibi erit, & vivet anima tua.

F 21 Quòd ſi nolueris egredi : iſte eſt ſermo, quem oſtendit mihi Dominus :

22 Ecce omnes mulieres, quæ remanſerunt in domo regis Juda, educentur ad principes regis Babylonis : & ipſæ dicent : Seduxerunt te, & prævaluerunt adverſum te viri pacifici tui, demerſerunt in cœno & in lubrico pedes tuos, & receſſerunt à te.

23 Et omnes uxores tuæ, & filij tui educentur ad Chaldæos : & non effugies manus eorum, ſed in manu regis Babylonis capieris : & civitatem hanc comburet igni.

24 Dixit ergo Sedecias ad Jeremiam : Nullus ſciat verba hæc, & non morieris.

25 Si autem audierint principes quia locutus G
ſum tecum, & venerint ad te, & dixerint tibi: Indica nobis quid locutus ſis cum rege, ne celes nos, & non te interficiemus: & quid locutus eſt tecũ rex:

26 Dices ad eos : Proſtravi ego preces meas coram rege, ne me reduci juberet in domum Jonathan, & ibi morerer.

27 Venerunt ergo omnes principes ad Jeremiam, & interrogaverunt eum : & locutus eſt eis, juxta omnia verba quæ præceperat ei rex, & ceſſaverunt ab eo : nihil enim fuerat auditum.

28 Manſit verò Jeremias in veſtibulo carceris uſque ad diem, quo capta eſt Jeruſalem : & factum eſt ut caperetur Jeruſalem.

Caput XXXIX.

Ieruſalem à rege Babylonis capta, rex Sedecias fugiens capitur unà cum principibus; cujus filij in conſpectu ipſius trucidantur cum nobilibus, ipſeque exoculatur, ac vinctus in Babylonem ducitur: ſubverſo autem muro Ieruſalem, & palatio aliiſque domibus igne ſuccenſis, pars vulgi transfertur in Babylonem, & pars Ieroſolymis relinquitur; Ieremias verò de carceris veſtibulo liber educitur.

1 ANno nono Sedeciæ regis Juda, menſe de- 4 Reg.
cimo, venit Nabuchodonoſor rex Babylo- 25. a. 1. Inf. 52.
nis, & omnis exercitus ejus ad Jeruſalem, & ob- a. 4.
ſidebant eam. A

2 Undecimo autem anno Sedeciæ, menſe quarto, quinta menſis aperta eſt civitas.

3 Et ingreſſi ſunt omnes principes regis Babylonis, & ſederunt in porta media : Neregel, Sereſer, Semegarnabu, Sarſachim, Rabſares, Neregel, Sereſer, Rebmag, & omnes reliqui principes regis Babylonis.

4 Cúmque vidiſſet eos Sedecias rex Juda, & omnes viri bellatores, fugerunt : & egreſſi ſunt nocte de civitate per viam horti regis, & per portam, quæ erat inter duos muros, & egreſſi ſunt ad viam deſerti.

5 Perſecutus eſt autem eos exercitus Chaldæo- B
rum : & comprehenderunt Sedeciam in campo ſolitudinis Jerichontinæ, & captum adduxerunt ad Nabuchodonoſor regẽ Babylonis in Reblatha, quę eſt in Terra Emath: & locutus eſt ad eũ judicia.

6 Et occidit rex Babylonis filios Sedeciæ in Reblatha, in oculis ejus : & omnes nobiles Juda occidit rex Babylonis.

7 Oculos quoque Sedeciæ eruit : & vinxit eum compedibus ut duceretur in Babylonem.

8 Domum quoque regis, & domum vulgi ſuccenderunt Chaldæi igni, & murum Jeruſalem ſubverterunt.

9 Et reliquias populi, qui remanſerant in civitate, & perfugas, qui transfugerant ad eum, & ſuperfluos

Digitized by Google

ſuperfluos vulgi, qui remanſerant, tranſtulit Nabuzardan magiſter militum in Babylonem.

C 10 Et de plebe pauperum, qui nihil penitus habebant, dimiſit Nabuzardan magiſter militum in Terra Juda: & dedit eis vineas & ciſternas in die illa.

11 Præceperat autem Nabuchodonoſor rex Babylonis de Jeremia Nabuzardan magiſtro militum, dicens:

12 Tolle illum, & pone ſuper eum oculos tuos, nihílque ei mali facias: ſed, ut voluerit, ſic facias ei.

13 Miſit ergo Nabuzardan princeps militiæ, & Nabuſezban, & Rabſares, & Neregel, & Sereſer, & Rebmag, & omnes optimates regis Babylonis,

14 Miſerunt, & tulerunt Jeremiam de veſtibulo carceris, & tradiderunt eum Godoliæ filio Ahicam filij Saphan, ut intraret in domum, & habitaret in populo.

D 15 Ad Jeremiam autem factus fuerat ſermo Domini, cùm clauſus eſſet in veſtibulo carceris, dicẽs:

16 Vade, & dic Abdemelech Æthiopi, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Ecce ego inducam ſermones meos ſuper civitatem hanc in malum, & non in bonum: & erunt in conſpectu tuo in die illa.

17 Et liberabo te in die illa, ait Dominus: & non tradèris in manus virorum, quos tu formidas:

18 Sed eruens liberabo te, & gladio non cades: ſed erit tibi anima tua in ſalutem, quia in me habuiſti fiduciam, ait Dominus

Caput XL.

Ieremiæ permittitur liberè habitare ubicumque voluerit; qui unà cum diſperſis Iudæis venit ad Godoliam præfectum reliquiis Iudæorum: qui Godolias audire noluit Iohanan monentem ipſum de Iſmahel intentante ei mortem.

A 1 SErmo, qui factus eſt ad Jeremiam à Domino, poſtquam dimiſſus eſt à Nabuzardan magiſtro militiæ de Rama, quando tulit eum vinctum catenis in medio omnium, qui migrabant de Jeruſalem & Juda, & ducebantur in Babylonem.

2 Tollens ergo princeps militiæ Jeremiam, dixit ad eum: Dominus Deus tuus locutus eſt malum hoc ſuper locum iſtum,

3 Et adduxit: & fecit Dominus ſicut locutus eſt, quia peccaſtis Domino, & non audiſtis vocem ejus, & factus eſt vobis ſermo hic.

4 Nunc ergo ecce ſolvi te hodie de catenis, quæ ſunt in manibus tuis: ſi placet tibi ut venias mecum in Babylonem, veni; & ponam oculos meos ſuper te: ſi autem diſplicet tibi venire mecum in Babylonem, reſide: ecce omnis terra in conſpectu tuo eſt: quod elegeris, & quò placuerit tibi ut vadas, illuc perge.

B 5 Et mecum noli venire: ſed habita apud Godoliam filium Ahicam filij Saphan, quem præpoſuit rex Babylonis civitatibus Juda. habita ergo cũ eo in medio populi: vel quocumque placuerit tibi ut vadas, vade. Dedit quoque ei magiſter militiæ cibaria, & munuſcula, & dimiſit eum.

6 Venit autem Jeremias ad Godoliam filium Ahicam in Maſphath, & habitavit cum eo in medio populi, qui relictus fuerat in terra.

7 Cumque audiſſent omnes principes exercitus, qui diſperſi fuerant per regiones, ipſi & ſocij eorum, quòd præfeciſſet rex Babylonis Godoliam filium Ahicam terræ, & quòd commendaſſet ei viros, & mulieres, & parvulos, & de pauperibus terræ, qui non fuerant tranſlati in Babylonem:

8 Venerunt ad Godoliam in Maſphath: & Iſmahel filius Nathaniæ, & Johanan & Jonathan filij Caree, & Sareas filius Thanehumeth, & filij Ophi, qui erant de Netophati, & Jezonias filius Maachathi, ipſi & viri eorum. C

9 * Et juravit eis Godolia filius Ahicam filij Saphan, & comitibus eorum, dicens: Noli timere ſervire Chaldæis, habitate in terra & ſervite regi Babylonis, & benè erit vobis. * 4. Reg. 25. f. 24.

10 Ecce ego habito in Maſphath, ut reſpondeam præcepto Chaldæorum, qui mittuntur ad nos: vos autem colligite vindemiam, & meſſem, & oleum, & condite in vaſis veſtris, & manete in urbibus veſtris, quas tenetis.

11 Sed & omnes Judæi, qui erant in Moab, & in filiis Ammon, & in Idumæa, & in univerſis regionibus, audito quòd dediſſet rex Babylonis reliquias in Judæa, & quòd præpoſuiſſet ſuper eos Godoliam filium Ahicam filij Saphan.

D 12 reverſi ſunt, inquam, omnes Judæi de univerſis locis, ad quæ profugerant, & venerunt in terram Juda ad Godoliam in Maſphath: & collegerunt vinum, & meſſem multam nimis.

13 Johanan autem filius Caree, & omnes principes exercitus, qui diſperſi fuerant in regionibus, venerunt ad Godoliam in Maſphath.

14 Et dixerũt ei: Scito quòd Baalis rex filiorum Ammon miſit Iſmahel filium Nathaniæ percutere animam tuam. Et non credidit eis Godolias filius Ahicam.

15 Johanan autem filius Caree dixit ad Godoliam ſeorſum in Maſphath, loquens: Ibo, & percutiam Iſmahel filium Nathaniæ nullo ſciente, ne interficiat animam tuam, & diſſipentur omnes Judæi, qui congregati ſunt ad te, & peribunt reliquiæ Juda.

16 Et ait Godolias filius Ahicam ad Johanan filium Caree: Noli facere verbum hoc: falſum enim tu loqueris de Iſmael.

Caput XLI.

Iſmahel dolo occidit Godoliam præfectum cum Iudæis & Chaldæis qui cum eo erant in Maſphath; aliôſque octoginta interimens, pepercit decem qui ſe theſauros habere dicebant: ac tandem veritus Iohanan ac principes bellatorum fugit cum octo viris, liberato populo quem ceperat captivum: omnes autem qui reliqui ſunt, ſtatuunt fugere in Ægyptum à facie Chaldæorum.

A 1 ET factum eſt in menſe ſeptimo, venit Iſmahel filius Nathaniæ, filij Eliſama de ſemine regali, & optimates regis, & decem viri cum eo, ad Godoliam filium Ahicam in Maſphath: & comederunt ibi panes ſimul in Maſphath.

2 Surrexit autem Iſmahel filius Nathaniæ, & decem viri qui cum eo erant, & percuſſerunt Godoliam filium Ahicam filij Saphan gladio, & interfecerunt eum, quem præfecerat rex Babylonis terræ.

3 Omnes quoque Judæos, qui erant cum Godolia in Maſphath, & Chaldæos, qui reperti ſunt ibi, & viros bellatores percuſſit Iſmahel.

Digitized by Google

4 Secundo autem die poſtquam occiderat Go-
doliam, nullo adhuc ſciente,
5 Venerunt viri de Sichem,& de Silo, & de Sa-
maria octoginta viri, raſi barba, & ſciſſis veſtibus,
& ſqualentes : & munera & thus habebant in
manu, ut offerrent in domo Domini.
B 6 Egreſſus ergo Iſmahel filius Nathaniæ in oc-
curſum eorum de Maſphath, incedens & plorans
ibat : cùm autem occurriſſet eis, dixit ad eos: Ve-
nite ad Godoliam filium Ahicam.
7 Qui cùm veniſſent ad medium civitatis, in-
terfecit eos Iſmahel filius Nathaniæ circa me-
dium laci, ipſe, & viri qui erant cum eo.
8 Decem autem viri reperti ſunt inter eos, qui
dixerunt ad Iſmahel : Noli occidere nos:quia ha-
bemus theſauros in agro, frumenti, & hordei, &
olei, & mellis. Et ceſſavit, & non interfecit eos
cum fratribus ſuis.
9 Lacus autem, in quem projecerat Iſmahel
omnia cadavera virorum, quos percuſſit propter
Godoliam, ipſe eſt, quem fecit rex Aſa propter
Baaſa regem Iſraël : ipſum replevit Iſmahel filius
Nathaniæ occiſis.
C 10 Et captivas duxit Iſmahel omnes reliquias
populi, qui erant in Maſphath ; filias regis, &
univerſum populum,qui remanſerat in Maſphath
quos commendaverat Nabuzardan princeps mili-
tiæ Godoliæ filio Ahicam. Et cepit eos Iſmahel
filius Nathaniæ, & abiit ut tranſiret ad filios Am-
mon.
11 Audivit autem Iohanan filius Caree,& om-
nes principes bellatorum, qui erant cum eo, om-
ne malum, quod fecerat Iſmahel filius Natha-
niæ.
12 Et aſſumptis univerſis viris, profecti ſunt ut
bellarent adverſum Iſmahel filium Nathaniæ, &
invenerunt eum ad aquas multas, quæ ſunt in
Gabaon.
13 Cúmque vidiſſet omnis populus, qui erat
cum Iſmahel Johanan filium Caree, & univerſos
principes bellatorum, qui erant cum eo, lætati
ſunt.
D 14 Et reverſus eſt omnis populus, quem cepe-
rat Iſmahel, in Maſphath : reverſúſque abiit ad
Johanan filium Caree.
15 Iſmahel autem filius Nathaniæ fugit cum
octo viris à facie Johanan, & abiit ad filios Am-
mon.
16 Tulit ergo Johanan filius Caree, & omnes
principes bellatorum,qui erant cum eo, univerſas
reliquias vulgi, quas reduxerat ab Iſmahel filio
Nathaniæ de Maſphath, poſtquam percuſſit Go-
doliam filium Ahicam ; fortes viros ad prœlium,
& mulieres, & pueros & eunuchos, quos reduxe-
rat de Gabaon.
17 Et abierunt, & ſederunt peregrinantes in
Chamaam, quæ eſt juxta Bethlehem, ut perge-
rent, & introirent Ægyptum.
18 A facie Chaldæorum : timebant enim eos,
quia percuſſerat Iſmahel filius Nathaniæ Godo-
liam filium Ahicam,quem præpoſuerat rex Baby-
lonis in Terra Juda.

CAPUT XLII.

Miſſus Ieremias ad orandum ac conſulendum Dominum pro reliquiis Iudæorum, reſpondet ipſos fore ſalvos ſi in Iudæa maneant: ſi autem in Ægyptum fugiant, dicit eos omnes gladio, fame, & peſte morituros.

1 ET acceſſerunt omnes principes bellatorũ,& A
Johanã filius Caree,& Jezonias filius Oſaiæ,
& reliquum vulgus à parvo uſque ad magnum :
2 Dixerúntque ad Jeremiam prophetam : Ca-
dat oratio noſtra in conſpectu tuo : & ora pro no-
bis ad Dominum Deum tuum, pro univerſis re-
liquiis iſtis ; quia derelicti ſumus pauci de pluri-
bus, ſicut oculi tui nos intuentur :
3 Et annuntiet nobis Dominus Deus tuus viam,
per quam pergamus, & verbum, quod faciamus.
4 Dixit autem ad eos Jeremias propheta : Au-
divi : ecce ego oro ad Dominum Deum veſtrum
ſecundùm verba veſtra.omne verbum, quodcum-
que reſponderit mihi, indicabo vobis ; nec cela-
bo vos quidquam.
5 Et illi dixerunt ad Jeremiam : Sit Dominus in-
ter nos teſtis veritatis & fidei, ſi non juxta omne
verbum, in quo miſerit te Dominus Deus tuus
ad nos, ſic faciemus.
6 Sive bonum eſt, ſive malum, voci Domini
Dei noſtri, ad quem mittimus te, obediemus : ut
benè ſit nobis cùm audierimus vocem Domini
Dei noſtri.
7 Cùm autem completi eſſent decem dies, fa- B
ctum eſt verbum Domini ad Jeremiam.
8 Vocavítque Johanan filium Caree, & omnes
principes bellatorum, qui erant cum eo, & uni-
verſum populum à minimo uſque ad magnum.
9 Et dixit ad eos : Hæc dicit Dominus Deus
Iſraël, ad quem miſiſtis me,ut proſternerem pre-
ces veſtras in conſpectu ejus.
10 Si quieſcentes manſeritis in terra hac, ædi-
ficabo vos,& non deſtruam;plantabo,& non evel-
lam : jam enim placatus ſum ſuper malo quod fe-
ci vobis.
11 Nolite timere à facie regis Babylonis,quem
vos pavidi formidatis : nolite metuere eum, dicit
Dominus : quia vobiſcum ſum ego, ut ſalvos vos
faciam, & eruam de manu ejus.
12 Et dabo vobis miſericordias, & miſerebor
veſtri,& habitare vos faciam in terra veſtra.
13 Si autem dixeritis vos : Non habitabimus in C
terra iſta, nec audiemus vocem Dñi Dei noſtri.
14 Dicentes : Nequaquam, ſed ad Terram Æ-
gypti pergemus : ubi non videbimus bellum, &
clangorem tubæ non audiemus, & famem non ſu-
ſtinebimus : & ibi habitabimus.
15 Propter hoc nunc audite verbum Domini
reliquiæ Juda : Hæc dicit Dominus exercituum,
Deus Iſraël:Si poſueritis faciem veſtram ut ingre-
diamini Ægyptum,& intraveritis ut ibi habitetis.
16 Gladius, quem vos formidatis, ibi compre-
hendet vos in Terra Ægypti: & fames, pro qua
eſtis ſoliciti, adhærebit vobis in Ægypto, & ibi
moriemini.
17 Omnéſque viri,qui poſuerunt faciẽ ſuam ut
ingrediantur Ægyptum,ut habitent ibi,moriẽtur
gladio, & fame, & peſte:nullus de eis remanebit,
nec effugiet à facie mali,quod ego afferã ſuper eos.

18 Quia

Digitized by Google

18 Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus
D Iſraël: Sicut conflatus eſt furor meus, & indig-
natio mea ſuper habitatores Jeruſalem: ſic con-
flabitur indignatio mea ſuper vos, cùm ingreſſi
fueritis Ægyptum, & eritis in jusjurandum, &
in ſtuporem,& in maledictum,& in opprobrium:
& nequaquam ultrà videbitis locum iſtum.
19 Verbum Domini ſuper vos reliquiæ Juda:
Nolite intrare Ægyptum: ſcientes ſcietis quia ob-
teſtatus ſum vos hodie,
20 Quia decepiſtis animas veſtras: vos enim
miſiſtis me ad Dominum Deum noſtrum dicen-
tes: Ora pro nobis ad Dominum Deum noſtrum,
& juxta omnia quæcumque dixerit tibi Dominus
Deus noſter, ſic annuntia nobis,& faciemus.
21 Et annuntiavi vobis hodie, & non audiſtis
vocem Domini Dei veſtri, ſuper univerſis pro
quibus miſit me ad vos.
22 Nunc ergo ſcientes ſcietis quia gladio, &
fame, & peſte moriemini in loco, ad quem vo-
luiſtis intrare ut habitaretis ibi.

CAPUT XLIII.

Reliquiæ Judæorum non audientes Domini præceptum quod referebat Jeremias, proficiſcuntur unà cum Jeremia & Baruch in Ægyptum: ubi conſtitutus Jeremias vaticinatur regem Babylonis vaſtaturum Terram Ægypti cum idolis ſuis, eique dominaturum.

A 1 Factum eſt autem, cùm compleſſet Jeremias
loquens ad populum univerſos ſermones Do-
mini Dei eorum, pro quibus miſerat eum Domi-
nus Deus eorum ad illos, omnia verba hæc:
2 Dixit Azarias filius Oſaiæ, & Iohanan filius
Caree,& omnes viri ſuperbi,dicentes ad Jeremiā:
Mendacium tu loqueris: non miſit te Dominus
Deus noſter,dicens: Ne ingrediamini Ægyptum
ut habitetis illic.
B 3 Sed Baruch filius Neriæ incitat te adverſum
nos,ut tradat nos in manus Chaldæorum,ut inter-
ficiat nos, & traduci faciat in Babylonem.
4 Et non audivit Iohanan filius Caree, & om-
nes principes bellatorum, & univerſus populus,
vocem Domini, ut manerent in Terra Juda.
5 Sed tollens Johanan filius Caree, & univerſi
principes bellatorum, univerſos reliquiarum Ju-
da,qui reverſi fuerāt de cunctis Gentibus,ad quas
fuerant antè diſperſi,ut habitarent in Terra Juda;
6 Viros,& mulieres, & parvulos, & filias regis,
& omnem animam,quam reliquerat Nabuzardan
princeps militiæ cum Godolia filio Ahicam filij
Saphan, & Jeremiam prophetam, & Baruch fi-
lium Neriæ.
C 7 Et ingreſſi ſunt Terram Ægypti, quia non
obedierunt voci Domini: & venerunt uſque ad
Taphnis.
8 Et factus eſt ſermo Domini ad Jeremiam in
Taphnis, dicens:
9 Sume lapides grandes in manu tua,& abſcon-
des eos in crypta, quæ eſt ſub muro latericio in
porta domus Pharaonis in Taphnis, cernentibus
viris Judæis:
10 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exer-
cituum Deus Iſraël:Ecce ego mittam, & aſſumam
Nabuchodonoſor regem Babylonis ſervū meum:
& ponam thronum ejus ſuper lapides iſtos, quos
abſcondi, & ſtatuet ſolium ſuum ſuper eos.
11 Veniénſque percutiet Terram Ægypti:quos D
in mortem, in mortem; & quos in captivitatem,
in captivitatem; & quos in gladium, in gladium.
12 Et ſuccendet ignem in delubris deorum Æ-
gypti,& comburet ea, & captivos ducet illos: &
amicietur Terra Ægypti, ſicut amicitur paſtor
pallio ſuo: & egredietur inde in pace.
13 Et cōteret ſtatuas domus Solis,quæ ſūt in Ter-
ra Ægypti:& delubra deorū Ægypti cōburet igni.

CAPUT XLIV.

Judæi in Ægypto reprehenſi à Jeremia ſuper idololatria, obſtinatè reſpondent unà cum multitudine mulierum, ſe permanſuros in idololatria inveterata: quos Jeremias prædicit univerſos gladio & fame conſumendos, regemque Ægypti tradendum in manus inimicorum ſuorum, ac terram Ægypti prorſus vaſtandam.

1 Verbum, quod factum eſt per Jeremiam ad A
omnes Judæos,qui habitabant in Terra Æ-
gypti, habitantes in Magdalo, & in Taphnis, &
in Memphis, & in Terra Phatures, dicens:
2 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël:
Vos vidiſtis omne malum iſtud, quod adduxi ſu-
per Jeruſalem, & ſuper omnes urbes Juda: & ec-
ce deſertæ ſunt hodie, & non eſt in eis habitator:
3 Propter malitiam, quam fecerunt ut me ad
iracundiam provocarent,& irent ut ſacrificarent,
& colerent deos alienos, quos neſciebant & illi,
& vos, & patres veſtri.
4 Et miſi ad vos omnes ſervos meos prophetas,
de nocte conſurgens,mittenſque & dicens: Nolite
facere verbum abominationis hujuſcemodi,quam
odivi.
5 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem
ſuam, ut converterentur à malis ſuis & non ſacri-
ficarent diis alienis.
6 Et conflata eſt indignatio mea & furor meus, B
& ſuccenſa eſt in civitatibus Juda,& in plateis Je-
ruſalem: & verſæ ſunt in ſolitudinem & vaſtita-
tem ſecundùm diem hanc.
7 Et nunc hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſraël: Quare vos facitis malum grande hoc con-
tra animas veſtras,ut intereat ex vobis vir & mu-
lier, parvulus & lactens de medio Judæ, nec relin-
quatur vobis quidquam reſiduum:
8 Provocantes me in operibus manuum veſtra-
rum, ſacrificando diis alienis in Terra Ægypti,in
quam ingreſſi eſtis ut habitetis ibi: & diſpereatis,
& ſitis in maledictionem, & in opprobrium cun-
ctis gentibus terræ?
9 Numquid obliti eſtis mala patrum veſtrorum,
& mala regum Juda, & mala uxorum ejus,& ma-
la veſtra,& mala uxorum veſtrarum,quæ fecerunt
in Terra Juda,& in regionibus Jeruſalem?
10 Non ſunt mundati uſque ad diem hanc:
& non timuerunt, & non ambulaverunt in lege
Domini, & in præceptis meis, quæ dedi coram
vobis & coram patribus veſtris.
11 Ideò hæc dicit Dominus exercituum Deus C
Iſraël: * Ecce ego ponam faciem meam in vo-
bis in malum: & diſperdam omnem Judam. * Amos 9.a.4.
12 Et aſſumam reliquias Judæ, qui poſuerunt
facies ſuas ut ingrederentur Terram Ægypti, &
habitarent ibi: & conſumentur omnes in Terra
Ægypti:cadēt in gladio & in fame:& cōſumētur à

Digitized by Google

minimo uſque ad maximum, in gladio & in fa-
me morientur: & erunt in juſjurandum,& in mi-
raculum,& in maledictionem,& in opprobrium.
13 Et viſitabo ſuper habitatores Terræ Ægy-
pti, ſicut viſitavi ſuper Jeruſalem, in gladio, &
fame,& peſte.
D 14 Et non erit qui effugiat, & ſit reſiduus de
reliquiis Judæorum, qui vadunt ut peregrinentur
in Terra Ægypti:& revertantur in Terram Juda,
ad quam ipſi elevant animas ſuas ut revertantur,&
habitent ibi: non revertentur niſi qui fugerint.
15 Reſponderunt autem Jeremiæ omnes viri,
ſcientes quòd ſacrificarent uxores eorum diis alie-
nis, & univerſæ mulieres, quarum ſtabat multi-
tudo grandis, & omnis populus habitantium in
terra Ægypti in Phatures, dicentes:
16 Sermonem, quem locutus es ad nos in no-
mine Domini, non audiemus ex te:
17 Sed facientes faciemus omne verbum quod
egredietur de ore noſtro, ut ſacrificemus reginæ
cæli, & libemus ei libamina, ſicut fecimus nos,&
patres noſtri,reges noſtri,& principes noſtri,in ur-
bibus Juda,& in plateis Jeruſalē:& ſaturati ſumus
panibus,& benè nobis erat,malúmq; non vidimus.
18 Ex eo autem tempore,quo ceſſavimus ſacri-
ficare reginæ cæli,& libare ei libamina,indigemus
omnibus,& gladio & fame conſumpti ſumus.
E 19 Quòd ſi nos ſacrificamus reginæ cæli,& li-
bamus ei libamina: numquid ſine viris noſtris fe-
cimus ei placentas, ad colendum eam, & liban-
dum ei libamina?
20 Et dixit Jeremias ad omnem populum, ad-
verſum viros, & adverſum mulieres, & adverſum
univerſam plebem, qui reſponderant ei verbum,
dicens:
21 Numquid non ſacrificium, quod ſacrifica-
ſtis in civitatibus Juda, & in plateis Jeruſalem,vos
& patres veſtri, reges veſtri, & principes veſtri,
& populus terræ, horum recordatus eſt Dominus,
& aſcendit ſuper cor ejus?
22 Et non poterat Dominus ultrà portare pro-
pter malitiam ſtudiorum veſtrorum, & propter
abominationes, quas feciſtis: & facta eſt terra ve-
ſtra in deſolationem,& in ſtuporem, & in maledi-
ctum,eò quòd non ſit habitator ſicut eſt dies hæc.
F 23 Propterea quòd ſacrificaveritis idolis, &
peccaveritis Domino, & non audieritis vocem
Domini, & in lege, & in præceptis, & in teſti-
moniis ejus non ambulaveritis: idcirco evene-
runt vobis mala hæc, ſicut eſt dies hæc.
24 Dixit autem Jeremias ad omnem populum,
& ad univerſas mulieres: Audite verbum Domi-
ni omnis Juda, qui eſtis in Terra Ægypti:
25 Hæc inquit Dominus exercituum Deus
Iſraël, dicens: Vos, & uxores veſtræ,locuti eſtis
ore veſtro, & manibus veſtris impleſtis,dicentes:
Faciamus vota noſtra,quę vovimus,ut ſacrificemus
reginæ cæli,& libemus ei libamina. impleſtis vo-
ta veſtra, & opere perpetraſtis ea.
26 Ideò audite verbum Domini omnis Juda,
qui habitatis in Terra Ægypti: Ecce ego jura-
vi in nomine meo magno, ait Dominus: quia
nequaquam ultrà vocabitur nomen meum ex
ore omnis viri Judæi, dicentis: Vivit Domi-
nus Deus in omni Terra Ægypti.
27 Ecce ego vigilabo ſuper eos in malum, & G
non in bonum: & conſumentur omnes viri Juda,
qui ſunt in Terra Ægypti, gladio & fame, donec
penitus conſumantur.
28 Et qui fugerint gladium, revertentur de
Terra Ægypti in Terram Juda viri pauci:& ſcient
omnes reliquiæ Juda ingredientium Terram Æ-
gypti, ut habitent ibi, cujus ſermo compleatur,
meus, an illorum.
29 Et hoc vobis ſignum,ait Dominus,quòd vi-
ſitem ego ſuper vos in loco iſto:ut ſciatis quia verè
complebuntur ſermones mei contra vos in malū.
30 Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam Pha-
raonem Ephree regem Ægypti in manu inimi-
corum ejus, & in manu quærentium animam il-
lius: ſicut tradidi Sedeciam regem Juda in manu
Nabuchodonoſor regis Babylonis inimici ſui, &
quærentis animam ejus.

CAPUT XLV.

Deus per Jeremiam arguit Baruch, quòd quereretur ſe dolorem habere, & non requiem; cui tamen in cæterorum vaſtatione pollicetur ſecuritatem.

1 VErbum,quod locutus eſt Jeremias prophe- A
ta ad Baruch filium Neriæ, cùm ſcripſiſſet
verba hæc in libro ex ore Jeremiæ, anno quarto
Joakim filij Joſiæ regis Juda, dicens:
2 Hęc dicit Dominus Deus Iſraël ad te Baruch:
3 Dixiſti: Væ miſero mihi, quoniam addidit
Dominus dolorem dolori meo: laboravi in gemi-
tu meo, & requiem non inveni.
4 Hæc dicit Dominus: Sic dices ad eum:Ecce B
quos ædificavi, ego deſtruo: & quos plantavi,
ego evello, & univerſam terram hanc.
5 Et tu quæris tibi grandia? noli quærere: quia
ecce ego adducam malum ſuper omnem carnem,
ait Dominus: & dabo tibi animam tuam in ſalu-
tem, in omnibus locis, ad quæcumque perrexeris.

CAPUT XLVI.

Dominus per Jeremiam Pharaoni & Ægypto prænuntiat deſolationem, quam inducet Nabuchodonoſor; Judæis autem & filiis Iſraël conſolationem tandem ac liberationem: univerſis verò Gentibus ad quas Deus illos ejecerat, vaſtationem.

1 QUod factum eſt verbum Domini ad Jere- A
miam prophetam contra Gentes,
2 Ad Ægyptum, adverſum exercitum Pha-
raonis Nechao regis Ægypti, qui erat juxta flu-
vium Euphraten in Charcamis, quem percuſſit
Nabuchodonoſor rex Babylonis, in quarto anno
Joakim filij Joſiæ regis Juda.
3 Præparate ſcutum, & clypeum, & procedite
ad bellum.
4 Jungite equos, & aſcendite equites: ſtate in
galeis, polite lanceas, induite vos loricis.
5 Quid igitur? vidi ipſos pavidos,& terga ver-
tentes, fortes eorum cæſos: fugerunt conciti, nec
reſpexerunt: terror undique, ait Dominus.
6 Non fugiat velox; nec ſalvari ſe putet fortis: B
Ad Aquilonem juxta flumen Euphraten victi
ſunt, & ruerunt.
7 Quis eſt iſte, qui quaſi flumen aſcendit: &
veluti fluviorum, intumeſcunt gurgites ejus?
8 Ægyptus, fluminis inſtar aſcendit, & velut
flumina movebuntur fluctus ejus, & dicet: Aſ-

Digitized by Google

cendens operiam terram : perdam civitatem, &
habitatores ejus.
9 Aſcendite equos, & exultate in curribus, &
procedant fortes, Æthiopia & Libyes tenentes
ſcutum, & Lydij arripientes & jacientes ſagittas.
C 10 Dies autem ille Domini Dei exercituum,
dies ultionis, ut ſumat vindictam de inimicis ſuis:
devorabit gladius, & ſaturabitur, & inebriabitur
ſanguine eorum: victima enim Domini Dei exer-
cituũ in terra Aquilonis juxta flumen Euphraten.
11 Aſcende in Galaad, & tolle reſinam, vir-
go filia Ægypti: fruſtrà multiplicas medicamina,
ſanitas non erit tibi.
12 Audierunt gentes ignominiam tuam, & ulu-
latus tuus replevit terram : quia fortis impegit in
fortem, & ambo pariter conciderunt.
13 Verbum quod locutus eſt Dominus ad Je-
remiam prophetam, ſuper eo quòd venturus eſſet
Nabuchodonoſor rex Babylonis & percuſſurus
Terram Ægypti.
D 14 Annuntiate Ægypto, & auditum facite in
Magdalo, & reſonet in Memphis, & in Taphnis,
dicite: Sta, & præpara te: quia devorabit gladius
ea quæ per circuitum tuum ſunt.
15 Quare computruit fortis tuus? non ſtetit:
quoniam Dominus ſubvertit eum.
16 Multiplicavit ruentes, ceciditque vir ad
proximum ſuum: & dicent: Surge, & reverta-
mur ad populum noſtrum, & ad terram nativita-
tis noſtræ, à facie gladij columbæ.
17 Vocate nomen Pharaonis regis Ægypti, tu-
multum adduxit tempus.
E 18 Vivo ego (inquit rex, Dominus exercituum
nomen ejus) quoniam ſicut Thabor in montibus,
& ſicut Carmelus in mari, veniet.
19 Vaſa transmigrationis fac tibi habitatrix fi-
lia Ægypti: quia Memphis in ſolitudinem erit, &
deſeretur, & inhabitabilis erit.
20 Vitula elegans atque formoſa Ægyptus: ſti-
mulator ab Aquilone veniet ei.
21 Mercenarij quoque ejus, qui verſabantur in
medio ejus, quaſi vituli ſaginati verſi ſunt, & fuge-
runt ſimul, nec ſtare potuerunt: quia dies interfe-
ctionis eorum venit ſuper eos, tempus viſitatio-
nis eorum.
F 22 Vox ejus quaſi æris ſonabit: quoniam cum
exercitu properabunt, & cum ſecuribus venient
ei, quaſi cædentes ligna.
23 Succiderunt ſaltum ejus, ait Dominus, qui
ſupputari non poteſt: multiplicati ſunt ſuper lo-
cuſtas, & non eſt eis numerus.
24 Confuſa eſt filia Ægypti, & tradita in ma-
nus populi Aquilonis.
25 Dixit Dominus exercituum Deus Iſraël:
Ecce ego viſitabo ſuper tumultum Alexandriæ, &
ſuper Pharaonem, & ſuper Ægyptum, & ſuper
deos ejus, & ſuper reges ejus, & ſuper Pharaonem,
& ſuper eos qui confidunt in eo.
G 26 Et dabo eos in manus quærentium animam
eorum, & in manus Nabuchodonoſor regis Ba-
bylonis, & in manus ſervorum ejus: & poſt hæc
habitabitur ſicut diebus priſtinis, ait Dominus.
*Iſa. 43. a. 1. 44. a. 2. 27 * Et tu ne timeas ſerve meus Jacob, & ne pa-
veas Iſraël: quia ecce ego ſalvum te faciam de
longinquo, & ſemen tuum de terra captivitatis
tuæ: & revertetur Jacob, & requieſcet, & proſ-
perabitur; & non erit qui exterreat eum.
28 Et tu noli timere ſerve meus Jacob, ait Do-
minus: quia tecum ego ſum, quia ego conſumam
cunctas gentes, ad quas ejeci te: te verò non
conſumam, ſed caſtigabo te in judicio, nec quaſi
innocenti parcam tibi.

CAPUT XLVII.

Vaſtatio prædicitur Palæſthinorum, Tyri, Sidonis, Gazæ, & Aſcalonis.

1 QUod factum eſt verbum Domini ad Jere- A
miam prophetam contra Palæſthinos, an-
tequam percuteret Pharao Gazam:
2 Hæc dicit Dominus: Ecce aquæ aſcendunt
ab Aquilone, & erunt quaſi torrens inundans, &
operient terram & plenitudinem ejus, urbem &
habitatores ejus: clamabunt homines, & ulula-
bunt omnes habitatores terræ,
3 A ſtrepitu pompæ armorum, & bellatorum B
ejus, à commotione quadrigarum ejus, & multi-
tudine rotarum illius. Non reſpexerunt patres fi-
lios manibus diſſolutis.
4 Pro adventu diei, in quo vaſtabuntur omnes
Philiſthiim, & diſſipabitur Tyrus, & Sidon cũ om-
nibus reliquis auxiliis ſuis. depopulatus eſt enim
Dñs Palæſthinos, reliquias inſulæ Cappadociæ.
5 Venit calvitiũ ſuper Gazam; conticuit Aſca- C
lon, & reliquiæ vallis earum: uſquequò conſideris?
6 O mucro Domini uſquequò non quieſces?
Ingredere in vaginam tuam, refrigerare, & ſile.
7 Quomodo quieſcet, cùm Dominus præce-
perit ei adverſus Aſcalonem, & adverſus mariti-
mas ejus regiones, ibíque condixerit illi?

CAPUT XLVIII.

Prædicit Dominus vaſtationem Moab & omnium urbium ejus, ſed in noviſſimis diebus captivitatem ipſorum relaxandam: maledictus dicitur faciens opus Domini fraudulenter, & gladium ſuum à ſanguine prohibens.

1 AD Moab hæc dicit Dominus exercituum A
Deus Iſraël: Væ ſuper Nabo, quoniam va-
ſtata eſt, & confuſa: capta eſt Cariathaim: con-
fuſa eſt fortis, & tremuit.
2 Non eſt ultrà exultatio in Moab contra He-
ſebon: cogitaverunt malum. Venite, & diſperda-
mus eam de gente. ergo ſilens conticeſces, ſeque-
túrque te gladius.
3 Vox clamoris de Oronaim: vaſtitas, & con-
tritio magna.
4 Contrita eſt Moab: annuntiate clamorem
parvulis ejus.
5 Per aſcenſum enim Luith plorans aſcendet
in fletu: quoniam in deſcenſu Oronaim hoſtes
ululatum contritionis audierunt:
6 Fugite, ſalvate animas veſtras: & eritis * quaſi *Sup. 17. a. 6.
myricæ in deſerto.
7 Pro eo enim quòd habuiſti fiduciam in mu-
nitionibus tuis, & in theſauris tuis, tu quoque
capieris: & ibit Chamos in tranſmigrationem, ſa-
cerdotes ejus, & principes ejus ſimul.
8 Et veniet prædo ad omnem urbem, & urbs B
nulla ſalvabitur: & peribunt valles, & diſſipabun-
tur campeſtria: quoniam dixit Dominus.
9 Date florem Moab, quia florens egredietur:

Digitized by Google

& civitates ejus deſertæ erunt, & inhabitabiles.

10 Maledictus, qui facit opus Domini fraudulenter: & maledictus, qui prohibet gladium ſuum à ſanguine.

11 Fertilis fuit Moab ab adoleſcentia ſua, & requievit in fæcibus ſuis: nec transfuſus eſt de vaſe in vas, & in tranſmigrationem non abiit: idcircò permanſit guſtus ejus in eo, & odor ejus non eſt immutatus.

12 Propterèa ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mittam ei ordinatores, & ſtratores lagunculatum, & ſternent eum, & vaſa ejus exhaurient, & lagunculas eorum collident.

*3.Reg. 12.g.29. 13 Et confundetur Moab à Chamos, * ſicut confuſa eſt domus Iſraël à Bethel, in qua habebat fiduciam.

14 Quomodo dicitis: Fortes ſumus, & viri robuſti ad præliandum?

C 15 Vaſtata eſt Moab, & civitates illius ſucciderunt: & electi juvenes ejus deſcenderunt in occiſionem: ait rex, Dominus exercituum nomen ejus.

16 Propè eſt interitus Moab ut veniat: & malum ejus velociter accurret nimis.

17 Conſolamini eum omnes, qui eſtis in circuitu ejus; & univerſi, qui ſcitis nomen ejus, dicite: Quomodo confracta eſt virga fortis, baculus glorioſus?

18 Deſcende de gloria, & ſede in ſiti, habitatio filiæ Dibon: quoniam vaſtator Moab aſcendit ad te, diſſipavit munitiones tuas.

19 In via ſta, & proſpice habitatio Aroër: interroga fugientem: & ei qui evaſit, dic: Quid accidit?

20 Confuſus eſt Moab, quoniam victus eſt: ululate, & clamate, annuntiate in Arnon, quoniam vaſtata eſt Moab.

21 Et judicium venit ad terram campeſtrem; ſuper Helon, & ſuper Jaſa, & ſuper Mephaath,

22 Et ſuper Dibon, & ſuper Nabo, & ſuper domum Deblathaim,

23 Et ſuper Cariathaim, & ſuper Bethgamul, & ſuper Bethmaon,

D 24 Et ſuper Carioth, & ſuper Boſra; & ſuper omnes civitates terræ Moab, quæ longè, & quæ propè ſunt.

25 Abſciſſum eſt cornu Moab, & brachium ejus contritum eſt, ait Dominus.

26 Inebriate eum, quoniam contra Dominum erectus eſt: & allidet manum Moab in vomitu ſuo, & erit in deriſum etiam ipſe.

27 Fuit enim in deriſum tibi Iſraël, quaſi inter fures reperiſſes eum: propter verba ergo tua quæ adverſum illum locutus es, captivus ducêris.

28 Relinquite civitates, & habitate in petra, habitatores Moab: & eſtote quaſi columba nidificans in ſummo ore foraminis.

*Iſa.16. b 6. 29 * Audivimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt valdè; ſublimitatem ejus, & arrogantiam, & ſuperbiam, & altitudinem cordis ejus.

E 30 Ego ſcio, ait Dominus, jactantiam ejus: & quòd non ſit juxta eam virtus ejus, nec juxta quod poterat conata ſit facere.

31 Ideò ſuper Moab ejulabo, & ad Moab univerſam clamabo, ad viros muri fictilis lamentantes.

32 De planctu Jazer plorabo tibi vinea Sabama: propagines tuæ tranſierunt mare, uſque ad mare Jazer pervenerunt: ſuper meſſem tuam & vindemiam tuam, prædo irruit.

33 * Ablata eſt lætitia & exultatio de Carmelo, & de Terra Moab, & vinum de torcularibus ſuſtuli: nequaquam calcator uvæ ſolitum celeuma cantabit. *Iſa. 16. c.10.

34 De clamore Heſebon uſque Eleale, & Jaſa, dederunt vocem ſuam; à Segor uſque ad Oronaim vitula conternante: aquæ quoque Nemrim peſſimæ erunt.

35 Et auferam de Moab, ait Dominus: offerentem in excelſis, & ſacrificantem diis ejus. F

36 Propterèa cor meum ad Moab quaſi tibiæ reſonabit: & cor meum ad viros muri fictilis dabit ſonitum tibiarum: quia plus fecit quàm potuit, idcircò perierunt.

37 * Omne enim caput calvitium, & omnis barba raſa erit: in cunctis manibus colligatio, & ſuper omne dorſum cilicium. *Iſa.15. a.2. Ezech.7. c.18.

38 Super omnia tecta Moab, & in plateis ejus, omnis planctus: quoniam contrivi Moab ſicut vas inutile, ait Dominus.

39 Quomodo victa eſt, & ululaverunt? quomodo dejecit cervicem Moab, & confuſus eſt? Eritque Moab, in deriſum, & in exemplum omnibus in circuitu ſuo:

40 Hæc dicit Dominus: Ecce quaſi aquila volabit, & extendet alas ſuas ad Moab.

41 Capta eſt Carioth, & munitiones comprehenſæ ſunt: & erit cor fortium Moab in die illa, ſicut cor mulieris parturientis. G

42 Et ceſſabit Moab eſſe populus: quoniam contra Dominum gloriatus eſt.

43 Pavor, & fovea, & laqueus ſuper te ô habitator Moab, dicit Dominus.

44 * Qui fugerit à facie pavoris, cadet in foveam: & qui conſcenderit de fovea, capietur laqueo: adducam enim ſuper Moab annum viſitationis eorum, ait Dominus. *Iſa.24. c.18.

45 In umbra Heſebon ſteterunt de laqueo fugientes: quia ignis egreſſus eſt de Heſebon, & flamma de medio Seon, & devorabit partem Moab, & verticem filiorum tumultus.

46 Væ tibi Moab, periiſti popule Chamos: quia cōprehenſi ſunt filij tui, & filiæ tuæ in captivitatē.

47 Et convertam captivitatem Moab in noviſſimis diebus, ait Dominus. Hucuſque judicia Moab.

Caput XLIX.

Deſolatio Ammon, Idumea, Damaſci, Cedar, regnorúmque Aſor & Ælam prænuntiatur; captivitas autem filiorum Ammon ac Ælam tandem ſolvenda.

1 AD filios Ammon. Hæc dicit Dominus: Numquid non filij ſunt Iſraël? aut heres non eſt ei? Cur igitur hereditate poſſedit Melchō, Gad: & populus ejus in urbibus ejus habitavit? A

2 Ideò ecce dies veniunt, dicit Dominus: & auditum faciam ſuper Rabbath filiorum Ammon fremitum prælij, & erit in tumulum diſſipata, filiæque ejus igni ſuccendentur, & poſſidebit Iſraël poſſeſſores ſuos, ait Dominus.

3 Ulula Heſebon, quoniam vaſtata eſt Hai. clamate filij Rabbath, accingite vos ciliciis: plangite & circuite per ſepes: quoniam Melchom in tranſmigra

Digitized by Google

tranſmigrationem ducetur, ſacerdotes ejus & principes ejus ſimul.

4 Quid gloriaris in vallibus? defluxit vallis tua, filia delicata, quæ confidebas in theſauris tuis, & dicebas: Quis veniet ad me?

B 5 Ecce ego inducam ſuper te terrorem, ait Dominus Deus exercituum, ab omnibus qui ſunt in circuitu tuo: & diſpergemini ſinguli à conſpectu veſtro, nec erit qui congreget fugientes.

6 Et poſt hæc reverti faciam captivos filiorum Ammon, ait Dominus.

7 Ad Idumæam. Hæc dicit Dominus exercituũ: Numquid non ultrà eſt ſapiẽtia in Theman? Periit conſilium à filiis, inutilis facta eſt ſapientia eorum.

8 Fugite & terga vertite, deſcendite in voraginem habitatores Dedan: quoniam perditionem Eſau adduxi ſuper eum, tempus viſitationis ejus.

9 Si vindemiatores veniſſent ſuper te, non reliquiſſent racemum: ſi fures in nocte, rapuiſſent quod ſufficeret ſibi.

10 Ego verò diſcooperui Eſau, revelavi abſcondita ejus, & celari non poterit: vaſtatum eſt ſemen ejus, & fratres ejus, & vicini ejus, & nõ erit.

C 11 Relinque pupillos tuos: ego faciam eos vivere: & viduæ tuæ in me ſperabunt.

12 Quia hæc dicit Dominus: Ecce quibus non erat judicium ut biberent calicem, bibentes bibent: & tu quaſi innocens relinquêris? non eris innocens, ſed bibens bibes.

13 Quia per memetipſum juravi, dicit Dominus, quòd in ſolitudinem, & in opprobrium, & in deſertum, & in maledictionem erit Boſra: & omnes civitates ejus erunt in ſolitudines ſẽpiternas.

* Abd. a.1. 14 * Auditum audivi à Domino, & legatus ad Gentes miſſus eſt: Congregamini, & venite contra eam, & conſurgamus in prœlium:

15 Ecce enim parvulum dedi te in Gentibus, contemptibilem inter homines.

D 16 Arrogantia tua decepit te, & ſuperbia cordis tui: qui habitas in cavernis petræ, & apprehẽdere niteris altitudinem collis. * cùm exaltaveris quaſi aquila nidum tuum, inde detraham te, dicit Dñs. (* Abd. b.4.)

17 Et erit Idumæa deſerta: omnis qui tranſibit per eam, ſtupebit, & ſibilabit ſuper omnes plagas ejus.

*Gen. 19. e.24. 18 * Sicut ſubverſa eſt Sodoma, & Gomorrha, & vicinæ ejus, ait Dominus: non habitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis.

Inf. 50. g.44. 19 * Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia Jordanis ad pulchritudinem robuſtam: quia ſubitò currere faciam eum ad illam: & quis erit electus, quem præponam ei? quis enim ſimilis mei? & quis ſuſtinebit me? *& quis eſt iſte paſtor, qui reſiſtat vultui meo? (* Job. 41. a.1.)

20 Propterea audite conſilium Domini, quod iniit de Edom; & cogitationes ejus, quas cogitavit de habitatoribus Theman: Si non dejecerint eos parvuli gregis, niſi diſſipaverint cum eis habitaculum eorum.

21 A voce ruinæ eorum commota eſt terra: clamor in mari rubro auditus eſt vocis ejus.

E 22 Ecce quaſi aquila aſcendet, & avolabit: & expandet alas ſuas ſuper Boſran: & erit cor fortiũ Idumææ in die illa, quaſi cor mulieris parturientis.

23 Ad Damaſcum: Confuſa eſt Emath, & Arphad: quia auditum peſſimum audierunt, turbati ſunt in mari: præ ſolicitudine quieſcere nõ potuit.

24 Diſſoluta eſt Damaſcus, verſa eſt in fugam, tremor apprehendit eam: anguſtia & dolores tenuerunt eam quaſi parturientem.

25 Quomodo dereliquerunt civitatem laudabilem, urbem lætitiæ?

26 Ideò cadent juvenes ejus in plateis ejus: & omnes viri prœlij conticeſcent in die illa, ait Dominus exercituum.

27 Et ſuccendam ignem in muro Damaſci, & devorabit mœnia Benadad.

28 Ad Cedar, & ad regna Aſor, quæ percuſſit Nabuchodonoſor rex Babylonis. Hæc dicit Dominus: Surgite, & aſcendite ad Cedar, & vaſtate filios Orientis. F

29 Tabernacula eorum, & greges eorum capient: pelles eorum, & omnia vaſa eorum, & camelos eorum tollent ſibi: & vocabunt ſuper eos formidinem in circuitu.

30 Fugite, abite vehementer, in voraginibus ſedete, qui habitatis Aſor, ait Dominus: iniit enim contra vos Nabuchodonoſor rex Babylonis conſilium, & cogitavit adverſum vos cogitationes.

31 Conſurgite, & aſcendite ad gentem quietam, & habitantem confidenter, ait Dominus: non oſtia, nec vectes eis: ſoli habitant.

32 Et erunt cameli eorum in direptionem, & multitudo jumentorum in prædam: & diſpergam eos in omnem ventum, qui ſunt attonſi in comam: & ex omni confinio eorum adducam interitum ſuper eos, ait Dominus.

33 Et erit Aſor in habitaculum draconum, deſerta uſque in æternum: non manebit ibi vir, nec incolet eam filius hominis.

34 Quod factum eſt verbum Domini ad Jeremiam prophetam adverſus Ælam, in principio regni Sedeciæ regis Juda, dicens: G

35 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego confringam arcum Ælam, & ſummam fortitudinem eorum.

36 Et inducam ſuper Ælam quattuor ventos à quattuor plagis cæli: & ventilabo eos in omnes ventos iſtos: & non erit gens, ad quam non perveniant profugi Ælam.

37 Et pavere faciam Ælam coram inimicis ſuis, & in conſpectu quærentiũ animã eorum: & adducam ſuper eos malum, iram furoris mei, dicit Dñs: & mittam poſt eos gladium donec conſumam eos.

38 Et ponam ſolium meum in Ælam, & perdam inde reges & principes, ait Dominus.

39 In noviſſimis autem diebus reverti faciam captivos Ælam, dicit Dominus.

CAPUT L.

Babylon quæ in captivitate affligit filios Iſraël, his in terram ſuam feliciter reductis, penitus vaſtabitur à regibus Aquilonis.

1 VErbum quod locutus eſt Dominus de Babylone, & de terra Chaldæorum, in manu Jeremiæ prophetæ. A

2 Annuntiate in Gentibus, & auditum facite: levate ſignum, prædicate, & nolite celare: dicite: Capta eſt Babylon, confuſus eſt Bel, victus eſt Merodach,

Digitized by Google

rodach, confuſa ſunt ſculptilia ejus, ſuperata ſunt
idola eorum.
3 Quoniam aſcendit contra eam gens ab Aqui-
lone, quæ ponet terram ejus in ſolitudinem: &
non erit qui habitet in ea ab homine uſque ad
pecus: & moti ſunt, & abierunt.
4 In diebus illis, & in tempore illo, ait Do-
minus: venient filij Iſraël, ipſi & filij Juda ſimul:
ambulantes & flentes properabunt, & Domi-
num Deum ſuum quærent.
5 In Sion interrogabunt viam, huc facies eo-
rum. Venient, & apponentur ad Dominum fœ-
dere ſempiterno, quod nulla oblivione delebitur.
6 Grex perditus factus eſt populus meus: pa-
ſtores eorum ſeduxerunt eos, fecerúntque vagari
in montibus: de monte in collem tranſierunt,
obliti ſunt cubilis ſui.
B 7 Omnes, qui invenerunt, comederunt eos:
& hoſtes eorum dixerunt: Non peccavimus: pro
eo quòd peccaverunt Domino decori juſtitiæ, &
expectationi patrum eorum Domino.
8 Recedite de medio Babylonis, & de terra
Chaldæorum egredimini: & eſtote quaſi hœdi
ante gregem.
9 Quoniam ecce ego ſuſcito, & adducam in
Babylonem congregationem Gentium magna-
rum de terra Aquilonis: & præparabuntur adver-
ſus eam, & inde capietur: ſagitta ejus, quaſi viri
fortis interfectoris, non revertetur vacua.
10 Et erit Chaldæa in prædam: omnes vaſtan-
tes eam replebuntur, ait Dominus.
11 Quoniam exultatis, & magna loquimini,
diripientes hereditatem meam: quoniam effuſi
eſtis ſicut vituli ſuper herbã, & mugiſtis ſicut tauri.
12 Confuſa eſt mater veſtra nimis, & adæqua-
ta pulveri, quæ genuit vos: ecce noviſſima erit in
Gentibus, deſerta, invia, & arens.
13 Ab ira Domini non habitabitur, ſed redi-
getur tota in ſolitudinem: omnis, qui tranſibit per
Babylonem, ſtupebit, & ſibilabit ſuper univer-
ſis plagis ejus.
C 14 Præparamini contra Babylonem per cir-
cuitum omnes qui tenditis arcum; debellate eam,
non parcatis jaculis: quia Domino peccavit.
15 Clamate adverſus eam, ubique dedit manum,
ceciderunt fundamenta ejus, deſtructi ſunt muri
ejus, quoniam ultio Domini eſt: ultionem acci-
pite de ea; ſicut fecit, facite ei.
16 Diſperdite ſatorem de Babylone, & tenen-
tem falcem in tempore meſſis: à facie gladij co-
lumbæ unuſquiſque ad populum ſuum converte-
tur, & ſinguli ad terram ſuam fugient.
17 Grex diſperſus Iſraël, leones ejecerunt eum:
primus comedit eum rex Aſſur: iſte noviſſimus
exoſſavit eum, Nabuchodonoſor rex Babylonis.
D 18 Propterea hæc dicit Dominus exercituum
Deus Iſraël: Ecce ego viſitabo regem Babylonis,
& terram ejus, ſicut viſitavi regem Aſſur:
19 Et reducam Iſraël ad habitaculum ſuum: &
paſcetur Carmelũ & Baſan, & in monte Ephraim
& Galaad ſaturabitur anima ejus.
20 In diebus illis, & in tempore illo, ait Do-
minus, quæretur iniquitas Iſraël, & non erit;
& peccatum Juda, & non invenietur: quoniam
propitius ero eis, quos reliquero.
21 Super terram dominantium aſcende, & ſu-
per habitatores ejus viſita, diſſipa, & interfice quæ
poſt eos ſunt, ait Dominus: & fac juxta omnia
quæ præcepi tibi.
22 Vox belli in terra, & contritio magna.
23 Quomodo confractus eſt & contritus mal-
leus univerſæ terræ? quomodo verſa eſt in deſer-
tum Babylon in Gentibus.
24 Illaqueavi te, & capta es Babylon, & neſ-
ciebas: inventa es & apprehenſa: quoniam Do-
minum provocaſti.
25 Aperuit Dominus theſaurum ſuum, & pro-
tulit vaſa iræ ſuæ: quoniam opus eſt Domino Deo
exercituum in terra Chaldæorum.
26 Venite ad eam ab extremis finibus, aperite F.
ut exeant qui conculcent eam: tollite de via la-
pides, & redigite in acervos, & interficite eam:
nec ſit quidquam reliquum.
27 Diſſipate univerſos fortes ejus, deſcen-
dant in occiſionem: væ eis, quia venit dies eo-
rum, tempus viſitationis eorum.
28 Vox fugientium, & eorum qui evaſerunt de
terra Babylonis, ut annuntient in Sion ultionem
Domini Dei noſtri, ultionem templi ejus.
29 Annuntiate in Babylonem plurimis, omni-
bus qui tendunt arcum: conſiſtite adverſus eam
per gyrum, & nullus evadat: reddite ei ſecundùm
opus ſuum: *juxta omnia quæ fecit, facite illi: quia *Inf. 51.
contra Dñm erecta eſt, adverſum ſanctum Iſraël. c. 49.
30 Idcircò cadent juvenes ejus in plateis ejus:
& omnes virj bellatores ejus conticeſcent in die
illa, ait Dominus.
31 Ecce ego ad te ſuperbe, dicit Dominus
Deus exercituum: quia venit dies tuus, tempus
viſitationis tuæ.
32 Et cadet ſuperbus, & corruet, & non erit
qui ſuſcitet eum: & ſuccendam ignem in urbi-
bus ejus, & devorabit omnia in circuitu ejus.
33 Hæc dicit Dominus exercituum: Calum- F
niam ſuſtinẽt filij Iſraël, & filij Juda ſimul: omnes,
qui ceperunt eos, tenent, nolunt dimittere eos.
34 Redemptor eorũ fortis, Dominus exercituũ
nomen ejus, judicio defendet cauſam eorum, ut ex-
terreat terram, & cõmoveat habitatores Babylonis.
35 Gladius ad Chaldæos, ait Dominus, & ad
habitatores Babylonis, & ad principes, & ad ſa-
pientes ejus.
36 Gladius ad divinos ejus, qui ſtulti erunt:
gladius ad fortes illius, qui timebunt.
37 Gladius ad equos ejus, & ad currus ejus, &
ad omne vulgus, quod eſt in medio ejus: & erunt
quaſi mulieres: gladius ad theſauros ejus, qui di-
ripientur.
38 Siccitas ſuper aquas ejus erit, & areſcent: quia
terra ſculptilium eſt, & in portentis gloriantur.
39 Propterea habitabunt dracones cum faunis
ficariis: & habitabunt in ea ſtruthiones: & non
inhabitabitur ultrà uſque in ſempiternum, nec
extruetur uſque ad generationem & generationẽ.
40 * Sicut ſubvertit Dominus Sodomam & *Gen. 19.
Gomorrham, & vicinas ejus, ait Dominus: non ha- c. 24.
bitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis.
41 Ecce populus venit ab Aquilone, & gens
magna,

Digitized by Google

G magna,& reges multi conſurgent à finibus terræ.

42 Arcum & ſcutum apprehendent: crudeles ſunt & immiſericordes: vox eorum quaſi mare ſonabit: & ſuper equos aſcendent,ſicut vir paratus ad prælium contra te filia Babylon.

43 Audivit rex Babylonis famam eorum,& diſſolutæ ſunt manus ejus: anguſtia apprehendit eum, dolor quaſi parturientem.

* Sup. 49.d.19. 44 * Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia Jordanis ad pulchritudinem robuſtam: quia ſubitò currere faciam eum ad illam: & quis erit electus, quem præponam ei? quis eſt enim ſimilis mei? & quis ſuſtinebit me? * & quis eſt iſte paſtor,qui reſiſtat vultui meo? * Iob 41. a. 1.

45 Propterea audite conſilium Domini, quod mente concepit adverſum Babylonem;& cogitationes ejus quas cogitavit ſuper terram Chaldæorum: Niſi detraxerint eos parvuli gregum, niſi diſſipatum fuerit cum ipſis habitaculum eorum.

46 A voce captivitatis Babylonis commota eſt terra, & clamor inter Gentes auditus eſt.

CAPUT LI.

Mala à regibus Medorum Babyloni imminentia prædicuntur.

A 1 HÆc dicit Dominus: Ecce ego ſuſcitabo ſuper Babylonem & ſuper habitatores ejus, qui cor ſuum levaverunt contra me, quaſi ventum peſtilentem.

2 Et mittam in Babylonem ventilatores,& ventilabunt eam, & demolientur terram ejus: quoniam venerunt ſuper eam undique in die afflictionis ejus.

3 Non tendat qui tendit arcum ſuum, & non aſcendat loricatus, nolite parcere juvenibus ejus, interficite omnem militiam ejus.

4 Et cadent interfecti in terra Chaldæorum, & vulnerati in regionibus ejus.

5 Quoniam non fuit viduatus Iſraël & Juda à Deo ſuo Domino exercituum: terra autem eorum repleta eſt delicto à ſancto Iſraël.

6 Fugite de medio Babylonis, & ſalvet unuſquiſque animam ſuam:nolite tacere ſuper iniquitatem ejus: quoniam tempus ultionis eſt à Domino, viciſſitudinem ipſe retribuet ei.

7 Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram: de vino ejus biberunt Gentes, & ideò commotæ ſunt.

* Iſa.21. c. 9. Apoc.14. b.8. 8 * Subitò cecidit Babylon,& contrita eſt: ululate ſuper eam, tollite reſinam ad dolorem ejus, ſi forte ſanetur.

9 Curavimus Babylonem, & non eſt ſanata:derelinquamus eam,& eamus unuſquiſque in terram ſuam:quoniam pervenit uſque ad cælos judicium ejus,& elevatum eſt uſque ad nubes.

B 10 Protulit Dominus juſtitias noſtras: venite, & narremus in Sion opus Domini Dei noſtri.

11 Acuite ſagittas, implete pharetras: ſuſcitavit Dominus ſpiritum regum Medorum: & contra Babylonem mens ejus eſt ut perdat eam, quoniam ultio Domini eſt,ultio templi ſui.

12 Super muros Babylonis levate ſignum,augete cuſtodiam: levate cuſtodes,præparate inſidias: quia cogitavit Dominus, & fecit quæcumque locutus eſt contra habitatores Babylonis.

13 Quæ habitas ſuper aquas multas,locuples in theſauris, venit finis tuus pedalis præciſionis tuæ.

14 * Juravit Dominus exercituum per animam ſuam: Quoniam replebo te hominibus quaſi brucho, & ſuper te celeuma cantabitur. * Amos 6.c.8.

15 * Qui fecit terram in fortitudine ſua, præparavit orbem in ſapientia ſua, & prudentia ſua extendit cælos. * Gen. 1.a.1.

16 Dante eo vocem, multiplicantur aquæ in cælo:qui levat nubes ab extremo terræ, fulgura in pluviā fecit:& produxit ventum de theſauris ſuis.

17 Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia: confuſus eſt omnis conflator in ſculptili, quia mendax eſt conflatio eorum,nec eſt ſpiritus in eis.

18 Vana ſunt opera, & riſu digna, in tempore viſitationis ſuæ peribunt.

19 Non ſicut hæc pars Jacob: quia qui fecit omnia, ipſe eſt,& Iſraël ſceptrum hereditatis ejus: Dominus exercituum nomen ejus. C

20 Collidis tu mihi vaſa belli, & ego collidam in te Gentes,& diſperdam in te regna:

21 Et collidam in te equum & equitem ejus:& collidam in te currum & adſcenſorem ejus.

22 Et collidam in te virum & mulierem: & collidam in te ſenem & puerum: & collidam in te juvenem & virginem:

23 Et collidam in te paſtorem & gregem ejus: & collidam in te agricolam & jugales ejus: & collidam in te duces & magiſtratus.

24 Et reddam Babyloni, & cunctis habitatoribus Chaldææ, omne malum ſuum,quod fecerunt in Sion, in oculis veſtris, ait Dominus.

25 Ecce ego ad te mons peſtifer, ait Dominus, qui corrumpis univerſam terram: & extendam manum meam ſuper te, & evolvam te de petris, & dabo te in montem combuſtionis.

26 Et non tollent de te lapidem in angulum,& lapidem in fundamenta, ſed perditus in æternum eris, ait Dominus.

27 Levate ſignum in terra: clangite buccina in Gentibus, ſanctificate ſuper eam Gentes; annuntiate contra illam regibus Ararat, Menni, & Aſcenez, numerate contra eam Taphſar,adducite equum quaſi bruchum aculeatum.

28 Sanctificate contra eam Gentes, reges Mediæ, duces ejus,& univerſos magiſtratus ejus,cunctámque terram poteſtatis ejus.

29 Et commovebitur terra, & conturbabitur: quia evigilabit contra Babylonem cogitatio Domini, ut ponat Terram Babylonis deſertam & inhabitabilem. D

30 Ceſſaverunt fortes Babylonis à prælio, habitaverunt in præſidiis: devoratum eſt robur eorum, & facti ſunt quaſi mulieres: incenſa ſunt tabernacula ejus,contriti ſunt vectes ejus.

31 Currens obviàm currenti veniet: & nuntius obvius nuntianti: ut annuntiet regi Babylonis, quia capta eſt civitas ejus à ſummo uſque ad ſummum:

32 Et vada præoccupata ſunt,& paludes incenſæ ſunt igni, & viri bellatores conturbati ſunt.

33 Quia hæc dicit Dominus exercituum,Deus Iſraël: Filia Babylonis quaſi area, tempus trituræ ejus: adhuc modicum, & veniet tempus meſſionis ejus.

34 Comedit

Digitized by Google

34 Comedit me, devoravit me Nabuchodonoſor rex Babylonis, reddidit me quaſi vas inane, abſorbuit me quaſi draco, replevit ventrem ſuum teneritudine mea, & ejecit me.

35 Iniquitas adverſum me, & caro mea ſuper Babylonem, dicit habitatio Sion: & ſanguis meus ſuper habitatores Chaldææ, dicit Jeruſalem.

36 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego judicabo cauſam tuam, & ulciſcar ultionem tuam, & deſertum faciam mare ejus, & ſiccabo venam ejus.

37 Et erit Babylon in tumulos, habitatio draconum, ſtupor, & ſibilus, eò quòd non ſit habitator.

38 Simul ut leones rugient, excutient comas veluti catuli leonum.

39 In calore eorum ponam potus eorum, & inebriabo eos, ut ſopiantur, & dormiant ſomnum ſempiternum, & non conſurgant, dicit Dominus.

E 40 Deducam eos quaſi agnos ad victimam, & quaſi arietes cum hœdis.

41 Quomodo capta eſt Seſach, & comprehenſa eſt inclyta univerſæ terræ? quomodo facta eſt in ſtuporem Babylon inter gentes?

42 Aſcendit ſuper Babylonem mare, multitudine fluctuum ejus operta eſt.

43 Factæ ſunt civitates ejus in ſtuporem, terra inhabitabilis & deſerta, terra in qua nullus habitet, nec tranſeat per eam filius hominis.

44 Et viſitabo ſuper Bel in Babylone, & ejiciam quod abſorbuerat de ore ejus, & non confluent ad eum ultrà Gentes, ſi quidem & murus Babylonis corruet.

45 Egredimini de medio ejus populus meus: ut ſalvet unuſquiſque animam ſuam ab ira furoris Domini.

46 Et ne fortè molleſcat cor veſtrum, & timeatis auditum, qui audietur in terra: & veniet in anno auditio, & poſt hunc annum auditio; & iniquitas in terra, & dominator ſuper dominatorem.

47 Propterea ecce dies veniunt, & viſitabo ſuper ſculptilia Babylonis: & omnis terra ejus confundetur, & univerſi interfecti ejus cadent in medio ejus.

48 Et laudabunt ſuper Babylonem cæli & terra, & omnia quæ in eis ſunt: quia ab Aquilone venient ei prædones, ait Dominus.

49 Et quomodo fecit Babylon ut caderent occiſi in Iſraël: ſic de Babylone cadent occiſi in univerſa terra.

F 50 Qui fugiſtis gladium, venite, nolite ſtare: recordamini procul Domini, & Jeruſalem aſcendat ſuper cor veſtrum.

51 Confuſi ſumus quoniam audivimus opprobrium: operuit ignominia facies noſtras: quia venerunt alieni ſuper ſanctificationem domus Dñi.

52 Propterea ecce dies veniunt, ait Dominus: & viſitabo ſuper ſculptilia ejus, & in omni terra ejus mugiet vulneratus.

53 Si aſcenderit Babylon in cœlum, & firmaverit in excelſo robur ſuum: à me venient vaſtatores ejus, ait Dominus.

54 Vox clamoris de Babylone: & contritio magna de Terra Chaldæorum:

55 Quoniam vaſtavit Dominus Babylonem, & perdidit ex ea vocem magnam: & ſonabunt fluctus eorum quaſi aquæ multæ: dedit ſonitum vox eorum:

56 Quia venit ſuper eam, id eſt ſuper Babylonem, prædo, & apprehenſi ſunt fortes ejus, & emarcuit arcus eorum, quia fortis ultor Dominus reddens retribuet.

57 Et inebriabo principes ejus, & ſapientes ejus, & duces ejus, & magiſtratus ejus, & fortes ejus: & dormient ſomnum ſempiternum, & non expergiſcentur, ait rex, Dominus exercituum nomen ejus.

58 Hæc dicit Dominus exercituum: Murus G
Babylonis ille latiſſimus ſuffoſſione ſuffodietur, & portæ ejus excelſæ igni comburentur, & labores populorum ad nihilum, & gentium in ignem erunt, & diſperibunt.

59 Verbum quod præcepit Jeremias propheta Saraiæ filio Neriæ filij Maaſiæ, cùm pergeret cum Sedecia rege in Babylonem, in anno quarto regni ejus: Saraias autem erat princeps prophetię.

60 Et ſcripſit Jeremias omne malum, quod venturum erat ſuper Babylonem, in libro uno: omnia verba hæc, quæ ſcripta ſunt contra Babylonẽ.

61 Et dixit Jeremias ad Saraiam: Cùm veneris in Babylonem, & videris, & legeris omnia verba hæc,

62 Dices: Domine tu locutus es contra locum iſtum ut diſperderes eum: ne ſit qui in eo habitet ab homine uſque ad pecus: & ut ſit perpetua ſolitudo.

63 Cúmque compleveris legere librum iſtum, ligabis ad eum lapidem, & projicies illum in medium Euphraten:

64 Et dices: Sic ſubmergetur Babylon, & non conſurget à facie afflictionis, quam ego adduco ſuper eam, & diſſolvetur. Hucuſque verba Jeremiæ.

CAPUT LII.

Præcedentium repetitio, nempe quòd Jeruſalem à Nabuchodonoſor obſeſſa poſt biennium capitur, & Sedecias rex Iuda fugiens reducitur, filiiſque ejus coram ipſo trucidatis unà cum principibus Iuda, exoculatus ac vinctus ducitur in Babylonem: & incenſo templo & palatio cæteriſque domibus, transferuntur omnes in Babylonem, præter paucos vinitores & agricolas: ſimiliter & vaſa templi, inter quæ deſcribuntur duæ æreæ columnæ: & numerus Iudæorum in Babylonem diverſis temporibus tranſlatorum, ubi rex Ioachim poſt 37. annos de carcere eductus exaltatur.

1 FIlius viginti & unius anni erat Sedecias cùm A
regnare cœpiſſet: & undecim annis regna- 4.Reg. 24.d.18.
vit in Jeruſalem, & nomen matris ejus Amital, 2.Par.
filia Jeremiæ de Lobna. 36.b.11.

2 Et fecit malum in oculis Domini, juxta omnia quæ fecerat Joakim.

3 Quoniam furor Domini erat in Jeruſalem & in Juda, uſquequò projiceret eos à facie ſua: & receſſit Sedecias à rege Babylonis.

4 * Factum eſt autem in anno nono regni ejus, *4.Reg.
in menſe decimo, decima menſis: Venit Nabu- 25.a.1.
chodonoſor rex Babylonis, ipſe & omnis exerci- Sup.39.
tus ejus, adverſus Jeruſalem, & obſederunt eam, & a.1.
ædificaverunt contra eam munitiones in circuitu.

5 Et fuit civitas obſeſſa uſque ad undecimum annum regis Sedeciæ.

6 Menſe autem quarto, nona menſis, obtinuit fa- B
mes civitatẽ: & non erant alimenta populo terræ.

7 Et

7 Et dirupta eſt civitas, & omnes viri bella-
tores ejus fugerunt, exierúntque de civitate no-
cte, per viam portæ, quæ eſt inter duos muros,
& ducit ad hortum regis (Chaldæis obſidentibus
urbem in gyro) & abierunt per viam, quæ ducit
in eremum.

8 Perſecutus eſt autem Chaldæorum exercitus
regem: & apprehenderunt Sedeciam in deſerto,
quod eſt juxta Jericho: & omnis comitatus ejus
diffugit ab eo.

9 Cúmque comprehendiſſent regem, addu-
xerunt eum ad regem Babylonis in Reblatha,
quæ eſt in terra Emath: & locutus eſt ad eum
judicia.

10 Et jugulavit rex Babylonis filios Sedeciæ
in oculis ejus: ſed & omnes principes Juda occi-
dit in Reblatha.

C 11 Et oculos Sedeciæ eruit, & vinxit eum com-
pedibus, & adduxit eum rex Babylonis in Baby-
lonem, & poſuit eum in domo carceris uſque ad
diem mortis ejus.

12 In menſe autem quinto decima menſis,
ipſe eſt annus nonus decimus Nabuchodono-
ſor regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps
militiæ qui ſtabat coram rege Babylonis in Je-
ruſalem.

13 Et incendit domum Domini, & domum
regis, & omnes domos Jeruſalem, & omnem do-
mum magnam igni combuſſit.

14 Et totum murum Jeruſalem per circuitum
deſtruxit, cunctus exercitus Chaldæorum, qui
erat cum magiſtro militiæ.

15 De pauperibus autem populi, & de reli-
quo vulgo, quod remanſerat in civitate, & de per-
fugis, qui transfugerant ad regem Babylonis, &
ceteros de multitudine, tranſtulit Nabuzardan
princeps militiæ.

16 De pauperibus verò terræ reliquit Nabu-
zardan princeps militiæ vinitores, & agricolas.

17 Columnas quoque æreas, quæ erant in do-
mo Domini, & baſes, & mare æneum, quod erat
in domo Domini, confregerunt Chaldæi, & tule-
runt omne æs eorum in Babylonem.

D 18 Et lebetes, & creagras, & pſalteria, & phia-
las, & mortariola, & omnia vaſa ærea, quæ in
miniſterio fuerant, tulerunt: &

19 Hydrias, & thymiamateria, & urceos, &
pelves, & candelabra, & mortaria, & cyathos:
quotquot aurea, aurea; & quotquot argentea, ar-
gentea, tulit magiſter militiæ:

20 Et columnas duas, & mare unum, & vitu-
los duodecim æreos, qui erant ſub baſibus, quas
fecerat rex Salomon in domo Domini: non erat
pondus æris omnium horum vaſorum.

21 De columnis autem, decem & octo cubiti
altitudinis erant in columna una, & funiculus
duodecim cubitorum circuibat eam: porrò groſſi-
tudo ejus quattuor digitorum, & intrinſecus ca-
va erat.

22 Et capitella ſuper utramque ærea: altitudo E
capitelli unius quinque cubitorum: & retiacula,
& malogranata ſuper coronam in circuitu, om-
nia ærea. Similiter columnæ ſecundæ, & malo-
granata.

23 Et fuerunt malogranata nonaginta ſex de-
pendentia: & omnia malogranata centum, retia-
culis circumdabantur.

24 Et tulit magiſter militiæ Saraiam ſacerdotem
primum, & Sophoniam ſacerdotem ſecundum,
& tres cuſtodes veſtibuli.

25 Et de civitate tulit eunuchum unum, qui erat
præpoſitus ſuper viros bellatores: & ſeptem viros
de his, qui videbant faciem regis, qui inventi ſunt
in civitate: & ſcribam principem militum, qui
probabat tyrones: & ſexaginta viros de populo
terræ, qui inventi ſunt in medio civitatis.

26 Tulit autem eos Nabuzardan magiſter
militiæ, & duxit eos ad regem Babylonis in Re-
blatha.

27 Et percuſſit eos rex Babylonis, & interfecit
eos in Reblatha in terra Emath: & tranſlatus eſt
Juda de terra ſua.

28 Iſte eſt populus, quem tranſtulit Nabucho-
donoſor: In anno ſeptimo, Judæos tria millia &
viginti tres:

29 In anno octavodecimo Nabuchodonoſor, de
Jeruſalem animas octingentas triginta duas:

30 In anno vigeſimotertio Nabuchodonoſor,
tranſtulit Nabuzardan magiſter militiæ animas
Judæorum ſeptingentas quadraginta quinque.
omnes ergo animæ, quattuor millia ſexcentæ.

31 Et factum eſt in trigeſimo ſeptimo anno G
transmigrationis Joachim regis Juda, duodecimo
menſe, vigeſima quinta menſis, elevavit Evilme-
rodach rex Babylonis ipſo anno regni ſui, caput
Joachim regis Juda, & eduxit eum de domo car-
ceris.

32 Et locutus eſt cum eo bona, & poſuit thro-
num ejus ſuper thronos regum, qui erant poſt ſe
in Babylone.

33 Et mutavit veſtimenta carceris ejus, & co-
medebat panem coram eo ſemper cunctis diebus
vitæ ſuæ.

34 Et cibaria ejus, cibaria perpetua dabantur ei
à rege Babylonis, ſtatuta per ſingulos dies, uſque
ad diem mortis ſuæ, cunctis diebus vitæ ejus.

Digitized by Google

THRENI, ID EST LAMENTATIONES IEREMIÆ PROPHETÆ.

Et factum eſt poſtquam in captivitatem redactus eſt Iſraël, & Jeruſalem deſerta eſt, ſedit Jeremias propheta flens, & planxit lamentatione hac in Jeruſalem, & amaro animo ſuſpirans, & ejulans dixit:

CAPUT PRIMUM.

ALEPH.

A 1 QUOMODO ſedet ſola civitas plena populo: facta eſt quaſi vidua domina Gentium: princeps provinciarum facta eſt ſub tributo.

BETH.

*Jer. 13. c. 17. 2 * Plorans ploravit in nocte, & lacrymæ ejus in maxillis ejus: non eſt qui conſoletur eam ex omnibus charis ejus: omnes amici ejus ſpreverunt eam, & facti ſunt ei inimici.

GHIMEL.

3 Migravit Judas propter afflictionem, & multitudinem ſervitutis: habitavit inter gentes, nec invenit requiem: omnes perſecutores ejus apprehenderunt eam inter anguſtias.

DALETH.

B 4 Viæ Sion lugent, eò quòd non ſint qui veniant ad ſollemnitatem: omnes portæ ejus deſtructæ: ſacerdotes ejus gementes: virgines ejus ſqualidæ, & ipſa oppreſſa amaritudine.

HE.

5 Facti ſunt hoſtes ejus in capite, inimici ejus locupletati ſunt, quia Dominus locutus eſt ſuper eam propter multitudinem iniquitatum ejus: parvuli ejus ducti ſunt in captivitatẽ ante faciẽ tribulantis.

VAU.

6 Et egreſſus eſt à filia Sion omnis decor ejus: facti ſunt principes ejus velut arietes non invenientes paſcua: & abierunt abſque fortitudine ante faciem ſubſequentis.

ZAIN.

C 7 Recordata eſt Jeruſalem dierum afflictionis ſuæ, & prævaricationis omnium deſiderabilium ſuorum, quę habuerat à diebus antiquis, cùm caderet populus ejus in manu hoſtili, & non eſſet auxiliator: viderunt eã hoſtes, & deriſerũt ſabbata ejus.

HETH.

8 Peccatum peccavit Jeruſalem, proptereà inſtabilis facta eſt: omnes, qui glorificabant eam, ſpreverunt illam, quia viderunt ignominiam ejus: ipſa autem gemens converſa eſt retrorſum.

TETH.

D 9 Sordes ejus in pedibus ejus, nec recordata eſt finis ſui: depoſita eſt vehementer, non habens conſolatorem: vide Domine afflictionem meam, quoniam erectus eſt inimicus.

JOD.

10 Manum ſuam miſit hoſtis ad omnia deſiderabilia ejus: quia vidit Gentes ingreſſas ſanctuarium ſuum, de quibus præceperas ne intrarent in Eccleſiam tuam.

CAPH.

11 Omnis populus ejus gemens, & quærens panem: dederunt pretioſa quæque pro cibo ad refocillandam animam. vide Domine & conſidera, quoniam facta ſum vilis.

LAMED.

12 O vos omnes, qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus: quoniam vindemiavit me ut locutus eſt Dominus in die iræ furoris ſui.

MEM.

13 De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, & E
erudivit me: expandit rete pedibus meis, convertit me retrorſum: poſuit me deſolatam, tota die mœrore confectam.

NUN.

14 Vigilavit jugum iniquitatum mearum: in manu ejus convolutæ ſunt, & impoſitæ collo meo: infirmata eſt virtus mea: dedit me Dominus in manu, de qua non potero ſurgere.

SAMECH.

15 Abſtulit omnes magnificos meos Dominus de medio mei: vocavit adverſum me tempus, ut contereret electos meos: torcular calcavit Dominus virgini filiæ Juda.

AIN.

16 Idcircò ego plorans, & oculus meus dedu- F
cens aquas: quia longè factus eſt à me conſolator, * Jer. 14. c. 17.
convertens animam meam: facti ſunt filij mei perditi, quoniam invaluit inimicus.

PHE.

17 Expandit Sion manus ſuas, non eſt qui conſoletur eam: mandavit Dominus adverſum Jacob in circuitu ejus hoſtes ejus: facta eſt Jeruſalem quaſi polluta menſtruis inter eos.

SADE.

18 Juſtus eſt Dominus, quia os ejus ad iracundiam provocavi. audite obſecro univerſi populi, & videte dolorem meum: virgines meæ, & juvenes mei abierunt in captivitatem.

COPH.

19 Vocavi amicos meos, & ipſi deceperunt me: G
ſacerdotes mei, & ſenes mei in urbe conſumpti ſunt: quia quæſierunt cibum ſibi ut refocillarent animam ſuam.

RES.

20 Vide Domine quoniam tribulor, conturbatus

eſt

Digitized by Google

eſt venter meus: ſubverſum eſt cor meum in memetipſa, quoniam amaritudine plena ſum. foris interficit gladius, & domi mors ſimilis eſt.

SIN.

21 Audierunt quia ingemiſco ego, & non eſt qui conſoletur me: omnes inimici mei audierunt malum meum, lætati ſunt, quoniam tu feciſti: adduxiſti diem conſolationis, & fient ſimiles mei.

THAU.

22 Ingrediatur omne malum eorum coram te: & vindemia eos, ſicut vindemiaſti me propter omnes iniquitates meas: multi enim gemitus mei, & cor meum mœrens.

Caput II.

ALEPH.

A 1 QUomodo obtexit caligine in furore ſuo Dominus filiam Sion: projecit de cælo in terram inclytam Iſraël, & non eſt recordatus ſcabelli pedum ſuorum in die furoris ſui.

BETH.

2 Præcipitavit Dominus, nec pepercit, omnia ſpecioſa Jacob: deſtruxit in furore ſuo munitiones virginis Juda, & dejecit in terram: polluit regnum, & principes ejus.

GHIMEL.

3 Confregit in ira furoris ſui omne cornu Iſraël: avertit retrorſum dexteram ſuam à facie inimici: & ſuccendit in Jacob quaſi ignem flammæ devorantis in gyro.

DALETH.

B 4 Tetendit arcum ſuum quaſi inimicus, firmavit dexteram ſuam quaſi hoſtis: & occidit omne quod pulchrum erat viſu in tabernaculo filię Sion, effudit quaſi ignem indignationem ſuam.

HE.

5 Factus eſt Dominus velut inimicus: præcipitavit Iſraël, præcipitavit omnia mœnia ejus: diſſipavit munitiones ejus, & replevit in filia Juda humiliatum & humiliatam.

VAU.

6 Et diſſipavit quaſi hortum tentorium ſuum, demolitus eſt tabernaculum ſuum: oblivioni tradidit Dominus in Sion feſtivitatem, & ſabbatum; & in opprobrium, & in indignationem furoris ſui, regem, & ſacerdotem.

ZAIN.

C 7 Repulit Dominus altare ſuum, maledixit ſanctificationi ſuæ: tradidit in manu inimici muros turrium ejus: vocem dederunt in domo Domini, ſicut in die ſollemni.

HETH.

8 Cogitavit Dominus diſſipare murum filiæ Sion: tetendit funiculum ſuum, & non avertit manum ſuam à perditione: luxítque antemurale, & murus pariter diſſipatus eſt.

TETH.

9 Defixæ ſunt in terra portæ ejus: perdidit, & contrivit vectes ejus; regem ejus & principes ejus in Gentibus: non eſt lex, & prophetæ ejus non invenerunt viſionem à Domino.

JOD.

10 Sederunt in terra, conticuerunt ſenes filiæ Sion: conſperſerunt cinere capita ſua, accincti ſunt ciliciis, abjecerunt in terram capita ſua virgines Jeruſalem.

CAPH.

11 Defecerunt præ lacrymis oculi mei, conturbata ſunt viſcera mea: effuſum eſt in terra jecur meum ſuper contritione filiæ populi mei, cùm deficeret parvulus & lactens in plateis oppidi. D

LAMED.

12 Matribus ſuis dixerunt: Ubi eſt triticum & vinum? & cùm deficerent quaſi vulnerati in plateis civitatis: cùm exhalarent animas ſuas in ſinu matrum ſuarum.

MEM.

13 Cui comparabo te? vel cui aſſimilabo te, filia Jeruſalem? cui exæquabo te, & conſolabor te virgo filia Sion? magna eſt enim velut mare contritio tua: quis medebitur tui?

NUN.

14 Prophetæ tui viderunt tibi falſa, & ſtulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent: viderunt autem tibi aſſumptiones falſas, & ejectiones. E

SAMECH.

15 Plauſerunt ſuper te manibus omnes tranſeuntes per viam: Sibilaverunt, & moverunt caput ſuum ſuper filiã Jeruſalem. Hæccine eſt urbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium univerſæ terrę?

PHE.

16 Aperuerunt ſuper te os ſuum omnes inimici tui: ſibilaverunt, & fremuerunt dentibus, & dixerunt: Devorabimus: en iſta eſt dies, quam expectabamus: invenimus, vidimus. F

AIN.

17 *Fecit Dominus quæ cogitavit, complevit ſermonem ſuum, quem præceperat à diebus antiquis: deſtruxit, & non pepercit, & lætificavit ſuper te inimicum, & exaltavit cornu hoſtium tuorum. *Lev. 26.b.14 Deut. 28.b.15.

SADE.

18 Clamavit cor eorum ad Dominum ſuper muros filiæ Sion: *Deduc quaſi torrentem lacrymas, per diem & noctem: non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui. *Ier. 14. c. 17. Sup. 1. f. 16.

COPH.

19 Conſurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum: effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini: leva ad eum manus tuas pro anima parvulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum.

RES.

20 Vide Domine, & conſidera quem vindemiaveris ita: ergóne comedent mulieres fructum ſuum, parvulos ad menſuram palmæ? ſi occiditur in ſanctuario Domini ſacerdos, & propheta? G

SIN.

21 Jacuerunt in terra foris puer & ſenex: virgines meæ, & juvenes mei ceciderunt in gladio: interfeciſti in die furoris tui: percuſſiſti, nec miſertus es.

THAU.

22 Vocaſti quaſi ad diem ſollemnem, qui terrerent me de circuitu, & non fuit in die furoris Domini qui effugeret, & relinqueretur, quos educavi, & enutrivi, inimicus meus conſumpſit eos.

Digitized by Google

CAPUT III.

ALEPH.

A 1 EGo vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus.

ALEPH.

2 Me minavit, & adduxit in tenebras, & non in lucem.

ALEPH.

3 Tantùm in me vertit, & convertit manum ſuam tota die.

BETH.

4 Vetuſtam fecit pellem meam, & carnem meam, contrivit oſſa mea.

BETH.

5 Ædificavit in gyro meo, & circumdedit me felle, & labore.

BETH.

6 In tenebroſis collocavit me, quaſi mortuos ſempiternos.

GHIMEL.

7 Circumædificavit adverſum me, ut non egrediar: aggravavit compedem meum.

GHIMEL.

8 Sed & cùm clamavero, & rogavero: excluſit orationem meam.

GHIMEL.

B 9 Concluſit vias meas lapidibus quadris, ſemitas meas ſubvertit.

DALETH.

10 Urſus inſidians factus eſt mihi: leo in abſconditis.

DALETH.

11 Semitas meas ſubvertit, & confregit me: poſuit me deſolatam.

DALETH.

12 Tetendit arcum ſuum, & poſuit me quaſi ſignum ad ſagittam.

HE.

13 Miſit in renibus meis filias pharetræ ſuæ.

HE.

14 Factus ſum in deriſum omni populo meo, canticum eorum tota die.

HE.

15 Replevit me amaritudinibus, inebriavit me abſynthio.

VAU.

16 Et fregit ad numerum dentes meos, cibavit me cinere.

VAU.

17 Et repulſa eſt à pace anima mea, oblitus ſum bonorum.

VAU.

C 18 Et dixi: Periit finis meus, & ſpes mea à Domino.

ZAIN.

19 Recordare paupertatis, & tranſgreſſionis meæ, abſynthij, & fellis.

ZAIN.

20 Memoria memor ero, & tabeſcet in me anima mea.

ZAIN.

21 Hæc recolens in corde meo, ideò ſperabo.

HETH.

22 Miſericordiæ Domini quia non ſumus conſumpti: quia non defecerunt miſerationes ejus.

HETH.

23 Novi diluculo, multa eſt fides tua.

HETH.

24 Pars mea Dominus, dixit anima mea: proptereà expectabo eum.

TETH.

25 Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum, animæ quærenti illum.

TETH.

26 Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei.

TETH.

27 Bonum eſt viro, cùm portaverit jugum ab D
adoleſcentia ſua.

IOD.

28 Sedebit ſolitarius, & tacebit: quia levavit ſuper ſe.

IOD.

29 Ponet in pulvere os ſuum, ſi fortè ſit ſpes.

IOD.

30 Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis.

CAPH.

31 Quia non repellet in ſempiternum Dominus.

CAPH.

32 Quia ſi abjecit, & miſerebitur ſecundùm multitudinem miſericordiarum ſuarum.

CAPH.

33 Non enim humiliavit ex corde ſuo, & abjecit filios hominum.

LAMED.

34 Ut contereret ſub pedibus ſuis omnes vinctos terræ.

LAMED.

35 Ut declinaret judicium viri in conſpectu vultus Altiſſimi.

LAMED.

36 Ut perverteret hominem in judicio ſuo, Do- E
minus ignoravit.

MEM.

37 * Quis eſt iſte, qui dixit ut fieret, Domino * Amos 3. b. 6.
non jubente?

MEM.

38 Ex ore Altiſſimi non egredientur nec mala nec bona?

MEM.

39 Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis ſuis?

NUN.

40 Scrutemur vias noſtras, & quæramus, & revertamur ad Dominum.

NUN.

41 Levemus corda noſtra cum manibus ad Dominum in cælos.

NUN.

42 Nos iniquè egimus, & ad iracundiam provocavimus: idcircò tu inexorabilis es.

SAMECH.

43 Operuiſti in furore, & percuſſiſti nos: occidiſti, nec pepercisti.

SAMECH.

Digitized by Google

SAMECH.

44 Oppoſuiſti nubem tibi, ne tranſeat oratio.

SAMECH.

F 45 Eradicationem, & abjectionem poſuiſti me in medio populorum.

PHE.

46 Aperuerunt ſuper nos os ſuũ omnes inimici.

PHE.

47 Formido & laqueus facta eſt nobis vaticinatio, & contritio.

PHE.

48 Diviſiones aquarum deduxit oculus meus, in contritione filiæ populi mei.

AIN.

49 Oculus meus afflictus eſt, nec tacuit, eò quòd non eſſet requies.

AIN.

50 Donec reſpiceret & videret Dominus de cælis.

AIN.

51 Oculus meus deprædatus eſt animam meam in cunctis filiabus urbis meæ.

SADE.

52 Venatione ceperunt me quaſi avem inimici mei gratis.

SADE.

53 Lapſa eſt in lacum vita mea, & poſuerunt lapidem ſuper me.

SADE.

54 Inundaverunt aquæ ſuper caput meum: dixi: Perij.

COPH.

55 Invocavi nomen tuũ Dñe de lacu noviſſimo.

COPH.

G 56 Vocem meam audiſti: ne avertas aurem tuam à ſingultu meo, & clamoribus.

COPH.

57 Appropinquaſti in die, quando invocavi te: dixiſti: Ne timeas.

RES.

58 Judicaſti Domine cauſam animæ meæ, redemptor vitæ meæ.

RES.

59 Vidiſti Domine iniquitatem illorum adverſum me: judica judicium meum.

RES.

60 Vidiſti omnem furorem: univerſas cogitationes eorum adverſum me.

SIN.

61 Audiſti opprobrium eorum Domine, omnes cogitationes eorum adverſum me.

SIN.

62 Labia inſurgentium mihi, & meditationes eorum adverſum me tota die.

SIN.

63 Seſſionem eorum, & reſurrectionem eorum, vide; ego ſum pſalmus eorum.

THAU.

64 Reddes eis vicem Domine juxta opera manuum ſuarum.

THAU.

65 Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum.

THAU.

66 Perſequêris in furore, & conteres eos ſub cælis Domine.

CAPUT IV.

ALEPH.

1 QUomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum? A

BETH.

2 Filij Sion inclyti, & amicti auro primo: quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea, opus manuum figuli?

GHIMEL.

3 Sed & lamiæ nudaverunt mammam, lactaverunt catulos ſuos: filia populi mei crudelis, quaſi ſtruthio in deſerto.

DALETH.

4 Adhæſit lingua lactentis ad palatum ejus in ſiti: parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.

HE.

5 Qui veſcebantur voluptuosè, interierunt in in viis: qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora.

VAU.

6 Et major effecta eſt iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum, * quæ ſubverſa eſt in momento, & non ceperunt in ea manus. *1. Gen. 19. c. 24.

ZAIN.

7 Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſapphiro pulchriores. B

HETH.

8 Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum, & non ſunt cogniti in plateis: adhæſit cutis eorum oſſibus: aruit, & facta eſt quaſi lignum.

TETH.

9 Meliùs fuit occiſis gladio, quàm interfectis fame: quoniam iſti extabuerunt conſumpti à ſterilitate terræ.

IOD.

10 Manus mulierum miſericordium coxerunt filios ſuos: facti ſunt cibus earum, in contritione filiæ populi mei.

CAPH.

11 Complevit Dominus furorem ſuum, effudit iram indignationis ſuæ: & ſuccendit ignem in Sion, & devoravit fundamenta ejus.

LAMED.

12 Non crediderunt reges terræ, & univerſi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hoſtis & inimicus per portas Jeruſalem:

MEM.

13 Propter peccata prophetarum ejus, & iniquitates ſacerdotum ejus, qui effuderunt in medio ejus ſanguinem juſtorum. C

NUN.

14 Erraverunt cæci in plateis, polluti ſunt in ſanguine: cúmque non poſſent, tenuerunt lacinias ſuas.

SAMECH.

15 Recedite polluti, clamaverunt eis: recedite, abite, nolite tangere: jurgati quippe ſunt, & commoti dixerunt inter Gentes: Non addet ultrà ut habitet in eis.

PHE.

16 Facies Domini diviſit eos, non addet ut

Digitized by Google

reſpiciat eos; facies ſacerdotum non erubuerunt, neque ſenum miſerti ſunt.

AIN.

17 Cùm adhuc ſubſiſteremus, defecerunt oculi noſtri ad auxilium noſtrũ vanum, cùm reſpiceremus attenti ad gentẽ, quę ſalvare non poterat.

SADE.

D 18 Lubricaverunt veſtigia noſtra in itinere platearum noſtrarum, appropinquavit finis noſter; completi ſunt dies noſtri, quia venit finis noſter.

COPH.

19 Velociores fuerunt perſecutores noſtri aquilis cæli: ſuper montes perſecuti ſunt nos, in deſerto inſidiati ſunt nobis.

RES.

20 Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris: cui diximus: In umbra tua vivemus in Gentibus.

SIN.

21 Gaude, & lætare filia Edom, quæ habitas in Terra Hus: ad te quoque perveniet calix, inebriaberis, atque nudaberis.

THAU.

22 Completa eſt iniquitas tua filia Sion, non addet ultrà ut tranſmigret te: viſitavit iniquitatem tuam filia Edom, diſcooperuit peccata tua.

ORATIO JEREMIÆ PROPHETÆ.

CAPUT V.

A 1 RECordare Domine quid acciderit nobis: intuere, & reſpice opprobrium noſtrum.

2 Hereditas noſtra verſa eſt ad alienos, domus noſtræ ad extraneos.

3 Pupilli facti ſumus abſque patre, matres noſtræ quaſi viduæ.

4 Aquam noſtram pecunia bibimus: ligna noſtra pretio comparavimus.

5 Cervicibus noſtris minabamur, laſſis non dabatur requies.

6 Ægypto dedimus manum, & Aſſyriis ut ſaturaremur pane. B

7 Patres noſtri peccaverunt, & non ſunt: & nos iniquitates eorum portavimus.

8 Servi dominati ſunt noſtri: non fuit qui redimeret de manu eorum.

9 In animabus noſtris afferebamus panem nobis, à facie gladij in deſerto.

10 Pellis noſtra, qua clibanus exuſta eſt à facie tempeſtatum famis.

11 Mulieres in Sion humiliaverunt, & virgines in civitatibus Juda.

12 Principes manu ſuſpenſi ſunt: facies ſenum non erubuerunt.

13 Adoleſcentibus impudicè abuſi ſunt: & pueri in ligno corruerunt. C

14 Senes defecerunt de portis, juvenes de choro pſallentium.

15 Defecit gaudium cordis noſtri: verſus eſt in luctum chorus noſter.

16 Cecidit corona capitis noſtri: væ nobis, quia peccavimus.

17 Propterea mœſtum factum eſt cor noſtrum, ideò contenebrati ſunt oculi noſtri.

18 Propter montem Sion quia diſperiit, vulpes ambulaverunt in eo.

19 Tu autem Domine in æternum permanebis, ſolium tuum in generationem & generationẽ. D

20 Quare in perpetuum oblivіſcêris noſtri? derelinques nos in longitudine dierum?

21 Converte nos Domine ad te; & convertemur: innova dies noſtros, ſicut à principio.

22 Sed projiciens repuliſti nos, iratus es contra nos vehementer.

PROPHETIA BARUCH.

CAPUT PRIMUM.

Iudæi à Babylone mittunt ad eos qui erant in Ieruſalem librum Baruch unà cum collectis pecuniis ut oblatis holocauſtis orent pro ipſis, & pro Nabuchodonoſor, filióque ejus Balsaſſar: ac confitentur peccata ſua.

A 1 ET hæc verba libri, quæ ſcripſit Baruch filius Neriæ, filij Maaſiæ, filij Sedeciæ, filij Sedei, filij Helciæ, in Babylonia,

2 In anno quinto, in ſeptimo die menſis, in tempore quo ceperunt Chaldæi Jeruſalem, & ſuccenderunt eam igni.

3 Et legit Baruch verba libri hujus ad aures Jechoniæ filij Joakim regis Juda, & ad aures univerſi populi venientis ad librum,

4 Et ad aures potentium filiorum regum, & ad aures preſbyterorum, & ad aures populi, à minimo uſque ad maximum eorum omnium habitantium in Babylonia, ad flumen Sodi.

5 Qui audientes plorabant, & jejunabant, & orabant in conſpectu Domini.

6 Et collegerunt pecuniam ſecundùm quod potuit uniuſcujuſque manus,

7 Et miſerunt in Jeruſalem ad Joakim filium Helciæ filij Salom Sacerdotem, & ad Sacerdotes, & ad omnem populum, qui inventi ſunt cum eo in Jeruſalem: B

8 Cùm acciperet vaſa templi Domini, quæ ablata fuerant de templo, revocare in Terram Juda decima die menſis Sivan vaſa argentea, quæ fecit Sedecias filius Joſiæ rex Juda,

9 Poſteaquam cepiſſet Nabuchodonoſor rex Babylonis Jechoniam, & principes, & cunctos potentes. & populum terræ, ab Jeruſalem, & duxit eos vinctos in Babylonem.

10 Et dixerunt: Ecce miſimus ad vos pecunias, de quibus emite holocautomata, & thus, & facite manna, & offerte pro peccato ad aram Domini Dei noſtri:

11 Et orate pro vita Nabuchodonoſor regis Babylonis,

Digitized by Google

Babylonis, & pro vita Baltaſſar filij ejus, ut ſint dies eorum ſicut dies cæli ſuper terram:

11 Et ut det Dominus virtutem nobis, & illuminet oculos noſtros, ut vivamus ſub umbra Nabuchodonoſor regis Babylonis, & ſub umbra Baltaſſar filij ejus, & ſerviamus eis multis diebus, & inveniamus gratiam in conſpectu eorum. C

13 Et pro nobiſipſis orate ad Dominum Deum noſtrum: quia peccavimus Domino Deo noſtro, & non eſt averſus furor ejus à nobis uſque in hunc diem.

14 Et legite librum iſtum, quem miſimus ad vos recitari in templo Domini, in die ſollemni, & in die opportuno:

* Inf. 2. b. 6. 15 Et dicetis: * Domino Deo noſtro juſtitia, nobis autem confuſio faciei noſtræ, ſicut eſt dies hæc omni Juda, & habitantibus in Jeruſalem,

16 Regibus noſtris, & principibus noſtris, & ſacerdotibus noſtris, & prophetis noſtris, & patribus noſtris.

* Dan. 9. a. 5. 17 * Peccavimus ante Dominum Deum noſtrum, & non credidimus, diffidentes in eum:

D 18 Et non fuimus ſubjectibiles illi, & non audivimus vocem Domini Dei noſtri, ut ambularemus in mandatis ejus, quæ dedit nobis.

19 A die, qua eduxit patres noſtros de Terra Ægypti, uſque ad diem hanc, eramus incredibiles ad Dominum Deum noſtrum: & diſſipati receſſimus, ne audiremus vocem ipſius.

* Deut. 28. b. 15. 20 * Et adhæſerunt nobis multa mala, & maledictiones: quæ conſtituit Dominus Moyſi ſervo ſuo: qui eduxit patres noſtros de Terra Ægypti, dare nobis terram fluentem lac & mel, ſicut hodierna die.

21 Et non audivimus vocem Domini Dei noſtri ſecundùm omnia verba prophetarum, quos miſit ad nos:

22 Et abivimus unuſquiſque in ſenſum cordis noſtri maligni, operari diis alienis, facientes mala ante oculos Domini Dei noſtri.

CAPUT II.

Iudæi in captivitate confitentur propter peccata ſua contigiſſe ſibi mala quæ Deus per prophetas ſuos fuerat comminatus: fuſis ergo precibus petunt miſericordiam, quam per Moyſen fuerat pollicitus ſe reſipiſcentibus daturum.

A 1 PRopter quod ſtatuit Dominus Deus noſter verbum ſuum, quod locutus eſt ad nos, & ad judices noſtros, qui judicaverunt Iſraël, & ad reges noſtros, & ad principes noſtros, & ad omnem Iſraël, & Juda:

2 Ut adduceret Dominus ſuper nos mala magna, quæ non ſunt facta ſub cælo, quemadmodum facta ſunt in Jeruſalem, * ſecundùm quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, * Deut. 28. f. 53.

3 Ut manducaret homo carnes filij ſui, & carnes filiæ ſuæ.

4 Et dedit eos ſub manu regum omnium, qui ſunt in circuitu noſtro, in improperium, & in deſolationem in omnibus populis, in quibus nos diſperſit Dominus.

5 Et facti ſumus ſubtus, & non ſupra: quia peccavimus Domino Deo noſtro, non obaudiendo voci ipſius.

* Sup. 1. c. 15. 6 * Domino Deo noſtro juſtitia: nobis autem, & patribus noſtris cõfuſio faciei, ſicut eſt dies hęc.

7 Quia locutus eſt Dominus ſuper nos omnia mala hæc, quæ venerunt ſuper nos: B

8 Et non ſumus deprecati faciem Domini Dei noſtri, ut reverteremur unuſquiſque noſtrûm à viis noſtris peſſimis.

9 Et vigilavit Dominus in malis, & adduxit ea ſuper nos: quia juſtus eſt Dominus in omnibus operibus ſuis, quæ mandavit nobis:

10 Et non audivimus vocem ipſius ut iremus in pręceptis Domini, quę dedit ante faciem noſtram.

11 * Et nunc Domine Deus Iſraël, qui eduxiſti populum tuum de Terra Ægypti in manu valida, & in ſignis, & in prodigiis, & in virtute tua magna, & in brachio excelſo, & feciſti tibi nomen ſicut eſt dies iſte: * Dan. 9. c. 15. C

12 Peccavimus, impiè egimus, iniquè geſſimus, Domine Deus noſter, in omnibus juſtitiis tuis.

13 Avertatur ira tua à nobis: quia derelicti ſumus pauci inter gentes, ubi diſperſiſti nos.

14 Exaudi Domine preces noſtras, & orationes noſtras, & educ nos propter te: & da nobis invenire gratiam ante faciem eorum, qui nos abduxerunt.

15 Ut ſciat omnis terra quia tu es Dominus Deus noſter, quia nomen tuum invocatum eſt ſuper Iſraël, & ſuper genus ipſius.

16 * Reſpice Domine de domo ſancta tua in nos, & inclina aurem tuam, & exaudi nos. * Deut. 26. c. 15. Iſa. 63. d. 15.

17 * Aperi oculos tuos, & vide: * quia non mortui, qui ſunt in inferno, quorum ſpiritus acceptus eſt à viſceribus ſuis, dabunt honorem & juſtificationem Domino: * Iſa. 37. d. 17. 64. c. 9. * Pſal. 113. d. 17.

18 Sed anima, quæ triſtis eſt ſuper magnitudine mali, & incedit curva, & infirma, & oculi deficientes, & anima eſuriens dat tibi gloriam & juſtitiam Domino. D

19 Quia non ſecundùm juſtitias patrum noſtrorum nos fundimus preces, & petimus miſericordiam ante conſpectum tuum, Domine Deus noſter.

20 Sed quia miſiſti iram tuam, & furorem tuum ſuper nos, ſicut locutus es in manu puerorum tuorum prophetarum, dicens:

21 Sic dicit Dominus: Inclinate humerum veſtrum, & cervicem veſtram, & opera facite regi Babylonis: & ſedebitis in terra, quam dedi patribus veſtris. E

22 Quòd ſi non audieritis vocem Domini Dei veſtri operari regi Babyloniæ: defectionem veſtram faciam de civitatibus Juda, & à foris Jeruſalẽ.

23 Et auferam à vobis vocem jucunditatis, & vocem gaudij, & vocem ſponſi, & vocem ſponſæ: & erit omnis terra ſine veſtigio ab inhabitantibus eam.

24 Et non audierunt vocem tuam, ut operarentur regi Babylonis: & ſtatuiſti verba tua, quæ locutus es in manibus puerorum tuorum prophetarum, ut transferrentur oſſa regum noſtrorum, & oſſa patrum noſtrorum de loco ſuo:

25 Et ecce projecta ſunt in calore ſolis, & in gelu noctis: & mortui ſunt in doloribus peſſimis, in fame & in gladio, & in emiſſione.

26 Et poſuiſti templum, in quo invocatum eſt F

Digitized by Google

nomen tuum in ipſo, ſicut hæc dies, propter iniquitatem domus Iſraël, & domus Juda.

27 Et feciſti in nobis Domine Deus noſter ſecundùm omnem bonitatem tuam, & ſecundùm omnem miſerationem tuam illam magnam:

28 Sicut locutus es in manu pueri tui Moyſi, in die qua præcepiſti ei ſcribere legem tuam coram filiis Iſraël,

29 Dicens: * Si non audieritis vocem meam, multitudo hæc magna convertetur in minimam inter Gentes, quò ego eos diſpergam:

* Lev. 26.b.14. Deut. 28.b.15.

30 Quia ſcio quòd me non audiet populus, populus eſt enim dura cervice: & convertetur ad cor ſuum in terra captivitatis ſuæ:

G 31 Et ſcient quia ego ſum Dominus Deus eorum, & dabo eis cor, & intelligent; aures, & audient.

32 Et laudabunt me in terra captivitatis ſuæ, & memores erunt nominis mei.

33 Et avertent ſe à dorſo ſuo duro, & à malignitatibus ſuis: quia reminiſcentur viam patrum ſuorum qui peccaverunt in me.

34 Et revocabo illos in terram, quam juravi patribus eorum, Abraham, Iſaac, & Jacob, & dominabuntur eis: & multiplicabo eos, & non minorabuntur.

35 Et ſtatuam illis teſtamentum alterum ſempiternum, ut ſim illis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum: & non movebo ampliùs populum meum, filios Iſraël, à terra quam dedi illis.

Caput III.

Perſeverant confiteri peccata ſua & patrum ſuorum, obſecrantes Deum pro miſericordia: Iſrael in captivitatem ductus eſt, eò quod dereliquerit viam ſapientiæ quæ non invenitur à potentibus, divitibus, aut gigantibus, ſed populo Iſrael tradita fuerat à Deo, cui omnes ſuæ creaturæ obediunt: additúrque de Chriſti adventu in carnem.

A 1 ET nunc Domine omnipotens, Deus Iſraël, anima in anguſtiis, & ſpiritus anxius clamat ad te:

2 Audi Domine, & miſerere, quia Deus es miſericors, & miſerere noſtri: quia peccavimus ante te.

3 Quia tu ſedes in ſempiternum, & nos peribimus in ævum?

4 Domine omnipotens, Deus Iſraël, audi nunc orationem mortuorum Iſraël, & filiorum ipſorum qui peccaverunt ante te, & non audierunt vocem Domini Dei ſui, & agglutinata ſunt nobis mala.

5 Noli meminiſſe iniquitatum patrum noſtrorum, ſed memento manus tuæ, & nominis tui in tempore iſto:

6 Quia tu es Dominus Deus noſter, & laudabimus te Domine:

7 Quia propter hoc dediſti timorem tuum in cordibus noſtris, & ut invocemus nomen tuum, & laudemus te in captivitate noſtra, quia convertimur ab iniquitate patrum noſtrorum, qui peccaverunt ante te.

B 8 Et ecce nos in captivitate noſtra ſumus hodie, qua nos diſperſiſti in improperium, & in maledictum, & in peccatum, ſecundùm omnes iniquitates patrum noſtrorum, qui receſſerunt à te Domine Deus noſter.

9 Audi Iſraël mandata vitæ: auribus percipe, ut ſcias prudentiam.

10 Quid eſt Iſraël quòd in terra inimicorum es?

11 Inveteraſti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis: deputatus es cum deſcendentibus in infernum.

12 Dereliquiſti fontem ſapientiæ.

13 Nam ſi in via Dei ambulaſſes, habitaſſes utique in pace ſempiterna.

14 Diſce ubi ſit prudentia, ubi ſit virtus, ubi ſit intellectus: ut ſcias ſimul ubi ſit longiturnitas vitæ & victus, ubi ſit lumen oculorum, & pax.

15 Quis invenit locum ejus? & quis intravit in theſauros ejus.

16 Ubi ſunt principes Gentium, & qui dominantur ſuper beſtias, quæ ſunt ſuper terram?

17 Qui in avibus cæli ludunt,

18 Qui argentum theſaurizant, & aurum, in quo confidunt homines, & non eſt finis acquiſitionis eorum? qui argentum fabricant & ſoliciti ſunt, nec eſt inventio operum illorum?

19 Exterminati ſunt, & ad inferos deſcenderunt, & alii loco eorum ſurrexerunt.

20 Juvenes viderunt lumen, & habitaverunt C
ſuper terram: viam autem diſciplinæ ignoraverũt,

21 Neque intellexerunt ſemitas ejus, neque filii eorum ſuſceperunt eam, à facie ipſorum longè facta eſt:

22 Non eſt audita in Terra Chanaan, neque viſa eſt in Theman.

23 Filii quoque Agar, qui exquirunt prudentiam quæ de terra eſt, negotiatores Merrhæ, & Theman, & fabulatores, & exquiſitores prudentiæ & intelligentiæ: viam autem ſapientiæ neſcierunt, neque commemorati ſunt ſemitas ejus.

24 O Iſraël, quàm magna eſt domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis ejus!

25 Magnus eſt, & non habet finem; excelſus & immenſus.

26 Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt, ſtatura magna, ſcientes bellum.

27 Non hos elegit Dominus, neque viam diſciplinæ invenerunt: propterea perierunt.

28 Et quoniam non habuerunt ſapientiam, interierunt propter ſuam inſipientiam.

29 Quis aſcendit in cælum, & accepit eam, & D
eduxit eam de nubibus?

30 Quis transfretavit mare, & invenit illam? & attulit illam ſuper aurum electum?

31 Non eſt qui poſſit ſcire vias ejus, neque qui exquirat ſemitas ejus.

32 Sed qui ſcit univerſa, novit eam, & adinvenit eam prudentia ſua: qui præparavit terram in æterno tempore, & replevit eam pecudibus, & quadrupedibus:

33 Qui emittit lumen, & vadit: & vocavit illud, & obedit illi in tremore.

34 Stellæ autem dederunt lumen in cuſtodiis ſuis: & lætatæ ſunt:

35 Vocatæ ſunt, & dixerunt: Adſumus: & luxerunt ei cum jucunditate, qui fecit illas.

36 Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur alius adverſus eum.

37 Hic adinvenit omnem viam diſciplinæ, & tradidit

Digitized by Google

tradidit illam Jacob puero ſuo,& Iſraël dilecto ſuo.
38 Poſt hæc in terris viſus eſt,& cum hominibus
converſatus eſt.

Caput IV.

Ieruſalem ſuam luget deſolationem, hortatúrque filios ſuos ut forti ſint animo : nam ſicut propter ipſorum peccata Deus eos tradidit adverſariis, ita eis liberatis puniet hoſtes ipſorum.

A 1 HIc liber mandatorum Dei, & lex quæ eſt in
æternum : omnes qui tenent eam, perve-
nient ad vitam ; qui autem dereliquerunt eam,in
mortem.
2 Convertere Jacob,& apprehende eam,ambula
per viam ad ſplendorem ejus contra lumen ejus.
3 Ne tradas alteri gloriam tuam,& dignitatem
tuam genti alienæ.
4 Beati ſumus Iſraël : quia quæ Deo placent,
manifeſta ſunt nobis.
5 Animæquior eſto populus Dei, memorabilis
Iſraël :
6 Venumdati eſtis Gentibus non in perditio-
nem : ſed propter quòd in ira ad iracundiam pro-
vocaſtis Deum, traditi eſtis adverſariis.
B 7 Exacerbaſtis enim eum qui fecit vos, Deum
æternum, immolantes dæmoniis, & non Deo.
8 Obliti enim eſtis Deum, qui nutrivit vos, &
contriſtaſtis nutricem veſtram Jeruſalem.
9 Vidit enim iracundiam à Deo venientem
vobis, & dixit : Audite confines Sion, adduxit
enim mihi Deus luctum magnum :
10 Vidi enim captivitatem populi mei, filio-
rum meorum, & filiarum, quam ſuperduxit illis
æternus.
11 Nutrivi enim illos cum jucunditate : dimiſi
autem illos cum fletu & luctu.
12 Nemo gaudeat ſuper me viduam, & de-
ſolatam : à multis derelicta ſum propter peccata
filiorum meorum, quia declinaverunt à lege Dei.
C 13 Juſtitias autem ipſius neſcierunt, nec am-
bulaverunt per vias mandatorum Dei, neque per
ſemitas veritatis ejus cum juſtitia ingreſſi ſunt.
14 Veniant confines Sion,& memorentur cap-
tivitatem filiorum, & filiarum mearum, quam ſu-
perduxit illis æternus.
15 Adduxit enim ſuper illos gentem de lon-
ginquo, gentem improbam, & alterius linguæ :
16 Qui non ſunt reveriti ſemen, neque puero-
rum miſerti ſunt, & abduxerunt dilectos viduæ,
& à filiis unicam deſolaverunt.
17 Ego autem quid poſſum adjuvare vos ?
18 Qui enim adduxit ſuper vos mala, ipſe
vos eripiet de manibus inimicorum veſtrorum.
19 Ambulate filij, ambulate : ego enim dere-
licta ſum ſola.
D 20 Exui me ſtola pacis, indui autem me ſacco
obſecrationis, & clamabo ad Altiſſimum in die-
bus meis.
21 Animæquiores eſtote filij, clamate ad Do-
minum,& eripiet vos de manu principum inimi-
corum.
22 Ego enim ſperavi in æternum ſalutem ve-
ſtram : & venit mihi gaudium à ſancto ſuper mi-
ſericordia, quæ veniet vobis ab æterno ſalutari
noſtro.
23 Emiſi enim vos cum luctu & ploratu : re-
ducet autem vos mihi Dominus cum gaudio &
jucunditate in ſempiternum.
24 Sicut enim viderunt vicinæ Sion captivita- E
tem veſtram à Deo,ſic videbunt & in celeritate
ſalutem veſtram à Deo, quæ ſupervenient vobis
cum honore magno, & ſplendore æterno.
25 Filij patienter ſuſtinete iram, quæ ſuper-
venit vobis : perſecutus eſt enim te inimicus tuus,
ſed citò videbis perditionem ipſius : & ſuper cer-
vices ipſius aſcendes.
26 Delicati mei ambulaverunt vias aſperas :
ducti ſunt enim ut grex direptus ab inimicis.
27 Animæquiores eſtote filij, & proclamate ad
Dominum : erit enim memoria veſtra ab eo qui
duxit vos.
28 Sicut enim fuit ſenſus veſter ut erraretis à
Deo : decies tantùm iterùm convertentes requi-
retis eum.
29 Qui enim induxit vobis mala, ipſe rurſum F
adducet vobis ſempiternam jucunditatem cum ſa-
lute veſtra.
30 Animæquior eſto Jeruſalem, exhortatur
enim te, qui te nominavit.
31 Nocentes peribunt, qui te vexaverunt : &
qui gratulati ſunt in tua ruina, punientur.
32 Civitates, quibus ſervierunt filij tui, pu-
nientur ; & quæ accepit filios tuos.
33 Sicut enim gaviſa eſt in tua ruina, & læta-
ta eſt in caſu tuo, ſic contriſtabitur in ſua deſola-
tione.
34 Et amputabitur exultatio multitudinis ejus,
& gaudimonium ejus erit in luctum.
35 Ignis enim ſuperveniet ei ab æterno in lon- G
giturnis diebus, & habitabitur à dæmoniis in
multitudine temporis.
36 * Circumſpice Jeruſalem ad Orientem, & *Inf. 5. b. 5.
vide jucunditatem à Deo tibi venientem.
37 Ecce enim veniunt filij tui, quos dimiſiſti
diſperſos, veniunt collecti ab Oriente uſque ad
Occidentem, in verbo ſancti gaudentes in hono-
rem Dei.

Caput V.

Iubetur Ieruſalem luctum exuere, eò quòd filij ejus cum ignominia ducti in captivitatem, cum gloria ſint ad eam reducenai.

1 EXue te Jeruſalem ſtola luctus, & vexationis A
tuæ:& indue te decore, & honore ejus,quæ
à Deo tibi eſt, ſempiternæ gloriæ.
2 Circumdabit te Deus diploide juſtitiæ,& im-
ponet mitram capiti honoris æterni.
3 Deus enim oſtendet ſplendorem ſuum in te,
omni qui ſub cælo eſt.
4 Nominabitur enim tibi nomen tuum à Deo in B
ſempiternum : Pax juſtitiæ, & honor pietatis.
5 Exurge Jeruſalem, & ſta in excelſo : * & *Sup. 4. g. 36.
circumſpice ad Orientem, & vide collectos filios
tuos ab Oriente ſole uſque ad Occidentem, in
verbo ſancti gaudentes Dei memoria.
6 Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimi- C
cis : adducet autem illos Dominus ad te portatos
in honore ſicut filios regni.
7 Conſtituit enim Deus humiliare omnem
montem excelſum, & rupes perennes,& conval-
les replere in æqualitatem terræ:ut ambulet Iſraël
diligenter in honorem Dei.

Digitized by Google

8 Obumbraverunt autem & ſilvæ, & omne
D lignum ſuavitatis, Iſraël ex mandato Dei.

9 Adducet enim Deus Iſraël cum jucunditate in lumine majeſtatis ſuæ, cum miſericordia, & juſtitia, quæ eſt ex ipſo.

CAPUT VI.

Iudæos apud Babylonios captivos vaticinatur Ieremias poſt ſeptem generationes liberandos: hortatúrque, ut ſibi caveant ab illorum idololatria, oſtendens à plurimis effectibus imbecillia eſſe idola, penitúſque ſenſu carentia, ac vaniſſima.

A EXemplar epiſtolæ, quam miſit Ieremias ad abducendos captivos in Babyloniam à rege Babyloniorum, ut annuntiaret illis ſecundùm quod præceptum eſt illi à Deo.

* Ier. 25. b. 9. 1 * PROPTER peccata, quę peccaſtis ante Deum, abducemini in Babyloniam captivi à Nabuchodonoſor rege Babyloniorum.

2 Ingreſſi itaque in Babylonem, eritis ibi annis plurimis, & temporibus longis, uſque ad generationes ſeptem: poſt hoc autem educam vos inde cum pace.

* Iſa. 44. c. 10. 3 * Nunc autem videbitis in Babylonia deos aureos, & argenteos, & lapideos, & ligneos in humeris portari, oſtentantes metum Gentibus.

4 Videte ergo ne & vos ſimiles efficiamini factis alienis, & metuatis, & metus vos capiat in ipſis.

5 Viſa itaque turba de retro, & ab ante, adorantes, dicite in cordibus veſtris: Te oportet adorari Domine.

6 Angelus enim meus vobiſcum eſt: ipſe autem exquiram animas veſtras.

7 Nam lingua ipſorum polita à fabro, ipſa etiam inaurata & inargentata, falſa ſunt, & non poſſunt loqui.

8 Et ſicut virgini amanti ornamenta; ita accepto auro fabricati ſunt.

9 Coronas certè aureas habent ſuper capita ſua dij illorum: unde ſubtrahunt ſacerdotes ab eis aurum, & argentum, & arrogant illud in ſemetipſos.

10 Dant autem & ex ipſo proſtitutis, & meretrices ornant: & iterùm cùm receperint illud à meretricibus, ornant deos ſuos.

11 Hi autem non liberantur ab ærugine & tinea.

B 12 Opertis autem illis veſte purpurea, extergunt faciem ipſorum propter pulverem domus, qui eſt plurimus inter eos.

13 Sceptrum autem habet ut homo, ſicut judex regionis, qui in ſe peccantem non interficit.

14 Habet etiam in manu gladium, & ſecurim, ſe autem de bello, & à latronibus non liberat. unde vobis notum ſit quia non ſunt dij.

15 Non ergo timueritis eos. Sicut enim vas hominis confractum inutile efficitur, tales ſunt & dij illorum.

16 Conſtitutis illis in domo, oculi eorum pleni ſunt pulvere à pedibus introeuntium.

17 Et ſicut alicui qui regem offendit, circumſeptæ ſunt januæ: aut ſicut ad ſepulchrum adductum mortuum, ita tutantur ſacerdotes oſtia clauſuris & ſeris, ne à latronibus expolientur.

18 Lucernas accendunt illis, & quidem multas, ex quibus nullam videre poſſunt: ſunt autem ſicut trabes in domo.

19 Corda verò eorum dicunt elingere ſerpentes, qui de terra ſunt, dum comedunt eos, & veſtimentum ipſorum, & non ſentiunt.

20 Nigræ fiunt facies eorum à fumo, qui in domo fit.

21 Supra corpus eorum, & ſupra caput eorum volant noctuæ, & hirundines, & aves etiam ſimiliter & cattæ.

22 Unde ſciatis quia non ſunt dij. Ne ergo timueritis eos.

23 Aurum etiam quod habent, ad ſpeciem eſt. C
Niſi aliquis exterſerit æruginem, non fulgebunt: neque enim dum conflarentur, ſentiebant.

24 Ex omni pretio empta ſunt, in quibus ſpiritus non ineſt ipſis.

25 * Sine pedibus in humeris portantur, oſtentantes ignobilitatem ſuam hominibus. Confundantur etiam qui colunt ea. * Iſa. 46 c. 7.

26 Propterea ſi ceciderint in terram, à ſemetipſis non conſurgunt: neque ſi quis eum ſtatuerit rectum, per ſemetipſum ſtabit: ſed ſicut mortuis munera eorum illis apponentur.

27 Hoſtias illorum vendunt ſacerdotes ipſorum, & abutuntur: ſimiliter & mulieres eorum decerpentes, neque infirmo, neque mendicanti aliquid impertiunt;

28 * De ſacrificiis eorum fœtæ & menſtruatæ contingunt. Scientes itaque ex his quia non ſunt dij, ne timeatis eos.

29 Unde enim vocantur dij? Quia mulieres apponunt diis argenteis, & aureis, & ligneis:

30 Et in domibus eorum ſacerdotes ſedent, habentes tunicas ſciſſas, & capita, & barbam raſam, quorum capita nuda ſunt.

31 Audiunt autem clamantes contra deos ſuos, ſicut in cœna mortui.

32 Veſtimenta eorum auferunt ſacerdotes, & veſtiunt uxores ſuas, & filios ſuos. D

33 Neque ſi quid mali patiuntur ab aliquo, neque ſi quid boni, poterunt retribuere: neque regem conſtituere poſſunt, neque auferre.

34 Similiter neque dare divitias poſſunt, neque malum retribuere. Si quis illis votum voverit, & non reddiderit; neque hoc requirunt.

35 Hominem à morte non liberant, neque infirmum à potentiori eripiunt.

36 Hominem cæcum ad viſum non reſtituunt, de neceſſitate hominem non liberabunt.

37 Viduæ non miſerebuntur: neque orphanis benefacient.

38 Lapidibus de monte ſimiles ſunt dij illorum, lignei, & lapidei, & aurei, & argentei. Qui autem colunt ea, confundentur.

39 Quomodo ergo æſtimandum eſt, aut dicendum, illos eſſe deos?

40 Adhuc enim ipſis Chaldæis non honorantibus ea: qui cùm audierint mutum non poſſe loqui, offerunt illud ad Bel, poſtulantes ab eo loqui:

41 Quaſi poſſint ſentire qui non habent motum, & ipſi cùm intellexerint, relinquent ea: ſenſum enim non habent ipſi dij illorum.

42 Mulieres autem circumdatæ funibus in viis ſedent, ſuccendentes oſſa olivarum.

43 Cùm autem aliqua ex ipſis attracta ab aliquo
tranſeunte

Digitized by Google

E tranſeunte dormierit cum eo, proximæ ſuæ exprobrat quòd ea non ſit digna habita, ſicut ipſa, neque funis ejus diruptus ſit.

44 Omnia autem quæ illis fiunt, falſa ſunt. Quomodo æſtimandum aut dicendũ eſt, illos eſſe deos?

45 A fabris autem, & ab aurificibus facta ſũt. Nihil aliud erunt, niſi id quod volunt eſſe ſacerdotes.

46 Artifices etiam ipſi, qui ea faciunt, non ſunt multi temporis. Numquid ergo poſſunt ea quæ fabricata ſunt ab ipſis eſſe dij?

47 Reliquerunt autem falſa & opprobrium poſteà futuris.

48 Nam cùm ſupervenerit illis prælium, & mala; cogitant ſacerdotes apud ſe, ubi ſe abſcondant cum illis.

49 Quomodo ergo ſentiri debeant quoniam dij ſunt, qui nec de bello ſe liberant neque de malis ſe eripiunt?

50 Nam cùm ſint lignea, inaurata, & inargentata, ſcietur poſteà quia falſa ſunt, ab univerſis Gentibus & regibus: quæ manifeſta ſunt quia non ſunt dij, ſed opera manuum hominum, & nullum Dei opus cum illis.

51 Unde ergo notum eſt, quia non ſunt dij, ſed opera manuum hominum, & nullum Dei opus in ipſis eſt?

52 Regem regioni non ſuſcitant, neque pluviam hominibus dabunt.

F 53 Judicium quoque non diſcernent, neque regiones liberabunt ab injuria: quia nihil poſſunt, ſicut corniculæ inter medium cæli & terræ.

54 Etenim cùm inciderit ignis in domum deorum ligneorum, argenteorum, & aureorum, ſacerdotes quidem ipſorum fugient, & liberabuntur: ipſi verò ſicut trabes in medio comburentur:

55 Regi autem, & bello non reſiſtent. Quomodo ergo æſtimandum eſt, aut recipiendum quia dij ſunt?

56 Non à furibus, neque à latronibus ſe liberabunt dij lignei, & lapidei, & inaurati, & inargentati, quibus hi qui fortiores ſunt,

57 Aurum, & argentum, & veſtimentum, quo operti ſunt, auferent illis, & abibunt, nec ſibi auxilium ferent.

58 Itaque melius eſt eſſe regem oſtentantem virtutem ſuam; aut vas in domo utile, in quo gloriabitur qui poſſidet illud; vel oſtium in domo, quod cuſtodit quæ in ipſa ſunt; quàm falſi dij.

59 Sol quidem, & luna, ac ſidera cùm ſint ſplendida, & emiſſa ad utilitates, obaudiunt.

60 Similiter & fulgur cum apparuerit, perſpicuum eſt: idipſum autem & ſpiritus in omni regione ſpirat.

61 Et nubes, quibus cùm imperatum fuerit à Deo perambulare univerſum orbem, perficiunt quod imperatum eſt eis.

62 Ignis etiam miſſus deſuper ut conſumat montes, & ſilvas, facit quod præceptum eſt ei. G Hæc autem neque ſpeciebus, neque virtutibus uni eorum ſimilia ſunt.

63 Unde neque exiſtimandum eſt, neque dicendum, illos eſſe deos, quando non poſſunt neque judicium judicare, neque quidquam facere hominibus.

64 Scientes itaque quia non ſunt dij, ne ergo timueritis eos.

65 Neque enim regibus maledicent, neque benedicent.

66 Signa etiam in cælo Gentibus non oſtendunt, neque ut ſol lucebunt, neque illuminabunt ut luna.

67 Beſtiæ meliores ſunt illis, quæ poſſunt fugere ſub tectum, ac prodeſſe ſibi.

68 Nullo itaque modo nobis eſt manifeſtum quia ſunt dij: propter quod ne timeatis eos.

69 Nam ſicut in cucumerario formido nihil cuſtodit: ita ſunt dij illorum lignei, & argentei, & inaurati.

70 Eodem modo & in horto ſpina alba, ſupra quam omnis avis ſedet. Similiter & mortuo projecto in tenebris, ſimiles ſunt dij illorum lignei, & inaurati, & inargentati.

71 A purpura quoque & murice, quæ ſupra illos tineant, ſcietis itaque quia non ſunt dij. Ipſi etiam poſtremò comeduntur, & erunt opprobrium in regione.

72 Melior eſt homo juſtus, qui non habet ſimulachra: nam erit longè ab opprobriis.

PROPHETIA EZECHIELIS.

Caput Primum.

Tempus & locus quibus Ezechieli oſtenſæ ſunt viſiones Dei: nempe in medio ignis ſimilitudo quattuor animalium quæ deſcribuntur, ſimiliter & rotarum, firmamenti, throni, & hominis in throno ſedentis igne circumdati.

A 1 ET factum eſt in trigeſimo anno, in quarto, in quinta menſis, cùm eſſem in medio captivorum * juxta fluvium Chobar, aperti ſunt cæli, & vidi viſiones Dei.

* *Inf. 3. f. 23. 10. d. 20. 43. a. 3.*

2 In quinta menſis, ipſe eſt annus quintus transmigrationis regis Joachim,

3 Factum eſt verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi ſacerdotem in terra Chaldæorum, ſecus flumen Chobar: & facta eſt ſuper eum ibi manus Domini.

4 Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone; & nubes magna, & ignis involvens, & ſplendor in circuitu ejus: & de medio ejus quaſi ſpecies electri, id eſt de medio ignis: B

5 Et in medio ejus ſimilitudo quattuor animalium: & hic aſpectus eorum, ſimilitudo hominis in eis.

6 Quattuor

Digitized by Google

6 Quattuor facies uni, & quattuor pennæ uni.
7 Pedes eorum pedes recti, & planta pedis eo-
rum quaſi planta pedis vituli,& ſcintillæ quaſi aſ-
pectus æris candentis.
8 Et manus hominis ſub pennis eorum in quat-
tuor partibus:& facies & pennas per quattuor par-
tes habebant.
C 9 Junctæque erant pennæ eorum alterius ad al-
terum. non revertebantur cùm incederent : ſed
unumquodque ante faciem ſuam gradiebatur.
10 Similitudo autem vultus eorum : facies ho-
minis, & facies leonis à dextris ipſorum quattuor;
facies autem bovis , à ſiniſtris ipſorum quattuor,
& facies aquilæ deſuper ipſorum quattuor.
11 Facies eorum, & pennæ eorum extentæ de-
ſuper : duæ pennæ ſingulorum jungebantur , &
duæ tegebant corpora eorum :
12 Et unumquodque eorum coram facie ſua
ambulabat : ubi erat impetus ſpiritus , illuc gra-
diebantur , nec revertebantur cùm ambularent.
D 13 Et ſimilitudo animalium , aſpectus eorum
quaſi carbonum ignis ardentium,& quaſi aſpectus
lãpadarum.Hæc erat viſio diſcurrẽs in medio ani-
malium,ſplendor ignis,& de igne fulgur egrediẽs.
14 Et animalia ibant & revertebantur , in ſi-
militudinem fulguris coruſcantis.
15 Cúmque adſpicerem animalia,apparuit rota
una ſuper terram juxta animalia, habens quattuor
facies.
16 Et aſpectus rotarum , & opus earum , quaſi
viſio maris : & una ſimilitudo ipſarum quattuor:
& aſpectus earum & opera,quaſi ſit rota in medio
rotæ.
17 Per quattuor partes earum euntes ibant , &
non revertebantur cùm ambularent.
E 18 Statura quoque erat rotis , & altitudo , &
* Inf. 10. c. 12. horribilis aſpectus : & * totum corpus oculis ple-
num in circuitu ipſarum quattuor.
19 Cúmque ambularent animalia,ambulabant
pariter & rotæ juxta ea : & cùm elevarentur ani-
malia de terra , elevabantur ſimul & rotæ.
20 Quocumque ibat ſpiritus , illuc eunte ſpiri-
tu , & rotæ pariter elevabantur , ſequentes eum.
Spiritus enim vitæ erat in rotis.
21 Cum euntibus ibant , & cum ſtantibus ſta-
bant : & cum elevatis à terra , pariter elevaban-
tur & rotæ , ſequentes ea : quia ſpiritus vitæ erat
in rotis.
F 22 Et ſimilitudo ſuper capita animalium fir-
mamenti , quaſi aſpectus cryſtalli horribilis ; &
extenti ſuper capita eorum deſuper.
23 Sub firmamento autem pennæ eorum rectæ
alterius ad alterum : unumquodque duabus alis
velabat corpus ſuum,& alterũ ſimiliter velabatur.
24 Et audiebam ſonum alarum , quaſi ſonum
aquarum multarum , quaſi ſonum ſublimis Dei :
cùm ambularent quaſi ſonus erat multitudinis ut
ſonus caſtrorum. cúmque ſtarent , demittebantur
pennæ eorum.
G 25 Nam cùm fieret vox ſuper firmamentum,
quod erat ſuper caput eorum , ſtabant , & ſubmit-
tebant alas ſuas.
26 Et ſuper firmamentum,quod erat imminens
capiti eorum, quaſi aſpectus lapidis ſapphiri ſimi-
litudo throni : & ſuper ſimilitudinem throni , ſi-
militudo quaſi aſpectus hominis deſuper.
27 Et vidi quaſi ſpeciem electri , velut aſpe-
ctum ignis,intrinſecus ejus per circuitum : à lum-
bis ejus & deſuper, & à lumbis ejus uſque deor-
ſum , vidi quaſi ſpeciem ignis ſplendentis in
circuitu.
28 Velut aſpectum arcus cùm fuerit in nube in
die pluviæ. hic erat aſpectus ſplendoris per gyrũ.

CAPUT II.

Roboratur propheta exterritus,ut intrepidè arguat rebelles filios Iſraël , ſi quo modo tandem ab inveteratis peccatis reſipiſcant , & jubetur comedere librum ſcriptum intus & foris,in quo erant lamentationes , & carmen , & væ.

1 HÆc viſio ſimilitudinis gloriæ Domini : & A
vidi , & cecidi in faciem meam , & audivi
vocem loquentis. Et dixit ad me : Fili hominis
ſta ſuper pedes tuos , & loquar tecum.
2 Et ingreſſus eſt in me ſpiritus poſtquam locu-
tus eſt mihi , & ſtatuit me ſupra pedes meos : &
audivi loquentem ad me ,
3 Et dicentem : Fili hominis , mitto ego te ad B
filios Iſraël , ad Gentes apoſtatrices , quæ receſſe-
runt à me : ipſi & patres eorum prævaricati ſunt
pactum meum uſque ad diem hanc.
4 Et filij dura facie , & indomabili corde ſunt,ad
quos ego mitto te:& dices ad eos : Hæc dicit Do-
minus Deus :
5 Si fortè vel ipſi audiant , & ſi fortè quieſcant,
quoniam domus exaſperans eſt : & ſcient quia
propheta fuerit in medio eorum.
6 Tu ergo fili hominis ne timeas eos , neque C
ſermones eorum metuas , quoniam increduli &
ſubverſores ſunt tecum, & cum ſcorpionibus ha-
bitas. verba eorum ne timeas , & vultus eorum ne
formides , quia domus exaſperans eſt.
7 Loquêris ergo verba mea ad eos, ſi fortè au-
diant, & quieſcant : quoniam irritatores ſunt.
8 Tu autem fili hominis audi quæcumque lo- D
quor ad te , & noli eſſe exaſperans , ſicut domus
exaſperatrix eſt : aperi os tuum & comede quæ-
cumque ego do tibi.
9 Et vidi , & ecce manus miſſa ad me , in qua
erat involutus liber : & expandit illum coram me, * Apoc.
* qui erat ſcriptus intus & foris : & ſcriptæ erant 5. a. 1.
in eo lamentationes , & carmen , & væ.

CAPUT III.

Comeſto libro datur propheta facies adamantina , ut intrepidè arguat duriſſimos filios Iſraël in tranſmigratione conſtitutos : miſſus autem conſtituitur ſpeculator , qui ſi viſum imminens malum non annuntiaverit , ejus qui perit reus efficitur ; ſi autem annuntiaverit , animam ſuam liberat , etiam ſi alius pereat : deindè campum ingreſſus , viſâque ibi gloria Domini, jubetur in domo ſua includi, tamquam vinctus ac mutus.

1 ET dixit ad me : Fili hominis quodcunque A
inveneris comede : comede volumen iſtud,
& vadens loquere ad filios Iſraël.
2 Et aperui os meum,& cibavit me volumine
illo :
3 Et dixit ad me : Fili hominis venter tuus
comedet , & viſcera tua complebuntur volumi-
ne iſto, quod ego do tibi. * Et comedi illud : & * Apoc.
factum eſt in ore meo ſicut mel dulce. 10. d. 9. 10.
4 Et dixit ad me : Fili hominis vade ad domum
Iſraël , & loquêris verba mea ad eos.

5 Non

Digitized by Google

5 Non enim ad populum profundi ſermonis
& ignotæ linguæ tu mitteris, ad domum Iſraël:
6 Neque ad populos multos profundi ſermonis,
& ignotæ linguæ, quorum non poſſis audire ſer-
mones: & ſi ad illos mittereris, ipſi audirent te.
B 7 Domus autem Iſraël nolunt audire te: quia
nolunt audire me, omnis quippe domus Iſraël at-
trita fronte eſt, & duro corde.
8 Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus
eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eo-
rum.
9 Ut adamantem,& ut ſilicem dedi faciem tuam:
ne timeas eos, neque metuas à facie eorum: quia
domus exaſperans eſt.
10 Et dixit ad me: Fili hominis, omnes ſer-
mones meos, quos ego loquor ad te, aſſume in
corde tuo, & auribus tuis audi:
C 11 Et vade ingredere ad tranſmigrationem, ad
filios populi tui, & loquêris ad eos, & dices eis:
Hæc dicit Dominus Deus: ſi fortè audiant, &
quieſcant.
12 Et aſſumpſit me ſpiritus, & audivi poſt me
vocem commotionis magnæ: Benedicta gloria
Domini de loco ſuo;
13 Et vocem alarum animalium percutientium
alteram ad alteram, & vocem rotarum ſequen-
tium animalia, & vocem commotionis magnæ.
D 14 Spiritus quoque levavit me, & aſſumpſit
me: & abii amarus in indignatione ſpiritus mei:
manus enim Domini erat mecum,confortans me.
15 Et veni ad tranſmigrationem, ad acervum
novarum frugum,ad eos qui habitabant juxta flu-
men Chobar, & ſedi ubi illi ſedebant: & manſi
ibi ſeptem diebus mœrens in medio eorum.
16 Cùm autem pertranſiſſent ſeptem dies, fa-
ctum eſt verbum Domini ad me, dicens:
* Inf. 33. b. 7. 17 * Fili hominis ſpeculatorem dedi te domui
Iſraël: & audies de ore meo verbum, & annun-
tiabis eis ex me.
E 18 Si dicente me ad impium: Morte morieris:
non annuntiaveris ei, neque locutus fueris ut
avertatur à via ſua impia, & vivat: ipſe impius in
iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem ejus
de manu tua requiram.
19 Si autem tu annuntiaveris impio,& ille non
fuerit converſus ab impietate ſua,& à via ſua im-
pia: ipſe quidem in iniquitate ſua morietur, tu
autem animam tuam liberaſti.
20 Sed & ſi converſus juſtus à juſtitia ſua fuerit,
& fecerit iniquitatem: ponam offendiculum co-
ram eo, ipſe morietur,quia non annuntiaſti ei: in
peccato ſuo morietur, & non erunt in memoria
juſtitiæ ejus, quas fecit: ſanguinem verò ejus de
manu tua requiram.
F 21 Si autem tu annuntiaveris juſto ut non pec-
cet juſtus, & ille non peccaverit: vivens vivet,
quia annuntiaſti ei, & tu animam tuam liberaſti.
22 Et facta eſt ſuper me manus Domini,& di-
xit ad me: Surgens egredere in campum, & ibi
loquar tecum.
23 Et ſurgens egreſſus ſum in campum: & ec-
ce ibi gloria Domini ſtabat quaſi gloria, quam vi-
* Sup. 1. a. 3. di * juxta fluvium Chobar: & cecidi in faciem
meam.

24 Et ingreſſus eſt in me ſpiritus, & ſtatuit me
ſuper pedes meos: & locutus eſt mihi,& dixit ad G
me: Ingredere,& includere in medio domus tuæ.
25 Et tu fili hominis, ecce data ſunt ſuper te
vincula, & ligabunt te in eis: & non egredieris
de medio eorum.
26 Et linguam tuam adhærere faciam palato
tuo, & eris mutus, nec quaſi vir objurgans: quia
domus exaſperans eſt.
27 Cùm autem locutus fuero tibi, aperiam os
tuum,& dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
Qui audit, audiat: & qui quieſcit, quieſcat: quia
domus exaſperans eſt.

CAPUT IV.

Iubetur propheta figurare obſidionem Ieruſalem, ac dormire ſuper latus ſiniſtrum 390. diebus, ſuper dextrum verò 40. ac vilem cibum & fœdè confectum ſibi præparare: quibus deſignet calamitatem filiorum Iſraël, obſidionem & afflictionem habitantium Ieroſolymis.

1 ET tu fili hominis ſume tibi laterem, & po- A
nes eum coram te: & deſcribes in eo civi-
tatem Jeruſalem.
2 Et ordinabis adverſus eam obſidionem, &
ædificabis munitiones, & comportabis aggerem,
& dabis cōtra eam caſtra,& pones arietes in gyro.
3 Et tu ſume tibi ſartaginem ferream, & pones
eam in murum ferreum inter te, & inter civita-
tem: & obfirmabis faciem tuam ad eam,& erit in
obſidionem, & circumdabis eam: ſignum eſt do-
mui Iſraël.
4 Et tu dormies ſuper latus tuum ſiniſtrum, &
pones iniquitates domus Iſraël ſuper eo, numero
dierum quibus dormies ſuper illud,& aſſumes ini-
quitatem eorum.
5 Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum, B
numero dierum trecentos & nonaginta dies: &
portabis iniquitatem domus Iſraël.
6 Et cùm compleveris hæc, dormies ſuper latus
tuum dexterum ſecundò: & * aſſumes iniquita- * Num. 14. 34.
tem domus Juda quadraginta diebus. diem pro an-
no, diem, inquam, pro anno dedi tibi.
7 Et ad obſidionem Jeruſalem convertes faciem
tuam, & brachium tuum erit extentum: & pro-
phetabis adverſus eam.
8 Ecce circumdedi te vinculis: & non te con-
vertes à latere tuo in latus aliud, donec compleas
dies obſidionis tuæ.
9 Et tu ſume tibi frumentum, & hordeum, &
fabam, & lentem,& milium, & viciam: & mittes
ea in vas unum, & facies tibi panes numero die-
rum quibus dormies ſuper latus tuum: trecentis
& nonaginta diebus comedes illud.
10 Cibus autem tuus quo veſcêris, erit in pon- C
dere viginti ſtateres in die: à tempore uſque ad
tempus comedes illud.
11 Et aquam in menſura bibes, ſextam partem
hinc: à tempore uſque ad tempus bibes illud.
12 Et quaſi ſubcinericium hordeaceum come-
des illud: & ſtercore,quod egreditur de homine,
operies illud in oculis eorum.
13 Et dixit Dominus: Sic comedent filii Iſraël
* panem ſuum pollutum inter Gentes, ad quas * Oſe. 9. a. 4.
ejiciam eos.
14 Et dixi: A a a, Domine Deus, ecce anima

 mea

mea non eſt polluta; & morticinum: & laceratum à beſtiis non comedi ab infantia mea uſque nunc, & non eſt ingreſſa in os meum omnis caro immunda.

D 15 Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimum boum pro ſtercoribus humanis: & facies panem tuum in eo.

16 Et dixit ad me: Fili hominis: * Ecce ego conteram baculum panis in Jeruſalem: & comedent panem in pondere, & in ſolicitudine: & aquam in menſura, & in anguſtia bibent:

*Inf. 5. d. 16. 14. e. 13.

17 Ut deficientibus pane & aqua, corruat unuſquiſque ad fratrem ſuum: & contabeſcant in iniquitatibus ſuis.

CAPUT V.

Per detonſos capitis & barbæ prophetæ pilos juſſu Domini, variéque conſumptos, deſignantur Iudæi, propter ſua peccata fame & gladio conſumendi; ſic ut patres filios, & filij patres comedant; reliqui verò in captivitatem ducendi, ubi ſint opprobrium ac ſtupor Gentibus, quarum ſuperarunt ſcelera.

A 1 ET tu fili hominis ſume tibi gladium acutum, radentem pilos: & aſſumes eum, & duces per caput tuum, & per barbam tuam: & aſſumes tibi ſtateram ponderis, & divides eos.

2 Tertiam partem igni combures in medio civitatis, juxta completionem dierum obſidionis: & aſſumes tertiam partem, & concides gladio in circuitu ejus: tertiam verò aliam diſperges in ventum, & gladium nudabo poſt eos.

3 Et ſumes inde parvum numerum: & ligabis eos in ſummitate pallij tui.

4 Et ex eis rurſum tolles, & projicies eos in medio ignis, & combures eos igni: & ex eo egredietur ignis in omnem domum Iſraël.

5 Hæc dicit Dominus Deus: Iſta eſt Jeruſalem, in medio Gentium poſui eam, & in circuitu ejus terras.

B 6 Et contempſit judicia mea, ut plus eſſet impia quàm Gentes; & præcepta mea, ultrà quàm terræ quæ in circuitu ejus ſunt. judicia enim mea projecerunt, & in præceptis meis non ambulaverunt.

7 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Quia ſuperaſtis Gentes, quæ in circuitu veſtro ſunt, & in præceptis meis non ambulaſtis, & judicia mea non feciſtis, & juxta judicia Gentium, quæ in circuitu veſtro ſunt, non eſtis operati;

8 Ideò hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, & ipſe ego faciam in medio tui judicia in oculis Gentium.

9 Et faciam in te quod non feci, & quibus ſimilia ultrà non faciam, propter omnes abominationes tuas.

10 Ideò patres comedent filios in medio tui, & filij comedent patres ſuos, & faciam in te judicia, & ventilabo univerſas reliquias tuas in omnem ventum.

C 11 Idcircò vivo ego, dicit Dominus Deus: Niſi pro eo quòd ſanctum meum violaſti in omnibus offenſionibus tuis, & in cunctis abominationibus tuis: ego quoque confringam, & non parcet oculus meus, & non miſerebor.

12 Tertia pars tui peſte morietur, & fame conſumetur in medio tui: & tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo: tertiam verò partem tuam in omnem ventum diſpergam, & gladium evaginabo poſt eos.

13 Et complebo furorem meum, & requieſcere faciam indignationem meam in eis, & conſolabor: & ſcient quia ego Dominus locutus ſum in zelo meo, cùm implevero indignationem meam in eis.

14 Et dabo te in deſertum & in opprobrium Gentibus, quæ in circuitu tuo ſunt, in conſpectu omnis prætereuntis. D

15 Et eris opprobrium, & blaſphemia, exemplum, & ſtupor in Gentibus, quæ in circuitu tuo ſunt, cùm fecero in te judicia in furore, & in indignatione, & in increpationibus iræ.

16 Ego Dominus locutus ſum: Quando miſero ſagittas famis peſſimas in eos; quæ erunt mortiferæ, & quas mittam ut diſperdam vos: & famem congregabo ſuper vos, & * conteram in vobis baculum panis.

*Sup. 4. d. 16. Inf. 14. d. 13.

17 Et immittam in vos famem, & beſtias peſſimas uſque ad internecionem: & peſtilentia & ſanguis tranſibunt per te, & gladium inducam ſuper te. ego Dominus locutus ſum.

CAPUT VI.

Propter multiplicem idololatriam filiorum Iſraël, prædicuntur eorum urbes & excelſa diſſipanda, & qui peſtem, gladium & famem evaſerint, diſpergendi inter Gentes, ubi malis preſſi, convertentur ad Dominum.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: A

2 Fili hominis pone faciem tuam ad montes Iſraël, & prophetabis ad eos,

3 Et dices: * Montes Iſraël audite verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus montibus, & collibus, rupibus, & vallibus: Ecce ego inducam ſuper vos gladium, & diſperdam excelſa veſtra,

*Inf. 36. a. 1.

4 Et demoliar aras veſtras, & confringentur ſimulachra veſtra: & dejiciam interfectos veſtros ante idola veſtra.

5 Et dabo cadavera filiorum Iſraël ante faciem ſimulachrorum veſtrorum: & diſpergam oſſa veſtra circum aras veſtras,

6 In omnibus habitationibus veſtris. Urbes deſertæ erunt, & excelſa demolientur, & diſſipabuntur: & interibunt aræ veſtræ, & confringentur: & ceſſabunt idola veſtra, & conterentur delubra veſtra, & delebuntur opera veſtra. B

7 Et cadet interfectus in medio veſtri: & ſcietis quia ego ſum Dominus.

8 Et relinquam in vobis eos, qui fugerint gladium in Gentibus, cùm diſperſero vos in terris.

9 Et recordabuntur mei liberati veſtri in Gentibus, ad quas captivi ducti ſunt: quia contrivi cor eorum fornicans, & recedens à me; & oculos eorum fornicantes poſt idola ſua: & diſplicebunt ſibimet ſuper malis quæ fecerunt in univerſis abominationibus ſuis. C

10 Et ſcient, quia ego Dominus non fruſtrà locutus ſum, ut facerem eis malum hoc.

11 Hæc dicit Dominus Deus: Percute manum tuam, & allide pedem tuum, & dic: Heu, ad omnes abominationes malorum domus Iſraël: quia gladio, fame, & peſte ruituri ſunt.

12 Qui longè eſt, peſte morietur: qui autem propè,

Digitized by Google

propè, gladio corruet: & qui relictus fuerit, & ob-
ſeſſus, fame morietur: & complebo indignatio-
nem meam in eis.

D 13 Et ſcietis quia ego Dominus, cùm fuerint
interfecti veſtri in medio idolorum veſtrorum, in
circuitu ararum veſtrarum, in omni colle excel-
ſo, & in cunctis ſummitatibus montium, & ſub-
tus omne lignum nemoroſum, & ſubtus univer-
ſam quercum frondoſam, locum ubi accenderunt
thura redolentia univerſis idolis ſuis.

14 Et extendam manum meam ſuper eos: & fa-
ciam terram deſolatam & deſtitutam, à deſerto
Deblatha, in omnibus habitationibus eorum: &
ſcient quia ego Dominus.

Caput VII.

*Denuntiat propheta totius terræ Iuda extremam & inevita-
bilem vaſtationem proximè imminere propter ipſorum ſcelera.*

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
2 Et tu fili hominis, hæc dicit Dominus
Deus terræ Iſraël: Finis venit, venit finis ſuper
quattuor plagas terræ.

3 Nunc finis ſuper te, & immittam furorem
meum in te: & judicabo te juxta vias tuas: &
ponam contra te omnes abominationes tuas.

4 Et non parcet oculus meus ſuper te, & non
miſerebor: ſed vias tuas ponam ſuper te, & abo-
minationes tuæ in medio tui erunt: & ſcietis quia
ego Dominus.

B 5 Hæc dicit Dominus Deus: Afflictio una, af-
flictio ecce venit.

6 Finis venit, venit finis, evigilavit adverſum
te: ecce venit.

7 Venit contritio ſuper te, qui habitas in ter-
ra: venit tempus, propè eſt dies occiſionis, &
non gloriæ montium.

8 Nunc de propinquo effundam iram meam
ſuper te, & complebo furorem meum in te: & ju-
dicabo te juxta vias tuas, & imponam tibi omnia
ſcelera tua.

C 9 Et non parcet oculus meus, nec miſerebor,
ſed vias tuas imponam tibi, & abominationes tuæ
in medio tui erunt: & ſcietis quia ego ſum Do-
minus percutiens.

10 Ecce dies, ecce venit: egreſſa eſt contritio,
floruit virga, germinavit ſuperbia:

11 Iniquitas ſurrexit in virga impietatis; non
ex eis, & non ex populo, neque ex ſonitu eorum:
& non erit requies in eis.

12 Venit tempus, appropinquavit dies: qui
emit, non lætetur: & qui vendit, non lugeat: quia
ira ſuper omnem populum ejus.

D 13 Quia qui vendit, ad id quod vendidit, non
revertetur, & adhuc in viventibus vita eorum.
viſio enim ad omnem multitudinem ejus non re-
gredietur: & vir in iniquitate vitæ ſuæ non con-
fortabitur.

14 Canite tuba, præparentur omnes, & non
eſt qui vadat ad prælium: ira enim mea ſuper uni-
verſum populum ejus.

15 Gladius foris; & peſtis & fames intrinſecus:
qui in agro eſt, gladio morietur: & qui in civi-
tate, peſtilentia & fame devorabuntur.

16 Et ſalvabuntur qui fugerint ex eis: & erunt
in montibus quaſi columbæ convallium omnes
trepidi, unuſquiſque in iniquitate ſua.

17 Omnes manus diſſolventur, & omnia genua
fluent aquis.

18 * Et accingent ſe ciliciis, & operiet eos E
formido, & in omni facie confuſio, & in univerſis * Iſa. 15. a. 2.
capitibus eorum calvitium. Ier. 48. f. 37.

19 Argentum eorum foras projicietur, & aurum
eorum in ſterquilinium erit. * Argentum eorum, * Prov. 11. a. 4.
& aurum eorum non valebit liberare eos in die Sophon. 1. d. 18.
furoris Domini. Animam ſuam non ſaturabunt, Eccli. 5. c. 10.
& ventres eorum non implebuntur: quia ſcan-
dalum iniquitatis eorum factum eſt.

20 Et ornamentum monilium ſuorum in ſuper- F
biam poſuerunt, & imagines abominationum
ſuarum & ſimulachrorum fecerunt ex eo: prop-
ter hoc dedi eis illud in immunditiam:

21 Et dabo illud in manus alienorum ad diri-
piendum, & impiis terræ in prædam, & conta-
minabunt illud.

22 Et avertam faciem meam ab eis, & violabunt
arcanum meum: & introibunt in illud emiſſarij,
& contaminabunt illud.

23 Fac concluſionem: quoniam terra plena eſt
judicio ſanguinum, & civitas plena iniquitate.

24 Et adducam peſſimos de Gentibus, & poſ- G
ſidebunt domos eorum: & quieſcere faciam ſu-
perbiã potentium, & poſſidebunt ſanctuaria eorũ.

25 Anguſtia ſuperveniente, requirent pacem,
& non erit.

26 Conturbatio ſuper conturbationem veniet,
& auditus ſuper auditum: & quærent viſionem
de propheta, & lex peribit à ſacerdote, & conſi-
lium à ſenioribus.

27 Rex lugebit, & princeps induetur mœrore,
& manus populi terræ conturbabuntur. Secun-
dùm viam eorum faciam eis, & ſecundùm judicia
eorum judicabo eos: & ſcient quia ego Dominus.

Caput VIII.

*Ezechiel poſt viſam Dei ſimilitudinem, ſpiritu raptus in Ie-
ruſalem, videt peſſimas Iudæorum idololatrias ſub variis figuris:
quare dicit Dominus ſe eis non parciturum, nec orationes exau-
diturum.*

1 ET factum eſt in anno ſexto, in ſexto men- A
ſe, in quinta menſis: ego ſedebam in domo
mea, & ſenes Juda ſedebant coram me, & ceci-
dit ibi ſuper me manus Domini Dei.

2 Et vidi, & ecce ſimilitudo quaſi aſpectus ig-
nis: ab aſpectu lumborum ejus, & deorſum, ig-
nis: & à lumbis ejus, & ſurſum, quaſi aſpectus
ſplendoris, ut viſio electri.

3 * Et emiſſa ſimilitudo manus apprehendit * Dan.
me in cincinno capitis mei: & elevavit me ſpi- 14.
ritus inter terram & cælum: & adduxit me in Je- B
ruſalem in viſione Dei, juxta oſtium interius,
quod reſpiciebat ad Aquilonem, ubi erat ſtatutum
idolum zeli ad provocandam æmulationem.

4 Et ecce ibi gloria Dei Iſraël, ſecundùm vi-
ſionem quam videram in campo.

5 Et dixit ad me: Fili hominis, leva oculos tuos C
ad viam Aquilonis. Et levavi oculos meos ad viam
Aquilonis: & ecce ab Aquilone portæ altaris, ido-
lum zeli in ipſo introitu.

6 Et dixit ad me: Fili hominis, putáſne, vides
tu quid iſti faciunt, abominationes magnas, quas
domus

Digitized by Google

domus Iſraël facit hîc ut procul recedam à ſan-
ctuario meo ? & adhuc converſus videbis abomi-
nationes majores.
7 Et introduxit me ad oſtium atrij : & vidi, &
ecce foramen unum in pariete.
D 8 Et dixit ad me : Fili hominis fode parietem.
Et cùm fodiſſem parietem,apparuit oſtium unum.
9 Et dixit ad me : Ingredere, & vide abomina-
tiones peſſimas, quas iſti faciunt hîc.
10 Et ingreſſus vidi, & ecce omnis ſimilitudo
reptilium & animalium , abominatio, & univerſa
idola , domus Iſraël depicta erant in pariete in cir-
cuitu per totum.
E 11 Et ſeptuaginta viri de ſenioribus domus
Iſraël, & Jezonias filius Saphan ſtabat in medio
eorum , ſtantium ante picturas : & unuſquiſque
habebat thuribulum in manu ſua:& vapor nebu-
læ de thure conſurgebat.
12 Et dixit ad me : Certè vides fili hominis
quæ ſeniores domus Iſraël faciunt in tenebris,
unuſquiſque in abſcondito cubiculi ſui : dicunt
enim:Non videt Dominus nos , dereliquit Do-
minus terram.
F 13 Et dixit ad me : Adhuc converſus videbis
abominationes majores, quas iſti faciunt.
14 Et introduxit me per oſtium portæ domus
Domini, quod reſpiciebat ad Aquilonem : & ecce
ibi mulieres ſedebant plangentes Adonidem.
15 Et dixit ad me:Certè vidiſti fili hominis:ad-
huc cõverſus videbis abominationes majores his.
16 Et introduxit me in atrium domus Domini
interius : & ecce in oſtio templi Domini inter ve-
ſtibulum & altare,quaſi vigintiquinque viri, dorſa
habentes contra templum Domini , & facies ad
Orientem : & adorabant ad ortum Solis.
G 17 Et dixit ad me : Certè vidiſti fili hominis :
numquid leve eſt hoc domui Juda , ut facerent
abominationes iſtas , quas fecerunt hîc : quia re-
plentes terram iniquitate,converſi ſunt ad irritan-
dum me?& ecce applicant ramum ad nares ſuas.
18 Ergo & ego faciam in furore : non parcet
oculus meus , nec miſerebor : & cùm clamave-
rint ad aures meas voce magna , non exau-
diam eos.

CAPUT IX.

Apparentes ſex viri jubentur omnes in Ieruſalem trucidare, qui a viro lineis veſtito non ſunt ſigno thau notati : quo facto Dominus exclamanti propheta reſpondet id futurum exigentibus ipſorum criminibus.

A 1 ET clamavit in auribus meis voce magna,di-
cens : Appropinquaverunt viſitationes ur-
bis, & unuſquiſque vas interfectionis habet in
manu ſua.
2 Et ecce ſex viri veniebant de via portæ ſupe-
rioris, quæ reſpicit ad Aquilonem : & uniuſcujuſ-
que vas interitus in manu ejus: vir quoque unus
in medio eorum veſtitus erat lineis, & atramenta-
rium ſcriptoris ad renes ejus : & ingreſſi ſunt, &
ſteterunt juxta altare æreum :
B 3 Et gloria Domini Iſraël aſſumpta eſt de che-
rub, quæ erat ſuper eum ad limen domus: & vo-
cavit virum , qui indutus erat lineis , & atramen-
tarium ſcriptoris habebat in lumbis ſuis.
4 Et dixit Dominus ad eum : Tranſi per me-
diam civitatem in medio Jeruſalem : * & ſigna *Exo. 12. b.7. Apoc.7. a.3.
thau ſuper frontes virorum gementium,& dolen-
tium ſuper cunctis abominationibus,quæ fiunt in
medio ejus.
5 Et illis dixit , audiente me : Tranſite per ci-
vitatem ſequentes eum , & percutite : non parcat
oculus veſter , neque miſereamini. C
6 Senem ,adoleſcentulum , & virginem, par-
vulum , & mulieres , interficite uſque ad interne-
cionem : omnem autem , ſuper quem videritis
thau , ne occidatis , & à ſanctuario meo incipite.
Cœperunt ergo à viris ſenioribus, qui erant ante
faciem domus.
7 Et dixit ad eos : Contaminate domum,& im-
plete atria interfectis: egredimini. Et egreſſi ſunt,
& percutiebant eos qui erant in civitate.
8 Et cæde completa , remanſi ego : ruíque ſu-
per faciem meam , & clamans aio : Heu , heu ,
heu Domine Deus : ergóne diſperdes omnes re-
liquias Iſraël , effundens furorem tuum ſuper Je-
ruſalem ?
9 Et dixit ad me : Iniquitas domus Iſraël & D
Juda , magna eſt nimis valdè , & repleta eſt terra
ſanguinibus , & civitas repleta eſt averſione : di-
xerunt enim : Dereliquit Dominus terram , &
Dominus non videt.
10 Igitur & meus non parcet oculus,neque mi-
ſerebor : viam eorum ſuper caput eorum reddam.
11 Et ecce vir, qui erat indutus lineis , qui ha-
bebat atramentarium in dorſo ſuo , reſpondit ver-
bum , dicens : Feci ſicut præcepiſti mihi.

CAPUT X.

Iubetur vir lineis veſtitus accipere prunas ignis de medio rotarum , quæ ſunt ſubtus cherubim , & ſuper civitatem effundere : deſcribitur viſio Dei, cherubim , & quattuor rotarum.

1 ET vidi, & ecce in firmamento,quod erat ſu- A
per caput cherubim , quaſi lapis ſapphirus,
quaſi ſpecies ſimilitudinis ſolij , apparuit ſuper ea.
2 Et dixit ad virum , qui indutus erat lineis,&
ait : Ingredere in medio rotarum , quæ ſunt ſub-
tus cherubim,& imple manum tuam prunis ignis,
quæ ſunt inter cherubim, & effunde ſuper civita-
tem. Ingreſſúſque eſt in conſpectu meo :
3 Cherubim autem ſtabant à dextris domus
cùm ingrederetur vir , & nubes implevit atrium
interius.
4 Et elevata eſt gloria Domini deſuper cherub
ad limen domus : & repleta eſt domus nube , &
atrium repletum eſt ſplendore gloriæ Domini.
5 Et ſonitus alarum cherubim audiebatur uſ-
que ad atrium exterius , quaſi vox Dei omnipo-
tentis loquentis.
6 Cúmque præcepiſſet viro, qui indutus erat B
lineis,dicens : Sume ignem de medio rotarum,quę
ſunt inter cherubim : ingreſſus ille ſtetit juxta
rotam.
7 Et extendit cherub manum de medio che-
rubim, ad ignem, qui erat inter cherubim:& ſum-
pſit , & dedit in manus ejus, qui indutus erat li-
neis : qui accipiens egreſſus eſt.
8 Et apparuit in cherubim ſimilitudo manus
hominis ſubtus pennas eorum.
9 Et vidi,& ecce quattuor rotę juxta cherubim:
rota una juxta cherub unum , & rota alia juxta
cherub

Digitized by Google

cherub unum : ſpecies autem rotarum erat quaſi
viſio lapidis chryſolithi.
10 Et aſpectus earum ſimilitudo una quattuor :
quaſi ſit rota in medio rotæ.
11 Cúmque ambularent, in quattuor partes gra-
diebantur : & non revertebantur ambulantes, ſed
ad locum, ad quem ire declinabat quæ prima
C erat,ſequebantur & ceteræ, nec convertebantur.
12 Et omne corpus earum, & colla, & manus,
& pennæ, & circuli,plena erant oculis, in circui-
tu quattuor rotarum.
13 Et rotas iſtas vocavit volubiles, audiente
me.
14 Quattuor autẽ facies habebat unũ:facies una,
facies cherub : & facies ſecunda, facies hominis:
& in tertio facies leonis:& in quarto facies aquilæ.
15 Et elevata ſunt cherubim : ipſum eſt ani-
mal, quod videram juxta fluvium Chobar.
16 Cúmque ambularent cherubim, ibant pa-
riter & rotæ juxta ea : & cùm elevarent cherubim
alas ſuas ut exaltarentur de terra, non reſidebant
rotæ, ſed & ipſæ juxtà erant.
17 Stantibus illis, ſtabant : & cum elevatis ele-
vabantur. ſpiritus enim vitæ erat in eis.
18 Et egreſſa eſt gloria Domini à limine tem-
D pli : & ſtetit ſuper cherubim.
19 Et elevantia cherubim alas ſuas exaltata ſunt
à terra coram me & illis egredientibus, rotæ quo-
que ſubſecutæ ſunt : & ſtetit in introitu portæ
domus Domini orientalis:& gloria Dei Iſraël erat
ſuper ea.
* Sup. 1. a.1.3. 20 Ipſum eſt animal, quod vidi ſubter Deum
Iſrael * juxta fluvium Chobar : & intellexi quia
cherubim eſſent.
21 Quattuor vultus uni, & quattuor alæ uni:&
ſimilitudo manus hominis ſub alis eorum.
22 Et ſimilitudo vultuum eorum, ipſi vultus
quos videram juxta fluvium Chobar, & intuitus
eorum, & impetus ſingulorum ante faciem ſuam
ingredi.

Caput XI.

*Adverſus Iezoniam & Pheltiam qui dicebant, peſſimum tra-
ctantes conſilium,* Nónne dudum ædificatæ ſunt domus?hæc eſt
lebes,nos autem carnes ; *vaticinatur illos & quotquot nolunt
reſipiſcere puniendos : & prophetante Ezechiele mortuus eſt
Pheltias : reliquias autem Iſraël dicit ſe reducturum in terram
ipſorum, & daturum eis cor carneum, ut colant ac timeant
Dominum.*

A 1 ET elevavit me ſpiritus, & introduxit me ad
portam domus Domini orientalem,quæ reſ-
picit ad ſolis ortum : & ecce in introitu portæ vi-
gintiquinque viri : & vidi in medio eorum Jezo-
niam filium Azur, & Pheltiam filium Banaiæ,
principes populi.
2 Dixítque ad me : Fili hominis, hi ſunt viri,
qui cogitant iniquitatem, & tractant conſilium
peſſimum in urbe iſta.
3 Dicentes : Nónne dudum ædificatæ ſunt do-
mus ? hæc eſt lebes, nos autem carnes.
4 Idcircò vaticinare de eis,vaticinare fili homi-
nis.
5 Et irruit in me ſpiritus Domini & dixit ad me:
Loquere:Hæc dicit Dominus : Sic locuti eſtis do-
mus Iſraël, & cogitationes cordis veſtri ego novi.
6 Plurimos occidiſtis in urbe hac, & impleſtis
vias ejus interfectis.
7 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Inter- B
fecti veſtri,quos poſuiſtis in medio ejus, hi ſunt
carnes, & hæc eſt lebes : & educam vos de me-
dio ejus.
8 Gladium metuiſtis, & gladium inducam ſu-
per vos,ait Dominus Deus.
9 Et ejiciam vos de medio ejus,dabóque vos in
manu hoſtium,& faciam in vobis judicia.
10 Gladio cadetis : in finibus Iſraël judicabo
vos, & ſcietis quia ego Dominus.
11 Hæc non erit vobis in lebetem, & vos non
eritis in medio ejus in carnes : in finibus Iſraël ju-
dicabo vos.
12 Et ſcietis quia ego Dominus:quia in præcep-
tis meis non ambulaſtis, & judicia mea non fe-
ciſtis,ſed juxta judicia Gentium, quæ in circuitu
veſtro ſunt, eſtis operati.
13 Et factum eſt, cùm prophetarem, Pheltias
filius Banaiæ mortuus eſt : & cecidi in faciem
meam clamans voce magna,& dixi:Heu,heu,heu
Domine Deus : conſummationem tu facis reli-
quiarum Iſraël ?
14 Et factum eſt verbum Domini ad me,dicens:
15 Fili hominis, fratres tui, fatres tui,viri pro- C
pinqui tui,& omnis domus Iſraël,univerſi,quibus
dixerunt habitatores Jeruſalem : Longè recedite
à Domino,nobis data eſt terra in poſſeſſionem.
16 Propterea hæc dicit Dominus Deus, quia
longè feci eos in Gentibus, & quia diſperſi eos in
terris:ero eis in ſanctificationem modicam in ter-
ris, ad quas venerunt.
17 Propterea loquere : Hæc dicit Dominus
Deus : Congregabo vos de populis, & adunabo
de terris in quibus diſperſi eſtis, dabóque vobis
humum Iſraël.
18 Et ingredientur illuc, & auferent omnes
offenſiones,cũctáſque abominationes ejus de illa.
19 * Et dabo eis cor unum, & ſpiritum novum * Jer. 31. c. 33.
tribuam in viſceribus eorum : & auferam cor la- infr. 36.
pideum de carne eorum,& dabo eis cor carneum: c. 26.
20 Ut in præceptis meis ambulent,& judicia mea D
cuſtodiant, faciántque ea : & ſint mihi in popu-
lum, & ego ſim eis in Deum.
21 Quorum cor poſt offendicula & abomina-
tiones ſuas ambulat,horum viam in capite ſuo po-
nam : dicit Dominus Deus.
22 Et elevaverunt cherubim alas ſuas, & rotæ
cum eis : & gloria Dei Iſraël erat ſuper ea.
23 Et aſcendit gloria Domini de medio civita-
tis,ſtetítque ſuper montẽ,qui eſt ad Orientẽ urbis.
24 Et ſpiritus levavit me, adduxítque in Chal-
dæam ad tranſmigrationem, in viſione, in ſpiritu
Dei : & ſublata eſt à me viſio, quam videram.
25 Et locutus ſum ad tranſmigrationem omnia
verba Domini, quæ oſtenderat mihi.

Caput. XII.

*Ezechiel ſuis factis portendit futuram Jeruſalem & regis ip-
ſius captivitatem, reliquis gladio, peſte & fame in Jeruſalem
conſumptis : oſtendit etiam viſionem prophetarum non caſſam
futuram, nec in longum differendam.*

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: A
2 Fili hominis in medio domus exaſperãtis

tu habitas: qui oculos habent ad videndum, &
non vident: & aures ad audiendum, & non au-
diunt: quia domus exaſperans eſt.
3 Tu ergo fili hominis, fac tibi vaſa tranſmi-
grationis, & tranſmigrabis per diem coram eis:
tranſmigrabis autem de loco tuo ad locum alte-
rum, in conſpectu eorum, ſi fortè aſpiciant: quia
domus exaſperans eſt.
B 4 Et efferes foras vaſa tua quaſi vaſa tranſmi-
grantis per diem in conſpectu eorum: tu autem
egredieris veſpere coram eis, ſicut egreditur
migrans.
5 Ante oculos eorum perfode tibi parietem: &
egredieris per eum.
6 In conſpectu eorum in humeris portaberis,in
caligine effereris:faciem tuam velabis, & non vi-
debis terram:quia portẽtum dedi te domui Iſraël.
7 Feci ergo ſicut præceperat mihi Dominus:
vaſa mea protuli quaſi vaſa tranſmigrantis per
diem: & veſpere perfodi mihi parietem manu:&
in caligine egreſſus ſum, in humeris portatus in
conſpectu eorum.
C 8 Et factus eſt ſermo Domini manè ad me, di-
cens:
9 Fili hominis, numquid non dixerunt ad te
domus Iſraël, domus exaſperans: Quid tu facis?
10 Dic ad eos:Hęc dicit Dominus Deus:Super
ducem onus iſtud, qui eſt in Jeruſalem, & ſuper
omnem domum Iſraël,quæ eſt in medio eorum.
11 Dic: Ego portentum veſtrum quomodo fe-
ci, ſic fiet illis in tranſmigrationem, & in capti-
vitatem ibunt.
12 Et dux, qui eſt in medio eorum, in humeris
portabitur, in caligine egredietur: parietem per-
fodient ut educant eum: facies ejus operietur ut
non videat oculo terram.
D 13 *Et extendam rete meum ſuper eum,& ca-
*inf.17. pietur in ſagena mea: & adducam eum in Baby-
ſ.20. lonem in terram Chaldæorum: & ipſam non vi-
debit, ibíque morietur.
14 Et omnes qui circa eum ſunt, præſidium
ejus, & agmina ejus, diſpergam in omnem ven-
tum: & gladium evaginabo poſt eos.
15 Et ſcient quia ego Dominus, quando diſ-
perſero illos in Gentibus, & diſſeminavero eos in
terris.
16 Et relinquam ex eis viros paucos, à gladio,
& fame, & peſtilentia: ut enarrent omnia ſcele-
ra eorum in Gentibus, ad quas ingredientur: &
ſcient quia ego Dominus.
E 17 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
18 Fili hominis, panem tuum in conturbatione
comede: ſed & aquam tuam in feſtinatione &
mœrore bibe.
19 Et dices ad populum terræ: Hæc dicit Do-
minus Deus ad eos, qui habitant in Jeruſalem in
terra Iſraël: Panem ſuum in ſolicitudine come-
dent, & aquam ſuam in deſolatione bibent: ut
deſoletur terra à multitudine ſua, propter iniqui-
tatem omnium qui habitant in ea.
F 20 Et civitates quæ nunc habitantur, deſola-
tæ erunt, terráque deſerta: & ſcietis quia ego
Dominus.
21 Et factus eſt ſermo Domini ad me,dicens:
22 Fili hominis,quod eſt proverbium iſtud vo-
bis in terra Iſraël, dicentium: In longum diffe-
rentur dies, & peribit omnis viſio?
23 Ideò dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
Quieſcere faciam proverbium iſtud: neque vul-
gò dicetur ultrà in Iſraël: & loquere ad eos quòd
appropinquaverint dies,& ſermo omnis viſionis.
24 Non enim erit ultrà omnis viſio caſſa,neque
divinatio ambigua in medio filiorum Iſraël.
25 Quia ego Dominus loquar:& quodcumque G
locutus fuero verbum, fiet, & non prolongabitur
ampliùs:ſed in diebus veſtris domus exaſperãs lo-
quar verbum,& faciam illud,dicit Dominus Deus.
26 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
27 Fili hominis, ecce domus Iſraël dicentium:
viſio, quam hîc videt, in dies multos, & in tem-
pora longa iſte prophetat.
28 Propterea dic ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus: Non prolongabitur ultrà omnis ſermo
meus: verbum, quod locutus fuero, complebi-
tur, dicit Dominus Deus.

Caput XIII.

Minatur Dominus pſeudoprophetis ex ſuo cerebro divinantibus, populúmque ſeducentibus, falſam promittendo pacem, & parietem luto abſque paleis liniendo; ſimiliter & filiabus Iſraël de corde ſuo prophetantibus, & pulvillos ſub omni cubito conſuentibus.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: A
2 Fili hominis, vaticinare ad prophetas
Iſraël, qui prophetant: & dices prophetantibus
de corde ſuo: Audite verbum Domini:
3 Hæc dicit Dominus Deus: * Væ prophetis *Jer.23.
inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum, & a.1. Inf.14.
nihil vident. c.9 34.
4 Quaſi vulpes in deſertis, prophetæ tui Iſraël a.2.
erant.
5 Non aſcendiſtis ex adverſo, neque oppoſui-
ſtis murum pro domo Iſraël, ut ſtaretis in prælio
in die Domini.
6 Vident vana, & divinant mendacium,dicen-
tes: Ait Dominus: cùm Dominus non miſerit
eos: & perſeveraverunt confirmare ſermonem.
7 Numquid non viſionem caſſam vidiſtis,& di-
vinationem mendacem locuti eſtis? & dicitis, Ait
Dominus; cùm ego non ſim locutus.
8 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia
locuti eſtis vana, & vidiſtis mendacium: ideò ec-
ce ego ad vos,dicit Dominus Deus:
9 Et erit manus mea ſuper prophetas, qui B
vident vana, & divinant mendacium: in conſilio
populi mei non erunt,& in ſcriptura domus Iſraël
non ſcribentur: nec in terram Iſraël ingredien-
tur: & ſcietis quia ego Dominus Deus.
10 Eò quòd deceperint populum meum,dicen-
tes: Pax, & non eſt pax: & ipſe ædificabat parie-
tem,illi autem liniebant eum luto abſque paleis.
11 Dic ad eos qui liniunt abſque temperatura,
quòd caſurus ſit: erit enim imber inundans, &
dabo lapides prægrandes deſuper irruentes, &
ventum procellæ diſſipantem.
12 Siquidem ecce cecidit paries: numquid
non dicetur vobis: Ubi eſt litura, quam liniſtis?
13 Propterea hæc dicit Dominus Deus: &
erumpere faciam ſpiritum tempeſtatum in indi-
gnatione

Digitized by Google

gnatione mea, & imber inundans in furore meo
erit: & lapides grandes in ira in conſumptionem.
C 14 Et deſtruam parietem, quem liniſtis abſque
temperamento: & adæquabo eum terræ, & reve-
labitur fundamẽtum ejus: & cadet, & conſumetur
in medio ejus: & ſcietis quia ego ſum Dominus.
15 Et complebo indignationem meam in pa-
riete, & in his qui liniunt eum abſque tempera-
mento, dicámque vobis: Non eſt paries, & non
ſunt qui liniunt eum.
16 Prophetæ Iſraël, qui prophetant ad Jeruſa-
lem, & vident ei viſionem pacis: & non eſt pax,
ait Dominus Deus.
17 Et tu fili hominis, pone faciem tuam con-
tra filias populi tui, quæ prophetant de corde ſuo:
& vaticinare ſuper eas,
18 Et dic: Hæc dicit Dominus Deus: Væ quæ
conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus: &
faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad
capiendas animas: & cùm caperent animas popu-
li mei, vivificabant animas eorum.
19 Et violabant me ad populum meum propter
pugillum hordei, & fragmen panis, ut interfi-
cerent animas, quæ non moriuntur, & vivifica-
rent animas, quæ non vivunt, mentientes popu-
lo meo credenti mendaciis.
D 20 Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego ad pulvillos veſtros quibus vos capitis animas
volantes: & dirumpam eos de brachiis veſtris:
& dimittam animas, quas vos capitis, animas ad
volandum.
21 Et dirumpam cervicalia veſtra, & liberabo
populum meum de manu veſtra, neque erunt ul-
trà in manibus veſtris ad prædandum: & ſcietis
quia ego Dominus.
22 Pro eo quòd mœrere feciſtis cor juſti men-
daciter, quem ego non contriſtavi: & conforta-
ſtis manus impij, ut non reverteretur à via ſua
mala, & viveret:
23 Propterea vana non videbitis, & divinationes
non divinabitis ampliùs, & eruam populum meum
de manu veſtra: & ſcietis quia ego Dominus.

CAPUT XIV.

Comminatur Dominus idololatris qui veniunt ad prophetas, ut per eos conſulant Dominum, dicens ſe illos perditurum, & prophetas decepturum, ut reſpondeant juxta illorum iniquitates: Noe autem, Danielem & Iob ſua juſtitia liberaturos ſe tantùm, & non impios de fame, malis beſtiis, gladio & peſte, quæ in populum peccatorem immittet Dominus: additur etiam conſolatio reliquiarum Iſraël.

A 1 ET venerunt ad me viri ſeniorum Iſraël, &
ſederunt coram me.
2 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
3 Fili hominis, viri iſti poſuerunt immunditias
ſuas in cordibus ſuis, & ſcandalum iniquitatis ſuæ
ſtatuerunt contra faciem ſuam: numquid interro-
gatus reſpondebo eis?
B 4 Propter hoc loquere eis, & dices ad eos: Hæc
dicit Dominus Deus: Homo homo de domo
Iſraël, qui poſuerit immunditias ſuas in corde ſuo,
& ſcandalum iniquitatis ſuæ ſtatuerit contra fa-
ciem ſuam, & venerit ad prophetam interrogans
per eum me: ego Dominus reſpondebo ei in
multitudine immunditiarum ſuarum:
5 Ut capiatur domus Iſraël in corde ſuo quo re-
ceſſerunt à me in cunctis idolis ſuis.
6 Propterea dic ad domum Iſraël: Hæc dicit
Dominus Deus: Convertimini, & recedite ab
idolis veſtris, & ab univerſis contaminationibus
veſtris avertite facies veſtras.
7 Quia homo homo de domo Iſraël, & de pro-
ſelytis quicumque advena fuerit in Iſraël, ſi alie-
natus fuerit à me, & poſuerit idola ſua in corde
ſuo, & ſcandalum iniquitatis ſuæ ſtatuerit contra
faciẽ ſuam, & venerit ad prophetam ut interroget
per eum me: ego Dominus reſpondebo ei per me.
8 Et ponam faciem meam ſuper hominem il- C
lum, & faciam eum in exemplum, & in prover-
bium, & diſperdam eum de medio populi mei:
& ſcietis quia ego Dominus.
9 * Et propheta cùm erraverit, & locutus fue- *Sup. 13. a. 3.
rit verbum: ego Dominus decepi prophetam il-
lum: & extendam manum meam ſuper illum, &
delebo eum de medio populi mei Iſraël.
10 Et portabunt iniquitatem ſuam: juxta ini-
quitatẽ interrogantis, ſic iniquitas prophetæ erit:
11 Ut non erret ultrà domus Iſraël à me, ne-
que polluatur in univerſis prævaricationibus ſuis:
ſed ſint mihi in populum, & ego ſim eis in Deum,
ait Dominus exercituum.
12 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
13 Fili hominis, terra cùm peccaverit mihi, D
ut prævaricetur prævaricans, extendam manum
meam ſuper eam, & * conteram virgam panis *Sup. 4.
ejus: & immittam in eam famem, & interficiam d. 16.
de ea hominem, & jumentum. 5. d. 16.
14 Et ſi fuerint tres viri iſti in medio ejus, Noë,
Daniel, & Job: ipſi juſtitia ſua liberabunt animas
ſuas, ait Dominus exercituum.
15 Quòd ſi & beſtias peſſimas induxero ſuper E
terram ut vaſtem eam; & fuerit invia, eò quòd
non ſit pertranſiens propter beſtias:
16 Tres viri iſti ſi fuerint in ea, vivo ego, dicit
Dominus Deus, quia nec filios, nec filias liberabũt:
ſed ipſi ſoli liberabuntur, terra autem deſolabitur.
17 Vel ſi gladium induxero ſuper terram illam,
& dixero gladio: Tranſi per terram: & interfe-
cero de ea hominem, & jumentum.
18 Et tres viri iſti fuerint in medio ejus: vivo
ego, dicit Dominus Deus, non liberabunt filios,
neque filias: ſed ipſi ſoli liberabuntur.
19 Si autem & peſtilentiam immiſero ſuper ter- F
ram illam, & effudero indignationem meam ſu-
per eam in ſanguine, ut auferam ex ea hominem,
& jumentum.
20 Et Noë, & Daniel, & Job fuerint in medio
ejus: vivo ego, dicit Dominus Deus, quia filium
& filiam non liberabunt: ſed ipſi juſtitia ſua libe-
rabunt animas ſuas.
21 Quoniam hæc dicit Dominus Deus: Quòd
& ſi quattuor judicia mea peſſima, gladium, & fa-
mem, ac beſtias malas, & peſtilentiam, immiſero in
Jeruſalem, ut interficiam de ea hominem, & pe-
cus.
22 Tamen relinquetur in ea ſalvatio educentium G
filios, & filias: ecce ipſi ingredientur ad vos, &
videbitis viam eorum, & adinventiones eorum,
& conſolabimini ſuper malo, quod induxi in Je-
ruſalem, in omnibus quæ importavi ſuper eam.

 23 Et

Digitized by Google

23 Et conſolabuntur vos, cùm videritis viam
eorum, & adinventiones eorum: & cognoſcetis
quòd non fruſtrà fecerim omnia, quæ feci in ea,
ait Dominus Deus.

CAPUT XV.

Sicut lignum de vite præciſum ſoli ſervit igni, ita Iudæos ob inveterata peccata cum Ieruſalem prædicit exurendos.

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
2 Fili hominis, quid fiet de ligno vitis, ex
omnibus lignis nemorum, quæ ſunt inter ligna
ſilvarum?
3 Numquid tolletur de ea lignum, ut fiat opus,
aut fabricabitur de ea paxillus, ut dependeat in
eo quodcumque vas.
4 Ecce igni datum eſt in eſcam: utramque par-
tem ejus conſumpſit ignis, & medietas ejus reda-
cta eſt in favillam: numquid utile erit ad opus?
B 5 Etiam cùm eſſet integrum, non erat aptum
ad opus: quantò magis cum illud ignis devorave-
rit, & combuſſerit, nihil ex eo fiet operis?
6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quo-
modo lignum vitis inter ligna ſilvarum, quod de-
di igni ad devorandum, ſic tradam habitatores
Jeruſalem.
7 Et ponam faciem meam in eos: de igne egre-
dientur, & ignis conſumet eos: & ſcietis quia ego
Dominus, cùm poſuero faciem meam in eos,
8 Et dedero terram inviam, & deſolatam: eò
quòd prævaricatores extiterint, dicit Dominus
Deus.

CAPUT XVI.

Ieruſalem priùs abjectiſſima, mirum in modum à Deo exaltata, oſtendit ingratitudinem varia idololatria, in qua & Samariam & Sodomam ſuperavit: idcircò tradet eam Dominus in vaſtationem & in ignominiam omnibus gentibus; ſervabit tamen pactum reliquiis ſuis.

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
2 Fili hominis, notas fac Jeruſalem abo-
minationes ſuas.
3 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus Jeruſa-
lē: Radix tua, & generatio tua de Terra Chanaan:
pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa.
4 Et quando nata es, in die ortus tui: non eſt
præciſus umbilicus tuus, & aqua non es lota in
ſalutem, nec ſale ſalita, nec involuta pannis.
5 Non pepercit ſuper te oculus ut faceret tibi
unum de his, miſertus tui: ſed projecta es ſuper
faciem terræ in abjectione animæ tuæ, in die qua
nata es.
6 Tranſiens autem per te, vidi te conculcari in
ſanguine tuo. & dixi tibi cùm eſſes in ſanguine
tuo: Vive. dixi, inquam, tibi: In ſanguine tuo vive.
7 Multiplicatam quaſi germen agri dedi te: &
multiplicata es, & grandis effecta, & ingreſſa es,
& perveniſti ad mundum muliebrem: ubera tua
intumuerunt, & pilus tuus germinavit: & eras
nuda, & confuſione plena.
8 Et tranſivi per te, & vidi te: & ecce tempus
tuum, tempus amantium: & expandi amictum
meum ſuper te, & operui ignominiam tuam. Et
juravi tibi, & ingreſſus ſum pactum tecum (ait
Dominus Deus) & facta es mihi.
9 Et lavi te aqua, & emundavi ſanguinem tuum
ex te: & unxi te oleo.
10 Et veſtivi te diſcoloribus, & calceavi te jan-
thino: & cinxi te byſſo, & indui te ſubtilibus.
11 Et ornavi te ornamento, & dedi armillas in B
manibus tuis, & torquem circa collum tuum.
12 Et dedi inaurem ſuper os tuum, & circulos
auribus tuis, & coronam decoris in capite tuo.
13 Et ornata es auro, & argento, & veſtita es
byſſo & polymito, & multicoloribus: ſimilam, &
mel, & oleum comediſti, & decora facta es ve-
hementer nimis: & profeciſti in regnum.
14 Et egreſſum eſt nomen tuum in Gentes pro-
pter ſpeciē tuā: quia perfecta eras in decore meo,
quem poſueram ſuper te, dicit Dominus Deus.
15 Et habens fiduciam in pulchritudine tua,
fornicata es in nomine tuo: & expoſuiſti fornica-
tionem tuam omni tranſeunti, ut ejus fieres.
16 Et ſumens de veſtimentis tuis, feciſti tibi
excelſa hinc inde conſuta: & fornicata es ſuper
eis, ſicut non eſt factum, neque futurum eſt.
17 Et tuliſti vaſa decoris tui de auro meo, atque
argento meo, quæ dedi tibi: & feciſti tibi ima-
gines maſculinas, & fornicata es in eis.
18 Et ſumpſiſti veſtimenta tua multicoloria, &
operuiſti illas: & oleum meum, & thymiama
meum poſuiſti coram eis.
19 Et panem meum, quem dedi tibi, ſimilam,
& oleum, & mel, quibus enutrivi te, poſuiſti in
conſpectu eorum in odorem ſuavitatis, & factum
eſt, ait Dominus Deus.
20 Et tuliſti filios tuos, & filias tuas, quas ge- C
neraſti mihi: & immolaſti eis ad devorandum.
Numquid parva eſt fornicatio tua?
21 Immolaſti filios meos, & dediſti, illos con-
ſecrans, eis.
22 Et poſt omnes abominationes tuas, & forni-
cationes, non es recordata dierum adoleſcentiæ
tuæ, quando eras nuda, & confuſione plena, con-
culcata in ſanguine tuo.
23 Et accidit poſt omnem malitiam tuam (væ,
væ tibi, ait Dominus Deus.)
24 Et ædificaſti tibi lupanar, & feciſti tibi pro-
ſtibulum in cunctis plateis.
25 Ad omne caput viæ ædificaſti ſignum pro-
ſtitutionis tuæ: & abominabilem feciſti decorem
tuum: & diviſiſti pedes tuos omni tranſeunti, &
multiplicaſti fornicationes tuas.
26 Et fornicata es cum filiis Ægypti vicinis
tuis magnarum carnium: & multiplicaſti fornica-
tionem tuam ad irritandum me.
27 Ecce ego extendam manum meam ſuper te,
& auferam juſtificationem tuam: & dabo te in
animas odientium te filiarum Palæſtinarum, quæ
erubeſcunt in via tua ſcelerata.
28 Et fornicata es in filiis Aſſyriorum, eò quòd
necdum fueris expleta: & poſtquam fornicata es,
nec ſic es ſatiata.
29 Et multiplicaſti fornicationem tuam in Ter-
ra Chanaan cum Chaldæis: & nec ſic ſatiata es.
30 In quo mundabo cor tuum, ait Dominus
Deus. cùm facias omnia hæc opera mulieris
meretricis, & procacis?
31 Quia fabricaſti lupanar tuum in capite om- D
nis viæ, & excelſum tuum feciſti in omni platea:
nec facta es quaſi meretrix faſtidio augens pretiū,

32 Sed

Digitized by Google

32 Sed quaſi mulier adultera, quæ ſuper virum
ſuum inducit alienos.
33 Omnibus meretricibus dantur mercedes: tu
autem dediſti mercedes cunctis amatoribus tuis,
& dona donabas eis, ut intrarent ad te undique
ad fornicandum tecum.
34 Factúmque eſt in te contra conſuetudinem
mulierum in fornicationibus tuis, & poſt te non
erit fornicatio: in eo enim quòd dediſti merce-
des, & mercedes non accepiſti, factum eſt in te
contrarium.
35 Propterea meretrix audi verbum Domini.
36 Hæc dicit Dominus Deus: Quia effuſum
eſt æs tuum, & revelata eſt ignominia tua in for-
nicationibus tuis ſuper amatores tuos, & ſuper
idola abominationum tuarum in ſanguine filiorum
tuorum, quos dediſti eis:
37 Ecce ego congregabo omnes amatores tuos,
quibus commiſta es; & omnes quos dilexiſti, cum
univerſis quos oderas: & congregabo eos ſuper
te undique, & nudabo ignominiam tuam coram
* Inf. 23. b. 9. eis, & * videbunt omnem turpitudinem tuam.
38 Et judicabo te judiciis adulterarum, & effun-
E dentium ſanguinem: & dabo te in ſanguinem fu-
roris & zeli.
39 Et dabo te in manus eorum, & deſtruent lu-
panar tuum: & demolientur proſtibulum tuum:
& denudabunt te veſtimentis tuis, & auferent
vaſa decoris tui: & derelinquent te nudam, ple-
námque ignominia:
40 Et adducent ſuper te multitudinem, & lapi-
dabunt te lapidibus, & trucidabunt te gladiis ſuis.
* 4. Reg. 25. b. 9. 41 * Et comburent domos tuas igni, & facient
in te judicia in oculis mulierum plurimarum: &
deſines fornicari, & mercedes ultrà non dabis.
42 Et requieſcet indignatio mea in te: & au-
feretur zelus meus à te & quieſcam: nec iraſcar
ampliùs.
43 Eò quòd non fueris recordata dierum ado-
leſcentiæ tuæ: & provocaſti me in omnibus his:
quapropter & ego vias tuas in capite tuo dedi, ait
Dominus Deus, & non feci juxta ſcelera tua in
omnibus abominationibus tuis.
44 Ecce omnis, qui dicit vulgò proverbium, in
te aſſumet illud, dicẽs: Sicut mater, ita & filia ejus.
45 Filia matris tuæ es tu, quæ projecit virum
ſuum, & filios ſuos: & ſoror ſororum tuarum es
tu, quæ projecerunt viros ſuos, & filios ſuos: mater
veſtra Cethæa, & pater veſter Amorrhæus.
46 Et ſoror tua major, Samaria, ipſa & filiæ
ejus, quæ habitant ad ſiniſtram tuam: ſoror autem
tua minor te, quæ habitat à dextris tuis, Sodoma,
& filiæ ejus.
F 47 Sed nec in viis earum ambulaſti, neque ſe-
cundùm ſcelera earum feciſti pauxillùm minus:
pænè ſceleratiora feciſti illis in omnibus viis tuis.
48 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non
fecit Sodoma ſoror tua ipſa, & filiæ ejus, ſicut fe-
ciſti tu, & filiæ tuæ.
* Gen. 19. e. 24. 49 * Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis
tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis & abundantia, &
otium ipſius, & filiarum ejus: & manum egeno
& pauperi non porrigebant.
50 Et elevatæ ſunt, & fecerunt abominationes
coram me: & abſtuli eas ſicut vidiſti.
51 Et Samaria dimidium peccatorũ tuorum non
peccavit: ſed viciſti eas ſceleribus tuis, & juſtifi-
caſti ſorores tuas in omnibus abominationibus
tuis, quas operata es.
52 Ergo & tu porta confuſionem tuam, quæ
viciſti ſorores tuas peccatis tuis, ſceleratiùs agens
ab eis: juſtificatæ ſunt enim à te: ergo & tu con-
fundere, & porta ignominiam tuam, quæ juſtifi-
caſti ſorores tuas.
53 Et convertam reſtituens eas converſione
Sodomorum cum filiabus ſuis, & converſione Sa-
mariæ, & filiarum ejus: & convertam reverſio-
nem tuam in medio earum,
54 Ut portes ignominiam tuam, & confunda-
ris in omnibus, quæ feciſti conſolans eas.
55 Et ſoror tua Sodoma, & filiæ ejus reverten- G
tur ad antiquitatem ſuam: & Samaria, & filiæ ejus
revertentur ad antiquitatem ſuam: & tu, & filiæ
tuæ, revertemini ad antiquitatem veſtram.
56 Non fuit autem Sodoma ſoror tua audita in
ore tuo, in die ſuperbiæ tuæ,
57 Antequam revelaretur malitia tua: ſicut hoc
tempore in opprobrium filiarum Syriæ, & cuncta-
rum in circuitu tuo filiarum Palæſtinarum, quæ
ambiunt te per gyrum.
58 Scelus tuum, & ignominiam tuam tu porta-
ſti, ait Dominus Deus.
59 Quia hæc dicit Dominus Deus: Et faciam
tibi, ſicut deſpexiſti juramentum, ut irritum fa-
ceres pactum:
60 Et recordabor ego pacti mei tecum in die-
bus adoleſcentiæ tuæ: & ſuſcitabo tibi pactum
ſempiternum.
61 Et recordaberis viarum tuarum, & confun-
dêris: cùm receperis ſorores tuas te majores cum
minoribus tuis: & dabo eas tibi in filias, ſed non
ex pacto tuo.
62 Et ſuſcitabo ego pactum meum tecum: &
ſcies quia ego Dominus,
63 Ut recorderis, & confundaris, & non ſit tibi
ultrà aperire os præ confuſione tua, cùm placa-
tus tibi fuero in omnibus quæ feciſti, ait Domi-
nus Deus.

CAPUT XVII.

Per parabolam de duabus aquilis, & plantata ac creſcente vinea quæ non proſperabitur, declaratur quòd rex Babylonis tranſlato in Babylonem rege Ioakim, conſtituet pro eo regem Sedeciam; qui relicto fœdere cum Nabuchodonoſor inito, ad regem Ægypti transfugit: quapropter à Domino tradetur in manus Nabuchodonoſor, & ductus in Babylonem morietur ibi: Dominus autem ſublimi humiliato exaltabit humilem.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens: A
2 Fili hominis propone ænigma, & narra
parabolam ad domum Iſraël,
3 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Aquila
grandis magnarum alarum, longo membrorum
ductu, plena plumis, & varietate, venit ad Liba-
num, & tulit medullam cedri.
4 Summitatem frondium ejus avulſit: & tranſ-
portavit eam in Terram Chanaan, in urbe nego-
tiatorum poſuit illam.
5 Et tulit de ſemine terræ, & poſuit illud in ter-
ra pro ſemine, ut firmaret radicem ſuper aquas
multas: in ſuperficie poſuit illud.

6 Cùmque

Digitized by Google

B 6 Cúmque germinaſſet, crevit in vineam latio-
rem humili ſtatura, reſpicientibus ramis ejus ad
eam: & radices ejus ſub illa erant. facta eſt ergo
vinea, & fructificavit in palmites, & emiſit pro-
pagines.
7 Et facta eſt aquila altera grandis, magnis alis,
multíſque plumis: & ecce vinea iſta quaſi mittens
radices ſuas ad eam, palmites ſuos extendit ad
C illam, ut irrigaret eam de areolis germinis ſui.
8 In terra bona ſuper aquas multas plantata
eſt: ut faciat frondes, & portet fructum, ut ſit in
vineam grandem.
9 Dic: Hæc dicit Dominus Deus: Ergóne
proſperabitur? nónne radices ejus evellet, & fru-
ctus ejus diſtringet, & ſiccabit omnes palmites
germinis ejus, & areſcet: & non in brachio grãdi,
neque in populo multo, ut evelleret eam radicitus?
10 Ecce plantata eſt: ergóne proſperabitur?
nónne cùm tetigerit eam ventus urens ſiccabitur,
& in areis germinis ſui areſcet?
11 Et factum eſt verbũ Domini ad me, dicens:
D 12 Dic ad domum exaſperantem: Neſcitis
quid iſta ſignificent? Dic: Ecce venit rex Babylo-
nis in Jeruſalem: & aſſumet regem, & principes
ejus, & adducet eos ad ſemetipſum in Babylonem.
13 Et tollet de ſemine regni, feriétque cum eo
fœdus: & ab eo accipiet jusjurandum. ſed & for-
tes terræ tollet,
14 Ut ſit regnum humile, & non elevetur, ſed
cuſtodiat pactum ejus, & ſervet illud.
15 Qui recedens ab eo miſit nuntios ad Ægy-
ptum, ut daret ſibi equos, & populum multum.
Numquid proſperabitur, vel conſequetur ſalutem
qui fecit hæc? & qui diſſolvit pactum, numquid
effugiet?
E 16 Vivo ego, dicit Dominus Deus: quoniam
in loco regis, qui conſtituit eum regem, cujus fe-
cit irritum juramentum, & ſolvit pactum, quod
habebat cum eo, in medio Babylonis morietur.
17 Et non in exercitu grandi, neque in popu-
lo multo faciet contra eum Pharao prælium: in
jactu aggeris, & in extructione vallorum, ut in-
terficiat animas multas.
18 Spreverat enim juramentum ut ſolveret
fœdus, & ecce dedit manum ſuam: & cùm om-
nia hæc fecerit, non effugiet.
F 19 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Vivo
ego, quoniam juramentum quod ſprevit, & fœdus
quod prævaricatus eſt, ponam in caput ejus.
*Sup. 12. d. 13. Inf. 32. a. 3. 20 * Et expandam ſuper eum rete meum, &
comprehendetur in ſagena mea: & adducam eum
in Babylonem, & judicabo eum ibi, in prævari-
catione qua deſpexit me.
21 Et omnes profugi ejus cum univerſo agmi-
ne ſuo, gladió cadent: reſidui autem in omnem
ventum diſpergentur: & ſcietis quia ego Domi-
nus locutus ſum.
22 Hæc dicit Dominus Deus: Et ſumam ego
de medulla cedri ſublimis, & ponam: de vertice
ramorum ejus tenerum diſtringam, & plantabo
ſuper montem excelſum & eminentem.
G 23 In monte ſublimi Iſraël plantabo illud, &
erumpet in germen, & faciet fructum, erit in
cedrum magnam: & habitabunt ſub ea omnes
volucres, & univerſum volatile ſub umbra fron-
dium ejus nidificabit.
24 Et ſcient omnia ligna regionis, quia ego Do-
minus humiliavi lignum ſublime, & exaltavi li-
gnum humile: & ſiccavi lignum viride, & fron-
dere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus
ſum, & feci.

Caput XVIII.

*Rejecta Iudæorum parabola dicit quòd filius non portabit ini-
quitatem patris, nec contra, ſed quiſque ſuam ipſius portabit:
quòd ſi impius pœnitentiam agat, ſalvabitur: juſtus verò ſi
ſuam deſerat juſtitiam, damnabitur: hortatur ergo Dominus ad
pœnitentiam & cordis innovationem.*

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: A
2 Quid eſt quòd inter vos parabolam ver-
titis in proverbium iſtud in terra Iſraël, dicentes:
*Patres comederunt uvam acerbam, & dentes fi- *Ier. 31. c. 29.
liorum obſtupeſcunt?
3 Vivo ego, dicit Dominus Deus, ſi erit ultrà
vobis parabola hæc in proverbium in Iſraël.
4 Ecce omnes animæ, meæ ſunt: ut anima pa-
tris, ita & anima filij mea eſt: anima, quæ pecca-
verit, ipſa morietur.
5 Et vir ſi fuerit juſtus, & fecerit judicium &
juſtitiam,
6 In montibus non comederit, & oculos ſuos B
non levaverit ad idola domus Iſraël: & uxorem
proximi ſui non violaverit, & ad mulierem men-
ſtruatam non acceſſerit:
7 Et hominem non contriſtaverit: pignus de-
bitori reddiderit, per vim nihil rapuerit: *panem * Iſai. 58. c. 7.
ſuum eſurienti dederit, & nudum operuerit veſti- Mat. 25.
mento: c. 35.
8 Ad uſuram non cõmodaverit & ampliùs non
acceperit: ab iniquitate averterit manum ſuam,
& judicium verum fecerit inter virum & virum:
9 In præceptis meis ambulaverit, & judicia
mea cuſtodierit ut faciat veritatem: hic juſtus eſt,
vita vivet, ait Dominus Deus.
10 Quòd ſi genuerit filium latronem effunden- C
tem ſanguinem, & fecerit unum de iſtis:
11 Et hæc quidem omnia non facientem, ſed
in montibus comedentem, & uxorem proximi ſui
polluentem.
12 Egenum & pauperem contriſtantem, rapien-
tem rapinas, pignus non reddentem, & ad idola
levantem oculos ſuos, abominationem facientem:
13 Ad uſuram dantem, & ampliùs accipien-
tem: numquid vivet? non vivet. cùm univerſa
hæc deteſtanda fecerit, morte morietur, ſanguis
ejus in ipſo erit.
14 Quòd ſi genuerit filium, qui videns omnia
peccata patris ſui quæ fecit, timuerit, & non fe-
cerit ſimile eis:
15 Super montes non comederit, & oculos ſuos
non levaverit ad idola domus Iſraël, & uxorem
proximi ſui non violaverit:
16 Et virum non contriſtaverit, pignus non re-
tinuerit, & rapinam non rapuerit, panem ſuum D
eſurienti dederit, & nudum operuerit veſtimento:
17 A pauperis injuria averterit manum ſuam,
uſuram & ſuperabundantiã non acceperit, judicia
mea fecerit, in præceptis meis ambulaverit, hic
nõ morietur in iniquitate patris ſui, ſed vita vivet.
18 Pater

Digitized by Google

18 Pater ejus quia calumniatus eſt, & vim fe-
cit fratri, & malum operatus eſt in medio populi
ſui, ecce mortuus eſt in iniquitate ſua.
19 Et dicitis: Quare non portavit filius ini-
quitatem patris? Videlicet, quia filius judicium
& juſtitiam operatus eſt, omnia præcepta mea
cuſtodivit, & fecit illa, vivet vita.
E 20 * Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur: fi-
lius non portabit iniquitatem patris, & pater non
portabit iniquitatem filij: juſtitia juſti ſuper eum
erit, & impietas impij erit ſuper eum.
* Deut. 24.c.16. 4.Reg. 14.b.6. 2.Par. 25.a.4.
21 Si autem impius egerit pœnitentiam ab om-
nibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cu-
ſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium
& juſtitiam: vita vivet, & non morietur.
22 Omniũ iniquitatũ ejus, quas operatus eſt, non
recordabor: in juſtitia ſua, quam operatus eſt, vivet.
* Inf. 33.c.11. 2.Pet.3.c.9.
23 * Numquid voluntatis meæ eſt mors impij,
dicit Dominus Deus, & non ut convertatur à viis
ſuis, & vivat?
F 24 Si autem averterit ſe juſtus à juſtitia ſua, &
fecerit iniquitatem ſecundùm omnes abominatio-
nes, quas operari ſolet impius, numquid vivet?
omnes juſtitię ejus, quas fecerat, non recordabun-
tur: in prævaricatione, qua prævaricatus eſt, & in
peccato ſuo, quod peccavit, in ipſis morietur.
* Inf. 33.d.20.
25 Et dixiſtis: * Non eſt æqua via Domini. Au-
dite ergo domus Iſraël: Numquid via mea non
eſt æqua, & non magis viæ veſtræ pravæ ſunt?
26 Cùm enim averterit ſe juſtus à juſtitia ſua,
& fecerit iniquitatem, morietur in eis: in injuſti-
tia, quam operatus eſt, morietur.
27 Et cùm averterit ſe impius ab impietate
ſua, quam operatus eſt, & fecerit judicium &
juſtitiam: ipſe animam ſuam vivificabit.
28 Conſiderans enim, & avertens ſe ab omni-
bus iniquitatibus ſuis, quas operatus eſt, vita vi-
vet, & non morietur.
G 29 Et dicunt filij Iſraël: Non eſt æqua via Do-
mini. Numquid viæ meæ non ſunt æquæ, domus
Iſraël, & non magis viæ veſtræ pravæ?
* Mat. 3.a.2. Luc. 3.a.3.
30 Idcircò unumquemque juxta vias ſuas judi-
cabo domus Iſraël, ait Dominus Deus. * Converti-
mini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquita-
tibus veſtris: & non erit vobis in ruinam iniquitas.
31 Projicite à vobis omnes prævaricationes ve-
ſtras, in quibus prævaricati eſtis, & facite vobis
cor novum. & ſpiritum novum: & quare morie-
mini domus Iſraël?
* Sup. c.23. Inf. 33. c.11. 2.Pet. 3. c.9.
32 * Quia nolo mortem morientis, dicit Do-
minus Deus, revertimini, & vivite.

Caput XIX.

Parabola leænæ & leunculorum deſignat captivitatem regum Ioachaz & Ioacim, item præteritam civitatis Ieruſalem felicitatem deſcribit, præſentémque calamitatem, ſub parabola vineæ.

A 1 ET tu aſſume planctum ſuper principes Iſraël,
2 Et dices; Quare mater tua leæna inter
leones cubavit, in medio leunculorum enutrivit
catulos ſuos?
3 Et eduxit unum de leunculis ſuis, & leo fa-
ctus eſt: & didicit capere prædam, hominémque
comedere.
4 Et audierunt de eo Gentes, & non abſque
vulneribus ſuis ceperunt eum: & adduxerunt
eum in catenis in Terram Ægypti.
5 Quæ cùm vidiſſet quoniam infirmata eſt, & B
periit expectatio ejus: tulit unum de leunculis
ſuis, leonem conſtituit eum.
6 Qui incedebat inter leones, & factus eſt leo:
& didicit prædam capere, & homines devorare:
7 Didicit viduas facere, & civitates eorum in
deſertum adducere: & deſolata eſt terra, & ple-
nitudo ejus, à voce rugitus illius.
8 Et convenerunt adverſus eum Gentes undi-
que de provinciis, & expanderunt ſuper eum re-
te ſuum, in vulneribus earum captus eſt.
9 Et miſerunt eum in caveam, in catenis ad- C
duxerunt eum ad regem Babylonis: miſerúntque
eum in carcerem, ne audiretur vox ejus ultrà ſu-
per montes Iſraël.
10 Mater tua quaſi vinea in ſanguine tuo ſuper
aquam plantata eſt: fructus ejus, & frondes ejus
creverunt ex aquis multis.
11 Et factæ ſunt ei virgæ ſolidæ in ſceptra do- D
minantium, & exaltata eſt ſtatura ejus inter fron-
des: & vidit altitudinem ſuam in multitudine pal-
mitum ſuorum.
12 Et evulſa eſt in ira, in terrámque projecta,
* & ventus urens ſiccavit fructum ejus: marcue- * Oſee. 13.d.15.
runt, & areſactæ ſunt virgæ roboris ejus: ignis
comêdit eam.
13 Et nunc tranſplantata eſt in deſertum, in ter-
ra invia & ſitienti.
14 Et egreſſus eſt ignis de virga ramorum ejus,
qui fructum ejus comêdit: & non fuit in ea virga
fortis, ſceptrum dominantium. Planctus eſt, &
erit in planctum.

Caput XX.

Dominus negat ſe filiis Iſrael reſponſurum, quia & in Ægypto, & in deſerto & in terra promiſſionis prævaricati ſunt ipſius mandata, & idola coluerunt, quibus ſæpè comminatus eſt mala, ſed pepercit ne nomen ejus blaſphemaretur inter Gentes: nunc autem poſt hæc omnia dicit ſe eos revocaturum ad terram ſuam, in qua ſibi ſerviant: jubet etiam prophetare contra ſaltum meridianum.

1 ET factum eſt in anno ſeptimo, in quinto, in A
decima menſis: venerunt viri de ſenioribus
Iſraël, ut interrogarent Dominum, & ſederunt
coram me:
2 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
3 Fili hominis loquere ſenioribus Iſraël, & dices
ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid ad
interrogandum me vos veniſtis? vivo ego quia
non reſpondebo vobis, ait Dominus Deus.
4 Si judicas eos, ſi judicas fili hominis, abomi-
nationes patrum eorum oſtende eis.
5 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
In die, qua elegi Iſraël, & levavi manum meam
pro ſtirpe domus Jacob, & apparui eis in Terra
Ægypti, & levavi manum meam pro eis, dicens:
Ego Dominus Deus veſter:
6 In die illa levavi manum meam pro eis, ut
educerem eos de Terra Ægypti in Terram, quam
provideram eis, fluentem lacte & melle: quæ eſt
egregia inter omnes terras.
7 Et dixi ad eos: Unuſquiſque offenſiones ocu-
lorum ſuorum abjiciat, & in idolis Ægypti nolite
pollui: ego Dominus Deus veſter.
8 Et irritaverunt me, noluerúntque me audire, B
unuſquiſque

Digitized by Google

unuſquiſque abominationes oculorum ſuorum
non projecit, nec idola Ægypti reliquerunt: &
dixi ut effunderem indignationem meam ſuper
eos, & implerem iram meam in eis, in medio
Terræ Ægypti.
9 Et feci propter nomen meũ, ut non violaretur
coram Gentibus, in quarum medio erant, & inter
quas apparui eis ut educerẽ eos de terra Ægypti.
10 Ejeci ergo eos de Terra Ægypti, & eduxi
eos in deſertum.
*Lev. 18.a.5. Rom.10.a.5. 11 * Et dedi eis præcepta mea, & judicia mea
oſtendi eis, quæ faciens homo, vivet in eis.
*Ex.20.b.8.31.c.13. Deut.5.b.12. 12 * Inſuper & ſabbata mea dedi eis, ut eſſent
ſignum inter me & eos: & ſcirent quia ego Do-
minus ſanctificans eos.
13 Et irritaverunt me domus Iſraël in deſerto,
in præceptis meis non ambulaverunt, & judicia
mea projecerunt, quæ faciens homo vivet in eis:
& ſabbata mea violaverunt vehementer: dixi er-
go ut effunderem furorem meum ſuper eos in de-
ſerto, & conſumerem eos.
14 Et feci propter nomen meum, ne violaretur
coram Gentibus, de quibus ejeci eos in conſpe-
ctu earum.
C 15 Ego igitur levavi manum meam ſuper eos
in deſerto, ne inducerem eos in Terram, quam
dedi eis, fluentem lacte & melle, præcipuam ter-
rarum omnium:
16 Quia judicia mea projecerunt, & in præce-
ptis meis non ambulaverunt, & ſabbata mea viola-
verunt: poſt idola enim cor eorum gradiebatur.
17 Et pepercit oculus meus ſuper eos ut non in-
terficerem eos: nec conſumpſi eos in deſerto.
18 Dixi autem ad filios eorum in ſolitudine: In
præceptis patrum veſtrorum nolite incedere, nec
judicia eorum cuſtodiatis, nec in idolis eorum
polluamini.
19 Ego Dominus Deus veſter: in præceptis
meis ambulate, judicia mea cuſtodite, & facite ea:
20 Et ſabbata mea ſanctificate, ut ſint ſignum
inter me & vos, & ſciatis quia ego ſum Dominus
Deus veſter.
D 21 Et exacerbaverunt me filij, in præceptis meis
non ambulaverunt, & judicia mea non cuſtodie-
runt ut facerent ea: quæ cùm fecerit homo, vivet
in eis: & ſabbata mea violaverunt: & commi-
natus ſum ut effunderem furorem meum ſuper
eos, & implerem iram meam in eis in deſerto.
22 Averti autem manum meam, & feci propter
nomen meum, ut non violaretur coram Gentibus,
de quibus ejeci eos in oculis earum.
23 Iterùm levavi manum meam in eos in ſoli-
tudine, ut diſpergerem illos in nationes, & venti-
larem in terras:
24 Eò quòd judicia mea non feciſſent, & præce-
pta mea reprobaſſent, & ſabbata mea violaſſent, &
poſt idola patrum ſuorum fuiſſent oculi eorum.
25 Ergo & ego dedi eis præcepta non bona, &
judicia in quibus non vivent.
26 Et pollui eos in muneribus ſuis, cùm offer-
rent omne quod aperit vulvam, propter delicta
ſua: & ſcient quia ego Dominus.
27 Quamobrem loquere ad domum Iſraël, fili
hominis: & dices ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus: Adhuc & in hoc blaſphemaverunt me pa-
tres veſtri, cùm ſpreviſſent me contemnentes.
28 Et induxiſſem eos in Terram, ſuper quam E
levavi manum meam ut darem eis: viderunt om-
nem collem excelſum, & omne lignum nemoro-
ſum, & immolaverunt ibi victimas ſuas: & dede-
runt ibi irritationem oblationis ſuæ, & poſuerunt
ibi odorem ſuavitatis ſuæ, & libaverunt libatio-
nes ſuas.
29 Et dixi ad eos: Quid eſt excelſum, ad quod
vos ingredimini? & vocatum eſt nomen ejus Ex-
celſum uſque ad hanc diem.
30 Propterea dic ad domum Iſraël: Hæc dicit
Dominus Deus: Certè in via patrum veſtrorum
vos polluimini, & poſt offendicula eorum vos for-
nicamini.
31 Et in oblatione donorum veſtrorum, cùm
traducitis filios veſtros per ignem, vos polluimini
in omnibus idolis veſtris uſque hodie: & ego reſ-
pondebo vobis domus Iſraël? Vivo ego dicit Do-
minus Deus, quia non reſpondebo vobis.
32 Neque cogitatio mentis veſtræ fiet, dicen-
tium: Erimus ſicut Gentes, & ſicut cognationes
terræ, ut colamus ligna & lapides.
33 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quoniam
in manu forti, & in brachio extento, & in furo-
re effuſo regnabo ſuper vos.
34 Et educam vos de populis: & congregabo
vos de terris, in quibus diſperſi eſtis, in manu va-
lida, & in brachio extento, & in furore effuſo
regnabo ſuper vos.
35 Et adducam vos in deſertum populorum, &
judicabor vobiſcum ibi facie ad faciem.
36 Sicut judicio contendi adverſum patres ve- F
ſtros in deſerto Terræ Ægypti, ſic judicabo vos,
dicit Dominus Deus.
37 Et ſubjiciam vos ſceptro meo, & inducam
vos in vinculis fœderis.
38 Et eligam de vobis tranſgreſſores, & impios,
& de terra incolatus eorum educam eos, & in ter-
ram Iſraël non ingredientur: & ſcietis quia ego
Dominus.
39 Et vos domus Iſraël, Hæc dicit Dominus
Deus: Singuli poſt idola veſtra ambulate, & ſer-
vite eis. Quòd ſi & in hoc non audieritis me, &
nomen meum ſanctum pollueritis ultrà in mune-
ribus veſtris, & in idolis veſtris:
40 In monte ſancto meo, in monte excelſo
Iſraël, ait Dominus Deus, ibi ſerviet mihi omnis
domus Iſraël; omnes, inquam, in terra, in qua
placebunt mihi, & ibi quæram primitias veſtras,
& initium decimarum veſtrarum in omnibus ſan-
ctificationibus veſtris.
41 In odorem ſuavitatis ſuſcipiam vos, cùm
eduxero vos de populis, & congregavero vos de
terris, in quas diſperſi eſtis, & ſanctificabor in vo-
bis in oculis nationum.
42 Et ſcietis quia ego Dominus, cùm induxero G
vos ad terram Iſraël, in Terram, pro qua levavi
manum meam, ut darem eam patribus veſtris.
43 Et recordabimini ibi viarum veſtrarum, &
omnium ſcelerum veſtrorum, quibus polluti eſtis
in eis: & diſplicebitis vobis in conſpectu veſtro
in omnibus malitiis veſtris, quas feciſtis.

44 Et

Digitized by Google

44 Et ſcietis quia ego Dominus, cùm beneſe-
cero vobis propter nomen meum, & non ſecun-
dùm vias veſtras malas, neque ſecundùm ſcelera
veſtra peſſima domus Iſraël, ait Dominus Deus.
45 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
46 Fili hominis, pone faciem tuam contra
viam Auſtri, & ſtilla ad Aphricum, & propheta ad
ſaltum agri meridiani.
47 Et dices ſaltui meridiano: Audi verbum
Domini: hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
ſuccendam in te ignem, & comburam in te omne
lignum viride, & omne lignum aridum: non ex-
tinguetur flamma ſuccenſionis: & comburetur in
ea omnis facies ab Auſtro uſque ad Aquilonem.
48 Et videbit univerſa caro, quia ego Domi-
nus ſuccendi eam, nec extinguetur.
49 Et dixi: A a a, Domine Deus: ipſi dicunt de
me: Numquid non per parabolas loquitur iſte?

CAPUT XXI.

*Vaticinatur horrendum ac multiplicem gladium venturum ſu-
per Ieruſalem, & ſuper filios Ammon, à rege Babylonis; qui tan-
dem etiam in terra ſua judicandus eſt, penitúſque diſſipandus.*

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
2 Fili hominis, pone faciem tuam ad Je-
ruſalem, & ſtilla ad ſanctuaria, & propheta contra
humum Iſraël:
3 Et dices terræ Iſraël: Hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego ad te, & ejiciam gladium meum
de vagina ſua, & occidam in te juſtum & impium.
4 Pro eo autem quòd occidi in te juſtum & im-
pium, idcircò egredietur gladius meus de vagina
ſua ad omnem carnem ab Auſtro uſque ad Aqui-
lonem:
5 Ut ſciat omnis caro quia ego Dominus eduxi
gladium meum de vagina ſua irrevocabilem.
6 Et tu fili hominis ingemiſce in contritione
lumborum, & in amaritudinibus ingemiſce co-
ram eis.
B 7 Cúmque dixerint ad te: Quare tu gemis? di-
ces: Pro auditu: quia venit, & tabeſcet omne cor,
& diſſolventur univerſæ manus, & infirmabitur
omnis ſpiritus, & per cuncta genua fluent aquæ:
ecce venit, & fiet, ait Dominus Deus.
8 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
9 Fili hominis propheta, & dices: Hæc dicit
Dominus Deus: Loquere: Gladius, gladius exa-
cutus eſt, & limatus.
10 Ut cædat victimas, exacutus eſt: ut ſplen-
deat, limatus eſt: qui moves ſceptrum filij mei,
ſuccidiſti omne lignum.
11 Et dedi eum ad levigandum, ut teneatur ma-
nu: iſte exacutus eſt gladius, & iſte limatus eſt,
ut ſit in manu interficientis.
C 12 Clama, & ulula fili hominis, quia hic factus
eſt in populo meo, hic in cunctis ducibus Iſraël
qui fugerant: gladio traditi ſunt cum populo meo,
idcircò plaude ſuper femur,
13 Quia probatus eſt: & hoc, cùm ſceptrum
ſubverterit, & non erit, dicit Dominus Deus.
14 Tu ergo fili hominis propheta, & percute
manu ad manum, & duplicetur gladius, ac tripli-
cetur gladius interfectorum: hic eſt gladius occi-
ſionis magnæ, qui obſtupeſcere eos facit,
D 15 Et corde tabeſcere, & multiplicat ruinas. In
omnibus portis eorum dedi conturbationē gladij
acuti, & limati ad fulgendum, amicti ad cædem.
16 Exacuere, vade ad dexteram, ſive ad ſini-
ſtram, quocumque faciei tuæ eſt appetitus.
17 Quin & ego plaudam manu ad manum, &
implebo indignationem meam, ego Dominus lo-
cutus ſum.
18 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
19 Et tu Fili hominis pone tibi duas vias, ut ve-
niat gladius regis Babylonis: de terra una egre-
dientur ambæ: & manu capiet conjecturam, in
capite viæ civitatis conjiciet.
20 Viam pones ut veniat gladius ad Rabbath, E
filiorum Ammon, & ad Judam in Jeruſalem mu-
nitiſſimam.
21 Stetit enim rex Babylonis in bivio, in capite
duarum viarum, divinationem quærens, commiſ-
cens ſagittas: interrogavit idola, exta conſuluit.
22 Ad dexteram ejus facta eſt divinatio ſuper
Jeruſalem, ut ponat arietes, ut aperiat os in cæde, ut
elevet vocem in ululatu, ut ponat arietes contra
portas, ut cōportet aggerē, ut ædificet munitiones.
23 Erítque quaſi conſulens fruſtrà oraculum in
oculis eorum, & ſabbatorum otium imitans: ipſe
autem recordabitur iniquitatis ad capiendum.
24 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Pro eo F
quòd recordati eſtis iniquitatis veſtræ, & revela-
ſtis prævaricationes veſtras, & apparuerunt pecca-
ta veſtra in omnibus cogitationibus veſtris: pro eo,
inquam, quòd recordati eſtis, manu capiemini.
25 Tu autem profane, impie dux Iſraël, cujus
venit dies in tempore iniquitatis præfinita.
26 Hæc dicit Dominus Deus: Aufer cidarim,
tolle coronam: nónne hæc eſt, quæ humilem ſu-
blevavit, & ſublimem humiliavit?
27 Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem po-
nam eam: & hoc non factum eſt, donec veniret
cujus eſt judicium, & tradam ei.
28 Et tu fili hominis propheta, & dic: Hæc dicit G
Dominus Deus ad filios Ammon, & ad oppro-
brium eorum, & dices: Mucro, mucro, evagina te
ad occidendum, lima te ut interficias, & fulgeas,
29 Cùm tibi videretur vana, & divinarentur mē-
dacia, ut dareris ſuper colla vulneratorū impiorum:
quorum venit dies in tēpore iniquitatis præfinita.
30 Revertere ad vaginam tuam, in loco in quo
creatus es, in terra nativitatis tuæ judicabo te,
31 Et effundam ſuper te indignationem meam:
in igne furoris mei ſufflabo in te, dabóque te in
manus hominum inſipientium, & fabricantium
interitum.
32 Igni eris cibus, ſanguis tuus erit in medio
terræ, oblivioni tradêris: quia ego Dominus lo-
cutus ſum.

CAPUT XXII.

*Varia narrat ſcelera Ieroſolymis perpetrata, propter quæ
dicit ſe ſuper eos effuſurum indignationem ſuam: narrátque
ſcelera ſacerdotum, principum, pſeudoprophetarum, ac populi
terræ, ut nullus inventus ſit qui pro avertendo furore Domini ſe
opponeret.*

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens: A
2 Et tu fili hominis nónne judicas, nónne
judicas civitatem ſanguinum?
3 Et oſtendes ei omnes abominationes ſuas, &

Digitized by Google

dices: Hæc dicit Dominus Deus : Civitas effundens ſanguinem in medio ſui, ut veniat tempus ejus : & quæ fecit idola contra ſemetipſam, ut pollueretur.

4 In ſanguine tuo, qui à te effuſus eſt, deliquiſti : & in idolis tuis, quæ feciſti, polluta es : & appropinquare feciſti dies tuos, & adduxiſti tempus annorum tuorum : propterea dedi te opprobrium Gentibus, & irriſionem univerſis terris.

5 Quæ juxta ſunt, & quę procul à te, triumphabunt de te : ſordida, nobilis, grandis interitu.

6 Ecce principes Iſraël ſinguli in brachio ſuo fuerunt in te, ad effundendum ſanguinem.

B 7 Patrem & matrem contumeliis affecerunt in te, advenam calumniati ſunt in medio tui, pupillum & viduam contriſtaverunt apud te :

8 Sanctuaria mea ſpreviſti, & ſabbata mea polluiſti.

9 Viri detractores fuerunt in te ad effundendum ſanguinem, & ſuper montes comederunt in te, ſcelus operati ſunt in medio tui.

10 Verecundiora patris diſcooperuerunt in te, immunditiam menſtruatæ humiliaverunt in te :

*Ier. 5. b. 7. 11 * Et unuſquiſque in uxorem proximi ſui operatus eſt abominationem, & ſocer nurum ſuam polluit nefariè, frater ſororem ſuam filiam patris ſui oppreſſit in te.

C 12 Munera acceperunt apud te ad effundendum ſanguinem : uſuram & ſuperabundantiam accepiſti, & avarè proximos tuos calumniabaris : meique oblita es, ait Dominus Deus.

13 Ecce comploſi manus meas ſuper avaritiam tuam, quam feciſti ; & ſuper ſanguinem, qui effuſus eſt in medio tui.

14 Numquid ſuſtinebit cor tuum, aut prævalebunt manus tuæ, in diebus quos ego faciam tibi? ego Dominus locutus ſum, & faciam.

15 Et diſpergam te in nationes, & ventilabo te in terras, & deficere faciam immunditiam tuã à te.

16 Et poſſidebo te in conſpectu Gentium : & & ſcies quia ego Dominus.

17 Et factum eſt verbũ Domini ad me, dicens:

D 18 Fili hominis, verſa eſt mihi domus Iſraël in ſcoriam : omnes iſti æs, & ſtannum, & ferrum, & plumbũ in medio fornacis: ſcoria argenti facti ſunt.

19 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Eò quòd verſi eſtis omnes in ſcoriam, propterea ecce ego congregabo vos in medio Jeruſalem,

20 Congregatione argenti, & æris, & ſtanni, & ferri, & plumbi in medio fornacis : ut ſuccendam in ea ignem ad conflandum. ſic congregabo in furore meo, & in ira mea, & requieſcam : & conflabo vos.

E 21 Et congregabo vos, & ſuccendam vos in igne furoris mei, & conflabimini in medio ejus.

22 Ut conflatur argentum in medio fornacis, ſic eritis in medio ejus : & ſcietis quia ego Dominus, cùm effuderim indignationem meam ſuper vos.

23 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

24 Fili hominis, dic ei : Tu es terra immunda, & non compluta in die furoris.

25 Conjuratio prophetarum in medio ejus, ſicut leo rugiens, rapienſque prædam, animas devoraverunt, opes & pretium acceperunt, viduas ejus multiplicaverunt in medio illius.

26 Sacerdotes ejus contempſerunt legem meã, & polluerunt ſanctuaria mea : inter ſanctum & profanum non habuerunt diſtantiam : & inter pollutum & mundum non intellexerunt : & à ſabbatis meis averterunt oculos ſuos, & coinquinabar in medio eorum. F

27 * Principes ejus in medio illius, quaſi lupi rapientes prædam ad effundendum ſanguinem, & ad perdendas animas, & avarè ad ſectanda lucra. *Mich. 3. d. 11. Sophon. 3. a. 3.

28 Prophetæ autem ejus liniebant eos abſque temperamento, videntes vana, & divinantes eis mendacium, dicentes: Hæc dicit Dominus Deus, cùm Dominus non ſit locutus. G

29 Populi terræ calumniabantur calumniam, & rapiebant violenter : egenum & pauperem affligebant, & advenam opprimebant calumnia abſque judicio.

30 Et quæſivi de eis virum, qui interponeret ſepem, & ſtaret oppoſitus contra me pro terra, ne diſſiparem eam : & non inveni.

31 Et effudi ſuper eos indignationem meam, in igne iræ meæ conſumpſi eos : viam eorum in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

Caput XXIII.

Sub figura multiplicium ſtuprorum duarum meretricum Oollæ & Ooliba ac punitionis earum, oſtendit Dominus variam idololatriam Samariæ & Ieruſalem, propter quam tradendi ſunt in opprobrium Gentibus, quarum ſunt idololatriam imitati.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: A

2 Fili hominis, duæ mulieres filiæ matris unius fuerunt,

3 Et fornicatæ ſunt in Ægypto, in adoleſcentia ſua fornicatæ ſunt : ibi ſubacta ſunt ubera earum, & fractæ ſunt mammæ pubertatis earum.

4 Nomina autem earum, Oolla major, & Ooliba ſoror ejus minor : & habui eas, & pepererunt filios & filias. Porrò earum nomina, Samaria Oolla, & Jeruſalem Ooliba.

5 Fornicata eſt igitur ſuper me Oolla, & inſanivit in amatores ſuos, in Aſſyrios propinquantes,

6 Veſtitos hyacintho, principes, & magiſtratus, juvenes cupidinis, univerſos equites, aſcenſores equorum.

7 Et dedit fornicationes ſuas ſuper eos electos, filios Aſſyriorum univerſos: & in omnibus in quos inſanivit, in immunditiis eorum polluta eſt.

8 Inſuper & fornicationes ſuas, quas habuerat in Ægypto, non reliquit : nam & illi dormierunt cum ea in adoleſcentia ejus, & illi confregerunt ubera pubertatis ejus, & effuderunt fornicationem ſuam ſuper eam. B

9 Propterea tradidi eam in manus amatorum ſuorum, in manus filiorum Aſſur, ſuper quorum inſanivit libidine.

10 * Ipſi diſcooperuerunt ignominiam ejus, filios & filias ejus tulerunt, & ipſam occiderunt gladio : & factæ ſunt famoſæ mulieres, & judicia perpetraverunt in ea. *Sup. 16. d. 37.

11 Quod cùm vidiſſet ſoror ejus Ooliba, pluſquam illa inſanivit libidine : & fornicationem ſuam ſuper fornicationem ſororis ſuæ.

12 Ad filios Aſſyriorum præbuit impudenter

ducibus

Digitized by Google

ducibus & magiſtratibus ad ſe venientibus, indutis veſte varia, equitibus qui vectabantur equis, & adoleſcentibus forma cunctis egregia.

C 13 Et vidi quòd polluta eſſet via una ambarum.

14 Et auxit fornicationes ſuas: cúmque vidiſſet viros depictos in pariete, imagines Chaldæorum expreſſas coloribus,

15 Et accinctos balteis renes, & tiaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium, ſimilitudinem filiorum Babylonis, terræque Chaldæorum, in qua orti ſunt,

16 Inſanivit ſuper eos concupiſcentia oculorum ſuorum, & miſit nuntios ad eos in Chaldæam.

17 Cúmque veniſſent ad eam filij Babylonis ad cubile mammarum, polluerunt eam ſtupris ſuis, & polluta eſt ab eis, & ſaturata eſt anima ejus ab illis.

18 Denudavit quoque fornicationes ſuas, & diſcooperuit ignominiam ſuam: & receſſit anima mea ab ea, ſicut receſſerat anima mea à ſorore ejus.

19 Multiplicavit enim fornicationes ſuas, recordans dies adoleſcentiæ ſuæ, quibus fornicata eſt in terra Ægypti.

D 20 Et inſanivit libidine ſuper concubitum eorum, quorum carnes ſunt ut carnes aſinorum: & ſicut fluxus equorum, fluxus eorum.

21 Et viſitaſti ſcelus adoleſcentiæ tuæ, quando ſubacta ſunt in Ægypto ubera tua, & confractæ ſunt mammæ pubertatis tuæ.

22 Propterea Ooliba, hęc dicit Dominus Deus: Ecce ego ſuſcitabo omnes amatores tuos contra te, de quibus ſatiata eſt anima tua: & congregabo eos adverſum te in circuitu;

23 Filios Babylonis, & univerſos Chaldæos, nobiles, tyrannóſque & principes, omnes filios Aſſyriorum, juvenes forma egregia, duces & magiſtratus univerſos, principes principum, & nominatos aſcenſores equorum:

24 Et venient ſuper te inſtructi curru & rota, multitudo populorum: lorica, & clypeo, & galea armabuntur contra te undique: & dabo coram eis judicium, & judicabunt te judiciis ſuis.

25 Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecum in furore: naſum tuum, & aures tuas præcident: & quæ remanſerint, gladio concident: ipſi filios tuos, & filias tuas capient; & noviſſimum tuum devorabitur igni.

26 Et denudabunt te veſtimentis tuis, & tollent vaſa gloriæ tuæ.

E 27 Et requieſcere faciam ſcelus tuum de te, & fornicationem tuam de Terra Ægypti: nec levabis oculos tuos ad eos, & Ægypti non recordaberis ampliùs.

28 Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego tradam te in manus eorum, quos odiſti; in manus, de quibus ſatiata eſt anima tua.

29 Et agent tecum in odio, & tollent omnes labores tuos, & dimittent te nudam, & ignominia plenam, & revelabitur ignominia fornicationum tuarum; ſcelus tuum, & fornicationes tuæ.

30 Fecerunt hæc tibi, quia fornicata es poſt Gentes, inter quas polluta es in idolis earum.

31 In via ſororis tuæ ambulaſti, & dabo calicem ejus in manu tua.

32 Hæc dicit Dominus Deus: Calicem ſororis tuæ bibes profundum & latum: eris in deriſum, & in ſubſannationem, quæ eſt capaciſſima.

33 Ebrietate, & dolore repleberis: calice mœroris, & triſtitiæ, calice ſororis tuæ Samariæ.

34 Et bibes illum, & epotabis uſque ad fœces, & fragmenta ejus devorabis, & ubera tua lacerabis: quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus.

35 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia oblita es mei, & projeciſti me poſt corpus tuum, tu quoque porta ſcelus tuum, & fornicationes tuas.

36 Et ait Dominus ad me, dicens: Fili hominis F
numquid judicas Oollam, & Oolibam, & annuntias eis ſcelera earum?

37 Quia adulteratæ ſunt, & ſanguis in manibus earum, & cum idolis ſuis fornicatæ ſunt: inſuper & filios ſuos, quos genuerunt mihi, obtulerunt eis ad devorandum.

38 Sed & hoc fecerunt mihi: Polluerunt ſanctuarium meum in die illa, & ſabbata mea profanaverunt.

39 Cúmque immolarent filios ſuos idolis ſuis, & ingrederentur ſanctuarium meum in die illa ut pollurent illud: etiam hæc fecerunt in medio domus meæ.

40 Miſerunt ad viros venientes de longè, ad quos nuntium miſerant: itaque ecce venerunt: quibus te laviſti, & circumliniſti ſtibio oculos tuos, & ornata es mundo muliebri.

41 Sediſti in lecto pulcherrimo, & menſa ornata eſt ante te: thymiama meum, & unguentum meum poſuiſti ſuper eam.

42 Et vox multitudinis exultantis erat in ea: & in viris, qui de multitudine hominum adducebantur, & veniebant de deſerto, poſuerunt armillas in manibus eorum, & coronas ſpecioſas in capitibus eorum.

43 Et dixi ei, quæ attrita eſt in adulteriis: Nunc G
fornicabitur in fornicatione ſua etiam hæc.

44 Et ingreſſi ſunt ad eam quaſi ad mulierem meretricem; ſic ingrediebantur ad Oollam & Oolibam, mulieres nefarias.

45 Viri ergo juſti ſunt: hi judicabunt eas judicio adulterarũ, & judicio effundentium ſanguinē: quia adulteræ ſunt, & ſanguis in manibus earum.

46 Hæc enim dicit Dominus Deus: Adduc ad eas multitudinem, & trade eas in tumultum, & in rapinam.

47 Et lapidentur lapidibus populorum, & confodiantur gladiis eorum: filios & filias earum interficient, & domos earum igne ſuccendent.

48 Et auferam ſcelus de terra, & diſcent omnes mulieres ne faciant ſecundùm ſcelus earum.

49 Et dabunt ſcelus veſtrum ſuper vos, & peccata idolorum veſtrorum portabitis: & ſcietis quia ego Dominus Deus.

Caput XXIV.

Sub figura ollæ, electioribus carnium partibus ac oſſibus plenæ, ignique admotæ, & ſub figura mortis uxoris Ezechielis, pro qua juſſus eſt nullum facere luctum, ſignificat Dominus domum Iſrael in exitium tradendam, filióſque ejus trucidandos, nullo ſequente luctu præ animi ſtupore.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, in an- A
no nono, in menſe decimo, decima die menſis, dicens:

2 Fili hominis ſcribe tibi nomen diei hujus, in qua confirmatus eſt rex Babylonis adverſum Jeruſalem hodie.

3 Et dices per proverbium ad domum irritatricem parabolam, & loquêris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Pone ollam; pone, inquam, & mitte in eam aquam.

4 Congere fruſta ejus in eam, omnem partem bonam, femur & armum, electa & oſſibus plena.

B 5 Pinguiſſimum pecus aſſume, compone quoque ſtrues oſſium ſub ea: efferbuit coctio ejus, & diſcocta ſunt oſſa illius in medio ejus.

6 Proptereà hæc dicit Dominus Deus: Væ civitati ſanguinum, ollæ, cujus rubigo in ea eſt, & rubigo ejus non exivit de ea: per partes & per partes ſuas ejice eam, non cecidit ſuper eam ſors.

7 Sanguis enim ejus in medio ejus eſt, ſuper limpidiſſimam petram effudit illum: non effudit illum ſuper terram, ut poſſit operiri pulvere.

C 8 Ut ſuperinducerem indignationem meam, & vindicta ulciſcerer: dedi ſanguinem ejus ſuper petram limpidiſſimam ne operiretur.

9 Proptereà hæc dicit Dominus Deus:* Væ civitati ſanguinum, cujus ego grandem faciã pyram.

* Nah. 3. a. 1. Hab. 2. c. 12.

10 Congere oſſa, quæ igne ſuccendam: conſumentur carnes, & coquetur univerſa compoſitio, & oſſa tabeſcent.

11 Pone quoq; eam ſuper prunas vacuã, ut incaleſcat, & liquefiat æs ejus: & cõfletur in medio ejus inquinamentum ejus, & conſumatur rubigo ejus:

12 Multo labore ſudatum eſt, & non exivit de ea nimia rubigo ejus, neque per ignem.

D 13 Immunditia tua execrabilis: quia mundare te volui, & non es mundata à ſordibus tuis: ſed nec mundaberis priùs, donec quieſcere faciam indignationem meam in te.

14 Ego Dominus locutus ſum: Veniet, & faciam: non tranſeam, nec parcam, nec placabor: juxta vias tuas, & juxta adinventiones tuas judicabo te, dicit Dominus.

15 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

16 Fili hominis, ecce ego tollo à te deſiderabile oculorum tuorum in plaga: & non planges, neque plorabis, neque fluent lacrymæ tuæ.

E 17 Ingemiſce tacens, mortuorum luctum non facies, corona tua circumligata ſit tibi, & calceamenta tua erunt in pedibus tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos lugentium comedes.

18 Locutus ſum ergo ad populum manè, & mortua eſt uxor mea veſperè: fecíque manè ſicut præceperat mihi.

19 Et dixit ad me populus: Quare non indicas nobis, quid iſta ſignificent, quæ tu facis?

20 Et dixi ad eos: Sermo Domini factus eſt ad me, dicens:

F 21 Loquere domui Iſraël: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego polluam ſanctuarium meum, ſuperbiam imperij veſtri, & deſiderabile oculorum veſtrorum, & ſuper quo pavet anima veſtra, filij veſtri, & filiæ veſtræ, quas reliquiſtis, gladio cadẽt.

22 Et facietis ſicut feci: Ora amictu non velabitis, & cibos lugentium non comedetis.

23 Coronas habebitis in capitibus veſtris, & calceamenta in pedibus: non plangetis neque flebitis, ſed tabeſcetis in iniquitatibus veſtris, & unuſquiſque gemet ad fratrem ſuum.

24 Erítque Ezechiel vobis in portentum: juxta omnia, quæ fecit, facietis cùm venerit iſtud: & ſcietis quia ego Dominus Deus. G

25 Et tu fili hominis, ecce in die, qua tollam ab eis fortitudinem eorum, & gaudium dignitatis, & deſiderium oculorum eorum, ſuper quo requieſcunt animæ eorum, filios & filias eorum:

26 In die illa cùm venerit fugiens ad te, ut annunciet tibi:

27 In die, inquam, illa aperietur os tuum cum eo qui fugit: & loquêris, & non ſilebis ultrà: eríſque eis in portẽtum, & ſcietis quia ego Dominus.

CAPUT XXV.

Regionibus Ammon, Moab, Idumæa, & Paleſtinæ minatur Dominus exitium, eò quòd filios Iſraël afflixerint, & de ipſorum afflictione exultaverint.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: A

2 Fili hominis pone faciem tuam contra filios Ammon, & prophetabis de eis.

3 Et dices filiis Ammon: Audite verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd dixiſti: Euge, euge ſuper ſanctuarium meum, quia pollutum eſt, & ſuper terram Iſraël, quoniam deſolata eſt; & ſuper domum Juda, quoniam ducti ſunt in captivitatem:

4 Idcircò ego tradam te filiis orientalibus in hereditatem, & collocabunt caulas ſuas in te, & ponent in te tentoria ſua: ipſi comedent fruges tuas: & ipſi bibent lac tuum.

5 Dabóque Rabbath in habitaculum camelorum, & filios Ammon in cubile pecorum: & ſcietis quia ego Dominus: B

6 Quia hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd plauſiſti manu, & percuſſiſti pede, & gaviſa es ex toto affectu ſuper terram Iſraël:

7 Idcircò ecce ego extendam manum meam ſuper te, & tradam te in direptionem Gentium, & interficiam te de populis, & perdam de terris, & conteram: & ſcies quia ego Dominus.

8 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd dixerunt Moab & Seir: Ecce ſicut omnes Gentes, domus Juda:

9 Idcircò ecce ego aperiam humerum Moab de civitatibus, de civitatibus, inquam, ejus, & de finibus ejus, inclytas terræ Bethieſimoth & Beelmeon & Cariathaim, C

10 Filiis Orientis cum filiis Ammon, & dabo eam in hereditatem: ut non ſit ultrà memoria filiorum Ammon in Gentibus.

11 Et in Moab faciam judicia: & ſcient quia ego Dominus.

12 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd fecit Idumæa ultionẽ ut ſe vindicaret de filiis Juda, peccavítque delinquẽs, & vindictam expetivit de eis;

13 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Extendam manum meam ſuper Idumæam, & auferam de ea hominem & jumentum, & faciam eam deſertam ab Auſtro: & qui ſunt in Dedan, gladio cadent.

14 Et dabo ultionem meam ſuper Idumæam D per manum populi mei Iſraël: & facient in Edom juxta iram meam, & furorem meum: & ſcient vindictam meam, dicit Dominus Deus.

15 Hæc

15 Hæc dicit Dominus Deus:Pro eo quòd fe-
cerunt Palæſtini vindictam,& ulti ſe ſunt toto ani-
mo,interficientes,& implentes inimicitias veteres:
16 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Ecce
ego extendam manum meam ſuper Palæſtinos, &
interficiam interfectores,& perdam reliquias ma-
ritimæ regionis :
17 Faciámque in eis ultiones magnas arguens
in furore : & ſcient quia ego Dominus, cùm de-
dero vindictam meam ſuper eos.

CAPUT XXVI.

Tyri inclytæ urbis prædicit Dominus everſionem, eò quòd ſuper vaſtatione Jeruſalem exultaverit.

A 1 ET factum eſt in undecimo anno,prima men-
ſis,factus eſt ſermo Domini ad me,dicens :
2 Fili hominis, pro eo quòd dixit Tyrus de Je-
ruſalem : Euge confractæ ſunt portæ populorum,
converſa eſt ad me : implebor,deſerta eſt.
3 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Ecce
ego ſuper te Tyre, & aſcendere faciam ad te gen-
tes multas, ſicut aſcendit mare fluctuans.
4 Et diſſipabunt muros Tyri, & deſtruent tur-
res ejus : & radam pulverem ejus de ea, & dabo
eam in limpidiſſimam petram.
5 Siccatio ſagenarum erit in medio maris, quia
ego locutus ſum, ait Dominus Deus : & erit in
direptionem Gentibus.
6 Filiæ quoque ejus, quæ ſunt in agro, gladio
interficientur : & ſcient quia ego Dominus.
7 Quia hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego ad-
ducam ad Tyrum Nabuchodonoſor regem Baby-
lonis ab Aquilone, regem regum, cum equis, &
curribus,& equitibus,& cœtu populóque magno.
B 8 Filias tuas quæ ſunt in agro,gladio interficiet:
& circumdabit te munitionibus, & comportabit
aggerem in gyro : & elevabit contra te clypeum.
9 Et vineas, & arietes temperabit in muros
tuos,& turres tuas deſtruet in armatura ſua.
10 Inundatione equorum ejus operiet te pulvis
eorum : à ſonitu equitum,& rotarum,& curruum,
movebuntur muri tui,cùm ingreſſus fuerit portas
tuas quaſi per introitum urbis diſſipatæ.
11 Ungulis equorum ſuorum conculcabit om-
nes plateas tuas : populum tuum gladio cædet, &
ſtatuæ tuæ nobiles in terram corruent.
12 Vaſtabunt opes tuas, diripient negotiatio-
nes tuas : & deſtruent muros tuos,& domos tuas
præclaras ſubvertent : & lapides tuos,& ligna tua,
& pulverem tuum in medio aquarum ponent.
C 13 * Et quieſcere faciam multitudinem canti-
*Ier.7. ſ.34. corum tuorum, & ſonitus cithararum tuarum non
audietur ampliùs.
14 Et dabo te in limpidiſſimam petram, ſiccatio
ſagenarum eris, nec ædificaberis ultrà : quia ego
locutus ſum, ait Dominus Deus.
15 Hæc dicit Dominus Deus Tyro : Numquid
non à ſonitu ruinæ tuæ, & gemitu interfectorum
tuorum, cùm occiſi fuerint in medio tui,commo-
vebuntur inſulæ ?
16 Et deſcendent de ſedibus ſuis omnes princi-
pes maris : & auferent exuvias ſuas, & veſtimen-
ta ſua varia abjicient, & induentur ſtupore:in ter-
ra ſedebunt : & attoniti ſuper repentino caſu tuo
admirabuntur.
17 Et aſſumentes ſuper te lamentum, dicent
tibi : Quomodo periſti quæ habitas in mari, urbs
inclyta, quæ fuiſti fortis in mari cum habitatori-
bus tuis, quos formidabant univerſi ?
18 Nunc ſtupebunt naves in die pavoris tui : D
& turbabuntur inſulæ in mari, eò quòd nullus
egrediatur ex te.
19 Quia hæc dicit Dominus Deus : Cùm de-
dero te urbem deſolatam, ſicut civitates quæ non
habitantur : & adduxero ſuper te abyſſum,& ope-
ruerint te aquæ multæ :
20 Et detraxero te cum his qui deſcendunt in la-
cum ad populum ſempiternum, & collocavero te
in terra noviſſima ſicut ſolitudines veteres, cum
his qui deducuntur in lacum, ut non habiteris :
porrò cùm dedero gloriam in terra viventium,
21 In nihilum redigam te, & non eris,& requi-
ſita non invenieris ultrà in ſempiternum, dicit
Dominus Deus.

CAPUT XXVII.

Tyri urbis maritimæ ac opulentiſſimæ ruina defletur, enarratis mercibus quæ à quaque regione ad eam deferri ſolent.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me,dicens: A
2 Tu ergo fili hominis aſſume ſuper Ty-
rum lamentum:
3 Et dices Tyro, quæ habitat in introitu maris,
negotiationi populorum ad inſulas multas : Hæc
dicit Dominus Deus : O Tyre, tu dixiſti : Perfe-
cti decoris ego ſum,
4 Et in corde maris ſita. Finitimi tui,qui te ædi-
ficaverunt, impleverunt decorem tuum :
5 Abietibus de Sanir extruxerunt te cum om-
nibus tabulatis maris : cedrum de Libano tulerunt
ut facerent tibi malum.
6 Quercus de Baſan dolaverunt in remos tuos:
& tranſtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico, &
prætoriola de inſulis Italiæ.
7 Byſſus varia de Ægypto texta eſt tibi in ve- B
lum ut poneretur in malo: hyacinthus & purpura
de inſulis Eliſa facta ſunt operimentum tuum.
8 Habitatores Sidonis & Aradij fuerunt remiges
tui:ſapientes tui,Tyre,facti ſunt gubernatores tui.
9 Senes Giblij, & prudentes ejus, habuerunt
nautas ad miniſterium variæ ſupellectilis tuæ :
omnes naves maris, & nautæ earum, fuerunt in
populo negotiationis tuæ.
10 Perſæ, & Lydij, & Libyes erant in exercitu
tuo viri bellatores tui : clypeum, & galeam ſuſ-
penderunt in te pro ornatu tuo.
11 Filij Aradij cum exercitu tuo erãt ſuper mu-
ros tuos in circuitu:ſed & Pigmæi,qui erãt in tur-
ribus tuis,pharetras ſuas ſuſpenderũt in muris tuis
per gyrum : ipſi cõpleverunt pulchritudinem tuã.
12 Carthaginenſes negotiatores tui, à multitu- C
dine cunctarum divitiarum, argento, ferro, ſtan-
no, plumbóque, & repleverunt nundinas tuas.
13 Græcia, Thubal, & Moſoch, ipſi inſtitores
tui:mancipia,& vaſa ærea advexerunt populo tuo.
14 De domo Thogorma, equos, & equites, &
mulos adduxerunt ad forum tuum.
15 Filij Dedan negotiatores tui : inſulæ multæ,
negotiatio manus tuæ : dentes eburneos & hebe-
ninos commutaverunt in pretio tuo.
16 Syrus negotiator tuus propter multitudinem

Digitized by Google

operum tuorum, gemmam, & purpuram, & ſcu-
tulata, & byſſum, & ſericum, & chodchod pro-
poſuerunt in mercatu tuo.
D 17 Juda & terra Iſraël ipſi inſtitores tui in fru-
mento primo, balſamum, & mel, & oleum, &
reſinam propoſuerunt in nundinis tuis.
18 Damaſcenus negotiator tuus in multitudi-
ne operum tuorum, in multitudine diverſarum
opum, in vino pingui, in lanis coloris optimi.
19 Dan, & Græcia, & Moſel, in nundinis
tuis propoſuerunt ferrum fabrefactum: ſtacte &
calamus in negotiatione tua.
20 Dedan inſtitores tui in tapetibus ad ſedendũ.
21 Arabia, & univerſi principes Cedar, ipſi
negotiatores manus tuæ: cum agnis, & arietibus,
& hœdis venerunt ad te negotiatores tui.
22 Venditores Saba, & Reema, ipſi negotia-
E tores tui: cum univerſis primis aromatibus, & la-
pide pretioſo, & auro, quod propoſuerunt in mer-
catu tuo.
23 Haran, & Chene, & Eden, negotiatores tui:
Saba, Aſſur, & Chelmad, venditores tui.
24 Ipſi negotiatores tui multifariàm involucris
hyacinthi, & polymitorum, gazarúmque pretio-
ſarum, quæ obvolutæ & aſtrictæ erant funibus:
cedros quoque habebant in negotiationibus tuis.
25 Naves maris, principes tui in negotiatione
tua: & repleta es, & glorificata nimis in corde
maris.
26 In aquis multis adduxerunt te remiges tui:
ventus auſter contrivit te in corde maris.
F 27 Divitiæ tuæ, & theſauri tui, & multiplex
inſtrumentum tuum, nautæ tui & gubernatores
tui, qui tenebant ſupellectilem tuam, & populo
tuo præerant: viri quoque bellatores tui, qui erant
in te, cum univerſa multitudine tua, quę eſt in me-
dio tui: cadent in corde maris in die ruinæ tuæ.
28 A ſonitu clamoris gubernatorum tuorum
conturbabuntur claſſes:
29 Et deſcendent de navibus ſuis omnes qui te-
nebant remum: nautæ & univerſi gubernatores
maris in terra ſtabunt:
30 Et ejulabunt ſuper te voce magna, & cla-
mabunt amarè: & ſuperjacient pulverem ca-
pitibus ſuis, & cinere conſpergentur.
31 Et radent ſuper te calvitium, & accingen-
tur ciliciis: & plorabunt te in amaritudine animæ
ploratu amariſſimo.
G 32 Et aſſument ſuper te carmen lugubre, &
plangent te: Quæ eſt ut Tyrus, quæ obmutuit
in medio maris?
33 Quæ in exitu negotiationum tuarum de ma-
ri impleſti populos multos: in multitudine divi-
tiarum tuarum, & populorum tuorum, ditaſti
reges terræ.
34 Nunc contrita es à mari, in profundis aqua-
rum opes tuæ, & omnis multitudo tua, quæ erat
in medio tui, ceciderunt.
35 Univerſi habitatores inſularum obſtupue-
runt ſuper te: & reges earum omnes tempeſtate
perculſi mutaverunt vultus.
36 Negotiatores populorum ſibilaverunt ſuper
te: ad nihilum deducta es, & non eris uſque in
perpetuum.

Caput XXVIII.

Ruina regis Tyri, maxima gloria priùs exaltati, ob nimiam ipſius ſuperbiam aliáſque iniquitates: ſimiliter & vaſtatio Sidonis, ac reductio filiorum Iſraël in terram ſuam, vaſtatis ipſorum inimicis.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: A
2 Fili hominis, dic principi Tyri: Hæc
dicit Dominus Deus: Eò quòd elevatum eſt cor
tuum, & dixiſti: Deus ego ſum, & in cathedra
Dei ſedi in corde maris: cùm ſis homo, & non
Deus, & dediſti cor tuum quaſi cor Dei.
3 Ecce ſapientior es tu Daniele: omne ſecre-
tum non eſt abſconditum à te.
4 In ſapientia & prudentia tua feciſti tibi
fortitudinem & acquiſiſti aurum & argentum in
theſauris tuis.
5 In multitudine ſapientiæ tuæ, & in negotia- B
tione tua multiplicaſti tibi fortitudinem: & ele-
vatum eſt cor tuum in robore tuo.
6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eò
quòd elevatum eſt cor tuum quaſi cor Dei:
7 Idcircò ecce ego adducam ſuper te alienos,
robuſtiſſimos Gentium: & nudabunt gladios ſuos
ſuper pulchritudinem ſapientiæ tuæ, & polluent
decorem tuum.
8 Interficient, & detrahent te: & morieris in
interitu occiſorum in corde maris.
9 Numquid dicens loquêris: Deus ego ſum:
coram interficientibus te: cùm ſis homo, & non
Deus, in manu occidentium te?
10 Morte incircumciſorum morieris in manu C
alienorũ: quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus.
11 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
Fili hominis leva planctum ſuper regem Tyri:
12 Et dices ei: Hæc dicit Dominus Deus: Tu
ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & per-
fectus decore,
13 In deliciis paradiſi Dei fuiſti: omnis lapis
pretioſus operimentum tuum: ſardius, topazius,
& jaſpis, chryſolithus, & onyx, & berillus, ſap- D
phirus, & carbunculus, & ſmaragdus: aurum
opus decoris tui: & foramina tua in die, qua con-
ditus es, præparata ſunt.
14 Tu cherub extentus, & protegens, & poſui
te in monte ſancto Dei, in medio lapidum igni-
torum ambulaſti.
15 Perfectus in viis tuis à die conditionis tuæ,
donec inventa eſt iniquitas in te.
16 In multitudine negotiationis tuæ repleta
ſunt interiora tua iniquitate, & peccaſti: & ejeci
te de monte Dei, & perdidi te, ô cherub prote-
gens, de medio lapidum ignitorum.
17 Et elevatum eſt cor tuum in decore tuo: per- E
didiſti ſapientiam tuam in decore tuo, in terram
projeci te. ante faciem regum dedi te ut cerne-
rent te.
18 In multitudine iniquitatum tuarum, & ini-
quitate negotiationis tuæ, polluiſti ſanctificatio-
nem tuam: producam ergo ignem de medio tui,
qui comedat te, & dabo te in cinerem ſuper ter-
ram in conſpectu omnium videntium te.
19 Omnes, qui viderint te in Gentibus, obſtu-
peſcent ſuper te: nihili factus es, & non eris in
perpetuum.

20 Et

Digitized by Google

20 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

21 Fili hominis pone faciem tuam contra Sidonem: & prophetabis de ea,

F 22 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Sidon, & glorificabor in medio tui: & ſcient quia ego Dominus, cum fecero in ea judicia, & ſanctificatus fuero in ea.

23 Et immitam ei peſtilentiam, & ſanguinem in plateis ejus: & corruent interfecti in medio ejus gladio per circuitum: & ſcient quia ego Dominus.

24 Et non erit ultrà domui Iſraël offendiculum amaritudinis, & ſpina dolorem inferens undique per circuitum eorum, qui adverſantur eis: & ſcient quia ego Dominus Deus.

G 25 Hæc dicit Dominus Deus: Quando congregavero domum Iſraël de populis in quibus diſperſi ſunt, ſanctificabor in eis coram Gentibus: & habitabunt in terra ſua, quam dedi ſervo meo Jacob.

26 Et habitabunt in ea ſecuri: & ædificabunt domos, & plantabunt vineas, & habitabunt confidenter, cùm fecero judicia in omnibus qui adverſantur eis per circuitum: & ſcient quia ego Dominus Deus eorum.

Caput XXIX.

Adverſus regem Ægypti ac regnum ejus, in ſolitudinem redigendum, poſt 40. tamen annos revocandum, licet non ad priſtinam gloriam. Terra Ægypti datur Nabuchodonoſor, eò quòd cum ſuo exercitu laboraverit devaſtando Tyrum.

A 1 IN anno decimo, decimo menſe, undecima die menſis, factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis pone faciem tuam contra Pharaonem regem Ægypti, & prophetabis de eo, & de Ægypto univerſa:

3 Loquere, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Pharao rex Ægypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis: Meus eſt fluvius, & ego feci memetipſum.

4 Et ponam frænum in maxillis tuis: & agglutinabo piſces fluminum tuorum ſquamis tuis: & extraham te de medio fluminum tuorum, & univerſi piſces tui ſquamis tuis adhærebunt.

B 5 Et projiciam te in deſertum, & omnes piſces fluminis tui: ſuper faciem terræ cades, non colligêris, neque congregaberis: beſtiis terræ, & volatilibus cæli, dedi te ad devorandum:

6 Et ſcient omnes habitatores Ægypti quia ego Dominus: * pro eo quòd fuiſti baculus arundineus domui Iſraël.

* Iſa 36. b. 6.

7 Quando apprehenderunt te manu, & confractus es, & laceraſti omnem humerum eorum: & innitentibus eis ſuper te comminutus es, & diſſolviſti omnes renes eorum.

8 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam ſuper te gladium: & interficiam de te hominem, & jumentum.

9 Et erit Terra Ægypti in deſertum, & in ſolitudinem: & ſcient quia ego Dominus: pro eo quòd dixeris: Fluvius meus eſt, & ego feci eum.

10 Idcircò ecce ego ad te, & ad flumina tua: dabóque Terram Ægypti in ſolitudines, gladio diſſipatam, à turre Syenes, uſque ad terminos Æthiopiæ.

11 Non pertranſibit eam pes hominis, neque C
pes jumenti gradietur in ea: & non habitabitur quadraginta annis.

12 Dabóque Terram Ægypti deſertam in medio terrarũ deſertarum, & civitates ejus in medio urbium ſubverſarum, & erunt deſolatæ quadraginta annis, & diſpergam Ægyptios in nationes, & ventilabo eos in terras.

13 Quia hæc dicit Dominus Deus: Poſt finem quadraginta annorum congregabo Ægyptum de populis, in quibus diſperſi fuerunt.

14 Et reducam captivitatem Ægypti, & collocabo eos in terra Phatures, in terra nativitatis ſuæ: & erunt ibi in regnum humile:

15 Inter cetera regna erit humillima, & non elevabitur ultrà ſuper nationes, & imminuam eos ne imperent Gentibus.

16 Neque erunt ultrà domui Iſraël in confi- D
dentia, docentes iniquitatem, ut fugiant, & ſequantur eos: & ſcient quia ego Dominus Deus.

17 Et factum eſt in vigeſimo & ſeptimo anno, in primo, in una menſis: factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

18 Fili hominis, Nabuchodonoſor rex Babylonis ſervire fecit exercitum ſuum ſervitute magna adverſus Tyrum: omne caput decalvatum, & omnis humerus depilatus eſt: & merces non eſt reddita ei, neque exercitui ejus, de Tyro, pro ſervitute qua ſervivit mihi adverſus eam.

19 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego dabo Nabuchodonoſor regem Babylonis in Terra Ægypti: & accipiet multitudinem ejus, & deprædabitur manubias ejus, & diripiet ſpolia ejus: & erit merces exercitui illius,

20 Et operi, quo ſervivit adverſus eam: dedi ei Terram Ægypti, pro eo quòd laboraverit mihi, ait Dominus Deus.

21 In die illo pullulabit cornu domui Iſraël, & tibi dabo apertum os in medio eorum; & ſcient quia ego Dominus.

Caput XXX.

Omnes urbes Ægypti per regem Babylonis vaſtabuntur.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens: A
2 Fili hominis propheta, & dic: Hæc dicit Dominus Deus: Ululate, væ, væ diei:

3 Quia juxtà eſt dies, & appropinquat dies Domini: dies nubis, tempus Gentium erit.

4 Et veniet gladius in Ægyptum: & erit pavor in Æthiopia, cùm ceciderint vulnerati in Ægypto, & ablata fuerit multitudo illius, & deſtructa fundamenta ejus.

5 Æthiopia, & Libya, & Lydi, & omne reliquum vulgus, & Chub, & filij terræ fœderis, cum eis gladio cadent.

6 Hæc dicit Dominus Deus: Et corruent ful- B
cientes Ægyptum, & deſtruetur ſuperbia imperij ejus: à turre Syenes gladio cadent in ea, ait Dominus Deus exercituum.

7 Et diſſipabuntur in medio terrarũ deſolatarũ, & urbes ejus in medio civitatũ deſertarum erunt.

8 Et ſcient quia ego Dominus: cùm dedero ignem in Ægypto, & attriti fuerint omnes auxiliatores ejus.

Digitized by Google

9 In die illa egredientur nuntij à facie mea in trieribus, ad conterendam Æthiopiæ confidentiam; & erit pavor in eis in die Ægypti, quia abſque dubio veniet.

C 10 Hæc dicit Dominus Deus: Ceſſare faciam multitudinem Ægypti in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis.

11 Ipſe & populus ejus cum eo, fortiſſimi Gentium, adducentur ad diſperdendam terram: & evaginabunt gladios ſuos ſuper Ægyptum: & implebunt terram interfectis.

12 Et faciam alveos fluminum aridos, & tradam terram in manus peſſimorum: & diſſipabo terram & plenitudinem ejus manu alienorum, ego Dominus locutus ſum.

D 13 * Hæc dicit Dominus Deus: Et diſperdam ſimulachra, & ceſſare faciam idola de Memphis: & dux de Terra Ægypti non erit ampliùs: & dabo terrorem in Terra Ægypti.

*Zach. 13.a.2.

14 Et diſperdam terram Phatures, & dabo ignẽ in Taphnis, & faciam judicia in Alexandria.

15 Et effundam indignationem meam ſuper Peluſium robur Ægypti, & interficiam multitudinem Alexandriæ,

16 Et dabo ignem in Ægypto: quaſi parturiens dolebit Peluſium, & Alexandria erit diſſipata, & in Memphis anguſtiæ quotidianæ.

17 Juvenes Heliopoleos & Bubaſti gladio cadent, & ipſæ captivæ ducentur.

E 18 Et in Taphnis nigreſcet dies, cùm contrivero ibi ſceptra Ægypti, & defecerit in ea ſuperbia potentiæ ejus: ipſam nubes operiet, filiæ autem ejus in captivitatem ducentur.

19 Et judicia faciam in Ægypto: & ſcient quia ego Dominus.

20 Et factum eſt in undecimo anno, in primo menſe, in ſeptima menſis, factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

F 21 Fili hominis brachium Pharaonis regis Ægypti confregi: & ecce non eſt obvolutum ut reſtitueretur ei ſanitas, ut ligaretur pãnis, & faſciaretur linteolis, ut recepto robore poſſet tenere gladium.

22 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad Pharaonem regem Ægypti, & comminuam brachium ejus forte, ſed confractum: & dejiciam gladium de manu ejus:

23 Et diſpergam Ægyptum in Gentibus, & ventilabo eos in terris.

G 24 Et confortabo brachia regis Babylonis, dabóque gladium meum in manu ejus: & confringam brachia Pharaonis, & gement gentibus interfecti coram facie ejus.

25 Et confortabo brachia regis Babylonis, & brachia Pharaonis concident: & ſcient quia ego Dominus, cùm dedero gladiũ meum in manu regis Babylonis, & extẽderit eum ſuper Terrã Ægypti.

26 Et diſpergam Ægyptum in nationes, & ventilabo eos in terras, & ſcient quia ego Dominus.

CAPUT XXXI.

Sublimitatem regis Pharaonis cum Aſſur comparat, & utriuſque ſimilem prædicit interitum.

A 1 ET factum eſt in anno undecimo, tertio menſe, una menſis, factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis dic Pharaoni regi Ægypti, & populo ejus: Cui ſimilis factus es in magnitudine tua?

3 Ecce Aſſur quaſi cedrus in Libano, pulcher ramis, & frondibus nemoroſus excelſúſque altitudine, & inter condenſas frondes elevatum eſt cacumen ejus.

4 Aquæ nutrierunt illum, abyſſus exaltavit illũ: flumina ejus manabant in circuitu radicum ejus, & rivos ſuos emiſit ad univerſa ligna regionis.

5 Propterea elevata eſt altitudo ejus ſuper omnia ligna regionis: & multiplicata ſunt arbuſta ejus, & elevati ſunt rami ejus præ aquis multis. B

6 Cúmque extendiſſet umbram ſuam, in ramis ejus fecerunt nidos omnia volatilia cæli, & ſub frondibus ejus genuerunt omnes beſtiæ ſaltuum, & ſub umbraculo illius habitabat cœtus Gentium plurimarum.

7 Erátque pulcherrimus in magnitudine ſua, & in dilatatione arbuſtorum ſuorum: erat enim radix illius juxta aquas multas.

8 Cedri non fuerunt altiores illo in paradiſo Dei, abietes non adæquaverunt ſummitatem ejus, & platani non fuerunt æquæ frondibus illius: omne lignum paradiſi Dei non eſt aſſimilatum illi, & pulchritudini ejus. C

9 Quoniam ſpecioſum feci eum, & multis condenſiſque frondibus: & æmulata ſunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in paradiſo Dei.

10 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd ſublimatus eſt in altitudine, & dedit ſummitatem ſuam virentem atque condenſam, & elevatum eſt cor ejus in altitudine ſua: D

11 Tradidi eum in manu fortiſſimi Gentium, faciens faciet ei: juxta impietatem ejus ejeci eum.

12 Et ſuccident eum alieni, & crudeliſſimi nationum, & projicient eum ſuper montes, & in cunctis convallibus corruent rami ejus, & confringentur arbuſta ejus in univerſis rupibus terræ: & recedent de umbraculo ejus omnes populi terræ, & relinquent eum.

13 In ruina ejus habitaverunt omnia volatilia cæli, & in ramis ejus fuerunt univerſæ beſtiæ regionis. E

14 Quam ob rem non elevabuntur in altitudine ſua omnia ligna aquarum, nec ponent ſublimitatem ſuam inter nemoroſa atque frondoſa, nec ſtabunt in ſublimitate ſua omnia quæ irrigantur aquis: quia omnes traditi ſunt in mortem ad terram ultimam, in medio filiorum hominum, ad eos qui deſcendunt in lacum.

15 Hæc dicit Dominus Deus: In die quando deſcendit ad inferos, induxi luctum, operui eum abyſſo: & prohibui flumina ejus, & coërcui aquas multas: contriſtatus eſt ſuper eum Libanus, & omnia ligna agri concuſſa ſunt. F

16 A ſonitu ruinæ ejus commovi Gentes, cùm deducerem eum ad infernum cum his qui deſcendebant in lacum: & conſolata ſunt in terra infima omnia ligna voluptatis egregia atque præclara in Libano, univerſa quæ irrigabantur aquis.

17 Nam & ipſi cum eo deſcendent in infernum ad interfectos gladio: & brachium uniuſcujuſque ſedebit ſub umbraculo ejus in medio nationum.

18 Cui aſſimilatus es ô inclyte atque ſublimis

inter

Digitized by Google

inter ligna voluptatis? Ecce deductus es cum lignis
voluptatis ad terram ultimam : in medio incir-
cumciſorum dormies, cum eis qui interfecti ſunt
gladio : ipſe eſt Pharao, & omnis multitudo ejus,
dicit Dominus Deus.

Caput XXXII.

*Pharao quantumvis ſublimis, conterendus eſt à rege Babylo-
nis : cujus vaſtatione plurimi reges obſtupeſcent, pluréſque na-
tiones cum eo in abyſſum detrahentur.*

A 1 ET factum eſt, duodecimo anno, in menſe
duodecimo, in una menſis, factum eſt ver-
bum Domini ad me, dicens :
2 Fili hominis aſſume lamentum ſuper Pharao-
nem regem Ægypti, & dices ad eum : Leoni
Gentium aſſimilatus es, & draconi qui eſt in ma-
ri : & ventilabas cornu in fluminibus tuis, & con-
turbabas aquas pedibus tuis, & conculcabas flu-
mina earum.
* Sup. 32.d.13. 3 Propterea hæc dicit Dominus Deus : * Ex-
27.ſ.20. pandam ſuper te rete meum in multitudine po-
pulorum multorum, & extraham te in ſagena mea.
4 Et projiciam te in terram, ſuper faciem agri
abjiciam te : & habitare faciam ſuper te omnia vo-
latilia cæli, & ſaturabo de te beſtias univerſæ ter-
ræ.
5 Et dabo carnes tuas ſuper montes, & imple-
bo colles tuos ſanie tua.
6 Et irrigabo terram fœtore ſanguinis tui ſuper
B montes, & valles implebuntur ex te.
* Iſa.13.b.10. 7 * Et operiam, cùm extinctus fueris, cælum, &
Joel. 2.b. nigreſcere faciam ſtellas ejus : ſolem nube tegam,
10. 3.c. & luna non dabit lumen ſuum.
15. Matt. 8 Omnia luminaria cæli mœrere faciam ſuper
24.c.29. te : & dabo tenebras ſuper terram tuam, dicit
Dominus Deus, cùm ceciderint vulnerati tui in
medio terræ, ait Dominus Deus.
9 Et irritabo cor populorum multorum, cùm
induxero contritionem tuam in Gentibus ſuper
terras quas neſcis.
10 Et ſtupeſcere faciam ſuper te populos mul-
tos : & reges eorum horrore nimio formidabunt
ſuper te, cùm volare cœperit gladius meus ſuper
facies eorum : & obſtupeſcent repentè ſinguli pro
anima ſua in die ruinæ tuæ.
11 Quia hæc dicit Dominus Deus : Gladius
regis Babylonis veniet tibi,
12 In gladiis fortium dejiciam multitudinem
C tuam : inexpugnabiles omnes Gentes hæ : & vaſta-
bunt ſuperbiam Ægypti, & diſſipabitur multitu-
do ejus.
13 Et perdam omnia jumenta ejus, quæ erant
ſuper aquas plurimas : & non conturbabit eas pes
hominis ultrà, neque ungula jumentorum turba-
bit eas.
14 Tunc puriſſimas reddam aquas eorum, & flu-
mina eorum quaſi oleum adducam, ait Dominus
Deus :
15 Cùm dedero Terram Ægypti deſolatam :
deſeretur autem terra à plenitudine ſua, quando
percuſſero omnes habitatores ejus : & ſcient quia
ego Dominus.
16 Planctus eſt, & plangent eum : filiæ Gentium
D plangent eum ſuper Ægyptum, & ſuper multitu-
dinem ejus plangent eum, ait Dominus Deus.
17 Et factum eſt in duodecimo anno, in quin-
tadecima menſis, factum eſt verbum Domini ad
me, dicens :
18 Fili hominis cane lugubre ſuper multitudi-
nem Ægypti : & detrahe eam ipſam, & filias
Gentium robuſtarum, ad terram ultimam, cum
his qui deſcendunt in lacum.
19 Quò pulchrior es? deſcende, & dormi cum
incircumciſis.
20 In medio interfectorum gladio cadent : gla-
dius datus eſt, attraxerunt eam, & omnes popu-
los ejus.
21 Loquentur ei potentiſſimi robuſtorum de
medio inferni, qui cum auxiliatoribus ejus deſ-
cenderunt, & dormierunt incircumciſi, interfe-
cti gladio.
22 Ibi Aſſur, & omnis multitudo ejus : in cir-
cuitu illius ſepulchra ejus : omnes interfecti, & E
qui ceciderunt gladio.
23 Quorum data ſunt ſepulchra in noviſſimis
laci : & facta eſt multitudo ejus per gyrum ſepul-
chri ejus : univerſi interfecti, cadentéſque gladio,
qui dederant quondam formidinem in terra vi-
ventium.
24 Ibi Ælam, & omnis multitudo ejus per gy-
rum ſepulchri ſui. omnes hi interfecti, ruentéſ-
que gladio : qui deſcenderunt incircumciſi ad ter-
ram ultimam : qui poſuerunt terrorem ſuum in
terra viventium, & portaverunt ignominiam ſuam
cum his qui deſcendunt in lacum.
25 In medio interfectorum poſuerunt cubile
ejus in univerſis populis ejus : in circuitu ejus ſe- F
pulchrum illius : omnes hi incircumciſi, interfe-
ctíque gladio. dederunt enim terrorem ſuum in
terra viventium, & portaverunt ignominiam
ſuam cum his qui deſcendunt in lacum : in me-
dio interfectorum poſiti ſunt.
26 Ibi Moſoch, & Thubal, & omnis multitu-
do ejus : in circuitu ejus ſepulchra illius. omnes
hi incircumciſi, interfectíque & cadentes gla-
dio : quia dederunt formidinem ſuam in terra vi-
ventium.
27 Et non dormient cum fortibus, cadenti-
búſque & incircumciſis, qui deſcenderunt ad in-
fernum cum armis ſuis, & poſuerunt gladios ſuos
ſub capitibus ſuis, & fuerunt iniquitates eorum
in oſſibus eorum : quia terror fortium facti ſunt in
terra viventium.
28 Et tu ergo in medio incircumciſorum con-
teréris, & dormies cum interfectis gladio.
29 Ibi Idumæa, & reges ejus, & omnes duces G
ejus, qui dati ſunt cum exercitu ſuo cum interfe-
ctis gladio : & qui cum incircumciſis dormierunt,
& cum his qui deſcendunt in lacum.
30 Ibi principes Aquilonis omnes, & univerſi
venatores : qui deducti ſunt cum interfectis, pa-
ventes, & in ſua fortitudine confuſi : qui dormie-
runt incircumciſi cum interfectis gladio, & por-
taverunt confuſionem ſuam cum his qui deſcen-
dunt in lacum.
31 Vidit eos Pharao, & conſolatus eſt ſuper uni-
verſa multitudine ſua, quæ interfecta eſt gladio,
Pharao, & omnis exercitus ejus, ait Dominus
Deus :

32 Quia

32 Quia dedi terrorem meum in terra viventium, & dormivi in medio incircumciſorum cum interfectis gladio; Pharao, & omnis multitudo ejus, ait Dominus Deus.

Caput XXXIII.

Si ſpeculator viſum imminens malum non annuntiaverit, reus erit pereuntium: quòd ſi annuntiaverit, ſolus is qui ſibi non cavit reus erit. Iuſtus quoque ſi ſuam deſerat juſtitiam, damnabitur; & impius ſi convertatur, ſalvabitur. Nec confidant de terra ſibi data in poſſeſſionem, quoniam propter ſuas iniquitates perdentur, & terra in ſolitudinem redigetur.

A 1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis loquere ad filios populi tui, & dices ad eos: Terra cùm induxero ſuper eam gladium, & tulerit populus terræ virum unum de noviſſimis ſuis, & conſtituerit eum ſuper ſe ſpeculatorem:

3 Et ille viderit gladium venientem ſuper terram, & cecinerit buccina, & annuntiaverit populo:

4 Audiens autem, quiſquis ille eſt, ſonitum buccinæ, & non ſe obſervaverit, veneritque gladius, & tulerit eum: ſanguis ipſius ſuper caput ejus erit.

5 Sonum buccinæ audivit, & non ſe obſervavit, ſanguis ejus in ipſo erit: ſi autem ſe cuſtodierit, animam ſuam ſalvabit.

B 6 Quòd ſi ſpeculator viderit gladium venientem, & non inſonuerit buccina: & populus ſe non cuſtodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autem ejus de manu ſpeculatoris requiram.

* Sup. 3. d. 17. 7 * Et tu fili hominis, ſpeculatorem dedi te domui Iſraël: audiens ergo ex ore meo ſermonem, annuntiabis eis ex me.

8 Si me dicente ad impium: Impie, morte morieris: non fueris locutus ut ſe cuſtodiat impius à via ſua: ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem ejus de manu tua requiram.

9 Si autem annuntiante te ad impium ut à viis ſuis convertatur, non fuerit converſus à via ſua: ipſe in iniquitate ſua morietur: porrò tu animam tuam liberaſti.

C 10 Tu ergo fili hominis dic ad domum Iſraël: Sic locuti eſtis, dicentes: Iniquitates noſtræ, & peccata noſtra ſuper nos ſunt, & in ipſis nos tabeſcimus: quomodo ergo vivere poterimus?

* Sup. 18. c. 23. f. 32. 11 * Dic ad eos: Vivo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortem impij, ſed ut convertatur impius à via ſua, & vivat. Convertimini, convertimini à viis veſtris peſſimis: & quare moriemini domus Iſraël?

12 Tu itaque fili hominis dic ad filios populi tui. Juſtitia juſti non liberabit eum in quacumque die peccaverit: & impietas impij non nocebit ei, in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua: & juſtus non poterit vivere in juſtitia ſua, in quacumque die peccaverit.

13 Etiam ſi dixero juſto quòd vita vivat, & confiſus in juſtitia ſua fecerit iniquitatem: omnes juſtitiæ ejus oblivioni tradentur, & in iniquitate ſua, quam operatus eſt, in ipſa morietur.

D 14 Si autem dixero impio: Morte morieris: & egerit pœnitentiam à peccato ſuo, feceritque judicium & juſtitiam,

15 Et pignus reſtituerit ille impius, rapinámque reddiderit, in mandatis vitæ ambulaverit, nec fecerit quidquam injuſtum: vita vivet, & non morietur.

16 Omnia peccata ejus quæ peccavit, non imputabuntur ei: judicium & juſtitiam fecit, vita vivet.

17 Et dixerunt filij populi tui: Non eſt æqui ponderis via Domini: & ipſorum via injuſta eſt.

18 Cùm enim receſſerit juſtus à juſtitia ſua, feceritque iniquitates, morietur in eis.

19 Et cùm receſſerit impius ab impietate ſua, feceritque judicium & juſtitiam, vivet in eis.

20 * Et dicitis: Non eſt recta via Domini. Unumquemque juxta vias ſuas judicabo de vobis, domus Iſraël. * Sup. 18. f. 25.

21 Et factum eſt in duodecimo anno, in decimo menſe, in quinta menſis tranſmigrationis noſtræ, venit ad me qui fugerat de Jeruſalem, dicens: Vaſtata eſt civitas. E

22 Manus autem Domini facta fuerat ad me veſpere, antequam veniret qui fugerat: aperuítque os meum donec veniret ad me manè, & aperto ore meo non ſilui amplius.

23 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

24 Fili hominis, qui habitant in ruinoſis his ſuper humum Iſraël, loquentes aiunt: Unus erat Abraham, & hereditate poſſedit terram: nos autem multi ſumus, nobis data eſt terra in poſſeſſionem.

25 Idcircò dices ad eos: Hæc dicit Dominus F
Deus: Qui in ſanguine comeditis, & oculos veſtros levatis ad immunditias veſtras, & ſanguinem funditis: numquid terram hereditate poſſidebitis?

26 Stetiſtis in gladiis veſtris, feciſtis abominationes, & unuſquiſque uxorem proximi ſui polluit: & terram hereditate poſſidebitis?

27 Hæc dices ad eos: Sic dicit Dominus Deus: Vivo ego, quia qui in ruinoſis habitant, gladio cadent: & qui in agro eſt, beſtiis tradetur ad devorandum: qui autem in præſidiis & ſpeluncis ſunt, peſte morientur.

28 Et dabo terram in ſolitudinem, & in deſertum, & deficiet ſuperba fortitudo ejus: & deſolabuntur montes Iſraël, eò quòd nullus ſit qui per eos tranſeat.

29 Et ſcient quia ego Dominus, cùm dedero terram eorum deſolatam & deſertam, propter univerſas abominationes ſuas, quas operati ſunt.

30 Et tu fili hominis: filij populi tui, qui loquũtur de te juxta muros, & in oſtiis domorum, & dicunt unus ad alterum, vir ad proximum ſuum loquẽtes: Venite, & audiamus quis ſit ſermo egrediens à Domino. G

31 Et veniunt ad te, quaſi ſi ingrediatur populus, & ſedent coram te populus meus: & audiunt ſermones tuos, & non faciunt eos: quia in canticum oris ſui vertunt illos, & avaritiam ſuam ſequitur cor eorum.

32 Et es eis quaſi carmen muſicum, quod ſuavi dulcíque ſono canitur: & audiunt verba tua, & non faciunt ea.

33 Et cùm venerit quod prædictum eſt (ecce enim venit) tunc ſcient quòd prophetes fuerit inter eos.

Caput

Digitized by Google

Caput XXXIV.

Ex manibus paſtorum, qui neglecto grege tantùm quæ ſua ſunt quærunt, dicit Dominus ſe oves ſuas liberaturum: quodque eas in judicio paſcet, ſuſcitaturus ſuper eas ſervum ſuum David, ſub quo in omni terra ubertate ſecurè paſcantur: oſtenditque gregem ſuum eſſe populum Iſraël, & ſe Deum ipſorum.

A 1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
2 Fili hominis propheta de paſtoribus
* Ier. 23. a. 1. Sup. 13. a. 3. Iſraël: propheta, & dices paſtoribus: Hæc dicit
Dominus Deus: * Væ paſtoribus Iſraël, qui paſcebant ſemetipſos: nónne greges à paſtoribus
paſcuntur?
3 Lac comedebatis, & lanis operiebamini, &
quod craſſum erat occidebatis: gregem autem
meum non paſcebatis.
4 Quod infirmum fuit non conſolidaſtis, &
quod ægrotum non ſanaſtis, quod confractum eſt
non alligaſtis, & quod abjectum eſt non reduxiſtis, & quod perierat non quæſiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia.
5 Et diſperſæ ſunt oves meæ, eò quòd non eſſet paſtor: & factæ ſunt in devorationem omnium
beſtiarum agri, & diſperſæ ſunt.
B 6 Erraverunt greges mei in cunctis montibus,
& in univerſo colle excelſo: & ſuper omnem faciem terræ diſperſi ſunt greges mei, & non erat
qui requireret, non erat, inquam, qui requireret.
7 Propterea paſtores audite verbum Domini:
8 Vivo ego, dicit Dominus Deus: quia pro eo
quòd facti ſunt greges mei in rapinam, & oves
meæ in devorationem omnium beſtiarum agri, eò
quòd non eſſet paſtor: neque enim quæſierunt
paſtores mei gregem meum, ſed paſcebant paſtores
ſemetipſos, & greges meos non paſcebant:
9 Propterea paſtores audite verbum Domini:
C 10 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipſe
ſuper paſtores requiram gregem meum de manu
eorum, & ceſſare faciam eos ut ultrà non paſcant
gregem, nec paſcant ampliùs paſtores ſemetipſos:
& liberabo gregem meum de ore eorum, & non
erit ultrà eis in eſcam.
11 Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
ipſe requiram oves meas, & viſitabo eas.
12 Sicut viſitat paſtor gregem ſuum, in die
quando fuerit in medio ovium ſuarum diſſipatarum: ſic viſitabo oves meas, & liberabo eas de
omnibus locis, in quibus diſperſæ fuerant in die
nubis & caliginis.
D 13 Et educam eas de populis, & congregabo
eas de terris, & inducam eas in terram ſuam: &
paſcam eas in montibus Iſraël, in rivis, & in cunctis ſedibus terræ.
14 In paſcuis uberrimis paſcam eas, & in montibus excelſis Iſraël erunt paſcua earum: ibi requieſcent in herbis virentibus, & in paſcuis pinguibus paſcentur ſuper montes Iſraël.
15 Ego paſcam oves meas, & ego eas accubare faciam, dicit Dominus Deus.
16 Quod perierat requiram, & quod abjectum
erat reducam, & quod confractum fuerat alligabo,
& quod infirmum fuerat conſolidabo, & quod
pingue & forte cuſtodiam: & paſcam illas in
judicio.
17 Vos autem greges mei: hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego judico inter pecus
& pecus, arietum & hircorum.
18 Nónne ſatis vobis erat paſcua bona depaſci? inſuper & reliquias paſcuarum veſtrarum conculcaſtis pedibus veſtris: & cùm puriſſimam aquã E
bibereris, reliquam pedibus veſtris turbabatis.
19 Et oves meæ his, quæ conculcata pedibus
veſtris fuerant, paſcebantur: & quæ pedes veſtri
turbaverant, hæc bibebant.
20 Propterea hæc dicit Dominus Deus ad vos:
Ecce ego ipſe judico inter pecus pingue, & macilentum:
21 Pro eo quòd lateribus & humeris impingebatis, & cornibus veſtris ventilabatis omnia infirma pecora, donec diſpergerentur foras:
22 Salvabo gregem meum, & non erit ultrà
in rapinam, & judicabo inter pecus & pecus.
23 * ET SUSCITABO SUPER EAS PASTOREM F
UNUM, qui paſcat eas, ſervum meum David: ipſe * Ioan. 1. g. 45. 10.
paſcet eas, & ipſe erit eis in paſtorem. c. 11. 14.
24 Ego autem Dominus ero eis in Deum: & Iſa. 40. c. 11.
ſervus meus David princeps in medio eorum: ego Oſee 3.
Dominus locutus ſum. b. 5.
25 Et faciam cum eis pactum pacis, & ceſſare
faciam beſtias peſſimas de terra: & qui habitant
in deſerto, ſecuri dormient in ſaltibus.
26 Et ponam eos in circuitu collis mei benedictionem: & deducam imbrem in tempore ſuo:
pluviæ benedictionis erunt.
27 Et dabit lignum agri fructum ſuum, & terra dabit germen ſuum, & erunt in terra ſua abſque timore: & ſcient quia ego Dominus, cùm G
contrivero catenas jugi eorum, & eruero eos de
manu imperantium ſibi.
28 Et non erunt ultrà in rapinam in Gentibus,
neque beſtiæ terræ devorabunt eos: ſed habitabunt confidenter abſque ullo terrore.
29 Et ſuſcitabo eis germen nominatum: & non
erunt ultrà imminuti fame in terra, neque portabunt ultrà opprobrium gentium.
30 Et ſcient quia ego Dominus Deus eorum
cum eis, & ipſi populus meus domus Iſraël: ait
Dominus Deus.
31 * Vos autem greges mei, greges paſcuæ * Ioan.
meæ, homines eſtis: & ego Dominus Deus ve- 10. c. 11.
ſter, dicit Dominus Deus.

Caput XXXV.

Montis Seir ſive Idumæorum futura vaſtatio, eò quòd populum Dei afflixerint.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: A
2 Fili hominis pone faciem tuam adverſum montem Seir, & prophetabis de eo, & dices illi:
3 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te
mons Seir, & extendam manum meam ſuper te,
& dabo te deſolatum atque deſertum.
4 Urbes tuas demoliar, & tu deſertus eris: &
ſcies quia ego Dominus.
5 Eò quòd fueris inimicus ſempiternus, & con- B
cluſeris filios Iſraël in manus gladij in tẽpore afflictionis eorum, in tempore iniquitatis extremæ.
6 Propterea vivo ego, dicit Dñs Deus: quoniam
ſanguini tradam te, & ſanguis te perſequetur: &
cùm ſanguinem oderis, ſanguis perſequetur te.

7 Et

7 Et dabo montem Seir deſolatum atque deſer-
tum: & auferam de eo euntem, & redeuntem.
8 Et implebo montes ejus occiſorum ſuorum:
in collibus tuis, & in vallibus tuis, atque in tor-
rentibus interfecti gladio cadent.
C 9 In ſolitudines ſempiternas tradam te, & ci-
vitates tuæ non habitabuntur: & ſcietis quia ego
Dominus Deus.
10 Eò quòd dixeris: Duæ gentes, & duæ ter-
ræ meæ erunt, & hereditate poſſidebo eas: cùm
Dominus eſſet ibi.
11 Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus,
quia faciam juxta iram tuam, & ſecundùm zelum
tuum, quem feciſti odio habens eos: & notus
efficiar per eos cùm te judicavero.
D 12 Et ſcies quia ego Dominus audivi univerſa
opprobria tua, quæ locutus es de montibus Iſraël,
dicens: Deſerti, nobis ad devorandum dati ſunt.
13 Et inſurrexiſtis ſuper me ore veſtro, & dero-
gaſtis adverſum me verba veſtra: ego audivi.
14 Hæc dicit Dominus Deus: Lætante univer-
ſa terra, in ſolitudinem te redigam.
15 Sicuti gaviſus es ſuper hereditatem domus
Iſraël, eò quòd fuerit diſſipata, ſic faciam tibi:
diſſipatus eris mons Seir, & Idumæa omnis: &
ſcient quia ego Dominus.

Caput XXXVI.

*Quia populus Dei erat in opprobrium Gentibus, eò quòd prop-
ter ſua peccata diſperſi eſſent in captivitatem, dicit Dominus,
non propter illum, ſed propter ſe reducturum eum in terram
ſuam; quòdque ſuper ipſum effundet aquam mundam, faciens
eum in ſuis præceptis ambulare, magnâque frui felicitate.*

A 1 TU autem fili hominis propheta ſuper mon-
tes Iſraël, & dices: * Montes Iſraël audite
verbum Domini: (* Sup. 6. a. 3.)
2 Hæc dicit Dominus Deus: Eò quòd dixerit
inimicus de vobis: Euge, altitudines ſempiternæ
in hereditatem datæ ſunt nobis.
3 Propterea vaticinare, & dic: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Pro eo quòd deſolati eſtis, & conculcati
per circuitum, & facti in hereditatem reliquis
Gentibus, & aſcendiſtis ſuper labium linguæ, &
opprobrium populi:
4 Propterea montes Iſraël audite verbum Do-
mini Dei: Hæc dicit Dominus Deus montibus,
& collibus, torrentibus, vallibúſque, & deſertis,
parietinis, & urbibus derelictis, quæ depopula-
tæ ſunt, & ſubſannatæ à reliquis Gentibus per cir-
cuitum.
B 5 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quo-
niam in igne zeli mei locutus ſum de reliquis
Gentibus, & de Idumæa univerſa, quæ dederunt
terram meam ſibi in hereditatem cum gaudio, &
toto corde, & ex animo: & ejecerunt eam ut va-
ſtarent:
6 Idcircò vaticinare ſuper humum Iſraël, &
dices montibus & collibus, jugis & vallibus: Hæc
dicit Dominus Deus: Ecce ego in zelo meo, &
in furore meò locutus ſum, eò quòd confuſionem
gentium ſuſtinueritis.
7 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Ego leva-
vi manum meam, ut Gentes, quæ in circuitu ve-
ſtro ſunt, ipſæ confuſionem ſuam portent.
8 Vos autem montes Iſraël ramos veſtros ger-
minetis, & fructum veſtrum afferatis populo meo
Iſraël: propè enim eſt ut veniat.
9 Quia ecce ego ad vos, & convertar ad vos,
& arabimini, & accipietis ſementem.
10 Et multiplicabo in vobis homines, omném- C
que domum Iſraël: & habitabuntur civitates, &
ruinoſa inſtaurabuntur.
11 Et replebo vos hominibus, & jumentis: &
multiplicabuntur, & creſcent: & habitare vos
faciam ſicut à principio, boníſque donabo majo-
ribus quàm habuiſtis ab initio: & ſcietis quia
ego Dominus.
12 Et adducam ſuper vos homines, populum
meum Iſraël, & hereditate poſſidebunt te: & eris
eis in hereditatem, & non adeps ultrà ut abſque
eis ſis.
13 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd
dicunt de vobis: Devoratrix hominum es, &
ſuffocans gentem tuam:
14 Propterea homines non comedes ampliùs,
& gentem tuam non necabis ultrà, ait Dominus
Deus:
15 Nec auditam faciam in te ampliùs confuſio- D
nem Gentium, & opprobrium populorum nequa-
quam portabis, & gentem tuam non amittes am-
pliùs, ait Dominus Deus.
16 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
17 Fili hominis, domus Iſraël habitaverunt in
humo ſua, & polluerunt eam in viis ſuis, & in ſtu-
diis ſuis; juxta immunditiam menſtruatæ facta eſt
via eorum coram me.
18 Et effudi indignationem meam ſuper eos
pro ſanguine, quem fuderunt ſuper terram, &
in idolis ſuis polluerunt eam.
19 Et diſperſi eos in Gentes, & ventilati ſunt
in terras: juxta vias eorum, & adinventiones eo-
rum judicavi eos.
20 Et ingreſſi ſunt ad Gentes, ad quas introie-
runt, & * polluerunt nomen ſanctum meum, cùm (* Iſa. 52. b. 5. Rom. 2. d. 24.)
diceretur de eis: Populus Domini iſte eſt, & de
terra ejus egreſſi ſunt.
21 Et peperci nomini ſancto meo, quod polluerat E
domus Iſraël in Gentibus, ad quas ingreſſi ſunt.
22 Idcircò dices domui Iſraël: Hæc dicit Do-
minus Deus: Non propter vos ego faciam, domus
Iſraël, ſed propter nomen ſanctum meum, quod
polluiſtis in Gentibus, ad quas intraſtis.
23 Et ſanctificabo nomen meum magnum, quod
pollutum eſt inter Gentes, quod polluiſtis in me-
dio earum: ut ſciant Gentes quia ego Dominus,
ait Dominus exercituum, cùm ſanctificatus fue-
ro in vobis coram eis.
24 Tollam quippe vos de Gentibus, & con-
gregabo vos de univerſis terris, & adducam vos in
terram veſtram.
25 Et effundam ſuper vos aquam mundam, &
mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris,
& ab univerſis idolis veſtris mundabo vos.
26 * Et dabo vobis cor novum, & ſpiritum no- (* Sup. 11. d. 19.)
vum ponam in medio veſtri: & auferam cor la-
pideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneũ.
27 Et ſpiritum meum ponam in medio veſtri: F
& faciam ut in præceptis meis ambuletis, & ju-
dicia mea cuſtodiatis & operemini.

28 Et

Digitized by Google

28 Et habitabitis in terra, quam dedi patribus
veſtris: & eritis mihi in populum, & ego ero vo-
bis in Deum.
29 Et ſalvabo vos ex univerſis inquinamentis
veſtris: & vocabo frumentum, & multiplicabo
illud, & non imponam vobis famem.
30 Et multiplicabo fructum ligni, & genimina
agri, ut non portetis ultrà opprobrium famis in
Gentibus.
31 Et recordabimini viarum veſtrarum peſſi-
marum, ſtudiorúmque non bonorum: & diſpli-
cebunt vobis iniquitates veſtræ, & ſcelera veſtra.
32 Non propter vos ego faciam, ait Dominus
Deus, notum ſit vobis: confundimini, & erubeſ-
cite ſuper viis veſtris, domus Iſraël.
G 33 Hæc dicit Dominus Deus: In die, qua mun-
davero vos ex omnibus iniquitatibus veſtris, & in-
habitari fecero vrbes, & inſtauravero ruinoſa.
34 Et terra deſerta fuerit exculta, quæ quon-
dam erat deſolata in oculis omnis viatoris,
35 Dicent: Terra illa inculta, facta eſt ut
hortus voluptatis: & civitates deſertæ, & deſtitu-
tæ atque ſuffoſſæ, munitæ ſederunt.
36 Et ſcient Gentes quæcumque derelictæ fue-
rint in circuitu veſtro, quia ego Dominus ædifi-
cavi diſſipata, plantavíque inculta, ego Dominus
locutus ſim, & fecerim.
37 Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc in hoc
invenient me domus Iſraël, ut faciam eis: Multi-
plicabo eos ſicut gregem hominum.
38 Ut gregem ſanctum, ut gregem Jeruſalem
in ſollemnitatibus ejus: Sic erunt civitates deſer-
tæ, plenæ gregibus hominum: & ſcient quia ego
Dominus.

CAPUT XXXVII.

In figura aridorum oſſium reviviſcentium, deſignat filios Iſraël qui de omni proſperitate deſperant, reducendos in terram ſuam: & per duo ligna conjuncta ſignificat unum fore regnum Juda & Iſraël, qui ſub uno rege ac paſtore David obſervaturi ſint mandata Domini, qui cum ipſis pactum feriet ſempiternum.

A 1 FActa eſt ſuper me manus Domini, & eduxit
me in ſpiritu Domini: & dimiſit me in me-
dio campi, qui erat plenus oſſibus:
2 Et circumduxit me per ea in gyro: erant au-
tem multa valdè ſuper faciem campi, ſiccáque ve-
hementer.
3 Et dixit ad me: Fili hominis putáſne vivent
oſſa iſta? Et dixi: Domine Deus, tu noſti.
4 Et dixit ad me: Vaticinare de oſſibus iſtis: &
dices eis: Oſſa arida audite verbum Domini.
5 Hæc dicit Dominus Deus oſſibus his: Ecce
ego intromittam in vos ſpiritum, & vivetis.
B 6 Et dabo ſuper vos nervos, & ſuccreſcere fa-
ciam ſuper vos carnes, & ſuperextendam in vo-
bis cutem: & dabo vobis ſpiritum, & vivetis, &
ſcietis quia ego Dominus.
7 Et prophetavi ſicut præceperat mihi: factus
eſt autem ſonitus, prophetante me, & ecce com-
motio: & acceſſerunt oſſa ad oſſa, unumquodque
ad juncturam ſuam.
8 Et vidi, & ecce ſuper ea nervi & carnes aſ-
cenderunt: & extenta eſt in eis cutis deſuper, &
ſpiritum non habebant.
C 9 Et dixit ad me: Vaticinare ad ſpiritum, vati-
cinare fili hominis, & dices ad ſpiritum: Hæc di-
cit Dominus Deus: A quattuor ventis veni ſpiri-
tus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos, & reviviſcãt.
10 Et prophetavi ſicut præceperat mihi: & in-
greſſus eſt in ea ſpiritus, & vixerunt: ſteterúnt-
que ſuper pedes ſuos exercitus grãdis nimis valdè.
11 Et dixit ad me: Fili hominis, oſſa hæc uni-
verſa, domus Iſraël eſt: ipſi dicunt: Aruerunt
oſſa noſtra, & periit ſpes noſtra, & abſciſſi ſumus.
12 Propterea vaticinare, & dices ad eos: Hæc D
dicit Dominus Deus: Ecce ego aperiam tumulos
veſtros, & educam vos de ſepulchris veſtris, popu-
lus meus: & inducam vos in terram Iſraël.
13 Et ſcietis quia ego Dominus, cùm aperue-
ro ſepulchra veſtra, & eduxero vos de tumulis
veſtris, popule meus:
14 Et dedero ſpiritum meum in vobis, & vixe-
ritis, & requieſcere vos faciam ſuper humum ve-
ſtram: & ſcietis quia ego Dominus locutus ſum,
& feci, ait Dominus Deus.
15 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
16 Et tu fili hominis ſume tibi lignum unum:
& ſcribe ſuper illud: Judæ, & filiorum Iſraël ſo-
ciorum ejus: & tolle lignum alterum, & ſcribe
ſuper illud: Joſeph ligno Ephraim, & cunctæ do-
mui Iſraël, ſociorúmque ejus.
17 Et adjunge illa, unum ad alterum tibi in li- E
gnum unum: & erunt in unionem in manu tua.
18 Cùm autem dixerint ad te filij populi tui lo-
quẽtes: Nónne indicas nobis quid in his tibi velis?
19 Loqueris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego aſſumam lignum Joſeph, quod eſt in
manu Ephraim, & tribus Iſraël, quæ ſunt ei ad-
junctæ: & dabo eas pariter cum ligno Juda, & fa-
ciam eas in lignum unum: & erunt unum in ma-
nu ejus.
20 Erunt autem ligna, ſuper quæ ſcripſeris in
manu tua, in oculis eorum.
21 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: F
Ecce ego aſſumam filios Iſraël de medio natio-
num, ad quas abierunt: & congregabo eos undi-
que, & adducam eos ad humum ſuam.
22 * Et faciam eos in gentem unam in terra in * Ioan. 10.d.16.
montibus Iſraël, & rex unus erit omnibus impe-
rans: & non erunt ultrà duæ gentes, nec divi-
dentur ampliùs in duo regna.
23 Neque polluentur ultrà in idolis ſuis, & abo-
minationibus ſuis, & cunctis iniquitatibus ſuis: &
ſalvos eos faciam de univerſis ſedibus, in quibus
peccaverunt, & emundabo eos: & erunt mihi
populus, & ego ero eis Deus. G
24 * Et ſervus meus David rex ſuper eos, & pa- * Iſa. 40. c. 11. Ier. 23. a. 5. Sup. 34. ſ. 23. Dan. 9. ſ. 24. Ioan 1. g. 45.
ſtor unus erit omnium eorum: in judiciis meis
ambulabunt, & mandata mea cuſtodient, & fa-
cient ea.
25 Et habitabunt ſuper terram, quam dedi ſervo
meo Jacob, in qua habitaverunt patres veſtri: &
habitabunt ſuper eam ipſi, & filij eorum, & filij fi-
liorum eorum, uſque in ſempiternum: & David
ſervus meus princeps eorum in perpetuum.
26 * Et percutiam illis fœdus pacis, pactum ſem- * Pſ. 109. b. 4. 116. a. 2. Ioan. 12. e. 34.
piternum erit eis: & fundabo eos, & multiplicabo,
& dabo ſanctificationem meam in medio eorum
in perpetuum.

27 Et erit tabernaculum meum in eis : & ero eis Deus, & ipſi erunt mihi populus.

28 Et ſcient Gentes quia ego Dominus ſanctificator Iſraël, cùm fuerit ſanctificatio mea, in medio eorum in perpetuum.

Caput XXXVIII.

Habitantibus poſt reductam captivitatem ſecurè filiis Iſraël in oppidis ſuis, adducet Dominus in noviſſimis diebus contra eos Gog cum ingenti exercitu : ſed & hunc cum ſuo exercitu multis cladibus poſteà conſumet.

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens : 2 Fili hominis, pone faciem tuam contra Gog, terram Magog, principem capitis Moſoch & Thubal : & vaticinare de eo. *Inf. 39. a. 1. Apoc. 20. c. 7.*

3 Et dices ad eum : Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Gog principem capitis Moſoch & Thubal.

4 Et circumagam te, & ponam frænum in maxillis tuis : & educam te, & omnem exercitum tuum, equos & equites veſtitos loricis univerſos, multitudinem magnam, haſtam & clypeum arripientium & gladium.

B 5 Perſæ, Æthiopes, & Libyes cum eis, omnes ſcutati & galeati.

6 Gomer, & univerſa agmina ejus, domus Thogorma, latera Aquilonis, & totum robur ejus, populíque multi tecum.

7 Præpara, & inſtrue te, & omnem multitudinem tuam, quæ coacervata eſt ad te : & eſto eis in præceptum.

8 Poſt dies multos viſitaberis : in noviſſimo annorum venies ad terram, quæ reverſa eſt à gladio, & congregata eſt de populis multis ad montes Iſraël, qui fuerunt deſerti jugiter : hæc de populis educta eſt, & habitabunt in ea confidenter univerſi.

C 9 Aſcendens autem quaſi tempeſtas venies, & quaſi nubes, ut operias terram tu, & omnia agmina tua, & populi multi tecum.

10 Hæc dicit Dominus Deus : In die illa aſcendent ſermones ſuper cor tuum, & cogitabis cogitationem peſſimam :

11 Et dices : Aſcendam ad terram abſque muro : veniam ad quieſcentes habitantéſque ſecurè: hi omnes habitant ſine muro, vectes & portæ non ſunt eis :

D 12 Vt diripias ſpolia, & invadas prædam, ut inferas manum tuam ſuper eos, qui deſerti fuerant, & poſteà reſtituti, & ſuper populum, qui eſt congregatus ex Gentibus, qui poſſidere cœpit, & eſſe habitator umbilici terræ.

13 Saba, & Dedan, & negotiatores Tharſis, & omnes leones ejus dicent tibi : Numquid ad ſumenda ſpolia tu venis ? ecce ad diripiendam prædam congregaſti multitudinem tuam, ut tollas argentum, & aurum, & auferas ſupellectilem, atque ſubſtantiam, & diripias manubias infinitas.

14 Propterea vaticinare fili hominis, & dices ad Gog : Hæc dicit Dominus Deus : Numquid non in die illo, cùm habitaverit populus meus Iſraël confidenter, ſcies ?

E 15 Et venies de loco tuo à lateribus Aquilonis tu, & populi multi tecum, aſcenſores equorum univerſi, cœtus magnus, & exercitus vehemens.

16 Et aſcendes ſuper populum meum Iſraël quaſi nubes, ut operias terram. In noviſſimis diebus eris, & adducam te ſuper terram meam : ut ſciant Gentes me, cùm ſanctificatus fuero in te in oculis eorum, ô Gog.

17 Hæc dicit Dominus Deus : Tu ergo ille es, de quo locutus ſum in diebus antiquis, in manu ſervorum meorum prophetarum Iſraël, qui prophetaverunt in diebus illorum temporum, ut adducerem te ſuper eos. F

18 Et erit in die illa, in die adventus Gog ſuper terram Iſraël, ait Dominus Deus, aſcendet indignatio mea in furore meo.

19 Et in zelo meo, in igne iræ meæ locutus ſum. Quia in die illa erit commotio magna ſuper terram Iſraël :

20 Et * commovebuntur à facie mea piſces maris, & volucres cæli, & beſtiæ agri, & omne reptile quod movetur ſuper humum, cunctíque homines qui ſunt ſuper faciem terræ : & ſubvertentur montes, & cadent ſepes, & omnis murus corruet in terram. **Matth. 24. c. 29. Luca 21. c. 25.*

21 Et convocabo adverſus eum in cunctis montibus meis gladium, ait Dominus Deus : gladius uniuſcujuſque in fratrem ſuum dirigetur. G

22 Et judicabo eum peſte, & ſanguine, & imbre vehementi, & lapidibus immenſis : ignem & ſulphur pluam ſuper eum, & ſuper exercitum ejus, & ſuper populos multos, qui ſunt cum eo.

23 Et magnificabor, & ſanctificabor : & notus ero in oculis multarum gentium, & ſcient quia ego Dominus.

Caput XXXIX.

Adducet Dominus Gog contra Iſraël, ſed ipſum cum toto ejus exercitu ibi perdet ; in cujus ſepultura ſeptem menſibus occupabuntur ad mundandam terram : Dominus filios Iſraël propter peccata ipſorum tradidit in captivitatem, ſed reducet eos in terram ſuam ad nominis ſui glorificationem.

1 TU autem fili hominis vaticinare adverſum Gog, & dices : Hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego ſuper te Gog principem capitis Moſoch & Thubal : A

2 Et circumagam te, & educam te, & aſcendere te faciam de lateribus Aquilonis: & adducam te ſuper montes Iſraël.

3 Et percutiam arcum tuum in manu ſiniſtra tua, & ſagittas tuas de manu dextera tua dejiciam.

4 Super montes Iſraël cades tu, & omnia agmina tua, & populi tui, qui ſunt tecum : feris, avibus, omníque volatili, & beſtiis terræ, dedi te ad devorandum.

5 Super faciem agri cades : quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus.

6 Et immittam ignem in Magog, & in his qui habitant in inſulis confidenter : & ſcient quia ego Dominus. B

7 Et nomen ſanctum meum notum faciam in medio populi mei Iſraël, & non polluam nomen ſanctum meum amplius : & ſcient Gentes quia ego Dominus ſanctus Iſraël.

8 Ecce venit, & factum eſt, ait Dominus Deus: hæc eſt dies, de qua locutus ſum.

9 Et egredientur habitatores de civitatibus Iſraël, & ſuccendent, & comburent arma, clypeum,

Digitized by Google

peum, & haſtas, arcum, & ſagittas, & baculos manuum, & contos, & ſuccendent ea igni ſeptem annis.

C 10 Et non portabunt ligna de regionibus, neque ſuccident de ſaltibus: quoniam arma ſuccendent igni, & deprædabuntur eos, quibus prædæ fuerant, & diripient vaſtatores ſuos, ait Dominus Deus.

11 Et erit in die illa: dabo Gog locum nominatum ſepulchrum in Iſraël: vallem viatorum ad Orientem maris, quæ obſtupeſcere faciet prætereuntes: & ſepelient ibi Gog, & omnem multitudinem ejus, & vocabitur vallis multitudinis Gog.

12 Et ſepelient eos domus Iſraël, ut mundent terram ſeptem menſibus.

13 Sepeliet autem eum omnis populus terræ, & erit eis nominata dies, in qua glorificatus ſum, ait Dominus Deus.

D 14 Et viros jugiter conſtituent luſtrantes terram, qui ſepeliant & requirant eos qui remanſerant ſuper faciem terræ, ut emundent eam: poſt menſes autem ſeptem quærere incipient.

15 Et circuibunt peragrantes terram: cúmque viderint os hominis, ſtatuent juxta illud titulum, donec ſepeliant illud polinctores in valle multitudinis Gog.

16 Nomen autem civitatis Amona, & mundabunt terram.

E 17 Tu ergo fili hominis, hæc dicit Dominus Deus: Dic omni volucri, & univerſis avibus, cunctíſque beſtiis agri: Convenite, properate, concurrite undique ad victimam meam, quam ego immolo vobis, victimam grandem ſuper montes Iſraël: ut comedatis carnem, & bibatis ſanguinem.

18 Carnes fortium comedetis, & ſanguinem principum terræ bibetis: arietum, & agnorum, & hircorum, taurorúmque & altilium, & pinguium omnium.

19 Et comedetis adipem in ſaturitatem, & bibetis ſanguinem in ebrietatem, de victima, quam ego immolabo vobis:

20 Et ſaturabimini ſuper menſam meam de equo, & equite forti, & de univerſis viris bellatoribus, ait Dominus Deus.

21 Et ponam gloriam meam in Gentibus: & videbunt omnes gentes judicium meum, quod fecerim; & manum meam, quam poſuerim ſuper eos.

F 22 Et ſcient domus Iſraël, quia ego Dominus Deus eorum, à die illa, & deinceps.

23 Et ſcient Gentes quoniam in iniquitate ſua capta ſit domus Iſraël, eò quòd dereliquerint me, & abſconderim faciem meam ab eis: & tradiderim eos in manus hoſtium, & ceciderint in gladio univerſi.

24 Juxta immunditiam eorum & ſcelus feci eis, & abſcondi faciem meam ab illis.

25 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Nunc reducam captivitatem Jacob, & miſerebor omnis domus Iſraël: & aſſumam zelum pro nomine ſancto meo.

G 26 Et portabunt confuſionem ſuam, & omnem prævaricationem, qua prævaricati ſunt in me, cùm habitaverint in terra ſua confidenter neminem formidantes:

27 Et reduxero eos de populis, & congregavero de terris inimicorum ſuorum, & ſanctificatus fuero in eis, in oculis gentium plurimarum.

28 * Et ſcient quia ego Dominus Deus eorum, eò quòd tranſtulerim eos in nationes, & congregaverim eos ſuper terram ſuam, & non dereliquerim quemquam ex eis ibi. *Sup. 16. c. 23.*

29 Et non abſcondam ultrà faciem meam ab eis, eò quòd effuderim ſpiritum meum ſuper omnem domum Iſraël, ait Dominus Deus.

Caput XL.

Propheta oſtenditur futura readificatio civitatis, cum menſura in longitudine, latitudine & altitudine ſingularum domus portarum, thalamorum, frontium, feneſtrarum, veſtibulorum, cubiculorum & graduum: item menſuratio quattuor menſarum ad immolanda ſacrificia: rurſum gazophylacia cantorum & ſacerdotum, ac veſtibula templi.

A 1 IN vigeſimoquinto anno tranſmigrationis noſtræ, in exordio anni, decima menſis, quartodecimo anno poſtquam percuſſa eſt civitas: in ipſa hac die facta eſt ſuper me manus Domini, & adduxit me illuc.

2 In viſionibus Dei adduxit me in terram Iſraël, & dimiſit me ſuper montem excelſum nimis: ſuper quem erat quaſi ædificium civitatis vergentis ad Auſtrum.

3 Et introduxit me illuc: & ecce vir, cujus erat ſpecies quaſi ſpecies æris, & funiculus lineus in manu ejus, & calamus menſuræ in manu ejus: ſtabat autem in porta.

4 Et locutus eſt ad me idem vir: Fili hominis vide oculis tuis, & auribus tuis audi, & pone cor tuum in omnia, quæ ego oſtendam tibi: quia ut oſtendantur tibi adductus es huc: annuntia omnia, quæ tu vides, domui Iſraël.

5 Et ecce murus forinſecus in circuitu domus undique, & in manu viri calamus menſuræ ſex cubitorum, & palmo: & menſus eſt latitudinem ædificij calamo uno, altitudinem quoque calamo uno.

B 6 Et venit ad portam, quæ reſpiciebat viam Orientalem, & aſcendit per gradus ejus: & menſus eſt limen portæ calamo uno latitudinem, id eſt limen unum calamo uno in latitudine:

7 Et thalamum uno calamo in longum, & uno calamo in latum: & inter thalamos, quinque cubitos:

8 Et limen portæ juxta veſtibulum portæ intrinſecus calamo uno.

9 Et menſus eſt veſtibulum portæ octo cubitorum, & frontem ejus duobus cubitis: veſtibulum autem portæ erat intrinſecus.

10 Porrò thalami portæ ad viam Orientalem, tres hinc & tres inde: menſura una trium, & menſura una frontium ex utraque parte.

11 Et menſus eſt latitudinem liminis portæ, decem cubitorum, & longitudinem portæ, tredecim cubitorum:

12 Et marginem ante thalamos cubiti unius: & cubitus unus finis utrimque: thalami autem, ſex cubitorum erant hinc & inde.

13 Et menſus eſt portam à tecto thalami uſque ad tectum ejus, latitudinem viginti quinque cubitorum: oſtium contra oſtium.

Digitized by Google

14 Et fecit frontes per ſexaginta cubitos: & ad frontem atrium portæ undique per circuitum.

15 Et ante faciem portæ, quæ pertingebat uſque ad faciem veſtibuli portæ interioris, quinquaginta cubitos.

C 16 Et feneſtras obliquas in thalamis, & in frontibus eorum, quæ erant intra portam undique per circuitum: ſimiliter autem erant & in veſtibulis feneſtræ per gyrum intrinſecus, & ante frontes pictura palmarum.

17 Et eduxit me ad atrium exterius, & ecce gazophylacia, & pavimentum ſtratum lapide in atrio per circuitum: triginta gazophylacia in circuitu pavimenti.

18 Et pavimentum in fronte portarum, ſecundùm longitudinem portarum erat inferius.

19 Et menſus eſt latitudinem à facie portæ inferioris uſque ad frontem atrij interioris extrinſecus, centum cubitos ad Orientem, & ad Aquilonem.

20 Portam quoque, quæ reſpiciebat viam Aquilonis atrij exterioris, menſus eſt tam in longitudine, quàm in latitudine.

21 Et thalamos ejus tres hinc, & tres inde: & frontem ejus, & veſtibulum ejus ſecundùm menſuram portæ prioris, quinquaginta cubitorum longitudinem ejus, & latitudinem viginti quinque cubitorum.

D 22 Feneſtræ autem ejus, & veſtibulum, & ſculpturæ ſecundùm menſuram portæ, quæ reſpiciebat ad Orientem: & ſeptem graduum erat aſcenſus ejus, & veſtibulum ante eam.

23 Et porta atrij interioris contra portam Aquilonis, & Orientalem: & menſus eſt à porta uſque ad portam centum cubitos.

24 Et eduxit me ad viam Auſtralem, & ecce porta, quæ reſpiciebat ad Auſtrum: & menſus eſt frontem ejus, & veſtibulum ejus, juxta menſuras ſuperiores.

25 Et feneſtras ejus, & veſtibula in circuitu, ſicut feneſtras ceteras: quinquaginta cubitorum longitudine, & latitudine vigintiquinque cubitorum.

26 Et in gradibus ſeptem aſcendebatur ad eam: & veſtibulum ante fores ejus: & cælatæ palmę erant, una hinc, & altera inde in fronte ejus.

27 Et porta atrij interioris in via Auſtrali: & menſus eſt à porta uſque ad portam in via Auſtrali, centum cubitos.

28 Et introduxit me in atrium interius ad portam Auſtralem, & menſus eſt portam juxta menſuras ſuperiores.

29 Thalamum ejus, & frontem ejus, & veſtibulum ejus eiſdem menſuris: & feneſtras ejus, & veſtibulum ejus in circuitu, quinquaginta cubitos longitudinis, & latitudinis vigintiquinque cubitos.

E 30 Et veſtibulum per gyrum longitudine vigintiquinque cubitorum, & latitudine quinque cubitorum.

31 Et veſtibulum ejus ad atrium exterius, & palmas ejus in fronte, & octo gradus erant, quibus aſcendebatur per eam.

32 Et introduxit me in atrium interius per viam Orientalem: & menſus eſt portam ſecundùm menſuras ſuperiores.

33 Thalamum ejus, & frontem ejus, & veſtibulum ejus, ſicut ſuprà: & feneſtras ejus, & veſtibula ejus in circuitu, longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine vigintiquinque cubitorum.

34 Et veſtibulum ejus, id eſt atrij exterioris: & palmæ cælatæ in fronte ejus hinc & inde: & in octo gradibus aſcenſus ejus.

35 Et introduxit me ad portam, quæ reſpiciebat ad Aquilonem: & menſus eſt ſecundùm menſuras ſuperiores.

36 Thalamum ejus, & frontem ejus, & veſtibulum ejus, & feneſtras ejus per circuitum, longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine vigintiquinque cubitorum.

37 Et veſtibulum ejus reſpiciebat ad atrium exterius: & cælatura palmarum in fronte ejus hinc & inde: & in octo gradibus aſcenſus ejus.

38 Et per ſingula gazophylacia oſtium in frontibus portarum: ibi lavabant holocauſtum.

39 Et in veſtibulo portæ, duæ menſæ hinc, & duæ menſæ inde: ut immoletur ſuper eas holocauſtum & pro peccato, & pro delicto.

40 Et ad latus exterius, quod aſcendit ad oſtium portæ, quæ pergit ad Aquilonem, duæ menſæ: & ad latus alterum ante veſtibulum portæ, duæ menſæ.

41 Quattuor menſæ hinc, & quattuor menſæ inde: per latera portæ octo menſæ erant, ſuper quas immolabant.

42 Quattuor autem menſæ ad holocauſtum, de lapidibus quadris extructæ: longitudine cubiti unius & dimidij: & latitudine cubiti unius & dimidij: altitudine cubiti unius: ſuper quas ponant vaſa, in quibus immolatur holocauſtum, & victima.

43 Et labia earum palmi unius, reflexa intrinſecus per circuitum: ſuper menſas autem carnes oblationis.

44 Et extra portam interiorem, gazophylacia cantorum in atrio interiori, quod erat in latere portæ reſpicientis ad Aquilonem: & facies eorum contra viam Auſtralem, una ex latere portæ Orientalis, quæ reſpiciebat ad viam Aquilonis. G

45 Et dixit ad me: Hoc eſt gazophylacium, quod reſpicit viam Meridianam; ſacerdotum erit, qui excubant in cuſtodiis templi.

46 Porrò gazophylacium, quod reſpicit ad viam Aquilonis, ſacerdotum erit, qui excubant ad miniſterium altaris. iſti ſunt filij Sadoc, qui accedunt de filiis Levi ad Dominum ut miniſtrent ei.

47 Et menſus eſt atrium longitudine centum cubitorum, & latitudine centum cubitorum per quadrum: & altare ante faciem templi.

48 Et introduxit me in veſtibulum templi: & menſus eſt veſtibulum quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & latitudinem portæ trium cubitorum hinc, & trium cubitorum inde.

49 Longitudinem autem veſtibuli viginti cubitorum, & latitudinem undecim cubitorum, & octo gradibus aſcendebatur ad eam. Et columnæ erant in frontibus; una hinc, & altera inde.

Digitized by Google

Caput XLI.

Diſpoſitio readificandi templi juxta partes ſingulas.

A 1 ET introduxit me in templum, & menſus
eſt frontes, ſex cubitos latitudinis hinc,
& ſex cubitos inde, latitudinem tabernaculi.

2 Et latitudo portæ, decem cubitorum erat: &
latera portæ, quinque cubitis hinc, & quinque
cubitis inde: & menſus eſt longitudinem ejus
quadraginta cubitorum, & latitudinem viginti
cubitorum.

3 Et introgreſſus intrinſecus menſus eſt in fron-
te portæ duos cubitos: & portam, ſex cubitorum:
& latitudinem portæ, ſeptem cubitorum.

4 Et menſus eſt longitudinem ejus viginti cu-
bitorum, & latitudinem ejus viginti cubitorum,
ante faciem templi: & dixit ad me: Hoc eſt ſan-
ctum ſanctorum.

5 Et menſus eſt parietem domus ſex cubitorum:
& latitudinem lateris quattuor cubitorum undi-
que per circuitum domus.

6 Latera autem, latus ad latus, bis triginta
tria: & erant eminentia, quæ ingrederentur per
parietem domus, in lateribus per circuitum, ut
continerent, & non attingerent parietem templi.

7 Et platea erat in rotundum, aſcendens ſurſum
B per cochleam, & in cœnaculum templi deferebat
per gyrum: idcircò latius erat templum in ſupe-
rioribus: & ſic de inferioribus aſcendebatur ad
ſuperiora in medium.

8 Et vidi in domo altitudinem per circuitum,
fundata latera ad menſuram calami ſex cubitorum
ſpatio:

9 Et latitudinem per parietem lateris forinſecus
quinque cubitorum: & erat interior domus in la-
teribus domus.

10 Et inter gazophylacia latitudinem viginti
cubitorum in circuitu domus undique.

11 Et oſtium lateris ad orationem: oſtium unum
ad viam Aquilonis, & oſtium unum ad viam Au-
ſtralem: & latitudinem loci ad orationem, quin-
que cubitorum in circuitu.

12 Et ædificium quod erat ſeparatum, verſúm-
que ad viam reſpicientem ad mare, latitudinis ſep-
tuaginta cubitorum. paries autem ædificij, quin-
que cubitorum latitudinis per circuitum: & lon-
gitudo ejus nonaginta cubitorum.

13 Et menſus eſt domus longitudinem, centum
C cubitorum: & quod ſeparatum erat ædificium, &
parietes ejus, longitudinis centum cubitorum.

14 Latitudo autem ante faciem domus, & ejus
quod erat ſeparatum contra Orientem, centum
cubitorum.

15 Et menſus eſt longitudinem ædificij contra
faciem ejus, quod erat ſeparatum ad dorſum: ethe-
cas ex utraque parte centum cubitorum: & tem-
plum interius, & veſtibula atrij.

16 Limina, & feneſtras obliquas, & ethecas
in circuitu per tres partes, contra uniuſcujuſque
limen, ſtratúmque ligno per gyrum in circuitu:
terra autem uſque ad feneſtras, & feneſtræ clauſæ
ſuper oſtia.

17 Et uſque ad domum interiorem, & forinſe-
cus per omnem parietem in circuitu intrinſecus, &
forinſecus, ad menſuram.

18 Et fabrefacta cherubim & palmæ: & pal-
ma inter cherub & cherub, duáſque facies habe-
bat cherub.

19 Faciem hominis juxta palmam ex hac parte,
& faciem leonis juxta palmam ex alia parte, ex-
preſſam per omnem domum in circuitu.

20 De terra uſque ad ſuperiora portæ cherubim
& palmæ cælatæ erant in pariete templi: D

21 Limen quadrangulum, & facies ſanctuarij,
aſpectus contra aſpectum.

22 Altaris lignei trium cubitorum altitudo, &
longitudo ejus duorum cubitorum: & anguli ejus,
& longitudo ejus: & parietes ejus lignei. Et lo-
cutus eſt ad me: Hæc eſt menſa coram Domino.

23 Et duo oſtia erant in templo, & in ſanctuario.

24 Et in duobus oſtiis ex utraque parte bina
erant oſtiola, quæ in ſe invicem plicabantur: bi-
na enim oſtia erant ex utraque parte oſtiorum.

25 Et cælata erant in ipſis oſtiis templi cheru-
bim, & ſculpturæ palmarum, ſicut in parietibus,
quoque expreſſæ erant: quam ob rem & groſ-
ſiora erant ligna in veſtibuli fronte forinſecus.

26 Super quæ feneſtræ obliquæ, & ſimilitudo
palmarum hinc atque inde in humerulis veſtibuli,
ſecundùm latera domus latitudinémque parie-
tum.

Caput XLII.

De gazophylaciis, ceteriſque quæ ad ſacrorum uſum pertinent readificandis.

1 ET eduxit me in atrium exterius per viam A
ducentem ad Aquilonem, & introduxit me
in gazophylacium, quod erat contra ſeparatum
ædificium, & contra ædem vergentem ad Aqui-
lonem.

2 In facie longitudinis, centum cubitos oſtij
Aquilonis: & latitudinis quinquaginta cubitos,

3 Contra viginti cubitos atrij interioris, & con-
tra pavimentum ſtratum lapide atrij exterioris,
ubi erat porticus juncta porticui triplici.

4 Et ante gazophylacia deambulatio decem cu-
bitorum latitudinis, ad interiora reſpiciens viæ cu-
biti unius. Et oſtia eorum ad Aquilonem:

5 Ubi erant gazophylacia in ſuperioribus hu-
miliora: quia ſupportabant porticus, quæ ex illis
eminebant de inferioribus, & de mediis ædi-
ficij.

6 Triſtega enim erant, & non habebant colum-
nas, ſicut erant columnæ atriorum: propterea em- B
nebant de inferioribus, & de mediis à terra cu-
bitis quinquaginta.

7 Et peribolus exterior ſecundùm gazophyla-
cia, quæ erant in via atrij exterioris ante ga-
zophylacia: longitudo ejus quinquaginta cubi-
torum.

8 Quia longitudo erat gazophylaciorum
atrij exterioris, quinquaginta cubitorum: &
longitudo ante faciem templi, centum cubito-
rum.

9 Et erat ſubter gazophylacia hæc introitus
ab Oriente ingredientium in ea de atrio exte-
riori.

10 In latitudine periboli atrij, quod erat contra

Digitized by Google

viam Orientalem, in faciem ædificij ſeparati, & erant ante ædificium gazophylacia.

C 11 Et via ante faciem eorum, juxta ſimilitudinem gazophylaciorum, quæ erant in via Aquilonis: ſecundùm longitudinem eorum, ſic & latitudo eorum: & omnis introitus eorum, & ſimilitudines, & oſtia eorum.

12 Secundùm oſtia gazophylaciorum, quæ erant in via reſpiciente ad Notum: oſtium in capite viæ: quæ via erat ante veſtibulum ſeparatum per viam Orientalem ingredientibus.

13 Et dixit ad me: Gazophylacia Aquilonis, & gazophylacia Auſtri, quæ ſunt ante ædificium ſeparatum: hæc ſunt gazophylacia ſancta, in quibus veſcuntur ſacerdotes, qui appropinquant ad Dominum in ſancta ſanctorum: ibi ponent ſancta ſanctorum, & oblationem pro peccato, & pro delicto: locus enim ſanctus eſt.

14 Cùm autem ingreſſi fuerint ſacerdotes, non egredientur de ſanctis in atrium exterius: & ibi reponent veſtimenta ſua, in quibus miniſtrant, quia ſancta ſunt: veſtientúrque veſtimentis aliis, & ſic procedent ad populum.

D 15 Cúmque compleſſet menſuras domus interioris, eduxit me per viam portæ, quæ reſpiciebat ad viam Orientalem: & menſus eſt eam undique per circuitum.

16 Menſus eſt autem contra ventum Orientalem calamo menſuræ, quingentos calamos in calamo menſuræ per circuitum.

17 Et menſus eſt contra ventum Aquilonis quingentos calamos in calamo menſuræ per gyrum.

18 Et ad ventum Auſtralem menſus eſt quingentos calamos in calamo menſuræ per circuitum.

19 Et ad ventum Occidentalem menſus eſt quingentos calamos in calamo menſuræ.

20 Per quattuor ventos menſus eſt murum ejus undique per circuitum, longitudinem quingentorum cubitorum, & latitudinem quingentorum cubitorum, dividentem inter ſanctuarium & vulgi locum.

Caput XLIII.

Gloria Domini apparente audit propheta quòd filij Iſraël non ampliùs polluent nomen Domini, & quæ ſint menſura altaris, ac ſacrificia ad ipſum ſeptem diebus expiandum.

A 1 ET duxit me ad portam, quæ reſpiciebat ad viam Orientalem.

2 Et ecce gloria Dei Iſraël ingrediebatur per viam Orientalem: & vox erat ei quaſi vox aquarum multarum, & terra ſplendebat à majeſtate ejus.

* Sup. 9. a. 1. 3 * Et vidi viſionem, ſecundùm ſpeciem, quam videram, quando venit ut diſperderet civitatem: * Sup. 1. a. 1. & ſpecies ſecundùm aſpectum, * quem videram juxta fluvium Chobar: & cecidi ſuper faciem meam.

4 Et majeſtas Domini ingreſſa eſt templum per viam portæ, quæ reſpiciebat ad Orientem.

5 Et elevavit me ſpiritus, & introduxit me in atrium interius: & ecce repleta erat gloria Domini domus.

6 Et audivi loquentem ad me de domo, & vir qui ſtabat juxta me,

B 7 Dixit ad me: Fili hominis, locus ſolij mei, & locus veſtigiorum pedum meorum, ubi habito in medio filiorum Iſraël in æternum: & non polluent ultrà domus Iſraël nomen ſanctum meum, ipſi & reges eorum in fornicationibus ſuis, & in ruinis regum ſuorum, & in excelſis.

8 Qui fabricati ſunt limen ſuum juxta limen meum, & poſtes ſuos juxta poſtes meos: & murus erat inter me & eos: & polluerunt nomen ſanctum meum in abominationibus, quas fecerunt: propter quod conſumpſi eos in ira mea.

9 Nunc ergo repellant procul fornicationem ſuam, & ruinas regum ſuorum à me: & habitabo in medio eorum ſemper. C

10 Tu autem fili hominis oſtende domui Iſraël templum, & confundantur ab iniquitatibus ſuis, & metiantur fabricam:

11 Et erubeſcant ex omnibus quæ fecerunt: Figuram domus, & fabricæ ejus exitus, & introitus, & omnem deſcriptionem ejus, & univerſa præcepta ejus, cunctúmque ordinem ejus, & omnes leges ejus oſtende eis, & ſcribes in oculis eorum: ut cuſtodiant omnes deſcriptiones ejus, & præcepta illius, & faciant ea.

12 Iſta eſt lex domus in ſummitate montis: Omnis finis ejus in circuitu, ſanctum ſanctorum eſt: hæc eſt ergo lex domus.

13 Iſtæ autem menſuræ altaris in cubito veriſſimo, qui habebat cubitum & palmum: in ſinu ejus erat cubitus & cubitus in latitudine, & definitio ejus uſque ad labium ejus, & in circuitu, palmus unus. hæc quoque erat foſſa altaris. D

14 Et de ſinu terræ uſque ad crepidinem noviſſimam duo cubiti, & latitudo cubiti unius: & à crepidine minore uſque ad crepidinem majorem quattuor cubiti, & latitudo cubiti unius.

15 Ipſe autem Ariel quattuor cubitorum: & ab Ariel uſque ad ſurſum, cornua quattuor.

16 Et Ariel duodecim cubitorum in longitudine per duodecim cubitos latitudinis: quadrangulatum æquis lateribus. E

17 Et crepido quattuordecim cubitorum longitudinis, per quattuordecim cubitos latitudinis in quattuor angulis ejus: & corona in circuitu ejus dimidij cubiti, & ſinus ejus unius cubiti per circuitum: gradus autem ejus verſi ad Orientem.

18 Et dixit ad me: Fili hominis, hæc dicit Dominus Deus: Hi ſunt ritus altaris, in quacumque die fuerit fabricatum; ut offeratur ſuper illud holocauſtum, & effundatur ſanguis.

19 Et dabis Sacerdotibus, & Levitis, qui ſunt de ſemine Sadoc, qui accedunt ad me: ait Dominus Deus, ut offerant mihi vitulum de armento pro peccato. F

20 Et aſſumens de ſanguine ejus, pones ſuper quattuor cornua ejus, & ſuper quattuor angulos crepidinis & ſuper coronam in circuitu: & mundabis illud, & expiabis.

21 Et tolles vitulum, qui oblatus fuerit pro peccato: & combures eum, in ſeparato loco domus extra ſanctuarium.

22 Et in die ſecunda offeres hircum caprarum immaculatum pro peccato: & expiabunt altare, ſicut expiaverunt in vitulo.

23 Cúmque compleveris expians illud, offeres G
vitulum

Digitized by Google

vitulum de armento immaculatum, & arietem de
grege immaculatum.

24 Et offeres eos in conſpectu Domini: & mittent ſacerdotes ſuper eos ſal, & offerent eos holocauſtum Domino.

25 Septem diebus facies hircum pro peccato quotidie: & vitulum de armento, & arietem de pecoribus, immaculatos offerent.

26 Septem diebus expiabunt altare, & mundabunt illud: & implebunt manum ejus.

27 Expletis autem diebus, in die octava & ultrà, facient ſacerdotes ſuper altare holocauſta veſtra, & quæ pro pace offerunt: & placatus ero vobis, ait Dominus Deus.

Caput XLIV.

Porta ſanctuarij clauſa, quà ſolus Deus ingreditur: incircumciſi carne & corde non ingredientur ſanctuarium, nec Levitæ qui idola ſecuti ſunt, ſed hi miniſtri domus erunt: filij autem Sadoc ſacerdotes ingredientur, & horum leges ponuntur.

A 1 ET convertit me ad viam portæ ſanctuarij exterioris, quæ reſpiciebat ad Orientem: & erat clauſa.

2 Et dixit Dominus ad me: Porta hæc clauſa erit: non aperietur, & vir non tranſibit per eam: quoniam Dominus Deus Iſraël ingreſſus eſt per eam, eritque clauſa

3 Principi. Princeps ipſe ſedebit in ea, ut comedat panem coram Domino: per viam portæ veſtibuli ingredietur, & per viam ejus egredietur.

B 4 Et adduxit me per viam portæ Aquilonis in conſpectu domus: & vidi, & ecce implevit gloria Domini domum Domini: & cecidi in faciem meam.

5 Et dixit ad me Dominus: Fili hominis pone cor tuum, & vide oculis tuis, & auribus tuis audi omnia, quæ ego loquor ad te de univerſis ceremoniis domus Domini, & de cunctis legibus ejus: & pones cor tuum in viis templi per omnes exitus ſanctuarij.

6 Et dices ad exaſperantem me domum Iſraël: Hæc dicit Dominus Deus: ſufficiant vobis omnia ſcelera veſtra domus Iſraël:

7 Eò quòd inducitis filios alienos incircumciſos
corde, & incircumciſos carne, ut ſint in ſanctuario meo, & polluant domum meam: & offertis
panes meos, adipem, & ſanguinem: & diſſolvitis
C pactum meum in omnibus ſceleribus veſtris.

8 Et non ſervaſtis præcepta ſanctuarij mei: & poſuiſtis cuſtodes obſervationum mearum in ſanctuario meo vobiſmetipſis.

9 Hæc dicit Dominus Deus: Omnis alienigena incircumciſus corde, & incircumciſus carne, non ingredietur ſanctuarium meum, omnis filius alienus qui eſt in medio filiorum Iſraël.

10 Sed & Levitæ, qui longè receſſerunt à me in errore filiorum Iſraël, & erraverunt à me poſt idola ſua, & portaverunt iniquitatem ſuam:

11 Erunt in ſanctuario meo æditui, & janitores
portarum domus, & miniſtri domus: ipſi mactabunt holocauſta, & victimas populi: & ipſi ſta-
D bunt in conſpectu eorum, ut miniſtrent eis.

12 Pro eo quòd miniſtraverunt illis in conſpectu idolorum ſuorum, & facti ſunt domui Iſraël in offendiculum iniquitatis: idcircò levavi manum meam ſuper eos, ait Dominus Deus, & portabunt iniquitatem ſuam:

13 Et non appropinquabunt ad me ut ſacerdotio fungantur mihi, neque accedent ad omne ſanctuarium meum juxta ſancta ſanctorum: ſed portabunt confuſionem ſuam, & ſcelera ſua quæ fecerunt.

14 Et dabo eos janitores domus in omni mini-
ſterio ejus, & in univerſis quæ fient in ea. E

15 Sacerdotes autem & Levitæ filij Sadoc, qui cuſtodierunt ceremonias ſanctuarij mei, cùm errarent filij Iſraël à me, ipſi accedent ad me ut miniſtrent mihi: & ſtabunt in conſpectu meo ut offerant mihi adipem, & ſanguinē, ait Dominus Deus.

16 Ipſi ingredientur ſanctuarium meum, & ipſi accedent ad menſam meam ut miniſtrent mihi, & cuſtodiant ceremonias meas.

17 Cúmque ingredientur portas atrij interioris, veſtibus lineis induentur: nec aſcendet ſuper eos quidquam laneum, quando miniſtrant in portis atrij interioris & intrinſecus.

18 Vittæ lineæ erunt in capitibus eorum, & feminalia linea erunt in lumbis eorum, & non ac-
cingentur in ſudore. F

19 Cúmque egredientur atrium exterius ad populum, exuent ſe veſtimentis ſuis, in quibus miniſtraverant, & reponent ea in gazophylacio ſanctuarij, & veſtient ſe veſtimentis aliis: & non ſanctificabunt populum in veſtibus ſuis.

20 Caput autem ſuum non radent neque comam nutrient: ſed tondentes attondent capita ſua.

21 Et vinum non bibet omnis ſacerdos quando ingreſſurus eſt atrium interius.

22 * Et viduam & repudiatā non accipient uxores, ſed virgines de ſemine domus Iſraël: ſed & viduam, quæ fuerit vidua à ſacerdote, accipient. *Levit. 21.c.14.

23 Et populum meum docebunt quid ſit inter ſanctum & pollutum, & inter mundum & immundum oſtendent eis.

24 Et cùm fuerit controverſia, ſtabunt in judiciis meis, & judicabunt: leges meas, & præcepta mea in omnibus ſollemnitatibus meis cuſtodient, & Sabbata mea ſanctificabunt.

25 Et ad mortuum hominem non ingredientur, G
ne polluantur, niſi ad patrem & matrem, & filium & filiam, & fratrem & ſororem, quæ alterum virum non habuerit: in quibus contaminabuntur.

26 Et poſtquam fuerit emundatus, ſeptem dies numerabuntur ei.

27 Et in die introitus ſui in ſanctuarium ad atrium interius, ut miniſtret mihi in ſanctuario, offeret pro peccato ſuo, ait Dominus Deus.

28 * Non erit autem eis hereditas, ego hereditas eorum: & poſſeſſionem non dabitis eis in Iſraël, ego enim poſſeſſio eorum. *Num. 18.c.20. Deut. 18.a.1.

29 Victimam & pro peccato & pro delicto ipſi comedent: & omne votum in Iſraël ipſorum erit.

30 * Et primitiva omnium primogenitorum, & omnia libamenta ex omnibus quæ offeruntur, ſacerdotum erunt: & primitiva ciborum veſtrorum dabitis ſacerdoti, ut reponat benedictionem domui tuæ. *Ex. 22. d.29.

31 * Omne morticinum, & captum à beſtia de avibus & de pecoribus non comedent Sacerdotes. *Levit. 22.a.8.

Digitized by Google

CAPUT XLV.

In terra diviſione, ſeparatis Domino primitiis, aſſignanda eſt certa portio ſacerdotibus, Levitis, civitati ac principi: ſervandáque æquitas in ponderibus, menſuris, primitiis & ſacrificiis: quæ ſacrificia offerentur primo ac ſeptimo die primi menſis, & in ſollemnitatibus Paſchæ ac Tabernaculorum.

A 1 CUmque cœperitis terram dividere ſortitò, ſeparate primitias Domino, ſanctificatum de terra, longitudine viginti quinque millia, & latitudine decem millia: ſanctificatum erit in omni termino ejus per circuitum.

2 Et erit ex omni parte ſanctificatum quingentos per quingentos, quadrifariàm per circuitum: & quinquaginta cubitis in ſuburbana ejus per gyrũ.

B 3 Et à menſura iſta menſurabis longitudinem vigintiquinque millium, & latitudinem decem millium, & in ipſo erit templum, ſanctúmque ſanctorum.

4 Sanctificatum de terra erit ſacerdotibus miniſtris ſanctuarij, qui accedunt ad miniſterium Domini: & erit eis locus in domos, & in ſanctuarium ſanctitatis.

5 Vigintiquinque autem millia longitudinis, & decẽ millia latitudinis erunt Levitis, qui miniſtrãt domui: ipſi poſſidebunt viginti gazophylacia.

6 Et poſſeſſionem civitatis dabitis quinque millia latitudinis, & longitudinis vigintiquinque millia, ſecundùm ſeparationem ſanctuarij, omni domui Iſraël.

C 7 Principi quoque hinc, & inde in ſeparationem ſanctuarij, & in poſſeſſionem civitatis, contra faciem ſeparationis ſanctuarij, & contra faciem poſſeſſionis urbis: à latere Maris uſque ad Mare, & à latere Orientis uſque ad Orientem: Longitudinis autem juxta unamquamque partem à termino Occidentali uſque ad terminum Orientalem.

8 De terra erit ei poſſeſſio in Iſraël: & non depopulabuntur ultrà principes populum meum: ſed terram dabunt domui Iſraël ſecundùm tribus eorũ.

D 9 Hæc dicit Dominus Deus: ſufficiat vobis principes Iſraël: iniquitatem & rapinas intermittite, & judicium & juſtitiam facite, ſeparate confinia veſtra à populo meo, ait Dominus Deus.

10 Statera juſta, & ephi juſtum, & batus juſtus erit vobis.

11 Ephi & batus æqualia, & unius menſuræ erunt: ut capiat decimam partem cori batus, & decimam partem cori ephi: juxta menſuram cori erit æqua libratio eorum.

*Ex. 30. b. 13. Lev 27. c. 25. Num. 3. g. 47.

12 * Siclus autem viginti obolos habet. Porrò viginti ſicli, & viginti quinque ſicli, & quindecim ſicli mnam faciunt.

13 Et hæ ſunt primitiæ, quas tolletis: ſextam
E partem ephi de coro frumenti, & ſextam partem ephi de coro hordei.

14 Menſura quoque olei, batus olei, decima pars cori eſt: & decem bati corum faciunt: quia decem bati implent corum.

15 Et arietem unum de grege ducentorum, de his quæ nutriunt Iſraël in ſacrificium, & in holocauſtum, & in pacifica, ad expiandum pro eis, ait Dominus Deus.

16 Omnis populus terræ tenebitur primitiis his principi in Iſraël.

F 17 Et ſuper principem erunt holocauſta, & ſacrificium, & libamina in ſollemnitatibus, & in Calendis, & in Sabbatis, & in univerſis ſollemnitatibus domus Iſraël: ipſe faciet pro peccato ſacrificium, & holocauſtum, & pacifica ad expiandum pro domo Iſraël.

18 Hæc dicit Dominus Deus: In primo menſe, una menſis, ſumes vitulum de armento immaculatum: & expiabis ſanctuarium.

19 Et tollet ſacerdos de ſanguine quod erit pro peccato: & ponet in poſtibus domus; & in quattuor angulis crepidinis altaris, & in poſtibus portæ atrij interioris.

20 Et ſic facies in ſeptima menſis, pro unoquoque qui ignoravit, & errore deceptus eſt, & expiabis pro domo.

G 21 In primo menſe, quartadecima die menſis, erit vobis Paſchæ ſollemnitas: ſeptem diebus azyma comedentur.

22 Et faciet princeps in die illa pro ſe, & pro univerſo populo terræ, vitulum pro peccato.

23 Et in ſeptem dierum ſollemnitate faciet holocauſtum Domino ſeptem vitulos, & ſeptem arietes immaculatos quotidie ſeptem diebus: & pro peccato hircum caprarum quotidie.

24 Et ſacrificium ephi per vitulum, & ephi per arietem faciet: & olei hin per ſingula ephi.

25 Septimo menſe, quintadecima die menſis in ſollemnitate, faciet ſicut ſuprà dicta ſunt per ſeptem dies, tam pro peccato, quàm pro holocauſto, & in ſacrificio, & in oleo.

CAPUT XLVI.

Porta ſolis Sabbatis ac Calendis aperienda, & quæ holocauſta his diebus offeret princeps, quâve porta ipſe aut populus templum ingredietur, vel egredietur: de ſpontaneo & quotidiano principis holocauſto: de ipſius dono filiis aut ſervis dato, loca in quibus ſacerdotes coquant ſacrificia & miniſtri victimas populi.

A 1 HÆc dicit Dominus Deus: Porta atrij interioris, quæ reſpicit ad Orientem, erit clauſa ſex diebus, in quibus opus fit: die autem Sabbati aperietur, ſed & in die Calendarum aperietur.

2 Et intrabit princeps per viam veſtibuli portæ deforis, & ſtabit in limine portæ: & facient ſacerdotes holocauſtum ejus, & pacifica ejus: & adorabit ſuper limen portæ, & egredietur: porta autem non claudetur uſque ad veſperam.

3 Et adorabit populus terræ ad oſtium portæ illius in Sabbatis, & in Calendis, coram Domino.

B 4 Holocauſtum autem hoc offeret princeps Domino: in die Sabbati ſex agnos immaculatos, & arietem immaculatum.

5 Et ſacrificium ephi per arietem: in agnis autem ſacrificium quod dederit manus ejus: & olei hin per ſingula ephi.

6 In die autem Calendarum vitulum de armento immaculatum: & ſex agni & arietes immaculati erunt.

7 Et ephi per vitulum, ephi quoque per arietem faciet ſacrificium: de agnis autem, ſicut invenerit manus ejus: & olei hin per ſingula ephi.

C 8 Cúmque ingreſſurus eſt princeps, per viã veſtibuli portæ ingrediatur, & per eamdem viã exeat.

9 Et cùm intrabit populus terræ in conſpectu Domini in ſollemnitatibus: qui ingreditur per

portam

Digitized by Google

portam Aquilonis, ut adoret, egrediatur per viam
portæ Meridianæ: porrò qui ingreditur per viam
portæ Meridianæ, egrediatur per viam portæ
Aquilonis: non revertetur per viam portæ, per
quam ingreſſus eſt, ſed è regione illius egredietur.
10 Princeps autem in medio eorũ cum ingrediẽ-
tibus ingredietur, & cum egrediẽtibus egredietur.
D 11 Et in nundinis, & in ſollemnitatibus erit ſa-
crificium ephi per vitulum, & ephi per arietem:
agnis autem erit ſacrificium ſicut invenerit ma-
nus ejus: & olei hin per ſingula ephi.
12 Cùm autem fecerit princeps ſpontaneum
holocauſtum, aut pacifica voluntaria Domino;
aperietur ei porta quæ reſpicit ad Orientem, & fa-
ciet holocauſtum ſuum, & pacifica ſua, ſicut fieri
ſolet in die ſabbati: & egredietur, claudetúrque
porta poſtquam exierit.
13 Et agnum ejuſdem anni immaculatum fa-
ciet holocauſtum quotidie Domino: ſemper ma-
nè faciet illud.
E 14 Et faciet ſacrificium ſuper eo cata mane ma-
ne ſextam partem ephi, & de oleo tertiam partem
hin, ut miſceatur ſimilæ: ſacrificium Domino le-
gitimum, juge atque perpetuum.
15 Faciet agnum, & ſacrificium, & oleum cata
mane mane: holocauſtum ſempiternum.
16 Hæc dicit Dominus Deus: Si dederit prin-
ceps domum alicui de filiis ſuis: hereditas ejus,
filiorum ſuorum erit, poſſidebunt eam hereditariè.
F 17 Si autem dederit legatum de hereditate ſua
uni ſervorum ſuorum, erit illius uſque ad annum
remiſſionis, & revertetur ad principem: heredi-
tas autem ejus, filiis ejus erit.
18 Et non accipiet princeps de hereditate po-
puli per violentiam, & de poſſeſſione eorum: ſed
de poſſeſſione ſua hereditatem dabit filiis ſuis: ut
non diſpergatur populus meus unuſquiſque à poſ-
ſeſſione ſua.
19 Et introduxit me per ingreſſum, qui erat ex
latere portæ, in gazophylacia ſanctuarij ad ſacer-
dotes, quæ reſpiciebant ad Aquilonem: & erat
ibi locus vergens ad Occidentem.
G 20 Et dixit ad me: Iſte eſt locus ubi coquent
ſacerdotes pro peccato, & pro delicto: ubi co-
quent ſacrificium, ut non efferant in atrium ex-
terius, & ſanctificetur populus.
21 Et eduxit me in atrium exterius, & circum-
duxit me per quattuor angulos atrij: & ecce atriolũ
erat in angulo atrij, atriola ſingula per angulos atrij.
22 In quattuor angulis atrij atriola diſpoſita,
quadraginta cubitorum per longum, & triginta
per latum: menſuræ unius quattuor erant.
23 Et paries per circuitum ambiens quattuor
atriola: & culinæ fabricatæ erant ſubter porticus
per gyrum.
24 Et dixit ad me: Hæc eſt domus culinarum, in
qua coquent miniſtri domus Dñi victimas populi.

CAPUT XLVII.

Aquæ ſubter limen domus egredientes, & in latus templi dextrum deſcendentes, efficiuntur torrens qui tandem non poteſt tranſvadari, & ſanat omnia ad quæ pertigerit, habens piſces & arbores fructiferas: termini Terræ ſanctæ, quæ duodecim tribubus Iſraël & advenis dividenda eſt.

A 1 ET convertit me ad portam domus, & ecce
aquæ egrediebantur ſubter limen domus
ad Orientem: facies enim domus reſpiciebat ad
Orientem: aquæ autem deſcendebant in latus
templi dextrum ad Meridiem altaris.
2 Et eduxit me per viam portæ Aquilonis, &
convertit me ad viam foras portam exteriorem,
viam quæ reſpiciebat ad Orientem: & ecce aquæ
redundantes à latere dextro.
3 Cùm egrederetur vir ad Orientem, qui ha-
bebat funiculum in manu ſua, & menſus eſt mille
cubitos: & traduxit me per aquam uſque ad talos.
4 Rurſúmque menſus eſt mille, & traduxit me
per aquam uſque ad genua:
5 Et menſus eſt mille, & traduxit me per aquam
uſque ad renes. Et menſus eſt mille, torrentem,
quem non potui pertranſire: quoniam intumue-
rant aquæ profundi torrentis, qui non poteſt tranſ-
vadari. B
6 Et dixit ad me: Certè vidiſti fili hominis. Et
eduxit me, & convertit ad ripam torrentis.
7 Cúmque me convertiſſem, ecce in ripa tor-
rentis ligna multa nimis ex utraque parte.
8 Et ait ad me: Aquæ iſtæ, quæ egrediũtur ad tu-
mulos ſabuli Orientalis, & deſcẽdunt ad plana de-
ſerti, intrabunt mare, & exibũt, & ſanabũtur aquæ.
9 Et omnis anima vivens, quæ ſerpit quocum-
que venerit torrens, vivet: & erunt piſces multi
ſatis poſtquam venerint illuc aquæ iſtæ, & ſana-
buntur & vivent omnia, ad quæ venerit torrens.
10 Et ſtabunt ſuper illas piſcatores, ab En-
gaddi uſque ad Engallim ſiccatio ſagenarum erit:
plurimæ ſpecies erunt piſcium ejus, ſicut piſces
maris magni, multitudinis nimiæ:
11 In littoribus autem ejus, & in paluſtribus
non ſanabuntur, quia in ſalinas dabuntur.
12 Et ſuper torrentem orietur in ripis ejus ex C
utraque parte omne lignum pomiferum: non de-
fluet folium ex eo, & non deficiet fructus ejus:
per ſingulos menſes afferet primitiva, quia aquæ
ejus de ſanctuario egredientur: & erunt fructus
ejus in cibum, & folia ejus ad medicinam.
13 Hæc dicit Dominus Deus: Hic eſt terminus
in quo poſſidebitis terram in duodecim tribubus
Iſraël, quia Joſeph duplicem funiculum habet.
14 Poſſidebitis autem eam ſinguli æquè ut fra-
ter ſuus; ſuper quam levavi manum meam ut da-
rem patribus veſtris: & cadet terra hæc vobis in
poſſeſſionem.
15 Hic eſt autem terminus terræ: ad plagam
Septemtrionalem, à mari magno via Hethalon,
venientibus Sedada,
16 Emath, Berotha, Sabarim, quæ eſt inter
terminum Damaſci & confinium Emath, domus
Tichon, quæ eſt juxta terminum Auran.
17 Et erit terminus à mari uſque ad atrium
Enon terminus Damaſci, & ab Aquilone ad Aqui-
lonem: terminus Emath plaga Septemtrionalis. D
18 Porrò plaga Orientalis de medio Auran, &
de medio Damaſci, & de medio Galaad, & de me-
dio terræ Iſraël, Jordanis diſterminans ad mare
Orientale, metiemini etiam plagam Orientalem.
19 Plaga autem auſtralis meridiana, à Thamar
uſque ad aquas contradictionis Cades: & torrens
uſque ad mare magnum: & hæc eſt plaga ad Me-
ridiem auſtralis.
20 Et plaga Maris, mare magnum à confinio per
directum

Digitized by Google

directum donec venias Emath: hęc eſt plaga Maris.

21 Et dividetis terram iſtam vobis per tribus Iſraël:

22 Et mittetis eam in hereditatem vobis, & advenis, qui acceſſerint ad vos, qui genuerint filios in medio veſtrûm: & erunt vobis ſicut indigenæ inter filios Iſraël: vobiſcum divident poſſeſſionem in medio tribuum Iſraël.

23 In tribu autem quacumque fuerit advena, ibi dabitis poſſeſſionem illi, ait Dominus Deus.

Caput XLVIII.

Diviſio Terræ ſanctæ in duodecim tribus: ubi ſint primitiæ & ſanctuarium: locus Sacerdotum ac Levitarum: menſura civitatis in quadro cum ſuburbanis: poſſeſſio principis & duodecim portæ civitatis juxta duodecim tribus.

A 1 ET hæc nomina tribuum à finibus Aquilonis juxta viam Hethalon pergentibus Emath, atrium Enan terminus Damaſci ad Aquilonem juxta viam Emath. Et erit ei plaga Orientalis mare, Dan una.

2 Et ſuper terminum Dan, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Aſer una:

3 Et ſuper terminum Aſer, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Nephthali una.

4 Et ſuper terminum Nephthali, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Manaſſe una.

5 Et ſuper terminum Manaſſe, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Ephraim una.

6 Et ſuper terminum Ephraim, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Ruben una.

7 Et ſuper terminum Ruben, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Juda una.

8 Et ſuper terminum Juda, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, erunt primitiæ, quas ſeparabitis, vigintiquinque millibus latitudinis & longitudinis, ſicuti ſingulæ partes à plaga Orientali uſque ad plagam Maris: & erit ſanctuarium in medio ejus.

9 Primitiæ, quas ſeparabitis Domino: longitudo vigintiquinque millibus, & latitudo decem millibus.

B 10 Hæ autem erunt primitiæ ſanctuarij ſacerdotum: ad Aquilonem longitudinis vigintiquinque millia, & ad Mare latitudinis decem millia, ſed & ad Orientem latitudinis decem millia, & ad Meridiem longitudinis vigintiquinque millia: & & erit ſanctuarium Domini in medio ejus.

11 Sacerdotibus ſanctuarium erit de filiis Sadoc, qui cuſtodierunt ceremonias meas, & non erraverunt cùm errarent filij Iſraël, ſicut erraverunt & Levitæ.

12 Et erunt eis primitiæ de primitiis terræ ſanctum ſanctorum, juxta terminum Levitarum.

13 Sed & Levitis ſimiliter juxta fines ſacerdotum vigintiquinque millia longitudinis, & latitudinis decem millia. Omnis longitudo viginti & quinque millium, & latitudo decem millium.

14 Et non venumdabunt ex eo, neque mutabunt, neque transferentur primitiæ terræ, quia ſanctificatæ ſunt Domino.

15 Quinque millia autem quæ ſuperſunt in latitudine per vigintiquinque millia, profana erunt urbis in habitaculum, & in ſuburbana: & erit civitas in medio ejus.

16 Et hæ menſuræ ejus: ad plagam Septemtrionalem quingenta & quattuor millia: & ad plagam Meridianam, quingenta & quattuor millia: & ad plagam Orientalem, quingenta & quattuor millia: & ad plagam Occidentalem, quingenta & quattuor millia.

17 Erunt autem ſuburbana civitatis ad Aquilonem ducenta quinquaginta, & ad Meridiem ducenta quinquaginta, & ad Orientem ducenta quinquaginta, & ad Mare ducenta quinquaginta. C

18 Quod autem reliquum fuerit in longitudine ſecundùm primitias ſanctuarij, decem millia in Orientem, & decem millia in Occidentem, erunt ſicut primitiæ ſanctuarij: & erunt fruges ejus in panes his qui ſerviunt civitati.

19 Servientes autem civitati, operabuntur ex omnibus tribubus Iſraël.

20 Omnes primitiæ vigintiquinque milliũ, per vigintiquinque millia in quadrum, ſeparabuntur in primitias ſanctuarij, & in poſſeſſionem civitatis.

21 Quod autem reliquum fuerit, principis erit ex omni parte primitiarum ſanctuarij, & poſſeſſionis civitatis è regione vigintiquinque millium primitiarum uſque ad terminum Orientalem: ſed & ad Mare, è regione vigintiquinque millium uſque ad terminum maris, ſimiliter in partibus principis erit: & erunt primitiæ ſanctuarij, & ſanctuarium templi in medio ejus.

22 De poſſeſſione autem Levitarum, & de poſſeſſione civitatis in medio partium principis: erit inter terminum Juda, & inter terminum Benjamin, & ad principem pertinebit.

23 Et reliquis tribubus: A plaga Orientali uſque ad plagam Occidentalem, Benjamin una.

24 Et contra terminũ Benjamin, à plaga Orientali uſque ad plagam Occidentalem, Simeon una. D

25 Et ſuper terminum Simeonis, à plaga Orientali uſque ad plagam Occidentalem, Iſſachar una.

26 Et ſuper terminum Iſſachar, à plaga Orientali uſque ad plagam Occidentalem, Zabulon una.

27 Et ſuper terminum Zabulon, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Gad una.

28 Et ſuper terminum Gad, ad plagam Auſtri in meridie: & erit finis de Thamar uſque ad aquas contradictionis Cades, hereditas contra mare magnum.

29 Hæc eſt terra, quam mittetis in ſortem tribubus Iſraël: & hæ partitiones earum, ait Dominus Deus.

30 Et hi egreſſus civitatis: A plaga Septemtrionali quingentos & quattuor millia menſurabis.

31 Et portæ civitatis ex nominibus tribuum Iſraël, portæ tres à Septemtrione, porta Ruben una, porta Juda una, porta Levi una.

32 Et ad plagam Orientalem, quingentos & quattuor millia: & portæ tres, porta Joſeph una, porta Benjamin una, porta Dan una.

33 Et ad plagam Meridianam, quingentos & quattuor millia metieris: & portæ tres, porta Simeonis una, porta Iſſachar una, porta Zabulon una.

34 Et ad plagam Occidentalem, quingentos & quattuor millia, & portæ eorum tres, porta Gad una, porta Aſer una, porta Nephthali una.

35 Per circuitum, decem & octo millia: & nomen civitatis ex illa die, Dominus ibidem.

Digitized by Google

PROPHETIA DANIELIS.

Caput Primum.

Daniel, Ananias, Miſaël & Azarias in captivitate eliguntur, ut docti linguam Chaldæorum aſtarent regi: mutatiſque ipſorum nominibus, obtinent à præpoſito eunuchorum ut ſolis veſcantur leguminibus, aquam bibentes: quo facto, facies ipſorum corpulentiores erant quàm illorum qui cibo regio veſcebantur: quibus Deus ſapientiam dedit, & Danieli prætereà intelligentiam ſomniorum.

A 1 ANNO tertio regni Joakim regis Juda, venit Nabuchodonoſor rex Babylonis in Jeruſalem, & obſedit eam:

2 Et tradidit Dominus in manu ejus Joakim regem Juda, & partem vaſorum domus Dei, & aſportavit ea in terram Sennaar in domum dei ſui, & vaſa intulit in domum Theſauri dei ſui.

3 Et ait rex Aſphenez præpoſito Eunuchorum, ut introduceret de filiis Iſraël, & de ſemine regio & tyrannorum,

4 Pueros, in quibus nulla eſſet macula, decoros forma, & eruditos omni ſapientia, cautos ſcientia, & doctos diſciplina, & qui poſſent ſtare in palatio regis, ut doceret eos litteras, & linguam Chaldæorum.

5 Et conſtituit eis rex annonam per ſingulos dies de cibis ſuis, & de vino unde bibebat ipſe, ut enutriti tribus annis, poſteà ſtarent in conſpectu regis.

6 Fuerunt ergo inter eos de filiis Juda, Daniel, Ananias, Miſaël, & Azarias.

B 7 Et impoſuit eis præpoſitus eunuchorum, nomina; Danieli, Baltaſſar; Ananiæ, Sidrach; Miſaëli, Miſach; & Azariæ, Abdenago.

8 Propoſuit autem Daniel in corde ſuo, ne pollueretur de menſa regis, neque de vino potus ejus, & rogavit eunuchorum præpoſitum ne contaminaretur.

9 Dedit autem Deus Danieli gratiam & miſericordiam in conſpectu principis eunuchorum.

10 Et ait princeps eunuchorum ad Danielem: Timeo ego dominum meum regem, qui conſtituit vobis cibum & potum: qui ſi viderit vultus veſtros macilentiores præ ceteris adoleſcentibus coævis veſtris, condemnabitis caput meum regi.

C 11 Et dixit Daniel ad Malaſar, quem conſtituerat princeps eunuchorum ſuper Danielem, Ananiam, Miſaëlem, & Azariam:

12 Tenta nos obſecro ſervos tuos diebus decem, & dentur nobis legumina ad veſcendum, & aqua ad bibendum:

13 Et contemplare vultus noſtros, & vultus puerorum qui veſcuntur cibo regio: & ſicut videris, facies cum ſervis tuis.

14 Qui audito ſermone hujuſcemodi, tentavit eos diebus decem.

15 Poſt dies autem decem, apparuerunt vultus eorum meliores & corpulentiores præ omnibus pueris, qui veſcebantur cibo regio.

16 Porrò Malaſar tollebat cibaria, & vinum potus eorum: dabátque eis legumina.

17 Pueris autem his dedit Deus ſcientiam & diſciplinam, in omni libro & ſapientia: Danieli autem intelligentiam omnium viſionum & ſomniorum. D

18 Completis itaque diebus, poſt quos dixerat rex ut introducerentur: introduxit eos præpoſitus eunuchorum in conſpectu Nabuchodonoſor.

19 Cúmque eis locutus fuiſſet rex, non ſunt inventi tales de univerſis, ut Daniel, Ananias, Miſaël, & Azarias: & ſteterunt in conſpectu Regis.

20 Et omne verbum ſapientiæ & intellectus, quod ſciſcitatus eſt ab eis Rex, invenit in eis decuplum, ſuper cunctos ariolos & magos, qui erant in univerſo regno ejus.

21 * Fuit autem Daniel uſque ad annum primum Cyri regis. *Inf. 6. g. 28.

Caput II.

Cùm ſapientes Chaldæi ſomnium Nabuchodonoſor conjectare non potentes, juberentur omnes interimi, oranti Danieli revelatum eſt myſterium, qui regi aperit ſomnium ipſius de magna quadam ſtatua, ejúſque declarationem de quattuor regnis: quo facto Nabuchodonoſor Danielem adoravit, & hoſtias ac incenſum illi præcepit offerri, confitens Dominum Deum, & exaltans Danielem.

1 IN anno ſecundo regni Nabuchodonoſor, vidit Nabuchodonoſor ſomnium, & conterritus eſt ſpiritus ejus, & ſomnium ejus fugit ab eo. A

2 Præcepit autem rex, ut convocarentur arioli, & magi, & malefici, & Chaldæi, ut indicarent regi ſomnia ſua: qui cùm veniſſent, & ſteterunt coram rege.

3 Et dixit ad eos rex: Vidi ſomnium, & mente confuſus ignoro quid viderim.

4 Reſponderúntque Chaldæi regi Syriacè: Rex in ſempiternum vive: dic ſomnium ſervis tuis, & interpretationem ejus indicabimus.

5 Et reſpondens rex, ait Chaldæis: Sermo receſſit à me: niſi indicaveritis mihi ſomnium, & conjecturam ejus, peribitis vos, & domus veſtræ publicabuntur.

6 Si autem ſomnium, & conjecturam ejus narraveritis, præmia, & dona, & honorem multum accipietis à me: ſomnium igitur, & interpretationem ejus indicate mihi.

7 Reſponderunt ſecundò, atque dixerunt: Rex ſomnium dicat ſervis ſuis, & interpretationem illius indicabimus. B

8 Reſpondit rex, & ait: Certè novi quòd tempus redimitis, ſcientes quòd receſſerit à me ſermo.

9 Si ergo ſomnium non indicaveritis mihi, una eſt de vobis ſententia, quòd interpretationem quoque fallacem & deceptione plenam compoſueritis,

Digitized by Google

ſueritis, ut loquamini mihi donec tempus pertranſeat. Somniū itaque dicite mihi, ut ſciam quòd interpretationem quoque ejus veram loquamini.

10 Reſpondentes ergo Chaldæi coram rege, dixerunt: Non eſt homo ſuper terram, qui ſermonem tuum, rex, poſſit implere: ſed neque regum quiſquam magnus & potens verbum hujuſcemodi ſciſcitatur ab omni ariolo, & mago, & Chaldæo.

11 Sermo enim, quem tu quæris, rex, gravis eſt: nec reperietur quiſquam, qui indicet illum in conſpectu regis: exceptis diis, quorum non eſt cum hominibus converſatio.

12 Quo audito, rex in furore & in ira magna præcepit, ut perirent omnes ſapientes Babylonis.

13 Et egreſſa ſententia, ſapientes interficiebantur: quærebantúrque Daniel & ſocij ejus, ut perirent.

C 14 Tunc Daniel requiſivit de lege atque ſententia, ab Arioch principe militiæ regis, qui egreſſus fuerat ad interficiendos ſapientes Babylonis.

15 Et interrogavit eum, qui à rege poteſtatem acceperat, quam ob cauſam tam crudelis ſententia à facie regis eſſet egreſſa. Cùm ergo rem indicaſſet Arioch Danieli,

16 Daniel ingreſſus rogavit regem, ut tempus daret ſibi ad ſolutionem indicandam regi.

17 Et ingreſſus eſt domum ſuam, Ananiæque & Miſaëli & Azariæ ſociis ſuis indicavit negotiū:

18 Ut quærerent miſericordiam à facie Dei cæli ſuper ſacramento iſto, & non perirent Daniel & ſocij ejus cum ceteris ſapientibus Babylonis.

19 Tunc Danieli myſterium per viſionem nocte revelatum eſt: & benedixit Daniel Deū cæli,

20 Et locutus ait: Sit nomen Domini benedictum à ſæculo & uſque in ſæculum: quia ſapientia & fortitudo ejus ſunt.

21 Et ipſe mutat tempora, & ætates: transfert regna, atque conſtituit: dat ſapientiam ſapientibus, & ſcientiam intelligentibus diſciplinam:

D 22 Ipſe revelat profunda, & abſcondita, & novit in tenebris conſtituta: & lux cum eo eſt.

23 Tibi Deus patrum noſtrorum confiteor, téque laudo: quia ſapientiam & fortitudinem dediſti mihi: & nunc oſtendiſti mihi quæ rogavimus te, quia ſermonem regis aperuiſti nobis.

24 Poſt hæc Daniel ingreſſus ad Arioch, quem conſtituerat rex ut perderet ſapientes Babylonis, ſic ei locutus eſt: Sapientes Babylonis ne perdas: introduc me in conſpectu regis, & ſolutionem regi narrabo.

25 Tunc Arioch feſtinus introduxit Danielem ad regem, & dixit ei: Inveni hominem de filiis tranſmigrationis Juda, qui ſolutionem regi annuntiet.

26 Reſpondit rex, & dixit Danieli, cujus nomen erat Baltaſſar: Putáſne verè potes mihi indicare ſomnium, quod vidi, & interpretationē ejus?

27 Et reſpondens Daniel coram rege, ait: Myſterium, quod rex interrogat, ſapientes, magi, arioli, & aruſpices nequeunt indicare regi.

E 28 Sed eſt Deus in cælo revelans myſteria, qui indicavit tibi rex Nabuchodonoſor, quæ ventura ſunt in noviſſimis temporibus. Somnium tuum, & viſiones capitis tui in cubili tuo hujuſcemodi ſunt:

29 Tu rex cogitare cœpiſti in ſtrato tuo, quid eſſet futurum poſt hæc: & qui revelat myſteria, oſtendit tibi quæ ventura ſunt.

30 Mihi quoque non in ſapientia, quæ eſt in me plus quàm in cunctis viventibus, ſacramentum hoc revelatum eſt: ſed ut interpretatio regi manifeſta fieret, & cogitationes mentis tuæ ſcires.

31 Tu rex videbas, & ecce quaſi ſtatua una grandis: ſtatua illa magna, & ſtatura ſublimis ſtabat contra te, & intuitus ejus erat terribilis.

32 Hujus ſtatuæ caput ex auro optimo erat, pectus autem & brachia de argento, porrò venter & femora ex ære.

33 Tibiæ autem ferreæ, pedum quædam pars erat ferrea, quædam autem fictilis.

34 Videbas ita, donec abſciſſus eſt lapis de monte ſine manibus: & percuſſit ſtatuam in pedibus ejus ferreis & fictilibus, & comminuit eos.

35 Tunc contrita ſunt pariter ferrum, teſta, æs, argentum, & aurum, & redacta quaſi in favillam æſtivæ areæ, quæ rapta ſunt vento: nullúſque locus inventus eſt eis: lapis autem, qui percuſſerat ſtatuam, factus eſt mons magnus, & implevit univerſam terram.

36 Hoc eſt ſomnium: Interpretationem quo- F
que ejus dicemus coram te, rex.

37 Tu rex regum es: & Deus cæli, regnum, & fortitudinem, & imperium, & gloriā dedit tibi:

38 Et omnia in quibus habitant filij hominum, & beſtiæ agri: volucres quoque cæli dedit in manu tua, & ſub ditione tua univerſa conſtituit, tu es ergo caput aureum.

39 Et poſt te conſurget regnum aliud minus te argenteum: & regnum tertium aliud æreum, quod imperabit univerſæ terræ.

40 Et regnum quartum erit velut ferrum. quomodo ferrum comminuit & domat omnia, ſic comminuet & conteret omnia hæc.

41 Porrò quia vidiſti pedum, & digitorum partem teſtæ figuli, & partem ferream: regnum diviſum erit, quod tamen de plantario ferri orietur, ſecundùm quod vidiſti ferrum miſtum teſtæ ex luto.

42 Et digitos pedum ex parte ferreos, & ex parte fictiles: ex parte regnum erit ſolidum, & ex parte contritum.

43 Quòd autem vidiſti ferrum miſtum teſtæ ex luto, commiſcebuntur quidem humano ſemine, ſed non adhærebunt ſibi, ſicut ferrum miſceri non poteſt teſtæ.

44 In diebus autem regnorum illorum, ſuſci- G
tabit Deus cæli regnum, quod in æternum non diſſipabitur, & regnum ejus alteri populo non tradetur: comminuet autem, & conſumet univerſa regna hæc: & ipſum ſtabit in æternum.

45 Secundum quod vidiſti, quòd de monte abſciſſus eſt lapis, ſine manibus, & comminuit teſtam, & ferrum, & æs, & argentum, & aurum, Deus magnus oſtendit regi, quæ ventura ſunt poſteà, & verum eſt ſomnium, & fidelis interpretatio ejus.

46 Tunc rex Nabuchodonoſor cecidit in faciem ſuam, & Danielem adoravit, & hoſtias & incenſum præcepit ut ſacrificarent ei.

47 Loquens

Digitized by Google

47 Loquens ergo rex, ait Danieli: Verè Deus veſter Deus deorum eſt, & Dominus regum, & revelans myſteria: quoniam tu potuiſti aperire hoc ſacramentum.

48 Tunc rex Danielem in ſublime extulit, & munera multa & magna dedit ei: & conſtituit eum principem ſuper omnes provincias Babylonis, & præfectum magiſtratuum ſuper cunctos ſapientes Babylonis.

49 Daniel autem poſtulavit à rege; & conſtituit ſuper opera provinciæ Babylonis, Sidrach, Miſach, & Abdenago: ipſe autem Daniel erat in foribus regis.

CAPUT III.

Ananias, Miſaël, & Azarias nolentes adorare ſtatuam quam rex Nabuchodonoſor erexerat, ligati mittuntur in fornacem ignis ardentis, in qua illæſi manentes confitentur Domino, quod propter peccata ſuæ gentis, paterentur afflictiones: & petentes ejus miſericordiam, exhortantur omnem creaturam ad benedicendum Dominum: quod Nabuchodonoſor animadvertens obſtupuit, & illis de fornace egreſſis benedicit Deum ipſorum, jubens ut occidatur quiſquis ipſum blaſphemaverit.

A 1 NAbuchodonoſor rex fecit ſtatuam auream, altitudine cubitorum ſexaginta, latitudine cubitorum ſex, & ſtatuit eam in campo Dura provinciæ Babylonis.

2 Itaque Nabuchodonoſor rex miſit ad congregandos ſatrapas, magiſtratus, & judices, duces & tyrannos, & præfectos, omnéſque principes regionum, ut convenirent ad dedicationem ſtatuæ, quam erexerat Nabuchodonoſor rex.

3 Tunc congregati ſunt ſatrapæ, magiſtratus, & judices, duces, & tyranni, & optimates qui erant in poteſtatibus conſtituti, & univerſi principes regionum, ut convenirent ad dedicationem ſtatuæ, quam erexerat Nabuchodonoſor rex. ſtabant autem in conſpectu ſtatuæ, quam poſuerat Nabuchodonoſor rex:

4 Et præco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus, & linguis:

5 In hora, qua audieritis ſonitum tubæ, & fiſtulę, & citharæ, ſambucæ, & pſalterij, & ſymphoniæ, & univerſi generis muſicorum, cadentes adorate ſtatuam auream, quã conſtituit Nabuchodonoſor rex.

6 Si quis autem non proſtratus adoraverit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis.

7 Poſt hæc igitur ſtatim ut audierunt omnes populi ſonitum tubæ, fiſtulæ, & citharæ, ſambucæ, & pſalterij, & ſymphoniæ, & omnis generis muſicorum: cadentes omnes populi, tribus, & linguæ, adoraverunt ſtatuam auream, quam conſtituerat Nabuchodonoſor rex.

8 Statímque in ipſo tempore accedentes viri Chaldæi accuſaverunt Judæos:

9 Dixerúntque Nabuchodonoſor regi: Rex in æternum vive:

10 Tu rex poſuiſti decretum, ut omnis homo, qui audierit ſonitum tubæ, fiſtulæ, & citharæ, ſambucæ, & pſalterij, & ſymphoniæ, & univerſi generis muſicorum, proſternat ſe, & adoret ſtatuam auream:

11 Si quis autem non procidens adoraverit, mittatur in fornacem ignis ardentis.

B 12 Sunt ergo viri Judæi, quos conſtituiſti ſuper opera regionis Babylonis, Sidrach, Miſach, & Abdenago: viri iſti contempſerunt, rex, decretum tuum: deos tuos non colunt, & ſtatuam auream, quam erexiſti, non adorant.

13 Tunc Nabuchodonoſor in furore & in ira pręcepit, ut adducerētur Sidrach, Miſach & Abdenago: qui cōfeſtim adducti ſunt in conſpectu regis.

14 Pronuntiánſque Nabuchodonoſor rex, ait eis: Verène Sidrach, Miſach, & Abdenago, deos meos non colitis, & ſtatuam auream, quam conſtitui, non adoratis?

15 Nunc ergo ſi eſtis parati, quacumque hora audieritis ſonitum tubæ, fiſtulæ, citharæ, ſambucæ, & pſalterij, & ſymphoniæ omníſque generis muſicorum, proſternite vos, & adorate ſtatuam quam feci: quòd ſi non adoraveritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis: & quis eſt Deus, qui eripiet vos de manu mea?

16 Reſpondentes Sidrach, Miſach, & Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonoſor: Non oportet nos de hac re reſpondere tibi.

17 Ecce enim Deus noſter, quem colimus, poteſt eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, ô rex, liberare.

18 Quòd ſi noluerit, notum ſit tibi rex, quia deos tuos non colimus, & ſtatuam auream, quam erexiſti, non adoramus.

19 Tunc Nabuchodonoſor repletus eſt furore: & aſpectus faciei illius immutatus eſt ſuper Sidrach, Miſach, & Abdenago, & præcepit ut ſuccenderetur fornax ſeptuplũ quàm ſuccendi conſueverat.

20 Et viris fortiſſimis de exercitu ſuo juſſit, ut ligatis pedibus Sidrach, Miſach, & Abdenago, mitterent eos in fornacem ignis ardentis.

21 Et confeſtim viri illi vincti, cum braccis ſuis, C
& tiaris, & calceamentis, & veſtibus, miſſi ſunt in medium fornacis ignis ardentis,

22 Nam juſſio regis urgebat: fornax autem ſuccenſa erat nimis. Porrò viros illos, qui miſerant Sidrach, Miſach, & Abdenago, interfecit flamma ignis.

23 Viri autem hi tres, id eſt, Sidrach, Miſach, & Abdenago, ceciderunt in medio camino ignis ardentis, colligati.

Quæ ſequuntur in Hebræis voluminibus non reperi.

24 Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, & benedicentes Domino.

25 Stans autem Azarias oravit ſic, aperiénſque os ſuum in medio ignis, ait:

26 Benedictus es Domine Deus patrum noſtrorũ, & laudabile & glorioſum nomen tuũ in ſęcula:

27 Quia juſtus es in omnibus quæ feciſti nobis, & univerſa opera tua vera, & viæ tuæ rectæ, & omnia judicia tua vera.

28 Judicia enim vera feciſti, juxta omnia quæ induxiſti ſuper nos, & ſuper civitatem ſanctã patrum noſtrorũ Jeruſalē: quia in veritate, & in judicio, induxiſti omnia hæc propter peccata noſtra.

29 Peccavimus enim, & iniquè egimus recedentes à te: & deliquimus in omnibus:

30 Et præcepta tua non audivimus, nec obſervavimus, nec fecimus ſicut præceperas nobis ut benè nobis eſſet.

31 Omnia ergo, quæ induxiſti ſuper nos, &

univerſa, quæ feciſti nobis, in vero judicio feciſti:

32 Et tradidiſti nos in manibus inimicorum noſtrorum iniquorum, & peſſimorum, prævaricatorúmque, & regi injuſto & peſſimo ultrà omnem terram.

33 Et nunc non poſſumus aperire os: confuſio & opprobrium facti ſumus ſervis tuis, & his qui colunt te.

D 34 Ne, quæſumus, tradas nos in perpetuum, propter nomen tuum, & ne diſſipes teſtamentum tuum:

35 Neque auferas miſericordiam tuam à nobis, propter Abraham dilectum tuum, & Iſaac ſervum tuum, & Iſraël ſanctum tuum:

36 Quibus locutus es pollicens quòd multiplicares ſemen eorum ſicut ſtellas cæli, & ſicut arenam quæ eſt in littore maris:

37 Quia Domine imminuti ſumus plus quàm omnes gentes, ſumúſque humiles in univerſa terra hodie propter peccata noſtra.

38 Et non eſt in tempore hoc princeps, & dux, & propheta, neque holocauſtum, neque ſacrificium, neque oblatio, neque incenſum, neque locus primitiarum coram te,

39 Ut poſſimus invenire miſericordiam tuam: ſed in animo contrito, & ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur.

40 Sicut in holocauſto arietum, & taurorum, & ſicut in millibus agnorum pinguium: ſic fiat ſacrificium noſtrum in conſpectu tuo hodie, ut placeat tibi: quoniam non eſt confuſio confidentibus in te.

41 Et nunc ſequimur te in toto corde, & timemus te, & quærimus faciem tuam.

42 Ne confundas nos: ſed fac nobiſcum juxta manſuetudinem tuam, & ſecundùm multitudinem miſericordiæ tuæ.

43 Et erue nos in mirabilibus tuis, & da gloriam nomini tuo Domine:

44 Et confundantur omnes, qui oſtendunt ſervis tuis mala, confundantur in omni potentia tua, & robur eorum conteratur:

45 Et ſciant quia tu es Dominus Deus ſolus, & glorioſus ſuper orbem terrarum.

46 Et non ceſſabant qui miſerant eos miniſtri regis ſuccendere fornacem, naphtha, & ſtuppa, & pice, & malleolis,

47 Et effundebatur flamma ſuper fornacem cubitis quadraginta novem:

48 Et erupit, & incendit quos reperit juxta fornacem de Chaldæis.

E 49 Angelus autem Domini deſcendit cum Azaria, & ſociis ejus, in fornacem: & excuſſit flammam ignis de fornace,

50 Et fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis, neque contriſtavit, nec quidquam moleſtiæ intulit.

51 Tunc hi tres quaſi ex uno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum in fornace, dicentes:

52 Benedictus es Domine Deus patrum noſtrorum: & laudabilis, & glorioſus, & ſuperexaltatus in ſæcula. & benedictum nomen gloriæ tuæ ſanctũ: & laudabile, & ſuperexaltatũ in omnibus ſæculis.

53 Benedictus es in templo ſancto gloriæ tuæ: & ſuperlaudabilis, & ſupergloriosus in ſæcula.

54 Benedictus es in throno regni tui: & ſuperlaudabilis, & ſuperexaltatus in ſæcula.

55 Benedictus es, qui intueris abyſſos, & ſedes ſuper cherubim: & laudabilis, & ſuperexaltatus in ſæcula.

56 Benedictus es in firmamento cæli: & laudabilis, & glorioſus in ſæcula.

57 Benedicite omnia opera Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

58 Benedicite Angeli Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

59 * Benedicite cæli Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula. * Pſ. 148. a. 4.

60 Benedicite aquæ omnes, quæ ſuper cælos ſũt, Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

61 Benedicite omnes virtutes Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

62 Benedicite ſol & luna Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

63 Benedicite ſtellæ cæli Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

64 Benedicite omnis imber & ros Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

65 Benedicite omnes ſpiritus Dei Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

66 Benedicite ignis & æſtus Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

67 Benedicite frigus & æſtus Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

68 Benedicite rores & pruina Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

69 Benedicite gelu & frigus Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

70 Benedicite glacies & nives Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

71 Benedicite noctes & dies Domino: laudate F & ſuperexaltate eum in ſæcula.

72 Benedicite lux & tenebræ Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

73 Benedicite fulgura & nubes Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

74 Benedicat terra Dominum: laudet & ſuperexaltet eum in ſæcula.

75 Benedicite montes & colles Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

76 Benedicite univerſa germinantia in terra Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

77 Benedicite fontes Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

78 Benedicite maria & flumina Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

79 Benedicite cete, & omnia quæ moventur in aquis, Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

80 Benedicite omnes volucres cæli Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

81 Benedicite omnes beſtiæ & pecora Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

82 Benedicite filij hominum Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

83 Benedicat Iſraël Dominum: laudet & ſuperexaltet eum in ſæcula.

84 Benedicite

Digitized by Google

84 Benedicite ſacerdotes Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

85 Benedicite ſervi Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

86 Benedicite ſpiritus & animæ juſtorum Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

87 Benedicite ſancti & humiles corde Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

88 Benedicite Anania, Aſaria, Miſaël Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

Quia eruit nos de inferno, & ſalvos fecit de manu mortis, & liberavit nos de medio ardentis flammæ, & de medio ignis eruit nos.

89 Confitemini Domino quoniam bonus; quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

90 Benedicite omnes religioſi Domino Deo deorum: laudate & confitemini ei, quia in omnia ſæcula miſericordia ejus.

Hucuſque in Hebræo non habetur, & quæ poſuimus, de Theodotionis editione tranſlata ſunt.

G 91 Tunc Nabuchodonoſor rex obſtupuit, & ſurrexit properè, & ait optimatibus ſuis: Nónne tres viros miſimus in medium ignis compeditos? Qui reſpondentes regi, dixerunt: Verè rex.

92 Reſpondit, & ait: Ecce ego video quattuor viros ſolutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis eſt, & ſpecies quarti ſimilis filio Dei.

93 Tunc acceſſit Nabuchodonoſor ad oſtium fornacis ignis ardentis, & ait: Sidrach, Miſach, & Abdenago, ſervi Dei excelſi, egredimini, & venite. Statímque egreſſi ſunt Sidrach, Miſach, & Abdenago de medio ignis.

94 Et congregati ſatrapæ, & magiſtratus, & judices, & potentes regis, contemplabantur viros illos, quoniam nihil poteſtatis habuiſſet ignis in corporibus eorum, & capillus capitis eorum non eſſet aduſtus, & ſarabala eorum non fuiſſent immutata, & odor ignis non tranſiſſet per eos.

95 Et erumpens Nabuchodonoſor, ait: Benedictus Deus eorum, Sidrach videlicet, Miſach, & Abdenago, qui miſit angelum ſuum: & eruit ſervos ſuos, qui crediderunt in eum: & verbum regis immutaverunt, & tradiderunt corpora ſua ne ſervirent, & ne adorarent omnem deum, excepto Deo ſuo.

96 A me ergo poſitum eſt hoc decretum, ut omnis populus, tribus, & lingua, quæcumque locuta fuerit blaſphemiam contra Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, diſpereat, & domus ejus vaſtetur: neque enim eſt alius Deus, qui poſſit ita ſalvare.

97 Tunc rex promovit Sidrach, Miſach, & Abdenago, in provincia Babylonis.

98 Nabuchodonosor rex, omnibus populis, gentibus, & linguis, qui habitant in univerſa terra, pax vobis multiplicetur.

99 Signa & mirabilia fecit apud me Deus excelſus. Placuit ergo mihi prædicare.

100 Signa ejus, quia magna ſunt; & mirabilia ejus, quia fortia: & regnum ejus regnum ſempiternum, & * poteſtas ejus in generationem & generationem.

*Inf. 4. g. 31. 7. d. 14.

Caput IV.

Somnium regis Nabuchodonoſor de excelſa arbore præciſa ſolus Daniel interpretatur, quòd ipſe regno pulſus ad ſeptem annos cum beſtiis ageret: hortatur igitur ut eleemoſynis ſua redimat peccata: ſed completur nihilominùs ſomnium propter illius ſuperbiam, donec Deum cœli recognovit: & tunc in ſuum regnum reſtituitur.

1 EGo Nabuchodonoſor quietus eram in domo mea, & florens in palatio meo: A

2 Somnium vidi, quod perterruit me: & cogitationes meæ in ſtrato meo, & viſiones capitis mei, conturbaverunt me.

3 Et per me propoſitum eſt decretum ut introducerentur in conſpectu meo cuncti ſapientes Babylonis, & ut ſolutionem ſomnij indicarent mihi.

4 Tunc ingrediebantur arioli, magi, Chaldæi, & aruſpices, & ſomnium narravi in conſpectu eorum: & ſolutionem ejus non indicaverunt mihi:

5 Donec collega ingreſſus eſt in conſpectu meo Daniel, cui nomen Baltaſſar ſecundùm nomen Dei mei, qui habet ſpiritum deorum ſanctorũ in ſemetipſo: & ſomnium coram ipſo locutus ſum.

6 Baltaſſar princeps ariolorum, quoniam ego ſcio quòd ſpiritum ſanctorum deorum habeas in te, & omne ſacramentum non eſt impoſſibile tibi: viſiones ſomniorum meorum, quas vidi, & ſolutionem earum narra.

7 Viſio capitis mei in cubili meo: Videbam, & ecce arbor in medio terræ, & altitudo ejus nimia. B

8 Magna arbor, & fortis: & proceritas ejus contingens cælum: aſpectus illius erat uſque ad terminos univerſæ terræ.

9 Folia ejus pulcherrima, & fructus ejus nimius: & eſca univerſorum in ea. ſubter eam habitabãt animalia & beſtię, & in ramis ejus converſabãtur volucres cæli: & ex ea veſcebatur omnis caro.

10 Videbam in viſione capitis mei ſuper ſtratũ meum, & ecce vigil & ſanctus de cælo deſcendit.

11 Clamavit fortiter, & ſic ait: Succidite arborem, & præcidite ramos ejus: excutite folia ejus, & diſpergite fructus ejus: fugiant beſtiæ quæ ſubter eam ſunt, & volucres de ramis ejus.

12 Verumtamen germen radicum ejus in terra ſinite, & alligetur vinculo ferreo & æreo, in herbis quæ foris ſunt, & rore cæli tingatur, & cum feris pars ejus in herba terræ.

13 Cor ejus ab humano commutetur, & cor feræ detur ei: & ſeptem tempora mutentur ſuper eũ. C

14 In ſententia vigilum decretum eſt, & ſermo ſanctorum, & petitio: donec cognoſcant viventes, quoniam dominatur Excelſus in regno hominum; & cuicumque voluerit, dabit illud, & humillĭmum hominem conſtituet ſuper eum.

15 Hoc ſomnium vidi ego Nabuchodonoſor rex: tu ergo Baltaſſar interpretationem narra feſtinus: quia omnes ſapientes regni mei non queunt ſolutionem edicere mihi: tu autem potes, quia ſpiritus deorum ſanctorum in te eſt.

16 Tunc Daniel, cujus nomen Baltaſſar, cœpit intra ſemetipſum tacitus cogitare quaſi una hora: & cogitationes ejus conturbabant eum. Reſpondens autem rex ait: Baltaſſar, ſomnium & interpretatio ejus non conturbent te. Reſpondit Baltaſſar, & dixit: Domine mi, ſomnium his qui te oderunt, & interpretatio ejus hoſtibus tuis ſit.

D 17 Arborem quam vidiſti ſublimem atque robuſtam, cujus altitudo pertingit ad cælum,& aſpectus illius in omnem terram:

18 Et rami ejus pulcherrimi,& fructus ejus nimius,& eſca omnium in ea,ſubter eam habitantes beſtiæ agri,& in ramis ejus cõmorantes aves cęli:

19 Tu es rex,qui magnificatus es, & invaluiſti: & magnitudo tua crevit,& pervenit uſque ad cælum, & poteſtas tua in terminos univerſæ terræ.

20 Quòd autem vidit rex vigilem & ſanctum deſcendere de cælo, & dicere: Succidite arborem, & diſſipate illam, attamen germen radicum ejus in terra dimittite, & vinciatur ferro & ære in herbis foris, & rore cæli conſpergatur, & cum feris ſit pabulum ejus,donec ſeptem tempora mutentur ſuper eum:

E 21 Hæc eſt interpretatio ſententiæ Altiſſimi, quæ pervenit ſuper dominum meum regem:

22 Ejicient te ab hominibus, & cum beſtiis
*Inf. 5. f. 21. feríſque erit habitatio tua, & * fœnum ut bos comedes, & rore cæli infundêris: ſeptem quoque tempora mutabuntur ſuper te, donec ſcias quòd dominetur Excelſus ſuper regnum hominum,& cuicumque voluerit, det illud.

23 Quòd autem præcepit ut relinqueretur germen radicum ejus, id eſt, arboris: regnum tuum tibi manebit, poſtquam cognoveris poteſtatem eſſe cæleſtem.

24 Quamobrem rex conſiliũm meum placeat
*Eccli. 3. d. 33. tibi, * & pecca tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum: forſitan ignoſcet delictis tuis.

25 Omnia hæc venerunt ſuper Nabuchodonoſor regem.

26 Poſt finem menſium duodecim, in aula Babylonis deambulabat.

F 27 Reſponditque rex, & ait: Nónne hæc eſt Babylon magna, quam ego ædificavi in domum regni,in robore fortitudinis meæ,& in gloria decoris mei?

28 Cúmque ſermo adhuc eſſet in ore regis,vox de cælo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonoſor rex: Regnum tuum tranſibit à te,

29 Et ab hominibus ejicient te, & cum beſtiis & feris erit habitatio tua: fœnum quaſi bos comedes, & ſeptem tempora mutabuntur ſuper te, donec ſcias quòd dominetur Excelſus in regno hominum, & cuicumque voluerit, det illud.

30 Eadem hora ſermo completus eſt ſuper Nabuchodonoſor, & ex hominibus abjectus eſt, & fœnum ut bos comedit,& rore cæli corpus ejus infectum eſt:donec capilli ejus in ſimilitudinẽ aquilarum creſcerent,& ungues ejus quaſi avium.

G 31 Igitur poſt finem dierum, ego Nabuchodonoſor oculos meos ad cælum levavi,& ſenſus meus redditus eſt mihi:& Altiſſimo benedixi, & viven-
*Sup. 3. g. 100. Infr. 7. d. 14. tem in ſempiternum laudavi, & glorificavi:*quia poteſtas ejus poteſtas ſempiterna, & regnum ejus in generationem & generationem.

32 Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati ſunt: juxta voluntatem enim ſuam facit tam in virtutibus cæli quàm in habitatoribus terræ: & non eſt qui reſiſtat manui ejus, & dicat ei: Quare feciſti?

33 In ipſo tempore ſenſus meus reverſus eſt ad me, & ad honorem regni mei decorémque perveni:& figura mea reverſa eſt ad me: & optimates mei, & magiſtratus mei requiſierunt me,& in regno meo reſtitutus ſum: & magnificentia amplior addita eſt mihi.

34 Nunc igitur ego Nabuchodonoſor laudo, & magnifico, & glorifico regem cæli: quia omnia opera ejus vera, & viæ ejus judicia,& gradientes in ſuperbia poteſt humiliare.

CAPUT V.

Poſtquam Baltaſſar in convivio bibit cum ſuis, ex vaſis templi Domini, laudando idola ſua, vidit digitos in pariete ſcribentes: quam ſcripturam ſolus Daniel legere potuit & interpretari, nempe quòd, quia ſecutus ipſum Nabuchodonoſor elevaverat cor ſuum contra Deum laudans idola, ſimiliter auferetur ei regnum: honorato igitur Daniele, ac rege ea nocte intercmpto, ſucceſſit Darius Medus.

1 BAltaſſar rex fecit grande convivium opti- A
matibus ſuis mille: & unuſquiſque ſecundùm ſuam bibebat ætatem.

2 Præcepit ergo jam temulentus,ut afferrentur vaſa aurea & argentea, quæ aſportaverat Nabuchodonoſor pater ejus de templo, quod fuit in Jeruſalem, ut biberent in eis rex & optimates ejus, uxoréſque ejus & concubinæ.

3 Tunc allata ſunt vaſa aurea,& argentea, quæ aſportaverat de templo, quod fuerat in Jeruſalem: & biberunt in eis rex & optimates ejus,uxores & concubinæ illius.

4 Bibebant vinum, & laudabant deos ſuos aureos, & argenteos, æreos, ferreos, lignéoſque & lapideos.

5 In eadem hora apparuerunt digiti, quaſi ma- B
nus hominis ſcribentis contra candelabrum in ſuperficie parietis aulæ regiæ: & rex aſpiciebat articulos manus ſcribentis.

6 Tunc facies regis commutata eſt, & cogitationes ejus conturbabant eum: & compages renum ejus ſolvebantur, & genua ejus ad ſe invicem collidebantur.

7 Exclamavit itaque rex fortiter, ut introducerent magos,Chaldæos,& aruſpices. Et prolóquens rex ait ſapientibus Babylonis: Quicumque legerit ſcripturam hanc, & interpretationem ejus manifeſtam mihi fecerit, purpura veſtietur, & torquem auream habebit in collo,& tertius in regno meo erit.

8 Tunc ingreſſi omnes ſapientes regis, non potuerunt nec ſcripturam legere, nec interpretationem indicare regi.

9 Unde rex Baltaſſar ſatis conturbatus eſt, & vultus illius immutatus eſt: ſed & optimates ejus turbabantur.

10 Regina autem,pro re quæ acciderat regi,& C
optimatibus ejus,domum convivij ingreſſa eſt:& proloquens ait:Rex in æternũ vive:non te conturbent cogitationes tuę,neque facies tua immutetur.

11 Eſt vir in regno tuo, qui ſpiritum deorum ſanctorum habet in ſe: & in diebus patris tui ſcientia & ſapientia inventæ ſunt in eo:nam & rex Nabuchodonoſor pater tuus, principem magorum, incantatorum, Chaldæorum, & aruſpicum conſtituit eum, pater, inquam, tuus, ô rex:

12 Quia ſpiritus amplior,& prudẽtia,intelligentiáque

Digitized by Google

tiáque & interpretatio ſomniorum, & oſtenſio ſe-
cretorum, ac ſolutio ligatorum, inventæ ſunt in
eo, hoc eſt in Daniele: cui rex poſuit nomen Bal-
taſſar. nunc itaque Daniel vocetur, & interpreta-
tionem narrabit.
D 13 Igitur introductus eſt Daniel coram rege. Ad
quē præfatus rex ait: Tu es Daniel de filiis capti-
vitatis Judę, quē adduxit pater meus rex de Judęa?
14 Audivi de te, quoniam ſpiritum deorum ha-
beas: & ſcientia intelligentiáque ac ſapientia
ampliores inventæ ſunt in te.
15 Et nunc introgreſſi ſunt in conſpectu meo
ſapientes magi, ut ſcripturam hanc legerent, &
interpretationem ejus indicarent mihi: & nequi-
verunt ſenſum hujus ſermonis edicere.
16 Porrò ego audivi de te, quòd poſſis obſcura
interpretari, & ligata diſſolvere: ſi ergo vales ſcri-
pturam legere, & interpretationem ejus indicare
mihi, purpura veſtieris, & torquem auream circa
collum tuum habebis, & tertius in regno meo
princeps eris.
E 17 Ad quæ reſpondens Daniel, ait coram rege:
Munera tua ſint tibi, & dona domus tuæ alteri da:
ſcripturam autem legam tibi, rex, & interpreta-
tionem ejus oſtendam tibi.
18 O rex, Deus Altiſſimus, regnum & magni-
ficentiam, gloriam & honorem dedit Nabucho-
donoſor patri tuo.
19 Et propter magnificentiam quam dederat ei
univerſi populi, tribus, & linguæ, tremebant &
metuebant eum: quos volebat, interficiebat: &
quos volebat: percutiebat: & quos volebat, exal-
tabat: & quos volebat, humiliabat.
20 Quando autem elevatum eſt cor ejus, & ſpi-
ritus illius obfirmatus eſt ad ſuperbiam, depoſitus
eſt de ſolio regni ſui, & gloria ejus ablata eſt:
F 21 * Et à filiis hominum ejectus eſt, ſed & cor
*Sup. 4. c. 22. ejus cum beſtiis poſitum eſt, & cum onagris erat
habitatio ejus: fœnum quoque ut bos comede-
bat, & rore cæli corpus ejus infectum eſt, donec
cognoſceret quòd poteſtatem haberet Altiſſimus
in regno hominum: & quemcumque voluerit, ſuſ-
citabit ſuper illud.
22 Tu quoque filius ejus Baltaſſar, non humi-
liaſti cor tuum, cùm ſcires hæc omnia:
23 Sed adverſum Dominatorem cæli elevatus
es: & vaſa domus ejus allata ſunt coram te: & tu,
& optimates tui, & uxores tuæ, & concubinæ tuæ,
vinum bibiſtis in eis: deos quoque argenteos, &
aureos, & æreos, ferreos, ligneóſque & lapi-
deos, qui non vident, neque audiunt, neque ſen-
tiunt, laudaſti: porrò Deum, qui habet flatum tuū
in manu ſua, & omnes vias tuas, non glorificaſti.
24 Idcircò ab eo miſſus eſt articulus manus,
quæ ſcripſit hoc, quod exaratum eſt.
G 25 Hæc eſt autem ſcriptura, quæ digeſta eſt:
MANE, THECEL, PHARES.
26 Et hæc eſt interpretatio ſermonis. MANE:
numeravit Deus regnum tuum, & complevit illud.
27 THECEL: appenſus es in ſtatera, & inven-
tus es minus habens.
28 PHARES: diviſum eſt regnum tuum, & da-
tum eſt Medis & Perſis.
29 Tunc jubente rege indutus eſt Daniel pur-
pura, & circumdata eſt torques aurea collo ejus:
& prædicatum eſt de eo quòd haberet poteſtatem
tertius in regno ſuo.
30 Eadem nocte interfectus eſt Baltaſſar rex
Chaldæus.
31 Et Darius Medus ſucceſſit in regnum annos
natus ſexagintaduos.

CAPUT VI.

Daniel ſupra ſatrapas regni conſtituitur, & accuſatus quòd regis edictum non ſervaſſet, quia Deum cæli orabat, miſſus eſt in lacum leonum; ſequentique die illæſus eductus, immiſſis ac ſubitò dilaniatis ejus accuſatoribus: qua re motus rex, in ſuis provinciis Deum ejus timendum præcepit.

1 PLacuit Dario, & conſtituit ſuper regnum ſa-
trapas centum viginti, ut eſſent in toto re- A
gno ſuo.
2 Et ſuper eos principes tres, ex quibus Da-
niel unus erat: ut ſatrapæ illis redderent ratio-
nem, & rex non ſuſtineret moleſtiam.
3 Igitur Daniel ſuperabat omnes principes &
ſatrapas: quia ſpiritus Dei amplior erat in illo.
4 Porrò rex cogitabat conſtituere eum ſuper
omne regnum: unde principes & ſatrapæ quære-
bant occaſionem ut invenirent Danieli ex latere
regis: nullámque cauſam & ſuſpicionem reperire
potuerunt, eò quòd fidelis eſſet, & omnis culpa
& ſuſpicio non inveniretur in eo.
5 Dixerunt ergo viri illi: Non inveniemus Da-
nieli huic aliquam occaſionem, niſi fortè in lege B
Dei ſui.
6 Tunc principes & ſatrapæ ſurripuerunt regi,
& ſic locuti ſunt ei: Dari rex in æternum vive:
7 Conſilium inierunt omnes principes regni
tui, magiſtratus, & ſatrapæ, ſenatores, & judices, ut
decretum imperatorium exeat, & edictum: Ut
omnis qui petierit aliquam petitionem à quocum-
que deo & homine, uſque ad triginta dies, niſi à
te rex, mittatur in lacum leonum.
8 Nunc itaque rex confirma ſententiam, & ſcri-
be decretum: ut non immutetur quod ſtatutum eſt
à Medis & Perſis, nec prævaricari cuiquam liceat.
9 Porrò rex Darius propoſuit edictū, & ſtatuit.
10 Quod cùm Daniel comperiſſet, id eſt, con- C
ſtitutam legem, ingreſſus eſt domum ſuam: & fe-
neſtris apertis in cœnaculo ſuo contra Jeruſalem
tribus temporibus in die flectebat genua ſua, &
adorabat, confitebatúrque coram Deo ſuo, ſicut
& antè facere conſueverat.
11 Viri ergo illi curioſiùs inquirentes, invene-
runt Danielem orantem & obſecrantem Deum
ſuum.
12 Et accedentes locuti ſunt regi ſuper edicto: D
Rex numquid non conſtituiſti, ut omnis homo,
qui rogaret quemquam de diis & hominibus, uſ-
que ad dies triginta, niſi te, rex, mitteretur in
lacum leonum? Ad quos reſpondens rex, ait: Ve-
rus eſt ſermo juxta decretum Medorum atque
Perſarum, quod prævaricari non licet.
13 Tunc reſpondentes dixerunt coram rege:
Daniel de filiis captivitatis Juda, non curavit de
lege tua & de edicto quod conſtituiſti, ſed tribus
temporibus per diem orat obſecratione ſua.
14 Quod verbum cùm audiſſet rex, ſatis con-
triſtatus eſt: & pro Daniele poſuit cor ut liberaret

eum, & uſque ad occaſum ſolis laborabat ut erue-
ret illum.
15 Viri autem illi intelligentes regem, dixerunt
ei: Scito rex, quia lex Medorum atque Perſarum
eſt, ut omne decretum, quod conſtituerit rex, non
liceat immutari.
E 16 Tunc rex præcepit; & adduxerunt Danie-
lem, & miſerunt eum in lacum leonum. Dixítque
rex Danieli: Deus tuus, quem colis ſemper, ipſe
liberabit te.
17 Allatúſque eſt lapis unus, & poſitus eſt ſu-
per os laci: quem obſignavit rex annulo ſuo, &
annulo optimatum ſuorum, nequid fieret contra
Danielem.
18 Et abiit rex in domum ſuam, & dormivit
incœnatus, cibíque non ſunt allati coram eo, in-
ſuper & ſomnus receſſit ab eo.
19 Tunc rex primo diluculo conſurgens, feſti-
nus ad lacum leonum perrexit:
20 Appropinquánſque lacui, Danielem voce la-
crymabili inclamavit, & affatus eſt eum: Daniel
ſerve Dei viventis, Deus tuus, cui tu ſervis ſem-
per, putáſne valuit te liberare à leonibus?
21 Et Daniel regi reſpondens ait: Rex in æter-
num vive:
F 22 * Deus meus miſit angelum ſuum, & con-
* 1 Mac. 2.5.60. cluſit ora leonum, & non nocuerunt mihi: quia
coram eo juſtitia inventa eſt in me: ſed & coram
te, rex, delictum non feci.
23 Tunc vehementer rex gaviſus eſt ſuper eo,
& Danielem præcepit educi de lacu: eductúſque
eſt Daniel de lacu, & nulla læſio inventa eſt in
eo, quia credidit Deo ſuo.
24 Jubente autem rege, adducti ſunt viri illi,
qui accuſaverant Danielem: & in lacum leonum
miſſi ſunt, ipſi, & filij, & uxores eorum: & non
pervenerunt uſque ad pavimentum laci, donec
arriperent eos leones, & omnia oſſa eorum com-
minuerunt.
G 25 Tunc Darius rex ſcripſit univerſis populis,
tribubus, & linguis, habitantibus in univerſa
terra: Pax vobis multiplicetur.
26 A me conſtitutum eſt decretum, ut in uni-
verſo imperio & regno meo, tremiſcant & pa-
veant Deum Danielis. Ipſe eſt enim Deus vivens,
& æternus in ſæcula: & regnum ejus non diſſipa-
bitur, & poteſtas ejus uſque in æternum.
27 Ipſe liberator, atque ſalvator, faciens ſigna,
& mirabilia in cælo & in terra: qui liberavit Da-
nielem de lacu leonum.
*Sup.1. d.21. 28 * Porrò Daniel perſeveravit uſque ad re-
gnum Darij, regnúmque Cyri Perſæ.

Caput VII.

Viſio Danielis de quattuor beſtiis quattuor regna deſignantibus: de antiquo dierum & throno ejus ac miniſtris, quo judicante perierunt beſtiæ: ad hunc accedens filius hominis accipit poteſtatem æternam & incorruptibile regnum: declarantur regna per beſtias deſignata, & maximè quæ per quartam beſtiam & ejus cornua deſignentur, quæ regnabit uſque ad tempus & tempora & dimidium temporis.

A 1 ANno primo Baltaſſar regis Babylonis, Da-
niel ſomnium vidit: viſio autem capitis ejus
in cubili ſuo: & ſomnium ſcribens, brevi ſermone
comprehendit: ſummatímque perſtringens, ait:
2 Videbam in viſione mea nocte, & ecce quat-
tuor venti cæli pugnabant in mari magno.
3 Et quattuor beſtiæ grandes aſcendebant de
mari diverſæ inter ſe.
4 Prima quaſi leæna, & alas habebat aquilæ: aſ-
piciebam donec evulſæ ſunt alæ ejus, & ſublata
eſt de terra, & ſuper pedes quaſi homo ſtetit, &
cor hominis datum eſt ei.
5 Et ecce beſtia alia ſimilis urſo in parte ſtetit: B
& tres ordines erant in ore ejus, & in dentibus
ejus, & ſic dicebant ei: Surge: comede carnes
plurimas.
6 Poſt hæc aſpiciebam, & ecce alia quaſi par-
dus, & alas habebat quaſi avis, quattuor ſuper ſe,
& quattuor capita erant in beſtia, & poteſtas
data eſt ei.
7 Poſt hæc aſpiciebam in viſione noctis, & ecce
beſtia quarta terribilis, atque mirabilis, & fortis
nimis, dentes ferreos habebat magnos, comedens
atque comminuens, & reliqua pedibus ſuis con-
culcans: diſſimilis autem erat ceteris beſtiis, quas
videram ante eam, & habebat cornua decem.
8 Conſiderabam cornua, & ecce cornu aliud C
parvulum ortum eſt de medio eorum: & tria de
cornibus primis evulſa ſunt à facie ejus: & ecce
oculi, quaſi oculi hominis erant in cornu iſto, &
os loquens ingentia.
9 Aſpiciebam donec throni poſiti ſunt, & anti-
quus dierum ſedit: veſtimentum ejus candidum
quaſi nix, & capilli capitis ejus quaſi lana mun-
da: thronus ejus flammæ ignis: rotæ ejus ignis
accenſus.
10 Fluvius igneus, rapidúſque egrediebatur à
facie ejus. * millia millium miniſtrabant ei, & de- * Apoc. 5.c.11.
cies millies centena millia aſſiſtebant ei: judicium
ſedit, & libri aperti ſunt.
11 Aſpiciebam propter vocem ſermonum gran- D
dium, quos cornu illud loquebatur: & vidi quo-
niam interfecta eſſet beſtia, & periſſet corpus
ejus, & traditum eſſet ad comburendum igni:
12 Aliarum quoque beſtiarum ablata eſſet po-
teſtas, & tempora vitæ conſtituta eſſent eis uſque
ad tempus & tempus.
13 Aſpiciebam ergo in viſione noctis, & ecce
cum nubibus cæli quaſi filius hominis veniebat,
& uſque ad antiquum dierum pervenit: & in
conſpectu ejus obtulerunt eum.
14 Et dedit ei poteſtatem, & honorem, & re-
gnum: & omnes populi, tribus, & linguæ ipſi ſer-
vient: * poteſtas ejus, poteſtas æterna, quæ non au- *Supr. 3. g.100. 4.
feretur: & regnum ejus, quod non corrumpetur. g.31.
15 Horruit ſpiritus meus, ego Daniel territus Mich.
ſum in his, & viſiones capitis mei conturbave- 4.c.7. Luc.1.
runt me. d.12.
16 Acceſſi ad unum de aſſiſtentibus, & verita- E
tem quærebam ab eo de omnibus his. Qui dixit
mihi interpretationem ſermonum, & docuit me:
17 Hæ quattuor beſtiæ magnæ, quattuor ſunt
regna, quæ conſurgent de terra.
18 Suſcipient autem regnum ſancti Dei altiſ-
ſimi: & obtinebunt regnum uſque in ſæculum, &
ſæculum ſæculorum.
19 Poſt hoc volui diligenter diſcere de beſtia
quarta, quæ erat diſſimilis valde ab omnibus, &
terribilis

Digitized by Google

terribilis nimis: dentes & ungues ejus ferrei: comedebat, & comminuebat, & reliqua pedibus ſuis conculcabat:

20 Et de cornibus decem, quæ habebat in capite: & de alio, quod ortum fuerat, ante quod ceciderant tria cornua: & de cornu illo, quod habebat oculos, & os loquens grandia, & majus erat ceteris.

F 21 Adſpiciebam, & ecce cornu illud faciebat bellum adverſus ſanctos, & prævalebat eis,

22 Donec venit antiquus dierum, & judicium dedit ſanctis Excelſi, & tempus advenit, & regnum obtinuerunt ſancti.

23 Et ſic ait: Beſtia quarta, regnum quartum erit in terra, quod majus erit omnibus regnis, & devorabit univerſam terram, & conculcabit, & comminuet eam.

24 Porrò cornua decem ipſius regni, decem reges erunt: & alius conſurget poſt eos, & ipſe potentior erit prioribus, & tres reges humiliabit.

G 25 Et ſermones contra Excelſum loquetur, & ſanctos Altiſſimi conteret: & putabit quòd poſſit mutare tempora, & leges, & tradentur in manu ejus uſque ad tempus, & tempora, & dimidium temporis.

26 Et judicium ſedebit, ut auferatur potentia, & conteratur, & diſpereat uſque in finem.

27 Regnum autem, & poteſtas, & magnitudo regni, quæ eſt ſubter omne cælum, detur populo ſanctorum Altiſſimi: cujus regnum, regnum ſempiternũ eſt, & omnes reges ſervient ei, & obedient.

28 Hucuſque finis verbi. Ego Daniel multùm cogitationibus meis conturbabar, & facies mea mutata eſt in me: verbum autem in corde meo conſervavi.

CAPUT VIII.

Viſio de ariete duorum cornuum, & hirco unius ac poſtmodum quattuor cornuum, qui devicit arietem: quorum ille regem Medorum ac Perſarum deſignat, hic autem regem Græcorum: additur prophetia de rege impudente, ipſiúſque tyrannide, dolo & ſuperbia, qui ſine manu conteretur.

A 1 ANno tertio regni Baltaſſar regis, viſio apparuit mihi. Ego Daniel, poſt id quod videram in principio,

2 Vidi in viſione mea, cùm eſſem in Suſis caſtro, quod eſt in Ælam regione: vidi autem in viſione eſſe me ſuper portam Ulai.

3 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce aries unus ſtabat ante paludem, habens cornua excelſa, & unum excelſius altero atque ſuccreſcens. Poſteà

4 Vidi arietem cornibus ventilantem contra * Occidẽtem, & contra Aquilonem, & contra Meridiem, & omnes beſtiæ non poterant reſiſtere ei, neque liberari de manu ejus: fecítque ſecundùm voluntatem ſuam, & magnificatus eſt.

** Orientem & contra Occidentem.*

B 5 Et ego intelligebam: ecce autem hircus caprarum veniebat ab Occidente ſuper faciem totius terræ, & non tangebat terram: porrò hircus habebat cornu inſigne inter oculos ſuos.

6 Et venit uſque ad arietem illum cornutum, quem videram ſtantem ante portam, & cucurrit ad eum in impetu fortitudinis ſuæ.

C 7 Cúmque appropinquaſſet prope arietem, efferatus eſt in eum, & percuſſit arietem: & comminuit duo cornua ejus, & non poterat aries reſiſtere ei: cúmque eum miſiſſet in terram, conculcavit, & nemo quibat liberare arietem de manu ejus.

8 Hircus autem caprarum magnus factus eſt nimis: cúmque creviſſet, fractum eſt cornu magnum, & orta ſunt quattuor cornua ſubter illud per quattuor ventos cæli.

9 De uno autem ex eis egreſſum eſt cornu unũ modicum: & factum eſt grande contra Meridiem, & contra Orientem, & contra fortitudinem.

10 Et magnificatum eſt uſque ad fortitudinem cæli: & dejecit de fortitudine, & de ſtellis, & conculcavit eas.

D 11 Et uſque ad principem fortitudinis magnificatum eſt: & ab eo tulit juge ſacrificium, & dejecit locum ſanctificationis ejus.

12 Robur autem datum eſt ei contra juge ſacrificium propter peccata: & proſternetur veritas in terra, & faciet, & proſperabitur.

13 Et audivi unum de ſanctis loquentem: & dixit unus ſanctus alteri neſcio cui loquenti: Uſquequò viſio, & juge ſacrificium, & peccatum deſolationis, quæ facta eſt: & ſanctuarium, & fortitudo conculcabitur:

14 Et dixit ei: Uſque ad veſperam & mane, dies duo millia trecenti: & mundabitur ſanctuarium.

E 15 Factum eſt autem cùm viderem ego Daniel viſionem, & quærerem intelligentiam: ecce ſtetit in conſpectu meo quaſi ſpecies viri.

16 Et audivi vocem viri inter Ulai: & clamavit, & ait: Gabriel fac intelligere iſtam viſionem.

17 Et venit, & ſtetit juxtà ubi ego ſtabam: cúmque veniſſet, pavens corrui in faciem meam, & ait ad me: Intellige fili hominis, quoniam in tempore finis complebitur viſio.

18 Cúmque loqueretur ad me, collapſus ſum pronus in terram, & tetigit me, & ſtatuit me in gradu meo:

F 19 Dixítque mihi: Ego oſtendam tibi quæ futura ſunt in noviſſimo maledictionis: quoniam habet tempus finem ſuum.

20 Aries, quem vidiſti habere cornua, rex Medorum eſt atque Perſarum.

21 Porrò hircus caprarum, rex Græcorum eſt, & cornu grande, quod erat inter oculos ejus, ipſe eſt rex primus.

22 Quòd autem fracto illo ſurrexerunt quattuor pro eo: quattuor reges de gente ejus conſurgent, ſed non in fortitudine ejus.

23 Et poſt regnum eorum, cùm creverint iniquitates, conſurget rex impudens facie, & intelligens propoſitiones.

24 Et roborabitur fortitudo ejus, ſed non in viribus ſuis: & ſuprà quàm credi poteſt, univerſa vaſtabit, & proſperabitur, & faciet. Et interficiet robuſtos, & populum ſanctorum.

G 25 Secundùm voluntatem ſuam, & dirigetur dolus in manu ejus: & cor ſuum magnificabit, & in copia rerum omnium occidet plurimos: & contra principem principum conſurget, & ſine manu conteretur.

26 Et viſio veſpere & manè, quæ dicta eſt, vera eſt: tu ergo viſionem ſigna, quia poſt multos dies erit.

Digitized by Google

27 Et ego Daniel langui, & ægrotavi per dies: cúmque ſurrexiſſem, faciebam opera regis, & ſtupebam ad viſionem, & non erat qui interpretaretur.

CAPUT IX.

Poſt orationem Danielis, qua confitetur Iudæos propter ſua & patrum peccata veniſſe in magnam afflictionem, petens Dei miſericordiam erga populum ſuum, fit ipſi revelatio de 70. hebdomadibus uſque ad unctionem Sancti ſanctorum, & de Chriſti morte, populóque ejus perdendo, & abominatione deſolationis in templo.

A 1 IN anno primo Darij filij Aſſueri de ſemine Medorum, qui imperavit ſuper regnum Chaldæorum:

2 Anno uno regni ejus ego Daniel intellexi in libris * numerum annorum, de quo factus eſt ſermo Domini ad Jeremiam prophetam, ut complerentur deſolationis Jeruſalem ſeptuaginta anni.

* Ier. 25. c. 11. 29. c. 10.

3 Et poſui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare & deprecari in jejunijs, ſacco, & cinere.

4 Et oravi Dominum Deum meum, & confeſſus ſum, & dixi: * Obſecro Domine Deus magne & terribilis, cuſtodiens pactum & miſericordiam diligentibus te, & cuſtodientibus mandata tua.

* 2. Eſd. 1. b. 5.

5 * Peccavimus, iniquitatem fecimus, impiè egimus, & receſſimus: & declinavimus à mandatis tuis, ac judicijs.

* Baruc. 1. c. 17.

B 6 Non obedivimus ſervis tuis prophetis, qui locuti ſunt in nomine tuo regibus noſtris, principibus noſtris, patribus noſtris, omníque populo terræ.

7 Tibi Domine juſtitia: nobis autem confuſio faciei, ſicut eſt hodie viro Juda, & habitatoribus Jeruſalem, & omni Iſraël, his qui propè ſunt, & his qui procul, in univerſis terris ad quas ejeciſti eos, propter iniquitates eorum, in quibus peccaverunt in te.

8 Domine nobis confuſio faciei, regibus noſtris, principibus noſtris, & patribus noſtris, qui peccaverunt.

9 Tibi autem Domino Deo noſtro miſericordia, & propitiatio, quia receſſimus à te:

10 Et non audivimus vocem Domini Dei noſtri, ut ambularemus in lege ejus, quam poſuit nobis per ſervos ſuos prophetas.

C

11 Et omnis Iſraël prævaricati ſunt legem tuam, & declinaverunt ne audirent vocem tuam, & ſtillavit ſuper nos maledictio, & deteſtatio, * quæ ſcripta eſt in libro Moyſi ſervi Dei, quia peccavimus ei.

* Deut. 27. c. 14.

12 Et ſtatuit ſermones ſuos, quos locutus eſt ſuper nos, & ſuper principes noſtros, qui judicaverunt nos, ut ſuperinduceret in nos magnum malum, quale numquam fuit ſub omni cælo, ſecundùm quod factum eſt in Jeruſalem.

13 Sicut ſcriptum eſt in lege Moyſi, omne malum hoc venit ſuper nos: & non rogavimus faciem tuam Domine Deus noſter, ut reverteremur ab iniquitatibus noſtris, & cogitaremus veritatem tuam.

D 14 Et vigilavit Dominus ſuper malitiam, & adduxit eam ſuper nos: juſtus Dominus Deus noſter in omnibus operibus ſuis, quæ fecit: non enim audivimus vocem eius.

* Baruc. 1. c. 11.

15 * Et nunc Domine Deus noſter, * qui eduxiſti populum tuum de Terra Ægypti in manu forti, & feciſti tibi nomen ſecundùm diem hanc: peccavimus, iniquitatem fecimus.

* Exod. 14. c. 11.

16 Domine in omnem juſtitiam tuam: avertatur obſecro ira tua, & furor tuus, à civitate tua Jeruſalem, & monte ſancto tuo. Propter peccata enim noſtra, & iniquitates patrum noſtrorum, Jeruſalem & populus tuus in opprobrium ſunt omnibus per circuitum noſtrum.

17 Nunce ergo exaudi Deus noſter orationem ſervi tui, & preces ejus: & oſtende faciem tuam ſuper ſanctuarium tuum, quod deſertum eſt propter temetipſum. E

18 Inclina Deus meus aurem tuam, & audi: aperi oculos tuos, & vide deſolationem noſtram, & civitatem, ſuper quam invocatum eſt nomen tuum: neque enim in juſtificationibus noſtris proſternimus preces ante faciem tuam, ſed in miſerationibus tuis multis.

19 Exaudi Domine, placare Domine: attende & fac: ne moreris propter temetipſum Deus meus: quia nomen tuum invocatum eſt ſuper civitatem, & ſuper populum tuum.

20 Cúmque adhuc loquerer, & orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Iſraël, & proſternerem preces meas in conſpectu Dei mei, pro monte ſancto Dei mei: F

21 Adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel, quem videram in viſione à principio, citò volãs tetigit me in tempore ſacrificij veſpertini.

22 Et docuit me, & locutus eſt mihi, dixítque: Daniel nunc egreſſus ſum ut docerem te, & intelligeres.

23 Ab exordio precum tuarum egreſſus eſt ſermo: ego autem veni ut indicarem tibi, quia vir deſideriorum es: tu ergo animadverte ſermonem, & intellige viſionem.

24 * Septuaginta hebdomades abbreviatæ ſunt ſuper populum tuum, & ſuper urbem ſanctam tuam, ut conſummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur juſtitia ſempiterna, & impleatur viſio, & prophetia, & ungatur Sanctus ſanctorum. G

* Ioan. 1. g. 45.

25 Scito ergo, & animadverte: Ab exitu ſermonis, ut iterùm ædificetur Jeruſalem, uſque ad Chriſtum ducem, hebdomades ſeptem, & hebdomades ſexagintaduæ erunt: & rurſum ædificabitur platea, & muri in anguſtia temporum.

26 Et poſt hebdomades ſexaginta duas occidetur Chriſtus: & non erit ejus populus, qui eum negaturus eſt. Et civitatem & ſanctuarium diſſipabit populus cum duce venturo: & finis ejus vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio.

27 Confirmabit autem pactum multis hebdomada una: & in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia & ſacrificium: & * erit in templo abominatio deſolationis: & uſque ad conſummationem & finem perſeverabit deſolatio.

* Matt. 24. b. 15.

CAPUT X.

Vbi ſe afflixiſſet Daniel, videt virum lineis veſtitum qui hîc deſcribitur, & territus ac tremens confortatur ſemel & iterùm: de reſiſtente principe regni Perſarum, de principe Græcorum, & de Michaële principe Iudæorum qui ſolus auxiliatur.

1 ANno tertio Cyri regis Perſarum, verbum revelatũ eſt Danieli cognomento Baltaſſar, & H

& verbum verũ, & fortitudo magna: intellexítque ſermonem: intelligentia enim eſt opus in viſione.

2 In diebus illis ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus,

3 Panem deſiderabilem non comedi, & caro & vinum non introierunt in os meum, ſed neque unguento unctus ſum: donec complerentur trium hebdomadarum dies.

4 Die autem vigeſima & quarta menſis primi, eram juxta fluvium magnum, qui eſt Tigris.

5 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce vir unus veſtitus lineis, & renes ejus accincti auro obrizo:

6 Et corpus ejus quaſi chryſolithus, & facies ejus velut ſpecies fulguris, & oculi ejus ut lampas ardens: & brachia ejus, & quæ deorſum ſunt uſque ad pedes, quaſi ſpecies æris candentis: & vox ſermonum ejus ut vox multitudinis.

B 7 Vidi autem ego Daniel ſolus viſionem: porrò viri, qui erant mecum, non viderunt: ſed terror nimius irruit ſuper eos, & fugerunt in abſconditum.

8 Ego autem relictus ſolus vidi viſionem grandem hanc: & non remanſit in me fortitudo, ſed & ſpecies mea immutata eſt in me, & emarcui, nec habui quidquam virium.

9 Et audivi vocem ſermonum ejus: & audiens jacebam conſternatus ſuper faciem meam, & vultus meus hærebat terræ.

10 Et ecce manus tetigit me, & erexit me ſuper genua mea, & ſuper articulos manuum mearum.

11 Et dixit ad me: Daniel vir deſideriorum, intellige verba, quæ ego loquor ad te, & ſta in gradu tuo: nunc enim ſum miſſus ad te. Cúmque dixiſſet mihi ſermonem iſtum, ſteti tremens.

C 12 Et ait ad me: Noli metuere Daniel: quia ex die primo, quo poſuiſti cor tuum ad intelligendum ut te affligeres in conſpectu Dei tui, exaudita ſunt verba tua: & ego veni propter ſermones tuos.

13 Princeps autem regni Perſarum reſtitit mihi viginti & uno diebus: & ecce Michaël unus de principibus primis venit in adjutorium meum, & ego remanſi ibi juxta regem Perſarum.

14 Veni autem ut docerem te quæ ventura ſunt populo tuo in noviſſimis diebus, quoniam adhuc viſio in dies.

15 Cúmque loqueretur mihi hujuſcemodi verbis, dejeci vultum meum ad terram, & tacui.

D 16 Et ecce quaſi ſimilitudo filij hominis tetigit labia mea: & aperiens os meum locutus ſum, & dixi ad eum qui ſtabat contra me: Domine mi, in viſione tua diſſolutæ ſunt compages meæ, & nihil in me remanſit virium.

17 Et quomodo poterit ſervus Domini mei loqui cum Domino meo? nihil enim in me remanſit virium, ſed & halitus meus intercluditur.

18 Rurſum ergo tetigit me quaſi viſio hominis, & confortavit me,

19 Et dixit: Noli timere vir deſideriorum: pax tibi: confortare, & eſto robuſtus. Cúmque loqueretur mecum, convalui: & dixi: Loquere Domine mi, quia confortaſti me.

20 Et ait: Numquid ſcis quare venerim ad te? & nunc revertar ut prælier adverſum principem Perſarum. cùm ego egrederer apparuit, princeps Græcorum veniens.

21 Verumtamen annuntiabo tibi quod expreſſum eſt in ſcriptura veritatis: & nemo eſt adjutor meus in omnibus his, niſi Michaël princeps veſter.

Caput XI.

Vaticinium de regibus Perſarum & rege Græcorum: de bellis ac inſidiis inter reges Auſtri & Aquilonis, & de rege qui Deum deorum non reputabit, ſed plurima adverſus ipſum loquetur, & quæ provincia ab illo evadent, quibúſve dominabitur.

1 EGo autem ab anno primo Darij Medi ſtabam ut confortaretur, & roboraretur. A

2 Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce adhuc tres reges ſtabunt in Perſide, & quartus ditabitur opibus nimiis ſuper omnes: & cùm invaluerit divitiis ſuis, concitabit omnes adverſum regnum Græciæ.

3 Surget verò rex fortis, & dominabitur poteſtate multa, & faciet quod placuerit ei.

4 Et cùm ſteterit, conteretur regnum ejus, & dividetur in quattuor ventos cæli; ſed non in poſteros ejus, neque ſecundùm potentiam illius, quia dominatus eſt. lacerabitur enim regnum ejus etiam in externos, exceptis his.

5 Et confortabitur rex Auſtri: & de principibus ejus prævalebit ſuper eum, & dominabitur ditione: multa enim dominatio ejus.

6 Et poſt finem annorum fœderabuntur: filiáque regis Auſtri veniet ad regem Aquilonis facere amicitiam, & non obtinebit fortitudinem brachij, nec ſtabit ſemen ejus: & tradetur ipſa, & qui adduxerunt eam, adoleſcentes ejus, & qui confortabant eam in temporibus.

7 Et ſtabit de germine radicum ejus plantatio: B & veniet cum exercitu, & ingredietur provinciam regis Aquilonis: & abutetur eis, & obtinebit.

8 Inſuper & deos eorum, & ſculptilia, vaſa quoque pretioſa argenti & auri, captiva ducet in Ægyptum: ipſe prævalebit adverſus regem Aquilonis.

9 Et intrabit in regnum rex Auſtri, & revertetur ad terram ſuam.

10 Filij autem ejus provocabuntur, & congregabunt multitudinem exercituum plurimorum: & veniet properans, & inundans: & revertetur, & concitabitur, & congredietur cum robore ejus.

11 Et provocatus rex Auſtri egredietur, & pugnabit adverſus regem Aquilonis, & præparabit multitudinẽ nimiam, & dabitur multitudo in manu ejus.

12 Et capiet multitudinem, & exaltabitur cor C ejus, & dejiciet multa millia, ſed non prævalebit.

13 Convertetur enim rex Aquilonis, & præparabit multitudinem multò majorem quam prius: & in fine temporum annorúmque, veniet properans cum exercitu magno, & opibus nimiis.

14 * Et in temporibus illis multi conſurgent adverſus regem Auſtri: filij quoque prævaricatorum populi tui extollentur ut impleant viſionem, & corruent. * Iſa. 19. c. 16.

15 Et veniet rex Aquilonis, & comportabit aggerem, & capiet urbes munitiſſimas: & brachia Auſtri non ſuſtinebunt, & conſurgent electi ejus ad reſiſtendum, & non erit fortitudo.

16 Et faciet veniens ſuper eum juxta placitum ſuum,

Digitized by Google

ſuum, & non erit qui ſtet contra faciem ejus: & ſtabit in terra inclyta,& conſumetur in manu ejus.

17 Et ponet faciem ſuam ut veniat ad tenendum univerſum regnum ejus, & recta faciet cum eo: & filiam feminarum dabit ei, ut evertat illud: & non ſtabit, nec illius erit.

18 Et convertet faciem ſuam ad inſulas, & capiet multas: & ceſſare faciet principem opprobrij ſui, & opprobrium ejus convertetur in eum.

D 19 Et convertet faciem ſuam ad imperium terræ ſuæ,& impinget,& corruet,& non invenietur.

20 Et ſtabit in loco ejus viliſſimus, & indignus decore regio: & in paucis diebus conteretur,non in furore,nec in prælio.

21 Et ſtabit in loco ejus deſpectus, & non tribuetur ei honor regius: & veniet clàm, & obtinebit regnum in fraudulentia.

22 Et brachia pugnantis expugnabuntur à facie ejus, & conterentur: inſuper & dux fœderis,

23 Et poſt amicitias, cum eo faciet dolum: & aſcendet, & ſuperabit in modico populo.

24 Et abundantes & uberes urbes ingredietur: & faciet quæ non fecerunt patres ejus, & patres patrum ejus: rapinas, & prædam,& divitias eorum diſſipabit, & contra firmiſſimas cogitationes inibit: & hoc uſque ad tempus.

25 Et concitabitur fortitudo ejus, & cor ejus adverſum regem Auſtri in exercitu magno:& rex Auſtri provocabitur ad bellum multis auxiliis, & fortibus nimis: & non ſtabunt, quia inibunt adverſus eum conſilia.

E 26 Et comedentes panem cum eo, conterent illum, exercitúſque ejus opprimetur: & cadent interfecti plurimi.

27 Duorum quoque regum cor erit ut malefaciant, & ad menſam unam mendacium loquentur, & non proficient: quia adhuc finis in aliud tempus.

28 Et revertetur in terram ſuam cum opibus multis: & cor ejus adverſum teſtamentum ſanctum: & faciet, & revertetur in terram ſuam.

29 Statuto tempore revertetur,& veniet ad Auſtrum: & non erit priori ſimile noviſſimum.

30 Et venient ſuper eum Trieres & Romani: & percutietur,& revertetur,& indignabitur contra teſtamentum ſanctuarij, & faciet: revertetúrque,& cogitabit adverſum eos, qui dereliquerunt teſtamentum ſanctuarij.

31 Et brachia ex eo ſtabunt, & polluent ſanctuarium fortitudinis, & auferent juge ſacrificium:& dabunt abominationem in deſolationem.

F 32 Et impij in teſtamentum ſimulabunt fraudulenter: populus autem ſciens Deum ſuum, obtinebit, & faciet.

33 Et docti in populo docebunt plurimos: & ruent in gladio, & in flamma, & in captivitate, & in rapina dierum.

34 Cúmque corruerint, ſublevabuntur auxilio parvulo:& applicabūtur eis plurimi fraudulenter.

35 Et de eruditis ruent, ut conflentur, & eligantur, & dealbentur uſque ad tempus præfinitum: quia adhuc aliud tempus erit.

36 Et faciet juxta voluntatem ſuam rex, & elevabitur,& magnificabitur adverſus omnem deum: & adverſus Deum deorum loquetur magnifica, & dirigetur, donec compleatur iracundia: perpetrata quippe eſt definitio.

37 Et Deum patrum ſuorum non reputabit: & erit in concupiſcentiis feminarum, nec quemquam deorum curabit: quia adverſum univerſa conſurget.

38 Deum autem Maozim in loco ſuo venerabitur: & Deum, quem ignoraverunt patres ejus, colet auro, & argento, & lapide pretioſo, rebúſque pretioſis.

G 39 Et faciet ut muniat Maozim cum Deo alieno, quem cognovit, & multiplicabit gloriam,& dabit eis poteſtatem in multis, & terram dividet gratuitò.

40 Et in tempore præfinito præliabitur adverſus eum rex Auſtri, & quaſi tempeſtas veniet contra illum rex Aquilonis,in curribus,& in equitibus, & in claſſe magna,& ingredietur terras, & conteret & pertranſiet.

41 Et introibit in terram glorioſam, & multæ corruent: hæ autem ſolæ ſalvabuntur de manu ejus, Edom, & Moab, & principium filiorum Ammon.

42 Et mittet manum ſuam in terras: & terra Ægypti non effugiet.

43 Et dominabitur theſaurorum auri & argenti, & in omnibus pretioſis Ægypti: per Lybiam quoque & Æthiopiam tranſibit.

44 Et fama turbabit eum ab Oriente & ab Aquilone: & veniet in multitudine magna ut conterat & interficiat plurimos.

45 Et figet tabernaculum ſuum Apadno inter maria, ſuper montem inclytum & ſanctum: & veniet uſque ad ſummitatem ejus, & nemo auxiliabitur ei.

CAPUT XII.

Poſt magnam afflictionem tandem ſalvabuntur reliquiæ Iudæorum, & ex mortuis quidam reſurgent ad vitam,& quidam ad opprobrium; docti verò ac doctores fulgebunt: de duobus ad ripas fluminis ſtantibus,& viro lineis veſtito, qui temporis aperti determinationem: & de completione hujus prophetiæ poſt ſtatutum tempus.

A 1 IN tempore autem illo conſurget Michaël princeps magnus, qui ſtat pro filiis populi tui: & veniet tempus quale non fuit ab eo ex quo gētes eſſe cœperunt uſque ad tempus illud. Et in tempore illo ſalvabitur populus tuus omnis qui inventus fuerit ſcriptus in libro.

2 Et multi de his qui dormiunt in terræ pulvere, evigilabunt: * alij in vitam æternam, & alij in opprobrium ut videant ſemper. * Matt. 25. d. 46.

3 Qui autem docti fuerint, * fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad juſtitiam erudiunt multos,quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. * Sap. 3. a. 7.

B 4 Tu autem Daniel claude ſermones, & ſigna librum, uſque ad tempus ſtatutum: plurimi pertranſibunt, & multiplex erit ſcientia.

5 Et vidi ego Daniel, & ecce quaſi duo alij ſtabant: unus hinc ſuper ripam fluminis, & alius inde ex altera ripa fluminis.

6 Et dixi viro, qui erat indutus lineis, qui ſtabat ſuper aquas fluminis: Uſquequò finis horum mirabilium?

Digitized by Google

C 7 Et audivi virum, qui indutus erat lineis, qui ſtabat ſuper aquas fluminis, * cùm elevaſſet dexteram & ſiniſtram ſuam in cælum, & juraſſet per viventem in æternum, quia in tempus, & tempora, & dimidium temporis. Et cùm completa fuerit diſperſio manus populi ſancti, complebuntur univerſa hæc.

*Apoc. 10.b.5.

8 Et ego audivi, & non intellexi. Et dixi: Domine mi, quid erit poſt hæc?

9 Et ait: Vade Daniel, quia clauſi ſunt, ſignatíque ſermones, uſque ad præfinitum tempus.

D 10 Eligentur, & dealbabuntur, & quaſi ignis probabuntur multi: & impiè agent impij, neque intelligent omnes impij, porrò docti intelligent.

11 Et à tempore cùm ablatum fuerit juge ſacrificium, & poſita fuerit abominatio in deſolationem, dies mille ducenti nonaginta.

12 Beatus, qui expectat, & pervenit uſque ad dies mille trecentos trigintaquinque.

13 Tu autem vade ad præfinitum: & requieſces, & ſtabis in ſorte tua in finem dierum.

Hucuſque Danielem in Hebræo volumine legimus. Quæ ſequuntur uſque ad finem libri, de Theodotionis editione tranſlata ſunt.

CAPUT XIII.

Caſtiſſimam Suſannam impudici preſbyteri, cùm ejus concubitu frui non poſſent, falsò adulterij accuſant: ſed cùm ad mortem duceretur, orantem exaudivit Deus: & per puerum Danielem proprio ore convictos ſenes, jure talionis populus interimit.

A 1 ET erat vir habitans in Babylone, & nomen ejus Joakim:

2 Et accepit uxorem nomine Suſannam, filiam Helciæ, pulchram nimis, & timentem Deum:

3 Parentes enim illius, cùm eſſent juſti, erudierunt filiam ſuam ſecundùm legem Moyſi.

4 Erat autem Joakim dives valdè, & erat ei pomarium vicinum domi ſuæ: & ad ipſum confluebant Judæi, eò quòd eſſet honorabilior omnium.

5 Et conſtituti ſunt de populo duo ſenes judices in illo anno: de quibus locutus eſt Dominus: Quia egreſſa eſt iniquitas de Babylone à ſenioribus judicibus, qui videbantur regere populum.

6 Iſti frequentabant domum Joakim, & veniebant ad eos omnes qui habebant judicia.

7 Cùm autem populus revertiſſet per meridiem, ingrediebatur Suſanna, & deambulabat in pomario viri ſui.

8 Et videbant eam ſenes quotidie ingredientem, & deambulantem: & exarſerunt in concupiſcentiam ejus:

9 Et everterunt ſenſum ſuum, & declinaverunt oculos ſuos ut non viderent cælum, neque recordarentur judiciorum juſtorum.

B 10 Erant ergo ambo vulnerati amore ejus, nec indicaverunt ſibi viciſſim dolorem ſuum,

11 Erubeſcebant enim indicare ſibi concupiſcentiam ſuam, volentes concumbere cum ea:

12 Et obſervabant quotidie ſolicitiùs videre eam. Dixítque alter ad alterum:

13 Eamus domum, quia hora prandij eſt. Et egreſſi receſſerunt à ſe.

14 Cúmque revertiſſent, venerunt in unum: & ſciſcitantes ab invicem cauſam, confeſſi ſunt concupiſcentiam ſuam: & tunc in communi ſtatuerunt tempus, quando eam poſſent invenire ſolam.

15 Factum eſt autem, cùm obſervarent diem aptum, ingreſſa eſt aliquando ſicut heri & nudiuſtertius, cum duabus ſolis puellis, voluítque lavari in pomario: æſtus quippe erat:

16 Et non erat ibi quiſquam, præter duos ſenes abſconditos, & contemplantes eam.

17 Dixit ergo puellis: Afferte mihi oleum, & ſmigmata, & oſtia pomarij claudite, ut laver.

18 Et fecerunt ſicut præceperat: clauſerúntque oſtia pomarij, & egreſſæ ſunt per poſticum, ut afferrent quæ juſſerat: neſciebántque ſenes intus eſſe abſconditos.

19 Cùm autem egreſſæ eſſent puellæ, ſurrexerunt duo ſenes, & accurrerunt ad eam, & dixerunt: C

20 Ecce oſtia pomarij clauſa ſunt, & nemo nos videt, & nos in concupiſcentia tui ſumus: quam ob rem aſſentire nobis, & commiſcere nobiſcum.

21 Quòd ſi nolueris, dicemus contra te teſtimonium, quòd fuerit tecum juvenis, & ob hanc cauſam emiſeris puellas à te.

22 Ingemuit Suſanna, & ait: Anguſtiæ ſunt mihi undique: ſi enim hoc egero, mors mihi eſt: ſi autem non egero, non effugiam manus veſtras.

23 Sed melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, quàm peccare in cõſpectu Domini.

24 Et exclamavit voce magna Suſanna: exclamaverunt autem & ſenes adverſus eam.

25 Et cucurrit unus ad oſtia pomarij, & aperuit.

26 Cùm ergo audiſſent clamorem famuli domus in pomario, irruerunt per poſticum, ut viderent quidnam eſſet.

27 Poſtquam autem ſenes locuti ſunt, erubuerunt ſervi vehementer: quia numquam dictus fuerat ſermo hujuſcemodi de Suſanna. Et facta eſt dies craſtina. D

28 Cúmque veniſſet populus ad Joakim virum ejus, venerunt & duo preſbyteri pleni iniqua cogitatione adverſus Suſannam, ut interficerẽt eam.

29 Et dixerunt coram populo: Mittite ad Suſannam filiam Helciæ uxorem Joakim. Et ſtatim miſerunt.

30 Et venit cum parentibus, & filiis, & univerſis cognatis ſuis.

31 Porrò Suſanna erat delicata nimis, & pulchra ſpecie.

32 At iniqui illi juſſerunt ut diſcooperiretur (erat enim cooperta) ut vel ſic ſatiarentur decore ejus.

33 Flebant igitur ſui, & omnes qui noverant eã.

34 Conſurgentes autem duo preſbyteri in medio populi, poſuerunt manus ſuas ſuper caput ejus.

35 Quæ flens ſuſpexit ad cælum: erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino.

36 Et dixerũt preſbyteri: Cùm deambularemus in pomario ſoli, ingreſſa eſt hæc cũ duabus puellis: & clauſit oſtia pomarij, & dimiſit à ſe puellas.

37 Venítque ad eam adoleſcens qui erat abſconditus, & concubuit cum ea.

38 Porrò nos cùm eſſemus in angulo pomarij, videntes iniquitatem, cucurrimus ad eos, & vidimus eos pariter commiſceri.

39 Et illum quidẽ non quivimus cõprehendere, quia

Digitized by Google

quia fortior nobis erat, & apertis oſtiis exilivit:

E 40 Hanc autem cùm apprehendiſſemus, interrogavimus, quiſnam eſſet adoleſcens, & noluit indicare nobis: hujus rei teſtes ſumus.

41 Credidit eis multitudo, quaſi ſenibus & judicibus populi, & condemnaverunt eam ad mortem.

42 Exclamavit autem voce magna Suſanna, & dixit: Deus æterne, qui abſconditorum es cognitor, qui noſti omnia antequam fiant,

43 Tu ſcis quoniam falſum teſtimonium tulerunt contra me: & ecce morior, cùm nihil horum fecerim, quæ iſti malitioſè compoſuerunt adverſum me.

44 Exaudivit autem Dominus vocem ejus.

45 Cúmque duceretur ad mortem, ſuſcitavit Dominus ſpiritum ſanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel:

46 Et exclamavit voce magna: Mundus ego ſum à ſanguine hujus.

47 Et converſus omnis populus ad eum, dixit: Quis eſt iſte ſermo, quem tu locutus es?

48 Qui cùm ſtaret in medio eorum, ait: Sic fatui filij Iſraël, non judicantes, neque quod verum eſt cognoſcentes, condemnaſtis filiam Iſraël?

F 49 Revertimini ad judicium, quia falſum teſtimonium locuti ſunt adverſus eam.

* Exod. 23. a. 7. 50 Reverſus eſt ergo populus cum feſtinatione, & dixerunt ei ſenes: Veni, & ſede in medio noſtrûm, & indica nobis: quia tibi Deus dedit honorem ſenectutis.

51 Et dixit ad eos Daniel: Separate illos ab invicem procul, & dijudicabo eos.

52 Cùm ergo diviſi eſſent alter ab altero, vocavit unum de eis, & dixit ad eum: Inveterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua, quæ operabaris priùs;

* Exod. 23 a. 7. 53 Judicans judicia injuſta, innocentes opprimens, & dimittens noxios, dicente Domino: * Innocentem & juſtum non interficies.

54 Nunc ergo ſi vidiſti eam, dic ſub qua arbore videris eos colloquentes ſibi. Qui ait: Sub ſchino.

55 Dixit autem Daniel: Rectè mentitus es in caput tuum: Ecce enim Angelus Dei accepta ſententia ab eo, ſcindet te medium.

56 Et, amoto eo, juſſit venire alium, & dixit ei: Semen Chanaan, & non Juda, ſpecies decepit te, & concupiſcentia ſubvertit cor tuum:

57 Sic faciebatis filiabus Iſraël, & illæ timentes loquebantur vobis: ſed filia Juda non ſuſtinuit iniquitatem veſtram.

58 Nunc ergo dic mihi, ſub qua arbore comprehenderis eos loquentes ſibi. Qui ait: Sub prino:

G 59 Dixit autem ei Daniel: Rectè mentitus es & tu in caput tuum: manet enim Angelus Domini, gladium habens, ut ſecet te medium, & interficiat vos.

60 Exclamavit itaque omnis cœtus voce magna, & benedixerunt Deum, qui ſalvat ſperantes in ſe.

61 Et conſurrexerunt adverſus duos presbyteros (convicerat enim eos Daniel ex ore ſuo falſum dixiſſe teſtimonium) fecerúntque eis ſicut malè egerant adverſus proximum,

* Deut. 19. d. 18. 19. 62 * Ut facerent ſecundùm legem Moyſi: & interfecerunt eos, & ſalvatus eſt ſanguis innoxius in die illa.

63 Helcias autem & uxor ejus laudaverunt Deum pro filia ſua Suſanna, cum Joakim marito ejus, & cognatis omnibus, quia non eſſet inventa in ea res turpis.

64 Daniel autem factus eſt magnus in conſpectu populi, à die illa, & deinceps.

65 Et rex Aſtyages appoſitus eſt ad patres ſuos, & ſuſcepit Cyrus Perſes regnum ejus.

Caput XIV.

Fraudes ſacerdotum idoli Bel, qui appoſitos illi cibos occultè auferebant, regi per Danielem detecta ſunt; ipſiſque interemptis, idolum unà cum templo ſuo everſum eſt: ſimiliter & draconem quem colebant Babylonij, injecta in os maſſa ex pice, adipe & pilis confecta, Daniel interfecit: quapropter inſtantibus Babyloniis miſſus eſt in lacum leonum, illæſúſque ſervatus, allato etiam illi per Prophetam Habacuc prandio ex Iudæa: quod videns rex, adverſariis illius à leonibus in momento devoratis, jubet omnes timere Deum Danielis.

1 ERat autem Daniel conviva regis, & honoratus ſuper omnes amicos ejus. A

2 Erat quoque idolum apud Babylonios nomine Bel: & impendebantur in eo per dies ſingulos ſimilæ artabæ duodecim, & oves quadraginta, viníque amphoræ ſex.

3 Rex quoque colebat eum, & ibat per ſingulos dies adorare eum: porrò Daniel adorabat Deũ ſuum. Dixítque ei rex: Quare non adoras Bel?

4 Qui reſpondens ait ei: Quia non colo idola manufacta, ſed viventem Deum, qui creavit cælum & terram, & habet poteſtatem omnis carnis.

5 Et dixit rex ad eum: Non videtur tibi eſſe Bel vivens Deus? An non vides quanta comedat & bibat quotidie?

6 Et ait Daniel arridens: Ne erres rex. iſte enim intrinſecus luteus eſt, & forinſecus æreus, neque comedit aliquando. B

7 Et iratus rex vocavit ſacerdotes ejus, & ait eis: Niſi dixeritis mihi, quis eſt qui comedat impenſas has, moriemini.

8 Si autem oſtenderitis, quoniam Bel comedat hæc, morietur Daniel, quia blaſphemavit in Bel. Et dixit Daniel regi: Fiat juxta verbum tuum.

9 Erant autem ſacerdotes Bel ſeptuaginta, exceptis uxoribus, & parvulis, & filiis. Et venit rex cum Daniele in templum Bel.

10 Et dixerunt ſacerdotes Bel: Ecce nos egredimur foras: & tu rex pone eſcas, & vinum miſce, & claude oſtium, & ſigna annulo tuo:

11 Et cùm ingreſſus fueris manè, niſi inveneris omnia comeſta à Bel, morte moriemur, vel Daniel qui mentitus eſt adverſum nos. C

12 Contemnebant autem, quia fecerant ſub menſa abſconditum introitum, & per illum ingrediebantur ſemper, & devorabant ea.

13 Factum eſt igitur poſtquam egreſſi ſunt illi, rex poſuit cibos ante Bel: præcepit Daniel pueris ſuis, & attulerunt cinerem, & cribravit per totum templum coram rege: & egreſſi clauſerunt oſtium: & ſignantes annulo regis abierunt.

14 Sacerdotes autem ingreſſi ſunt nocte juxta conſuetudinem ſuam, & uxores, & filij eorum: & comederunt omnia, & biberunt.

15 Surrexit

Digitized by Google

15 Surrexit autem rex primo diluculo, & Daniel cum eo.

16 Et ait rex: Salvàne ſunt ſignacula, Daniel? Qui reſpondit: Salva, rex.

D 17 Statímque cùm aperuiſſet oſtium, intuitus rex menſam, exclamavit voce magna: Magnus es Bel, & non eſt apud te dolus quiſquam.

18 Et riſit Daniel: & tenuit regem ne ingrederetur intrò: & dixit: Ecce pavimentum, animadverte cujus veſtigia ſint hæc.

19 Et dixit rex: Video veſtigia virorum, & mulierum, & infantium. Et iratus eſt rex.

20 Tunc apprehendit ſacerdotes, & uxores, & filios eorum: & oſtenderunt ei abſcondita oſtiola, per quæ ingrediebantur, & conſumebant quæ erant ſuper menſam.

21 Occidit ergo illos rex, & tradidit Bel in poteſtatem Danielis: qui ſubvertit eum, & templũ ejus.

22 Et erat draco magnus in loco illo, & colebant eum Babylonij.

23 Et dixit rex Danieli: Ecce nunc non potes dicere quia iſte non ſit Deus vivens: adora ergo eum.

E 24 Dixítque Daniel: Dominum Deum meum adoro: quia ipſe eſt Deus vivens: iſte autem non eſt Deus vivens.

25 Tu autem rex da mihi poteſtatem, & interficiam draconem abſque gladio & fuſte. Et ait rex: Do tibi.

26 Tulit ergo Daniel picem, & adipem, & pilos, & coxit pariter: fecítque maſſas, & dedit in os draconis, & diruptus eſt draco. Et dixit: Ecce quem colebatis.

27 Quod cùm audiſſent Babylonij, indignati ſunt vehementer: & congregati adverſum regem, dixerunt: Judæus factus eſt rex: Bel deſtruxit, draconem interfecit, & ſacerdotes occidit.

28 Et dixerunt cùm veniſſent ad regem: Trade nobis Danielem, alioquin interficiemus te, & & domum tuam.

29 Vidit ergo rex quòd irruerent in eum vehementer: & neceſſitate compulſus tradidit eis Danielem. F

30 Qui miſerunt eum in lacum leonum, & erat ibi diebus ſex.

31 Porrò in lacu erant leones ſeptem, & dabantur eis duo corpora quotidie, & duæ oves: & tunc non data ſunt eis, ut devorarent Danielem.

32 Erat autem Habacuc propheta in Judæa, & ipſe coxerat pulmentum, & intriverat panes in alveolo: & ibat in campum ut ferret meſſoribus.

33 Dixítque Angelus Domini ad Habacuc: Fer prandium, quod habes, in Babylonem Danieli, qui eſt in lacu leonum.

34 Et dixit Habacuc: Domine, Babylonem non vidi, & lacum neſcio.

35 * Et apprehendit eum Angelus Domini in vertice ejus, & portavit eum capillo capitis ſui, poſuítque eum in Babylone ſupra lacum in impetu ſpiritus ſui. * Ezec. 8. b. 3. G

36 Et clamavit Habacuc, dicens: Daniel ſerve Dei, tolle prandium, quod miſit tibi Deus.

37 Et ait Daniel: Recordatus es mei Deus, & non dereliquiſti diligentes te.

38 Surgénſque Daniel comedit. Porrò Angelus Domini reſtituit Habacuc confeſtim in loco ſuo.

39 Venit ergo rex die ſeptimo ut lugeret Danielem: & venit ad lacum, & introſpexit, & ecce Daniel ſedens in medio leonum.

40 Et exclamavit voce magna rex, dicens: Magnus es Domine Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum.

41 Porrò illos, qui perditionis ejus cauſa fuerant, intromiſit in lacum, & devorati ſunt in momento coram eo.

42 Tunc rex ait: Paveant omnes habitantes in univerſa terra Deum Danielis: quia ipſe eſt ſalvator: faciens ſigna & mirabilia in terra: qui liberavit Danielem de lacu leonum.

PROPHETIA OSEE.

Caput Primum.

Quo tempore Oſee prophetaverit, qui juſſus fornicariam accipere uxorem, duos filios unámque filiam ex ea generavit: quibus nomina jubetur imponere juxta effectus quos Dominus in populo ſuo decreverat inducere: de Gentium converſione, & futuro eodem capite filiorum Juda & Iſraël.

A 1 VERBUM Domini, quod factum eſt ad Oſee filium Beeri, in diebus Oziæ, Joathan, Achaz, Ezechiæ, regum Juda, & in diebus Jeroboam filij Joas regis Iſraël.

2 Principium loquendi Domino in Oſee: & dixit Dominus ad Oſee: Vade, ſume tibi uxorem fornicationum, & fac tibi filios fornicationum: quia fornicans fornicabitur terra à Domino.

B 3 Et abiit, & accepit Gomer filiam Debelaim: & concepit, & peperit ei filium.

4 Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen ejus Jezrahel: quoniam adhuc modicum, & viſitabo ſanguinem Jezrahel ſuper domum Jehu, & quieſcere faciam regnum domus Iſraël.

5 Et in illa die conteram arcum Iſraël in valle Jezrahel.

6 Et concepit adhuc, & peperit filiam. Et dixit ei: Voca nomen ejus Abſque miſericordia: quia non addam ultrà miſereri domui Iſraël, ſed oblivione obliviſcar eorum.

7 Et domui Juda miſerebor, & ſalvabo eos in Domino Deo ſuo: & non ſalvabo eos in arcu, & gladio, & in bello, & in equis, & in equitibus. C

8 Et ablactavit eam, quæ erat Abſque miſericordia. Et concepit, & peperit filium.

9 Et dixit: Voca nomen ejus: Non populus meus: quia vos non populus meus, & ego non ero veſter. D

10 Et erit numerus filiorum Iſraël quaſi arena maris quæ ſine menſura eſt, & non numerabitur.

* Rom. 9.f. 29. * Et erit in loco ubi dicetur eis : Non populus meus vos : dicetur eis : Filij Dei viventis.

11 Et congregabuntur filij Juda, & filij Iſraël pariter : & ponent ſibimet caput unum, & aſcendent de terra : quia magnus dies Jezrahel.

Caput II.

Minatur Dominus Iſraëli tanquam uxori adulteræ repudium, & ſepit vias ejus ſpinis, ut ad virum ſuum revertatur: cúmque non advertat à quo habeat bonorum abundantiam, ablaturum ſe ab ea dicit cuncta in quibus delectatur : ſicque ipſum tandem ad ſe reducturum, magnáque felicitate donaturum : & de Gentium vocatione.

A 1 DIcite fratribus veſtris : Populus meus ; & ſorori veſtræ : Miſericordiam conſecuta.

2 Judicate matrem veſtram, judicate : quoniam ipſa non uxor mea, & ego non vir ejus. auferat fornicationes ſuas à facie ſua, & adulteria ſua de medio uberum ſuorum.

3 Ne fortè expoliem eam nudam, & ſtatuam eam ſecundùm diem nativitatis ſuæ : & ponam eam quaſi ſolitudinem, & ſtatuam eam velut terram inviam, & interficiam eam ſiti.

4 Et filiorum illius non miſerebor : quoniam filij fornicationum ſunt.

5 Quia fornicata eſt mater eorum, confuſa eſt quæ concepit eos : quia dixit : Vadam poſt amatores meos, qui dant panes mihi, & aquas meas, lanam meam, & linum meum, oleum meum, & potum meum.

6 Propter hoc ecce ego ſepiam viam tuam ſpinis, & ſepiam eam maceria, & ſemitas ſuas non inveniet.

B 7 Et ſequetur amatores ſuos, & non apprehendet eos : & quæret eos, & non inveniet, & dicet: Vadam, & revertar ad virum meum priorem:quia benè mihi erat tunc magis quàm nunc.

8 Et hæc neſcivit, quia ego dedi ei frumentum, & vinum, & oleum, & argentum multiplicavi ei, & aurum, quæ fecerunt Baal.

9 Idcircò convertar, & ſumam frumentum meum in tempore ſuo, & vinum meum in tempore ſuo,& liberabo lanam meam & linum meum, quæ operiebant ignominiam ejus.

10 Et nunc revelabo ſtultitiam ejus in oculis amatorum ejus:& vir nõ eruet eam de manu mea:

11 Et ceſſare faciam omne gaudium ejus, ſolemnitatem ejus, neomeniam ejus, ſabbatum ejus, & omnia feſta tempora ejus.

C 12 Et corrumpam vineam ejus, & ficum ejus : de quibus dixit : Mercedes hæ, meæ ſunt, quas dederunt mihi amatores mei : & ponam eam in ſaltum, & comedet eam beſtia agri.

13 Et viſitabo ſuper eam dies Baalim, quibus accendebat incenſum, & ornabatur inaure ſua,& monili ſuo,& ibat poſt amatores ſuos,& mei obliviſcebatur, dicit Dominus.

14 Propter hoc, ecce ego lactabo eam, & ducam eam in ſolitudinem : & loquar ad cor ejus.

15 Et dabo ei vinitores ejus ex eodem loco, & vallem Achor ad aperiendam ſpem : & canet ibi juxta dies juventutis ſuæ, & juxta dies aſcenſionis ſuæ de terra Ægypti.

16 Et erit in die illa, ait Dominus : vocabit me: Vir meus, & non vocabit me ultrà, Baali.

17 Et auferam nomina Baalim de ore ejus, & non recordabitur ultrà nominis eorum.

18 Et percutiam cum eis fœdus in die illa, cum D
beſtia agri, & cum volucre cæli, & cum reptili terræ : & arcum,& gladium, & bellum conteram de terra : & dormire eos faciam fiducialiter.

19 Et ſponſabo te mihi in ſempiternum : & ſponſabo te mihi in juſtitia, & judicio,& in miſericordia, & in miſerationibus.

20 Et ſponſabo te mihi in fide : & ſcies quia ego Dominus.

21 Et erit in die illa : Exaudiam, dicit Dominus, exaudiam cælos, & illi exaudient terram.

22 Et terra exaudiet triticum, & vinum, & oleum : & hæc exaudient Jezrahel.

23 Et ſeminabo eam mihi in terra, & miſerebor ejus, quæ fuit abſque miſericordia.

24 * Et dicam non populo meo : Populus meus * Rom. 9.f. 25. 1.Pet. 2, b. 10.
es tu : & ipſe dicet : Deus meus es tu.

Caput III.

Rurſum jubetur Propheta diligere adulteram, quæ tamen multis diebus illum expectet, quia filios Iſraël multis diebus ſine rege & ſacrificio ſedentes, tandem ad Dominum dicit reverſuros.

1 ET dicit Dominus ad me : Adhuc vade, & A
dilige mulierem dilectam amico & adulteram : ſicut diligit Dominus filios Iſraël,& ipſi reſpiciunt ad deos alienos, & diligunt vinacia uvarũ.

2 Et fodi eam mihi quindecim argenteis, & coro hordei, & dimidio coro hordei.

3 Et dixi ad eam : Dies multos expectabis me: B
non fornicaberis, & non eris viro : ſed & ego expectabo te.

4 Quia dies multos ſedebunt filij Iſraël ſine rege, & ſine principe, & ſine ſacrificio, & ſine altari, & ſine ephod, & ſine theraphim.

5 * Et poſt hæc revertentur filij Iſraël, & quæ- * Ezec. 34.f.23.
rent Dominum Deum ſuum, & David regem ſuum : & pavebunt ad Dominum, & ad bonum ejus, in noviſſimo dierum.

Caput. IV.

Minatur terræ Iſraël, propter multa populi peccata, qui & ſcientiam repulit, & idololatriæ fuit deditus : dicit ſe relicturum Iſraël in peccatis ſuis, cupiens ne Iuda ipſum imitetur.

1 AUdite verbum Domini filij Iſraël, quia ju- A
dicium Domino cum habitatoribus terræ: non eſt enim veritas, & non eſt miſericordia, & non eſt ſcientia Dei in terra.

2 Maledictum, & mendacium, & homicidium: & furtum & adulterium inundaverunt,& ſanguis ſanguinem tetigit.

3 Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis qui habitat in ea, in beſtia agri, & in volucre cæli : ſed & piſces maris congregabuntur.

4 Verumtamen unuſquiſque non judicet : & non arguatur vir : populus enim tuus,ſicut hi qui contradicunt ſacerdoti.

5 Et corrues hodie, & corruet etiam prophe- B
ta tecum : nocte tacere feci matrem tuam.

6 Conticuit populus meus, eò quòd non habuerit ſcientiam : quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi : & oblita es legis Dei tui, obliviſcar filiorum tuorum & ego.

7 Secundùm multitudinem eorum ſic peccaverunt

verunt mihi: gloriam eorum in ignominiam com-
mutabo.
8 Peccata populi mei comedent, & ad iniqui-
tatem eorum ſublevabunt animas eorum.
* Iſa. 24.a.2. 9 * Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos: & viſi-
tabo ſuper eum vias ejus, & cogitationes ejus red-
dam ei.
C 10 Et comedent, & non ſaturabuntur: for-
nicati ſunt, & non ceſſaverunt: quoniam Domi-
num dereliquerunt in non cuſtodiendo.
11 Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor.
12 Populus meus in ligno ſuo interrogavit, &
baculus ejus annuntiavit ei: ſpiritus enim forni-
cationum decepit eos, & fornicati ſunt à Deo ſuo.
13 Super capita montium ſacrificabant, & ſu-
per colles accendebant thymiama: ſubtus quer-
cum, & populum, & terebinthum, quia bona erat
umbra ejus: ideò fornicabuntur filiæ veſtræ, &
ſponſæ veſtræ adulteræ erunt.
D 14 Non viſitabo ſuper filias veſtras cùm fuerint
fornicatæ, & ſuper ſponſas veſtras cùm adultera-
verint: quoniam ipſi cum meretricibus conver-
ſabantur, & cum effeminatis ſacrificabant, & po-
pulus non intelligens vapulabit.
15 Si fornicaris tu Iſraël, non delinquat ſaltem
Juda: & nolite ingredi in Galgala, & ne aſcen-
deritis in Bethaven, neque juraveritis: Vivit
Dominus.
16 Quoniam ſicut vacca laſciviens declinavit
Iſraël: nunc paſcet eos Dominus, quaſi agnum
in latitudine.
17 Particeps idolorum Ephraim, dimitte eum.
18 Separatum eſt convivium eorum, fornica-
tione fornicati ſunt: dilexerunt afferre ignomi-
niam protectores ejus.
19 Ligavit eum ſpiritus in alis ſuis, & confun-
dentur à ſacrificiis ſuis.

CAPUT V.

Minatur Dominus ſe puniturum Iſraël propter peccata ſua, ſimiliter & Judam: nec proderit humanum auxilium, cùm Dominus eis adverſetur.

A 1 AUdite hoc ſacerdotes: & attendite domus
Iſraël, & domus regis auſcultate: quia vo-
bis judicium eſt, quoniam laqueus facti eſtis ſpe-
culationi, & rete expanſum ſuper Thabor.
2 Et victimas declinaſtis in profundum: & ego
eruditor omnium eorum.
3 Ego ſcio Ephraim, & Iſraël non eſt abſcon-
ditus à me: quia nunc fornicatus eſt Ephraim,
contaminatus eſt Iſraël.
B 4 Non dabunt cogitationes ſuas ut revertantur
ad Deum ſuum: quia ſpiritus fornicationum in
medio eorum, & Dominum non cognoverunt.
5 Et reſpondebit arrogantia Iſraël in facie ejus:
& Iſraël & Ephraim ruent in iniquitate ſua, ruet
etiam Judas cum eis.
6 In gregibus ſuis, & in armentis ſuis vadent
ad quærendum Dominum, & non invenient:
ablatus eſt ab eis.
7 In Dominum prævaricati ſunt: quia filios
alienos genuerunt: nunc devorabit eos menſis
cum partibus ſuis.
C 8 Clangite buccina in Gabaa, tuba in Rama:
ululate in Bethaven, poſt tergum tuum Benjamin.
9 Ephraim in deſolatione erit in die correptio-
nis: in tribubus Iſraël oſtendi fidem.
10 Facti ſunt princi pes Juda quaſi aſſumentes
terminum: ſuper eos effundam quaſi aquam iram
meam.
11 Calumniam patiens eſt Ephraim, fractus
judicio: quoniam cœpit abire poſt ſordes.
12 Et ego quaſi tinea Ephraim: & quaſi putre-
do domui Juda.
13 Et vidit Ephraim languorem ſuum, & Juda D
vinculum ſuum: & abiit Ephraim ad Aſſur, & mi-
ſit ad regem ultorem: & ipſe non poterit ſanare
vos, nec ſolvere poterit à vobis vinculum.
14 Quoniam ego quaſi leæna Ephraim, & qua-
ſi catulus leonis domui Juda: ego ego capiam, &
vadam: tollam, & non eſt qui eruat.
15 Vadens revertar ad locum meum: donec
deficiatis, & quæratis faciem meam.

CAPUT VI.

Reverſi in tribulatione ad Dominum, magna fiducia ſalutem ſibi ab eo promittunt: expoſtulat Dominus cum Iſraël & Juda, quòd neque beneficiis, neque prophetarum comminationibus ab idololatria aliiſque iniquitatibus ſint revocati, cùm præferat miſericordiam ſacrificio.

1 IN tribulatione ſua manè conſurgent ad me: A
Venite, & revertamur ad Dominum:
2 Quia ipſe cepit, & ſanabit nos: percutiet, &
curabit nos.
3 * Vivificabit nos poſt duos dies: in die ter- B
tia ſuſcitabit nos, & vivemus in conſpectu ejus. * 1. Cor. 15.a.4.
Sciemus, ſequemúrque ut cognoſcamus Domi-
num: quaſi diluculum præparatus eſt egreſſus
ejus, & veniet quaſi imber nobis temporaneus,
& ſerotinus terræ.
4 Quid faciam tibi Ephraim? quid faciam tibi C
Juda? miſericordia veſtra quaſi nubes matutina,
& quaſi ros manè pertranſiens.
5 Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in
verbis oris mei: & judicia tua quaſi lux egre-
dientur.
6 * Quia miſericordiam volui, & non ſacrifi- * 1. Reg. 15.e.22. Eccle 4. d.17. Matt. 9. b.13.12. a.7.
cium: & ſcientiam Dei, pluſquam holocauſta.
7 Ipſi autem ſicut Adam tranſgreſſi ſunt pa-
ctum, ibi prævaricati ſunt in me.
8 Galaad civitas operantium idolum, ſupplan-
tata ſanguine.
9 Et quaſi fauces virorum latronum, particeps D
ſacerdotum, in via interficientium pergentes de
Sichem: quia ſcelus operati ſunt.
10 In domo Iſraël vidi horrendum: ibi fornica-
tiones Ephraim: contaminatus eſt Iſraël.
11 Sed & Juda pone meſſem tibi, cùm conver-
tero captivitatem populi mei.

CAPUT VII.

Cùm ſanaturus eſſet Dominus Iſraël, obſtiterunt iniquitates eorum: conſentientes enim regum ſuorum malitiæ, omnes in idololatriam vehementer exarſerunt: Dominóque relicto, converſi ad Ægypti auxilium, tranſlati ſunt in Aſſyrios.

1 CUm ſanare vellem Iſraël, revelata eſt iniqui- A
tas Ephraim, & malitia Samariæ, quia ope-
rati ſunt mendacium: & fur ingreſſus eſt ſpolians,
latrunculus foris.
2 Et ne fortè dicant in cordibus ſuis, omnem
malitiam eorum me recordatum: nunc circum-

Digitized by Google

dederunt eos adinventiones ſuæ,coram facie mea factæ ſunt.

3 In malitia ſua lætificaverunt regem : & in mendaciis ſuis principes.

4 Omnes adulterantes, quaſi clibanus ſuccenſus à coquente : quievit paululùm civitas à commiſtione fermenti, donec fermentaretur totum.

B 5 Dies regis noſtri : cœperunt principes furere à vino : extendit manum ſuam cum illuſoribus.

6 Quia applicuerunt quaſi clibanum cor ſuum, cùm inſidiaretur eis : tota nocte dormivit coquens eos, manè ipſe ſuccenſus quaſi ignis flammæ.

7 Omnes calefacti ſunt quaſi clibanus,& devoraverunt judices ſuos : omnes reges eorum ceciderunt : non eſt qui clamet in eis ad me.

8 Ephraim in populis ipſe commiſcebatur : Ephraim factus eſt ſubcinericius panis, qui non reverſatur.

C 9 Comederunt alieni robur ejus, & ipſe neſcivit : ſed & cani effuſi ſunt in eo, & ipſe ignoravit.

10 Et humiliabitur ſuperbia Iſraël in facie ejus. nec reverſi ſunt ad Dominum Deum ſuum,& non quæſierunt eum in omnibus his.

11 Et factus eſt Ephraim quaſi columba ſeducta non habens cor : Ægyptum invocabant, ad Aſſyrios abierunt.

12 Et cùm profecti fuerint, expandam ſuper eos rete meum : quaſi volucrem cæli detraham eos,cædam eos ſecundùm auditionem cœtus eorũ.

D 13 Væ eis, quoniam receſſerunt à me, vaſtabuntur, quia prævaricati ſunt in me : & ego redemi eos : & ipſi locuti ſunt contra me mendacia.

14 Et non clamaverunt ad me in corde ſuo, ſed ululabant in cubilibus ſuis ſuper triticum & vinum ruminabant, receſſerunt à me.

15 Et ego erudivi eos, & confortavi brachia eorum : & in me cogitaverunt malitiam.

16 Reverſi ſunt ut eſſent abſque jugo : facti ſunt quaſi arcus doloſus : cadent in gladio principes eorum, à furore linguæ ſuæ. Iſta ſubſannatio eorum in Terra Ægypti.

CAPUT VIII.

Samariam prædicit cum vitulo ſuo deſtruendam per Nabuchodonoſor, propter idololatriam; nec ipſorum hoſtiæ ſuſcipientur : civitates autem Iuda etiam concremabuntur.

A 1 IN gutture tuo ſit tuba quaſi aquila ſuper domum Domini : pro eo quòd tranſgreſſi ſunt fœdus meum, & legem meam prævaricati ſunt.

2 Me invocabunt : Deus meus cognovimus te Iſraël.

3 Projecit Iſraël bonum, inimicus perſequetur eum.

4 Ipſi regnaverunt, & non ex me : principes extiterunt, & non cognovi : argentum ſuum & aurum ſuum fecerunt ſibi idola, ut interirent:

B 5 Projectus eſt vitulus tuus Samaria, iratus eſt furor meus in eos.uſquequò non poterunt emundari ?

6 Quia ex Iſraël & ipſe eſt : artifex fecit illum, & non eſt Deus : quoniam in aranearum telas erit vitulus Samariæ.

7 Quia ventum ſeminabunt, & turbinem metent : culmus ſtans non eſt in eo, germen non faciet farinam : quod & ſi fecerit,alieni comedent eam.

8 Devoratus eſt Iſraël : nunc factus eſt in nationibus quaſi vas immundum.

9 Quia ipſi aſcenderunt ad Aſſur,onager ſolitarius ſibi : Ephraim munera dederunt amatoribus. C

10 Sed & cùm mercede conduxerint nationes, nunc congregabo eos : & quieſcent pauliſper ab onere regis, & principum.

11 Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum : factæ ſunt ei aræ in delictum.

12 Scribam ei multiplices leges meas, quæ velut alienæ computatæ ſunt.

13 Hoſtias offerent, immolabunt carnes, & D comedent, & Dominus non ſuſcipiet eas : nunc recordabitur iniquitatis eorum, & viſitabit peccata eorum : ipſi in Ægyptum convertentur.

14 Et oblitus eſt Iſraël factoris ſui, & ædificavit delubra : & Iudas multiplicavit urbes munitas : & mittam ignem in civitates ejus, & devorabit ædes illius.

CAPUT IX.

Dominus in populum Iſraël famem & captivitatem propter ipſius peccata immittet : nec grata ipſi erunt eorum ſacrificia : & quia in peccatis perſeverant, perpetuò ejecti à Domino permanebunt, vagi inter nationes.

1 NOli lætari Iſraël, noli exultare ſicut populi, quia fornicatus es à Deo tuo,dilexiſti mercedem ſuper omnes areas tritici. A

2 Area & torcular non paſcet eos, & vinum mentietur eis.

3 Non habitabunt in terra Domini : reverſus eſt Ephraim in Ægyptum, & in Aſſyriis pollutum comedit.

4 Non libabunt Domino vinum, & non placebunt ei : ſacrificia eorum, quaſi panis lugentium. omnes, qui comedent eum, contaminabuntur : quia panis eorum animæ ipſorum, non intrabit in domum Domini.

5 Quid facietis in die ſollemni,in die feſtivitatis Domini ?

6 Ecce enim profecti ſunt à vaſtitate : Ægyptus congregabit eos, Memphis ſepeliet eos : deſiderabile argentum eorum urtica hereditabit, lappa in tabernaculis eorum. B

7 Venerunt dies viſitationis, venerunt dies retributionis : ſcitote Iſraël ſtultum prophetam,inſanum virum ſpiritualem, propter multitudinem iniquitatis tuæ, & multitudinem amentiæ.

8 Speculator Ephraim cum Deo meo : propheta laqueus ruinæ factus eſt ſuper omnes vias ejus, inſania in domo Dei ejus.

9 * Profundè peccaverunt, ſicut in diebus Gabaa : recordabitur iniquitatis eorum, & viſitabit peccata eorum. * Iudic. 19. & 25. C

10 Quaſi uvas in deſerto, inveni Iſraël : quaſi prima poma ficulneæ in cacumine ejus, vidi patres eorum : ipſi autem intraverunt ad Beelphegor, & abalienati ſunt in confuſionem, & facti ſunt abominabiles,ſicut ea quæ dilexerunt.

11 Ephraim quaſi avis avolavit, gloria eorum à partu, & ab utero, & à conceptu.

12 Quòd & ſi enutrierint filios ſuos,abſque libe-

ris

Digitized by Google

ris eos faciam in hominibus: ſed & væ eis cùm receſſero ab eis.

D 13 Ephraim, ut vidi, Tyrus erat fundata in pulchritudine: & Ephraim educet ad interfectorem filios ſuos.

14 Da eis Domine. Quid dabis eis? Da eis vulvam ſine liberis, & ubera arentia.

* 1. Reg. 8. a. 5. 15 * Omnes nequitiæ eorum in Galgal, quia ibi exoſos habui eos: propter malitiam adinventionum eorum, de domo mea ejiciam eos: non addam ut diligam eos, omnes principes eorum recedentes.

16 Percuſſus eſt Ephraim, radix eorum exſiccata eſt: fructum nequaquam facient. Quòd & ſi genuerint, interficiam amantiſſima uteri eorum.

17 Abjiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum: & erunt vagi in nationibus.

Caput X.

Propter idololatriam Iſraël traditur Aſſyrijs: & cùm à Domino revocati ad juſtitiam, pergant ſequi vias ſuas, omnes eorum munitiones vaſtabuntur.

A 1 Vitis frondoſa Iſraël, fructus adæquatus eſt ei: ſecundùm multitudinem fructus ſui multiplicavit altaria, juxta ubertatem terræ ſuæ exuberavit ſimulachris.

2 Diviſum eſt cor eorum, nunc interibunt: ipſe confringet ſimulachra eorum, depopulabitur aras eorum.

3 Quia nunc dicent: Non eſt rex nobis: non enim timemus Dominum: & rex quid faciet nobis?

4 Loquimini verba viſionis inutilis, & ferietis fœdus: & germinabit quaſi amaritudo judicium ſuper ſulcos agri.

B 5 Vaccas Bethaven coluerunt habitatores Samariæ: quia luxit ſuper eum populus ejus, & ædituí ejus ſuper eum exultaverunt in gloria ejus, quia migravit ab eo.

6 Siquidem & ipſe in Aſſur delatus eſt, munus regi ultori: confuſio Ephraim capiet, & confundetur Iſraël in voluntate ſua.

7 Tranſire fecit Samaria regem ſuum quaſi ſpumam ſuper faciem aquæ.

C 8 Et diſperdentur excelſa idoli, peccatum Iſraël: lappa & tribulus aſcendet ſuper aras eorum:
* Iſai. 2. d. 19. Luc. 23. e. 30. Apoc. 6. d. 16. & dicent montibus: * Operite nos; & collibus: Cadite ſuper nos.

* Iudic. 19. f. 25. 9 * Ex diebus Gabaa, peccavit Iſraël, ibi ſteterunt: non comprehendet eos in Gabaa prælium ſuper filios iniquitatis.

10 Juxta deſiderium meum corripiam eos: congregabuntur ſuper eos populi, cùm corripientur propter duas iniquitates ſuas.

11 Ephraim vitula docta diligere trituram, & ego tranſivi ſuper pulchritudinem colli ejus: aſcendam ſuper Ephraim, arabit Judas, confringet ſibi ſulcos Jacob.

* Ier. 4. a. 3. D 12 * Seminate vobis in juſtitia, & metite in ore miſericordiæ, innovate vobis novale: tempus autem requirendi Dominum, cùm venerit qui docebit vos juſtitiam.

13 Araſtis impietatem, iniquitatem meſſuiſtis, comediſtis frugem mendacij: quia confiſus es in viis tuis, in multitudine fortium tuorum.

14 Conſurget tumultus in populo tuo: & omnes munitiones tuæ vaſtabuntur, ſicut vaſtatus eſt * Salmana à domo ejus, qui judicavit Baal in die prælij, matre ſuper filios alliſa. * Iudic. 8. c. 12.

15 Sic fecit vobis Bethel, à facie malitiæ nequitiarum veſtrarum.

Caput XI.

Beneficiis oſtendit Dominus ſe diligere populum Iſraël: ſed propter illius ſcelera tradidit eum Aſſyrijs: attamen propter ſuam miſericordiam reducet eos: ut in terra ſua ſerviant Domino, unà cum Gentibus ad Deum converſis.

1 Sicut manè tranſiit, pertranſiit rex Iſraël. Quia puer Iſraël, & dilexi eum: & * ex Ægypto vocavi filium meum. A * Matt. 2. c. 15.

2 Vocaverunt eos, ſic abierunt à facie: eorum Baalim immolabant, & ſimulachris ſacrificabant.

3 Et ego quaſi nutricius Ephraim, portabam eos in brachiis meis: & neſcierunt quòd curarem eos.

4 In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis: & ero eis quaſi exaltans jugum ſuper maxillas eorum: & declinavi ad eum ut veſceretur. B

5 Non revertetur in Terram Ægypti, & Aſſur ipſe rex ejus: quoniam noluerunt converti.

6 Cœpit gladius in civitatibus ejus, & conſumet electos ejus, & comedet capita eorum.

7 Et populus meus pendebit ad reditum meum: jugum autem imponetur eis ſimul, quod non auferetur.

8 Quomodo dabo te Ephraim, protegam te Iſraël? * quomodo dabo te ſicut Adama, ponam te ut Seboim? Converſum eſt in me cor meum, pariter conturbata eſt pœnitudo mea. C * Gen. 19. e. 24.

9 Non faciam furorem iræ meæ: non convertar ut diſperdam Ephraim: quoniam Deus ego, & non homo: in medio tui ſanctus, & non ingrediar civitatem.

10 Poſt Dominum ambulabunt, quaſi leo rugiet: quia ipſe rugiet, & formidabunt filij maris. D

11 Et avolabunt quaſi avis ex Ægypto, & quaſi columba de terra Aſſyriorum: & collocabo eos in domibus ſuis, dicit Dominus.

12 Circumdedit me in negatione Ephraim, & in dolo domus Iſraël: Judas autem teſtis deſcendit cum Deo, & cum ſanctis fidelis.

Caput XII.

Vanè fidit Iſraël in Ægypto, ut ab Aſſur liberetur: ſed tam ipſi quàm Iuda reddet Dominus juxta merita ipſorum, qui immemores beneficiorum Iacob patriarchæ præſtitorum, declinaverunt in av. ritiam: quibus tamen pac m offert: exſtirpens potiſſimùm idololatriam Galaad.

1 Ephraim paſcit ventum, & ſequitur æſtum: tota die mendacium & vaſtitatem multiplicat: & fœdus cum Aſſyrijs iniit, & oleum in Ægyptum ferebat. A

2 Judicium ergo Domini cum Juda, & viſitatio ſuper Jacob: juxta vias ejus, & juxta adinventiones ejus reddet ei.

3 * In utero ſupplantavit fratrem ſuum: & in fortitudine ſua directus eſt cum angelo. * Gen. 25. d. 25.

4 Et invaluit ad Angelum, & confortatus eſt: flevit, & rogavit eum: in Bethel invenit eum, & ibi locutus eſt nobiſcum. Gen. 32. f. 24. B

5 Et Dominus Deus exercituum, Dominus
memoriale ejus.
6 Et tu ad Deum tuum converteris: miſericor-
diam & judicium cuſtodi, & ſpera in Deo tuo
ſemper.
7 Chanaan, in manu ejus ſtatera doloſa, ca-
lumniam dilexit.
C 8 Et dixit Ephraim: Verumtamen dives effe-
ctus ſum, inveni idolum mihi: omnes labores mei
non invenient mihi: iniquitatem, quam peccavi.
9 Et ego Dominus Deus tuus ex Terra Ægy-
pti, adhuc ſedere te faciam in tabernaculis, ſicut
in diebus feſtivitatis.
10 Et locutus ſum ſuper prophetas, & ego vi-
ſionem multiplicavi, & in manu prophetarum aſ-
ſimilatus ſum.
11 Si Galaad idolum, ergo fruſtrà erant in Gal-
gal bobus immolantes: nam & altaria eorum quaſi
acervi ſuper ſulcos agri.
D 12 *Fugit Jacob in regionem Syriæ, & ſervivit
*Gen. 28. a. 5. Iſraël in uxorem, & in uxorem ſervavit.
*Exod. 14. e. 21. 22. 13 * In propheta autem eduxit Dominus Iſraël
de Ægypto: & in propheta ſervatus eſt.
14 Ad iracundiam me provocavit Ephraim in
amaritudinibus ſuis, & ſanguis ejus ſuper eum ve-
niet, & opprobrium ejus reſtituet ei Dominus
ſuus.

Caput XIII.

Abominationes Iſraël oſtendit, propter quas ipſi minatur exitium: Dominus dicit ſe ſolum eſſe Deum & liberatorem, arguens Iſraël ingratitudinis de beneficiis in deſerto acceptis, gravémque ob id vindictam illis comminatur: addens ſe eos de morte liberaturum, devictis morte & inferno.

A 1 LOquente Ephraim, horror invaſit Iſraël, &
deliquit in Baal, & mortuus eſt.
2 Et nunc addiderunt ad peccandum: fece-
rúntque ſibi conflatile de argento ſuo quaſi ſimi-
litudinem idolorum, factura artificum totum eſt:
his ipſi dicunt: Immolate homines vitulos ado-
rantes,
3 Idcircò erunt quaſi nubes matutina, & ſicut
ros matutinus præteriens, ſicut pulvis turbine ra-
ptus ex area, & ſicut fumus de fumario.
B 4 * Ego autem Dominus Deus tuus ex terra
*Iſai. 43. b. 11. Ægypti: & Deum abſque me neſcies, & ſalvator
non eſt præter me.
5 Ego cognovi te in deſerto, in terra ſolitu-
dinis.
6 Juxta paſcua ſua adimpleti ſunt, & ſatura-
ti ſunt: & levaverunt cor ſuum, & obliti ſunt
mei.
7 Et ego ero eis quaſi leæna, ſicut pardus in via
Aſſyriorum.
8 Occurram eis quaſi urſa raptis catulis, & di-
rumpam interiora jecoris eorum: & conſumam
eos ibi quaſi leo, beſtia agri ſcindet eos.
9 Perditio tua Iſraël: tantummodò in me au-
xilium tuum.
10 Ubi eſt rex tuus? maximè nunc ſalvet te in C
omnibus urbibus tuis; & judices tui, de quibus
dixiſti: * Da mihi regem, & principes. *1. Reg. 8. a. 5.
11 Dabo tibi regem in furore meo, & auferam
in indignatione mea.
12 Colligata eſt iniquitas Ephraim, abſcondi-
tum peccatum ejus.
13 Dolores parturientis venient ei: ipſe filius D
non ſapiens: nunc enim non ſtabit in contritione
filiorum.
14 De manu mortis liberabo eos, de morte re-
dimam eos: * ero mors tua ô mors, morſus tuus *1. Cor. 15. g. 54.
ero inferne: conſolatio abſcondita eſt ab oculis Heb. 2. d. 14.
meis.
15 Quia ipſe inter fratres dividet: * adducet *Ezech. 19. d. 12.
urentem ventum Dominus de deſerto aſcenden-
tem: & ſiccabit venas ejus, & deſolabit fontem
ejus, & ipſe diripiet theſaurum omnis vaſis deſi-
derabilis.

Caput XIV.

Perditionem annuntiat Iſraëli, propter ipſius peccata: revocat tamen ad ſe, & converſis plurima bona promittit.

1 PEreat Samaria, quoniam ad amaritudinem A
concitavit Deum ſuum: in gladio pereant,
parvuli eorum elidantur, & fœtæ ejus diſcin-
dantur.
2 Convertere Iſraël ad Dominum Deum tuum:
quoniam corruiſti in iniquitate tua.
3 Tollite vobiſcum verba, & convertimini ad B
Dominum: & dicite ei: omnem aufer iniquita-
tem, accipe bonum: & reddemus vitulos, labio-
rum noſtrorum.
4 Aſſur non ſalvabit nos, ſuper equum non aſ-
cendemus, nec dicemus ultrà: Dij noſtri opera
manuum noſtrarum: quia ejus, qui in te eſt, mi-
ſereberis pupilli.
5 Sanabo contritiones eorum, diligam eos ſpon- C
taneè: quia averſus eſt furor meus ab eis.
6 Ero quaſi ros, Iſraël germinabit ſicut lilium,
& erumpet radix ejus ut Libani.
7 Ibunt rami ejus, & erit quaſi oliva gloria ejus,
& odor ejus ut Libani.
8 Convertentur ſedentes in umbra ejus: vivent
tritico, & germinabunt quaſi vinea: memoriale
ejus ſicut vinum Libani.
9 Ephraim quid mihi ultrà idola? ego exau- D
diam, & dirigam eum ego ut abietem virentem:
ex me fructus tuus inventus eſt.
10 Quis ſapiens, & intelliget iſta? intelligens, &
ſciet hæc? quia rectæ viæ Domini, & juſti ambula-
bunt in eis: prævaricatores verò corruent in eis.

PROPHE

Digitized by Google

PROPHETIA JOEL.

Caput Primum.

Joel parabola propoſita de eruca, locuſta, bruncho & rubigine, quattuor plagas contra Judam vaticinando, hortatur omnes & potiſſimùm ſacerdotes, ad planctum, jejunium & orationem, plangens & ipſe vaſtitatem terræ ſuæ.

A 1 VERBUM Domini, quod
factum eſt ad Joel filium
Phatuël.
2 Audite hoc ſenes,& au-
ribus percipite omnes habi-
tatores terræ: ſi factum eſt
iſtud in diebus veſtris, aut
in diebus patrum veſtrorum?
3 Super hoc filiis veſtris narrate, & filij veſtri
filiis ſuis, & filij eorum generationi alteræ.
4 Reſiduum erucæ comedit locuſta, & reſi-
duum locuſtæ comedit bruchus,& reſiduum bru-
chi comedit rubigo.
5 Expergiſcimini ebrij, & flete, & ululate om-
nes,qui bibitis vinum in dulcedine: quoniam pe-
riit ab ore veſtro.
B 6 Gens enim aſcendit ſuper terram meam, for-
tis & innumerabilis: dentes ejus ut dentes leonis:
& molares ejus ut catuli leonis.
7 Poſuit vineam meam in deſertum, & ficum
meam decorticavit: nudans ſpoliavit eam,& pro-
jecit: albi facti ſunt rami ejus.
8 Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum
pubertatis ſuæ.
9 Periit ſacrificium & libatio de domo Domi-
ni: luxerunt ſacerdotes miniſtri Domini.
10 Depopulata eſt regio, luxit humus: quo-
niam devaſtatum eſt triticum, confuſum eſt vi-
num, elanguit oleum.
C 11 Confuſi ſunt agricolæ, ululaverunt vinito-
res ſuper frumento & hordeo, quia periit meſſis
agri.
12 Vinea confuſa eſt, & ficus elanguit: malo-
granatum, & palma, & malum, & omnia ligna
agri aruerunt: quia confuſum eſt gaudium à filiis
hominum.
13 Accingite vos, & plangite ſacerdotes, ulu-
late miniſtri altaris: ingredimini, cubate in ſacco
miniſtri Dei mei: quoniam interiit de domo Dei
veſtri ſacrificium & libatio.
D 14 * Sanctificate jejunium,vocate cœtum, con-
*Inf.2. c.15. gregate ſenes,omnes habitatores terræ in domum
Dei veſtri: & clamate ad Dominum:
15 A a a, diei. quia propè eſt dies Domini, &
quaſi vaſtitas à potente veniet.
16 Numquid non coram oculis veſtris alimen-
ta perierunt de domo Dei noſtri, lætitia & exul-
tatio?
17 Computruerunt jumenta in ſtercore ſuo,
demolita ſunt horrea, diſſipatæ ſunt apothecæ:
quoniam confuſum eſt triticum.
18 Quid ingemuit animal, mugierunt greges
armenti? Quia non eſt paſcua eis: ſed greges pe-
corum diſperierunt.
19 Ad te Domine clamabo: quia ignis comedit
ſpecioſa deſerti, & flamma ſuccendit omnia ligna
regionis.
20 Sed & beſtiæ agri,quaſi area ſitiens imbrem,
ſuſpexerunt ad te: quoniam exſiccati ſunt fontes
aquarum, & ignis devoravit ſpecioſa deſerti.

Caput II.

Propheta Judæis crudelitatem hoſtium ſuorum denuntiat, & quàm terribilis erit ipſis dies illa; quapropter ad pœnitentiam eos hortatur: & converſis magnam pollicetur Dominus proſperitatem; ſéque daturum ſpiritum ſuum ſuper omnem carnem, & magna prodigia ante diem Domini magnum & terribilem; eritque ſalvus omnis qui invocaverit nomen Domini.

1 CAnite tuba in Sion, ululate in monte ſan- A
cto meo, conturbentur omnes habitatores
terræ: Quia venit dies Domini, quia propè eſt.
2 Dies tenebrarum & caliginis, dies nubis &
turbinis: quaſi manè expanſum ſuper montes po-
pulus multus & fortis: ſimilis ei non fuit à prin-
cipio, & poſt eum non erit uſque in annos gene-
rationis & generationis.
3 Ante faciem ejus ignis vorans, & poſt eum
exurens flamma: quaſi hortus voluptatis terra
coram eo, & poſt eum ſolitudo deſerti, neque eſt
qui effugiat eum.
4 Quaſi aſpectus equorum, aſpectus eorum: &
quaſi equites ſic current.
5 Sicut ſonitus quadrigarum ſuper capita mon- B
tium exſilient, ſicut ſonitus flammæ ignis devo-
rantis ſtipulam, velut populus fortis præparatus
ad prælium.
6 A facie ejus cruciabuntur populi: omnes vul-
tus redigentur in ollam.
7 Sicut fortes current: quaſi viri bellatores aſ-
cendent murum: viri in viis ſuis gradientur, &
non declinabunt à ſemitis ſuis.
8 Unuſquiſque fratrem ſuum non coarctabit,
ſinguli in calle ſuo ambulabunt: ſed & per fene-
ſtras cadent, & non demolientur.
9 Urbem ingredientur, in muro current: domos
conſcendent, per feneſtras intrabunt quaſi fur.
10 A facie ejus contremuit terra, moti ſunt C
cæli: * ſol & luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ re- *Iſa.13. b.10.
traxerunt ſplendorem ſuum.
11 Et Dominus dedit vocem ſuam ante faciem Ezec.32. b.7.
exercitus ſui: quia multa ſunt nimis caſtra ejus,quia Inf.g.
fortia & facientia verbum ejus: * magnus enim 31.3.c. 15.
dies Domini, & terribilis valdè: & quis ſuſtinebit Matt.
eum? 24.c.29.
12 Nunc ergo dicit Dominus: Convertimini Marc. 13.c.24.
ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & in fletu, Luc.21. c.25.
& in planctu. *Jer.30.
13 Et ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta a.7.
veſtra, & convertimini ad Dominum Deum ve- Amos 5. c.18.
ſtrum: * quia benignus & miſericors eſt, patiens Soph.1.
& multæ miſericordiæ, & præſtabilis ſuper malitia. d.15. *Pſ.85.
14 Quis ſcit ſi convertatur, & ignoſcat, & re- a.5.
linquat poſt ſe benedictionem, ſacrificium & li- Jon. 4. a.2.
bamen Domino Deo veſtro? *Jer.3.
15 Canite tuba in Sion,* ſanctificate jejunium, c.9. *Sup.1.
vocate cœtum, c.14.

D 16 Congregate populum, ſanctificate eccleſiam, coadunate ſenes, congregate parvulos, & ſugentes ubera: egrediatur ſponſus de cubili ſuo, & ſponſa de thalamo ſuo.

17 Inter veſtibulum & altare plorabunt ſacerdotes miniſtri Domini, & dicent: Parce Domine, parce populo tuo: & ne des hereditatem tuam in opprobrium, ut dominentur eis nationes. quare dicunt in populis: Ubi eſt Deus eorum?

18 Zelatus eſt Dominus terram ſuam, & pepercit populo ſuo:

E 19 Et reſpondit Dominus, & dixit populo ſuo: Ecce ego mittam vobis frumentum, & vinum, & oleum, & replebimini eis: & non dabo vos ultrà opprobrium in Gentibus.

20 Et eum, qui ab Aquilone eſt, procul faciam à vobis: & expellam eum in terram inviam & deſertam: faciem ejus contra mare Orientale, & extremum ejus ad mare noviſſimũ: & aſcendet fœtor ejus, & aſcendet putredo ejus, quia ſuperbè egit.

21 Noli timere terra, exulta & lætare: quoniam magnificavit Dominus ut faceret.

22 Nolite timere animalia regionis: quia germinaverunt ſpecioſa deſerti, quia lignum attulit fructum ſuum, ficus & vinea dederunt virtutẽ ſuã.

23 Et filij Sion exultate, & lætamini in Domino Deo veſtro: quia dedit vobis doctorum juſtitiæ, & deſcendere faciet ad vos imbrem matutinum & ſerotinum, ſicut in principio.

24 Et implebuntur areæ frumento, & redundabunt torcularia vino & oleo.

F 25 Et reddam vobis annos, quos comedit locuſta, bruchus, & rubigo, & eruca: fortitudo mea magna, quam miſi in vos.

26 Et comedetis veſcentes, & ſaturabimini: & laudabitis nomen Domini Dei veſtri, qui fecit mirabilia vobiſcum: & non confundetur populus meus in ſempiternum.

27 Et ſcietis quia in medio Iſraël ego ſum: & ego Dominus Deus veſter, & non eſt ampliùs: & non confundetur populus meus in æternum.

28 Et erit poſt hæc: * Effundam ſpiritum meum ſuper omnem carnem: & prophetabunt filij veſtri, & filiæ veſtræ: ſenes veſtri ſomnia ſomniabunt, & juvenes veſtri viſiones videbunt. **Iſa. 44. a. 3. Act. 2. c. 17.*

G 29 Sed & ſuper ſervos meos & ancillas in diebus illis effundam ſpiritum meum.

30 Et dabo prodigia in cælo, & in terra, ſanguinem, & ignem, & vaporem fumi.

31. * Sol convertetur in tenebras, & luna in ſanguinem: antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis. **Sup. 2. b. 10. Mat. 24. c. 29. Luc. 21. c. 25. Act. 2. c. 20.*

32 Et erit: * omnis qui invocaverit nomen Domini, ſalvus erit: quia in monte Sion, & in Jeruſalem erit ſalvatio, ſicut dixit Dominus, & in reſiduis, quos Dominus vocaverit. ** Rom. 10. c. 13.*

CAPUT III.

Minatur Dominus afflictionem magnam Gentibus, quæ populum ſuum affixerunt, ſeque omnes in valle Ioſaphat judicaturum: fons de domo Domini egredietur, & Iudæa in æternum inhabitabitur, ſanguine ipſius emundato.

A 1 QUia ecce in diebus illis, & in tempore illo, cùm convertero captivitatem Juda & Jeruſalem:

2 Congregabo omnes Gentes, & deducam eas in vallem Joſaphat: & diſceptabo cum eis ibi ſuper populo meo, & hereditate mea Iſraël quos diſperſerunt in nationibus, & terram meam diviſerunt.

3 Et ſuper populum meum miſerunt ſortem: & poſuerunt puerum in proſtibulo, & puellam vendiderunt pro vino ut biberent.

4 Verùm quid mihi & vobis Tyrus & Sidon, & omnis terminus Palæſthinorum? numquid ultionem vos reddetis mihi? & ſi ulciſcimini vos contra me, citò velociter reddam viciſſitudinem vobis ſuper caput veſtrum.

5 Argentum enim meum & aurum tuliſtis: & deſiderabilia mea & pulcherrima intuliſtis in delubra veſtra. B

6 Et filios Juda, & filios Jeruſalẽ vendidiſtis filiis Græcorũ; ut longè faceretis eos de finibus ſuis.

7 Ecce ego ſuſcitabo eos de loco, in quo vendidiſtis eos: & convertam retributionem veſtram in caput veſtrum.

8 Et vendam filios veſtros, & filias veſtras in manibus filiorum Juda, & venumdabunt eos Sabæis genti longinquæ, quia Dominus locutus eſt.

9 Clamate hoc in Gentibus, ſanctificate bellum, ſuſcitate robuſtos: accedant, aſcendant omnes viri bellatores.

10 Concidite aratra veſtra in gladios, & ligones veſtros in lanceas. Infirmus dicat: Quia fortis ego ſum. C

11 Erumpite, & venite omnes gentes de circuitu, & congregamini: ibi occumbere faciet Dominus robuſtos tuos.

12 Conſurgant, & aſcendant Gentes in vallem Joſaphat: quia ibi ſedebo ut judicem omnes gentes in circuitu.

13 * Mittite falces, quoniam maturavit meſſis: venite, & deſcendite, quia plenum eſt torcular, exuberant torcularia: quia multiplicata eſt malitia eorum. **Apoc. 14. c. 15.*

14 Populi populi in valle conciſionis: quia juxtà eſt dies Domini in valle conciſionis.

15 * Sol & luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ retraxerunt ſplendorem ſuum. **Sup. 2. b. 10. g. 31.*

16 * Et Dominus de Sion rugiet, & de Jeruſalem dabit vocem ſuam: & movebuntur cæli, & terra: & Dominus ſpes populi ſui, & fortitudo filiorum Iſraël. **Ier. 25. f. 30. Amos 1. d. 2.*

17 Et ſcietis quia ego Dominus Deus veſter, habitans in Sion monte ſancto meo: & erit Jeruſalem ſancta, & alieni non tranſibunt per eam ampliùs. D

18 Et erit in die illa: * ſtillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lacte: & per omnes rivos Juda ibunt aquæ: & fons de domo Domini egredietur, & irrigabit torrentem ſpinarum. **Amos 9. d. 13.*

19 Ægyptus in deſolationem erit, & Idumæa in deſertum perditionis: pro eo quòd iniquè egerint in filios Juda, & effuderint ſanguinem innocentem in terra ſua.

20 Et Judæa in æternum habitabitur, & Jeruſalem in generationem & generationem.

21 Et mundabo ſanguinem eorum, quem non mundaveram: & Dominus commorabitur in Sion.

PROPHE

Digitized by Google

PROPHETIA AMOS.

Caput Primum.

Tempora prophetiæ Amos: ultio Domini in Damaſcum, Philiſthæos, Tyrum, Idumæam, & filios Ammon, quos ſuper quattuor ſceleribus non convertet.

A 1 VERBA Amos qui fuit in paſtoribus de Thecue: quæ vidit ſuper Iſraël in diebus Oziæ regis Juda, & in diebus Jeroboam filij Joas regis Iſraël, * ante duos annos terræ motus.

*Ezech. 34. b. 5. *Ier. 25. f. 30. Ioel. 3. c. 16.

2 Et dixit: * Dominus de Sion rugiet, & de Jeruſalem dabit vocem ſuam: & luxerunt ſpecioſa paſtorum, & exſiccatus eſt vertex Carmeli.

3 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quattuor non convertam eum: eò quòd trituraverint in plauſtris ferreis Galaad.

4 Et mittam ignem in domum Azael, & devorabit domos Benadad.

B 5 Et conteram vectem Damaſci: & diſperdam habitatorem de campo idoli, & tenentem ſceptrum de domo voluptatis: & transferetur populus Syriæ Cyrenen, dicit Dominus.

6 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Gazæ, & ſuper quattuor non convertam eum: eò quòd tranſtulerint captivitatem perfectam, ut concluderent eam in Idumæa.

7 Et mittam ignem in murum Gazæ, & devorabit ædes ejus.

C 8 Et diſperdam habitatorem de Azoto, & tenentem ſceptrum de Aſcalone: & convertam manum meam ſuper Accaron, & peribunt reliqui Philiſthinorum, dicit Dominus Deus.

9 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Tyri, & ſuper quattuor non convertam eum: eò quòd concluſerint captivitatem perfectam in Idumæa, & non ſint recordati fœderis fratrum:

D 10 Et mittam ignem in murum Tyri, & devorabit ædes ejus.

11 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Edom, & ſuper quattuor non convertam eum: eò quòd perſecutus ſit in gladio fratrem ſuum, & violaverit miſericordiam ejus, & tenuerit ultrà furorem ſuum, & indignationem ſuam ſervaverit uſque in finem.

12 Mittam ignem in Theman: & devorabit ædes Boſræ.

13 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus filiorum Ammon, & ſuper quattuor non convertam eum: eò quòd diſſecuerit prægnantes Galaad ad dilatandum terminum ſuum.

14 Et ſuccendam ignem in muro Rabba: & devorabit ædes ejus in ululatu in die belli, & in turbine in die commotionis.

15 Et ibit Melchom in captivitatem, ipſe, & principes ejus ſimul, dicit Dominus.

Caput II.

Ultio Domini in Moab, Iudam & Iſraëlem, hiſque minatur interitum, quem effugere non poterunt: quia acceptis beneficiis ſemper fuerunt ingrati, Deique legem abjecerunt.

1 HÆc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Moab: & ſuper quattuor non convertam eum: eò quòd incenderit oſſa regis Idumææ uſque ad cinerem. A

2 Et mittam ignem in Moab, & devorabit ædes Carioth: & morietur in ſonitu Moab, in clangore tubæ:

3 Et diſperdam judicem de medio ejus, & omnes principes ejus interficiam cum eo, dicit Dominus.

4 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Juda, & ſuper quattuor non convertam eum: eò quòd abjecerit legem Domini, & mandata ejus non cuſtodierit: deceperunt enim eos idola ſua, poſt quæ abierant patres eorum. B

5 Et mittam ignem in Juda, & devorabit ædes Jeruſalem.

6 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Iſraël, & ſuper quattuor non convertam eum: pro eo quòd vendiderit pro argento juſtum, & pauperem pro calceamentis.

7 Qui conterunt ſuper pulverem terræ capita pauperum, & viam humilium declinant: & filius ac pater ejus ierunt ad puellam, ut violarent nomen ſanctum meum.

8 Et ſuper veſtimentis pignoratis accubuerunt juxta omne altare: & vinum damnatorum bibebant in domo Dei ſui. C

9 * Ego autem exterminavi Amorrhæum à facie eorum: cujus altitudo, cedrorum altitudo ejus, & fortis ipſe quaſi quercus: & contrivi fructum ejus deſuper, & radices ejus ſubter.

* Num. 21. e. 24. Deut. 2. e. 24.

10 * Ego ſum, qui aſcendere vos feci de Terra Ægypti, & duxi vos in deſerto quadraginta annis, ut poſſideretis Terram Amorrhæi.

*Ex. 14. e. 21. Deut. 8. a. 2.

11 Et ſuſcitavi de filiis veſtris in prophetas, & de juvenibus veſtris nazaræos: numquid non ita eſt filij Iſraël, dicit Dominus?

12 Et propinabitis nazaræis vinum: & prophetis mandabitis, dicentes: Ne prophetetis. D

13 Ecce ego ſtridebo ſubter vos, ſicut ſtridet plauſtrum onuſtum fœno.

14 Et peribit fuga à veloce, & fortis non obtinebit virtutem ſuam, & robuſtus non ſalvabit animam ſuam:

15 Et tenens arcum non ſtabit, & velox pedibus ſuis non ſalvabitur: & aſcenſor equi non ſalvabit animam ſuam:

16 Et robuſtus corde inter fortes nudus fugiet in illa die, dicit Dominus.

Caput III.

Domum Iſraël populum olim unicè electum arguit variorum ſcelerum: ex quibus paucos dicit ſervandos in ſuperventura afflictione, quam ipſis comminatur.

1 AUdite verbum, quod locutus eſt Dominus ſuper vos, filij Iſraël: ſuper omnem cognationem A

Digitized by Google

tionem, quam eduxi de terra Ægypti, dicens:

2 Tantummodò vos cognovi ex omnibus cognationibus terræ: idcircò viſitabo ſuper vos omnes iniquitates veſtras.

3 Numquid ambulabunt duo pariter, niſi convenerit eis?

4 Numquid rugiet leo in ſaltu, niſi habuerit prædam? numquid dabit catulus leonis vocem de cubili ſuo, niſi aliquid apprehenderit?

B 5 Numquid cadet avis in laqueum terræ abſque aucupe? numquid auferetur laqueus de terra antequam quid ceperit?

6 Si clanget tuba in civitate, & populus non expaveſcet? ſi erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit?

7 Quia non facit Dominus Deus verbum, niſi revelaverit ſecretũ ſuum ad ſervos ſuos prophetas.

8 Leo rugiet, quis non timebit? Dominus Deus locutus eſt, quis non prophetabit?

C 9 Auditum facite in ædibus Azoti, & in ædibus Terræ Ægypti: & dicite: Congregamini ſuper montes Samariæ, & videte inſanias multas in medio ejus, & calumniam patientes in penetralibus ejus.

10 Et neſcierunt facere rectum, dicit Dominus, theſaurizantes iniquitatem & rapinas in ædibus ſuis.

11 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Tribulabitur, & circuietur terra: & detrahetur ex te fortitudo tua, & diripientur ædes tuæ.

D 12 Hæc dicit Dominus: Quomodo ſi eruat paſtor de ore leonis duo crura, aut extremum auriculæ: ſic eruentur filij Iſraël, qui habitant in Samaria in plaga lectuli, & in Damaſci grabato.

13 Audite, & conteſtamini in domo Jacob, dicit Dominus Deus exercituum:

14 Quia in die cùm viſitare cœpero prævaricationes Iſraël, ſuper eum viſitabo, & ſuper altaria Bethel: & amputabuntur cornua altaris, & cadent in terram.

15 Et percutiam domum hiemalem cum domo æſtiva: & peribunt domus eburneæ, & diſſipabuntur ædes multæ, dicit Dominus.

CAPUT IV.

Invehitur ſub typo vaccarum pinguium in iniquos primates Samariæ, ipſorum ſubſannans idololatriam: & quia filij Iſraël variis flagellis à peccatis ſuis revocari non potuerunt, minatur eis Dominus ſimilia his quæ priùs paſſi fuerant; hortando ut ad Deum omnipotentem convertantur.

A 1 AUdite verbum hoc vaccæ pingues, quæ eſtis in monte Samariæ: quæ calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes: quæ dicitis dominis veſtris: Afferte, & bibemus.

2 Juravit Dominus Deus in ſancto ſuo: quia ecce dies venient ſuper vos, & levabunt vos in contis, & reliquias veſtras in ollis ferventibus.

3 Et per aperturas exibitis altera contra alteram, & projiciemini in Armon, dicit Dominus.

4 Venite ad Bethel, & impiè agite: ad Galgalam, & multiplicate prævaricationẽ: & afferte manè victimas veſtras, tribus diebus decimas veſtras.

5 Et ſacrificate de fermentato laudem: & vocate voluntarias oblationes, & annuntiate: ſic enim voluiſtis filij Iſraël, dicit Dominus Deus.

6 Unde & ego dedi vobis ſtuporem dentium in cunctis urbibus veſtris, & indigentiam panum in omnibus locis veſtris: & non eſtis reverſi ad me, dicit Dominus. B

7 Ego quoque prohibui à vobis imbrem, cùm adhuc tres menſes ſupereſſent uſque ad meſſem: & plui ſuper unam civitatem, & ſuper alteram civitatem non plui: pars una compluta eſt; & pars ſuper quam non plui, aruit.

8 Et venerunt duæ & tres civitates ad unam civitatem ut biberent aquam, & non ſunt ſatiatæ: & non rediſtis ad me, dicit Dominus. C

9 * Percuſſi vos in vento urente, & in aurugine, multitudinem hortorum veſtrorum, & vinearum veſtrarum: oliveta veſtra, & ficeta veſtra comedit eruca: & non rediſtis ad me, dicit Dominus. *Agg. 2. c. 18.

10 Miſi in vos mortem in via Ægypti, percuſſi in gladio juvenes veſtros, uſque ad captivitatem equorum veſtrorum: & aſcendere feci putredinem caſtrorum veſtrorum in nares veſtras: & non rediſtis ad me, dicit Dominus. D

11 Subverti vos, * ſicut ſubvertit Deus Sodomam & Gomorrhã, & facti eſtis quaſi torris raptus ab incendio: & non rediſtis ad me, dicit Dominus. *Gen. 19. c. 24.

12 Quapropter hæc faciam tibi Iſraël: poſtquam autem hæc fecero tibi, præparare in occurſum Dei tui Iſraël.

13 Quia ecce formans montes, & creans ventum, & annuntians homini eloquium ſuum, faciẽs matutinam nebulam, & gradiens ſuper excelſa terræ: Dominus Deus exercituum nomen ejus.

CAPUT V.

Luget caſum Iſraëlis Propheta, revocans eos ad quærendum Dominum, ut ita poſſint evadere afflictiones ſuis peccatis debitas, propter quas ubique planctus erit: odit Dominus feſtivitates ac ſacrificia eorum, quibus propter idololatriam minatur captivitatem.

1 AUdite verbum iſtud, quod ego levo ſuper vos planctum: Domus Iſraël cecidit, & non adjiciet ut reſurgat. A

2 Virgo Iſraël projecta eſt in terram ſuam, non eſt qui ſuſcitet eam.

3 Quia hæc dicit Dominus Deus: Urbs de qua egrediebantur mille, relinquentur in ea centum: & de qua egrediebantur centum, relinquentur in ea decem in domo Iſraël.

4 Quia hæc dicit Dominus domui Iſraël: Quærite me, & vivetis.

5 Et nolite quærere Bethel, & in Galgalam nolite intrare, & in Berſabee non tranſibitis: quia Galgala captiva ducetur, & Bethel erit inutilis. B

6 Quærite Dominum, & vivite: ne fortè comburatur ut ignis domus Joſeph, & devorabit, & non erit qui extinguat Bethel.

7 Qui convertitis in abſynthium judicium, & juſtitiam in terra relinquitis.

8 Facientem Arcturum & Orionem, & convertentem in manè tenebras, & diem in noctem mutantem: * qui vocat aquas maris, & effundit eas ſuper faciem terræ: Dominus nomen eſt ejus. *Infr. 9. b. 6.

9 Qui ſubridet vaſtitatem ſuper robuſtum, & depopulationem ſuper potentem affert. C

10 Odio habuerunt corripientem in porta: & loquentem perfectè abominati ſunt.

11 Idcircò,

Digitized by Google

11 Idcircò, pro eo quòd diripiebatis pauperem, & prædam electam tollebatis ab eo: * domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis: vineas plantabitis amantiſſimas; & non bibetis vinum earum. *Soph. 1. c. 13.

12 Quia cognovi multa ſcelera veſtra, & fortia peccata veſtra: hoſtes juſti accipientes munus, & pauperes deprimentes in porta:

13 Ideò prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum eſt.

D 14 Quærite bonum, & non malum, ut vivatis: & erit Dominus Deus exercituum vobiſcum, ſicut dixiſtis:

15 * Odite malum, & diligite bonum, & conſtituite in porta judicium: ſi fortè miſereatur Dominus Deus exercituum reliquiis Joſeph. *Pſ. 96. b. 10. Rom. 12. b. 9.

16 Propterea hæc dicit Dominus Deus exercituum dominator: In omnibus plateis planctus: & in cunctis, quæ foris ſunt, dicetur væ væ: & vocabunt agricolam ad luctum, & ad planctum eos qui ſciunt plangere.

E 17 Et in omnibus vineis erit planctus: quia pertranſibo in medio tui, dicit Dominus.

18 * Væ deſiderantibus diem Domini, ad quid eam vobis? dies Domini iſta, tenebræ, & non lux. *Ier. 30. a. 7. Ioel 2. c. 11. Soph. 1. d. 15.

19 Quomodo ſi fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei urſus: & ingrediatur domum, & innitatur manu ſua ſuper parietẽ, & mordeat eum coluber.

20 Numquid non tenebræ dies Domini, & non lux: & caligo, & non ſplendor in ea?

F 21 *Odi, & projeci feſtivitates veſtras: & non capiam odorem cœtuum veſtrorum. *Iſai. 1. c. 11. Ier. 6. e. 20. Malac. 1. d. 11.

22 Quòd ſi obtuleritis mihi holocautomata, & munera veſtra, non ſuſcipiam: & vota pinguium veſtrorum non reſpiciam.

23 Aufer à me tumultum carminum tuorum. & cantica lyræ tuæ non audiam.

24 Et revelabitur quaſi aqua judicium, & juſtitia quaſi torrens fortis.

G 25 * Numquid hoſtias & ſacrificium obtuliſtis mihi in deſerto quadraginta annis, domus Iſraël? *Act. 7. e. 42.

26 Et portaſtis tabernaculum Moloch veſtro, & imaginem idolorum veſtrorum, ſidus Dei veſtri, quæ feciſtis vobis.

27 Et migrare vos faciam trans Damaſcum, dicit Dominus Deus exercituum nomen ejus.

Caput VI.

Comminatur Dominus ſuperbis, & in deliciis agentibus exitium ac tranſmigrationem, una cum reliquo populo Iſrael; cujus deteſtatur ſuperbiam.

A 1 VÆ qui opulenti eſtis in Sion, & confiditis in monte Samariæ: optimates capita populorum, ingredientes pompaticè domum Iſraël. Luca 6. d. 24.

2 Tranſite in Chalane, & videte, & ite inde in Emath magnam: & deſcendite in Geth Palæſthinorum: & ad optima quæque regna horum: ſi latior terminus eorum termino veſtro eſt.

3 Qui ſeparati eſtis in diem malum: & appropinquatis ſolio iniquitatis.

4 Qui dormitis in lectis eburneis, & laſcivitis in ſtratis veſtris: qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti.

5 Qui canitis ad vocem pſalterij: ſicut David putaverunt ſe habere vaſa cantici.

6 Bibentes vinum in phialis, & optimo unguento delibuti: & nihil patiebantur ſuper contritione Joſeph. B

7 Quaproter nunc migrabunt in capite tranſmigrantium: & auferetur factio laſcivientium.

8 * Juravit Dominus Deus in anima ſua, dicit Dominus Deus exercituum: Deteſtor ego ſuperbiam Jacob, & domos ejus odi, & tradam civitatem cum habitatoribus ſuis. *Ier. 51. b. 14.

9 Quòd ſi reliqui fuerint decem viri in domo una, & ipſi morientur.

10 Et tollet eum propinquus ſuus, & comburet eum, ut efferat oſſa de domo: & dicet ei, qui in penetralibus domus eſt: Nũquid adhuc eſt penes te? C

11 Et reſpondebit: Finis eſt. Et dicet ei: Tace, & non recorderis nominis Domini.

12 Quia ecce Dominus mandabit, & percutiet domum majorem ruinis, & domum minorem ſciſſionibus.

13 Numquid currere queunt in petris equi, aut arari poteſt in bubalis, quoniam convertiſtis in amaritudinem judicium, & fructum juſtitiæ in abſinthium? D

14 Qui lætamini in nihilo: qui dicitis: Numquid non in fortitudine noſtra aſſũpſimus nobis cornua?

15 Ecce enim ſuſcitabo ſuper vos domus Iſraël, dicit Dñs Deus exercituum, gentem: & conteret vos ab introitu Emath uſque ad torrentem deſerti.

Caput VII.

Deprecatur Propheta pœnas quas videt immittere; & Dominus comminatur captivitatem, quam Amos ſub parabola trullæ cæmentarij vaticinatur, adverſante licet Amaſia ſacerdote Bethel: qui coram rege Iſraël accuſat Amos, ſuadens ipſi Amos ut eat prophetatum in terram Iuda: ſed oſtendit ſe factum à Domino prophetam ut ſuper Iſrael prophetaret, qui & Amaſiæ & Iſraëlis vaticinatur afflictiones.

1 HÆc oſtendit mihi Dñs Deus: & ecce fictor locuſtæ in principio germinantium ſerotini imbris, & ecce ſerotinus poſt tonſionem regis. A

2 Et factum eſt: cùm conſummaſſet comedere herbam terræ, dixit: Domine Deus propitius eſto, obſecro: quis ſuſcitabit Jacob, quia parvulus eſt?

3 Miſertus eſt Dominus ſuper hoc: Non erit, dixit Dominus.

4 Hæc oſtendit mihi Dominus Deus: & ecce vocabat judicium ad ignem Dominus Deus: & devoravit abyſſum multã, & comedit ſimul partem.

5 Et dixi: Domine Deus quieſce obſecro: quis ſuſcitabit Jacob, quia parvulus eſt?

6 Miſertus eſt Dominus ſuper hoc: Sed & iſtud non erit, dixit Dominus Deus.

7 Hæc oſtendit mihi Dominus: & ecce Dominus ſtans ſuper murum litum, & in manu ejus trulla cæmentarij. B

8 Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Amos? Et dixi: Trullam cæmentarij. Et dixit Dominus: Ecce ego ponam trullam in medio populi mei Iſraël: non adjiciam ultrà ſuperinducere eum.

9 Et demolientur excelſa idoli, & ſanctificationes Iſraël deſolabuntur: & conſurgam ſuper domum Jeroboam in gladio.

10 Et miſit Amaſias ſacerdos Bethel ad Jeroboam regem Iſraël, dicens: Rebellavit contra te Amos in medio domus Iſraël: non poterit terra C

ſuſtinere

Digitized by Google

ſuſtinere univerſos ſermones ejus.
11 Hæc enim dicit Amos: In gladio morietur
Jeroboam, & Iſraël captivus migrabit de terra ſua:
12 Et dixit Amaſias ad Amos: Qui vides, gra-
dere, fuge in terram Juda: & comede ibi panem,
& prophetabis ibi.
13 Et in Bethel non adjicies ultrà ut prophetes:
quia ſanctificatio regis eſt, & domus regni eſt.
D 14 Reſponditque Amos, & dixit ad Amaſiam:
Non ſum propheta, & non ſum filius prophetæ:
ſed armentarius ego ſum vellicans ſycomoros.
15 Et tulit me Dominus cùm ſequerer gregem:
& dixit Dominus ad me: Vade propheta ad po-
pulum meum Iſraël.
16 Et nunc audi verbum Domini: Tu dicis:
Non prophetabis ſuper Iſraël, & non ſtillabis ſu-
per domum idoli.
17 Propter hoc, hæc dicit Dominus: Uxor tua
in civitate fornicabitur: & filij tui & filiæ tuæ in
gladio cadent, & humus tua funiculo metie-
tur: & tu in terra polluta morieris, & Iſraël capti-
vus migrabit de terra ſua.

Caput VIII.

*Amos ſub parabola uncini pomorum prophetat finem im-
minere regni Iſraël, propter pauperum oppreſſiones: acerbita-
tem verò imminentis calamitatis explicat: ac feſtivitates eorum
dicit in luctum convertendas, famémque verbi Dei futuram de-
nuntiat.*

A 1 HÆc oſtendit mihi Dominus Deus: & ecce
uncinus pomorum.
2 Et dixit: Quid tu vides Amos? Et dixi: Un-
cinum pomorum. Et dixit Dominus ad me: Venit
finis ſuper populum meum Iſraël: non adjiciam
ultrà ut pertranſeam eum.
3 Et ſtridebunt cardines templi in die illa, dicit
Dominus Deus: multi morientur: in omni loco
projicietur ſilentium.
4 Audite hoc qui conteritis pauperem, & defi-
cere facitis egenos terræ,
B 5 Dicentes: Quando tranſibit menſis, & ve-
numdabimus merces; & ſabbatum, & aperiemus
frumentum: ut imminuamus menſuram, & au-
geamus ſiclum, & ſupponamus ſtateras doloſas,
6 Ut poſſideamus in argento egenos & paupe-
res pro calceamentis, & quiſquilias frumenti ven-
damus?
7 Juravit Dominus in ſuperbiam Jacob: Si obli-
tus fuero uſque ad finem omnia opera eorum.
C 8 Numquid ſuper iſto non commovebitur ter-
ra, & lugebit omnis habitator ejus: & aſcendet
quaſi fluvius univerſus, & ejicietur, & defluet
quaſi rivus Ægypti?
9 Et erit in die illa, dicit Dominus Deus: occi-
det ſol in meridie, & tenebreſcere faciam terram
in die luminis:
*Tob. 2. b. 6. 10 *Et convertam feſtivitates veſtras in luctum,
1. Mach. & omnia cantica veſtra in planctum: & inducam
1. c. 41. ſuper omne dorſum veſtrum ſaccum, & ſuper om-
ne caput calvitium: & ponam eam quaſi luctum
unigeniti, & noviſſima ejus quaſi diem amarum.
D 11 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mittam
famem in terram: non famem panis, neque ſitim
aquæ, ſed audiendi verbum Domini.
12 Et commovebuntur à Mari uſque ad mare, &
ab Aquilone uſque ad Orientem: circuibunt quæ-
rentes verbum Domini, & non invenient.
13 In die illa deficient virgines pulchræ, & ado-
leſcentes in ſiti.
14 Qui jurant in delicto Samariæ, & dicunt:
Vivit Deus tuus Dan, & vivit via Berſabee: &
cadent, & non reſurgent ultrà.

Caput IX.

*Vaſtaturum ſe dicit Dominus impios, ſic ut nulli pateat effu-
gium; poſteà tamen ſuſcitabit tabernaculum David, & captivi-
tatem filiorum Iſraël convertet cum magna ipſorum felicitate.*

1 VIdi Dominum ſtantem ſuper altare, & di- A
xit: Percute cardinem, & commoveantur
ſuperliminaria: avaritia enim in capite omnium, &
noviſſimum eorum in gladio interficiam: non erit
fuga eis. Fugiēt, & non ſalvabitur ex eis qui fugerit.
2 * Si deſcenderint uſque ad infernum, inde *Pſ. 138.
manus mea educet eos: & ſi aſcenderint uſque in b. 8.
cælum, inde detraham eos.
3 Et ſi abſconditi fuerint in vertice Carmeli, in-
de ſcrutans auferam eos: & ſi celaverint ſe ab
oculis meis in profundo maris, ibi mandabo ſer-
penti, & mordebit eos.
4 Et ſi abierint in captivitatem coram inimicis
ſuis, ibi mandabo gladio, & occidet eos: & *ponam *Ier. 44.
oculos meos ſuper eos in malum, & non in bonum. c. 11.
5 Et Dominus Deus exercituum, qui tangit ter- B
ram, & tabeſcet: & lugebunt omnes habitantes
in ea: & aſcendet ſicut rivus omnis, & defluet ſi-
cut fluvius Ægypti.
6 Qui ædificat in cælo aſcenſionem ſuam, &
faſciculum ſuum ſuper terram fundavit: * qui vo- *Sup. 5.
cat aquas maris, & effundit eas ſuper faciem terræ, b. 8.
Dominus nomen ejus.
7 Numquid non ut filij Æthiopum vos eſtis
mihi, filij Iſraël, ait Dominus? numquid non
Iſraël aſcendere feci de Terra Ægypti: & Palæ-
ſthinos de Cappadocia, & Syros de Cyrene?
8 Ecce oculi Domini Dei ſuper regnū peccans, C
& conteram illud à facie terræ: Verumtamen con-
terens non conterā domum Jacob, dicit Dominus.
9 Ecce enim mandabo ego, & concutiam in om-
nibus gentibus domum Iſraël, ſicut concutitur tri-
ticū in cribro: & non cadet lapillus ſuper terram.
10 In gladio morientur omnes peccatores po-
puli mei: qui dicunt: Non appropinquabit, &
non veniet ſuper nos malum.
11 In die illa * ſuſcitabo tabernaculum David, *1. Act.
quod cecidit: & reædificabo aperturas murorum 15. c. 16.
ejus, & ea quæ corruerant inſtaurabo: & reædi-
ficabo illud ſicut in diebus antiquis.
12 Ut poſſideant reliquias Idumææ, & omnes
nationes, eò quòd invocatum ſit nomen meum
ſuper eos: dicit Dominus faciens hæc.
13 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & com- D
prehendet arator meſſorem, & calcator uvæ mit-
tentem ſemen: * ſtillabunt montes dulcedinem, *Ioel. 3.
& omnes colles culti erunt. d. 18.
14 Et convertam captivitatem populi mei Iſraël:
& ædificabunt civitates deſertas, & inhabitabunt:
& plantabunt vineas, & bibent vinum earum: &
facient hortos, & comedent fructus eorum.
15 Et plantabo eos ſuper humum ſuam: & non
evellam eos ultrà de terra ſua, quam dedi eis, dicit
Dominus Deus tuus.

PROPHE

Digitized by Google

PROPHETIA ABDIÆ.

*Vaticinatur exitium adverſus Idumæos qui affligebant ac ſub-
ſannabant filios Iſraël : qui tamen reducti , dominium accipient
in eos qui ipſos afflixerant.*

1 VISIO Abdiæ. Hæc dicit
A Dominus Deus ad Edom :
Jer. 49. c. 14. * Auditum audimus à Do-
mino , & legatum ad gentes
miſit : Surgite, & conſurga-
mus adverſus eum in præ-
lium.
2 Ecce parvulum dedi te in Gentibus:contem-
ptibilis tu es valdè.
3 Superbia cordis tui extulit te habitantem in
B ſciſſuris petrarum,exaltantem ſolium tuum,qui di-
cis in corde tuo : Quis detrahet me in terram ?
4 Si exaltatus fueris ut aquila , & ſi inter ſide-
ra poſueris nidum tuum : inde detraham te , dicit
Dominus.
5 Si fures introiſſent ad te , ſi latrones per no-
ctem , quomodo conticuiſſes ? nónne furati eſſent
ſufficientia ſibi?ſi vindemiatores introiſſent ad te,
numquid ſaltem racemum reliquiſſent tibi?
6 Quomodo ſcrutati ſunt Eſau,inveſtigaverunt
abſcondita ejus?
7 Uſque ad terminum emiſerunt te : omnes vi-
C ri fœderis tui illuſerunt tibi : invaluerunt adver-
ſum te viri pacis tuæ : qui comedunt tecum , po-
nent inſidias ſubter te : non eſt prudentia in eo.
8 * Numquid non in die illa,dicit Dominus,per-
** Iſai. 29. c. 14. 1. Cor. 1. c. 19.* dam ſapientes de Idumæa,& prudentiam de mon-
te Eſau ?
9 Et timebunt fortes tui à Meridie, ut intereat
vir de monte Eſau.
** Gen. 27. g. 42.* 10 * Propter interfectionem , & propter ini-
quitatem in fratrem tuum Jacob , operiet te con-
fuſio , & peribis in æternum.
D 11 In die cùm ſtares adverſus eum , quando
capiebant alieni exercitum ejus , & extranei in-
grediebantur portas ejus,& ſuper Jeruſalem mitte-
bant ſortem : tu quoque eras quaſi unus ex eis.
12 Et non deſpicies in die fratris tui,in die pe-
regrinationis ejus : & non lætaberis ſuper filios
Juda in die perditionis eorum : & non magnifica-
bis os tuum in die anguſtiæ.
13 Neque ingredieris portam populi mei in die E
ruinæ eorum : neque deſpicies & tu in malis ejus
in die vaſtitatis illius : & non emittêris adverſus
exercitum ejus in die vaſtitatis illius.
14 Neque ſtabis in exitibus ut interficias eos
qui fugerint : & non concludes reliquos ejus in
die tribulationis.
15 Quoniam juxtà eſt dies Domini ſuper om-
nes gentes : ſicut feciſti , fiet tibi : retributionem
tuam convertet in caput tuum.
16 Quomodo enim bibiſtis ſuper montem ſan- F
ctum meum , bibent omnes Gentes jugiter : &
bibent,& abſorbebunt , & erunt quaſi non ſint.
17 Et in monte Sion erit ſalvatio , & erit ſan-
ctus : & poſſidebit domus Jacob eos qui ſe poſſe-
derant.
18 Et erit domus Jacob ignis , & domus Joſeph
flamma, & domus Eſau ſtipula : & ſuccendentur
in eis, & devorabunt eos : & non erunt reliquiæ
domus Eſau , quia Dominus locutus eſt.
19 Et hereditabunt hi qui ad Auſtrùm ſunt , G
montem Eſau,& qui in campeſtribus Philiſthiim:
& poſſidebunt regionem Ephraim , & regionem
Samariæ : & Benjamin poſſidebit Galaad.
20 Et tranſmigratio exercitus hujus filiorum
Iſraël, omnia loca Chananæorum uſque ad Sare-
ptam : & tranſmigratio Jeruſalem,quæ in Boſpho-
ro eſt , poſſidebit civitates Auſtri.
21 Et aſcendent ſalvatores in montem Sion ju-
dicare montem Eſau : & erit Domino regnum.

PROPHETIA JONÆ.

CAPUT PRIMUM.

*Ionas à Domino miſſus ut in Ninive prædicaret, navigio fugit
in Tharſis à facie Domini : quo immittente in navim tempeſta-
tem , jactiſque ſortibus , deprehenſus Ionas in mare mittitur,
ceſſátque tempeſtas.*

A 1 ET factum eſt verbum Do-
mini ad Jonam filium Ama-
thi , dicens :
2 Surge, & vade in Nini-
ven civitatem grandem , &
prædica in ea : quia aſcendit
malitia ejus coram me.
3 Et ſurrexit Jonas,ut fugeret in Tharſis à facie
Domini,& deſcendit in Joppen,& invenit navem
euntem in Tharſis : & dedit naulum ejus, & deſ-
cendit in eam ut iret cum eis in Tharſis à facie
Domini.
B 4 Dominus autem miſit ventum magnum in
mare : & facta eſt tempeſtas magna in mari , &
navis periclitabatur conteri.
5 Et timuerunt nautæ , & clamaverunt viri ad
deum ſuum : & miſerunt vaſa , quæ erant in navi,
in mare,ut alleviaretur ab eis : & Jonas deſcendit
ad interiora navis, & dormiebat ſopore gravi.
6 Et acceſſit ad eum gubernator,& dixit ei:Quid
tu ſopore deprimeris?ſurge,invoca Deum tuum,ſi
fortè recogitet Deus de nobis,& non pereamus.
7 Et dixit vir ad collegam ſuum:Venite,& mit- C
tamus ſortes, & ſciamus quare hoc malum ſit no-
bis.Et miſerunt ſortes:& cecidit ſors ſuper Jonam.
8 Et dixerunt ad eum : Indica nobis cujus cau-
ſa malum iſtud ſit nobis : quod eſt opus tuum?quę
terra tua, & quò vadis ? vel ex quo populo es tu ?
9 Et dixit ad eos : Hebræus ego ſum , & Do-
minum Deum cæli ego timeo , qui fecit mare &
aridam.

Digitized by Google

10 Et timuerunt viri timore magno, & dixerunt
ad eum: Quid hoc feciſti? (cognoverunt enim
viri quòd à facie Domini fugeret, quia indicave-
rat eis.)
11 Et dixerunt ad eum: Quid faciemus tibi, &
ceſſabit mare à nobis? quia mare ibat, & intumeſ-
cebat.
D 12 Et dixit ad eos: Tollite me, & mittite in mare,
& ceſſabit mare à vobis: ſcio enim ego quoniam
propter me tempeſtas hęc grandis venit ſuper vos.
13 Et remigabant viri ut reverterentur ad ari-
dam, & non valebant: quia mare ibat, & intu-
meſcebat ſuper eos.
14 Et clamaverunt ad Dominum, & dixerunt:
Quæſumus Domine, ne pereamus in anima viri
iſtius, & ne des ſuper nos ſanguinem innocen-
tem: quia tu Domine, ſicut voluiſti, feciſti.
15 Et tulerunt Jonam, & miſerunt in mare: &
ſtetit mare à fervore ſuo.
16 Et timuerunt viri timore magno Dominũ, &
immolaverunt hoſtias Domino, & voverunt vota.

Caput II.

Ionas à ceto quem Dominus præparaverat abſorptus fuit in eo tribus diebus & tribus noctibus, cùmque de ventre ejus oraſſet Dominum, ipſius juſſu in aridam evomitur.

A 1 ET præparavit Dominus piſcem grandem ut
*Matt. 12.c.40. 16.a.4. Luc.11. d.30. 1.Cor.15. a.4. deglutiret Jonam: * & erat Jonas in ventre
piſcis tribus diebus, & tribus noctibus.
2 Et oravit Jonas ad Dominum Deum ſuum de
ventre piſcis.
3 Et dixit: * Clamavi de tribulatione mea ad
*Pſ.119. a.1. Dominum, & exaudivit me: de ventre inferi cla-
mavi, & exaudiſti vocem meam.
B 4 Et projeciſti me in profundum in corde ma-
ris, & flumen circumdedit me: omnes gurgites
tui, & fluxus tui ſuper me tranſierunt.
5 Et ego dixi: Abjectus ſum à conſpectu ocu-
lorum tuorum: verumtamen rurſus videbo tem-
plum ſanctum tuum:
*Pſ.68. a.2. 6 *Circumdederunt me aquæ uſque ad animam:
abyſſus vallavit me: pelagus operuit caput meum.
7 Ad extrema montium deſcendi: terræ vectes
concluſerunt me in æternum: & ſublevabis de
corruptione vitam meam, Domine Deus meus.
8 Cùm anguſtiaretur in me anima mea, Domi-
ni recordatus ſum: ut veniat ad te oratio mea ad
templum ſanctum tuum.
9 Qui cuſtodiunt vanitates fruſtrà, miſericor-
diam ſuam derelinquunt.
10 Ego autem in voce laudis immolabo tibi:
quæcumque vovi, reddam pro ſalute Domino.
11 Et dixit Dominus piſci: & evomuit Jonam
in aridam.

Caput III.

Rurſum miſſus Ionas ad Ninivitas prædicit civitatis ſubverſionem: illis autem ad Deum converſis, & magna pœnitentiæ ſigna oſtendentibus, parcit Dominus civitati.

A 1 ET factum eſt verbum Domini ad Jonam ſe-
cundò, dicens:
2 Surge, & vade in Niniven civitatem magnã: &
prædica in ea prędicationẽ, quam ego loquor ad te.
3 Et ſurrexit Jonas, & abiit in Niniven juxta
verbum Domini: & Ninive erat civitas magna
itinere trium dierum.
4 Et cœpit Jonas introire in civitatem itinere B
dici unius: & clamavit, & dixit: Adhuc quadra-
ginta dies, & Ninive ſubvertetur.
5 * Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum: & *Matt. 12.d.41.
prædicaverunt jejunium, & veſtiti ſunt ſaccis à Luca 11.
majore uſque ad minorem. d.32.
6 Et pervenit verbum ad regem Ninive: & ſur-
rexit de ſolio ſuo, & abjecit veſtimentum ſuum
à ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere.
7 Et clamavit, & dixit in Ninive ex ore regis
& principum ejus, dicens: Homines, & jumenta,
& boves, & pecora non guſtent quidquam: nec
paſcantur, & aquam non bibant.
8 Et operiantur ſaccis homines, & jumenta, & C
clament ad Dominum in fortitudine, & conver-
tatur vir à via ſua mala, & ab iniquitate, quæ eſt
in manibus eorum.
9 * Quis ſcit ſi convertatur & ignoſcat Deus: *Ier. 18. b.11.
& revertatur à furore iræ ſuæ, & non peribimus? Ioel 2.
10 Et vidit Deus opera eorum, quia converſi ſunt c.14.
de via ſua mala: & miſertus eſt Deus ſuper malitiã,
quam locutus fuerat ut faceret eis, & non fecit.

Caput IV.

Afflictus Ionas quia vaticinium ſuum adverſus Ninivem videbat non impleri, mortem optat: verùm à Domino corripitur, qui injuſtam ipſius indignationem convincit, quòd putaret ſe rectè dolere de areſacta hedera, & tamen noluerit Dominum parcere Ninive civitati maximæ, in qua erant plus quàm 120000. eorum qui non peccaverant.

1 ET afflictus eſt Jonas afflictione magna, & ira- A
tus eſt:
2 Et oravit ad Dominum, & dixit: Obſecro
Domine, numquid non hoc eſt verbum meum,
cùm adhuc eſſem in terra mea? propter hoc præ-
occupavi ut fugerem in Tharſis. * ſcio enim quia *Pſ.85. a.5.
tu Deus clemens & miſericors es, patiens & mul- Ioel 2.
tæ miſerationis, & ignoſcens ſuper malitia. c.13.
3 Et nunc Domine tolle quæſo animam meam B
à me: quia melior eſt mihi mors quàm vita.
4 Et dixit Dominus: Putáſne benè iraſceris tu?
5 Et egreſſus eſt Jonas de civitate, & ſedit con-
tra Orientem civitatis: & fecit ſibimet umbracu-
lum ibi, & ſedebat ſubter illud in umbra, donec
videret quid accideret civitati.
6 Et præparavit Dominus Deus hederam, & C
aſcendit ſuper caput Jonæ, ut eſſet umbra ſuper ca-
put ejus, & protegeret eum (laboraverat enim) &
lætatus eſt Jonas ſuper hedera, lætitia magna.
7 Et paravit Deus vermem aſcenſu diluculi in
craſtinum: & percuſſit hederam, & exaruit.
8 Et cùm ortus fuiſſet ſol, præcepit Dominus
vento calido & urenti: & percuſſit ſol ſuper caput
Jonæ, & æſtuabat: & petivit animæ ſuæ ut more-
retur, & dixit: Melius eſt mihi mori, quàm vivere. D
9 Et dixit Dominus ad Jonam: Putáſne benè
iraſceris tu ſuper hedera? Et dixit: Benè iraſcor
ego uſque ad mortem.
10 Et dixit Dominus: Tu doles ſuper hederam,
in qua non laboraſti, neque feciſti ut creſceret:
quæ ſub una nocte nata eſt, & ſub una nocte pe-
riit.
11 Et ego non parcam Ninive civitati magnæ,
in qua ſunt plus quàm centum viginti millia ho-
minum, qui neſciunt quid ſit inter dexteram &
ſiniſtram ſuam, & jumenta multa.

PROPHE

Digitized by Google

PROPHETIA MICHÆÆ.

Caput Primum.

Quo tempore Michæas prophetaverit : comminatur Samariæ & Ieruſalem exitium & captivitatem propter idololatriam ipſorum : quos plangit Propheta & ad planctum provocat.

A 1 VERBUM Domini quod factum eſt ad Michæam Moraſthiten, in diebus Joathan, Achaz, & Ezechiæ, regum Juda ; quod vidit ſuper Samariam, & Jeruſalem.

2 * Audite populi omnes, & attendat terra, & plenitudo ejus : & ſit Dominus Deus vobis in teſtem, Dominus de templo ſancto ſuo.

*Deut. 32.a.1. Iſa. 1. a.2.

3 * Quia ecce Dominus egredietur de loco ſuo: & deſcendet, & calcabit ſuper excelſa terræ.

* Iſa.26. d.21.

B 4 Et conſumentur montes ſubtus eum : & valles ſcindentur ſicut cera à facie ignis, & ſicut aquæ, quæ decurrunt in præceps.

5 In ſcelere Jacob omne iſtud, & in peccatis domus Iſraël. quod ſcelus Jacob ? nónne Samaria? & quæ excelſa Judæ ? nónne Jeruſalem ?

6 Et ponam Samariam quaſi acervum lapidum in agro cùm plantatur vinea : & detraham in vallem lapides ejus, & fundamenta ejus revelabo.

7 Et omnia ſculptilia ejus concidentur, & omnes mercedes ejus comburentur igne, & omnia idola ejus ponam in perditionem : quia de mercedibus meretricis congregata ſunt, & uſque ad mercedem meretricis revertentur.

C 8 Super hoc plangam, & ululabo : vadam ſpoliatus, & nudus : faciam planctum velut draconum, & luctum quaſi ſtruthionum.

9 Quia deſperata eſt plaga ejus, quia venit uſque ad Judam, tetigit portam populi mei uſque ad Jeruſalem.

10 In Geth nolite annuntiare, lacrymis ne ploretis, in domo Pulveris pulvere vos conſpergite.

11 Et tranſite vobis habitatio Pulchra, confuſa ignominia: non eſt egreſſa quæ habitat in exitu : planctum Domus vicina accipiet ex vobis, quæ ſtetit ſibimet.

12 Quia infirmata eſt in bonum, quæ habitât in amaritudinibus : quia deſcendit malum à Domino in portam Jeruſalem.

D 13 Tumultus quadrigæ ſtuporis habitanti Lachis: principium peccati eſt filiæ Sion, quia in te inventa ſunt ſcelera Iſraël.

14 Propterea dabit emiſſarios ſuper hereditatem Geth : domus mendacij in deceptionem regibus Iſraël.

15 Adhuc heredem adducam tibi quæ habitas in Mareſa : uſque ad Odollam veniet gloria Iſraël.

16 Decalvare, & tondere ſuper filios deliciarum tuarum : dilata calvitium tuum ſicut aquila : quoniam captivi ducti ſunt ex te.

Caput II.

Propheta populi ſui multiplicem injuſtitiam, aliáque peccata recenſens, prædicit vindictam & captivitatem ipſi imminere ; & ob id lugens, reliquiarum futuram congregationem denuntiat.

1 VÆ qui cogitatis inutile, & operamini malũ in cubilibus veſtris : in luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum eſt manus eorũ. A

2 Et concupierunt agros, & violenter tulerunt, & rapuerunt domos : & calumniabantur virum, & domum ejus ; virum & hereditatem ejus.

3 Idcircò hæc dicit Dominus : Ecce ego cogito ſuper familiam iſtam malum : unde non auferetis colla veſtra, & non ambulabitis ſuperbi, quoniam tempus peſſimum eſt.

4 In die illa ſumetur ſuper vos parabola, & cantabitur canticum cum ſuavitate, dicentium : Depopulatione vaſtati ſumus : pars populi mei commutata eſt : quomodo recedet à me, cùm revertatur, qui regiones noſtras dividat ? B

5 Propter hoc non erit tibi mittens funiculum ſortis in cœtu Domini.

6 Ne loquamini loquentes : Non ſtillabit ſuper iſtos, non comprehendet confuſio.

7 Dicit domus Jacob: Numquid abbreviatus eſt ſpiritus Dñi, aut tales ſũt cogitationes ejus? Nónne verba mea bona ſunt cum eo, qui rectè graditur ?

8 Et è contrario populus meus in adverſarium conſurrexit : deſuper tunica pallium ſuſtuliſtis: & eos, qui tranſibant ſimpliciter, convertiſtis in bellum. C

9 Mulieres populi mei ejeciſtis de domo deliciarum ſuarum : à parvulis earum tuliſtis laudem meam in perpetuum.

10 Surgite, & ite, quia non habetis hîc requiem: propter immunditiam ejus corrumpetur putredine peſſima.

11 Utinam non eſſem vir habens ſpiritum, & mendacium potiùs loquerer : ſtillabo tibi in vinum, & in ebrietatem : & erit ſuper quem ſtillatur populus iſte. D

12 Congregatione congregabo Jacob totum te: in unum conducam reliquias Iſraël, pariter ponam illum quaſi gregem in ovili, quaſi pecus in medio caularũ, tumultuabũtur à multitudine hominum.

13 Aſcendet enim pandens iter ante eos : divident, & tranſibunt portam, & ingredientur per eam : & tranſibit rex eorum coram eis, & Dominus in capite eorum.

Caput III.

Propter peccata principum, judicum, pſeudoprophetarum ac ſacerdotum populi Iſraël, comminatur Dominus gravem ultionem & Ieroſolymæ deletionem.

1 ET dixi: Audite principes Jacob, & duces domus Iſraël : Numquid non veſtrum eſt ſcire judicium, A

2 Qui odio habetis bonum, & diligitis malum: qui violenter tollitis pelles eorum deſuper eis, & carnem eorum deſuper oſſibus eorum ?

3 Qui comederunt carnem populi mei, & pellem eorum deſuper excoriaverunt : & oſſa eorum

Digitized by Google

confregerunt, & conciderunt ſicut in lebête, &
B quaſi carnem in medio ollæ.
4 Tunc clamabunt ad Dominum, & non exaudiet eos: & abſcondet faciem ſuam ab eis in tempore illo, ſicut nequiter egerunt in adinventionibus ſuis.

5 Hæc dicit Dominus ſuper prophetas, qui ſeducunt populum meum, qui mordent dentibus ſuis, & prædicant pacem: & ſi quis non dederit in ore eorum quippiam, ſanctificant ſuper eum prælium.

6 Propterea nox vobis pro viſione erit, & tenebræ vobis pro divinatione: & occumbet ſol ſuper
C prophetas, & obtenebrabitur ſuper eos dies.
7 Et confundentur qui vident viſiones, & confundentur divini: & operient omnes vultus ſuos, quia non eſt reſponſum Dei.

8 Verumtamen ego repletus ſum fortitudine ſpiritus Domini, judicio, & virtute: ut annuntiem Jacob ſcelus ſuum, & Iſraël peccatum ſuum.

9 Audite hoc principes domus Jacob, & judices domus Iſraël: quia abominamini judicium, & omnia recta pervertitis.

10 Qui ædificatis Sion in ſanguinibus, & Jeruſalem in iniquitate.

* Ezec. 22. ſ. 27. Soph. 3. a. 3.

11 * Principes ejus in muneribus judicabant, & ſacerdotes ejus in mercede docebant, & pro-
D phetæ ejus in pecunia divinabant: & ſuper Dominum requieſcebant, dicentes: Numquid non Dominus in medio noſtrûm? non venient ſuper nos mala.

* Jer. 26. f. 18.

12 Propter hoc, cauſa veſtri, * Sion quaſi ager arabitur, & Jeruſalem quaſi acervus lapidum erit, & mons templi in excelſa ſilvarum.

CAPUT IV.

Tempore gratiæ plurimæ nationes accedent ad Eccleſiam & cultum Dei, cum magna ſecuritate: conſolatur Sion quòd de captivitate ſit à Domino redimenda, ut ſe de ſuis inimicis ulciſcatur.

* Iſa. 2. a. 2.

A 1 ET erit: * In noviſſimo dierum erit mons domus Domini præparatus in vertice montium, & ſublimis ſuper colles: & fluent ad eum populi.

2 Et properabunt gentes multæ, & dicent: Venite, aſcendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob: & docebit nos de viis ſuis, & ibimus in ſemitis ejus: quia de Sion egredietur lex, & verbum Domini de Jeruſalem.

B 3 Et judicabit inter populos multos, & corripiet gentes fortes uſque in longinquum: & concident gladios ſuos in vomeres, & haſtas ſuas in ligones: non ſumet gens aderſus gentem gladium: & non diſcent ultrà belligerare.

4 Et ſedebit vir ſubtus vitem ſuam, & ſubtus ficum ſuam, & non erit qui deterreat: quia os Domini exercituum locutum eſt.

5 Quia omnes populi ambulabunt unuſquiſque in nomine Dei ſui: nos autem ambulabimus in nomine Domini Dei noſtri in æternum & ultrà.

6 In die illa, dicit Dominus, congregabo claudicantem: & eam, quam ejeceram, colligam; & quam afflixeram:

* Soph. 3. d. 19.

7 * Et ponam claudicantem in reliquias: & eam, quæ laboraverat, in gentem robuſtam: * & regnabit Dominus ſuper eos in monte Sion, ex hoc nunc & uſque in æternum.

* Dan. 7. d. 14. Lucæ 1. d. 32.

8 Et tu turris gregis nebuloſa filiæ Sion uſque C
ad te veniet, & veniet poteſtas prima regnum filiæ Jeruſalem.

9 Nunc quare mœrore contraheris? numquid rex non eſt tibi, aut conſiliarius tuus periit, quia comprehendit te dolor ſicut parturientem?

10 Dole, & ſatage filia Sion quaſi parturiens: quia nunc egredieris de civitate, & habitabis in regione, & venies uſque ad Babylonem: ibi liberaberis, ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum.

11 Et nunc congregatæ ſunt ſuper te gentes multæ, quæ dicunt: Lapidetur: & aſpiciat in Sion oculus noſter.

12 Ipſi autem non cognoverunt cogitationes D
Domini, & non intellexerunt conſilium ejus: quia congregavit eos quaſi fœnum areæ.

13 Surge, & tritura filia Sion: quia cornu tuum ponam ferreum, & ungulas tuas ponam æreas: & comminues populos multos, & interficies Domino rapinas eorum, & fortitudinem eorum Domino univerſæ terræ.

CAPUT V.

Imminens urbis Ieruſalem vaſtatio oſtenditur, & Chriſtus in Bethlehem naſciturus: reliquiæ Iſraël exaltabuntur, devictis inimicis, & ablata ab ipſis idololatria.

1 NUnc vaſtaberis filia latronis: obſidionem A
poſuerunt ſuper nos, in virga percutient maxillam judicis Iſraël:

* Matt. 2. a. 6. Ioan. 7. f. 42.

2 * Et tu BETHLEHEM Ephrata parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egredietur qui ſit dominator in Iſraël, & egreſſus ejus ab initio, à diebus æternitatis.

3 Propter hoc dabit eos uſque ad tempus, in quo parturiens pariet: & reliquiæ fratrum ejus convertentur ad filios Iſraël.

4 Et ſtabit, & paſcet in fortitudine Domini, in ſublimitate nominis Domini Dei ſui: & convertentur, quia nunc magnificabitur uſque ad terminos terræ.

5 Et erit iſte pax: cùm venerit Aſſyrius in ter- B
ram noſtram, & quando calcaverit in domibus noſtris: & ſuſcitabimus ſuper eum ſeptem paſtores, & octo primates homines.

6 Et paſcent terram Aſſur in gladio, & terram Nemrod in lanceis ejus: & liberabit ab Aſſur cùm venerit in terram noſtram, & cùm calcaverit in finibus noſtris.

7 Et erunt reliquiæ Jacob in medio populorum C
multorum quaſi ros à Domino, & quaſi ſtillæ ſuper herbam, quæ non expectat virum, & non præſtolatur filios hominum.

8 Et erunt reliquiæ Jacob in Gentibus in medio populorum multorum, quaſi leo in jumentis ſilvarum, & quaſi catulus leonis in gregibus pecorum: qui cùm tranſierit, & conculcaverit, & ceperit, non eſt qui eruat.

9 Exaltabitur manus tua ſuper hoſtes tuos, & omnes inimici tui interibunt.

10 Et erit in die illa, dicit Dominus: Auferã equos D
tuos de medio tui, & diſperdam quadrigas tuas.

11 Et

Digitized by Google

11 Et perdam civitates terræ tuæ, & deſtruam
omnes munitiones tuas, & auferam maleficia de
manu tua, & divinationes non erunt in te.
12 Et perire faciam ſculptilia tua, & ſtatuas
tuas de medio tui: & non adorabis ultrà opera
manuum tuarum.
13 Et evellam lucos tuos de medio tui:& conteram civitates tuas.
14 Et faciam in furore & in indignatione ultionem in omnibus gentibus, quæ non audierunt.

Caput VI.

Diſceptat Dominus cum ingratis, recenſens collata illis beneficia, indicans etiam quid ſit bonum, & quid Dominus à populo ſuo requirat: ſed propter injuſtitiam aliaque ſcelera filiorum Iſraël comminatur eis Dominus varias afflictiones.

A 1 AUdite quæ Dominus loquitur: Surge, contende judicio adverſum montes,& audiant
colles vocem tuam.
2 Audiant montes judicium Domini, & fortia
fundamenta terræ: quia judicium Domini cum
populo ſuo, & cum Iſraël dijudicabitur.
*Ier. 2. a. 5. 3 * Popule meus quid feci tibi, aut quid moleſtus fui tibi? reſponde mihi.
4 Quia eduxi te de Terra Ægypti, & de domo ſervientium liberavi te: & miſi ante faciem
tuam Moyſen, & Aaron, & Mariam?
B 5 * Popule meus memento quæſo quid cogitaverit Balach rex Moab, & quid reſponderit ei Balaam filius Beor, de Setim uſque ad Galgalam, ut
cognoſceres juſtitias Domini. *Num. 22. & 23.
6 Quid dignum offeram Domino? curvabo
genu Deo excelſo? numquid offeram ei holocautomata, & vitulos anniculos?
7 Numquid placari poteſt Dominus in millibus
arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium? numquid dabo primogenitum meum pro
ſcelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ?
8 Indicabo tibi ô homo quid ſit bonum, &
quid Dominus requirat à te: Utique facere judicium, & diligere miſericordiam,& ſollicitum ambulare cum Deo tuo.
C 9 Vox Domini ad civitatem clamat, & ſalus
erit timentibus nomen tuum: Audite tribus, &
quis approbabit illud?
10 Adhuc ignis in domo impij theſauri iniquitatis, & menſura minor iræ plena.
11 Numquid juſtificabo ſtateram impiam, &
ſacculi pondera doloſa?
12 In quibus divites ejus repleti ſunt iniquitate,& habitantes in ea loquebantur mendacium, &
lingua eorum fraudulenta in ore eorum.
13 Et ego ergo cœpi percutere te perditione
ſuper peccatis tuis.
D 14 Tu comedes, & non ſaturaberis: & humiliatio tua in medio tui:& apprehendes, & non ſalvabis: & quos ſalvaveris, in gladium dabo.
*Deut. 28. d. 38. Agg. 1. b. 6. 15 * Tu ſeminabis, & non metes: tu calcabis
olivam, & non ungeris oleo; & muſtum, & non
bibes vinum.
16 Et cuſtodiſti præcepta Amri, & omne opus
domus Achab, & ambulaſti in voluntatibus eorũ,
ut darem te in perditionem, & habitantes in ea in
ſibilum: & opprobrium populi mei portabitis.

Caput VII.

Luget propheta tam paucos eſſe reliquos qui non ſint iniqui: in nullo homine oſtendit eſſe confidendum, ſed in ſolo Deo ſalvatore: qui miſerebitur Sion: & pudefactis inimicis, eam ad ſe reducet, complens factas ad patres promiſſiones. A

1 VÆ mihi, quia factus ſum ſicut qui colligit
in autumno racemos vindemiæ:non eſt botrus ad comedendum, præcoquas ficus deſideravit anima mea.
2 Periit ſanctus de terra, & rectus in hominibus non eſt: omnes in ſanguine inſidiantur, vir
fratrem ſuum ad mortem venatur.
3 Malum manuum ſuarum dicunt bonum:
princeps poſtulat, & judex in reddendo eſt: &
magnus locutus eſt deſiderium animæ ſuæ,& conturbaverunt eam.
4 Qui optimus in eis eſt, quaſi paliurus: & qui
rectus,quaſi ſpina de ſepe. Dies ſpeculationis tuæ,
viſitatio tua venit: nunc erit vaſtitas eorum. B
5 Nolite credere amico: & nolite confidere in
duce: ab ea quæ dormit in ſinu tuo, cuſtodi clauſtra oris tui. *Matt. 10. d. 35.
6 *Quia filius contumeliã facit patri,& filia conſurgit adverſus matrem ſuam, nurus adverſus ſocrum ſuam:*& inimici hominis domeſtici ejus. *Matt. 10. d. 36.
7 Ego autem ad Dominum aſpiciam, expectabo
Deum ſalvatorem meum: audiet me Deus meus.
8 Ne læteris inimica mea ſuper me, quia cecidi: conſurgam, cùm ſedero in tenebris, Dominus
lux mea eſt.
9 Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei,
donec cauſam meam judicet, & faciat judicium
meum:educet me in lucem:videbo juſtitiam ejus.
10 Et aſpiciet inimica mea, & operietur confuſione,quæ dicit ad me. Ubi eſt Dominus Deus
tuus? Oculi mei videbunt in eam: nunc erit in
conculcationem ut lutum platearum.
11 Dies, ut ædificentur maceriæ tuæ: in die
illa longè fiet lex. C
12 In die illa & uſque ad te veniet de Aſſur,&
uſque ad civitates munitas; & à civitatibus munitis uſque ad flumen,& ad mare de mari, & ad
montem de monte.
13 Et terra erit in deſolationem propter habitatores ſuos, & propter fructum cogitationum eorum.
14 Paſce populum tuum in virga tua,gregem hereditatis tuę,habitãtes ſolos in ſaltu,in medio Carmeli:paſcẽtur Baſan & Galaad juxta dies antiquos.
15 Secundùm dies egreſſionis tuæ de Terra
Ægypti oſtendam ei mirabilia.
16 Videbunt gentes, & confundentur ſuper
omni fortitudine ſua: ponent manum ſuper os
aures eorum ſurdæ erunt.
17 Lingent pulverem ſicut ſerpentes,velut reptilia terræ perturbabuntur in ædibus ſuis:Dominum Deum noſtrum formidabunt,& timebunt te. D
18 * Quis Deus ſimilis tui,qui aufers iniquitatem, & tranſis peccatum reliquiarum hereditatis
tuæ? non immittet ultrà furorem ſuum, quoniam
volens miſericordiam eſt. *Ier. 10. a. 6. Act. 10. g. 43.
19 Revertetur, & miſerebitur noſtri: deponet
iniquitates noſtras, & projiciet in profundum
maris omnia peccata noſtra.
20 Dabis veritatem Jacob,miſericordiam Abraham:quę juraſti patribus noſtris à diebus antiquis.

Digitized by Google

PROPHETIA NAHUM.

Caput Primum.

Zelus Dei adverſus hoſtes ſuos, qui patiens eſt & fortitudine magnus, cujus ira nemo poteſt reſiſtere, & in ſe ſperantium eſt liberator, ſuique populi hoſtes eſt conſumpturus.

A 1 ONUS Ninive: Liber viſionis Nahum Elceſæi.

2 Deus æmulator, & ulciſcens Dominus: ulciſcens Dominus, & habens furorem: ulciſcens Dominus in hoſtes ſuos: & iraſcens ipſe inimicis ſuis.

3 Dominus patiens, & magnus fortitudine, & mundans non faciet innocentem. Dominus in tempeſtate & turbine viæ ejus, & nebulæ pulvis pedum ejus.

4 Increpans mare, & exſiccans illud: & omnia flumina ad deſertum deducens. Infirmatus eſt Baſan, & Carmelus: & flos Libani elanguit.

B 5 Montes commoti ſunt ab eo, & colles deſolati ſunt: & contremuit terra à facie ejus, & orbis, & omnes habitantes in eo.

6 Ante faciem indignationis ejus quis ſtabit? & quis reſiſtet in ira furoris ejus? indignatio ejus effuſa eſt ut ignis: & petræ diſſolutæ ſunt ab eo.

7 Bonus Dominus, & confortans in die tribulationis: & ſciens ſperantes in ſe.

C 8 Et in diluvio prætereunte, conſummationem faciet loci ejus: & inimicos ejus perſequentur tenebræ.

9 Quid cogitatis contra Dominum? conſummationem ipſe faciet: non conſurget duplex tribulatio.

10 Quia ſicut ſpinæ ſe invicem complectuntur, ſic convivium eorum pariter potantium: conſumentur quaſi ſtipula ariditate plena.

11 Ex te exibit cogitans contra Dominum malitiam: mente pertractans prævaricationem.

D 12 Hæc dicit Dominus: Si perfecti fuerint, & ita plures; ſic quoque attondentur, & pertranſibit: afflixi te, & non affligam te ultrà.

13 Et nunc conteram virgam ejus de dorſo tuo, & vincula tua diſrumpam.

14 Et præcipiet ſuper te Dominus, non ſeminabitur ex nomine tuo amplius: de domo Dei tui interficiam ſculptile, & conflatile, ponam ſepulchrum tuum, quia ignoratus es.

15 * Ecce ſuper montes pedes evangelizantis, & annuntiantis pacem: celebra Juda feſtivitates tuas, & redde vota tua: quia non adjiciet ultrà ut pertranſeat in te Belial: univerſus interiit.

* Iſai. 52. b. 7. Rom. 10. c. 15.

Caput II.

Obſidio Ninive ejúſque à Chaldæis depopulatio, quia ſuperbè egit contra populum Domini.

A 1 ASCendit qui diſpergat coram te, qui cuſtodiat obſidionem: contemplare viam, conforta lumbos, robora virtutem valdè.

2 Quia reddidit Dominus ſuperbiam Jacob, ſicut ſuperbiam Iſraël: quia vaſtatores diſſipaverunt eos, & propagines eorum corruperunt.

3 Clypeus fortium ejus ignitus, viri exercitus in coccineis: igneæ habenæ currus in die præparationis ejus, & agitatores conſopiti ſunt. B

4 In itineribus conturbati ſunt: quadrigæ colliſæ ſunt in plateis: aſpectus eorum quaſi lampades, quaſi fulgura diſcurrentia.

5 Recordabitur fortium ſuorum, ruent in itineribus ſuis: velociter aſcendent muros ejus, & præparabitur umbraculum.

6 Portæ fluviorum apertæ ſunt, & templum ad ſolum dirutum.

7 Et miles captivus abductus eſt: & ancillæ ejus minabantur gementes ut columbæ, murmurantes in cordibus ſuis.

8 Et Ninive quaſi piſcina aquarum aquæ ejus: C ipſi verò fugerunt: ſtate, ſtate, & non eſt qui revertatur.

9 Diripite argentum, diripite aurum: & non eſt finis divitiarum ex omnibus vaſis deſiderabilibus.

10 Diſſipata eſt, & ſciſſa, & dilacerata: & cor tabeſcens, & diſſolutio geniculorum, & defectio in cunctis renibus: & facies omnium eorum ſicut nigredo ollæ.

11 Ubi eſt habitaculum leonum, & paſcua catulorum leonum, D ad quam ivit leo ut ingrederetur illuc, catulus leonis, & non eſt qui exterreat?

12 Leo cepit ſufficienter catulis ſuis, & necavit leænis ſuis: & implevit præda ſpeluncas ſuas, & cubile ſuum rapina.

13 Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & ſuccendam uſque ad fumum quadrigas tuas, & leunculos tuos comedet gladius: & exterminabo de terra prædam tuam, & non audietur ultrà vox nuntiorum tuorum.

Caput III.

Ninive urbs ſanguinum ſub nomine adulteræ vaſtanda prædicatur: quod exemplo Alexandriæ à Babyloniis devaſtatæ confirmatur: nec erit qui Ninive condoleat, aut eam conſoletur ſuper ipſius devaſtatione.

1 VÆ civitas ſanguinum, univerſa mendacij dilaceratione plena: non recedet à te rapina. A

Ezech. 24. c. 9. Habac. 2. c. 12.

2 Vox flagelli, & vox impetus rotæ, & equi frementis, & quadrigæ ferventis, & equitis aſcendentis:

3 Et micantis gladij, & fulgurantis haſtæ, & multitudinis interfectæ, & gravis ruinæ: nec eſt finis cadaverum, & corruent in corporibus ſuis.

4 Propter multitudinem fornicationum meretricis ſpecioſæ, & gratæ, & habentis maleficia, quæ vendidit gentes in fornicationibus ſuis, & familias in maleficiis ſuis:

5 Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & * revelabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam Gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam. B

* Iſa. 47. a. 3.

6 Et projiciam ſuper te abominationes, & contumeliis te afficiam, & ponam te in exemplum.

7 Et

7 Et erit : omnis, qui viderit te, reſiliet à te,
& dicet : Vaſtata eſt Ninive : quis commovebit
ſuper te caput ? unde quæram conſolatorem tibi?
8 Numquid melior es Alexandria populorum,
quæ habitat in fluminibus ? aquæ in circuitu ejus:
cujus divitiæ, mare : aquæ, muri ejus.
9 Æthiopia fortitudo ejus, & Ægyptus, & non
eſt finis : Aphrica & Libyes fuerunt in auxilio tuo.
C 10 Sed & ipſa in tranſmigrationem ducta eſt
in captivitatem : parvuli ejus eliſi ſunt in capite
omnium viarum, & ſuper inclytos ejus miſerunt
ſortem, & omnes optimates ejus confixi ſunt in
compedibus.
11 Et tu ergo inebriaberis, & eris deſpecta : &
tu quæres auxilium ab inimico.
12 Omnes munitiones tuæ ſicut ficus cum groſ-
ſis ſuis : ſi concuſſæ fuerint, cadent in os come-
dentis.
13 Ecce populus tuus mulieres in medio tui :
inimicis tuis adapertione pandentur portæ ter-
ræ tuæ, devorabit ignis vectes tuos.
14 Aquam propter obſidionem hauri tibi, ex-
true munitiones tuas : intra in lutum, & calca,
ſubigens tene laterem.
15 Ibi comedet te ignis : peribis gladio, devo-
rabit te ut bruchus : congregare ut bruchus : mul-
tiplicare ut locuſta.
16 Plures feciſti negotiationes tuas quàm ſtel- D
læ ſint cæli : bruchus expanſus eſt, & avolavit.
17 Cuſtodes tui quaſi locuſtæ : & parvuli tui
quaſi locuſtæ locuſtarum, quæ conſidunt in ſepi-
bus in die frigoris : ſol ortus eſt, & avolaverunt,
& non eſt cognitus locus earum ubi fuerint.
18 Dormitaverunt paſtores tui, rex Aſſur : ſe-
pelientur principes tui : latitavit populus tuus in
montibus, & non eſt qui congreget.
19 Non eſt obſcura contritio tua, peſſima eſt
plaga tua : omnes qui audierunt auditionem tuam,
compreſſerunt manum ſuper te : quia ſuper quem
non tranſiit malitia tua ſemper ?

PROPHETIA HABACUC.

Caput Primum

Miratur Propheta impium proſperari, & prævalere adverſus juſtum : nam adverſus Iudæos ſuſcitat Dominus Chaldæos, qui victoriam non Domino, ſed idolo ſuo tribuunt.

A 1 ONus, quod vidit Habacuc pro-
pheta.
2 Uſquequò Domine clamabo,
& non exaudies ? vociferabor ad
te vim patiens, & non ſalvabis ?
3 Quare oſtendiſti mihi iniquitatem & labo-
rem, videre prædam & injuſtitiam contra me ? &
factum eſt judicium, & contradictio potentior.
4 Propter hoc lacerata eſt lex, & non pervenit
uſque ad finem judicium : quia impius prævalet
adverſus juſtum, propterea egreditur judicium
perverſum.
B 5 * Aſpicite in gentibus, & videte : admira-
mini, & obſtupeſcite : quia opus factum eſt in die-
bus veſtris, quod nemo credet cùm narrabitur.

* Act. 13 f. 41.

6 Quia ecce ego ſuſcitabo Chaldæos, gentem
amaram & velocem, ambulantem ſuper latitudi-
nem terræ, ut poſſideat tabernacula non ſua.
7 Horribilis, & terribilis eſt : ex ſemetipſa judi-
cium, & onus ejus egredietur.
C 8 Leviores pardis equi ejus, & velociores lu-
pis veſpertinis ; & diffundentur equites ejus :
equites namque ejus de longè venient, volabunt
quaſi aquila feſtinans ad comedendum.
9 Omnes ad prædam venient, facies eorum
ventus urens : & congregabit quaſi arenam, capti-
vitatem.
10 Et ipſe de regibus triumphabit, & tyranni
ridiculi ejus erunt : ipſe ſuper omnem munitio-
nem ridebit, & comportabit aggerem, & capiet
eam.
11 Tunc mutabitur ſpiritus, & pertranſibit, &
corruet : hæc eſt fortitudo ejus dei ſui.
D 12 Numquid non tu à principio Domine Deus
meus, ſancte meus, & non moriemur ? Domine
in judicium poſuiſti eum : & fortem, ut corripe-
res, fundaſti eum.
13 Mundi ſunt oculi tui, ne videas malum ;
& reſpicere ad iniquitatem non poteris. quare
reſpicis ſuper iniqua agentes, & taces devorante
impio juſtiorem ſe ?
14 Et facies homines quaſi piſces maris, & qua-
ſi reptile non habens principem.
15 Totum in hamo ſublevavit, traxit illud in
ſagena ſua, & congregavit in rete ſuum. Super
hoc lætabitur & exultabit.
16 Propterea immolabit ſagenæ ſuæ, & ſacri-
ficabit reti ſuo : quia in ipſis incraſſata eſt pars
ejus, & cibus ejus electus.
17 Propter hoc ergo expandit ſagenam ſuam,
& ſemper interficere Gentes non parcet.

Caput II.

Propheta à Domino reſponſum expectanti præcipitur, ut ſcribat viſionem, ac longanimiter ipſius eventum expectet : deſtructio Babylonis propter multa ipſorum ſcelera deſcribitur, & quòd idola eis non proderunt.

1 SUper cuſtodiam meam ſtabo, & figam gra- A
dum ſuper munitionem : & contemplabor, ut
videam quid dicatur mihi, & quid reſpondeam
ad arguentem me.
2 Et reſpondit mihi Dominus, & dixit : Scri-
be viſum, & explana eum ſuper tabulas, ut per-
currat qui legerit eum.
3 Quia adhuc viſus procul, & apparebit in fi-
nem, & non mentietur. ſi moram fecerit, expe-
cta illum : quia veniens veniet, & non tardabit.
4 Ecce qui incredulus eſt, non erit recta anima
ejus in ſemetipſo :
5 * Juſtus autem in fide ſua vivet. Et quomodo
vinum potantem decipit : ſic erit vir ſuperbus, &
non decorabitur : qui dilatavit quaſi infernus ani-
mam ſuam : & ipſe quaſi mors, & non adimple-
tur : & congregabit ad ſe omnes gentes, & coa-
cervabit ad ſe omnes populos.

* Ioan. 3. d. 36. Rom. 1. b. 17. Gal. 3. b. 11. Heb. 10. g. 38.

Digitized by Google

6 Numquid non omnes iſti ſuper eum parabo-
lam ſument, & loquelam ænigmatum ejus: & di-
cetur: Væ ei, qui multiplicat non ſua? uſquequò
& aggravat contra ſe denſum lutum?
7 Numquid non repentè conſurgent qui mor-
deant te: & ſuſcitabuntur lacerantes te, & eris in
rapinam eis?
8 Quia tu ſpoliaſti gentes multas, ſpoliabunt te
omnes qui reliqui fuerint de populis, propter ſan-
guinem hominis, & iniquitatem terræ civitatis,
& omnium habitantium in ea.
9 Væ qui congregat avaritiam malam domui
ſuæ, ut ſit in excelſo nidus ejus, & liberari ſe pu-
C tat de manu mali.
10 Cogitaſti confuſionem domui tuæ, conci-
diſti populos multos, & peccavit anima tua.
11 Quia lapis de pariete clamabit: & lignum,
quod inter juncturas ædificiorum eſt, reſpondebit.
*Ezech. 24. c. 9. Nah. 3. a. 1. 12 * Væ qui ædificat civitatem in ſanguinibus,
& præparat urbem in iniquitate.
13 Numquid non hæc ſunt à Domino exerci-
tuum? Laborabunt enim populi in multo igne, &
gentes in vacuum, & deficient.
14 Quia replebitur terra, ut cognoſcant glo-
riam Domini, quaſi aquæ operientes mare.
15 Væ qui potum dat amico ſuo mittens fel
ſuum, & inebrians ut aſpiciat nuditatem ejus.
D 16 Repletus es ignominia pro gloria: bibe tu
quoque, & conſopire: circumdabit te calix dex-
teræ Domini, & vomitus ignominiæ ſuper glo-
riam tuam.
17 Quia iniquitas Libani operiet te, & vaſti-
tas animalium deterrebit eos de ſanguinibus ho-
minum, & iniquitate terræ, & civitatis, & om-
nium habitantium in ea.
18 Quid prodeſt ſculptile, quia ſculpſit illud
fictor ſuus, conflatile, & imaginem falſam? quia
ſperavit in figmento fictor ejus, ut faceret ſimula-
chra muta.
19 Væ qui dicit ligno: Expergiſcere; Surge,
lapidi tacenti: numquid ipſe docere poterit? Ec-
ce iſte coopertus eſt auro & argento: & omnis
ſpiritus non eſt in viſceribus ejus.
* Pſ. 10. b. 5. 20 * Dominus autem in templo ſancto ſuo: ſi-
leat à facie ejus omnis terra.

I ORATIO HABACUC PROPHETÆ PRO IGNORANTIIS.

Caput III.

A 2 DOmine audivi auditionem tuam, & timui.
Domine opus tuum, in medio annorum
vivifica illud.
In medio annorum notum facies: cùm iratus
fueris, miſericordiæ recordaberis.
3 Deus ab Auſtro veniet, & ſanctus de monte
Pharan:
Operuit cælos gratia ejus: & laudis ejus plena
eſt terra.
4 Splendor ejus ut lux erit: cornua in manibus
ejus:
5 Ibi abſcondita eſt fortitudo ejus: ante faciem
ejus ibit mors.
Et egredietur diabolus ante pedes ejus.
6 Stetit, & menſus eſt terram.
Aſpexit, & diſſolvit Gentes: & contriti ſunt
montes ſæculi.
Incurvati ſunt colles mundi, ab itineribus æter-
nitatis ejus.
7 Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ, tur- B
babuntur pelles terræ Madian.
8 Numquid in fluminibus iratus es Domine?
aut in fluminibus furor tuus? vel in mari indigna-
tio tua?
Qui aſcendes ſuper equos tuos: & quadrigæ
tuæ ſalvatio.
9 Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum, juramenta
tribubus quæ locutus es.
10 Fluvios ſcindes terræ: viderunt te, & do-
luerunt montes: gurges aquarum tranſiit.
Dedit abyſſus vocem ſuam: altitudo manus ſuas
levavit.
11 Sol & luna ſteterunt in habitaculo ſuo, in C
luce ſagittarum tuarum, ibunt in ſplendore fulgu-
rantis haſtæ tuæ.
12 In fremitu conculcabis terram: in furore
obſtupefacies Gentes.
13 Egreſſus es in ſalutem populi tui, in ſalutem
cum Chriſto tuo.
Percuſſiſti caput de domo impij: denudaſti fun-
damentum ejus uſque ad collum.
14 Maledixiſti ſceptris ejus, capiti bellatorum
ejus, venientibus ut turbo ad diſpergendum me.
Exultatio eorum, ſicut ejus qui devorat paupe-
rem in abſcondito.
15 Viam feciſti in mari equis tuis, in luto aqua- D
rum multarum.
16 Audivi, & conturbatus eſt venter meus: à
voce contremuerunt labia mea.
Ingrediatur putredo in oſſibus meis, & ſubter
me ſcateat.
Ut requieſcam in die tribulationis: ut aſcendam
ad populum accinctum noſtrum.
17 Ficus enim non florebit: & non erit germen
in vineis.
Mentietur opus olivæ: & arva non afferent ci-
bum.
Abſcindetur de ovili pecus: & non erit armen-
tum in præſepibus.
18 Ego autem in Domino gaudebo: & exulta-
bo in Deo Jeſu meo.
19 Deus Dominus fortitudo mea: & ponet pe-
des meos quaſi cervorum.
Et ſuper excelſa mea deducet me victor in Pſal-
mis canentem.

Digitized by Google

PROPHETIA SOPHONIÆ.

Caput Primum.

Quo tempore Sophonias prophetaverit : qui primùm peccatoribus univerſis, deinde Iudæis comminatur, ob idololatriam & Dei contemptum, divinam ultionem : Ieruſalem quoque lucernis ſcrutanda dicitur, & quàm erit amara dies ultionis Domini.

A 1 VErbum Domini quod fa-
ctum eſt ad Sophoniam fi-
lium Chuſi, filij Godoliæ,
filij Amariæ, filij Ezechiæ,
in diebus Joſiæ filij Amon
regis Judæ.
2 Congregans congrega-
bo omnia à facie terræ, dicit Dominus :
3 Congregans hominem & pecus, congregans
volatilia cæli & piſces maris : & ruinæ impiorum
erunt : & diſperdam homines à facie terræ, dicit
Dominus.
4 Et extendam manum meam ſuper Judam,&
ſuper omnes habitantes Jeruſalem : & diſperdam
de loco hoc reliquias Baal, & nomina æditiorum
cum ſacerdotibus ;
5 Et eos qui adorant ſuper tecta militiam cæli,
B & adorant & jurant in Domino,& jurant in Mel-
chom.
6 Et qui avertuntur de poſt tergum Domini,
& qui non quæſierunt Dominum, nec inveſtiga-
verunt eum.
7 Silete à facie Domini Dei : quia juxtà eſt
dies Domini, quia præparavit Dominus hoſtiam,
ſanctificavit vocatos ſuos.
8 Et erit : in die hoſtiæ Domini, viſitabo ſuper
principes, & ſuper filios regis, & ſuper omnes
qui induti ſunt veſte peregrina :
9 Et viſitabo ſuper omnem, qui arroganter in-
greditur ſuper limen in die illa : qui complent do-
mum Domini Dei ſui iniquitate & dolo.
C 10 Et erit in die illa, dicit Dominus, vox cla-
moris à porta piſcium, & ululatus à Secunda, &
contritio magna à collibus.
11 Ululate habitatores Pilæ : conticuit omnis
populus Chanaan, diſperierunt omnes involuti
argento.
12 Et erit in tempore illo : ſcrutabor Jeruſalem
in lucernis : & viſitabo ſuper viros defixos in fæ-
cibus ſuis : qui dicunt in cordibus ſuis : Non fa-
ciet benè Dominus, & non faciet malè.
13 Et erit fortitudo eorum in direptionem,& do-
* Amos 5. c. 11. mus eorum in deſertum : & * ædificabunt domos,
& non habitabunt : & plantabunt vineas, & non
bibent vinum earum.
D 14 Juxtà eſt dies Domini magnus, juxtà eſt &
velox nimis : vox diei Domini amara,tribulabitur
* Ier. 30. a. 7. Ioel. 2. c. 11. Amos 5. c. 18. ibi fortis
15 * Dies iræ dies illa, dies tribulationis & an-
guſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebra-
rum, & caliginis, dies nebulæ & turbinis,
16 Dies tubæ & clangoris ſuper civitates mu-
nitas, & ſuper angulos excelſos.
17 Et tribulabo homines, & ambulabunt ut
cæci, quia Domino peccaverunt : & effundetur
ſanguis eorum ſicut humus, & corpora eorum ſi-
cut ſtercora.
18 * Sed & argentum eorum, & aurum eorum * Ezec. 7. c. 19
non poterit liberare eos in die iræ Domini : * in * Inf. 3.
igne zeli ejus devorabitur omnis terra, quia con- b. 8.
ſummationem cum feſtinatione faciet cunctis ha-
bitantibus terram.

Caput II.

Hortatur Propheta populum ut ad Deum convertatur, priuſquam ira Domini ei ſuperveniat, omnéſque manſuetos terra ut Dominum quærant : denuntians deſtructionem imminere Philiſthæis, Moabitis, Ammonitis, Æthiopibus & Aſſyriis.

1 COnvenite,congregamini gens non amabilis. A
2 Priuſquam pariat juſſio quaſi pulverem
tranſeuntem diem, antequam veniat ſuper vos ira
furoris Domini, antequam veniat ſuper vos dies
indignationis Domini.
3 Quærite Dominum omnes manſueti terræ,
qui judicium ejus eſtis operati : quærite juſtum,
quærite manſuetum : ſi quomodo abſcondamini
in die furoris Domini.
4 Quia Gaza deſtructa erit, & Aſcalon in de-
ſertum, Azotum in meridie ejicient, & Accaron
eradicabitur.
5 Væ qui habitatis funiculum maris, gens per- B
ditorum : Verbum Domini ſuper vos Chanaan
terra Philiſthinorum,& diſperdam te,ita ut non ſit
inhabitator.
6 Et erit funiculus maris requies paſtorum, &
caulæ pecorum :
7 Et erit funiculus ejus, qui remanſerit de do-
mo Juda : ibi paſcentur,in domibus Aſcalonis ad
veſperam requieſcent:quia viſitabit eos Dominus
Deus eorum, & avertet captivitatem eorum.
8 Audivi opprobrium Moab, & blaſphemias C
filiorum Ammon : quæ exprobraverunt populo
meo, & magnificati ſunt ſuper terminos eorum.
9 Propterea vivo ego, dicit Dominus exerci-
tuum Deus Iſraël,quia Moab ut Sodoma erit,& fi-
lij Ammon quaſi Gomorrha, ſiccitas ſpinarum,
& acervi ſalis,& deſertum uſque in æternum : re-
liquiæ populi mei diripient eos, & reſidui gentis
meæ poſſidebunt illos.
10 Hoc eis eveniet pro ſuperbia ſua : quia blaſ-
phemaverunt, & magnificati ſunt ſuper popu-
lum Domini exercituum.
11 Horribilis Dominus ſuper eos, & attenua- D
bit omnes deos terræ : & adorabunt eum viri de
loco ſuo, omnes inſulæ Gentium.
12 Sed & vos Æthiopes interfecti gladio meo
eritis.
13 Et extendet manum ſuam ſuper Aquilonem,
& perdet Aſſur : & ponet ſpecioſam in ſolitu-
dinem,

Digitized by Google

dinem, & in invium, & quaſi deſertum.

Iſai. 34. c. 11. 14 * Et accubabunt in medio ejus greges, omnes beſtiæ Gentium: & onocrotalus & ericius in liminibus ejus morabuntur: vox cantantis in feneſtra, corvus in ſuperliminari, quoniam attenuabo robur ejus.

15 Hæc eſt civitas glorioſa habitans in confidentia: quæ dicebat in corde ſuo: Ego ſum, & extra me non eſt alia ampliùs: quomodo facta eſt in deſertum cubile beſtiæ? omnis qui tranſit per eam, ſibilabit, & movebit manum ſuam.

Caput III.

Arguit Jeruſalem, & precipuè rectores ejus, quibus minatur celerem Dei vindictam, quòd neque beneficiis neque flagellis ſint ad ipſum converſi: de felicitate novæ legis, ac multiplicatione credentium: pœnáque iniquorum prædicitur.

A 1 VÆ provocatrix, & redempta civitas, columba.

2 Non audivit vocem, & non ſuſcepit diſciplinam: in Domino non eſt confiſa, ad Deum ſuum non appropinquavit.

Ezec. 22. ſ. 27. Mich. 3. d. 11. 3 * Principes ejus in medio ejus quaſi leones rugientes: judices ejus lupi veſperè, non relinquebant in manè.

4 Prophetæ ejus veſani viri infideles: ſacerdotes ejus polluerunt ſanctum, injuſtè egerunt contra legem.

5 Dominus juſtus in medio ejus non faciet iniquitatem: manè manè judicium ſuum dabit in lucem & non abſcondetur: neſcivit autem iniquus confuſionem.

6 Diſperdidi Gentes, & diſſipati ſunt anguli earum: deſertas feci vias eorum, dum non eſt qui tranſeat: deſolatæ ſunt civitates eorum, non remanente viro, neque ullo habitatore.

B 7 Dixi: Attamen timebis me, ſuſcipies diſciplinam: & non peribit habitaculum ejus, propter omnia in quibus viſitavi eam: verùtamen diluculo ſurgentes corruperunt omnes cogitationes ſuas.

8 Quapropter expecta me, dicit Dominus, in die reſurrectionis meæ in futurum, quia judicium meum ut congregem Gentes, & colligam regna: & effundam ſuper eos indignationem meam, omnem iram furoris mei: * in igne enim zeli mei devorabitur omnis terra. *Sup. 1. d. 18.*

9 Quia tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine Domini, & ſerviant ei humero uno.

10 Ultra flumina Æthiopiæ, inde ſupplices mei, filij diſperſorum meorum deferent munus mihi.

11 In die illa non confunderis ſuper cunctis adinventionibus tuis, quibus prævaricata es in me: quia tunc auferam de medio tui magniloquos ſuperbiæ tuæ, & non adjicies exaltari ampliùs in monte ſancto meo. C

12 Et derelinquam in medio tui populum pauperem & egenum: & ſperabunt in nomine Domini.

13 Reliquiæ Iſraël non facient iniquitatem, nec loquentur mendacium, & non invenietur in ore eorum lingua doloſa: quoniam ipſi paſcentur & accubabunt, & non erit qui exterreat.

14 Lauda filia Sion: jubila Iſraël: lætare, & exulta in omni corde filia Jeruſalem.

15 Abſtulit Dominus judicium tuum: avertit inimicos tuos: rex Iſraël Dominus in medio tui, non timebis malum ultrà.

16 In die illa dicetur Jeruſalem: Noli timere: Sion, non diſſolvantur manus tuæ.

17 Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipſe ſalvabit: gaudebit ſuper te in lætitia, ſilebit in dilectione ſua, exultabit ſuper te in laude. D

18 Nugas, qui à lege receſſerant, congregabo, quia ex te erant: ut non ultrà habeas ſuper eis opprobrium.

19 Ecce ego interficiam omnes, qui afflixerunt te in tempore illo: & ſalvabo claudicantem: & eam, quæ ejecta fuerat, congregabo: & ponam eos in laudem, & in nomen, in omni terra confuſionis eorum:

20 In tempore illo, quo adducam vos; & in tempore, quo congregabo vos. dabo enim vos in nomen, & in laudem omnibus populis terræ, cùm convertero captivitatem veſtram coram oculis veſtris, dicit Dominus.

PROPHETIA AGGÆI.

Caput Primum.

Quo tempore prophetaverit Aggæus: qui increpat Judæos, quòd neglecta domo Dei propria ædificia curarent: ob quam cauſam dicit illis immiſſam à Deo ſterilitatem: eóque tempore dux Zorobabel & Ieſus ſacerdos magnus unà cum populo excitati, incipiunt ædificare domum Dei.

A *1 Eſd. 5. a. 1.* 1 IN anno ſecundo Darij regis, in menſe ſexto, in die una menſis, factum eſt verbum Domini in manu Aggæi prophetæ, ad Zorobabel filium Salathiel, ducem Juda, & ad Jeſum, filium Joſedec, ſacerdotem magnum, dicens:

2 Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Populus iſte dicit: Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ.

3 Et factum eſt verbum Domini in manu Aggæi prophetæ, dicens:

4 Numquid tempus vobis eſt ut habitetis in domibus laqueatis, & domus iſta deſerta?

5 Et nunc hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras.

6 * Seminaſtis multum, & intuliſtis parum: comediſtis, & non eſtis ſatiati: bibiſtis, & non eſtis inebriati: operuiſtis vos, & non eſtis calefacti: & qui mercedes congregavit, miſit eas in ſacculum pertuſum. *Deut. 28. d. 38. Mich. 6. d. 15.* B

7 Hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras:

8 aſcendite in montem, portate ligna, & ædificate domum: & acceptabilis mihi erit, & glorificabor, dicit Dominus.

9 Reſpexiſtis ad amplius, & ecce factum eſt C
minus:

Digitized by Google

minus : & intuliſtis in domum, & exufflavi illud: quam ob cauſam , dicit Dominus exercituum ? quia domus mea deſerta eſt, vos feſtinatis unuſquiſque in domum ſuam.

10 Propter hoc ſuper vos prohibiti ſunt cæli ne darent rorem , & terra prohibita eſt ne daret germen ſuum :

11 Et vocavi ſiccitatem ſuper terram , & ſuper montes , & ſuper triticum , & ſuper vinum, & ſuper oleum , & quæcumque profert humus,& ſuper homines,& ſuper jumenta,& ſuper omnem laborem manuum.

D 12 Et audivit Zorobabel filius Salathiel , & Jeſus filius Joſedec ſacerdos magnus , & omnes reliquiæ populi , vocem Domini Dei ſui , & verba Aggæi prophetæ , ſicut miſit eum Dominus Deus eorum ad eos ; & timuit populus à facie Domini.

13 Et dixit Aggæus nuntius Domini de nuntiis Domini , populo dicens : Ego vobiſcum ſum, dicit Dominus.

14 Et ſuſcitavit Dominus ſpiritum Zorobabel filij Salathiel , ducis Juda , & ſpiritum Jeſu filij Joſedec ſacerdotis magni , & ſpiritum reliquorum de omni populo : & ingreſſi ſunt , & faciebant opus in domo Domini exercituum Dei ſui.

CAPUT II.

Etſi templum reædificatum nihil videatur priori collatum ; poſteà tamen veniente Meſſia replebitur gloria majori , quam fuerit prioris templi : & ſicut Judæi ob neglectam templi reædificationem facti fuerant immundi coram Deo, ipſorumque ſacrificia & ſterilitas adducta ; ita poſt inceptam reædificationem omnia ipſis facta ſunt proſpera.

A 1 IN die vigeſima & quarta menſis,in ſexto menſe , in anno ſecundo Darij regis.

2 In ſeptimo menſe, vigeſima & prima menſis, factum eſt verbum Domini in manu Aggæi prophetæ , dicens :

3 Loquere ad Zorobabel filium Salathiel ducem Juda , & ad Jeſum filium Joſedec ſacerdotem magnum, & ad reliquos populi , dicens :

4 Quis in vobis eſt derelictus , qui vidit domum iſtam in gloria ſua prima ? & quid vos videtis hanc nunc ? numquid non ita eſt , quaſi non ſit in oculis veſtris ?

5 Et nunc confortare Zorobabel , dicit Dominus : & confortare Jeſu fili Joſedec ſacerdos magne,& confortare omnis populus terræ, dicit Dominus exercituum : & facite (quoniam ego vobiſcum ſum , dicit Dominus exercituum)

6 Verbum quod pepigi vobiſcum cùm egrederemini de Terra Ægypti : & ſpiritus meus erit in medio veſtrûm , nolite timere.

B * Heb. 12.5.26. 7 Quia hæc dicit Dominus exercituum :* Adhuc unum modicum eſt , & ego commovebo cælum , & terram, & mare,& aridam.

8 Et movebo omnes Gentes : ET VENIET DESIDERATUS cunctis Gentibus : & implebo domum iſtam gloria , dicit Dominus exercituum.

9 Meum eſt argentum , & meum eſt aurum , dicit Dominus exercituum.

10 Magna erit gloria domus iſtius noviſſimæ plus quàm primæ , dicit Dominus exercituum : & in loco iſto dabo pacem , dicit Dominus exercituum.

11 In vigeſima & quarta noni menſis , in anno ſecundo Darij regis , factum eſt verbum Domini ad Aggæum prophetam, dicens :

12 Hæc dicit Dominus exercituum : Interroga ſacerdotes legem, dicens :

13 Si tulerit homo carnem ſanctificatam in ora veſtimenti ſui , & tetigerit de ſummitate ejus panem , aut pulmentum , aut vinum,aut oleum , aut omnem cibum : numquid ſanctificabitur ? Reſpondentes autem ſacerdotes,dixerunt : Non.

14 Et dixit Aggæus : Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his , numquid contaminabitur ? Et reſponderunt ſacerdotes , & dixerunt : Contaminabitur. C

15 Et reſpondit Aggæus , & dixit : Sic populus iſte , & ſic gens iſta ante faciem meam , dicit Dominus, & ſic omne opus manuum eorum : & omnia quæ obtulerunt ibi,contaminata erunt.

16 Et nunc ponite corda veſtra à die hac & ſuprà , antequam poneretur lapis ſuper lapidem in templo Domini.

17 Cùm accederetis ad acervum viginti modiorum , & fierent decem : & intraretis ad torcular , ut exprimeretis quinquaginta lagenas , & fiebant viginti.

18 * Percuſſi vos vento urente , & aurigine , & grandine omnia opera manuum veſtrarum : & non fuit in vobis , qui reverteretur ad me , dicit Dominus. * Amos 4.c.9.

19 Ponite corda veſtra ex die iſta & in futurum, à die vigeſima & quarta noni menſis : à die , qua fundamenta jacta ſunt templi Domini , ponite ſuper cor veſtrum.

20 Numquid jam ſemen in germine eſt : & adhuc vinea , & ficus, & malogranatum, & lignum olivæ non floruit ? ex die iſta benedicam.

21 Et factum eſt verbum Domini ſecundò ad Aggæum in vigeſima & quarta menſis , dicens :

22 Loquere ad Zorobabel ducem Juda , dicens : Ego movebo cælum pariter & terram.

23 Et ſubvertam ſolium regnorum , & conteram fortitudinem regni Gentium : & ſubvertam quadrigam , & aſcenſorem ejus : & deſcendent equi, & aſcenſores eorum:vir in gladio fratris ſui.

24 In die illa,dicit Dominus exercituum, aſſumam te * Zorobabel fili Salathiel ſerve meus , dicit Dominus : & ponam te quaſi ſignaculum , quia te elegi , dicit Dominus exercituum. * Eccli. 49.c.13.

PROPHE

Digitized by Google

PROPHETIA ZACHARIÆ.

Caput Primum.

Quo tempore Zacharias prophetaverit: qui hortatur populum ad reſipiſcentiam, ne imitentur patres ſuos, qui prophetas contemnentes puniti ſunt: duplici figura oſtendit Dominus ſe puniturum Gentes quæ populum ſuum afflixerant; hunc autem in Ieruſalem revocandum, in qua ædificabitur ipſi Domino templum.

A 1 IN menſe octavo, in anno ſecun-
do Darij regis, factum eſt ver-
bum Domini ad Zachariam, fi-
lium Barachiæ filij Addo, pro-
phetam, dicens:
2 Iratus eſt Dominus ſuper patres veſtros ira-
cundia.
3 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituũ:
* Convertimini ad me, ait Dominus exercituum:
& convertar ad vos, dicit Dominus exercituum.
4 Ne ſitis ſicut patres veſtri, ad quos clama-
bant prophetæ priores, dicentes: Hæc dicit Do-
minus exercituum. Convertimini de viis veſtris
malis, & de cogitationibus veſtris peſſimis: &
non audierunt, neque attenderunt ad me, dicit
Dominus.
5 Patres veſtri ubi ſunt? & Prophetæ num-
quid in ſempiternum vivent?
B 6 Verumtamen verba mea, & legitima mea,
quæ mandavi ſervis meis prophetis, numquid
non comprehenderunt patres veſtros, & conver-
ſi ſunt, & dixerunt: Sicut cogitavit Dominus
exercituum facere nobis ſecundùm vias noſtras,
& ſecundùm adinventiones noſtras, fecit nobis.
7 In die vigeſima & quarta undecimi menſis
Sabath, in anno ſecundo Darij, factum eſt verbum
Domini ad Zachariam filium Barachiæ, filij Ad-
do, prophetam, dicens:
8 Vidi per noctem, & ecce vir aſcendens ſu-
per equum rufum, & ipſe ſtabat inter myrteta,
quæ erant in profundo: & poſt eum equi rufi,
varij, & albi.
9 Et dixi: Quid ſunt iſti, Domine mi? & di-
xit ad me Angelus, qui loquebatur in me: Ego
oſtendam tibi quid ſint hæc.
10 Et reſpondit vir, qui ſtabat inter myrteta,
& dixit: Iſti ſunt, quos miſit Dominus ut peram-
bulent terram.
C 11 Et reſponderunt Angelo Domini, qui ſta-
bat inter myrteta, & dixerunt: Perambulavimus
terram, & ecce omnis terra habitatur, & quieſcit.
12 Et reſpondit Angelus Domini, & dixit: Do-
mine exercituum uſquequò tu non miſereberis
Jeruſalem, & urbium Juda, quibus iratus es? Iſte
jam ſeptuageſimus annus eſt.
13 Et reſpondit Dominus angelo, qui loque-
batur in me verba bona, verba conſolatoria.
14 Et dixit ad me angelus, qui loquebatur in
me: Clama, dicens: Hæc dicit Dominus exerci-
tuum: * Zelatus ſum Jeruſalem & Sion zelo ma-
gno.
15 Et ira magna ego iraſcor ſuper gentes opu-
lentas: quia ego iratus ſum parum, ipſi verò ad-
juverunt in malum.
16 Propterea hæc dicit Dominus: Revertar
ad Jeruſalem in miſericordiis: & domus mea ædi-
ficabitur in ea, ait Dominus exercituum: & per-
pendiculum extendetur ſuper Jeruſalem.
17 Adhuc clama, dicens: Hæc dicit Dominus D
exercituum: Adhuc affluent civitates meæ bonis:
& conſolabitur adhuc Dominus Sion, & eliget
adhuc Jeruſalem.
18 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce quat-
tuor cornua.
19 Et dixi ad angelum, qui loquebatur in me:
Quid ſunt hæc? & dixit ad me: Hæc ſunt cor-
nua, quæ ventilaverunt Judam, & Iſraël, & Jeru-
ſalem.
20 Et oſtendit mihi Dominus quattuor fabros.
21 Et dixi: Quid iſti veniunt facere? Qui ait,
dicens: Hæc ſunt cornua, quæ ventilaverunt
Judam per ſingulos viros, & nemo eorum levavit
caput ſuum: & venerunt iſti deterrere ea, ut
dejiciant cornua gentium, quæ levaverunt cornu
ſuper terram Juda ut diſpergerent eam.

Caput II.

Apparet vir menſuraturus Ieruſalem, quæ poſt captivitatem ſolutam vehementer replenda eſt habitatoribus: cui Deus pro muro erit; & afflictis Chaldæis ac ceteris qui filios Iſraël afflixerant, multæ gentes unà cum Sion læta venient ad ſerviendum Domino, quas ipſe ſuſcipiet in populum.

1 ET levavi oculos meos, & vidi: & ecce vir, A
& in manu ejus funiculus menſorum.
2 Et dixi: Quò tu vadis? Et dixit ad me: Ut
metiar Jeruſalem, & videam quanta ſit latitudo
ejus, & quanta longitudo ejus.
3 Et ecce angelus, qui loquebatur in me, egre-
diebatur, & angelus alius egrediebatur in occur-
ſum ejus.
4 Et dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum B
iſtum, dicens: Abſque muro habitabitur Jeruſa-
lem, præ multitudine hominum & jumentorum
in medio ejus.
5 Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in
circuitu: & in gloria ero in medio ejus.
6 O, ô fugite de terra Aquilonis, dicit Dominus:
quoniam in quattuor ventos cæli diſperſi vos, di-
cit Dominus.
7 O Sion fuge quę habitas apud filiã Babylonis: C
8 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Poſt
gloriam miſit me ad gentes, quæ ſpoliaverunt
vos: qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi
mei.
9 Quia ecce ego levo manum meam ſuper eos,
& erunt prædæ his qui ſerviebant ſibi: & cognoſ-
cetis quia Dominus exercituum miſit me.
10 Lauda, & lætare filia Sion: quia ecce ego
venio, & habitabo in medio tui, ait Dominus.
11 Et

* Iſai. 21. c. 12. 31. c. 6. 45. d. 22. Jer. 3. d. 12. Ezec. 18. g. 30. 33. c. 11. Oſee 14. a. 2. Joel. 2. c. 12. Malac. 3. b. 7.

* Inf. 8. a. 2.

Digitized by Google

D 11 Et applicabuntur Gentes multæ ad Dominum in die illa, & erunt mihi in populum, & habitabo in medio tui: & ſcies quia Dominus exercituum miſit me ad te.

12 Et poſſidebit Dominus Judam partem ſuam in terra ſanctificata: & eliget adhuc Jeruſalem.

13 Sileat omnis caro à facie Domini: quia conſurrexit de habitaculo ſancto ſuo.

CAPUT III.

Jeſus ſacerdos exutus ſordidis, induitur mutatoriis, qui judicaturus eſt domum Domini, ſi in viis ipſius ambulet: adducet Dominus ſervum ſuum Orientem: & de lapide agit ſuper quem ſeptem oculi ſunt.

A 1 ET oſtendit mihi Dominus Jeſum ſacerdotem magnum ſtantem coram angelo Domini: & ſatan ſtabat à dextris ejus ut adverſaretur ei.

B 2 Et dixit Dominus ad ſatan: Increpet Dominus in te ſatan: & increpet Dominus in te, qui elegit Jeruſalem: numquid non iſte torris eſt erutus de igne?

3 Et Jeſus erat indutus veſtibus ſordidis: & ſtabat ante faciem angeli.

4 Qui reſpondit, & ait ad eos qui ſtabant coram ſe, dicens: Auferte veſtimenta ſordida ab eo. Et dixit ad eum: Ecce abſtuli à te iniquitatem tuam, & indui te mutatoriis.

C 5 Et dixit: Ponite cidarim mundam ſuper caput ejus. Et poſuerunt cidarim mundam ſuper caput ejus, & induerunt eum veſtibus: & angelus Domini ſtabat.

6 Et conteſtabatur angelus Dñi Jeſum, dicens:

7 Hæc dicit Dominus exercituum: Si in viis meis ambulaveris, & cuſtodiam meam cuſtodieris: tu quoque judicabis domum meam, & cuſtodies atria mea, & dabo tibi ambulantes de his, qui nunc hîc aſſiſtunt.

D 8 Audi Jeſu ſacerdos magne, tu & amici tui, qui habitant coram te, quia viri portendentes ſunt. ecce enim ego. * ADDUCAM SERVUM MEUM ORIENTEM.

* Luc. 1. g. 78.

9 Quia ecce lapis, quem dedi coram Jeſu ſuper lapidem unum ſeptem oculi ſunt: ecce ego cælabo ſculpturam ejus, ait Dominus exercituum: & auferam iniquitatem terræ illius in die una.

10 In die illa, dicit Dominus exercituum, vocabit vir amicum ſuum ſubter vitem, & ſubter ficum.

CAPUT IV.

De candelabro aureo cum duabus olivis, lapide primario & ſtanneo, ac ſeptem oculis Domini; & horum interpretatio: quodq; templum à Zorobabel fundatum, ab ipſo conſummabitur.

A 1 ET reverſus eſt angelus, qui loquebatur in me, & ſuſcitavit me, quaſi virum qui ſuſcitatur de ſomno ſuo.

2 Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas ejus ſuper caput ipſius, & ſeptem lucernæ ejus ſuper illud: & ſeptem infuſoria lucernis, quæ erant ſuper caput ejus.

3 Et duæ olivæ ſuper illud: una à dextris lampadis, & una à ſiniſtris ejus.

B 4 Et reſpondi, & aio ad angelum, qui loquebatur in me, dicens: Quid ſunt hæc, domine mi?

5 Et reſpondit angelus, qui loquebatur in me, & dixit ad me: Numquid neſcis quid ſunt hæc? Et dixi: Non, domine mi.

6 Et reſpondit, & ait ad me, dicens: Hoc eſt verbum Domini ad Zorobabel, dicens: Non in exercitu, nec in robore, ſed in ſpiritu meo, dicit Dominus exercituum.

7 Quis tu mons magne coram Zorobabel? in C
planum: & educet lapidem primarium, & exæquabit gratiam gratiæ ejus.

8 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

9 Manus Zorobabel fundaverunt domum iſtam, & manus ejus perficient eam: & ſcietis quia Dominus exercituum miſit me ad vos.

10 Quis enim deſpexit dies parvos? & lætabuntur, & videbunt lapidem ſtanneum in manu Zorobabel. Septem iſti oculi ſunt Domini, qui diſcurrunt in univerſam terram.

11 Et reſpondi, & dixi ad eum: Quid ſunt duæ D
olivę iſtę, ad dexterā cādelabri, & ad ſiniſtrā ejus?

12 Et reſpondi ſecundò, & dixi ad eum: Quid ſunt duæ ſpicæ olivarum, quæ ſunt juxta duo roſtra aurea, in quibus ſunt ſuffuſoria ex auro?

13 Et ait ad me, dicens: Numquid neſcis quid ſunt hæc? Et dixi: Non, domine mi.

14 Et dixit: Iſti ſunt duo filij olei, qui aſſiſtunt Dominatori univerſæ terræ.

CAPUT V.

Volumen volans, quo iniqui judicabuntur: mulier in amphora ſedens cum maſſa plumbi, deſignat impietatem: & duæ mulieres alatæ levant illam in aëra.

1 ET converſus ſum, & levavi oculos meos: &
vidi, & ecce volumen volans. A

2 Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Ego
video volumen volans: longitudo ejus viginti cubitorum, B
& latitudo ejus decem cubitorum.

3 Et dixit ad me: Hæc eſt maledictio, quæ egreditur ſuper faciem omnis terræ: quia omnis fur, ſicut ibi ſcriptum eſt, judicabitur: & omnis jurans, ex hoc ſimiliter judicabitur.

4 Educam illud, dicit Dominus exercituum:
& veniet ad domum furis, & ad domum jurantis C
in nomine meo mendaciter: & commorabitur in medio domus ejus, & conſumet eam, & ligna ejus, & lapides ejus.

5 Et egreſſus eſt angelus, qui loquebatur in me: & dixit ad me: Leva oculos tuos, & vide quid eſt hoc, quod egreditur.

6 Et dixi: Quidnam eſt? Et ait: Hæc eſt amphora egrediens. Et dixit: Hæc eſt oculus eorum in univerſa terra.

7 Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una ſedens in medio amphoræ.

8 Et dixit: Hæc eſt impietas. Et projecit eam
in medio amphoræ, & miſit maſſam plumbeam in D
os ejus.

9 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce duæ mulieres egredientes, & ſpiritus in alis earum, & habebant alas quaſi alas milui: & levaverunt amphoram inter terram & cælum.

10 Et dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quò iſtæ deferunt amphoram?

11 Et dixit ad me: Ut ædificetur ei domus in terra Sennaar, & ſtabiliatur, & ponatur ibi ſuper baſem ſuam.

Digitized by Google

Caput VI.

Quattuor quadrigæ viſæ de medio duorum montium æreorum, quattuor venti ſunt, egredientes in terram: de coronis in capite Ieſu ſacerdotis imponendis: de viro cujus nomen Oriens, qui templum ædificabit Domino, & dominabitur in ſolio ſuo.

A 1 ET converſus ſum, & levavi oculos meos, &
vidi: & ecce quattuor quadrigæ egredientes
de medio duorum montium: & montes, montes ærei.

2 In quadriga prima equi rufi, & in quadriga
ſecunda equi nigri,

3 Et in quadriga tertia equi albi, & in quadriga quarta equi varij, & fortes.

4 Et reſpondi, & dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quid ſunt hæc, domine mi?

B 5 Et reſpondit angelus, & ait ad me: Iſti ſunt
quattuor venti cæli, qui egrediuntur, ut ſtent coram Dominatore omnis terræ.

6 In qua erant equi nigri, egrediebantur in
terram Aquilonis: & albi egreſſi ſunt poſt eos: &
varij egreſſi ſunt ad terram Auſtri.

7 Qui autem erant robuſtiſſimi, exierunt, &
quærebant ire & diſcurrere per omnem terram.
Et dixit: Ite, perambulate terram: & perambulaverunt terram.

8 Et vocavit me, & locutus eſt ad me, dicens:
Ecce qui egrediuntur in terram Aquilonis, requieſcere fecerunt ſpiritum meum in terra Aquilonis.

9 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

C 10 Sume à tranſmigratione, ab Holdai, & à
Tobia, & ab Idaia; & venies tu in die illa, & intrabis domum Joſiæ, filij Sophoniæ, qui venerunt
de Babylone.

11 Et ſumes aurum & argentum: & facies coronas, & pones in capite Jeſu filij Joſedec ſacerdotis magni,

12 Et loquêris ad eum, dicens: Hæc ait Do-
*Luc. 1. g. 78. minus exercituum, dicens: * Ecce vir oriens,
nomen ejus: & ſubter eum orietur, & ædificabit templum Domino.

D 13 Et ipſe exſtruet templum Domino: & ipſe
portabit gloriam, & ſedebit, & dominabitur ſuper ſolio ſuo: & erit ſacerdos ſuper ſolio ſuo, &
conſilium pacis erit inter illos duos.

14 Et coronæ erunt Helem, & Tobiæ, & Idaiæ,
& Hem, filio Sophoniæ, memoriale in templo Domini.

15 Et qui procul ſunt, venient, & ædificabunt
in templo Domini: & ſcietis quia Dominus exercituum miſit me ad vos. Erit autem hoc, ſi auditu
audieritis vocem Domini Dei veſtri.

Caput VII.

Jejunia quibus Iudæi per 70. annos captivitatis jejunaverunt, non placebant Domino, quia in iniquitatibus ſuis permanebant: proinde hortatur eos ad reſipiſcentiam; nam quia prophetas olim non audierant, diſperſit eos Dominus in gentes, terráque deſolata facta eſt propter ipſorum iniquitates.

A 1 ET factum eſt in anno quarto Darij regis, factum eſt verbum Domini ad Zachariam, in
quarta menſis noni, qui eſt Caſleu.

2 Et miſerunt ad domum Dei, Sarafar, & Rogommelech, & viri qui erant cum eo, ad deprecandam faciem Domini:

3 Et Ut dicerent ſacerdotibus domus Domini
exercituum, & prophetis, loquentes: Numquid
flendum eſt mihi in quinto menſe, vel ſanctificare me debeo, ſicut jam feci multis annis?

4 Et factum eſt verbum Domini exercituum
ad me, dicens:

5 Loquere ad omnem populum terræ, & ad B
ſacerdotes, dicens: *Cùm jejunaretis, & plangere- *Iſa. 58. b. 5.
tis in quinto & ſeptimo per hos ſeptuaginta annos:
numquid jejunium jejunaſtis mihi?

6 Et cùm comediſtis, & bibiſtis, numquid non
vobis comediſtis, & vobiſmetipſis bibiſtis?

7 Numquid non ſunt verba, quæ locutus eſt
Dominus in manu prophetarum priorum, cùm
adhuc Jeruſalem habitaretur, & eſſet opulenta,
ipſa & urbes in circuitu ejus, & ad Auſtrum, & in
campeſtribus habitaretur?

8 Et factum eſt verbum Domini ad Zachariam, dicens:

9 Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Ju- C
dicium verum judicate, & miſericordiam & miſerationes facite, unuſquiſque cum fratre ſuo.

10 * Et viduam & pupillum, & advenam & *Exod. 22. d. 22.
pauperem nolite calumniari: & malum vir fratri Iſa. 1. f. 23.
ſuo non cogitet in corde ſuo. Ier. 5. g. 28.

11 Et noluerunt attendere, & averterunt ſcapulam recedentem, & aures ſuas aggravaverunt
ne audirent.

12 Et cor ſuum poſuerunt ut adamantem, ne D
audirent legem, & verba quæ miſit Dominus
exercituum in ſpiritu ſuo per manum prophetarum priorum, & facta eſt indignatio magna à Domino exercituum.

13 Et factum eſt ſicut locutus eſt, & non audierunt: ſic clamabunt, & non exaudiam, dicit
Dominus exercituum.

14 Et diſperſi eos per omnia regna, quæ neſciunt, & terra deſolata eſt ab eis, eò quòd non
eſſet tranſiens & revertens: & poſuerunt terram
deſiderabilem in deſertum.

Caput VIII.

Sicut Dominus propter peccata populi ſui afflixit eum, & deſolatam fecit Ieruſalem, ſic nunc facit illam plurimùm habitari, omniáque dabit proſpera, modò ei ſerviant: quibus adjungentur & aliæ gentes: de fimbria Iudæi à decem viris ethnicis apprehenſa.

1 ET factum eſt verbum Domini exercituum, A
dicens:

2 Hæc dicit Dominus exercituum: Zelatus
ſum Sion zelo magno, & indignatione magna zelatus ſum eam.

3 Hæc dicit Dominus exercituum: Reverſus
ſum ad Sion, & habitabo in medio Jeruſalem: &
vocabitur Jeruſalem Civitas veritatis, & Mons
Domini exercituum mons ſanctificatus.

4 Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc habitabunt ſenes & anus in plateis Jeruſalem: & viri
baculus in manu ejus præ multitudine dierum.

5 Et plateæ civitatis complebuntur infantibus
& puellis, ludentibus in plateis ejus.

6 Hæc dicit Dominus exercituum: Si videbitur difficile in oculis reliquiarum populi hujus in
diebus illis, numquid in oculis meis difficile erit,
dicit Dominus exercituum?

7 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego
ſalvabo

Digitized by Google

ſalvabo populum meum de terra Orientis, & de
terra Occaſus ſolis.
B 8 Et adducam eos, & habitabunt in medio
Jeruſalem: & erunt mihi in populum,& ego ero
eis in Deum, in veritate & in juſtitia.
9 Hæc dicit Dominus exercituum: Confor-
tentur manus veſtræ, qui auditis in his diebus
ſermones iſtos per os prophetarum,in die qua fun-
data eſt domus Domini exercituum, ut templum
ædificaretur.
10 Siquidem ante dies illos merces hominum
non erat, nec merces jumentorum erat; neque
introëunti, neque exeunti erat pax præ tribula-
tione, & dimiſi omnes homines, unumquemque
contra proximum ſuum.
11 Nunc autem non juxta dies priores ego fa-
ciam reliquiis populi hujus, dicit Dominus exer-
cituum,
12 Sed ſemen pacis erit: vinea dabit fructum
ſuum, & terra dabit germen ſuum: & cæli da-
bunt rorem ſuum: & poſſidere faciam reliquias
populi hujus univerſa hæc.
C 13 Et erit, ſicut eratis maledictio in Gentibus,
domus Juda, & domus Iſraël: ſic ſalvabo vos, &
eritis benedictio: nolite timere,confortentur ma-
nus veſtræ.
14 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Si-
cut cogitavi ut affligerem vos,cùm ad iracundiam
provocaſſent patres veſtri me, dicit Dominus,
15 Et non ſum miſertus: ſic converſus cogita-
vi in diebus iſtis ut benefaciam domui Juda, &
Jeruſalem: nolite timere.
* Eph.4. v.25. 16 Hæc ſunt ergo verba, quæ facietis. * Lo-
quimini veritatem unuſquiſque cum proximo
ſuo: veritatem & judicium pacis judicate in por-
tis veſtris.
17 Et unuſquiſque malum contra amicum ſuum
ne cogitetis in cordibus veſtris: & juramentum
mendax ne diligatis: omnia enim hæc ſunt, quæ
odi, dicit Dominus.
18 Et factum eſt verbum Domini exercituum
ad me, dicens:
D 19 Hæc dicit Dominus exercituum: Jejunium
quarti, & jejunium quinti, & jejunium ſepti-
mi, & jejunium decimi erit domui Juda in gau-
dium, & lætitiam, & in ſollemnitates præclaras:
veritatem tantùm, & pacem diligite.
20 Hæc dicit Dominus exercituum: Uſque-
quò veniant populi, & habitent in civitatibus
multis,
21 Et vadant habitatores, unus ad alterum
dicentes: Eamus, & deprecemur faciem Domi-
ni, & quæramus Dominum exercituum; vadam
etiam ego.
22 Et venient populi multi, & gentes robu-
ſtæ, ad quærendum Dominum exercituum in Je-
ruſalem, & deprecandam faciem Domini:
23 Hæc dicit Dominus exercituum: In diebus
illis, in quibus apprehendent decem homines ex
omnibus linguis Gentium, & apprehendent fim-
briam viri Judæi, dicentes: Ibimus vobiſcum: au-
divimus enim quoniam Deus vobiſcum eſt.

Caput IX.

Vaticinatur adverſus civitates Syriæ, & ſuperbos Phili-ſthæos: rex Chriſtus venturus eſt ad Sion inſidens pullo aſini, & ablato bello imperabit mundo in magna pace: qui etiam emiſit vinctos de lacu in ſanguine teſtamenti ſui: omnia dicuntur futura populo Dei proſpera, quoniam ipſe eum proteget.

1 ONus verbi Domini in terra Hadrach, & A
Damaſci requiei ejus: quia Domini eſt
oculus hominis, & omnium tribuum Iſraël.
2 Emath quoque in terminis ejus, & Tyrus,
& Sidon: aſſumpſerunt quippe ſibi ſapientiam
valdè.
3 Et ædificavit Tyrus munitionem ſuam, &
coacervavit argentum quaſi humum, & aurum ut
lutum platearum.
4 Ecce Dominus poſſidebit eam,& percutiet in
mari fortitudinem ejus,& hæc igni devorabitur.
5 Videbit Aſcalon,& timebit;& Gaza,& dolebit
nimis;& Accaron,quoniam confuſa eſt ſpes ejus:&
peribit rex de Gaza, & Aſcalon non habitabitur.
6 Et ſedebit ſeparator in Azoto, & diſperdam
ſuperbiam Philiſthinorum.
7 Et auferam ſanguinem ejus de ore ejus, & B
abominationes ejus de medio dentium ejus,& re-
linquetur etiam ipſe Deo noſtro, & erit quaſi dux
in Juda, & Accaron quaſi Jebuſæus.
8 Et circumdabo domum meam ex his qui mi-
litant mihi euntes & revertentes,& non tranſibit
ſuper eos ultrà exactor: quia nunc vidi in oculis
meis.
9 * Exulta ſatis filia Sion, jubila filia Jeruſalem: * Iſa.62. d.11.
ECCE REX TUUS veniet tibi juſtus, & ſalvator: Matt.
ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinam, & ſuper 21.a.5.
pullum filium aſinæ.
10 Et diſperdam quadrigam ex Ephraim, & C
equum de Jeruſalem, & diſſipabitur arcus belli:&
loquetur pacem Gentibus, & poteſtas ejus à mari
uſque ad mare,& à fluminibus uſque ad fines terræ.
11 Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui emi-
ſiſti vinctos tuos de lacu, in quo non eſt aqua.
12 Convertimini ad munitionem vincti ſpei,
hodie quoque annuntians duplicia reddam tibi.
13 Quoniam extendi mihi Judam quaſi arcum,
implevi Ephraim:& ſuſcitabo filios tuos Sion ſuper
filios tuos Græcia:& ponam te quaſi gladiũ fortiũ.
14 Et Dominus Deus ſuper eos videbitur; &
exibit ut fulgur, jaculum ejus: & Dominus Deus
in tuba canet, & vadet in turbine Auſtri.
15 Dominus exercituum proteget eos: & de-
vorabunt,& ſubjicient lapidibus fundæ:& biben-
tes inebriabuntur quaſi à vino,& replebuntur ut
phialæ, & quaſi cornua altaris.
16 Et ſalvabit eos Dominus Deus eorum in die
illa, ut gregem populi ſui: quia lapides ſancti
elevabuntur ſuper terram ejus.
17 Quid enim bonum ejus eſt, & quid pul-
chrum ejus, niſi frumentum electorum,& vinum
germinans virgines?

Caput X.

Solus Dominus poteſt petita præſtare, qui confortabit Judæos: & miſertus ipſorum congregabit eos de variis locis captivitatis in terram priſtinam, humiliatis ipſorum inimicis.

1 PEtite à Domino pluviam in tempore ſe- A
rotino, & Dominus faciet nives, &

pluviam imbris dabit eis, ſingulis herbam in agro.
2 Quia ſimulachra locuta ſunt inutile, & divi-
ni viderunt mendacium, & ſomniatores locuti
ſunt fruſtrà: vanè conſolabantur: idcircò abducti
ſunt quaſi grex: affligentur, quia non eſt eis paſtor:
B 3 Super paſtores iratus eſt furor meus, & ſu-
per hircos viſitabo: quia viſitavit Dominus exer-
cituum gregem ſuum, domum Juda, & poſuit eos
quaſi equum gloriæ ſuæ in bello.
4 Ex ipſo angulus, ex ipſo paxillus, ex ipſo ar-
cus prælij, ex ipſo egredietur omnis exactor ſimul.
5 Et erunt quaſi fortes conculcantes lutum via-
rum in prælio: & bellabunt, quia Dominus cum
eis: & confundentur aſcenſores equorum.
6 Et confortabo domum Juda, & domum Jo-
ſeph ſalvabo, & convertam eos, quia miſerebor
eorum: & erunt ſicut fuerunt quando non proje-
ceram eos: ego enim Dominus Deus eorum, &
exaudiam eos.
C 7 Et erunt quaſi fortes Ephraim, & lætabitur
cor eorum quaſi à vino: & filij eorum videbunt,
& lætabuntur, & exultabit cor eorum in Domino.
8 Sibilabo eis, & congregabo illos, quia rede-
mi eos: & multiplicabo eos ſicut antè fuerant
multiplicati.
9 Et ſeminabo eos in populis, & de longè re-
cordabuntur mei: & vivent cum filiis ſuis, & re-
vertentur.
D 10 Et reducam eos de Terra Ægypti, & de
Aſſyriis congregabo eos, & ad Terram Galaad &
Libani adducam eos, & non invenietur eis locus:
11 Et tranſibit in maris freto, & percutiet in
mari fluctus, & confundentur omnia profunda
fluminis, & humiliabitur ſuperbia Aſſur, & ſcep-
trum Ægypti recedet.
12 Confortabo eos in Domino, & in nomine
ejus ambulabunt, dicit Dominus.

CAPUT XI.

Jubet Dominus paſci pecora occiſionis, quibus non parcet, quia paſtores eorum non parcebant eis: de duabus virgis tandem abſciſſis, & tribus paſtoribus uno menſe ſucciſis: de appenſa mercede triginta argenteorum projectorum ad ſtatuarium: de alio malo paſtore à Domino ſuſcitando.

A 1 APeri Libane portas tuas, & comedat ignis
cedros tuas.
2 Ulula abies, quia cecidit cedrus, quoniam
magnifici vaſtati ſunt: ululate quercus Baſan, quo-
niam ſucciſus eſt ſaltus munitus.
3 Vox ululatus paſtorum, quia vaſtata eſt mag-
nificentia eorum: vox rugitus leonum, quoniam
vaſtata eſt ſuperbia Jordanis.
4 Hæc dicit Dominus Deus meus: Paſce pe-
cora occiſionis,
5 Quæ qui poſſederant, occidebant, & non
dolebant, & vendebant ea, dicentes: Benedictus
Dominus, divites facti ſumus: & paſtores eorum
non parcebant eis.
B 6 Et ego non parcam ultrà ſuper habitantes
terram, dicit Dominus: ecce ego tradam homi-
nes, unumquemque in manu proximi ſui, & in
manu regis ſui: & concident terram, & non
eruam de manu eorum.
7 Et paſcam pecus occiſionis propter hoc, ô
pauperes gregis. Et aſſumpſi mihi duas virgas,
unam vocavi Decorem, & alteram vocavi Fu-
niculum: & pavi gregem.
8 Et ſuccidi tres paſtores in menſe uno, &
contracta eſt anima mea in eis: ſiquidem & ani-
ma eorum variavit in me.
9 Et dixi: Non paſcam vos: quod moritur, mo-
riatur: & quod ſucciditur, ſuccidatur: & reliqui
devorent unuſquiſque carnem proximi ſui.
10 Et tuli virgam meam, quæ vocabatur De- C
cus; & abſcidi eam, ut irritum facerem fœdus
meum, quod percuſſi cum omnibus populis.
11 Et in irritum deductum eſt in die illa: &
cognoverunt ſic pauperes gregis, qui cuſtodiunt
mihi, quia verbum Domini eſt.
12 Et dixi ad eos: Si bonum eſt in oculis ve-
ſtris, afferte mercedem meam; & ſi non, quieſ-
cite. * Et appenderunt mercedem meam triginta * *Matt. 27. b. 9.*
argenteos.
13 Et dixit Dominus ad me: Projice illud ad
ſtatuarium, decôrum pretium, quo appretiatus
ſum ab eis. Et tuli triginta argenteos, & projeci
illos in domum Domini ad ſtatuarium.
14 Et præcidi virgam meam ſecundam, quæ
appellabatur Funiculus, ut diſſolverem germani-
tatem inter Judam & Iſraël.
15 Et dixit Dominus ad me: Adhuc ſume ti-
bi vaſa paſtoris ſtulti.
16 Quia ecce ego ſuſcitabo paſtorem in terra,
qui derelicta non viſitabit, diſperſum non quæ-
ret, & contritum non ſanabit, & id quod ſtat non
enutriet, & carnes pinguium comedet, & ungu-
las eorum diſſolvet.
17 O paſtor, & idolum, derelinquens gregem:
gladius ſuper brachium ejus, & ſuper oculum dex-
trum ejus: brachium ejus ariditate ſiccabitur, &
oculus dexter ejus tenebreſcens obſcurabitur.

CAPUT XII.

Juda & Jeruſalem à variis regnis affligentur; ſed rurſum reducti filij Iſraël in terram ſuam ſuperiores erunt his qui ſe affixerant: effuſóque à Domino ſpiritu gratiæ ſuper habitatores Jeruſalem, aſpicient ad eum quem confixerunt, & ſuper eum dolebunt, plangentes ſingula familia ſeorſum.

1 ONus verbi Domini ſuper Iſraël. Dicit Do- A
minus extendens cælum, & fundans ter-
ram, & fingens ſpiritum hominis in eo.
2 Ecce ego ponam Jeruſalem ſuperliminare
crapulæ omnibus populis in circuitu: ſed & Juda
erit in obſidione contra Jeruſalem.
3 Et erit: In die illa ponam Jeruſalem lapidem
oneris cunctis populis: omnes, qui levabunt eam,
conciſione lacerabuntur: & colligentur adverſus
eam omnia regna terræ.
4 In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem B
equum in ſtuporem, & aſcenſorem ejus in amen-
tiam: & ſuper domum Juda aperiam oculos meos,
& omnem equum populorum percutiam cæcitate.
5 Et dicent duces Juda in corde ſuo: Confor-
tentur mihi habitatores Jeruſalem in Domino
exercituum Deo eorum.
6 In die illa ponam duces Juda ſicut caminum
ignis in lignis & ſicut facem ignis in fœno: & de-
vorabunt ad dexteram & ad ſiniſtram omnes po-
pulos in circuitu: & habitabitur Jeruſalem rur-
ſus in loco ſuo in Jeruſalem.

7 Et

Digitized by Google

C 7 Et ſalvabit Dominus tabernacula Juda ſicut in principio : ut non magnificè glorietur domus David, & gloria habitantium Jeruſalem contra Judam.

8 In die illa proteget Dominus habitatores Jeruſalem, & erit qui offenderit ex eis in die illa, quaſi David; & domus David quaſi Dei, ſicut angelus Domini in conſpectu eorum.

9 Et erit in die illa : quæram conterere omnes Gentes, quæ veniunt contra Jeruſalem.

*Ioan. 19.5.37. 10 Et effundam ſuper domum David, & ſuper habitatores Jeruſalem, ſpiritum gratiæ & precum: * & aſpicient ad me, quem confixerunt : & plangent eum planctu quaſi ſuper unigenitum, & dolebunt ſuper eum, ut doleri ſolet in morte primogeniti.

D *2.Par. 35.d.22. 11 In die illa magnus erit planctus in Jeruſalem, * ſicut planctus Adadremmon in campo Mageddon.

12 Et planget terra: familiæ & familiæ ſeorſum, familiæ domus David ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum:

13 Familiæ domus Nathan ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum: familiæ domus Levi ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum: familiæ Semei ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum.

14 Omnes familiæ reliquæ, familiæ & familiæ ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum.

Caput XIII.

Cùm fuerit fons patens domui David in ablutionem peccatoris, tollentur idola; & pſeudopropheta à ſibi chariſſimis lapidabuntur : quæ ſint plagæ in medio manuum : percutiendus paſtor, & oves diſpergendæ : & duæ partes hominum diſpergentur in omni terra, & tertia per ignem probabitur.

A 1 IN die illa erit fons patens domui David, & habitantibus Jeruſalem, in ablutionem peccatoris & menſtruatæ.

*Ezech. 30.d.13. 2 * Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum : Diſperdam nomina idolorum de terra, & non memorabuntur ultrà : & pſeudoprophetas, & ſpiritum immundum auferam de terra.

B 3 Et erit, cùm prophetaverit quiſpiam ultrà, dicent ei pater ejus & mater ejus, qui genuerunt eum : Non vives : quia mendacium locutus es in nomine Domini, & configent eum pater ejus & mater ejus, genitores ejus, cùm prophetaverit.

4 Et erit : In die illa confundentur prophetæ, unuſquiſque ex viſione ſua cùm prophetaverit : nec operientur pallio ſaccino, ut mentiantur:

C 5 Sed dicet : Non ſum propheta, homo agricola ego ſum : quoniam Adam exemplum meum ab adoleſcentia mea.

6 Et dicetur ei : Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum? Et dicet : His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me.

7 Framea ſuſcitare ſuper paſtorem meum, & ſuper virum cohærentem mihi, dicit Dominus

*Matt. 26.c.31. Mar. 14. c.27. exercituum : * percute paſtorem, & diſpergentur oves : & convertam manum meam ad parvulos.

8 Et erunt in omni terra, dicit Dominus : partes duæ in ea diſpergentur, & deficient; & tertia pars relinquetur in ea.

9 Et ducam tertiam partem per ignem, & uram eos ſicut uritur argentum, & probabo eos ſicut probatur aurum. Ipſe vocabit nomen meum, & ego exaudiam eum. Dicam : Populus meus es; & ipſe dicet: Dominus Deus meus.

Caput XIV.

Poſtquam Ieruſalem paſſa fuerit captivitatem aliáſque afflictiones a Gentibus, erit dies nota Domino, cùm exibunt aquæ vivæ de Ieruſalem : & filij Iſraël revertentur, habitaturi ſecurè in Ieruſalem : percutiétque Dominus plaga Gentes quæ pugnaverunt adverſus Ieruſalem, & harum reliquiæ aſcendent ut adorent Dominum in Ieruſalem, ſanctúmque erit quod eſt ſuper frænum equi.

1 ECce venient dies Domini, & dividentur ſpolia tua in medio tui. A

2 Et congregabo omnes Gentes ad Jeruſalem in prælium, & capietur civitas, & vaſtabuntur domus, & mulieres violabuntur : & egredietur media pars civitatis in captivitatem, & reliquum populi non auferetur ex urbe.

3 Et egredietur Dominus, & præliabitur contra Gentes illas, ſicut præliatus eſt in die certaminis.

4 Et ſtabunt pedes ejus in die illa ſuper Montem olivarum, qui eſt contra Jeruſalem ad Orientem : & ſcindetur mons olivarum ex media parte ſui ad Orientem, & ad Occidentem, prærupto grandi valdè; & ſeparabitur medium montis ad Aquilonem, & medium ejus ad Meridiem.

5 Et fugietis ad vallem montium eorum, quoniam conjungetur vallis montium uſque ad proximum : & fugietis * ſicut fugiſtis à facie terræmotus in diebus Oziæ regis Juda : & veniet Dominus Deus meus, omnéſque ſancti cum eo. B *Amos 1.a.1.

6 Et erit in die illa : Non erit lux, ſed frigus & gelu.

7 Et erit dies una, quæ nota eſt Domino, non dies neque nox : & in tempore veſperi erit lux.

8 Et erit in die illa : Exibunt aquæ vivæ de Jeruſalem : medium earum ad mare Orientale, & medium earum ad mare noviſſimum in æſtate & in hieme erunt.

9 Et erit Dominus Rex ſuper omnem terram: in die illa erit Dominus unus, & erit nomen ejus unũ.

10 Et revertetur omnis terra uſque ad deſertum, de colle Remmon ad Auſtrum Jeruſalem: & exaltabitur, & habitabit in loco ſuo, à porta Benjamin uſque ad locum portæ prioris, & uſque ad portam angulorum : & à turre Hananeel uſque ad torcularia regis.

11 Et habitabunt in ea, & anathema non erit ampliùs: ſed ſedebit Jeruſalem ſecura. C

12 Et hæc erit plaga, qua percutiet Dominus omnes Gentes quæ pugnaverunt adverſus Jeruſalem: tabeſcet caro uniuſcujuſque ſtantis ſuper pedes ſuos, & oculi ejus contabeſcent in foraminibus ſuis, & lingua eorum contabeſcet in ore ſuo.

13 In die illa erit tumultus Domini magnus in eis: & apprehendet vir manum proximi ſui, & conſeretur manus ejus ſuper manum proximi ſui.

14 Sed & Judas pugnabit adverſus Jeruſalem: & congregabuntur divitiæ omnium Gentium in circuitu, aurum, & argentum, & veſtes multæ ſatis.

15 Et ſic erit ruina equi, & muli, & cameli, & aſini, & omnium jumentorum, quæ fuerint in caſtris illis, ſicut ruina hæc.

Digitized by Google

D 16 Et omnes qui reliqui fuerint de univerſis
Gentibus, quæ venerunt contra Jeruſalem, aſ-
cendent ab anno in annum, ut adorent Regem,
Dominum exercituum, & celebrent feſtivitatem
tabernaculorum.
17 Et erit: qui non aſcenderit de familiis ter-
ræ ad Jeruſalem, ut adoret Regem Dominum
exercituum, non erit ſuper eos imber.
18 Quòd & ſi familia Ægypti non aſcen-
derit, & non venerit: nec ſuper eos erit, ſed
erit ruina, qua percutiet Dominus omnes Gen-
tes, quæ non aſcenderint ad celebrandam fe-
ſtivitatem tabernaculorum.
19 Hoc erit peccatum Ægypti, & hoc pec-
catum omnium Gentium, quæ non aſcenderint
ad celebrandam feſtivitatem tabernaculorum.
20 In die illa erit quod ſuper frænum equi eſt,
ſanctum Domino: & erunt lebetes in domo Do-
mini quaſi phialæ coram altari.
21 Et erit omnis lebes in Jeruſalem & in Juda
ſanctificatus Domino exercituum: & venient
omnes immolantes, & ſument ex eis, & coquent
in eis: & non erit mercator ultrà in domo Do-
mini exercituum in die illo.

PROPHETIA MALACHIÆ.

Caput Primum.

Prophetia Malachiæ ad Iſraël, quem Dominus arguit ingratitudinis, quòd non agnoſcebat ſe in Iacob, unde deſcenderat, dilectum, rejecto Eſau cum populo ſuo: ideò conqueritur ſe ab Iſrael non honorari neque timeri, quòdque ſacerdotes deſpiciant nomen Domini, quorum rejicit ſacrificia, gratam habens oblationem mundam quæ in omni loco ei offertur.

A 1 ONus verbi Domini ad Iſraël in
manu Malachiæ.
2 Dilexi vos, dicit Dominus,
& dixiſtis: In quo dilexiſti nos?
Nónne frater erat Eſau Jacob, di-
* Rom. 9.13. cit Dominus, & * dilexi Jacob,
3 Eſau autem odio habui: & poſui montes ejus in
ſolitudinē, & hereditatē ejus in dracones deſerti.
4 Quòd ſi dixerit Idumæa: Deſtructi ſumus,
ſed revertentes ædificabimus quæ deſtructa ſunt:
Hæc dicit Dominus exercituum: Iſti ædificabunt,
& ego deſtruam: & vocabuntur termini impie-
tatis, & populus cui iratus eſt Dominus uſque in
æternum.
B 5 Et oculi veſtri videbunt: & vos dicetis: Ma-
gnificetur Dominus ſuper terminum Iſraël.
6 Filius honorat patrem, & ſervus dominum
ſuum: ſi ergo Pater ego ſum, ubi eſt honor meus?
& ſi Dominus ego ſum, ubi eſt timor meus, dicit
Dominus exercituum? ad vos, ô ſacerdotes, qui
deſpicitis nomen meum, & dixiſtis: In quo deſ-
peximus nomen tuum?
7 Offertis ſuper altare meum panem pollutum,
& dicitis: In quo polluimus te? In eo quòd dicitis:
Menſa Domini deſpecta eſt.
C 8 Si offeratis cæcum ad immolandum, nónne
malum eſt? & ſi offeratis claudum, & languidum,
nónne malum eſt? offer illud duci tuo, ſi placue-
rit ei, aut ſi ſuſceperit faciem tuam, dicit Domi-
nus exercituum.
9 Et nunc deprecamini vultum Dei ut miſe-
reatur veſtri (de manu enim veſtra factum eſt
hoc) ſi quomodo ſuſcipiat facies veſtras, dicit
Dominus exercituum.
10 Quis eſt in vobis, qui claudat oſtia, & in-
cendat altare meum gratuitò? non eſt mihi vo-
luntas in vobis, dicit Dominus exercituum: &
munus non ſuſcipiam de manu veſtra.
* Pſal. 112.a.3. 11 * Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum,
magnum eſt nomen meum in Gentibus: & in om-
ni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo obla-
tio munda, quia magnum eſt nomen meum in
Gentibus, dicit Dominus exercituum.
12 Et vos polluiſtis illud in eo quod dicitis: Men- D
ſa Domini contaminata eſt: & quod ſuperponi-
tur, contemptibile eſt, cum igne qui illud devorat.
13 Et dixiſtis: Ecce de labore, & exufflaſtis
illud, dicit Dominus exercituum, & intuliſtis de
rapinis claudum, & languidum, & intuliſtis mu-
nus: numquid ſuſcipiam illud de manu veſtra, di-
cit Dominus?
14 Maledictus doloſus, qui habet in grege ſuo
maſculum, & votum faciens immolat debile Do-
mino, quia rex magnus ego, dicit Dominus exer-
cituum, & nomen meum horribile in Gentibus.

Caput II.

Comminatur Dominus ſe maledicturum benedictionibus ſacerdotum, niſi reſipiſcant: ipſius enim legem contemnunt, irritum facientes pactum Levi, qui hîc laudatur: tranſgreſſus eſt & Iuda ducens alienigenas, quapropter non reſpiciet deinceps Dominus ad ſacrificium eorum: de uxore diligenda ſeu dimittenda: laborare fecerunt Dominum in ſermonibus ſuis.

1 ET nunc ad vos mandatum hoc, ô ſacerdotes. A
2 * Si nolueritis audire, & ſi nolueritis po- * Lev. 26.b.14.
nere ſuper cor, ut detis gloriam nomini meo, Deut.
ait Dominus exercituum: mittam in vos ege- 28.b.15.
ſtatem, & maledicam benedictionibus veſtris, &
maledicam illis: quoniam non poſuiſtis ſuper cor.
3 Ecce ego projiciam vobis brachium, &
diſpergam ſuper vultum veſtrum ſtercus ſo-
lemnitatum veſtrarum, & aſſumet vos ſecum.
4 Et ſcietis quia miſi ad vos mandatum iſtud,
ut eſſet pactum meum cum Levi, dicit Dominus
exercituum.
5 Pactum meum fuit cum eo vitæ & pacis: &
dedi ei timorem, & timuit me, & à facie nomi-
nis mei pavebat.
6 Lex veritatis fuit in ore ejus, & iniquitas B
non eſt inventa in labiis ejus: in pace & in æqui-
tate ambulavit mecum, & multos avertit ab ini-
quitate.
7 Labia enim ſacerdotis cuſtodient ſcientiam,
& legem requirent ex ore ejus: quia angelus Do-
mini exercituum eſt.
8 Vos autem receſſiſtis de via, & ſcandalizaſtis
plurimos in lege: irritum feciſtis pactum Levi,
dicit Dominus exercituum.
9 Propter quod & ego dedi vos contemptibiles,
& humiles omnibus populis, ſicut non ſervaſtis
vias

Digitized by Google

vias meas, & accepiſtis faciem in lege.

*Matt. 23.a.9. Eph. 4. b.6. 10 * Numquid non pater unus omnium noſtrûm? numquid non Deus unus creavit nos? quare ergo deſpicit unuſquiſque noſtrûm fratrem ſuum, violans pactum patrum noſtrorum?

C 11 Tranſgreſſus eſt Juda, & abominatio facta eſt in Iſraël, & in Jeruſalem: quia contaminavit Judas ſanctificationem Domini, quam dilexit; & habuit filiam dei alieni.

12 Diſperdet Dominus virum qui fecerit hoc, magiſtrum & diſcipulum de tabernaculis Jacob, & offerentem munus Domino exercituum.

13 Et hoc rurſum feciſtis, operiebatis lacrymis altare Domini, fletu, & mugitu, ita ut non reſpiciam ultrà ad ſacrificium, nec accipiam placabile quid de manu veſtra.

14 Et dixiſtis: Quam ob cauſam? quia Dominus teſtificatus eſt inter te, & uxorem pubertatis tuæ, quam tu deſpexiſti: & hæc particeps tua, & uxor fœderis tui.

D 15 Nónne unus fecit, & reſiduum ſpiritus ejus eſt? Et quid unus quærit, niſi ſemen Dei? Cuſtodite ergo ſpiritum veſtrum, & uxorem adoleſcentiæ tuæ noli deſpicere.

16 Cùm odio habueris, dimitte, dicit Dominus Deus Iſraël: operiet autem iniquitas veſtimentum ejus, dicit Dominus exercituum: cuſtodite ſpiritum veſtrum, & nolite deſpicere.

17 Laborare feciſtis Dominum in ſermonibus veſtris, & dixiſtis: In quo eum fecimus laborare? In eo quòd dicitis: Omnis qui facit malum, bonus eſt in conſpectu Domini, & tales ei placent: aut certè ubi eſt Deus judicij?

Caput III.

De præcurſore Chriſti, & hujus adventu, ac futuro judicio; qui purgatis filiis Levi gratum habebit ſacrificium Iuda & Ieruſalem: comminatur ſceleratis gravem ultionem; quos tamen ad ſe revocat, plurima bona converſis promittens: conqueritur de ingratitudine filiorum Iſrael, & quòd ipſum in decimis ſuis configant, quòdque dicant Deo non eſſe curæ ſuos cultores, cujus contrarium tandem experientur.

A *Matt. 11. b.10. Mar. 1. a.2. Luc. 1. b.17.7. d.27. 1 ECce ego mitto angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam. Et ſtatim veniet ad templum ſuum Dominator, quem vos quæritis; & angelus teſtamenti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum.

2 Et quis poterit cogitare diem adventus ejus, & quis ſtabit ad videndum eum? Ipſe enim quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum:

3 Et ſedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos quaſi aurum, & quaſi argentum, & erunt Domino offerentes ſacrificia in juſtitia.

4 Et placebit Domino ſacrificium Juda & Jeruſalem, ſicut dies ſæculi, & ſicut anni antiqui.

B 5 Et accedam ad vos in judicio, & ero teſtis velox maleficis, & adulteris, & perjuris, & qui calumniantur mercedem mercenarij, viduas & pupillos, & opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum.

6 Ego enim Dominus, & non mutor: & vos filij Jacob non eſtis conſumpti.

*Zach. 1.a.3. 7 A diebus enim patrum veſtrorum receſſiſtis à legitimis meis, & non cuſtodiſtis. * Revertimini ad me, & revertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Et dixiſtis: In quo revertemur?

8 Si affiget homo Deum, quia vos configitis me? Et dixiſtis: In quo configimus te? In decimis, & in primitiis.

9 Et in penuria vos maledicti eſtis, & me vos configitis gens tota.

10 Inferte omnem decimam in horreum, & ſit cibus in domo mea, & probate me ſuper hoc, dicit Dominus: ſi non aperuero vobis cataractas cæli, & effudero vobis benedictionem uſque ad abundantiam, C

11 Et increpabo pro vobis devorantem, & non corrumpet fructum terræ veſtræ; nec erit ſterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum.

12 Et beatos vos dicent omnes Gentes: eritis enim vos terra deſiderabilis, dicit Dominus exercituum.

13 Invaluerunt ſuper me verba veſtra, dicit Dominus.

14 Et dixiſtis: Quid locuti ſumus contra te? D Dixiſtis: * Vanus eſt, qui ſervit Deo: & quod emolumentum quia cuſtodivimus præcepta ejus, & quia ambulavimus triſtes coram Domino exercituum? *Iob. 21. b.15.

15 Ergo nunc beatos dicimus arrogantes: ſiquidem ædificati ſunt facientes impietatem; & tentaverunt Deum, & ſalvi facti ſunt.

16 Tunc locuti ſunt timentes Dominum, unuſquiſque cum proximo ſuo: Et attendit Dominus, & audivit: & ſcriptus eſt liber monumenti coram eo timentibus Dominum, & cogitantibus nomen ejus.

17 Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die qua ego facio, in peculium; & parcam eis, ſicut parcit vir filio ſuo ſervienti ſibi.

18 Et convertemini, & videbitis quid ſit inter juſtum & impium, & inter ſervientem Deo, & non ſervientem ei.

Caput IV.

Dies Domini inflammabit omnes facientes impietatem, evulſa ipſorum radice: orietur ſol juſtitia Deum timentibus, qui calcabunt impios: jubet reminiſci legis Moyſi: Elias antequam veniat dies Domini mittendus prædicitur, qui convertat cor patrum ad filios.

1 ECce enim dies veniet ſuccenſa quaſi caminus: & erunt omnes ſuperbi, & omnes facientes impietatem, ſtipula: & inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem & germen. A

2 * Et orietur vobis timentibus nomen meum Sol juſtitiæ, & ſanitas in pennis ejus: & egrediemini, & ſalietis ſicut vituli de armento. *Luc. 1. f.78.

3 Et calcabitis impios, cùm fuerint cinis ſub planta pedum veſtrorum, in die qua ego facio, dicit Dominus exercituum. B

4 * Mementote legis Moyſi ſervi mei, quam mandavi ei in Horeb ad omnem Iſraël, præcepta & judicia. *Ex. 20. Deut. 4. ſ.6.

5 * Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis. *Matt. 17. b.10. Mar. 9. b.10.

6 Et convertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum: ne fortè veniam, & percutiam terram anathemate. Luc. 1. b.17.

Digitized by Google

LIBER PRIMUS MACHABÆORUM.

Caput Primum.

Mortuo Alexandro Magno, qui Darium percuſſerat, ſucceſſit tandem in Grecia Antiochus illuſtris: ſub quo ſcelerati quidam ex filiis Iſraël profanarunt Ieruſalem: Antiochus autem, devicto Ptolemao rege Ægypti, invaſit Ieruſalem, & ablatis omnibus vaſis templi ac theſauris, fecit cadem magnam, unde ortus eſt ingens planctus: ſimile fecit & princeps tributorum ab eo miſſus, incenſa Ieruſalem, plurimiſque in captivitatem ductis: Antiochus leges idololatria Iudais ſtatuit, ablatis cunctis divini cultus caremoniis, & adificato idolo deſolationis, renitentes miſerè trucidans: cujus edicta plurimi impij ſecuti ſunt, pij verò reſpuerunt, mortem potiùs ſubire parati.

A 1 ET factum eſt, poſtquam per-
cuſſit Alexander Philippi
Macedo, qui primus regna-
vit in Græcia, egreſſus de
terra Cethim, Darium re-
gem Perſarum & Medorum:
2 Conſtituit prælia mul-
ta, & obtinuit omnium munitiones, & interfecit
reges terræ,
3 Et pertranſiit uſque ad fines terræ & accepit
ſpolia multitudinis Gentium: & ſiluit terra in
conſpectu ejus.
4 Et congregavit virtutem, & exercitum for-
tem nimis: & exaltatum eſt, & elevatum cor ejus:
5 Et obtinuit regiones Gentium, & tyrannos:
& facti ſunt illi in tributum.
6 Et poſt hæc decidit in lectum, & cognovit
quia moreretur.
7 Et vocavit pueros ſuos nobiles, qui ſecum
erant nutriti à juventute: & diviſit illis regnum
ſuum, cùm adhuc viveret.
8 Et regnavit Alexander annis duodecim, &
mortuus eſt.
9 Et obtinuerunt pueri ejus regnum, unuſquiſ-
que in loco ſuo:
10 Et impoſuerunt omnes ſibi diademata poſt
mortem ejus, & filij eorum poſt eos annis multis,
B & multiplicata ſunt mala in terra.
11 Et exiit ex eis radix peccatrix, Antiochus
illuſtris, filius Antiochi regis, qui fuerat Romæ
obſes: & regnavit in anno centeſimo trigeſimo
ſeptimo regni Græcorum.
12 In diebus illis exierunt ex Iſraël filij iniqui,
& ſuaſerunt multis, dicentes: Eamus, & diſpo-
namus teſtamentum cum Gentibus, quæ circa
nos ſunt: quia ex quo receſſimus ab eis, invene-
runt nos multa mala.
13 Et bonus viſus eſt ſermo in oculis eorum.
14 Et deſtinaverunt aliqui de populo, & abie-
runt ad regem: & dedit illis poteſtatem ut face-
rent juſtitiam Gentium.
15 Et ædificaverunt gymnaſium in Jeroſolymis
ſecundùm leges Nationum:
16 Et fecerunt ſibi præputia, & receſſerunt à
teſtamento ſancto, & juncti ſunt Nationibus, &
venumdati ſunt ut facerent malum.
17 Et paratum eſt regnum in conſpectu Antio- C
chi, & cœpit regnare in terra Ægypti, ut regna-
ret ſuper duo regna.
18 Et intravit in Ægyptum in multitudine gra-
vi, in curribus, & elephantis, & equitibus, & co-
pioſa navium multitudine:
19 Et conſtituit bellum adverſus Ptolemæum
regem Ægypti, & veritus eſt Ptolemæus à facie
ejus, & fugit, & ceciderunt vulnerati multi.
20 Et comprehendit civitates munitas in Terra
Ægypti: & accepit ſpolia Terræ Ægypti.
21 Et convertit Antiochus, poſtquam percuſſit
Ægyptum in centeſimo & quadrageſimo tertio
anno: & aſcendit ad Iſraël:
22 Et aſcendit Jeroſolymam in multitudine gravi.
23 Et intravit in ſanctificationem cum ſuper-
bia, & accepit altare aureum, & candelabrum lu-
minis, & univerſa vaſa ejus, & menſam propoſi-
tionis, & libatoria, & phialas, & mortariola aurea,
& velum, & coronas, & ornamentum aureum,
quod in facie templi erat: & comminuit omnia. D
24 Et accepit argentum, & aurum, & vaſa con-
cupiſcibilia: & accepit theſauros occultos, quos
invenit: & ſublatis omnibus abiit in terram ſuam.
25 Et fecit cædem hominum, & locutus eſt in
ſuperbia magna.
26 Et factus eſt planctus magnus in Iſraël, & in
omni loco eorum:
27 Et ingemuerunt principes, & ſeniores: vir-
gines, & juvenes infirmati ſunt: & ſpecioſitas
mulierum immutata eſt.
28 Omnis maritus ſumpſit lamentum: & quæ
ſedebant in thoro maritali, lugebant:
29 Et commota eſt terra ſuper habitantes in ea,
& univerſa domus Jacob induit confuſionem.
30 Et poſt duos annos dierum, miſit Rex prin-
cipem tributorum in civitates Juda, & venit Jeru-
ſalem cum turba magna.
31 Et locutus eſt ad eos verba pacifica in dolo:
& crediderunt ei.
32 Et irruit ſuper civitatem repentè, & percuſ-
ſit eam plaga magna, & perdidit populum mul-
tum ex Iſraël.
33 Et accepit ſpolia civitatis: & ſuccendit eã igni,
& deſtruxit domos ejus, & muros ejus in circuitu:
34 Et captivas duxerunt mulieres: & natos, &
pecora poſſederunt.
35 Et ædificaverunt civitatem David muro ma-
gno & firmo, & turribus firmis, & facta eſt illis
in arcem:
36 Et poſuerunt illic gentem peccatricem, viros E
iniquos, & convaluerunt in ea. & poſuerunt arma,
& eſcas, & congregaverunt ſpolia Jeruſalem;
37 Et repoſuerunt illic: & facti ſunt in laqueum
magnum.
38 Et factum eſt hoc ad inſidias ſanctificationi,
& in diabolum malum in Iſraël:

Digitized by Google

39 Et effuderunt ſanguinem innocentem per circuitum ſanctificationis, & contaminaverunt ſanctificationem.

40 Et fugerunt habitatores Jeruſalem propter eos, & facta eſt habitatio exterorum, & facta eſt extera ſemini ſuo,& nati ejus reliquerunt eam.

41 Sanctificatio ejus deſolata eſt ſicut ſolitudo, *dies feſti ejus converſi ſunt in luctum, ſabbata ejus in opprobrium, honores ejus in nihilum.

*Tob. 2. b. 6. Amos 8. c. 10.

42 Secundùm gloriam ejus multiplicata eſt ignominia ejus: & ſublimitas ejus converſa eſt in luctum.

43 Et ſcripſit rex Antiochus omni regno ſuo, ut eſſet omnis populus, unus:& relinqueret unuſquiſque legem ſuam.

44 Et conſenſerunt omnes Gentes ſecundùm verbum regis Antiochi:

45 Et multi ex Iſraël conſenſerunt ſervituti ejus, & ſacrificaverunt idolis, & coinquinaverunt ſabbatum.

F 46 Et miſit Rex libros per manus nuntiorum in Jeruſalem,& in omnes civitates Juda: ut ſequerentur leges Gentium terræ,

47 Et prohiberent holocauſta, & ſacrificia, & placationes fieri in templo Dei,

48 Et prohiberent celebrari ſabbatum, & dies ſolemnes:

49 Et juſſit coinquinari ſancta, & ſanctum populum Iſraël.

50 Et juſſit ædificari aras, & templa,& idola, & immolari carnes ſuillas, & pecora communia,

51 Et relinquere filios ſuos incircumciſos, & coinquinari animas eorum in omnibus immundis,& abominationibus, ita ut obliviſcerentur legem, & immutarent omnes juſtificationes Dei.

52 Et quicumque non feciſſent ſecundùm verbum regis Antiochi,morerentur.

53 Secundùm omnia verba hæc ſcripſit omni regno ſuo: & præpoſuit principes populo,qui hæc fieri cogerent.

54 Et juſſerunt civitatibus Juda ſacrificare.

55 Et congregati ſunt multi de populo, ad eos qui dereliquerant legem Domini:& fecerunt mala ſuper terram:

56 Et effugaverunt populum Iſraël in abditis, & in abſconditis fugitivorum locis.

G 57 Die quinta decima menſis Caſleu,quinto & quadrageſimo & centeſimo anno, ædificavit rex Antiochus abominandum idolum deſolationis ſuper altare Dei, & per univerſas civitates Juda in circuitu ædificaverunt aras:

58 Et ante januas domorum: & in plateis incendebant thura, & ſacrificabant:

59 Et libros legis Dei combuſſerunt igni, ſcindentes eos:

60 Et apud quemcumque inveniebantur libri teſtamenti Domini, & quicumque obſervabat legem Domini, ſecundùm edictum regis trucidabant eum.

61 In virtute ſua faciebant hæc populo Iſraël qui inveniebatur in omni * menſe & menſe in civitatibus.

* In omni menſe in civitat.

62 Et quinta & vigeſima die menſis ſacrificabant ſuper aram, quæ erat contra altare.

63 Et mulieres,quæ circumcidebant filios ſuos, trucidabantur ſecundùm juſſum regis Antiochi,

64 Et ſuſpendebant pueros à cervicibus per univerſas domos eorum: & eos, qui circumciderant illos, trucidabant.

65 Et multi de populo Iſraël definierunt apud ſe, ut non manducarent immunda: & elegerunt magis mori,quàm cibis coinquinari immundis:

66 Et noluerunt infringere legem Dei ſanctam, & trucidati ſunt:

67 Et facta eſt ira magna ſuper populum valdè.

CAPUT II.

Mathathias cum filiis luget afflictionem civitatis, & ſanctorum profanationem; oſtenſiſque ſignis mæſtitiæ, reſpondet his qui à rege miſſi erant, nec ſe nec cognationem ſuam impio decreto obtemperaturos: occiſiſque idololatra Judæo & regis miniſtro, fugit cum filiis in montes: plurimi nolentes obtemperare trucidantur, cum nollent ſabbato inimicis reſiſtere: Mathathias collecto piorum exercitu, revocat Dei cultum, deſtructa idololatria, cæſoque Antiochi præſidio: & moriturus hortatur filios, ut patrum exemplo ſemper tueantur legem Domini, dans Simonem filium ſuum in conſultorem, & Judam in militiæ principem.

1 IN diebus illis ſurrexit Mathathias filius Joannis, filij Simeonis, ſacerdos ex filiis Joarib ab Jeruſalem, & conſedit in monte Modin: A

2 Et habebat filios quinque, Joannem, qui cognominabatur Gaddis:

3 Et Simonem, qui cognominabatur Thaſi:

4 Et Judam, qui vocabatur Machabæus:

5 Et Eleazarum, qui cognominabatur Abaron: & Jonathan, qui cognominabatur Apphus.

6 Hi viderunt mala, quæ fiebant in populo Juda, & in Jeruſalem.

7 Et dixit Mathathias: Væ mihi,ut quid natus ſum videre contritionem populi mei,& contritionem civitatis ſanctæ, & ſedere illic, cùm datur in manibus inimicorum?

8 Sancta in manu extraneorum facta ſunt:templum ejus ſicut homo ignobilis.

9 Vaſa gloriæ ejus captiva abducta ſunt: trucidati ſunt ſenes ejus in plateis, & juvenes ejus ceciderunt in gladio inimicorum.

10 Quæ gens non hereditavit regnum ejus, & non obtinuit ſpolia ejus?

11 Omnis compoſitio ejus ablata eſt. Quæ erat libera, facta eſt ancilla.

12 Ecce ſancta noſtra, & pulchritudo noſtra,& claritas noſtra deſolata eſt, & coinquinaverunt ea Gentes. B

13 Quò ergo nobis adhuc vivere?

14 Et ſcidit veſtimenta ſua Mathathias, & filij ejus:& operuerunt ſe ciliciis:& planxerunt valdè.

15 Et venerunt illuc qui miſſi erant à rege Antiocho,ut cogerent eos, qui confugerant in civitatem Modin, immolare, & accendere thura, & à lege Dei diſcedere.

16 Et multi de populo Iſraël conſentientes acceſſerunt ad eos: ſed Mathathias,& filij ejus conſtanter ſteterunt.

17 Et reſpondentes qui miſſi erant ab Antiocho, dixerunt Mathathiæ: Princeps & clariſſimus & magnus es in hac civitate, & ornatus filiis & fratribus.

18 Ergo accede prior, & fac juſſum regis, ſicut fecerunt

Digitized by Google

fecerunt omnes Gentes, & viri Juda, & qui re-
manſerunt in Jeruſalem: & eris tu, & filij tui, in-
ter amicos regis, & amplificatus auro & argento,
& muneribus multis.

19 Et reſpondit Mathathias, & dixit magna
voce: Et ſi omnes Gentes regi Antiocho obe-
diunt, ut diſcedat unuſquiſque à ſervitute legis
patrum ſuorum, & conſentiat mandatis ejus:

20 Ego, & filij mei, & fratres mei, obedie-
mus legi patrum noſtrorum.

21 Propitius ſit nobis Deus: non eſt nobis utile
relinquere legem & juſtitias Dei:

C 22 Non audiemus verba regis Antiochi, nec ſa-
crificabimus tranſgredientes legis noſtræ manda-
ta, ut eamus altera via.

23 Et ut ceſſavit loqui verba hæc, acceſſit qui-
dam Judæus in omniũ oculis ſacrificare idolis ſu-
per arã in civitate Modin, ſecundùm juſſum regis:

24 Et vidit Mathathias, & doluit, & contremue-
runt renes ejus, & accenſus eſt furor ejus ſecun-
dùm judicium legis, & inſiliens trucidavit eum
ſuper aram:

25 Sed & virum, quem rex Antiochus miſe-
rat, qui cogebat immolare, occidit in ipſo tem-
pore, & aram deſtruxit,

*Nu. 25. c. 13. 26 Et zelatus eſt legem, * ſicut fecit Phinees
Zamri filio Salomi.

27 Et exclamavit Mathathias voce magna in
civitate, dicens: Omnis, qui zelum habet legis
ſtatuens teſtamentum, exeat poſt me.

28 Et fugit ipſe, & filij ejus in montes, & re-
liquerunt quæcumque habebant in civitate.

29 Tunc deſcenderunt multi quærentes judi-
cium, & juſtitiam, in deſertum:

30 Et ſederunt ibi ipſi, & filij eorum, & mu-
lieres eorum, & pecora eorum: quoniam inunda-
verunt ſuper eos mala.

D 31 Et renuntiatum eſt viris regis, & exercitui,
qui erat in Jeruſalem civitate David, quoniam diſ-
ceſſiſſent viri quidam, qui diſſipaverunt manda-
tum regis, in loca occulta in deſerto, & abiiſſent
poſt illos multi.

32 Et ſtatim perrexerunt ad eos, & conſtitue-
runt adverſus eos prælium in die ſabbatorum,

33 Et dixerunt ad eos: Reſiſtitis & nunc adhuc?
exite, & facite ſecundùm verbum regis Antio-
chi, & vivetis.

34 Et dixerunt: Non exibimus, neque facie-
mus verbum regis, ut polluamus diem ſabbatorũ.

35 Et concitaverunt adverſus eos prælium.

36 Et non reſponderunt eis, nec lapidem miſe-
runt in eos, nec oppilaverunt loca occulta,

37 Dicentes: Moriamur omnes in ſimplicitate
noſtra: & teſtes erunt ſuper nos cælum & terra,
quòd injuſtè perditis nos.

38 Et intulerunt illis bellum ſabbatis: & mor-
tui ſunt ipſi, & uxores eorum, & filij eorum, & pe-
cora eorum, uſque ad mille animas hominum.

39 Et cognovit Mathathias, & amici ejus, &
luctum habuerunt ſuper eos valdè.

40 Et dixit vir proximo ſuo: Si omnes fecerimus
ſicut fratres noſtri fecerunt, & non pugnaverimus
adverſus gentes pro animabus noſtris, & juſtifica-
tionibus noſtris: nunc citiùs diſperdent nos à terra.

41 Et cogitaverunt in die illa, dicentes: Omnis E
homo quicumque venerit ad nos in bello die ſab-
batorum, pugnemus adverſus eum: & non mo-
riemur omnes, ſic ut mortui ſunt fratres noſtri in
occultis.

42 Tunc congregata eſt ad eos ſynagoga Aſſi-
dæorum fortis viribus ex Iſraël, omnis voluntarius
in lege.

43 Et omnes, qui fugiebant à malis, additi ſunt
ad eos, & facti ſunt illis ad firmamentum.

44 Et collegerunt exercitum, & percuſſerunt
peccatores in ira ſua, & viros iniquos in indigna-
tione ſua: & ceteri fugerunt ad nationes, ut eva-
derent.

45 Et circuivit Mathathias, & amici ejus, &
deſtruxerunt aras:

46 Et circumciderunt pueros incircumciſos
quotquot invenerunt in finibus Iſraël: & in for-
titudine.

47 Et perſecuti ſunt filios ſuperbiæ, & proſpe-
ratum eſt opus in manibus eorum:

48 Et obtinuerunt legem de manibus gentium,
& de manibus regum: & non dederunt cornu
peccatori.

49 Et appropinquaverunt dies Mathathiæ mo- F
riendi, & dixit filiis ſuis: Nunc confortata eſt ſu-
perbia, & caſtigatio, & tempus everſionis, & ira
indignationis.

50 Nunc ergo, ô filij, æmulatores eſtote legis,
& date animas veſtras pro teſtamento patrum ve-
ſtrorum,

51 Et mementote operum patrum, quæ fece-
runt in generationibus ſuis: & accipietis gloriam
magnam, & nomen æternum.

52 * Abraham nónne in tentatione inventus * Gen.
eſt fidelis: & reputatum eſt ei ad juſtitiam? 22. a. 2.

53 * Joſeph in tempore anguſtiæ ſuæ cuſtodivit * Gen.
mandatum, & factus eſt dominus Ægypti. 41. e. 40.

54 * Phinees pater noſter, zelando zelum Dei, *Num.
accepit teſtamentum ſacerdotij æterni. 25. c. 13. Eccl. 45. d. 28.

55 * Jeſus dum implevit verbum, factus eſt dux *Joſ. 1.
in Iſraël. a. 2.

56 * Caleb, dum teſtificatur in Eccleſia, acce- * Num.
pit hereditatem. 14. a. 6. Joſ. 14. d. 14.

57 * David in ſua miſericordia conſecutus eſt
ſedem regni in ſæcula. *2. Reg. 2. a. 4.

58 * Elias dum zelat zelum legis, receptus eſt *4. Reg.
in cælum. 2. b. 11.

59 * Ananias & Azarias & Miſael credentes, li- *Dan. 3.
berati ſunt de flamma. e. 50.

60 * Daniel in ſua ſimplicitate liberatus eſt de *Dan. 6.
ore leonum. f. 22.

61 Et ita cogitate per generationem & genera-
tionem: quia omnes qui ſperant in eum, non in-
firmantur.

62 Et à verbis viri peccatoris ne timueritis:
quia gloria ejus, ſtercus & vermis eſt:

63 Hodie extollitur, & cras non invenietur, quia
converſus eſt in terrã ſuam, & cogitatio ejus periit.

64 Vos ergo filij confortamini, & viriliter agite
in lege: quia in ipſa glorioſi eritis.

65 Et eccè Simon frater veſter, ſcio quòd vir
conſilij eſt: ipſum audite ſemper, & ipſe erit vo-
bis pater.

66 Et

Digitized by Google

66 Et Judas Machabæus fortis viribus à juventute ſua, ſit vobis princeps militiæ, & ipſe aget bellum populi.

67 Et adducetis ad vos omnes factores legis: & vindicate vindictam populi veſtri.

68 Retribuite retributionem Gentibus, & intendite in præceptum legis.

69 Et benedixit eos, & appoſitus eſt ad patres ſuos.

70 Et defunctus eſt anno centeſimo & quadrageſimo ſexto: & ſepultus eſt à filiis ſuis in ſepulchris patrum ſuorum in Modin, & planxerunt eum omnis Iſraël planctu magno.

Caput III.

Judas Machabæus dux eximius prædicatur; qui perambulans civitates Juda, trucidabat omnes impios; & occiſo duce Apollonio, ejúſque exercitu diſperſo, vicit cum paucis potentiſſimum Syriæ exercitum unà cum duce Serone: iratus autem ob hoc rex Antiochus, profectus in Perſidem conſtituit Lyſiam viceregem, dato belli in Judæos apparatu, qui miſit contra terram Juda Gorgiam cum exercitu: Judas autem & ſui ad bellum ſe parant, maximè operibus pœnitentiæ & oratione ad Deum.

A 1 ET ſurrexit Judas, qui vocabatur Machabæus, filius ejus pro eo:

2 Et adjuvabant eum omnes fratres ejus, & univerſi qui ſe conjunxerant patri ejus, & præliabantur prælium Iſraël cum lætitia.

3 Et dilatavit gloriam populo ſuo, & induit ſe loricam ſicut gigas, & ſuccinxit ſe arma bellica ſua in præliis, & protegebat caſtra gladio ſuo.

4 Similis factus eſt leoni in operibus ſuis, & ſicut catulus leonis rugiens in venatione.

5 Et perſecutus eſt iniquos perſcrutans eos: & qui conturbabant populum ſuum, eos ſuccendit flammis:

6 Et repulſi ſunt inimici ejus præ timore ejus, & omnes operarij iniquitatis conturbati ſunt: & directa eſt ſalus in manu ejus.

7 Et exacerbabat reges multos, & lætificabat Jacob in operibus ſuis, & in ſæculum memoria ejus in Benedictione.

8 Et perambulavit civitates Juda, & perdidit impios ex eis, & avertit iram ab Iſraël.

9 Et nominatus eſt uſque ad noviſſimum terræ, & congregavit pereuntes.

B 10 Et congregavit Apollonius Gentes, & à Samaria virtutem multam & magnam, ad bellandum contra Iſraël.

11 Et cognovit Judas, & exiit obviàm illi: & percuſſit, & occidit illum: & ceciderunt vulnerati multi, & reliqui fugerunt.

12 Et accepit ſpolia eorum: & gladium Apollonij abſtulit Judas, & erat pugnans in eo omnibus diebus.

13 Et audivit Seron princeps exercitus Syriæ, quòd congregavit Judas congregationem fidelium & Eccleſiam ſecum,

14 Et ait: Faciam mihi nomen, & glorificabor in regno, & debellabo Judam, & eos qui cum ipſo ſunt, qui ſpernebant verbum regis.

15 Et præparavit ſe: & aſcenderunt cum eo caſtra impiorum, fortes auxiliarij, ut facerent vindictam in filios Iſraël.

16 Et appropinquaverunt uſque ad thoron: & exivit Judas obviàm illi cum paucis.

17 Ut autem viderunt exercitum venientem ſibi obviàm, dixerunt Judæ: Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem tantam, & tam fortem, & nos fatigati ſumus jejunio hodie? C

18 Et ait Judas: Facile eſt concludi multos in manus paucorum: & non eſt differentia in conſpectu Dei cæli liberare in multis, & in paucis:

19 Quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, ſed de cælo fortitudo eſt.

20 Ipſi veniunt ad nos in multitudine contumaci & ſuperbia, ut diſperdant nos, & uxores noſtras, & filios noſtros, & ut ſpolient nos:

21 Nos verò pugnabimus pro animabus noſtris, & legibus noſtris:

22 Et ipſe Dominus conteret eos ante faciem noſtram: vos autem ne timueritis eos.

23 Ut ceſſavit autem loqui, inſiluit in eos ſubitò: & contritus eſt Seron, & exercitus ejus in conſpectu ipſius:

24 Et perſecutus eſt eum in deſcenſu Bethoron uſque in campum, & ceciderunt ex eis octingenti viri, reliqui autem fugerũt in terram Philiſthim.

25 Et cecidit timor Judæ, ac fratrum ejus, & formido ſuper omnes gentes in circuitu eorum.

26 Et pervenit ad regem nomen ejus, & de præliis Judæ narrabant omnes gentes. D

27 Ut audivit autem rex Antiochus ſermones iſtos, iratus eſt animo: & miſit, & congregavit exercitum univerſi regni ſui, caſtra fortia valdè:

28 Et aperuit ærarium ſuum, & dedit ſtipendia exercitui in annum: & mandavit illis ut eſſent parati ad omnia.

29 Et vidit quòd defecit pecunia de theſauris ſuis, & tributa regionis modica propter diſſenſionem, & plagam, quam fecit in terra, ut tolleret legitima, quæ erant à primis diebus:

30 Et timuit ne non haberet ut ſemel & bis, in ſumptus & donaria, quæ dederat antè larga manu: & abundaverat ſuper reges, qui ante eum fuerant.

31 Et conſternatus erat animo valdè, & cogitavit ire in Perſidem, & accipere tributa regionum, & congregare argentum multum.

32 Et reliquit Lyſiam hominem nobilem de genere regali, ſuper negotia regia, à flumine Euphrate uſque ad flumen Ægypti:

33 Et ut nutriret Antiochum filium ſuum, donec rediret:

34 Et tradidit ei medium exercitum, & elephantos: & mandavit ei de omnibus quæ volebat, & de inhabitantibus Judæam & Jeruſalem:

35 Et ut mitteret ad eos exercitum, ad conterendam & extirpandã virtutem Iſraël, & reliquias Jeruſalem, & auferendam memoriã eorum de loco: E

36 Et ut conſtitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum, & ſorte diſtribueret terram eorum.

37 Et rex aſſumpſit partem exercitus reſidui, & exivit ab Antiochia civitate regni ſui, anno centeſimo & quadrageſimo ſeptimo: & transfretavit Euphratem flumen, & perambulabat ſuperiores regiones.

38 Et elegit Lyſias Ptolemæum filium Dorymini, & Nicanorem, & Gorgiam, viros potentes ex amicis regis:

39 Et

Digitized by Google

39 Et miſit cum eis quadraginta millia virorum, & ſeptem millia equitum, ut venirent in terram Juda, & diſperderent eam ſecundùm verbũ regis.

40 Et proceſſerunt cum univerſa virtute ſua,& venerunt, & applicuerunt Emmaum in terra campeſtri.

41 Et audierunt mercatores regionum nomen eorum:& acceperunt argentum & aurum multum valdè, & pueros:& venerunt in caſtra, ut acciperent filios Iſraël in ſervos; & additi ſunt ad eos exercitus Syriæ,& terræ alienigenarum.

F 42 Et vidit Judas,& fratres ejus,quia multiplicata ſunt mala,& exercitus applicabant ad fines eorum: & cognoverunt verba regis, quæ mandavit populo facere in interitum & conſummationem:

43 Et dixerunt unuſquiſque ad proximum ſuum: Erigamus dejectionem populi noſtri, & pugnemus pro populo noſtro,& ſanctis noſtris.

44 Et congregatus eſt conventus ut eſſent parati in prælium; & ut orarent, & peterent miſericordiam & miſerationes.

45 Et Jeruſalem non habitabatur, ſed erat ſicut deſertum: non erat qui ingrederetur & egrederetur de natis ejus: & ſanctum conculcabatur: & filij alienigenarum erant in arce, ibi erat habitatio Gentium: & ablata eſt voluptas à Jacob, & defecit ibi tibia & cithara.

46 Et congregati ſunt, & venerunt in Maſpha contra Jeruſalem:quia locus orationis erat in Maſpha antè in Iſraël.

47 Et jejunaverunt illa die, & induerunt ſe ciliciis,& cinerem impoſuerunt capiti ſuo, & diſciderunt veſtimenta ſua:

48 Et expanderunt libros legis,de quibus ſcrutabantur Gentes ſimilitudinem ſimulachrorũ ſuorũ:

G 49 Et attulerunt ornamenta ſacerdotalia,& primitias,& decimas: & ſuſcitaverunt Nazaræos,qui impleverant dies:

50 Et clamaverunt voce magna in cælum, dicẽtes: Quid faciemus iſtis,& quò eos ducemus?

51 Et ſancta tua conculcata ſunt, & contaminata ſunt,& ſacerdotes tui facti ſunt in luctum,& in humilitatem.

52 Et ecce Nationes convenerunt adverſum nos ut nos diſperdant: tu ſcis quæ cogitant in nos.

53 Quomodo poterimus ſubſiſtere ante faciem eorum, niſi tu Deus adjuves nos?

54 Et tubis exclamaverunt voce magna.

55 Et poſt hæc conſtituit Judas duces populi, tribunos,& centuriones, & pentacontarchos, & decuriones.

*Deut. 20.a.5. b.6.7.8. Judic.7. a.3. 56 * Et dixit his, qui ædificabant domos, & ſponſabant uxores,& plantabant vineas,& formidoloſis, ut redirent unuſquiſque in domum ſuam ſecundùm legem.

57 Et moverunt caſtra,& collocaverunt ad Auſtrum Emmaum.

58 Et ait Judas: Accingimini, & eſtote filij potentes,& eſtote parati in manè, ut pugnetis adverſus Nationes has, quæ convenerunt adverſus nos,diſperdere nos & ſancta noſtra:

59 Quoniam melius eſt nos mori in bello,quàm videre mala gentis noſtræ, & ſanctorum.

60 Sicut autem fuerit voluntas in cælo,ſic fiat.

Caput IV.

Gorgias quærit Iudam: at hic ſuos hortatus fudit hoſtes,rurſúmque Gorgiæ exercitu fuſo colligit ſpolia; & iterum fuſis ad Deum precibus, devincit Lyſiæ exercitum, ac poſtmodum purificato templo, novum erigit altare: & omnibus quæ ad Dei cultum requirebantur præparatis, ſacrificiiſque oblatis, magna lætitia celebrant illius dedicationem diebus octo; ſtatuto etiam hujus dedicationis annuo feſto ad dies octo.

1 ET aſſumpſit Gorgias quinque millia virorum, & mille equites electos: & moverunt caſtra nocte, A

2 Ut applicarent ad caſtra Judæorum,& percuterent eos ſubitò: & filij, qui erant ex arce,erant illis duces.

3 Et audivit Judas, & ſurrexit ipſe,& potentes, percutere virtutem exercituum regis,qui erant in Emmaum.

4 Adhuc enim diſperſus erat exercitus à caſtris.

5 Et venit Gorgias in caſtra Judæ noctu,& neminem invenit: & quærebat eos in montibus: quoniam dixit: Fugiunt hi à nobis.

6 Et cùm dies factus eſſet, apparuit Judas in campo cum tribus millibus virorum tantùm, qui tegumenta & gladios non habebant:

7 Et viderunt caſtra Gentium valida,& loricatos, & equitatus in circuitu eorum, & hi docti ad prælium.

8 Et ait Judas viris, qui ſecum erant: Ne timueritis multitudinem eorum, & impetum eorum ne formidetis.

9 * Mementote qualiter ſalvi facti ſunt patres noſtri in mari rubro, cùm ſequeretur eos Pharao cum exercitu multo. *Exod. 14.b.9.

10 Et nunc clamemus in cælum; & miſerebitur noſtri Dominus, & memor erit teſtamenti patrum noſtrorum, & conteret exercitum iſtum ante faciem noſtram hodie:

11 Et ſcient omnes gentes,quia eſt qui redimat & liberet Iſraël.

12 Et elevaverunt alienigenæ oculos ſuos, & viderunt eos venientes ex adverſo.

13 Et exierunt de caſtris in prælium, & tuba cecinerunt hi qui erant cum Juda. B

14 Et congreſſi ſunt: & contritæ ſunt Gentes, & fugerunt in campum.

15 Noviſſimi autem omnes ceciderunt in gladio,& perſecuti ſunt eos uſque Gezeron, & uſque in campos Idumææ,& Azoti,& Jamniæ: & ceciderunt ex illis uſque ad tria millia virorum.

16 Et reverſus eſt Judas, & exercitus ejus, ſequens eum.

17 Dixítque ad populum: Non concupiſcatis ſpolia: quia bellum contra nos eſt,

18 Et Gorgias & exercitus ejus prope nos in monte:ſed ſtate nunc contra inimicos noſtros, & expugnate eos, & ſumetis poſteà ſpolia ſecuri.

19 Et adhuc loquente Juda, hæc, ecce apparuit pars quædam proſpiciens de monte.

20 Et vidit Gorgias quòd in fugam converſi ſunt ſui, & ſuccenderunt caſtra: fumus enim,qui videbatur,declarabat quod factum eſt.

21 Quibus illi conſpectis timuerunt valdè, aſpicientes ſimul & Judam, & exercitum in campo paratum ad prælium. C

22 Et fugerunt omnes in campum alienigenarũ.

Digitized by Google

23 Et Judas reverſus eſt ad ſpolia caſtrorum, & acceperunt aurum multum, & argentũ,& hyacinthum,& purpuram marinam, & opes magnas.

24 Et converſi, hymnum canebant, & benedicebant Deum in cælum,quoniam bonus eſt, quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

25 Et facta eſt ſalus magna in Iſraël in die illa.

26 Quicumque autem alienigenarum evaſerunt, venerunt, & nuntiaverunt Lyſiæ univerſa quæ acciderant.

27 Quibus ille auditis, conſternatus animo deficiebat: quòd non qualia voluit, talia contigerunt in Iſraël, & qualia mandavit rex.

28 Et ſequenti anno congregavit Lyſias virorum electorum ſexaginta millia,& equitum quinque millia, ut debellaret eos.

29 Et venerunt in Judæam,& caſtra poſuerunt in Bethoron, & occurrit illis Judas cum decem millibus viris.

D 30 Et viderunt exercitum fortem, & oravit, & dixit: Benedictus es ſalvator Iſraël: * qui contriviſti impetum potentis in manu ſervi tui David, * & tradidiſti caſtra alienigenarum in manu Jonathæ filij Saul, & armigeri ejus.

*1.Reg. 17.g.50.
*1.Reg. 14.b.13.

31 Conclude exercitũ iſtum in manu populi tui Iſraël,& confundãtur in exercitu ſuo & equitibus.

32 Da illis formidinem,&tabefac audaciam virtutis eorum,& commoveantur contritione ſua.

33 Dejice illos gladio diligentium te: & collaudent te omnes, qui noverunt nomen tuum, in hymnis.

34 Et commiſerunt prælium: & ceciderunt de exercitu Lyſiæ quinque millia virorum.

35 Videns autem Lyſias fugam ſuorum, & Judæorum audaciam,& quòd parati ſunt aut vivere, aut mori fortiter, abiit Antiochiam, & elegit milites,ut multiplicati rurſus venirent in Judæam.

E 36 Dixit autem Judas,& fratres ejus:Ecce contriti ſunt inimici noſtri: aſcendamus nunc mundare ſancta, & renovare.

37 Et congregatus eſt omnis exercitus, & aſcenderunt in montem Sion.

38 Et viderunt ſanctificationem deſertam, & altare profanatum, & portas exuſtas, & in atriis virgulta nata ſicut in ſaltu vel in montibus, & paſtophoria diruta.

39 Et ſciderunt veſtimenta ſua, & planxerunt planctu magno, & impoſuerunt cinerem ſuper caput ſuum.

40 Et ceciderunt in faciem ſuper terram, & exclamaverunt tubis ſignorũ,&clamaverunt in cęlũ.

41 Tunc ordinavit Judas viros, ut pugnarent adverſus eos qui erant in arce, donec emundarent ſancta.

42 Et elegit ſacerdotes ſine macula, voluntatem habentes in lege Dei:

43 Et mundaverunt ſancta, & tulerunt lapides contaminationis in locum immundum.

44 Et cogitavit de altari holocauſtorum, quod profanatum erat, quid de eo faceret.

45 Et incidit illis conſiliũ bonum ut deſtruerent illud: ne fortè illis eſſet in opprobrium,quia contaminaverunt illud Gentes,& demoliti ſunt illud.

46 Et repoſuerunt lapides in monte domus in loco apto, quoadusque veniret propheta, & reſponderet de eis.

47 Et acceperunt lapides integros ſecundùm legem; & ædificaverunt altare novum, ſecundùm illud quod fuit priùs: F

48 Et ædificaverunt ſancta, & quæ intra domum erant intrinſecus: & ædem, & atria ſanctificaverunt.

49 Et fecerunt vaſa ſancta nova, & intulerunt candelabrum, & altare incenſorum, & menſam in templum.

50 Et incenſum poſuerunt ſuper altare, & accenderunt lucernas, quæ ſuper candelabrum erant, & lucebant in templo.

51 Et poſuerunt ſuper menſam panes,& appenderunt vela, & conſummaverunt omnia opera quæ fecerant.

52 Et ante matutinum ſurrexerunt quinta & vigeſima die menſis noni (hic eſt menſis Caſleu) centeſimi quadrageſimi octavi anni:

53 Et obtulerunt ſacrificium ſecundùm legem, ſuper altare holocauſtorum novum quod fecerũt.

54 Secundùm tempus & ſecundùm diem, in qua contaminaverunt illud Gentes, in ipſa renovatum eſt in canticis, & citharis, & cinyris,& in cymbalis. G

55 Et cecidit omnis populus in faciem.& adoraverunt, & benedixerunt in cælum eum, qui proſperavit eis.

56 Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, & obtulerunt holocauſta cum lætitia, & ſacrificium ſalutaris & laudis.

57 Et ornaverunt faciem templi coronis aureis & ſcutulis: & dedicaverunt portas, & paſtophoria, & impoſuerunt eis januas.

58 Et facta eſt lætitia in populo magna valdè, & averſum eſt opprobrium Gentium.

59 * Et ſtatuit Judas, & fratres ejus, & univerſa Eccleſia Iſraël, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus ſuis, ab anno in annum, per dies octo: à quinta & vigeſima die menſis Caſleu, cum lætitia & gaudio. *Joan. 10.d.22.

60 Et ædificaverunt in tempore illo montem Sion & per circuitum muros altos, & turres firmas, nequando venirent Gentes,& conculcarent eum ſicut anteà fecerunt.

61 Et collocavit illic exercitum, ut ſervarent eum, & munivit eum ad cuſtodiendam Bethſuram, ut haberet populus munitionem contra faciem Idumææ.

CAPUT V.

Percuſſit Judas plurimas Gentes finitimas: obſeſſóſque Galaaditas & Galilæos ipſe unà cum fratre Simone liberat: & devicto ſemel atque iterùm Timotheo, captáque civitate Ephron, quæ tranſitum ipſi præbere noluerat, & omni maſculo ipſius interempto; tandem integro numero læti revertuntur in montem Sion ad ſacrificandum Domino: intereà qui relicti fuerant duces in Jeruſalẽ, dum contra Judæ præceptum pugnant adverſus Gentes, cæduntur: Judas verò percutit Chebron & Azotum, ſubverſis ipſarum ſimulachris.

1 ET factum eſt,ut audierunt Gentes in circuitu, quia ædificatum eſt altare & ſanctuarium ſicut priùs, iratæ ſunt valdè: A

2 Et cogitabant tollere genus Jacob, qui erant inter eos,& cœperunt occidere de populo,& perſequi.

Digitized by Google

3 Et debellabat Judas filios Eſau in Idumæa, & eos qui erant in Acrabathane, quia circumſedebant Iſraëlitas, & percuſſit eos plaga magna.

4 Et recordatus eſt malitiam filiorum Bean, qui erant populo in laqueum, & in ſcandalum, inſidiantes ei in via.

5 Et concluſi ſunt ab eo in turribus, & applicuit ad eos, & anathematizavit eos, & incendit turres eorum igni, cum omnibus qui in eis erant.

6 Et tranſivit ad filios Ammon, & invenit manum fortem, & populum copioſum, & Timotheum ducem ipſorum:

7 Et commiſit cum eis prælia multa, & contriti ſunt in conſpectu eorum, & percuſſit eos:

8 Et cepit Gazer civitatem & filias ejus, & reverſus eſt in Judæam.

9 Et congregatæ ſunt gentes quæ ſunt in Galaad, adverſus Iſraëlitas qui erant in finibus eorum, ut tollerent eos: & fugerunt in Datheman munitionem,

10 Et miſerunt litteras ad Judam & fratres ejus, dicentes: Congregatæ ſunt adverſum nos gentes per circuitum, ut nos auferant:

B 11 Et parant venire, & occupare munitionem, in quam confugimus: & Timotheus eſt dux exercitus eorum.

12 Nunc ergo veni, & eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis.

13 Et omnes fratres noſtri, qui erant in locis Tubin, interfecti ſunt: & captivas duxerunt uxores eorum, & natos, & ſpolia, & peremerunt illic ferè mille viros.

14 Et adhuc epiſtolæ legebantur, & ecce alij nuntij venerunt de Galilæa conſciſſis tunicis, nuntiantes ſecundùm verba hæc:

15 Dicentes conveniſſe adverſum ſe à Ptolemaida, & Tyro, & Sidone: & repleta eſt omnis Galilæa alienigenis, ut nos conſumant.

16 Ut audivit autem Judas, & populus, ſermones iſtos, convenit eccleſia magna cogitare quid facerent fratribus ſuis, qui in tribulatione erant, & expugnabantur ab eis.

17 Dixítque Judas Simoni fratri ſuo: Elige tibi viros, & vade, & libera fratres tuos in Galilæa: ego autem & frater meus Jonathas ibimus in Galaaditim.

18 Et reliquit Joſephum filium Zachariæ & Azariam, duces populi, cum reſiduo exercitu in Judæa ad cuſtodiam:

19 Et præcepit illis, dicens: Præeſtote populo huic: & nolite bellum committere adverſum gentes, donec revertamur.

20 Et partiti ſunt Simoni viri tria millia, ut iret in Galilæam: Judæ autem octo millia in Galaaditim.

C 21 Et abiit Simon in Galilæam, & commiſit prælia multa cum gentibus: & contritæ ſunt gentes à facie ejus, & perſecutus eſt eos uſque ad portam

22 Ptolemaidis: & ceciderunt de gentibus ferè tria millia virorum, & accepit ſpolia eorum.

23 Et aſſumpſit eos, qui erāt in Galilęa, & in Arbatis, cum uxoribus, & natis, & omnibus quæ erant illis, & adduxit in Judæam cum lætitia magna.

24 Et Judas Machabæus & Jonathas frater ejus tranſierunt Jordanem, & abierunt viam trium dierum per deſertum.

25 Et occurrerunt eis Nabuthæi, & ſuſceperunt eos pacificè, & narraverunt eis omnia, quæ acciderant fratribus eorum in Galaaditide,

26 Et quia multi ex eis comprehenſi ſunt in Baraſa, & Boſor, & in Alimis, & in Caſphor, & Mageth, & Carnaim: hæ omnes civitates munitæ, & magnæ.

27 Sed & in ceteris civitatibus Galaaditidis tenentur comprehenſi, & in craſtinum conſtituerunt admovere exercitum civitatibus his, & comprehendere, & tollere eos in una die.

28 Et convertit Judas, & exercitus ejus, viam in deſertum Boſor repentè, & occupavit civitatem: & occidit omnem maſculum in ore gladij, & accepit omnia ſpolia eorum, & ſuccendit eam igni.

29 Et ſurrexerunt inde nocte, & ibant uſque ad munitionem.

30 Et factum eſt diluculo, cùm elevaſſent ocu- D
los ſuos, ecce populus multus, cujus non erat numerus, portantes ſcalas & machinas, ut comprehenderent munitionem, & expugnarent eos.

31 Et vidit Judas quia cœpit bellum, & clamor belli aſcendit ad cælum ſicut tuba, & clamor magnus de civitate:

32 Et dixit exercitui ſuo: Pugnate hodie pro fratribus veſtris.

33 Et venit tribus ordinibus poſt eos, & exclamaverunt tubis, & clamaverunt in oratione.

34 Et cognoverunt caſtra Timothei quia Machabæus eſt, & refugerunt à facie ejus: & percuſſerunt eos plaga magna. & ceciderunt ex eis in die illa ferè octo millia virorum.

35 Et divertit Judas in Maſpha, & expugnavit, & cepit eam: & occidit omnem maſculum ejus, & ſumpſit ſpolia ejus, & ſuccendit eam igni.

36 Inde perrexit, & cepit Caſbon, & Mageth, & Boſor, & reliquas civitates Galaaditidis.

37 Poſt hæc autem verba congregavit Timotheus exercitum alium, & caſtra poſuit contra Raphon trans torrentem.

38 Et miſit Judas ſpeculari exercitum: & renuntiaverunt ei, dicentes: Quia convenerunt ad eum omnes gentes, quæ in circuitu noſtro ſunt, exercitus multus nimis:

39 Et Arabas conduxerunt in auxilium ſibi, & caſtra poſuerunt trans torrentem, parati ad te venire in prælium. Et abiit Judas obviàm illis.

40 Et ait Timotheus principibus exercitus ſui: E
Cùm appropinquaverit Judas, & exercitus ejus ad torrentem aquæ: ſi tranſierit ad nos prior, non poterimus ſuſtinere eum: quia potens poterit adverſum nos.

41 Si verò timuerit tranſire, & poſuerit caſtra extra flumen, transfretemus ad eos, & poterimus adverſus illum.

42 Ut autem appropinquavit Judas ad torrentem aquæ, ſtatuit ſcribas populi ſecus torrentem, & mandavit eis dicens: Neminem hominum reliqueritis: ſed veniant omnes in prælium.

43 Et transfretavit ad illos prior, & omnis populus poſt eum, & contritæ ſunt omnes gentes à

facie

Digitized by Google

facie eorum, & projecerunt arma ſua,& fugerunt ad fanum, quod erat in Carnaim.

44 Et occupavit ipſam civitatem,& fanum ſuccendit igni,cum omnibus qui erant in ipſo:& oppreſſa eſt Carnaim, & non potuit ſuſtinere contra faciem Judæ.

45 Et congregavit Judas univerſos Iſraëlitas, qui erāt in Galaaditide, à minimo uſque ad maximum,& uxores eorum, & natos,& exercitum magnum valdè, ut venirent in terram Juda.

46 Et venerunt uſque Ephron : & hæc civitas magna in ingreſſu poſita, munita valdè, & non erat declinare ab ea dextera vel ſiniſtra, ſed per mediam iter erat.

F 47 Et incluſerunt ſe qui erant in civitate, & obſtruxerunt portas lapidibus : & miſit ad eos Judas verbis pacificis,

48 Dicens : Tranſeamus per terram veſtram,ut eamus in terram noſtram:& nemo vobis nocebit: tantùm pedibus tranſibimus. Et nolebant eis aperire.

49 Et præcepit Judas prædicare in caſtris,ut applicarent unuſquiſque in quo erat loco.

50 Et applicuerunt ſe viri virtutis : & oppugnavit civitatem illam tota die, & tota nocte, & tradita eſt civitas in manu ejus :

51 Et peremerunt omnem maſculum in ore gladij, & eradicavit eam, & accepit ſpolia ejus, & tranſivit per totam civitatem ſuper interfectos.

52 Et tranſgreſſi ſunt Jordanem in campo magno, contra faciem Bethſan.

53 Et erat Judas congregans extremos, & exhortabatur populum per totam viam,donec venirent in terram Juda.

54 Et aſcenderunt in montem Sion cum lætitia & gaudio, & obtulerunt holocauſta, quòd nemo ex eis cecidiſſet,donec reverterentur in pace.

55 Et in diebus quibus erat Judas & Jonathas in terra Galaad,& Simon frater ejus in Galilæa contra faciem Ptolemaidis,

56 Audivit Ioſephus Zachariæ filius, & Azarias princeps virtutis, res benè geſtas, & prælia quæ facta ſunt,

57 Et dixit : Faciamus & ipſi nobis nomen, & eamus pugnare adverſus gentes, quæ in circuitu noſtro ſunt.

58 Et præcepit his qui erant in exercitu ſuo, & abierunt Jamniam.

G 59 Et exivit Gorgias de civitate, & viri ejus obviàm illis in pugnam.

60 Et fugati ſunt Joſephus & Azarias uſque in fines Judęæ:& ceciderunt illo die de populo Iſraël ad duo millia viri, & facta eſt fuga magna in populo :

61 Quia non audierunt Judam, & fratres ejus, exiſtimantes fortiter ſe facturos.

62 Ipſi autem non erant de ſemine virorum illorum, per quos ſalus facta eſt in Iſraël.

63 Et viri Juda magnificati ſunt valdè in conſpectu omnis Iſraël, & gentium omnium ubi audiebatur nomen eorum.

64 Et convenerunt ad eos fauſta acclamantes.

65 Et exivit Judas, & fratres ejus, & expugnabant filios Eſau, in terra quæ ad Auſtrum eſt, & percuſſit Chebron & filias ejus : & muros ejus & turres ſuccendit igni in circuitu.

66 Et movit caſtra ut iret in terram alienigenarum, & perambulabat Samariam.

67 In die illa ceciderunt ſacerdotes in bello, dum volunt fortiter facere, dum ſine conſilio exeunt in prælium.

68 Et declinavit Judas in Azotum in terram alienigenarum,& diruit aras eorum, & ſculptilia deorum ipſorum ſuccendit igni : & cepit ſpolia civitatum, & reverſus eſt in terram Juda.

CAPUT VI.

Antiochus repulſus ab opulenta civitate Elymaide venit in Babylonem ; ubi auditis infortuniis quæ ſui in Judæa paſſi erant, incidit præ triſtitia in mortis languorem, confitens hoc ſibi contigiſſe ob impietatem quam in Judæos exercuerat : quo ibi mortuo, & Juda arcem Jeruſalem obſidente, ſucceſſor ejus filius Antiochus dictus Eupator, congregato adverſus Judam potentiſſimo exercitu non potuit eum vincere ; & Eleazar, occiſo ingenti elephante, ab eo oppreſſus interiit : Rex autem oppugnans Jeruſalem revocatur à Lyſia ; ſed poſt juratam pacem non ſervat juſjurandum.

1 ET rex Antiochus perambulabat ſuperiores A regiones, & audivit eſſe civitatem Elymaidem in Perſide nobiliſſimam, & copioſam in argento & auro,

2 Templúmque in eo locuples valdè : & illic velamina aurea, & loricæ, & ſcuta, quæ reliquit Alexander Philippi rex Macedo,qui regnavit primus in Græcia.

3 Et venit, & quærebat capere civitatem,& deprædari eam : & non potuit,quoniam innotuit ſermo his qui erant in civitate :

4 Et inſurrexerunt in prælium, & fugit inde,& abiit cum triſtitia magna, & reverſus eſt in Babyloniam.

5 Et venit qui nuntiaret ei in Perſide, quia fugata ſunt caſtra, quæ erant in terra Juda :

6 Et quia abiit Lyſias cum virtute forti in primis, & fugatus eſt à facie Judæorum, & invaluerunt armis, & viribus, & ſpoliis multis, quæ ceperunt de caſtris, quæ exciderunt :

7 Et quia diruerunt abominationem,quam ædificaverat ſuper altare, quod erat in Jeruſalem, & ſanctificationem, ſicut priùs,circumdederunt muris excelſis,ſed & Bethſuram civitatem ſuam.

8 Et factum eſt ut audivit rex ſermones iſtos, expavit,& commotus eſt valdè : & decidit in lectum, & incidit in languorem præ triſtitia, quia non factum eſt ei ſicut cogitabat.

9 Et erat illic per dies multos : quia renovata eſt in eo triſtitia magna, & arbitratus eſt ſe mori.

10 Et vocavit omnes amicos ſuos,& dixit illis : B Receſſit ſomnus ab oculis meis,& concidi, & corrui corde præ ſolicitudine :

11 Et dixi in corde meo:In quantā tribulationē deveni,& in quos fluctus triſtitię,in qua nūc ſum; qui jucundus eram, & dilectus in poteſtate mea.

12 Nunc verò reminiſcor malorum,quæ feci in Jeruſalem, unde & abſtuli omnia ſpolia aurea & argentea,quæ erant in ea, & miſi auferre habitantes Judæam ſine cauſa.

13 Cognovi ergo quia propterea invenerunt me mala iſta:& ecce pereo triſtitia magna in terra aliena.

Digitized by Google

14 Et vocavit Philippum, unum de amicis ſuis,
& præpoſuit eum ſuper univerſum regnum ſuum:
15 Et dedit ei diadema, & ſtolam ſuam, & an-
nulum, ut adduceret Antiochum filium ſuum, &
nutriret eum, & regnaret.
16 Et mortuus eſt illic Antiochus rex, anno
centeſimo quadrageſimo nono.
17 Et cognovit Lyſias, quoniam mortuus eſt
rex,& conſtituit regnare Antiochum filium ejus,
quem nutrivit adoleſcentem: & vocavit nomen
ejus Eupator.
18 Et hi qui erant in arce, concluſerant Iſraël
in circuitu ſanctorum:& quærebant eis mala ſem-
per, & firmamentum Gentium.
C 19 Et cogitavit Judas diſperdere eos: & convo-
cavit univerſum populum, ut obſiderent eos.
20 Et convenerunt ſimul, & obſederunt eos
anno centeſimo quinquageſimo, & fecerunt ba-
liſtas & machinas.
21 Et exierunt quidam ex eis qui obſidebantur,
& adjunxerunt ſe illis aliqui impij ex Iſraël,
22 Et abierunt ad regem,& dixerunt: Quouſ-
que non facis judiciũ,& vindicas fratres noſtros?
23 Nos decrevimus ſervire patri tuo, & ambu-
lare in præceptis ejus,& obſequi edictis ejus:
24 Et filij populi noſtri propter hoc alienabant
ſe à nobis, & quicumque inveniebantur ex no-
bis, interficiebantur, & hæreditates noſtræ diri-
piebantur.
25 Et non ad nos tantùm extenderunt manum,
ſed & in omnes fines noſtros.
26 Et ecce applicuerunt hodie ad arcem Jeru-
ſalem occupare eam, & munitionem Bethſuram
munierunt:
27 Et niſi præveneris eos velociùs, majora
quàm hæc facient, & non poteris obtinere eos.
28 Et iratus eſt rex, ut hæc audivit: & convo-
cavit omnes amicos ſuos, & principes exercitus
ſui, & eos qui ſuper equites erant.
29 Sed & de regnis aliis, & de inſulis mariti-
mis, venerunt ad eum exercitus conductitij.
D 30 Et erat numerus exercitus ejus,centum mil-
lia peditum,& viginti millia equitum,& elephan-
ti triginta duo, docti ad prælium.
31 Et venerunt per Idumæam, & applicuerunt
ad Bethſuram, & pugnaverunt dies multos, &
fecerunt machinas, & exierunt, & ſuccenderunt
eas igni, & pugnaverunt viriliter.
32 Et receſſit Judas ab arce, & movit caſtra ad
Bethzacharam contra caſtra regis.
33 Et ſurrexit rex ante lucem, & concitavit
exercitus in impetum contra viam Bethzacharam:
& comparaverunt ſe exercitus in prælium, & tu-
bis cecinerunt:
34 Et elephantis oſtenderunt ſanguinem uvæ
& mori, ad acuendos eos in prælium:
35 Et diviſerunt beſtias per legiones:& aſtiterũt
ſingulis elephantis mille viri in loricis concatena-
tis,& galeæ æreæ in capitibus eorum:& quingen-
ti equites ordinati unicuique beſtiæ electi erant.
36 Hi ante tempus ubicumque erat beſtia, ibi
erant: & quocumque ibat ibant, & non diſcede-
bant ab ea.
37 Sed & turres ligneæ ſuper eos firmæ prote-
gentes ſuper ſingulas beſtias: & ſuper eas machi-
næ:& ſuper ſingulas viri virtutis triginta duo,qui
pugnabant deſuper, & Indus magiſter beſtiæ.
38 Et reſiduum equitatum hinc & inde ſtatuit
in duas partes, tubis exercitum commovere, &
perurgere conſtipatos in legionibus ejus. E
39 Et ut refulſit ſol in clypeos aureos, & æreos,
reſplenduerunt montes ab eis, & reſplenduerunt
ſicut lampades ignis.
40 Et diſtincta eſt pars exercitus regis per mon-
tes excelſos,& alia per loca humilia: & ibant cau-
tè & ordinatè.
41 Et commovebantur omnes inhabitantes ter-
ram à voce multitudinis, & inceſſu turbæ,& col-
liſione armorum: erat enim exercitus magnus
valdè, & fortis.
42 Et appropiavit Judas,& exercitus ejus in præ-
lium:& ceciderunt de exercitu regis ſexcenti viri.
43 Et vidit Eleazar filius Saura unam de be-
ſtiis loricatam loricis regis: & erat eminens ſuper
ceteras beſtias.& viſũ eſt ei quòd in ea eſſet rex:
44 Et dedit ſe ut liberaret populum ſuum, &
acquireret ſibi nomen æternum.
45 Et cucurrit ad eam audacter in medio legio-
nis,interficiens à dextris & à ſiniſtris,& cadebant
ab eo huc atque illuc.
46 Et ivit ſub pedes elephantis, & ſuppoſuit ſe
ei, & occidit eum: & cecidit in terram ſuper
ipſum, & mortuus eſt illic.
47 Et videntes virtutem regis, & impetum
exercitus ejus, diverterunt ſe ab eis. F
48 Caſtra autem regis aſcenderunt contra eos
in Jeruſalem, & applicuerunt caſtra regis ad Ju-
dæam & montem Sion.
49 Et fecit pacem cum his qui erant in Bethſu-
ra: & exierunt de civitate, quia non erant eis ibi
alimenta concluſis, quia ſabbata erant terræ.
50 Et comprehendit rex Bethſuram: & conſti-
tuit illic cuſtodiam ſervare eam.
51 Et convertit caſtra ad locum ſanctificationis
dies multos: & ſtatuit illic baliſtas,& machinas,&
ignis jacula, & tormenta ad lapides jactandos, &
ſpicula, & ſcorpios ad mittendas ſagittas, & fun-
dibula.
52 Fecerunt autem & ipſi machinas adverſus
machinas eorum, & pugnaverunt dies multos.
53 Eſcæ autem non erant in civitate, eò quòd
ſeptimus annus eſſet: & qui remanſerant in Judæa
de Gentibus,conſumpſerant reliquias eorum,quæ
repoſitæ fuerant.
54 Et remanſerunt in ſanctis viri pauci, quo-
niam obtinuerat eos fames: & diſperſi ſunt unuſ-
quiſque in locum ſuum.
55 Et audivit Lyſias quòd Philippus,quem con- G
ſtituerat rex Antiochus, cùm adhuc viveret, ut
nutriret Antiochum filium ſuum,& regnaret,
56 Reverſus eſſet à Perſide, & Media,& exer-
citus qui abierat cum ipſo, & quia quærebat ſuſ-
cipere regni negotia:
57 Feſtinavit ire, & dicere ad regem, & duces
exercitus: Deficimus quotidie, & eſca nobis mo-
dica eſt, & locus,quem obſidemus,eſt munitus,&
incumbit nobis ordinare de regno.
58 Nunc itaq; demus dextras hominibus,iſtis,&
faciamus

Digitized by Google

faciamus cum illis pacem,& cum omni gente eorũ:

59 Et conſtituamus illis ut ambulent in legitimis ſuis ſicut priùs,propter legitima enim ipſorum, quæ deſpeximus,irati ſunt,& fecerunt omnia hęc.

60 Et placuit ſermo in conſpectu regis & principum : & miſit ad eos pacem facere, & receperunt illam.

61 Et juravit illis rex,& principes : & exierunt de munitione.

62 Et intravit rex montem Sion,& vidit munitionem loci : & rupit citiùs juramentum,quod juravit : & mandavit deſtruere murum in gyro.

63 Et diſceſſit feſtinanter,& reverſus eſt Antiochiam,& invenit Philippum dominantem civitati: & pugnavit adverſus eum,& occupavit civitatem.

Caput VII.

Demetrius Seleuci filius, occiſis Antiocho & Lyſia, obtinet regnum patrum ſuorum : qui, accuſato apud ſe Iuda Machabeo, mittit ducem Bacchidem & accuſatorem Alcimum conſtitutum ſacerdotem ad affigendum filios Iſrael : ſed cùm non poſſent adverſus Iudam prævalere, miſſus eſt à rege Nicanor, qui, ut & priores, cùm dolo nequiret, vi Iudam aggreſſus, ſemel atque iterùm ab eo devictus eſt, & præmiſſis ad Deum precibus, cum toto ſuo exercitu occiſus.amputato ipſius capite ac dextera,quam irriſis Iudæorum ſacrificiis ſuperbè contra locum ſanctum extulerat:cujus victoriæ dies annuus apud Iudæos celebris inſtituitur.

A 1 ANno centeſimo quinquageſimo primo, exiit Demetrius Seleuci filius ab urbe Roma, & aſcendit cum paucis viris in civitatem maritimam, & regnavit illic.

2 Et factum eſt, ut ingreſſus eſt domum regni patrum ſuorum, comprehendit exercitus Antiochum & Lyſiam, ut adducerent eos ad eum.

3 Et res ei innotuit:& ait:Nolite mihi oſtendere faciem eorum.

4 Et occidit eos exercitus. Et ſedit Demetrius ſuper ſedem regni ſui :

5 Et venerunt ad eum viri iniqui & impij ex Iſraël : & Alcimus dux eorum, qui volebat fieri ſacerdos.

6 Et accuſaverunt populum apud regem, dicentes : Perdidit Judas,& fratres ejus,omnes amicos tuos, & nos diſperſit de terra noſtra.

7 Nunc ergo mitte virum, cui credis, ut eat, & videat exterminium omne, quod fecit nobis, & regionibus regis : & puniat omnes amicos ejus, & adjutores eorum.

B 8 Et elegit rex ex amicis ſuis Bacchidem, qui dominabatur trans flumen magnum in regno, & fidelem regi : & miſit eum,

9 Ut videret exterminium,quod fecit Judas:ſed & Alcimum impium conſtituit in ſacerdotium, & mandavit ei facere ultionem in filios Iſraël.

10 Et ſurrexerunt, & venerunt cum exercitu magno in terram Juda : & miſerunt nuntios,& locuti ſunt ad Judam, & ad fratres ejus,verbis pacificis in dolo.

11 Et non intenderunt ſermonibus eorum : viderunt enim quia venerunt cum exercitu magno.

12 Et convenerunt ad Alcimum & Bacchidem congregatio ſcribarum requirere quæ juſta ſunt :

13 Et primi, Aſſidæi qui erant in filiis Iſraël,& exquirebant ab eis pacem :

14 Dixerunt enim : Homo ſacerdos de ſemine Aaron venit, non decipiet nos.

15 Et locutus eſt cum eis verba pacifica:& juravit illis, dicens : Non inferemus vobis malum, neque amicis veſtris.

16 Et crediderunt ei : Et comprehendit ex eis ſexaginta viros, & occidit eos in una die, ſecundùm verbum quod ſcriptum eſt : C

17 * Carnes ſanctorum tuorum,& ſanguinem ipſorum effuderunt in circuitu Jeruſalem, & non erat qui ſepeliret. *Pſ.78. 4.1.2.3.

18 Et incubuit timor & tremor in omnem populum : quia dixerunt : Non eſt veritas & judicium in eis ; tranſgreſſi ſunt enim conſtitutum, & juſjurandum quod juraverunt.

19 Et movit Bacchides caſtra ab Jeruſalem, & applicuit in Bethzecha:& miſit,& comprehendit multos ex eis qui à ſe effugerant, & quoſdam de populo mactavit,& in puteum magnum projecit.

20 Et commiſit regionem Alcimo, & reliquit cum eo auxilium in adjutorium ipſi. Et abiit Bacchides ad regem :

21 Et ſatis agebat Alcimus pro principatu ſacerdotij ſui.

22 Et convenerunt ad eum omnes,qui perturbabant populum ſuum, & obtinuerunt terram Juda, & fecerunt plagam magnam in Iſraël.

23 Et vidit Judas omnia mala quæ fecit Alcimus,& qui cum eo erant, filiis Iſraël, multò plus quàm Gentes. D

24 Et exiit in omnes fines Judææ in circuitu, & fecit vindictam in viros deſertores, & ceſſaverunt ultrà exire in regionem.

25 Vidit autem Alcimus quòd prævaluit Judas, & qui cum eo erant : & cognovit quia non poteſt ſuſtinere eos, & regreſſus eſt ad regem, & accuſavit eos multis criminibus.

26 * Et miſit rex Nicanorem,unum ex principibus ſuis nobilioribus : qui erat inimicitias exercens contra Iſraël:& mãdavit ei evertere populum. *2. Mac. 15.1.1.

27 Et venit Nicanor in Jeruſalem cum exercitu magno, & miſit ad Judam & ad fratres ejus verbis pacificis cum dolo,

28 Dicens:Non ſit pugna inter me & vos:veniã cum viris paucis,ut videã facies veſtras cum pace.

29 Et venit ad Judam,& ſalutaverunt ſe invicẽ pacificè:& hoſtes parati erant rapere Judam.

30 Et innotuit ſermo Judæ, quoniam cum dolo venerat ad eum : & conterritus eſt ab eo, & ampliùs noluit videre faciem ejus. E

31 Et cognovit Nicanor quoniam denudatum eſt conſilium ejus : & exivit obviàm Judæ in pugnam juxta Capharſalama.

32 Et ceciderunt de Nicanoris exercitu ferè quinque millia viri,& fugerunt in civitatẽ David.

33 Et poſt hæc verba aſcendit Nicanor in montem Sion : & exierunt de ſacerdotibus populi ſalutare eum in pace, & demonſtrare ei holocautomata, quæ offerebantur pro rege.

34 Et irridens ſprevit eos, & polluit : & locutus eſt ſuperbè,

35 Et juravit cum ira, dicens : Niſi traditus fuerit Judas,& exercitus ejus in manus meas,continuò cùm regreſſus fuero in pace,ſuccendam domum iſtam. Et exiit cum ira magna.

36 Et intraverunt ſacerdotes, & ſteterunt ante faciem

Digitized by Google

faciem altaris & templi : & flentes dixerunt :
37 Tu Domine elegiſti domum iſtam ad invo-
candum nomen tuum in ea, ut eſſet domus ora-
tionis & obſecrationis populo tuo.
F 38 Fac vindictam in homine iſto, & exercitu
ejus,& cadant in gladio : memento blaſphemias
eorum, & ne dederis eis ut permaneant.
39 Et exiit Nicanor ab Jeruſalem, & caſtra ap-
plicuit ad Bethoron:& occurrit illi exercitus Siriç.
40 Et Judas applicuit in Adarſa cum tribus mil-
libus viris : & oravit Judas, & dixit :
*4.Reg. 41 * Qui miſſi erant à rege Sennacherib, Do-
19.g.35. mine, quia blaſphemaverunt te, exiit angelus, &
Tobiæ 1. percuſſit ex eis centum octoginta quinque millia:
d.21. Eccli. 42 Sic contere exercitum iſtum in conſpectu no-
48.d.24. Iſaiæ 37. ſtro hodie : & ſciant ceteri quia malè locutus eſt
g 16. 2. Mach. ſuper ſancta tua : & judica illum ſecundùm mali-
8. c.19 tiam illius.
G 43 Et commiſerunt exercitus prælium tertia-
decima die menſis Adar : & contrita ſunt caſtra
Nicanoris, & cecidit ipſe primus in prælio.
44 Ut autem vidit exercitus ejus quia cecidiſſet
Nicanor,projecerunt arma ſua,& fugerunt :
45 Et perſecuti ſunt eos viam unius diei, ab
Adazer uſquequò veniatur in Gazara,& tubis ce-
cinerunt poſt eos cum ſignificationibus :
46 Et exierunt de omnibus caſtellis Judææ in
circuitu, & ventilabant eos cornibus, & conver-
tebantur iterùm ad eos,& ceciderunt omnes gla-
dio, & non eſt relictus ex eis nec unus.
47 Et acceperunt ſpolia eorum in prædam : &
caput Nicanoris amputaverunt, & dexteram ejus,
quam extenderat ſuperbè,& attulerunt & ſuſpen-
derunt contra Jeruſalem.
48 Et lætatus eſt populus valdè,& egerunt diem
illam in lætitia magna.
49 Et conſtituit agi omnibus annis diem iſtam,
tertiadecima die menſis Adar.
50 Et ſiluit terra Juda dies paucos.

CAPUT VIII.

Judas, audita celeberrima Romanorum fama ac virtute quæ hic recitantur, miſſis nuntiis fœdus cum illis percutit, ut ipſorum præſidio Judæi à Græcorum jugo liberentur : Romani autem Judæ remittunt icti fœderis reſcriptum in tabulis æreis ſculptum, quod hic refertur.

A 1 ET audivit Judas nomen Romanorum, quia
ſunt potentes viribus,& acquieſcunt ad om-
nia, quæ poſtulantur ab eis : & quicumque acceſ-
ſerunt ad eos,ſtatuerunt cum eis amicitias,& quia
ſunt potentes viribus.
2 Et audierunt prælia eorum, & virtutes bonas
quas fecerunt in Galatia, quia obtinuerunt eos,&
duxerunt ſub tributum :
3 Et quanta fecerunt in regione Hiſpaniæ, &
quòd in poteſtatem redegerunt metalla argenti &
auri, quæ illic ſunt, & poſſederunt omnem lo-
cum conſilio ſuo, & patientia :
4 Locáque quæ longè erant valdè ab eis,& re-
ges qui ſupervenerant eis ab extremis terræ, con-
triverunt,& percuſſerunt eos plaga magna : ceteri
autem dant eis tributum omnibus annis.
5 Et Philippum & Perſen Ceteorum regem,&
ceteros qui adverſum eos arma tulerant, contrive-
runt in bello, & obtinuerunt eos :
6 Et Antiochum magnum regem Aſiæ, qui eis
pugnam intulerat habens centum viginti ele-
phantos, & equitatum, & currus, & exercitum
magnum valdè, contritum ab eis.
7 Et quia ceperunt eum vivum, ſtatuerunt ei B
ut daret ipſe, & qui regnarent poſt ipſum, tribu-
tum magnum,& daret obſides,& conſtitutum.
8 Et regionem Indorum, & Medos, & Lydos,
de optimis regionibus eorum : & acceptas eas ab
eis dederunt Eumeni regi.
9 Et quia qui erant apud Helladam, voluerunt
ire, & tollere eos : & innotuit ſermo his,
10 Et miſerunt ad eos ducem unum,& pugna-
verunt contra illos, & ceciderunt ex eis multi,&
captivas duxerunt uxores eorum, & filios, & di-
ripuerunt eos, & terram eorum poſſederunt, &
deſtruxerunt muros eorum, & in ſervitutem illos
redegerunt uſque in hunc diem :
11 Et reſidua regna, & inſulas, quæ aliquando
reſtiterant illis, exterminaverunt, & in poteſta-
tem redegerunt.
12 Cum amicis autem ſuis & qui in ipſis re-
quiem habebant, conſervaverunt amicitiam, &
obtinuerunt regna, quæ erant proxima, & quæ
erant longè : quia quicumque audiebant nomen
eorum,timebant eos.
13 Quibus verò vellent auxilio eſſe ut regna-
rent, regnabant : quos autem vellent regno detur-
babant : & exaltati ſunt valdè. C
14 Et in omnibus iſtis nemo portabat diadema,
nec induebatur purpura, ut magnificaretur in ea.
15 Et quia curiam fecerunt ſibi,& quotidie con-
ſulebant trecentos viginti, conſilium agentes
ſemper de multitudine,ut quæ digna ſunt,gerant:
16 Et committunt uni homini magiſtratum
ſuum per ſingulos annos dominari univerſæ terræ
ſuæ : & omnes obediunt uni, & non eſt invidia,
neque zelus inter eos.
17 Et elegit Judas Eupolemum, filium Joannis,
filij Jacob, & Jaſonem, filium Eleazari, & miſit
eos Romam conſtituere cum illis amicitiam,& ſo-
cietatem :
18 Et ut auferrent ab eis jugum Græcorum,
quia viderunt quòd in ſervitutem premerent re-
gnum Iſraël.
19 Et abierunt Romam viam multam valdè,&
introierunt curiam, & dixerunt :
20 Judas Machabæus,& fratres ejus,& populus
Judæorum miſerunt nos ad vos ſtatuere vobiſcum
ſocietatem & pacem, & conſcribere nos ſocios &
amicos veſtros.
21 Et placuit ſermo in conſpectu eorum.
22 Et hoc reſcriptum eſt, quod reſcripſerunt in
tabulis æreis,& miſerunt in Jeruſalem,ut eſſet apud
eos ibi memoriale pacis & ſocietatis.
23 BENE SIT ROMANIS, & genti Judæorum, D
in mari & in terra in æternum : gladiúſque & ho-
ſtis procul ſit ab eis.
24 Quòd ſi inſtiterit bellum Romanis priùs,aut
omnibus ſociis eorum in omni dominatione eo-
rum :
25 Auxilium feret gens Judæorum, prout tem-
pus dictaverit, corde pleno :
26 Et præliantibus non dabunt,neque ſubmini-
ſtrabunt

Digitized by Google

ſtrabunt triticum, arma, pecuniam, naves, ſicut
placuit Romanis: & cuſtodient mandata eorum,
nihil ab eis accipientes.
27 Similiter autem & ſi genti Judæorum priùs
acciderit bellum, adjuvabunt Romani ex animo,
prout eis tempus permiſerit:
28 Et adjuvantibus non dabitur triticum,arma,
pecunia, naves, ſicut placuit Romanis, & cuſto-
dient mandata eorum abſque dolo.
29 Secundùm hæc verba conſtituerunt Roma-
ni populo Judæorum.
30 Quòd ſi poſt hæc verba hi aut illi addere
aut demere ad hæc aliquid voluerint, facient ex
propoſito ſuo: & quæcumque addiderint, vel
dempſerint,rata erunt.
31 Sed & de malis, quæ Demetrius rex fecit in
eos, ſcripſimus ei, dicentes: Quare gravaſti ju-
gum tuum ſuper amicos noſtros, & ſocios Judæos?
32 Si ergo iterùm adierint nos, adverſum te
faciemus illis judicium, & pugnabimus tecum
mari terráque.

CAPUT IX.

Bacchide & Alcimo contra Iudam miſſis à Demetrio: Iudas minimo exercitu fortiſſimè reſiſtens occiditur, ac lugetur: graviterque afflictis piis Iſraelitis frater ipſius Ionathas in eius locum ſufficitur: qui ob fratris Ioannis mortem percutit filios Iambri in nuptiis: rurſumque percuſſis de Bacchidis exercitu mille viris, Alcimus ob impia in locum ſanctum opera percuſſus à Deo paralyſi, mortuus eſt: ſed & Bacchides cùm nec dolo nec vi poſſet Ionathan perdere, inito cum eo fœdere diſceſſit, nec ampliùs in Iudæam reverſus eſt.

A 1 INtereà ut audivit Demetrius,quia cecidit Ni-
canor & exercitus ejus in prælio,appoſuit Bac-
chidem & Alcimum rurſum mittere in Judæam,
& dextrum cornu cum illis.
2 Et abierunt viam, quæ ducit in Galgala, &
caſtra poſuerunt in Maſaloth,quæ eſt in Arbellis:
& occupaverunt eam, & peremerunt animas ho-
minum multas.
3 In menſe primo anni centeſimi & quinqua-
geſimi ſecundi, applicuerunt exercitum ad Jeru-
ſalem:
4 Et ſurrexerunt, & abierunt in Beream vi-
ginti millia virorum, & duo millia equitum.
5 Et Judas poſuerat caſtra in Laiſa, & tria mil-
lia viri electi cum eo:
6 Et viderunt multitudinem exercitus quia
multi ſunt, & timuerunt valdè: & multi ſubtra-
xerunt ſe de caſtris,& non remanſerunt ex eis niſi
octingenti viri.
7 Et vidit Judas quòd defluxit exercitus ſuus,
& bellum perurgebat eum, & confractus eſt cor-
de,quia non habebat tempus congregandi eos, &
diſſolutus eſt.
8 Et dixit his qui reſidui erant: Surgamus, &
eamus ad adverſarios noſtros, ſi poterimus pu-
gnare adverſus eos.
9 Et avertebant eum, dicentes: Non poteri-
mus: ſed liberemus animas noſtras modò, & re-
vertamur ad fratres noſtros, & tunc pugnabimus
adverſus eos: nos autem pauci ſumus.
B 10 Et ait Judas: Abſit iſtam rem facere ut fu-
giamus ab eis: & ſi appropiavit tempus noſtrum,
moriamur in virtute propter fratres noſtros, &
non inferamus crimen gloriæ noſtræ.
11 Et movit exercitus de caſtris, & ſteterunt
illis obviàm: & diviſi ſunt equites in duas partes,
& fundibularij & ſagittarij præibant exercitum,
& primi certaminis omnes potentes.
12 Bacchides autem erat in dextro cornu, &
proximavit legio ex duabus partibus, & clama-
bant tubis:
13 Exclamaverunt autem & hi, qui erant ex
parte Judæ, etiam ipſi, & commota eſt terra à vo-
ce exercituum: & commiſſum eſt prælium à ma-
nè uſque ad veſperam.
14 Et vidit Judas, quòd firmior eſt pars exer-
citus Bacchidis in dextris, & convenerunt cum
ipſo omnes conſtantes corde:
15 Et contrita eſt dextera pars ab eis,& perſe-
cutus eſt eos uſque ad montem Azoti.
16 Et qui in ſiniſtro cornu erant,viderunt quòd
contritum eſt dextrum cornu, & ſecuti ſunt poſt
Judam, & eos qui cum ipſo erant, à tergo:
17 Et ingravatum eſt prælium, & ceciderunt
vulnerati multi ex his & ex illis.
18 Et Judas cecidit, & ceteri fugerunt.
19 Et Jonathas & Simon tulerunt Judam fra- C
trem ſuum, & ſepelierunt eum in ſepulchro pa-
trum ſuorum in civitate Modin.
20 Et fleverunt eum omnis populus Iſraël plan-
ctu magno, & lugebant dies multos,
21 Et dixerunt: Quomodo cecidit potens,qui
ſalvum faciebat populum Iſraël!
22 Et cetera verba bellorum Judæ, & virtutum
quas fecit,& magnitudinis ejus,non ſunt deſcrip-
ta: multa enim erant valdè.
23 Et factum eſt: poſt obitum Judæ emerſe-
runt iniqui in omnibus finibus Iſraël, & exorti
ſunt omnes qui operabantur iniquitatem.
24 In diebus illis facta eſt fames magna valdè,
& tradidit ſe Bacchidi omnis regio eorum cum
ipſis.
25 Et elegit Bacchides viros impios,& conſti-
tuit eos dominos regionis:
26 Et exquirebant, & perſcrutabantur amicos
Judæ, & adducebant eos ad Bacchidem,& vindi-
cabat in illos, & illudebat.
27 Et facta eſt tribulatio magna in Iſraël, qua-
lis non fuit ex die, qua non eſt viſus propheta in
Iſraël.
28 Et congregati ſunt omnes amici Judæ, &
dixerunt Jonathæ:
29 Ex quo frater tuus Judas defunctus eſt, vir
ſimilis ei non eſt, qui exeat contra inimicos no-
ſtros, Bacchidem, & eos qui inimici ſunt gentis
noſtræ.
30 Nunc itaque te hodie elegimus eſſe pro eo
nobis in principem, & ducem ad bellandum bel-
lum noſtrum.
31 Et ſuſcepit Jonathas tempore illo principa-
tum, & ſurrexit loco Judæ fratris ſui.
32 Et cognovit Bacchides, & quærebat eum
occidere.
33 Et cognovit Jonathas,& Simon frater ejus, D
& omnes qui cum eo erant: & fugerunt in deſer-
tum Thecuæ, & conſederunt ad aquam lacus Aſ-
phar.
34 Et cognovit Bacchides, & die ſabbatorum

Digitized by Google

venit ipſe, & omnis exercitus ejus, trans Jordanem.

35 Et Jonathas miſit fratrem ſuum ducem populi, & rogavit Nabuthæos amicos ſuos, ut commodarent illis apparatum ſuum, qui erat copioſus.

36 Et exierunt filij Jambri ex Madaba, & comprehenderunt Joannem, & omnia quæ habebat, & abierunt habentes ea.

37 Poſt hæc verba, renuntiatum eſt Jonathæ, & Simoni fratri ejus, quia filij Jambri faciunt nuptias magnas, & ducunt ſponſam ex Madaba, filiam unius de magnis principibus Chanaan, cum ambitione magna.

38 Et recordati ſunt ſanguinis Joannis fratris ſui: & aſcenderunt, & abſconderunt ſe ſub tegumento montis.

39 Et elevaverunt oculos ſuos, & viderunt: & ecce tumultus, & apparatus multus: & ſponſus proceſſit, & amici ejus, & fratres ejus, obviàm illis cum tympanis & muſicis, & armis multis.

40 Et ſurrexerunt ad eos ex inſidiis, & occiderunt eos, & ceciderunt vulnerati multi, & reſidui fugerunt in montes: & acceperunt omnia ſpolia eorum:

41 Et converſæ ſunt nuptiæ in luctum, & vox muſicorum ipſorum in lamentum.

42 Et vindicaverunt vindictam ſanguinis fratris ſui: & reverſi ſunt ad ripam Jordanis.

E 43 Et audivit Bacchides, & venit die ſabbatorum uſque ad oram Jordanis in virtute magna.

44 Et dixit ad ſuos Jonathas: Surgamus, & pugnemus contra inimicos noſtros: non eſt enim hodie ſicut heri & nudiuſtertius.

45 Ecce enim bellum ex adverſo, aqua verò Jordanis hinc & inde, & ripæ, & paludes, & ſaltus: & non eſt locus divertendi.

* 1.Par. 20.a.3. 46 * Nunc ergo clamate in cælum, ut liberemini de manu inimicorum veſtrorum. Et commiſſum eſt bellum.

47 Et extendit Jonathas manum ſuam percutere Bacchidem, & divertit ab eo retrò:

48 Et diſſiliit Jonathas, & qui cum eo erant, in Jordanem, & tranſnataverunt ad eos Jordanem.

49 Et ceciderunt de parte Bacchidis die illa mille viri. Et reverſi ſunt in Jeruſalem,

50 Et ædificaverunt civitates munitas in Judæa, munitionem, quæ erat in Jericho, & in Ammaum, & in Bethoron, & in Bethel, & Thamnata, & Phara, & Thopo muris excelſis, & portis, & ſeris.

51 Et poſuit cuſtodiam in eis, ut inimicitias exercerent in Iſraël:

52 Et munivit civitatem Bethſuram, & Gazaram, & arcem, & poſuit in eis auxilia, & apparatum eſcarum:

53 Et accepit filios principum regionis obſides, & poſuit eos in arce in Jeruſalem in cuſtodiam.

F 54 Et anno centeſimo quinquageſimo tertio, menſe ſecundo, præcepit Alcimus deſtrui muros domus ſanctæ interioris, & deſtrui opera prophetarum: & cœpit deſtruere.

55 In tempore illo percuſſus eſt Alcimus: & impedita ſunt opera illius, & occluſum eſt os ejus, & diſſolutus eſt paralyſi, nec ultrà potuit loqui verbum, & mandare de domo ſua.

56 Et mortuus eſt Alcimus in tempore illo cum tormento magno.

57 Et vidit Bacchides quoniam mortuus eſt Alcimus: & reverſus eſt ad regem, & ſiluit terra annis duobus.

58 Et cogitaverunt omnes iniqui dicentes: Ecce Jonathas, & qui cum eo ſunt, in ſilentio habitant confidenter: nunc ergo adducamus Bacchidem, & comprehendet eos omnes una nocte.

59 Et abierunt, & conſilium ei dederunt.

60 Et ſurrexit ut veniret cum exercitu multo: & miſit occultè epiſtolas ſociis ſuis, qui erant in Judæa, ut comprehenderent Jonathan, & eos qui cum eo erant: ſed non potuerunt, quia innotuit eis conſilium eorum.

61 Et apprehendit de viris regionis, qui principes erãt malitię, quinquaginta viros, & occidit eos:

62 Et ſeceſſit Jonathas, & Simon, & qui cum eo erant, in Bethbeſſen, quæ eſt in deſerto: & exſtruxit diruta ejus, & firmaverunt eam.

63 Et cognovit Bacchides, & congregavit univerſam multitudinem ſuam: & his, qui de Judæa erant, denuntiavit. G

64 Et venit, & caſtra poſuit deſuper Bethbeſſen: & oppugnavit eam dies multos, & fecit machinas.

65 Et reliquit Jonathas Simonem fratrem ſuum in civitate, & exiit in regionem, & venit cum numero,

66 Et percuſſit Odaren, & fratres ejus, & filios Phaſeron in tabernaculis ipſorum; & cœpit cædere, & creſcere in virtutibus.

67 Simon verò, & qui cum ipſo erant, exierunt de civitate, & ſuccenderunt machinas,

68 Et pugnaverunt contra Bacchidem, & contritus eſt ab eis: & afflixerunt eum valdè, quoniam conſilium ejus, & congreſſus ejus erat inanis.

69 Et iratus contra viros iniquos, qui ei conſilium dederant ut veniret in regionem ipſorum, multos ex eis occidit: ipſe autem cogitavit cum reliquis abire in regionem ſuam.

70 Et cognouit Jonathas, & miſit ad eum legatos componere pacem cum ipſo, & reddere ei captivitatem.

71 Et libenter accepit, & fecit ſecundùm verba ejus, & juravit ſe nihil facturum ei mali omnibus diebus vitæ ejus.

72 Et reddidit ei captivitatem, quam priùs erat prædatus de terra Juda: & converſus abiit in terram ſuam, & non appoſuit ampliùs venire in fines ejus.

73 Et ceſſavit gladius ex Iſraël: & habitavit Jonathas in Machmas, & cœpit Jonathas ibi judicare populum, & exterminavit impios ex Iſraël.

CAPUT X.

Alexandro Nobilis Antiochi filio occupante Ptolemaida, conatur Demetrius ferire fœdus cum Ionatha, ſemel ac iterùm plurima pollicens: at ille praelegit oblatas ab Alexandro amicitias, qui Alexander, devicto occiſoque Demetrio, ducit uxorem Cleopatram Ptolemai regis Ægypti filiam, plurimùm Ionathan honorans: porrò Apollonium ducem junioris Demetrij devicit Ionathas, ſuccenſa Azoto & templo Dagon: rurſumque ab Alexandro honoratur data ſibi Accaron ac fibula aurea.

1 ET anno centeſimo ſexageſimo aſcendit Alexander Antiochi filius, qui cognominatus A

eſt

eſt Nobilis : & occupavit Ptolemaidam : & receperunt eum , & regnavit illic.

2 Et audivit Demetrius rex , & congregavit exercitum copioſum valdè,& exivit obviàm illi in prælium.

3 Et miſit Demetrius epiſtolam ad Jonathan verbis pacificis , ut magnificaret eum.

4 Dixit enim: Anticipemus facere pacem cum eo , priuſquam faciat cum Alexandro adverſum nos :

5 Recordabitur enim omnium malorum , quæ fecimus in eum , & in fratrem ejus , & in gentem ejus.

6 Et dedit ei poteſtatem congregandi exercitum , & fabrificare arma , & eſſe ipſum ſocium ejus : & obſides,qui erant in arce , juſſit tradi ei.

7 Et venit Jonathas in Jeruſalem , & legit epiſtolas in auditu omnis populi, & eorum qui in arce erant.

8 Et timuerunt timore magno,quoniam audierunt quòd dedit ei rex poteſtatem congregandi exercitum.

9 Et traditi ſunt Jonathæ obſides , & reddidit eos parentibus ſuis :

10 Et habitavit Jonathas in Jeruſalem , & cœpit ædificare & innovare civitatem.

11 Et dixit facientibus opera , ut exſtruerent muros , & montem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem : & ita fecerunt.

12 Et fugerunt alienigenæ, qui erant in munitionibus, quas Bacchides ædificaverat :

13 Et reliquit unuſquiſque locum ſuum,& abiit in terram ſuam :

14 Tantùm in Bethſura remanſerunt aliqui, ex his qui reliquerant legem & præcepta Dei. erat enim hæc ejs ad refugium.

B 15 Et audivit Alexander rex promiſſa , quæ promiſit Demetrius Jonathæ : & narraverunt ei prælia , & virtutes, quas ipſe fecit, & fratres ejus, & labores , quos laboraverunt.

16 Et ait: Numquid inveniemus aliquem virum talem ? & nunc faciemus eum amicum , & ſocium noſtrum.

17 Et ſcripſit epiſtolam , & miſit ei ſecundùm hæc verba , dicens :

18 Rex Alexander fratri Jonathæ ſalutem.

19 Audivimus de te , quòd vir potens ſis viribus , & aptus es ut ſis amicus noſter :

20 Et nunc conſtituimus te hodie ſummum ſacerdotem gentis tuæ , & ut amicus voceris regis, (& miſit ei purpuram, & coronam auream)& quæ noſtra ſunt ſentias nobiſcum , & conſerves amicitias ad nos.

21 Et induit ſe Jonathas ſtola ſancta ſeptimo menſe,anno centeſimo ſexageſimo, in die ſollemni ſcenopegiæ : & congregavit exercitum , & fecit arma copioſa.

22 Et audivit Demetrius verba iſta, & contriſtatus eſt nimis , & ait :

23 Quid hoc fecimus,quòd præoccupavit nos Alexander apprehendere amicitiam Judæorum ad munimen ſui ?

24 Scribam & ego illis verba deprecatoria , & dignitates,& dona : ut ſint mecum in adjutorium.

25 Et ſcripſit eis in hæc verba : Rex Demetrius genti Judæorum ſalutem :

26 Quoniam ſervaſtis ad nos pactum, & manſiſtis in amicitia noſtra , & non acceſſiſtis ad inimicos noſtros , audivimus , & gaviſi ſumus.

27 Et nunc perſeverate adhuc conſervare ad nos fidem, & retribuemus vobis bona pro his quæ feciſtis nobiſcum : C

28 Et remittemus vobis præſtationes multas, & dabimus vobis donationes.

29 Et nunc abſolvo vos & omnes Judæos à tributis , & pretia ſalis indulgeo , & coronas remitto , & tertias ſeminis :

30 Et dimidiam partem fructus ligni , quod eſt portionis meæ , relinquo vobis ex hodierno die , & deinceps , ne accipiatur à terra Juda , & à tribus civitatibus , quæ additæ ſunt illi ex Samaria & Galilæa , ex hodierna die & in totum tempus :

31 Et Jeruſalem ſit ſancta , & libera cum finibus ſuis : & decimæ & tributa ipſius ſint.

32 Remitto etiam poteſtatem arcis , quæ eſt in Jeruſalem : & do eam ſummo ſacerdoti, ut conſtituat in ea viros quoſcumque ipſe elegerit , qui cuſtodiant eam.

33 Et omnem animam Judæorum , quæ captiva eſt à terra Juda in omni regno meo, relinquo liberam gratis , ut omnes à tributis ſolvantur , etiam pecorum ſuorum.

34 Et omnes dies ſollemnes , & ſabbata , & neomeniæ , & dies decreti, & tres dies ante diem ſollemnem, & tres dies poſt diem ſollemnem,ſint omnes immunitatis & remiſſionis omnibus Judæis,qui ſunt in regno meo :

35 Et nemo habebit poteſtatem agere aliquid, & movere negotia adverſus aliquem illorum , in omni cauſa.

36 Et aſcribantur ex Judæis in exercitu regis ad triginta millia virorum , & dabuntur illis copiæ ut oportet omnibus exercitibus regis , & ex eis ordinabuntur qui ſint in munitionibus regis magni :

37 Et ex his conſtituentur ſuper negotia regni , quæ aguntur ex fide , & principes ſint ex eis , & ambulent in legibus ſuis , ſicut præcepit rex in terra Juda.

38 Et tres civitates , quæ additæ ſunt Judææ ex D regione Samariæ , cum Judæa reputentur : ut ſint ſub uno,& non obediant alij poteſtati,niſi ſummi ſacerdotis :

39 Ptolemaida , & confines ejus , quas dedi donum ſanctis, qui ſunt in Jeruſalem, ad neceſſarios ſumptus ſanctorum.

40 Et ego do ſingulis annis quindecim millia ſiclorum argenti de rationibus regis,quæ me contingunt :

41 Et omne quod reliquum fuerit , quod non reddiderant qui ſuper negotia erant annis prioribus, ex hoc dabunt in opera domus.

42 Et ſuper hæc quinque millia ſiclorum argenti , quæ accipiebant de ſanctorum ratione per ſingulos annos : & hæc ad ſacerdotes pertineant, qui miniſterio funguntur.

43 Et quicumque confugerint in templum,quod eſt

Digitized by Google

eſt Jeroſolymis, & in omnibus finibus ejus, obnoxij regi in omni negotio dimittantur, & univerſa, quæ ſunt eis in regno meo, libera habeant.

44 Et ad ædificanda vel reſtauranda opera ſanctorum, ſumptus dabuntur de ratione regis:

45 Et ad exſtruendos muros Jeruſalem, & communiendos in circuitu, ſumptus dabuntur de ratione regis, & ad conſtruendos muros in Judæa.

46 Ut audivit autem Jonathas & populus ſermones iſtos, * non crediderunt eis, nec receperunt eos: quia recordati ſunt malitiæ magnæ, quam fecerat in Iſraël, & tribulaverat eos valdè.

* Sup. 7. b. 11.

47 Et complacuit eis in Alexandrum, quia ipſe fuerat eis princeps ſermonum pacis, & ipſi auxilium ferebant omnibus diebus.

48 Et congregavit rex Alexander exercitum magnum, & admovit caſtra contra Demetrium.

49 Et commiſerunt prælium duo reges, & fugit exercitus Demetrij, & inſecutus eſt eum Alexander, & incubuit ſuper eos.

50 Et invaluit prælium nimis, donec occidit ſol: & cecidit Demetrius in die illa.

E 51 Et miſit Alexander ad Ptolemæum regem Ægypti legatos ſecundùm hæc verba, dicens:

52 QUONIAM regreſſus ſum in regnum meum, & ſedi in ſede patrum meorum, & obtinui principatum, & contrivi Demetrium, & poſſedi regionem noſtram,

53 Et commiſi pugnam cum eo, & contritus eſt ipſe, & caſtra ejus à nobis; & ſedimus in ſede regni ejus:

54 Et nunc ſtatuamus ad invicem amicitiam: & da mihi filiam tuam uxorem, & ego ero gener tuus, & dabo tibi dona, & ipſi, digna te.

55 Et reſpondit rex Ptolemæus, dicens: FELIX dies, in qua reverſus es ad terram patrum tuorum, & ſediſti in ſede regni eorum.

56 Et nunc faciam tibi quod ſcripſiſti: ſed occurre mihi Ptolemaidam, ut videamus invicem nos, & ſpondeam tibi ſicut dixiſti.

57 Et exivit Ptolemæus de Ægypto, ipſe, & Cleopatra filia ejus, & venit Ptolemaidam, anno centeſimo ſexageſimo ſecundo.

58 Et occurrit ei Alexander rex, & dedit ei Cleopatram filiam ſuam: & fecit nuptias ejus Ptolemaidæ, ſicut reges, in magna gloria.

59 Et ſcripſit rex Alexander Jonathæ, ut veniret obviàm ſibi.

60 Et abiit cum gloria Ptolemaidam, & occurrit ibi duobus regibus, & dedit illis argentum multum, & aurum, & dona: & invenit gratiam in conſpectu eorum.

61 Et convenerunt adverſus eum viri peſtilentes ex Iſraël, viri iniqui interpellantes adverſus eum: & non intendit ad eos rex.

62 Et juſſit ſpoliari Jonathan veſtibus ſuis, & indui eum purpura: & ita fecerunt. Et collocavit eum rex ſedere ſecum.

63 Dixitque principibus ſuis: Exite cum eo in medium civitatis: & prædicate, ut nemo adverſus eum interpellet de ullo negotio, nec quiſquam ei moleſtus ſit de ulla ratione.

F 64 Et factum eſt, ut viderunt qui interpellabant gloriam ejus, quæ prædicabatur, & opertum eum purpura, fugerunt omnes:

65 Et magnificavit eum rex, & ſcripſit eum inter primos amicos, & poſuit eum ducem, & participem principatus.

66 Et reverſus eſt Jonathas in Jeruſalem cum pace, & lætitia.

67 In anno centeſimo ſexageſimoquinto, venit Demetrius filius Demetrij à Creta in terram patrum ſuorum.

68 Et audivit Alexander rex, & contriſtatus eſt valdè, & reverſus eſt Antiochiam.

69 Et conſtituit Demetrius rex Apollonium ducem, qui præerat Cœleſyriæ: & congregavit exercitum magnum, & acceſſit ad Jamniam: & miſit ad Jonathan ſummum ſacerdotem,

70 Dicens: Tu ſolus reſiſtis nobis: ego autem factus ſum in deriſum, & in opprobrium, propterеà quia tu poteſtatem adverſum nos exerces in montibus.

71 Nunc ergo ſi confidis in virtutibus tuis, deſcende ad nos in campum, & comparemus illic invicem: quia mecum eſt virtus bellorum.

72 Interroga, & diſce quis ſum ego, & ceteri, qui auxilio ſunt mihi, qui & dicunt quia non poteſt ſtare pes veſter ante faciem noſtram, quia bis in fugam converſi ſunt patres tui in terra ſua:

73 Et nunc quomodo poteris ſuſtinere equitatum & exercitum tantum in campo, ubi non eſt lapis, neque ſaxum, neque locus fugiendi?

74 Ut audivit autem Jonathas ſermones Apollonij, motus eſt animo: & elegit decem millia virorum, & exiit ab Jeruſalem, & occurrit ei Simon frater ejus in adjutorium:

75 Et applicuerunt caſtra in Joppem, & excluſit eum à civitate (quia cuſtodia Appollonij Joppe erat) & oppugnavit eam.

76 Et exterriti qui erant in civitate, aperuerunt ei, & obtinuit Jonathas Joppen.

77 Et audivit Appollonius, & admovit tria millia equitum, & exercitum multum. G

78 Et abiit Azotum tanquam iter faciens, & ſtatim exiit in campum, eò quòd haberet multitudinem equitum, & confideret in eis. Et inſecutus eſt eum Jonathas in Azotum, & commiſerunt prælium.

79 Et reliquit Appollonius in caſtris mille equites poſt eos occultè.

80 Et cognovit Jonathas quoniam inſidiæ ſunt poſt ſe, & circuierunt caſtra ejus, & jecerunt jacula in populum à manè uſque ad veſperam.

81 Populus autem ſtabat, ſicut præceperat Jonathas: & laboraverunt equi eorum.

82 Et ejecit Simon exercitum ſuum, & commiſit contra legionem: equites enim fatigati erant: & contriti ſunt ab eo, & fugerunt.

83 Et qui diſperſi ſunt per campum, fugerunt in Azotum, & intraverunt in Bethdagon idolum ſuum, ut ibi ſe liberarent.

84 Et ſuccendit Jonathas Azotum, & civitates quæ erant in circuitu ejus, & accepit ſpolia eorum, & templum Dagon: & omnes, qui fugerunt in illud, ſuccendit igni.

85 Et fuerunt qui ceciderunt gladio, cum his qui ſuccenſi ſunt, ferè octo millia virorum.

86 Et

Digitized by Google

86 Et movit inde Jonathas caſtra, & applicuit ea Aſcalonem: & exierunt de civitate obviàm illi in magna gloria.

87 Et reverſus eſt Jonathas in Jeruſalem cum ſuis, habentibus ſpolia multa.

88 Et factum eſt, ut audivit Alexander rex ſermones iſtos, addidit adhuc glorificare Jonathan.

89 Et miſit ei fibulam auream, ſicut conſuetudo eſt dari cognatis tegum. Et dedit ei Accaron, & omnes fines ejus, in poſſeſſionem.

Caput XI.

Mortuo Alexandro, & ſimiliter Ptolemæo qui Alexandri regnum dolo invaſerat, ablata ab eo filia ſua & tradita in uxorem Demetrio, hic Demetrius Jonathan honorat datis litteris immunitatis à tributis: Jonathas autem mittit ei auxiliares milites, qui occiſis uno die centum millibus, regem à civibus Antiochiæ liberarunt, & Antiochiam incenderunt: illo autem fœdus cum Jonatha initum prævaricante, Antiochus filius Alexandri devicto Demetrio regnans, fœdus init cum Jonatha qui unà cum fratre Simone ſæpiùs victor evadit adverſus alienigenas.

A 1 ET rex Ægypti congregavit exercitum, ſicut arena quæ eſt circa oram maris, & naves multas: & quærebat obtinere regnum Alexandri dolo, & addere illud regno ſuo.

2 Et exiit in Syriam verbis pacificis, & aperiebant ei civitates, & occurrebant ei: quia mandaverat Alexander rex exire ei obviàm, eò quòd ſocer ſuus eſſet.

3 Cùm autem introiret civitatem Ptolemæus, ponebat cuſtodias militum in ſingulis civitatibus.

4 Et ut appropiavit Azoto, oſtenderunt ei templum Dagon ſuccenſum igni, & Azotum & cetera ejus demolita, & corpora projecta, & eorum qui cæſi erant in bello tumulos, quos fecerant ſecus viam.

5 Et narraverunt regi quia hæc fecit Jonathas, ut invidiam facerent ei: & tacuit rex.

6 Et occurrit Jonathas regi in Joppen cum gloria, & invicem ſe ſalutaverunt, & dormierunt illic.

7 Et abiit Jonathas cum rege uſque ad fluvium, qui vocatur Eleutherus: & reverſus eſt in Jeruſalem.

8 Rex autem Ptolemæus obtinuit dominium civitatum uſque Seleuciam maritimam, & cogitabat in Alexandrum conſilia mala.

B 9 Et miſit legatos ad Demetrium, dicens: VENI, componamus inter nos pactum, & dabo tibi filiam meam, quam habet Alexander, & regnabis in regno patris tui.

10 Pœnitet enim me quòd dederim illi filiam meam: quæſivit enim me occidere.

11 Et vituperavit eum, propterea quòd concupierat regnum ejus.

12 Et abſtulit filiam ſuam, & dedit eam Demetrio, & alienavit ſe ab Alexandro, & manifeſtatæ ſunt inimicitiæ ejus.

13 Et intravit Ptolemæus Antiochiam, & impoſuit duo diademata capiti ſuo, Ægypti & Aſiæ.

14 Alexander autem rex erat in Cilicia illis tēporibus: quia rebellabant qui erant in locis illis.

15 Et audivit Alexander, & venit ad eum in bellum: & produxit Ptolemæus rex exercitum, & occurrit ei in manu valida, & fugavit eum.

16 Et fugit Alexander in Arabiam, ut ibi protegeretur: Rex autem Ptolemæus exaltatus eſt.

17 Et abſtulit Zabdiel Arabs caput Alexandri; & miſit Ptolemæo.

18 Et rex Ptolemæus mortuus eſt in die tertia: & qui erant in munitionibus, perierunt ab his qui erant intra caſtra.

19 Et regnavit Demetrius anno centeſimo ſexageſimo ſeptimo.

20 In diebus illis congregavit Jonathas eos qui erant in Judæa, ut expugnarent arcem, quæ eſt in Jeruſalem: & fecerunt contra eam machinas multas.

21 Et abierunt quidam qui oderant gentem ſuam viri iniqui ad regem Demetrium, & renuntiaverunt ei quòd Jonathas obſideret arcem.

22 Et ut audivit, iratus eſt: & ſtatim venit ad Ptolemaidam, & ſcripſit Jonathæ ne obſideret arcem, ſed occurreret ſibi ad colloquium feſtinatò.

23 Ut audivit autem Jonathas, juſſit obſidere: & C
elegit de ſenioribus Iſraël, & de ſacerdotibus, & dedit ſe periculo.

24 Et accepit aurum, & argentum, & veſtem, & alia xenia multa, & abiit ad regem Ptolemaidam, & invenit gratiam in conſpectu ejus,

25 Et interpellabant adverſus eum quidam iniqui ex gente ſua.

26 Et fecit ei rex, ſicut fecerant ei qui ante eum fuerant: & exaltavit eum in conſpectu omnium amicorum ſuorum,

27 Et ſtatuit ei principatum ſacerdotij, & quæcumque alia habuit priùs pretioſa, & fecit eum principem amicorum.

28 Et poſtulavit Jonathas à rege, ut immunem faceret Judæam, & tres toparchias, & Samariam, & confines ejus: & promiſit ei talenta trecenta.

29 Et conſenſit rex: & ſcripſit Jonathæ epiſtolas de his omnibus, hunc modum continentes:

30 REX Demetrius fratri Jonathæ ſalutem, & genti Judæorum.

31 Exemplum epiſtolæ, quā ſcripſimus Laſtheni parenti noſtro de vobis, miſimus ad vos ut ſciretis:

32 Rex Demetrius Laſtheni parenti ſalutem.

33 Genti Judæorum, amicis noſtris, & conſervantibus quæ juſta ſunt apud nos, decrevimus benefacere, propter benignitatem ipſorum, quam erga nos habent.

34 Statuimus ergo illis omnes fines Judææ, & D
tres civitates, Lydan, & Ramathan, quæ additæ ſunt Judææ ex Samaria, & omnes confines earum, ſequeſtrari omnibus ſacrificantibus in Jeroſolymis, pro his quæ ab eis priùs accipiebat rex per ſingulos annos: & pro fructibus terræ & pomorum.

35 Et alia quæ ad nos pertinebant decimarum & tributorum, ex hoc tempore remittimus eis: & areas ſalinarum, & coronas quæ nobis deferebantur,

36 Omnia ipſis concedimus: & nihil horum irritum erit ex hoc, & in omne tempus.

37 Nunc ergo curate facere horum exemplum, & detur Jonathæ, & ponatur in monte ſancto, in loco celebri.

38 Et videns Demetrius rex quòd ſiluit terra in conſpectu ſuo, & nihil ei reſiſtit; dimiſit totum exercitum ſuum, unumquemque in locum ſuum, excepto

Digitized by Google

excepto peregrino exercitu, quem contraxit ab inſulis Gentium: & inimici erant ei omnes exercitus patrum ejus.

39 Tryphon autem erat quidam partium Alexandri priùs: & vidit quoniam omnis exercitus murmurabat contra Demetrium, & ivit ad Emalchuel Arabem, qui nutriebat Antiochum filium Alexandri:

40 Et aſſidebat ei, ut traderet eum ipſi, ut regnaret loco patris ſui: & enuntiavit ei quanta fecit Demetrius, & inimicitias exercituum ejus adverſus illum. Et manſit ibi diebus multis.

E 41 Et miſit Jonathas ad Demetrium regem, ut ejiceret eos, qui in arce erant in Jeruſalem, & qui in præſidiis erant: quia impugnabant Iſraël.

42 Et miſit Demetrius ad Jonathan, dicens: Non hæc tantùm faciam tibi, & genti tuæ, ſed gloria illuſtrabo te, & gentem tuam, cùm fuerit opportunum.

43 Nunc ergo rectè feceris, ſi miſeris in auxilium mihi viros: quia diſceſſit omnis exercitus meus.

44 Et miſit ei Jonathas tria millia virorum fortium Antiochiam: & venerunt ad regem, & delectatus eſt rex in adventu eorum.

45 Et convenerunt qui erant de civitate, centum viginti millia virorum, & volebant interficere regem.

46 Et fugit rex in aulam: & occupaverunt qui erant de civitate, itinera civitatis, & cœperunt pugnare.

47 Et vocavit rex Judæos in auxilium, & convenerunt omnes ſimul ad eum, & diſperſi ſunt omnes per civitatem.

48 Et occiderunt in illa die centum millia hominum, & ſuccenderunt civitatem, & ceperunt ſpolia multa in die illa, & liberaverunt regem.

49 Et viderunt qui erant de civitate, quòd obtinuiſſent Judæi civitatem ſicut volebant: & infirmati ſunt mente ſua, & clamaverunt ad regem cum precibus, dicentes:

50 Da nobis dextras, & ceſſent Judæi oppugnare nos & civitatem.

F 51 Et projecerunt arma ſua, & fecerunt pacem, & glorificati ſunt Judæi in conſpectu regis, & in conſpectu omnium qui erant in regno ejus, & nominati ſunt in regno: & regreſſi ſunt in Jeruſalem, habentes ſpolia multa.

52 Et ſedit Demetrius rex in ſede regni ſui: & ſiluit terra in conſpectu ejus.

53 Et mentitus eſt omnia quæcumque dixit, & abalienavit ſe à Jonatha, & non retribuit ei ſecundùm beneficia quæ ſibi tribuerat, & vexabat eum valdè.

54 Poſt hæc autem reverſus eſt Tryphon, & Antiochus cum eo puer adoleſcens, & regnavit, & impoſuit ſibi diadema.

55 Et congregati ſunt ad eum omnes exercitus, quos diſperſerat Demetrius, & pugnaverunt contra eum: & fugit, & terga vertit.

56 Et accepit Tryphon beſtias, & obtinuit Antiochiam:

57 Et ſcripſit Antiochus adoleſcens Jonathæ, dicens: Conſtituo tibi ſacerdotium, & conſtituo te ſuper quattuor civitates, ut ſis de amicis regis.

58 Et miſit illi vaſa aurea in miniſterium, & dedit ei poteſtatem bibendi in auro, & eſſe in purpura, & habere fibulam auream:

59 Et Simonem fratrem ejus conſtituit ducem à terminis Tyri uſque ad fines Ægypti.

60 Et exiit Jonathas, & perambulabat trans flumen civitates: & congregatus eſt ad eum omnis exercitus Syriæ in auxilium, & venit Aſcalonem, & occurrerunt ei honorificè de civitate.

61 Et abiit inde Gazam: & concluſerunt ſe qui erant Gazæ: & obſedit eam, & ſuccendit quæ erant in circuitu civitatis, & prædatus eſt ea.

62 Et rogaverunt Gazenſes Jonathan, & dedit G
illis dexteram: & accepit filios eorum obſides, & miſit illos in Jeruſalem: & perambulavit regionem uſque Damaſcum.

63 Et audivit Jonathas quòd prævaricati ſunt principes Demetrij in Cades, eſt quæ in Galilæa, cum exercitu multo, volentes eum removere à negotio regni:

64 Et occurrit illis: fratrem autem ſuum Simonem reliquit intra provinciam.

65 Et applicuit Simon ad Bethſuram, & expugnabat eam diebus multis, & concluſit eos.

66 Et poſtulaverunt ab eo dextras accipere, & dedit illis: & ejecit eos inde, & cepit civitatem, & poſuit in ea præſidium.

67 Et Jonathas & caſtra ejus applicuerunt ad aquam Geneſar, & ante lucem vigilaverunt in campo Aſor.

68 Et ecce caſtra alienigenarum occurrebant in campo, & tendebant ei inſidias in montibus: ipſe autem occurrit ex adverſo.

69 Inſidiæ verò exurrexerunt de locis ſuis, & commiſerunt prælium.

70 Et fugerunt qui erant ex parte Jonathæ omnes, & nemo relictus eſt ex eis, niſi Mathathias filius Abſolomi, & Judas filius Calphi, princeps militiæ exercitus.

71 Et ſcidit Jonathas veſtimenta ſua, & poſuit terram in capite ſuo, & oravit.

72 Et reverſus eſt Jonathas ad eos in prælium, & convertit eos in fugam, & pugnaverunt.

73 Et viderunt qui fugiebant partis illius, & reverſi ſunt ad eum, & inſequebantur cum eo omnes uſque Cades ad Caſtra ſua, & pervenerunt uſque illuc.

74 Et ceciderunt de alienigenis in die illa tria millia virorum: & reverſus eſt Jonathas in Jeruſalem.

CAPUT XII.

Jonathas cum Romanis ac Spartiatis fœdus renovat: principes Demetrij ipſum invadentes fugat: percuſſiſque Arabibus ordinat ædificare præſidia in Judæa, & muros contra arcem in Jeruſalem: ſed à Tryphone cupiente regnum Antiochi invadere, & fingente ſe amicum, apud Ptolemaida dolo captus eſt, omnéſque qui cum eo erant, interfecti.

1 ET vidit Jonathas quia tempus eum juvat, & A
elegit viros, & miſit eos Romam, ſtatuere & renovare cum eis amicitiam:

2 Et ad Spartiatas, & ad alia loca miſit epiſtolas ſecundùm eamdem formam.

3 Et abierunt Romam, & intraverunt curiam, & dixerunt: Jonathas ſummus ſacerdos, & gens

Judæorum

Digitized by Google

Judæorum miſerunt nos, ut renovaremus amicitiam & ſocietatem ſecundùm priſtinum.

4 Et dederunt illis epiſtolas ad ipſos per loca, ut deducerent eos in terram Juda cum pace.

5 Et hoc eſt exemplum epiſtolarum, quas ſcripſit Jonathas Spartiatis:

6 JONATHAS ſummus ſacerdos, & ſeniores gentis, & ſacerdotes, & reliquus populus Judæorum, Spartiatis fratribus ſalutem.

B 7 Jampridem miſſæ erant epiſtolæ ad Oniam ſummum ſacerdotem ab Ario, qui regnabat apud vos, quoniam eſtis fratres noſtri, ſicut reſcriptum continet, quod ſubjectum eſt.

8 Et ſuſcepit Onias virum, qui miſſus fuerat, cum honore: & accepit epiſtolas, in quibus ſignificabatur de ſocietate & amicitia.

9 Nos, cùm nullo horum indigeremus, habentes ſolatio ſanctos libros, qui ſunt in manibus noſtris,

10 Maluimus mittere ad vos renovare fraternitatem, & amicitiam, ne fortè alieni efficiamur à vobis: multa enim tempora tranſierunt, ex quo miſiſtis ad nos.

11 Nos ergo in omni tempore ſine intermiſſione in diebus ſollemnibus, & ceteris quibus oportet, memores ſumus veſtri in ſacrificiis quæ offerimus, & in obſervationibus, ſicut fas eſt & decet meminiſſe fratrum.

12 Lætamur itaque de gloria veſtra.

13 Nos autem circumdederunt multæ tribulationes, & multa prælia, & impugnaverunt nos reges, qui ſunt in circuitu noſtro.

14 Noluimus ergo vobis moleſti eſſe, neque ceteris ſociis & amicis noſtris, in his præliis.

C 15 Habuimus enim de cælo auxilium, & liberati ſumus nos, & humiliati ſunt inimici noſtri.

16 Elegimus itaque Numenium Antiochi filium, & Antipatrem Jaſonis filium, & miſimus ad Romanos renovare cum eis amicitiam & ſocietatem priſtinam.

17 Mandavimus itaque eis ut veniant etiam ad vos, & ſalutent vos: & reddant vobis epiſtolas noſtras de innovatione fraternitatis noſtræ.

18 Et nunc benefacietis reſpondentes nobis ad hæc.

19 Et hoc eſt reſcriptum epiſtolarum, quod miſerat Oniæ:

20 ARIUS, rex Spartiatarum, Oniæ ſacerdoti magno ſalutem.

21 Inventum eſt in ſcriptura de Spartiatis & Judæis, quoniam ſunt fratres, & quòd ſunt de genere Abraham.

22 Et nunc ex quo hæc cognovimus, benefacitis ſcribentes nobis de pace veſtra.

23 Sed & nos reſcripſimus vobis: Pecora noſtra, & poſſeſſiones noſtræ, veſtræ ſunt: & veſtræ, noſtræ: mandavimus itaque hæc nuntiari vobis.

24 Et audivit Jonathas, quoniam regreſſi ſunt principes Demetrij cum exercitu multo ſuprà quàm priùs, pugnare adverſus eum.

D 25 Et exiit ab Jeruſalem, & occurrit eis in Amathite regione: non enim dederat eis ſpatium ut ingrederentur regionem ejus.

26 Et miſit ſpeculatores in caſtra eorum: & reverſi renuntiaverunt quòd conſtituunt ſupervenire illis nocte.

27 Cùm occidiſſet autem ſol, præcepit Jonathas ſuis vigilare, & eſſe in armis paratos ad pugnam tota nocte, & poſuit cuſtodes per circuitum caſtrorum.

28 Et audierunt adverſarij quòd paratus eſt Jonathas cum ſuis in bello: & timuerunt, & formidaverunt in corde ſuo: & accenderunt focos in caſtris ſuis.

29 Jonathas autem, & qui cum eo erant, non cognoverunt uſque manè: videbant autem luminaria ardentia:

30 Et ſecutus eſt eos Jonathas, & non comprehendit eos: tranſierant enim flumen Eleutherum.

31 Et divertit Jonathas ad Arabas, qui vocantur E
Zabadæi, & percuſſit eos, & accepit ſpolia eorum.

32 Et junxit, & venit Damaſcum, & perambulabat omnem regionem illam.

33 Simon autem exiit, & venit uſque ad Aſcalonem, & ad proxima præſidia: & declinavit in Joppen, & occupavit eam.

(34 Audivit enim quòd vellent præſidium tradere partibus Demetrij) & poſuit ibi cuſtodes ut cuſtodirent eam.

35 Et reverſus eſt Jonathas, & convocavit ſeniores populi, & cogitavit cum eis ædificare præſidia in Judæa,

36 Et ædificare muros in Jeruſalem, & exaltare altitudinem magnam inter medium arcis & civitatis, ut ſepararet eam à civitate, ut eſſet ipſa ſingulariter, & neque emant, neque vendant.

37 Et convenerunt, ut ædificarent civitatem: & cecidit murus, qui erat ſuper torrentem ab ortu ſolis, & reparavit eum, qui vocatur Caphetetha.

38 Et Simon ædificavit Adiada in Sephela, & munivit eam, & impoſuit portas & ſeras.

39 Et cùm cogitaſſet Tryphon regnare Aſiæ, F
& aſſumere diadema, & extendere manum in Antiochum regem:

40 Timens ne fortè non permitteret eum Jonathas, ſed pugnaret adverſus eum, quærebat comprehendere eum, & occidere. Et exurgens abiit in Bethſan.

41 Et exivit Jonathas obviàm illi cum quadraginta millibus virorum electorum in prælium, & venit Bethſan.

42 Et vidit Tryphon quia venit Jonathas cum exercitu multo ut extenderet in eum manus, timuit.

43 Et excepit eum cum honore, & commendavit eum omnibus amicis ſuis, & dedit ei munera, & præcepit exercitibus ſuis ut obedirent ei, ſicut ſibi.

44 Et dixit Jonathæ: Ut quid vexaſti univerſum populum, cùm bellum nobis non ſit?

45 Et nunc remitte eos in domos ſuas: elige autem tibi viros paucos, qui tecum ſint, & veni mecum Ptolemaidam, & tradam eam tibi, & reliqua præſidia, & exercitum, & univerſos præpoſitos negotij, & converſus abibo: proptereà enim veni.

46 Et credidit ei, & fecit ſicut dixit: & dimiſit exercitum, & abierunt in terram Juda.

Digitized by Google

47 Retinuit autem ſecum tria millia virorum:
ex quibus remiſit in Galilæam duo millia, mille
autem venerunt cum eo.
G 48 Ut autem intravit Ptolemaidam Jonathas,
clauſerunt portas civitatis Ptolomenſes: & com-
prehenderunt eum: & omnes qui cum eo intrave-
rant, gladio interfecerunt.
49 Et miſit Tryphon exercitum & equites in
Galilæam, & in campum magnum, ut perderent
omnes ſocios Jonathæ.
50 At illi cùm cognoviſſent quia comprehenſus
eſt Jonathas, & periit, & omnes qui cum eo erant,
hortati ſunt ſemetipſos, & exierunt parati in
prælium.
51 Et videntes hi, qui inſecuti fuerant, quia
pro anima res eſt illis, reverſi ſunt:
52 Illi autem venerunt omnes cum pace in ter-
ram Juda. Et planxerunt Jonathan, & eos qui cum
ipſo fuerant valdè: & luxit Iſraël luctu magno.
53 Et quæſierunt omnes gentes, quæ erant in
circuitu eorum, conterere eos. dixerunt enim:
54 Non habent principem, & adjuvantem:
nunc ergo expugnemus illos, & tollamus de homi-
nibus memoriam eorum.

CAPUT XIII.

Suſcepto Simon principatu pro fratre Jonatha miſit petitam à Tryphone pecuniam, unà cum filiis Ionathæ, ad ejus redemptionem: Tryphon autem, accepta pecunia, patrem occidit cum filiis: quibus ſepultis ac defletis, Simon magnificum exſtruxit parentibus ac fratribus ſepulchrum in Modin: Tryphon verò, occiſo Antiocho, regnum ejus invaſit: & Simon, impetratis à rege Demetrio litteris fœderis ac immunitatis, expugnavit Gazaram, & arcem Ieroſolymorum obtinuit: propter quod lætum agunt feſtum, quod etiam quotannis apud Iudæos agi præcipitur.

A 1 ET audivit Simon quòd congregavit Try-
phon exercitum copioſum, ut veniret in ter-
ram Juda, & attereret eam.
2 Videns quia in tremore populus eſt, & in ti-
more, aſcendit Jeruſalem, & congregavit popu-
lum:
3 Et adhortans dixit: Vos ſcitis quanta ego,
& fratres mei, & domus patris mei, fecimus pro
legibus, & pro ſanctis prælia, & anguſtias quales
vidimus:
4 Horum gratia perierunt fratres mei omnes
propter Iſraël, & relictus ſum ego ſolus.
5 Et nunc non mihi contingat parcere ani-
mæ meæ in omni tempore tribulationis: non
enim melior ſum fratribus meis.
6 Vindicabo itaque gentem meam, & ſancta,
natos quoque noſtros, & uxores: quia congrega-
tæ ſunt univerſæ gentes conterere nos inimicitiæ
gratia.
7 Et accenſus eſt ſpiritus populi ſimul ut audi-
vit ſermones iſtos:
B 8 Et reſponderunt voce magna dicentes: Tu
es dux noſter loco Judæ & Jonathæ fratris tui:
9 Pugna prælium noſtrum: & omnia quæcum-
que dixeris nobis, faciemus.
10 Et congregans omnes viros bellatores, ac-
celeravit conſummare univerſos muros Jeruſalem,
& munivit eam in gyro.
11 Et miſit Jonathan filium Abſalomi, & cum
eo exercitum novum, in Joppen; & ejectis
his, qui erant in ea, remanſit illuc ipſe.
12 Et movit Tryphon à Ptolemaida cum exer-
citu multo, ut veniret in terram Juda, & Jonathas
cum eo in cuſtodia.
13 Simon autem applicuit in Addus contra fa-
ciem campi.
14 Et ut cognovit Tryphon quia ſurrexit Si-
mon loco fratris ſui Jonathæ: & quia commiſſu-
rus eſſet cum eo prælium, miſit ad eum legatos,
15 Dicens: Pro argento, quod debebat frater
tuus Jonathas in ratione regis, propter negotia
quæ habuit, detinuimus eum.
16 Et nunc mitte argenti talenta centum, &
duos filios ejus obſides, ut non dimiſſus fugiat à
nobis, & remittemus eum.
17 Et cognovit Simon quia cum dolo loquere- C
tur ſecum, juſſit tamen dari argentum, & pueros:
ne inimicitiam magnam ſumeret ad populum Iſ-
raël, dicentem:
18 Quia non miſit ei argentum, & pueros,
propterea periit.
19 Et miſit pueros, & centum talenta: & men-
titus eſt, & non dimiſit Jonathan.
20 Et poſt hæc venit Tryphon intra regionem,
ut contereret eam: & gyraverunt per viam quæ
ducit Ador: & Simon, & caſtra ejus ambulabant
in omnem locum quocumque ibant.
21 Qui autem in arce erant, miſerunt ad Try-
phonem legatos, ut feſtinaret venire per deſer-
tum, & mitteret illis alimonias.
22 Et paravit Tryphon omnem equitatum, ut
veniret illa nocte: erat autem nix multa valdè, &
non venit in Galaaditim.
23 Et cùm appropinquaſſet Baſcaman, occi-
dit Jonathan & filios ejus illic.
24 Et convertit Tryphon, & abiit in terram
ſuam. D
25 Et miſit Simon, & accepit oſſa Jonathæ fra-
tris ſui, & ſepelivit ea in Modin civitate patrũ ejus.
26 Et planxerunt eum omnis Iſraël planctu
magno, & luxerunt eum dies multos.
27 Et ædificavit Simon ſuper ſepulchrum pa-
tris ſui & fratrum ſuorum ædificium altum viſu,
lapide polito retrò & antè:
28 Et ſtatuit ſeptem pyramidas, unam contra
unam patri & matri, & quattuor fatribus:
29 Et his circumpoſuit columnas magnas; &
ſuper columnas arma, ad memoriam æternam; &
juxta arma naves ſculptas, quæ viderentur ab
omnibus navigantibus mare.
30 Hoc eſt ſepulchrum, quod fecit in Modin,
uſque in hunc diem.
31 Tryphon autem cùm iter faceret cum An-
tiocho rege adoleſcente, dolo occidit eum.
32 Et regnavit loco ejus, & impoſuit ſibi dia-
dema Aſiæ, & fecit plagam magnam in terra.
33 Et ædificavit Simon præſidia Judææ, mu- E
niens ea turribus excelſis, & muris magnis, &
portis, & ſeris: & poſuit alimenta in munitionibus.
34 Et elegit Simon viros, & miſit ad Demetrium
regem, ut faceret remiſſionem regioni: quia actus
omnes Tryphonis per direptionem fuerant geſti.
35 Et Demetrius rex ad verba iſta reſpondit ei,
& ſcripſit epiſtolam talem:

36 Rex

Digitized by Google

36 Rex Demetrius Simoni ſummo ſacerdoti,
& amico regum,& ſenioribus,& genti Judæorum,
ſalutem.
37 Coronam auream ,& bahem , quam miſi-
ſtis, ſuſcepimus : & parati ſumus facere vobiſ-
cum pacem magnam ,& ſcribere præpoſitis regis
remittere vobis quæ indulſimus.
38 Quæcumque enim conſtituimus , vobis
conſtant. Munitiones, quas ædificaſtis , vobis
ſint.
39 Remittimus quoque ignorantias, & pecca-
ta uſque in hodiernum diem , & coronam quam
debebatis : & ſi quid aliud erat tributarium in Je-
ruſalem, jam non ſit tributarium.
40 Et ſi qui ex vobis apti ſunt conſcribi in-
ter noſtros, conſcribantur,& ſit inter nos pax.
41 Anno centeſimo ſeptuageſimo ablatum eſt
jugum Gentium ab Iſraël.
F 42 Et cœpit populus Iſraël ſcribere in tabulis
& geſtis publicis, anno primo ſub Simone ſum-
mo ſacerdote, magno duce, & principe Judæo-
rum.
43 In diebus illis applicuit Simon ad Gazam,
& circumdedit eam caſtris, & fecit machinas , &
applicuit ad civitatem, & percuſſit turrem unam,
& comprehendit eam :
44 Et eruperant qui erant intra machinam in
civitatem : & factus eſt motus magnus in civi-
tate.
45 Et aſcenderunt qui erant in civitate, cum
uxoribus & filiis ſupra murum, ſciſſis tunicis ſuis,
& clamaverunt voce magna,poſtulantes à Simone
dextras ſibi dari,
46 Et dixerunt: Non nobis reddas ſecundùm
malitias noſtras , ſed ſecundùm miſericordias
tuas.
G 47 Et flexus Simon, non debellavit eos:ejecit
tamen eos de civitate, & mundavit ædes in qui-
bus fuerant ſimulacra,& tunc intravit in eam cum
hymnis benedicens Dominum :
48 Et ejecta ab ea omni immunditia , collo-
cavit in ea viros qui legem facerent: & munivit
eam, & fecit ſibi habitationem.
49 Qui autem erant in arce Jeruſalem, prohi-
bebantur egredi & ingredi regionem , & emere,
ac vendere: & eſurierunt valdè , & multi ex eis
fame perierunt.
50 Et clamaverunt ad Simonem ut dextras ac-
ciperent: & dedit illis:& ejecit eos inde,& mun-
davit arcem à contaminationibus :
51 Et intraverunt in eam tertia & vigeſima
die ſecundi menſis, anno centeſimo ſeptuageſimo
primo, cum laude, & ramis palmarum, & cinyris,
& cymbalis, & nablis, & hymnis, & canticis,quia
contritus eſt inimicus magnus ex Iſraël.
52 Et conſtituit ut omnibus annis agerentur
dies hi cum lætitia.
53 Et munivit montem templi , qui erat ſe-
cus arcem , & habitavit ibi ipſe, & qui cum
eo erant.
54 Et vidit Simon Joannem filium ſuum,quòd
fortis prælij vir eſſet: & poſuit eum ducem virtu-
tum univerſarum : & habitavit in Gazaris.

Caput XIV.

Demetrio à duce Arſacis devicto & capto , Simon cum ſuo populo magna pace fruitur : ad quem miſſæ ſunt litteræ renovati fœderis à Spartiatis & Romanis cum maxima laude Simonis,qui Romanis clypeum aureum mnarum mille miſerat.

1 ANno centeſimo ſeptuageſimo ſecundo con- A
gregavit rex Demetrius exercitum ſuum,
& abiit in Mediam ad contrahenda ſibi auxilia,ut
expugnaret Tryphonem.
2 Et audivit Arſaces rex Perſidis & Mediæ,
quia intravit Demetrius confines ſuos, & miſit
unum de principibus ſuis ut comprehenderet eum
vivum , & adduceret eum ad ſe.
3 Et abiit,& percuſſit caſtra Demetrij:& com-
prehendit eum , & duxit eum ad Arſacem, & po-
ſuit eum in cuſtodiam.
4 Et ſiluit omnis terra Juda omnibus diebus Si-
monis, & quæſivit bona genti ſuæ : & placuit illis
poteſtas ejus, & gloria ejus , omnibus diebus.
5 Et cum omni gloria ſua accepit Joppen in
portum , & fecit introitum in inſulis maris.
6 Et dilatavit fines gentis ſuæ , & obtinuit re-
gionem.
7 Et congregavit captivitatem multam,& do-
minatus eſt Gazaræ , & Bethſuræ , & arci : & ab-
ſtulit immunditias ex ea , & non erat qui reſiſte-
ret ei.
8 Et unuſquiſque colebat terram ſuam cum B
pace: & terra Juda dabat fructus ſuos , & ligna
camporum fructum ſuum.
9 Seniores in plateis ſedebant omnes,& de bo-
nis terræ tractabant, & juvenes induebant ſe glo-
riam & ſtolas belli.
10 Et civitatibus tribuebat alimonias,& conſti-
tuebat eas ut eſſent vaſa munitionis, quoaduſque
nominatum eſt nomen gloriæ ejus uſque ad ex-
tremum terræ.
11 Fecit pacem ſuper terram , & lætatus eſt
Iſraël lætitia magna.
12 Et ſedit unuſquiſque ſub vite ſua , & ſub fi-
culnea ſua : & non erat qui eos terreret.
13 Defecit impugnans eos ſuper terram : reges
contriti ſunt in diebus illis.
14 Et confirmavit omnes humiles populi ſui,
& legem exquiſivit , & abſtulit omnem iniquum
& malum :
15 Sancta glorificavit, & multiplicavit vaſa
ſanctorum.
16 Et auditum eſt Romæ quia defunctus eſſet
Jonathas , & uſque in Spartiatas : & contriſtati
ſunt valdè.
17 Ut audierunt autem quòd Simon frater ejus
factus eſſet ſummus ſacerdos loco ejus,& ipſe ob-
tineret omnem regionem, & civitates in ea ;
18 Scripſerunt ad eum in tabulis æreis , ut re- C
novarent amicitias & ſocietatem , quam fecerant
cum Juda, & cum Jonatha fratribus ejus.
19 Et lectæ ſunt in conſpectu eccleſiæ in Jeru-
ſalem. Et hoc exemplum epiſtolarum, quas Spar-
tiatæ miſerunt :
20 SPARTIANORUM principes , & civitates,
Simoni Sacerdoti magno , & ſenioribus,& ſacer-
dotibus , & reliquo populo Judæorum , fratribus,
ſalutem.

Digitized by Google

21 Legati, qui miſſi ſunt ad populum noſtrum,
nuntiaverunt nobis de veſtra gloria, & honore,
ac lætitia: & gaviſi ſumus in introitu eorum.
22 Et ſcripſimus quæ ab eis erant dicta in con-
ciliis populi, ſic: Numenius Antiochi, & Antipa-
ter Jaſonis filius, legati Judæorum venerunt ad
nos, renovantes nobiſcum amicitiam priſtinam.
D 23 Et placuit populo excipere viros glorioſè, &
ponere exemplum ſermonum eorum in ſegregatis
populi libris, ut ſit ad memoriam populo Spartia-
tarum. Exemplum autem horum ſcripſimus Si-
moni magno Sacerdoti.
24 Poſt hæc autem miſit Simon Numenium
Romam, habentem clypeum aureum magnum,
pondo mnarum mille, ad ſtatuendam cum eis ſo-
cietatem. Cùm autem audiſſet populus Roma-
nus
25 Sermones iſtos, dixerunt: Quam gratiarum
actionem reddemus Simoni, & filiis ejus?
26 Reſtituit enim ipſe fratres ſuos, & expug-
navit inimicos Iſraël ab eis: & ſtatuerunt ei liber-
tatem, & deſcripſerunt in tabulis æreis, & poſue-
runt in titulis in monte Sion.
27 Et hoc eſt exemplum ſcripturæ: Octava
decima die menſis Elul, anno centeſimo ſeptua-
geſimo ſecundo, anno tertio ſub Simone ſacerdo-
te magno in Aſaramel,
28 In conventu magno ſacerdotum, & populi,
& principum gentis, & ſeniorum regionis, nota
facta ſunt hæc: Quoniam frequenter facta ſunt
prælia in regione noſtra.
E 29 Simon autem Mathathiæ filius ex filiis Ja-
rib, & fratres ejus dederunt ſe periculo, & reſti-
terunt adverſariis gentis ſuæ, ut ſtarent ſancta ip-
ſorum, & lex: & gloria magna glorificaverunt
gentem ſuam.
30 Et congregavit Jonathas gentem ſuam, &
factus eſt illis ſacerdos magnus, & appoſitus eſt
ad populum ſuum.
31 Et voluerunt inimici eorum calcare, & atte-
rere regionem ipſorum, & extendere manus in
ſancta eorum.
32 Tunc reſtitit Simon, & pugnavit pro gente
ſua, & erogavit pecunias multas, & armavit vi-
ros virtutis gentis ſuæ, & dedit illis ſtipendia:
33 Et munivit civitates Judææ: & Bethſuram,
quæ erat in finibus Judææ, ubi erant arma hoſtium
anteà: & poſuit illic præſidium viros Judæos.
34 Et Joppen munivit, quæ erat ad mare; &
Gazaram, quæ eſt in finibus Azoti, in qua hoſtes
anteà habitabant, & collocavit illic Judæos: &
quæcumque apta erant ad correptionem eorum,
poſuit in eis.
F 35 Et vidit populus actum Simonis, & gloriam
quam cogitabat facere genti ſuæ, & poſuerunt
eum ducem ſuum, & principem ſacerdotum, eò
quòd ipſe fecerat hæc omnia, & juſtitiam, & fi-
dem, quam conſervavit genti ſuæ, & exquiſivit
omni modo exaltare populum ſuum.
36 Et in diebus ejus proſperatum eſt in mani-
bus ejus, ut tollerentur gentes de regione ipſo-
rum, & qui in civitate David erant in Jeruſalem,
in arce, de qua procedebant, & contaminabant
omnia quæ in circuitu ſanctorum ſunt, & in-
ferebant plagam magnam caſtitati:
37 Et collocavit in ea viros Judæos ad tuta-
mentum regionis, & civitatis, & exaltavit mu-
ros Jeruſalem.
38 Et rex Demetrius ſtatuit illi ſummum ſacer-
dotium.
39 Secundùm hæc fecit eum amicum ſuum, &
glorificavit eum gloria magna.
40 Audivit enim quòd appellati ſunt Judæi à
Romanis amici, & ſocij, & fratres, & quia ſuſ-
ceperunt legatos Simonis glorioſè:
41 Et quia Judæi, & ſacerdotes eorum conſen-
ſerunt eum eſſe ducem ſuum, & ſummum ſacerdo-
tem in æternum, donec ſurgat propheta fidelis:
42 Et ut ſit ſuper eos dux, & ut cura eſſet illi G
pro ſanctis, & ut conſtitueret præpoſitos ſuper
opera eorum, & ſuper regionem, & ſuper arma,
& ſuper præſidia:
43 Et cura ſit illi de ſanctis: & ut audiatur ab
omnibus, & ſcribantur in nomine ejus omnes
conſcriptiones in regione: & ut operiatur purpu-
ra, & auro:
44 Et ne liceat ulli ex populo, & ex ſacerdoti-
bus irritum facere aliquid horum, & contradicere
his quæ ab eo dicuntur, aut convocare conventum
in regione ſine ipſo: & veſtiri purpura, & uti fi-
bula aurea.
45 Qui autem fecerit extra hæc, aut irritum fe-
cerit aliquid horum, reus erit.
46 Et complacuit omni populo ſtatuere Simo-
nem, & facere ſecundùm verba iſta.
47 Et ſuſcepit Simon, & placuit ei ut ſummo
ſacerdotio fungeretur, & eſſet dux & princeps gen-
tis Judæorum, & ſacerdotum, & præeſſet omnibus.
48 Et ſcripturam iſtam dixerunt ponere in ta-
bulis æreis, & ponere eas in peribolo ſanctorum,
in loco celebri:
49 Exemplum autem eorum ponere in ærario,
ut habeat Simon, & filij ejus.

CAPUT XV.

*Antiochus Demetrij filius litteras amicitiarum mittit ad Si-
monem: Romani fœderatos ſibi Judæos ceteris nationibus per
litteras commendant: Antiochus dum Tryphonem inſequitur,
miſſum à Simone militum auxilium recuſat, mittitque ad eum
Athenobium qui multa tanquam debita repoſcat; & Simonis
reſponſo accepto, conſtituit adverſus eum Cendebæum ducem
exercitus, ipſe verò Tryphonem perſequitur.*

1 ET miſit rex Antiochus filius Demetrij epi- A
ſtolas ab inſulis maris Simoni ſacerdoti, &
principi gentis Judæorum, & univerſæ genti:
2 Et erant continentes hunc modum: Rex
Antiochus Simoni ſacerdoti magno, & genti Ju-
dæorum, ſalutem.
3 Quoniam quidem peſtilentes obtinuerunt
regnum patrum noſtrorum, volo autem ven-
dicare regnum, & reſtituere illud ſicut erat anteà:
& electam feci multitudinem exercitus, & feci
naves bellicas.
4 Volo autem procedere per regionem, ut
ulciſcar in eos, qui corruperunt regionem no-
ſtram, & qui deſolaverunt civitates multas in
regno meo.
5 Nunc ergo ſtatuo tibi omnes oblationes,
quas remiſerunt tibi ante me omnes reges, &
quæcumque alia dona remiſerunt tibi.

6 Et

Digitized by Google

6 Et permitto tibi facere percuſſuram proprij
numiſmatis in regione tua:
B 7 Jeruſalem autem ſanctam eſſe, & liberam: &
omnia arma quæ fabricata ſunt, & præſidia quæ
conſtruxiſti, quæ tenes, maneant tibi.
8 Et omne debitum regis, & quæ futura ſunt
regi, ex hoc & in totum tempus remittuntur tibi.
9 Cùm autem obtinuerimus regnum noſtrum,
glorificabimus te, & gentem tuam, & templum
gloria magna, ita ut manifeſtetur gloria veſtra in
univerſa terra.
10 Anno centeſimo ſeptuageſimo quarto exiit
Antiochus in terram patrum ſuorum,& convene-
runt ad eum omnes exercitus, ita ut pauci relicti
eſſent cum Tryphone.
11 Et inſecutus eſt eum Antiochus rex, & ve-
nit Doram fugiens per maritimam.
C 12 Sciebat enim quòd congregata ſunt mala in
eum, & reliquit eum exercitus.
13 Et applicuit Antiochus ſuper Doram cum
centum viginti millibus virorum belligeratorum,
& octo millibus equitum:
14 Et circuivit civitatem, & naves à mari ac-
ceſſerunt: & vexabant civitatem à terra & mari,
& neminem ſinebant ingredi vel egredi.
15 Venit autem Numenius, & qui cum eo fue-
rant, ab urbe Roma, habentes epiſtolas regibus
& regionibus ſcriptas, in quibus continebantur
hæc:
16 Lucius conſul Romanorum, Ptolemæo re-
gi ſalutem.
17 Legati Judæorum venerunt ad nos amici no-
ſtri, renovantes priſtinam amicitiam & ſocieta-
tem, miſſi à Simone principe Sacerdotum,& po-
pulo Judæorum.
18 Attulerunt autem & clypeum aureum mna-
rum mille.
19 Placuit itaque nobis ſcribere regibus,& re-
gionibus, ut non inferant illis mala neque impu-
gnent eos & civitates eorum, & regiones eorum:
& ut non ferant auxilium pugnantibus adverſus
eos.
20 Viſum autem eſt nobis accipere ab eis cly-
peum.
D 21 Si qui ergo peſtilentes refugerunt de regio-
ne ipſorum ad vos, tradite eos Simoni principi
ſacerdotum, ut vindicet in eos ſecundùm legem
ſuam.
22 Hæc eadem ſcripta ſunt Demetrio regi, &
Attalo, & Ariarathi, & Arſaci,
23 Et in omnes regiones: & Lampſaco, &
Spartiatis, & in Delum, & in Myndum, & in Si-
cyonem, & in Cariam, & in Samum, & in Pam-
phyliam, & in Lyciam,& in Alycarnaſſum, & in
Coo, & in Siden, & in Aradon, & in Rhodum,
& in Phaſelidem,& in Gortinam, & Gnidum,&
Cyprum, & Cyrenen.
24 Exemplum autem eorum ſcripſerunt Simo-
ni principi ſacerdotum, & populo Judæorum.
25 Antiochus autem rex applicuit caſtra in
Doram ſecundò, admovens ei ſemper manus, &
machinas faciens: & concluſit Tryphonem, ne
procederet.
E 26 Et miſit ad eum Simon duo millia virorum

electorum in auxilium, & argentum, & aurum,
& vaſa copioſa:
27 Et noluit ea accipere, ſed rupit omnia,quæ
pactus eſt cum eo anteà, & alienavit ſe ab eo.
28 Et miſit ad eum Athenobium unum de ami-
cis ſuis, ut tractaret cum ipſo, dicens: Vos tene-
tis Joppen, & Gazaram, & arcem quæ eſt in Je-
ruſalem, civitates regni mei:
29 Fines earum deſolaſtis, & feciſtis plagam
magnam in terra, & dominati eſtis per loca mul-
ta in regno meo.
30 Nunc ergo tradite civitates, quas occupa-
ſtis; & tributa locorum, in quibus dominati eſtis
extra fines Judææ.
31 Sin autem, date pro illis quingenta talenta
argenti, & exterminij, quod exterminaſtis,& tri-
butorum civitatem alia talenta quingenta: ſin
autem, veniemus, & expugnabimus vos.
32 Et venit Athenobius amicus regis in Jeru- F
ſalem, & vidit gloriam Simonis, & claritatem in
auro & argento,& apparatum copioſum: & obſtu-
puit: & retulit ei verba Regis.
33 Et reſpondit ei Simon, & dixit ei: Neque
alienam terram ſumpſimus, neque aliena detine-
mus:ſed hereditatem patrum noſtrorum,quę iniu-
ſtè ab inimicis noſtris aliquo tempore poſſeſſa eſt.
34 Nos verò tempus habentes, vindicamus
hereditatem patrum noſtrorum.
35 Nam de Joppe & Gazara quæ expoſtulas,ipſi
faciebant in populo plagam magnam, & in regio-
ne noſtra: horum damus talenta centum. Et non
reſpondit ei Athenobius verbum.
36 Reverſus autem cum ira ad regem, renun- G
tiavit ei verba iſta, & gloriam Simonis, & uni-
verſa quæ vidit: & iratus eſt rex ira magna.
37 Tryphon autem fugit navi in Orthoſiada.
38 Et conſtituit rex Cendebæum ducem ma-
ritimum, & exercitum peditum & equitum dedit
illi.
39 Et mandavit illi movere caſtra contra faciem
Judææ: & mandavit ei ædificare Gedorem, &
obſtruere portas civitatis, & debellare populum.
Rex autem perſequebatur Tryphonem.
40 Et pervenit Cendebæus Jamniam, & cœpit
irritare plebem, & conculcare Judæam, & cap-
tivare populum, & interficere, & ædificare Ge-
dorem.
41 Et collocavit illic equites, & exercitum:
ut egreſſi perambularent viam Judææ, ſicut con-
ſtituit ei rex.

Caput XVI.

Simon ſenex mittit exercitum ſuum cum filiis ſuis Iuda & Ioanne adverſus Cendebæum: quo devicto, Ptolemæus gener Simonis dominandi ambitione inflammatus, acceptos convivio ſocerum ejus atque filios Mathathiam & Iudam dolo interfecit, ut ita Iudææ provincias obtineret: porrò nuntij quos ad Ioannem dolo interimendum miſerat, ſunt ab illo interfecti, & Ioannes patri in ſummo ſacerdotio ſucceſſit.

1 ET aſcendit Joannes de Gazaris, & nuntiavit A
Simoni patri ſuo quæ fecit Cendebæus in
populo ipſorum.
2 Et vocavit Simon duos filios ſeniores, Judam
& Joannem, & ait illis: Ego, & fratres mei, &
domus patris mei, expugnavimus hoſtes Iſraël ab

Digitized by Google

adoleſcentia uſque in hunc diem : & proſperatum
eſt in manibus noſtris liberare Iſraël aliquoties.
3 Nunc autem ſenui, ſed eſtote loco meo, &
fratres mei, & egreſſi pugnate pro gente noſtra :
auxilium verò de cælo vobiſcum ſit.
4 Et elegit de regione viginti millia virorum
belligeratorum, & equites ; & profecti ſunt ad
Cendebæum : & dormierunt in Modin.
5 Et ſurrexerunt manè, & abierunt in campum:
& ecce exercitus copioſus in obviàm illis pedi-
tum, & equitum, & fluvius torrens erat inter
medium ipſorum.
B 6 Et admovit caſtra contra faciem eorum ipſe,
& populus ejus, & vidit populum trepidantem ad
transfretandum torrentem, & transfretavit pri-
mus : & viderunt eum viri, & tranſierunt poſt
eum.
7 Et diviſit populum, & equites in medio pe-
ditum : erat autem equitatus adverſariorum co-
pioſus nimis.
8 Et exclamaverunt ſacris tubis, & in fugam
converſus eſt Cendebæus, & caſtra ejus : & ce-
ciderunt ex eis multi vulnerati : reſidui autem in
munitionem fugerunt.
9 Tunc vulneratus eſt Judas frater Joannis :
Joannes autem inſecutus eſt eos, donec venit Ce-
dronem, quam ædificavit :
10 Et fugerunt uſque ad turres, quæ erant in
agris Azoti, & ſuccendit eas igni. Et ceciderunt
ex illis duo millia virorum, & reverſus eſt in Ju-
dæam in pace.
11 Et Ptolemæus filius Abobi conſtitutus erat
dux in campo Jericho, & habebat argentum &
aurum multum.
12 Erat enim gener ſummi ſacerdotis.
13 Et exaltatum eſt cor ejus, & volebat obti-
nere regionem, & cogitabat dolum adverſus Si-
monem, & filios ejus, ut tolleret eos.
14 Simon autem, perambulans civitates, quæ C
erant in regione Judææ, & ſolicitudinem gerens
earum, deſcendit in Jericho ipſe, & Mathathias
filius ejus, & Judas, anno centeſimo ſeptuageſi-
mo ſeptimo, menſe undecimo : hic eſt menſis Sa-
bath,
15 Et ſuſcepit eos filius Abobi in munitiuncu-
lam, quæ vocatur Doch, cum dolo, quam ædifica-
vit : & fecit eis convivium magnum, & abſcondit
illic viros.
16 Et cùm inebriatus eſſet Simon, & filij ejus,
ſurrexit Ptolemæus cum ſuis, & ſumpſerunt arma
ſua, & intraverunt in convivium, & occiderunt
eum, & duos filios ejus, & quoſdam pueros ejus.
17 Et fecit deceptionem magnam in Iſraël, &
reddidit mala pro bonis.
18 Et ſcripſit hæc Ptolemæus, & miſit regi, ut
mitteret ei exercitum in auxilium, & traderet ei
regionem, & civitates eorum, & tributa.
19 Et miſit alios in Gazaram tollere Joannem :
& tribunis miſit epiſtolas, ut venirent ad ſe, &
daret eis argentum, & aurum, & dona.
20 Et alios miſit occupare Jeruſalem, & mon-
tem templi.
21 Et præcurrens quidam, nuntiavit Joanni in D
Gazara, quia periit pater ejus & fratres ejus, &
quia miſit te quoque interfici.
22 Ut audivit autem, vehementer expavit : &
comprehendit viros, qui venerant perdere eum, &
occidit eos : cognovit enim quia quærebant eum
perdere.
23 Et cetera ſermonum Joannis, & bellorum
ejus, & bonarum virtutum, quibus fortiter geſ-
ſit, & ædificij murorum, quos extruxit, & rerum
geſtarum ejus :
24 Ecce hæc ſcripta ſunt in libro dierum ſacer-
dotij ejus, ex quo factus eſt princeps ſacerdotum
poſt patrem ſuum.

LIBER SECUNDUS MACHABÆORUM.

Caput Primum.

Iudæi habitantes Ieroſolymis ſcribunt Iudæis in Ægypto commorantibus mortem Antiochi ac ſuorum quæ in Perſide contigerat, gratias Deo agentes, & hortantes ut celebrent diem ſcenopegiæ & diem dati ignis poſt reductionem captivitatis : cujus rei narratur hìc hiſtoria, & oratio Nehemiæ.

A 1 FRATRIBUS, qui ſunt per
Ægyptum, Judæis, ſalutem di-
cunt fratres, qui ſunt in Jeroſoly-
mis, Judæi, & qui in regione
Judææ, & pacem bonam.
2 Benefaciat vobis Deus, & meminerit teſta-
menti ſui, quod locutus eſt ad Abraham, & Iſaac,
& Jacob, ſervorum ſuorum fidelium :
3 Et det vobis cor omnibus, ut colatis eum,
& faciatis ejus voluntatem, corde magno, & ani-
mo volenti.
4 Adaperiat cor veſtrum in lege ſua, & in præ-
ceptis ſuis, & faciat pacem.
5 Exaudiat orationes veſtras, & reconcilietur
vobis, nec vos deſerat in tempore malo.
6 Et nunc hìc ſumus orantes pro vobis :
7 Regnante Demetrio, anno centeſimo ſexa- B
geſimo nono,, nos Judæi ſcripſimus vobis in tri-
bulatione, & impetu, qui ſupervenit nobis in
iſtis annis, ex quo receſſit Jaſon à ſancta terra, &
à regno.
8 Portam ſuccenderunt, & effuderunt ſan-
guinem innocentem : & oravimus ad Dominum,
& exauditi ſumus, & obtulimus ſacrificium, &
ſimilaginem, & accendimus lucernas, & propo-
ſuimus panes.
9 Et nunc frequentate dies ſcenopegiæ men-
ſis Caſleu.
10 Anno centeſimo octogeſimo octavo, popu- C
lus qui eſt Jeroſolymis, & in Judæa, Senatúſque,
& Judas, Ariſtobulo magiſtro Ptolemæi regis, qui
eſt de genere chriſtorum ſacerdotum, & his, qui in
Ægypto

Digitized by Google

Ægypto ſunt, Judæis, ſalutem & ſanitatem.

11 De magnis periculis à Deo liberati, magnificè gratias agimus ipſi, utpote qui adverſus talem regem dimicavimus.

12 Ipſe enim ebullire fecit de Perſide eos, qui pugnaverunt contra nos,& ſanctam civitatem.

13 Nam cùm in Perſide eſſet dux ipſe, & cum ipſo immenſus exercitus, cecidit in templo Naneæ, conſilio deceptus ſacerdotum Naneæ.

14 Etenim cum ea habitaturus venit ad locum Antiochus, & amici ejus,& ut acciperet pecunias multas dotis nomine.

15 Cúmque propoſuiſſent eas ſacerdotes Naneæ, & ipſe cum paucis ingreſſus eſſet intra ambitum fani, clauſerunt templum,

D 16 Cùm intraſſet Antiochus: apertóque occulto aditu templi, mittentes lapides percuſſerunt ducem,& eos qui cum eo erant,& diviſerunt mẽbratim, & capitibus amputatis foras projecerunt.

17 Per omnia benedictus Deus, qui tradidit impios.

18 Facturi igitur quinta & vigeſima die menſis Caſleu purificationem templi,neceſſarium duximus ſignificare vobis: ut & vos quoque agatis diem ſcenopegiæ, & diem ignis qui datus eſt quando Nehemias ædificato templo & altari obtulit ſacrificia.

E 19 Nam cùm inPerſidem ducerentur patres noſtri; ſacerdotes qui tunc cultores Dei erant,acceptum ignem de altari occultè abſconderunt in valle,ubi erat puteus altus & ſiccus, & in eo contutati ſunt eũ, ita ut omnibus ignotus eſſet locus.

20 Cùm autem præteriſſent anni multi, & placuit Deo ut mitteretur Nehemias à rege Perſidis: nepotes ſacerdotum illorum, qui abſconderant, miſit ad requirendum ignem:& ſicut narraverunt nobis,non invenerunt ignem, ſed aquam craſſam.

21 Et juſſit eos haurire, & afferre ſibi,& ſacrificia quæ impoſita erant, juſſit ſacerdos Nehemias aſpergi ipſa aqua,& ligna,& quæ erãt ſuperpoſita.

22 Utque hoc factum eſt, & tempus affuit, quo ſol refulſit, qui priùs erat in nubilo, accenſus eſt ignis magnus, ita ut omnes mirarentur.

F 23 Orationem autem faciebant omnes ſacerdotes, dum conſummaretur ſacrificium, Jonatha inchoante, ceteris autem reſpondentibus.

24 Et Nehemiæ erat oratio hunc habens modum: DOMINE Deus omnium creator,terribilis,& fortis,juſtus,& miſericors,qui ſolus es bonus rex,

25 Solus præſtans,ſolus juſtus,& omnipotens,& æternus, qui liberas Iſraël de omni malo,qui feciſti patres electos, & ſanctificaſti eos:

26 Accipe ſacrificium pro univerſo populo tuo Iſraël,& cuſtodi partem tuam, & ſanctifica.

27 Congrega diſperſionem noſtram, libera eos qui ſerviunt Gentibus,& contemptos & abominatos reſpice: ut ſciant Gentes quia tu es Deus noſter.

28 Afflige opprimentes nos, & contumeliam facientes in ſuperbia.

29 Conſtitue populum tuum in loco ſancto tuo, * ſicut dixit Moyſes. (*Deut. 10.a.3.5. Inf. 2.d.18.)

30 Sacerdotes autem pſallebant hymnos,uſquequò conſumptum eſſet ſacrificium.

G 31 Cùm autem conſumptum eſſet ſacrificium, ex reſidua aqua Nehemias juſſit lapides majores perfundi.

32 Quod ut factum eſt, ex eis flamma accenſa eſt: ſed ex lumine,quod refulſit ab altari,conſumpta eſt.

33 Ut verò manifeſtata eſt res, renuntiatum eſt regi Perſarum, quòd in loco, in quo ignem abſconderant hi qui tranſlati fuerant ſacerdotes,aqua apparuit, de qua Nehemias, & qui cum eo erant, purificaverunt ſacrificia.

34 Conſiderans autem rex, & rem diligenter examinans, fecit ei templum, ut probaret quod factum erat.

35 Et cùm probaſſet,ſacerdotibus donavit multa bona, & alia atque alia munera, & accipiens manu ſua, tribuebat eis.

36 Appellavit autem Nehemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur Purificatio. Vocatur autem apud plures Nephi.

CAPUT II.

Ieremias ſub Babylonicam captivitatem tradito tranſmigrantibus igne & lege Dei, in eo monte ad quem aſcendens Moyſes vidit terram promiſſionis, abſcondit tabernaculum, arcam & altare incenſi, ut ibi eſſent uſque ad populi reditum ex captivitate Babylonica: quadam Moyſi & Salomonis facta hic attinguntur: de factis Iudæ Machabei & fratrum ejus,de quo quinque Iaſonis volumina in unum hunc librum contrahuntur.

A 1 INvenitur autem in deſcriptionibus Jeremiæ prophetæ, quòd juſſit eos ignem accipere qui tranſmigrabant, ut ſignificatum eſt,& ut mandavit tranſmigratis.

2 Et dedit illis legem ne obliviſcerentur præcepta Domini,& ut non exerrarent mentibus videntes ſimulachra aurea & argentea,& ornamenta eorum.

3 Et alia hujuſmodi dicens,hortabatur ne legem amoverent à corde ſuo.

4 Erat autem in ipſa ſcriptura,quomodo tabernaculum & arcam juſſit propheta divino reſponſo ad ſe facto comitari ſecum, uſquequò exiit in montem, * in quo Moyſes aſcendit, & vidit Dei hereditatem. (*Deut. 34.a.1.)

B 5 Et veniens ibi Jeremias invenit locum ſpeluncæ:& tabernaculum,& arcam, & altare incenſi intulit illuc,& oſtium obſtruxit.

6 Et acceſſerunt quidam ſimul, qui ſequebantur, ut notarent ſibi locum: & non potuerunt invenire.

7 Ut autem cognovit Jeremias, culpans illos,dixit: Quòd ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi,& propitius fiat:

8 Et tunc Dominus oſtendet hæc, & apparebit majeſtas Domini,& nubes erit,ſicut & Moyſi manifeſtabatur,&*ſicut cùm Salomon petiit ut locus ſanctificaretur magno Deo, manifeſtabat hæc. (*3.Reg. 8.b.11. 2.Pa.6.c.14.)

9 Magnificè etenim ſapientiam tractabat:& ut ſapientiam habens, obtulit ſacrificium dedicationis & conſummationis templi.

C 10 * Sicut & Moyſes orabat ad Dominum, & deſcendit ignis de cælo, & conſumpſit holocauſtum, ſic * & Salomon oravit, & deſcendit ignis de cælo, & conſumpſit holocauſtum. (*Lev. 9.d.24. *2.Par. 7.a.1.)

11 Et dixit Moyſes, * eò quòd non ſit comeſtum quod erat pro peccato, conſumptum eſt. (*Lev. 10.d.16.17.)

 12 Similiter

Digitized by Google

12 Similiter & Salomon octo diebus celebravit dedicationem.

13 Inferebantur autem in deſcriptionibus & commentariis Nehemiæ hæc eadem : & ut conſtruens bibliothecam congregavit de regionibus libros, & Prophetarum,& David,& epiſtolas Regum, & de donariis.

14 Similiter autem & Judas, ea quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregavit omnia, & ſunt apud nos.

15 Si ergo deſideratis hæc, mittite qui perferant vobis.

D 16 Acturi itaque purificationem ſcripſimus vobis : benè ergo facietis, ſi egeritis hos dies.

17 Deus autem,qui liberavit populum ſuum,& reddidit hereditatem omnibus : & regnum, & ſacerdotium, & ſanctificationem.

*Deut. 30.a.3. 5. Sup. 1. f. 29.

18 * Sicut promiſit in lege,ſperamus quòd citò noſtri miſerebitur, & congregabit ſub cælo in locum ſanctum.

19 Eripuit enim nos de magnis periculis, & locum purgavit.

20 De Juda verò Machabæo, & fratribus ejus, & de templi magni purificatione, & de aræ dedicatione;

E 21 Sed & de prœliis, quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, & filium ejus Eupatorem;

22 Et de illuminationibus quæ de cælo factæ ſunt ad eos, qui pro Judæis fortiter fecerunt,ita ut univerſam regionem, cùm pauci eſſent, vindicarent, & barbaram multitudinem fugarent,

23 Famoſiſſimum in toto orbe templum recuperarent, & civitatem liberarent, & leges, quæ abolitæ erant, reſtituerentur, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis;

24 Itémque ab Jaſone Cyrenæo quinque libris comprehenſa, tentavimus nos uno volumine breviare.

F 25 Conſiderantes enim multitudinem librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes hiſtoriarum propter multitudinem rerum,

26 Curavimus volentibus quidem legere,ut eſſet animi oblectatio : ſtudioſis verò,ut faciliùs poſſint memoriæ commendare : omnibus autem legentibus utilitas conferatur.

27 Et nobis quidem ipſis, qui hoc opus breviandi cauſa ſuſcepimus,non facilem laborem,immò verò negotium plenum vigiliarum & ſudoris aſſumpſimus.

28 Sicut hi qui præparant convivium, & quærunt aliorum voluntati parêre propter multorum gratiam, libenter laborem ſuſtinemus.

29 Veritatem quidem de ſingulis, auctoribus concedentes,ipſi autem ſecundùm datam formam brevitati ſtudentes.

G 30 Sicut enim novæ domus architecto de univerſa ſtructura curandum eſt : ei verò qui pingere curat, quæ apta ſunt ad ornatum,exquirenda ſunt: ita æſtimandum eſt & in nobis.

31 Etenim intellectum colligere, & ordinare ſermonem, & curioſiùs partes ſingulas quaſque diſquirere, hiſtoriæ congruit auctori :

32 Brevitatem verò dictionis ſectari, & executiones rerum vitare, brevianti concedendum eſt.

33 Hinc ergo narrationem incipiemus:de præfatione tantùm dixiſſe ſufficiat. ſtultum etenim eſt ante hiſtoriam effluere, in ipſa autem hiſtoria ſuccingi.

Caput III.

Simon templi præpoſitus theſauros ejus Apollonio duci prodit: ad quos rapiendos miſſus à rege Heliodorus, poſt fuſas Judæorum orationes, à Deo percutitur, ſed Oniæ pontificis ſacrificio ac precibus liberatur, actiſque Deo & Oniæ gratiis, narrat regi ac cæteris omnibus Dei magnalia.

1 IGitur cùm ſancta civitas habitaretur in omni A
pace,leges etiam adhuc optimè cuſtodirentur, propter Oniæ pontificis pietatem,& animos odio habentes mala,

2 Fiebat ut & ipſi reges & principes locum ſummo honore dignum ducerent, & templum maximis muneribus illuſtrarent:

3 Ita ut Seleucus Aſiæ rex de redditibus ſuis præſtaret omnes ſumptus ad miniſterium ſacrificiorum pertinentes.

4 Simon autem de tribu Benjamin præpoſitus templi conſtitutus, contendebat, obſiſtente ſibi principe ſacerdotum, iniquum aliquid in civitate moliri.

5 Sed cùm vincere Oniam non poſſet,venit ad Apollonium Tharſeæ filium, qui eo tempore erat dux Cœleſyriæ, & Phœnicis :

6 Et nuntiavit ei,pecuniis innumerabilibus plenum eſſe ærarium Jeroſolymis, & communes copias immenſas eſſe, quæ non pertinent ad rationem ſacrificiorum : eſſe autem poſſibile ſub poteſtate regis cadere univerſa.

7 Cúmque retuliſſet ad regem Apollonius de B
pecuniis quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum, qui erat ſuper negotia ejus, miſit cum mandatis, ut prædictam pecuniam tranſportaret.

8 Statimque Heliodorus iter eſt aggreſſus, ſpecie quidem quaſi per Cœleſyriam & Phœnicen civitates eſſet peragraturus, re vera autem regis propoſitum perfecturus.

9 Sed, cùm veniſſet Jeroſolymam, & benignè à ſummo ſacerdote in civitate eſſet exceptus,narravit de dato indicio pecuniarum : &, cujus rei gratia adeſſet, aperuit : interrogabat autem, ſi verè hæc ita eſſent.

10 Tunc ſummus ſacerdos oſtendit depoſita eſſe hæc, & victualia viduarum & pupillorum :

11 Quædam verò eſſe Hircani Tobiæ viri valdè eminentis,in his quæ detulerat impius Simon: univerſa autem argenti talenta eſſe quadringenta, & auri ducenta.

12 Decipi verò eos, qui credidiſſent loco & templo, quod per univerſum mundum honoratur, pro ſui veneratione & ſanctitate omnino impoſſibile eſſe.

13 At ille pro his quæ habebat in mandatis à C
rege,dicebat omni genere regi ea eſſe deferenda.

14 Conſtituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica verò per univerſam civitatem erat trepidatio.

15 Sacerdotes autem ante altare cum ſtolis ſacerdotalibus jactaverunt ſe, & invocabant de cælo eum, qui de depoſitis legem poſuit, ut his, qui depoſuerant ea, ſalva cuſtodiret.

16 Jam

Digitized by Google

16 Jam verò qui videbat ſummi ſacerdotis vultum, mente vulnerabatur: facies enim & color immutatus, declarabat internum animi dolorem.

17 Circumfuſa enim erat mœſtitia quædam viro, & horror corporis, per quem manifeſtus aſpicientibus dolor cordis ejus efficiebatur.

18 Alij etiam gregatim de domibus confluebant, publica ſupplicatione obſecrantes, pro eo quòd in contemptum locus eſſet venturus.

D 19 Accinctæque mulieres ciliciis pectus, per plateas confluebant. ſed & virgines, quæ concluſæ erant, procurrebant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quædam verò per feneſtras aſpiciebant:

20 Univerſæ autem protendentes manus in cælum, deprecabantur.

21 Erat enim miſera commiſtæ multitudinis, & magni ſacerdotis in agone conſtituti exſpectatio.

22 Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum, ut credita ſibi, his qui crediderant, cum omni integritate conſervarentur.

23 Heliodorus autem, quod decreverat, perficiebat eodem loco ipſe cum ſatellitibus circa ærarium præſens.

E 24 Sed ſpiritus omnipotentis Dei magnam fecit ſuæ oſtenſionis evidentiam, ita ut omnes, qui auſi fuerant parère ei, ruentes Dei virtute, in diſſolutionem & formidinem converterentur.

25 Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens ſeſſorem, optimis operimentis adornatus: iſque cum impetu Heliodoro priores calces eliſit. qui autem ei ſedebat, videbatur arma habere aurea.

26 Alij etiam apparuerunt duo juvenes virtute decori, optimi gloria, ſpecioſique amictu: qui circumſteterunt eum, & ex utraque parte flagellabant, ſine intermiſſione multis plagis verberantes.

27 Subitò autem Heliodorus concidit in terram, cúmque multa caligine circumfuſum rapuerunt, atque in ſella geſtatoria poſitum ejecerunt.

28 Et is, qui cum multis curſoribus & ſatellitibus prædictum ingreſſus eſt ærarium, portabatur nullo ſibi auxilium ferente, manifeſta Dei cognita virtute:

29 Et ille quidem per divinam virtutem jacebat mutus, atque omni ſpe & ſalute privatus.

F 30 Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificabat locum ſuum: & templum, quod paulò antè timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Domino, gaudio & lætitia impletum eſt.

31 Tunc verò ex amicis Heliodori quidam rogabant confeſtim Oniam, ut invocaret Altiſſimum, ut vitam donaret ei, qui in ſupremo ſpiritu erat conſtitutus.

32 Conſiderans autem ſummus ſacerdos, ne fortè rex ſuſpicaretur malitiam aliquam ex Judæis circa Heliodorum conſummatam, obtulit pro ſalute viri hoſtiam ſalutarem.

33 Cúmque ſummus ſacerdos exoraret, iidem juvenes eiſdem veſtibus amicti, aſtantes Heliodoro, dixerunt: Oniæ ſacerdoti gratias age: nam propter eum Dominus tibi vitam donavit.

34 Tu autem à Deo flagellatus, nuntia omnibus magnalia Dei, & poteſtatem. Et his dictis, non comparuerunt.

35 Heliodorus autem, hoſtia Deo oblata, & votis magnis promiſſis ei, qui vivere illi conceſſit, & Oniæ gratias agens, recepto exercitu, repedabat ad regem.

36 Teſtabatur autem omnibus ea quæ ſub oculis ſuis viderat opera magni Dei.

37 Cùm autem rex interrogaſſet Heliodorum, quis eſſet aptus adhuc ſemel Jeroſolymã mitti, ait:

38 Si quem habes hoſtem, aut regni tui inſidiatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies, ſi tamen evaſerit: eò quòd in loco ſit verè Dei quædam virtus.

39 Nam ipſe, qui habet in cælis habitationem, viſitator & adjutor eſt loci illius, & venientes ad malefaciendum percutit, ac perdit.

40 Igitur de Heliodoro, & ærarij cuſtodia, ita res ſe habet.

CAPUT IV.

Onias ob Simonis detractiones ad Seleucum conceſſit: cujus pontificatum ambiens frater ejus Jaſon, promiſit regi plurima talenta, acceptóque pontificatu omnem Dei cultum pervertit; quem pontificatu privari curat Menelaus, plura regi talenta pollicitus: cui promiſſa non præſtanti ſuccedit frater ipſius Lyſimachus: Onias cùm Menelaum de ſacrilegio argueret, illius ſuaſu ab Andronico perimitur; propter quod juſſu Antiochi in eodem loco Andronicus interimitur: Lyſimacho à populo oppreſſo, Menelaus apud regem accuſatus, intercedentibus donis abſolvitur, occiſis innocentibus ejus accuſatoribus.

1 Simon autem prædictus pecuniarum & patriæ A
delator, malè loquebatur de Onia, tanquam ipſe Heliodorum inſtigaſſet ad hæc, & ipſe fuiſſet incentor malorum:

2 Proviſorémque civitatis, ac defenſorem gentis ſuæ, & æmulatorem legis Dei, audebat inſidiatorem regni dicere.

3 Sed, cùm inimicitiæ in tantum procederent, ut etiam per quoſdam Simonis neceſſarios homicidia fierent:

4 Conſiderans Onias periculum contentionis, & Apollonium inſanire, utpote ducem Cœleſyriæ & Phœnicis, ad augendam malitiam Simonis, ad regem ſe contulit,

5 Non ut civium accuſator, ſed communem utilitatem apud ſemetipſum univerſæ multitudinis conſiderans.

6 Videbat enim ſine regali providentia impoſſibile eſſe pacem rebus dari, nec Simonem poſſe ceſſare à ſtultitia ſua.

7 Sed poſt Seleuci vitæ exceſſum, cùm ſuſcepiſſet regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambiebat Jaſon frater Oniæ ſummum ſacerdotium:

8 Adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta ſexaginta, & ex redditibus aliis talenta octoginta,

9 Super hæc promittebat & alia centum quin- B
quaginta, ſi poteſtati ejus concederetur gymnaſium & ephebiam ſibi conſtituere, & eos, qui in Jeroſolymis erant, Antiochenos ſcribere.

10 Quod cum rex annuiſſet, & obtinuiſſet principatum, ſtatim ad gentilem ritum contribules ſuos transferre cœpit.

11 Et amotis his, quæ humanitatis cauſa Judæis à regibus

Digitized by Google

regibus fuerant conſtituta, per Joannem patrem Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia & ſocietate functus eſt legatione legitima, civium jura deſtituens, prava inſtituta ſanciebat.

11 Etenim auſus eſt ſub ipſa arce gymnaſium conſtituere, & optimos quoſque ephebor um in lupanaribus ponere.

13 Erat autem hoc non initium, ſed incrementum quoddam, & profectus gentilis & alienigenæ converſationis, propter impij & non ſacerdotis Jaſonis nefarium & inauditum ſcelus:

14 Ita ut ſacerdotes jam non circa altaris officia dediti eſſent, ſed contempto templo, & ſacrificiis neglectis, feſtinarent participes fieri palæſtræ, & præbitionis ejus injuſtæ, & in exercitiis diſci.

15 Et patrios quidem honores nihil habentes, Græcas glorias optimas arbitrabantur:

C 16 Quarum gratia periculoſa eos contentio habebat, & eorum inſtituta æmulabantur, ac per omnia his conſimiles eſſe cupiebant, quos hoſtes & peremptores habuerant.

17 In leges enim divinas impiè agere impunè non cedit: ſed hoc tempus ſequens declarabit.

18 Cùm autem quinquennalis agon Tyri celebraretur, & rex præſens eſſet,

19 Miſit Jaſon facinoroſus ab Jeroſolymis viros peccatores, portantes argenti didrachmas trecentas in ſacrificium Herculis: quas poſtulaverunt hi qui aſportaverant ne in ſacrificiis erogarentur, quia non oporteret, ſed in alios ſumptus eas deputari.

20 Sed hæ oblatæ ſunt quidem ab eo, qui miſerat, in ſacrificium Herculis: propter præſentes autem datæ ſunt in fabricam navium triremium.

21 Miſſo autem in Ægyptum Apollonio Mneſthei filio, propter primates Ptolemæi Philometoris regis, cùm cognoviſſet Antiochus alienum ſe à negotiis regni effectum, propriis utilitatibus conſulens, profectus inde venit Joppen, & inde Jeroſolymam.

D 22 Et magnificè ab Jaſone & civitate ſuſceptus, cum facularum luminibus & laudibus ingreſſus eſt: & inde in Phœnicen exercitum convertit.

23 Et poſt triennij tempus miſit Jaſon Menelaum, ſupradicti Simonis fratrem, portantem pecunias regi, & de negotiis neceſſariis reſponſa perlaturum.

24 At ille commendatus regi, cùm magnificaſſet faciem poteſtatis ejus, in ſemetipſum retorſit ſummum ſacerdotium, ſuperponens Jaſoni talenta argenti trecenta.

25 Acceptíſque à rege mandatis, venit, nihil quidem habens dignum ſacerdotio; animos verò crudelis tyranni, & feræ beluæ iram gerens.

26 Et Jaſon quidem, qui proprium fratrem captivaverat, ipſe deceptus profugus in Ammanitem expulſus eſt regionem.

27 Menelaus autem principatum quidem obtinuit: de pecuniis verò regi promiſſis, nihil agebat, cùm exactionem faceret Soſtratus, qui arci erat præpoſitus:

28 (Nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat) quam ob cauſam utrique ad regem ſunt evocati.

29 Et Menelaus amotus eſt à ſacerdotio, ſuccedente Lyſimacho fratre ſuo: Soſtratus autem prælatus eſt Cypriis.

30 Et cùm hæc agerentur, contigit, Tharſen- E
ſes & Mallotas ſeditionem movere, eò quòd Antiochidi regis concubinæ dono eſſent dati.

31 Feſtinanter itaque rex venit ſedare illos, relicto ſuffecto uno ex comitibus ſuis Andronico.

32 Ratus autem Menelaus accepiſſe ſe tempus opportunum, aurea quædam vaſa è templo furatus donavit Andronico, & alia vendiderat Tyri, & per vicinas civitates.

33 Quod cùm certiſſimè cognoviſſet Onias, arguebat eum, ipſe in loco tuto ſe continens Antiochiæ ſecus Daphnem.

34 Unde Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat ut Oniam interficeret. Qui cùm veniſſet ad Oniam, & datis dextris cum jurejurando (quamvis eſſet ei ſuſpectus) ſuaſiſſet de aſylo procedere, ſtatim eum peremit, non veritus juſtitiam.

35 Ob quam cauſam non ſolùm Judæi, ſed aliæ quoque nationes indignabantur, & moleſtè ferebant de nece tanti viri injuſta.

36 Sed regreſſum regem de Ciliciæ locis, adierunt Judæi apud Antiochiam, ſimul & Græci, conquerentes de iniqua nece Oniæ.

37 Contriſtatus itaque animo Antiochus propter Oniam, & flexus ad miſericordiam, lacrymas fudit, recordatus defuncti ſobrietatem, & modeſtiam.

38 Accenſíſque animis, Andronicum purpura F
exutum, per totam civitatem jubet circumduci: & in eodem loco, in quo in Oniam impietatem commiſerat, ſacrilegum vita privari, Domino illi condignam retribuente pœnam.

39 Multis autem ſacrilegiis in templo à Lyſimacho commiſſis Menelai conſilio, & divulgata fama, congregata eſt multitudo adverſum Lyſimachum, multo jam auro exportato.

40 Turbis autem inſurgentibus, & animis ira repletis, Lyſimachus armatis ferè tribus millibus iniquis manibus uti cœpit, duce quodam tyranno, ætate pariter & dementia provecto.

41 Sed, ut intellexerunt conatum Lyſimachi, alij lapides, alij fuſtes validos arripuere: quidam verò cinerem in Lyſimachum jecère.

42 Et multi quidem vulnerati, quidam autem G
& proſtrati, omnes verò in fugam converſi ſunt: ipſum etiam ſacrilegum ſecus ærarium interfecerunt.

43 De his ergo cœpit judicium adverſus Menelaum agitari.

44 Et cùm veniſſet rex Tyrum, ad ipſum negotium detulerunt miſſi tres viri à ſenioribus.

45 Et cùm ſuperaretur Menelaus, promiſit Ptolemæo multas pecunias dare ad ſuadendum regi.

46 Itaque Ptolemæus in quodam atrio poſitum quaſi refrigerandi gratia regem adiit, & deduxit à ſententia.

47 Et Menelaum quidem univerſæ malitiæ reum criminibus abſolvit: miſeros autem, qui, etiamſi apud Scythas cauſam dixiſſent, innocentes judicarentur, hos morte damnavit.

48 Citò ergo injuſtam pœnam dederunt, qui pro

Digitized by Google

pro civitate,& populo,& ſacris vaſis, cauſam pro-
ſecuti ſunt.

49 Quamobrem Tyrij quoque indignati, erga
ſepulturam eorum liberaliſſimi extiterunt.

50 Menelaus autem, propter eorum, qui in po-
tentia erant, avaritiam, permanebat in poteſtate,
creſcens in malitia ad inſidias civium.

Caput V.

Armati exercitus, ipſorúmque congreſſiones Ieroſolymis in aëre quadraginta diebus conſpiciuntur: Iaſon Ieruſalem invadens, & cives crudeliter trucidans, apud exteros miſerè moritur: Antiochus, innumeris in Ieruſalem trucidatis, vinctis ac venundatis, templum ſpoliat; & diſcedens, relinquit crudeles præpoſitos qui populum affligant: rurſúmque miſſo duce Apollonio plurimos interficit: Iudas verò Machabeus cum ſuis in deſertum locum ſeceſſit.

A 1 EOdem tempore Antiochus ſecundam pro-
fectionem paravit in Ægyptum.

2 Contigit autem per univerſam Jeroſolymo-
rum civitatem videri diebus quadraginta per aëra
equites diſcurrentes: auratas ſtolas habentes, &
haſtis, quaſi cohortes, armatos,

3 Et curſus equorum per ordines digeſtos, &
congreſſiones fieri cominus, & ſcutorum motus,
& galeatorum multitudinem gladiis diſtrictis, &
telorum jactus, & aureorum armorum ſplendo-
rem, omníſque generis loricarum.

4 Quapropter omnes rogabant in bonum mon-
ſtra converti.

5 Sed cùm falſus rumor exiſſet, tanquam vita
exceſſiſſet Antiochus, aſſumptis Jaſon non minùs
mille viris, repentè aggreſſus eſt civitatem: & ci-
vibus ad murum convolantibus, ad ultimum ap-
prehenſa civitate, Menelaus fugit in arcem:

6 Jaſon verò non parcebat in cæde civibus ſuis,
nec cogitabat proſperitatem adverſum cognatos
malum eſſe maximum, arbitrans hoſtium &
non civium ſe trophæa capturum.

B 7 Et principatum quidem non obtinuit, finem
verò inſidiarum ſuarum confuſionem accepit, &
profugus iterùm abiit in Ammaniten.

8 Ad ultimum, in exitium ſui concluſus ab Are-
ta Arabum tyranno, fugiens de civitate in civi-
tatem, omnibus odioſus, ut refuga legum & exe-
crabilis, ut patriæ & civium hoſtis, in Ægyptum
extruſus eſt:

9 Et qui multos de patria ſua expulerat, peregrè
periit, Lacedæmonas profectus, quaſi pro cognatione ibi refugium habiturus:

10 Et qui inſepultos multos abjecerat, ipſe &
illamentatus, & inſepultus abjicitur, ſepultura ne-
que peregrina uſus, neque patrio ſepulchro par-
ticipans.

11 His itaque geſtis, ſuſpicatus eſt rex ſocie-
tatem deſerturos Judæos: & ob hoc profectus ex
Ægypto efferatis animis, civitatem quidem ar-
mis cepit.

12 Juſſit autem militibus interficere, nec parcere
occurſantibus, & per domos aſcendẽtes trucidare.

13 Fiebant ergo cædes juvenum ac ſeniorum,
& mulierum & natorum exterminia, virginúm-
que & parvulorum neces.

14 Erant autem toto triduo octoginta millia
interfecti, quadraginta millia vincti, non mi-
nus autem venumdati.

15 Sed nec iſta ſufficiunt: auſus eſt etiam in-
trare templum univerſa terra ſanctius, Menelao C
ductore, qui legum & patriæ fuit proditor:

16 Et ſceleſtis manibus ſumens ſancta vaſa, quæ
ab aliis regibus & civitatibus erant poſita ad or-
natum loci, & gloriam, contrectabat indignè, &
contaminabat.

17 Ita alienatus mente Antiochus, non conſi-
derabat, quòd propter peccata habitantium civi-
tatem, modicum Deus fuerat iratus: propter quod
& accidit circa locum deſpectio:

18 Alioquin niſi contigiſſet eos multis peccatis
eſſe involutos, * ſicut Heliodorus, qui miſſus eſt
à Seleuco rege ad expoliandum ærarium, etiam *Sup. 3.
hic ſtatim adveniens flagellatus, & repulſus uti- c.25.27.
que fuiſſet ab audacia.

19 Verùm non propter locum, gentem, ſed pro-
pter gentem, locum Deus elegit.

20 Ideóque & ipſe locus particeps factus eſt
populi malorum: poſteà autem fiet ſocius bono-
rum, & qui derelictus in ira Dei omnipotentis eſt,
iterùm in magni Domini reconciliatione cum
ſumma gloria exaltabitur.

21 Igitur Antiochus mille & octingentis ablatis
de templo talentis, velociter Antiochiam regreſſus D
eſt, exiſtimans ſe præ ſuperbia terram ad navigan-
dum, pelagus verò ad iter agendum deducturum
propter mentis elationem.

22 Reliquit autem & præpoſitos ad affligen-
dam gentem: Jeroſolymis quidem Philippum ge-
nere Phrygem, moribus crudeliorem eo ipſo, à
quo conſtitutus eſt:

23 In Garizim autem Andronicum & Mene-
laum, qui graviùs quàm ceteri imminebant ci-
vibus.

24 Cúmque appoſitus eſſet contra Judæos, mi-
ſit odioſum principem Appollonium cum exerci-
tu viginti & duobus millibus, præcipiens ei om-
nes perfectæ ætatis interficere, mulieres ac juve-
nes vendere.

25 Qui cùm veniſſet Jeroſolymam, pacem ſi-
mulans, quievit uſque ad diem ſanctum ſabbati: &
tunc feriatis Judæis, arma capere ſuis præcepit.

26 Omnéſque qui ad ſpectaculum proceſſerant,
trucidavit: & civitatem cum armatis diſcurrens,
ingentem multitudinem peremit.

27 Judas autem Machabæus, qui decimus fue-
rat, ſeceſſerat in deſertum locum, ibíque inter fe-
ras vitam in montibus cum ſuis agebat: & fœni
cibo veſcentes, demorabantur, ne participes eſſent
coinquinationis.

Caput VI.

Per ducem à rege miſſum Iudæi à lege Dei arcentur, templúmque fœdiſſimè profanatur, & Iudæi etiam per varias regiones diſperſi ad idolorum coguntur ſacrificia: deſcribitur duarum mulierum ſupplicium eò quòd filios ſuos circumcidiſſent; ſabbatúmque celebrantes concremantur: oſtenditur tamen hac afflictio non eſſe Dei deſerentis, ſed ſuos corripientis: egregium Eleazari ſenis martyrium nolentis porcinis veſci carnibus, nec id ſimulare.

1 SEd non poſt multum temporis, miſit rex ſe- A
nem quemdam Antiochenum, qui compel-
leret Judæos, ut ſe transferrent à patriis & Dei
legibus:

2 Contaminare

2 Contaminare etiam quod Jeroſolymis erat templum, & cognominare Jovis Olympij: & in Garizim, prout erant hi, qui locum inhabitabant, Jovis hoſpitalis.

3 Peſſima autem & univerſis gravis erat malorum incurſio.

4 Nam templum luxuria & comeſſationibus Gentium erat plenum, & ſcortantium cum meretricibus, ſacratiſque ædibus mulieres ſe ultrò ingerebant, intrò ferentes ea, quæ non licebat.

5 Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur.

B 6 Neque autem ſabbata cuſtodiebantur, neque dies ſollemnes patrij ſervabantur, nec ſimpliciter Judæum ſe eſſe quiſquam confitebatur.

7 Ducebantur autem cum amara neceſſitate in die natalis regis ad ſacrificia: &, cum Liberi ſacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire.

8 Decretum autem exiit in proximas Gentilium civitates, ſuggerentibus Ptolemæis, ut pari modo & ipſi adverſus Judæos agerent, ut ſacrificarent:

9 Eos autem, qui nollent tranſire ad inſtituta Gentium, interficerent: erat ergo videre miſeriam.

10 Duæ enim mulieres delatæ ſunt natos ſuos circumcidiſſe: quas, infantibus ad ubera ſuſpenſis, cum publicè per civitatem circumduxiſſent, per muros præcipitaverunt.

C 11 Alij verò, ad proximas coëuntes ſpeluncas, & latenter ſabbati diem celebrantes, cùm indicati eſſent Philippo, flammis ſuccenſi ſunt, eò quòd verebantur, propter religionem & obſervantiam, manu ſibimet auxilium ferre.

12 Obſecro autem eos, qui hunc librum lecturi ſunt, ne abhorreſcant propter adverſos caſus, ſed reputent, ea quæ acciderunt, non ad interitum, ſed ad correptionem eſſe generis noſtri.

13 Etenim multo tempore non ſinere peccatoribus ex ſententia agere, ſed ſtatim ultiones adhibere, magni beneficij eſt indicium.

14 Non enim, ſicut in aliis nationibus, Dominus patienter expectat, ut eas, cum judicij dies advenerit, in plenitudine peccatorum puniat:

15 Ita & in nobis ſtatuit, ut peccatis noſtris in finem devolutis, ita demum in nos vindicet.

D 16 Propter quod numquam quidem à nobis miſericordiam ſuam amovet: corripiens verò in adverſis, populum ſuum non derelinquit.

17 Sed hæc nobis ad commonitionem legentium dicta ſint paucis. Jam autem veniendum eſt ad narrationem.

18 Igitur Eleazarus unus de primoribus ſcribarum, vir ætate provectus, & vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare.

19 At ille glorioſiſſimam mortem magis quàm odibilem vitam complectens, voluntariè præibat ad ſupplicium.

20 Intuens autem, quemadmodum oporteret accedere; patienter ſuſtinens, deſtinavit non admittere illicita propter vitæ amorem.

E 21 Hi autem qui aſtabant, iniqua miſeratione commoti, propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum ſecretò rogabant afferri carnes, quibus veſci ei licebat, ut ſimularetur manducaſſe, ſicut rex imperaverat, de ſacrificij carnibus:

22 Ut, hoc facto, à morte liberaretur: & propter veterem viri amicitiam, hanc in eo faciebant humanitatem.

23 At ille cogitare cœpit ætatis ac ſenectutis ſuæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à puero optimæ converſationis actus: & ſecundùm ſanctæ & à Deo conditæ legis conſtituta, reſpondit citò, dicens, præmitti ſe velle in infernum.

24 Non enim ætati noſtræ dignum eſt, inquit, F
fingere: ut multi adoleſcentium, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum tranſiſſe ad vitam alienigenarum:

25 Et ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitę tempus decipiantur; & per hoc maculam, atque execrationem meæ ſenectuti conquiram.

26 Nam, etſi in præſenti tempore ſuppliciis hominum eripiar, ſed manum Omnipotentis nec vivus, nec defunctus effugiam.

27 Quamobrem fortiter vita excedendo, ſenectute quidem dignus apparebo:

28 Adoleſcentibus autem exemplum forte relinquam, ſi prompto animo, ac fortiter pro graviſſimis ac ſanctiſſimis legibus honeſta morte perfungar. His dictis, confeſtim ad ſupplicium trahebatur. G

29 Hi autem, qui eum ducebant, & paulò antè fuerant mitiores, in iram converſi ſunt propter ſermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur.

30 Sed, cùm plagis perimeretur, ingemuit, & dixit: Domine, qui habes ſanctam ſcientiam, manifeſtè tu ſcis, quia, cùm à morte poſſem liberari, duros corporis ſuſtineo dolores: ſecundùm animã verò propter timorem tuum libenter hæc patior.

31 Et iſte quidem hoc modo vita deceſſit, non ſolùm juvenibus, ſed & univerſæ genti memoriam mortis ſuæ ad exemplum virtutis & fortitudinis derelinquens.

CAPUT VII.

Septem fratrum matriſque eorum ingentia fortiſſiméque tolerata ſupplicia, quòd porcinis nollent veſci carnibus: & quam conſtanter regi ob ſuam crudelitatem oſtenderint paratam eſſe damnationem, & mater ſuos filios ſit exhortata.

1 Contigit autem & ſeptem fratres unà cum A
matre ſua apprehenſos, compelli à rege edere contra fas carnes porcinas, flagris & taureis cruciatos.

2 Unus autem ex illis, qui erat primus, ſic ait: Quid quæris, & quid vis diſcere à nobis? parati ſumus mori, magis, quàm patrias Dei leges prævaricari.

3 Iratus itaque rex, juſſit ſartagines & ollas æneas ſuccendi: quibus ſtatim ſuccenſis,

4 Juſſit, ei qui prior fuerat locutus, amputari linguam: &, cute capitis abſtracta, ſummas quoque manus & pedes ei præſcindi, ceteris ejus fratribus & matre inſpicientibus.

5 Et, cùm jam per omnia inutilis factus eſſet, B
juſſit

Digitized by Google

juſſit ignem admoveri, & adhuc ſpirantem torreri in ſartagine: in qua cùm diu cruciaretur, ceteri unà cum matre invicem ſe hortabantur mori fortiter,

6 Dicentes: Dominus Deus aſpiciet veritatem, & conſolabitur in nobis, * quemadmodum in proteſtatione cantici declaravit Moyſes: & in ſervis ſuis conſolabitur.

*Deut. 32 c.36. ſ.43.

7 Mortuo itaque illo primo, hoc modo ſequentem deducebant ad illudendum: &, cute capitis ejus cum capillis abſtracta, interrogabant, ſi manducaret priùs, quàm toto corpore per membra ſingula puniretur.

8 At ille, reſpondens patria voce, dixit: Non faciam. Propter quod & iſte, ſequenti loco, primi tormenta ſuſcepit.

9 Et in ultimo ſpiritu conſtitutus, ſic ait: Tu quidem ſceleſtiſſime in præſenti vita nos perdis: ſed Rex mundi defunctos nos pro ſuis legibus in æternæ vitæ reſurrectione ſuſcitabit.

10 Poſt hunc tertius illuditur, & linguam poſtulatus citò protulit, & manus conſtanter extendit:

C 11 Et cum fiducia ait: E cælo iſta poſſideo, ſed propter Dei leges nunc hæc ipſa deſpicio, quoniam ab ipſo me ea recepturum ſpero:

12 Ita ut rex, & qui cum ipſo erant, mirarentur adoleſcentis animum, quòd tanquam nihilum duceret cruciatus.

13 Et hoc ita defuncto, quartum vexabant ſimiliter torquentes.

14 Et, cùm jam eſſet ad mortem, ſic ait: Potius eſt ab hominibus morti datos ſpem expectare à Deo, iterùm ab ipſo reſuſcitandos: tibi enim reſurrectio, ad vitam non erit.

15 Et cùm admoviſſent quintum, vexabant eum. At ille reſpiciens in eum, dixit:

16 Poteſtatem inter homines habens cum ſis corruptibilis, facis quod vis: noli autem putare genus noſtrum à Deo eſſe derelictum.

D 17 Tu autem patienter ſuſtine, & videbis magnam poteſtatem ipſius, qualiter te & ſemen tuum torquebit.

18 Poſt hunc ducebant ſextum, & is, mori incipiens, ſic ait: Noli fruſtrà errare: nos enim propter noſmetipſos hæc patimur, peccantes in Deum noſtrum, & digna admiratione facta ſunt in nobis:

19 Tu autem ne exiſtimes tibi impunè futurum, quòd contra Deum pugnare tentaveris.

20 Supra modum autem mater mirabilis, & bonorum memoria digna, quæ pereuntes ſeptem filios ſub unius diei tempore conſpiciens, bono animo ferebat, propter ſpem quam in Deum habebat:

21 Singulos illorum hortabatur voce patria fortiter, repleta ſapientia: &, femineæ cogitationi maſculinum animum inſerens,

22 Dixit ad eos: Neſcio qualiter in utero meo apparuiſtis: neque enim ego ſpiritum & animam donavi vobis & vitam, & ſingulorum membra non ego ipſa compegi:

23 Sed enim mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, & ſpiritum vobis iterùm cum miſericordia reddet & vitam, ſicut nunc voſmetipſos deſpicitis propter leges ejus.

24 Antiochus autem, contemni ſe arbitratus, ſimul & exprobrantis voce deſpecta, cùm adhuc adoleſcentior ſupereſſet, non ſolùm verbis hortabatur, ſed & cum juramento affirmabat, ſe divitem & beatum facturum, & tranſlatum à patriis legibus amicum habiturum, & res neceſſarias ei præbiturum. E

25 Sed ad hæc cùm adoleſcens nequaquam inclinaretur, vocavit rex matrem, & ſuadebat ei ut adoleſcenti fieret in ſalutem.

26 Cùm autem multis eam verbis eſſet hortatus, promiſit ſuaſuram ſe filio ſuo.

27 Itaque inclinata ad illum irridens crudelem tyrannum, ait patria voce: Fili mi, miſerere mei, quæ te in utero novem menſibus portavi, & lac triennio dedi & alui, & in ætatem iſtam perduxi.

28 Peto, nate, ut aſpicias ad cælum & terram, & ad omnia quæ in eis ſunt: & intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus, & hominum genus: F

29 Ita fiet, ut non timeas carnificem iſtum; ſed dignus fratribus tuis effectus particeps, ſuſcipe mortem, ut in illa miſeratione cum fratribus tuis te recipiam.

30 Cùm hæc illa adhuc diceret, ait adoleſcens: Quem ſuſtinetis? non obedio præcepto regis, ſed præcepto legis, quæ data eſt nobis per Moyſen.

31 Tu verò, qui inventor omnis malitiæ factus es in Hebræos, non effugies manum Dei.

32 Nos enim pro peccatis noſtris hæc patimur.

33 Et ſi nobis propter increpationem & correptionem Dominus Deus noſter modicum iratus eſt: ſed iterùm reconciliabitur ſervis ſuis.

34 Tu autem, ô ſceleſte, & omnium hominum flagitioſiſſime, noli fruſtrà extolli vanis ſpebus in ſervos ejus inflammatus.

35 Nondum enim omnipotentis Dei, & omnia inſpicientis, judicium effugiſti. G

36 Nam fratres mei, modico nunc dolore ſuſtentato, ſub teſtamento æternæ vitæ effecti ſunt: tu verò judicio Dei juſtas ſuperbiæ tuæ pœnas exolves.

37 Ego autem, ſicut & fratres mei, animam & corpus meum trado pro patriis legibus, invocans Deum maturiùs genti noſtræ propitium fieri, téque cum tormentis & verberibus confiteri quòd ipſe eſt Deus ſolus.

38 In me verò & in fratribus meis deſinet omnipotentis ira, quæ ſuper omne genus noſtrum juſtè ſuperducta eſt.

39 Tunc rex accenſus ira, in hunc ſuper omnes crudeliùs deſævit, indignè ferens ſe deriſum.

40 Et hic itaque mundus obiit, per omnia in Domino confidens.

41 Noviſſimè autem poſt filios & mater conſumpta eſt.

42 Igitur de ſacrificiis, & de nimiis crudelitatibus ſatis dictum eſt.

CAPUT VIII.

Iudas Machabæus, invocato Dei auxilio, poſt aliquot victorias, Nicanorem, qui certam ſibi de Iudæis pollicebatur victoriam, ſuos primùm ad conſtantiam adhortatus, profligavit; interfectis de ejus exercitu unà cum Timotheo & Bacchide pluſquam 29000. ita ut Nicanor ſolus effugiens prædicaret Iudæos Deum habere protectorem.

A 1 JUdas verò Machabæus, & qui cum illo erant,
introibant latenter in caſtella: & convocantes
cognatos & amicos, & eos, qui permanſerunt in
Judaïſmo, aſſumentes, eduxerunt ad ſe ſex millia virorum.
2 Et invocabant Dominum, ut reſpiceret in
populum, qui ab omnibus calcabatur: & miſereretur templo, quod contaminabatur ab impiis:
3 Miſereretur etiam exterminio civitatis, quæ
eſſet illicò complananda, & vocem ſanguinis ad
ſe clamantis audiret:
4 Memoraretur quoque iniquiſſimas mortes parvulorum innocentum, & blaſphemias nomini
ſuo illatas, & indignaretur ſuper his.
B 5 At Machabæus, congregata multitudine, intolerabilis gentibus efficiebatur: ira enim Domini in miſericordiam converſa eſt.
6 Et ſuperveniens caſtellis & civitatibus improviſus, ſuccendebat eas: & opportuna loca occupans, non paucas hoſtium ſtrages dabat:
7 Maximè autem noctibus ad hujuſcemodi excurſus ferebatur, & fama virtutis ejus ubique
diffundebatur.
8 Videns autem Philippus paulatim virum ad
profectum venire, ac frequentiùs res ei cedere
proſperè, ad Ptolemæum ducem Cœleſyriæ &
Phœnicis ſcripſit, ut auxilium ferret regis negotiis.
9 At ille velociter miſit Nicanorem Patrocli
de primoribus amicum, datis ei de permiſtis gentibus, armatis non minùs viginti millibus, ut univerſum Judæorum genus deleret, adjuncto ei &
Gorgia viro militari, & in bellicis rebus experientiſſimo.
C 10 Conſtituit autem Nicanor, ut regi tributum, quod Romanis erat dandum, duo millia talentorum, de captivitate Judæorum ſuppleret:
11 Statímque ad maritimas civitates miſit, convocans ad coëmptionē Judaïcorum mancipiorum,
promittens ſe nonaginta mancipia talento diſtracturum, non reſpiciens ad vindictam, quæ eum ab
Omnipotente eſſet conſecutura.
12 Judas autem ubi comperit, indicavit his qui
ſecum erant Judæis, Nicanoris adventum.
13 Ex quibus quidam formidantes, & non credentes Dei juſtitiæ, in fugam vertebantur:
14 Alij verò ſi quid ei ſupererat vendebant, ſimúlque Dominum deprecabantur, ut eriperet eos
ab impio Nicanore, qui eos, priùs quàm cominus
veniret, vendiderat:
15 Et ſi non propter eos, propter teſtamentum
tamen quod erat ad patres eorum, & propter invocationem ſancti & magnifici nominis ejus ſuper ipſos.
D 16 Convocatis autem Machabæus ſeptem millibus, qui cum ipſo erant, rogabat ne hoſtibus reconciliarentur, neque metuerent iniquè venientium adverſum ſe hoſtium multitudinem, ſed fortiter contenderent,
17 Ante oculos habentes contumeliam, quæ
loco ſancto ab his injuſtè eſſet illata, itémque &
ludibrio habitæ civitatis injuriam, adhuc etiam
veterum inſtituta convulſa.
18 Nam illi quidem armis confidunt, ait, ſimul
& audacia: nos autem in omnipotente Domino,
qui poteſt & venientes adverſum nos, & univerſum mundum uno nutu delere, confidimus.
19 Admonuit autem eos & de auxiliis Dei, quæ E
facta ſunt erga parentes: & *quòd ſub Sennacherib centum octoginta quinque millia perierunt:
20 Et de prælio, quod eis adverſus Galatas fuit
in Babylonia, ut omnes, ubi ad rem ventum eſt,
Macedonibus ſociis hæſitantibus, ipſi ſex millia
ſoli peremerunt centum viginti millia, propter auxilium illis datum de cælo, & beneficia pro his
plurima conſecuti ſunt.

4. Reg. 19. f. 35. Tob. 1. d. 21. Eccli. 48. d. 24. Iſai. 17. f. 16. 1. Mac. 7. f. 41.

21 His verbis conſtantes effecti ſunt, & pro legibus & patria mori parati.
22 Conſtituit itaque fratres ſuos duces utrique
ordini, Simonem, & Joſephum, & Jonathan, ſubjectis unicuique millenis & quingentenis.
23 Ad hoc etiam ab Eſdra lecto illis ſancto libro, & dato ſigno adjutorij Dei, in prima acie ipſe
dux commiſit cum Nicanore.
24 Et facto ſibi adjutore Omnipotente, interfecerunt ſuper novem millia hominum: majorem
autem partem exercitus Nicanoris vulneribus debilem factam fugere compulerunt.
25 Pecuniis verò eorum, qui ad emptionem F
ipſorum venerant, ſublatis, ipſos uſquequaque
perſecuti ſunt,
26 Sed reverſi ſunt hora concluſi, nam erat ante ſabbatum: quam ob cauſam non perſeveraverunt inſequentes.
27 Arma autem ipſorum & ſpolia congregantes, ſabbatum agebant: benedicentes Dominum,
qui liberavit eos in iſto die, miſericordiæ initium
ſtillans in eos.
28 Poſt ſabbatum verò, debilibus, & orphanis,
& viduis diviſerunt ſpolia: & reſidua ipſi cum
ſuis habuere.
29 His itaque geſtis, & communiter ab omnibus facta obſecratione, miſericordem Dominum
poſtulabant, ut in finem ſervis ſuis reconciliaretur.
30 Et ex his, qui cum Timotheo & Bacchide
erant contra ſe contendentes, ſuper viginti millia
interfecerunt, & munitiones excelſas obtinuerunt: & plures prædas diviſerunt, æquam portionem debilibus, pupillis, & viduis, ſed & ſenioribus facientes.
31 Et cùm arma eorum diligenter collegiſſent,
omnia compoſuerunt in locis opportunis, reſidua
verò ſpolia Jeroſolymam detulerunt:
32 Et Philarchen, qui cum Timotheo erat, in- G
terfecerunt, virum ſceleſtum, qui in multis Judæos afflixerat.
33 Et cùm epinicia agerent Jeroſolymis, eum,
qui ſacras januas incenderat, id eſt, Calliſthenem, cùm in quoddam domicilium refugiſſet,
incenderunt,

Digitized by Google

incenderunt, digna ei mercede pro impietatibus ſuis reddita.

34 Facinoroſiſſimus autem Nicanor, qui mille negotiantes ad Judæorum venditionem adduxerat,

35 Humiliatus auxilio Domini, ab his quos nullos exiſtimaverat, depoſita veſte gloriæ, per mediterranea fugiens, ſolus venit Antiochiam, ſummam infelicitatem de interitu ſui exercitus conſecutus.

36 Et qui promiſerat Romanis ſe tributum reſtituere de captivitate Jeroſolymorum, prædicabat nunc protectorem Deum habere Judæos, & ob ipſum invulnerabiles eſſe, eò quòd ſequerentur leges ab ipſo conſtitutas.

Caput IX.

Antiochus à Perſepoli fugatus, dum Iudaos ad internecionem perdere meditaretur, maximis viſcerum doloribus à Deo percuſſus, cum fœtore intolerabili ſcaturientibus è corpore vermibus, poſt ſuorum criminum agnitionem, & ſerò promiſſam emendationem, merita morte occubuit, ſcriptis ad Iudaos litteris ut filio ſuo ſubditi perſiſterent.

A 1 EOdem tempore Antiochus inhoneſtè revertebatur de Perſide.

2 Intraverat enim in eam, quæ dicitur Perſepolis, & tentavit expoliare templum, & civitatem opprimere: ſed multitudine ad arma concurrente, in fugam verſi ſunt: & ita contigit ut Antiochus poſt fugam turpiter rediret.

3 Et cùm veniſſet circa Ecbatanam, recognovit quæ erga Nicanorem & Timotheum geſta ſunt.

4 Elatus autem in ira, arbitrabatur ſe injuriam illorum qui ſe fugaverant, poſſe in Judæos retorquere: ideóque juſſit agitari currum ſuum, ſine intermiſſione agens iter, cæleſti eum judicio perurgente, eò quòd ita ſuperbè locutus eſt ſe venturum Jeroſolymam, & congeriem ſepulchri Judæorum eam facturum.

*1.Par. 16.c.9. 5 * Sed qui univerſa conſpicit Dominus Deus Iſraël, percuſſit eum inſanabili & inviſibili plaga. Ut enim finivit hunc ipſum ſermonem, apprehendit eum dolor dirus viſcerum, & amara internorum tormenta:

6 Et quidem ſatis juſtè, quippe qui multis & novis cruciatibus aliorum torſerat viſcera, licet ille nullo modo à ſua malitia ceſſaret.

7 Super hoc autem ſuperbia repletus, ignem ſpirans animo in Judæos, & præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, & gravi corporis colliſione membra vexari.

B 8 Iſque qui ſibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, ſupra humanum modum ſuperbia repletus, & montium altitudines in ſtatera appendere, nunc humiliatus ad terram in geſtatorio portabatur, manifeſtam Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans:

9 Ita ut de corpore impij vermes ſcaturirent, ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent, odore etiam illius & fœtore exercitus gravaretur.

10 Et qui paulò antè ſidera cæli contingere ſe arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare.

11 Hinc igitur cœpit ex gravi ſuperbia deductus ad agnitionem ſui venire, divina admonitus plaga, per momenta ſingula doloribus ſuis augmenta capientibus.

12 Et cùm nec ipſe jam fœtorem ſuum ferre poſſet, ita ait: Juſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire.

13 Orabat autem hic ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus.

14 Et civitatem, ad quam feſtinans veniebat ut eam ad ſolum deduceret, ac ſepulchrum congeſtorum faceret, nunc optat liberam reddere:

15 Et Judæos, quos nec ſepultura quidem ſe dignos habiturum, ſed avibus ac feris diripiendos traditurum, & cum parvulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Athenienſibus facturum pollicetur:

16 Templum etiam ſanctum, quod priùs ex- C
poliaverat, optimis donis ornaturum, & ſancta vaſa multiplicaturum, & pertinentes ad ſacrificia ſumptus de redditibus ſuis præſtaturum:

17 Super hæc, & Judæum ſe futurum, & omnem locum terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei poteſtatem.

18 Sed non ceſſantibus doloribus (ſupervenerat enim in eum juſtum Dei judicium) deſperans ſcripſit ad Judæos in modum deprecationis epiſtolam hæc continentem.

19 Optimis civibus Judæis plurimam ſalutem, & benè valere, & eſſe felices, rex & princeps Antiochus.

20 Si benè valetis, & filij veſtri, & ex ſententia vobis cuncta ſunt, maximas agimus gratias.

21 Et ego in infirmitate conſtitutus, veſtri autem memor benignè, reverſus de Perſidis locis, & infirmitate gravi apprehenſus, neceſſarium duxi pro communi utilitate curam habere:

22 Non deſperans memetipſum, ſed ſpem multam habens effugiendi infirmitatem.

23 Reſpiciens autem quòd & pater meus, qui- D
bus temporibus in locis ſuperioribus ducebat exercitum, oſtendit qui poſt ſe ſuſciperet principatum:

24 Ut ſi quid contrarium accideret, aut difficile nuntiaretur, ſcientes hi qui in regionibus erant, cui eſſet rerum ſumma derelicta, non turbarentur.

25 Ad hæc conſiderans de proximo potentes quoſque & vicinos temporibus inſidiantes, & eventum exſpectantes, deſignavi filium meum Antiochum regem, quem ſæpè recurrens in ſuperiora regna multis veſtrûm commendabam: & ſcripſi ad eum quæ ſubjecta ſunt.

26 Oro itaque vos & peto, memores beneficiorum publicè & privatim, ut unuſquiſque conſervet fidem ad me & ad filium meum.

27 Confido enim, eum modeſtè & humanè acturum, & ſequentem propoſitum meum, & communem vobis fore.

28 Igitur homicida & blaſphemus peſſimè percuſſus, & ut ipſe alios tractaverat, peregrè in montibus miſerabili obitu vita functus eſt.

29 Transferebat autem corpus Philippus collactaneus ejus, qui metuens filium Antiochi, ad Ptolemæum Philometorem in Ægyptum abiit.

Digitized by Google

Caput X.

Iudas Machabæus, purgatis templo ac civitate, octo diebus ſollemnitatem celebrat, & quotannis celebrandam ordinat: Eupator Antiocho patri in regno ſuccedens, Ptolemæo veneno extincto, Gorgiam ducem locorum conſtituit, Iudæos ſæpiùs pugna moleſtantem: Iudæi & hunc & Timotheum variáſque hoſtium munitiones devincunt, occiſis plurimis millibus, quinque etiam equitibus de cælo apparentibus, qui Iudæis in auxilium venerant.

A 1 MAchabæus autem, & qui cum eo erant, Domino ſe protegente, templum quidem, & civitatem recepit:

2 Aras autem, quas alienigenæ per plateas extruxerant, itémque delubra demolitus eſt.

3 Et purgato templo, aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidibus igne concepto ſacrificia obtulerunt poſt biennium, & incenſum, & lucernas, & panes propoſitionis poſuerunt.

4 Quibus geſtis, rogabant Dominum proſtrati in terram, ne ampliùs talibus malis inciderent: ſed &, ſi quando peccaſſent, ut ab ipſo mitiùs corriperentur, & non barbaris ac blaſphemis hominibus traderentur.

5 Qua die autem templum ab alienigenis pollutum fuerat, contigit eadem die purificationem fieri, vigeſima quinta menſis, qui fuit Caſleu.

B 6 Et cum lætitia diebus octo egerunt in modum tabernaculorum, recordantes quòd ante modicum temporis, diem ſollemnem tabernaculorum in montibus & in ſpeluncis more beſtiarum egerant.

7 Propter quod thyrſos, & ramos virides, & palmas præferebant ei qui proſperavit mundari locum ſuum.

8 Et decreverunt communi præcepto & decreto, univerſæ genti Judæorum, omnibus annis agere dies iſtos.

9 Et Antiochi quidem, qui appellatus eſt Nobilis, vitæ exceſſus ita ſe habuit.

10 Nunc autem de Eupatore Antiochi impij filio, quæ geſta ſunt narrabimus, breviantes mala, quæ in bellis geſta ſunt.

C 11 Hic enim ſuſcepto regno, conſtituit ſuper negotia regni Lyſiam quemdam, Phœnicis & Syriæ militiæ principem.

12 Nam Ptolemæus, qui dicebatur Macer, juſti tenax erga Judæos eſſe conſtituit, & præcipuè propter iniquitatem quæ facta erat in eos, & pacificè agere cum eis.

13 Sed ob hoc accuſatus ab amicis apud Eupatorem, cùm frequenter proditor audiret, eò quòd Cyprum creditam ſibi à Philometore deſeruiſſet, & ad Antiochum Nobilem tranſlatus etiam ab eo receſſiſſet, veneno vitam finivit.

14 Gorgias autem, cùm eſſet dux locorum, aſſumptis advenis frequenter Judæos debellabat.

15 Judæi verò, qui tenebant opportunas munitiones, fugatos ab Jeroſolymis ſuſcipiebant, & bellare tentabant.

D 16 Hi verò qui erant cum Machabæo, per orationes Dominum rogantes ut eſſet ſibi adjutor, impetum fecerunt in munitiones Idumæorum.

17 Multáque vi inſiſtentes, loca obtinuerunt, occurrentes interemerunt, & omnes ſimul non minùs viginti millibus trucidaverunt.

18 Quidam autem, cùm confugiſſent in duas turres valdè munitas, omnem apparatum ad repugnandum habentes,

19 Machabæus ad eorum expugnationem, relicto Simone, & Joſepho, itémque Zachæo, eíſque qui cum ipſis erant ſatis multis, ipſe ad eas, quæ ampliùs perurgebant, pugnas converſus eſt.

20 Hi verò qui cum Simone erant cupiditate E
ducti, à quibuſdam qui in turribus erant, ſuaſi ſunt pecunia: & ſeptuaginta millibus didrachmis acceptis, dimiſerunt quoſdam effugere.

21 Cùm autem Machabæo nuntiatum eſſet quòd factum eſt, principibus populi congregatis, accuſavit, quòd pecunia fratres vendidiſſent, adverſariis eorum dimiſſis.

22 Hos igitur proditores factos interfecit, & confeſtim duas turres occupavit.

23 Armis autem ac manibus omnia proſperè agendo, in duabus munitionibus plus quàm viginti millia peremit.

24 At Timotheus, qui priùs à Judæis fuerat ſuperatus, convocato exercitu peregrinæ multitudinis, & congregato equitatu Aſiano, advenit quaſi armis Judæam capturus.

25 Machabæus autem, & qui cum ipſo erant, appropinquante illo, deprecabantur Dominum, caput terra aſpergentes, lumbóſque ciliciis præcincti,

26 Ad altaris crepidinem provoluti, ut ſibi propitius, inimicis autem eorum eſſet inimicus, & adverſariis adverſaretur, ſicut lex dicit.

27 Et ita poſt orationem, ſumptis armis, lon- F
giùs de civitate procedentes, & proximi hoſtibus effecti, reſederunt.

28 Primo autem ſolis ortu utrique commiſerunt: iſti quidem victoriæ & proſperitatis ſponſorem cum virtute Dominum habentes: illi autem ducem belli animum habebant.

29 Sed, cùm vehemens pugna eſſet, apparuerunt adverſariis de cælo viri quinque in equis, frænis aureis decori, ducatum Judæis præſtantes:

30 Ex quibus duo Machabæum medium habentes, armis ſuis circumſeptum incolumem conſervabant: in adverſarios autem tela & fulmina jaciebant, ex quo & cæcitate confuſi, & repleti perturbatione cadebant.

31 Interfecti ſunt autem viginti millia quingenti, & equites ſexcenti.

32 Timotheus verò confugit in Gazaram præſidium munitum, cui præerat Chæreas.

33 Machabæus autem, & qui cum eo erant, G
lætantes obſederunt præſidium diebus quattuor.

34 At hi qui intus erant, loci firmitate confiſi, ſupra modum maledicebant & ſermones nefandos jactabant.

35 Sed cùm dies quinta illuceſceret, viginti juvenes ex his qui cum Machabæo erant, accenſi animis propter blaſphemiam viriliter acceſſerunt ad murum, & feroci animo incedentes aſcendebant:

36 Sed & alij ſimiliter aſcendentes, turres portáſque ſuccendere aggreſſi ſunt, atque ipſos maledicos vivos concremare.

37 Per continuũ autem biduũ præſidio vaſtato,

Timotheum

Digitized by Google

Timotheum occultantem ſe, in quodam repertum loco peremerunt : & fratrem illius Chæream & Appollophanem occiderunt.

38 Quibus geſtis, in hymnis & confeſſionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Iſraël, & victoriam dedit illis.

Caput XI.

Iudas Machabæus ferocis Lyſiæ maximum proſtravit exercitum, fretus auxilio miſſi cælitus equitis; quod animadvertens Lyſias pacem inter Iudæos & regem componit; referuntur epiſtolæ Lyſiæ, Antiochi, ac Romanorum ad Iudæos, & Antiochi ad Lyſiam pro Iudæis.

A 1 Sed parvo pòſt tempore, Lyſias procurator regis, & propinquus, ac negotiorum præpoſitus, graviter ferens de his quæ acciderant,

2 Congregatis octoginta millibus, & equitatu univerſo, veniebat adverſus Judæos, exiſtimans ſe civitatem quidem captam Gentibus habitaculum facturum,

3 Templum verò in pecuniæ quæſtum, ſicut cetera delubra Gentium, habiturum, & per ſingulos annos venale ſacerdotium :

4 Nuſquam recogitans Dei poteſtatem, ſed mente effrænatus, in multitudine peditum, & in millibus equitum, & in octoginta elephantis confidebat.

5 Ingreſſus autem Judæam, & appropians Bethſuræ, quæ erat in anguſto loco, ab Jeroſolyma intervallo quinque ſtadiorum, illud præſidium expugnabat.

B 6 Ut autem Machabæus, & qui cum eo erant, cognoverunt expugnari præſidia, cum fletu & lacrymis rogabant Dominum, & omnis turba ſimul, ut bonum angelum mitteret ad ſalutem Iſraël.

7 Et ipſe primus Machabæus, ſumptis armis, ceteros adhortatus eſt ſimul ſecum periculum ſubire, & ferre auxilium fratribus ſuis.

8 Cúmque pariter prompto animo procederent, Jeroſolymis apparuit præcedens eos eques in veſte candida, armis aureis haſtam vibrans.

9 Tunc omnes ſimul benedixerunt miſericordem Dominum, & convaluerunt animis : non ſolùm homines, ſed & beſtias ferociſſimas, & muros ferreos parati penetrare.

10 Ibant igitur prompti, de cælo habentes ad-
C jutorem, & miſerantem ſuper eos Dominum.

11 Leonum autem more impetu irruentes in hoſtes, proſtraverunt ex eis undecim millia peditum, & equitum mille ſexcentos :

12 Univerſos autem in fugam verterunt, plures autem ex eis vulnerati nudi evaſerunt. Sed & ipſe Lyſias turpiter fugiens evaſit.

13 Et quia non inſenſatus erat, ſecum ipſe reputans, factam erga ſe diminutionem, & intelligens invictos eſſe Hebræos, omnipotentis Dei auxilio innitentes, miſit ad eos :

14 Promiſítque ſe conſenſurum omnibus quæ juſta ſunt, & regem compulſurum amicum fieri.

15 Annuit autem Machabæus precibus Lyſiæ, in omnibus utilitati conſulens : & quæcumque Machabæus ſcripſit Lyſiæ de Judæis, ea rex conceſſit.

16 Nam erant ſcriptæ Judæis epiſtolæ à Lyſia quidem hunc modum continentes :

Lysias populo Judæorum ſalutem. D

17 Joannes & Abeſalom, qui miſſi fuerant à vobis tradentes ſcripta, poſtulabant ut ea, quæ per illos ſignificabantur, implerem.

18 Quæcumque igitur regi potuerunt perferri, expoſui : & quæ res permittebat, conceſſit.

19 Si igitur in negotiis fidem conſervaveritis, & deinceps bonorum vobis cauſa eſſe tentabo.

20 De ceteris autem per ſingula verbo mandavi, & iſtis, & his qui à me miſſi ſunt, colloqui
vobiſcum. E

21 Benè valete. Anno centeſimo quadrageſimo octavo, menſis Dioſcori die vigeſima & quarta.

22 Regis autem epiſtola iſta continebat : Rex Antiochus Lyſiæ fratri ſalutem.

23 Patre noſtro inter deos tranſlato, nos volentes eos, qui ſunt in regno noſtro, ſine tumultu agere, & rebus ſuis adhibere diligentiam,

24 Audivimus Judæos non conſenſiſſe patri meo ut transferrentur ad ritum Græcorum, ſed tenere velle ſuum inſtitutum, ac propterea poſtulare à nobis concedi ſibi legitima ſua.

25 Volentes igitur hanc quoque gentem quietam eſſe, ſtatuentes judicavimus, templum reſtitui illis, ut agerent ſecundùm ſuorum majorum conſuetudinem.

26 Benè igitur feceris, ſi miſeris ad eos, & dexteram dederis : ut cognita noſtra voluntate, bono animo ſint, & utilitatibus propriis de-
ſerviant. F

27 Ad Judæos verò regis epiſtola talis erat :

Rex Antiochus ſenatui Judæorum, & ceteris Judæis ſalutem.

28 Si valetis, ſic eſtis ut volumus : ſed & ipſi benè valemus.

29 Adiit nos Menelaus, dicens velle vos deſcendere ad veſtros, qui ſunt apud nos.

30 His igitur, qui commeant uſque ad diem trigeſimum menſis Xanthici, damus dextras ſecuritatis,

31 Ut Judæi utantur cibis & legibus ſuis, ſicut & priùs : & nemo eorum ullo modo moleſtiam patiatur de his, quæ per ignorantiam geſta ſunt.

32 Miſimus autem & Menelaum, qui vos alloquatur.

33 Valete. Anno centeſimo quadrageſimo octavo, Xanthici menſis quintadecima die.

34 Miſerunt autem etiam Romani epiſtolam, ita ſe habentem :

Quintus Memmius & Titus Manilius, legati
Romanorum, populo Judæorum ſalutem. G

35 De his, quæ Lyſias cognatus regis conceſſit vobis, & nos conceſſimus.

36 De quibus autem ad regem judicavit referendum, confeſtim aliquem mittite, diligentiùs inter vos conferentes, ut decernamus, ſicut congruit vobis : nos enim Antiochiam accedimus.

37 Ideóque feſtinate reſcribere, ut nos quoque ſciamus cujus eſtis voluntatis.

38 Benè valete. Anno centeſimo quadrageſimo octavo, quintadecima die menſis Xanthici.

Caput XII.

Judas ac duces ipſius divino freti auxilio pugnant feliciter adverſus Joppitas, Jamnitas, Arabes, Caſphin & Ephron civitates; item adverſus Timotheum habentem ingentem exercitum, adverſus præſidium Carnion, & Gorgiam: occiſis autem quibuſdam Judæis, qui de donariis idolorum ſuſtulerant, Judas curat pro ipſorum peccatis offerri ſacrificium.

A 1 HIs factis pactionibus, Lyſias pergebat ad regem, Judæi autem agriculturæ operam dabant.

2 Sed hi qui reſederant, Timotheus, & Apollonius Gennæi filius, ſed & Hieronymus, & Demophon ſuper hos, & Nicanor Cypriarches, non ſinebant eos in ſilentio agere, & quiete.

3 Joppitæ verò tale quoddam flagitium perpetrarunt: rogaverunt Judæos, cum quibus habitabant, aſcendere ſcaphas, quas paraverant, cum uxoribus & filiis, quaſi nullis inimicitiis inter eos ſubjacentibus.

4 Secundùm commune itaque decretum civitatis, & ipſis acquieſcentibus, pacíſque cauſa nihil ſuſpectum habentibus: cùm in altum proceſſiſſent, ſubmerſerunt non minùs ducentos.

5 Quam crudelitatem Judas in ſuæ gentis homines factam ut cognovit, præcepit viris, qui erant cum ipſo: & invocato juſto judice Deo,

6 Venit adverſus interfectores fratrum, & portum quidem noctu ſuccendit, ſcaphas exuſſit, eos autem, qui ab igne refugerant, gladio peremit.

B 7 Et cùm hæc ita egiſſet, diſceſſit quaſi iterùm reverſurus, & univerſos Joppitas eradicaturus.

8 Sed cùm cognoviſſet & eos, qui erant Jamniæ, velle pari modo facere habitantibus ſecum Judæis,

9 Jamnitis quoque nocte ſupervenit, & portum cum navibus ſuccendit: ita ut lumen ignis appareret Jeroſolymis à ſtadiis ducentis quadraginta.

10 Inde cùm jam abiiſſent novem ſtadiis, & iter facerent ad Timotheum, commiſerunt cum eo Arabes, quinque millia viri, & equites quingenti.

11 Cúmque pugna valida fieret, & auxilio Dei proſperè ceſſiſſet, reſidui Arabes victi, petebant à Juda dextram ſibi dari, promittentes ſe paſcua daturos, & in ceteris profuturos.

12 Judas autem, arbitratus verè in multis eos utiles, promiſit pacem: dextríſque acceptis, diſceſſere ad tabernacula ſua.

C 13 Aggreſſus eſt autem & civitatem quamdam firmam, pontibus muríſque circumſeptam, quæ à turbis habitabatur Gentium promiſcuarum, cui nomen Caſphin.

14 Hi verò qui intus erant, confidentes in ſtabilitate murorum, & apparatu alimoniarum, remiſſiùs agebant, maledictis laceſſentes Judam, & blaſphemantes, ac loquentes quæ fas non eſt.

15 Machabæus autem, invocato magno mundi Principe, qui ſine arietibus & machinis *temporibus Jeſu præcipitavit Jericho, irruit ferociter muris:

*Joſue 6. c. 20.

16 Et capta civitate per Domini voluntatem, innumerabiles cædes fecit, ita ut adjacens ſtagnum ſtadiorum duorum latitudinis, ſanguine interfectorum fluere videretur.

17 Inde diſceſſerunt ſtadia ſeptingenta quinquaginta, & venerunt in Characa ad eos, qui dicuntur Tubianæi, Judæos:

18 Et Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt, nullóque negotio perfecto regreſſus eſt, relicto in quodam loco firmiſſimo præſidio.

19 Doſitheus autem & Soſipater, qui erant duces cum Machabæo, peremerunt à Timotheo relictos in præſidio, decem millia viros.

20 At Machabæus, ordinatis circum ſe ſex millibus, & conſtitutis per cohortes, adverſus Timotheum proceſſit, habentem ſecum centum viginti millia peditum, equitúmque duo millia quingentos.

21 Cognito autem Judæ adventu, Timotheus D
præmiſit mulieres, & filios, & reliquum apparatum, in præſidium, quod Carnion dicitur: erat enim inexpugnabile, & acceſſu difficile propter locorum anguſtias.

22 Cúmque cohors Judæ prima apparuiſſet, timor hoſtibus incuſſus eſt, ex præſentia Dei, qui univerſa conſpicit, & in fugam verſi ſunt alius ab alio, ita ut magis à ſuis dejicerentur, & gladiorum ſuorum ictibus debilitarentur.

23 Judas autem vehementer inſtabat puniens profanos, & proſtravit ex eis triginta millia virorum.

24 Ipſe verò Timotheus incidit in partes Doſithei & Soſipatris: & multis precibus poſtulabat ut vivus dimitteretur, eò quòd multorum ex Judæis parentes haberet, ac fratres, quos morte ejus decipi eveniret.

25 Et cùm fidem dediſſet reſtituturum ſe eos ſecundùm conſtitutum, illæſum eum dimiſerunt propter fratrum ſalutem.

26 Judas autem egreſſus eſt ad Carnion, inter- E
fectis vigintiquinque millibus.

27 Poſt horum fugam, & necem, movit exercitum ad Ephron civitatem munitam, in qua multitudo diverſarum gentium habitabat: & robuſti juvenes pro muris conſiſtentes fortiter repugnabant: in hac autem machinæ multæ, & telorum erat apparatus.

28 Sed, cùm omnipotentem invocaſſent, qui poteſtate ſua vires hoſtium confringit, ceperunt civitatem: & ex eis qui intus erant, vigintiquinque millia proſtraverunt.

29 Inde ad civitatem Scytharum abierunt, quæ ab Jeroſolymis ſexcentis ſtadiis aberat.

30 Conteſtantibus autem his, qui apud Scythopolitas erant, Judæis, quòd benignè ab eis haberentur, etiam temporibus infelicitatis quòd modeſtè ſecum egerint.

31 Gratias agentes eis, & exhortati etiam de F
cetero erga genus ſuum benignos eſſe, venerunt Jeroſolymam die ſollemni ſeptimanarum inſtante.

32 Et poſt Pentecoſten abierunt contra Gorgiam præpoſitum Idumææ.

33 Exivit autem cum peditibus tribus millibus, & equitibus quadringentis.

34 Quibus

Digitized by Google

34 Quibus congreſſis, contigit paucos ruere Judæorum.

35 Doſitheus verò quidam de Bacenoris eques, vir fortis, Gorgiam tenebat: &, cùm vellet illum capere vivum, eques quidam de Thracibus irruit in eum, humerúmque ejus amputavit: atque ita Gorgias effugit in Mareſa.

36 At illis, qui cum Eſdrain erant, diutiùs pugnantibus & fatigatis, invocavit Judas Dominum adjutorem & ducem belli fieri:

37 Incipiens voce patria, & cum hymnis clamorem extollens, fugam Gorgiæ militibus incuſſit.

38 Judas autem collecto exercitu venit in civitatem Odollam: &, cùm ſeptima dies ſuperveniret, ſecundùm conſuetudinem purificati, in eodem loco ſabbatum egerunt.

39 Et ſequenti die venit cum ſuis Judas, ut corpora proſtratorum tolleret, & cum parentibus poneret in ſepulchris paternis.

G 40 Invenerunt autem ſub tunicis interfectorum de donariis idolorum, quæ apud Jamniam fuerunt, * à quibus lex prohibet Judæos: omnibus ergo manifeſtum factum eſt, ob hanc cauſam eos corruiſſe.

*Deut. 7. d. 25.

41 Omnes itaque benedixerunt juſtum judicium Domini, qui occulta fecerat manifeſta.

42 Atque ita ad preces converſi, rogaverunt, ut id quod factum erat delictum oblivioni traderetur. At verò fortiſſimus Judas hortabatur populum conſervare ſe ſine peccato, ſub oculis videntes quæ facta ſunt pro peccatis eorum qui proſtrati ſunt.

43 Et facta collatione, duodecim millia drachmas argenti miſit Jeroſolymam offerri pro peccatis mortuorum ſacrificium, benè & religioſè de reſurrectione cogitans.

44 (Niſi enim eos, qui ceciderant, reſurrecturos ſperaret, ſuperfluum videretur & vanum orare pro mortuis.)

45 Et quia conſiderabat quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam.

46 Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur.

Caput XIII.

Menelaus Judeus transfuga juſſu Antiochi extremo afficitur ſupplicio: Antiochus verò maximum ducens in Iudæos exercitum, ſemel ac iterùm victus & repulſus, multiſque millibus ex ſuis occiſis, & Philippo rebellante, ſupplex pacem cum Iudæis firmat juramento, oblato in templo ſacrificio, Iudáque in principem Ptolemaidis conſtituto.

A 1 ANno centeſimo quadrageſimo nono, cognovit Judas Antiochum Eupatorem venire cum multitudine adverſus Judæam,

2 Et cum eo Lyſiam procuratorem & præpoſitum negotiorum, ſecum habentem peditum centum decem millia, & equitum quinque millia, & elephantos viginti duos, currus cum falcibus trecentos.

3 Commiſcuit autem ſe illis & Menelaus: & cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriæ ſalute, ſed ſperans ſe conſtitui in principatum.

4 Sed Rex regum ſuſcitavit animos Antiochi in peccatorem: & ſuggerente Lyſia hunc eſſe cauſam omnium malorum, juſſit (ut eis eſt conſuetudo) apprehenſum in eodem loco necari. B

5 Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggeſtum undique habens cineris: hæc proſpectum habebat in præceps.

6 Inde in cinerem dejici juſſit ſacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum.

7 Et tali lege pręvaricatorem legis contigit mori, nec terræ dari Menelaum.

8 Et quidem ſatis juſtè: nam quia multa erga aram Dei delicta commiſit, cujus ignis & cinis erat ſanctus; ipſe in cineris morte damnatus eſt. C

9 Sed rex mente effrænatus veniebat, nequiorem ſe patre ſuo Judæis oſtenſurus.

10 Quibus Judas cognitis, præcepit populo ut die ac nocte Dominum invocarent, quò, ſicut ſemper, & nunc adjuvaret eos:

11 Quippe qui lege, & patria, ſanctóque templo privari vererentur: ac populum, qui nuper paululùm reſpiraſſet, ne ſineret blaſphemis rurſus nationibus ſubdi.

12 Omnibus itaque ſimul id facientibus, & petentibus à Domino miſericordiam, cum fletu & jejuniis, per triduum continuum proſtratis, hortatus eſt eos Judas ut ſe præpararent. D

13 Ipſe verò cum ſenioribus cogitavit, priùs quàm rex admoveret exercitum ad Judæam, & obtineret civitatem, exire, & Domini judicio committere exitum rei.

14 Dans itaque poteſtatem omnium Deo mundi creatori, & exhortatus ſuos ut fortiter dimicarent, & uſque ad mortem pro legibus, templo, civitate, patria, & civibus ſtarent, circa Modin exercitum conſtituit. E

15 Et dato ſigno ſuis Dei victoriæ, juvenibus fortiſſimis electis, nocte aggreſſus aulam regiam, in caſtris interfecit viros quattuor millia, & maximum elephantorum cum his qui ſuperpoſiti fuerant:

16 Summóque metu ac perturbatione hoſtium caſtra replentes, rebus proſperè geſtis, abierunt.

17 Hoc autem factum eſt die illuceſcente, adjuvante eum Domini protectione.

18 Sed rex, accepto guſtu audaciæ Judæorum, arte difficultatem locorum tentabat:

19 Et Bethſuræ, quæ erat Judæorum præſidium munitum, caſtra admovebat: ſed fugabatur, impingebat, minorabatur. F

20 His autem, qui intus erant, Judas neceſſaria mittebat.

21 Enuntiavit autem myſteria hoſtibus Rhodocus quidam de Judaico exercitu, qui requiſitus comprehenſus eſt, & concluſus.

22 Iterùm rex ſermonem habuit ad eos qui erant in Bethſuris: dextram dedit: accepit: abiit.

23 Commiſit cum Juda: ſuperatus eſt. Ut autem cognovit rebellaſſe Philippum Antiochiæ, qui relictus erat ſuper negotia, mente conſternatus, Judæos deprecans, ſubditúſque eis, jurat de

omnibus quibus juſtum viſum eſt : & reconciliatus obtulit ſacrificium, honoravit templum, & munera poſuit :

24 Machabæum amplexatus eſt, & fecit eum à Ptolemaide uſque ad Gerrenos ducem & principem.

25 Ut autem venit Ptolemaidam, graviter ferebant Ptolemenſes amicitiæ conventionem, indignantes ne fortè fœdus irrumperent.

26 Tunc aſcendit Lyſias tribunal, & expoſuit rationem, & populum ſedavit, regreſſúſque eſt Antiochiam : & hoc modo regis profectio & reditus proceſſit.

Caput XIV.

Suggerente Alcimo qui ſummo deſtitutus erat ſacerdotio, Nicanor in Judæos miſſus à rege Demetrio, auditis Judæ præclaris facinoribus, amicitiam cum eo contrahit : quam poſtmodum rege cogente ſolvens, dum Judam nequit comprehendere, templi minatur everſionem, & ſenem Raziam Judæum magnanimum apprehendere conatur : qui dum ab hoſtibus jam ſe capiendum videret, elegit potiùs conſtantiſſimo animo ſibi mortem inferre quàm indigna pati ab hoſtibus, in quos propriis manibus ſua inteſtina projecit.

A 1 SEd poſt triennij tempus, cognovit Judas, & qui cum eo erant, Demetrium Seleuci, cum multitudine valida, & navibus, per portum Tripolis aſcendiſſe ad loca opportuna :

2 Et tenuiſſe regiones adverſus Antiochum, & ducem ejus Lyſiam.

3 Alcimus autem quidam, qui ſummus ſacerdos fuerat, ſed voluntariè coinquinatus eſt temporibus commiſtionis, conſiderans nullo modo ſibi eſſe ſalutem, neque acceſſum ad altare,

4 Venit ad regem Demetrium, centeſimo quinquageſimo anno, offerens ei coronam auream, & palmam ſuper hæc & thallos, qui templi eſſe videbantur. Et ipſa quidem die ſiluit.

5 Tempus autem opportunum dementiæ ſuæ nactus, convocatus à Demetrio ad conſilium, & interrogatus quibus rebus & conſiliis Judæi niterentur,

6 Reſpondit : Ipſi qui dicuntur Aſſidæi Judæorum, quibus præeſt Judas Machabæus bella nutriunt, & ſeditiones movent, nec patiuntur regnum eſſe quietum.

7 Nam & ego defraudatus parentum gloria (dico autem ſummo ſacerdotio) huc veni :

B 8 Primò quidem utilitatibus regis fidem ſervans, ſecundò autem etiam civibus conſulens : nam illorum pravitate univerſum genus noſtrum non minimè vexatur.

9 Sed oro his ſingulis, ô rex, cognitis, & regioni, & generi, ſecundùm humanitatem tuam pervulgatam omnibus, proſpice.

10 Nam, quamdiu ſupereſt Judas, impoſſibile eſt pacem eſſe negotiis.

11 Talibus autem ab hoc dictis, & ceteri amici, hoſtiliter ſe habentes adverſus Judam inflammaverunt Demetrium.

12 Qui ſtatim Nicanorem præpoſitum elephantorum ducem miſit in Judæam :

13 Datis mandatis, ut ipſum quidem Judam caperet, eos verò, qui cum illo erant, diſpergeret, & conſtitueret Alcimum maximi templi ſummum ſacerdotem.

14 Tunc gentes, quæ de Judæa fugerant Judam, gregatim ſe Nicanori miſcebant; miſerias & clades Judæorum, proſperitates rerum ſuarum exiſtimantes. C

15 Audito itaque Judæi Nicanoris adventu & conventu nationum, conſperſi terra rogabant eum, qui populum ſuum conſtituit, ut in æternum cuſtodiret, quíque ſuam portionem ſignis evidentibus protegit.

16 Imperante autem duce, ſtatim inde moverunt, convenerúntque ad caſtellum Deſſau.

17 Simon verò frater Judæ commiſerat cum Nicanore : ſed conterritus eſt repentino adventu adverſariorum.

18 Nicanor tamen, audiens virtutem comitum Judæ, & animi magnitudinem, quam pro patriæ certaminibus habebant, ſanguine judicium facere metuebat.

19 Quam ob rem præmiſit Poſidonium, & Theodotium, & Matthiam, ut darent dextras atque acciperent.

20 Et cùm diu de his conſilium ageretur, & ipſe dux ad multitudinem retuliſſet, omnium una fuit ſententia amicitiis annuere.

21 Itaque diem conſtituerunt, qua ſecretò inter ſe agerent : & ſingulis ſellæ prolatæ ſunt, & poſitæ.

22 Præcepit autem Judas armatos eſſe locis opportunis, ne fortè ab hoſtibus repentè mali aliquid oriretur : & congruum colloquium fecerunt.

23 Morabatur autem Nicanor Jeroſolymis, ni- D
hilque iniquè agebat, gregéſque turbarum, quæ congregatæ fuerant, dimiſit.

24 Habebat autem Judam ſemper charum ex animo, & erat viro inclinatus.

25 Rogavítque eum ducere uxorem, filióſque procreare. Nuptias fecit : quietè egit, communitérque vivebant.

26 Alcimus autem videns charitatem illorum adinvicem, & conventiones, venit ad Demetrium, & dicebat, Nicanorem rebus alienis aſſentire, Judámque regni inſidiatorem ſucceſſorem ſibi deſtinaſſe.

27 Itaque rex exaſperatus & peſſimis hujus criminationibus irritatus, ſcripſit Nicanori, dicens, graviter quidem ſe ferre de amicitiæ conventione, jubere tamen Machabæum citiùs vinctum mittere Antiochiam.

28 Quibus cognitis, Nicanor conſternabatur, & graviter ferebat, ſi ea, quæ convenerant, irrita faceret, nihil læſus à viro :

29 Sed quia regi reſiſtere non poterat, opportunitatem obſervabat, qua præceptum perficeret.

30 At Machabæus, videns ſecum auſteriùs agere Nicanorem, & conſuetum occurſum ferociùs exhibentem, intelligens non ex bono eſſe auſteritatem iſtam, paucis ſuorum congregatis, occultavit ſe à Nicanore. E

31 Quod cùm ille cognovit fortiter ſe à viro præventum, venit ad maximum & ſanctiſſimum templum : & ſacerdotibus ſolitas hoſtias offerentibus, juſſit ſibi tradi virum.

32 Quibus cum juramento dicentibus neſcire ſe ubi eſſet qui quærebatur, extendens manum ad templum,

33 Juravit,

33 Juravit, dicens: Niſi Judam mihi vinctum tradideritis, iſtud Dei fanum in planitiem deducam, & altare effodiam, & templum hoc Libero patri conſecrabo.

34 Et his dictis, abiit. Sacerdotes autem protendentes manus in cælum, invocabant eum, qui ſemper propugnator eſſet gentis ipſorum, hæc dicentes:

F 35 Tu Domine univerſorum, qui nullius indiges, voluiſti templum habitationis tuæ fieri in nobis.

36 Et nunc ſancte ſanctorum omnium Domine, conſerva in æternum impollutam domum iſtam, quæ nuper mundata eſt.

37 Razias autem quidam de ſenioribus ab Jeroſolymis delatus eſt Nicanori, vir amator civitatis, & benè audiens: qui pro affectu pater Judæorum appellabatur.

38 Hic multis temporibus continentiæ propoſitum tenuit in Judaiſmo, corpúſque & animam tradere contentus pro perſeverantia.

39 Volens autem Nicanor manifeſtare odium, quod habebat in Judæos, miſit milites quingentos, ut eum comprehenderent.

40 Putabat enim, ſi illum decepiſſet, ſe cladem Judæis maximam illaturam.

41 Turbis autem irruere in domum ejus, & januam diſrumpere, atque ignem admovere cupientibus, cùm jam comprehenderetur, gladio ſe petiit;

G 42 Eligens nobiliter mori potiùs, quàm ſubditus fieri peccatoribus, & contra natales ſuos indignis injuriis agi.

43 Sed, cùm per feſtinationem non certo ictu plagam dediſſet, & turbæ intra oſtia irrumperent, recurrens audacter ad murum, præcipitavit ſemetipſum viriliter in turbas:

44 Quibus velociter locum dantibus caſui ejus, venit per mediam cervicem:

45 Et cùm adhuc ſpiraret, accenſus animo, ſurrexit: & cùm ſanguis ejus magno fluxu deflueret, & graviſſimis vulneribus eſſet ſaucius, curſu turbam pertranſiit:

46 Et ſtans ſupra quamdam petram præruptam, & jam exſanguis effectus, complexus inteſtina ſua, utriſque manibus projecit ſuper turbas, invocans dominatorem vitæ ac ſpiritus, ut hæc illi iterùm redderet: atque ita vita defunctus eſt.

CAPUT XV.

Iudas ſuos contra Nicanorem Dei potentiam contemnentem roborat, tum exhortatione, tum nocturnæ apparitionis manifeſtatione de viſo Ieremiæ pro populo Iſraël orante; qui in Deum ſpem habentes ingentem proſternunt exercitum, amputatis capite & manu Nicanoris, quæ Ieroſolymis in memoriam divinæ protectionis ſuſpenſa ſunt, lingua ejus blaſphema avibus particulatim tradita, eóque die in annuam ſollemnitatem inſtituto.

A 1 NIcanor autem, ut comperit Judam eſſe in locis Samariæ, cogitavit cum omni impetu die ſabbati committere bellum. *1. Mach. 7. d. 16.*

2 Judæis verò, qui illum per neceſſitatem ſequebantur, dicentibus: Ne ita ferociter & barbarè feceris, ſed honorem tribue diei ſanctificationis, & honora eum, qui univerſa conſpicit:

3 Ille infelix interrogavit, ſi eſt potens in cælo, qui imperavit agi diem ſabbatorum.

4 Et reſpondentibus illis: Eſt Dominus vivus ipſe in cælo potens, qui juſſit agi ſeptimam diem.

5 At ille ait: Et ego potens ſum ſuper terram, qui impero ſumi arma, & negotia regis impleri. Tamen non obtinuit ut conſilium perficeret.

6 Et Nicanor quidem cum ſumma ſuperbia erectus, cogitaverat commune trophæum ſtatuere de Juda.

7 Machabæus autem ſemper confidebat cum omni ſpe auxilium ſibi à Deo affuturum.

8 Et hortabatur ſuos ne formidarent ad adventum nationum, ſed in mente haberent adjutoria ſibi facta de cælo, & nunc ſperarent ab Omnipotente ſibi affuturam victoriam. B

9 Et allocutus eos de lege & prophetis, admonens etiam certamina quæ fecerant priùs, promptiores conſtituit eos:

10 Et ita animis eorum erectis, ſimul oſtendebat Gentium fallaciam, & juramentorum prævaricationem.

11 Singulos autem illorum armavit, non clypei & haſtæ munitione, ſed ſermonibus optimis, & exhortationibus, expoſito digno fide ſomnio, per quod univerſos lætificavit.

12 Erat autem huiuſcemodi viſus: Oniam, qui fuerat ſummus ſacerdos, virum bonum & benignum, verecundum viſu, modeſtum moribus, & eloquio decorum, & qui à puero in virtutibus exercitatus ſit, manus protendentem, orare pro omni populo Judæorum:

13 Poſt hoc apparuiſſe & alium virum, ætate & gloria mirabilem, & magni decoris habitudine circa illum: C

14 Reſpondentem verò Oniam dixiſſe: Hic eſt fratrum amator, & populi Iſraël: hic eſt, qui multum orat pro populo, & univerſa ſancta civitate, Jeremias propheta Dei.

15 Extendiſſe autem Jeremiam dextram, & dediſſe Judæ gladium aureum, dicentem:

16 Accipe ſanctum gladium munus à Deo, in quo dejicies adverſarios populi mei Iſraël.

17 Exhortati itaque Judæ ſermonibus bonis valdè, de quibus extolli poſſet impetus, & animi juvenum confortari, ſtatuerunt dimicare & confligere fortiter, ut virtus de negotiis judicaret: eò quòd civitas ſancta & templum periclitarentur. D

18 Erat enim pro uxoribus, & filiis, itémque pro fratribus, & cognatis, minor ſolicitudo: maximus verò & primus pro ſanctitate timor erat templi.

19 Sed & eos qui in civitate erant, non minima ſolicitudo habebat pro his qui congreſſuri erant.

20 Et cùm jam omnes ſperarent judicium futurum, hoſtéſque adeſſent, atque exercitus eſſet ordinatus, beſtiæ equitéſque opportuno in loco compoſiti,

21 Conſiderans Machabæus adventum multitudinis, & apparatum varium armorum, & ferocitatem beſtiarum, extendens manus in cælum, prodigia facientem Dominum invocavit, qui non ſecundùm armorum potentiam, ſed prout ipſi placet, dat dignis victoriam. E

22 Dixit autem invocans hoc modo: * Tu Domine, qui miſiſti angelum tuum ſub Ezechia rege ** Sup. 8. c. 19.*

Digitized by Google

rege Juda, & interfeciſti de caſtris Sennacherib
centum octogintaquinque millia:
23 Et nunc dominator cælorum mitte ange-
lum tuum bonum ante nos, in timore & tremore
magnitudinis brachij tui,
24 Ut metuant qui cum blaſphemia veniunt
adverſus ſanctum populum tuum. Et hic quidem
ita peroravit.
25 Nicanor autem, & qui cum ipſo erant,cum
tubis & canticis admovebant.
26 Judas verò, & qui cum eo erant, invocato
Deo, per orationes congreſſi ſunt:
27 Manu quidem pugnantes, ſed Dominum
cordibus orantes, proſtraverunt non minus tri-
gintaquinque millia, præſentia Dei magnificè
delectati.
F 28 Cúmque ceſſaſſent, & cum gaudio redirent,
cognoverunt Nicanorem ruiſſe cum armis ſuis.
29 Facto itaque clamore, & perturbatione ex-
citata, patria voce omnipotentem Dominum be-
nedicebant.
30 Præcepit autem Judas, qui per omnia cor-
pore & animo mori pro civibus paratus erat, ca-
put Nicanoris, & manum cum humero abſciſ-
ſam, Jeroſolymam perferri.
31 Quò cum perveniſſet, convocatis contri-
bulibus, & ſacerdotibus ad altare, accerſiit & eos
qui in arce erant.
32 Et oſtenſo capite Nicanoris, & manu ne-
faria, quam extendens contra domum ſanctam
omnipotentis Dei, magnificè gloriatus eſt:
33 Linguam etiam impij Nicanoris præciſam
juſſit particulatim avibus dari: manum autem de-
mentis contra templum ſuſpendi.
34 Omnes igitur cæli benedixerunt Dominum,
dicentes: Benedictus,qui locum ſuum incontami-
natum ſervavit.
35 Suſpendit autem Nicanoris caput in ſum- G
ma arce, ut evidens eſſet & manifeſtum ſignum
auxilij Dei.
36 Itaque omnes communi conſilio decreverunt
nullo modo diem iſtum abſque celebritate præte-
rire:
37 Habere autem celebritatem tertiadecima
die menſis Adar, quod dicitur voce Syriaca, pri-
die Mardochæi diei.
38 Igitur his erga Nicanorem geſtis, & ex illis
temporibus ab Hebræis civitate poſſeſſa,ego quo-
que in his faciam finem ſermonis.
39 Et ſi quidem benè, & ut hiſtoriæ competit
hoc & ipſe velim: ſin autem minùs dignè,conce-
dendum eſt mihi.
40 Sicut enim vinum ſemper bibere, aut ſem-
per aquam,contrarium eſt; alternis autem uti,de-
lectabile: ita legentibus, ſi ſemper exactus ſit ſer-
mo, non erit gratus. Hîc ergo erit conſummatus.

FINIS.

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM MATTHÆUM.

Caput Primum.

A quibus Majoribus Chriſtus ſecundùm carnem deſcenderit : Angelus inſtruit Ioſeph de Mariæ ſponſa ſua conceptione, partúque futuro.

A 1 LIBER generationis
* Luc. 3. g. 31. Jeſu Chriſti filij *
* Gen. 21. a. 3. David, filij Abraham.
* Gen. 25. d. 25. 2 * Abraham genuit Iſaac.
* Gen. 29. e. 35. * Iſaac autem genuit Jacob.
* Gen. 38. g. 29. * Jacob autem genuit Judam, & fra-
1. Par. 2. a. 4. * Rut. 4. d. 18. tres ejus.
1. Par. 2. a. 5. 3 * Judas autem genuit Phares, & Zaram de
* Num. Thamar.
7. b. 12. * Phares autem genuit Eſron.
* Ruth. 4. d. 22. Eſron autem genuit Aram.
1. Reg. 4 Aram autem genuit Aminadab.
16. a. 1. * Aminadab autem genuit Naaſſon.
* 2. Reg. 12. f. 24. Naaſſon autem genuit Salmon.
B 5 Salmon autem genuit Booz de Rahab.
* 3. Reg. * Booz autem genuit Obed ex Ruth.
11. g. 43. Obed autem genuit Jeſſe.
* 3. Reg. 14. g. 31. * Jeſſe autem genuit David regem.
* 3. Reg. 6 * David autem Rex genuit Salomonem ex ea
15. b. 8. quæ fuit Uriæ.
* 2. Par. 26. d. 7 * Salomon autem genuit Roboam.
23. * Roboam autem genuit Abiam.
* 2. Par. 27. d. 9. * Abias autem genuit Aſa.
* 2. Par. 8 Aſa autem genuit Joſaphat.
28. d. 27. * 2. Par. Joſaphat autem genuit Joram.
32. g. 33. Joram autem genuit Oziam.
* 2. Par. 33. d. 20. 9 * Ozias autem genuit Joatham.
* 2. Par. * Joatham autem genuit Achaz.
33. d. 25. * 2. Par. * Achaz autem genuit Ezechiam.
36. a. 1. 10 * Ezechias autem genuit Manaſſen.
2. * Manaſſes autem genuit Amon.
* Amon autem genuit Joſiam.
11 * Joſias autem genuit Jechoniam, & fratres ejus in tranſmigratione Babylonis.
12 Et poſt tranſmigrationem Babylonis : Jechonias genuit Salathiel.
Salathiel autem genuit Zorobabel.
13 Zorobabel autem genuit Abiud.
Abiud autem genuit Eliacim.
Eliacim autem genuit Azor.
14 Azor autem genuit Sadoc.
Sadoc autem genuit Achim.
Achim autem genuit Eliud.
C 15 Eliud autem genuit Eleazar.
Eleazar autem genuit Mathan.
Mathan autem genuit Jacob.
16 Jacob autem genuit Joſeph virum Mariæ, de qua natus eſt JESUS, qui vocatur Chriſtus.
17 Omnes itaque generationes ab Abraham uſque ad David, generationes quattuordecim : & à David uſque ad tranſmigrationem Babylonis, generationes quattuordecim: & à tranſmigratione Babylonis uſque ad Chriſtum, generationes quattuordecim.
18 Chriſti autem generatio ſic erat : * Cùm eſſet * Luc. 1. c. 27.
deſponſata mater ejus Maria Joſeph, antequam convenirent, inventa eſt in utero habens de Spiritu ſancto.
19 Joſeph autem vir ejus, cùm eſſet juſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam.
20 Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus D
Domini apparuit in ſomnis ei, dicens : Joſeph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam : quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt.
21 Pariet autem filium : * & vocabis nomen * Luc. 1.
ejus JESUM : ipſe enim ſalvum faciet populum c. 31.
ſuum à peccatis eorum. Act. 4. c. 12.
22 Hoc autem totum factum eſt, ut adimpleretur quod dictum eſt à Domino per Prophetam dicentem :
23 * Ecce virgo in utero habebit, & pariet fi- * Iſa. 7.
lium : & vocabunt nomen ejus Emmanuel : quod c. 14.
eſt interpretatum Nobiſcum Deus.
24 Exurgens autem Joſeph à ſomno, fecit ſicut præcepit ei angelus Domini, & accepit conjugem ſuam.
25 Et non cognoſcebat eam donec peperit filium ſuum primogenitum : & vocavit nomen ejus JESUM.

Caput II.

Quomodo Magi cum muneribus ad Chriſtum natum pervenerint : de Herodis in infantes ſævitia, & Chriſti in Ægyptum exilio, ipſiúſque reditu in terram Iſraël.

1 CUm ergo natus eſſet Jeſus in Bethlehem Ju- A
da in diebus Herodis regis, ecce Magi ab Luc. 2. a.
oriente venerunt Jeroſolymam, 7.
2 Dicentes : Ubi eſt qui natus eſt rex Judæorum? vidimus enim ſtellam ejus in oriente, & venimus adorare eum.
3 Audiens autem Herodes rex, turbatus eſt, & omnis Jeroſolyma cum illo.
4 Et congregans omnes principes ſacerdotum, & ſcribas populi, ſciſcitabatur ab eis ubi Chriſtus naſceretur.
5 At illi dixerunt ei : In Bethlehem Judæ : Sic * Mic. 5. a. 2.
enim ſcriptum eſt per Prophetam : Joan. 7.
6 * Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam f. 42.
minima

minima es in principibus Juda : ex te enim exiet
dux, qui regat populum meum Iſraël.
7 Tunc Herodes clam vocatis Magis diligen-
ter didicit ab eis tempus ſtellæ quæ apparuit eis :
B 8 Et mittens illos in Bethlehem, dixit : Ite, &
interrogate diligenter de puero : & cùm invene-
ritis, renuntiate mihi,, ut & ego veniens ado-
rem eum.
9 Qui cùm audiſſent regem, abierunt, & ecce
ſtella, quam viderant in oriente, antecedebat eos,
uſquedum veniens ſtaret ſuprà, ubi erat puer.
10 Videntes autem ſtellam gaviſi ſunt gaudio
magno valdè.
11 Et intrantes domum, invenerunt puerum
* Pſ. 71. b. 10. cum Maria matre ejus, & procidentes adorave-
runt eum : * & apertis theſauris ſuis obtulerunt
ei munera, aurum, thus, & myrrham.
12 Et reſponſo accepto in ſomnis ne redirent
ad Herodem, per aliam viam reverſi ſunt in re-
C gionem ſuam.
13 Qui cùm receſſiſſent, ecce angelus Domi-
ni apparuit in ſomnis Joſeph, dicens : Surge, &
accipe puerum, & matrem ejus, & fuge in Ægyp-
tum, & eſto ibi uſque dum dicam tibi. Futurum
eſt enim ut Herodes quærat puerum ad perden-
dum eum.
14 Qui conſurgens, accepit puerum & ma-
trem ejus nocte, & ſeceſſit in Ægyptum :
15 Et erat ibi uſque ad obitum Herodis : ut
* Oſee 11. a. 1. adimpleretur quod dictum eſt à Domino per Pro-
phetam dicentem : * Ex Ægypto vocavi filium
meum.
16 Tunc Herodes videns quoniam illuſus eſſet
à Magis, iratus eſt valdè, & mittens occidit om-
nes pueros, qui erant in Bethlehem, & in omni-
bus finibus ejus, à bimatu & infrà, ſecundùm
tempus quod exquiſierat à Magis.
17 Tunc adimpletum eſt quod dictum eſt per
Jeremiam prophetam dicentem :
* Jer. 31. c. 15. 18 * Vox in Rama audita eſt, ploratus & ulu-
D latus multus : Rachel plorans filios ſuos, & noluit
conſolari, quia non ſunt.
19 Defuncto autem Herode, ecce angelus
Domini apparuit in ſomnis Joſeph in Ægypto,
20 Dicens : Surge, & accipe puerum, & ma-
trem ejus, & vade in terram Iſraël : defuncti ſunt
enim, qui quærebant animam pueri.
21 Qui conſurgens, accepit puerum, & ma-
trem ejus, & venit in terram Iſraël.
22 Audiens autem quòd Archelaus regnaret
in Judæa pro Herode patre ſuo, timuit illò ire :
& admonitus in ſomnis, ſeceſſit in partes Ga-
lilææ.
23 Et veniens habitavit in civitate, quæ vo-
catur Nazareth : ut adimpleretur quod dictum eſt
per Prophetas : Quoniam Nazaræus vocabitur.

CAPUT III.

*Joannes Baptiſta (cujus vitæ auſteritas deſcribitur) pœni-
tentiam juxta Iſaiæ vaticinium in deſerto prædicat : & populo
ad ipſum confluente, reprehendit Phariſæos unà cum Sadducæis,
docens ut dignos faciant fructus pœnitentiæ : & quantum ſuus à
Chriſti baptiſmo differat : ſuper Chriſtum autem à Joanne bapti-
zatũ deſcendit Spiritus ſanctus, & vox Patris cælitus audita eſt.*

A 1 IN diebus autem illis venit Joannes Baptiſta
prædicans in deſerto Judææ.
2 Et dicens : * Pœnitentiam agite : appropinqua- * Mar. 1. a. 4.
vit enim regnum cælorum. Luc. 3.
3 Hic eſt enim, qui dictus eſt per Iſaiam pro- a. 3. * Iſ. 40.
phetam dicentem : * Vox clamantis in deſerto : a. 3.
Parate viam Domini : rectas facite ſemitas ejus. Marc. 1. a. 3.
4 Ipſe autem Joannes habebat veſtimentum de Luc. 3.
pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lum- a. 4.
bos ſuos : eſca autem ejus erat locuſtæ, & mel ſil-
veſtre.
5 * Tunc exibat ad eum Jeroſolyma, & omnis * Mar. 1. a. 5.
Judæa, & omnis regio circa Jordanem ;
6 Et baptizabantur ab eo in Jordane, confi-
tentes peccata ſua.
7 Videns autem multos Phariſæorum, & Sad- B
ducæorum, * venientes ad baptiſmum ſuum, di- * Luc. 3. b. 7.
xit eis : Progenies viperarum, quis demonſtravit
vobis fugere à ventura ira ?
8 Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.
9 Et ne velitis dicere intra vos : * Patrem ha- * Joan. 8.
bemus Abraham. dico enim vobis, quoniam po- c. 39.
tens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios
Abrahæ.
10 Jam enim ſecuris ad radicem arborum poſi-
ta eſt. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum
bonum, excidetur, & in ignem mittetur. C
11 * Ego quidem baptizo vos in aqua in pœniten- * Marc.
tiam : qui autem poſt me venturus eſt, fortior me 1. a. 8. Luc. 3. d.
eſt, cujus non ſum dignus calceamenta portare : 16.
ipſe vos baptizabit in ſpiritu ſancto, & igni. Joan. 1. d. 26.
12 Cujus ventilabrum in manu ſua : & permun- Act. 1. a.
dabit aream ſuam : & congregabit triticum ſuum 5.
in horreum, paleas autem comburet igni inextin-
guibili.
13 * Tunc venit Jeſus à Galilæa in Jordanem *. Marc.
ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. 1. a. 9.
D
14 Joannes autem prohibebat eum, dicens : Ego
à te debeo baptizari, & tu venis ad me ?
15 Reſpondens autem Jeſus, dixit ei : Sine mo-
dò : ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam.
Tunc dimiſit eum.
16 Baptizatus autem Jeſus, confeſtim aſcendit
de aqua. & ecce aperti ſunt ei cæli : & vidit * Spi- * Luc. 9.
ritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & ve- c. 22. *. Luc. 9.
nientem ſuper ſe. e. 35.
17 Et ecce vox de cælis dicens : Hic eſt filius 2. Pet. 1.
meus dilectus, in quo mihi complacui. d. 17.

CAPUT IV.

*Chriſtus in deſerto poſt jejunium quadraginta dierum vincit
diaboli tentationes : & capto Joanne ſecedens in Capharnaum,
pœnitentiam prædicat : piſcatores Petrum & Andream, Jaco-
bum & Joannem Zebedæi ad ſe vocat : annuntians quoque Galilæis
evangelium, varias curat infirmitates, turbis ipſum comitantibus.*

A
1 TUnc Jeſus ductus eſt in deſertum à Spiritu, Mar. 1. b. 12.
ut tentaretur à diabolo. Luc. 4.
2 Et cùm jejunaſſet quadraginta diebus, & qua- a. 1.
draginta noctibus, poſteà eſuriit.
3 Et accedens tentator dixit ei : Si filius Dei
es, dic ut lapides iſti panes fiant.
4 Qui reſpondens dixit : Scriptum eſt : * Non * Deut.
in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod 8. a. 3.
procedit de ore Dei. Luc. 4. a. 4.
5 Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam ci-
vitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi,
6 Et dixit ei : Si filius Dei es, mitte te deorſum.
Scriptum

Digitized by Google

* Pſ. 90. c. 11. Scriptum eſt enim : * Quia angelis ſuis manda-
vit de te, & in manibus tollent te , ne fortè of-
fendas ad lapidem pedem tuum.
*Deut. 6. c. 16. 7 Ait illi Jeſus : Rurſum ſcriptum eſt : * Non
tentabis Dominum Deum tuum.
B 8 Iterùm aſſumpſit eum diabolus in montem
excelſum valdè : & oſtendit ei omnia regna mun-
di, & gloriam eorum ,
9 Et dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens
adoraveris me.
10 Tunc dicit ei Jeſus : Vade ſatana : Scriptum
*Deut. 6. b. 13. eſt enim : * Dominum Deum tuum adorabis, &
illi ſoli ſervies.
11 Tunc reliquit eum diabolus : & ecce angeli
acceſſerunt, & miniſtrabant ei.
12 Cùm autem audiſſet Jeſus quòd Joannes tra-
* Mar. 1. b. 14. Luc. 4. b. 14. Joan 4. f. 43. ditus eſſet, * ſeceſſit in Galilæam :
13 Et relicta civitate Nazareth, venit, & habi-
tavit in Capharnaum maritima, in finibus Zabu-
lon & Nephthalim :
14 Ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam
prophetam :
* Iſa. 9. a. 1. 15 * Terra Zabulon, & terra Nephthalim,
via maris trans Jordanem, Galilæa gentium,
C 16 Populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucem
magnam : & ſedentibus in regione umbræ mor-
tis, lux orta eſt eis.
* Mar. 1. b. 15. 17 * Exinde cœpit Jeſus prædicare, & dicere :
Pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum
cælorum.
18 Ambulans autem Jeſus juxta mare Galilææ,
* Mar. 1. b. 16. Luc. 5. a. 2. * vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus,
& Andream fratrem ejus, mittentes rete in mare,
(erant enim piſcatores)
19 Et ait illis : Venite poſt me, & faciam vos
fieri piſcatores hominum.
20 At illi continuò relictis retibus ſecuti ſunt eũ.
21 Et procedens inde, vidit alios duos fratres,
Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus, in
navi cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia
ſua : & vocavit eos.
22 Illi autem ſtatim relictis retibus & patre, ſe-
cuti ſunt eum.
D 23 Et circuibat Jeſus totam Galilæam, docens
in ſynagogis eorum, & prædicans evangelium re-
gni : & ſanans omnem languorem, & omnem in-
firmitatem in populo.
24 Et abiit opinio ejus in totam Syriam, & ob-
tulerunt ei omnes malè habentes, variis languo-
ribus, & tormentis comprehenſos, & qui dæmo-
nia habebant, & lunaticos, & paralyticos, & cu-
ravit eos.
* Mar. 3. a. 7. Luc. 6. c. 17. 25 * Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ de Ga-
lilæa & Decapoli, & de Jeroſolymis, & de Judæa,
& de trans Jordanem.

CAPUT V.

Octo tradit beatitudines : Apoſtolos ſalem terræ & lucem mundi dicit : nec venit ut ſolvat legem aut prophetas, ſed adimpleat, docens de non iraſcendo fratri, ſed ut ei reconciliemur, de non concupiſcenda muliere, de membro ſcandalizante abjiciendo, de uxore extra caſum adulterij non dimittenda : non jurandum, nec malo reſiſtendum, inimicos diligendos, & de malè meritis benè merendum.

A 1 VIdens autẽ Jeſus turbas, aſcẽdit in montẽ, &
cùm ſediſſet, acceſſerũt ad eũ diſcipuli ejus,
2 Et aperiens os ſuum docebat eos, dicens :
3 * Beati pauperes ſpiritu : quoniam ipſorum * Luc. 6. e. 20.
eſt regnum cælorum.
4 * Beati mites : quoniam ipſi poſſidebunt * Pſ. 36. b. 11.
terram.
5 * Beati, qui lugent: quoniam ipſi cõſolabuntur. * Iſa. 61. a. 2.
6 Beati, qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam : quo-
niam ipſi ſaturabuntur.
7 Beati miſericordes : quoniam ipſi miſericor-
diam conſequentur.
8 * Beati mundo corde : quoniam ipſi Deum * Pſ. 23. a. 4.
videbunt.
9 Beati pacifici : quoniam filij Dei vocabun-
tur.
10 * Beati, qui perſecutionem patiuntur pro- * 1. Petr. 2. d. 20. 3. c. 14. 4. d. 14.
pter juſtitiam : quoniam ipſorum eſt regnum cæ-
lorum.
11 Beati eſtis cùm maledixerint vobis, & per-
ſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum ad-
verſum vos mentientes, propter me :
12 Gaudete, & exultate, quoniam merces ve- B
ſtra copioſa eſt in cælis. ſic enim perſecuti ſunt
prophetas, qui fuerunt ante vos.
13 Vos eſtis ſal terræ. * Quòd ſi ſal evanuerit, *Mar. 9. g. 49. Luc. 14. g. 34.
in quo ſalietur ? ad nihilum valet ultrà, niſi ut mit-
tatur foras : & conculcetur ab hominibus.
14 Vos eſtis lux mundi. Non poteſt civitas abſ-
condi ſupra montem poſita.
15 * Neque accendunt lucernam, & ponunt * Mar. 4. c. 21. Luc. 8. b. 16. 11. e. 33.
eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat
omnibus qui in domo ſunt.
16 Sic luceat lux veſtra coram hominibus, * * 1. Pet. 2. c. 12.
ut videant opera veſtra bona, & glorificent pa-
trem veſtrum, qui in cælis eſt.
17 Nolite putare quoniam veni ſolvere legem,
aut prophetas: non veni ſolvere, ſed adimplere.
18 * Amen quippe dico vobis, donec tranſeat
cælum & terra, iota unum, aut unus apex non *Luc. 16. e. 17.
præteribit à lege, donec omnia fiant. C
19 * Qui ergo ſolverit unum de mandatis iſtis * Jac 2. b. 10.
minimis, & docuerit ſic homines, minimus voca-
bitur in regno cælorum : qui autem fecerit & do-
cuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.
20 Dico enim vobis, quia niſi abundaverit ju-
ſtitia veſtra * plus quàm Scribarum, & Phariſæo- *Luc. 11. e. 39.
rum, non intrabitis in regnum cælorum.
21 Audiſtis quia dictum eſt antiquis: * Non oc- * Exod. 20. c. 13. Deut. 5. c. 17.
cides : qui autem occiderit, reus erit judicio.
22 Ego autem dico vobis : quia omnis, qui iraſ-
citur fratri ſuo, reus erit judicio. Qui autem dixe-
rit fratri ſuo, raca : reus erit concilio. Qui autem
dixerit, fatue : reus erit gehennæ ignis.
23 Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi D
recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid
adverſum te :
24 Relinque ibi munus tuum ante altare, &
vade priùs reconciliari fratri tuo: & tunc veniens
offeres munus tuum.
25 * Eſto conſentiens adverſario tuo citò dum *Luc. 12. g. 58.
es in via cum eo : ne fortè tradat te adverſarius
judici, & judex tradat te miniſtro : & in carce-
rem mittaris.
26 Amen dico tibi, non exies inde, donec red-
das noviſſimum quadrantem.

Digitized by Google

Exod. 20.c.14. 27 Audiſtis quia dictum eſt antiquis : * Non
mœchaberis.
28 Ego autem dico vobis : quia omnis , qui vi-
derit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœ-
chatus eſt eam in corde ſuo.
E 29 * Quòd ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te,
**Mar.9.g.46. Inf.18.b.9.* erue eum, & projice abs te : expedit enim tibi ut
pereat unum membrorum tuorum , quàm totum
corpus tuum mittatur in gehennam.
30 Et ſi dextra manus tua ſcandalizat te, abſci-
de eam, & projice abs te : expedit enim tibi ut pe-
reat unum membrorum tuorum , quàm totum
corpus tuum eat in gehennam.
**Deut. 24.a.1. Infr.19.a.7.* 31 Dictum eſt autem : * Quicumque dimiſerit
uxorem ſuam , det ei libellum repudij.
**Mar. 10.b.11. Luc.16.c.18. 1.Cor.7.b.10.* 32 Ego autẽ dico vobis:*Quia omnis,qui dimi-
ſerit uxorem ſuam,excepta fornicationis cauſa,fa-
cit eam mœchari:& qui dimiſſã duxerit,adulterat.
33 Iterùm audiſtis quia dictum eſt antiquis:
**Exod. 20.b.7. Lev.19.c.12. Deut.5.b.11. Iac.5.c.12.* * Non perjurabis : reddes autem Domino jura-
menta tua.
34 Ego autem dico vobis, non jurare omnino,
neque per cælum, quia thronus Dei eſt :
35 Neque per terram , quia ſcabellum eſt pe-
dum ejus:neque per Jeroſolymam, quia civitas eſt
F magni regis:
36 Neque per caput tuum juraveris , quia non
potes unum capillum album facere, aut nigrum.
**Iac.5. c.12.* 37 * Sit autem ſermo veſter, eſt,eſt : non,non:
quod autem his abundantius eſt, à malo eſt.
**Exod. 21.c.24. Lev.24.d.20. Deut.19.d.21.* 38 Audiſtis quia dictum eſt : * Oculum pro
oculo , & dentem pro dente.
39 Ego autem dico vobis , non reſiſtere malo;
**Luc.6. d.29.* * ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam
tuam , præbe illi & alteram :
**1.Cor. 6.b.7.* 40 * Et ei , qui vult tecum judicio contendere,
& tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.
41 Et quicumque te angariaverit mille paſſus,
vade cum illo & alia duo.
**Deut. 15.b.8.* 42 * Qui petit à te , da ei : & volenti mutuari à
te, ne avertaris.
G 43 Audiſtis quia dictum eſt:*diliges proximum
**Lev. 19.d.18.* tuum , & odio habebis inimicum tuum.
44 Ego autem dico vobis : * Diligite inimicos
**Luc.6. d.27.* veſtros,* benefacite his qui oderunt vos:*& ora-
**Rom. 12.d.20.* te pro perſequentibus, & calumniantibus vos :
**Luc. 23.e.34. Act.7. g.59.* 45 Ut ſitis filij patris veſtri qui in cælis eſt : qui
ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos : &
pluit ſuper juſtos & injuſtos.
46 Si enim diligitis eos qui vos diligunt , quam
mercedẽ habebitis?nónne & publicani hoc faciũt.
47 Et ſi ſalutaveritis fratres veſtros tantùm ,
quid ampliùs facitis ? nónne & Ethnici hoc fa-
ciunt ?
48 Eſtote ergo vos perfecti , ſicut & pater ve-
ſter cæleſtis perfectus eſt.

CAPUT VI.

Docet Chriſtus quomodo facienda ſint eleemoſyna & oratio, traditque diſcipulis formam orandi , & offenſas aliis condonandi : item quomodo ſit jejunandum : quod non in terra ſed in cælo theſaurizandum, oculus mundandus, non ſerviendum duobus dominis : vetat itaque ſolicitudinem de victu, veſtitu , & de craſtino.

A 1 ATtendite ne juſtitiam veſtram faciatis co-
ram hominibus, ut videamini ab eis : alio-
quin mercedem non habebitis apud patrem ve-
ſtrum,qui in cælis eſt.
2 Cùm ergo facis eleemoſynam , noli tuba ca-
nere ante te , ſicut hypocritæ faciunt in ſynago-
gis , & in vicis , ut honorificentur ab homini-
bus. Amen dico vobis , receperunt mercedem
ſuam.
3 Te autem faciente eleemoſynam , neſciat ſi-
niſtra tua quid faciat dextera tua :
4 Ut ſit eleemoſyna tua in abſcondito , & pater
tuus, qui videt in abſcondito,reddet tibi.
5 Et cùm oratis , non eritis ſicut hypocritæ,qui
amant in ſynagogis & in angulis platearum ſtan-
tes orare, ut videantur ab hominibus : amen dico
vobis, receperunt mercedem ſuam.
6 Tu autem cùm oraveris , intra in cubiculum
tuum, & clauſo oſtio,ora patrem tuum in abſcon-
dito : & pater tuus qui videt in abſcondito , red-
det tibi.
7 Orantes autem , nolite multum loqui , ſicut B
Ethnici. putant enim quòd in multiloquio ſuo
exaudiantur.
8 Nolite ergo aſſimilari eis. ſcit enim pater ve-
ſter,quid opus ſit vobis , antequam petatis eum.
9 Sic ergo vos orabitis : * Pater noſter , qui es **Luc.11. a.2.*
in cælis : ſanctificetur nomen tuum.
10 Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua,
ſicut in cælo , & in terra.
11 Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da no-
bis hodie.
12 Et dimitte nobis debita noſtra , ſicut & nos
dimittimus debitoribus noſtris.
13 Et ne nos inducas in tentationem, Sed libe-
ra nos à malo. Amen.
14 * Si enim dimiſeritis hominibus peccata **Eccli. 28.a.3.*
eorum : dimittet & vobis pater veſter cæleſtis de- *4.5.*
licta veſtra. *Inf.18.*
15 Si autem non dimiſeritis hominibus : neç *d.35.*
pater veſter dimittet vobis peccata veſtra. *Marc. 11.e.25.*
16 Cùm autem jejunatis, nolite fieri ſicut hy-
pocritæ triſtes. exterminant enim facies ſuas , ut
appareant hominibus jejunantes. Amen dico vo-
bis, quia receperunt mercedem ſuam.
17 Tu autem , cùm jejunas , unge caput tuum,
& faciem tuam lava ,
18 Ne videaris hominibus jejunans , ſed patri
tuo , qui eſt in abſcondito : & pater tuus,qui videt
in abſcondito, reddet tibi.
19 Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra: C
ubi ærugo, & tinea demolitur : & ubi fures effo-
diunt, & furantur.
20 * Theſaurizate autem vobis theſauros in cæ- **Luc.*
lo:ubi neque ærugo, neque tinea demolitur:& ubi *12.c.33. 1.Tim.6.*
fures non effodiunt , nec furantur. *d.19.*
21 Ubi enim eſt theſaurus tuus,ibi eſt & cor tuũ.
22 * Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Si **Luc.11. e.34.*
oculus tuus fuerit ſimplex : totum corpus tuum
lucidum erit.
23 Si autem oculus tuus fuerit nequam : to-
tum corpus tuum tenebroſum erit.Si ergo lumen,
quod in te eſt , tenebræ ſunt : ipſæ tenebræ quan-
tæ erunt ?
24 * Nemo poteſt duobus dominis ſervire : aut ** Luc.*
enim unum odio habebit , & alterum diliget : *16.c.13.*
aut

Digitized by Google

aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſervire & mammonæ.

*Pſa.54. d. 23. Luc. 12. c. 22. Phil. 4. b. 6. 1.Tim.5. b. 7. 1. Pet.5. b. 7.

25 * Ideò dico vobis, ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro quid induamini. Nónne anima plus eſt quàm eſca: & corpus plus quàm veſtimentum?

26 Reſpicite volatilia cæli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater veſter cæleſtis paſcit illa. Nónne vos

D

magis pluris eſtis illis?

27 Quis autem veſtrûm cogitans poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?

28 Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis? Conſiderate lilia agri quomodo creſcunt: non laborant, neque nent.

29 Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut unum ex iſtis?

30 Si autem fœnum agri, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quantò magis vos modicæ fidei?

31 Nolite ergo ſoliciti eſſe, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?

32 Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater veſter, quia his omnibus indigetis.

33 Quærite ergo primùm regnum Dei, & juſtitiam ejus: & hæc omnia adjicientur vobis.

34 Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum. Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibi ipſi. ſufficit diei malitia ſua.

Caput VII.

Docet non judicandum de feſtuca in oculo fratris, & trabe in proprio oculo: ſanctum non dandum canibus: omnem petentem, quærentem, & pulſantem à Deo exaudiri: faciendum aliis quod nobis fieri volumus: per anguſtam portam ad vitam intrandum: quomodo dignoſcantur falſi propheta, & arbor bona à mala: comparatio de audiente Chriſti verba, & operante aut non operante juxta illa.

A

1 NOlite judicare, ut non judicemini.

* Luc.6. c. 37. Rom. 2. a. 1.

2 In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini: * & in qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis.

*Mar.4. c. 24.

3 Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides?

4 Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine ejiciam feſtucam de oculo tuo: & ecce trabs eſt in oculo tuo?

5 Hypocrita, ejice primùm trabem de oculo tuo, & tunc videbis ejicere feſtucam de oculo fratris tui.

6 Nolite dare ſanctum canibus, neque mittatis margaritas veſtras ante porcos: ne fortè conculcent eas pedibus ſuis, & converſi dirumpant vos.

* Inf.21. b.22. Mar.11. c. 24. Luc. 11. b. 9.

7 * Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vobis.

8 Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulſanti aperietur.

9 * Aut quis eſt ex vobis homo quem ſi petierit filius ſuus panem, nũquid lapidem porriget ei?

10 Aut ſi piſcem petierit, numquid ſerpentem porriget ei?

B

Joan.14. b. 13. Jac.1.b.6 *Luc.11. b. 11.

11 Si ergo vos cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris: quantò magis pater veſter, qui in cælis eſt, dabit bona petentibus ſe?

12 * Omnia ergo quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc eſt enim lex, & Prophetæ.

* Tob. 4. c. 16. Luc. 6. d. 31. *Luc.13. c. 24.

13 * Intrate per anguſtam portam: quia lata porta, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam.

14 Quàm anguſta porta, & arcta via, quæ ducit ad vitam: & pauci ſunt, qui inveniunt eam!

15 Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecùs autem ſunt lupi rapaces: C

16 A fructibus eorum cognoſcetis eos. Numquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus?

17 Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor malos fructus facit.

18 Non poteſt arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere.

19 * Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. * Sup.3. b. 10.

20 Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos.

21 * Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorum. * Inf.25. a. 11. Luc.6. g. 46.

22 Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & * in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? * Act 19. c. 13. D

23 Et tunc confitebor illis: Quia nunquam novi vos: * diſcedite à me qui operamini iniquitatem.

24 * Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, & facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti, qui ædificavit domum ſuam ſupra petram, * Pſa.6. b. 9. Inf. 25. d. 4. Luc. 13. f. 27.

25 Et deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat ſuper petram. * Luc.6. g. 48.

26 Et omnis, qui audit verba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificavit domum ſuam ſuper arenam: Rom. 2. c. 13. Jac. 1. d. 22.

27 Et deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.

28 Et factum eſt: cùm conſummaſſet Jeſus verba hæc, admirabantur turbæ ſuper doctrina ejus.

29 * Erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ eorum, & Phariſæi. * Marc. 1 c.22. Luc. 4. c. 32.

Caput VIII.

Curatum leproſum Jeſus mittit ad ſacerdotes: ſanat puerum Centurionis, cujus fidem commendat; item ſocrum Petri febricitantem, aliòſque plurimos malè habentes, verbo ſpiritus ejicit, Scribam ſequi volentem rejicit, alium verò patre inſepulto mox ſequi jubet: navicula fluctibus periclitante excitatus a diſcipulis mare ſedat: duos quoque dæmoniacos apud Geraſenos liberat, dæmonibus in porcos ingredi permittens; quo viſo Geraſeni precantur ut à ſuis finibus diſcedat.

1 CUm autem deſcendiſſet de monte, ſequutæ ſunt eum turbæ multæ: A

2 * Et ecce leproſus veniens, adorabat eum, dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare. * Mar.1. d. 40. Luc. 5. c. 12.

3 Et extendens Jeſus manum, tetigit eum, dicens. Volo. Mundare. Et confeſtim mundata eſt lepra ejus.

4 Et ait illi Jeſus: Vide nemini dixeris: ſed vade, * oſtende te ſacerdoti, & offer munus, quod præcepit Moyſes, in teſtimonium illis. * Lev. 14.1.2.

S 2 5 *Cùm

Digitized by Google

Luc.7. a. 1. 5 * Cùm autem introiſſet Capharnaum, acceſ-
ſit ad eum Centurio, rogans eum,
6 Et dicens: Domine, puer meus jacet in do-
mo paralyticus, & malè torquetur.
7 Et ait illi Jeſus: Ego veniam, & curabo eum.
Luc.7. a. 6. 8 Et reſpondens Centurio, ait: * Domine non
ſum dignus ut intres ſub tectum meum: ſed tan-
tùm dic verbo, & ſanabitur puer meus.
9 Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſti-
tutus, habens ſub me milites, & dico huic: Vade,
& vadit; & alij, Veni, & venit; & ſervo meo, Fac
hoc, & facit.
B 10 Audiens autem Jeſus miratus eſt, & ſequen-
tibus ſe dixit: Amen dico vobis, non inveni tan-
tam fidem in Iſraël.
Malac. 1. c. 11. 11 Dico autem vobis, quòd multi * ab Oriente,
& Occidente venient, & recumbent cum Abra-
ham, & Iſaac, & Jacob in regno cælorum:
12 Filij autem regni ejicientur in tenebras ex-
teriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.
13 Et dixit Jeſus Centurioni: Vade, & ſicut
credidiſti fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.
14 Et cùm veniſſet Jeſus in domum Petri, vidit
ſocrum ejus jacentem, & febricitantem:
15 Et tetigit manum ejus, & dimiſit eam febris,
& ſurrexit, & miniſtrabat eis.
Mar.1. c. 32. 16 * Veſpere autem facto, obtulerunt ei multos
dæmonia habentes: & ejiciebat ſpiritus verbo: &
omnes malè habentes curavit:
Iſa.53. b. 4. 1. Pet.2. d. 24. 17 Ut adimpleretur quod dictum eſt per * Iſaiam
prophetam, dicentem: Ipſe infirmitates noſtras
accepit: & ægrotationes noſtras portavit.
C 18 Videns autem Jeſus turbas multas circum ſe,
juſſit ire trans fretum.
19 Et accedens unus Scriba, ait illi: Magiſter,
ſequar te, quocumque ieris.
Luc.9. g. 58. 20 Et dicit ei Jeſus: * Vulpes foveas habent,
& volucres cæli nidos: filius autem hominis non
habet ubi caput reclinet.
21 Alius autem de diſcipulis ejus ait illi: Domi-
ne, permitte me primùm ire, & ſepelire patrem
meum.
22 Jeſus autem ait illi: Sequere me, & dimitte
mortuos ſepelire mortuos ſuos.
Mar.4. d. 36. Luc.8. c. 22. 23 * Et aſcendente eo in naviculam, ſecuti
ſunt eum diſcipuli ejus:
24 Et ecce motus magnus factus eſt in mari,
ita ut navicula operiretur fluctibus, ipſe verò dor-
miebat.
25 Et acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus, & ſuſ-
citaverunt eum dicentes: Domine, ſalva nos,
perimus.
26 Et dicit eis Jeſus: Quid timidi eſtis modicæ
fidei? Tunc ſurgens, imperavit ventis & mari,
& facta eſt tranquillitas magna.
27 Porrò homines mirati ſunt, dicentes: qualis
eſt hic, quia venti & mare obediunt ei?
D 28 * Et cùm veniſſet trans fretum in regionem
Mar.5. a. 1. Luc. 8. d. 26. Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes dæ-
monia, de monumentis exeuntes, ſævi nimis, ita
ut nemo poſſet tranſire per viam illam.
29 Et ecce clamaverunt, dicentes: Quid nobis,
& tibi, Jeſu fili Dei? Veniſti huc ante tempus
torquere nos?
30 * Erat autem non longè ab illis grex mul- *Mar.5. a. 11.*
torum porcorum paſcens.
31 Dæmones autem rogabant eum, dicentes: *Luc.8. e. 32.*
Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum.
32 Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in
porcos, & ecce impetu abiit totus grex per præ-
ceps in mare: & mortui ſunt in aquis.
33 Paſtores autem fugerunt: & venientes in ci-
vitatem, nuntiaverunt omnia, & de eis, qui dæmo-
nia habuerant.
34 Et ecce tota civitas exijt obviàm Jeſu: & * *Mar.5. b. 17. Luc.8. e. 37.*
viſo eo rogabant, ut tranſiret à finibus eorum.

CAPUT IX.

Paralyticum curat, Scribis murmurantibus quòd dixiſſet remiſſa illi peccata: vocat Matthæum publicanum, & reſpondet Phariſæis murmurantibus quòd cum publicanis ederet, quódque ipſius diſcipuli non jejunarent: mulierem à ſanguinis profluvio liberat: filiam principis mortuam ſuſcitat: viſu duobus cæcis reſtituto, dæmoniacum mutum ſanat: & ubique prædicans omnes ſanat infirmitates, dicens multam eſſe meſſem, paucos verò operarios.

1 ET aſcendens in naviculam, transfretavit, & A
venit in civitatem ſuam.
2 * Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem *Mar.2. a. 3.*
in lecto. Et videns Jeſus fidem illorum, dixit pa- *Luc. 5. d. 18.*
ralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata
tua.
3 Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra ſe:
Hic blaſphemat.
4 Et cùm vidiſſet Jeſus cogitationes eorum, di-
xit: Ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris?
5 Quid eſt facilius, dicere: Dimittuntur tibi
peccata tua; an dicere: Surge, & ambula?
6 Ut autem ſciatis, quia filius hominis habet
poteſtatem in terra dimittendi peccata, tunc ait
paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in
domum tuam.
7 Et ſurrexit, & abiit in domum ſuam.
8 Videntes autem turbæ timuerunt, & glori-
ficaverunt Deum, qui dedit poteſtatem talem ho-
minibus.
9 * Et, cùm tranſiret inde Jeſus, vidit homi- B
nem ſedentem in telonio, Matthæum nomine. *Mar.2. b. 14.*
Et ait illi: Sequere me. Et ſurgens, ſecutus eſt eum. *Luc.5. e. 27.*
10 Et factum eſt diſcumbente eo in domo, ecce
multi publicani & peccatores venientes, diſcum-
bebant cum Jeſu, & diſcipulis ejus.
11 Et videntes Phariſæi, dicebant diſcipulis ejus:
Quare cum publicanis & peccatoribus manducat
Magiſter veſter?
12 At Jeſus audiens, ait: Non eſt opus valen-
tibus medicus, ſed malè habentibus.
13 Euntes autem diſcite quid eſt: * Miſericor- *Oſe.6. c. 6. Inf.12. a. 7.*
diam volo, & non ſacrificium. Non enim veni
vocare juſtos, * ſed peccatores.
14 Tunc acceſſerunt ad eum diſcipuli Joannis, *1.Tim. 1. e. 15.*
dicentes: * Quare nos, & Phariſæi, jejunamus *Mar. 2. c. 18.*
frequenter: diſcipuli autem tui non jejunant? *Luc. 5. f. 33.*
15 Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt filij ſponſi
lugere quamdiu cum illis eſt ſponſus? Venient
autem dies cùm auferetur ab eis ſponſus: & tunc
jejunabunt.
16 Nemo autem immittit commiſſuram panni
rudis in veſtimentum vetus: tollit enim plenitu-
dinem ejus à veſtimento, & pejor ſciſſura fit.
17 Neque

Digitized by Google

C 17 Neque mittunt vinum novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres, & vinum effunditur, & utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt, & ambo conſervantur.

*Mar. 5.c.22. Luc. 8. f. 41.

18 * Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps unus acceſſit, & adorabat eum, dicens: Domine, filia mea modò defuncta eſt: ſed veni, impone manum tuam ſuper eam, & vivet.

19 Et ſurgẽs Jeſus, ſequebatur eũ, & diſcipuli ejus.

*Mar. 5.c.25. Luc. 8. f. 43.

20 * Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus.

21 Dicebat enim intra ſe: Si tetigero tantùm veſtimentum ejus, ſalva ero.

22 At Jeſus converſus, & videns eam, dixit: Confide filia, fides tua te ſalvam fecit. Et ſalva facta eſt mulier ex illa hora.

23 Et cùm veniſſet Jeſus in domum principis, & vidiſſet tibicines & turbam tumultuantem, dicebat:

24 Recedite: non eſt enim mortua puella, ſed dormit. Et deridebant eum.

25 Et cùm ejecta eſſet turba, intravit: & tenuit manum ejus. Et ſurrexit puella.

26 Et exiit fama hæc in univerſam terram illam.

27 Et tranſeunte inde Jeſu, ſecuti ſunt eum duo cæci, clamantes, & dicentes: Miſerere noſtri, fili David.

D 28 Cùm autem veniſſet domum, acceſſerunt ad eum cæci. Et dicit eis Jeſus: Creditis quia hoc poſſum facere vobis? Dicunt ei: Utique, Domine.

29 Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundùm fidem veſtram fiat vobis.

30 Et aperti ſunt oculi eorum: & comminatus eſt illis Jeſus, dicens: Videte ne quis ſciat.

31 Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa.

*Inf. 12. b. 22. Luc. 11. b. 14.

32 Egreſſis autem illis, * ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem.

33 Et ejecto dæmonio, locutus eſt mutus, & miratæ ſunt turbæ, dicentes: Nunquam apparuit ſic in Iſraël.

34 Phariſæi autem dicebant: In principe dæmoniorum ejicit dæmones.

*Mar. 6.a.6.

35 * Et circuibat Jeſus omnes civitates & caſtella, docens in ſynagogis eorum, & prædicans evangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.

36 Videns autem turbas, miſertus eſt eis: quia erant vexati, & jacentes ſicut oves non habentes paſtorem.

*Luc. 10.a.2.

37 Tunc dicit diſcipulis ſuis: * Meſſis quidem multa, operarij autem pauci.

38 Rogate ergo Dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.

CAPUT X.

Legatio ac inſtructio duodecim Apoſtolorum (quorum hic nomina recenſentur) ad evangelizandum Iudæis, & dæmoniacos infirmóſque curandos: qui adverſus mala hic imminentia præmonentur & roborantur: Chriſtus non venit ut mittat pacem, ſed gladium, ipſéque coram hominibus confitendus eſt, neque quidquam ejus amori præponendum: honorans autem alios propter Chriſtum, honorat Chriſtum, & ita mercedem recipiet.

A 1 ET convocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, ut ejicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.

Mar. 3. b. 13. Luc. 6.c.13. 9.a.1.

2 Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc. Primus, Simon, qui dicitur Petrus, & Andræas frater ejus.

3 Jacobus Zebedæi, & Joannes frater ejus, Philippus, & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus publicanus, Jacobus Alphæi, & Thaddæus,

4 Simon Chananæus, & Judas Iſcariotes, qui & tradidit eum.

5 Hos duodecim miſit Jeſus; præcipiens eis, dicens: in viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis:

6 Sed potiùs ite * ad oves, quæ perierunt domus Iſraël.

*Act. 13.g.46.

7 Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquavit regnum cælorum.

8 Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones ejicite, gratis accepiſtis, gratis date.

9 * Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris:

*Marc. 6.a.8. Luc. 9. a. 3. 10. a. 4.

10 Non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus enim eſt operarius cibo ſuo. B

11 In quamcumque autem civitatem aut caſtellum intraveritis, interrogate, quis in ea dignus ſit: & ibi manete donec exeatis.

12 Intrantes autem in domum, ſalutate eam, dicentes: Pax huic domui.

13 Et ſi quidem fuerit domus illa digna, veniet pax veſtra ſuper eam: ſi autem non fuerit digna, pax veſtra revertetur ad vos.

14 Et quicumque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros: exeuntes foras de domo vel civitate, excutite pulverem de pedibus veſtris.

15 Amen dico vobis: Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die judicij, quàm illi civitati.

16 * Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum. Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.

*Luc. 10.a.3.

17 * Cavete autem ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis, & in ſynagogis ſuis flagellabunt vos:

*Luc. 12.b.11. C

18 Et ad præſides & ad reges ducemini propter me, in teſtimonium illis, & gentibus.

19 * Cùm autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini.

20 Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.

21 Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & inſurgent filij in parentes, & morte eos afficient:

22 Et eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.

23 Cùm autem perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam. Amen dico vobis, non conſummabitis civitates Iſraël, donec veniat Filius hominis.

24 * Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, nec ſervus ſuper dominum ſuum.

*Luc. 6. f. 40.

Digitized by Google

Ioan. 13. 25 Sufficit diſcipulo,ut ſit ſicut magiſter ejus;&
b. 16.15. ſervo,ſicut dominus ejus. Si patrem familias Beel-
c.20. zebub vocaverunt:quanto magis domeſticos ejus?
*Marc. 26 Ne ergo timueritis eos.*Nihil enim eſt oper-
4.c.22. tum , quod non revelabitur ; & occultum, quod
Luc.8. b. non ſcietur.
17.12.
a.2. 27 Quod dico vobis in tenebris,dicite in lumi-
ne : & quod in aure auditis,prædicate ſuper tecta.
28 Et nolite timere eos , qui occidunt corpus,
animam autem non poſſunt occidere : ſed potiùs
timete eum, qui poteſt & animam & corpus per-
dere in gehennam.
* 1. Reg. 29 * Nonne duo paſſeres aſſe væneunt:& unus
c.11. ex illis non cadet ſuper terram ſine patre veſtro?
Act.27. 30 Veſtri autem capilli capitis omnes nume-
f 15. rati ſunt.
31 Nolite ergo timere : multis paſſeribus me-
liores eſtis vos.
*Mar.8. 32 * Omnis ergo qui confitebitur me coram
d.32. hominibus , confitebor & ego eum coram Patre
Luc.9. meo , qui in cælis eſt :
c.26.12.
b.8. 33 Qui autem negaverit me coram homini-
2.Tim.2. bus , negabo & ego eum coram Patre meo, qui in
b.12. cælis eſt.
D 34* Nolite arbitrari quia pacem venerim mitte-
re in terram : non veni pacem mittere, ſed gla-
dium.
*Luc.12. 35 Veni enim ſeparare hominem adverſus pa-
g.51. trem ſuum , & filiam adverſus matrem ſuam , &
nurum adverſus ſocrum ſuam.
*Mich. 36 * Et inimici hominis, domeſtici ejus.
7.b.6.
*Luc.14. 37 * Qui amat patrem aut matrem plus quàm
f.26. me, non eſt me dignus : & qui amat filium aut fi-
liam ſuper me, non eſt me dignus.
*Inf. 16. 38 * Et qui non accipit crucem ſuam,& ſequi-
d.24. tur me, non eſt me dignus.
Mar.8.
d.34. 39 Qui invenit animam ſuam , perdet illam :
Luc.14. & qui * perdiderit animam ſuam propter me , in-
f.27. veniet eam.
*Luc. 9.
c.24.17. 40 * Qui recipit vos , me recipit : & qui me re-
g 11. cipit, recipit eum , qui me miſit.
Ioan. 12.
f.25. 41 Qui recipit prophetam in nomine prophe-
*Luc.10. tæ , mercedem prophetæ accipiet : & qui recipit
c.16. juſtum in nomine juſti , mercedem juſti accipiet.
Ioan. 11.
e 20. 42 * Et quicumque potum dederit uni ex mi-
* Mar.9. nimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomi-
f.40. ne diſcipuli : amen dico vobis, non perdet merce-
dem ſuam.

CAPUT XI.

*Ioannes de carcere nuntios mittit ad Ieſum:quibus poſt Chri-
ſti reſponſum abeuntibus , ipſe coram turbis laudat Ioannem ;
Iudæos verò pueris in foro invicem acclamantibus aſſimilat , ex-
probrans civitatibus obſtinatis in quibus plurimas fecerat virtu-
tes : confeſſio Ieſu ad Patrem : oneratos ad ſe vocat Chriſtus, di-
cens jugum ſuum eſſe ſuave.*

A 1 ET factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus,præ-
cipiens duodecim diſcipulis ſuis,tranſiit in-
de ut doceret & prædicaret in civitatibus eorum.
*Luc.7. 2 * Joannes autem cùm audiſſet in vinculis ope-
c.18. ra Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis,
3 Ait illi : Tu es, qui venturus es , an alium ex-
pectamus ?
4 Et reſpondens Jeſus ait illis : Euntes renun-
tiate Joanni quæ audiſtis & vidiſtis.
*Iſa. 35. 5 * Cæci vident,claudi ambulant, leproſi mun-
b.5.
dantur , ſurdi audiunt , mortui reſurgunt , * pau- *Iſa. 61.
peres evangelizantur : a.1.
6 Et beatus eſt , qui non fuerit ſcandalizatus
in me.
7 * Illis autem abeuntibus , cœpit Jeſus dicere *Luc.7.
ad turbas de Joanne : Quid exiſtis in deſertum vi- d.24.
dere ? arundinem vento agitatam.
8 Sed quid exiſtis videre ? hominem mollibus
veſtitum ? Ecce qui mollibus veſtiuntur , in do-
mibus regum ſunt.
9 Sed quid exiſtis videre ? prophetam ? Etiam B
dico vobis , & plus quàm prophetam.
10 Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt.* Ecce *Mal. 3.
ego mitto angelum meum ante faciem tuam , qui a.1.
præparabit viam tuam ante te. Mar.1.
a.2.
11 Amen dico vobis , non ſurrexit inter natos Luc.7.
mulierum major Joanne Baptiſta : qui autem mi- d.27.
nor eſt in regno cælorum , major eſt illo.
12 A diebus autem Joannis Baptiſtæ uſque
nunc , regnum cælorum vim patitur , & violenti
rapiunt illud.
13 Omnes enim prophetæ & lex , uſque ad
Joannem , prophetaverunt :
14 Et ſi vultis recipere,*ipſe eſt Elias, qui ven- *Mal. 4.
turus eſt. b.5.
15 Qui habet aures audiendi, audiat.
16 Cui autem ſimilem æſtimabo generationem C
iſtam ? Similis eſt pueris ſedentibus in foro , qui
clamantes coæqualibus
17 Dicunt : Cecinimus vobis , & non ſaltaſtis:
lamentavimus , & non planxiſtis.
18 Venit enim Joannes neque manducans ne-
que bibens , & dicunt : Dæmonium habet.
19 Venit filius hominis manducans & bibens,
& dicunt:Ecce homo vorax,& potator vini,publi-
canorum & peccatorum amicus. Et juſtificata eſt
ſapientia à filiis ſuis.
20 Tunc cœpit exprobrare civitatibus in qui-
bus factæ ſunt plurimæ virtutes ejus , quia non
egiſſent pœnitentiam.
21 * Væ tibi Corozain,væ tibi Bethſaida : quia, *Luc.
ſi in Tyro & Sidone factæ eſſent virtutes,quæ fa- 10.c.13.
ctæ ſunt in vobis , olim in cilicio & cinere pœni-
tentiam egiſſent.
22 Verumtamen dico vobis : Tyro & Sidoni
remiſſius erit in die judicij, quàm vobis.
23 Et tu Capharnaum , numquid uſque in cæ- D
lum exaltaberis ? uſque in infernum deſcendes.
quia , ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes , quæ
factæ ſunt in te , fortè manſiſſent uſque in hanc
diem.
24 Verumtamen dico vobis , quia terræ Sodo-
morum remiſſius erit in die judicij, quàm tibi.
25 In illo tempore reſpondens Jeſus dixit:Con-
fiteor tibi , Pater , Domine cæli & terræ , quia
abſcondiſti hæc à ſapientibus , & prudentibus, &
revelaſti ea parvulis.
26 Ita pater : quoniam ſic fuit placitum ante te.
27 Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. * Et *Ioan.6.
nemo novit filium,niſi Pater : neque Patrem quis e.46.7.
novit,niſi Filius , & cui voluerit Filius revelare. d.28.8.
b.19.10.
28 Venite ad me omnes , qui laboratis , & one- c.15.
rati eſtis, & ego reficiam vos.
29 Tollite jugum meum ſuper vos , & diſcite à
me,

*Ier.6. d.16. me, quia mitis ſum, & humilis corde: & * invenietis requiem animabus veſtris.

*1.Ioan. 5.a.3. 30 * Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.

Caput XII.

Diſcipulos ſpicas ſabbato vellentes excuſat, manum quoque aridam ſabbato curat: Phariſæorum machinationi tacitus cedens, varióſque à ſe curatos ſilere præcipiens, implet Iſaiæ vaticinium: dæmoniaco cæco & muto curato, Phariſæos ipſum in Beelzebub ejicere dæmonia Blaſphemantes convincit falſum dicere; dicens blaſphemiam in Spiritum ſanctum irremiſſibilem, & de omni verbo otioſo reddendam rationem: Scribis autem & Phariſæis ſignum petentibus, dandum dicit Ionæ ſignum: & quæ ſint mater & fratres ipſius.

A 1 IN illo tempore abiit Jeſus per ſata ſabbato: diſcipuli autem ejus eſurientes cœperunt vellere ſpicas, & manducare.

Mar.2. d.23. Luc.6. a.1. 2 Phariſæi autem videntes, dixerunt ei: Ecce diſcipuli tui faciunt quod non licet facere ſabbatis.

*1.Reg. 21.b.6. 3 At ille dixit eis: Non legiſtis * quid fecerit David, quando eſuriit, & qui cum eo erant:

4 Quomodo intravit in domum Dei, & panes propoſitionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo erant, * niſi ſolis ſacerdotibus? *Lev. 24.b.9.

*Nu.28. b.9. 5 Aut non legiſtis in lege, *quia ſabbatis ſacerdotes in templo ſabbatum violant, & ſine crimine ſunt?

6 Dico autem vobis, quia templo major eſt hic.

*1.Reg. 15.c.22. Eccle.4. d.17. Oſee 6. c.6. Sup.9. b.13. 7 Si autem ſciretis, quid eſt: * Miſericordiam volo, & non ſacrificium: numquam condemnaſſetis innocentes.

8 Dominus enim eſt filius hominis etiam ſabbati.

9 Et cùm inde tranſiſſet, venit in ſynagogam eorum.

*Mar.3. a.1. Luc.6. a.6. 10 * Et ecce homo manum habens aridam, & interrogabant eum, dicentes: Si licet ſabbatis curare? ut accuſarent eum.

*Deut. 22.a.4. 11 Ipſe autem dixit illis: * Quis erit ex vobis homo, qui habeat ovem unam, & ſi ceciderit hæc ſabbatis in foveam, nónne tenebit & levabit eam?

12 Quantò magis melior eſt homo ove? Itaque licet ſabbatis benefacere.

13 Tunc ait homini: Extende manum tuam. Et extendit, & reſtituta eſt ſanitati ſicut altera.

B 14 Exeuntes autem Phariſæi, conſilium faciebant adverſus eum, quomodo perderent eum.

15 Jeſus autem ſciens receſſit inde: & ſecuti ſunt eum multi, & curavit eos omnes:

16 Et præcepit eis ne manifeſtũ eum facerent.

17 Ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam, dicentem:

*Iſai. 42.a.1. 18 * Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo benè complacuit animæ meæ. Ponam ſpiritum meum ſuper eum, & judicium gentibus nuntiabit.

19 Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem ejus:

20 Arundinem quaſſatam non confringet, & linum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad victoriam judicium:

21 Et in nomine ejus Gentes ſperabunt.

22 Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens, cæcus, & mutus, & curavit eum ita ut loqueretur, & videret.

23 Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant: Numquid hic eſt filius David?

24 * Phariſæi autem audientes, dixerunt: Hic non ejicit dæmones niſi in Beelzebub principe dæmoniorum. *Sup.9. d.34. Mar.3. c.22. Luc.11. b.15.

25 Jeſus autem ſciens cogitationes eorum, dixit eis: * Omne regnum diviſum contra ſe, deſolabitur: & omnis civitas, vel domus diviſa contra ſe, non ſtabit. *Luc.11. b.17.

26 Et ſi ſatanas ſatanam ejicit, adverſus ſe diviſus eſt: Quomodo ergo ſtabit regnum ejus?

27 Et ſi ego in Beelzebub ejicio dæmones, filij veſtri in quo ejiciunt? Ideò ipſi judices veſtri erunt.

28 Si autem ego in ſpiritu Dei ejicio dæmones, igitur pervenit in vos regnum Dei.

29 Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis, & vaſa ejus diripere, niſi priùs alligaverit fortem? & tunc domum illius diripiet.

30 Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non congregat mecum, ſpargit. C

31 * Ideò dico vobis: Omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus, ſpiritus autem blaſphemia non remittetur. *Mar.3. d.28.29. Luc.12. b.10.

32 Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro.

33 Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum: aut facite arborem malam, & fructum ejus malum: ſiquidem ex fructu arbor agnoſcitur.

34 Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, cùm ſitis mali? *ex abundantia enim cordis os loquitur. *Luc.6. g.45.

35 Bonus homo de bono theſauro profert bona: & malus homo de malo theſauro profert mala.

36 Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicij.

37 Ex verbis enim tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.

38 Tunc reſponderunt ei quidam de Scribis & Phariſæis, dicentes: Magiſter, volumus à te ſignum videre.

39 Qui reſpondens ait illis: * Generatio mala & adultera ſignum quærit: & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum * Jonæ Prophetæ. *Inf.16. a.4 Luc.11. d.29. 1.Cor.1. c.22.

40 Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus: ſic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus. *Ion.2. a.1.

41 * Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Et ecce plus quàm Jonas hic. D *Ion.3. b.5.

42 Regina auſtri ſurget in judicio cum generatione iſta, & condemnabit eam: * quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, & ecce plus quàm Salomon hic. *3.Reg. 10.a.1. 2.Par.9. a.1.

43 * Cùm autem immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non invenit. *Luc.11. c.24.

44 Tunc dicit: Revertar in domum meam,

Digitized by Google

unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem,
ſcopis mundatam, & ornatam.
45 Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus
*2.Pet. 2.d.20. ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi: *&
fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus. Sic
erit & generationi huic peſſimæ.
*Mar. 3. d.31. Luc.8. c.19. 46 * Adhuc eo loquente ad turbas, ecce ma-
ter ejus & fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei.
47 Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, &
fratres tui foris ſtant quærentes te.
48 At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait: Quæ
eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?
49 Et extendens manum in diſcipulos ſuos, di-
xit: Ecce mater mea, & fratres mei.
50 Quicumque enim fecerit voluntatem Pa-
tris mei, qui in cælis eſt; ipſe meus frater, & ſo-
ror, & mater eſt.

Caput XIII.

Sedens in navicula proponit turbis parabolas ſeminantis ac zizaniorum, quas etiam diſcipulis interpretatur: item parabolas de grano ſinapis, de fermento in farina occultato, de theſauro & margarita inventis; de reti in mare miſſo, quam parabolam etiam declarat: docens in patria, ait prophetam non eſſe ſine honore niſi in propria patria.

A 1 IN illo die exiens Jeſus de domo, ſedebat ſecus
mare.
*Mar.4. a.1. Luc.8. a.4. 2 * Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ,
ita ut in naviculam aſcendens ſederet, & omnis
turba ſtabat in littore:
3 Et locutus eſt eis multa in parabolis, dicens:
Ecce exiit qui ſeminat ſeminare.
4 Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſecus
viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt ea.
5 Alia autem ceciderunt in petroſa, ubi non
habebant terram multam: & continuò exorta
ſunt, quia non habebant altitudinem terræ.
6 Sole autem orto æſtuaverunt: & quia non
habebant radicem, aruerunt.
7 Alia autem ceciderunt in ſpinas: & creverunt
ſpinæ, & ſuffocaverunt ea.
8 Alia autem ceciderunt in terram bonam: &
dabant fructum, aliud centeſimum, aliud ſexage-
ſimum, aliud trigeſimum.
9 Qui habet aures audiendi audiat.
10 Et accedentes diſcipuli dixerunt ei: Qua-
re in parabolis loqueris eis?
B 11 Qui reſpondens, ait illis: Quia vobis datum
eſt noſſe myſteria regni cælorum: illis autem non
eſt datum.
*Inf.25. c.29. 12 *Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui
autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.
13 Ideò in parabolis loquor eis: quia videntes
non vident, & audientes non audiunt, neque in-
telligunt.
14 Et adimpletur in eis prophetia Iſaiæ dicen-
*Iſai.6. c.9. Mar.4. b.12. Luc.8. b.10. Joan 12. f.40. Act.28. f.26. Rom.11. b.8. tis: * Auditu audietis, & non intelligetis: & vi-
dentes videbitis, & non videbitis.
15 Incraſſatum eſt enim cor populi hujus, &
auribus graviter audierunt, & oculos ſuos clauſe-
runt: nequando videant oculis, & auribus au-
diant, & corde intelligant, & convertantur, &
ſanem eos.
16 Veſtri autem beati oculi quia vident, & au-
res veſtræ quia audiunt.

17 * Amen quippe dico vobis, quia multi C
prophetæ & juſti cupierunt videre quæ videtis, *Luc.10. e.24.
& non viderunt; & audire quæ auditis, & non
audierunt.
18 Vos ergo audite parabolam ſeminantis.
19 Omnis qui audit verbum regni, & non in-
telligit, venit malus, & rapit quod ſeminatum eſt
in corde ejus: hic eſt qui ſecus viam ſeminatus eſt.
20 Qui autem ſuper petroſa ſeminatus eſt, hic
eſt, qui verbum audit, & continuò cum gaudio
accipit illud:
21 Non habet autem in ſe radicem, ſed eſt
temporalis. facta autem tribulatione & perſecutio-
ne propter verbum, continuò ſcandalizatur.
22 Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis, hic eſt,
qui verbum audit, & ſolicitudo ſæculi iſtius, &
fallacia divitiarum, ſuffocat verbum, & ſine fructu
efficitur.
23 Qui verò in terram bonam ſeminatus eſt,
hic eſt, qui audit verbum, & intelligit, & fructum
affert, & facit aliud quidem centeſimum, aliud
autem ſexageſimum, aliud verò trigeſimum.
24 * Aliam parabolam propoſuit illis, dicens: *Mar.4. e.26.
Simile factum eſt regnum cælorum homini, qui
ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo.
25 Cùm autem dormirent homines, venit ini-
micus ejus, & ſuperſeminavit zizania in medio
tritici, & abiit.
26 Cùm autem creviſſet herba, & fructum fe- D
ciſſet, tunc apparuerunt & zizania.
27 Accedentes autem ſervi patrisfamilias, di-
xerunt ei: Domine, nónne bonum ſemen ſemi-
naſti in agro tuo? Unde ergo habet zizania:
28 Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Servi
autem dixerunt ei, Vis, imus, & colligimus ea?
29 Et ait: Non: ne fortè colligentes zizania,
eradicetis ſimul cum eis & triticum.
30 Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem,
& in tempore meſſis dicam meſſoribus: Colligite
primùm zizania, & alligate ea in faſciculos ad
comburendum, triticum autem congregate in
horreum meum.
31 * Aliam parabolam propoſuit eis dicens: *Mar.4. d.31.
Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis, quod Luc.13.
accipiens homo ſeminavit in agro ſuo. d.19.
32 Quod minimum quidem eſt omnibus ſe- E
minibus: cùm autem creverit, majus eſt omnibus
oleribus, & fit arbor, ita ut volucres cæli veniant,
& habitent in ramis ejus.
33 Aliam parabolam locutus eſt eis. * Simile *Luc.13.
eſt regnum cælorum fermento, quod acceptum d.21.
mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fer-
mentatum eſt totum.
34 Hæc omnia locutus eſt Jeſus in parabolis ad
turbas: & ſine parabolis non loquebatur eis:
35 Ut impleretur quod dictum erat per Pro-
phetam dicentem: * Aperiam in parabolis os *Pſ.77.
meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi. a.2.
36 * Tunc, dimiſſis turbis, venit in domum: & *Mar.4. d.34.
acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus, dicentes: Ediſ-
ſere nobis parabolam zizaniorum agri.
37 Qui reſpondens ait illis: Qui ſeminat bo-
num ſemen, eſt Filius hominis.
38 Ager autem, eſt mundus. Bonum verò
ſemen,

Digitized by Google

ſemen, hi ſunt filij regni. Zizania autem, filij ſunt
nequam.
39 Inimicus autem, qui ſeminavit ea, eſt dia-
* Apoc. 14.c.15. bolus. * Meſſis verò, conſummatio ſæculi eſt.
Meſſores autem, angeli ſunt.
40 Sicut ergo colliguntur zizania, & igni com-
buruntur: ſic erit in conſummatione ſæculi.
F 41 Mittet filius hominis angelos ſuos, & colli-
gent de regno ejus omnia ſcandala, & eos qui fa-
ciunt iniquitatem.
42 Et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit
fletus, & ſtridor dentium.
*Sap.3.a.7. 43 * Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol in regno Pa-
Dan.12.a.3. tris eorum: Qui habet aures audiendi, audiat.
44 Simile eſt regnum cælorum theſauro abſ-
condito in agro: quem qui invênit homo, abſcon-
dit, & præ gaudio illius vadit, & vendit univerſa
quæ habet, & emit agrum illum.
45 Iterùm ſimile eſt regnum cælorum homini
negotiatori, quærenti bonas margaritas.
46 Inventa autem una pretioſa margarita, abiit,
& vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.
47 Iterùm ſimile eſt regnum cælorum ſagenæ
miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium con-
greganti.
48 Quam, cùm impleta eſſet, educentes, & ſe-
cus littus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa, ma-
los autem foras miſerunt.
49 Sic erit in conſummatione ſæculi: exibunt
angeli, & ſeparabunt malos de medio juſtorum,
50 Et mittent eos in caminum ignis: ibi erit
fletus, & ſtridor dentium.
G 51 Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam.
52 Ait illis: Ideò omnis ſcriba doctus in regno
cælorum, ſimilis eſt homini patrifamilias, qui pro-
fert de theſauro ſuo nova & vetera.
53 Et factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus pa-
rabolas iſtas, tranſiit inde.
*Mar.6.a.1. 54 Et * veniens in patriam ſuam, docebat eos
Luc.4.c.16. in ſynagogis eorum, ita ut mirarentur, & dicerent:
*Ioan.6.e.42. Unde huic ſapientia hæc, & virtutes?
55 * Nónne hic eſt fabri filius? Nónne mater
ejus dicitur Maria; & fratres ejus Jacobus, & Jo-
ſeph, & Simon, & Judas?
56 Et ſorores ejus, nónne omnes apud nos
ſunt? Unde ergo huic omnia iſta?
57 Et ſcandalizabantur in eo. Jeſus autem dixit
eis: Non eſt propheta ſine honore, niſi in patria
ſua, & in domo ſua.
58 Et non fecit ibi virtutes multas, propter
incredulitatem illorum.

CAPUT XIV.

Caput Ioannis datur puellæ ſaltatrici: Ieſus quinque virorum millia in deſerto quinque panibus & duobus piſcibus ſatiat, ſublatis duodecim reliquiarum cophinis: & ſuper mare ambulans diſcipulos tempeſtate agitatos confortat, Petrúmque à ſubmerſione liberat: in terra Geneſar varij curantur languores tactu veſtimenti ipſius.

A 1 IN illo tempore audivit Herodes tetrarcha fa-
Mar.6.b.14. Luc.9.a.7. mam Jeſu:
2 Et ait pueris ſuis: Hic eſt Joannes Baptiſta:
ipſe ſurrexit à mortuis, & ideò virtutes operan-
tur in eo.
*Mar.6.e.17. 3 * Herodes enim tenuit Joannem, & alligavit
eum: & poſuit in carcerem propter Herodiadem Luc.3.d.19.
uxorem fratris ſui.
4 Dicebat enim illi Joannes: Non licet tibi ha-
bere eam.
5 Et volens illum occidere, timuit populum:
*quia ſicut prophetam eum habebant. *Inf.21.e.26.
6 Die autem natalis Herodis ſaltavit filia He-
rodiadis in medio, & placuit Herodi.
7 Unde cum juramento pollicitus eſt ei dare
quodcumque poſtulaſſet ab eo.
8 At illa præmonita à matre ſua, Da mihi, in-
quit, hîc in diſco caput Joannis Baptiſtæ.
9 Et contriſtatus eſt rex: propter juramentum
autem, & eos qui pariter recumbebant, juſſit dari.
10 Miſítque & decollavit Joannem in carcere,
11 Et allatum eſt caput ejus in diſco, & datum
eſt puellæ, & attulit matri ſuæ.
12 Et accedentes diſcipuli ejus, tulerunt cor- B
pus ejus, & ſepelierunt illud: & venientes nun-
tiaverunt Jeſu.
13 * Quod cùm audiſſet Jeſus, ſeceſſit inde in *Mar.6.d.31.
navicula, in locum deſertum ſeorſum: & cùm au-
diſſent turbæ, ſecutæ ſunt eum pedeſtres de ci- Luc.9.a.10.
vitatibus. Ioan.6.a.3.
14 Et exiens vidit turbam multam, & miſertus
eſt eis, & curavit languidos eorum.
15 Veſpere autem facto, acceſſerunt ad eum
diſcipuli ejus, dicentes: Deſertus eſt locus, & ho-
ra jam præteriit: dimitte turbas, ut euntes in ca-
ſtella, emant ſibi eſcas.
16 Jeſus autem dixit eis: Non habent neceſſe
ire: date illis vos manducare.
17 Reſponderunt ei: * Non habemus hîc niſi *Ioan.6.a.9.
quinque panes, & duos piſces.
18 Qui ait eis: Afferte mihi illos huc.
19 Et cùm juſſiſſet turbam diſcumbere ſuper
fœnum, acceptis quinque panibus, & duobus piſ-
cibus, aſpiciens in cælum benedixit, & fregit, &
dedit diſcipulis panes, diſcipuli autem turbis.
20 Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt. C
Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos frag-
mentorum plenos.
21 Manducantium autem fuit numerus, quin-
que millia virorum, exceptis mulieribus, & par-
vulis.
22 *Et ſtatim compulit Jeſus diſcipulos aſcen- *Mar.6.f.45.
dere in naviculam, & præcedere eum trans fre-
tum, donec dimitteret turbas.
23 Et dimiſſa turba, * aſcendit in montem ſolus *Ioan.6.b.15.
orare. Veſpere autem facto ſolus erat ibi.
24 Navicula autem in medio mari jactabatur
fluctibus: erat enim contrarius ventus.
25 Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos
ambulans ſuper mare.
26 Et videntes eum ſuper mare ambulantem,
turbati ſunt, dicentes: Quia phantaſma eſt. Et præ
timore clamaverunt.
27 Statímque Jeſus locutus eſt eis, dicens: Ha-
bete fiduciam: ego ſum, nolite timere.
28 Reſpondens autem Petrus dixit: Domine, ſi D
tu es, jube me ad te venire ſuper aquas.
29 At ipſe ait: Veni. Et deſcendens Petrus de
navicula, ambulabat ſuper aquam ut veniret ad
Jeſum.

30 Videns

Digitized by Google

30 Videns verò ventum validum, timuit: &
cum cœpiſſet mergi, clamavit dicens: Domine,
ſalvum me fac.
31 Et continuò Jeſus extendens manum, ap-
prehendit eum: & ait illi: Modicæ fidei, quare
dubitaſti?
32 Et cùm aſcendiſſent in naviculam, ceſſavit
ventus.
33 Qui autem in navicula erant, venerunt, &
adoraverunt eum, dicentes: Verè Filius Dei es.
*Mar.6. 34 * Et cùm transfretaſſent, venerunt in terram
g.51. Geneſar.
35 Et cùm cognoviſſent eum viri loci illius, mi-
ſerunt in univerſam regionem illam, & obtule-
runt ei omnes malè habentes.
36 Et rogabant eum ut vel fimbriam veſtimen-
ti ejus tangerent. Et quicumque tetigerunt, ſalvi
facti ſunt.

Caput XV.

Phariſæorum de lavandis manibus aliiſque rebus traditiones, quas Dei mandatis præponebant: & quæ ſint coinquinantia hominem: mulier Chananæa perſeveranti fide ac ſupplicatione impetrat filiæ curationem: Ieſus curatis juxta mare Galilææ variis languoribus, quattuor virorum millia ſeptem panibus pauciſque piſciculis ſatiat, ſublatis ſeptem ſportarum reliquiis.

A 1 Tunc acceſſerunt ad eum Jeroſolymis Scri-
Mar.7. a.2. bæ, & Phariſæi, dicentes:
*Mar.7. a.5. 2 * Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur tradi-
tionem ſeniorum? non enim lavant manus ſuas
cùm panem manducant.
3 Ipſe autem reſpondens ait illis: Quare & vos
tranſgredimini mandatum Dei propter traditio-
nem veſtram? Nam Deus dixit:
*Exod. 20. c.12. 4 * Honora patrem, & matrem; & : * Qui
Deut. 5.b.16. maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.
Epheſ.6. a.2. 5 Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri,
*Exod. 21.c.17. vel matri, Munus quodcumque eſt ex me, tibi
Lev.20. b.9. proderit:
Prov. 20.c.20. 6 Et non honorificabit patrem ſuum, aut ma-
trem ſuam: & irritum feciſtis mandatum Dei
propter traditionem veſtram:
7 Hypocritæ, benè prophetavit de vobis Iſaias,
dicens:
B 8 * Populus hic labiis me honorat, cor autem
*Iſai. 29.d.13. eorum longè eſt à me.
Mar.7. a.6. 9 Sine cauſa autem colunt me, docentes do-
ctrinas, & mandata hominum.
10 Et convocatis ad ſe turbis, dixit eis: Audi-
te, & intelligite.
11 Non quod intrat in os, coinquinat homi-
nem: ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat
hominem.
12 Tunc accedentes diſcipuli ejus, dixerunt ei:
Scis quia Phariſæi audito verbo hoc, ſcandalizati
ſunt?
*Ioan. 15.a.2. 13 At ille reſpondens ait: * Omnis plantatio,
quam non plantavit Pater meus cæleſtis, eradica-
bitur.
*Luc.6. f.39. 14 Sinite illos: * cæci ſunt, & duces cæcorum.
cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, ambo in
foveam cadunt.
*Mar. 7.c.17. 15 * Reſpondens autem Petrus dixit ei: Ediſ-
ſere nobis parabolam iſtam.
16 At ille dixit: Adhuc & vos ſine intellectu
eſtis?
17 Non intelligitis, quia omne quod in os in-
trat, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur?
18 Quæ autem procedunt de ore, de corde
exeunt, & ea coinquinant hominem:
19 De corde enim exeunt cogitationes malæ, C
homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa
teſtimonia, blaſphemiæ.
20 Hæc ſunt quæ coinquinant hominem. Non
lotis autem manibus manducare, non coinquinat
hominem.
21 * Et egreſſus inde Jeſus, ſeceſſit in partes *Mar.7. c.24.
Tyri & Sidonis.
22 Et ecce mulier Chananæa à finibus illis
egreſſa clamavit, dicens ei: Miſerere mei Domine
fili David: filia mea malè à dæmonio vexatur.
23 Qui non reſpondit ei verbum. Et acceden-
tes diſcipuli ejus rogabant eum, dicentes: Dimit-
te eam: quia clamat poſt nos.
24 Ipſe autem reſpondens ait: Non ſum miſ-
ſus niſi * ad oves, quæ perierunt domus Iſraël. *Sup.10. a.6.
25 At illa venit, & adoravit eum, dicens: Do- Ioan.10.
mine, adjuva me. a.3.
26 Qui reſpondens ait: Non eſt bonum ſume-
re panem filiorum, & mittere canibus.
27 At illa dixit: Etiam Domine: nam & catelli
edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum
ſuorum.
28 Tunc reſpondens Jeſus, ait illi: O mulier,
magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis. Et ſanata eſt
filia ejus ex illa hora.
29 Et cùm tranſiſſet inde Jeſus, venit ſecus Mare *Iſai.
Galilææ: & aſcendens in montem, ſedebat ibi. 35.b.5.
30 * Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, ha- D
bentes ſecum mutos, cæcos, claudos, debiles,
& alios multos: & projecerunt eos ad pedes ejus,
& curavit eos:
31 Ita ut turbæ mirarentur, videntes mutos lo-
quentes, claudos ambulantes, cæcos videntes: &
magnificabant Deum Iſraël.
32 * Jeſus autem, convocatis diſcipulis ſuis, di- *Mar.8.
xit: Miſereor turbæ, quia triduo jam perſeverant a.1.
mecum, & non habent quod manducent: & dimit-
tere eos jejunos nolo, ne deficiant in via.
33 Et dicunt ei diſcipuli: Unde ergo nobis in
deſerto panes tantos, ut ſaturemus turbam tantam?
34 Et ait illis Jeſus: Quot habetis panes? At
illi dixerunt: Septem, & paucos piſciculos.
35 Et præcepit turbæ, ut diſcumberent ſuper
terram.
36 Et accipiens ſeptem panes, & piſces, &
gratias agens, fregit, & dedit diſcipulis ſuis, & diſ-
cipuli dederunt populo.
37 Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt. Et
quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſeptem
ſportas plenas.
38 Erant autem qui manducaverunt, quattuor
millia hominum, extra parvulos & mulieres.
39 Et, dimiſſa turba, aſcendit in naviculam: &
venit in fines Magedan.

Caput

Digitized by Google

CAPUT XVI.

Ieſus ſigni petitione ipſum tentantes arguit, quòd ſigna temporum non dijudicarent: jubet diſcipulos cavere à fermento Phariſæorum ac Sadducæorum: ipſóſque interrogat quem ipſum eſſe dicant, & Petro poſt illius reſponſionem promittit claves regni cælorum: ſuam autem paſſionem prædicens, à Petro increpatur: propter quod ſatanam ipſum appellat, docens quemque propriam crucem tollere, & Deum unicuique juxta ſua opera redditurum.

A 1 ET acceſſerunt ad eum Phariſæi & Sadducæi
Mar.8. b.11. tentantes: & rogaverunt eum ut ſignum de
cælo oſtenderet eis.
*Luc.12. g.54. 2 At ille reſpondens, ait illis: * Facto veſpere
dicitis: Serenum erit, rubicundum eſt enim cælũ;
3 Et manè: Hodie tempeſtas, rutilat enim triſte cælum.
*Sup.12. e.39. 4 Faciem ergo cæli dijudicare noſtis: ſigna
autem temporum non poteſtis ſcire? * Generatio
mala & adultera ſignum quærit: & ſignum non
*Ionæ.2. a.1. dabitur ei, * niſi ſignum Jonæ Prophetæ. Et relictis illis, abiit.
5 Et cùm veniſſent diſcipuli ejus trans fretum,
obliti ſunt panes accipere.
*Mar.8. b.15. Luc.12. a.1. 6 Qui dixit illis: * Intuemini, & cavete à fermento Phariſæorum, & Sadducæorum.
7 At illi cogitabant intra ſe dicentes: Quia panes non accepimus.
8 Sciens autem Jeſus, dixit: Quid cogitatis intra vos modicæ fidei, quia panes non habetis?
B 9 Nondum intelligitis, neque recordamini
*Sup.14. b.17. Ioan.6. a.9. *quinque panum in quinque millia hominum, &
quot cophinos ſumpſiſtis?
*Sup.15. d.34. 10 Neque * ſeptem panum in quattuor millia
hominum, & quot ſportas ſumpſiſtis?
11 Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis: Cavete à fermento Phariſæorum, & Sadducæorum?
12 Tunc intellexerunt, quia non dixerit cavendum à fermento panum, ſed à doctrina Phariſæorum, & Sadducæorum.
*Mar.8. e.27. 13 * Venit autem Jeſus in partes Cæſareæ Philippi: & interrogabat diſcipulos ſuos, dicens:
Quem dicunt homines eſſe Filium hominis?
C 14 At illi dixerunt: *Alij Joannem Baptiſtam,
*Luc.19. b.19. alij autem Eliam, alij verò Jeremiam, aut unum
ex prophetis.
15 Dicit illis Jeſus: Vos autem quem me eſſe dicitis?
*Ioan.6. g.70. 16 Reſpondens Simon Petrus dixit: * Tu es
Chriſtus, Filius Dei vivi.
17 Reſpondens autem Jeſus, dixit ei: Beatus es
Simon Bar-Jona: quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cælis eſt.
*Ioan.1. f.43. 18 * Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, &
portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.
*Iſai.22. f.22. *Ioan.20.f.23. 19*Et tibi dabo claves regni cælorum. Et*quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in
cælis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit
ſolutum & in cælis.
20 Tunc præcepit diſcipulis ſuis, ut nemini dicerent quia ipſe eſſet Jeſus Chriſtus.
D 21 Exinde cœpit Jeſus oſtendere diſcipulis ſuis,
quia oporteret eum ire Jeroſolymam, & multa pati à ſenioribus, & Scribis, & principibus ſacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere.
22 Et aſſumens eum Petrus, cœpit increpare
illum dicens: Abſit à te, Domine: non erit tibi hoc.
23 Qui converſus, dixit Petro: * Vade poſt *Mar.8. d.33.
me ſatana, ſcandalum es mihi: quia non ſapis ea
quæ Dei ſunt, ſed ea, quæ hominum.
24 Tunc Jeſus dixit diſcipulis ſuis: * Si quis *Sup.10. d.38.
vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat Luc. 9.
crucem ſuam, & ſequatur me. c.23.14. f.27.
25 * Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam *Luc.17.
facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam g.33.
ſuam propter me, inveniet eam. Ioan 12. d.25.
26 Quid enim prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum
patiatur? Aut quam dabit homo commutationem
pro anima ſua?
27 Filius enim hominis venturus eſt in gloria *Act.17.
Patris ſui cum angelis ſuis: * & tunc reddet uni- g.31. Rom.2.
cuique ſecundùm opera ejus. a 6.
28 Amen dico vobis, * ſunt quidam de hîc *Mar. 8.
ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec vi- d.39. Luc.9.
deant Filium hominis venientem in regno ſuo. c.25.

CAPUT XVII.

Chriſti in monte transfiguratio, quam jubet diſcipulos ſilentio ſervare, donec à mortuis reſurgat: Eliam dicit venturum, imò jam veniſſe, ſed cognitum non fuiſſe, nempe Ioannem Baptiſtam: puerum lunaticum curat, quem diſcipuli ob modicam fidem curare non potuerant; oſtendens quanta ſint virtutis, fides ſimilis grano ſinapis, jejunium, & oratio: paſſionem ſuam prædicit: pro ſe quoque & Petro didrachma ſolvit, invento in ore piſcis ſtatere.

1 ET poſt dies ſex aſſumit Jeſus Petrum, & Ja- A
cobum, & Joannem fratrem ejus, & ducit Mar.9. a.1.
illos in montem excelſum ſeorſum: Luc.9. d.28.
2 Et transfiguratus eſt ante eos. Et reſplenduit
facies ejus ſicut ſol: veſtimenta autem ejus facta
ſunt alba ſicut nix.
3 Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias cum
eo loquentes.
4 Reſpondens autem Petrus, dixit ad Jeſum:
Domine, bonum eſt nos hîc eſſe: ſi vis, faciamus
hîc tria tabernacula, tibi unum, Moyſi unum, &
Eliæ unum.
5 Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. * Et ecce vox de nube, dicens: Hic *Sup.3.
eſt Filius meus dilectus, in quo mihi benè com- d.17.
placui: ipſum audite. 2 Pet.1. d.17.
6 Et audientes diſcipuli ceciderunt in faciem
ſuam, & timuerunt valdè.
7 Et acceſſit Jeſus, & tetigit eos: dixítque eis:
Surgite, & nolite timere.
8 Levantes autem oculos ſuos, neminem viderunt, niſi ſolum Jeſum.
9 Et deſcendentibus illis de monte, præcepit B
eis Jeſus dicens: Nemini dixeritis viſionem, donec
Filius hominis à mortuis reſurgat.
10 Et interrogaverunt eum diſcipuli, dicentes:
* Quid ergo Scribæ dicunt quòd Eliam oporteat *Mar.9.
primum venire? b.10.
11 * At ille reſpondens, ait eis: Elias quidem *Mal.4.
venturus eſt, & reſtituet omnia. b.5.
12 Dico autem vobis, * quia Elias jam venit, & *Sup.
non cognoverunt eum, * ſed fecerunt in eo quæ- 11 b.14.
cumque voluerunt. Sic & Filius hominis paſſurus *Sup.14.
eſt ab eis. a.10.

13 Tunc

Digitized by Google

13 Tunc intellexerunt diſcipuli, quia de Joan-
ne Baptiſta dixiſſet eis.
*Mar. 9. c.16. Luc. 9. c.38. 14 * Et cùm veniſſet ad turbam, acceſſit ad
eum homo genibus provolutus ante eum, dicens:
Domine, miſerere filio meo, quia lunaticus eſt, &
malè patitur: nam ſæpe cadit in ignem, & crebrò
in aquam.
15 Et obtuli eum diſcipulis tuis, & non potue-
runt curare eum.
16 Reſpondens autem Jeſus, ait: O generatio
incredula, & perverſa, quouſque ero vobiſcum?
uſquequò patiar vos? Afferte huc illum ad me.
C 17 Et increpavit illum Jeſus, & exiit ab eo dæ-
monium, & curatus eſt puer ex illa hora.
18 Tunc acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum ſe-
cretò, & dixerunt: Quare nos non potuimus eji-
cere illum?
19 Dixit illis Jeſus: Propter incredulitatem ve-
Luc. 17. b.6. ſtram. Amen quippe dico vobis, ſi habueritis fi-
dem, ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic,
Tranſi hinc illuc, & tranſibit, & nihil impoſſibile
erit vobis.
20 Hoc autem genus non ejicitur niſi per ora-
tionem, & jejunium.
21 Converſantibus autem eis in Galilæa, dixit
* Inf. 20. f.18. Mar. 9. c.30. Luc. 9. f.44. illis Jeſus: *Filius hominis tradendus eſt in manus
hominum:
22 Et occident eum, & tertia die reſurget. Et
contriſtati ſunt vehementer.
D 23 Et cùm veniſſent Capharnaum, acceſſerunt
qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixe-
runt ei: Magiſter veſter non ſolvit didrachma?
24 Ait: Etiam. Et cùm intraſſet in domum, præ-
venit eum Jeſus, dicens: Quid tibi videtur Simon?
Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel cen-
ſum? à filiis ſuis, an ab alienis?
25 Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Jeſus: Er-
go liberi ſunt filij.
26 Ut autem non ſcandalizemus eos, vade ad
mare, & mitte hamum: & eum piſcem, qui pri-
mus aſcenderit, tolle: & aperto ore ejus, invenies
ſtaterem: illum ſumens, da eis pro me, & te.

CAPUT XVIII.

Propoſito parvulo docet quiſnam maior ſit in regno cælorum, & quàm ſit à puſillorum ſcandalo cavendum: quomodo frater in nos peccans debeat corripi, & Eccleſiam non audiens pro ethnico haberi, poteſtate ligandi atque ſolvendi diſcipulis tradita: docet etiam, quàm ſit apud Deum efficax duorum petitio ſibi conſentientium, & quoties fratri in nos peccanti ſit ignoſcendum, accommodata ad hoc parabola de rege rationem cum ſervis ſuis ineunte.

A 1 IN illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum, di-
Mar. 9. c.33. centes: Quis, putas, major eſt in regno cæ-
Luc. 9. f.46. lorum?
* Inf. 19. b.14. 2 * Et advocans Jeſus parvulum, ſtatuit eum in
medio eorum,
3 Et dixit: Amen dico vobis, niſi converſi fue-
*1. Cor. 14. d.20. ritis, & * efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis
in regnum cælorum.
4 Quicumque ergo humiliaverit ſe ſicut par-
vulus iſte, hic eſt major in regno cælorum.
5 Et qui ſuſceperit unum parvulum talem in
*Mar. 9. f.41. Luc. 17. a.2. nomine meo, me ſuſcipit.
6 * Qui autem ſcandalizaverit unum de puſillis
iſtis, qui in me credunt, expedit ei ut ſuſpendatur
mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in pro-
fundum maris.
7 Væ mundo à ſcandalis. Neceſſe eſt enim ut
veniant ſcandala: verumtamen væ homini illi, per
quem ſcandalum venit.
8 * Si autem manus tua, vel pes tuus ſcandali- B
zat te, abſcide eum, & projice abs te: bonum tibi eſt *Sup. 5. e.30.
ad vitam ingredi debilem vel claudum, quàm duas Mar. 9. g.42.
manus vel duos pedes habentem mitti in ignem
æternum.
9 Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, &
projice abs te: bonum tibi eſt cum uno oculo in
vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti
in gehennam ignis.
10 Videte ne contemnatis unum ex his puſillis:
dico enim vobis, *quia angeli eorum in cælis ſem- *Pſ. 33. b.8.
per vident faciem patris mei, qui in cælis eſt.
11 * Venit enim filius hominis ſalvare quod *Luc. 19. b.10.
perierat.
12 * Quid vobis videtur? ſi fuerint alicui cen- *Luc. 15. a.4.
tum oves, & erraverit una ex eis: nónne relinquit
nonaginta novem in montibus, & vadit quærere
eam quæ erravit?
13 Et ſi contigerit ut inveniat eam: Amen di-
co vobis, quia gaudet ſuper eam magis quàm ſu-
per nonaginta novem, quæ non erraverunt.
14 Sic non eſt voluntas ante Patrem veſtrum,
qui in cælis eſt, ut pereat unus de puſillis iſtis.
15 * Si autem peccaverit in te frater tuus, va- *Lev. 19. c.17.
de, & corripe eum inter te & ipſum ſolum. ſi te Eccli. 19. b.13.
audierit, lucratus eris fratrem tuum. Luc. 17. a.3.
16 Si autem te non audierit, adhibe tecum Iac. 5.
adhuc unum, vel duos, * ut in ore duorum vel d.19.
trium teſtium ſtet omne verbum. C
17 * Quòd ſi non audierit eos: dic eccleſiæ. ſi * Deut. 19. d.15.
autem eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethni- Ioan. 8.
cus & publicanus. b.17.
18 * Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis 2. Cor.
ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcũque 13. a.1. Heb. 10.
ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo. e.28.
19 Iterùm dico vobis, quia ſi duo ex vobis con- *1. Cor. 5. e.9.
ſenſerint ſuper terram, de omni re quamcumque 2 Theſ. 3. d.14.
petierint, fiet illis à patre meo, qui in cælis eſt. *Ioan.
20 Ubi enim ſunt duo vel tres congregati in 20. f.23.
nomine meo, ibi ſum in medio eorum.
21 Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: * Do- *Luc. 17. a.4.
mine quoties peccabit in me frater meus, & di-
mittam ei? uſque ſepties?
22 Dicit illi Jeſus: Non dico tibi uſque ſepties;
ſed uſque ſeptuagies ſepties.
23 Ideò aſſimilatum eſt regnum cælorum homi-
ni regi, qui voluit rationẽ ponere cum ſervis ſuis.
24 Et cùm cœpiſſet rationem ponere, oblatus
eſt ei unus, qui debebat ei decem millia talenta.
25 Cùm autem non haberet unde redderet, juſ-
ſit eum dominus ejus venumdari, & uxorem ejus,
& filios, & omnia quæ habebat, & reddi.
26 Procidens autem ſervus ille, orabat eum, di- D
cens: Patientiam habe in me, & omnia reddã tibi.
27 Miſertus autem dominus ſervi illius, dimiſit
eum, & debitum dimiſit ei.
28 Egreſſus autem ſervus ille, invenit unum de
conſervis ſuis, qui debebat ei centum denarios: &
tenens ſuffocabat eum, dicens: Redde quod debes.

29 Et

Digitized by Google

29 Et procidens conſervus ejus,rogabat eum,dicens:Patientiam habe in me, & omnia reddã tibi.

30 Ille autem noluit: ſed abiit, & miſit eum in carcerem,donec redderet debitum.

31 Videntes autem conſervi ejus quæ fiebant, contriſtati ſunt valdè:& venerunt,& narraverunt domino ſuo omnia quæ facta fuerant.

32 Tunc vocavit illum dominus ſuus: & ait illi: Serve nequam, omne debitum dimiſi tibi quoniam rogaſti me:

33 Nónne ergo oportuit & te miſereri conſervi tui, ſicut & ego tui miſertus ſum?

34 Et iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus,quoadusque redderet univerſum debitum.

35 Sic & Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.

Caput XIX.

Matrimonium docet ex ſua inſtitutione eſſe indiſſolubile, nec uxorem extra cauſam fornicationis poſſe dimitti: inter varios eunuchos laudat illos qui ſe caſtrarunt propter regnum cælorum: parvulis manus imponit: adoleſcens qui omnia ſe ſervaſſe præcepta dicebat,audito Chriſti conſilio de omnibus vendendis abit triſtis: difficile ergo aſſerit divitem intrare regnum cælorum, & quid illis præmij ſit qui omnibus relictis ipſum ſequuntur.

A 1 ET factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus ſermones iſtos, migravit à Galilæa, & * venit
* Marc. 10.a.1. in fines Judææ trans Jordanem,

2 Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, & curavit eos ibi.

*Marc. 10.a.2. 3 * Et acceſſerunt ad eum Phariſæi tentantes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere uxorem ſuam,quacumque ex cauſa?

4 Qui reſpondens, ait eis: Non legiſtis, quia
*Gen.1. d.27. *qui fecit hominem ab initio, maſculum & feminam fecit eos? & dixit:

*Gen.2. d.24. 1.Cor.6. d.16. Epheſ.5. g.31. 5 * Propter hoc dimittet homo patrem & matrem,& adhærebit uxori ſuæ,& erunt duo in carne una.

6 Itaque jam non ſunt duo,ſed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.

*Deut. 24 a 1. 7 Dicunt illi: * Quid ergo Moyſes mandavit dare libellum repudij, & dimittere?

B 8 Ait illis: Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras: ab initio autem non fuit ſic.

*Sup.5. e.32. Marc. 10.b.11. Luc.16. e.18. 1. Cor.7. b.10. 9*Dico autem vobis, quia quicumque dimiſerit uxorem ſuam,niſi ob fornicationem, & aliam duxerit,mœchatur:&qui dimiſſã duxerit,mœchatur.

10 Dicunt ei diſcipuli ejus: Si ita eſt cauſa hominis cum uxore,non expedit nubere.

11 Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt.

12 Sunt enim eunuchi, qui de matris utero ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi,qui facti ſunt ab hominibus: & ſunt eunuchi, qui ſeipſos caſtraverunt propter regnum cælorũ.Qui poteſt capere,capiat.

*Marc. 10.b.13. Luc.18. e.15. 13*Tunc oblati ſunt ei parvuli,ut manus eis imponeret,& oraret. Diſcipuli autẽ increpabant eos.

*Sup.18. a.3. 14 Jeſus verò ait eis: * Sinite parvulos,& nolite eos prohibere ad me venire: talium eſt enim regnum cælorum.

15 Et cùm impoſuiſſet eis manus, abiit inde.

*Mar. 10.b.17. Luc.18. d.18. 16 * Et ecce unus accedens,ait illi: Magiſter bone,quid boni faciam ut habeam vitam æternam?

Pars II.

17 Qui dixit ei. Quid me interrogas de bono? Unus eſt bonus Deus.Si autem vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.

18 Dicit illi: Quæ? Jeſus autem dixit: * Non C
homicidium facies: Non adulterabis: Non facies *Ex d. 20.c.13.
furtum: Non falſum teſtimonium dices:

19 Honora patrem tuum,& matrem tuam: &, diliges proximum tuum ſicut teipſum.

20 Dicit illi adoleſcens: omnia hæc cuſtodivi à juventute mea, quid adhuc mihi deeſt?

21 Ait illi Jeſus:Si vis perfectus eſſe,vade,vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me.

22 Cùm audiſſet autem adoleſcens verbum,abiit triſtis: erat enim habens multas poſſeſſiones.

23 Jeſus autem dixit diſcipulis ſuis: Amen dico vobis, quia dives difficilè intrabit in regnum cælorum.

24 Et iterùm dico vobis: Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in regnum cælorum.

25 Auditis autem his,diſcipuli mirabantur val- D
dè,dicentes:Quis ergo poterit ſalvus eſſe?

26 Aſpiciens autem Jeſus, dixit illis: Apud homines hoc impoſſibile eſt: apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt.

27 Tunc reſpondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis?

28 Jeſus autem dixit illis: Amen dico vobis, quòd vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cùm ſederit Filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſraël.

29 Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores,aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios,aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet,& vitam æternam poſſidebit.

30 * Multi autem erunt primi noviſſimi, & no- *Inf. 20. b.16. Mar. 10. e.31. Luc.13. f.30.
viſſimi primi.

Caput XX.

Parabolam proponit de operariis in vineam conductis, quorum ultimis idem datur denarius cum primis: Ieſus diſcipulis paſſionem ac reſurrectionem ſuam prædicit; & occaſione ambitionis filiorum Zebedæi docet diſcipulos, quòd non poteſtate & oſtenſione dominij ſed officio miniſterij debeant eſſe majores: egrediens verò Iericho duos cæcos illuminat.

1 SImile eſt regnum cælorum homini patrifami- A
lias, qui exiit primo manè conducere operarios in vineam ſuam.

2 Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, miſit eos in vineam ſuam.

3 Et egreſſus circa horam tertiam, vidit alios ſtantes in foro otioſos,

4 Et dixit illis: Ite & vos in vineam meam, & quod juſtum fuerit dabo vobis.

5 Illi autem abierunt. Iterùm autem exiit circa ſextam & nonam horam: & fecit ſimiliter.

6 Circa undecimam verò exiit, & invenit alios ſtantes,& dicit illis:Quid hîc ſtatis tota die otioſi?

7 Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite & vos in vineam meam.

8 Cum ſerò autem factum eſſet, dicit dominus vineæ procuratori ſuo: Voca operarios,& redde illis mercedẽ,incipiens à noviſſimis uſq; ad primos.

Digitized by Google

B 9 Cùm veniſſent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt ſingulos denarios.

10 Venientes autem & primi, arbitrati ſunt quòd plus eſſent accepturi: acceperunt autem & ipſi ſingulos denarios.

11 Et accipientes murmurabant adverſus patremfamilias,

12 Dicentes: Hi noviſſimi una hora fecerunt, & pares illos nobis feciſti, qui portavimus pondus diei, & æſtus.

13 At ille reſpondens uni eorum, dixit: Amice non facio tibi injuriam: nónne ex denario conveniſti mecum?

14 Tolle quod tuum eſt, & vade: volo autem & huic noviſſimo dare ſicut & tibi.

15 Aut non licet mihi quod volo, facere? an oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?

*Sup.19. d.30. Mar.10. e.31. Luc.13. f.30. 16 * Sic erunt noviſſimi primi, & primi noviſſimi. multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.

17 * Et aſcendens Jeſus Jeroſolymam, aſſumpſit duodecim diſcipulos ſecretò, & ait illis:

*Mar. 10.e.32. Luc.18. f.31. 18 Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & filius hominis tradetur principibus ſacerdotum, & Scribis, & condemnabunt eum morte,

C 19 Et tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandũ, & crucifigẽdum, & tertia die reſurget.

*Mar. 10.e.35. 20 *Tunc acceſſit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filiis ſuis, adorans & petens aliquid ab eo.

21 Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic ut ſedeant hi duo filij mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad ſiniſtram, in regno tuo.

22 Reſpondens autem Jeſus, dixit: Neſcitis quid petatis. Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? Dicunt ei: Poſſumus.

23 Ait illis: Calicem quidem meum bibetis: ſedere autem ad dexteram meam vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à Patre meo.

24 Et audientes decem, indignati ſunt de duobus fratribus.

*Mar. 10.f.41. *Luc. 22.c.25. 25 * Jeſus autem vocavit eos ad ſe, & ait: Scitis quia principes gentium dominantur eorum: & qui majores ſunt, poteſtatem exercent in eos.

26 Non ita erit inter vos: ſed quicumque voluerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter:

D 27 Et qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus.

*Phil.2. a.7. 28 * Sicut filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam, redemptionem pro multis.

*Marc. 10.f.46. Luc.18. f.35. 29 * Et egredientibus illis ab Jericho, ſecuta eſt eum turba multa:

30 Et ecce duo cæci ſedentes ſecus viam, audierunt quia Jeſus tranſiret: & clamaverunt, dicentes: Domine miſerere noſtri, fili David.

31 Turba autem increpabat eos ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Domine, miſerere noſtri, fili David.

32 Et ſtetit Jeſus, & vocavit eos, & ait: Quid vultis ut faciam vobis.

33 Dicunt illi: Domine, ut aperiantur oculi noſtri.

34 Miſertus autem eorum Jeſus, tetigit oculos eorum. Et confeſtim viderunt, & ſecuti ſunt eum.

CAPUT XXI.

Ieſus ſuper aſinam Ieruſalem cum triumpho ingreſſus, negotiatores de templo ejicit, & Phariſæis de triumpho indignantibus reſpondet: diſcipulis autem de ficulnea Chriſti verbo areſacta mirantibus, declarat fidei efficaciam: interrogationem de ſua poteſtate retundit quæſtione de Ioannis baptiſmo: & ex parabolis de homine duos filios habente, & de patrefamilias, cujus vinitores poſt alios ſervos, etiam filium vineæ heredem occiderunt, prædicit regnum Dei à Iudæis ad Gentes transferendum.

1 ET cùm appropinquaſſent Jeroſolymis, & veniſſent Bethphage ad Montem oliveti: tunc Jeſus miſit duos diſcipulos, A Marc.11. a.1. Luc.19. e.29.

2 Dicens eis: Ite in caſtellum, quod contra vos eſt, & ſtatim invenietis aſinam alligatam, & pullum cum ea: ſolvite, & adducite mihi:

3 Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet: & confeſtim dimittet eos.

4 Hoc autem totum factum eſt, ut adimpleretur quod dictum eſt per Prophetam dicentem:

5 * Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam, & pullum filium ſubjugalis. *Iſa.62. d.11. Zach.9. b.9.

6 Euntes autem diſcipuli fecerunt ſicut præcepit illis Jeſus. Ioan.12. c.15.

7 Et adduxerunt aſinam, & pullum: & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum deſuper ſedere fecerunt.

8 Plurima autem turba ſtraverunt veſtimenta ſua in via: alij autem cædebant ramos de arboribus, & ſternebant in via:

9 Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ ſequebantur, clamabant, dicentes: Hoſanna filio David: * benedictus, qui venit in nomine Domini: hoſanna in altiſſimis. *Pſ.117. d.26.

10 Et cùm intraſſet Jeroſolymam, commota eſt univerſa civitas, dicens: Quis eſt hic? Marc. 11.b.10. Luc.19. f.38.

11 Populi autem dicebant: Hic eſt Jeſus propheta à Nazareth Galilææ. B

12 * Et intravit Jeſus in templum Dei, & ejiciebat omnes vendentes & ementes in templo; & menſas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit: *Marc. 11.b.15. Luc.19. g.45. Ioan.2. c.14.

13 Et dicit eis: Scriptum eſt: * Domus mea domus orationis vocabitur; vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum. *Iſa.56. c.7. Ier.7. b.11.

14 Et acceſſerunt ad eum cæci, & claudi in templo: & ſanavit eos. Luc.19. g.46.

15 Videntes autem principes ſacerdotum, & Scribæ mirabilia, quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes: Hoſanna filio David: indignati ſunt,

16 Et dixerunt ei: Audis quid iſti dicunt? Jeſus autem dixit eis: Utique numquam legiſtis: *Quia ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem? *Pſ.8. a.1.

17 Et relictis illis, abiit foras extra Civitatem in Bethaniam: ibique manſit.

18 Manè autem revertens in Civitatem, eſuriit.

19 * Et videns fici arborem unam ſecus viam, venit ad eam: & nihil invenit in ea niſi folia tantùm, & ait illi: Numquam ex te fructus naſcatur in ſempiternum. Et areſacta eſt continuò ficulnea. *Mar. 11.b.13.

20 * Et videntes diſcipuli, mirati ſunt, dicentes: Quomodo continuò aruit? *Mar. 11.c.20.

21 Reſpondens autem Jeſus, ait eis: Amen dico vobis,

Digitized by Google

vobis, ſi habueritis fidem, & non hæſitaveritis,
non ſolùm de ficulnea facietis, ſed & ſi monti huic
dixeritis, Tolle, & jacta te in mare, fiet.
*Sup.7. b.7. 22 * Et omnia quæcumque petieritis in oratio-
Marc. 11.c.24. ne credentes, accipietis.
1.Ioan. 3.d.22. 23 Et cùm veniſſet in templum, acceſſerunt ad
eum docentem, principes ſacerdotum, & ſeniores
*Marc. 11.d.28. populi, dicentes: * In qua poteſtate hæc facis? Et
Luc.20. a.1. quis tibi dedit hanc poteſtatem?
24 Reſpondens Jeſus dixit eis: Interrogabo vos
& ego unum ſermonem: quem ſi dixeritis mihi,
& ego vobis dicam in qua poteſtate hæc facio.
C 25 Baptiſmus Joannis unde erat? è cælo, an ex
hominibus? At illi cogitabant inter ſe, dicentes:
26 Si dixerimus, è cælo, dicet nobis: Qua-
re ergo non credidiſtis illi: Si autem dixerimus,
*Sup.14. a.5. ex hominibus, timemus turbam: *omnes enim ha-
bebant Joannem ſicut prophetam.
27 Et reſpondentes Jeſu, dixerunt: Neſcimus.
Ait illis & ipſe: Nec ego dico vobis in qua pote-
ſtate hæc facio.
28 Quid autem vobis videtur? Homo quidam
habebat duos filios, & accedens ad primum, di-
xit: Fili, vade hodie, operare in vinea mea.
29 Ille autem reſpondens, ait: Nolo. Poſteà au-
tem pœnitentia motus abiit.
30 Accedens autem ad alterum, dixit ſimiliter.
At ille reſpondens, ait: Eo, domine, & non ivit.
31 Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Di-
cunt ei: Primus. Dicit illis Jeſus: Amen dico vo-
bis, quia publicani, & meretrices præcedent vos
in regnum Dei.
32 Venit enim ad vos Joannes in via juſtitiæ,
& non credidiſtis ei: publicani autem, & meretri-
ces crediderunt ei: vos autem videntes nec pœ-
nitentiam habuiſtis poſteà, ut crederetis ei.
D 33 Aliam parabolam audite: * Homo erat pa-
*Iſa.5. a.1. terfamilias, qui plantavit vineam, & ſepem cir-
Ierem. 2. c.21. cumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificavit
Marc.12. a.1. turrim, & locavit eam agricolis, & peregrè pro-
Luc.20. b.9. fectus eſt.
34 Cùm autem tempus fructuum appropin-
quaſſet, miſit ſervos ſuos ad agricolas, ut accipe-
rent fructus ejus.
35 Et agricolæ, apprehenſis ſervis ejus, alium
ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapida-
verunt.
36 Iterùm miſit alios ſervos plures prioribus, &
fecerunt illis ſimiliter.
37 Noviſſimè autem miſit ad eos filium ſuum,
dicens: Verebuntur filium meum.
38 Agricolæ autem videntes filium, dixerunt
*Inf.26. a.3.27. intra ſe: *Hic eſt hæres; venite, occidamus eum,
a.1. & habebimus hereditatem ejus.
Ioan.11. g.58. 39 Et apprehenſum eum ejecerunt extra vi-
neam, & occiderunt.
40 Cùm ergo venerit dominus vineæ, quid fa-
ciet agricolis illis?
41 Aiunt illi: Malos malè perdet: & vineam
ſuam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum
temporibus ſuis.
*Pſ.117. 42 Dicit illis Jeſus: Numquam legiſtis in Scri-
c.22. pturis: *Lapidem quem reprobaverunt ædifican-
Act 4. b.11. tes, hic factus eſt in caput anguli? A Domino fa-
ctum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris? Rom.9.
43 Ideò dico vobis, quia auferetur à vobis re- f.33. 1.Pet.2.
gnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus. b.7.
44 Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, con-
fringetur: ſuper quem verò ceciderit, conteret eũ.
45 Et cùm audiſſent principes ſacerdotum &
Phariſæi parabolas ejus, cognoverunt quòd de
ipſis diceret.
46 Et quærentes eum tenere, timuerunt tur-
bas: quoniam ſicut prophetam eum habebant.

CAPUT XXII.

*Parabola de rege qui fecit nuptias filio ſuo, in quibus diſcum-
bens abſque veſte nuptiali in tenebras ejicitur exteriores: tentatur
Ieſus à Phariſæis ſuper cenſu dando Cæſari, & à Sadducæis ſu-
per reſurrectione, quorum redarguit inſcitiam, mortuorum evin-
cens reſurrectionem: rurſúmque à legis doctore tentatur ſuper
magno legis mandato: viciſſim quoque interrogat Phariſæos, cujus
filius ſit Chriſtus.*

1 ET reſpondens Jeſus, dixit iterùm in parabo- A
lis eis, dicens:
2 * Simile factum eſt regnum cælorum homini *Luc.14. d.16.
regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Apoc.19. b.9.
3 Et miſit ſervos ſuos vocare invitatos ad nu-
ptias, & nolebant venire.
4 Iterùm miſit alios ſervos, dicens: Dicite invita-
tis: Ecce prandium meum paravi, tauri mei & altilia
occiſa ſunt, & omnia parata: venite ad nuptias.
5 Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius in
villam ſuam, alius verò ad negotiationem ſuam:
6 Reliqui verò tenuerunt ſervos ejus, & con-
tumeliis affectos occiderunt.
7 Rex autem cùm audiſſet, iratus eſt: & miſſis
exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & civi-
tatem illorum ſuccendit.
8 Tunc ait ſervis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ
ſunt, ſed qui invitati erant, non fuerunt digni.
9 Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcumque in-
veneritis, vocate ad nuptias.
10 Et egreſſi ſervi ejus in vias, congregaverunt B
omnes quos invenerunt, malos & bonos: & im-
pletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium.
11 Intravit autem rex ut videret diſcumbentes,
& vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali.
12 Et ait illi: Amice, quomodo huc intraſti non
habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit.
13 Tunc dixit rex miniſtris: * Ligatis mani- *Sup.8.
bus, & pedibus ejus, mittite eum in tenebras ex- b.12.13. f.42.
teriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium. Inf.25.
14 Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi. c.30.
15 * Tunc abeuntes Phariſæi, conſilium inie- *Marc.
runt ut caperent eum in ſermone. 12.c.13. Luc.20.
16 Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodia- d.20.
nis dicentes: Magiſter, ſcimus quia verax es, &
viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de
aliquo: non enim reſpicis perſonam hominum:
17 Dic ergo nobis quid tibi videtur, licet cen-
ſum dare Cæſari, an non?
18 Cognita autem Jeſus nequitia eorum, ait:
Quid me tentatis hypocritæ:
19 oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi ob-
tulerunt ei denarium.
20 Et ait illis Jeſus: Cujus eſt imago hæc, &
ſuperſcriptio?
21 Dicunt ei: Cæſaris. Tunc ait illis: *Reddite er- *Rom.
go quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo. 13.b.7.

Digitized by Google

22 Et audientes mirati ſunt,& relicto eo abierũt.

C 23 In illo die acceſſerunt ad eum Sadducæi,qui dicunt * non eſſe reſurrectionem : & interrogaverunt eum,

*Act. 23.b.6.

24 Dicentes : Magiſter, Moyſes dixit : *Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater ejus uxorem illius,& ſuſcitet ſemen fratri ſuo.

*Deut. 25.b.6. Mar.12.b.19. Luc.20.c.28.

25 Erant autem apud nos ſeptem fratres, & primus, uxore ducta, defunctus eſt : & non habens ſemen, reliquit uxorem ſuam fratri ſuo.

26 Similiter ſecundus, & tertius, uſque ad ſeptimum.

27 Noviſſimè autem omnium & mulier defuncta eſt.

28 In reſurrectione ergo cujus erit de ſeptem uxor? omnes enim habuerunt eam.

29 Reſpondens autem Jeſus, ait illis : Erratis, neſcientes Scripturas, neque virtutem Dei.

30 In reſurrectione enim neque nubent, neque nubentur : ſed erunt ſicut angeli Dei in cælo.

D 31 De reſurrectione autem mortuorum non legiſtis quod dictum eſt à Deo dicente vobis :

32 * Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob? Non eſt Deus mortuorum,ſed viventium.

*Exod. 3.b.6.

33 Et audientes turbę mirabãtur in doctrina ejus.

34 Phariſæi autem audientes quòd ſilentium impoſuiſſet Sadducæis, convenerunt in unum:

35 * Et interrogavit eum unus ex eis legis doctor, tentans eum :

*Marc. 12.c.28. Luc.10.e.25.

36 Magiſter,quod eſt mandatũ magnũ in Lege?

37 Ait illi Jeſus : * Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua,& in tota mente tua.

*Deut.6.a.5.

38 Hoc eſt maximum,& primum mandatum.

39 Secundum autem ſimile eſt huic : * Diliges proximum tuum, ſicut teipſum.

*Lev. 19.d.18. Mar.12.c.31.

40 In his duobus mandatis univerſa lex pendet, & prophetæ.

41 Congregatis autem phariſæis, interrogavit eos Jeſus,

42 Dicens : Quid vobis videtur de Chriſto? cujus filius eſt? Dicunt ei : David.

43 Ait illis : * Quomodo ergo David in ſpiritu vocat eum Dominum,dicens :

*Luc. 20.f.41.

44 * Dixit Dominus Domino meo : ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum?

*Pſ.109.a.1.

45 Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus eſt?

46 Et nemo poterat ei reſpondere verbum : neque auſus fuit quiſquam ex illa die eum ampliùs interrogare.

Caput XXIII.

Scribis & Phariſæis ſuper cathedram Moyſi ſedentibus præcipit Ieſus obedire,ipſorum autem opera non imitari,retegens ipſorum hypocriſim & ambitionem,diſcipulos verò contrariam docens humilitatem : deinde multiplex væ illis ob hypocriſim ac reliquas ſuas iniquitates interminatur, prædicens eos patrum ſuorum menſuram in juſtorum perſecutionibus impleturos, ac Ieruſalem deſerendam.

A 1 TUnc Jeſus locutus eſt ad turbas, & ad diſcipulos ſuos,

2 Dicens : Super cathedram Moyſi ſederunt * Scribæ,& Phariſæi.

*2.Eſd. 8.a.4.

3 Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, ſervate,& facite : ſecundùm opera verò eorum nolite facere : dicunt enim, & non faciunt.

4 * Alligant enim onera gravia,& importabilia, & imponunt in humeros hominum : digito autem ſuo nolunt ea movere.

*Luc.11.f.46. Act.15.b.10.

5 Omnia verò opera ſua faciunt ut videantur ab hominibus : * dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias.

*Deut. 6.b.8. 22.b.12. Num. 15.d.38.

6 * Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis,

7 Et ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.

8 *Vos autem nolite vocari Rabbi.unus eſt enim Magiſter veſter,omnes autem vos fratres eſtis.

*Marc. 12.d.39. Luc.11.f.43. 20.g.46.

9 * Et patrem nolite vocare vobis ſuper terram: unus eſt enim Pater veſter,qui in cælis eſt.

*Iac.3.a.1.

10 Nec vocemini magiſtri : quia Magiſter veſter unus eſt, Chriſtus.

*Mal.1.b.6.

11 Qui major eſt veſtrûm, erit miniſter veſter.

12 * Qui autem ſe exaltaverit,humiliabitur : & qui ſe humiliaverit, exaltabitur. B

*Luc.14.b.11.18.c.14.

13 Væ autem vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ : quia clauditis regnum cælorum ante homines. vos enim non intratis, nec introëuntes ſinitis intrare.

14 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ : * quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes : propter hoc amplius accipietis judicium.

*Mar. 12.d.40. Luc.20.g.47.

15 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ : quia circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proſelytum : & cùm fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.

16 Væ vobis duces cæci, qui dicitis : Quicumque juraverit per templum, nihil eſt : qui autem juraverit in auro templi, debet.

17 Stulti,& cæci : Quid enim majus eſt,aurum, an templum, quod ſanctificat aurum?

18 Et quicumque juraverit in altari, nihil eſt : quicumque autem juraverit in dono, quod eſt ſuper illud, debet.

19 Cæci : Quid enim majus eſt, donum,an altare, quod ſanctificat donum?

20 Qui ergo jurat in altari, jurat in eo,& in omnibus quæ ſuper illud ſunt. C

21 Et quicumque juraverit in templo, jurat in illo, & in eo qui habitat in ipſo :

22 Et qui jurat in cælo, jurat in throno Dei,& in eo qui ſedet ſuper eum.

23 * Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ : qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum,& reliquiſtis quæ graviora ſunt legis, & judicium, & miſericordiam, & fidem. hæc oportuit facere; & illa non omittere.

*Luc.11.f.42.

24 Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes.

25 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ,quia mundatis quod deforis eſt calicis & paropſidis:intus autem pleni eſtis rapina,& immunditia.

26 Phariſæe cæce, munda priùs, quod intus eſt calicis & paropſidis,ut fiat id,quod deforis eſt, mundum.

27 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ:quia

ſimiles

Digitized by Google

ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis,quæ aforis parent
hominibus ſpecioſa, intus verò plena ſunt oſſibus
mortuorum, & omni ſpurcitia.
28 Sic & vos aforis quidem paretis hominibus
juſti:intus autẽ pleni eſtis hypocriſi, & iniquitate.
29 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ,
qui ædificatis ſepulchra prophetarum, & ornatis
monumenta juſtorum,
30 Et dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum
noſtrorum, non eſſemus ſocij eorum in ſanguine
prophetarum.
D 31 Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia
filij eſtis eorum,qui prophetas occiderunt.
32 Et vos implete menſuram patrum veſtrorũ.
*Sup.3. b.7. 33 * Serpentes genimina viperarum, quomodo
fugietis à judicio gehennæ?
34 Ideò ecce ego mitto ad vos prophetas, &
ſapientes,& ſcribas, & ex illis occidetis,& crucifigetis,
& ex eis flagellabitis in ſynagogis veſtris, &
perſequemini de civitate in civitatem:
35 Ut veniat ſuper vos omnis ſanguis juſtus,
*Gen.4. b.8. qui effuſus eſt ſuper terram, * à ſanguine Abel ju-
Heb.11. a.4. ſti uſque ad ſanguinem * Zachariæ,filij Barachiæ,
*2.Par. 24.f.22. quem occidiſtis inter templum & altare.
36 Amen dico vobis, venient hæc omnia ſuper
generationem iſtam.
*Luc.13. g.34. 37 * Jeruſalem, Jeruſalem,quæ occidis prophetas,
& lapidas eos qui ad te miſſi ſunt, quoties volui
congregare filios tuos, quemadmodum gallina
congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?
38 Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.
39 Dico enim vobis, non me videbitis amodò,
donec dicatis: Benedictus, qui venit in nomine
Domini.

Caput XXIV.

Prædicit templi everſionem, monétque ut caveant à venturis ſeductoribus: futura prænuntians bella ac perſecutiones: ſurgent pſeudochriſti & pſeudoprophetæ: de adventu filij hominis, præcedentibus ſignis in ſole, luna & ſtellis: omnibus ignotum dicit Chriſtus diem judicij; & de fideli ac malo ſervo; propter quæ docet ſemper eſſe vigilandum.

A 1 ET egreſſus Jeſus de templo, ibat. Et acceſſe-
Mar.13. a.1. runt diſcipuli ejus, ut oſtenderent ei ædifi-
Luc.21. a.5. cationes templi.
2 Ipſe autem reſpondens dixit illis: Videtis
*Luc. 19.g.44. hæc omnia? Amen dico vobis, *non relinquetur
hîc lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.
3 Sedente autem eo ſuper Montem oliveti,
acceſſerunt ad eum diſcipuli ſecretò:dicentes:Dic
nobis,quando hæc erunt? & quod ſignum adventus
tui, & conſummationis ſæculi?
*Eph.5. b.6. 4 Et reſpondens Jeſus, dixit eis: * Videte ne
Coloſ.2. c.18. quis vos ſeducat.
5 Multi enim venient in nomine meo, dicentes:
Ego ſum Chriſtus: & multos ſeducent.
6 Audituri enim eſtis prælia,& opiniones præliorum.
Videte ne turbemini. oportet enim hæc
fieri, ſed nondum eſt finis.
7 Conſurget enim gens in gentem, & regnum
in regnum, & erunt peſtilentiæ, & fames, & terræmotus
per loca.
8 Hæc autem omnia initia ſunt dolorum.
*Sup.10. c.17. 9 * Tunc tradent vos in tribulationem, & oc-
Luc.21. c.12. cident vos: & eritis odio omnibus gentibus propter
nomen meum.
10 Et tunc ſcandalizabuntur multi, & invicem Ioan.15. c.20.16.
tradent, & odio habebunt invicem. a.2.
11 Et multi pſeudoprophetæ ſurgent, & ſedu- B
cent multos.
12 Et quoniam abundavit iniquitas, refrigeſcet
charitas multorum.
13 Qui autem perſeveraverit uſque in finem,
hic ſalvus erit.
14 Et prædicabitur hoc Evangelium regni in
univerſo orbe, in teſtimonium omnibus gentibus:
& tunc veniet conſummatio.
15 * Cùm ergo videritis abominationem deſo- *Mar. 13.b.14.
lationis, quæ dicta eſt à * Daniele propheta, ſtan- Luc.21. d.20.
tem in loco ſancto:qui legit,intelligat: *Dan.9.
16 Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes: g.27.
17 Et qui in tecto, non deſcendat tollere aliquid
de domo ſua.
18 Et qui in agro, non revertatur tollere tunicam
ſuam.
19 Væ autem prægnantibus & nutrientibus in
illis diebus.
20 Orate autem ut non fiat fuga veſtra in hieme,
* vel ſabbato. *Act.1.
21 Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non b.12.
fuit ab initio mundi uſque modò, neque fiet.
22 Et niſi breviati fuiſſent dies illi, non fieret
ſalva omnis caro: ſed propter electos breviabuntur
dies illi.
23 * Tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hîc eſt *Mar.
Chriſtus, aut illic: nolite credere. 13.c.21.
24 Surgent enim pſeudochriſti, & pſeudopro- Luc.17. c.23.
phetæ: & dabunt ſigna magna,& prodigia, ita ut
in errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi.
25 Ecce prædixi vobis.
26 Si ergo dixerint vobis, Ecce in deſerto eſt,
nolite exire; ecce in penetralibus,nolite credere.
27 Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret
uſque in Occidentem: ita erit & adventus Filij
hominis.
28 * Ubicumque fuerit corpus, illic congrega- *Luc.17. g.37.
buntur & aquilæ.
29 * Statim autem poſt tribulationem dierum C
illorum, ſol obſcurabitur,& luna non dabit lumen *Iſa.13. b.10.
ſuum, & ſtellæ cadent de cælo, & virtutes cælo- Ezec.32. b.7.
rum commovebuntur: Ioel.2.
30 Et tunc parebit ſignum filij hominis in cæ- b.10.3.
lo: & tunc plangent omnes tribus terræ: & * vi- c.15.
debunt Filium hominis venientem in nubibus Mar.13. c.24.
cæli cum virtute multa, & majeſtate. Luc.21.
31 * Et mittet angelos ſuos cum tuba, & voce c.25.
magna: & congregabunt electos ejus à quattuor *Apoc.1. b.7.
ventis, à ſummis cælorum uſque ad terminos *1.Cor.
eorum. 15.g.52.
1.Theſ.
32 Ab arbore autem fici diſcite parabolam:cùm 4.d.15.
jam ramus ejus tener fuerit, & folia nata, ſcitis
quia propè eſt æſtas:
33 Ita & vos cùm videritis hæc omnia, ſcitote
quia propè eſt in januis.
34 Amen dico vobis, quia non præteribit generatio
hæc, donec omnia hæc fiant.
35 * Cælum & terra tranſibunt, verba autem *Mar.
mea non præteribunt. 13.f.31.
36 De die autem illa & hora nemo ſcit, neque
angeli cælorum, niſi ſolus pater.

*Gen.7. b.7. 37 * Sicut autem in diebus Noë, ita erit & ad-
Luc.17. f.26. ventus Filij hominis.
38 Sicut enim erant in diebus ante diluvium
comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradẽ-
tes, uſque ad eum diem, quo intravit Noë in arcã.
D 39 Et non cognoverunt donec venit diluvium,
& tulit omnes: ita erit & adventus Filij hominis.
50 Tunc duo erunt in agro: unus aſſumetur,
& unus relinquetur.
41 Duæ molentes in mola: una aſſumetur, &
una relinquetur.
42 Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora Domi-
nus veſter venturus ſit.
*Mar. 43 Illud autem ſcitote, * quoniam ſi ſciret pa-
13.d.33. terfamilias qua hora fur venturus eſſet, vigilaret
Luc.12. e.39. utique, & non ſineret perfodi domum ſuam.
44 Ideò & vos eſtote parati: quia qua neſcitis
hora Filius hominis venturus eſt.
45 Quis, putas, eſt fidelis ſervus, & prudens,
quem conſtituit dominus ſuus ſuper familiam
ſuam, ut det illis cibum in tempore?
*Apoc. 46 * Beatus ille ſervus, quem cùm venerit do-
16. c.15. minus ejus, invenerit ſic facientem.
47 Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia
bona ſua conſtituet eum.
48 Si autem dixerit malus ſervus in corde ſuo:
Moram facit dominus meus venire:
49 Et cœperit percutere conſervos ſuos, man-
ducet autem & bibat cum ebrioſis:
50 Veniet dominus ſervi illius, in die qua non
ſperat, & hora qua ignorat:
51 Et dividet eum, partémque ejus ponet cum
*Sup.13. f.42. hypocritis, * illic erit fletus, & ſtridor dentium.

Caput XXV.

Inf.25. c.30.

*Parabolas proponit de decem virginibus, ac talentis diſtri-
butis ſervis; quorum dominus peregrè rediens ſingulos præmiat
aut punit juxta ipſorum merita: extremum judicium ponit ob
oculos, & cauſas præmiationis bonorum, ac punitionis malorum.*

A 1 TUnc ſimile erit regnum cælorum decem vir-
ginibus: quæ accipientes lampades ſuas,
exierunt obviàm ſponſo, & ſponſæ.
2 Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quin-
que prudentes:
3 Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus,
non ſumpſerunt oleum ſecum:
4 Prudentes verò acceperunt oleum in vaſis
ſuis cum lampadibus.
5 Moram autem faciente ſponſo, dormitave-
runt omnes & dormierunt.
6 Media autem nocte clamor factus eſt: Ecce
ſponſus venit, exite obviàm ei.
7 Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ, & or-
naverunt lampades ſuas.
8 Fatuæ autem ſapientibus dixerunt: Date
nobis de oleo veſtro: quia lampades noſtræ ex-
tinguuntur.
9 Reſponderunt prudentes, dicentes: Ne for-
tè non ſufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad ven-
dentes, & emite vobis.
10 Dum autem irent emere, venit ſponſus: &
quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias,
& clauſa eſt janua.
11 Noviſſimè verò veniunt & reliquæ virgi-
nes, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis.
12 At ille reſpondens ait: Amen dico vobis,
neſcio vos.
13 * Vigilate itaque, quia neſcitis diem, neque *Marc.
horam. 13.d.33.
14 * Sicut enim homo peregrè proficiſcens, *Luc.19.
vocavit ſervos ſuos, & tradidit illis bona ſua. b.12.
15 Et uni dedit quinque talenta, alij autem B
duo, alij verò unum, unicuique ſecundùm pro-
priam virtutem, & profectus eſt ſtatim.
16 Abiit autem qui quinque talenta acceperat,
& operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinque.
17 Similiter & qui duo acceperat, lucratus eſt
alia duo.
18 Qui autem unum acceperat, abiens fodit in
terram, & abſcondit pecuniam domini ſui.
19 Poſt multum verò temporis venit dominus
ſervorum illorum, & poſuit rationem cum eis.
20 Et accedens qui quinque talenta acceperat,
obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine,
quinque talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque
ſuperlucratus ſum.
21 Ait illi dominus ejus: Euge ſerve bone, &
fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa
te conſtituam, intra in gaudium domini tui.
22 Acceſſit autem & qui duo talenta accepe-
rat, & ait: Domine, duo talenta tradidiſti mihi,
ecce alia duo lucratus ſum.
23 Ait illi dominus ejus: Euge ſerve bone, &
fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa
te conſtituam, intra in gaudium domini tui.
24 Accedens autem & qui unum talentum ac-
ceperat, ait: Domine, ſcio quia homo durus es, me-
tis ubi non ſeminaſti, & cõgregas ubi non ſparſiſti:
25 Et timens, abij, & abſcondi talentum tuum C
in terra: ecce habes quod tuum eſt.
26 Reſpondens autem dominus ejus, dixit ei:
Serve male, & piger, ſciebas quia meto, ubi non
ſemino, & congrego ubi non ſparſi:
27 Oportuit ergo te committere pecuniam
meam nummulariis, & veniens ego recepiſſem uti-
que quod meum eſt cum uſura.
28 Tollite itaque ab eo talentum, & date ei
qui habet decem talenta.
29 * Omni enim habenti dabitur, & abunda- *Sup.13.
bit: ei autem qui non habet, & quod videtur ha- b.12. Mar.4.
bere, auferetur ab eo. c.25. Luc.8.
30 Et inutilem ſervum ejicite in tenebras ex- c.18. 19.
teriores: illic erit fletus, & ſtridor dentium. d.26.
31 Cùm autem venerit Filius hominis in ma-
jeſtate ſua, & omnes angeli cum eo, tunc ſedebit
ſuper ſedem majeſtatis ſuæ:
32 Et congregabuntur ante eum omnes gen-
tes, & ſeparabit eos ab invicem, ſicut paſtor ſe-
gregat oves ab hœdis:
33 Et ſtatuet oves quidem à dextris ſuis, hœdos
autem à ſiniſtris.
34 Tunc dicet rex his, qui à dextris ejus erunt:
Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum
vobis regnum à conſtitutione mundi.
35 * Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare: *Iſa.58.
ſitivi, & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & col- c.7. Ezech.
legiſtis me: 18.b 7. d.16.
36 Nudus, & cooperuiſtis me: * infirmus, & vi- *Eccli 7.
ſitaſtis me: in carcere eram, & veniſtis ad me. d.19.
37 Tunc

Digitized by Google

37 Tunc reſpondebunt ei juſti, dicentes: Domine, quando te vidimus eſurientem, & pavimus te: ſitientem, & dedimus tibi potum?

D 38 Quando autem te vidimus hoſpitem, & collegimus te: aut nudum, & cooperuimus te?

39 Aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere, & venimus ad te?

40 Et reſpondens rex, dicet illis: Amen dico vobis, quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.

* Pſal. 6. b. 9. Sup. 7. c. 23. Luc. 13. f. 27.

41 Tunc dicet & his, qui à ſiniſtris erunt: * Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis ejus.

42 Eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare: ſitivi, & non dediſtis mihi potum:

43 Hoſpes eram, & non collegiſtis me: nudus, & non cooperuiſtis me: infirmus, & in carcere, & non viſitaſtis me.

44 Tunc reſpondebunt ei & ipſi, dicentes: Domine, quando te vidimus eſurientem, aut ſitientem, aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non miniſtravimus tibi?

45 Tunc reſpondebit illis, dicens: Amen dico vobis: Quamdiu non feciſtis uni de minoribus his, nec mihi feciſtis.

* Dan. 12. a. 2. Joan. 5. e. 29.

46 * Et ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam.

CAPUT XXVI.

Conſultant principes ſacerdotum de occidendo Ieſu; qui unguento pretioſo à muliere perfunditur, murmurantibus diſcipulis: venditur à Iuda, de cujus proditione diſcipulis in cœna loquitur, in qua panem in corpus ſuum, & vinum in ſanguinem conſecrata tradidit diſcipulis: prædicit omnes ſcandalizandos, trinámque Petri negationem: & poſt trinam orationem capitur à Iudæis; quorum uni Petrus abſcidit auriculam: diſcipulis fugientibus, coram Caïpha à falſis teſtibus accuſatus, mortiſque reus judicatus, conſpuitur ac cæditur, & ter à Petro negatur.

A 1 ET factum eſt: cùm conſummaſſet Jeſus ſermones hos omnes, dixit diſcipulis ſuis:

* Mar. 14. a. 1. Luc. 22. a. 1.

2 * Scitis quia poſt biduum Paſcha fiet, & Filius hominis tradetur ut crucifigatur.

3 Tunc congregati ſunt principes ſacerdotum, & ſeniores populi, in atrium principis ſacerdotum, qui dicebatur Caïphas:

4 Et conſilium fecerunt ut Jeſum dolo tenerent, & occiderent.

5 Dicebant autem: Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo.

6 Cùm autem Jeſus eſſet in Bethania in domo Simonis leproſi,

* Mar. 14. a. 3. Joan. 12. a. 3.

7 Acceſſit ad eum mulier habens alabaſtrum unguenti pretioſi, & * effudit ſuper caput ipſius recumbentis.

8 Videntes autem diſcipuli, indignati ſunt dicentes: Ut quid perditio hæc?

9 Potuit enim iſtud vænumdari multo, & dari pauperibus.

10 Sciens autem Jeſus, ait illis: Quid moleſti eſtis huic mulieri? opus enim bonum operata eſt in me.

11 Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum: me autem non ſemper habetis.

12 Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit.

13 Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur & quòd hæc fecit in memoriam ejus.

* Marc. 14. b. 10. Luc. 22. a. 4.

14 * Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Judas Iſcariotes, ad principes ſacerdotum:

15 Et ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi conſtituerunt ei triginta argenteos. B

16 Et exinde quærebat opportunitatem ut eum traderet.

* Marc. 14. b. 12. Luc. 22. a. 7.

17 * Prima autem die azymorum acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Paſcha?

18 At Jeſus dixit: Ite in civitatem ad quemdam, & dicite ei: Magiſter dicit: Tempus meum propè eſt, apud te facio Paſcha cum diſcipulis meis.

19 Et fecerunt diſcipuli ſicut conſtituit illis Jeſus, & paraverunt Paſcha.

* Marc. 14. b. 17. Luc. 22. b. 14.

20 * Veſpere autem facto, diſcumbebat cum duodecim diſcipulis ſuis.

* Ioan. 13. c. 21.

21 Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, * quia unus veſtrûm me traditurus eſt.

22 Et contriſtati valdè, cœperunt ſinguli dicere: Numquid ego ſum Domine?

23 At ipſe reſpondens, ait: Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet. C

* Pſ. 40. b. 10.

24 Filius quidem hominis vadit, * ſicut ſcriptum eſt de illo: væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.

25 Reſpondens autem Judas, qui tradidit eum dixit: Nũquid ego ſum Rabbi? Ait illi: Tu dixiſti.

* 1. Cor. 11. c. 24.

26 * Cœnantibus autem eis, accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite: hoc eſt corpus meum.

27 Et accipiens calicem gratias egit: & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes.

28 Hic eſt enim ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.

29 Dico autem vobis: non bibam amodò de hoc genimine vitis, uſque in diem illum, cùm illud bibam vobiſcum novum in regno Patris mei.

30 Et hymno dicto, exierunt in Montem oliveti.

* Marc. 14. c. 27. Ioan. 16. d. 32. * Zach. 13. c. 7. * Mar. 14. c. 28. 16. b. 7.

31 Tunc dicit illis Jeſus: * Omnes vos ſcandalum patiemini in me, in iſta nocte. Scriptum eſt enim: * Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves gregis.

32 Poſtquam autem reſurrexero, præcedam vos in Galilæam.

33 Reſpondens autem Petrus, ait illi: Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego numquam ſcandalizabor.

* Mar. 14. c. 30. Joan. 13. d. 38. * Mar. 14. d. 31. Luc. 22. d. 33.

34 Ait illi Jeſus: * Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis.

35 Ait illi Petrus: * Etiam ſi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes diſcipuli dixerunt.

36 Tunc venit Jeſus cum illis in villam, quæ dicitur Gethſemani, & dixit diſcipulis ſuis: Sedete hîc, donec vadam illuc, & orem. D

37 Et aſſumpto Petro, & duobus filiis Zebedæi, cœpit contriſtari & mœſtus eſſe.

T 4 38 Tunc

Digitized by Google

38 Tunc ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem: ſuſtinete hîc, & vigilate mecum:

39 Et progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuam, orans, & dicens: Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte. verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.

40 Et venit ad diſcipulos ſuos, & invenit eos dormientes, & dicit Petro: Sic non potuiſtis una hora vigilare mecum?

41 Vigilate, & orate ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma.

42 Iterùm ſecundò abiit, & oravit, dicens: Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire niſi bibam illum, fiat voluntas tua.

43 Et venit iterùm, & invenit eos dormientes: erant enim oculi eorum gravati.

44 Et relictis illis, iterùm abiit, & oravit tertiò, eundem ſermonem dicens.

E 45 Tunc venit ad diſcipulos ſuos, & dicit illis: Dormite jam, & requieſcite: ecce appropinquavit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

46 Surgite eamus: ecce appropinquavit qui me tradet.

* Marc. 14. e. 43. Luc. 22. e. 47. Joan. 18. a. 3. — 47 * Adhuc eo loquente, ecce Judas unus de duodecim venit, & cum eo turba multa, cum gladiis & fuſtibus, miſſi à principibus ſacerdotum, & ſenioribus populi.

48 Qui autem tradidit eum, dedit illis ſignum, dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum.

49 Et confeſtim accedens ad Jeſum: dixit: Ave Rabbi. Et oſculatus eſt eum.

50 Dixitque illi Jeſus: Amice, ad quid veniſti? Tunc acceſſerunt, & manus injecerunt in Jeſum, & tenuerunt eum.

51 Et ecce unus ex his qui erant cum Jeſu, extendens manum, exemit gladium ſuum, & percutiens ſervum principis ſacerdotum amputavit auriculam ejus.

52 Tunc ait illi Jeſus: Converte gladium tuum in locum ſuum.

* Gen. 9. b. 6. Apoc. 13. c. 10. — 53 * Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt. An putas, quia non poſſum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modò pluſquam duodecim legiones angelorum?

* Iſa. 53. c. 10. — 54 Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia ſic oportet fieri?

55 In illa hora dixit Jeſus turbis: Tamquam ad latronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus comprehendere me: quotidie apud vos ſedebam docens in templo, & non me tenuiſtis.

F

* Thren. 4. d. 20. — 56 Hoc autem totum factum eſt, * ut adimplerentur Scripturæ prophetarum. Tunc diſcipuli omnes, * relicto eo, fugerunt. (* Marc. 14. e. 50.)

* Luc. 22. f. 54. Ioan 18. d. 24. — 57 At illi tenentes Jeſum, * duxerunt ad Caïpham principem ſacerdotum, ubi Scribæ & ſeniores convenerant.

58 Petrus autem ſequebatur eum à longè uſque in atrium principis ſacerdotum. Et ingreſſus intrò, ſedebat cum miniſtris, ut videret finem.

59 Principes autem ſacerdotum, & omne concilium, quærebant falſum teſtimonium contra Jeſum, ut eum morti traderent:

60 Et non invenerunt, cùm multi falſi teſtes acceſſiſſent. Noviſſimè autem venerunt duo falſi teſtes,

61 Et dixerunt: Hic dixit: * Poſſum deſtruere templum Dei, & poſt triduum reædificare illud. — * Ioan. 2. c. 19.

62 Et ſurgens princeps ſacerdotum, ait illi: Nihil reſpondes ad ea, quæ iſti adverſum te teſtificantur?

63 Jeſus autem tacebat. Et princeps ſacerdotum ait illi: Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis ſi tu es Chriſtus filius Dei.

64 Dicit illi Jeſus. Tu dixiſti: verumtamen dico vobis, * amodò videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli. — * Sup. 16. d. 27. Rom. 14. b. 10. 1. Theſ. 4. d. 15.

G

65 Tunc princeps ſacerdotum ſcidit veſtimenta ſua, dicens: Blaſphemavit: quid adhuc egemus teſtibus? ecce nunc audiſtis blaſphemiam:

66 Quid vobis videtur? At illi reſpondentes dixerunt: Reus eſt mortis.

67 * Tunc expuerunt in faciem ejus, & colaphis eum ceciderunt, alij autem palmas in faciem ejus dederunt, — * Iſa. 50. c. 6. Marc. 14. g. 65.

68 Dicentes: Prophetiza nobis Chriſte, quis eſt qui te percuſſit?

69 * Petrus verò ſedebat foris in atrio: & acceſſit ad eum una ancilla, dicens: Et tu cum Jeſu Galilæo eras. — * Luc. 22. f. 55. Ioan. 18. c. 17.

70 At ille negavit coram omnibus, dicens: Neſcio quid dicis.

71 Exeunte autem illo januam, vidit eum alia ancilla, & ait his qui erant ibi: Et hic erat cum Jeſu Nazareno.

72 Et iterùm negavit cum juramento: Quia non novi hominem.

73 Et poſt puſillum acceſſerunt qui ſtabant, & dixerunt Petro: Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua manifeſtum te facit.

74 Tunc cœpit deteſtari & jurare quia non noviſſet hominem. Et continuò gallus cantavit.

75 Et recordatus eſt Petrus verbi Jeſu, quod dixerat: Priùs quàm gallus cantet, ter me negabis. Et egreſſus foras, flevit amarè.

CAPUT XXVII.

Judas, relatis argenteis, laqueo ſe ſuſpendit: Jeſus coram Pilato accuſatus, non reſpondet; uxor autem Pilati dicit ipſum juſtum: Præeligitur tamen Barabbas: Pilatus lotis manibus Jeſum flagellatũ tradit crucifigendum: qui à militibus multipliciter illuſus ducitur ad crucifigendum; & felleo vino potatus, inter latrones crucifigitur, diviſis ipſius veſtimentis: & à variis multa jactantur in ipſum blaſphemia: ſuboriuntur tenebræ; & clamans Jeſus Eli, acetóque potatus, cum clamore expirat, ac ſigna varia fiunt: corpus Ieſu à Ioſeph ſepultum, cuſtoditur à militibus.

1 MAnè autem facto, conſilium inierunt omnes principes ſacerdotum & ſeniores populi adverſus Jeſum, ut eum morti traderent. — A

2 * Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato præſidi. — * Marc. 15. a. 1. Luc. 23. a. 1. Ioan. 18. c. 28.

3 Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quòd damnatus eſſet; pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus ſacerdotum, & ſenioribus,

4 Dicens: Peccavi, tradens ſanguinem juſtum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris.

5 Et

Digitized by Google

* Act. 1. c.18. 5 Et projectis argenteis in templo, receſſit: * & abiens laqueo ſe ſuſpendit.

6 Principes autem ſacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam: quia pretium ſanguinis eſt.

7 Conſilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in ſepulturam peregrinorum.

8 *Propter hoc vocatus eſt ager ille, Haceldama, * Act. 1. c.19. hoc eſt, ager ſanguinis, uſque in hodiernum diem.

B 9 * Tunc impletum eſt quod dictum eſt per * Zach. 11.c.12. Jeremiam prophetam, dicentem: * Et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati, quem appretiaverunt à filiis Iſraël:

10 Et dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi Dominus.

* Mar. 15.a.2. Luc. 23. a 3. Ioan. 18. e.33. 11 Jeſus autem ſtetit ante præſidem, * & interrogavit eum præſes, dicens: Tu es Rex Judæorum? Dicit illi Jeſus: Tu dicis.

12 Et cùm accuſaretur à principibus ſacerdotum, & ſenioribus, nihil reſpondit.

13 Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta adverſum te dicunt teſtimonia?

14 Et non reſpondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur præſes vehementer.

15 Per diem autem ſollemnem conſueverat præſes populo dimittere unum vinctũ, quẽ voluiſſent.

16 Habebat autem tunc vinctum inſignem, qui dicebatur Barabbas.

17 Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis: Barabbam, an Jeſum, qui dicitur Chriſtus?

18 Sciebat enim quòd per invidiam tradidiſſent eum.

19 Sedente autẽ illo pro tribunali, miſit ad eum uxor ejus, dicens: Nihil tibi, & juſto illi. multa C enim paſſa ſum hodie per viſum propter eum.

* Mar. 15.b.11. Luc. 23. c. 18. Ioan. 18. f. 40. Act. 3.b. 14. 20 * Principes autem ſacerdotum, & ſeniores perſuaſerunt populis ut peterent Barabbam, Jeſum verò perderent.

21 Reſpondens autem præſes, ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barabbam.

22 Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Jeſu, qui dicitur Chriſtus?

23 Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis præſes: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant dicentes: Crucifigatur.

24 Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, ſed magis tumultus fieret: accepta aqua, lavit manus coram populo, dicens: Innocens ego ſum à ſanguine juſti hujus: vos videritis.

25 Et reſpondens univerſus populus, dixit: Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros.

26 Tunc dimiſit illis Barabbam: Jeſum autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur.

27 Tunc milites præſidis ſuſcipientes Jeſum in * Marc. 15 b.16. Pſ. 21. c. 17. prætorium, * congregaverunt ad eum univerſam cohortem:

28 Et exuentes eum, chlamydem coccineam D circumdederunt ei:

* Ioan. 19.a 2. 29 * Et plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput ejus, & arundinem in dextera ejus. Et genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Ave rex Judæorum.

30 Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput ejus.

31 Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum veſtimentis ejus, & duxerunt eum ut crucifigerent.

32 * Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem: hunc angariaverunt ut tolleret crucem ejus. * Marc. 15. b.21. Luc. 23. d. 26.

33 * Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod eſt Calvariæ locus. * Mar. 15.b.22. Luc. 23. e. 33. Ioan. 19. c. 17.

34 Et dederunt ei vinum bibere cum felle miſtum. Et cùm guſtaſſet, noluit bibere.

35 Poſtquam autem crucifixerunt eum, * diviſerunt veſtimenta ejus, ſortem mittentes: ut impleretur quod dictum eſt per Prophetam dicentem: * Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. * Marc. 15. c.24. Luc. 23. e. 34. Ioan. 19. d. 23. * Pſ. 21. c. 19.

36 Et ſedentes ſervabant eum.

37 Et impoſuerunt ſuper caput ejus cauſam ipſius ſcriptam: HIC EST JESUS REX JUDÆORUM. E

38 Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones; unus à dextris, & unus à ſiniſtris.

39 Prætereuntes autem blaſphemabant eum moventes capita ſua.

40 Et dicentes: * Vah qui deſtruis templum Dei, & in triduo illud reædificas: ſalva temetipſum: ſi filius Dei es, deſcende de cruce. * Ioan. 2. c. 19.

41 Similiter & principes ſacerdotum illudentes cum Scribis & ſenioribus dicebant:

42 Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere: * ſi rex Iſraël eſt, deſcendat nunc de cruce, & credimus ei: * Sap. 2. d.18.

43 * Confidit in Deo: liberet nunc, ſi vult eum: dixit enim: Quia filius Dei ſum. * Pſ. 21. a. 9.

44 Idipſum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.

45 A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram uſque ad horam nonam.

46 Et circa horam nonam clamavit Jeſus voce magna, dicens: * Eli, Eli, lamma ſabacthani? hoc eſt: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me? * Pſ. 21. a. 2.

47 Quidam autem illic ſtantes, & audientes, dicebant: Eliam vocat iſte.

48 Et continuò currens unus ex eis acceptam ſpongiam implevit aceto, & impoſuit arundini, & dabat ei bibere. F

49 Ceteri verò dicebant: Sine videamus an veniat Elias liberans eum.

50 Jeſus autem iterùm clamans voce magna, emiſit ſpiritum.

51 * Et ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes à ſummo uſque deorſum, & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, * 2. Par. 3. d. 14.

52 Et monumenta aperta ſunt: & multa corpora ſanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt.

53 Et exeuntes de monumentis poſt reſurrectionem ejus, venerunt in ſanctam civitatem, & apparuerunt multis.

54 Centurio autem, & qui cum eo erant, cuſtodientes Jeſum, viſo terræ motu & his quæ fiebant, timuerunt valdè, dicẽtes: Verè Filius Dei erat iſte.

55 Erant autem ibi mulieres multæ à longè, quæ ſecutæ erant Jeſum à Galilæa, miniſtrantes ei:

56 Inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi & Joſeph mater, & mater filiorum Zebedæi.

57 * Cùm autem ſerò factum eſſet, venit quidam * Mar. 15.d 42.

Digitized by Google

Luc. 23. g. 50. Ioan. 19. g. 38. dam homo dives ab Arimathæa, nomine Ioſeph,
qui & ipſe diſcipulus erat Jeſu.
58 Hic acceſſit ad Pilatum,& petiit corpus Ieſu.
Tunc Pilatus juſſit reddi corpus.
59 Et accepto corpore, Joſeph involvit illud in
ſindone munda.
60 Et poſuit illud in monumento ſuo novo,
quod exciderat in petra. Et advolvit ſaxum magnum
ad oſtium monumenti,& abiit.
61 Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera
Maria, ſedentes contra ſepulchrum.
62 Altera autem die, quæ eſt poſt paraſceven,
convenerunt principes ſacerdotum & Phariſæi
ad Pilatum,
63 Dicentes: Dñe, recordati ſumus, quia ſeductor
ille dixit adhuc vivens: Poſt tres dies reſurgam.
64 Jube ergo cuſtodiri ſepulchrum uſque in
diem tertium: ne fortè veniant diſcipuli ejus, &
furentur eum,& dicant plebi: Surrexit à mortuis.
& erit noviſſimus error pejor priore.
65 Ait illis Pilatus: Habetis cuſtodiam, ite,cuſtodite
ſicut ſcitis.
66 Illi autem abeuntes,munierunt ſepulchrum,
ſignantes lapidem, cum cuſtodibus.

Caput XXVIII.

Facto terræ motu, exterritiſque cuſtodibus, Angelus mulieribus narrat Chriſti reſurrectionem; qui ipſis apparens jubet (ſicut & Angelus juſſerat) ut diſcipulis nuntient, quòd Dominum in Galilæa viſuri ſint: milites ſepulchri cuſtodes, pecunia corrupti, dicunt corpus Chriſti furto ſublatum: diſcipuli videntes in Galilæa Dominum, jubentur ire ad docendas & baptizandas omnes gentes.

A 1 VEſpere autem ſabbati, quæ luceſcit in prima
Mar. 16. a. 1. Ioan. 20. a. 1. ſabbati, venit Maria Magdalene, & altera
Maria, videre ſepulchrum.
2 Et ecce terræmotus factus eſt magnus. Angelus
enim Domini deſcendit de cælo: & accedens
revolvit lapidem,& ſedebat ſuper eum:
3 Erat autem aſpectus ejus ſicut fulgur: & veſtimentum
ejus ſicut nix.
4 Præ timore autem ejus exterriti ſunt cuſtodes,
& facti ſunt velut mortui.
5 Reſpondens autem angelus dixit mulieribus:
Nolite timere vos: ſcio enim, quòd Jeſum, qui
crucifixus eſt, quæritis.
6 Non eſt hîc: ſurrexit enim, ſicut dixit: venite,& B
videte locum,ubi poſitus erat Dominus.
7 Et citò euntes dicite diſcipulis ejus,quia ſurrexit:
& ecce præcedit vos in Galilæam: ibi eum
videbitis. ecce prædixi vobis.
8 Et exierunt citò de monumento cum timore
& gaudio magno, currētes nūtiare diſcipulis ejus.
9 Et ecce Jeſus occurrit illis,dicens: Avete. Illæ
autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes ejus, &
adoraverunt eum.
10 Tunc ait illis Jeſus: Nolite timere: ite,nun- C
tiate fratribus meis, ut eant in Galilæam, ibi me
videbunt.
11 Quæ cùm abiiſſent, ecce quidam de cuſtodibus
venerunt in civitatem, & nuntiaverunt
principibus ſacerdotum omnia quæ facta fuerant.
12 Et congregati cum ſenioribus,conſilio accepto,
pecuniam copioſam dederunt militibus.
13 Dicentes: Dicite quia diſcipuli ejus nocte
venerunt,& furati ſunt eum, nobis dormientibus.
14 Et ſi hoc auditum fuerit à præſide, nos ſuadebimus
ei,& ſecuros vos faciemus.
15 At illi accepta pecunia, fecerunt ſicut erant
edocti. Et divulgatum eſt verbum iſtud apud Judæos,
uſque in hodiernum diem.
16 Undecim autem diſcipuli abierunt in Gali- D
læam, in montem, ubi conſtituerat illis Jeſus.
17 Et videntes eum adoraverunt: quidam autem
dubitaverunt.
18 Et accedens Jeſus locutus eſt eis, dicens:
Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo,& in terra.
19 * Euntes ergo docete omnes gentes, bapti- * Marc. 16. c. 15.
zantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus
ſancti:
20 Docentes eos ſervare omnia quæcumque
mandavi vobis. Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus
diebus, uſque ad conſummationem ſæculi.

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM MARCUM.

Caput Primum.

Joannes in auſteritate vitæ prædicat, ac baptizat aqua, Chriſtus verò Spiritu ſancto: qui à Ioanne baptizatus, cum beſtiis agens in deſerto, poſt jejunium quadraginta dierum à ſatana tentatur, & Ioanne tradito prædicare incipit in Galilæa: vocatiſque Simone & Andrea, Iacobo & Ioanne Zebedæi, accedit Capharnaum, & reliqua Galilææ loca; ibique prædicans curat ſocrum Simonis, & leproſum quem mittit ad ſacerdotes: plurimóſque dæmoniacos ac malè habentes, cum magna omnium admiratione.

A 1 INitium Evangelij Jeſu Chriſti,
Filij Dei.
2 Sicut ſcriptum eſt in Iſaia propheta:
* Malac. 3. a. 1. * Ecce ego mitto angelum
meum ante faciem tuam,qui præparabit
viam tuam ante te.
3 * Vox clamantis in deſerto: Parate viam Do- * Iſa 40. a. 3.
mini, rectas facite ſemitas ejus. Mat. 3. a. 3.
4 Fuit Joannes in deſerto baptizans, & prædi- Luc. 3. b. 4.
cans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem pec- Ioan. 1.
catorum. c. 23.
5 * Et egrediebatur ad eum omnis Judææ re- * Mat. 3. a. 5.
gio, & Jeroſolymitæ univerſi, & baptizabantur ab
illo in Jordanis flumine, confitentes peccata ſua.
6 * Et erat Joannes veſtitus pilis cameli, & zona * Matt. 3. a. 4.
pellicea circa lumbos ejus, & * locuſtas & mel * Lev. 11 c. 22.
ſilveſtre edebat. Et prædicabat dicens: * Matt. 3. b. 11.
7 * Venit fortior me poſt me: cujus non ſum Luc. 3. d. 16.
dignus procumbens ſolvere corrigiam calceamen- Ioan. 1. d. 27.
torum ejus.

Digitized by Google

*Act. 1. 8 * Ego baptizavi vos aqua, ille verò baptiza-
a.5.2.4. 4.11.b. bit vos Spiritu ſancto.
16.19. 9 Et factum eſt: in diebus illis venit Jeſus à
a.4. Nazareth Galilææ: & baptizatus eſt à Joanne in
Jordane:

B 10 Et ſtatim aſcendens de aqua, vidit cælos
*Luc. 3. e.21. apertos, * & Spiritum tamquam columbam deſ-
Ioan. 1. cendentem, & manentem in ipſo.
d.32. 11 Et vox facta eſt de cælis: Tu es filius meus
dilectus, in te complacui.
*Matt. 12 * Et ſtatim Spiritus expulit eum in deſertũ.
4. a.1. 13 Et erat in deſerto quadraginta diebus, &
Luc. 4. quadraginta noctibus: & tentabatur à ſatana: erát-
a.1. que cum beſtiis, & angeli miniſtrabant illi.
*Mat. 4. 14*Poſtquam autem traditus eſt Joannes, venit
b.12. Jeſus in Galilęã, prędicans Evangelium regni Dei,
Luc. 4. b.14. 15 Et dicens: Quoniam impletum eſt tempus,
Ioan. 4. f.43. & appropinquavit regnum Dei: pœnitemini, &
credite Evangelio.
* Mat. 4. c.18. 16 * Et præteriens ſecus Mare Galilææ, vidit
Luc. 5. Simonem, & Andream fratrem ejus, mittentes
a.2. retia in mare, (erant enim piſcatores.)
17 Et dixit eis Jeſus: Venite poſt me, & faciam
vos fieri piſcatores hominum.
18 Et protinus relictis retibus, ſecuti ſunt eum.
19 Et progreſſus inde puſillum, vidit Jacobum
Zebedæi, & Joannem fratrem ejus, & ipſos com-
ponentes retia in navi.
20 Et ſtatim vocavit illos. Et relicto patre ſuo
Zebedæo in navi cum mercenariis, ſecuti ſunt eũ.
* Matt. 21 * Et ingrediuntur Capharnaum: & ſtatim
4. b.13. ſabbatis ingreſſus in ſynagogam, docebat eos.
Luc. 4. e.31. 22 * Et ſtupebant ſuper doctrina ejus: erat
C enim docens eos, quaſi poteſtatem habens, & non
*Matt. 7. d.28. ſicut Scribæ.
Luc. 4. 23 * Et erat in ſynagoga eorum homo in ſpiri-
e.32. *Luc. 4. tu immundo: & exclamavit,
e.33. 24 Dicens: Quid nobis, & tibi Jeſu Nazare-
ne: veniſti perdere nos? ſcio qui ſis, Sanctus Dei.
25 Et comminatus eſt ei Jeſus, dicens: Obmu-
teſce, & exi de homine.
26 Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, &
exclamans voce magna exiit ab eo.
27 Et mirati ſunt omnes, ita ut conquirerent
inter ſe dicentes: Quidnam eſt hoc? quænam do-
ctrina hæc nova? quia in poteſtate etiam ſpiritibus
immundis imperat, & obediunt ei.
28 Et proceſſit rumor ejus ſtatim in omnem re-
gionem Galilææ.
* Mat. 8. 29 * Et protinus egredientes de ſynagoga, ve-
b.14. nerunt in domum Simonis & Andreæ, cum Jaco-
Luc. 4. f.38. bo & Joanne.
30 Decumbebat autem ſocrus Simonis febri-
citans: & ſtatim dicunt ei de illa.
31 Et accedens elevavit eam, apprehenſa ma-
nu ejus: & continuò dimiſit eam febris, & mini-
ſtrabat eis.
32 Veſpere autem facto cùm occidiſſet ſol, affe-
rebant ad eum omnes malè habentes, & dæmonia
habentes:
33 Et erat omnis civitas congregata ad januam.
34 Et curavit multos, qui vexabantur variis
Luc. 4. languoribus, & dæmonia multa ejiciebat, & non
f.41. ſinebat ea loqui, quoniam ſciebant eum.

35 Et diluculo valdè ſurgens, egreſſus abiit
in deſertum locum, ibíque orabat.
36 Et proſecutus eſt eum Simon, & qui cum D
illo erant.
37 Et cùm inveniſſent eum, dixerunt ei: Quia
omnes quærunt te.
38 Et ait illis: Eamus in proximos vicos, & ci-
vitates, ut & ibi prædicem: ad hoc enim veni.
39 Et erat prædicans in ſynagogis eorum, &
in omni Galilæa, & dæmonia ejiciens.
40 * Et venit ad eum leproſus deprecans eum: * Matt.
& genu flexo dixit ei: Si vis, potes me mundare. 8. a.2.
41 Jeſus autem miſertus ejus, extendit manum Luc. 5.
ſuam: & tangens eum, ait illi; Volo: Mundare. c.12.
42 Et cùm dixiſſet, ſtatim diſceſſit ab eo lepra,
& mundatus eſt.
43 Et comminatus eſt ei, ſtatímque ejecit illum,
44 Et dicit ei: Vide nemini dixeris: ſed vade:
oſtende te principi ſacerdotum, & offer pro
emundatione tua, * quæ præcepit Moyſes in te- *Lev.
ſtimonium illis. 14. a.2.
45 At ille egreſſus cœpit prædicare, & diffa-
mare ſermonem, ita ut jam non poſſet manifeſtè
introire in civitatem, ſed foris in deſertis locis eſ-
ſet, & conveniebant ad eum undique.

CAPUT II.

Murmurantibus Scribis quòd paralytico per tectum in grabato demiſſo, diceret remitti peccata, jubens ipſum ferre grabatum, ſanat eum: apud Levin, quem ad ſe ſequendum vocaverat, diſcumbens cum pluribus Publicanis, rationem dicit, murmurantibus Phariſæis, quare cum peccatoribus converſetur, & cur ipſius diſcipuli non jejunent; quos etiam ſpicas ſabbato vellentes excuſat.

1 ET iterùm intravit Capharnaum poſt dies, A
2 Et auditum eſt quòd in domo eſſet, & Matt. 9.
convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad a.1.
januam, & loquebatur eis verbum.
3 * Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, *Luc. 5.
qui à quattuor portabatur. d.18.
4 Et cùm non poſſent offerre eum illi præ tur-
ba, nudaverunt tectum ubi erat: & patefacientes
ſubmiſerunt grabatum, in quo paralyticus jacebat.
5 Cùm autem vidiſſet Jeſus fidem illorum, ait
paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.
6 Erant autem illic quidam de Scribis ſeden-
tes, & cogitantes in cordibus ſuis:
7 Quid hic ſic loquitur? blaſphemat. * Quis *Iob. 14.
poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus? a.4.
8 Quo ſtatim cognito Jeſus ſpiritu ſuo, quia Iſa. 43.
ſic cogitarent intra ſe, dicit illis: Quid iſta cogi- d.25.
tatis in cordibus veſtris?
9 Quid eſt facilius, dicere paralytico: Dimit-
tuntur tibi peccata; an dicere: Surge, tolle gra-
batum tuum, & ambula? B
10 Ut autem ſciatis quia filius hominis habet po-
teſtatẽ in terra dimittendi peccata (ait paralytico.)
11 Tibi dico: Surge, tolle grabatum tuum, &
vade in domum tuam.
12 Et ſtatim ſurrexit ille: & ſublato grabato,
abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, &
honorificarent Deum, dicentes: Quia numquam
ſic vidimus.
13 Et egreſſus eſt rurſus ad mare: omníſque *Matt.
turba veniebat ad eum, & docebat eos. 9. b.9.
14 * Et cùm præteriret, vidit Levi Alphæi Luc. 5.
ſedentem e.27.

Digitized by Google

ſedentem ad telonium, & ait illi : Sequere me. Et ſurgens ſecutus eſt eum.

15 Et factum eſt, cùm accumberet in domo illius, multi publicani & peccatores ſimul diſcumbebant cum Jeſu, & diſcipulis ejus : erant enim multi, qui & ſequebantur eum.

C 16 Et Scribæ & Phariſæi videntes quia manducaret cum publicanis & peccatoribus, dicebant diſcipulis ejus : Quare cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit Magiſter veſter ?

*1.Tim. 1.c.15. 17 Hoc audito Jeſus ait illis : Non neceſſe habent ſani medico, ſed qui malè habent : * non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores.

18 Et erant diſcipuli Joannis & Phariſæi jejunantes : & veniunt, & dicunt illi : Quare diſcipuli Joannis & Phariſæorum jejunant, tui autem diſcipuli non jejunant ?

19 Et ait illis Jeſus : Numquid poſſunt filij nuptiarum, quamdiu ſponſus cum illis eſt, jejunare ? Quanto tempore habent ſecum ſponſum, non poſſunt jejunare.

*Matt. 9.b.15. Luc.5. f.35. 20 * Venient autem dies cùm auferetur ab eis ſponſus : & tunc jejunabunt in illis diebus.

21 Nemo aſſumentum panni rudis aſſuit veſtimento veteri : alioquin aufert ſupplementum novum à veteri, & major ſciſſura fit.

D 22 Et nemo mittit vinum novum in utres veteres : alioquin dirumpet vinum utres, & vinum effundetur, & utres peribunt : ſed vinum novum in utres novos mitti debet.

*Matt. 12.a.1. Luc.6. a.1. 23 * Et factum eſt iterùm cùm Dominus ſabbatis ambularet per ſata, & diſcipuli ejus cœperunt progredi, & vellere ſpicas.

24 Phariſæi autem dicebant ei : Ecce, quid faciunt ſabbatis quod non licet ?

*1.Reg. 21.b.6. 25 Et ait illis : * Numquam legiſtis quid fecerit David, quando neceſſitatem habuit, & eſuriit ipſe, & qui cum eo erant ?

26 Quomodo introïvit in domum Dei ſub Abiathar principe ſacerdotum, & panes propoſitionis manducavit, quos non licebat manducare, *niſi ſacerdotibus, & dedit eis qui cum eo erant ? *Lev. 24.b.9.

27 Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum eſt, & non homo propter ſabbatum.

28 Itaque Dominus eſt filius hominis, etiam ſabbati.

Caput III.

Poſtquam manum aridam curaverat, Phariſæorum cedens machinationi ſecedit, turbis undique ad ipſum confluentibus, quarum infirmos curat : duodecim à ſe electos (qui hic recenſentur) mittit ad prædicandum, data ipſis poteſtate ſuper infirmitates ac dæmonia : Scribas blaſphemantes ipſum in Beelzebub ejicere dæmonia convincit falſitatis, dicens blaſphemiam in Spiritum ſanctum irremiſſibilem, & quæ ſint mater & fratres ejus.

A 1 ET introïvit iterùm in ſynagogam : & erat ibi homo habens manum aridam. Matt.12. a.9. Luc.6. a.6.

2 Et obſervabant eum, ſi ſabbatis curaret, ut accuſarent illum.

3 Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium.

4 Et dicit eis : Licet ſabbatis benefacere, an malè ? animam ſalvam facere, an perdere ? At illi tacebant.

5 Et circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus ſuper cæcitate cordis eorum, dicit homini : Extende manum tuam. Et extendit, & reſtituta eſt manus illi.

6 * Exeuntes autem Phariſæi, ſtatim cum Herodianis conſilium faciebant adverſus eum, quomodo eum perderent. *Matt. 12.b.14.

7 Jeſus autẽ cum diſcipulis ſuis ſeceſſit ad mare: & multa turba à Galilæa & Judæa ſecuta eſt eum,

8 Et ab Jeroſolymis, & ab Idumæa, & trans Jordanem : & qui circa Tyrum & Sidonem, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum.

9 Et dixit diſcipulis ſuis ut navicula ſibi deſerviret propter turbam, ne comprimerent eum.

10 Multos enim ſanabat, ita ut irruerent in eum ut illum tangerent quotquot habebãt plagas. B

11 Et ſpiritus immundi, cùm illum videbant, procidebant ei : & clamabant dicentes :

12 Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis ne manifeſtarent illum.

13 * Et aſcendens in montem vocavit ad ſe quos voluit ipſe: & venerunt ad eum. *Matt. 10.a.1. Luc.6. b.13.

14 Et fecit ut eſſent duodecim cum illo : & ut mitteret eos prædicare.

15 Et dedit illis poteſtatem curandi infirmitates, & ejiciendi dæmonia.

16 Et impoſuit Simoni nomen Petrus :

17 Et Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem Jacobi, & impoſuit eis nomina Boanerges, quod eſt, Filij tonitrui.

18 Et Andream, & Philippum, & Bartholomæum, & Matthæum, & Thomam, & Jacobum Alphæi, & Thaddæum, & Simonem Cananæum, C

19 Et Judam Iſcariotem, qui & tradidit illum.

20 Et veniunt ad domum : & convenit iterùm turba, ita ut non poſſent neque panem manducare.

21 Et cùm audiſſent ſui, exierunt tenere eum: dicebant enim : Quoniam in furorem verſus eſt.

22 Et Scribæ, qui ab Jeroſolymis deſcenderant, dicebant:*Quoniam Beelzebub habet, & quia in principe dæmoniorum ejicit dæmonia. *Mat. 9. d.34.

23 Et convocatis eis, in parabolis dicebat illis: Quomodo poteſt ſatanas ſatanam ejicere ?

24 Et ſi regnum in ſe dividatur, non poteſt regnum illud ſtare.

25 Et ſi domus ſuper ſemetipſam diſpertiatur, non poteſt domus illa ſtare.

26 Et ſi ſatanas conſurrexerit in ſemetipſum, diſpertitus eſt, & non poterit ſtare, ſed finẽ habet.

27 Nemo poteſt vaſa fortis ingreſſus in domum diripere, niſi priùs fortem alliget, & tunc domum ejus diripiet.

28 * Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blaſphemiæ quibus blaſphemaverint: D *Matt. 12.c.31. Luc.12. b.10. 1.Joan. 5.d.16.

29 Qui autem blaſphemaverit in Spiritum ſanctum, non habebit remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti.

30 Quoniam dicebant : Spiritum immundum habet.

31 * Et veniunt mater ejus & fratres : & foris ſtantes miſerunt ad eum vocantes eum, *Matt. 12.d.46. Luc.8. c.19.

32 Et ſedebat circa eum turba : & dicunt ei : Ecce mater tua & fratres tui foris quærunt te.

33 Et

Digitized by Google

33 Et reſpondens eis, ait: Quæ eſt mater mea, & fratres mei?

34 Et circumſpiciens eos, qui in circuitu ejus ſedebant, ait: Ecce mater mea, & fratres mei.

35 Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, & ſoror mea, & mater eſt.

CAPUT IV.

Parabolam proponit ſeminatoris, quam diſcipulis declarat: lucernam dicit ſuper candelabrum ponendam; addens parabolas de ſemine in terram jacto, quod excreſcit dormiente eo qui ſeminavit, & de grano ſinapis, diſcipulis autem ſeorſim omnia interpretatur: in navi à ſomno excitatus, tempeſtatem maris ſedat.

A 1 ET iterùm cœpit docere ad mare: & congregata eſt ad eum turba multa, ita ut navim aſcendens ſederet in mari, & omnis turba circa mare ſuper terram erat:

Matt. 13.a.1. Luc.8. a.4.

2 Et docebat eos in parabolis multa, & dicebat illis in doctrina ſua:

3 Audite: ecce exiit ſeminans ad ſeminandum.

4 Et dum ſeminat, aliud cecidit circa viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt illud.

5 Aliud verò cecidit ſuper petroſa, ubi non habuit terram multam: & ſtatim exortum eſt, quoniam non habebat altitudinem terræ:

6 Et quando exortus eſt ſol, exæſtuavit: & eò quòd non habebat radicem, exaruit.

7 Et aliud cecidit in ſpinas: & aſcenderunt ſpinæ, & ſuffocaverunt illud, & fructum non dedit.

8 Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fructum aſcendentem, & creſcentem: & afferebat unum triginta, unum ſexaginta, & unum centum.

9 Et dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat.

10 Et cùm eſſet ſingularis, interrogaverunt eum hi qui cum eo erant duodecim, parabolam.

B 11 Et dicebat eis: vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei: illis autem, qui foris ſunt, in parabolis omnia fiunt:

12 * Ut videntes videant, & non videant: & audientes audiant, & non intelligant: nequando convertantur, & dimittantur eis peccata.

*Iſa.6. c.9. Matt.13. b.14. Ioan.12. f.40. Act. 28. f.26. Rom. 11. b.8.

13 Et ait illis: Neſcitis parabolam hanc? & quomodo omnes parabolas cognoſcitis?

14 Qui ſeminat, verbum ſeminat.

15 Hi autem ſunt, qui circa viam, ubi ſeminatur verbum, & cùm audierint, confeſtim venit ſatanas, & aufert verbum, quod ſeminatum eſt in cordibus eorum.

16 Et hi ſunt ſimiliter, qui ſuper petroſa ſeminantur: qui cùm audierint verbum, ſtatim cum gaudio accipiunt illud.

17 Et non habent radicem in ſe, ſed temporales ſunt: deinde orta tribulatione & perſecutione propter verbum, confeſtim ſcandalizantur.

18 Et alij ſunt qui in ſpinis ſeminantur: hi ſunt qui verbum audiunt,

19 Et ærumnæ ſæculi, & *deceptio divitiarum, & circa reliqua concupiſcentiæ introeuntes ſuffocant verbum, & ſine fructu efficitur.

*1.Tim. 6.d.17.

C 20 Et hi ſunt, qui ſuper terram bonam ſeminati ſunt, qui audiunt verbum, & ſuſcipiunt & fructificant, unum triginta, unum ſexaginta, & unum centum.

21 * Et dicebat illis: Numquid venit lucerna ut ſub modio ponatur, aut ſub lecto? nónne ut ſupér candelabrum ponatur?

*Matt. 5.b.15. Luc 8. b.16.11. e.33.

22 * Non eſt enim aliquid abſconditum, quod non manifeſtetur: nec factum eſt occultum, ſed ut in palam veniat.

*Matt. 10.c.26. Luc.8. b.17.

23 Si quis habet aures audiendi, audiat.

24 Et dicebat illis: Videte quid audiatis. * In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, & adjicietur vobis.

*Matt. 7.a.2. Luc.6. e.38.

25 * Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo.

*Matt. 13.b.12. 25.c.29. Luc.8. c.18. 19. d.26.

26 Et dicebat: Sic eſt regnum Dei, quemadmodum ſi homo jaciat ſementem in terram,

27 Et dormiat, & exurgat nocte & die, & ſemen germinet, & increſcat dum neſcit ille.

28 Ultrò enim terra fructificat, primùm herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica.

29 Et cùm produxerit fructus, ſtatim mittit falcem, quoniam adeſt meſſis.

30 Et dicebat: Cui aſſimilabimus regnum Dei? aut cui parabolæ comparabimus illud?

31 * Sicut granum ſinapis, quod cùm ſeminatum fuerit in terra, minus eſt omnibus ſeminibus, quæ ſunt in terra: D

*Matt. 13.d.31. Luc.13. d.19.

32 Et cùm ſeminatum fuerit, aſcendit, & fit majus omnibus oleribus, & facit ramos magnos, ita ut poſſint ſub umbra ejus aves cæli habitare.

33 Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire:

34 Sine parabola autem non loquebatur eis: ſeorſum autem diſcipulis ſuis diſſerebat omnia.

35 Et ait illis in illa die, cùm ſerò eſſet factum: Tranſeamus contra.

36 * Et dimittentes turbam, aſſumunt eum ita ut erat in navi, & aliæ naves erant cum illo.

*Matt. 8.c.23. Luc.8. c.22.

37 Et facta eſt procella magna venti, & fluctus mittebat in navim, ita ut impleretur navis.

38 Et erat ipſe in puppi ſuper cervical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi: Magiſter non ad te pertinet, quia perimus?

39 Et exurgens comminatus eſt vento, & dixit mari: Tace, obmuteſce. Et ceſſavit ventus: & facta eſt tranquillitas magna.

40 Et ait illis: Quid timidi eſtis? necdum habetis fidem? Et timuerunt timore magno, & dicebant ad alterutrum: Quis putas, eſt iſte, quia & ventus & mare obediunt ei?

CAPUT V.

In regione Geraſenorum dæmoniacum curat ferociſſimum à legione dæmonum; quibus permittit ut in porcos ingrediantur, nec ſinit ut ipſum ſequatur is qui liberatus erat: curata muliere à profluvio ſanguinis, venit ad domum Iairi, ejúſque filiam reſuſcitat.

1 ET venerunt trans fretum maris in regionem Geraſenorum. A

Matt. 8.d.28. Luc.8. d.26.

2 Et exeunti ei de navi, ſtatim occurrit de monumentis homo in ſpiritu immundo,

3 Qui domicilium habebat in monumentis, & neque catenis jam quiſquam poterat eum ligare:

4 Quoniam ſæpè compedibus & catenis vinctus, dirupiſſet catenas, & compedes comminuiſſet, & nemo poterat eum domare.

Digitized by Google

5 Et ſemper die ac nocte in monumentis & in
montibus erat, clamans, & concidens ſe lapidibus.

6 Videns autem Jeſum à longè, cucurrit, &
adoravit eum:

7 Et clamans voce magna dixit: Quid mihi, &
tibi, Jeſu fili Dei altiſſimi? adjuro te per Deum,
ne me torqueas.

8 Dicebat enim illi: Exi ſpiritus immunde ab
homine.

9 Et interrogabat eum: Quod tibi nomen eſt?
Et dicit ei: Legio mihi nomē eſt, quia multi ſumus.

10 Et deprecabatur eum multum, ne ſe expelleret
extra regionem.

11 Erat autem ibi circa montem grex porcorum
magnus, paſcens.

12 Et deprecabantur eum ſpiritus, dicentes:
Mitte nos in porcos ut in eos introëamus.

B 13 Et conceſſit eis ſtatim Jeſus. Et exeuntes ſpiritus
immundi introierunt in porcos: & magno
impetu grex præcipitatus eſt in mare ad duo millia,
& ſuffocati ſunt in mari.

14 Qui autem paſcebant eos, fugerunt, & nuntiaverunt
in civitatem, & in agros. Et egreſſi ſunt
videre quid eſſet factum:

15 Et veniunt ad Jeſum: & vident illum, qui
à dæmonio vexabatur, ſedentem veſtitum, & ſanæ
mentis, & timuerunt.

16 Et narraverunt illis, qui viderant, qualiter
factum eſſet ei qui dæmonium habuerat, & de
porcis.

17 Et rogare cœperunt eum ut diſcederet de
finibus eorum.

18 Cúmque aſcenderet navim, cœpit illum deprecari,
qui à dæmonio vexatus fuerat, ut eſſet
cum illo:

19 Et non admiſit eum, ſed ait illi: Vade in
domum tuam ad tuos, & annuntia illis quanta tibi
Dominus fecerit, & miſertus ſit tui.

20 Et abiit, & cœpit prædicare in Decapoli,
quanta ſibi feciſſet Jeſus: & omnes mirabantur.

21 Et cùm tranſcendiſſet Jeſus in navi rurſum
trans fretum, convenit turba multa ad eum, &
erat circa mare.

*Matth. 9. c. 18. Luc. 8. f. 41. 22 * Et venit quidam de archiſynagogis nomine
Jairus: & videns eum, procidit ad pedes ejus.

C 23 Et deprecabatur eum multum, dicens: Quoniam
filia mea in extremis eſt, Veni, impone manum
ſuper eam, ut ſalva ſit, & vivat.

24 Et abiit cum illo, & ſequebatur eum turba
multa, & comprimebant eum.

25 Et mulier, quæ erat in profluvio ſanguinis
annis duodecim,

26 Et fuerat multa perpeſſa à compluribus medicis:
& erogaverat omnia ſua, nec quidquam
profecerat, ſed magis deteriùs habebat:

27 Cùm audiſſet de Jeſu, venit in turba retrò,
& tetigit veſtimentum ejus:

28 Dicebat enim: Quia ſi vel veſtimentum ejus
tetigero, ſalva ero.

29 Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis ejus:
& ſenſit corpore quia ſanata eſſet à plaga.

30 Et ſtatim Jeſus in ſemetipſo cognoſcens virtutem,
D quæ exierat de illo, converſus ad turbam,
aiebat: Quis tetigit veſtimenta mea?

31 Et dicebant ei diſcipuli ſui: Vides turbam
comprimentem te, & dicis: Quis me tetigit?

32 Et circumſpiciebat videre eam, quæ hoc
fecerat.

33 Mulier verò timens & tremens, ſciens quod
factum eſſet in ſe, venit & procidit ante eum, &
dixit ei omnem veritatem.

34 Ille autem dixit ei: * Filia, fides tua te ſalvam *Luc. 7. g. 50. 8. f. 48.
fecit: vade in pace, & eſto ſana à plaga tua.

35 Adhuc eo loquente, veniunt ab archiſynagogo,
dicentes: Quia filia tua mortua eſt; quid
ultrà vexas Magiſtrum?

36 Jeſus autem audito verbo, quod dicebatur,
ait archiſynagogo: Noli timere: tātummodo crede.

37 Et non admiſit quemquam ſe ſequi, niſi
Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem Jacobi.

38 Et veniunt in domum archiſynagogi, & videt
tumultum, & flentes, & ejulantes multùm.

39 Et ingreſſus, ait illis: Quid turbamini, &
ploratis? puella non eſt mortua, ſed dormit.

40 Et irridebant eum. Ipſe verò, ejectis omnibus,
aſſumit patrem & matrem puellæ, & qui
ſecum erant, & ingreditur ubi puella erat jacens.

41 Et tenens manum puellæ, ait illi: Talitha cumi,
quod eſt interpretatum: Puella (tibi dico) ſurge.

42 Et confeſtim ſurrexit puella, & ambulabat:
erat autem annorum duodecim: & obſtupuerunt
ſtupore magno.

43 Et præcepit illis vehementer ut nemo id ſciret:
& dixit dari illi manducare.

CAPUT VI.

Chriſti doctrinam in ipſius patria admirantur; ubi tamen propter illorum incredulitatem pauca edidit miracula: Apoſtolos mittens ad prædicandum, inſtruit quid obſervare debeant: Herodes audita Chriſti fama, dicit Ioannem Baptiſtam reſurrexiſſe; cujus caput poſtulanti Herodiadis filiæ ſaltatrici propter juſjurandum tradiderat: in deſerto quinque panibus & duobus piſcibus quinque millia virorum ſatiat: ſuper mare ambulans, tempeſtatem ſedat: in terra Genezareth plurimos tactu fimbriæ veſtimenti ſanat.

1 ET egreſſus inde, abiit in patriam ſuam: & A
ſequebantur eum diſcipuli ſui: Mat. 13. g. 54. Luc. 4. c. 16.

2 Et facto ſabbato cœpit in ſynagoga docere: &
multi audientes admirabantur in doctrina ejus,
dicentes: Unde huic hæc omnia? & quæ eſt ſapientia,
quæ data eſt illi; & virtutes tales, quæ
per manus ejus efficiuntur?

3 * Nónne hic eſt faber, filius Mariæ, frater *Joan 6. e. 42.
Jacobi, & Joſeph, & Judæ, & Simonis? nónne &
ſorores ejus hîc nobiſcum ſunt? Et ſcandalizabantur
in illo.

4 Et dicebat illis Jeſus: * Quia non eſt propheta *Matth. 13. g. 57. Luc. 4. d. 24. Joan. 4. f. 44.
ſine honore niſi in patria ſua, & in domo ſua, &
in cognatione ſua.

5 Et non poterat ibi virtutem ullam facere, niſi
paucos infirmos impoſitis manibus curavit:

6 Et mirabatur propter incredulitatem eorum,
& circuibat caſtella in circuitu docens.

7 * Et vocavit duodecim: & cœpit eos mittere *Matth. 10. a. 1. Sup. 3. b. 14. Luc. 9. a. 1.
binos, & dabat illis poteſtatem ſpirituum immundorum.

8 Et præcepit eis ne quid tollerent in via, niſi
virgam tantùm; non peram, non panem, neque
in zona æs,

9 * Sed

Digitized by Google

*Act. 12. b. 8.

9 * Sed calceatos ſandaliis, & ne induerentur duabus tunicis.

10 Et dicebat eis: Quocumque introieritis in domum, illic manete donec exeatis inde:

11 Et quicumque non receperint vos, nec audierint vos, * exeuntes inde, excutite pulverem de pedibus veſtris in teſtimonium illis.

*Matth. 10. b. 14. Luc. 9. a. 5. Act. 13. g. 51. 18. b. 6.

12 Et exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent:

* Jac. 5. d. 14.

13 Et dæmonia multa ejiciebant, * & ungebant oleo multos ægros, & ſanabant.

*Matth. 14. a. 1. 2. Luc. 9. a. 7.

14 * Et audivit rex Herodes (manifeſtum enim factum eſt nomen ejus) & dicebat: Quia Joannes Baptiſta reſurrexit à mortuis: & propterea virtutes operantur in illo.

15 Alij autem dicebant: Quia Elias eſt. Alij verò dicebant: Quia propheta eſt, quaſi unus ex prophetis.

C

16 Quo audito Herodes ait: Quem ego decollavi Joannem, hic à mortuis reſurrexit.

* Luc. 3. d. 19.

17 * Ipſe enim Herodes miſit, ac tenuit Joannem, & vinxit eum in carcere, propter Herodiadem uxorē Philippi fratris ſui, quia duxerat eam.

* Lev. 18. b. 16.

18 Dicebat enim Joannes Herodi: * Non licet tibi habere uxorem fratris tui.

19 Herodias autem inſidiabatur illi: & volebat occidere eum, nec poterat.

20 Herodes enim metuebat Joannem, ſciens eum virum juſtum & ſanctum: & cuſtodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.

21 Et cùm dies opportunus accidiſſet, Herodes natalis ſui cœnam fecit principibus, & tribunis, & primis Galilææ.

22 Cúmque introiſſet filia ipſius Herodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi, ſimúlque recumbentibus; rex ait puellæ: Pete à me quod vis, & dabo tibi:

23 Et juravit illi: Quia quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei.

D

24 Quæ cùm exiſſet, dixit matri ſuæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Joannis Baptiſtæ.

25 Cúmque introiſſet ſtatim cum feſtinatione ad regem, petivit dicens: Volo ut protinus des mihi, in diſco caput Joannis Baptiſtæ.

26 Et contriſtatus eſt rex: propter jusjurandum, & propter ſimul diſcumbentes, noluit eam contriſtare:

27 Sed miſſo ſpiculatore præcepit afferri caput ejus in diſco. Et decollavit eum in carcere,

28 Et attulit caput ejus in diſco: & dedit illud puellæ, & puella dedit matri ſuæ.

29 Quo audito diſcipuli ejus venerunt, & tulerunt corpus ejus: & poſuerunt illud in monumento.

* Luc. 9. a. 10.

30 * Et convenientes Apoſtoli ad Jeſum, renuntiaverunt ei omnia, quæ egerant, & docuerant.

E

*Matth. 14. b. 13. Luc. 9. a. 10. Joan. 6. a. 1.

31 Et ait illis: * Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite puſillum. Erant enim qui veniebant & redibant multi: & nec ſpatium manducandi habebant.

32 Et aſcendentes in navim, abierunt in deſertum locum ſeorſum.

33 Et viderunt eos abeuntes, & cognoverunt multi: & pedeſtres de omnibus civitatibus concurrerunt illuc: & prævenerunt eos.

*Mat. 9. d. 16. b. 14.

34 * Et exiens vidit turbam multam Jeſus: & miſertus eſt ſuper eos, quia erant ſicut oves non habentes paſtorem, & cœpit illos docere multa.

35 Et cùm jam hora multa fieret, acceſſerunt diſcipuli ejus, dicentes: Deſertus eſt locus hic, & jam hora præteriit:

* Luc. 9. b. 12.

36 * Dimitte illos, ut euntes in proximas villas & vicos, emant ſibi cibos, quos manducent.

37 Et reſpondens ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denariis panes, & dabimus illis manducare.

38 Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, & videte. Et cùm cognoviſſent, dicunt: Quinque & duos piſces.

*Joan. 6. b. 10.

39 * Et præcepit illis, ut accumbere facerent omnes ſecundùm contubernia ſuper viride fœnū.

40 Et diſcubuerunt in partes, per centenos & quinquagenos.

41 Et acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus, intuens in cælum, benedixit, & fregit panes, & dedit diſcipulis ſuis, ut ponerent ante eos: & duos piſces diviſit omnibus. F

42 Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt.

43 Et ſuſtulerunt reliquias, fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de piſcibus.

44 Erant autem qui manducaverunt quinque millia virorum.

45 Et ſtatim coëgit diſcipulos ſuos aſcendere navim, ut præcederent eum trans fretum ad Bethſaïdam, dum ipſe dimitteret populum.

46 Et cùm dimiſiſſet eos, abiit in montem orare.

47 Et cùm ſerò eſſet, erat navis in medio mari, & ipſe ſolus in terra.

* Matth. 14. c. 25.

48 * Et videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans ſupra mare: & volebat præterire eos.

49 At illi ut viderunt eum ambulantem ſupra mare, putaverūt phantaſma eſſe, & exclamaverūt.

50 Omnes enim viderunt eum, & conturbati ſunt. Et ſtatim locutus eſt cum eis, & dixit eis: G
Confidite, ego ſum, nolite timere.

51 Et aſcendit ad illos in navim, & ceſſavit ventus. Et plus magis intra ſe ſtupebant:

52 Non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obcæcatum.

*Matth. 14. d. 34.

53 * Et cùm transfretaſſent, venerunt in terram Geneſareth, & applicuerunt.

54 Cúmque egreſſi eſſent de navi, continuò cognoverunt eum:

55 Et percurrentes univerſam regionem illam, cœperunt in grabatis eos, qui ſe malè habebant, circumferre, ubi audiebant eum eſſe.

56 Et quocumque introibat, in vicos vel in villas, aut civitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, ut vel fimbriam veſtimenti ejus tangerent: & quotquot tangebant eum, ſalvi fiebant.

Digitized by Google

CAPUT VII.

Phariſæos redarguit, Chriſti arguentes diſcipulos quòd non lotis ederent manibus, cùm ipſi Dei mandata ob ſuas traditiones transgrederentur; declarans quænam poſſint hominem coinquinare, nempe quæ de corde exeunt: Syrophœniſſæ filiam, ad perſeverantem illius ſupplicationem, à dæmonio liberat; & ſurdum ac mutum ſanat.

A 1 ET conveniunt ad eum Phariſæi, & quidam de Scribis, venientes ab Jeroſolymis.

*Matth. 15. a. 2. — 2 * Et cùm vidiſſent quoſdam ex diſcipulis ejus, communibus manibus, id eſt non lotis, manducare panes, vituperaverunt.

3 Phariſæi enim & omnes Judæi, niſi crebrò laverint manus, non manducant, tenentes traditionem ſeniorum:

4 Et à foro niſi baptizentur, non comedunt: & alia multa ſunt, & quæ tradita ſunt illis ſervare, baptiſmata calicum, & urceorum, & æramentorum, & lectorum:

5 Et interrogabant eum Phariſæi, & Scribæ: Quare diſcipuli tui non ambulant juxta traditionem ſeniorum, ſed communibus manibus manducant panem?

6 At ille reſpondens, dixit eis: Benè prophetavit Iſaïas de vobis hypocritis, ſicut ſcriptum eſt:
*Iſa. 29. 13. d. — * Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.

7 In vanum autem me colunt, docentes doctrinas & præcepta hominum.

B 8 Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptiſmata urceorum, & calicum: & alia ſimilia his facitis multa.

9 Et dicebat illis: Benè irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem veſtram ſervetis.

*Exod. 20. c. 12. Deut. 5. b. 16. Epheſ. 6. a. 2. *Exod. 21. c. 17. Levit. 20. b. 9. Prov. 20. c. 20. — 10 Moyſes enim dixit: * Honora patrem tuum, & matrem tuam. Et: * Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.

11 Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri, Corban (quod eſt donum) quodcumque ex me, tibi profuerit:

12 Et ultrà non dimittitis eum quidquam facere patri ſuo, aut matri,

13 Reſcindentes verbum Dei per traditionem veſtram, quam tradidiſtis: & ſimilia hujuſmodi multa facitis.

*Matth. 15. b. 10. — 14 * Et advocans iterùm turbam, dicebat illis: Audite me omnes, & intelligite.

15 Nihil eſt extra hominem introiens in eum, quod poſſit eum coinquinare, ſed quæ de homine procedunt, illa ſunt quæ communicant hominem.

16 Si quis habet aures audiendi, audiat.

C 17 Et cùm introiſſet in domum à turba, interrogabant eum diſcipuli ejus parabolam.

18 Et ait illis: Sic & vos imprudentes eſtis: Non intelligitis, quia omne extrinſecus introiens in hominem, non poteſt eum communicare:

19 Quia non intrat in cor ejus, ſed in ventrem vadit, & in ſeceſſum exit, purgans omnes eſcas?

20 Dicebat autem, quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem.

*Gen. 6. a. 5. — 21 * Abintus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia.

22 Furta, avaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blaſphemia, ſuperbia, ſtultitia,

23 Omnia hæc mala abintus procedunt, & communicant hominem.

24 * Et inde ſurgens abiit in fines Tyri & Sidonis: & ingreſſus domum, neminem voluit ſcire, & non potuit latere. — *Matth. 15. c. 21.

25 Mulier enim ſtatim ut audivit de eo, cujus filia habebat ſpiritum immundum, intravit, & procidit ad pedes ejus.

26 Erat enim mulier Gentilis, Syrophœniſſa genere. Et rogabat eum ut dæmonium ejiceret de filia ejus.

27 Qui dixit illi: Sine priùs ſaturari filios: non eſt enim bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.

28 At illa reſpondit, & dixit illi: Utique Domine, nam & catelli comedunt ſub menſa de micis puerorum. D

29 Et ait illi: Propter hunc ſermonem vade, exiit dæmonium à filia tua.

30 Et cùm abiiſſet domum ſuam, invenit puellam jacentem ſupra lectum, & dæmonium exiiſſe.

31 Et iterùm exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad Mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.

32 * Et adducunt ei ſurdum & mutum, & deprecabantur eum, ut imponat illi manum. — *Matth. 9. d. 32.

33 Et apprehendens eum de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas ejus: & expuens, tetigit linguam ejus.

34 Et ſuſpiciens in cælum, ingemuit, & ait illi: Ephpheta, quod eſt adaperire.

35 Et ſtatim apertæ ſunt aures ejus, & ſolutum eſt vinculum linguæ ejus, & loquebatur rectè.

36 Et præcepit illis ne cui dicerent. Quantò autem eis præcipiebat, tantò magis plus prædicabãt:

37 Et eò ampliùs admirabantur, dicentes: Benè omnia fecit: & ſurdos fecit audire, & mutos loqui.

CAPUT VIII.

Septem panibus pauciſque piſciculis ſatiat quattuor hominum millia: diſcipulos à fermento Phariſæorum cavere jubet: cæcum ſenſim curat: interrogatis Apoſtolis quem Ieſum eſſe dicerent, Petrus confitetur ipſum eſſe Chriſtum: & paulò pòſt ſatanas ab eo dicitur, quòd increparet illum dum ſuam prædiceret paſſionem: de tollenda cruce, & quòd anima nihil debet eſſe charius.

1 IN diebus illis iterùm cùm turba multa eſſet, nec haberent, quod manducarent, convocatis diſcipulis, ait illis. — A Mat. 15. d. 32.

2 Miſereor ſuper turbam: quia ecce jam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent:

3 Et ſi dimiſero eos jejunos in domum ſuam, deficient in via: quidam enim ex eis de longè venerunt.

4 Et reſponderunt ei diſcipuli ſui: Unde illos quis poterit hîc ſaturare panibus in ſolitudine?

5 Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem.

6 Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper terram. Et accipiens ſeptem panes, gratias agens fregit, & dabat diſcipulis ſuis ut apponerent, & appoſuerunt turbæ.

7 Et habebant piſciculos paucos: & ipſos benedixit, & & juſſit apponi.

8 Et

8 Et manducaverunt, & ſaturati ſunt, & ſuſtulerunt quod ſuperaverat de fragmentis, ſeptem ſportas.

9 Erant autem qui manducaverant, quaſi quatuor millia: & dimiſit eos.

10 Et ſtatim aſcendens navim cum diſcipulis ſuis, venit in partes Dalmanutha.

B 11 * Et exierunt Phariſæi, & cœperunt conquirere cum eo, quærentes ab illo ſignum de cælo, tentantes eum.

*Matth. 16.a.1. Luc.11. g.54.

12 Et ingemiſcens ſpiritu, ait: Quid generatio iſta ſignum quærit? Amen dico vobis, ſi dabitur generationi iſti ſignum.

13 Et dimittens eos, aſcendit iterùm navim, & abiit trans fretum.

14 * Et obliti ſunt panes ſumere: & niſi unum panem non habebant ſecum in navi.

*Matth. 16.a.5.

15 Et præcipiebat eis, dicens: Videte, & cavete à fermento Phariſæorum, & fermento Herodis.

16 Et cogitabant ad alterutrum, dicentes: Quia panes non habemus.

17 Quo cognito, ait illis Jeſus: Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondum cognoſcitis nec intelligitis? adhuc cæcatum habetis cor veſtrum?

18 Oculos habentes non videtis? & aures habentes non auditis? * Nec recordamini,

*Sup.6. f.41. Ioan.6. b.11.

19 Quando quinque panes fregi in quinque millia: quot cophinos fragmentorum plenos ſuſtuliſtis? Dicunt ei: Duodecim.

C 20 Quando & ſeptem panes in quattuor millia: quot ſportas fragmentorum tuliſtis? Et dicunt ei: Septem.

21 Et dicebat eis: Quomodò nondũ intelligitis?

22 Et veniunt Bethſaidam, & adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut illum tangeret.

23 Et apprehenſa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & expuens in oculos ejus impoſitis manibus ſuis, interrogavit eum ſi quid videret.

24 Et aſpiciens, ait: Video homines velut arbores ambulantes.

25 Deinde iterùm impoſuit manus ſuper oculos ejus: & cœpit videre, & reſtitutus eſt ita ut clarè videret omnia.

26 Et miſit illum in domum ſuam, dicens: Vade in domum tuam: & ſi in vicum introieris, nemini dixeris.

27 * Et egreſſus eſt Jeſus, & diſcipuli ejus, in caſtella Cæſareæ Philippi: & in via interrogabat diſcipulos ſuos, dicens eis: * Quem me dicunt eſſe homines?

*Matth. 16.b.13. *Luc.9. b.18.

28 Qui reſponderunt illi, dicentes: Joannem Baptiſtam, alij Eliam, alij verò quaſi unum de prophetis.

29 Tunc dicit illis: Vos verò quem me eſſe dicitis? Reſpondens Petrus, ait ei: Tu es Chriſtus.

30 Et cõminatus eſt eis, ne cui dicerent de illo.

D 31 Et cœpit docere eos, quoniam oportet filium hominis pati multa, & reprobari à ſenioribus: & à ſummis ſacerdotibus, & ſcribis, & occidi, & poſt tres dies reſurgere.

32 Et palàm verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum.

33 Qui converſus, & videns diſcipulos ſuos, comminatus eſt Petro, dicens: Vade retrò me ſatana, quoniam non ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ ſunt hominum.

34 Et convocata turba cum diſcipulis ſuis, dixit eis: * Si quis vult me ſequi, deneget ſemetipſum: & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.

*Matth 10.d.38. 16.d.24. Luc.9. c.23. 14 f.7.

35 * Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam ſuam propter me & Evangelium, ſalvam faciet eam.

*Luc.17. g.33. Ioan.12. d.25.

36 Quid enim proderit homini, ſi lucretur mundum totum, & detrimẽtum animæ ſuæ faciat?

37 Aut quid dabit homo commutationis pro anima ſua?

38 * Qui enim me confeſſus fuerit, & verba mea, in generatione iſta adultera & peccatrice: & filius hominis confitebitur eum, cùm venerit in gloria patris ſui cum angelis ſanctis.

*Matth. 10.c.33. Luc.9. c.26.12. b.9.

39 Et dicebat illis: * Amen dico vobis, quia ſunt quidam de hîc ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec videant regnũ Dei veniens in virtute.

*Matt. 16. d.28. Luc.9. c.27.

Caput IX.

Transfigurato Ieſu junguntur Moyſes & Elias: dicit Eliam, dum venerit, omnia reſtituturum, imò jam veniſſe, nec fuiſſe ſuſceptum: ſurdum ac mutum ſpiritum ejicit, qui ſola oratione & jejunio ejicitur: ſuam paſſionem prædicit: diſputantes diſcipulos docet quis eorum ſit major: de ejiciente dæmonium qui non ſequebatur Ieſum: de amputando manus, pedis, vel oculi ſcandalo.

1 ET poſt dies ſex aſſumit Jeſus Petrum, & Jacobum, & Joannem: & ducit illos in montem excelſum ſeorſum ſolos, & transfiguratus eſt coram ipſis. A

Matth. 17.a.1. Luc.9. d.28.

2 Et veſtimenta ejus facta ſunt ſplendentia, & candida nimis velut nix, qualia fullo non poteſt ſuper terram candida facere.

3 Et apparuit illis Elias cum Moyſe: & erant loquentes cum Jeſu.

4 Et reſpondens Petrus, ait Jeſu: Rabbi, bonum eſt nos hîc eſſe: & faciamus tria tabernacula, Tibi unum, & Moyſi unum, & Eliæ unum.

5 Non enim ſciebat quid diceret: erant enim timore exterriti.

6 Et facta eſt nubes obumbrans eos: & venit vox de nube, dicens: Hic eſt filius meus chariſſimus: audite illum.

7 Et ſtatim circumſpicientes, neminem ampliùs viderunt, niſi Jeſum tantùm ſecum. B

8 * Et deſcendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam quæ vidiſſent, narrarent: niſi cùm Filius hominis à mortuis reſurrexerit.

*Matth. 17.b.9.

9 Et verbum continuerunt apud ſe, conquirentes quid eſſet: Cùm à mortuis reſurrexerit.

10 Et interrogabant eum, dicentes: * quid ergo dicunt Phariſæi & Scribæ, quia Eliam oportet venire primùm?

*Mal.4. b.5.

11 Qui reſpondens, ait illis: Elias, cùm venerit primò, reſtituet omnia: & quomodo * ſcriptum eſt in Filium hominis, ut multa patiatur & contemnatur.

*Iſa.53. a.1.b.4.

12 Sed dico vobis quia & * Elias venit (& fecerunt illi quæcumque voluerunt) ſicut ſcriptum eſt de eo. C

*Matt. 17.b.12.

13 Et veniens ad diſcipulos ſuos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquirentes cum illis.

14 Et confeſtim omnis populus videns Jeſum, ſtupefactus

Digitized by Google

ſtupefactus eſt, & expaverunt, & accurrentes ſalutabant eum.

15 Et interrogavit eos : quid inter vos conquiritis ?

*Luc.9.e.38. 16 * Et reſpondens unus de turba, dixit : Magiſter, attuli filium meum ad te habentem ſpiritum mutum :

17 Qui ubicumque eum apprehenderit, allidit illum, & ſpumat, & ſtridet dentibus, & areſcit : & dixi diſcipulis tuis ut ejicerent illum, & non potuerunt.

18 Qui reſpondens eis, dixit : O generatio incredula, quamdiu apud vos ero ? quamdiu vos patiar ? afferte illum ad me.

19 Et attulerunt eum. Et cùm vidiſſet eum, ſtatim ſpiritus conturbavit illum : & eliſus in terram, volutabatur ſpumans.

20 Et interrogavit patrem ejus : Quantum temporis eſt ex quo ei hoc accidit ? At ille ait: Ab infantia.

D 21 Et frequenter eum in ignem, & in aquas miſit, ut eum perderet. ſed ſi quid potes, adjuva nos, miſertus noſtri.

22 Jeſus autem ait illi: Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti.

23 Et continuò exclamans pater pueri, cum lacrymis aiebat : Credo, Domine : adjuva incredulitatem meam.

24 Et cùm videret Jeſus concurrentem turbam, comminatus eſt ſpiritui immundo, dicens illi: Surde & mute ſpiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & ampliùs ne introëas in eum.

25 Et exclamans, & multùm diſcerpens eum, exiit ab eo, & factus eſt ſicut mortuus, ita ut multi dicerent : Quia mortuus eſt.

26 Jeſus autem tenens manum ejus, elevavit eum, & ſurrexit.

27 Et cùm introiſſet in domum, diſcipuli ejus ſecretò interrogabant eum : Quare nos non potuimus ejicere eum ?

28 Et dixit illis : Hoc genus in nullo poteſt exire, niſi in oratione, & jejunio.

29 Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam : nec volebat quemquam ſcire.

E 30 * Docebat autem diſcipulos ſuos, & dicebat illis : Quoniam filius hominis tradetur in manus hominum, & occident eum, & occiſus tertia die reſurget. *Matth. 17.e.21. Luc.9. b.22. f.44.

31 At illi ignorabant verbum : & timebant interrogare eum.

32 Et venerunt Capharnaum. Qui cùm domi eſſent, interrogabat eos : Quid in via tractabatis ?

33 At illi tacebant, ſiquidem in via inter ſe diſputaverant, *quis eorum major eſſet. *Matth. 18.a.1. Luc.9. f.46.

34 Et reſidens vocavit duodecim, & ait illis: Si quis vult primus eſſe, erit omnium noviſſimus, & omnium miniſter.

35 Et accipiens puerum, ſtatuit eum in medio eorum : quem cùm complexus eſſet, ait illis :

F 36 Quiſquis unum ex hujuſmodi pueris receperit in nomine meo, me recepit : & quicumque me ſuſceperit, non me ſuſcipit, ſed eum, qui miſit me.

*Luc.9. f.49. 37 * Reſpondit illi Joannes, dicens : Magiſter, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, qui non ſequitur nos, & prohibuimus eum.

38 Jeſus autem ait : Nolite prohibere eum. *nemo eſt enim qui faciat virtutem in nomine meo, & poſſit citò malè loqui de me. *1.Cor. 12.a.3.

39 Qui enim non eſt adverſum vos, pro vobis eſt.

40 * Quiſquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, quia Chriſti eſtis : Amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam. *Matt. 10.d.42.

41 * Et quiſquis ſcandalizaverit unum ex his puſillis credentibus in me : bonum eſt ei magis ſi circumdaretur mola aſinaria collo ejus, & in mare mitteretur. *Matth. 18.a.6. Luc.17. a.2.

42 * Et ſi ſcandalizaverit te manus tua, abſcide illam : bonum eſt tibi debilem introïre in vitam, quàm duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem: G *Matt. 5.e.30. 18.a.8.

43 Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

44 Et ſi pes tuus te ſcandalizat, amputa illum: bonum eſt tibi claudum introïre in vitam æternam, quàm duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis :

45 * Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. *Iſa.66. g.24.

46 Quòd ſi oculus tuus ſcandalizat te, ejice eum : bonum eſt tibi luſcum introïre in regnum Dei, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis :

47 Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

48 * Omnis enim igne ſalietur, & omnis victima ſale ſalietur. *Lev. 2. d.13.

49 * Bonum eſt ſal : quòd ſi ſal inſulſum fuerit: in quo illud condietis ? Habete in vobis ſal, & pacem habete inter vos. *Matt. 5.b.13. Luc.14. g.14.

CAPUT X.

Nullo modo dimittendam uxorem aſtruit aliam ducendo: parvulos complexus, benedicit eis : dives qui præcepta à juventute obſervarat, non amplectitur Chriſti conſilium de omnibus divendendis : quid referent præmij qui omnia relinquunt: rurſum ſuam prædicit paſſionem : occaſione ambitionis filiorum Zebedæi docet diſcipulos quòd non oſtenſione dominij, ſed officio miniſterij debeant eſſe majores: Bartimæum cæcum ſanat.

1 ET inde exurgens venit in fines Judææ ultra Jordanem : & conveniunt iterùm turbæ ad eum : & ſicut conſueverat, iterùm docebat illos. A Matth. 19.a.1.

2 Et accedentes Phariſæi interrogabant eum: Si licet viro uxorem dimittere : tentantes eum.

3 At ille reſpondens, dixit eis : Quid vobis præcepit Moyſes ?

4 Qui dixerunt : * Moyſes permiſit libellum repudij ſcribere, & dimittere. *Deut. 24.a.1.

5 Quibus reſpondens Jeſus, ait : Ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vobis præceptum iſtud.

6 Ab initio autem creaturæ, * maſculum & feminam fecit eos Deus. *Gen 1. d.27.

7 Propter hoc * relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit ad uxorem ſuam : *Gen.2. d.24. Matth. 19.a.5. 1.Cor.7. b.10. Epheſ.5. f.31.

8 Et * erunt duo in carne una. Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro. *1.Cor. 6.d.16.

9 Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.

10 Et in domo iterùm diſcipuli ejus de eodem interrogaverunt eum.

11 Et

Digitized by Google

B

11 Et ait illis: Quicumque dimiſerit uxorē ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam.

12 Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alij nupſerit, mœchatur.

13 Et offerebant illi parvulos ut tangeret illos. Diſcipuli autem comminabantur offerentibus.

14 Quos cùm videret Jeſus, indignè tulit, & ait illis: Sinite parvulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: talium enim eſt regnum Dei.

15 Amen dico vobis: Quiſquis non receperit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud.

16 Et complexans eos, & imponens manus ſuper illos, benedicebat eos.

17 Et cùm egreſſus eſſet in viam, procurrens quidã genu flexo ante eum, rogabat eum: *Magiſter bone, quid faciam ut vitã æternam percipiã?

*Matth. 19.b.16. Luc. 8. d.18.

18 Jeſus autem dixit ei: Quid me dicis bonum? Nemo bonus, niſi unus Deus.

C

19 * Præcepta noſti: Ne adulteres, Ne occidas, Ne fureris, Ne falſum teſtimonium dixeris, Ne faudem feceris, Honora patrem tuum & matrem.

* Exod. 20.c.13.

20 At ille reſpondens, ait illi: Magiſter, hæc omnia obſervavi à juventute mea.

21 Jeſus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei: Unum tibi deeſt: vade, quæcumque habes vende, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me.

22 Qui contriſtatus in verbo, abiit mœrens: erat enim habens multas poſſeſſiones.

23 Et circumſpiciens Jeſus, ait diſcipulis ſuis: Quam difficilè qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt!

24 Diſcipuli autem obſtupeſcebant in verbis ejus. At Jeſus rurſus reſpondens ait illis: Filioli, quàm difficile eſt, confidentes in pecuniis, in regnum Dei introire?

D

25 Facilius eſt Camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in regnum Dei.

26 Qui magis admirabantur, dicentes ad ſemetipſos: Et quis poteſt ſalvus fieri?

27 Et intuens illos Jeſus, ait: Apud homines impoſſibile eſt, ſed non apud Deum: omnia enim poſſibilia ſunt apud Deum.

28 * Et cœpit ei Petrus dicere: Ecce nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te.

* Matth. 19.d.27. Luc. 18. e.28.

29 Reſpondens Jeſus, ait: Amen dico vobis: Nemo eſt, qui reliquerit domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros, propter me, & propter evangelium,

30 Qui non accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc, domos, & fratres, & ſorores, & matres, & filios, & agros, cum perſecutionibus, & in ſæculo futuro vitam æternam.

31 *Multi autem erunt primi noviſſimi, & noviſſimi primi.

* Matth. 19.d.30.

E

32 Erant autem in via aſcendentes Jeroſolymam: & præcedebat illos Jeſus, & ſtupebant: & ſequentes timebant. * Et aſſumens iterùm duodecim, cœpit illis dicere quæ eſſent ei eventura.

*Luc. 18. f.31.

33 Quia ecce aſcendimus Jeroſolymam, & Filius hominis tradetur principibus ſacerdotum, & Scribis, & ſenioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus:

34 Et illudent ei, & conſpuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum: & tertia die reſurget.

35 * Et accedunt ad eum Jacobus & Joannes filij Zebedæi, dicentes: Magiſter, volumus, ut quodcumque petierimus, facias nobis.

*Matth. 20.c.20.

36 At ille dixit eis: Quid vultis ut faciam vobis?

37 Et dixerunt: Da nobis, ut unus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam, ſedeamus in gloria tua.

F

38 Jeſus autem ait eis: Neſcitis quid petatis: poteſtis bibere calicem, quem ego bibo; aut baptiſmo, quo ego baptizor, baptizari?

39 At illi dixerunt ei: Poſſumus. Jeſus autem ait eis: Calicem quidem, quem ego bibo, bibetis; & baptiſmo, quo ego baptizor, baptizabimini:

40 Sedere autem ad dexteram meam, vel ad ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt.

41 Et audientes decem, cœperunt indignari de Jacobo & Joanne.

42 Jeſus autem vocans eos, ait illis: * Scitis quia hi, qui videntur principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum poteſtatem habent ipſorum.

*Luc. 22.c.25.

43 Non ita eſt autem in vobis, ſed quicumque voluerit fieri major, erit veſter miniſter:

44 Et quicumque voluerit in vobis primus eſſe, erit omnium ſervus.

G

45 Nam & Filius hominis non venit ut miniſtraretur ei, ſed ut miniſtraret, & daret animam ſuam redemptionem pro multis.

46 * Et veniunt Jericho, & proficiſcente eo de Jericho, & diſcipulis ejus, & plurima multitudine, filius Timæi Bartimæus cæcus, ſedebat juxta viam mendicans.

* Matth. 20.d.29. Luc. 18. f.35.

47 Qui cùm audiſſet quia Jeſus Nazarenus eſt, cœpit clamare, & dicere: Jeſu fili David, miſerere mei.

48 Et comminabantur ei multi ut taceret. At ille multò magis clamabat: Fili David miſerere mei.

49 Et ſtans Jeſus præcepit illum vocari. Et vocant cæcum dicentes ei: Animæquior eſto: ſurge, vocat te.

50 Qui projecto veſtimento ſuo exiliens, venit ad eum.

51 Et reſpondens Jeſus dixit illi: Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei: Raboni, ut videam.

52 Jeſus autem ait illi: Vade, fides tua te ſalvum fecit. Et confeſtim vidit, & ſequebatur eum in via.

CAPUT XI.

Super pullum aſinæ cum honore Jeruſalem ingreditur: ficum maledicendo areſacit: ementes ac vendentes de templo ejicit: efficaciam fiduciæ in Deum oſtendit, dicens fratri remittenda quæ in nos commiſit: Scribis non dicit qua poteſtate hæc faciat, eò quòd nec illi reſponderent ad propoſitam de Ioannis baptiſmo quæſtionem.

A

1 ET cùm appropinquarent Jeroſolymæ & Bethaniæ ad montem olivarum, mittit duos ex diſcipulis ſuis,

Matth. 21.a.1. Luc. 19. c.29.

2 Et ait illis: Ite in caſtellum, quod contra vos eſt, & ſtatim introëuntes illuc, invenietis pullum ligatum, ſuper quem nemo adhuc hominum ſedit: ſolvite illum, & adducite.

Digitized by Google

3 Et ſi quis vobis dixerit : Quid facitis ? dicite, quia Domino neceſſarius eſt : & continuò illum dimittet huc.

4 Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante januam foris in bivio : & ſolvunt eum.

5 Et quidam de illic ſtantibus dicebant illis: Quid facitis ſolventes pullum ?

6 Qui dixerunt eis ſicut præceperat illis Jeſus, & dimiſerunt eis.

*Joan. 12.b.14.
7 *Et duxerunt pullum ad Jeſum : & imponunt illi veſtimenta ſua, & ſedit ſuper eum.

8 Multi autem veſtimenta ſua ſtraverunt in via : alij autem frondes cædebant de arboribus,& ſternebant in via.

*Pſ.117. d.26. Matth. 21.a.9. Luc.19. f.38.
9 Et qui præibant, & qui ſequebantur, clamabant, dicentes : * Hoſanna :

10 Benedictus qui venit in nomine Domini: Benedictum quod venit regnum patris noſtri David : Hoſanna in excelſis.

B
*Matth. 21.b.10.
11 * Et introivit Jeroſolymam in templum : & circumſpectis omnibus,cum jam veſpera eſſet hora, exiit in Bethaniam cum duodecim.

12 Et alia die cùm exirent à Bethania,eſuriit.

*Matth. 21.b.19.
13 * Cúmque vidiſſet à longè ficum habentem folia, venit ſi quid fortè inveniret in ea, & cùm veniſſet ad eam, nihil invenit præter folia: non enim erat tempus ficorum.

14 Et reſpondens dixit ei : Jam non ampliùs in æternum ex te fructum quiſquam manducet. Et audiebant diſcipuli ejus.

15 Et veniunt Jeroſolymam. Et cùm introiſſet in templum,cœpit ejicere vendentes & ementes in templo : & menſas numulariorum,& cathedras vendentium columbas evertit.

16 Et non ſinebat ut quiſquam transferret vas per templum :

C
*Iſa. 56. c.7. Jer.7. b.11.
17 Et docebat,dicens eis: Nónne ſcriptum eſt: * Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus ? Vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.

18 Quo audito, principes ſacerdotum & Scribæ quærebant quomodo eum perderent:timebant enim eum, quoniam univerſa turba admirabatur ſuper doctrina ejus.

19 Et cùm veſpera facta eſſet, egrediebatur de civitate.

20 Et cùm manè tranſirent,viderunt ficum aridam factam à radicibus.

21 Et recordatus Petrus, dixit ei : Rabbi,ecce ficus, cui maledixiſti, aruit.

*Matth. 21.b.21.
22 Et reſpondens Jeſus ait illis: *Habete fidem Dei.

23 Amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic monti : Tollere, & mittere in mare ; & non hæſitaverit in corde ſuo,ſed crediderit quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei.

*Matth. 7.a.7.21. b.22.
24 * Propterea dico vobis, omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis,& evenient vobis.

D
*Matth. 6.b.14. 18.d.35. Lu.11. b.9.
25 * Et cùm ſtabitis ad orandum, dimittite ſi quid habetis adverſus aliquem : ut & Pater veſter qui in cælis eſt, dimittat vobis peccata veſtra.

26 Quòd ſi vos non dimiſeritis:nec Pater veſter, qui in cælis eſt, dimittet vobis peccata veſtra.

27 Et veniunt rurſus Jeroſolymam. Et cùm ambularet in templo, accedunt ad eum ſummi ſacerdotes, & Scribæ, & ſeniores :

*Luc. 20.a.2.
28 Et dicunt ei : * In qua poteſtate hæc facis? & quis dedit tibi hanc poteſtatem ut iſta facias ?

29 Jeſus autem reſpondens, ait illis : Interrogabo vos & ego unum verbum, & reſpondete mihi: & dicam vobis in qua poteſtate hæc faciam.

30 Baptiſmus Joannis,de cælo erat,an ex hominibus ? Reſpondete mihi.

31 At illi cogitabant ſecum,dicentes:Si dixerimus,de cælo,dicet : Quare ergo non credidiſtis ei?

32 Si dixerimus, Ex hominibus, timemus populum. omnes enim habebant Joannem quia verè propheta eſſet.

33 Et reſpondentes dicunt Jeſu : Neſcimus. Et reſpondens Jeſus ait illis : Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc faciam.

Caput XII.

Parabolam narrat de vinea agricolis elocata, qui ſervos ac filium patrisfamilias occiderunt : tentatur à Phariſæis de cenſu Cæſari ſolvendo, & à Sadducæis de reſurrectione : interrogatur à Scriba de primo mandato : ipſe verò rogat quo modo Scribæ dicant Chriſtum filium eſſe David, docens ab ipſis cavendum : viduam laudat ob duo minuta in gazophylacium miſſa.

A
*Iſai. 5. a.1. Jer.2. d.21. Matt.21. d.33. Luc.20. b.9.
1 ET cœpit illis in parabolis loqui : Vineam paſtinavit homo,& circumdedit ſepem, & fodit lacum,& ædificavit turrim,& locavit eam agricolis, & peregrè profectus eſt.

2 Et miſit ad agricolas in tempore ſervum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ.

3 Qui apprehenſum eum ceciderunt,& dimiſerunt vacuum.

4 Et iterùm miſit ad illos alium ſervum : & illum in capite vulneraverunt, & contumeliis affecerunt.

5 Et rurſum alium miſit, & illum occiderunt : & plures alios : quoſdam cædentes, alios verò occidentes.

6 Adhuc ergo unum habens filium chariſſimum : & illum miſit ad eos noviſſimum, dicens : Quia reverebuntur filium meum.

7 Coloni autem dixerunt ad invicem : Hic eſt heres : venite, occidamus eum : & noſtra erit hereditas.

8 Et apprehendentes eum, occiderunt : & ejecerunt extra vineam.

9 Quid ergo faciet Dominus vineæ ? Veniet,& perdet colonos : & dabit vineam aliis.

*Pſ.117. c.22. Iſa.28. Matth. 21.d.42. Act.4. b.11. Rom. 9. g.33. 1. Pet.2. b.7.
10 Nec ſcripturam hanc legiſtis : * Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli :

11 A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris ?

12 Et quærebant eum tenere : & timuerunt turbam. cognoverunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt.

*Matth. 22.b.15. Luc. 20. d.20.
13 * Et mittunt ad eum quoſdam ex Phariſæis, & Herodianis, ut eum caperent in verbo.

B
14 Qui venientes dicunt ei : Magiſter, ſcimus quia verax es, & non curas quemquam : nec enim vides in faciem hominum, ſed in veritate viam Dei doces. licet dari tributum Cæſari, an non dabimus ?

15 Qui ſciens verſutiam illorum, ait illis : Quid me

Digitized by Google

me tentatis ? afferte mihi denarium ut videam.
16 At illi attulerunt ei. Et ait illis : Cujus eſt
imago hæc, & inſcriptio ? Dicunt ei : Cæſaris.
*Rom. 13.b.7. 17 Reſpondens autem Jeſus dixit illis : * Red-
dite igitur quæ ſunt Cæſaris, Cæſari : & quæ ſunt
Dei, Deo. Et mirabantur ſuper eo.
*Matth. 22.c.23. Luc.20. e.27. 18 * Et venerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt
reſurrectionem non eſſe : & interrogabant eum
dicentes :
*Deut. 25.a.5. 19 Magiſter, Moyſes nobis ſcripſit, * ut ſi cujus
frater mortuus fuerit, & dimiſerit uxorem, & fi-
lios non reliquerit, accipiat frater ejus uxorem
ipſius, & reſuſcitet ſemen fratri ſuo.
20 Septem ergo fratres erant : & primus acce-
pit uxorem, & mortuus eſt non relicto ſemine.
21 Et ſecundus accepit eam, & mortuus eſt: &
nec iſte reliquit ſemen : Et tertius ſimiliter.
22 Et acceperunt eam ſimiliter ſeptem: & non
reliquerunt ſemen. Noviſſima omnium defuncta
eſt & mulier.
23 In reſurrectione ergo cùm reſurrexerint,
cujus de his erit uxor ? ſeptem enim habuerunt
eam uxorem.
24 Et reſpondens Jeſus, ait illis : Nónne ideò
erratis, non ſcientes Scripturas, neque virtutem
Dei ?
25 Cùm enim à mortuis reſurrexerint, neque
nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut angeli in
cælis.
C 26 De mortuis autem quòd reſurgant, non le-
giſtis in libro Moyſi, ſuper rubum quomodo di-
*Exod. 3.b.5. Matth. 22.d.32. xerit illi Deus, inquiens : * Ego ſum Deus Abra-
ham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob ?
27 Non eſt Deus mortuorum, ſed vivorum.
Vos ergo multum erratis.
*Matth. 22.d.35. 28 * Et acceſſit unus de Scribis, qui audierat
illos conquirentes, & videns quoniam benè illis
reſponderit, interrogavit eum quod eſſet primum
omnium mandatum.
29 Jeſus autem reſpondit ei : Quia primum
*Deut.6. a.4. omnium mandatum eſt : * Audi Iſraël, Dominus
Deus tuus, Deus unus eſt :
30 Et diliges Dominum Deum tuum ex toto
corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota men-
te tua, & ex tota virtute tua. Hoc eſt primum
mandatum.
*Lev. 19 d.18. Matth. 22.d.39. Rom. 13. c.9. Galat.5. c.14. Iac. 2. b.8. 31 * Secundum autem ſimile eſt illi : Diliges
proximum tuum tamquam teipſum. Majus horum
aliud mandatum non eſt.
32 Et ait illi Scriba : Benè Magiſter, in verita-
te dixiſti, quia unus eſt Deus, & non eſt alius præ-
ter eum.
33 Et ut diligatur ex toto corde, & ex toto in-
tellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine :
& diligere proximum tamquam ſeipſum, majus eſt
omnibus holocautomatibus, & ſacrificiis.
34 Jeſus autem videns quòd ſapienter reſpon-
diſſet, dixit illi : Non es longè à regno Dei. Et ne-
mo jam audebat eum interrogare.
35 Et reſpondens Jeſus dicebat, docens in tem-
plo : Quomodo dicunt Scribæ Chriſtum filium
eſſe David ?
D 36 Ipſe enim David dicit in Spiritu ſancto :
*Pſ.109. a.1. * Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris
meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pe- *Matt. 22.d.44.
dum tuorum. Luc.20.
37 Ipſe ergo David dicit eum Dominũ, & unde f.42.
eſt filius ejus? Et multa turba eum libenter audivit.
38 Et dicebat eis in doctrina ſua : * Cavete à *Matt.
Scribis, qui volunt in ſtolis ambulare, & ſalutari 23.a.5.
in foro, Luc.11. f.43.20.
39 Et in primis cathedris ſedere in ſynagogis, g.46.
& primos diſcubitus in cœnis :
40 Qui devorant domos viduarum ſub obtentu
prolixæ orationis: hi accipient prolixius judicium.
41 * Et ſedens Jeſus contra gazophylacium, aſ- *Luc.
piciebat quomodo turba jactaret æs in gazophyla- 21.a.1.
cium, & multi divites jactabant multa.
42 Cùm veniſſet autem vidua una pauper, miſit
duo minuta, quod eſt quadrans.
43 Et convocans diſcipulos ſuos, ait illis : Amen
dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus om-
nibus miſit, qui miſerunt in gazophylacium.
44 Omnes enim ex eo, quod abundabat illis, mi-
ſerunt : hæc verò de penuria ſua omnia quæ ha-
buit, miſit totum victum ſuum.

CAPUT XIII.

Templum dicit evertendum, prædicitque bella & varias afflictiones ac perſecutiones, abominationémque deſolationis : de pſeudochriſtis & pſeudoprophetis : poſt ſigna in corporibus cæleſtibus veniet cum gloria filius hominis, & hujus ſignum dat à ficu : quia autem nemo tempus novit, jubet omnes vigilare.

1 ET cùm egrederetur de templo, ait illi unus A
ex diſcipulis ſuis : Magiſter, aſpice quales Matth.
lapides, & quales ſtructuræ. 24.a.1.
2 Et reſpondens Jeſus, ait illi : Vides has omnes
magnas ædificationes ? * Non relinquetur lapis *Luc.
ſuper lapidem, qui non deſtruatur. 19.f.44. 21.b.6.
3 Et cùm ſederet in Monte olivarum contra
templum, interrogabant eum ſeparatim Petrus, &
Jacobus, & Joannes, & Andreas :
4 Dic nobis, quando iſta fient ? & quod ſignum
erit, quando hæc omnia incipient conſummari ?
5 Et reſpondens Jeſus cœpit dicere illis : * Vi- *Epheſ.
dete ne quis vos ſeducat : 5 b.6.
6 Multi enim venient in nomine meo dicentes, 2.Theſ.
quia ego ſum : & multos ſeducent. 2.a.3.
7 Cùm audieritis autem bella, & opiniones bel-
lorum, ne timueritis : oportet enim hæc fieri : ſed
nondum finis.
8 Exurget enim gens contra gentem, & re- B
gnum ſuper regnum, & erunt terræ motus per lo-
ca, & fames. Initium dolorum hæc.
9 Videte autem voſmetipſos. Tradent enim vos
in conſiliis, & in ſynagogis vapulabitis, & ante
præſides & reges ſtabitis propter me, in teſtimo-
nium illis.
10 Et in omnes gentes primùm oportet prædi-
cari Evangelium.
11 * Et cùm duxerint vos tradentes, nolite præ- *Matt.
cogitare quid loquamini : ſed quod datum vobis 10.b.19. Luc.12.
fuerit in illa hora, id loquimini. non enim vos b.11.12.
eſtis loquentes, ſed Spiritus ſanctus. c.14.
12 Tradet autem frater fratrem in mortem, &
pater filium : & conſurgent filij in parentes, &
morte afficient eos.
13 Et eritis odio omnibus propter nomen meũ.
Qui autem ſuſtinuerit in finem, hic ſalvus erit.
14 * Cum

Digitized by Google

*Dan. 9. g.27. Matth. 24.b.15. Luc.21. d.20. 14 * Cùm autem videritis abominationem de-
ſolationis, ſtantem ubi non debet : qui legit, intel-
ligat : tunc qui in Judæa ſunt, fugiant in montes :
15 Et qui ſuper tectum, ne deſcendat in do-
mum, nec introëat ut tollat quid de domo ſua :
16 Et qui in agro erit, non revertatur retrò tol-
lere veſtimentum ſuum.
17 Væ autem prægnantibus & nutrientibus in
illis diebus.
18 Oráte verò ut hieme non fiant.
C 19 Erunt enim dies illi tribulationes tales, qua-
les non fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit
Deus, uſque nunc, neque fient.
20 Et niſi breviaſſet Dominus dies, non fuiſſet
ſalva omnis caro : ſed propter electos, quos elegit,
breviavit dies.
*Matth. 24.b.23. Luc.21. b.8. 21 * Et tunc ſi quis vobis dixerit : Ecce hîc eſt
Chriſtus, ecce illic, ne credideritis.
22 Exurgent enim pſeudochriſti, & pſeudopro-
phetæ, & dabunt ſigna & portenta ad ſeducen-
dos, ſi fieri poteſt, etiam electos :
23 Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia.
*Iſa. 13. b.10. Ezech. 32.b.7. Joel.2. b.10. 24 * Sed in illis diebus, poſt tribulationem illam,
ſol contenebrabitur, & luna non dabit ſplendo-
rem ſuum :
25 Et ſtellæ cæli erunt decidentes, & virtutes,
quæ in cælis ſunt, movebuntur.
26 Et tunc videbunt filium hominis venien-
tem in nubibus cum virtute multa, & gloria.
D *Matth. 24.c.31. 27 * Et tunc mittet angelos ſuos, & congrega-
bit electos ſuos à quattuor ventis, à ſummo terræ,
uſque ad ſummum cæli.
28 A ficu autem diſcite parabolam. Cùm jam
ramus ejus tener fuerit, & nata fuerint folia, co-
gnoſcitis quia in proximo ſit æſtas :
29 Sic & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote
quòd in proximo ſit in oſtiis.
30 Amen dico vobis, quoniam non tranſibit ge-
neratio hæc, donec omnia iſta fiant.
31 Cælum & terra tranſibunt, verba autem
mea non tranſibunt.
32 De die autem illo vel hora nemo ſcit, neque
angeli in cælo, neque Filius, niſi Pater.
*Matt. 24.d.42. 33 * Videte, vigilate, & orate : neſcitis enim
quando tempus ſit.
34 Sicut homo, qui peregrè profectus reliquit
domum ſuam, & dedit ſervis ſuis poteſtatem cu-
juſque operis, & janitori præcepit ut vigilet.
35 Vigilate ergo, (neſcitis enim quando do-
minus domus veniat, ſerò, an media nocte, an
galli cantu, an manè.)
36 Ne cū venerit repētè, inveniat vos dormiētes.
37 Quod autē vobis dico: omnibus dico: Vigilate.

Caput XIV.

Conſultant principes ſacerdotum de occidendo Ieſu; qui unguento pretioſo à muliere perfunditur murmurantibus diſcipulis: venditur à Iuda; de cujus proditione diſcipulis loquitur in cœna, in qua panem in corpus ſuum & vinum in ſanguinem conſecrata tradit diſcipulis : prædicit omnes ſcandalizandos, & trinam Petri negationem : ac poſt trinam orationem capitur à Iudæis; quorum uni Petrus abſcidit auriculam : & diſcipulis fugientibus, coram Caïpha à falſis teſtibus accuſatus, mortiſque reus judicatus, conſpuitur ac cæditur, & ter à Petro negatur.

A *Matth. 26.a.2. 1 ERat autem Paſcha & Azyma poſt biduum
& quærebant ſummi ſacerdotes, & Scribæ,
quomodo eum dolo tenerent, & occiderent. Luc.21. a.1.
2 Dicebant autem : Non in die feſto, ne fortè
tumultus fieret in populo.
3 * Et cùm eſſet Bethaniæ in domo Simonis le- *Matt. 26.a.6. Ioan.12. a.1.
proſi, & recumberet : venit mulier habens alaba-
ſtrum unguenti nardi ſpicati pretioſi, & fracto ala-
baſtro, effudit ſuper caput ejus.
4 Erant autem quidam indignè ferentes intra
ſemetipſos, & dicentes : Ut quid perditio iſta un-
guenti facta eſt ?
5 Poterat enim unguentum iſtud vænumdari
plus quàm trecentis denariis, & dari pauperibus.
Et fremebant in eam.
6 Jeſus autem dixit : Sinite eam, quid illi mo-
leſti eſtis ? Bonum opus operata eſt in me.
7 Semper enim pauperes habetis vobiſcum ; &
cùm volueritis, poteſtis illis benefacere : me au-
tem non ſemper habetis.
8 Quod habuit hæc, fecit : prævenit ungere
corpus meum in ſepulturam.
9 Amen dico vobis : Ubicumque prædicatum
fuerit Evangelium iſtud in univerſo mundo, &
quod fecit hæc, narrabitur in memoriam ejus.
10 * Et Judas Iſcariotes unus de duodecim, abiit B
ad ſummos ſacerdotes, ut proderet eum illis. *Matth. 26.b.14.
11 Qui audientes gaviſi ſunt : & promiſerunt
ei pecuniam ſe daturos. Et quærebat quomodo il-
lum opportunè traderet.
12 * Et primo die Azymorum quando Paſcha *Matt. 26.b.17. Luc.22. a.7.
immolabant, dicunt ei diſcipuli : Quò vis eamus,
& paremus tibi ut manduces Paſcha ?
13 Et mittit duos ex diſcipulis ſuis, & dicit eis :
Ite in civitatem : & occurret vobis homo lagenam
aquæ bajulans, ſequimini eum :
14 Et quocumque introierit, dicite domino do-
mus, quia magiſter dicit : ubi eſt refectio mea, ubi
Paſcha cum diſcipulis meis manducem ?
15 Et ipſe vobis demonſtrabit cœnaculum gran-
de, ſtratum : & illic parate nobis.
16 Et abierunt diſcipuli ejus, & venerunt in
civitatem : & invenerunt ſicut dixerat illis, & pa-
raverunt Paſcha.
17 * Veſpere autem facto, venit cum duodecim. *Matt. 26.b.20. Luc.22. b.14.
18 Et diſcumbentibus eis, & manducantibus,
ait Jeſus : Amen dico vobis, * quia unus ex vobis
tradet me, qui manducat mecum. * Ioan. 13.c.21.
19 At illi cœperunt contriſtari, & dicere ei ſin-
gulatim : Numquid ego ?
20 Qui ait illis : Unus ex duodecim, qui intin-
git mecum manum in catino.
21 Et filius quidem hominis vadit, * ſicut ſcri- C
ptum eſt de eo : væ autem homini illi, per quem *Pſ.40. b.10. Act.1. c.16.
Filius hominis tradetur. bonum erat ei, ſi non eſſet
natus homo ille.
22 * Et manducantibus illis, accepit Jeſus pa- *Matt. 26.c.26. 1.Cor.11. e.24.
nem : & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Su-
mite, hoc eſt corpus meum.
23 Et accepto calice, gratias agens dedit eis : &
biberunt ex illo omnes.
24 Et ait illis : Hic eſt ſanguis meus novi teſta-
menti, qui pro multis effundetur.
25 Amen dico vobis, quia jam non bibam de
hoc genimine vitis, uſque in diem illum, cùm il-
lud bibam novum in regno Dei.

Digitized by Google

26 Et hymno dicto exierunt in Montem olivarum.

*Ioan. 16.d.32. *Zach. 13.e.7. 27 Et ait eis Jeſus: * Omnes ſcandalizabimini in me in nocte iſta: quia ſcriptum eſt: *Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves.

28 Sed poſtquam reſurrexero, præcedam vos in Galilæam.

29 Petrus autem ait illi: Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ſed non ego.

30 Et ait illi Jeſus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priuſquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.

D 31 At ille ampliùs loquebatur: Et ſi oportuerit me ſimul commori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant.

*Matt. 26.d.36. *Luc. 22.e.40. 32 *Et veniunt in prædium, cui nomen Gethſemani. Et ait diſcipulis ſuis: * Sedete hîc donec orem.

33 Et aſſumit Petrum, & Jacobum, & Joannem ſecum: & cœpit pavere, & tædere.

34 Et ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem: ſuſtinete hîc, & vigilate.

35 Et cùm proceſſiſſet paululùm, procidit ſuper terram: & orabat, ut ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo hora.

36 Et dixit: Abba pater, omnia tibi poſſibilia ſunt, transfer calicem hunc à me, ſed non quod ego volo, ſed quod tu.

37 Et venit, & invenit eos dormientes. Et ait Petro: Simon dormis? non potuiſti una hora vigilare?

38 Vigilate, & orate ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro verò infirma.

39 Et iterùm abiens oravit, eumdem ſermonem dicens.

E 40 Et reverſus, denuò invenit eos dormientes, (erant enim oculi eorum gravati) & ignorabant quid reſponderent ei.

41 Et venit tertiò, & ait illis: Dormite jam, & requieſcite. Sufficit: venit hora: ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

42 Surgite, eamus. ecce qui me tradet, propè eſt.

*Matt. 26.e.47. Luc. 22. e.47. Ioan. 18. a.3. 43 Et, adhuc eo loquente, venit Judas Iſcariotes unus de duodecim, & * cum eo turba multa, cum gladiis & lignis, à ſummis ſacerdotibus, & Scribis, & ſenioribus.

44 Dederat autem traditor ejus ſignum eis, dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum, & ducite cautè.

45 Et cùm veniſſet, ſtatim accedens ad eum, ait: Ave Rabbi: & oſculatus eſt eum.

46 At illi manus injecerunt in eum, & tenuerunt eum.

47 Unus autem quidam de circumſtantibus educens gladium, percuſſit ſervum ſummi ſacerdotis: & amputavit illi auriculam.

48 Et reſpondens Jeſus, ait illis: Tamquam ad latronem exiſtis cum gladiis & lignis comprehendere me?

49 Quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuiſtis. Sed ut impleantur Scripturæ.

*Matth. 26.f.56. 50 * Tunc diſcipuli ejus relinquentes eum, omnes fugerunt.

51 Adoleſcens autem quidam ſequebatur eum amictus ſindone ſuper nudo: & tenuerunt eum.

52 At ille rejecta ſindone, nudus profugit ab eis.

53 * Et adduxerunt Jeſum ad ſummum Sacerdotem: & convenerunt omnes ſacerdotes, & Scribæ, & ſeniores. F *Matth. 26.f.57. Luc. 22. f.54. Ioan. 18. c.13.

54 Petrus autem à longè ſecutus eſt eum, uſque intrò in atrium ſummi ſacerdotis: & ſedebat cum miniſtris ad ignem, & calefaciebat ſe.

55 * Summi verò ſacerdotes, & omne concilium, quærebant adverſus Jeſum teſtimonium, ut eum morti traderent, nec inveniebant. *Matth. 26.f.59.

56 Multi enim teſtimonium falſum dicebant adverſus eum: & convenientia teſtimonia non erant.

57 Et quidam ſurgentes, falſum teſtimonium ferebant adverſus eum, dicentes:

58 Quoniam nos audivimus eum dicentem: *Ego diſſolvam templum hoc manu factum, & per triduum aliud non manu factum ædificabo. *Ioan. 2.c.19.

59 Et non erat conveniens teſtimonium illorũ.

60 Et exurgens ſummus ſacerdos in medium, interrogavit Jeſum, dicens: Non reſpondes quidquam ad ea, quæ tibi objiciuntur ab his?

61 Ille autem tacebat, & nihil reſpondit. Rurſum ſummus ſacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu es Chriſtus filius Dei benedicti?

62 Jeſus autem dixit illi: Ego ſum: * & videbitis Filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem cum nubibus cæli. G *Matth. 24.c.30. 26.f.64.

63 Summus autem ſacerdos ſcindens veſtimenta ſua, ait: Quid adhuc deſideramus teſtes?

64 Audiſtis blaſphemiam: quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt eum eſſe reum mortis.

65 Et cœperunt quidam conſpuere eum, & velare faciem ejus, & colaphis eum cædere, & dicere ei: Prophetiza: & miniſtri alapis cũ cædebant.

66 * Et cùm eſſet Petrus in atrio deorſum, venit una ex ancillis ſummi ſacerdotis: *Matt. 26.g.69. Luc. 22. f.56. Ioan. 18. c.17.

67 Et cùm vidiſſet Petrum calefacientem ſe, aſpiciens illum, ait: Et tu cum Jeſu Nazareno eras.

68 At ille negavit, dicens: Neque ſcio, neque novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium, & gallus cantavit.

69 *Rurſus autem cùm vidiſſet illum ancilla, cœpit dicere circumſtantibus: Quia hic ex illis eſt. *Matt. 26.g.71.

70 At ille iterùm negavit. * Et poſt puſillum rurſus qui aſtabant, dicebant Petro: Verè ex illis es: nam & Galilæus es. *Luc. 22.g.59. Ioan. 18. c.25.

71 Ille autem cœpit anathematizare, & jurare: Quia neſciò hominem iſtum, quem dicitis.

72 Et ſtatim gallus iterùm cãtavit. *Et recordatus eſt Petrus verbi, quod dixerat ei Jeſus: Priùs quàm gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere. *Matt. 26.g.75. Ioan. 13. d.38.

Caput XV.

Ieſus coram Pilato accuſatus, nihil reſpondet: præeligitur Barabbas, & Ieſus traditur crucifigendus; qui multis modis illuſus à militibus, ducitur ad crucifigendum: & diviſis ipſius veſtimentis, inter latrones crucifixus, audit variorum jactatas in ſe blaſphemias: ſuboriuntur tenebræ: & clamans Ieſus Eli acetóque potatus, cum clamore valido expirat; cujus corpus à Ioſeph ſepelitur.

1 ET confeſtim manè conſilium facientes ſummi ſacerdotes, cum ſenioribus, & Scribis, & A Matt. 27.a.1.
univerſo

Luc.22. g.66. Ioan. 18. e.28. univerſo concilio, vincientes Jeſum, duxerunt, & tradiderunt Pilato.

2 Et interrogavit eum Pilatus: Tu es Rex Judæorum? At ille reſpondens, ait illi: Tu dicis.

**Matt. 27. b.12. Luc.23. a.2. *Ioan. 18. f.33.* 3 * Et accuſabant eum ſummi ſacerdotes in multis.

4 * Pilatus autem rurſum interrogavit eum, dicens: Non reſpondes quidquam? vide in quantis te accuſant.

5 Jeſus autem ampliùs nihil reſpondit, ita ut miraretur Pilatus.

6 Per diem autem feſtum ſolebat dimittere illis unum ex vinctis, quemcumque petiiſſent.

7 Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum ſeditioſis erat vinctus, qui in ſeditione fecerat homicidium.

8 Et cùm aſcendiſſet turba, cœpit rogare, ſicut ſemper faciebat illis.

9 Pilatus autem reſpondit eis, & dixit: Vultis dimittam vobis regem Judæorum?

10 Sciebat enim quòd per invidiam tradidiſſent eum ſummi ſacerdotes.

B

11 Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis.

** Matt. 27. c.22. Luc.23. f.14. *Ioan. 18. g.40.* 12 * Pilatus autem iterùm reſpondens, ait illis: Quid ergo vultis faciam regi Judæorum?

13 *At illi iterùm clamaverunt: Crucifige eum.

14 Pilatus verò dicebat illis: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant: Crucifige eum.

15 Pilatus autem volens populo ſatisfacere, dimiſit illis Barabbam, & tradidit Jeſum flagellis cæſum, ut crucifigeretur.

** Matth. 27. e.27. Ioan. 19. a.2.* 16 * Milites autem duxerunt eum in atrium prætorij, & convocant totam cohortem,

17 Et induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes ſpineam coronam.

18 Et cœperunt ſalutare eum: Ave rex Judæorum.

19 Et percutiebant caput ejus arundine: & cōſpuebant eum, & ponentes genua, adorabant eum.

20 Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt illum purpura, & induerunt eum veſtimentis ſuis: & educunt illum ut crucifigerent eum.

** Matth. 27. d.32. Luc.23. d.26.* 21 * Et angariaverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum, venientem de villa patrem Alexandri & Rufi, ut tolleret crucem ejus.

22 Et perducunt illum in Golgotha locum: quod eſt interpretatum Calvariæ locus.

23 Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: & non accepit.

C

**Matt. 27. d.35. Luc.23. e.34. Ioan. 19. d.23.* 24 * Et crucifigentes eum, diviſerunt veſtimenta ejus, mittentes ſortem ſuper eis, quis quid tolleret.

25 Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eum.

26 Et erat titulus cauſæ ejus inſcriptus: Rex Judæorum.

27 Et cum eo crucifigunt duos latrones; unum à dextris, & alium à ſiniſtris ejus.

**Iſa. 53. d.12.* 28 * Et impleta eſt ſcriptura, quæ dicit: Et cum iniquis reputatus eſt.

**Ioan. 2. c.19.* 29 Et prætereuntes blaſphemabant eum, moventes capita ſua: & dicentes: *Vah qui deſtruis templum Dei, & in tribus diebus reædificas:

30 Salvum fac temetipſum deſcendēs de cruce.

31 Similiter & ſummi ſacerdotes illudentes, ad alterutrum cum Scribis dicebant: Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere.

32 Chriſtus rex Iſraël deſcendat nunc de cruce, ut videamus, & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei.

33 Et facta hora ſexta, tenebræ factæ ſunt per totam terram uſque in horam nonam.

34 Et hora nona exclamavit Jeſus voce magna, dicens: * Eloi, eloi, lamma ſabacthani? quod eſt interpretatum: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me? D **Pſ.21. a.2. Matth. 27. e.46.*

35 Et quidam de circumſtantibus audientes, dicebant: Ecce Eliam vocat.

36 Currens autem unus, & implens ſpongiam aceto, circumponénſque calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite, videamus ſi veniat Elias ad deponendum eum.

37 Jeſus autem emiſſa voce magna expiravit.

38 Et velum templi ſciſſum eſt in duo, à ſummo uſque deorſum.

39 Videns autem Centurio, qui ex adverſo ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet, ait: Verè hic homo Filius Dei erat.

40 * Erant autem & mulieres de longè aſpicientes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi minoris & Joſeph mater, & Salome: ** Matth. 27. f.55.*

41 Et cùm eſſet in Galilæa, ſequebantur eum, *& miniſtrabant ei, & aliæ multæ, quæ ſimul cum eo aſcenderant Jeroſolymam. **Luc.8. a.2.*

42 * Et cùm jam ſerò eſſet factum (quia erat paraſceve, quod eſt ante ſabbatum.) ** Matt. 27. g.57. Luc.23. g.50. Ioan. 19. g.38.*

43 Venit Joſeph ab Arimathæa nobilis decurio, qui & ipſe erat expectans regnum Dei, & audacter introïvit ad Pilatum, & petiit corpus Jeſu.

44 Pilatus autem mirabatur ſi jam obiiſſet. Et accerſito Centurione, interrogavit eum ſi jam mortuus eſſet.

45 Et cùm cognoviſſet à Centurione, donavit corpus Joſeph.

46 Joſeph autem mercatus ſindonem, & deponens eum involvit ſindone, & poſuit eum in monumento, quod erat exciſum de petra, & advolvit lapidem ad oſtium monumenti.

47 Maria autem Magdalene, & Maria Joſeph, aſpiciebant ubi poneretur.

Caput XVI.

Mulieribus ad Chriſti monumentum obſtupeſcentibus, Angelus reſurrectionem ipſius annuntiat, qui primùm Mariæ Magdalene apparet, deinde duobus diſcipulis in alia effigie: demùm undecim recumbentibus apparens, exprobrata incredulitate, mittit eos ut in univerſo mundo prædicent ac baptiʒent, ſubjunctis ſignis quæ ſequantur credentes, ac ita in cœlum aſcendit.

1 ET cùm tranſiſſet ſabbatum, Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome emerunt aromata ut venientes ungerent Jeſum. A *Matth. 28.a.1. Luc.24. a.1. Ioan. 20. a.1.*

2 Et valdè manè una ſabbatorum, veniunt ad monumentum, orto jam ſole.

3 Et dicebant ad invicem: quis revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti?

4 Et reſpicientes viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valdè.

5 * Et introeuntes in monumentum viderunt juvenem ſedentem in dextris, coopertum ſtola candida, & obſtupuerunt. ** Matt. 28.a.5. Luc.24. a.1. Ioan. 20. c.11.*

6 Qui

Digitized by Google

B 6 Qui dicit illis : Nolite expaveſcere : Jeſum
quæritis Nazarenum,crucifixum : ſurrexit,non eſt
hîc, ecce locus ubi poſuerunt eum.
7 Sed ite , dicite diſcipulis ejus , & Petro , quia
Sup.14. c.28. præcedit vos in Galilæam : ibi eum videbitis, ſi-
cut dixit vobis.
8 At illæ exeuntes, fugerunt de monumento :
invaſerat enim eas tremor & pavor : & nemini
quidquam dixerunt : timebant enim.
*Joan. 20.d.16. 9 Surgens autem manè , * prima ſabbati , appa-
ruit primò Mariæ Magdalene, de qua ejecerat ſe-
ptem dæmonia.
10 Illa vadens nuntiavit his , qui cum eo fue-
rant , lugentibus & flentibus.
11 Et illi audientes quia viveret , & viſus eſſet
ab ea , non crediderunt.
C 12*Poſt hæc autem duobus ex his ambulantibus
*Luc. 24.b.13. oſtenſus eſt in alia effigie, euntibus in villam.
13 Et illi euntes nuntiaverunt ceteris : nec illis
crediderunt.

14 Noviſſimè recumbentibus illis undecim
apparuit : & exprobravit incredulitatem eorum
& duritiam cordis ; quia iis , qui viderant eum re-
ſurrexiſſe , non crediderunt.
15 Et dixit eis : Euntes in mundum univerſum
prædicate Evangelium omni creaturæ.
16 Qui crediderit , & baptizatus fuerit , ſalvus
erit : qui verò non crediderit , condemnabitur.
17 Signa autem eos , qui crediderint , hæc ſe- D
quentur : * In nomine meo dæmonia ejicient : * Act. 16.d.18.
* linguis loquentur novis :
18 * Serpentes tollent : & ſi mortiferum quid
biberint , non eis nocebit : * ſuper ægros manus *Act.2. a.4.10. g.46.
imponent, & benè habebunt.
19 Et Dominus quidem Jeſus poſtquam locutus *Act. 28.b.5.
eſt eis, * aſſumptus eſt in cælum , & ſedet à dex- * Act. 28.b.8.
tris Dei.
20 Illi autem profecti prædicaverunt ubique * Luc. 24.g.51.
Domino cooperante , & ſermonem confirmante,
ſequentibus ſignis.

SANCTUM
JESU CHRISTI
EVANGELIUM
SECUNDUM LUCAM.

CAPUT PRIMUM.

Zachariæ ſacerdoti annuntiat Gabriel Joannis conceptum ex Elizabeth ſterili ; qui Angelo non credens , mutus efficitur : idémque Gabriel Mariæ annuntiat conceptum Jeſu filij Dei de Spiritu ſancto : ad Mariæ ſalutationem Joannes exultat in utero , & Elizabeth prophetat , ipſáque Maria canticum gratiarum actionis Domino decantat : in nati Joannis circumciſione, Zacharias pater , recepta loquela , canticum gratiarum actionis edit.

A 1 QUONIAM quidem multi co-
nati ſunt ordinare narrationem,
quæ in nobis completæ ſunt,re-
rum :
2 Sicut tradiderunt nobis, qui
ab initio ipſi viderunt , & miniſtri fuerunt ſer-
monis :
3 Viſum eſt & mihi , aſſecuto omnia à princi-
pio diligenter , ex ordine tibi ſcribere , optime
Theophile,
4 Ut cognoſcas eorum verborum,de quibus eru-
ditus es, veritatem.
5 Fuit in diebus Herodis , regis Judææ , ſacer-
*1.Par. 24.a.10. dos quidam nomine Zacharias, * de vice Abia;&
uxor illius de filiabus Aaron , & nomen ejus Eli-
zabeth.
6 Erant autem juſti ambo ante Deum , ince-
dentes in omnibus mandatis & juſtificationibus
Domini ſine querela.
7 Et non erat illis filius , eò quòd eſſet Eli-
zabeth ſterilis , & ambo proceſſiſſent in die-
bus ſuis.
8 Factum eſt autem , cùm ſacerdotio fungere-
tur in ordine vicis ſuæ ante Deum ,
9 Secundùm conſuetudinem ſacerdotij , ſorte

exiit ut incenſum poneret , ingreſſus in templum
Domini :
10 Et * omnis multitudo populi erat orans foris *Exod. 30.a 7. Lev.16. d.17.
hora incenſi.
11 Apparuit autem illi Angelus Domini , ſtans
à dextris altaris incenſi.
12 Et Zacharias turbatus eſt videns , & timor
irruit ſuper eum.
13 Ait autem ad illum Angelus : Ne timeas Za- B
charia , quoniam exaudita eſt deprecatio tua : &
uxor tua Elizabeth pariet tibi filium , & vocabis
nomen ejus Joannem :
14 Et erit gaudium tibi , & exultatio , & multi
in nativitate ejus gaudebunt :
15 Erit enim magnus coram Domino:& vinum
& ſiceram non bibet, & Spiritu ſancto replebitur
adhuc ex utero matris ſuæ :
16 Et multos filiorum Iſraël convertet ad Do-
minum Deum ipſorum :
17 Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & vir-
tute Eliæ : * ut convertat corda patrum in filios, * Mal 4. b.6 Matt.11. b.14.
& incredulos ad prudentiam juſtorum,parare Do-
mino plebem perfectam.
18 Et dixit Zacharias ad Angelum : Unde hoc
ſciam ? ego enim ſum ſenex, & uxor mea proceſſit
in diebus ſuis.
19 Et reſpondens Angelus dixit ei : Ego ſum
Gabriel , qui aſto ante Deum : & miſſus ſum lo-
qui ad te , & hæc tibi evangelizare.
20 Et ecce eris tacens , & non poteris loqui,
uſque in diem quo hæc fiant , pro eo quòd non
credidiſti verbis meis , quæ implebuntur in tem-
pore ſuo.

Digitized by Google

21 Et erat plebs expectans Zachariam: & mirabantur quòd tardaret ipſe in templo.

C

22 Egreſſus autem non poterat loqui ad illos, & cognoverunt quòd viſionem vidiſſet in templo. Et ipſe erat innuens illis, & permanſit mutus.

23 Et factum eſt, ut impleti ſunt dies officij ejus, abiit in domum ſuam:

24 Poſt hos autem dies concepit Elizabeth uxor ejus, & occultabat ſe menſibus quinque, dicens:

25 Quia ſic fecit mihi Dominus in diebus, quibus reſpexit auferre opprobrium meum inter homines.

26 In menſe autem ſexto, miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth,

27 Ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Joſeph, de domo David, & nomen virginis Maria.

28 Et ingreſſus Angelus ad eam dixit: Ave gratia plena: Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus.

29 Quæ cùm audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.

30 Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria, inveniſti enim gratiam apud Deum:

31 * Ecce concipies in utero, & paries filium, &*vocabis nomen ejus JESUM.

*Iſai. 7. c. 14. *Inf. 2. c. 21.

32 Hic erit magnus, & Filius Altiſſimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus ſedem David patris ejus: *& regnabit in domo Jacob in æternum,

D

*Dan. 7. d. 14. g. 27. Mich. 4. b. 7.

33 Et regni ejus non erit finis.

34 Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?

35 Et reſpondens Angelus dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. Ideóque & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.

36 Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua: & hic menſis ſextus eſt illi, quæ vocatur ſterilis:

37 Quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.

38 Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum. Et diſceſſit ab illa Angelus.

39 Exurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana cum feſtinatione, in civitatem Juda:

40 Et intravit in domum Zachariæ, & ſalutavit Elizabeth.

E

41 Et factum eſt, ut audivit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exultavit infans in utero ejus: & repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth:

42 Et exclamavit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.

43 Et unde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me?

44 Ecce enim ut facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo.

45 Et beata quæ credidiſti, quoniam perficientur ea, quæ dicta ſunt tibi à Domino.

46 Et ait Maria:

Magnificat anima mea Dominum;

47 Et exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.

48 Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: ecce enim ex hoc beatā me dicent omnes generationes.

49 Quia fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen ejus.

50 Et miſericordia ejus à progenie in progenies timentibus eum.

51 Fecit potentiam in * brachio ſuo: * diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.

*Iſai. 51. c. 9. *Pſ. 32. b. 10.

52 Depoſuit potentes de ſede, & exaltavit humiles.

F

53 * Eſurientes implevit bonis: & divites dimiſit inanes.

*1. Reg. 2. a. 5. Pſ. 33. c. 11.

54 Suſcepit Iſraël puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ.

55 Sicut locutus eſt ad patres noſtros, * Abraham & ſemini ejus in ſæcula.

*Gen. 17. b. 9. 22. c. 16. Pſ. 131. c. 11. Iſa. 41. b. 8.

56 Manſit autem Maria cum illa quaſi menſibus tribus: & reverſa eſt in domum ſuam.

57 Elizabeth autem impletum eſt tempus pariendi, & peperit filium.

58 Et audierunt vicini & cognati ejus, quia magnificavit Dominus miſericordiam ſuam cum illa, & congratulabantur ei.

59 Et factum eſt in die octavo, venerunt circumcidere puerum, & vocabant eum nomine patris ſui Zachariam.

60 Et reſpondens mater ejus, dixit: Nequaquam, ſed vocabitur Joannes.

61 Et dixerunt ad illam: Quia nemo eſt in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine.

62 Innuebant autem patri ejus, quem vellet vocari eum.

63 Et poſtulans pugillarem ſcripſit, * dicens: Joannes eſt nomen ejus. Et mirati ſunt univerſi.

*Sup. b. 13.

64 Apertum eſt autem illicò os ejus, & lingua ejus, & loquebatur benedicens Deum.

65 Et factus eſt timor ſuper omnes vicinos eorum: & ſuper omnia montana Judææ divulgabantur omnia verba hæc:

66 Et poſuerunt omnes qui audierant in corde ſuo, dicentes: Quis, putas, puer iſte erit? Etenim manus Domini erat cum illo.

G

67 Et Zacharias pater ejus repletus eſt Spiritu ſancto: & prophetavit, dicens:

68 * Benedictus Dominus Deus Iſraël: quia viſitavit, & fecit redemptionem plebis ſuæ:

*Pſ. 73. b. 12.

69 * Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo David pueri ſui.

*Pſ. 131. d. 17.

70 * Sicut locutus eſt per os ſanctorum, qui à ſæculo ſunt, prophetarum ejus:

*Ier. 23. a. 6. 30. b. 10.

71 Salutem ex inimicis noſtris, & de manu omnium qui oderunt nos:

72 Ad faciendam miſericordiam cum patribus noſtris: & memorari teſtamenti ſui ſancti.

73 * Juſjurandum, quod juravit ad Abraham patrem noſtrum, daturum ſe nobis:

*Gen. 22. c. 16. Ier. 31. f. 33. Heb 6. c. 13. d. 17.

74 Ut ſine timore, de manu inimicorum noſtrorum liberati, ſerviamus illi;

75 In ſanctitate & juſtitia coram ipſo, omnibus diebus noſtris.

76 Et tu puer, propheta Altiſſimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus:

77 * Ad

Digitized by Google

*Mal. 4. b.5. Sup.4. b.17. 77 * Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus,
in remiſſionem peccatorum eorum:
78 Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri: in
*Zach. 3.d.9. c.6.12. Mal.4. a.2. quibus viſitavit nos, * oriens ex alto:
79 Illuminare his, qui in tenebris,& in umbra
mortis ſedent: ad dirigendos pedes noſtros in
viam pacis.
80 Puer autem creſcebat, & confortabatur ſpi-
ritu: & erat in deſertis uſque in diem oſtenſionis
ſuæ ad Iſraël.

CAPUT II.

Ex Auguſti decreto Ioſeph cum Maria aſcendit in Bethlehem; ubi illa peperit Salvatorem, cujus nativitate ab Angelo audita, paſtores feſtini veniunt illum viſuri: puer circumciſus vocatur Ieſus; quem poſt dies purificationis in Ieruſalem delatum ut Domino ſiſteretur, Simeon ſenex benedicit, ac de matris in paſſione doloribus prophetat, Annáque prophetiſſa vetula Domino confitetur: Ieſus duodecim annorum plenus ſapientia & gratia, perditus à parentibus, in medio doctorum invenitur; deſcenditque Nazareth factus illis ſubditus.

A 1 FActum eſt autem in diebus illis,exiit edictum
à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univer-
ſus orbis.
2 Hæc deſcriptio prima, facta eſt à præſide
Syriæ Cyrino:
3 Et ibant omnes ut profiterentur ſinguli in
ſuam civitatem:
4 Aſcendit autem & Joſeph à Galilæa de civi-
tate Nazareth,in Judæam in civitatem David,quæ
*Mich. 5.a.2. Matt.2. a.6. vocatur * Bethlehem: eò quòd eſſet de domo &
familia David,
5 Ut profiteretur cum Maria deſponſata ſibi
uxore prægnante.
6 Factum eſt autem,cùm eſſent ibi,impleti ſunt
dies ut pareret.
7 Et peperit filium ſuum primogenitum, &
pannis eum involvit, & reclinavit eum in præſe-
pio: quia non erat eis locus in diverſorio.
8 Et paſtores erant in regione eadē vigilantes,
& cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum.
B 9 Et ecce angelus Domini ſtetit juxta illos, &
claritas Dei circumfulſit illos, & timuerunt timo-
re magno.
10 Et dixit illis Angelus: Nolite timere: ecce
enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod
erit omni populo:
11 Quia natus eſt vobis hodie Salvator qui eſt
Chriſtus Dominus, in civitate David.
12 Et hoc vobis ſignum: Invenietis infantem
pannis involutum, & poſitum in præſepio.
13 Et ſubitò facta eſt cum angelo multitudo mi-
litiæ cæleſtis, laudantium Deum, & dicentium:
14 Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax ho-
minibus bonæ voluntatis.
15 Et factum eſt, ut diſceſſerunt ab eis Ange-
li in cælum: paſtores loquebantur ad invicem:
Tranſeamus uſque Bethlehem, & videamus hoc
verbum, quod factum eſt, quod Dominus oſten-
dit nobis.
C 16 Et venerunt feſtinantes:& invenerunt Ma-
riam, & Joſeph, & infantem poſitum in præſepio.
17 Videntes autem cognoverunt de verbo,
quod dictum erat illis de puero hoc.
18 Et omnes, qui audierunt,mirati ſunt: & de
his, quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos.
19 Maria autem conſervabat omnia verba
hæc, conferens in corde ſuo.
20 Et reverſi ſunt paſtores glorificantes & lau-
dantes Deum,in omnibus quæ audierant & vide-
rant, ſicut dictum eſt ad illos.
21 * Et poſtquam conſummati ſunt dies octo *Gen. 17.b.12. Lev.12. a.3.
ut circumcideretur puer:vocatum eſt nomen ejus
* Jeſus, quod vocatum eſt ab Angelo priùs quàm *Matt. 1.d.21. Sup.1. d.31.
in utero conciperetur.
22 Et poſtquam impleti ſunt dies purgationis
ejus * ſecundùm legem Moyſi, tulerunt illum in *Lev. 12.c.6.
Jeruſalem,ut ſiſterent eum Domino,
23 Sicut ſcriptum eſt in lege Domini: * Quia *Exod. 13.a.2. Num.8. c.16.
omne maſculinum adaperiens vulvam, ſanctum
Domino vocabitur.
24 Et ut darent hoſtiam ſecundùm quod di-
ctum eſt * in lege Domini,par turturum,aut duos *Lev. 12.d.8.
pullos columbarum.
25 Et ecce homo erat in Jeruſalem,cui nomen D
Simeon, & homo iſte juſtus, & timoratus, expe-
ctans conſolationem Iſraël, & Spiritus ſanctus erat
in eo.
26 Et reſponſum acceperat à Spiritu ſancto,
non viſurum ſe mortem, niſi priùs videret Chri-
ſtum Domini.
27 Et venit in ſpiritu in templum. Et cùm in-
ducerent puerum Jeſum parentes ejus, ut facerent
ſecundùm conſuetudinem legis pro eo:
28 Et ipſe accepit eum in ulnas ſuas, & bene-
dixit Deum, & dixit:
29 Nunc dimittis ſervum tuum Domine, ſe- E
cundùm verbum tuum in pace:
30 Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum:
31 Quod paraſti ante faciem omnium populorū.
32 Lumen ad revelationem gentium,& gloriam
plebis tuæ Iſraël.
33 Et erat pater ejus & mater mirantes ſuper
his, quæ dicebantur de illo.
34 Et benedixit illis Simeon, & dixit ad Ma-
riam matrem ejus: * Ecce poſitus eſt hic in rui- *Iſa.8. c.14. Rom 9. f.33. 1.Pet.2. b.7.
nam, & in reſurrectionem multorum in Iſraël: &
in ſignum, cui contradicetur:
35 Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius,
ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.
36 Et erat Anna propheti ſſa, filia Phanuel, de
tribu Aſer: hæc proceſſerat in diebus multis, &
vixerat cum viro ſuo annis ſeptem à virginita-
te ſua.
37 Et hæc vidua uſque ad annos octoginta F
quattuor: quæ non diſcedebat de templo,jejuniis
& obſecrationibus ſerviens nocte ac die.
38 Et hæc, ipſa hora ſuperveniens, confiteba-
tur Domino: & loquebatur de illo omnibus, qui
expectabant redemptionem Iſraël.
39 Et ut perfecerunt omnia ſecundùm legem
Domini, reverſi ſunt in Galilæam in civitatem
ſuam Nazareth.
40 Puer autem creſcebat, & confortabatur,
plenus ſapientia: & gratia Dei erat in illo.
41 Et ibant parentes ejus per omnes annos in
Jeruſalem,* in die ſollemni Paſchæ. *Exod. 23.c.15. 34.c.18. Deut.16. a.1.
42 Et cùm factus eſſet annorum duodecim, aſ-
cendentibus illis Jeroſolymam ſecundùm conſue-
tudinem diei feſti,

Digitized by Google

43 Conſummatíſque diebus, cùm redirent, re-
manſit puer Jeſus in Jeruſalem, & non cognove-
runt parentes ejus.
G 44 Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu,
venerunt iter diei, & requirebant eum inter co-
gnatos & notos.
45 Et non invenientes, regreſſi ſunt in Jeruſa-
lem, requirentes eum.
46 Et factum eſt, poſt triduum invenerunt il-
lum in templo, ſedentem in medio doctorum, au-
dientem illos, & interrogantem eos.
47 Stupebant autem omnes, qui eum audie-
bant, ſuper prudentia & reſponſis ejus.
48 Et videntes admirati ſunt. Et dixit mater
ejus ad illum: Fili, quid feciſti nobis ſic? ecce pa-
ter tuus & ego dolentes quærebamus te.
49 Et ait ad illos: Quid eſt quòd me quæreba-
tis? neſciebatis quia in his, quæ patris mei ſunt,
oportet me eſſe?
50 Et ipſi non intellexerunt verbum, quod lo-
cutus eſt ad eos.
51 Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth: &
erat ſubditus illis. Et mater ejus conſervabat om-
nia verba hæc in corde ſuo.
52 Et Jeſus proficiebat ſapientia, & ætate, &
gratia apud Deum & homines.

Caput III.

Ioannes mittitur à Domino impleturus ſua prædicatione Iſaiæ vaticinium: & turbis, publicanis, ac militibus dat conſilium; dicit quid ſingulos facere oporteat: teſtatúrque Chriſti excellentiam & baptiſmi ipſius: ſuper quem ab ipſo baptizatum deſcendit columba, ac vox Patris auditur: texitúrque ejus genealogia à Ioſeph uſque ad Adam aſcendens.

A 1 ANno autem quintodecimo imperij Tiberij
Cæſaris, procurante Pontio Pilato Judæam,
tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem
fratre ejus tetrarcha Iturææ, & Trachonitidis re-
gionis, & Lyſania Abilinæ tetrarcha,
* Act. 4. 2 * Sub principibus ſacerdotum Anna & Caï-
b. 6. pha: factum eſt verbum Domini ſuper Joannem,
Zachariæ filium, in deſerto.
* Matth. 3 * Et venit in omnem regionem Jordanis, præ-
3. a. 1. dicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem
Marc. 1. peccatorum,
a. 4. B 4 Sicut ſcriptum eſt in Libro ſermonum Iſaiæ
* Iſai. propheræ: * Vox clamantis in deſerto: Parate
40. a. 3. viam Domini: rectas facite ſemitas ejus:
Ioan. 1. c. 23. 5 Omnis vallis implebitur: & omnis mons, &
collis humiliabitur: & erunt prava in directa, &
aſpera in vias planas:
6 Et videbit omnis caro ſalutare Dei.
7 Dicebat ergo ad turbas quæ exibant ut ba-
* Matt. ptizarentur ab ipſo: * Genimina viperarum, quis
3. b. 7. oſtendit vobis fugere à ventura ira?
33. d. 33. 8 Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne
cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Di-
co enim vobis, quia potens eſt Deus de lapidibus
iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.
9 Jam enim ſecuris ad radicem arborum poſita
eſt. Omnis ergo arbor non faciens fructum bo-
num, excidetur, & in ignem mittetur.
10 Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid
ergo faciemus?
C 11 Reſpondens autem dicebat illis: *Qui habet
duas tunicas, det non habenti: & qui habet eſcas, * Iac. 2. c. 15.
ſimiliter faciat. 1. Ioan.
12 Venerunt autem & publicani ut baptizaren- 3. c. 17.
tur, & dixerunt ad illum: Magiſter, quid facie-
mus?
13 At ille dixit ad eos: Nihil amplius, quàm
quod conſtitutum eſt vobis, faciatis.
14 Interrogabant autem eum & milites, dicen-
tes: Quid faciemus & nos? Et ait illis: Neminem
concutiatis, neque calumniam faciatis: & conten-
ti eſtote ſtipendiis veſtris.
15 Exiſtimante autem populo, & cogitantibus D
omnibus in cordibus ſuis de Joanne, ne forte ipſe
eſſet Chriſtus:
16 Reſpondit Joannes, dicens omnibus: *Ego * Matt.
quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior 3. b. 11.
me, cujus non ſum dignus ſolvere corrigiam cal- Marc. 1. a. 8.
ceamentorum ejus: * ipſe vos baptizabit in Spi- Ioan. 1.
ritu ſancto & igni. d. 26. * Matt.
17*Cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit 3. b. 11.
aream ſuam, & congregabit triticum in horreum Act. 1. a. 5. 11.
ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili. b. 16. 19.
18 Multa quidem & alia exhortans evangeliza- a. 4. * Matt.
bat populo. 3. c. 12.
19 * Herodes autem tetrarcha, cùm corripere- * Matt.
tur ab illo de Herodiade uxore fratris ſui, & de 14. a. 4.
omnibus malis quæ fecit Herodes, Marc. 6. c. 17.
20 Adjecit & hoc ſuper omnia, & incluſit Joan-
nem in carcere.
21 * Factum eſt autem cùm baptizaretur omnis E
populus, & Jeſu baptizato, & orante, apertum eſt * Mat. 3.
cælum: d. 16. Marc. 1.
22 Et deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpe- b. 10.
cie ſicut colũba in ipſum: & vox de cælo facta eſt: Ioan. 1. d. 32.
*Tu es filius meus dilectus, in te complacui mihi. * Matt.
23 Et ipſe Jeſus erat incipiens quaſi annorum 3. d. 17.
triginta, ut putabatur, filius Joſeph, qui fuit Heli, 17. a. 5. Inf. 9. e. 35.
qui fuit Mathat,
24 Qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Jan- 2. Pet. 1. d. 17.
ne, qui fuit Joſeph,
25 Qui fuit Mathatiæ, qui fuit Amos, qui fuit F
Nahum, qui fuit Heſli, qui fuit Nagge,
26 Qui fuit Mahath, qui fuit Mathatiæ, qui fuit
Semei, qui fuit Joſeph, qui fuit Juda,
27 Qui fuit Joanna, qui fuit Reſa, qui fuit Zo-
robabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri,
28 Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Co-
ſan, qui fuit Elmadan, qui fuit Her,
29 Qui fuit Jeſu, qui fuit Eliezer, qui fuit Jorim,
qui fuit Mathath, qui fuit Levi,
30 Qui fuit Simeon, qui fuit Juda, qui fuit Jo-
ſeph, qui fuit Jona, qui fuit Eliakim,
31 Qui fuit Melea, qui fuit Menna, qui fuit G
Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit David,
32 Qui fuit Jeſſe, qui fuit Obed, qui fuit Booz,
qui fuit Salmon, qui fuit Naaſſon,
33 Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit
Eſron, qui fuit Phares, qui fuit Judæ,
34 Qui fuit Jacob, qui fuit Iſaac, qui fuit Abra-
hæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor,
35 Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Pha-
leg, qui fuit Heber, qui fuit Sale,
36 Qui fuit Caïnan, qui fuit Arphaxad, qui fuit
Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech,

37 Qui

Digitized by Google

37 Qui fuit Mathuſale, qui fuit Henoch, qui
fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan,
38 Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit
Adam, qui fuit Dei.

CAPUT IV.

Jeſus poſt jejunium quadraginta dierum, ac devictas ſatanæ tentationes, in ſynagoga Nazareth legit factam de ſe Iſaiæ prophetiam: dicitque prophetam non eſſe acceptum in patria propria, quapropter volunt eum de monte præcipitare: ejicit in Capharnaum dæmonium, ſanátque ſocrum Simonis, & plures alios à variis languoribus, ac dæmonia ejicit.

A 1 JEſus autem plenus Spiritu ſancto regreſſus eſt
Matt. 4. a. 1. Marc. 1. b. 12. à Jordane: & agebatur à Spiritu in deſertum
2 Diebus quadraginta, & tentabatur à diabolo.
Et nihil manducavit in diebus illis: & conſum-
matis illis eſuriit.
3 Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es, dic
lapidi huic, ut panis fiat.
4 Et reſpondit ad illum Jeſus: Scriptum eſt:
*Deut. 8. a. 3. Matt. 4. a. 4. *Quia non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni
verbo Dei.
5 Et duxit illum diabolus in montem excelſum,
& oſtendit illi omnia regna orbis terræ in mo-
mento temporis.
6 Et ait illi: Tibi dabo poteſtatem hanc univer-
ſam, & gloriam illorum: quia mihi tradita ſunt; &
cui volo do illa.
7 Tu ergo ſi adoraveris corã me, erũt tua omnia.
B 8 Et reſpondens Jeſus, dixit illi: *Scriptum eſt:
*Deut. 6. c. 13. 10. a. 20. Dominum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.
9 Et duxit illum in Jeruſalem, & ſtatuit eum
ſuper pinnam templi, & dixit illi: Si filius Dei
es, mitte te hinc deorſum.
*Pſ. 90. c. 11. 10 *Scriptum eſt enim quòd Angelis ſuis man-
davit de te, ut conſervent te:
11 Et quia in manibus tollent te, ne fortè of-
fendas ad lapidem pedem tuum.
12 Et reſpondens Jeſus, ait illi: Dictum eſt:
*Deut. 6. c. 16. * Non tentabis Dominum Deum tuum.
13 Et conſummata omni tentatione, diabolus
receſſit ab illo, uſque ad tempus.
*Matt. 4. b. 12. Marc. 1. b. 14. 14 * Et regreſſus eſt Jeſus in virtute Spiritus in
Galilæam, & fama exiit per univerſam regionem
de illo.
15 Et ipſe docebat in ſynagogis eorum, & ma-
gnificabatur ab omnibus.
C 16 * Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, &
*Matt. 13. g. 54. Marc. 6. a. 1. Ioan. 4. f. 45. intravit ſecundùm conſuetudinem ſuam die ſab-
bati in ſynagogam, & ſurrexit legere.
17 Et traditus eſt illi Liber Iſaiæ prophetæ. Et
ut revolvit librum, invenit locum ubi ſcriptũ erat.
18 * Spiritus Domini ſuper me: propter quod
*Iſa. 61. a. 1. unxit me, evangelizare pauperibus miſit me, ſana-
re contritos corde.
D 19 Prædicare captivis remiſſionem, & cæcis vi-
ſum, dimittere confractos in remiſſionem, prædica-
re annum Domini acceptũ, & diem retributionis.
20 Et cùm plicuiſſet librum, reddidit miniſtro,
& ſedit. Et omnium in ſynagoga oculi erant in-
tendentes in eum.
21 Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie
impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris.
22 Et omnes teſtimonium illi dabant: & mira-
bantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore
ipſius, & dicebant: Nonne hic eſt filius Joſeph?
23 Et ait illis: Utique dicetis mihi hanc ſimili-
tudinem: Medice cura te ipſum: quanta audivimus
facta in Capharnaum, fac & hîc in patria tua.
24 Ait autem: Amen dico vobis, quia nemo
propheta acceptus eſt in patria ſua.
25 In veritate dico vobis, multæ viduæ erant
in diebus Eliæ in Iſraël, quando clauſum eſt cæ-
lum annis tribus & menſibus ſex, cùm facta eſſet
fames magna in omni terra:
26 * Et ad nullam illarum miſſus eſt Elias, niſi *3. Reg. 17. b. 9.
in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam.
27 * Et multi leproſi erant in Iſraël ſub Eliſæo E
propheta: & nemo eorum mundatus eſt niſi Naa- *4. Reg. 5. d. 14.
man Syrus.
28 Et repleti ſunt omnes in ſynagoga ira, hæc
audientes.
29 Et ſurrexerunt, & ejecerunt illum extra ci-
vitatem: & duxerunt illum uſque ad ſupercilium
montis, ſuper quem civitas illorum erat ædificata,
ut præcipitarent eum.
30 Ipſe autem trãſiens per medium illorũ ibat.
31 * Et deſcendit in Capharnaum civitatem *Matt. 4. b. 13. Marc. 1. b. 21.
Galilææ, ibique docebat illos ſabbatis.
32 * Et ſtupebant in doctrina ejus, quia in po- *Matth. 7. d. 28.
teſtate erat ſermo ipſius.
33 * Et in ſynagoga erat homo habens dæmo- *Mar. 1. c. 23.
nium immundum, & exclamavit voce magna,
34 Dicẽs: Sine, quid nobis, & tibi Jeſu Nazarene? F
veniſti perdere nos? ſcio te quis ſis, Sanctus Dei.
35 Et increpavit illum Jeſus, dicens: Obmuteſ-
ce, & exi ab eo. Et cùm projeciſſet illum dæmoniũ
in medium, exiit ab illo, nihílque illum nocuit.
36 Et factus eſt pavor in omnibus, & colloque-
bantur ad invicem, dicentes: Quod eſt hoc ver-
bum, quia in poteſtate & virtute imperat immun-
dis ſpiritibus, & exeunt?
37 Et divulgabatur fama de illo in omnem lo-
cum regionis.
38 Surgens autem Jeſus de ſynagoga, introïvit in G
domum Simonis. *Socrus autem Simonis teneba- *Matth. 8. b. 14. Marc. 1. c. 30.
tur magnis febribus: & rogaverunt illum pro ea.
39 Et ſtans ſuper illam, imperavit febri: & di-
miſit illam. Et continuò ſurgens miniſtrabat illis.
40 Cùm autẽ ſol occidiſſet, omnes qui habebant
infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum.
At ille ſingulis manus imponens, curabat eos.
41 *Exibant autem dæmonia à multis, clamantia *Mar. 1. c. 34.
& dicentia: Quia tu es filius Dei: & increpans non
ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtũ.
42 Facta autem die egreſſus ibat in deſertum lo-
cum, & turbæ requirebant eum, & venerunt uſque
ad ipſum: & detinebant illũ ne diſcederet ab eis.
43 Quibus ille ait: Quia & aliis civitatibus oportet
me evangelizare regnũ Dei: quia ideò miſſus ſum.
44 Et erat prædicans in ſynagogis Galilææ.

CAPUT V.

Ubi de navicula Petri docuiſſet, ille laxato ipſius juſſu reti concluſit copioſam piſcium multitudinem: curatum leproſum mittit ad ſacerdotes: paralytico, remiſſis primùm peccatis, jubet ut lectum ſuum tollat: diſcumbens cum Levi, quem ex telonio vocaverat, cauſam dat murmurantibus Phariſæis, quare cum peccatoribus converſetur, & cur ipſius diſcipuli non jejunent.

1 FActum eſt autem, cùm turbæ irruerent in A
eum, ut audirent verbum Dei, & ipſe ſtabat
ſecus ſtagnum Geneſareth.

*Matth. 4.c.18. Marc.1.b.16. 2 * Et vidit duas naves ſtantes ſecus ſtagnum: piſcatores autem deſcenderant, & lavabant retia.

3 Aſcendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum à terra reducere puſillum. Et ſedens docebat de navicula turbas.

4 Ut ceſſavit autem loqui, dixit ad ſimonem: Duc in altum, & laxate retia veſtra in capturam.

5 Et reſpondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.

B 6 Et cùm hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam, rumpebatur autem rete eorum.

7 Et annuerunt ſociis, qui erant in alia navi, ut venirent, & adjuvarent eos. Et venerunt, & impleverunt ambas naviculas, ita ut pœnè mergerentur.

8 Quod cùm videret Simon Petrus, procidit ad genua Jeſu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ſum, Domine.

9 Stupor enim circumdederat eum, & omnes qui cum illo erant, in captura piſcium, quam ceperant:

10 Similiter autem Jacobum & Joannem, filios Zebedæi, qui erant ſocij Simonis. Et ait ad Simonem Jeſus: Noli timere: ex hoc jam homines eris capiens.

11 Et ſubductis ad terram navibus, relictis omnibus ſecuti ſunt eum.

C *Matt. 8.a.2. Marc.1.d.40. 12 * Et factum eſt, cùm eſſet in una civitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Jeſum, & procidens in faciem, rogavit eum, dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare.

13 Et extendens manum, tetigit eum, dicens: Volo: Mundare. Et confeſtim lepra diſceſſit ab illo.

14 Et ipſe præcepit illi ut nemini diceret: ſed, Vade, oſtende te ſacerdoti, & offer pro emundatione tua, *Lev. 14.a.4. * ſicut præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.

15 Perambulabat autem magis ſermo de illo: & conveniebant turbæ multæ ut audirent, & curarentur ab infirmitatibus ſuis.

16 Ipſe autem ſecedebat in deſertum, & orabat.

D 17 Et factum eſt in una dierum, & ipſe ſedebat docens. Et erant Phariſæi ſedentes, & legis doctores, qui venerant ex omni caſtello Galilææ, & Judææ, & Jeruſalem: & virtus Domini erat ad ſanandum eos.

* Matth. 9.a.2. Marc.2.a.3. 18 * Et ecce viri portantes in lecto hominem, qui erat paralyticus: & quærebant eum inferre, & ponere ante eum.

19 Et non invenientes qua parte illum inferrent præ turba, aſcenderunt ſupra tectum, & per tegulas ſummiſerunt eum cum lecto in medium ante Jeſum.

20 Quorum fidem ut vidit, dixit: Homo remittuntur tibi peccata tua.

E 21 Et cœperunt cogitare Scribæ, & Phariſæi, dicentes: Quis eſt hic, qui loquitur blaſphemias? Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?

22 Ut cognovit autem Jeſus cogitationes eorum, reſpondens, dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus veſtris?

23 Quid eſt facilius dicere: dimittuntur tibi peccata; an dicere? Surge, & ambula?

24 Ut autem ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, (ait paralytico) Tibi dico, ſurge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

25 Et confeſtim conſurgens coram illis, tulit lectum, in quo jacebat: & abiit in domum ſuam, magnificans Deum.

26 Et ſtupor apprehendit omnes, & magnificabant Deum. Et repleti ſunt timore, dicentes: Quia vidimus mirabilia hodie.

27 * Et poſt hæc exiit, & vidit publicanum nomine Levi, ſedentem ad Telonium, & ait illi: Sequere me. *Matt. 9.b.9. Marc.2.b.14.

28 Et relictis omnibus, ſurgens ſecutus eſt eum.

29 Et fecit ei convivium magnum Levi in domo ſua: & erat turba multa publicanorum, & aliorum, qui cum illis erant diſcumbentes. F

30 Et murmurabant Phariſæi & Scribæ eorum, dicentes ad diſcipulos ejus: Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis?

31 Et reſpondens Jeſus, dixit ad illos: Non egent qui ſani ſunt medico, ſed qui malè habent.

32 Non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.

33 At illi dixerunt ad eum: * Quare diſcipuli Joannis jejunant frequenter, & obſecrationes faciunt, ſimiliter & Phariſæorum: tui autem edunt & bibunt? *Marc. 2.c.18.

34 Quibus ipſe ait: Numquid poteſtis filios ſponſi, dum cum illis eſt ſponſus, facere jejunare?

35 Venient autem dies: cùm ablatus fuerit ab illis ſponſus, tunc jejunabunt in illis diebus. G

36 Dicebat autem & ſimilitudinem ad illos: Quia nemo commiſſuram à novo veſtimento immittit in veſtimentum vetus: alioquin & novum rumpit, & veteri non convenit commiſſura à novo.

37 Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin rumpet vinum novum utres, & ipſum effundetur, & utres peribunt.

38 Sed vinum novum in utres novos mittendum eſt, & utraque conſervantur.

39 Et nemo bibens vetus, ſtatim vult novum, dicit enim: Vetus melius eſt.

CAPUT VI.

Diſcipulos ſpicas ſabbato vellentes excuſat, aliòque ſabbato manum curat aridam: electos duodecim nominat Apoſtolos, & cum illis ac multitudine copioſa ſtans in loco campeſtri docet beatitudines: aliáque conſilia ac præcepta evangelica: de feſtuca in oculo fratris, & arbore bona ac mala ex fructu dignoſcenda: audiens Chriſti verba cui comparetur ſi ea opere compleat, & cui ſi non compleat.

1 FActum eſt autem in ſabbato ſecundo, primo, cùm tranſiret per ſata, vellebant diſcipuli ejus ſpicas, & manducabant confricantes manibus. A *Matt.12.a.1. Marc.2.d.23.

2 Quidam autem Phariſæorum, dicebant illis: Quid facitis quod non licet in ſabbatis?

3 Et reſpondens Jeſus ad eos, dixit: Nec hoc legiſtis quod fecit David, cùm eſuriſſet ipſe, & qui cum illo erant:

4 * Quomodo intravit in domum Dei, & panes propoſitionis ſumpſit, & manducavit, & dedit his qui cum ipſo erant: quos non licet manducare * niſi tantùm ſacerdotibus? *1.Reg. 21.b.6. *Exod. 29.c.32. Lev.24. b.9.

5 Et dicebat illis: Quia Dominus eſt Filius hominis, etiam ſabbati.

6 Factum

Digitized by Google

6 Factum eſt autem & in alio ſabbato, ut intraret in ſynagogam, & doceret. *Et erat ibi homo, & manus ejus dextra erat arida. *Matt. 12.a.10. Marc. 3. a.1.

7 Obſervabant autem Scribæ, & Phariſæi, ſi in ſabbato curaret: ut invenirent unde accuſarent eum. B

8 Ipſe verò ſciebat cogitationes eorum: & ait homini, qui habebat manum aridam: Surge, & ſta in medium. Et ſurgens ſtetit.

9 Ait autem ad illos Jeſus: Interrogo vos, ſi licet ſabbatis benefacere, an malè; animam ſalvam facere, an perdere?

10 Et circumſpectis omnibus dixit homini: Extende manum tuam. Ex extendit: & reſtituta eſt manus ejus.

11 Ipſi autem repleti ſunt inſipientia; & colloquebantur ad invicem, quidnam facerent Jeſu.

12 Factum eſt autem in illis diebus, exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.

13 *Et cùm dies factus eſſet, vocavit diſcipulos ſuos: & elegit duodecim ex ipſis (quos & Apoſtolos nominavit.) *Matth. 10.a.1. Marc. 3. b.13.

14 Simonem, quem cognominavit Petrum, & Andream fratrem ejus, Jacobum, & Joannem, Philippum, & Bartholomæum,

15 Matthæum, & Thomam, Jacobum Alphæi, & Simonem, qui vocatur Zelotes. C

16 Et Judam Jacobi, & Judam Iſcariotem, qui fuit proditor.

17 Et deſcendens cum illis, ſtetit in loco campeſtri, & turba diſcipulorum ejus, & multitudo copioſa plebis ab omni Judæa, & Jeruſalem, & maritima, & Tyri, & Sidonis,

18 Qui venerant ut audirent eum, & ſanarentur à languoribus ſuis. Et qui vexabantur à ſpiritibus immundis, curabantur.

19 Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes.

20 *Et ipſe elevatis oculis in diſcipulos ſuos, dicebat: Beati pauperes: quia veſtrum eſt regnum Dei. *Matt. 5.a.2.

21 Beati, qui nunc eſuritis: quia ſaturabimini. Beati qui nunc fletis: quia ridebitis.

22 *Beati eritis cùm vos oderint homines, & cùm ſeparaverint vos, & exprobraverint, & ejecerint nomen veſtrum tanquam malum, propter Filium hominis. *Matt. 5.a.11.

23 Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces veſtrà multa eſt in cælo: ſecundùm hæc enim faciebant Prophetis patres eorum. D

24 *Verumtamen væ vobis divitibus, quia habetis conſolationem veſtram. *Eccl. 31.a.8. Am. 6. a.1.

25 *Væ vobis, qui ſaturati eſtis: quia eſurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis & flebitis. *Iſai. 65.b.13.

26 Væ cùm benedixerint vobis homines: ſecundùm hæc enim faciebant pſeudoprophetis patres eorum.

27 Sed vobis dico, qui auditis: *Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos. *Matt. 5.g.44.

28 Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos.

29 *Et qui te percutit in maxillam, præbe & alteram. Et ab eo, qui aufert tibi veſtimentum, etiam tunicam noli prohibere. *Matt. 5.f.39. 1 Cor. 6.b.7.

30 Omni autem petenti te, tribue: & qui aufert quæ tua ſunt, ne repetas. E

31 *Et prout vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis ſimiliter. *Tob 4. c.16. Matt. 7. b.12.

32 *Et ſi diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis eſt gratia? nam & peccatores diligentes ſe diligunt. *Matt. 5.g.46.

33 Et ſi benefeceritis his, qui vobis benefaciunt; quæ vobis eſt gratia? ſiquidem & peccatores hoc faciunt.

34 *Et ſi mutuum dederitis his, à quibus ſperatis recipere; quæ gratia eſt vobis? nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia. *Deut. 15.b.8. Matt. 5. f.42.

35 Verumtamen diligite inimicos veſtros: benefacite, & mutuum date, nihil inde ſperantes: & erit merces veſtra multa, & eritis filij Altiſſimi, quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos.

36 Eſtote ergo miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt.

37 *Nolite judicare, & non judicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini. Dimittite, & dimittemini. F *Matth. 7.a.1.

38 Date, & dabitur vobis: menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum. *Eadem quippe menſura, quà menſi fueritis, remetietur vobis. *Matt. 7.a.2. Marc. 4. c.24.

39 Dicebat autem illis & ſimilitudinem: Numquid poteſt cæcus cæcum ducere? nónne ambo in foveam cadunt?

40 *Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum: perfectus autem omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter ejus. *Matt. 10.c.24. Ioan. 13. b.16.

41 *Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo eſt, non conſideras? *Matth. 7.a.3.

42 Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater, ſine ejiciam feſtucam de oculo tuo: ipſe in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita, ejice primùm trabem de oculo tuo: & tunc perſpicies ut educas feſtucam de oculo fratris tui.

43 *Non eſt enim arbor bona, quæ facit fructus malos, neque arbor mala faciens fructum bonum. *Matt. 7.c.18. 12.c.33.

44 Unaquæque enim arbor de fructu ſuo cognoſcitur. Neque enim de ſpinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant uvam.

45 Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bonum: & malus homo de malo theſauro profert malum. Ex abundantia enim cordis os loquitur. G

46 Quid autem vocatis me *Domine, Domine: & non facitis quæ dico? *Matt. 7.c.21.

47 Omnis qui venit ad me, & audit ſermones meos, & facit eos: oſtendam vobis cui ſimilis ſit: Rom 2. c.13. Iac 1. d.22.

48 Similis eſt homini ædificanti domum, qui fodit in altum, & poſuit fundamentum ſuper petram, inundatione autem facta, illiſum eſt flumen domui illi, & non potuit eam movere: fundata enim erat ſuper petram.

49 Qui autem audit, & non facit: ſimilis eſt homini ædificanti domum ſuam ſuper terram ſine fundaméto: in quam illiſus eſt fluvius, & continuò cecidit: & facta eſt ruina domus illius magna.

Digitized by Google

Caput VII.

Admiratus Centurionis fidem, abſens ſanat illius ſervum: juxta portam civitatis Naim filium unicum viduæ reſuſcitat: coram diſcipulis Ioannis Baptiſtæ per eos interrogantis an eſſet qui venturus erat, multa edit ſigna: illiſque abeuntibus Ioannem plurimùm extollit: Iudæis nec Ioannis nec Chriſti vita placuit, quos pueris invicem in foro acclamantibus aſſimilat: à peccatrice muliere pedes inunctus, reſpondet Simoni ob hoc murmuranti, propoſita ad hoc parabola duorum debitorum, & remiſſis mulieri peccatis.

A * Matt. 8. a. 5. 1 CUm autem impleſſet omnia verba ſua in aures plebis, intravit Capharnaum.

2 Centurionis autem cujuſdam ſervus malè habens, erat moriturus: qui illi erat pretioſus.

3 Et cùm audiſſet de Jeſu, miſit ad eum ſeniores Judæorum, rogans eum ut veniret, & ſalvaret ſervum ejus.

4 At illi cùm veniſſent ad Jeſum, rogabant eum ſolicitè, dicentes ei: Quia dignus eſt ut hoc illi præſtes.

5 Diligit enim gentem noſtram: & ſynagogam ipſe ædificavit nobis.

6 Jeſus autem ibat cum illis. Et cùm jam non longè eſſet à domo, miſit ad eum Centurio amicos, dicens:* Domine noli vexari: Non enim ſum dignus ut ſub tectum meum intres. * Mat. 8. a. 8.

7 Propter quod & me ipſum non ſum dignum arbitratus ut venirem ad te: ſed dic verbo, & ſanabitur puer meus.

B 8 Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites: & dico huic vade, & vadit; & alij veni, & venit; & ſervo meo, fac hoc, & facit.

9 Quo audito Jeſus miratus eſt: & converſus ſequentibus ſe turbis, dixit: Amen dico vobis, nec in Iſraël tantam fidem inveni.

10 Et reverſi, qui miſſi fuerant, domum, invenerunt ſervum, qui languerat, ſanum.

11 Et factum eſt: deinceps ibat in civitatem, quæ vocatur Naim: & ibant cum eo diſcipuli ejus, & turba copioſa.

12 Cùm autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris ſuæ: & hæc vidua erat: & turba civitatis multa cum illa.

13 Quam cùm vidiſſet Dominus, miſericordia motus ſuper eam, dixit illi: Noli flere.

14 Et acceſſit, & tetigit loculum. (Hi autem, qui portabant, ſteterunt.) Et ait: Adoleſcens, tibi dico, ſurge.

C 15 Et reſedit qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri ſuæ.

16 Accepit autem omnes timor: & magnificabant Deum, dicentes: * Quia propheta magnus ſurrexit in nobis: & quia Deus viſitavit plebem ſuam. *Ioſ. 24. c. 19. Ioan. 4. c. 19.

17 Et exiit hic ſermo in univerſam Judæam de eo, & in omnem circà regionem.

18 Et nuntiaverunt Joanni diſcipuli ejus de omnibus his.

*Matth. 11. a. 2. 19 * Et convocavit duos de diſcipulis ſuis Joannes, & miſit ad Jeſum, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

20 Cùm autem veniſſent ad eum viri, dixerunt: Joannes Baptiſta miſit nos ad te, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

21 (In ipſa autem hora multos curavit à languoribus, & plagis, & ſpiritibus malis, & cæcis multis donavit viſum.)

22 Et reſpondens, dixit illis: Euntes renuntiate Joanni quæ audiſtis, & vidiſtis: * Quia cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes evangelizantur: * Iſa. 35. b. 5. D

23 Et beatus eſt quicumque non fuerit ſcandalizatus in me.

24 Et cùm diſceſſiſſent nuntij Joannis, cœpit de Joanne dicere ad turbas: Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam?

25 Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtimentis indutum? Ecce qui in veſte pretioſa ſunt & deliciis, in domibus regum ſunt.

26 Sed quid exiſtis videre? Prophetam? Utique dico vobis, & pluſquam Prophetam:

27 * Hic eſt, de quo ſcriptum eſt: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. * Mal. 3. a. 1. Mat. 11. b. 10. Mar. 1. a. 2.

28 Dico enim vobis: Major inter natos mulierum propheta Joanne Baptiſta nemo eſt. qui autem minor eſt in regno Dei, major eſt illo.

29 Et omnis populus audiens & publicani, juſtificaverunt Deum, baptizati baptiſmo Joannis. E

30 Phariſæi autem, & legis periti conſilium Dei ſpreverunt in ſemetipſos, non baptizati ab eo.

31 Ait autem Dominus: * Cui ergo ſimiles dicam homines generationis hujus? & cui ſimiles ſunt? *Mat. 11. c. 16.

32 Similes ſunt pueris ſedentibus in foro, & loquentibus adinvicem, & dicentibus: Cantavimus vobis tibiis, & non ſaltaſtis: lamentavimus, & non ploraſtis.

33 * Venit enim Joannes Baptiſta, neque manducans panem, neque bibens vinum, & dicitis: Dæmonium habet. *Mat. 3. a. 4. Mar. 1. a. 6.

34 Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicitis: Ecce homo devorator, & bibens vinum, amicus publicanorum, & peccatorum.

35 Et juſtificata eſt ſapientia ab omnibus filiis ſuis.

36 Rogabat autem illum quidam de Phariſæis ut manducaret cum illo. Et ingreſſus domum Phariſæi diſcubuit. F

37 * Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit quòd accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum unguenti: * Matt. 26. a. 7. Mar. 14. a. 3. Ioan. 12. a. 3.

38 Et ſtans retrò ſecus pedes ejus, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes ejus, & unguento ungebat.

39 Videns autem Phariſæus, qui vocaverat eum, ait intra ſe dicens: Hic ſi eſſet propheta, ſciret utique, quæ, & qualis eſt mulier, quæ tangit eum: quia peccatrix eſt.

40 Et reſpondens Jeſus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magiſter, dic.

41 Duo debitores erant cuidam fœneratori: unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta.

42 Non habentibus illis unde redderent, donavit

Digitized by Google

navit utriſque. Quis ergo eum plus diligit?

G 43 Reſpondens Simon dixit: Æſtimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei: Rectè judicaſti.

44 Et converſus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lacrymis rigavit pedes meos, & capillis ſuis terſit.

45 Oſculum mihi non dediſti: hæc autem ex quo intravit, non ceſſavit oſculari pedes meos.

46 Oleo caput meum non unxiſti: hæc autem unguento unxit pedes meos.

47 Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Cui autem minùs dimittitur, minùs diligit.

* Matt. 9.a.2. 48 Dixit autem ad illam: * Remittuntur tibi peccata.

49 Et cœperunt qui ſimul accùbebant, dicere intra ſe; Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?

50 Dixit autem ad mulierem: Fides tua te ſalvam fecit: vade in pace.

CAPUT VIII.

Parabolam de ſeminante proponit, ac diſcipulis interpretatur: nihil occultum quod non manifeſtetur, quos dicat ſuam eſſe matrem, ſuóſque fratres: in mari à ſomno excitatus ventum increpat; dæmoniacum ferociſſimum à dæmonum legione liberat, permittens dæmonibus ut in porcos introeant: tacta fimbria veſtimenti ejus mulier à fluxu ſanguinis curatur, & filia Iairi archiſynagogi verbo ipſius reſuſcitatur.

A 1 ET factum eſt deinceps, & ipſe iter faciebat per civitates & caſtella, prædicans & evangelizans regnum Dei: & duodecim cum illo,

2 Et mulieres aliquæ, quæ erant curatæ à ſpiritibus malignis, & infirmitatibus: * Maria, quæ vocatur Magdalene, de qua ſeptē dæmonia exierant. * Marc. 16.b.9.

3 Et Joanna uxor Chuſæ procuratoris Herodis, & Suſanna, & aliæ multæ, quæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis.

4 Cùm autem turba plurima convenirent, & de civitatibus properarent ad eum, dixit per ſimilitudinem:

* Matt. 13.a.3. Marc.4. a.3. 5 * Exiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum: & dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt, & volucres cæli comederunt illud.

6 Et aliud cecidit ſuper petram: & natum aruit, quia non habebat humorem.

7 Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocaverunt illud.

8 Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.

9 Interrogabant autem eum diſcipuli ejus, quæ eſſet hæc parabola.

B 10 Quibus ipſe dixit: Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, ceteris autem in parabolis: * ut videntes non videant, & audientes non intelligant. * Iſa.6. c.9. Matth. 13 b.14. Marc.4. b.12. Ioan. 12. f.40. Act.28. f.26. Rom.11. b.8.

11 Eſt autem hæc parabola: Semen eſt verbum Dei.

12 Qui autem ſecus viam, hi ſunt qui audiunt; deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant.

13 Nam qui ſupra petram: qui cùm audierint, cum gaudio ſuſcipiunt verbum: & hi radices non habent: qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

14 Quod autem in ſpinas cecidit: hi ſunt, qui audierunt, & à ſolicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ, euntes ſuffocantur, & non referunt fructum.

15 Quod autem in bonam terram: hi ſunt, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

16 * Nemo autem lucernam accendens, operit eam vaſe, aut ſubtus lectum ponit: ſed ſupra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen. * Matt. 5.b.15. Marc.4. c.21.

17 * Non eſt enim occultum, quod non manifeſtetur: nec abſconditum, quod non cognoſcatur, & in palam veniat. * Matt. 10.c.26. Marc.4. c.22.

18 Videte ergo quomodo audiatis. * Qui enim habet dabitur illi: & quicumque non habet, etiam quod putat ſe habere, auferetur ab illo. C * Matt. 13.b.12. 25.c.29.

19 * Venerunt autem ad illum mater & fratres ejus, & non poterant adire eum præ turba. * Matt. 12.d.46. Marc.3. d.32.

20 Et nuntiatum eſt illi: Mater tua, & fratres tui ſtant foris, volentes te videre.

21 Qui reſpondens, dixit ad eos: Mater mea, & fratres mei hi ſunt, qui verbum Dei audiunt, & faciunt.

22 * Factum eſt autem in una dierum: & ipſe aſcendit in naviculam, & diſcipuli ejus, & ait ad illos: Transfretemus trans ſtagnum. Et aſcenderunt. * Matt. 8.c.23. Marc.4. d.36.

23 Et navigantibus illis, obdormivit, & deſcendit procella venti in ſtagnum, & complebantur, & periclitabantur.

24 Accedentes autem ſuſcitaverunt eum, dicentes: Præceptor, perimus. At ille ſurgens, increpavit ventum, & tempeſtatem aquæ, & ceſſavit: & facta eſt tranquillitas.

25 Dixit autem illis: Ubi eſt fides veſtra? Qui timentes, mirati ſunt ad invicem, dicentes: Quis putas hic eſt, quia & ventis & mari imperat, & obediunt ei? D

26 Et navigaverunt ad regionem Geraſenorum, quæ eſt contra Galilæam.

27 Et cùm egreſſus eſſet ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium jam temporibus multis, & veſtimento non induebatur, neque in domo manebat, ſed in monumentis.

28 Is, ut vidit Jeſum, procidit ante illum: & exclamans voce magna, dixit: Quid mihi, & tibi eſt Jeſu Fili Dei Altiſſimi? obſecro te, ne me torqueas.

29 Præcipiebat enim ſpiritui immundo ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis & compedibus cuſtoditus, & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deſerta.

30 Interrogavit autem illum Jeſus, dicens: Quod tibi nomen eſt? At ille dixit: Legio: quia intraverant dæmonia multa in eum.

31 Et rogabant illum ne imperaret illis ut in abyſſum irent.

32 Erat autem ibi grex porcorum multorum paſcentium in monte: & rogabant eum, ut permitteret eis in illos ingredi. Et permiſit illis.

33 Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intraverunt in porcos: & impetu abiit grex per præceps in ſtagnum, & ſuffocatus eſt. E

34 Quod ut viderunt factum qui paſcebant, fugerunt,

Digitized by Google

fugerunt,& nuntiaverunt in civitatem,& in villas.

35 Exierunt autem videre quod factum eſt, & venerunt ad Jeſum: & invenerunt hominem ſedentem, à quo dęmonia exierant, veſtitum, ac ſana mente, ad pedes ejus, & timuerunt.

36 Nuntiaverunt autem illis & qui viderant, quomodo ſanus factus eſſet à legione:

37 Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Geraſenorum ut diſcederet ab ipſis: quia magno timore tenebantur. Ipſe autem aſcendens navim, reverſus eſt.

38 Et rogabat illum vir, à quo dæmonia exierant, ut cum eo eſſet. Dimiſit autem eum Jeſus, dicens:

39 Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per univerſam civitatem, prædicans quanta illi feciſſet Jeſus.

40 Factum eſt autem cùm rediiſſet Jeſus, excepit illum turba. erant enim omnes expectantes eum.

* Mat. 9. c. 18. Mar. 5. c. 22. 41 * Et ecce venit vir, cui nomen Jairus, & ipſe princeps ſynagogæ erat: & cecidit ad pedes Jeſu, rogans eum ut intraret in domum ejus,

F 42 Quia unica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, à turbis comprimebatur.

43 Et mulier quædam erat in fluxu ſanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnẽ ſubſtantiam ſuam, nec ab ullo potuit curari:

44 Acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus: & confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis ejus.

45 Et ait Jeſus: Quis eſt, qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te comprimunt, & affligunt, & dicis: Quis me tetigit?

46 Et dixit Jeſus: Tetigit me aliquis. nam ego novi virtutem de me exiiſſe.

G 47 Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes ejus: & ob quam cauſam tetigerit eum, indicavit coram omni populo: & quemadmodum confeſtim ſanata ſit.

48 At ipſe dixit ei: Filia, fides tua ſalvam te fecit: vade in pace.

49 Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem ſynagogæ, dicens ei: Quia mortua eſt filia tua, noli vexare illum.

50 Jeſus autem audito hoc verbo, reſpondit patri puellæ: Noli timere, crede tantùm, & ſalva eris.

51 Et cùm veniſſet domum, non permiſit intrare ſecum quemquam, niſi Petrum, & Jacobum, & Joannem, & patrem & matrem puellæ.

52 Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere, non eſt mortua puella, ſed dormit.

53 Et deridebant eum, ſcientes quòd mortua eſſet.

54 Ipſe autem tenens manum ejus clamavit, dicens: Puella, ſurge.

55 Et reverſus eſt ſpiritus ejus, & ſurrexit continuò. Et juſſit illi dari manducare.

56 Et ſtupuerunt parentes ejus, quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat.

Caput IX.

Diſcipulos ad prædicandum mittens, ſervanda tradit eis præcepta; Herodes audita Chriſti fama cupit eum videre: ex quinque panibus & duobus piſcibus ſatiat Ieſus quinque virorum millia: Petrus illum confitetur Chriſtum Dei: ſuam prædicit paſſionem, & de propria cruce tollenda: transfigurato junguntur Moyſes & Elias in majeſtate: ad preces patris dæmonium à filio ejicit: contentio oritur inter Apoſtolos de primatu: filij Zebedæi volunt igne cæleſti conſumi Samaritanos nolentes Ieſum ſuſcipere: volentem ſequi non ſuſcipit; alterum autem vocat, nec permittit ut primùm ſepeliat patrem.

1 CONvocatis autem duodecim Apoſtolis, dedit illis virtutem & poteſtatem ſuper omnia dæmonia, & ut languores curarent. A Mat. 10. a. 1. Mar. 3. b. 15.

2 Et miſit illos prædicare regnum Dei, & ſanare infirmos.

3 * Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis. * Mat. 10. b. 9. Marc. 6. a. 8.

4 Et in quamcumque domum intraveritis, ibi manete, & inde ne exeatis.

5 Et quicumque non receperint vos: * exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum veſtrorum excutite in teſtimonium ſupra illos. * Act. 13. g. 51.

6 Egreſſi autem circuibant per caſtella evangelizantes & curantes ubique.

7 * Audivit autem Herodes tetracha omnia quæ fiebant ab eo, & hæſitabat eò quòd diceretur * Matt. 14. a. 1. Mar. 6. b. 14.

8 A quibuſdam: Quia Joannes ſurrexit à mortuis: à quibuſdam verò: Quia Elias apparuit: ab aliis autem: Quia propheta unus de antiquis ſurrexit.

9 Et ait Herodes: Joannem ego decollavi. Quis eſt autem iſte, de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.

10 Et reverſi Apoſtoli, narraverunt illi quæcumque fecerunt: & aſſumptis illis ſeceſſit ſeorſum in locum deſertum, qui eſt Bethſaidæ.

11 Quod cùm cognoviſſent turbæ, ſecutæ ſunt illum: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei, & eos, qui cura indigebant, ſanabat.

12 Dies autem cœperat declinare. Et accedentes duodecim dixerunt illi: * Dimitte turbas, ut euntes in caſtella villáſque quæ circa ſunt, divertant, & inveniant eſcas: quia hîc in loco deſerto ſumus. B * Matth. 14. b. 15. * Mar. 6. e. 36.

13 Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: * Non ſunt nobis plus quàm quinque panes, & duo piſces: niſi fortè nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam eſcas. * Ioan. 6. a. 9.

14 Erant autem ferè viri quinque millia. Ait autem ad diſcipulos ſuos: Facite illos diſcumbere per convivia quinquagenos.

15 Et ita fecerunt. Et diſcũbere fecerunt omnes.

16 Acceptis autem quinque panibus, & duobus piſcibus, reſpexit in cęlum, & benedixit illis: & fregit, & diſtribuit diſcipulis ſuis, ut ponerent ante turbas.

17 Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt. Et ſublatum eſt quod ſuperfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

18 * Et factum eſt cùm ſolus eſſet orans, erant cum illo & diſcipuli: & interrogavit illos, dicens: Quem me dicunt eſſe turbæ? * Matth. 16. b. 13. Marc. 8. e. 27.

19 At illi reſponderunt, & dixerunt: Joannem Baptiſtam, alij autem Eliam, alij verò quia unus propheta de prioribus ſurrexit.

20 Dixit

Digitized by Google

20 Dixit autem illis : Vos autem quem me eſſe
dicitis ? Reſpondens Simon Petrus dixit : Chri-
ſtum Dei.
21 At ille increpans illos, præcepit ne cui di-
cerent hoc,
* Matth. 22 Dicens:* Quia oportet filium hominis multa
17. c.21. Marc. 8. pati, & reprobari à ſenioribus, & principibus ſa-
d. 31. 9. cerdotũ,& ſcribis,& occidi,& tertia die reſurgere.
c. 30. 23 * Dicebat autem ad omnes : Si quis vult poſt
C me venire,abneget ſemetipſum, & tollat crucem
*Matth. 10.d 38. ſuam quotidie, & ſequatur me.
16.d.24. 24 * Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam
Mar. 8. d. 34. facere, perdet illam : nam qui perdiderit animam
Inf.14.f. ſuam propter me, ſalvam faciet illam.
17. * Inf.17. 25 Quid enim proficit homo, ſi lucretur uni-
g. 33. verſum mundum, ſe autem ipſum perdat,& detri-
Ioan. 12. d. 25. mentum ſui faciat ?
*Matth. 26 * Nam qui me erubuerit,& meos ſermones:
10. c.33. hunc Filius hominis erubeſcet, cùm venerit in
Marc. 8. d. 38. majeſtate ſua,& Patris,& ſanctorum Angelorum.
2.Tim.2. b. 12. 27 * Dico autem vobis verè:ſunt aliqui hîc ſtan-
*Matth. tes,qui non guſtabunt mortem donec videant
16.d.28. regnum Dei.
Marc. 8. d. 39. 28 * Factum eſt autem poſt hæc verba ferè dies
*Matth. octo, & aſſumpſit Petrum, & Jacobum, & Joan-
17. a.1. nem, & aſcendit in montem ut oraret.
Mar.9. a. 1. 29 Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultus ejus
D altera : & veſtitus ejus albus & refulgens.
30 Et ecce duo viri loquebantur cum illo.Erant
autem Moyſes & Elias,
31 Viſi in majeſtate:& dicebant exceſſum ejus,
quem completurus erat in Jeruſalem.
32 Petrus verò, & qui cum illo erant, gravati
erant ſomno. Et evigilantes viderunt majeſtatem
ejus,& duos viros, qui ſtabant cum illo.
33 Et factum eſt cùm diſcederent ab illo, ait Pe-
trus ad Jeſum:Præceptor, bonum eſt nos hîc eſſe:
& faciamus tria tabernacula,unum Tibi, & unum
Moyſi,& unum Eliæ : neſciens quid diceret.
34 Hæc autem illo loquente, facta eſt nubes, &
obumbravit eos:& timuerunt, intrantibus illis in
E nubem.
* 2. Pet. 1. d. 17. 35 Et vox facta eſt de nube, dicens : * Hic eſt
filius meus dilectus, ipſum audite.
36 Et dum fieret vox, inventus eſt Jeſus ſolus.
Et ipſi tacuerunt,& nemini dixerunt in illis diebus
quidquam ex his quæ viderant.
37 Factum eſt autem in ſequenti die, deſcen-
dentibus illis de monte,occurrit illis turba multa.
*Matth. 38 * Et ecce vir de turba exclamavit, dicens :
17.b.14. Magiſter obſecro te,reſpice in filium meum, quia
Marc. 9. c. 16. unicus eſt mihi :
39 Et ecce ſpiritus apprehendit eum,& ſubitò
clamat,& elidit,& diſſipat eum cum ſpuma, & vix
diſcedit dilanians eum :
40 Et rogavi diſcipulos tuos ut ejicerent illum,
& non potuerunt.
41 Reſpondens autem Jeſus, dixit:O generatio
infidelis, & perverſa, uſquequò ero apud vos, &
patiar vos ? Adduc huc filium tuum.
42 Et cùm accederet, eliſit illum dæmonium,&
diſſipavit.
43 Et increpavit Jeſus ſpiritum immundum, &
ſanavit puerum, & reddidit illum patri ejus.

44 Stupebant autem omnes in magnitudine
Dei : omnibúſque mirantibus in omnibus quæ F
faciebat,dixit ad diſcipulos ſuos:Ponite vos in cor-
dibus veſtris ſermones iſtos : Filius enim ho-
minis futurum eſt ut tradatur in manus hominum.
45 At illi ignorabant verbum iſtud, & erat ve-
latum ante eos ut non ſentirent illud : & timebant
eum interrogare de hoc verbo.
46 * Intravit autem cogitatio in eos,quis eorum *Matth. 18. a. 1.
major eſſet. Mar. 9.
47 At Jeſus videns cogitationes cordis illorum, c. 33.
apprehendit puerum, & ſtatuit illum ſecus ſe,
48 Et ait illis: Quicumque ſuſceperit puerum
iſtum in nomine meo, me recipit : & quicumque
me receperit, recipit eum, qui me miſit. Nam qui
minor eſt inter vos omnes, hic major eſt.
49 Reſpondens autem Joannes,dixit: Præceptor,
vidimus quemdam in nomine tuo ejicientẽ dæmo-
nia,& prohibuimus eũ:quia non ſequitur nobiſcũ.
50 Et ait ad illum Jeſus : Nolite prohibere : qui
enim non eſt adverſum vos, pro vobis eſt.
51 Factum eſt autem dum complerentur dies
aſſumptionis ejus, & ipſe faciem ſuam firmavit
ut iret in Jeruſalem.
52 Et miſit nuntios ante conſpectum ſuum : &
euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum
ut pararent illi.
53 Et non receperunt eum,quia facies ejus erat
euntis in Jeruſalem.
54 Cùm vidiſſent autem diſcipuli ejus Jacobus G
& Joannes, dixerunt : Domine, vis dicimus ut
ignis deſcendat de cælo, & conſumat illos ?
55 Et converſus increpavit illos, dicens : Neſ-
citis cujus ſpiritus eſtis :
56 * Filius hominis non venit animas perdere, *Ioan.3.
ſed ſalvare. Et abierunt in aliud caſtellum. b.17. 12.
57 Factum eſt autem : ambulantibus illis in via, g.47.
dixit quidam ad illum:Sequar te quocumque ieris.
58 Dixit illi Jeſus : * Vulpes foveas habent, & * Mat.8.
volucres cæli nidos : Filius autem hominis non c. 20.
habet ubi caput reclinet.
59 Ait autem ad alterum : Sequere me. ille au-
tem dixit : Domine permitte mihi primùm ire,&
ſepelire patrem meum.
60 Dixitq; ei Jeſus:Sine ut mortui ſepeliant mor-
tuos ſuos:tu autem vade,& annuntia regnum Dei.
61 Et ait alter: Sequar te Domine,ſed permitte
mihi primùm renuntiare his quæ domi ſunt.
62 Ait ad illum Jeſus:Nemo mittens manũ ſuam
ad aratrũ, & reſpiciens retrò,aptus eſt regno Dei.

Caput X.

Septuaginta duos præmittens ad ſingulas civitates,tradit præcepta quæ in prædicando obſervent ; & gaudentibus de ſubjectis ſibi dæmonibus, dicit non eſſe ob hoc potiſſimùm gaudendum : comminatur civitatibus obſtinatis in quibus facta erant plurima virtutes,& exultans in Spiritu confitetur Patri : tentanti legiſperito, poſt recitatum præceptum de dilectione Dei & proximi, oſtendit quis ſit proximus per parabolam hominis à Jeruſalem deſcendentis : Marthæ miniſtranti, & de ſorore Maria conquerenti, dicit Mariam elegiſſe optimam partem.

1 POſt hæc autem deſignavit Dominus & alios A
ſeptuaginta duos : & miſit illos binos ante
faciem ſuam, in omnem civitatem & locum,quò
erat ipſe venturus.
2 Et dicebat illis : * Meſſis quidem multa,ope- * Mar.9. d. 37.
rarij

rarij autem pauci. Rogate ergo dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.

[* Matth. 10. b.1.] 3 Ite : * ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos.

[* Marc. 6.a.8.] 4 * Nolite portare ſacculum, neque peram, neque calceamenta, * & neminem per viam ſalutaveritis. [* 4. Reg. 4. c.29.]

5 In quamcumque domum intraveritis, primùm dicite : Pax huic domui :

6 Et ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra ; ſin autem, ad vos revertetur.

B 7 In eadem autem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos ſunt : * dignus eſt enim operarius mercede ſua. Nolite tranſire de domo in domum. [* Deut. 24. c.14. Matt. 10. b.10. 1. Tim. 5. c.18.]

8 Et in quamcumque civitatem intraveritis, & ſuſceperint vos, manducate quæ apponũtur vobis :

9 Et curate infirmos, qui in illa ſunt, & dicite illis : Appropinquavit in vos regnum Dei.

10 In quamcumque autem civitatem intraveritis, & non ſuſceperint vos, exeuntes in plateas ejus, dicite :

[* Act. 13.g.51.] 11 * Etiam pulverem, qui adhæſit nobis de civitate veſtra, extergimus in vos : tamen hoc ſcitote, quia appropinquavit regnum Dei.

12 Dico vobis, quia Sodomis in die illa remiſſius erit, quàm illi civitati.

C 13 * Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida : quia ſi in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere ſedentes pœniterent. [* Matt. 11. c.21.]

14 Verumtamen Tyro & Sidoni remiſſius erit in judicio, quàm vobis.

15 Et tu Capharnaum uſque ad cælum exaltata, uſque ad infernum demergêris.

[* Matt. 10. d.40. Ioan. 13. c.20.] 16 * Qui vos audit, me audit : & qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eum, qui miſit me.

17 Reverſi ſunt autem ſeptuaginta duo cum gaudio, dicentes : Domine, etiam dæmonia ſubjiciuntur nobis in nomine tuo.

18 Et ait illis : Videbam ſatanam ſicut fulgur de cælo cadentem.

D 19 Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici : & nihil vobis nocebit.

20 Verumtamen in hoc nolite gaudere quia ſpiritus vobis ſubjiciuntur : gaudete autem, quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis.

[* Matt. 11.d.25.] 21 * In ipſa hora exultavit Spiritu ſancto, & dixit : Confiteor tibi pater, Domine cæli & terræ, quod abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & revelaſti ea parvulis. Etiam pater : quoniam ſic placuit ante te.

22 Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et nemo ſcit quis ſit Filius, niſi Patèr ; & quis ſit Pater, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare.

[* Matt. 13. b.16.] 23 Et converſus ad diſcipulos ſuos, dixit : * Beati oculi, qui vident quæ vos videtis.

E 24 Dico enim vobis, quòd multi prophetæ & reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt ; & audire quæ auditis, & non audierunt.

[* Matt. 22.d.35. Marc. 12.c.28.] 25 * Et ecce quidam Legiſperitus ſurrexit tentans illum, & dicens : Magiſter quid faciendo vitam æternam poſſidebo ?

26 At ille dixit ad eum : In lege quid ſcriptum eſt ? quomodo legis ?

27 Ille reſpondens dixit : * Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua : & proximum tuum ſicut teipſum. [* Deut. 6.b.5.]

28 Dixítque illi : Rectè reſpondiſti : hoc fac & vives.

29 Ille autem volens juſtificare ſeipſum, dixit ad Jeſum : Et quis eſt meus proximus ?

30 Suſcipiens autem Jeſus, dixit : Homo quidam deſcendebat ab Jeruſalem in Jericho, & incidit in latrones, qui etiam deſpoliaverunt eum : & plagis impoſitis abierunt ſemivivo relicto.

31 Accidit autem ut ſacerdos quidam deſcenderet eadem via : & viſo illo præterivit. F

32 Similiter & Levita, cùm eſſet ſecus locum, & videret eum, pertranſiit :

33 Samaritanus autem quidam iter faciens, venit ſecus eum : & videns eum, miſericordia motus eſt.

34 Et appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum, & vinum : & imponens illum in jumentum ſuum, duxit in ſtabulum, & curam ejus egit.

35 Et altera die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait : Curam illius habe, & quodcumque ſupererogaveris, ego cùm rediero reddam tibi.

36 Quis horum trium videtur tibi proximus fuiſſe illi, qui incidit in latrones ? G

37 At ille dixit : Qui fecit miſericordiam in illum. Et ait illi Jeſus : Vade, & tu fac ſimiliter.

38 Factum eſt autem, dum irent, & ipſe intravit in quoddam caſtellum : & mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum ſuam :

39 Et huic erat ſoror nomine Maria quæ etiam ſedens ſecus pedes Domini, audiebat verbũ illius.

40 Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium : quæ ſtetit, & ait : Domine, non eſt tibi curæ, quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare ? dic ergo illi, ut me adjuvet.

41 Et reſpondens dixit illi Dominus : Martha, Martha, ſolicita es, & turbaris erga plurima.

42 Porrò unum eſt neceſſarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

Caput XI.

Docet diſcipulos orare, oſtendens perſeveranti oratione omnia impetrari : ejecto dæmonio muto, confutat dicentes quòd in Beelzebub ejiceret dæmonia : mulier quædam dicit beata ubera quæ Ieſus ſuxerat : de ſigno Ionæ, de regina Auſtri, & Ninivitis, oculóque ſimplici & nequam : Phariſæum qui ipſum invitaverat reprehendit, murmurantem quòd illotis pranderet manibus : taxat hypocriſim Phariſæorum & Scribarum, dicens quòd ab hac generatione exquiretur ſanguis omnium Prophetarum.

1 ET factum eſt : cùm eſſet in quodam loco orans, ut ceſſavit, dixit unus ex diſcipulis ejus ad eum : Domine, doce nos orare, ſicut docuit & Joannes diſcipulos ſuos. A

2 Et ait illis : Cùm oratis, dicite : * Pater, ſanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. [* Matt. 6.b.9.]

3 Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.

4 Et dimitte nobis peccata noſtra, ſiquidem & ipſi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem.

5 Et ait ad illos : Quis veſtrûm habebit amicum,

&

Digitized by Google

& ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice,
commoda mihi tres panes,
6 Quoniam amicus meus venit de via ad me,
& non habeo quod ponam ante illum.
7 Et ille deintus reſpondens dicat: Noli mihi
moleſtus eſſe, jam oſtium clauſum eſt, & pueri
mei mecum ſunt in cubili, non poſſum ſurgere,
& dare tibi.
B 8 Et ſi ille perſeveraverit pulſans: dico vobis,
& ſi non dabit illi ſurgens eò quòd amicus ejus
ſit, propter improbitatem tamen eius ſurget, &
dabit illi quotquot habet neceſſarios.
*Matth. 9 * Et ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis:
7. b. 7. quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vobis.
21. b. 22. 10 Omnis enim qui petit, accipit: & qui quæ-
Mar. 11. c. 24. rit, invenit: & pulſanti aperietur.
Ioan. 14. b. 13. 11 * Quis autem ex vobis patrem petit panem,
Iac. 1. numquid lapidem dabit illi? Aut piſcem: num-
b. 5. *Matt. quid pro piſce ſerpentem dabit illi?
7. b. 9. 12 Aut ſi petierit ovum: numquid porriget
illi ſcorpionem?
13 Si ergo vos cùm ſitis mali, noſtis bona
data dare filiis veſtris: quantò magis Pater veſter
de cælo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?
*Mat. 9. 14 * Et erat ejiciens dæmonium, & illud erat
b. 32. 12. mutum. Et cùm ejeciſſet dæmonium, locutus eſt
b. 22. mutus, & admiratæ ſunt turbæ.
*Matth. 15 Quidam autem ex eis dixerunt: * In Beelze-
9. d. 34. bub principe dæmoniorum ejicit dæmonia.
Marc. 3. c. 22. 16 Et alij tentantes, ſignum de cælo quære-
bant ab eo.
17 Ipſe autem ut vidit cogitationes eorum, di-
xit eis: Omne regnum in ſe ipſum diviſum deſo-
labitur, & domus ſupra domum cadet.
18 Si autem & Satanas in ſe ipſum diviſus eſt,
quomodo ſtabit regnum eius? quia dicitis in
Beelzebub me ejicere dæmonia.
C 19 Si autẽ ego in Beelzebub ejicio dæmonia: filij
veſtri in quo ejiciunt? Ideò ipſi judices veſtri erũt.
20 Porrò ſi in digito Dei ejicio dæmonia: pro-
fectò pervenit in vos regnum Dei.
21 Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum,
in pace ſunt ea quæ poſſidet.
22 Si autem fortior eo ſuperveniens vicerit
eum, univerſa arma ejus auferet, in quibus con-
fidebat, & ſpolia ejus diſtribuet.
23 Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui
non colligit mecum, diſpergit.
24 Cùm immundus ſpiritus exierit de homine,
ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem: &
non inveniens dicit: Revertar in domum meam
unde exivi.
25 Et cùm venerit, invenit eam ſcopis munda-
tam, & ornatam.
26 Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus
ſecum, nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi. Et
fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus.
D 27 Factum eſt autem, cùm hæc diceret: extollens
vocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus
venter, qui te portavit; & ubera, quæ ſuxiſti.
28 At ille dixit: Quinimmò beati, qui audiunt
verbum Dei, & cuſtodiunt illud.
29 Turbis autem concurrentibus cœpit dicere:
*Matth. 12. c. 39. * Generatio hæc, generatio nequam eſt: ſignum
quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum
Ionæ prophetæ.
30 * Nam ſicut fuit Ionas ſignum Ninivitis: *Ioan. 2.
ita erit & Filius hominis generationi iſti. a. 1.
31 * Regina Auſtri ſurget in judicio cum viris * 3. Reg.
generationis hujus, & condemnabit illos: quia 10. a. 1.
venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis: 2. Par. 9.
& ecce plus quàm Salomon hic. a. 1.
32 Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum gene-
ratione hac, & condemnabunt illam: * quia pœ- *Joan. 3.
nitentiam egerunt ad prædicationem Jonæ, & ec- b. 5.
ce plus quàm Jonas hic. E
33 * Nemo lucernam accendit: & in abſcondito *Matth.
ponit, neque ſub modio: ſed ſupra candelabrum, 5. b. 15.
ut qui ingrediuntur, lumen videant. Mar. 4. c. 21
34 * Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus. Si *Matth.
oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lu- 6. c. 22.
cidum erit: ſi autem nequam fuerit, etiam corpus
tuum tenebroſum erit.
35 Vide ergo ne lumen, quod in te eſt, tene-
bræ ſint.
36 Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit,
non habens aliquam partem tenebrarum, erit luci-
dum totum, & ſicut lucerna fulgoris illuminabit te.
37 Et cùm loqueretur, rogavit illum quidam
Phariſæus ut pranderet apud ſe. Et ingreſſus re-
cubuit.
38 Phariſæus autem cœpit intra ſe reputans
dicere, quare non baptizatus eſſet ante prandium.
39 Et ait Dominus ad illum: * Nunc vos Pha- *Matth.
riſæi, quod deforis eſt calicis & catini, mundatis: 23. c. 25.
quod autem intus eſt veſtrûm, plenum eſt rapina,
& iniquitate.
40 Stulti, nónne qui fecit quod deforis eſt,
etiam id quod deintus eſt, fecit?
41 Verumtamen quod ſupereſt, date eleemoſy-
nam: & ecce omnia munda ſunt vobis. F
42 Sed væ vobis Phariſæis, quia decimatis men-
tham, & rutam, & omne olus, & præteritis judicium
& charitatem Dei: hæc autem oportuit facere, &
illa non omittere.
43 * Væ vobis Phariſæis quia diligitis primas ca- *Matth.
thedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro. 23. a. 6.
44 Væ vobis, quia eſtis ut monumenta quæ non Mar. 12. d. 39.
apparent, & homines ambulantes ſupra, neſciunt. Inf. 20.
45 Reſpondens autem quidam ex Legiſperitis, g. 46.
ait illi: Magiſter, hæc dicens etiam contumeliam
nobis facis.
46 At ille ait: Et vobis Legiſperitis væ: * quia *Matth.
oneratis homines oneribus, quæ portare non poſ- 23. a. 4.
ſunt, & ipſi uno digito veſtro non tangitis ſar-
cinas.
47 Væ vobis, qui ædificatis monumenta Prophe-
tarum: patres autem veſtri occiderunt illos.
48 Profectò teſtificamini quòd conſentitis ope- G
ribus patrum veſtrorum: quoniam ipſi quidem eos
occiderunt, vos autem ædificatis eorum ſepul-
chra.
49 Propterea & ſapientia Dei dixit: Mittam
ad illos Prophetas, & Apoſtolos, & ex illis occi-
dent, & perſequentur:
50 Ut inquiratur ſanguis omnium Prophetarum,
qui effuſus eſt à conſtitutione mundi à genera-
tione iſta.

Digitized by Google

* Gen. 4. b. 8. * 2. Par. 24. f. 22.

51 * A ſanguine Abel, uſque ad ſanguinem * Zachariæ, qui periit inter altare & ædem. Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione.

52 Væ vobis Legiſperitis, quia tuliſtis clavem ſcientiæ, ipſi non introiſtis, & eos, qui introibant, prohibuiſtis.

53 Cùm autem hæc ad illos diceret, cœperunt Phariſæi & Legiſperiti graviter inſiſtere, & os ejus opprimere de multis,

54 Inſidiantes ei, & quærentes aliquid capere de ore ejus, ut accuſarent eum.

CAPUT XII.

Cavendum docet à fermento Phariſæorum, & quòd omne occultum detegetur: quis etiam timendus ſit: de blaſphemia in Spiritum ſanctum: roborat Apoſtolos adverſus perſecutiones: non vult ſe immiſcere in dividenda fratrum hereditate: per parabolam divitis revocat ab avaritia, vetans ſolicitum eſſe de victu & veſtitu; hortatúrque ut lumbi præcingantur: & quis ſit fidelis aut infidelis diſpenſator: venit ut mittat ignem in terram & ſeparationem: reprehendit quòd tempus gratiæ non dynòſcent: monet ut quiſque conetur ab adverſariis ſe liberare.

A 1 MUltis autem turbis circumſtantibus, ita ut ſe invicem conculcarent, cœpit dicere ad diſcipulos ſuos: * attendite à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis.

* Matt. 16. a. 6. Marc. 8. b. 15. * Matt. 10. c. 26. Marc. 4. c. 22.

2 * Nihil autem opertum eſt, quod non reveletur: neque abſconditum, quod non ſciatur.

3 Quoniam quæ in tenebris dixiſtis, in lumine dicentur: & quod in aurem locuti eſtis in cubiculis, prædicabitur in tectis.

4 Dico autem vobis amicis meis: Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent ampliùs quid faciant.

5 Oſtendam autem vobis quem timeatis: timete eum, qui, poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam. ita dico vobis, hunc timete.

6 Nónne quinque paſſeres væneunt dipondio, & unus ex illis non eſt in oblivione coram Deo?

B 7 Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere: multis paſſeribus pluris eſtis vos.

* Matt. 10. d. 32. Marc. 8. d. 38. 2 Tim. 2. b. 12.

8 Dico autem vobis. * Omnis quicumque confeſſus fuerit me coram hominibus, & Filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei:

9 Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram Angelis Dei.

* Matth. 12. c. 32. Marc. 3. d. 29.

10 * Et omnis qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi: ei autem, qui in Spiritum ſanctum blaſphemaverit, non remittetur.

11 Cùm autem inducent vos in ſynagogas, & ad magiſtratus & poteſtates, nolite ſoliciti eſſe qualiter aut quid reſpondeatis, aut quid dicatis.

12 Spiritus enim ſanctus docebit vos in ipſa hora, quid oporteat vos dicere.

13 Ait autem ei quidam de turba: Magiſter, dic fratri meo ut dividat mecum hereditatem.

14 At ille dixit illi: Homo, quis me conſtituit judicem aut diviſorem ſuper vos?

C 15 Dixítque ad illos: Videte, & cavete ab omni avaritia: quia non in abundantia cujuſquam vita ejus eſt: ex his quæ poſſidet.

* Eccli. 11. c. 19.

16 Dixit autem ſimilitudinē ad illos, dicēs: * Hominis cujuſdā divitis uberes fructus ager attulit:

17 Et cogitabat intra ſe dicens: Quid faciam, quia non habeo quò congregem fructus meos?

18 Et dixit: Hoc faciam: Deſtruam horrea mea, & majora faciam: & illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi, & bona mea,

19 Et dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona poſita in annos plurimos: requieſce, comede, bibe, epulare.

20 Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem paraſti, cujus erunt?

21 Sic eſt qui ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum dives.

* Pſ. 54. d. 23. Mat. 6. 1. Pet. 5. b. 7.

22 Dixítque ad diſcipulos ſuos: Ideò dico vobis: * Nolite ſoliciti eſſe animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori quid induamini.

23 Anima plus eſt quàm eſca, & corpus plus quàm veſtimentum.

24 Conſiderate corvos, quia non ſeminant, neque metunt, quibus non eſt cellarium neque horreum, & Deus paſcit illos. Quantò magis vos pluris eſtis illis?

25 Quis autem veſtrûm cogitando poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum. D

26 Si ergo neque quod minimum eſt poteſtis, quid de ceteris ſoliciti eſtis?

27 Conſiderate lilia quomodo creſcunt: non laborant, neque nent: dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria ſua veſtiebatur ſicut unum ex iſtis.

28 Si autem fœnum, quod hodie eſt in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quantò magis vos puſillæ fidei?

29 Et vos nolite quærere quid manducetis, aut quid bibatis: & nolite in ſublime tolli:

30 Hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem veſter ſcit quoniam his indigetis.

31 Verumtamen quærite primùm regnum Dei, & juſtitiam ejus: & hæc omnia adjicientur vobis.

32 Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum.

* Matth. 19. c. 21. * Matth. 6. c. 20.

33 * Vendite quæ poſſidetis, & date eleemoſynam. Facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt, E * theſaurum non deficientem in cælis: quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit.

34 Ubi enim theſaurus veſter eſt, ibi & cor veſtrum erit.

35 Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris,

36 Et vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum quando revertatur à nuptiis: ut, cùm venerit, & pulſaverit, confeſtim aperiant ei.

37 Beati ſervi illi, quos cùm venerit dominus, invenerit vigilantes: amen dico vobis, quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.

38 Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati ſunt ſervi illi.

* Matth. 24. d. 43

39 * Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret pater familias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non fineret perfodi domum ſuam.

* Apoc. 16 c. 15.

40 Et vos eſtote parati: * quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet.

41 Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos F dicis

Digitized by Google

dicis hanc parabolam, an & ad omnes?

42 Dixit autem Dominus: Quis, putas, eſt fi-
delis diſpenſator, & prudens, quem conſtituit Do-
minus ſupra familiam ſuam, ut det illis in tempore
tritici menſuram?

43 Beatus ille ſervus, quem cùm venerit domi-
nus, invenerit ita facientem.

44 Verè dico vobis, quoniam ſupra omnia quæ
poſſidet, conſtituet illum.

45 Quòd ſi dixerit ſervus ille in corde ſuo: Morã
facit dominus meus venire: & cœperit percutere
ſervos & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari:

46 Veniet dominus ſervi illius, in die qua non
ſperat, & hora qua neſcit, & dividet eum, partém-
que ejus cum infidelibus ponet.

47 Ille autem ſervus, qui cognovit voluntatem
domini ſui, & non præparavit, & non fecit ſecun-
dùm voluntatem ejus, vapulabit multis.

48 Qui autem non cognovit, & fecit digna
plagis, vapulabit paucis. Omni autem cui multum
datum eſt, multum quæretur ab eo: & cui com-
mendaverunt multum, plus petent ab eo.

49 Ignem veni mittere in terram, & quid volo
niſi ut accendatur?

G 50 Baptiſmo autem habeo baptizari; & quomo-
do coarctor uſque dum perficiatur?

*Matt. 51 * Putatis quia pacem veni dare in terram?
10.d.34. Non dico vobis, ſed ſeparationem:

52 Erunt enim ex hoc quinque in domo una
diviſi, tres in duos, & duo in tres

53 Dividentur: pater in filium, & filius in patrem
ſuum, mater in filiam, & filia in matrem, ſocrus
in nurum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam.

*Matt. 54 * Dicebat autem & ad turbas: Cùm vide-
16. a.2. ritis nubem orientem ab occaſu, ſtatim dicitis:
Nimbus venit: & ita fit.

55 Et cùm auſtrum flantem, dicitis: Quia æſtus
erit: & fit.

56 Hypocritæ, faciem cæli & terræ noſtis pro-
bare: hoc autem tempus quo modo non probatis?

57 Quid autem & à vobis ipſis non judicatis
quod juſtum eſt?

*Matt. 58 * Cùm autem vadis cum adverſario tuo ad
5. d. 25. principem, in via da operam liberari ab illo, ne
fortè trahat te ad judicem, & judex tradat te exa-
ctori, & exactor mittat te in carcerem.

59 Dico tibi, non exies inde, donec etiam no-
viſſimum minutum reddas.

Caput XIII.

Occaſione Galilæorum in ſuis ſacrificiis interemptorum, & eorum qui in Siloë corruerant, hortatur ad pœnitentiam, alioqui exterminandos inſtar ficus infructuoſæ: archiſynagogum redarguit, indignantem quòd ſabbato curaſſet mulierem à ſpiritu infirmitatis: comparat regnum cælorum grano ſinapis ac fermento: de anguſta porta, & quòd quidam clauſo oſtio fruſtrà pulſabunt: Herodem dicit vulpem, & Ieruſalem ob crudelitatem ſuam deſerendam.

A 1 ADerant autem quidam ipſo in tempore,
nuntiantes illi de Galilæis, quorum ſangui-
nem Pilatus miſcuit cum ſacrificiis eorum.

2 Et reſpondens dixit illis: Putatis quod hi
Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint,
quia talia paſſi ſunt?

3 Non, dico vobis: ſed niſi pœnitentiam ha-
bueritis, omnes ſimiliter peribitis.

4 Sicut illi decem & octo, ſupra quos cecidit
turris in Siloë, & occidit eos: putatis quia & ipſi
debitores fuerint præter omnes homines habitan-
tes in Jeruſalem?

5 Non, dico vobis: ſed ſi pœnitentiam non
egeritis, omnes ſimiliter peribitis.

6 Dicebat autem & hanc ſimilitudinem: Ar-
borem fici habebat quidam plantatam in vinea
ſua, & venit quærens fructũ in illa, & non invenit.

7 Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni B
tres ſunt ex quo venio quærens fructum in ficul-
nea hac, & non invenio: ſuccide ergo illam: ut
quid etiam terram occupat?

8 At ille reſpondens, dicit illi: Domine di-
mitte illam & hoc anno, uſque dum fodiam circa
illam, & mittam ſtercora:

9 Et ſiquidem fecerit fructum: ſin autem, in fu-
turum ſuccides eam.

10 Erat autem docens in ſynagoga eorũ ſabbatis.

11 Et ecce mulier, quæ habebat ſpiritum infir-
mitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec
omnino poterat ſurſum reſpicere.

12 Quam cùm videret Jeſus, vocavit eam ad ſe. C
& ait illi: Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua.

13 Et impoſuit illi manus, & confeſtim erecta
eſt, & glorificabat Deum.

14 Reſpondens autem archiſynagogus, indi-
gnans quia ſabbato curaſſet Jeſus, dicebat turbæ:
Sex dies ſunt, in quibus oportet operari: in his
ergo venite, & curamini: & non in die ſabbati.

15 Reſpondens autem ad illum Dominus dixit:
Hypocritæ, unuſquiſque veſtrûm ſabbato non
ſolvit bovem ſuum aut aſinum à præſepio & du-
cit adaquare?

16 Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligavit
ſatanas, ecce decem & octo annis, non oportuit
ſolvi à vinculo iſto die ſabbati?

17 Et cùm hæc diceret, erubeſcebant omnes D
adverſarij ejus: & omnis populus gaudebat in
univerſis, quæglorioſè fiebant ab eo.

18 Dicebat ergo: Cui ſimile eſt regnum Dei,
& cui ſimile æſtimabo illud?

19 * Simile eſt grano ſinapis: quod acceptum *Matth.
homo miſit in hortum ſuum, & crevit, & factum 13.d.31.
eſt in arborem magnam: & volucres cæli requie- Mar. 4.
verunt in ramis ejus. d. 31.

20 Et iterùm dixit: Cui ſimile æſtimabo re-
gnum Dei?

21 * Simile eſt fermento, quod acceptum mu- *Matth.
lier abſcondit in farinæ ſata tria, donec fermenta- 13.e.33.
retur totum.

22 Et ibat per civitates & caſtella, docens, &
iter faciens in Jeruſalem.

23 Ait autem illi quidam: Domine, ſi pauci ſunt,
qui ſalvantur? Ipſe autem dixit ad illos:

24 * Contendite intrare per anguſtã portam: quia *Matt.7.
multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt. b. 13.

25 * Cùm autem intraverit paterfamilias, &
clauſerit oſtium, incipietis foris ſtare, & pulſare *Matth.
oſtium, dicentes: Domine aperi nobis: & reſ- 25.a.10.
pondens dicet vobis: Neſcio vos unde ſitis:

26 Tunc incipietis dicere: Manducavimus
coram te, & bibimus, & in plateis noſtris do-
cuiſti.

Digitized by Google

* Matth. 7. c. 23. * Pſal. 6. b. 9. Mat. 25. d. 41.

27 Et dicet vobis. * Neſcio vos unde ſitis: * diſcedite à me omnes operarij iniquitatis.

28 Ibi erit fletus,& ſtridor dentium:cùm videritis Abraham, & Iſaac, & Jacob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.

29 Et venient ab Oriente,& Occidente,& Aquilone, & Auſtro, & accumbent in regno Dei.

* Matth. 19. d. 30. 20. b. 16. Mar. 10. d. 31.

30 * Et ecce ſunt noviſſimi qui erunt primi, & ſunt primi qui erunt noviſſimi.

31 In ipſa die acceſſerunt quidam Phariſæorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc: quia Herodes vult te occidere.

32 Et ait illis: Ite, & dicite vulpi illi: Ecce ejicio dæmonia,& ſanitates perficio hodie & cras, & tertia die conſummor.

33 Verumtamen oportet me hodie & cras & ſequenti die ambulare:quia non capit prophetam perire extra Jeruſalem.

* Matth. 23. d. 37.

34 * Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te,quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum ſuum ſub pennis, & noluiſti?

35 Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Dico autem vobis, quia non videbitis me, donec veniat cùm dicetis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

Caput XIV.

In domo principis Phariſæorum hydropicum ſabbato curat, oſtendens Legiſperitis ac Phariſæis hoc licere: & horum notans ambitionem, docet invitatum in noviſſimo loco recumbere: parabola de invitatis ad cœnam qui ſe excuſarunt: ſequens Chriſtum debet omnibus renuntiare, ſublata cruce ſua, uſque ad odium animæ propriæ: volens turrim ædificare computat primùm ſumptus: commendatio ſalis.

A 1 ET factum eſt cùm intraret Jeſus in domum cujuſdam principis Phariſæorum ſabbato manducare panem, & ipſi obſervabant eum.

2 Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

3 Et reſpondens Jeſus dixit ad Legiſperitos, & Phariſæos, dicens: Si licet ſabbato curare?

4 At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum ſanavit eum, ac dimiſit.

5 Et reſpondens ad illos, dixit: Cujus veſtrûm aſinus aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die ſabbati?

B 6 Et non poterant ad hæc reſpondere illi.

7 Dicebat autem & ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos:

8 Cùm invitatus fueris ad nuptias,non diſcumbas in primo loco, ne fortè honoratior te ſit invitatus ab illo;

9 Et veniens is, qui te & illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum:& tunc incipias cum rubore noviſſimum locum tenere.

* Prov. 25. a. 7. * Matth. 23. b. 12. Inſr. 18. c. 14. * Tob. 4. b. 7. Prov. 3. b. 9.

10 Sed cùm vocatus fueris, vade, recumbe in noviſſimo loco: ut, cùm venerit qui te invitavit, dicat tibi: * Amice, aſcende ſuperiùs. Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus:

11 * Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.

12 Dicebat autem & ei, qui ſe invitaverat: * Cùm facis prandium,aut cœnã,noli vocare amicos

C tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites: ne fortè te & ipſi reinvitent, & fiat tibi retributio.

13 Sed cùm facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos:

14 Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi:retribuetur enim tibi in reſurrectione juſtorũ.

15 Hæc cùm audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit illi: Beatus, qui manducabit panem in regno Dei. D

* Matth. 22. a. 2. Apoc. 19. b. 9.

16 At ipſe dixit ei: * Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos.

17 Et miſit ſervum ſuum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent, quia jam parata ſunt omnia.

18 Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Primus dixit ei: Villam emi, & neceſſe habeo exire, & videre illam: rogo te habe me excuſatum.

19 Et alter dixit: Juga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te habe me excuſatum.

20 Et alius dixit: uxorem duxi, & ideò non poſſum venire.

21 Et reverſus ſervus nuntiavit hæc domino ſuo. E
Tunc iratus paterfamilias,dixit ſervo ſuo:Exi citò in plateas & vicos civitatis: & pauperes,ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.

22 Et ait ſervus: Domine, factum eſt ut imperaſti, & adhuc locus eſt.

23 Et ait dominus ſervo: Exi in vias, & ſepes: & compelle intrare, ut impleatur domus mea.

24 Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam.

25 Ibant autem turbæ multæ cum eo: & converſus dixit ad illos:

* Matth. 10. d. 37.

26 * Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem,& uxorem,& filios, & fratres,& ſorores,adhuc autem & animam ſuam,non poteſt meus eſſe diſcipulus. F

* Matth. 10. d. 38. 16. d. 24. Marc. 4. d. 34.

27 * Et qui non bajulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

28 Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non priùs ſedens computat ſumptus,qui neceſſarij ſunt, ſi habeat ad perficiendum;

29 Ne, poſteaquàm poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei, G

30 Dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare?

31 Aut quis rex iturus committere bellum adverſus alium regem, non ſedens priùs cogitat, ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe?

32 Alioquin adhuc illo longè agente,legationem mittens, rogat ea quæ pacis ſunt.

33 Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

* Mat. 5. b. 13. Marc. 9. g. 49.

34 * Bonum eſt ſal. Si autem ſal evanuerit, in quo condietur?

35 Neque in terram, neque in ſterquilinium utile eſt, ſed foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

Caput

Digitized by Google

Caput XV.

Scribis & Phariſæis murmurantibus quòd peccatores reciperet, parabolas proponit de ove & drachma perditis ac inventis, & de filio prodigo ad patrem reverſo, benignéque ab ipſo ſuſcepto, ſeniore filio indignè hoc ferente: & quantum ſit in cælo gaudium ſuper peccatore pœnitentiam agente.

A 1 ERant autem appropinquantes ei publicani, & peccatores, ut audirent illum.

2 Et murmurabant Phariſæi, & Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.

3 Et ait ad illos parabolam iſtam, dicens:

* Matt. 18. b. 12.

4 * Quis ex vobis homo, qui habet centum oves: & ſi perdiderit unam ex illis, nónne dimittit nonagintanovem in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam?

5 Et cùm invenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens:

B 6 Et veniens domum convocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat?

7 Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cælo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonagintanovem juſtis, qui non indigent pœnitentia.

8 Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam unam, nónne accendit lucernam, & evertit domum, & quærit diligenter, donec inveniat?

9 Et cùm invenerit, convocat amicas & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam, quam perdideram?

C 10 Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.

11 Ait autem: Homo quidam habuit duos filios:

12 Et dixit adoleſcentior ex illis patri: Pater da mihi portionem ſubſtantiæ quæ me contingit. Et diviſit illis ſubſtantiam.

13 Et non poſt multos dies, congregatis omnibus, adoleſcentior filius peregrè profectus eſt in regionem longinquam, & ibi diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſè.

14 Et poſtquam omnia conſummaſſet, facta eſt fames valida in regione illa, & ipſe cœpit egere.

D 15 Et abiit, & adhæſit uni civium regionis illius. Et miſit illum in villam ſuam, ut paſceret porcos.

16 Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis, quas porci manducabant: & nemo illi dabat.

17 In ſe autem reverſus, dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hîc fame pereo!

18 Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccavi in cælum, & coram te:

19 Jam non ſum dignus vocari filius tuus: fac me ſicut unum de mercenariis tuis.

E 20 Et ſurgens venit ad patrem ſuum. Cùm autem adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens cecidit ſuper collum ejus, & oſculatus eſt eum.

21 Dixítque ei filius: Pater, peccavi in cælum, & coram te, jam non ſum dignus vocari filius tuus.

22 Dixit autē pater ad ſervos ſuos: Citò proferte ſtolam primam, & induite illum, & date annulum in manum ejus, & calceamenta in pedes ejus:

23 Et adducite vitulum ſaginatum, & occidite, F
& manducemus, & epulemur:

24 Quia hic filius meus mortuus erat, & revixit; perierat, & inventus eſt. Et cœperunt epulari.

25 Erat autem filius ejus ſenior in agro: & cùm veniret, & appropinquaret domui, audivit ſymphoniam & chorum:

26 Et vocavit unum de ſervis, & interrogavit quid hæc eſſent.

27 Iſque dixit illi: Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitulum ſaginatum, quia ſalvum illum recepit.

28 Indignatus eſt autem, & nolebat introire. G
Pater ergo illius egreſſus, cœpit rogare illum.

29 At ille reſpondens, dixit patri ſuo: Ecce tot annis ſervio tibi, & numquam mandatum tuum præterivi, & numquam dediſti mihi hœdum ut cum amicis meis epularer:

30 Sed poſtquam filius tuus hic, qui devoravit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus, venit, occidiſti illi vitulum ſaginatum.

31 At ipſe dixit illi: Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt:

32 Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic, mortuus erat, & revixit; perierat, & inventus eſt.

Caput XVI.

Per parabolam de villico iniquitatis hortatur ad faciendas eleemoſynas, docens quid mereatur fidelis aut infidelis mammonæ diſpenſator, quódque nemo ſervire poteſt Deo & mammonæ: Legem ac Prophetas uſque ad Ioannem fuiſſe dicit, & nihil de Lege periturum; nec dimittendam ullo modo uxorem ut alia ducatur: de divite epulone, & Lazaro mendico.

1 DIcebat autem & ad diſcipulos ſuos: Homo A
quidam erat dives, qui habebat villicum: & hic diffamatus eſt apud illum quaſi diſſipaſſet bona ipſius.

2 Et vocavit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: jam enim non poteris villicare.

3 Ait autem villicus intra ſe: Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubeſco.

4 Scio quid faciam, ut cùm amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos ſuas.

5 Convocatis itaque ſingulis debitoribus domi- B
ni ſui, dicebat primo: Quantum debes domino meo?

6 At ille dixit: Centum cados olei. Dixítque illi: Accipe cautionem tuam: & ſede citò, ſcribe quinquaginta.

7 Deinde alij dixit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas, & ſcribe octoginta.

8 Et laudavit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter feciſſet: quia filij hujus ſæculi prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt.

9 Et ego vobis dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut, cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

10 Qui fidelis eſt in minimo, & in majori fide- C
lis eſt, & qui in modico iniquus eſt, & in majori iniquus eſt.

Digitized by Google

11 Si ergo in iniquo mammona fideles non fuiſtis : quod verum eſt, quis credet vobis?
12 Et ſi in alieno fideles non fuiſtis: quod veſtrum eſt, quis dabit vobis?
* Mat.6. c.24. 13 * Nemo ſervus poteſt duobus dominis ſervire : aut enim unum odiet,& alterum diliget:aut uni adhærebit,& alterum contemnet:non poteſtis Deo ſervire & mammonæ.
14 Audiebant autem omnia hæc Phariſæi, qui erant avari : & deridebant illum.
D 15 Et ait illis: Vos eſtis, qui juſtificatis vos coram hominibus: Deus autem novit corda veſtra : quia quod hominibus altum eſt, abominatio eſt ante Deum.
* Matth. 11 b.12. E 16*Lex & Prophetæ,uſq;ad Joannē:ex eo regnū Dei evangelizatur, & omnis in illud vim facit.
* Matt. 5.c.18. 17 * Facilius eſt autem cælum & terram præterire, quàm de Lege unum apicem cadere.
* Matt. 5.c.32. Marc.10. b.11. 1.Cor.7. b.10.11. 18*Omnis qui dimittit uxorē ſuam,& alterā ducit, mœchatur:& qui dimiſsā à viro ducit,mœchatur.
19 Homo quidā erat dives,qui induebatur purpura & byſſo: & epulabatur quotidie ſplendidè.
20 Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus ulceribus plenus,
21 Cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa divitis,& nemo illi dabat : ſed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus.
F 22 Factum eſt autem ut moreretur mendicus,& portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ.Mortuus eſt autem & dives,& ſepultus eſt in inferno.
23 Elevans autem oculos ſuos, cùm eſſet in tormentis,vidit Abraham à longè, & Lazarum in ſinu ejus :
24 Et ipſe clamans dixit : Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.
G 25 Et dixit illi Abraham : Fili, recordare quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala:nūc autem hic conſolatur, tu verò cruciaris.
26 Et in his omnibus,inter nos & vos chaos magnum firmatum eſt:ut hi,qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint, neque inde huc tranſmeare.
27 Et ait : Rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei.
28 Habeo enim quinque fratres, ut teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum.
29 Et ait illi Abraham : Habent Moyſen, & Prophetas : audiant illos.
30 At ille dixit : Non,pater Abraham:ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.
31 Ait autem illi:Si Moyſen & Prophetas non audiunt; neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.

Caput XVII.

Væ ſcandalizanti puſillos : frater in nos peccans increpandus eſt, eique pœnitenti ignoſcendum : Apoſtolos docet fidei efficaciam; quodque dum omnia ipſis præcepta fecerint, ſe ſervos dicant inutiles, decem leproſi mundantur, unico qui Samaritanus erat ad agendas gratias revertente : dicit adventum filij Dei non occultum fore, ſed illuſtrem, & inexpectatò ſuperventurum, ſicut diluvium mundo, & Sodomis ſubverſio ſupervenit.

A 1 ET ait ad diſcipulos ſuos : Impoſſibile eſt ut non veniant ſcandala : væ autem illi per quem veniunt.
Mat.18. a.7. Marc.9.

2 Utilius eſt illi,ſi lapis molaris imponatur circa collum ejus, & projiciatur in mare, quàm ut ſcandalizet unum de puſillis iſtis. f. 41.
3 Attendite vobis : * Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum : & ſi pœnitentiam egerit, dimitte illi. * Levi. 19.c.17. Eccl.19. b.13.
4 Et ſi ſepties in die peccaverit in te, & ſepties in die converſus fuerit ad te,dicens : Pœnitet me, dimitte illi. Mat.18. b.15.
5 Et dixerunt Apoſtoli Domino : Adauge nobis fidem.
6 * Dixit autem Dominus : Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis huic arbori moro : Eradicare, & tranſplantare in mare : & obediet vobis. * Matth. 17.c.19. B
7 Quis autem veſtrûm habens ſervum arantem aut paſcentem, qui regreſſo de agro dicat illi : Statim tranſi, recumbe :
8 Et non dicat ei : Para quod cœnem, & præcinge te,& miniſtra mihi donec manducem & bibam, & poſt hæc tu manducabis & bibes?
9 Numquid gratiam habet ſervo illi, quia fecit quæ ei imperaverat? C
10 Non puto. Sic & vos, cùm feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis,dicite : Servi inutiles ſumus : quod debuimus facere, fecimus.
11 Et factum eſt, dum iret in Jeruſalem,tranſibat per mediam Samariam & Galilæam.
12 Et cùm ingrederetur quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem viri leproſi, qui ſteterunt à longè :
13 Et levaverunt vocem,dicentes : Jeſu præceptor, miſerere noſtri.
14 Quos ut vidit, dixit : * Ite,oſtendite vos ſacerdotibus.Et factum eſt,dum irent,mundati ſunt. * Levit. 14.a.2.
15 Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus eſt,regreſſus eſt,cū magna voce magnificās Deum, D
16 Et cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens : & hic erat Samaritanus.
17 Reſpondens autem Jeſus, dixit : Nónne decem mundati ſunt? & novem ubi ſunt?
18 Non eſt inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi hic alienigena.
19 Et ait illi : Surge, vade : quia fides tua te ſalvum fecit.
20 Interrogatus autem à Phariſæis : Quando venit regnum Dei? reſpondens eis, dixit : Non venit regnum Dei cum obſervatione :
21 Neque dicent : Ecce hîc,aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos eſt.
22 Et ait ad diſcipulos ſuos: Venient dies quando deſideretis videre unum diem Filij hominis, & non videbitis. E
23 * Et dicent vobis : Ecce hîc, & ecce illic. Nolite ire, neque ſectemini. * Matt. 24.b.23. Mar.13. c.21.
24 Nam ſicut fulgur coruſcans de ſub cælo, in ea quæ ſub cælo ſunt, fulget : ita erit Filius hominis in die ſua.
25 Primùm autem oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hac.
26 * Et ſicut factum eſt in diebus Noë, ita erit & in diebus Filij hominis. * Gen.7. b.7.
27 Edebant,& bibebant : uxores ducebant, & dabantur ad nuptias, uſque in diem, qua Mat.24. c.37. F
intravit

Digitized by Google

intravit Noë in arcam : & venit diluvium, & perdidit omnes.
*Gen.19. c.25. 28 * Similiter ſicut factum eſt in diebus Lot :
Edebant, & bibebant : emebant, & vendebant :
plantabant, & ædificabant :
29 Qua die autem exiit Lot à Sodomis, pluit
ignem & ſulphur de cælo, & omnes perdidit :
30 Secundùm hæc erit qua die Filius hominis
revelabitur.
G 31 In illa hora, qui fuerit in tecto, & vaſa ejus
in domo, ne deſcendat tollere illa ; & qui in agro,
ſimiliter non redeat retrò.
32 Memores eſtote uxoris Lot.
*Matt. 10.d.39. Marc. 8.d.35. Sup.9.c.24. Ioan. 12.d.25. 33 * Quicumque quæſierit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam : & quicumque perdiderit illam, vivificabit eam.
34 Dico vobis : * In illa nocte erunt duo in lecto uno ; unus aſſumetur, & alter relinquetur :
*Matt. 24.d.40. 35 Duæ erunt molentes in unum; una aſſumetur, & altera relinquetur : duo in agro ; unus aſſumetur, & alter relinquetur.
36 Reſpondentes dicunt illi : Ubi Domine?
37 Qui dixit illis : Ubicumque fuerit corpus,
illuc congregabuntur & aquilæ.

CAPUT XVIII.

Per parabolam de judice iniquitatis & vidua importuna docet ſemper orandum, per parabolam verò de Phariſæo & Publicano, quomodo ſit orandum : pueros à ſe repelli vetat : dives qui à juventute omnia ſe ſervaſſe præcepta dicebat, audito Christi conſilio de omnibus relinquendis abiit triſtis : & quid erit præmij omnia propter Chriſtum relinquentibus : prædicit ſuam paſſionem, & prope Iericho cæcum illuminat.

A 1 DIcebat autem & parabolam ad illos, quoniam oportet ſemper orare & non deficere,
Eccli.18. c.22. 1Theſſ. 5.c.17. 2 Dicens : Judex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, & hominem non
reverebatur.
3 Vidua autem quædam erat in civitate illa, &
veniebat ad eum, dicens : Vindica me de adverſario meo.
4 Et nolebat per multum tempus. Poſt hæc autem dixit intra ſe : Etſi Deum non timeo, nec hominem revereor :
5 Tamen quia moleſta eſt mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in noviſſimo veniens ſuggillet me.
6 Ait autem Dominus : Audite quid judex
iniquitatis dicit :
B 7 Deus autem non faciet vindictam electorum
ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte, & patientiam habebit in illis ?
8 Dico vobis, quia citò faciet vindictam illorum. Verumtamen Filius hominis veniens, putas,
inveniet fidem in terra ?
9 Dixit autem & ad quoſdam, qui in ſe confidebant tanquam juſti, & aſpernabantur ceteros,
parabolam iſtam :
10 Duo homines aſcenderunt in templum ut
orarent : unus Phariſæus, & alter publicanus.
C 11 Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat : Deus
gratias ago tibi quia non ſum ſicut ceteri hominum : raptores, injuſti, adulteri : velut etiam hic
publicanus.
12 Jejuno bis in ſabbato : decimas do omnium
quæ poſſideo.
13 Et publicanus à longè ſtans, nolebat nec
oculos ad cælum levare : ſed percutiebat pectus
ſuum, dicens : Deus propitius eſto mihi peccatori.
14 Dico vobis, deſcendit hic juſtificatus in domum ſuam ab illo :* quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur : & qui ſe humiliat, exaltabitur. *Matt. 23.b.12. Sup.14.b.11.
15 * Afferebant autem ad illum & infantes, ut
eos tangeret. Quod cùm viderent diſcipuli, increpabant illos. *Matth. 19.b.13. Mar. 10.b.13.
16 Jeſus autem convocans illos, dixit : Sinite
pueros venire ad me, & nolite vetare eos : talium
eſt enim regnum Dei.
17 Amen dico vobis : Quicumque non acceperit regnum Dei ſicut puer, non intrabit in illud.
18 * Et interrogavit eum quidam princeps, dicens : Magiſter bone, quid faciens vitam æternam poſſidebo ? D *Matt. 19.b.16.
19 Dixit autem ei Jeſus : Quid me dicis bonum ? nemo bonus niſi ſolus Deus.
20 Mandata noſti : * Non occides : Non mœchaberis : Non furtum facies : Non falſum teſtimonium dices : Honora patrem tuum & matrem. *Exod. 20.c.13.
21 Qui ait : Hæc omnia cuſtodivi à juventute
mea.
22 Quo audito, Jeſus ait ei : Adhuc unum tibi
deeſt : omnia quæcumque habes vende, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo : & veni,
ſequere me.
23 His ille auditis, contriſtatus eſt : quia dives
erat valdè.
24 Videns autem Jeſus illum triſtem factum, E
dixit : Quàm difficilè, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt.
25 Facilius eſt enim camelum per foramen acus
tranſire, quàm divitem intrare in regnum Dei.
26 Et dixerunt qui audiebant : Et quis poteſt
ſalvus fieri ?
27 Ait illis : Quæ impoſſibilia ſunt apud homines, poſſibilia ſunt apud Deum.
28 Ait autem Petrus : Ecce nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te.
29 Qui dixit eis : Amen dico vobis, nemo eſt,
qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut
uxorem, aut filios, propter regnum Dei,
30 Et non recipiat multò plura in hoc tempore, & in ſæculo venturo vitam æternam.
31 * Aſſumpſit autem Jeſus duodecim, & ait illis : Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt per prophetas
de Filio hominis. *Matt. 20.b.17. Mar. 10.c.32.
32 Tradetur enim Gentibus, & illudetur, &
flagellabitur, & conſpuetur :
33 Et poſtquam flagellaverint, occident eum,
& tertia die reſurget.
34 Et ipſi nihil horum intellexerunt, & erat
verbum iſtud abſconditum ab eis, & intelligebant
quæ dicebantur.
35 * Factum eſt autem, cùm appropinquaret
Jericho, cæcus quidam ſedebat ſecus viam, mendicans. *Matt. 20.d.29. Mar 10.e.46.
36 Et cùm audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc eſſet.
37 Dixerunt autem ei, quòd Jeſus Nazarenus
tranſiret.

Digitized by Google

38 Et clamavit, dicens: Jeſu fili David miſerere mei.

G 39 Et qui præibant, increpabant eum ut taceret. Ipſe verò multò magis clamabat: Fili David miſerere mei.

40 Stans autem Jeſus juſſit illum adduci ad ſe. Et cùm appropinquaſſet, interrogavit illum,

41 Dicens: Quid tibi vis faciam. At ille dixit: Domine, ut videam.

42 Et Jeſus dixit illi: Reſpice, fides tua te ſalvum fecit.

43 Et confeſtim vidit, & ſequebatur illum magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

Caput XIX.

Ad Zachæum plurimis murmurantibus divertit: parabolam refert de homine nobili, qui abiens ad regnum accipiendum tradidit decem ſervis decem mnas, quem cives ſuper ſe regnare nolebant: ſuper pullum aſinæ intrans cum honore Ieroſolymam, flet ſuper illam, prædicitque evertendam, & ingreſſus in templum ejicit ementes ac vendentes.

A 1 ET ingreſſus perambulabat Jericho.

2 Et ecce vir nomine Zachæus: & hic princeps erat publicanorum, & ipſe dives:

3 Et quærebat videre Jeſum, quis eſſet: & non poterat præ turba, quia ſtatura puſillus erat.

4 Et præcurrens aſcendit in arborem ſycomorum ut videret eum: quia inde erat tranſiturus.

5 Et cùm veniſſet ad locum, ſuſpiciens Jeſus vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe feſtinans deſcende: quia hodie in domo tua oportet me manere.

6 Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens.

7 Et cùm viderent omnes, murmurabant, dicẽtes quòd ad hominem peccatorem divertiſſet.

B 8 Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: & ſi quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.

9 Ait Jeſus ad eum: Quia hodie ſalus domui huic facta eſt: eò quòd & ipſe filius ſit Abrahæ.

*Matt. 18.b.11. 10 * Venit enim Filius hominis quærere & ſalvum facere quod perierat.

11 Hæc illis audientibus, adjiciens dixit parabolam, eò quòd eſſet prope Jeruſalem: & quia exiſtimarent quòd confeſtim regnum Dei manifeſtaretur.

*Matt. 25.a.14. 12 Dixit ergo: * Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere ſibi regnum, & reverti.

13 Vocatis autem decem ſervis ſuis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos: Negotiamini dum venio.

C 14 Cives autem ejus oderant eum: & miſerunt legationem poſt illum, dicentes: Nolumus hunc regnare ſuper nos.

15 Et factum eſt ut rediret accepto regno: & juſſit vocari ſervos, quibus dedit pecuniam, ut ſciret quantum quiſque negotiatus eſſet.

16 Venit autem primus dicens: Domine, mna tua decem mnas acquiſivit.

17 Et ait illi: Euge bone ſerve, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſuper decem civitates.

18 Et alter venit, dicens: Domine, mna tua fecit quinque mnas.

19 Et huic ait: Et tu eſto ſuper quinque civitates.

20 Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam habui repoſitam in ſudario:

21 Timui enim te, quia homo auſterus es: tollis quod non poſuiſti, & metis quod non ſeminaſti. D

22 Dicit ei: De ore tuo te judico ſerve nequã. ſciebas quòd ego homo auſterus ſum, tollens quod non poſui, & metens quod non ſeminavi.

23 Et quare non dediſti pecuniam meam ad menſam, ut ego veniens cum uſuris utique exegiſſem illam?

24 Et aſtantibus dixit: Auferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet.

25 Et dixerunt ei: Domine, habet decẽ mnas.

26 * Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, & abundabit: ab eo autem qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo. *Matt. 13.b.12. 25.c.29. Mar.4. c.25. Sap. 8. c.18.

27 Verumtamen inimicos meos illos qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc, & interficite ante me. E

28 Et his dictis, præcedebat aſcendens Jeroſolymam.

29 Et factum eſt, * cùm appropinquaſſet ad Bethphage, & Bethaniam, ad montem qui vocatur Oliveti, miſit duos diſcipulos ſuos, *Matt. 21.a.1. Mar.11. a.1.

30 Dicens: Ite in caſtellum, quod contrà eſt: in quod introeuntes, invenietis pullum aſinæ alligatum, cui nemo umquam hominum ſedit: ſolvite illum, & adducite.

31 Et ſi quis vos interrogaverit: Quare ſolvitis? ſic dicetis ei: Quia Dominus operam ejus deſiderat.

32 Abierunt autem qui miſſi erant: & invenerunt, ſicut dixit illis, ſtantem pullum.

33 Solventibus autem illis pullum, dixerunt domini ejus ad illos. Quid ſolvitis pullum?

34 At illi dixerunt: Quia Dominus eum neceſſarium habet.

35 * Et duxerunt illum ad Jeſum. Et jactantes veſtimenta ſua ſupra pullum, impoſuerunt Jeſum. *Ioan. 12.b.14. F

36 Eunte autem illo, ſubſternebant veſtimenta ſua in via.

37 Et cùm appropinquaret jam ad deſcenſum Montis oliveti, cœperunt omnes turbæ diſcipulorum gaudentes laudare Deum voce magna ſuper omnibus, quas viderant, virtutibus,

38 Dicentes: Benedictus, qui venit rex in nomine Domini, pax in cælo, & gloria in excelſis.

39 Et quidam Phariſæorum de turbis, dixerunt ad illum: Magiſter, increpa diſcipulos tuos.

40 Quibus ipſe ait: dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt.

41 Et ut appropinquavit, videns civitatem flevit ſuper illam, dicens:

42 Quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.

43 Quia venient dies in te: & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te: & coanguſtabunt te undique:

44 Et ad terram proſternent te, & filios tuos, qui in te ſunt, * & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem: eò quòd non cognoveris tempus viſitationis tuæ. *Matt. 24.a.2. Mar. 13. a.2. Inf.21. b.6.

45 * Et

Digitized by Google

*Matt. 21.b.12. Mar.11. 45 *Et ingreſſus in templum, cœpit ejicere
b.15. vendentes in illo, & ementes,
*Iſa.56. c.7. 46 Dicens illis: Scriptum eſt: *Quia domus
mea domus orationis eſt. Vos autem feciſtis illam
Jer.7. b.11. ſpeluncam latronum.
47 Et erat docens quotidie in templo. Principes
autem ſacerdotum, & Scribæ, & Principes plebis
quærebant illum perdere:
48 Et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus ſuſpenſus erat, audiens illum.

Caput XX.

Non dicit ſacerdotibus ac Scribis qua poteſtate hæc faciat, quia nec illi reſpondebant ad propoſitam de Ioannis baptiſmo quæſtionem: parabolam refert de vinitoribus, qui cæſis domini ſervis etiam filium ejus occiderunt: tentatur Ieſus de tributo Cæſari dando, & à Sadducæis de reſurrectione: quomodo dicunt Chriſtum filium eſſe David: cavendum à Scribis ambitioſis.

A 1 ET factum eſt in una dierum, docente illo
Matt.21. b.23. populum in templo, & evangelizante, con-
Mar.11. d.27. venerunt principes ſacerdotum, & Scribæ cum
ſenioribus.
2 Et aiunt dicentes ad illum: Dic nobis, in qua
poteſtate hæc facis? aut: Quis eſt, qui dedit tibi
hanc poteſtatem?
3 Reſpondens autem Jeſus, dixit ad illos: Interrogabo vos & ego unum verbum. Reſpondete
mihi:
4 Baptiſmus Joannis de cælo erat, an ex hominibus?
5 At illi cogitabant intra ſe, dicentes: Quia ſi
dixerimus, De cælo, dicet, Quare ergo non credidiſtis illi?
6 Si autem dixerimus, Ex hominibus, plebs univerſa lapidabit nos: certi ſunt enim, Joannem prophetam eſſe.
7 Et reſponderunt ſe neſcire unde eſſet.
8 Et Jeſus ait illis: Neque ego dico vobis in qua
poteſtate hæc facio.
B 9 Cœpit autem dicere ad plebem parabolam
*Iſai.5. a.1. hanc: *Homo plantavit vineam, & locavit eam
Jer.2. e.21. colonis: & ipſe peregrè fuit multis temporibus.
Matth. 21.d.33. 10 Et in tempore miſit ad cultores ſervum, ut
Mar.12. a.1. de fructu vineæ darent illi. Qui cæſum dimiſerunt
eum inanem.
11 Et addidit alterum ſervum mittere. Illi autem hunc quoque cædentes, & afficientes contumelia, dimiſerunt inanem:
12 Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes ejecerunt.
13 Dixit autem dominus vineæ: Quid faciam?
mittam filium meum dilectum: forſitan, cùm
hunc viderint, verebuntur.
14 Quem cùm vidiſſent coloni, cogitaverunt
intra ſe, dicentes: Hic eſt heres, occidamus illum,
ut noſtra fiat hereditas.
C 15 Et ejectum illum extra vineam, occiderunt.
Quid ergo faciet illis dominus vineæ?
16 Veniet, & perdet colonos iſtos, & dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt illi: Abſit.
17 Ille autem aſpiciens eos, ait: Quid eſt ergo
*Pſ.117. d.22. hoc, quod ſcriptum eſt: *Lapidem quem reproba-
Iſa.28. d.16. verunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli?
Matt.21. d.42. 18 Omnis qui ceciderit ſuper illum lapidem,
Act. 4. b.11. conquaſſabitur: ſuper quem autem ceciderit, comminuet illum.

Rom. 9.f.33. 19 Et quærebant principes ſacerdotum, & Scri-
1 Pet.2. b.7. bæ, mittere in illum manus in illa hora: & timuerunt populum: cognoverunt enim quòd ad ipſos
dixerit ſimilitudinem hanc.
20 *Et obſervantes miſerunt inſidiatores, qui *Matt. 22.b.15.
ſe juſtos ſimularent, ut caperent eum in ſermone, Mar.12.
ut traderent illũ principatui & poteſtati præſidis. b.13.
21 Et interrogaverunt eum, dicentes: Magi- D
ſter, ſcimus quia rectè dicis & doces: & non accipis perſonam, ſed viam Dei in veritate doces:
22 Licet nobis tributum dare Cæſari, an non?
23 Conſiderans autem dolum illorum, dixit ad
eos: Quid me tentatis?
24 Oſtendite mihi denarium. Cujus habet imaginem, & inſcriptionem? Reſpondentes dixerunt
ei: Cæſaris.
25 Et ait illis: *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, E
Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo. *Rom.
26 Et non potuerunt verbum ejus reprehendere 13.a.7.
coram plebe: & mirati in reſponſo ejus, tacuerunt.
27 *Acceſſerunt autem quidam Sadducæo- *Matt.
rum, qui negant eſſe reſurrectionem, & interro- 22.c.23.
gaverunt eum, Mar.12. b.18.
28 Dicentes: Magiſter, Moyſes ſcripſit nobis:
*Si frater alicujus mortuus fuerit habens uxorem, *Deut.
& hic ſine liberis fuerit, ut accipiat eam frater 25.a.5.
ejus uxorem, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.
29 Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus eſt ſine filiis.
30 Et ſequens accepit illam, & ipſe mortuus
eſt ſine filio. F
31 Et tertius accepit illam. Similiter & omnes ſeptem, & non reliquerunt ſemen, & mortui ſunt.
32 Noviſſimè omnium mortua eſt & mulier.
33 In reſurrectione ergo, cujus eorum erit uxor?
ſiquidem ſeptem habuerunt eam uxorem.
34 Et ait illis Jeſus: Filij hujus ſæculi nubunt, &
traduntur ad nuptias:
35 Illi verò, qui digni habebuntur ſæculo illo,
& reſurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores:
36 Neque enim ultrà mori poterunt: æquales
enim Angelis ſunt, & filij ſunt Dei, cùm ſint filij
reſurrectionis.
37 Quia verò reſurgant mortui, & Moyſes
oſtendit ſecus rubum, *ſicut dicit Dominum, *Exod.
Deum Abraham, & Deum Iſaac, & Deum Jacob. 3.b.6.
38 Deus autem non eſt mortuorum, ſed vivorum: omnes enim vivunt ei.
39 Reſpondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei: Magiſter, benè dixiſti.
40 Et ampliùs non audebant eum quidquam interrogare.
41 Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Chri-
ſtum, filium eſſe David? G
42 Et ipſe David dicit in libro Pſalmorum: *Di- *Pſ.109.
xit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis, a.1. Matth.
43 Donec ponam inimicos tuos, ſcabellum pe- 22.d.44.
dum tuorum? Mar.12. d.36.
44 David ergo Dominum illum vocat: & quomodo filius ejus eſt?
45 Audiente autem omni populo, dixit diſci- *Matt.
pulis ſuis: 23.a.6. Mar.12. d.38.
46 *Attendite à Scribis, qui volunt ambulare Sup.11. f.43.
in

in ſtolis, & amant ſalutationes in foro, & primas cathedras in ſynagogis, & primos diſcubitus in conviviis:

47 Qui devorant domos viduarum, ſimulantes longam orationem. Hi accipient damnationem majorem.

Caput XXI.

Viduam duo minuta offerentem præfert divitibus multa offerentibus: ſubverſionem templi prædicit, variáque prælia, afflictiones & perſecutiones; adverſus quæ roborat Apoſtolos: prædicit quoque ſubverſionem Ieruſalem, & Iudæorum captivitatem ac diſperſionem: de ſignis præceſſuris judicium: cavendum à crapula, ebrietate curíſque hujus vitæ, & vigilandum ac orandum.

A Mar. 12. d. 41.

1 RESpiciens autem, vidit eos, qui mittebant munera ſua in gazophylacium, divites.

2 Vidit autem & quamdam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo.

3 Et dixit: Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quàm omnes miſit.

4 Nam omnes hi ex abundanti ſibi miſerunt in munera Dei: hæc autem ex eo quod deeſt illi, omnem victum ſuum quem habuit, miſit.

5 Et quibuſdam dicentibus de templo, quòd bonis lapidibus & donis ornatum eſſet, dixit:

B * Matt. 24. a. 2. Mar. 13. a. 2. Sup. 19. g. 44.

6 Hæc quæ videtis, * venient dies, in quibus non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.

7 Interrogaverunt autem illum, dicentes: Præceptor, quando hæc erunt, & quod ſignum cùm fieri incipient?

8 Qui dixit: Videte ne ſeducamini: multi enim venient in nomine meo, dicentes quia ego ſum: & tempus appropinquavit: nolite ergo ire poſt eos.

C

9 Cùm autem audieritis prælia, & ſeditiones, nolite terreri: oportet primùm hæc fieri, ſed nondum ſtatim finis.

10 Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum adverſus regnum.

11 Et terræ motus magni erunt per loca, & peſtilentiæ, & fames, terroréſque de cælo, & ſigna magna erunt.

12 Sed ante hæc omnia injicient vobis manus ſuas, & perſequentur, tradentes in ſynagogas & cuſtodias, trahentes ad reges & præſides, propter nomen meum:

13 Continget autem vobis in teſtimonium.

14 Ponite ergo in cordibus veſtris, non præmeditari quemadmodum reſpondeatis.

D

15 Ego enim dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes adverſarij veſtri.

16 Trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis:

17 Et eritis odio omnibus propter nomen meũ:

18 Et capillus de capite veſtro non peribit.

19 In patiẽtia veſtra poſſidebitis animas veſtras.

* Dan. 9. f. 27. Matth. 24. b. 15. Mar. 13. b. 14.

20 * Cùm autem videritis circumdari ab exercitu Jeruſalem, tunc ſcitote quia appropinquavit deſolatio ejus:

21 Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes: & qui in medio ejus, diſcedant: & qui in regionibus, non intrent in eam.

22 Quia dies ultionis hi ſunt, ut impleantur omnia quæ ſcripta ſunt.

23 Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. erit enim preſſura magna ſuper terram, & ira populo huic. E

24 Et cadent in ore gladij: & captivi ducentur in omnes Gentes, & Jeruſalem calcabitur à Gentibus: donec impleantur tempora nationum.

25 * Et erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis, & in terris preſſura Gentium præ confuſione ſonitus maris, & fluctuum:

* Iſai. 13. b. 10. Ezech. 32. b. 7. Ioel. 3. c. 15. Matth. 24. c. 29. Mar. 13. c. 24.

26 Areſcentibus hominibus præ timore, & exſpectatione, quæ ſupervenient univerſo orbi. nam virtutes cælorum movebuntur:

27 Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna, & majeſtate. F

28 His autem fieri incipientibus, reſpicite, & levate capita veſtra: * quoniam appropinquat redemptio veſtra.

* Rom. 8. d. 23.

29 Et dixit illis ſimilitudinem: Videte ficulneam, & omnes arbores:

30 Cùm producunt jam ex ſe fructum, ſcitis quoniam propè eſt æſtas.

31 Ita & vos cum videritis hæc fieri, ſcitote quoniam propè eſt regnum Dei.

32 Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.

33 Cælum & terra tranſibunt: verba autem mea non tranſibunt.

34 Attendite autem vobis, ne fortè graventur corda veſtra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ: & superveniat in vos repentina dies illa: G

35 Tamquam laqueus enim ſuperveniet in omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ.

36 Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere iſta omnia, quæ futura ſunt, & ſtare ante Filium hominis.

37 Erat autem diebus docens in templo: noctibus verò exiens, morabatur in monte, qui vocatur Oliveti.

38 Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

Caput XXII.

Cogitant principes ſacerdotum de occidendo Ieſu, quem vendit Iudas: jubet parari paſcha: panem in corpus ſuum & vinum in ſanguinem conſecreta tradit diſcipulis, præcipiens ut idem faciant: contentio diſcipulorum quis eorum ſit major: prædicit trinam Petri negationem, jubens vendi tunicam & emi gladium: poſt prolixam in agonia orationem, & ſudorem inſtar ſanguinis in terram decurrentis, capitur à Iudæis: quorum uni Petrus abſcidit auriculam: conqueritur quòd ad eum quaſi ad latronem capiendum exierint: in domo principis ſacerdotum ter à Petro negatur, & à Iudæis cæditur ac illuditur, & manè in concilio interrogatus fatetur ſe Dei filium.

1 APpropinquabat autem dies feſtus Azymorum, qui dicitur Paſcha: A

Matth. 26. a. 2. Mar. 14. a. 1.

2 Et quærebant principes ſacerdotum, & Scribæ, quomodo Jeſum interficerent: timebant verò plebem.

3 * Intravit autem ſatanas in Judam, qui cognominabatur Iſcariotes, unum de duodecim.

* Matt. 26. b. 14. Mar. 14. b. 10.

4 Et abiit, & locutus eſt cum principibus ſacerdotum, & magiſtratibus, quemadmodum illum traderet eis.

5 Et gaviſi ſunt, & pacti ſunt pecuniam illi dare.

6 Et ſpopondit. Et quærebat opportunitatem ut traderet illum ſine turbis.

7 Venit

Digitized by Google

7 Venit autem dies Azymorum, in qua neceſſe
erat occidi paſcha.
8 Et miſit Petrum & Joannem, dicens: Eun-
tes parate nobis paſcha, ut manducemus.
9 At illi dixerunt: Ubi vis paremus?
B 10 Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis
in civitatem, occurret vobis homo quidam am-
phoram aquæ portans: ſequimini eum in domum,
in quam intrat.
11 Et dicetis patrifamilias domus: dicit tibi
Magiſter: Ubi eſt diverſorium, ubi paſcha cum
diſcipulis meis manducem?
12 Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum ma-
gnum ſtratum, & ibi parate.
13 Euntes autem, invenerunt ſicut dixit illis,
& paraverunt paſcha.
*Matt. 26.b.20. Mar. 14. b.17.
14 * Et cùm facta eſſet hora, diſcubuit, & duo-
decim Apoſtoli cum eo.
15 Et ait illis: Deſiderio deſideravi hoc paſ-
cha manducare vobiſcum, antequam patiar.
16 Dico enim vobis, quia ex hoc non mandu-
cabo illud, donec impleatur in regno Dei.
17 Et accepto calice gratias egit, & dixit: Ac-
cipite, & dividite inter vos.
18 Dico enim vobis quòd non bibam de gene-
ratione vitis, donec regnum Dei veniat.
C 19 * Et accepto pane gratias egit, & fregit, &
dedit eis, dicens: Hoc eſt corpus meum, quod pro
vobis datur: hoc facite in meã commemorationẽ.
*1.Cor. 11.e.24.
20 Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, di-
cens: Hic eſt calix novum teſtamentum in ſan-
guine meo, qui pro vobis fundetur.
*Matt. 26.b.21. Mar. 14. b.20. Ioan. 13. b.18. *Pſ.40. b.9.
21 * Verumtamen ecce manus tradentis me,
mecum eſt in menſa.
22 Et quidem Filius hominis, * ſecundùm
quod definitum eſt, vadit: verumtamen væ ho-
mini illi, per quem tradetur.
23 Et ipſi cœperunt quærere inter ſe, quis eſſet
ex eis qui hoc facturus eſſet.
24 Facta eſt autem & contentio inter eos, quis
eorum videretur eſſe major.
*Matt. 20.e.25. Mar.10. f.42.
25 Dixit autem eis: * Reges Gentium domi-
nantur eorum: & qui poteſtatem habent ſuper
eos, benefici vocantur,
26 Vos autem non ſic: ſed qui major eſt in vo-
bis, fiat ſicut minor: & qui præceſſor eſt, ſicut
miniſtrator.
27 Nam quis major eſt, qui recumbit, an qui
miniſtrat? nónne qui recumbit? Ego autem in
medio veſtrûm ſum, ſicut qui miniſtrat.
28 Vos autem eſtis, qui permanſiſtis mecum
in tentationibus meis:
29 Et ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi
Pater meus regnum,
30 Ut edatis & bibatis ſuper menſam meam in
regno meo: & ſedeatis ſuper thronos judicantes
duodecim tribus Iſraël,
31 Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce
ſatanas expetivit vos ut cribraret ſicut triticum:
D 32 Ego autem rogavi pro te ut non deficiat fi-
des tua: & tu aliquando converſus confirma fra-
tres tuos.
33 Qui dixit ei: Domine, tecum paratus ſum
& in carcerem & in mortem ire.

*Matt. 26.e.34. Mar. 14. e.30.
34 * At ille dixit: Dico tibi Petre, non can-
tabit hodie gallus, donec ter abneges noſſe me.
Et dixit eis:
*Matt. 10.b.9.
35 * Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, &
calceamentis, numquid aliquid defuit vobis?
36 At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis:
Sed nunc qui habet ſacculum, tollat; ſimiliter &
peram: & qui non habet, vendat tunicam ſuam,
& emat gladium.
37 Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc quod
ſcriptum eſt, oportet impleri in me: * Et cùm ini-
quis deputatus eſt. Etenim ea, quæ ſunt de me, fi-
nem habent.
*Iſai.53. d.12.
38 At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladij
hîc. At ille dixit eis: Satis eſt.
*Matt. 26.d.36. Mar. 14. d.32. Ioan.18. a.1.
39 * Et egreſſus ibat ſecundùm conſuetudi-
nem in Montem olivarum. Secuti ſunt autem il-
lum & diſcipuli.
40 Et cùm perveniſſet ad locum, dixit illis: Ora-
te ne intretis in tentationem.
41 * Et ipſe avulſus eſt ab eis quantum jactus E
eſt lapidis: & poſitis genibus orabat,
*Matt. 26.d.39. Mar. 14. d.35.
42 Dicens: Pater ſi vis, transfer calicem iſtum à
me: Verumtamen non mea voluntas, ſed tua fiat.
43 Apparuit autem illi Angelus de cælo, con-
fortans eum. Et factus in agonia, prolixiùs orabat.
44 Et factus eſt ſudor ejus, ſicut guttæ ſangui-
nis decurrentis in terram.
45 Et cùm ſurrexiſſet ab oratione, & veniſſet ad
diſcipulos ſuos, invenit eos dormiẽtes prę triſtitia.
46 Et ait illis: Quid dormitis? ſurgite, orate,
ne intretis in tentationem.
*Matt. 26.e.47. Mar. 14. e.43. Ioan. 18. a.3.
47 * Adhuc eo loquente, ecce turba: & qui
vocabatur Judas, unus de duodecim, antecedebat
eos: & appropinquavit Jeſu ut oſcularetur eum.
48 Jeſus autem dixit illi: Juda, oſculo Filium
hominis tradis?
49 Videntes autem hi, qui circa ipſum erant,
quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, ſi per-
cutimus in gladio?
50 Et percuſſit unus ex illis ſervum principis F
ſacerdotum, & amputavit auriculam ejus dexterã.
51 Reſpondens autem Jeſus, ait: Sinite uſque
huc. Et cùm tetigiſſet auriculam ejus, ſanavit eum.
52 Dixit autem Jeſus ad eos, qui venerant ad
ſe, principes ſacerdotum, & magiſtratus templi, &
ſeniores: Quaſi ad latronem exiſtis cum gladiis
& fuſtibus?
53 Cùm quotidie vobiſcum fuerim in templo,
non extendiſtis manus in me: ſed hæc eſt hora
veſtra, & poteſtas tenebrarum.
*Matt. 26.f.57. Mar. 14. f.53. Ioan.18. d.24.
54 * Comprehendentes autem eum, duxerunt
ad domum principis ſacerdotum: Petrus verò ſe-
quebatur à longè.
*Matt. 26.g.69. Mar. 14. g.66. Ioan.18. e.25.
55 * Accenſo autem igne in medio atrij, & cir-
cumſedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.
56 Quem cùm vidiſſet ancilla quædam ſeden-
tem ad lumen, & eum fuiſſet intuita, dixit. Et hic
cum illo erat.
57 At ille negavit eum, dicens: Mulier non
novi illum.
58 Et poſt puſillum alius videns eum, dixit: Et
tu de illis es. Petrus verò ait: O homo non ſum.
*Ioan. 18.e.26.
59 * Et intervallo facto quaſi horæ unius, alius
quidam

Digitized by Google

quidam affirmabat, dicens : Verè & hic cum illo
erat : nam & Galilæus eſt.
60 Et ait Petrus : Homo, neſcio quid dicis. Et
continuò adhuc illo loquente cantavit gallus.
G 61 Et converſus Dominus reſpexit Petrum. Et
recordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut dixerat:
*Matt. 26.c.34. *Quia priùs quàm gallus cantet, ter me negabis :
Mar. 14. 62 Et egreſſus foras Petrus flevit amarè.
c.30. Joan. 13. 63 Et viri qui tenebant illum, illudebant ei,
a.38. cædentes.
64 Et velaverunt eum, & percutiebant faciem
ejus : & interrogabant eum, dicentes : Propheti-
za, quis eſt, qui te percuſſit ?
65 Et alia multa blaſphemãtes dicebant in eum.
* Matt. 66 * Et ut factus eſt dies, convenerunt ſeniores
27.a.1. plebis, & principes ſacerdotum, & Scribæ, & du-
Mar. 15. a.1. xerunt illum in concilium ſuum, dicentes : Si tu
Joan. 18. c.28. es Chriſtus, dic nobis.
67 Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi:
68 Si autem & interrogavero, non reſpondebi-
tis mihi neque dimittetis.
69 Ex hoc autem erit Filius hominis ſedens à
dextris virtutis Dei.
70 Dixerunt autem omnes : Tu ergo es Filius
Dei ? Qui ait : Vos dicitis, quia ego ſum.
71 At illi dixerunt : Quid adhuc deſideramus
teſtimonium ? ipſi enim audivimus de ore ejus.

CAPUT XXIII.

Accuſatus coram Pilato mittitur ad Herodem qui illum ſpretum illuſit : Pilatus conatur ipſum dimittere, propoſito Barabba homicida, & promiſſa caſtigatione : Judæis tamen inſtantibus morti adjudicatur ; ductúſque ad ſupplicium, vetat mulieres ſuper ſe flere : cum latronibus crucifixus Patrem orat pro crucifigentibus : irridetur à principibus & à militibus acetum offerentibus : poſita ſuperſcriptione blaſphematur ab uno latronum, alteri vero promittit ſui in paradiſo conſortium : poſt tenebras aliáque ſigna clamans exſpirat, quem Centurio juſtum prædicat, & Ioſeph corpus ejus ſepelit.

A 1 ET ſurgens omnis multitudo eorum, duxe-
runt illum ad Pilatum.
2 Cœperunt autem illum accuſare, dicentes :
Hunc invenimus ſubvertentem gentem noſtram,
* Matt. 22.b.21. * & prohibentem tributa dare Cæſari, & dicen-
Mar. 12. g.17. tem ſe Chriſtum regem eſſe.
* Matth. 27.b.11. 3 * Pilatus autem interrogavit eum, dicens : Tu
Mar. 15. es rex Judæorum? At ille reſpondens ait : Tu dicis.
a.2. 4 Ait autem Pilatus ad principes ſacerdotum, &
Joan. 18. f.33. turbas : Nihil invenio cauſæ in hoc homine.
5 At illi invaleſcebant, dicentes : Commovet
populum, docens per univerſam Judæam, incipiens
à Galilæa uſque huc.
6 Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit
ſi homo Galilæus eſſet.
7 Et ut cognovit quod de Herodis poteſtate eſ-
ſet, remiſit eum ad Herodem, qui & ipſe Jeroſo-
lymis erat illis diebus.
B 8 Herodes autem viſo Jeſu, gaviſus eſt valdè.
erat enim cupiens ex multo tempore videre eum:
eò quòd audierat multa de eo, & ſperabat ſignum
aliquod videre ab eo fieri.
9 Interrogabat autem eum multis ſermonibus.
At ipſe nihil illi reſpondebat.
10 Stabant autem principes ſacerdotum & Scri-
bæ conſtanter accuſantes eum.
11 Sprevit autem illum Herodes cum exercitu
ſuo : & illuſit indutum veſte alba, & remiſit ad Pi-
latum.
12 Et facti ſunt amici Herodes & Pilatus in ipſa
die : nam anteà inimici erant ad invicem.
13 Pilatus autem convocatis principibus ſacer-
dotum, & magiſtratibus, & plebe,
14 Dixit ad illos : Obtuliſtis mihi hunc homi-
nem quaſi avertentem populum, & ecce ego co-
ram vobis interrogans,* nullam cauſam inveni in *Joan. 18.g.38.
homine iſto ex his, in quibus eum accuſatis. 19.a.4.
15 Sed neque Herodes : nam remiſi vos ad il- C
lum, & ecce nihil dignum morte actum eſt ei.
16 Emendatum ergo illum dimittam.
17 Neceſſe autem habebat dimittere eis per
diem feſtum, unum.
18 Exclamavit autem ſimul univerſa turba, di-
cens : Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam.
19 Qui erat propter ſeditionem quandam fa-
ctam in civitate, & homicidium, miſſus in carcerẽ.
20 Iterùm autem Pilatus locutus eſt ad eos, vo-
lens dimittere Jeſum.
21 At illi ſuccl amabant, dicentes : Crucifige,
crucifige eum.
22 Ille autem tertiò dixit ad illos : *Quid enim *Matth.
mali fecit iſte ? nullam cauſam mortis invenio in 27.c.23. Mar. 15.
eo : corripiam ergo illum, & dimittam. b.14.
23 At illi inſtabant vocibus magnis poſtulantes D
ut crucifigeretur : & invaleſcebant voces eorum.
24 Et Pilatus adjudicavit fieri petitionem eorũ.
25 Dimiſit autem illis eum, qui propter homi-
cidium & ſeditionem miſſus fuerat in carcerem,
quẽ petebant: Jeſum verò tradidit voluntati eorũ.
26 * Et cùm ducerent eum, apprehenderunt * Matt.
Simonem quemdam Cyrenenſem, venientem de 27.d.32. Mar. 15.
villa: & impoſuerunt illi crucẽ portare poſt Jeſum. b.21.
27 Sequebatur autem illum multa turba popu-
li, & mulierum : quæ plangebant, & lamentaban-
tur eum.
28 Converſus autem ad illas Jeſus, dixit : Filiæ
Jeruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas
flete, & ſuper filios veſtros.
29 Quoniam ecce venient dies, in quibus di-
cent : Beatæ ſteriles, & ventres qui non genue-
runt, & ubera quæ non lactaverunt.
30 Tunc incipient dicere montibus : * Cadite E
ſuper nos ; & collibus : Operite nos. *Iſai. 2. d.19.
31 Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt, in arido Oſee 10. c.8.
quid fiet ? Apoc. 6.
32 Ducebantur autem & alij duo nequam cum d.16.
eo, ut interficerentur.
33 * Et poſtquam venerunt in locum, qui vo- *Matt.
catur Calvariæ, ibi crucifixerunt eum, & latrones, 27.d.33. Mar. 15.
unum à dextris, & alterum à ſiniſtris. b.22.
34 Jeſus autem dicebat : Pater dimitte illis : non Joan. 19.
enim ſciunt quid faciunt. Dividentes verò veſti- c.17.
menta ejus, miſerunt ſortes.
35 Et ſtabat populus ſpectans, & deridebant
eum principes cum eis, dicentes: Alios ſalvos fecit,
ſe ſalvum faciat, ſi hic eſt Chriſtus Dei electus.
36 Illudebant autem ei & milites accedentes, &
acetum offerentes ei,
37 Et dicentes : Si tu es rex Judæorum, ſalvum
te fac.
38 Erat autem & ſuperſcriptio ſcripta ſuper F
eum

Digitized by Google

cum litteris Græcis, & Latinis,& Hebraicis : Hic
eſt rex Judæorum.
39 Unus autem de his, qui pendebant, latro-
nibus, blaſphemabat eum dicens : Si tu es Chri-
ſtus, ſalvum fac temetipſum, & nos.
40 Reſpondens autem alter increpabat eum,
dicens : Neque tu times Deum, quòd in eadem
damnatione es.
41 Et nos quidem juſtè, nam digna factis reci-
pimus : hic verò nihil mali geſſit.
42 Et dicebat ad Jeſum : Domine, memento
mei, cùm veneris in regnum tuum.
43 Et dixit illi Jeſus : Amen dico tibi : Hodie
mecum eris in paradiſo.
44 Erat autem ferè hora ſexta,& tenebræ factæ
ſunt in univerſam terram uſque in horam nonam.
45 Et obſcuratus eſt ſol : & velum templi ſciſ-
ſum eſt medium.
*Pſ. 30. a. 6. 46 Et clamans voce magna Jeſus ait : * Pater,
in manus tuas commendo ſpiritum meum. Et hæc
dicens, expiravit.
47 Videns autem Centurio quod factum fue-
rat, glorificavit Deum,dicens. Verè hic homo ju-
ſtus erat.
G 48 Et omnis turba eorum,qui ſimul aderant ad
ſpectaculum iſtud,& videbant quæ fiebant,percu-
tientes pectora ſua revertebantur.
49 Stabant autem omnes noti ejus à longè, &
mulieres quæ ſecutæ eum erant à Galilæa,hæc vi-
dentes.
*Matth. 27. g. 57. Mar. 15. d. 43. Ioan. 19. g. 38. 50 * Et ecce vir nomine Joſeph, qui erat decu-
rio, vir bonus & juſtus:
51 Hic non conſenſerat conſilio & actibus eo-
rum, ab Arimathæa civitate Judææ, qui expecta-
bat & ipſe regnum Dei.
52 Hic acceſſit ad Pilatum,& petiit corpus Jeſu:
53 Et depoſitum involvit ſindone,& poſuit eum
in monumento exciſo, in quo nondum quiſquam
poſitus fuerat.
54 Et dies erat paraſceves, & ſabbatum illuceſ-
cebat.
55 Subſecutæ autem mulieres, quæ cum eo ve-
nerant de Galilæa, viderunt monumentum, &
quemadmodum poſitum erat corpus ejus.
56 Et revertentes paraverunt aromata, & un-
guenta : & ſabbato quidem ſiluerunt ſecundùm
mandatum.

Caput XXIV.

Mulieribus ad Chriſti monumentum conſternatis quòd ejus corpus non invenirent, Angeli ipſum reſurrexiſſe nuntiant, & illæ Apoſtolis, qui id tamquam deliramentum accipiunt : Petrus ad monumentum currens & ipſe admiratur quòd corpus non invenerit: duobus in Emmaus euntibus, Ieſus Scripturas interpretatur, & in fractione panis ab eis agnoſcitur: congregatis diſcipulis palpandum ſe præbet, & cum eis edens aperit ſenſum ut Scripturas intelligant, ac promiſſo Spiritu ſancto in cælum aſcendit.

A 1 UNa autem ſabbati valdè diluculò venerunt
Matth. 28. a. 1. Mar. 16. a. 2. Ioan. 20. 1. ad monumentum, portantes, quæ parave-
rant, aromata :
2 Et invenerunt lapidẽ revolutũ à monumento.
3 Et ingreſſæ non invenerunt corpus Domini
Jeſu.
4 Et factum eſt, dum mente conſternatæ eſſent
de iſto, ecce duo viri ſteterũt ſecus illas in veſte
fulgenti.
5 Cùm timerent autem, & declinarent vultum
in terram,dixerunt ad illas : Quid quæritis viven-
tem cum mortuis ?
6 Non eſt hîc,ſed ſurrexit:recordamini qualiter
locutus eſt vobis, cùm adhuc in Galilæa eſſet,
7 Dicens : * Quia oportet filium hominis tradi *Matt. 16. .21. 17. .21. Mar. 8. d. 31. 9. e. 30. Sup. 9. f. 22.
in manus hominum peccatorum, & crucifigi, &
die tertia reſurgere.
8 Et recordatæ ſunt verborum ejus.
9 Et regreſſæ à monumento nuntiaverunt hæc
omnia illis undecim, & ceteris omnibus.
10 Erat autem Maria Magdalene, & Joanna, & B
Maria Jacobi, & ceteræ quæ cum eis erant, quæ
dicebant ad Apoſtolos hæc.
11 Et viſa ſunt ante illos, ſicut deliramentum,
verba iſta : & non crediderunt illis.
12 Petrus autem ſurgens cucurrit ad monu-
mentum : & procumbens vidit linteamina ſola
poſita : & abiit ſecum mirans quod factum fuerat.
13 * Et ecce duo ex illis ibant ipſa die in caſtel- *Marc. 16. c. 12.
lum, quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab
Jeruſalem, nomine Emmaus.
14 Et ipſi loquebantur ad invicem de his om-
nibus quæ acciderant.
15 Et factum eſt, dum fabularentur, & ſecum
quærerent : & ipſe Jeſus appropinquans ibat cum
illis.
16 Oculi autem illorum tenebantur ne eum
agnoſcerent.
17 Et ait ad illos: Qui ſunt hi ſermones, quos C
confertis ad invicem ambulantes, & eſtis triſtes ?
18 Et reſpondens unus, cui nomen Cleophas,
dixit ei: Tu ſolus peregrinus es in Jeruſalem,& non
cognoviſti quæ facta ſunt in illa his diebus ?
19 Quibus ille dixit : Quæ ? Et dixerunt : De
Jeſu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in
opere & ſermone,coram Deo & omni populo :
20 Et quomodo eum tradiderunt ſummi ſacer-
dotes & principes noſtri in damnationem mortis,
& crucifixerunt eum.
21 Nos autem ſperabamus quia ipſe eſſet re-
dempturus Iſraël : & nunc ſuper hæc omnia, ter-
tia dies eſt hodie quòd hæc facta ſunt.
22 Sed & mulieres quædã ex noſtris terruerunt D
nos,quæ ante lucem fuerunt ad monumentum.
23 Et non invento corpore ejus, venerunt, di-
centes ſe etiam viſionem angelorum vidiſſe, qui
dicunt eum vivere.
24 Et abierunt quidam ex noſtris ad monu-
mentum : & ita invenerunt ſicut mulieres dixe-
runt,ipſum verò non invenerunt.
25 Et ipſe dixit ad eos:O ſtulti,& tardi corde ad
credendũ,in omnibus quæ locuti ſunt Prophetæ :
26 Nónne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita
intrare in gloriam ſuam ?
27 Et incipiens à Moyſe, & omnibus Prophe-
tis interpretabatur illis in omnibus ſcripturis,quæ
de ipſo erant.
28 Et appropinquaverunt caſtello quò ibant :
& ipſe ſe finxit longiùs ire.
29 Et coëgerunt illum, dicentes : Mane nobiſ-
cum, quoniam adveſperaſcit, & inclinata eſt jam
dies. Et intravit cum illis.
30 Et factum eſt,dum recũberet cum eis,accepit
panem,

Digitized by Google

panem,& benedixit, ac fregit, & porrigebat illis.
31 Et aperti ſunt oculi eorum, & cognoverunt
eum: & ipſe evanuit ex oculis eorum.
32 Et dixerunt ad invicem: Nónne cor noſtrum
ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, &
aperiret nobis Scripturas?
33 Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in Je-
rusalem: & invenerunt congregatos undecim, &
eos qui cum illis erant,
34 Dicentes: Quòd ſurrexit Dominus verè, &
apparuit Simoni.
35 Et ipſi narrabant quæ geſta erant in via: &
*Marc. quomodo cognoverunt eum in fractione panis.
14. c. 16. 36 * Dum autem hæc loquuntur, ſtetit Jeſus in
Ioan. 20. medio eorum, & dicit eis: Pax vobis: ego ſum,
c. 19. nolite timere.
37 Conturbati verò, & conterriti, exiſtimabant
ſe ſpiritum videre.
F 38 Et dixit eis: Quid turbati eſtis, & cogitatio-
nes aſcendunt in corda veſtra?
39 Videte manus meas, & pedes, quia ego ipſe
ſum: palpate, & videte: quia ſpiritus carnem &
oſſa non habet, ſicut me videtis habere.
40 Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus, &
pedes.
41 Adhuc autem illis non credentibus, & mi-
rantibus præ gaudio, dixit: Habetis hîc aliquid,
quod manducetur?
42 At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & fa-
vum mellis.
43 Et cùm manducaſſet coram eis, ſumens reli-
quias dedit eis.
44 Et dixit ad eos: Hæc ſunt verba, quæ locutus
ſum ad vos, cùm adhuc eſſem vobiſcum, quoniam
neceſſe eſt impleri omnia, quæ ſcripta ſunt in lege
Moyſi, & Prophetis, & Pſalmis de me.
45 Tunc aperuit illis ſenſum ut intelligerent
Scripturas.
46 Et dixit eis: * Quoniam ſic ſcriptum eſt, & G
ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mor- *Pſ. 18. b. 6.
tuis tertia die:
47 Et prædicari in nomine ejus pœnitentiam
& remiſſionem peccatorum in omnes gentes, in-
cipientibus ab Jeroſolyma.
48 * Vos autem teſtes eſtis horum. *Act. 1. b. 8.
49 * Et ego mitto promiſſum Patris mei in vos: *Ioan.
vos autem ſedete in civitate, quoadusque indua- 14. d. 26.
mini virtute ex alto.
50 Eduxit autem eos foras in Bethaniam: &
elevatis manibus ſuis benedixit eis.
51 * Et factum eſt, dum benediceret illis, receſ- *Marc. 16. d. 19.
ſit ab eis, & ferebatur in cælum. Act. 1.
52 Et ipſi adorantes, regreſſi ſunt in Jeruſalem b. 9.
cum gaudio magno:
53 Et erant ſemper in templo, laudantes & be-
nedicentes Deum. Amen.

SANCTUM
JESU CHRISTI
EVANGELIUM
SECUNDUM JOANNEM.

Caput Primum.

Verbum eſt Deus, vita, & lux omnem hominem illuminans, per quod omnia facta ſunt, & quod homo factum eſt, cui teſtimonium perhibet Ioannes, dicens ſe vocem, & indignum qui illius ſolvat corigiam calceamenti, eúmque eſſe agnum Dei qui tollit peccatum mundi: Andreas alter duorum Ioannis diſcipulorum qui Ieſum ſecuti ſunt, adducit ad illum etiam Simonem fratrem ſuum: Philippus quoque à Ieſu vocatus, adducit ad eum Nathanael.

A 1 IN principio erat verbum, & ver-
bum erat apud Deum, & Deus
erat verbum.
2 Hoc erat in principio apud
Deum.
3 Omnia per ipſum facta ſunt: & ſine ipſo fa-
ctum eſt nihil, quod factum eſt,
4 In ipſo vita erat, & vita erat lux hominum:
5 Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non
comprehenderunt.
*Matt. 6 * Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat
3. a. 1. Joannes.
Mar. 1. a. 2. 7 Hic venit in teſtimonium, ut teſtimoniũ per-
hiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.
8 Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium perhi-
beret de lumine.
*Iſa. 1. 9 * Erat lux vera, quæ illuminat omnem ho-
c. 19. minem venientem in hunc mundum. B
10 In mundo erat, * & mundus per ipſum factus *Heb.
eſt, & mundus eum non cognovit. 11. a. 3.
11 In propria venit, & ſui eum non receperunt.
12 Quotquot autem receperunt eum, dedit eis
poteſtatem filios Dei fieri, his, qui credunt in no-
mine ejus:
13 Qui non ex ſanguinibus, neque ex volun-
tate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo
nati ſunt.
14 * Et verbum caro factum eſt, & habitavit in *Matt.
nobis: & vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi 1. c. 16. Luc. 2.
unigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis. a. 7.
15 Joannes teſtimonium perhibet de ipſo, & cla-
mat dicens: Hic erat, quem dixi: Qui poſt me ven-
turus eſt, ante me factus eſt: quia prior me erat.
16 * Et de plenitudine ejus nos omnes accepi- *1. Tim.
mus, & gratiam pro gratia. 6. d. 17.
17 Quia lex per Moyſen data eſt, gratia & ve-
ritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.
18 * Deum nemo vidit umquam: unigenitus C
filius, qui eſt in ſinu patris, ipſe enarravit: *1 Tim.
19 Et hoc eſt teſtimonium Joannis, quando mi- 6 d. 16. 1. Ioan.
ſerunt Judæi ab Jeroſolymis ſacerdotes & Levitas .4. c. 12.
ad eum, ut interrogarent eum: Tu quis es?

20 Et

20 Et confeſſus eſt, & non negavit: & confeſſus eſt: Quia non ſum ego Chriſtus.

21 Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non ſum. Propheta es tu? Et reſpondit: Non.

22 Dixerunt ergo ei: Quis es, ut reſponſum demus his, qui miſerunt nos? quid dicis de teipſo?

*Iſai.40.a.3. Matth.3.a.3. Mar.1.a.3. Luc.3.b.4.

23 Ait: * Ego vox clamantis in deſerto: Dirigite viam Domini, ſicut dixit Iſaias propheta.

24 Et qui miſſi fuerant, erant ex Phariſæis.

25 Et interrogaverunt eum, & dixerunt ei: Quid ergo baptizas, ſi tu non es Chriſtus, neque Elias, neque Propheta?

D

* Matth.3.c.11.

26 Reſpondit eis Joannes, dicens: * Ego baptizo in aqua: medius autem veſtrûm ſtetit, quem vos neſcitis.

* Mar.1.a.7. Luc.3.d.16. Act.1.a.5.11.c.16.19.a.4.

27 * Ipſe eſt, qui poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt: cujus ego non ſum dignus ut ſolvam ejus corigiam calceamenti.

28 Hæc in Bethania facta ſunt trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans.

29 Altera die vidit Joannes Jeſum venientem ad ſe, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.

30 Hic eſt de quo dixi: Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt: quia prior me erat.

31 Et ego neſciebam eum, ſed ut manifeſtetur in Iſraël, propterea veni ego in aqua baptizans.

* Matth.3.d.16. Mar.1.b.10. Luc.3.c.22.

32 Et teſtimonium perhibuit Joannes, dicens: * Quia vidi Spiritum deſcendentem quaſi columbam de cælo, & manſit ſuper eum.

33 Et ego neſciebam eum: ſed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt, qui baptizat in Spiritu ſancto.

E

34 Et ego vidi: & teſtimonium perhibui quia hic eſt Filius Dei.

35 Altera die iterùm ſtabat Joannes, & ex diſcipulis ejus duo.

36 Et reſpiciens Jeſum ambulantem, dicit: Ecce agnus Dei.

37 Et audierunt eum duo diſcipuli loquentem, & ſecuti ſunt Jeſum.

38 Converſus autem Ieſus, & videns eos ſequentes ſe, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei: Rabbi, (quod dicitur interpretatum Magiſter) ubi habitas?

F

39 Dicit eis: Venite, & videte. Venerunt, & viderunt ubi maneret, & apud eum manſerunt die illo: hora autem erat quaſi decima.

40 Erat autem Andreas frater Simonis Petri unus ex duobus, qui audierant à Joanne, & ſecuti fuerant eum.

41 Invenit hic primum fratrem ſuum Simonem, & dicit ei: Invenimus Meſſiam. (quod eſt interpretatum Chriſtus.)

42 Et adduxit eum ad Jeſum. Intuitus autem eum Jeſus, dixit: Tu es Simon filius Jona: tu vocaberis Cephas. (quod interpretatur Petrus.)

43 In craſtinum voluit exire in Galilæam, & invenit Philippum. Et dicit ei Jeſus: ſequere me.

44 Erat autem Philippus à Bethſaida, civitate Andreæ & Petri.

G

45 Invenit Philippus Nathanael, & dicit ei: Quem ſcripſit * Moyſes in lege, & * Prophetæ, invenimus Jeſum filium Joſeph à Nazareth.

* Gen.49.b.10. Deut.18.d.18. * Iſai.40.c.10.45.b.8. Ier.23.a.5. Ezech.34.f.23.37.g.24. Dan.9.f.24.25.

46 Et dixit ei Nathanael: A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? Dicit ei Philippus: Veni, & vide.

47 Vidit Jeſus Nathanael venientem ad ſe, & dicit de eo: Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus non eſt.

48 Dicit ei Nathanael: Unde me noſti? Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Priuſquam te Philippus vocaret, cùm eſſes ſub ficu, vidi te.

49 Reſpondit ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Iſraël.

50 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Quia dixi tibi: Vidi te ſub ficu, credis: majus his videbis.

51 Et dicit ei: Amen, amen dico vobis, videbitis cælum apertum, & Angelos Dei aſcendentes, & deſcendentes ſupra Filium hominis.

CAPUT II.

Ieſus ad nuptias invitatus, aquam in vinum convertit, & à Capharnaum veniens Ieroſolymam, ejicit de templo negotiatores; ac ſigno à Iudæis petito, dicit, Solvite templum hoc, *&c. multi propter ſigna crediderunt in nomine Ieſu, quibus ipſe non ſe credebat.*

1 ET die tertia nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ: & erat mater Jeſu ibi. A

2 Vocatus eſt autem & Jeſus, & diſcipuli ejus, ad nuptias.

3 Et deficiente vino, dicit mater Jeſu ad eum: Vinum non habent.

4 Et dicit ei Jeſus: Quid mihi, & tibi eſt mulier? nondum venit hora mea.

5 Dicit mater ejus miniſtris: Quodcumque dixerit vobis, facite.

6 Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ ſecundùm purificationem Judæorum, capientes ſingulæ metretas binas vel ternas.

7 Dicit eis Jeſus: Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas uſque ad ſummum.

8 Et dicit eis Jeſus: Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.

9 Ut autem guſtavit architriclinus aquam vinum factam, & non ſciebat unde eſſet, miniſtri autem ſciebant, qui hauſerant aquam: vocat ſponſum architriclinus. B

10 Et dicit ei: Omnis homo primùm bonum vinum ponit: & cùm inebriati fuerint, tunc id, quod deterius eſt: Tu autem ſervaſti bonum vinum uſque adhuc.

11 Hoc fecit initium ſignorum Jeſus in Cana Galilææ: & manifeſtavit gloriam ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli ejus.

12 Poſt hoc deſcendit Capharnaum ipſe, & mater ejus, & fratres ejus, & diſcipuli ejus: & ibi manſerunt non multis diebus. C

13 Et propè erat Paſcha Judæorum, & aſcendit Jeſus Jeroſolymam:

14 Et invenit in templo vendentes, boves, & oves, & columbas, & numularios ſedentes.

15 Et cùm feciſſet quaſi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo, oves quoque, & boves, & numulariorum effudit æs, & menſas ſubvertit.

16 Et his, qui columbas vendebant, dixit: Auferte iſta hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negotiationis.

17 Recordati ſunt verò diſcipuli ejus quia

*Pſ.68. b.10. ſcriptum eſt : * Zelus domus tuæ comedit me.

18 Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt ei : Quod ſignum oſtendis nobis quia hæc facis ?

*Matt. 26.f.61. 27.e.40. Mar.14. f.58.15. e.29. 19 Reſpondit Jeſus, & dixit eis : *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.

20 Dixerunt ergo Judæi : Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum hoc, & tu in tribus
D diebus excitabis illud ?

21 Ille autem dicebat de templo corporis ſui.

22 Cùm ergo reſurrexiſſet à mortuis, recordati ſunt diſcipuli ejus, quia hoc dicebat, & * crediderunt ſcripturæ, & ſermoni quem dixit Jeſus. *Pſal.3. b.6.56. b.9.

23 Cùm autem eſſet Jeroſolymis in paſcha in die feſto, multi crediderunt in nomine ejus, videntes ſigna ejus quæ faciebat.

24 Ipſe autem Jeſus non credebat ſemetipſum eis, eò quòd ipſe noſſet omnes.

25 Et quia opus ei non erat ut quis teſtimonium perhiberet de homine : ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine.

Caput III.

Nicodemum noɫte edocet de renaſcendo ex aqua & Spiritu, ac de ſui inſtar ænei ſerpẽtis exaltatione, quódque Deus filium ſuum miſit ad ſalvandum mundum : facta queſtione de purificatione Ioannes ſuis diſcipulis de Chriſto murmurantibus, laudat ipſum dicens illum creſcere oportere, ſe autem minui, & quòd pater omnia dederit in manu ejus ; ut qui in eum credit, habeat vitam æternam ; qui verò non credit, maneat ira dei ſuper eum.

A 1 ERat autem homo ex Phariſæis, Nicodemus nomine, princeps Judæorum.

2 Hic venit ad Jeſum nocte, & dixit ei: Rabbi, ſcimus quia à Deo veniſti magiſter : nemo enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.

3 Reſpondit Jeſus, & dixit ei : Amen, amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit denuò, non poteſt videre regnum Dei.

4 Dicit ad eum Nicodemus : Quomodo poteſt homo naſci, cùm ſit ſenex? numquid poteſt in ventrem matris ſuæ iteratò introire, & renaſci ?

5 Reſpondit Jeſus : Amen, amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.

6 Quod natum eſt ex carne, caro eſt : & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.

7 Non mireris quia dixi tibi : oportet vos naſci denuò.

8 Spiritus ubi vult ſpirat : & vocem ejus audis, *Pſ.134. b.7. * ſed neſcis unde veniat, aut quò vadat : ſic eſt omnis, qui natus eſt ex ſpiritu.

9 Reſpondit Nicodemus, & dixit ei : Quomodo poſſunt hæc fieri ?

B 10 Reſpondit Jeſus, & dixit ei : Tu es magiſter in Iſraël, & hæc ignoras ?

11 Amen, amen dico tibi, quia quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur, & teſtimonium noſtrum non accipitis.

12 Si terrena dixi vobis, & non creditis : quomodo, ſi dixero vobis cæleſtia, credetis ?

13 Et nemo aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit de cælo, Filius hominis, qui eſt in cælo.

*Num. 21.c.9. 14 * Et ſicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto ; ita exaltari oportet Filium hominis :

15 Ut omnis, qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

16 * Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret : ut omnis, qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. *1.Ioan. 4.b.9.

17 Non enim miſit Deus Filium ſuum in mundum, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum.

18 Qui credit in eum, non judicatur : qui autem non credit, jam judicatus eſt : quia non credit in nomine unigeniti Filij Dei. C

19 Hoc eſt autem judicium : *quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem : erant enim eorum mala opera. *Sup.1. a.9.

20 Omnis enim qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.

21 Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifeſtentur opera ejus, quia in Deo ſunt facta.

22 Poſt hæc venit Jeſus, & diſcipuli ejus, in terram Judæam : & illic demorabatur cum eis, * & baptizabat. *Inf.4. a.1.

23 Erat autem & Joannes baptizans in Aennon, juxta Salim : quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur.

24 Nondum enim miſſus fuerat Joannes in carcerem.

25 Facta eſt autem quæſtio ex diſcipulis Joannis cum Judæis de Purificatione.

26 Et venerunt ad Joannem, & dixerunt ei : Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, *cui tu teſtimonium perhibuiſti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum. *Sup.1. c.19.

27 Reſpondit Joannes, & dixit: Non poteſt homo accipere quidquã, niſi fuerit ei datum de cælo. D

28 Ipſi vos mihi teſtimonium perhibetis, *quòd dixerim : Non ſum ego Chriſtus : ſed quia miſſus ſum ante illum. *Sup.1. c.20.

29 Qui habet ſponſam, ſponſus eſt : amicus autem ſponſi, qui ſtat, & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Hoc ergo gaudium meum impletum eſt.

30 Illum oportet creſcere, me autem minui.

31 Qui deſurſum venit ſuper omnes eſt. Qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra loquitur. Qui de cælo venit, ſuper omnes eſt.

32 Et quod vidit, & audivit, hoc teſtatur : & teſtimonium ejus nemo accipit.

33 Qui accepit ejus teſtimonium, ſignavit quia *Deus verax eſt. *Rom. 3.a.4.

34 Quem enim miſit Deus, verba Dei loquitur : non enim ad menſuram dat Deus ſpiritum.

35 Pater diligit Filium : & omnia dedit in manu ejus.

36 * Qui credit in Filium, habet vitam æternam : qui autem incredulus eſt Filio, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum. *1.Ioan. 5.c.10.

Caput IV.

Ieſus cum muliere Samaritana loquitur de aqua viva, & adorando Deo in ſpiritu, manifeſtans ei ſe eſſe Meſſiam promiſſum : & diſcipulis dicit ſe cibum habere quem illi neſciunt, nempe Patris obedientiam : de meſſe & metente ac ſeminante : multi Samaritanorum credunt in eum : filium reguli ſanitati reſtituit.

1 UT ergo cognovit Jeſus, quia audierunt Phariſæi quòd Jeſus plures diſcipulos facit, * & baptizat, quàm Joannes. A *Sup.3. c.22.

2 (Quam

2 (Quamquam Jeſus non baptizaret, ſed diſci-
puli ejus)
3 Reliquit Judæam, & abiit iterùm in Gali-
læam.
4 Oportebat autem eum tranſire per Samariam.
5 Venit ergo in civitatem Samariæ, quæ dici-
* Gen. 33.d.19. tur Sichar juxta prædium, * quod dedit Jacob Jo-
48.d.22. ſeph filio ſuo.
Joſ.24. g.32. 6 Erat autem ibi fons Jacob. Jeſus ergo fatigatus
ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem. Hora erat
quaſi ſexta.
7 Venit mulier de Samaria haurire aquam. Di-
cit ei Jeſus: Da mihi bibere.
8 (Diſcipuli enim ejus abierant in civitatem ut
cibos emerent.)
9 Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quo-
modo tu Judæus cùm ſis, bibere à me poſcis, quæ
ſum mulier Samaritana? non enim coütuntur Ju-
dæi Samaritanis.
10 Reſpondit Jeſus,& dixit ei: Si ſcires donum
Dei,& quis eſt, qui dicit tibi: Da mihi bibere: tu
forſitan petiſſes ab eo,& dediſſet tibi aquam vivã.
11 Dicit ei mulier: Domine, neque in quo hau-
rias habes, & puteus altus eſt: unde ergo habes
aquam vivam?
12 Numquid tu major es patre noſtro Jacob,
qui dedit nobis puteum, & ipſe ex eo bibit,& fi-
lij ejus, & pecora ejus?
13 Reſpondit Jeſus, & dicit ei: Omnis qui bi-
bit ex aqua hac, ſitiet iterùm: qui autem biberit
ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum:
14 Sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons
aquæ ſalientis in vitam æternam.
C 15 Dicit ad eum mulier: Domine da mihi hanc
aquam, ut non ſitiam, neque veniam huc haurire.
16 Dicit ei Jeſus: Vade, voca virum tuum,&
veni huc.
17 Reſpondit mulier, & dixit: Non habeo vi-
rum. Dicit ei Jeſus: Benè dixiſti, quia non habeo
virum:
18 Quinque enim viros habuiſti;& nunc quem
habes, non eſt tuus vir: hoc verè dixiſti.
19 Dicit ei mulier: Domine, video quia Pro-
pheta es tu.
20 Patres noſtri in monte hoc adoraverunt, &
* Deut. 12.a.5. vos dicitis, * quia Jeroſolymis eſt locus, ubi ado-
rare oportet.
21 Dicit ei Jeſus: Mulier crede mihi quia ve-
nit hora, quando neque in monte hoc, neque in
Jeroſolymis adorabitis Patrem.
*4.Reg. 17.g.41. 22 * Vos adoratis quod neſcitis: nos adoramus
quod ſcimus, quia ſalus ex Judæis eſt.
D 23 Sed venit hora,& nunc eſt, quando veri ado-
ratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate.
Nam & Pater tales quærit, qui adorent eum.
*1.Cor. 3.d.17. 24 *Spiritus eſt Deus: & eos, qui adorant eum,
in ſpiritu & veritate oportet adorare.
25 Dicit ei Mulier: Scio quia Meſſias venit (qui
dicitur Chriſtus) cùm ergo venerit ille, nobis an-
nuntiabit omnia.
26 Dicit ei Jeſus: Ego ſum, qui loquor tecum.
27 Et continuò venerunt diſcipuli ejus: & mi-
rabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo ta-
men dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea?
28 Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, &
abiit in civitatem, & dicit illis hominibus:
29 Venite,& videte hominem, qui dixit mihi
omnia quæcumque feci: nũquid ipſe eſt Chriſtus?
30 Exierunt ergo de civitate, & veniebant ad
eum.
31 Intereà rogabant eum diſcipuli, dicentes:
Rabbi, manduca.
32 Ille autem dicit eis: Ego cibum habeo man-
ducare, quem vos neſcitis.
33 Dicebant ergo diſcipuli ad invicem: Num- E
quid aliquis attulit ei manducare?
34 Dicit eis Jeſus: Meus cibus eſt, ut faciam vo-
luntatem ejus, qui miſit me, ut perficiã opus ejus.
35 Nonne vos dicitis, quòd adhuc quattuor
menſes ſunt,& meſſis venit? Ecce dico vobis: Le-
vate oculos veſtros, & videte regiones,*quia albæ *Matt. 9.d.37.
ſunt jam ad meſſem. Luc 10.
36 Et qui metit, mercedem accipit,& congregat a.2.
fructum in vitam æternam: ut, & qui ſeminat ſi-
mul gaudeat, & qui metit.
37 In hoc enim eſt verbum verum: quia alius
eſt qui ſeminat,& alius eſt qui metit.
38 Ego miſi vos metere quod vos non laboraſtis:
alij laboraverunt, & vos in labores eorũ introiſtis.
39 Ex civitate autem illa multi crediderunt in
eum Samaritanorum, propter verbum mulieris te-
ſtimonium perhibentis. Quia dixit mihi omnia
quæcumque feci.
40 Cùm veniſſent ergo ad illũ Samaritani, roga- F
verunt eum ut ibi maneret. Et mãſit ibi duos dies.
41 Et multò plures crediderunt in eum pro-
pter ſermonem ejus.
42 Et mulieri dicebant: Quia jam non propter
tuam loquelam credimus: ipſi enim audivimus,&
ſcimus, quia hic eſt verè Salvator mundi.
43 Poſt duos autem dies exiit inde: & abiit in
Galilæam.
44 * Ipſe enim Jeſus teſtimonium perhibuit, *Matt. 13.g.57.
quia Propheta in ſua patria honorem non habet. Mar.6.
45 * Cùm ergo veniſſet in Galilæam, excepe- a.4. Luc.4.
runt eum Galilæi, cùm omnia vidiſſent quæ fece- d.24.
rat Jeroſolymis in die feſto: & ipſi enim venerant *Matt. 4.b.12.
ad diem feſtum. Mar.1.
46 Venit ergo iterùm in Cana Galilææ, * ubi b.14. Luc.4.
fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus, cujus b.14.
filius infirmabatur Capharnaum. *Sup.2. b.9.
47 Hic cùm audiſſet quia Jeſus adveniret à Ju-
dæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum
ut deſcenderet, & ſanaret filium ejus: incipiebat
enim mori.
48 Dixit ergo Jeſus ad eum: Niſi ſigna & pro-
digia videritis, non creditis.
49 Dicit ad eum regulus: Domine, deſcende
priùs quàm moriatur filius meus.
50 Dicit ei Jeſus: Vade, filius tuus vivit. Credi-
dit homo ſermoni, quem dixit ei Jeſus, & ibat.
51 Jam autem eo deſcendente, ſervi occurrerunt
ei, & nuntiaverunt dicentes, quia filius ejus vi-
veret.
52 Interrogabat ergo horam ab eis, in qua me-
liùs habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri hora ſe-
ptima reliquit eum febris.
53 Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in
qua dixit ei Jeſus: Filius tuus vivit: & credidit
ipſe,& domus ejus tota.

Digitized by Google

54 Hoc iterùm ſecundum ſignum fecit Jeſus, cùm veniſſet à Judæa in Galilæam.

CAPUT V.

Ieſus ad piſcinam ſanato ægroto qui 38. annis languerat, jubet ſabbato tollere grabatum;& Iudæis id calumniantibus reſpondet ſe omnia ſua ſimul cum Patre operari, mortuóſque vivificare, ac judicem ab illo conſtitutum eſſe omnium, cui & Ioannes & propria opera ac Pater, imò & Moyſes ipſe, teſtimonium perhibent.

A 1 POſt hæc erat dies feſtus Judæorum,& aſcendit Jeſus Jeroſolymam.

Lev. 23. a.5. Deut.16. a.1.

2 Eſt autem Jeroſolymis Probatica piſcina, quæ cognominatur Hebraicè Bethſaida, quinque porticus habens.

3 In his jacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.

4 Angelus autem Domini deſcendebat ſecũdùm tempus in piſcinã:& movebatur aqua.Et qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ,ſanus fiebat à quacumque detinebatur infirmitate.

5 Erat autem quidam homo ibi,triginta & octo annos habens in infirmitate ſua.

6 Hunc cùm vidiſſet Jeſus jacentem, & cognoviſſet quia jam multum tempus haberet, dicit ei: Vis ſanus fieri?

B 7 Reſpondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam: dum venio enim ego, alius ante me deſcendit.

8 Dicit ei Jeſus: Surge,tolle grabatum tuum,& ambula.

9 Et ſtatim ſanus factus eſt homo ille: & ſuſtulit grabatum ſuum, & ambulabat. Erat autem ſabbatum in die illo.

*Exod. 20.b.11. Jerem. 17.d.24.

10 Dicebant ergo Judæi illi qui ſanatus fuerat.* Sabbatum eſt, non licet tibi tollere grabatũ tuum.

11 Reſpondit eis: Qui me ſanum fecit,ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula.

12 Interrogaverunt ergo eum: Quis eſt ille homo,qui dixit tibi, Tolle grabatum tuũ, & ambula.

13 Is autem, qui ſanus fuerat effectus,neſciebat quis eſſet.Jeſus enim declinavit à turba conſtituta in loco.

C 14 Poſteà invenit eum Jeſus in templo,& dixit illi: Ecce ſanus factus es: jam noli peccare,ne deterius tibi aliquid contingat.

15 Abiit ille homo, & nuntiavit Judæis: quia Jeſus eſſet, qui fecit eum ſanum.

16 Propterea perſequebantur Judæi Jeſum,quia hæc faciebat in ſabbato.

17 Jeſus autem reſpondit eis: Pater meus uſque modò operatur, & ego operor.

18 Propterea ergo magis quærebant eum Judæi interficere:quia non ſolùm ſolvebat ſabbatum,ſed & Patrem ſuum dicebat Deum, æqualem ſe faciens Deo. Reſpondit itaque Jeſus,& dixit eis:

19 Amen, amen dico vobis: non poteſt Filius à ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem: quæcumque enim ille fecerit, hæc & Filius ſimiliter facit.

D 20 Pater enim diligit Filium,& omnia demonſtrat ei, quæ ipſe facit: & majora his demonſtrabit ei opera, ut vos miremini.

21 Sicut enim pater ſuſcitat mortuos, & vivificat: ſic & Filius, quos vult, vivificat.

22 Neque enim Pater judicat quemquam, ſed omne judicium dedit Filio,

23 Ut omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem: qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui miſit illum.

24 Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei qui miſit me; habet vitam æternam, & in judicium non venit, ſed tranſiit à morte in vitam.

25 Amen, amen dico vobis, quia venit hora, & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filij Dei: & qui audierint, vivent:

26 Sicut enim Pater habet vitam in ſemetipſo: E
ſic dedit & Filio habere vitam in ſemetipſo.

27 Et poteſtatem dedit ei judicium facere,quia Filius hominis eſt.

28 Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem Filij Dei:

29 * Et procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ,qui verò mala egerunt in reſurrectionem judicij.

*Matt. 25.d.46.

30 Non poſſum ego à me ipſo facere quidquam. Sicut audio, judico: & judicium meum juſtum eſt: quia non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me.

31 Si ego teſtimonium perhibeo de me ipſo,teſtimonium meum non eſt verum.

32 * Alius eſt qui teſtimonium perhibet de me: & ſcio quia verum eſt teſtimonium, quod perhibet de me.

* Matt. 3.d.17. Sup.1. b.15.

33 Vos miſiſtis ad Joannem: & teſtimonium F
perhibuit veritati.

34 Ego autem non ab homine teſtimonium accipio: ſed hæc dico ut vos ſalvi ſitis.

35 Ille erat lucerna ardens, & lucens. Vos autem voluiſtis ad horam exultare in luce ejus.

36 Ego autem habeo teſtimonium majus Joanne. Opera enim, quæ dedit mihi Pater ut perficiam ea; ipſa opera, quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me, quia pater miſit me:

37 Et qui miſit me Pater, * ipſe teſtimonium perhibuit de me:neque vocem ejus umquam audiſtis, * neque ſpeciem ejus vidiſtis.

*Matt. 3.d.17. 17.a.5. *Deut.4. b.12.

38 Et verbum ejus non habetis in vobis manens: quia quem miſit ille, huic vos non creditis.

39 Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in G
ipſis vitam æternam habere: & illæ ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me:

40 Et non vultis venire ad me ut vitã habeatis.

41 Claritatem ab hominibus non accipio.

42 Sed cognovi vos, quia dilectionem Dei non habetis in vobis.

43 Ego veni in nomine Patris mei, & non accipitis me: ſi alius venerit in nomine ſuo, illum accipietis.

44 Quomodo vos poteſtis credere, qui gloriam ab invicem accipitis: & gloriam, quæ à ſolo Deo eſt, non quæritis?

45 Nolite putare quia ego accuſaturus ſim vos apud Patrem: eſt qui accuſat vos Moyſes, in quo vos ſperatis.

46 Si enim crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi: * de me enim ille ſcripſit.

*Gen.3. c.15 22. d.18.49. b.10. Deut.18. c.15.

47 Si autem illius litteris non creditis, quomodo verbis meis credetis.

CAPUT

Digitized by Google

Caput VI.

Quinque panibus & duobus piſcibus ſatiat quinque virorum millia: fugit volentes ipſum facere regem: ſuper mare ad diſcipulos vento agitatos ambulat: de pane cæleſti docet, quódque ipſe ſit panis vitæ, & caro ejus cibus quem oporteat manducare, ſanguiſque ejus potus quem oporteat bibere: quidam diſcipuli offenſi ejus ſermone deſerunt ipſum, Apoſtoli autem cum eo permanent; quorum tamen unum dicit eſſe diabolum.

Matt. 14. b. 13. Marc. 6. d. 32. Luc. 9. a. 10.

1 POſt hæc abiit Jeſus trans mare Galilææ, quod eſt Tiberiadis:

2 Et ſequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his qui infirmabantur.

3 Subiit ergo in montem Jeſus: & ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis.

4 Erat autem proximum Paſcha, dies feſtus Judæorum.

5 Cùm ſublevaſſet ergo oculos Jeſus, & vidiſſet quia multitudo maxima venit ad eũ, dixit ad Philippum: Unde ememus panes, ut manducent hi?

6 Hoc autem dicebat tentans eum: ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus.

7 Reſpondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis, ut unuſquiſque modicum quid accipiat.

8 Dicit ei unus ex diſcipulis ejus, Andreas frater Simonis Petri:

9 Eſt puer unus hìc, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces: ſed hæc quid ſunt inter tantos?

B

10 Dixit ergo Jeſus: Facite homines diſcumbere. Erat autem fœnum multum in loco. Diſcubuerunt ergo viri numero quaſi quinque millia.

11 Accepit ergo Jeſus panes: & cùm gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus: ſimiliter & ex piſcibus quantum volebant.

12 Ut autem impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis: Colligite quæ ſuperaverunt fragmenta, ne pereãt.

13 Collegerunt ergo, & impleverunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis, quæ ſuperfuerunt his qui manducaverãt.

14 Illi ergo homines cùm vidiſſent quòd Jeſus fecerat ſignum, dicebant: Quia hic eſt verè propheta, qui venturus eſt in mundum.

Matth. 14. c. 23. Mar. 6. f. 46.

15 Jeſus ergo cùm cognoviſſet, quia venturi eſſent ut raperent eum, & facerent eum regem, *fugit iterùm in montem ipſe ſolus.

16 Ut autem ſerò factum eſt, deſcenderunt diſcipuli ejus ad mare.

17 Et cùm aſcendiſſent navim, venerunt trans mare in Capharnaum: & tenebræ jam factæ erant, & non venerat ad eos Ieſus.

18 Mare autem, vento magno flante, exurgebat.

C

19 Cùm remigaſſent ergo quaſi ſtadia viginti quinque aut triginta, vident Jeſum ambulantem ſupra mare, & proximum navi fieri, & timuerunt.

20 Ille autem dicit eis: Ego ſum, nolite timere.

21 Voluerunt ergo accipere eum in navim: & ſtatim navis fuit ad terram, in quam ibant.

22 Altera die, turba quæ ſtabat trans mare, vidit quia navicula alia non erat ibi niſi una, & quia non introiſſet cum diſcipulis ſuis Jeſus in navim, ſed ſoli diſcipuli ejus abiiſſent:

23 Aliæ verò ſupervenerunt naves à Tiberiade, juxta locum ubi manducaverant panem, gratias agente Domino.

24 Cùm ergo vidiſſet turba quia Jeſus non eſſet ibi, neque diſcipuli ejus, aſcenderunt in naviculas, & venerunt Capharnaum quærentes Jeſum.

25 Et cùm inveniſſent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc veniſti?

26 Reſpondit eis Jeſus, & dixit: Amen, amen dico vobis: quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis.

27 Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. *Hunc enim Pater ſignavit Deus. D

** Matt. 3. d. 17. 17. a. 5. Sup. 1. d. 32. * 1. Ioan. 3. d. 23.*

28 Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus ut operemur opera Dei?

29 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: * Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum quem miſit ille.

30 Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis ſignum ut videamus, & credamus tibi? quid operaris?

**Exod. 16. d. 14. Num. 11. b. 7. Pſal. 77. c. 24. Sap. 16. c. 20.*

31 Patres noſtri manducaverunt manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt: * Panem de cælo dedit eis manducare.

32 Dixit ergo eis Jeſus: Amen, amen dico vobis: Non Moyſes dedit vobis panem de cælo, ſed Pater meus dat vobis panem de cælo verum.

33 Panis enim Dei eſt, qui de cælo deſcendit, & dat vitam mundo.

34 Dixerunt ergo ad eum: Domine, ſemper da nobis panem hunc.

**Ecc. 24. c. 29.*

35 Dixit autem eis Jeſus: Ego ſum panis vitæ: * qui venit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet umquam.

36 Sed dixi vobis, quia & vidiſtis me, & nõ creditis.

37 Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum, qui venit ad me, non ejiciam foras:

38 Quia deſcendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me.

39 Hæc eſt autem voluntas ejus, qui miſit me, Patris: ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in noviſſimo die. E

40 Hæc eſt autem voluntas Patris mei, qui miſit me, ut omnis, qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

41 Murmurabant ergo Judæi de illo, quia dixiſſet: Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi.

** Matt. 13. g. 55. Marc. 6. a. 3.*

42 Et dicebant: *Nónne hic eſt Jeſus filius Joſeph, cujus nos novimus patrem, & matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de cælo deſcendi?

43 Reſpondit ergo Jeſus, & dixit eis: Nolite murmurare in invicem:

44 Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum: & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

** Iſai. 54. f. 13.*

45 Eſt ſcriptum in Prophetis: *Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis, qui audivit à Patre, & didicit, venit ad me.

46 *Non quia Patrem vidit quiſquam, niſi is, qui eſt à Deo, hic vidit Patrem. F

** Matt. 11. d. 27*

47 Amen, amen dico vobis: Qui credit in me, habet vitam æternam.

48 Ego ſum panis vitæ.

** Exod. 16. c. 13.*

49 *Patres veſtri manducaverunt manna in deſerto, & mortui ſunt.

50 Hic eſt panis de cælo deſcendens: ut ſi quis ex ipſo manducaverit, non moriatur.

51 Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi.

Digitized by Google

52 Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in
æternum : & panis quem ego dabo, caro mea eſt
pro mundi vita.
53 Litigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes :
Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad
manducandum ?
54 Dixit ergo eis Jeſus : Amen, amen dico vobis:
niſi manducaveritis carnem Filij hominis, & bibe-
ritis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.
55 Qui manducat meam carnem, & bibit meum
ſanguinem, habet vitam æternam : & ego reſuſci-
tabo eum in noviſſimo die.
* 1. Cor. 11 f. 27. 56 * Caro enim mea, verè eſt cibus : & ſanguis
meus, verè eſt potus.
57 Qui manducat meam carnem, & bibit meum
ſanguinem, in me manet, & ego in illo.
58 Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo pro-
pter Patrem : & qui manducat me, & ipſe vivet
propter me.
59 Hic eſt panis, qui de cælo deſcendit. Non ſicut
manducaverũt patres veſtri mãna, & mortui ſunt.
Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.
60 Hæc dixit in ſynagoga docẽs, in Capharnaum.
61 Multi ergo audientes ex diſcipulis ejus, dixe-
runt: Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eũ audire?
G 62 Sciens autem Jeſus apud ſemetipſum, quia
murmurarent de hoc diſcipuli ejus, dixit eis : Hoc
vos ſcandalizat ?
63 Si ergo videritis Filium hominis aſcenden-
tem ubi erat priùs ?
64 Spiritus eſt, qui vivificat : caro non prodeſt
quidquam. verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpi-
ritus & vita ſunt?
65 Sed ſunt quidam ex vobis, qui non credunt.
Sciebat enim ab initio Jeſus qui eſſent non
credentes, & quis traditurus eſſet eum.
66 Et dicebat : Propterea dixi vobis, quia nemo
poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datũ à Patre meo.
67 Ex hoc multi diſcipulorum ejus abierunt
retrò : & jam non cum illo ambulabant.
68 Dixit ergo Jeſus ad duodecim : Numquid &
vos vultis abire ?
69 Reſpondit ergo ei Simon Petrus : Domine,
ad quem ibimus ? verba vitæ æternæ habes.
* Matth. 16. c. 16. Mar. 8. e. 29. Luc. 9. b. 20. 70 * Et nos credidimus & cognovimus, quia tu
es Chriſtus Filius Dei.
71 Reſpondit eis Jeſus : Nónne ego vos duode-
cim elegi : & ex vobis unus diabolus eſt ?
72 Dicebat autem Judam Simonis Iſcariotem :
hic enim erat traditurus eum, cùm eſſet unus ex
duodecim.

CAPUT VII.

Ad Scenopegiæ feſtum quaſi in occulto aſcendens convincit de ipſius doctrina Iudæos, quòd ipſum injuſtè calumniarentur de curato homine ſabbato : ſitientes ad ſe vocat ; & de ipſo turba variè loquitur: miniſtri qui ad eum apprehendendum miſſi erant, audita ejus prædicatione collaudant ipſum, ſed & Nicodemus ipſum defendens, malè audit à Pontificibus & Phariſæis.

A 1 POſt hæc autem ambulabat Jeſus in Gali-
læam, non enim volebat in Judæam ambu-
lare, quia quærebant eum Judæi interficere.
2 Erat autem in proximo dies feſtus Judæorum,
* Lev. 23. f. 34. * Scenopegia.
3 Dixerunt autem ad eum fratres ejus : Tranſi
hinc, & vade in Judæam, ut & diſcipuli tui vi-
deant opera tua, quæ facis.
4 Nemo quippe in occulto quid facit, & quęrit ipſe
in palàm eſſe: ſi hæc facis, manifeſta teipsũ mundo.
5 Neque enim fratres ejus credebant in eum.
6 Dicit ergo eis Jeſus : Tempus meum nondum
advenit: tẽpus autem veſtrum ſemper eſt paratum.
7 Non poteſt mundus odiſſe vos : me autem
odit : quia ego teſtimonium perhibeo de illo,
quòd opera ejus mala ſunt.
8 Vos aſcendite ad diem feſtum hunc, ego
autem non aſcendo ad diem feſtum iſtum : quia B
meum tempus nondum impletum eſt.
9 Hæc cùm dixiſſet, ipſe manſit in Galilæa,
10 Ut autem aſcenderunt fratres ejus, tunc &
ipſe aſcendit ad diem feſtum non manifeſtè, ſed
quaſi in occulto.
11 Judæi ergo quærebant eum in die feſto, &
dicebant : Ubi eſt ille ?
12 Et murmur multum erat in turba de eo.
Quidam enim dicebant : Quia bonus eſt. Alij
autem dicebant : Non, ſed ſeducit turbas.
13 Nemo tamen palàm loquebatur de illo, pro-
pter metum Judæorum.
14 Jam autem die feſto mediante, aſcendit Jeſus
in templum, & docebat.
15 Et mirabantur Judæi, dicentes : Quomodo
hic litteras ſcit, cùm non didicerit ?
16 Reſpondit eis Jeſus, & dixit : Mea doctrina
non eſt mea, ſed ejus, qui miſit me.
17 Si quis voluerit voluntatem ejus facere : C
cognoſcet de doctrina, & utrùm ex Deo ſit, an ego
à meipſo loquar.
18 Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam propriam
quærit, qui autem quærit gloriam ejus, qui miſit
eum, hic verax eſt, & injuſtitia in illo non eſt.
19 * Nónne Moyſes dedit vobis legem : & ne- * Exod. 24. a. 3
mo ex vobis facit legem?
20 * Quid me quæritis interficere ? Reſpondit * Sup. 5. c. 18.
turba, & dixit : Dæmonium habes : quis te quæ-
rit interficere ?
21 Reſpondit Jeſus, & dixit eis : Unum opus
feci, & omnes miramini.
22 Propterea * Moyſes dedit vobis circumci- * Lev. 12. a. 3.
ſionem :(non quia ex Moyſe eſt, * ſed ex patribus) * Gen. 17. b. 10.
& in ſabbato circumciditis hominem.
23 Si circumciſionem accipit homo in ſabbato, D
ut non ſolvatur lex Moyſi : mihi indignamini quia
totum hominem ſanum feci in ſabbato ?
24 * Nolite judicare ſecundùm faciem, ſed * Deut. 1. c. 16.
juſtum judicium judicate.
25 Dicebant ergo quidam ex Jeroſolymis :
Nónne hic eſt, quem quærunt interficere ?
26 Et ecce palàm loquitur : & nihil ei dicunt.
Numquid verè cognoverunt principes quia hic
eſt Chriſtus ?
27 Sed hunc ſcimus unde ſit : Chriſtus autem
cùm venerit, nemo ſcit unde ſit.
28 Clamabat ergo Jeſus in templo docens, & di-
cens: Et me ſcitis, & unde ſim ſcitis: & à me ipſo nõ
veni, ſed eſt verus, qui miſit me, quem vos neſcitis.
29 Ego ſcio eũ: quia ab ipſo ſum, & ipſe me miſit.
30 Quærebant ergo eum apprehendere: & nemo E
miſit in illũ manus, quia nondũ venerat hora ejus.
31 De turba autem multi crediderunt in eum,
& dicebant : Chriſtus cùm venerit, numquid
plura ſigna faciet quàm quæ hic facit ?

32 Audierunt

32 Audierunt Phariſæi turbam murmurantem
de illo hæc : & miſerunt Principes & Phariſæi
miniſtros, ut apprehenderent eum.
33 Dixit ergo eis Jeſus : Adhuc modicum tem-
pus vobiſcum ſum : & vado ad eum qui me miſit.
*Inf. 13. d. 33. 34 * Quæretis me, & non invenietis : & ubi
ego ſum, vos non poteſtis venire.
35 Dixerunt ergo Judæi ad ſemetipſos : Quò
hic iturus eſt, quia non inveniemus eum ? num-
quid in diſperſionem Gentium iturus eſt, & do-
cturus Gentes ?
F 36 Quis eſt hic ſermo, quem dixit : Quæretis
me, & non invenietis : & ubi ſum ego, vos non
poteſtis venire ?
* Lev. 23. f. 27. 37 In noviſſimo autem * die magno feſtivitatis,
ſtabat Jeſus, & clamabat, dicens : Si quis ſitit, ve-
niat ad me, & bibat.
*Deut. 18. c. 15. Ioel. 2. f. 28. Act. 2. c. 17. 38 * Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura,
flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.
39 Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi
erant credentes in eum : nondum enim erat Spi-
ritus datus, quia Jeſus nondum erat glorificatus.
40 Ex illa ergo turba cùm audiſſent hos ſermo-
nes ejus, dicebant : Hic eſt verè propheta.
41 Alij dicebant: Hic eſt Chriſtus. Quidam au-
tem dicebant: Numquid à Galilæa venit Chriſtus?
* Mich. 5. a. 2. Mat. 2. a. 6. 42 * Nónne Scriptura dicit : Quia ex ſemine
David, & de Bethlehem caſtello, ubi erat David,
venit Chriſtus ?
43 Diſſenſio itaque facta eſt in turba propter eũ.
44 Quidam autem ex ipſis volebant apprehen-
dere eum : ſed nemo miſit ſuper eum manus.
G 45 Venerũt ergo miniſtri ad Pontifices, & Pha-
riſæos. Et dixerũt eis illi: Quare non adduxiſtis illũ?
46 Reſponderunt miniſtri : Numquam ſic lo-
cutus eſt homo, ſicut hic homo.
47 Reſponderunt ergo eis Phariſæi : Numquid
& vos ſeducti eſtis ?
48 Numquid ex principibus aliquis credidit in
eum, aut ex Phariſæis ?
49 Sed turba hæc, quæ non novit legem, male-
dicti ſunt.
* Sup. 3. a. 2. 50 Dixit Nicodemus ad eos, * ille qui venit
ad eum nocte, qui unus erat ex ipſis :
51 Numquid lex noſtra judicat hominem, niſi
* Deut. 17. b. 8. 19. d. 15. priùs audierit ab ipſo, * & cognoverit quid faciat?
52 Reſponderunt, & dixerunt ei : Numquid
& tu Galilæus es ? Scrutare Scripturas, & vide
quia à Galilæa propheta non ſurgit.
53 Et reverſi ſunt unuſquiſque in domum ſuam.

CAPUT VIII.

Mulierem in adulterio deprehenſam, ſcribens in terra abſolvit ab accuſatoribus : dicit ſe lucem mundi, & Phariſæos in peccato ſuo morituros : qui etiam verè ſint ejus diſcipuli, quive ſervi aut liberi : dicit illos neque ex Deo neque ex Abraham, ſed ex patre diabolo eſſe, qui veritatem dicenti non crederent: blaſphemantibus dicit ſe dæmonium non habere, ſed Patrem honorificare, & antequam Abraham fieret, ſe eſſe ; volentibúſque eum lapidare, auferens ſui proſpectum exit de templo.

1 JEſus autem perrexit in montem Oliveti :
A 2 Et diluculò iterùm venit in templum, &
omnis populus venit ad eum, & ſedẽs docebat eos.
3 Adducunt autem Scribæ, & Phariſæi, mulierem
in adulterio deprehenſã: & ſtatuerunt eã in medio,
4 Et dixerunt ei : Magiſter, hæc mulier modò
deprehenſa eſt in adulterio.
5 * In lege autem Moyſes mandavit nobis hu- * Lev. 20. b. 10.
juſmodi lapidare, Tu ergo quid dicis ?
6 Hoc autem dicebant tentantes eum, ut poſ-
ſent accuſare eum. Jeſus autem inclinans ſe deor-
ſum, digito ſcribebat in terra.
7 Cùm ergo perſeverarent interrogantes eum,
erexit ſe, & dixit eis : * Qui ſine peccato eſt ve- * Deut. 17. b. 7.
ſtrûm, primus in illam lapidem mittat.
8 Et iterùm ſe inclinans, ſcribebat in terra.
9 Audientes autem unus poſt unum exibant,
incipientes à ſenioribus : & remanſit ſolus Jeſus,
& mulier in medio ſtans.
10 Erigens autem ſe Jeſus, dixit ei : Mulier, ubi
ſunt, qui te accuſabant ? nemo te condemnavit ?
11 Quæ dixit : Nemo, Domine. Dixit autem B
Jeſus : Nec ego te condemnabo : Vade, & jam
ampliùs noli peccare.
12 Iterùm ergo locutus eſt eis Jeſus, dicens : * * Ioan. 1. b. 5.
Ego ſum lux mundi : qui ſequitur me, non am-
bulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.
13 Dixerunt ergo ei Phariſæi : Tu de te ipſo
teſtimonium perhibes : teſtimonium tuum non
eſt verum.
14 Reſpondit Jeſus, & dixit eis : Et ſi ego teſti-
monium perhibeo de meipſo, verum eſt teſtimo-
nium meum : quia ſcio unde veni, & quò vado :
vos autem neſcitis unde venio, aut quò vado.
15 Vos ſecundùm carnem judicatis : ego non
judico quemquam :
16 Et ſi judico ego, judicium meum verum eſt,
quia ſolus non ſum: ſed ego, & qui miſit me, Pater.
17 Et in lege veſtra ſcriptum eſt, * quia duo- * Deut. 17. b. 6. 19. d. 15. Mat. 18. c. 16. 2. Cor. 13. a. 1. Heb. 10. c. 28.
rum hominum teſtimonium verum eſt.
18 Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo de me
ipſo : & teſtimonium perhibet de me, qui miſit
me Pater.
19 Dicebant ergo ei: Ubi eſt Pater tuus? Reſpon-
dit Jeſus : Neque me ſcitis, neque Patrem meum :
ſi me ſciretis, forſitan & Patrem meum ſciretis.
20 Hæc verba locutus eſt Jeſus in gazophylacio, C
docens in templo : & nemo apprehendit eum,
quia necdum venerat hora ejus.
21 Dixit ergo iterùm eis Jeſus : Ego vado, &
quæretis me, & in peccato veſtro moriemini. Quò
ego vado, vos non poteſtis venire.
22 Dicebant ergo Judæi : Numquid interficiet
ſemetipſum, quia dixit : Quò ego vado, vos non
poteſtis venire ?
23 Et dicebat eis : Vos de deorſum eſtis, ego de
ſupernis ſum. Vos de mundo hoc eſtis, ego non
ſum de hoc mundo.
24 Dixi ergo vobis, quia moriemini in pecca-
tis veſtris : ſi enim non credideritis quia ego
ſum, moriemini in peccato veſtro.
25 Dicebant ergo ei : Tu quis es ? Dixit eis Je-
ſus : Principium, qui & loquor vobis.
26 Multa habeo de vobis loqui, & judicare, ſed
qui me miſit, * verax eſt : & ego quæ audivi ab eo, * Rom. 3. a. 4.
hæc loquor in mundo.
27 Et non cognoverunt quia Patrem ejus dice-
bat Deum.
28 Dixit ergo eis Jeſus : Cùm exaltaveritis Fi-
lium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum, & à
meipſo facio nihil, ſed ſicut docuit me Pater, hæc
loquor :

29 Et

Digitized by Google

D 29 Et qui me miſit, mecum eſt, & non reliquit me ſolum: quia ego, quæ placita ſunt ei, facio ſemper.

30 Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum.

31 Dicebat ergo Jeſus ad eos, qui crediderunt ei, Judæos: Si vos manſeritis in ſermone meo, verè diſcipuli mei eritis:

32 Et cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos.

33 Reſponderunt ei: Semen Abrahæ ſumus, & nemini ſervivimus umquam: quomodo tu dicis: Liberi eritis?

34 Reſpondit eis Jeſus: Amen, amen dico vobis: * quia omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.

*Rom 6. c.15.16. 2. Pet.2. d 19.

35 Servus autem non manet in domo in æternum: filius autem manet in æternum.

36 Si ergo vos filius liberaverit, verè liberi eritis.

E 37 Scio quia filij Abrahæ eſtis: ſed quæritis me interficere, quia ſermo meus non capit in vobis.

38 Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor: & vos quæ vidiſtis apud patrem veſtrum, facitis.

39 Reſponderunt, & dixerunt ei: Pater noſter Abraham eſt. Dicit eis Jeſus: Si filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite.

40 Nunc autem quæritis me interficere, hominem, qui veritatem vobis locutus ſum, quam audivi à Deo: hoc Abraham non fecit.

41 Vos facitis opera patris veſtri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non ſumus nati: unum patrem habemus Deum.

42 Dixit ergo eis Jeſus: Si Deus pater veſter eſſet, diligeretis utique me. ego enim ex Deo proceſſi, & veni: neque enim à me ipſo veni, ſed ille me miſit.

43 Quare loquelam meam non cognoſcitis? Quia non poteſtis audire ſermonem meum.

*1 Joan. 3 b 8.

44 * Vos ex patre diabolo eſtis: & deſideria patris veſtri vultis facere. ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit: quia non eſt veritas
F in eo, cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur; quia mendax eſt, & pater ejus.

45 Ego autem ſi veritatẽ dico, non creditis mihi.

46 Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?

*1. Joan. 4.b.6.

47 * Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.

48 Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt ei: Nónne benè dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?

49 Reſpondit Jeſus: Ego dæmonium non habeo: ſed honorifico Patrẽ meũ, & vos inhonoraſtis me.

50 Ego autem non quæro gloriam meam: eſt qui quærat, & judicet.

51 Amen, amen dico vobis: ſi quis ſermonem meum ſervaverit, mortem non videbit in æternũ.

G 52 Dixerunt ergo Judæi: Nunc cognovimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus eſt, & Prophetæ: & tu dicis: Si quis ſermonem meum ſervaverit, non guſtabit mortem in æternum.

53 Numquid tu major es patre noſtro Abraham, qui mortuus eſt? & Prophetæ mortui ſunt. Quem te ipſum facis?

54 Reſpondit Jeſus: Si ego glorifico me ipſum, gloria mea nihil eſt: eſt Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus veſter eſt,

55 Et non cognoviſtis eum: ego autem novi eum: Et ſi dixero quia non ſcio eum, ero ſimilis vobis, mendax. Sed ſcio eum, & ſermonem ejus ſervo.

56 Abraham pater veſter exultavit ut videret diem meum: vidit, & gaviſus eſt.

57 Dixerunt ergo Judæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidiſti?

58 Dixit eis Jeſus. Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego ſum.

59 Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum: Jeſus autem abſcondit ſe, & exivit de templo.

CAPUT IX.

Cæcum à nativitate ſabbato illuminat; cujus miraculi gloriam Phariſæi multis technis laborant Chriſto detrahere; & quia is qui cæcus fuerat Chriſtum tuetur, extra ſynagogam ejicitur; ſed à Chriſto edoctus credit, & adorat ipſum, qui in judicium ſe in mundum veniſſe ait.

1 ET præteriens Jeſus vidit hominem cæcum à nativitate: A

2 Et interrogaverunt eum diſcipuli ejus: Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut cæcus naſceretur?

3 Reſpondit Jeſus: Neque hic peccavit, neque parentes ejus: ſed ut manifeſtentur opera Dei in illo.

4 Me oportet operari opera ejus, qui miſit me, donec dies eſt: venit nox, quando nemo poteſt operari.

5 Quamdiu ſum in mundo, lux ſum mundi.

6 Hæc cùm dixiſſet, expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & linivit lutum ſuper oculos ejus.

7 Et dixit ei: Vade, lava in natatoria Siloë B (quod interpretatur Miſſus.) Abiit ergo, & lavit, & venit videns.

8 Itaque vicini, & qui viderant eum priùs quia mendicus erat, dicebant: Nónne hic eſt, qui ſedebat, & mendicabat? Alij dicebant: Quia hic eſt.

9 Alij autem: Nequaquam, ſed ſimilis eſt ei. Ille verò dicebat: Quia ego ſum.

10 Dicebant ergo ei: Quomodo aperti ſunt tibi oculi?

11 Reſpondit: ille homo, qui dicitur Jeſus, lutum fecit: & unxit oculos meos, & dixit mihi: Vade ad natatoria Siloë, & lava. Et abij, lavi, & video.

12 Et dixerunt ei: Ubi eſt ille? Ait: Neſcio.

13 Adducunt eum ad Phariſæos, qui cęcus fuerat.

14 Erat autem ſabbatum, quando lutum fecit Jeſus, & aperuit oculos ejus.

15 Iterùm ergo interrogabant eum Phariſæi quomodo vidiſſet. Ille autem dixit eis: Lutum mihi C poſuit ſuper oculos, & lavi, & video.

16 Dicebant ergo ex Phariſæis quidam: Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbatum non cuſtodit. Alij autem dicebant: Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere? Et ſchiſma erat inter eos.

17 Dicunt ergo cæco iterùm: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: quia propheta eſt.

18 Non crediderunt ergo Judæi de illo, quia cæcus fuiſſet, & vidiſſet, donec vocaverunt parentes ejus qui viderat:

19 Et interrogaverunt eos, dicentes: Hic eſt D filius veſter, quem vos dicitis quia cæcus natus eſt? Quomodo ergo nunc videt?

20 Reſponderunt eis parentes ejus, & dixerunt: Scimus quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus natus eſt:

21 Quomodo

Digitized by Google

21 Quomodo autem nunc videat, neſcimus: aut
quis ejus aperuit oculos, nos neſcimus: ipſum in-
terrogate: ætatem habet, ipſe de ſe loquatur.
E 22 Hæc dixerunt parentes ejus, quoniam ti-
mebant Judæos: jam enim conſpiraverant Judæi,
ut ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra
ſynagogam fieret.
23 Propterea parentes ejus dixerunt: Quia
ætatem habet, ipſum interrogate.
24 Vocaverunt ergo rurſum hominem, qui fue-
rat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo. nos
ſcimus quia hic homo peccator eſt.
25 Dixit ergo eis ille: Si peccator eſt, neſcio:
unum ſcio, quia cæcus cùm eſſem, modò video.
26 Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quo-
modo aperuit tibi oculos?
27 Reſpondit eis: Dixi vobis jam, & audiſtis:
quid iterùm vultis audire? numquid & vos vultis
diſcipuli ejus fieri?
F 28 Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: Tu diſci-
pulus illius ſis: nos autem Moyſi diſcipuli ſumus.
29 Nos ſcimus quia Moyſi locutus eſt Deus:
hunc autem neſcimus unde ſit.
30 Reſpondit ille homo, & dixit eis: In hoc
enim mirabile eſt, quia vos neſcitis unde ſit, &
aperuit meos oculos.
31 Scimus autem quia peccatores Deus non
audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt, & voluntatem
ejus facit, hunc exaudit.
32 A ſæculo non eſt auditum, quia quis aperuit
oculos cæci nati.
33 Niſi eſſet hic à Deo, non poterat facere
quidquam.
34 Reſponderunt, & dixerunt ei: In peccatis na-
tus es totus, & tu doces nos? Et ejecerũt eum foras.
G 35 Audivit Jeſus quia ejecerunt eum foras: &
cùm inveniſſet eum, dixit ei: Tu credis in Filium
Dei?
36 Reſpondit ille, & dixit: Quis eſt, Domine,
ut credam in eum?
37 Et dixit ei Jeſus: Et vidiſti eum, & qui lo-
quitur tecum, ipſe eſt.
38 At ille ait: Credo Domine. Et procidens
adoravit eum.
39 Et dixit Jeſus: In judicium ego in hunc
mundum veni: ut qui non vident videant, & qui
vident cæci fiant.
40 Et audierunt quidam ex Phariſæis, qui cum
ipſo erant, & dixerunt ei: Numquid & nos cæci
ſumus?
41 Dixit eis Jeſus: Si cæci eſſetis, non habe-
retis peccatum, nunc verò dicitis: Quia videmus:
Peccatum veſtrum manet.

Caput X.

Chriſtus verum deſcribens paſtorem & mercenarium, dicit ſe oſtium ovium & bonum paſtorem, qui & alias habeat oves ad idem ovile adducendas: animam ſuam ponit, ut iterùm ſumat eam: Judæi lapidare ipſum volunt, quia ſe ad opera ſua referens, dicebat unum eſſe cum Patre, & Filium Dei; quod tamen oſtendit non eſſe blaſphemiam.

A 1 Amen, amen dico vobis: qui non intrat per
oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliun-
de, ille fur eſt, & latro.
2 Qui autẽ intrat per oſtium, paſtor eſt ovium.
3 Huic oſtiarius aperit, & oves vocẽ ejus audiunt,
& proprias oves vocat nominatim, & educit eas.
4 Et cùm proprias oves emiſerit, ante eas vadit:
& oves illum ſequuntur, quia ſciunt vocem ejus.
5 Alienum autem non ſequuntur, ſed fugiunt
ab eo: quia non noverunt vocem alienorum.
6 Hoc proverbium dixit eis Jeſus. Illi autem B
non cognoverunt quid loqueretur eis.
7 Dixit ergo eis iterùm Jeſus: Amen, amen
dico vobis, quia ego ſum oſtium ovium.
8 Omnes quotquot venerunt, fures ſunt, &
latrones, & non audierunt eos oves.
9 Ego ſũ oſtiũ. Per me ſi quis introierit, ſalvabitur:
& ingredietur, & egredietur, & paſcua inveniet.
10 Fur non venit niſi ut furetur, & mactet, &
perdat. Ego veni ut vitam habeant, & abundan-
tiùs habeant.
11 Ego ſum paſtor bonus. * Bonus paſtor ani- *Iſa. 40.
mam ſuam dat pro ovibus ſuis. c. 11.
12 Mercenarius autem, & qui non eſt paſtor, cu- Ezec. 34.
jus non ſunt oves propriæ, videt lupum venien- f. 23. 17.
tem, & dimittit oves, & fugit: & lupus rapit, & g. 24.
diſpergit oves.
13 Mercenarius autem fugit, quia mercenarius C
eſt, & non pertinet ad eum de ovibus.
14 Ego ſum paſtor bonus: & cognoſco meas, &
cognoſcunt me meæ.
15 * Sicut novit me Pater, & ego cognoſco Pa- *Matth.
trem: & animam meam pono pro ovibus meis. 11. d. 27.
16 Et alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc Luc. 10.
ovili: & illas oportet me adducere, & vocem d. 22.
meam audient, & fiet unum ovile, & unus paſtor. D
17 Propterea me diligit Pater: * quia ego pono *Iſa. 53.
animam meam, ut iterùm ſumam eam. c. 7.
18 Nemo tollit eam à me: ſed ego pono eam à
meipſo, & poteſtatem habeo ponendi eam: &
poteſtatem habeo iterum ſumendi eam: Hoc
mandatum accepi à Patre meo.
19 Diſſenſio iterùm facta eſt inter Judæos pro-
pter ſermones hos.
20 Dicebant autem multi ex ipſis: Dæmonium
habet, & inſanit: quid eum auditis?
21 Alii dicebant: Hæc verba non ſunt dæ-
monium habentis: numquid dæmonium poteſt
cæcorum oculos aperire? *1. Mac.
22 * Facta ſunt autem Encænia in Jeroſolymis: 4. g. 56.
& hiems erat. 59.
23 Et ambulabat Jeſus in templo, in porticu
Salomonis. E
24 Circumdederunt ergo eum Judæi, & dice-
bant ei: Quouſque animam noſtram tollis? ſi tu es
Chriſtus, dic nobis palàm.
25 Reſpondit eis Jeſus: Loquor vobis, & non
creditis: opera, quæ ego facio in nomine Patris
mei, hæc teſtimonium perhibent de me:
26 Sed vos non creditis, quia non eſtis ex ovi-
bus meis.
27 Oves meæ vocem meam audiunt: & ego
cognoſco eas, & ſequuntur me:
28 Et ego vitam æternam do eis: & non peri-
bunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de
manu mea.
29 Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus F
eſt: & nemo poteſt rapere de manu Patris mei.
30 Ego & Pater unum ſumus.
31 Suſtulerunt ergo lapides Judæi, ut lapidarẽt eũ.
32 Reſpondit eis Jeſus: Multa bona opera
oſtendi

Digitized by Google

oſtendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum
opus me lapidatis?
33 Reſponderunt ei Judæi: De bono opere non
lapidamus te,ſed de blaſphemia: & quia tu homo
cùm ſis, facis teipſum Deum.
34 Reſpondit eis Jeſus: Nónne ſcriptum eſt in
* Pſ.81. lege veſtra: * quia Ego dixi, dij eſtis?
b. 6. 35 Si illos dixit deos,ad quos ſermo Dei factus
eſt, & non poteſt ſolvi Scriptura:
G 36 Quem Pater ſanctificavit, & miſit in mun-
dum, vos dicitis: Quia blaſphemas: quia dixi,
Filius Dei ſum?
37 Si non facio opera Patris mei, nolite cre-
dere mihi.
38 Si autem facio:& ſi mihi non vultis credere,
operibus credite, ut cognoſcatis, & credatis quia
Pater in me eſt, & ego in Patre.
39 Quærebant ergo eum apprehendere: &
exivit de manibus eorum.
40 Et abiit iterùm trans Jordanem,in eum locũ,
ubi erat Joannes baptizans primùm:& mãſit illic.
41 Et multi venerunt ad eum, & dicebant: Quia
Joannes quidem ſignum fecit nullum.
42 Omnia autem quæcumque dixit Joannes
de hoc,vera erant.Et multi crediderunt in eum.

Caput XI.

Jeſus Lazarum quattuor diebus mortuum reſuſcitat,præfatus multa cum diſcipulis & cum Martha: quapropter dum propter hoc miraculum multi in Chriſtum crederent, Pontifices & Phariſæi inito conſilio ſtatuerunt eum occidere,Caïpha pontifice prophetante oportere Ieſum mori, ne totus populus periret: Ieſus autem ſecedit in civitatem Ephrem.

A 1 ERat autem quidam languens Lazarus à Be-
thania,de caſtello Mariæ, & Marthæ ſororis
ejus.
* Matth. 2 (Maria autem erat, * quæ unxit Dominum
26. a 7. unguento,& extersit pedes ejus capillis ſuis:cujus
Luc.7. f. 37. frater Lazarus infirmabatur.)
Inf. 12. a.3. 3 Miſerunt ergo ſorores ejus ad eum dicentes:
Domine, ecce quem amas infirmatur.
4 Audiens autem Jeſus dixit eis: Infirmitas hæc
non eſt ad mortem,ſed pro gloria Dei,ut glorifice-
tur Filius Dei per eam.
5 Diligebat autem Jeſus Martham, & ſororem
ejus Mariam,& Lazarum.
6 Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc qui-
dem manſit in eodem loco duobus diebus.
7 Deinde poſt hæc dixit diſcipulis ſuis: Eamus
in Judæam iterùm.
8 Dicunt ei diſcipuli: Rabbi, nunc quærebant
te Judæi lapidare, & iterùm vadis illuc?
B 9 Reſpondit Jeſus: Nónne duodecim ſunt horæ
diei: Si quis ambulaverit in die, non offendit,
quia lucem hujus mundi videt:
10 Si autem ambulaverit in nocte, offendit,
quia lux non eſt in eo.
11 Hæc ait,& poſt hæc dixit eis:Lazarus amicus
noſter dormit: ſed vado ut à ſomno excitem eum.
12 Dixerunt ergo diſcipuli ejus: Domine, ſi
dormit, ſalvus erit.
13 Dixerat autem Jeſus de morte ejus:illi autem
putaverunt quia de dormitione ſomni diceret.
14 Tunc ergo Jeſus dixit eis manifeſtè: Laza-
rus mortuus eſt:
15 Et gaudeo propter vos, ut credatis,quoniam
non eram ibi. ſed eamus ad eum.
16 Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus,ad
condiſcipulos:Eamus & nos, ut moriamur cum eo.
17 Venit itaque Jeſus: & invenit eum quattuor C
dies jam in monumento habentem.
18 (Erat autem Bethania juxta Jeroſolymam
quaſi ſtadiis quindecim.)
19 Multi autem ex Judæis venerant ad Martham
& Mariam, ut conſolarentur eas de fratre ſuo.
20 Martha ergo ut audivit quia Jeſus venit,
occurrit illi: Maria autem domi ſedebat.
21 Dixit ergo Martha ad Jeſum: Domine, ſi
fuiſſes hîc, frater meus non fuiſſet mortuus:
22 Sed & nunc ſcio,quia quæcumque popoſceris
à Deo, dabit tibi Deus.
23 Dicit illi Jeſus: Reſurget frater tuus.
24 Dicit ei Martha: Scio quia reſurget * in re-
ſurrectione in noviſſimo die.
25 Dixit ei Jeſus: Ego ſum reſurrectio,& vita: * Luc.14.
* qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, vivet. c. 14.
26 Et omnis, qui vivit, & credit in me, non Sup. 5.
morietur in æternum. Credis hoc? c. 29. * Sup.6.
27 Ait illi: Utique Domine, ego credidi, quia c. 40.
tu es Chriſtus filius Dei vivi, qui in hunc mun- D
dum veniſti.
28 Et cùm hæc dixiſſet, abiit,& vocavit Mariam
ſororem ſuam ſilentio,dicens: Magiſter adeſt, &
vocat te.
29 Illa ut audivit,ſurgit citò, & venit ad eum:
30 Nondum enim venerat Jeſus in caſtellum:
ſed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei
Martha.
31 Judæi ergo, qui erant cum ea in domo, &
conſolabantur eam, cùm vidiſſent Mariam quia
citò ſurrexit & exiit, ſecuti ſunt eam dicentes:
Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi.
32 Maria ergo,cùm veniſſet ubi erat Jeſus,videns
eum,cecidit ad pedes ejus,& dicit ei: Domine, ſi
fuiſſes hîc, non eſſet mortuus frater meus.
33 Jeſus ergo,ut vidit eam plorantem, & Judæos E
qui venerant cum ea, plorantes, infremuit ſpiri-
tu,& turbavit ſeipſum,
34 Et dixit: Ubi poſuiſtis eum? Dicunt ei:
Domine, veni, & vide.
35 Et lacrymatus eſt Jeſus.
36 Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo ama-
bat eum.
37 Quidam autem ex ipſis dixerunt: * Non * Sup.9. a.6.
poterat hic,qui aperuit oculos cæci nati, facere ut
hic non moreretur?
38 Jeſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo, ve-
nit ad monumentum. erat autem ſpelunca: & la-
pis ſuperpoſitus erat ei.
39 Ait Jeſus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha,
ſoror ejus qui mortuus fuerat:Domine,jam fœtet,
quatriduanus eſt enim.
40 Dicit ei Jeſus: Nónne dixi tibi, quoniam ſi
credideris, videbis gloriam Dei.
41 Tulerunt ergo lapidem: Jeſus autem eleva-
tis ſurſum oculis, dixit: Pater gratias ago tibi
quoniam audiſti me. F
42 Ego autem ſciebam quia ſemper me audis,
ſed propter populum, qui circumſtat, dixi: ut
credant quia tu me miſiſti.
43 Hæc cùm dixiſſet, voce magna clamavit:
Lazare veni foras.

44 Et

Digitized by Google

44 Et ſtatim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus inſtitis, & facies illius ſudario erat ligata. Dixit ei Jeſus: Solvite eum, & ſinite abire.

45 Multi ergo ex Judæis, qui venerant ad Mariam & Martham, & viderant quæ fecit Jeſus, crediderunt in eum,

46 Quidam autem ex ipſis abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis quæ fecit Jeſus.

47 Collegerunt ergo Pontifices & Phariſæi concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit?

48 Si dimittimus eum, ſic omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent noſtrum locum, & gentem.

* Inf. 18. c. 14. 49 * Unus autem ex ipſis Caiphas nomine cùm eſſet Pontifex anni illius, dixit eis: Vos neſcitis quidquam,

50 Nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat.

G 51 Hoc autem à ſemetipſo non dixit: ſed cùm eſſet Pontifex anni illius, prophetavit, quòd Jeſus moriturus erat pro gente,

52 Et non tantùm pro gente, ſed ut filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in unum.

53 Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum.

54 Jeſus ergo jam non in palàm ambulabat apud Judæos, ſed abiit in regionem juxta deſertum, in civitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis.

55 Proximum autem erat Paſcha Judæorum: & aſcenderunt multi Jeroſolymam de regione ante Paſcha, ut ſanctificarent ſeipſos.

56 Quærebant ergo Jeſum: & colloquebantur ad invicem, in templo ſtantes: Quid putatis, quia non venit ad diem feſtum? Dederant autem Pontifices & Phariſæi mandatum, ut ſi quis cognoverit ubi ſit, indicet, ut apprehendant eum.

Caput XII.

Apud Martham & Lazarum receptus, unguento à Maria ungitur, murmurante Iuda fure: cogitavunt autem principes ſacerdotum etiam Lazarum occidere: Jeſus aſello vectus cum honore Ieruſalem ingreditur; & gentilibus eum videre cupientibus, dicit horam ſuæ clarificationis inſtare, ſed granum frumenti priùs mortificandum: vox Patris auditur de clarificando nomine ſuo: princeps hujus mundi foras ejiciendus: de excæcatione Iudæorum prophetata ab Iſaia: in Chriſto honoratur aut ſpernitur Pater.

A 1 JEſus ergo ante ſex dies Paſchæ venit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quem ſuſcitavit Jeſus. (Mat. 26. a. 6. Mar. 14. a. 3.)

2 Fecerunt autem ei cœnam ibi: & Martha miniſtrabat, Lazarus verò unus erat ex diſcumbentibus cum eo.

3 Maria ergo accepit libram unguenti nardi piſtici, pretioſi, & unxit pedes Jeſu, & extersit pedes ejus capillis ſuis: & domus impleta eſt ex odore unguenti.

4 Dixit ergo unus ex diſcipulis ejus, Judas Iſcariotes, qui erat eum traditurus:

5 Quare hoc unguentum non veniit trecentis denariis, & datum eſt egenis.

6 Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, ſed quia fur erat, loculos habens, ea quæ mittebantur, portabat.

7 Dixit ergo Jeſus: Sinite illam, ut in diem ſepulturæ meæ ſervet illud. B

8 Pauperes enim ſemper habetis vobiſcum: me autem non ſemper habetis.

9 Cognovit ergo turba multa ex Judæis quia illic eſt: & venerunt, non propter Jeſum tantùm, ſed ut Lazarum viderent, quem ſuſcitavit à mortuis.

10 Cogitaverunt autem principes ſacerdotum, ut & Lazarum interficerent:

11 Quia multi propter illum abibant ex Judæis, & credebant in Jeſum.

12 In craſtinum autem turba multa, quæ venerat ad diem feſtum, cùm audiſſent quia venit Jeſus Jeroſolymam:

13 Acceperunt ramos palmarum, & proceſſerunt obviàm ei, & clamabant: Hoſanna, benedictus, qui venit in nomine Domini, Rex Iſraël.

14 * Et invenit Jeſus aſellum, & ſedit ſuper eum, ſicut ſcriptum eſt: * Zac. 9. l. 9. Mat. 21. a. 7. Mar. 11. a. 7. Luc. 19. f. 35.

15 Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit ſedens ſuper pullum aſinæ.

16 Hæc non cognoverunt diſcipuli ejus primùm: ſed quando glorificatus eſt Jeſus, tunc recordati ſunt quia hæc erant ſcripta de eo, & hæc fecerunt ei. C

17 Teſtimonium ergo perhibebat turba, quæ erat cum eo, quando Lazarum vocavit de monumento, & ſuſcitavit eum à mortuis.

18 Propterea & obviàm venit ei turba: quia audierunt eum feciſſe hoc ſignum.

19 Phariſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos: Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus poſt eum abiit.

20 Erant autem quidam Gentiles, ex his qui aſcenderant ut adorarent in die feſto.

21 Hi ergo acceſſerunt ad Philippum, qui erat à Bethſaida Galilææ, & rogabant eum, dicentes: Domine, volumus Jeſum videre.

22 Venit Philippus, & dicit Andreæ: Andræas rurſum & Philippus dixerunt Jeſu.

23 Jeſus autem reſpondit eis, dicens: Venit hora ut clarificetur Filius hominis.

24 Amen, amen dico vobis, niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit; D

25 Ipſum ſolum manet. ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert. * Qui amat animam ſuam, perdet eam: & qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam. * Matt. 10. d. 39. 16. d. 25. Mar. 8. d. 35. Luc. 9. c. 24. 17. g. 33.

26 Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: & ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit. Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum Pater meus.

27 Nunc anima mea turbata eſt. Et quid dicam? Pater, ſalvifica me ex hac hora. Sed propterea veni in horam hanc.

28 Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de cælo: Et clarificavi, & iterùm clarificabo.

29 Turba ergo quæ ſtabat, & audierat, dicebat tonitruum eſſe factum. Alij dicebant: Angelus ei locutus eſt.

30 Reſpondit Jeſus, & dixit: Non propter me hæc vox venit, ſed propter vos.

31 Nunc judicium eſt mundi: nunc princeps hujus mundi ejicietur foras.

Digitized by Google

E

32 Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia
traham ad meipſum.
33 (Hoc autem dicebat, ſignificans qua morte
eſſet moriturus.)
34 Reſpondit ei turba: Nos audivimus * ex le-
ge, quia Chriſtus manet in æternum: & quomo-
do tu dicis, Oportet exaltari Filium hominis?
Quis eſt iſte Filius hominis?

* Pſ. 109. b. 4. 116. a. 2. Iſa. 40. b. 8. Ezec. 37. ſ. 25.

35 Dixit ergo eis Jeſus: Adhuc modicum, lu-
men in vobis eſt. Ambulate dum lucem habetis,
ut non vos tenebræ comprehendant: & qui am-
bulat in tenebris, neſcit quò vadat.
36 Dum lucem habetis, credite in lucem, ut fi-
lij lucis ſitis. Hæc locutus eſt Jeſus, & abiit, &
abſcondit ſe ab eis.
37 Cùm autem tanta ſigna feciſſet coram eis,
non credebant in eum.

* Iſa. 53. a. 1. Rom. 10. c. 16.

F

38 Ut ſermo Iſaiæ prophetæ impleretur, quem
dixit: * Domine, quis credidit auditui noſtro? &
brachium Domini cui revelatum eſt?
39 Proptereà non poterant credere, quia ite-
rùm dixit Iſaias:
40 * Excæcavit oculos eorum & induravit cor
eorum: ut non videant oculis, & non intelligant
corde: & convertantur, & ſanem eos.
41 Hæc dixit Iſaias, quando vidit gloriam ejus,
& locutus eſt de eo.

* Iſa. 6. c. 9. Mat. 13. b. 14. Mar. 4. b. 12. Luc. 8. b. 10. Act. 28. ſ. 26. Rom. 11. b. 8.

42 Verumtamen & ex principibus multi credi-
derunt in eum: ſed propter Phariſæos non con-
fitebantur, ut è ſynagoga non ejicerentur.
43 Dilexerunt enim gloriam hominum magis,
quàm gloriam Dei.
44 Jeſus autem clamavit, & dixit: Qui credit
in me, non credit in me, ſed in eum, qui miſit me.
45 Et qui videt me, videt eum, qui miſit me.

G

46 Ego lux in mundum veni: ut omnis qui
credit in me, in tenebris non maneat.
47 Et ſi quis audierit verba mea, & non cuſto-
dierit: ego non judico eum, non enim veni ut ju-
dicem mundum, ſed ut ſalvificem mundum.
48 Qui ſpernit me, & non accipit verba mea:
habet qui judicet eum. * ſermo, quem locutus
ſum, ille judicabit eum in noviſſimo die.

* Mar. 16. d. 16.

49 Quia ego ex me ipſo non ſum locutus, ſed
qui miſit me Pater, ipſe mihi mandatum dedit
quid dicam, & quid loquar.
50 Et ſcio quia mandatum ejus vita æterna eſt.
Quæ ergo ego loquor, ſicut dixit mihi Pater, ſic
loquor.

CAPUT XIII.

Ieſus à cœna linteo præcinctus, lavat pedes diſcipulorum, renuente primùm Petro, exhortans ut idem invicem faciant: proditorem ſuum Ioanni indicat, quo poſt buccellam egreſſo, dicit ſe clarificatum: de novo mandato dilectionis: Petro trinam prædicit ſui abnegationem.

A

* Matth. 26. a. 2. Mar. 14. a. 1. Luc. 22. a. 1.

1 ANte diem feſtum Paſchæ, ſciens Jeſus quia
venit hora ejus ut tranſeat ex hoc mundo
ad Patrem: cùm dilexiſſet ſuos, qui erant in mun-
do, in finem dilexit eos.
2 Et cœna facta, cùm diabolus jam miſiſſet in
cor, ut traderet eum Judas Simonis Iſcariotæ.
3 Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus,
& quia à Deo exivit, & ad Deum vadit:
4 Surgit à cœna, & ponit veſtimenta ſua: &
cùm accepiſſet linteum, præcinxit ſe.
5 Deinde mittit aquam in pelvim, & cœpit la-
vare pedes diſcipulorum, & extergere linteo, quo
erat præcinctus.
6 Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei
Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes?
7 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Quod ego facio,
tu neſcis modò, ſcies autem poſteà.
8 Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes in
æternum. Reſpondit ei Jeſus: Si non lavero te,
non habebis partem mecum.
9 Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantùm
pedes meos, ſed & manus, & caput. B
10 Dicit ei Jeſus: Qui lotus eſt, non indiget
niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus totus. Et vos
mundi eſtis, ſed non omnes.
11 Sciebat enim quiſnam eſſet qui traderet eum:
proptereà dixit: Non eſtis mundi omnes.
12 Poſtquam ergo lavit pedes eorum, & accepit
veſtimenta ſua: cùm recubuiſſet iterùm, dixit eis:
Scitis quid fecerim vobis?
13 Vos vocatis me Magiſter, & Domine: & be-
nè dicitis: ſum etenim.
14 Si ergo ego lavi pedes veſtros, Dominus, &
Magiſter: & vos debetis alter alterius lavare Pe-
des.
15 Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmo-
dum ego feci vobis, ita & vos faciatis.
16 * Amen, amen dico vobis: Non eſt ſervus
major domino ſuo: neque Apoſtolus major eſt
eo, qui miſit illum.
17 Si hæc ſcitis, beati eritis ſi feceritis ea.

* Mat. 10. c. 24. Luc. 6. f. 40. Inf. 15. c. 20.

18 Non de omnibus vobis dico: ego ſcio quos
elegerim: ſed ut adimpleatur Scriptura: * Qui
manducat mecum panem, levabit contra me cal-
caneum ſuum.

* Pſ. 40. b. 10.

19 Amodò dico vobis, priuſquam fiat: ut cùm
factum fuerit, credatis quia ego ſum. C
20 * Amen, amen dico vobis: Qui accipit ſi
quem miſero, me accipit: qui autem me accipit,
accipit eum qui me miſit.

* Matt. 10. d. 40. Luc. 10. c. 16.

21 Cùm hæc dixiſſet Jeſus, turbatus eſt ſpiritu:
& proteſtatus eſt, & dixit: * Amen, amen dico
vobis; Quia unus ex vobis tradet me.
22 Aſpiciebant ergo ad invicem diſcipuli, hæ-
ſitantes de quo diceret.

* Matt. 26. b. 21. Mar. 14. b. 18. Luc. 22. c. 21.

23 Erat ergo recumbens unus ex diſcipulis ejus
in ſinu Jeſus, quem diligebat Jeſus.
24 Innuit ergo huic Simon Petrus: & dixit ei:
Quis eſt, de quo dicit?
25 Itaque cùm recubuiſſet ille ſupra pectus Je-
ſu, dicit ei: Domine quis eſt?
26 Reſpondit Jeſus: Ille eſt, cui ego intinctum
panem porrexero. Et cùm intinxiſſet panem, de-
dit Judæ Simonis Iſcariotæ.
27 Et poſt buccellam, introivit in eum ſatanas.
Et dixit ei Jeſus: Quod facis, fac citiùs.
28 Hoc autem nemo ſcivit diſcumbentium ad
quid dixerit ei. D
29 Quidam enim putabant, quia loculos habebat
Judas, quòd dixiſſet ei Jeſus: Eme ea, quæ opus ſunt
nobis ad diem feſtum: aut egenis ut aliquid daret.
30 Cùm ergo accepiſſet ille buccellam, exivit
continuò. Erat autem nox.

31 Cùm

Digitized by Google

31 Cùm ergo exiſſet,dixit Jeſus:Nunc clarificatus eſt filius hominis:&Deus clarificatus eſt in eo.

32 Si Deus clarificatus eſt in eo, & Deus clarificabit eum in ſemetipſo : & continuò clarificabit eum.

33 Filioli, adhuc modicum vobiſcum ſum. *Quæretis me : & ſicut dixi Judæis:Quò ego vado, vos non poteſtis venire : & vobis dico modò.

*Sup.7. c.34.

34*Mandatum novum do vobis : Ut diligatis invicem,ſicut dilexi vos,ut & vos diligatis invicem.

*Lev. 19.d.18. Matth. 22.d.39. Inf.15. b.12.

35 In hoc cognoſcent omnes quia diſcipuli mei eſtis,ſi dilectionem habueritis ad invicem.

36 Dicit ei Simon Petrus : Domine,quò vadis? Reſpondit Jeſus : Quò ego vado, non potes me modò ſequi : ſequêris autem poſteà.

37 Dicit ei Petrus : Quare non poſſum te ſequi modò ? *animam meam pro te ponam.

* Matth. 26.c.35. Mar.14. c.29. Luc.22. d.33.

38 Reſpondit ei Jeſus : Animam tuam pro me pones ? Amen,amen dico tibi : Non cantabit gallus, donec ter me neges.

Caput XIV.

Conſolando diſcipulos ait multas in domo Patris eſſe manſiones, ſéque rurſum illos aſſumpturum : Thomæ dicit, ſe eſſe viam, veritatem, & vitam; Philippo autem, Patrem in ſe videri; illóſque accepturos quidquid ſuo nomine petierint, & ſe alium Paraclitum à Patre eis miſſurum : docet quis ipſum diligere dicendus ſit, & qualem pacem relinquat diſcipulis, qui de ipſius diſceſſu meritò gaudere deberent.

A 1 NOn turbetur cor veſtrum. Creditis in Deum, & in me credite.

2 In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. ſi quò minùs dixiſſem vobis : Quia vado parare vobis locum.

3 Et ſi abiero,& præparavero vobis locum : iterùm venio, & accipiam vos ad me ipſum, ut ubi ſum ego, & vos ſitis.

4 Et quò ego vado,ſcitis, & viam ſcitis.

5 Dicit ei Thomas : Domine,neſcimus quò vadis : & quomodo poſſumus viam ſcire ?

6 Dicit ei Jeſus : Ego ſum via, & veritas, & vita. nemo venit ad Patrem, niſi per me.

7 Si cognoviſſetis me, & Patrem meum utique cognoviſſetis : & amodò cognoſcetis eum,& vidiſtis eum.

8 Dicit ei Philippus : Domine, oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis.

9 Dicit ei Jeſus:Tanto tempore vobiſcum ſum: & non cognoviſtis me ? Philippe, qui videt me, videt & Patrem.Quomodo tu dicis : Oſtende nobis Patrem ?

B 10 Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt? Verba,quę ego loquor vobis,à me ipſo non loquor.Pater autem in me manens,ipſe facit opera.

11 Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt ?

12 Alioquin propter opera ipſa credite.Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & majora horum faciet : quia ego ad Patrem vado.

*Matth. 7.b.7. 21.b.22. Mar.11. c.24. Inf 16. f.23.

13*Et quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam : ut glorificetur Pater in Filio.

14Si quid petieritis me in nomine meo,hoc faciã.

15 Si diligitis me, mandata mea ſervate.

16 Et ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis,ut maneat vobiſcum in æternum.

17 Spiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum. vos autem cognoſcetis eum ; quia apud vos manebit, & in vobis erit.

18 Non relinquam vos orphanos:veniam ad vos.

19 Adhuc modicum : & mundus me jam non videt. Vos autem videtis me : quia ego vivo, & vos vivetis. C

20 In illo die vos cognoſcetis, quia ego ſum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.

21 Qui habet mandata mea, & ſervat ea : ille eſt qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo : & ego diligam eum,& manifeſtabo ei meipſum.

22 Dicit ei Judas, non ille Iſcariotes : Domine, quid factum eſt, quia manifeſtaturus es nobis teipſum, & non mundo ?

23 Reſpondit Jeſus, & dixit ei : Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit,& Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus :

24 Qui non diligit me,ſermones meos non ſervat. Et ſermonem quem audiſtis, non eſt meus : ſed ejus, qui miſit me, Patris. D

25 Hæc locutus ſum vobis, apud vos manens.

26 Paraclitus autem Spiritus ſanctus,quẽ mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis.

27 Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis : non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor veſtrum, neque formidet.

28 Audiſtis quia ego dixi vobis : Vado, & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem : quia Pater major me eſt.

29 Et nunc dixi vobis priùs quàm fiat : ut cùm factum fuerit, credatis.

30 Jam non multa loquar vobiſcum.venit enim princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam.

31 Sed ut cognoſcat mundus quia diligo Patrem, & * ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio. Surgite,eamus hinc. *Act.2. c.23.

Caput XV.

Chriſtus vitis, Pater agricola, diſcipuli verò palmites: præceptum Chriſti de mutua dilectione frequenter iteratum : Apoſtoli amici Chriſti, quibus ſecreta ſua communicavit & elegit eos ut fructum perpetuum afferrent; quos roborat adverſus mundi odium ac perſecutiones, dicens Judæos excuſationem non habere de peccato ſuo.

1 EGo ſum vitis vera : & Pater meus agricola eſt. A

2 Omnem palmitem in me non ferentem fructum,tollet eum : & omnem qui fert fructum,purgabit eum, ut fructum plus afferat.

3 * Jam vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis. *Sup.13. b.10.

4 Manete in me : & ego in vobis. Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite ? ſic nec vos, niſi in me manſeritis.

5 Ego ſum vitis : vos palmites : qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum : quia ſine me nihil poteſtis facere.

6 Si quis in me non manſerit : mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.

Digitized by Google

7 Si manſeritis in me, & verba mea in vobis
manſerint : quodcumque volueritis petetis,& fiet
vobis.
B 8 In hoc clarificatus eſt Pater meus, ut fructum
plurimum afferatis, & efficiamini mei diſcipuli.
9 Sicut dilexit me Pater,& ego dilexi vos.Ma-
nete in dilectione mea.
10 Si præcepta mea ſervaveritis, manebitis in
dilectione mea, ſicut & ego Patris mei præcepta
ſervavi, & maneo in ejus dilectione.
11 Hæc locutus ſum vobis, ut gaudium meum
in vobis ſit,& gaudium veſtrum impleatur.
*Sup. 13.d. 34. 12 * Hoc eſt præceptum meum,ut diligatis in-
vicem, ſicut dilexi vos.
Eph 5.a. 2. 13 Majorem hac dilectionem nemo habet, ut
1. Theſſ. 4.b. 9. animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.
14 Vos amici mei eſtis,ſi feceritis quæ ego præ-
cipio vobis.
15 Jam non dicam vos ſervos : quia ſervus neſ-
cit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi ami-
cos : quia omnia quæcumque audivi à Patre meo,
C nota feci vobis.
16 Non vos me elegiſtis : ſed ego elegi vos, &
* Matt. 28.d.19. poſui vos * ut eatis,& fructum afferatis, & fructus
veſter maneat : ut quodcumque petieritis Patrem
in nomine meo, det vobis.
* 1.Ioan. 3.a. 11. 17 * Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.
4.b. 7. 18 Si mundus vos odit, ſcitote quia me priorem
vobis odio habuit.
19 Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum
erat diligeret : quia verò de mundo non eſtis, ſed
ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mun-
dus.
20 Mementote ſermonis mei, quem ego dixi
* Sup.13. b. 16. vobis : * Non eſt ſervus major domino ſuo. Si me
Matth. 10.c.24. perſecuti ſunt, * & vos perſequentur : ſi ſermo-
* Matth. 24.a.9. nem meum ſervaverunt, & veſtrum ſervabunt.
21 Sed hæc omnia facient vobis propter no-
men meum : quia neſciunt eum, qui miſit me.
D 22 Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis,pec-
catum non haberent : nunc autem excuſationem
non habent de peccato ſuo.
23 Qui me odit : & Patrem meum odit.
24 Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius
fecit, peccatum non haberent : nunc autem & vi-
derunt, & oderunt & me, & Patrem meum.
25 Sed ut adimpleatur ſermo,qui in lege eorum
ſcriptus eſt : * Quia odio habuerunt me gratis.
* Pſ. 24. d.19. 26 * Cùm autem venerit Paraclitus, quem ego
* Luc. 24.g.49. mittam vobis à Patre, ſpiritum veritatis, qui à Pa-
tre procedit,ille teſtimonium perhibebit de me :
27 Et vos teſtimonium perhibebitis, quia ab
initio mecum eſtis.

Caput XVI.

Diſcipulis prædicit futuras perſecutiones,& quòd eis expediat ut ipſe vadat, quò veniat Paraclitus qui mundum arguat, ipſóſque doceat, & Chriſtum clarificet : declarat quod dixerat, modicum & jam non videbitis me, *&c. addens ſimilitudinem de muliere pariente : hortatur ut à Patre petant ipſius nomine; prædicitque ipſorum fugam.*

A 1 HÆc locutus ſum vobis, ut non ſcandalize-
mini.
2 Abſque ſynagogis facient vos : ſed venit ho-
ra, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obſe-
quium ſe præſtare Deo.
3 Et hæc facient vobis, quia non noverunt Pa-
trem, neque me.
4 Sed hæc locutus ſum vobis : ut cùm venerit
hora eorum, reminiſcamini quia ego dixi vobis.
5 Hæc autem vobis ab initio non dixi,quia vo-
biſcum eram : Et nunc vado ad eum, qui miſit
me ; & nemo ex vobis interrogat me,Quò vadis ?
6 Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia im-
plevit cor veſtrum.
7 Sed ego veritatem dico vobis:expedit vobis ut
ego vadam:ſi enim non abiero, Paraclitus non ve-
niet ad vos :ſi autem abiero, mittam eum ad vos.
8 Et cùm venerit ille, arguet mundum de pec-
cato, & de juſtitia, & de judicio.
9 De peccato quidem, quia non crediderunt
in me :
10 De juſtitia verò, quia ad Patrem vado, &
jam non videbitis me :
11 De judicio autem, quia princeps hujus mun-
di jam judicatus eſt.
12 Adhuc multa habeo vobis dicere : ſed non B
poteſtis portare modò.
13 Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis,do-
cebit vos omnem veritatem.non enim loquetur à
ſemetipſo : ſed quæcumque audiet loquetur, &
quæ ventura ſunt annuntiabit vobis.
14 Ille me clarificabit : quia de meo accipiet,
& annuntiabit vobis.
15 Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt.
Propterea dixi : quia de meo accipiet, & annun-
tiabit vobis.
16 Modicum, & jam non videbitis me : &
iterùm modicum, & videbitis me : quia vado ad
Patrem.
17 Dixerunt ergo ex diſcipulis ejus ad invi-
cem : Quid eſt hoc, quod dicit nobis : Modicum,
& non videbitis me : & iterùm modicum,& vide-
bitis me, & quia vado ad Patrem ?
18 Dicebant ergo : Quid eſt hoc, quod dicit,
Modicum ? neſcimus quid loquitur.
19 Cognovit autem Jeſus, quia volebant eum C
interrogare, & dixit eis : De hoc quæritis inter
vos, quia dixi, Modicum,& non videbitis me : &
iterùm modicum, & videbitis me.
20 Amen, amen dico vobis : quia plorabitis,&
flebitis vos, mundus autem gaudebit : vos autem
contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in
gaudium.
21 Mulier cùm parit, triſtitiam habet, quia ve-
nit hora ejus : cùm autem pepererit puerum, jam
non meminit preſſuræ propter gaudium, quia na-
tus eſt homo in mundum.
22 Et vos igitur nunc quidem triſtitiam habe-
tis, iterùm autem videbo vos, & gaudebit cor ve-
ſtrum : & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis. * Matt.
23 Et in illo die me non rogabitis quidquam. * 7.a.7.
Amen, amen dico vobis : ſi quid petieritis Patrem 21.b.22.
in nomine meo, dabit vobis. Mar.11. c.24.
24 Uſque modò non petiſtis quidquam in no- Luc. 11.
mine meo : Petite, & accipietis, ut gaudium ve- b. 9. Sup. 14.
ſtrum ſit plenum. b.13.
25 Hæc in proverbiis locutus ſum vobis.Venit Iac.1. a. 5.
hora, cùm jam non in proverbiis loquar vobis,ſed D
palàm de Patre annuntiabo vobis.

26 In

Digitized by Google

26 In illo die in nomine meo petetis : & non
dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis :
27 Ipſe enim Pater amat vos, quia vos me ama-
ſtis, & credidiſtis quia ego à Deo exivi.
28 Exivi à Patre, & veni in mundum : iterùm
relinquo mundum, & vado ad Patrem.
29 Dicunt ei diſcipuli ejus : Ecce nunc palàm
loqueris, & proverbium nullum dicis.
30 Nunc ſcimus quia ſcis omnia, & non opus
eſt tibi ut quis te interroget : in hoc credimus
quia à Deo exiſti.
31 Reſpondit eis Jeſus : Modò creditis ?
* Matt. 32 * Ecce venit hora, & jam venit, ut diſperga-
26.c.31. mini unuſquiſque in propria, & me ſolum relin-
Mar.14. c.27. quatis : & non ſolus, quia Pater mecum eſt.
33 Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem
habeatis. In mundo preſſuram habebitis : ſed con-
fidite, ego vici mundum.

Caput XVII.

Oratio Chriſti ad Patrem pro utriuſque clarificatione, pro diſcipulis & iis qui per illos in ipſum eſſent credituri, ut ſerventur à malo, & omnes ſint unum, mundiſque cognoſcat ipſum fuiſſe à Patre miſſum.

A 1 HÆc locutus eſt Jeſus : & ſublevatis oculis in
cælum, dixit : Pater venit hora, clarifica
filium tuum, ut filius tuus clarificet te :
* Matt. 28.d.18. 2 * Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis, ut
omne, quod dediſti ei, det eis vitam æternam.
3 Hæc eſt autem vita æterna : Ut cognoſcant te,
ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum
Chriſtum.
4 Ego te clarificavi ſuper terram : opus conſum-
mavi, quod dediſti mihi ut faciam :
5 Et nunc clarifica me tu Pater apud temet-
ipſum, claritate, quam habui priùs, quàm mun-
dus eſſet, apud te.
6 Manifeſtavi nomen tuum hominibus, quos
dediſti mihi de mundo : tui erant, & mihi eos
dediſti : & ſermonem tuum ſervaverunt.
7 Nunc cognoverunt, quia omnia quæ dediſti
mihi, abs te ſunt :
8 Quia verba, quæ dediſti mihi, dedi eis : &
ipſi acceperunt, & cognoverunt verè quia à te
exivi, & crediderunt quia tu me miſiſti :
B 9 Ego pro eis rogo : Non pro mundo rogo, ſed
pro his, quos dediſti mihi : quia tui ſunt :
10 Et mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt : &
clarificatus ſum in eis.
11 Et jam non ſum in mundo, & hi in mundo
ſunt, & ego ad te venio. Pater ſancte, ſerva eos
in nomine tuo, quos dediſti mihi : ut ſint unum,
ſicut & nos.
12 Cùm eſſem cum eis : ego ſervabam eos in
* Inf.18. b.9. nomine tuo. * Quos dediſti mihi, cuſtodivi : &
* Pſal. nemo ex eis periit, niſi filius perditionis, * ut
108.a.8. Scriptura impleatur.
C 13 Nunc autem ad te venio : & hæc loquor in
mundo, ut habeant gaudium meum impletum in
ſemetipſis.
14 Ego dedi eis ſermonem tuum, & mundus
eos odio habuit, quia non ſunt de mundo, ſicut
& ego non ſum de mundo.
15 Non rogo ut tollas eos de mundo, ſed ut
ſerves eos à malo.
16 De mundo non ſunt, ſicut & ego non ſum
de mundo.
17 Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas
eſt.
18 Sicut tu me miſiſti in mundum, & ego miſi
eos in mundum.
19 Et pro eis ego ſanctifico meipſum : ut ſint
& ipſi ſanctificati in veritate.
20 Non pro eis autem rogo tantùm, ſed & pro
eis, qui credituri ſunt per verbum eorum in me :
21 Ut omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me, &
ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint : ut credat
mundus, quia tu me miſiſti.
22 Et ego claritatem, quam dediſti mihi, dedi D
eis : ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus.
23 Ego in eis, & tu in me : ut ſint conſummati
in unum : & cognoſcat mundus quia tu me miſi-
ſti, & dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti.
24 Pater, quos dediſti mihi, volo ut ubi ſum
ego, & illi ſint mecum : ut videant claritatem
meam, quam dediſti mihi : quia dilexiſti me ante
conſtitutionem mundi.
25 Pater juſte, mundus te non cognovit : ego
autem te cognovi : & hi cognoverunt, quia tu me
miſiſti.
26 Et notum feci eis nomen tuum, & notum
faciam : ut dilectio, qua dilexiſti me, in ipſis ſit,
& ego in ipſis.

Caput XVIII.

Jeſus à Judæis capitur, illis primùm ad ipſius verbum in terram cadentibus : ad Annam & Caipham ducitur : reſpondens interroganti Pontifici, alapa caditur : ter à Petro negatur : ductus in prætorium, dicit Pilato ſuum regnum non eſſe de hoc mundo : Judæi Jeſum mori cupiunt, ſoluto Barabba.

1 HÆc cùm dixiſſet Jeſus, egreſſus eſt cum A
diſcipulis ſuis trans Torrentem Cedron, ubi 2. Reg.
erat hortus, in quem introivit ipſe, & diſcipuli 15.e.23.
ejus. Matt. 26.d.36.
2 Sciebat autem & Judas, qui tradebat eum, Mar.14.
locum : quia frequenter Jeſus convenerat illuc d.32. Luc.22.
cum diſcipulis ſuis. d.39.
3 * Judas ergo cùm accepiſſet cohortem, & à * Matt.
Pontificibus & Phariſæis miniſtros, venit illuc 26.e.47.
cum laternis & facibus, & armis. Mar.14. e.43.
4 Jeſus itaque ſciens omnia, quæ ventura erant Luc.22.
ſuper eum, proceſſit, & dixit eis : Quem quæ- e.47.
ritis ?
5 Reſponderunt ei : Jeſum Nazarenum. Dicit
eis Jeſus : Ego ſum. Stabat autem & Judas, qui
tradebat eum, cum ipſis.
6 Ut ergo dixit eis : Ego ſum : abierunt retror-
ſum, & ceciderunt in terram.
7 Iterùm ergo interrogavit eos : Quem quæri- B
tis ? Illi autem dixerunt : Jeſum Nazarenum.
8 Reſpondit Jeſus : Dixi vobis, quia ego ſum :
ſi ergo me quæritis, ſinite hos abire.
9 Ut impleretur ſermo, quem dixit : * Quia * Sup.
quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quemquam. 17.b.12.
10 Simon ergo Petrus habens gladium eduxit
eum : & percuſſit pontificis ſervum : & abſcidit
auriculam ejus dexteram : Erat autem nomen ſer-
vo Malchus.
11 Dixit ergo Jeſus Petro : Mitte gladium tuum C
in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non
bibam illum ?

Digitized by Google

12 Cohors ergo, & tribunus, & miniſtri Judæorum comprehenderunt Jeſum, & ligaverunt eum:
*Luc.3. a.2. 13 Et adduxerunt eum ad *Annam primùm, erat enim ſocer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius.
*Sup.11. f.49. 14 Erat autem Caiphas, *qui conſilium dederat Judæis: Quia expedit, unum hominem mori pro populo.
15 Sequebatur autem Jeſum Simon Petrus, & alius diſcipulus. Diſcipulus autem ille erat notus pontifici, & introivit cum Jeſu in atriũ pontificis.
Matt. 26.f.58. Mar. 14. f.54. Luc.22. f.55. 16 Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. Exivit ergo diſcipulus alius, qui erat notus pontifici, & dixit oſtiariæ, & introduxit Petrum.
17 Dicit ergo Petro ancilla oſtiaria: Numquid & tu ex diſcipulis es hominis iſtius? Dicit ille: Non ſum:
D 18 Stabant autem ſervi & miniſtri ad prunas, quia frigus erat, & calefaciebant ſe: erat autem cum eis & Petrus ſtans, & calefaciens ſe.
19 Pontifex ergo interrogavit Jeſum de diſcipulis ſuis, & de doctrina ejus.
20 Reſpondit ei Jeſus: Ego palàm locutus ſum mundo: ego ſemper docui in ſynagoga, & in templo, quò omnes Judæi conveniunt: & in occulto locutus ſum nihil.
21 Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt quid locutus ſim ipſis: ecce hi ſciunt quæ dixerim ego.
22 Hæc autem cùm dixiſſet, unus aſſiſtens miniſtrorum dedit alapam Jeſu, dicens: Sic reſpondes pontifici?
23 Reſpondit ei Jeſus: Si malè locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſi autem benè, quid me cædis?
* Matt. 26.f.57. Mar.14. f.53. Luc.22. f.54. 24 * Et miſit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem.
25 Erat autem Simon Petrus ſtans, & calefaciens ſe.*Dixerunt ergo ei: Numquid & tu ex diſcipulis ejus es? Negavit ille, & dixit: non ſum.
E
* Matth. 26.g.69. Mar. 14. g.67. Luc.22. f.56. 26 Dicit ei unus ex ſervis pontificis, cognatus ejus, cujus abſcidit Petrus auriculam: Nónne ego te vidi in horto cum illo?
27 Iterùm ergo negavit Petrus: & ſtatim gallus cantavit.
*Matth. 27.a.2. Mar. 15. a.1. Luc.23. a.1. *Act.10. d.28.11. a.3. 28 * Adducunt ergo Jeſum à Caipha in prætorium. Erat autem manè: & ipſi non introierunt in prætorium, * ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha.
29 Exivit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit: Quam accuſationem affertis adverſus hominem hunc?
F 30 Reſponderunt, & dixerunt ei: Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum.
31 Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, & ſecundùm legem veſtram judicate eum. Dixerunt ergo ei Judæi: Nobis non licet interficere quemquam.
*Matth. 20. c.19. 32 * Ut ſermo Jeſu impleretur, quem dixit, ſignificans qua morte eſſet moriturus.
*Matth. 27. b.11. Mar.15. a.2. Luc.23. a.3. 33 *Introivit ergo iterùm in prætoriũ Pilatus, & vocavit Jeſum, & dixit ei: Tu es rex Judæorum?
34 Reſpondit Jeſus: A temetipſo hoc dicis, an alij dixerunt tibi de me?
35 Reſpondit Pilatus: Numquid ego Judæus ſum? Gens tua, & pontifices tradiderunt te mihi: quid feciſti?
36 Reſpondit Jeſus: Regnum meum non eſt de hoc mundo. ſi ex hoc mundo eſſet regnum meum, miniſtri mei utique decertarent ut non traderer Judæis: nunc autem regnum meum non eſt hinc. G
37 Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Reſpondit Jeſus: Tu dicis quia rex ſum ego. Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati: omnis qui eſt ex veritate, audit vocem meam.
38 Dicit ei Pilatus: Quid eſt veritas? Et cùm hoc dixiſſet, iterùm exivit ad Judæos, & dicit eis, Ego nullam invenio in eo cauſam.
39 * Eſt autem conſuetudo vobis ut unum dimittam vobis in Paſcha: vultis ergo dimittam vobis regem Judæorum? *Matth. 27.b.15. Mar. 15. a.6. Luc.23. c.17.
40 Clamaverunt ergo rurſum omnes, dicentes: Non hunc, ſed Barabbam. Erat autẽ Barabbas latro.

CAPUT XIX.

A Pilato flagellatus, variiſque modis afflictus, & ſpinis coronatus, ad mortem depoſcitur: rurſúmque à Pilato examinatus, oſtendit illum deſuper tantùm habere in ipſum poteſtatem: Pilatus meticuloſus, Ieſum, quem regem dicit Iudæorum, morti adjudicat: Ieſus bajulans ſibi crucem, inter latrones crucifigitur; poſito à Pilato ſuper crucem titulo, diviſiſque à militibus veſtimentis, & ſorte de tunica miſſa: Ieſus matri Ioannem, matrémque Ioanni commendat; & ſitiens aceto potatur conſummatiſque omnibus tradit ſpiritum: fractis latronum cruribus, ex aperto Chriſti latere ſanguis & aqua profluit; ejúſque corpus myrrha & aloë conditum ſepelitur.

1 TUnc ergo apprehendit Pilatus Jeſum, & flagellavit. A Matth. 27.c.27. Mar. 15. b.16.
2 Et milites plectentes coronam de ſpinis, impoſuerunt capiti ejus: & veſte purpurea circumdederunt eum.
3 Et veniebant ad eum, & dicebant: Ave rex Judæorum: & dabant ei alapas.
4 Exivit ergo iterùm Pilatus foras, & dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras, ut cognoſcatis quia nullam invenio in eo cauſam.
5 (Exivit ergo Jeſus portans coronam ſpineam, & purpureum veſtimentũ.) Et dicit eis: Ecce homo.
6 Cùm ergo vidiſſent eum Pontifices, & miniſtri, clamabant dicentes. Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite: ego enim non invenio in eo cauſam.
7 Reſponderunt ei Judæi: Nos legem habemus, & ſecundùm legem debet mori, quia filium Dei ſe fecit. B
8 Cùm ergo audiſſet Pilatus hunc ſermonem, magis timuit.
9 Et ingreſſus eſt prætorium iterùm: & dixit ad Jeſum: Unde es tu? Jeſus autem reſponſum non dedit ei.
10 Dicit ergo ei Pilatus: mihi non loqueris? neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te, & poteſtatem habeo dimittere te?
11 Reſpondit Jeſus: Non haberes poteſtatem adverſum me ullam, niſi tibi datum eſſet deſuper. Proptereà qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.
12 Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Judæi autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris. omnis enim, qui ſe regem facit, contradicit Cæſari.

13 Pilatus

Digitized by Google

C 13 Pilatus autẽ cùm audiſſet hos ſermones, adduxit foras Jeſum: & ſedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraïcè autem Gabbatha.

14 Erat autem Paraſceve Paſchæ, hora quaſi ſexta, & dicit Judæis: Ecce rex veſter.

15 Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem veſtrum crucifigam? Reſponderunt Pontifices: Non habemus Regem, niſi Cæſarem.

16 Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur. Suſceperunt autem Jeſum, & eduxerunt.

*Matth. 27.d.33. Mar.15. b.22. Luc.23. e.33.

17 * Et bajulans ſibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locũ, Hebraïcè autem Golgotha:

18 Ubi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos, hinc & hinc, medium autem Jeſum.

19 Scripſit autem & titulum Pilatus: & poſuit ſuper crucem. Erat autem ſcriptum: Jesus Nazarenus, Rex Judæorum.

D 20 Hunc ergo titulum multi Judæorum legerunt: quia prope civitatem erat locus ubi crucifixus eſt Jeſus. Et erat ſcriptum Hebraïcè, Græcè, & Latinè.

21 Dicebant ergo Pilato Pontifices Judæorum: Noli ſcribere, Rex Judæorum: ſed quia ipſe dixit: Rex ſum Judæorum.

22 Reſpondit Pilatus: Quod ſcripſi, ſcripſi.

*Matth. 27.d.35. Mar.15. c.24. Luc.23. e.34.

23 Milites ergo cùm crucifixiſſent eum, *acceperunt veſtimenta ejus, (& fecerunt quattuor partes: unicuique militi partem) & tunicam: Erat autẽ tunica inconſutilis, deſuper contexta per totum.

E 24 Dixerunt ergo ad invicem: Non ſcindamus eam, ſed ſortiamur de illa cujus ſit. Ut Scriptura impleretur, dicens: * Partiti ſunt veſtimenta mea ſibi: & in veſtem meam miſerunt ſortem. Et milites quidem hæc fecerunt.

*Pſ.21. c.19.

25 Stabant autem juxta crucem Jeſu mater ejus, & ſoror matris ejus Maria Cleophæ, & Maria Magdalene.

26 Cùm vidiſſet ergo Jeſus matrem & diſcipulum ſtantem, quem diligebat, dicit matri ſuæ: Mulier, ecce filius tuus.

27 Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſua.

F 28 Poſteà ſciens Jeſus quia omnia conſummata ſunt, * ut conſummaretur Scriptura, dixit: Sitio.

*Pſ.68. c.22.

29 Vas ergo erat poſitum aceto plenum. Illi autem ſpongiam plenam aceto, hyſſopo circumponentes, obtulerunt ori ejus.

30 Cùm ergo accepiſſet Jeſus acetũ, dixit: Conſummatum eſt. Et inclinato capite tradidit ſpiritũ.

31 Judæi ergo, (quoniam paraſceve erat) ut non remanerent in cruce corpora ſabbato, (erat enim magnus dies ille ſabbati) rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura, & tollerentur.

32 Venerunt ergo milites: & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus eſt cum eo.

33 Ad Jeſum autem cùm veniſſent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura:

34 Sed unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuò exivit ſanguis & aqua.

G 35 Et qui vidit, teſtimonium perhibuit: & verum eſt teſtimonium ejus. Et ille ſcit quia vera dicit: ut & vos credatis.

36 Facta ſunt enim hæc, ut Scriptura impleretur: * Os non comminuetis ex eo. *Exod. 12 g.46. Num.9. b.12.

37 Et iterùm alia Scriptura dicit: * Videbunt in quem transfixerunt. * Zach. 12.c.10.

38 * Poſt hæc autem rogavit Pilatum Joſeph ab Arimathęa, (eò quòd eſſet diſcipulus Jeſu, occultus autem propter metum Judæorum) ut tolleret corpus Jeſu. Et permiſit Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus Jeſu. *Matth. 27.g.57. Mar.15. d.43. Luc.23. g.50.

39 Venit autem & Nicodemus, * qui venerat ad Jeſum nocte primùm, ferens mixturam myrrhæ & aloës, quaſi libras centum. *Sup.3. a.2.

40 Acceperunt ergo corpus Jeſu, & ligaverunt illud linteis cum aromatibus, ſicut mos eſt Judæis ſepelire.

41 Erat autem in loco, ubi crucifixus eſt, hortus: & in horto monumentum novum, in quo nondum quiſquam poſitus erat.

42 Ibi ergo propter Paraſcevem Judæorum, quia juxta erat monumentum, poſuerunt Jeſum.

CAPUT XX.

Maria Magdalene prima venit ad monumentum, deinde Petrus & Ioannes: illa plorans ad monumentum videt Angelos, tandémque Ieſum agnoſcit: qui apparens Apoſtolis, pacem illis optat; & oſtenſis manibus ac latere, dat eis Spiritum ſanctum, ut peccata remittant ac retineant: rurſúmque non credenti Thomæ apparens cum reliquis diſcipulis, corpus præbet palpandum, beatos dicens qui in ipſo non viſo crediderunt: multa Chriſti ſigna non ſunt in hoc libro ſcripta.

1 UNa autem ſabbati, Maria Magdalene venit manè, cùm adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum: & vidit lapidem ſublatum à monumẽto. A Matth. 28.a.1. Mar.16. a.1. Luc.24. a.1.

2 Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium diſcipulum, quem amabat Jeſus, & dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento, & neſcimus ubi poſuerunt eum.

3 Exiit ergo Petrus, & ille alius diſcipulus, & venerunt ad monumentum.

4 Currebant autem duo ſimul, & ille alius diſcipulus præcucurrit citiùs Petro, & venit primus ad monumentum.

5 Et cùm ſe inclinaſſet, vidit poſita linteamina, non tamen introivit.

6 Venit ergo Simon Petrus ſequens eum, & introivit in monumentũ, & vidit linteamina poſita. B

7 Et ſudarium, quod fuerat ſuper caput ejus, non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim involutum in unum locum.

8 Tunc ergo introivit & ille diſcipulus, qui venerat primus ad monumẽtum: & vidit, & credidit:

9 Nondum enim ſciebant Scripturam, quia oportebat eum à mortuis reſurgere.

10 Abierunt ergo iterùm diſcipuli ad ſemetipſos.

11 * Maria autem ſtabat ad monumentum foris, plorans. Dum ergo fleret, inclinavit ſe, & proſpexit in monumentum. C * Matt. 28 a.3. Mar.16. a.5. Luc.24. a.4.

12 Et vidit duos angelos in albis, ſedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi poſitum fuerat corpus Jeſu.

13 Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum; & neſcio ubi poſuerunt eum.

14 Hæc cùm dixiſſet, converſa eſt retrorſum, & vidit Jeſum ſtantem: & non ſciebat quia Jeſus eſt.

15 Dicit ei Jeſus: Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa exiſtimans quia hortulanus eſſet, dicit D

Digitized by Google

ei : Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi ubi
poſuiſti eum : & ego eum tollam.
16 Dicit ei Jeſus : Maria. Converſa illa, dicit
ei : Rabboni (quod dicitur Magiſter.)
E 17 Dicit ei Jeſus : Noli me tangere, nondum
enim aſcendi ad Patrem meum : vade autem ad
fratres meos,& dic eis: Aſcendo ad Patrem meum,
& patrem veſtrum;Deum meum,& Deum veſtrũ.
18 Venit Maria Magdalene annuntians diſci-
pulis : Quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi.
*Marc. 16. c. 14. Luc. 24. e. 36. 1. Cor. 15. a. 5. 19 * Cùm ergo ſerò eſſet die illo,una ſabbato-
rum,& fores eſſent clauſæ,ubi erant diſcipuli con-
gregati propter metum Judæorum : venit Jeſus,&
ſtetit in medio, & dixit eis : Pax vobis.
20 Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus, &
latus. Gaviſi ſunt ergo diſcipuli viſo Domino.
21 Dixit ergo eis iterùm : Pax vobis. Sicut mi-
ſit me Pater, & ego mitto vos.
22 Hæc cùm dixiſſet, inſufflavit : & dixit eis :
Accipite Spiritum ſanctum :
F 23 * Quorum remiſeritis peccata, remittuntur
*Matth. 18. c. 18. eis : & quorum retinueritis, retenta ſunt.
24 Thomas autem unus ex duodecim,qui dici-
tur Didymus,non erat cum eis quando venit Jeſus.
25 Dixerunt ergo ei alij diſcipuli : Vidimus
Dominum. Ille autem dixit eis:Niſi videro in ma-
nibus ejus fixuram clavorum, & mittam digitum
meum in locum clavorum, & mittam manum
meam in latus ejus, non credam.
26 Et poſt dies octo, iterùm erant diſcipuli
ejus intus; & Thomas cum eis. Venit Jeſus januis
clauſis, & ſtetit in medio, & dixit : Pax vobis.
G 27 Deinde dicit Thomæ : Infer digitum tuum
huc,& vide manus meas,& affer manum tuam, &
mitte in latus meum : & noli eſſe incredulus, ſed
fidelis.
28 Reſpondit Thomas, & dixit ei : Dominus
meus, & Deus meus.
29 Dixit ei Jeſus : Quia vidiſti me Thoma,cre-
didiſti : beati qui non viderunt, & crediderunt.
*Inf. 21. d. 25. 30 * Multa quidem & alia ſigna fecit Jeſus in
conſpectu diſcipulorum ſuorum, quæ non ſunt
ſcripta in libro hoc.
31 Hæc autem ſcripta ſunt, ut credatis, quia
Jeſus eſt Chriſtus Filius Dei : & ut credentes, vi-
tam habeatis in nomine ejus.

Caput XXI.

Piſcantibus diſcipulis comprehendere facit Ieſu copioſam piſcium multitudinem; quo ſigno Petrus per Ioannem Dominum agnoſcens, mittit ſe in mare; & facto prandio, de amore in Chriſtum ter interrogatus, ter accipit paſcendas ipſius oves, & de futura paſſione ſua admonetur, fruſtrà de Ioannis morte curioſè ſcrutatus : non omnia Chriſti facta ſcripta ſunt.

A 1 POſteà manifeſtavit ſe iterùm Jeſus diſcipulis
ad mare Tiberiadis. Manifeſtavit autem ſic.
2 Erant ſimul Simon Petrus, & Thomas, qui
dicitur Didymus, & Nathanael, qui erat à Cana
Galilææ,& filij Zebedæi, & alij ex diſcipulis ejus
duo :
3 Dicit eis Simon Petrus:Vado piſcari.Dicunt
ei:Venimus & nos tecum.Et exierunt,& aſcende-
runt in navim : & illa nocte nihil prendiderunt.
4 Manè autem facto ſtetit Jeſus in littore:non
tamen cognoverunt diſcipuli quia Jeſus eſt.
5 Dixit ergo eis Jeſus : Pueri numquid pul-
mentarium habetis? Reſponderunt ei : Non.
6 Dicit eis : Mittite in dexteram navigij rete;
& invenietis. Miſerunt ergo : & jam non vale-
bant illud trahere præ multitudine piſcium.
7 Dixit ergo diſcipulus ille, quem diligebat B
Jeſus,Petro : Dominus eſt. Simon Petrus cùm au-
diſſet quia Dominus eſt, tunica ſuccinxit ſe (erat
enim nudus) & miſit ſe in mare.
8 Alij autem diſcipuli navigio venerunt, (non
enim longè erant à terra, ſed quaſi cubitis ducen-
tis) trahentes rete piſcium.
9 Ut ergo deſcenderunt in terram, viderunt
prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum,& panem.
10 Dicit eis Jeſus : Afferte de piſcibus, quos
prendidiſtis nunc.
11 Aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in
terram,plenum magnis piſcibus centum quinqua-
ginta tribus. Et cùm tanti eſſent, non eſt ſciſſum
rete.
12 Dicit eis Jeſus : Venite, prandete. Et nemo C
audebat diſcumbentium interrogare eum : Tu
quis es? ſcientes, quia Dominus eſt.
13 Et venit Jeſus, & accipit panem, & dat eis,
& piſcem ſimiliter.
14 Hoc jam tertiò manifeſtatus eſt Jeſus diſci-
pulis ſuis, cùm reſurrexiſſet à mortuis.
15 Cùm ergo prandiſſent, dicit Simoni Petro
Jeſus : Simon Joannis diligis me plus his? Dicit
ei : Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei :
Paſce agnos meos.
16 Dicit ei iterùm : Simon Joannis, diligis me?
Ait illi : Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit
ei : Paſce agnos meos.
17 Dicit ei tertiò : Simon Joannis, amas me?
Contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertiò, Amas
me? & dixit ei : Domine tu omnia noſti : tu ſcis
quia amo te. Dixit ei : Paſce oves meas.
18 * Amen, amen dico tibi : cùm eſſes junior, *2. Pet. 1. c. 14.
cingebas te, & ambulabas ubi volebas : cùm au-
tem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te
cinget, & ducet quò tu non vis.
19 Hoc autem dixit, ſignificans qua morte D
clarificaturus eſſet Deum. Et cùm hoc dixiſſet, di-
cit ei : Sequere me.
20 Converſus Petrus vidit illum diſcipulum,
quem diligebat Jeſus, ſequentem,*qui & recubuit *Sup. 13. e. 25.
in cœna ſuper pectus ejus, & dixit : Domine quis
eſt qui tradet te?
21 Hunc ergo cùm vidiſſet Petrus, dixit Jeſu:
Domine, hic autem quid?
22 Dicit ei Jeſus : Sic eum volo manere donec
veniam, quid ad te? tu me ſequere.
23 Exiit ergo ſermo iſte inter fratres, quia diſ-
cipulus ille non moritur. Et non dixit ei Jeſus :
Non moritur; ſed : Sic eum volo manere donec
veniam, quid ad te?
24 Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtimonium
perhibet de his, & ſcripſit hæc : & ſcimus, quia
verum eſt teſtimonium ejus.
25 * Sunt autem & alia multa, quæ fecit Jeſus: *Sup. 20. g. 30.
quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror
mundum capere poſſe eos, qui ſcribendi ſunt, li-
bros.

ACTUS

Digitized by Google

ACTUS APOSTOLORUM.

CAPUT PRIMUM.

Ieſus promittens Apoſtolis Spiritum ſanctum, dicit non eſſe ipſorum ſcire ſecreta rerum futurarum tempora : & poſt ipſius in cælum aſcenſum dicitur ab Angelis ſimiliter venturus : nomina Apoſtolorum : oratio Petri de uno in locum Iudæ proditoris ſufficiendo ; ubi præmiſſis precibus eligitur ſorte Mathias.

A 1 PRIMUM quidem ſermonem fe-
ci de omnibus, ô Theophile, quæ
cœpit Jeſus facere, & docere,
2 Uſque in diem, qua, præci-
piens Apoſtolis per Spiritum ſan-
ctum, quos elegit, aſſumptus eſt :
3 Quibus & præbuit ſeipſum vivum poſt paſ-
ſionem ſuam in multis argumentis, per dies qua-
draginta apparens eis, & loquens de regno Dei.
4 Et conveſcens, * præcepit eis ab Jeroſoly- *Luc. 24.g.49.
mis ne diſcederent, ſed exſpectarent promiſſionem Joan. 14.
Patris, * quam audiſtis (inquit) per os meum : d.26.
5 Quia Joannes quidem baptizavit aqua, vos *Matth. 3. b.11.
autem baptizabimini Spiritu ſancto non poſt mul- Marc. 1. a.8.
tos hos dies. Luc. 3. d.16.
6 Igitur qui convenerant, interrogabant eum, Joan. 1.
dicentes : Domine, ſi in tempore hoc reſtitues d.26.
regnum Iſraël ?
B 7 Dixit autem eis: Non eſt veſtrum noſſe tēpo-
ra vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate:
8 * Sed accipietis virtutem ſupervenientis Spi- *Infr. 2.
ritus ſancti in vos, & * eritis mihi teſtes in Jeru- a.2. *Luc.
ſalem, & in omni Judæa, & Samaria, & uſque ad 24.g.48.
ultimum terræ.
9 Et cùm hæc dixiſſet, videntibus illis, elevatus
eſt : & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum.
10 Cúmque intuerentur in cælum euntem illū,
ecce duo viri aſtiterūt juxta illos in veſtibus albis.
11 Qui & dixerunt : Viri Galilæi, quid ſtatis
aſpicientes in cælum ? hic Jeſus, qui aſſumptus eſt
à vobis in cælum, ſic veniet, quemadmodum vi-
diſtis eum euntem in cælum.
12 Tunc reverſi ſunt Jeroſolymam, à monte qui
vocatur Oliveti, qui eſt juxta Jeruſalem, ſabbati
habens iter.
13 Et cùm introiſſent in cœnaculum, aſcende-
C runt ubi manebant Petrus & Joannes, Jacobus &
Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus
& Matthæus, Jacobus Alphæi, & Simon Zelotes,
& Judas Jacobi.
14 Hi omnes erant perſeverantes unanimiter
in oratione cum mulieribus, & Maria matre Jeſu,
& fratribus ejus.
15 In diebus illis exurgens Petrus in medio fra-
trum dixit (erat autem turba hominum ſimul, ferè
centum viginti.)
16 Viri fratres, oportet impleri Scripturam* quā *Pſ. 40. b.10.
prædixit Spiritus ſanctus per os David de Juda, Joan. 13.
qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Jeſum: b.18.
17 Qui connumeratus erat in nobis, & ſortitus
eſt ſortem miniſterij hujus.
18 * Et hic quidem poſſedit agrum de mercede *Matt. 27.a.7.
iniquitatis, & ſuſpenſus crepuit medius : & diffu-
ſa ſunt omnia viſcera ejus.
19 Et notum factum eſt omnibus habitantibus
Jeruſalem, ita ut appellaretur ager ille, lingua eo-
rum, Haceldama, hoc eſt, ager ſanguinis.
20 Scriptum eſt enim in libro Pſalmorum: *Fiat D
commoratio eorum deſerta, & non ſit qui inhabi- *Pſ. 68. e.26
tet in ea : * & epiſcopatum ejus accipiat alter. *Pſ. 108.
21 Oportet ergo ex his viris, qui nobiſcum ſunt a.8.
congregati in omni tempore, quo intravit & exi-
vit inter nos Dominus Jeſus.
22 Incipiens à baptiſmate Joannis uſque in diem
qua aſſumptus eſt à nobis, teſtem reſurrectionis
ejus nobiſcum fieri unum ex iſtis.
23 Et ſtatuerunt duos, Joſeph, qui vocabatur
Barſabas, qui cognominatus eſt Juſtus, & Mathiā.
24 Et orantes dixerunt : Tu Domine, qui cor-
da noſti omnium, oſtende, quem elegeris ex his
duobus unum,
25 Accipere locum miniſterij hujus, & apoſto-
latus, de quo prævaricatus eſt Judas ut abiret in
locum ſuum.
26 Et dederunt ſortes eis, & cecidit ſors ſuper
Mathiam, & annumeratus eſt cum undecim Apo-
ſtolis.

CAPUT II.

Effuſo ſuper diſcipulos Spiritu ſancto die Pentecoſtes, admirantur Iudæi quòd omnium loquantur linguis: dicentes autem muſto plenos eſſe confutat Petrus, citata inter alia ſuæ concionis prophetia Ioel, compunctique Iudæi audito Petri conſilio : convertuntur ad Chriſtum tria circiter millia ; ſimúlque perſeverant in doctrina Apoſtolorum, fractione panis & orationibus, habentes omnia communia.

1 ET cùm complerentur dies Pentecoſtes, erant A
omnes pariter in eodem loco :
2 Et factus eſt repentè de cælo ſonus, tam-
quam advenientis ſpiritus vehementis, & replevit
totam domum ubi erant ſedentes.
3 Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tam-
quam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum :
4 * Et repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & cœ- *Matt.
perunt loqui variis linguis, prout Spiritus ſanctus 3.c.11. Mar. 1.
dabat eloqui illis. a.8. Luc. 3.
5 Erant autem in Jeruſalem habitantes Judæi, d.16.
viri religioſi ex omni natione quæ ſub cælo eſt. Joan. 7.
6 Facta autem hac voce, convenit multitudo, & f.39. Sup. 1.
mente confuſa eſt, quoniam audiebat unuſquiſque a.8.
lingua ſua illos loquentes. Infr. 11.
7 Stupebant autem omnes, & mirabantur, di- b.16. 19.
centes : Nónne ecce omnes iſti, qui loquuntur, a.6.
Galilæi ſunt,
8 Et quomodo nos audivimus unuſquiſque lin- B
guam noſtram, in qua nati ſumus ?
9 Parthi, & Medi, & Ælamitæ, & qui habitant
Meſopotamiam, Judæam, & Cappadociam, Pon-
tum, & Aſiam.
10 Phrygiam, & Pamphyliam, Ægyptum, &
partes Libyæ, quæ eſt circa Cyrenen, & advenæ
Romani.

Digitized by Google

11 Judæi quoque, & Proſelyti, Cretes, & Arabes: audivimus eos loquentes noſtris linguis magnalia Dei.

12 Stupebant autem omnes, & mirabantur ad invicem dicentes: Quidnam vult hoc eſſe?

13 Alij autem irridentes dicebant: quia muſto pleni ſunt iſti.

14 Stans autem Petrus cum undecim, levavit vocem ſuam, & locutus eſt eis: Viri Judæi, & qui habitatis Jeruſalem univerſi, hoc vobis notum ſit, & auribus percipite verba mea.

15 Non enim, ſicut vos æſtimatis, hi ebrij ſunt, cùm ſit hora diei tertia:

16 Sed hoc eſt, quod dictum eſt per prophetam Joël:

C 17 * Et erit in noviſſimis diebus (dicit Dominus) effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem: & prophetabunt filij veſtri, & filiæ veſtræ: & juvenes veſtri viſiones videbunt, & ſeniores veſtri ſomnia ſomniabunt.

*Iſai. 44.a.3. Ioel 2. g.28.

18 Et quidem ſuper ſervos meos, & ſuper ancillas meas, in diebus illis effundam de Spiritu meo, & prophetabunt:

19 Et dabo prodigia in cælo ſurſum, & ſigna in terra deorſum, ſanguinem, & ignem, & vaporem fumi.

20 Sol convertetur in tenebras, & luna in ſanguinem, antequam veniat dies Domini magnus & manifeſtus.

21 * Et erit: omnis quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit.

*Ioel.2. g.32. Rom.10. c.13.

22 Viri Iſraëlitæ, audite verba hæc: Jeſum Nazarenum, virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus, & prodigiis, & ſignis, quæ fecit Deus per illum in medio veſtri, ſicut & vos ſcitis:

23 Hunc definito conſilio & preſcię̄tia Dei traditum, per manus iniquorũ affigentes interemiſtis:

D 24 Quem Deus ſuſcitavit, ſolutis doloribus inferni, juxta quod impoſſibile erat teneri illũ ab eo.

25 David enim dicit in eum: *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper: quoniam à dextris eſt mihi ne commovear:

*Pſ.15. b.8.

26 Propter hoc lętatum eſt cor meũ, & exultavit lingua mea, inſuper & caro mea requieſcet in ſpe:

27 Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

28 Notas mihi feciſti vias vitæ: & replebis me jucunditate cum facie tua.

29 Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, * quoniam defunctus eſt, & ſepultus: & ſepulchrum ejus eſt apud nos uſque in hodiernum diem.

*3.Reg. 2.b.10.

E 30 Propheta igitur cùm eſſet, & ſciret quia jurejurando* juraſſet illi Deus de fructu lumbi ejus ſedere ſuper ſedem ejus:

*Pſ.131. c.11.

31 Providens locutus eſt de reſurrectione Chriſti, quia * neque derelictus eſt in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem.

*Pſ.15. b.10. Infr.13. e.35.

32 Hunc Jeſum reſuſcitavit Deus, cujus omnes nos teſtes ſumus.

33 Dextera igitur Dei exaltatus, & promiſſione Spiritus ſancti accepta à Patre, effudit hunc, quem vos videtis, & auditis.

34 Non enim David aſcendit in cælum: dixit autem ipſe: * Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis.

*Pſ.109. a.1.

35 Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.

36 Certiſſimè ſciat ergo omnis domus Iſraël, quia & Dominum eum, & Chriſtum fecit Deus, hunc Jeſum, quem vos crucifixiſtis.

37 His autem auditis, compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apoſtolos: Quid faciemus, viri fratres? F

38 Petrus verò ad illos: Pœnitentiam (inquit) agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrûm in nomine Jeſu Chriſti, in remiſſionem peccatorum veſtrorum: & accipietis donum Spiritus ſancti.

39 Vobis enim eſt repromiſſio, & filiis veſtris, & omnibus qui longè ſunt, quoſcumque advocaverit Dominus Deus noſter.

40 Aliis etiam verbis plurimis teſtificatus eſt, & exhortabatur eos, dicens: Salvamini à generatione iſta prava.

41 Qui ergo receperunt ſermonem ejus, baptizati ſunt: & appoſitæ ſunt in die illa animæ circiter tria millia.

42 Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.

43 Fiebat autem omni animæ timor: multa quoque prodigia & ſigna per Apoſtolos in Jeruſalem fiebant, & metus erat magnus in univerſis. G

44 Omnes etiam qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia.

45 Poſſeſſiones & ſubſtantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat.

46 Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, ſumebãt cibum cum exultatione, & ſimplicitate cordis,

47 Collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui ſalvi fierent quotidie in idipſum.

CAPUT III.

Petrus cum Ioanne claudum à matris utero ſanat, ac docet ipſos id feciſſe per fidem nominis Chriſti quem oſtendit eſſe Meſſiam promiſſum per Moyſen & prophetas, ipſique Abrahæ.

1 PEtrus autem & Joannes aſcendebant in templum, ad horam orationis nonam. A

2 Et quidam vir, qui erat claudus ex utero matris ſuæ, bajulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Specioſa, ut peteret eleemoſynam ab introeuntibus in templum.

3 Is cùm vidiſſet Petrum & Joannem incipientes introire in templum, rogabat ut eleemoſynam acciperet.

4 Intuens autem in eum Petrus cum Joanne, dixit: Reſpice in nos.

5 At ille intendebat in eos, ſperans ſe aliquid accepturum ab eis.

6 Petrus autem dixit: Argentum & aurum non eſt mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Jeſu Chriſti Nazareni ſurge, & ambula.

7 Et apprehenſa manu ejus dextera, allevavit eum, & protinus conſolidatæ ſunt baſes ejus & plantæ.

8 Et exiliens ſtetit, & ambulabat: & intravit cum

Digitized by Google

eum illis in templum ambulans & exiliens, & laudans Deum.

9 Et vidit omnis populus eum ambulantem, & laudantem Deum.

B 10 Cognoſcebant autem illum, quòd ipſe erat, qui ad eleemoſynam ſedebat ad Specioſam portam templi: & impleti ſunt ſtupore & extaſi, in eo quod contigerat illi.

11 Cùm teneret autem Petrum & Joannem, cucurrit omnis populus ad eos, ad porticum quæ appellatur Salomonis, ſtupentes.

12 Videns autem Petrus, reſpondit ad populum: Viri Iſraëlitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quaſi noſtra virtute aut poteſtate fecerimus hunc ambulare?

13 Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob, Deus patrum noſtrorum, glorificavit Filium ſuum Jeſum, quem vos quidem tradidiſtis, & negaſtis ante faciem Pilati, judicante illo dimitti.

*Matth. 27. c. 20. Mar. 15. b. 11. Luc. 23. c. 18. Ioan. 18. f. 40.

14 * Vos autem ſanctum & juſtum negaſtis, & petiſtis virum homicidam donari vobis:

15 Authorem verò vitæ interfeciſtis, quem Deus ſuſcitavit à mortuis, cujus nos teſtes ſumus.

16 Et in fine nominis ejus, hunc, quem vos C vidiſtis, & noſtis, confirmavit nomen ejus: & fides, quæ per eum eſt, dedit integram ſanitatem iſtam in conſpectu omnium veſtrûm.

17 Et nunc fratres ſcio quia per ignorantiam feciſtis, ſicut & principes veſtri.

18 Deus autem, quę prænuntiavit per os omniũ prophetarum, pati Chriſtum ſuum, ſic implevit.

19 Pœnitemini igitur, & convertimini, ut deleantur peccata veſtra:

20 Ut cùm venerint tempora refrigerij à conſpectu Domini, & miſerit eum, qui prædicatus eſt vobis, Jeſum Chriſtum.

21 Quem oportet quidem cælum ſuſcipere uſque in tempora reſtitutionis omnium, quæ locutus eſt Deus per os ſanctorum ſuorum à ſæculo prophetarum.

D 22 Moyſes quidem dixit: *Quoniam Prophetam ſuſcitabit vobis Dominus Deus veſter de fratribus veſtris, tamquam meipſum audietis juxta omnia quæcumque locutus fuerit vobis.

*Deut. 18. c. 15.

23 Erit autem: omnis anima, quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe.

24 Et omnes prophetæ à Samuel, & deinceps, qui locuti ſunt, annuntiaverunt dies iſtos.

25 Vos eſtis filij prophetarum, & teſtamenti, quod diſpoſuit Deus ad patres noſtros, dicens ad Abraham; * Et in ſemine tuo benedicentur omnes familiæ terræ.

*Gen. 22. d. 1.

26 Vobis primùm Deus ſuſcitans Filium ſuum, miſit eum benedicentem vobis: ut convertat ſe unuſquiſque à nequitia ſua.

Caput IV.

Apoſtoli poſt recluſionem in cuſtodia examinati de claudi curatione, oſtendunt in ſolo Chriſto lapide angulari eſſe ſalutem, nec principibus contra Dei juſſum obtemperant ceſſando à doctrina nominis Chriſti: dimiſſi verò, & orantes, accipiunt ſigna dati Spiritus ſancti: nullus ipſorum quidquam proprium habebat, ſed ſuis divenditis faciebat pretium eſſe commune, ſicut fecit Barnabas divendito agro ſuo.

D 1 LOquentibus autem illis ad populum, ſupervenerunt ſacerdotes, & magiſtratus templi, & Sadducæi,

2 Dolentes quòd docerent populum, & annuntiarent in Jeſu reſurrectionem ex mortuis:

3 Et injecerunt in eos manus, & poſuerunt eos in cuſtodiam in craſtinum: erat enim jam veſpera.

4 Multi autem eorum, qui audierant verbum, crediderunt: & factus eſt numerus virorum quinque millia.

5 Factum eſt in craſtinum, ut congregarentur principes eorum, & ſeniores, & Scribæ in Jeruſalẽ.

6 Et Annas princeps ſacerdotum, & Caiphas, & Joannes, & Alexander, & quotquot erant de genere ſacerdotali. B

7 Et ſtatuentes eos in medio, interrogabant: In qua virtute, aut in quo nomine feciſtis hoc vos?

8 Tunc repletus Spiritu ſancto Petrus, dixit ad eos: Principes populi, & ſeniores audite:

9 Si nos hodie dijudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iſte ſalvus factus eſt.

10 Notum ſit omnibus vobis, & omni plebi Iſraël: quia in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Nazareni, quem vos crucifixiſtis, quem Deus ſuſcitavit à mortuis, in hoc iſte aſtat corã vobis ſanus.

11 * Hic eſt lapis, qui reprobatus eſt à vobis ædificantibus, qui factus eſt in caput anguli:

*Pſ. 117. d. 22. Iſai. 28. d. 16. Matt. 21. d. 42. Mar. 12. a. 10. Luc. 20. c. 17. Rom. 9. f. 11. 1. Petr. 2. b. 7.

12 Et non eſt in alio aliquo ſalus. Nec enim aliud nomen eſt ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri.

13 Videntes autem Petri conſtantiam & Joannis, comperto quòd homines eſſent ſine litteris, & idiotæ, admirabantur, & cognoſcebant eos quoniam cum Jeſu fuerant:

14 Hominem quoque videntes ſtantem cum eis, qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere. C

15 Juſſerunt autem eos foras extra concilium ſecedere: & conferebant ad invicem,

16 Dicentes: Quid faciemus hominibus iſtis? quoniam quidem notum ſignum factum eſt per eos, omnibus habitantibus Jeruſalem: manifeſtum eſt, & non poſſumus negare.

17 Sed ne ampliùs divulgetur in populum, comminemur eis, ne ultrà loquantur in nomine hoc ulli hominum.

18 Et vocantes eos, denuntiaverunt ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Jeſu. D

19 Petrus verò & Joannes reſpondentes, dixerunt ad eos: Si juſtum eſt in conſpectu Dei, vos potiùs audire quàm Deum, judicate:

20 Non enim poſſumus quæ vidimus & audivimus non loqui.

21 At illi comminantes dimiſerunt eos: non invenientes quomodo punirent eos, propter populum, quia omnes clarificabant id quod factum fuerat in eo quod acciderat.

22 Annorum enim erat ampliùs quadraginta homo, in quo factum fuerat ſignum iſtud ſanitatis. E

23 Dimiſſi autem venerunt ad ſuos: & annuntiaverunt eis, quanta ad eos principes ſacerdotum & ſeniores dixiſſent.

24 Qui cùm audiſſent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum, & dixerunt: Domine, tu es qui feciſti cælum, & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt:

25 Qui Spiritu ſancto per os patris noſtri David, pueri tui, dixiſti: * Quare fremuerunt Gentes, & populi meditati ſunt inania?

*Pſ. 2. a. 1.

26 Aſtiterunt

26 Aſtiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum, adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus:

F 27 Convenerunt enim verè in civitate iſta adverſus ſanctum puerum tuum Jeſum, quem unxiſti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum Gentibus, & populis Iſraël,

28 Facere quæ manus tua & conſilium tuum decreverunt fieri.

29 Et nunc Domine reſpice in minas eorum, & da ſervis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuũ.

30 In eo quòd manum tuam extendas ad ſanitates & ſigna & prodigia fieri per nomen ſancti filij tui Jeſu.

31 Et cùm oraſſent, motus eſt locus, in quo erant congregati: & repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia.

G 32 Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una: nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia.

33 Et virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Jeſu Chriſti Domini noſtri: & gratia magna erat in omnibus illis.

34 Neque enim quiſquam egens erat inter illos. Quotquot enim poſſeſſores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant.

35 Et ponebant ante pedes Apoſtolorum. Dividebatur autem ſingulis prout cuique opus erat.

36 Joſeph autem, qui cognominatus eſt Barnabas ab Apoſtolis (quod eſt interpretatum Filius conſolationis) Levites, Cyprius genere.

37 Cùm haberet agrum, vendidit eum, & attulit pretium, & poſuit ante pedes Apoſtolorum.

CAPUT V.

Ananias & uxor ſua Saphira agro divendito pretij partem ſibi ſervant; quod tamen interrogante Petro factum eſſe negant: quam ob cauſam ad verbum Petri uxor poſt maritum ſubita morte percutitur: multa per Apoſtolos, & maximè per Petrum fiunt ſigna; ipſique in cuſtodia recluſi ab Angelo educuntur, & rurſum apprehenſi non conſentiunt ut à prædicatione nominis Chriſti ceſſent: Gamalielis autem conſilio cæſi dimittuntur, gaudentes quòd pro Chriſti nomine cædi meruiſſent, quem continuè annuntiant.

A 1 VIr autem quidam nomine Ananias, cum Saphira uxore ſua, vendidit agrum.

2 Et fraudavit de pretio agri, conſcia uxore ſua: & afferens partem quamdam, ad pedes Apoſtolorum poſuit.

3 Dixit autem Petrus: Anania, cur tentavit ſatanas cor tuum, mentiri te Spiritui ſancto, & fraudare de pretio agri?

4 Nónne manens tibi manebat, & venumdatũ in tua erat poteſtate? Quare poſuiſti in corde tuo hanc rem? non es mentitus hominibus, ſed Deo.

5 Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit & expiravit. Et factus eſt timor magnus ſuper omnes qui audierunt.

6 Surgentes autem juvenes amoverunt eum, & efferentes ſepelierunt.

B 7 Factum eſt autem quaſi horarum trium ſpatium, & uxor ipſius, neſciens quod factum fuerat, introivit.

8 Dixit autem ei Petrus: Dic mihi mulier, ſi tanti agrum vendidiſtis? At illa dixit: Etiam tanti.

9 Petrus autem ad eam: Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum, qui ſepelierunt virum tuum, ad oſtium; & efferent te.

10 Confeſtim cecidit ante pedes ejus, & expiravit. Intrantes autem juvenes, invenerunt illam mortuã, & extulerunt, & ſepelierunt ad virũ ſuum.

11 Et factus eſt timor magnus in univerſa eccleſia, & in omnes qui audierunt hæc.

12 Per manus autem Apoſtolorum fiebant ſigna & prodigia multa in plebe. Et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis.

13 Ceterorum autem nemo audebat ſe conjun- C
gere illis: ſed magnificabat eos populus.

14 Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum, ac mulierum,

15 Ita ut in plateas ejicerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, ut, veniente Petro, ſaltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus ſuis.

16 Concurrebat autem & multitudo vicinarum civitatum Jeruſalem, afferentes ægros, & vexatos à ſpiritibus immundis: qui curabantur omnes.

17 Exurgens autem princeps ſacerdotum, & omnes qui cum illo erant (quæ eſt hæreſis Sadducæorum) repleti ſunt zelo:

18 Et injecerunt manus in Apoſtolos, & poſuerunt eos in cuſtodia publica.

19 Angelus autem Domini per noctem ape- D
riens januas carceris, & educens eos, dixit:

20 Ite, & ſtantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ hujus.

21 Qui cùm audiſſent, intraverunt diluculò in templum, & docebant. Adveniens autem princeps ſacerdotum, & qui cum eo erant, convocaverunt concilium, & omnes ſeniores filiorum Iſraël: & miſerunt ad carcerem ut adducerentur.

22 Cùm autem veniſſent miniſtri, & aperto carcere non inveniſſent illos, reverſi nuntiaverunt,

23 Dicentes: Carcerem quidem invenimus clauſum cum omni diligentia, & cuſtodes ſtantes ante januas: aperientes autem neminem intus invenimus.

24 Ut autem audierunt hos ſermones magiſtra- E
tus templi, & principes ſacerdotum, ambigebant de illis quidnam fieret.

25 Adveniens autem quidam nuntiavit eis: Quia ecce viri, quos poſuiſtis in carcerem, ſunt in templo ſtantes, & docentes populum.

26 Tunc abiit magiſtratus cum miniſtris, & adduxit illos ſine vi: timebant enim populum ne lapidarentur.

27 Et cùm adduxiſſent illos, ſtatuerunt in concilio: & interrogavit eos princeps ſacerdotum,

28 Dicens: Præcipiendo præcepimus vobis ne doceretis in nomine iſto: & ecce repleſtis Jeruſalem doctrina veſtra: & vultis inducere ſuper nos ſanguinem hominis iſtius.

29 Reſpondens autem Petrus, & Apoſtoli, dixe- F
rũt: Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus.

30 Deus patrum noſtrorum ſuſcitavit Jeſum, quem vos interemiſtis, ſuſpendentes in ligno.

31 Hunc principem & ſalvatorem Deus exaltavit dextera ſua, ad dandam pœnitentiam Iſraëli, & remiſſionem peccatorum.

32 Et

Digitized by Google

32 Et nos ſumus teſtes horum verborum,& Spiritus ſanctus,quem dedit Deus omnibus obedientibus ſibi.

33 Hæc cùm audiſſent, diſſecabantur, & cogitabant interficere illos.

34 Surgens autem quidam in concilio Phariſæus, nomine Gamaliel, legiſdoctor honorabilis univerſæ plebi, juſſit foras ad breve homines fieri.

35 Dixítque ad illos: Viri Iſraëlitæ, attendite vobis ſuper hominibus iſtis quid acturi ſitis.

G 36 Ante hos enim dies extitit Theodas, dicens ſe eſſe aliquem, cui conſenſit numerus virorum circiter quadringentorum: qui occiſus eſt: & omnes, qui credebant ei, diſſipati ſunt, & redacti ad nihilum.

37 Poſt hunc extitit Judas Galilæus in diebus profeſſionis, & avertit populum poſt ſe,& ipſe periit: & omnes, quotquot conſenſerunt ei, diſperſi ſunt.

38 Et nunc itaque dico vobis, diſcedite ab hominibus iſtis,& ſinite illos: quoniam ſi eſt ex hominibus conſilium hoc, aut opus, diſſolvetur:

39 Si verò ex Deo eſt, non poteritis diſſolvere illud, ne fortè & Deo repugnare inveniamini. Conſenſerunt autem illi.

40 Et convocantes Apoſtolos, cæſis denuntiaverunt ne omnino loquerentur in nomine Jeſu,& dimiſerunt eos.

41 Et illi quidem ibant gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati.

42 Omni autem die non ceſſabant, in templo & circa domos docentes, & evangelizantes Chriſtum Jeſum.

Caput VI.

Electio ſeptem diaconorum,creſcente indies credentium numero: Stephani vehementia cum ſignis & prodigiis,in quem plurimi inſurgunt Judæi: cúmque eum non poſſent convincere, falſis teſtibus nituntur opprimere.

A 1 IN diebus autem illis, creſcente numero diſcipulorum, factum eſt murmur Græcorum adverſus Hebræos, eò quòd deſpicerentur in miniſterio quotidiano viduæ eorum.

2 Convocantes autem duodecim multitudinem diſcipulorum, dixerunt: Non eſt æquum nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis.

3 Conſiderate ergo fratres, viros ex vobis boni teſtimonij ſeptem,plenos Spiritu ſancto,& ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus.

4 Nos verò orationi,& miniſterio verbi inſtantes erimus.

B 5 Et placuit ſermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide & Spiritu ſancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum advenam Antiochenum.

6 Hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum: & orantes impoſuerunt eis manus.

7 Et verbum Domini creſcebat, & multiplicabatur numerus diſcipulorum in Jeruſalem valdè: multa etiam turba ſacerdotum obediebat fidei.

8 Stephanus autem plenus gratia & fortitudine,faciebat prodigia & ſigna magna in populo.

C 9 Surrexerunt autem quidam de ſynagoga,quæ appellatur Libertinorum,& Cyrenenſium,& Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia, & Aſia, diſputantes cum Stephano:

10 Et non poterant reſiſtere ſapientiæ, & Spiritui, qui loquebatur.

11 Tunc ſummiſerunt viros, qui dicerent ſe audiviſſe eum dicentem verba blaſphemiæ in Moyſen, & in Deum.

12 Commoverunt itaque plebem,& ſeniores,& Scribas: & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in concilium, D

13 Et ſtatuerunt falſos teſtes, qui dicerent: Homo iſte non ceſſat loqui verba adverſus locum ſanctum, & legem.

14 Audivimus enim eum dicentem: Quoniam Jeſus Nazarenus hic,deſtruet locum iſtum,& mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyſes.

15 Et intuentes eũ omnes,qui ſedebant in concilio,viderunt faciem ejus tamquã faciem Angeli.

Caput VII.

Stephanus,data reſpondendi facultate, multa refert de pacto Dei cum Abraham ejuſque minoribus, de Moyſe & egreſſione filiorum Iſrael ex Ægypto, de tabernaculo teſtimonij & templo per Salomonem ædificato; Judæos reprehendens quòd ipſi & patres eorum Spiritui ſancto ſemper reſtiterint: cum autem diceret ſe Jeſum à dextris Dei videre, lapidatur, teſtibus veſtimenta ad pedes Sauli deponentibus: orátque pro lapidantibus.

1 DIxit autem princeps ſacerdotum: Si hæc ita ſe habent? A

2 Qui ait: Viri fratres, & patres, audite: Deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ cùm eſſet in Meſopotamia, priùs quàm moraretur in Charan,

3 Et dixit ad illum: * Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram,quam monſtravero tibi. *Gen. 12.a.1.

4 Tunc exiit de terra Chaldæorum, & habitavit in Charan. Et inde, poſtquam mortuus eſt pater ejus, tranſtulit illum in terram iſtam, in qua nunc vos habitatis.

5 Et non dedit illi hereditatem in ea,nec paſſum pedis:ſed repromiſit dare illi eam in poſſeſſionem, & ſemini ejus poſt ipſum,cùm non haberet filium.

6 Locutus eſt autem ei Deus:*Quia erit ſemen ejus accola in terra aliena, & ſervituti eos ſubjicient,& malè tractabunt eos annis quadringentis: * Gen. 15.c.13.

7 Et gentem cui ſervierint, judicabo ego, dixit Dominus. & poſt hæc exibunt, & ſervient mihi in loco iſto.

8*Et dedit illi teſtamentum circumciſionis:* & ſic genuit Iſaac,& circumcidit eum die octavo: & * Iſaac, Jacob: & * Jacob, duodecim Patriarchas. * Gen. 17.b.10. * Gen. 21.a.24.

9 Et Patriarchæ æmulantes, * Joſeph vendiderunt in Ægyptum,& erat Deus cum eo: * Gen. 25.d.25. * Gen. 29.d.32. 35.d.22.

10 Et eripuit eum ex omnibus tribulationibus ejus:&*dedit ei gratiam & ſapientiã in conſpectu Pharaonis regis Ægypti,& conſtituit eũ præpoſitũ ſuper Ægyptum, & ſuper omnem domum ſuam. * Gen. 37.f.28. B

11 Venit autem fames in univerſam Ægyptum & Chanaan, & tribulatio magna: & non inveniebant cibos patres noſtri. * Gen. 41.e.37.

12 * Cùm audiſſet autem Jacob eſſe frumentum in Ægypto: miſit patres noſtros primùm: *Gen. 42.a.2.

13 * Et in ſecundo cognitus eſt Joſeph à fratribus ſuis,& manifeſtatum eſt Pharaoni genus ejus. * Gen. 45.a.3.

14 Mittens autem Joſeph accerſivit Jacob patrem ſuum, & omnem cognationem ſuam in animabus ſeptuagintaquinque.

Digitized by Google

*Gen. 46.a.5. 15 * Et deſcendit Jacob in Ægyptum, & * de-
*Gen. 49.d.32. functus eſt ipſe, & patres noſtri.
*Gen. 23.c.16. 50.a.5. b.13. Ioſ.24. g.32. 16 Et tranſlati ſunt in Sichem, & poſiti ſunt in
ſepulchro, * quod emit Abraham precio argenti
à filiis Hemor filij Sichem.
17 Cùm autem appropinquaret tempus promiſ-
ſionis, quam confeſſus erat Deus Abrahæ,* crevit
C populus, & multiplicatus eſt in Ægypto,
*Exod. 1.a.7. 18 Quoadusque ſurrexit alius rex in Ægypto,
qui non ſciebat Joſeph.
19 Hic circumveniens genus noſtrum, afflixit
patres noſtros, ut exponerent infantes ſuos ne vi-
vificarentur.
*Exod.2.a.2. Heb.11.e.23. 20 * Eodem tempore natus eſt Moyſes, & fuit
gratus Deo, qui nutritus eſt tribus menſibus in
domo patris ſui.
21 Expoſito autem illo, ſuſtulit eum filia Pha-
raonis, & nutrivit eum ſibi in filium.
22 Et eruditus eſt Moyſes omni ſapientia Ægy-
ptiorũ, & erat potens in verbis, & in operibus ſuis.
23 Cùm autem impleretur ei quadraginta an-
norum tempus, aſcendit in cor ejus ut viſitaret
fratres ſuos filios Iſraël.
*Exod.2.b.11. 24 * Et cùm vidiſſet quemdam injuriam patien-
tem, vindicavit illum: & fecit ultionem ei qui
injuriam ſuſtinebat, percuſſo Ægyptio.
25 Exiſtimabat autem intelligere fratres, quo-
niam Deus per manum ipſius daret ſalutem illis:
at illi non intellexerunt.
*Exod.2.b.13. 26 * Sequenti verò die apparuit illis litiganti-
bus: & reconciliabat eos in pace, dicens: Viri,
fratres eſtis, ut quid nocetis alterutrum?
D 27 Qui autem injuriam faciebat proximo, re-
pulit eum, dicens: Quis te conſtituit principem &
judicem ſuper nos?
28 Numquid interficere me tu vis, quemad-
modum interfeciſti heri Ægyptium?
29 Fugit autem Moyſes in verbo iſto: & factus eſt
advena in terra Madian, ubi generavit filios duos.
*Exod.3.a.2. 30 Et expletis annis quadraginta, * apparuit illi
in deſerto montis Sina Angelus in igne flammæ
rubi.
31 Moyſes autem videns, admiratus eſt viſum.
& accedente illo ut conſideraret, facta eſt ad eum
vox Domini, dicens:
32 Ego ſum Deus patrum tuorum, Deus Abra-
ham, Deus Iſaac, & Deus Jacob. Tremefactus au-
tem Moyſes, non audebat conſiderare.
33 Dixit autem illi Dominus: Solve calcea-
mentum pedum tuorum: locus enim in quo ſtas,
terra ſancta eſt.
34 Videns vidi afflictionem populi mei, qui eſt in
Ægypto, & gemitum eorum audivi, & deſcendi li-
berare eos. Et nunc veni, & mittam te in Ægyptũ.
35 Hunc Moyſen, quem negaverunt, dicentes:
Quis te conſtituit principem & judicem? hunc
Deus principem & redemptorem miſit, cum ma-
nu Angeli, qui apparuit illi in rubo.
E 36 * Hic eduxit illos, faciens prodigia & ſigna
*Exod. 7.8.9.10.11.14. in terra Ægypti, & in rubro mari, & in deſerto
annis quadraginta.
*Deut. 18.c.15. 37 Hic eſt Moyſes, qui dixit filiis Iſraël: * Pro-
phetam ſuſcitabit vobis Deus de fratribus veſtris,
tamquam me, ipſum audietis.
*Exod. 19.a.3. 38 * Hic eſt, qui fuit in Eccleſia in ſolitudine cum
Angelo, qui loquebatur ei in monte Sina, & cum
patribus noſtris: qui accepit verba vitæ dare
nobis.
39 Cui noluerunt obedire patres noſtri: ſed
repulerunt, & averſi ſunt cordibus ſuis in Ægy-
ptum,
40 Dicentes ad Aaron: * Fac nobis deos, qui *Exod. 32.a.1.
præcedant nos: Moyſes enim hic, qui eduxit nos
de terra Ægypti, neſcimus quid factum ſit ei.
41 Et vitulum fecerunt in diebus illis, & obtu-
lerunt hoſtiam ſimulachro, & lætabantur in ope-
ribus manuum ſuarum.
42 Convertit autem Deus, & tradidit eos ſer-
vire militiæ cæli ſicut ſcriptum eſt in Libro Pro-
phetarum: * Numquid victimas & hoſtias obtu- *Amos. 5.f.25.
liſtis mihi annis quadraginta in deſerto domus
Iſraël?
43 Et ſuſcepiſtis tabernaculum Moloch, & ſidus
Dei veſtri Rempham, figuras, quas feciſtis, adora-
re eas. Et transferam vos trans Babylonem.
44 Tabernaculum teſtimonij fuit cum patri- F
bus noſtris in deſerto, ſicut diſpoſuit illis Deus,
* loquens ad Moyſen, ut faceret illud ſecundùm *Exod. 25.d.40.
formam quam viderat.
45 * Quod & induxerunt, ſuſcipientes patres *Ioſ.3.c.14.
noſtri cum Jeſu in poſſeſſionem Gentium, quas Heb.8.
expulit Deus à facie patrum noſtrorum, uſque in c.9.
diebus David,
46 * Qui invenit gratiam ante Deum, * & pe- *1.Reg. 16.c.13.
tiit ut inveniret tabernaculum Deo Jacob, *Pſ.131.
47 * Salomon autem ædificavit illi domum. a.5. *3.Reg.
48 * Sed non excelſus in manufactis habitat, 6.a.1. 1.Par.
ſicut Propheta dicit: 17.b.12.
49 * Cælum mihi ſedes eſt: terra autem ſcabel- *Inf.17.
lum pedum meorum. Quam domum ædificabitis c.24. *Iſai.
mihi, dicit Dominus? aut quis locus requietionis 66.a.1.
meæ eſt?
50 Nónne manus mea fecit hæc omnia?
51 Dura cervice, & incircumciſis cordibus &
auribus, vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis, ſicut
patres veſtri, ita & vos.
52 Quem Prophetarum non ſunt perſecuti pa- G
tres veſtri? Et occiderunt eos, qui prænuntiabant
de adventu Juſti, cujus vos nunc proditores & ho-
micidæ fuiſtis:
53 Qui accepiſtis legem in diſpoſitione An-
gelorum, & non cuſtodiſtis.
54 Audientes autem hæc diſſecabantur cordi-
bus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum.
55 Cùm autem eſſet plenus Spiritu ſancto, in-
tendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Jeſum
ſtantem à dextris Dei. Et ait: Ecce video cælos
apertos, & Filium hominis ſtantem à dextris Dei.
56 Exclamantes autem voce magna continue-
runt aures ſuas, & impetum fecerunt unanimiter
in eum.
57 Et ejicientes eum extra civitatem lapida-
bant: & teſtes depoſuerunt veſtimenta ſua, ſecus
pedes adoleſcentis, qui vocabatur Saulus.
58 Et lapidabant Stephanum invocantem, &
dicentem: Domine Jeſu ſuſcipe ſpiritum meum.
59 Poſitis autem genibus, clamavit voce magna,
dicens: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. Et
cùm hoc dixiſſet, obdormivit in Domino. Saulus
autem erat conſentiens neci ejus.

CAPUT

Digitized by Google

Caput VIII.

In perſecutione diſperguntur omnes præter Apoſtolos, Saulo devaſtante Eccleſiam: Philippus plurimos in Samaria convertit, & in his Simonem magum baptizat: miſſi ab Apoſtolis Petrus & Ioannes, oratione ac manuum impoſitione impetrant credentibus Samaritanis Spiritum ſanctum: Simon autem volens Spiritus ſancti dationem pecunia emere, durè à Petro corripitur: Philippus ab Angelo mittitur ad Eunuchum; quem ubi credentem baptizaſſet, à Spiritu raptus defertur in Azotum.

A 1 FActa eſt autem in illa die perſecutio magna in Eccleſia, quæ erat Jeroſolymis, & omnes diſperſi ſunt per regiones Judææ & Samariæ, præter Apoſtolos.

2 Curaverunt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum ſuper eum.

3 Saulus autem devaſtabat Eccleſiam, per domos intrans, & trahens viros ac mulieres, tradebat in cuſtodiam.

4 Igitur qui diſperſi erant pertranſibant, evangelizantes verbum Dei.

5 Philippus autem deſcendens in civitatem Samariæ, prædicabat illis Chriſtum.

6 Intendebant autem turbæ his quæ à Philippo dicebantur, unanimiter audientes, & videntes ſigna quæ faciebat.

B 7 Multi enim eorum, qui habebant ſpiritus immundos, clamantes voce magna exibant.

8 Multi autem paralytici & claudi curati ſunt.

9 Factum eſt ergo gaudium magnum in illa civitate. Vir autem quidam nomine Simon, qui antè fuerat in civitate magus, ſeducens gentem Samariæ, dicens ſe eſſe aliquem magnum:

10 Cui auſcultabant omnes à minimo uſque maximum, dicentes: Hic eſt virtus Dei, quæ vocatur magna.

11 Attendebant autem eum, propter quòd multo tempore magiis ſuis dementaſſet eos.

12 Cùm verò credidiſſent Philippo evangelizanti de regno Dei, in nomine Jeſu Chriſti baptizabantur viri ac mulieres.

C 13 Tunc Simon & ipſe credidit: & cùm baptizatus eſſet, adhærebat Philippo. Videns etiã ſigna & virtutes maximas fieri, ſtupens admirabatur.

14 Cùm autem audiſſent Apoſtoli, qui erant Jeroſolymis, quòd recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum & Joannem.

15 Qui cùm veniſſent, oraverunt pro ipſis ut acciperent Spiritum ſanctum:

16 Nondum enim in quemquam illorum venerat, ſed baptizati tantùm erant in nomine Domini Jeſu.

17 Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum.

18 Cùm vidiſſet autem Simon, quia per impoſitionem manus Apoſtolorum daretur Spiritus ſanctus, obtulit eis pecuniam,

D 19 Dicens: Date & mihi hanc poteſtatem, ut cuicumque impoſuero manus, accipiat Spiritum ſanctum. Petrus autem dixit ad eum:

20 Pecunia tua tecum ſit in perditionem: quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.

21 Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto. cor enim tuum non eſt rectum coram Deo.

22 Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, ſi fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui.

23 In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te eſſe.

24 Reſpondens autem Simon, dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat ſuper me horum quæ dixiſtis.

25 Et illi quidem teſtificati & locuti verbum Domini, redibant Jeroſolymam, & multis regionibus Samaritanorum evangelizabant. E

26 Angelus autem Domini locutus eſt ad Philippum, dicens: Surge, & vade contra meridianum, ad viam quæ deſcendit ad Jeruſalem in Gazam: hæc eſt deſerta.

27 Et ſurgens abiit. Et ecce vir Æthiops, eunuchus, potens Candacis reginæ Æthiopũ, qui erat ſuper omnes gazas ejus, venerat adorare in Jeruſalẽ:

28 Et revertebatur ſedens ſuper currum ſuum, legénſque Iſaiam prophetam.

29 Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, & adjunge te ad currum iſtum.

30 Accurrens autem Philippus, audivit eum legentem Iſaiam Prophetam, & dixit: Putáſne intelligis quæ legis? F

31 Qui ait: Et quomodo poſſum, ſi non aliquis oſtenderit mihi? Rogavítque Philippum ut aſcenderet, & ſederet ſecum.

32 Locus autem Scripturæ, quam legebat, erat hic: * Tanquam ovis ad occiſionem ductus eſt: & ſicut agnus coram tondente ſe, ſine voce, ſic non aperuit os ſuum. *Iſai. 53. 7.

33 In humilitate judicium ejus ſublatum eſt. generationem ejus quis enarrabit, quoniam tolletur de terra vita ejus?

34 Reſpondens autem eunuchus Philippo, dixit: Obſecro te, de quo Propheta dicit hoc? de ſe, an de alio aliquo?

35 Aperiens autem Philippus os ſuum, & incipiens à Scriptura iſta, evangelizavit illi Jeſum.

36 Et dum irent per viam, venerunt ad quamdam aquam: & ait Eunuchus: Ecce aqua, quid prohibet me baptizari? G

37 Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et reſpondens ait: Credo, Filium Dei eſſe Jeſum Chriſtum.

38 Et juſſit ſtare currum: & deſcenderunt uterq; in aquã, Philippus, & Eunuchus, & baptizavit eum.

39 Cùm autẽ aſcendiſſent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, & ampliùs non vidit eum Eunuchus. Ibat autem per viam ſuam gaudens.

40 Philippus autem inventus eſt in Azoto, & pertranſiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cæſaream.

Caput IX.

Admiranda Sauli perſecutoris converſio, Domino ei apparente, & Anania ad ipſum miſſo, à quo baptizatus cœpit Damaſci acerrimè tueri Ieſum eſſe Chriſtum: diſcipuli verò ipſum demittunt per murum propter Iudaorum inſidias: quem Barnabas Ieroſolymis ducit ad Apoſtolos, unde rurſum propter inſidias dimittitur Tarſum: Petrus Lydda ſanat Æneam paralyticum, & in Ioppe Tabitham reſuſcitat.

1 SAulus autem adhuc ſpirans minarum, & cædis in diſcipulos Domini, acceſſit ad Principem ſacerdotum, A Gal. 1. c. 13.

2 Et petiit ab eo epiſtolas in Damaſcum ad ſynagogas: ut ſi quos inveniſſet hujus viæ viros, ac mulieres, vinctos perduceret in Jeruſalem.

3 * Et cùm iter faceret, contigit ut appropin- *Inf. 22. b. 6.

1.Cor.15. b.8. 2.Cor. 12.a.1. quaret Damaſco: & ſubitò circumfulſit eum lux de cælo.

4 Et cadens in terram audivit vocem dicentem ſibi: Saule, Saule, quid me perſequeris?

5 Qui dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego ſum Jeſus, quem tu perſequeris. durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.

6 Et tremens, ac ſtupens dixit: Domine, quid me vis facere?

B 7 Et Dominus ad eum: Surge, & ingredere civitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi, qui comitabantur cum eo, ſtabant ſtupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.

8 Surrexit autem Saulus de terra, apertíſque oculis nihil videbat, Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damaſcum.

9 Et erat ibi tribus diebus non videns, & non manducavit, neque bibit.

10 Erat autem quidam diſcipulus Damaſci, nomine Ananias: & dixit ad illum in viſu Dominus: Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine.

11 Et Dominus ad eum: Surge, & vade in vicum, qui vocatur rectus: & quære in domo Judæ Saulum nomine Tarſenſem: ecce enim orat.

12 (Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem, & imponentem ſibi manus ut viſum recipiat.)

C 13 Reſpondit autem Ananias: Domine, audivi à multis de viro hoc, quanta mala fecerit ſanctis tuis in Jeruſalem:

14 Et hic habet poteſtatẽ à principibus Sacerdotum alligandi omnes, qui invocant nomen tuum.

15 Dixit autem ad eum Dominus: Vade quoniam vas electionis eſt mihi iſte, ut portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filiis Iſraël.

16 Ego enim oſtendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati.

17 Et abiit Ananias, & introivit in domum: & imponens ei manus, dixit: Saule frater, Dominus miſit me Jeſu, qui apparuit tibi in via qua veniebas, ut videas, & implearis Spiritu ſancto.

18 Et confeſtim ceciderunt ab oculis ejus tanquam ſquamæ, & viſum recepit: & ſurgens baptizatus eſt.

D 19 Et cùm accepiſſet cibum, confortatus eſt. Fuit autem cum diſcipulis, qui erant Damaſci, per dies aliquot.

20 Et continuò in ſynagogis prædicabat Jeſum, quoniam hic eſt Filius Dei.

21 Stupebant autem omnes qui audiebant; & dicebant: Nónne hic eſt, qui expugnabat in Jeruſalem eos, qui invocabant nomen iſtud: & huc ad hoc venit, ut vinctos illos duceret ad principes ſacerdotum?

22 Saulus autem multò magis convaleſcebat, & confundebat Judæos, qui habitabant Damaſci, affirmans, quoniam hic eſt Chriſtus.

23 Cùm autem implerentur dies multi, conſilium fecerunt in unum Judæi ut eum interficerẽt.

24 Notæ autem factæ ſunt Saulo inſidiæ eorum. *2.Cor. 11.g.32. * Cuſtodiebant autem & portas die ac nocte, ut eum interficerent.

25 Accipientes autem eum diſcipuli nocte, per murum dimiſerunt eum, ſubmittentes in ſporta.

E 26 Cùm autem veniſſet in Jeruſalem, tentabat ſe jungere diſcipulis, & omnes timebant eum, non credentes quòd eſſet diſcipulus.

27 Barnabas autem apprehenſum illum duxit ad Apoſtolos: & narravit illis quomodo in via vidiſſet Dominum, & quia locutus eſt ei, & quomodo in Damaſco fiducialiter egerit in nomine Jeſu.

28 Et erat cum illis intrans & exiens in Jeruſalem, & fiducialiter agens in nomine Domini.

29 Loquebatur quoque Gentibus, & diſputabat cum Græcis: illi autem quærebant occidere eum.

30 Quod cùm cognoviſſent fratres, deduxerunt eum Cæſaream, & dimiſerunt Tarſum.

31 Eccleſia quidem per totam Judæam, & Galilæam, & Samariam, habebat pacem, & ædificabatur ambulans in timore Domini, & conſolatione ſancti Spiritus replebatur. F

32 Factum eſt autem, ut Petrus dum pertranſiret univerſos, deveniret ad ſanctos, qui habitabant Lyddæ.

33 Invenit autem ibi hominem quemdam, nomine Æneam, ab annis octo jacentem in grabato, qui erat paralyticus.

34 Et ait illi Petrus: Ænea, ſanat te Dominus Jeſus Chriſtus: ſurge, & ſterne tibi. Et continuò ſurrexit.

35 Et viderunt eum omnes, qui habitabant Lyddæ & Saronæ: qui converſi ſunt ad Dominum.

36 In Joppe autem fuit quædam diſcipula, nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis, & eleemoſynis, quas faciebat.

37 Factum eſt autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cùm laviſſent, poſuerunt eam in cœnaculo.

38 Cùm autem propè eſſet Lydda ad Joppen, diſcipuli audientes quia Petrus eſſet in ea, miſerunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pigriteris venire uſque ad nos. G

39 Exurgens autẽ Petrus venit cum illis: Et cùm adveniſſet, duxerunt illum in cœnaculum: & circũſteterunt illum omnes viduæ flentes, & oſtendentes ei tunicas & veſtes, quas faciebat illis Dorcas.

40 Ejectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua oravit: & converſus ad corpus, dixit: Tabitha, ſurge. At illa aperuit oculos ſuos: & viſo Petro, reſedit.

41 Dans autem illi manum, erexit eam. Et cùm vocaſſet ſanctos, & viduas, aſſignavit eam vivam.

42 Notum autem factum eſt per univerſam Joppen: & crediderunt multi in Domino.

43 Factum eſt autem, ut dies multos moraretur in Joppe, apud Simonem quemdam coriarium.

CAPUT X.

Juſſu Angeli accerſit Cornelius Centurio Petrum, qui per lintei viſionem admonitus Gentes ad Evangelium admittendas eſſe, venit ad illum: cúmque ſuper omnes verbum ejus de Chriſto audientes Spiritus ſanctus deſcendiſſet, juſſit eos baptizari.

1 VIr autem quidã erat in Cæſarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis quę dicitur Italica, A

2 Religioſus, ac timens Deum cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas plebi, & deprecans Deum ſemper:

3 Is vidit in viſu manifeſtè, quaſi hora diei nona, Angelum Dei introeuntem ad ſe, & dicentem ſibi, Corneli.

4 At

Digitized by Google

4 At ille intuens eum, timore correptus, dixit: Quid eſt, Domine: Dixit autem illi: Orationes tuæ & eleemoſynæ tuæ, aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei.

5 Et nunc mitte viros in Joppen, & accerſi Simonem quemdam, qui cognominatur Petrus:

6 Hic hoſpitatur apud Simonem quemdam coriarium, cujus eſt domus juxta mare: hic dicet tibi quid te oporteat facere.

7 Et cùm diſceſſiſſet Angelus, qui loquebatur illi, vocavit duos domeſticos ſuos, & militem metuentem Dominum, ex his qui illi parebant.

B 8 Quibus cùm narraſſet omnia, miſit illos in Joppen.

9 Poſtera autem die iter illis facientibus, & appropinquantibus civitati, aſcendit Petrus in ſuperiora ut oraret circa horam ſextam.

10 Et cùm eſuriret, voluit guſtare. Parantibus autem illis, cecidit ſuper eum mentis exceſſus:

11 Et vidit cælum apertum, & deſcendens vas quoddam, velut linteum magnum, quattuor initiis ſubmitti de cælo in terram,

12 In quo erant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cæli.

13 Et facta eſt vox ad eum: Surge Petre, occide, & manduca.

14 Ait autem Petrus: Abſit Domine, quia numquam manducavi omne commune & immundum.

15 Et vox iterùm ſecundò ad eum: Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris.

16 Hoc autem factum eſt per ter: & ſtatim receptum eſt vas in cælum.

C 17 Et dum intra ſe hæſitaret Petrus, quidnam eſſet viſio, quam vidiſſet: ecce viri, qui miſſi erant à Cornelio, inquirentes domum Simonis, aſtiterunt ad januam.

18 Et cùm vocaſſent, interrogabāt, ſi Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hoſpitium.

19 Petro autem cogitante de viſione, dixit Spiritus ei: Ecce viri tres quærunt te.

20 Surge itaque, deſcende, & vade cum eis nihil dubitans: quia ego miſi illos.

21 Deſcendens autem Petrus ad viros, dixit: Ecce ego ſum, quem quæritis: quæ cauſa eſt propter quam veniſtis?

22 Qui dixerunt: Cornelius Cēturio, vir juſtus, & timens Deum, & teſtimonium habens ab univerſa gente Judęorū, reſponſū accepit ab Angelo ſancto, accerſire te in domum ſuā, & audire verba abs te.

D 23 Introducens ergo eos, recepit hoſpitio. Sequēti autem die ſurgens profectus eſt cum illis: & quidam ex fratribus ad Joppe comitati ſunt eum.

24 Altera autem die introivit Cæſaream. Cornelius verò expectabat illos, convocatis cognatis ſuis, & neceſſariis amicis.

25 Et factū eſt cùm introiſſet Petrus, obvius venit ei Cornelius, & procidens ad pedes ejus adoravit.

26 Petrus verò elevavit eum, dicens: Surge, & ego ipſe homo ſum.

27 Et loquens cum illo intravit, & invenit multos qui convenerant

28 Dixítque ad illos: Vos ſcitis quomodo abominatum ſit viro Judæo, conjungi aut accedere ad alienigenam: ſed mihi oſtendit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem.

29 Propter quod ſine dubitatione veni accerſitus. Interrogo ergo, quā ob cauſam accerſiſtis me?

30 Et Cornelius ait: A nudiuſquarta die uſque ad hanc horā, orans eram hora nona in domo mea, & ecce vir ſtetit ante me in veſte candida, & ait: E

31 Corneli, exaudita eſt oratio tua, & eleemoſynæ tuæ commemoratæ ſunt in conſpectu Dei.

32 Mitte ergo in Joppen, & accerſi Simonem, qui cognominatur Petrus: hic hoſpitatur in domo Simonis coriarij juxta mare.

33 Confeſtim ergo miſi ad te: & tu benefeciſti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conſpectu tuo adſumus, audire omnia quæcumque tibi præcepta ſunt à Domino.

34 Aperiens autem Petrus os ſuum, dixit: In veritate comperi, * quia non eſt perſonarum acceptor Deus: F

35 Sed in omni gente, qui timet eum, & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi.

36 Verbum miſit Deus filiis Iſraël, annuntians pacem per Jeſum Chriſtum: (hic eſt omnium Dominus.)

37 Vos ſcitis quod factum eſt verbum per univerſam Judæam: incipiens enim à * Galilæa, poſt baptiſmum quod prędicavit Joannes,

38 Jeſum à Nazareth: quomodo unxit eum Deus Spiritu ſancto, & virtute, qui pertranſiit benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo.

39 Et nos teſtes ſumus omnium, quæ fecit in regione Judæorum, & Jeruſalem, quem occiderunt ſuſpendentes in ligno.

* Deut. 10. d. 17. 2 Par. 19. 7. Iob. 34. b. 19. Sap. 6. b. 8. Eccli. 35. b. 15. Rom. 2. b. 11. Gal. 2. b. 6. Epheſ. 6. b. 9. Col. 3. d. 25. 1. Pet. 1. c. 17.
* Luc. 4. b. 14.

40 Hunc Deus ſuſcitavit tertia die, & dedit eum manifeſtum fieri,

41 Non omni populo, ſed teſtibus præordinatis à Deo: nobis, qui manducavimus & bibimus cum illo, poſtquam reſurrexit à mortuis.

42 Et præcepit nobis prædicare populo, & teſtificari, quia ipſe eſt, qui conſtitutus eſt à Deo judex vivorum & mortuorum. G

43 * Huic omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſſionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum.

* Ier. 31. f. 34. Mich. 7. d. 18.

44 Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus ſanctus ſuper omnes qui audiebant verbū.

45 Et obſtupuerunt ex circumciſione fideles, qui venerant cum Petro: quia & in nationes gratia Spiritus ſancti effuſa eſt.

46 Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum.

47 Tunc reſpondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere poteſt, ut non baptizentur hi, qui Spiritum ſanctum acceperunt ſicut & nos?

48 Et juſſit eos baptizari in nomine Domini Jeſu Chriſti. Tunc rogaverunt eum ut maneret apud eos aliquot diebus.

CAPUT XI.

Petrus diſceptantibus fratribus quòd ad Gentes acceſſiſſet, rei ordinem exponit: multis Antiochia converſis prædicatione diſcipulorum, mittitur ad eos Barnabas ab Eccleſia Ieroſolymitana, qui multis converſis adducit eò & Saulum à Tarſo: cum quo mittitur Ieruſalem, ut in famem ab Agabo propheta prædictam ferant fratribus eleemoſynam.

1 AUdierunt autem Apoſtoli, & fratres, qui erant in Judæa: quoniam & Gentes receperunt verbum Dei. A

2 Cùm

2 Cùm autem aſcendiſſet Petrus Jeroſolymam, diſceptabant adverſus illum, qui erant ex circumciſione,

3 Dicentes: Quare introiſti ad viros præputium habentes, & manducaſti cum illis?

4 Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens:

5 Ego eram in civitate Joppe orans, & vidi in exceſſu mentis viſionem, deſcendens vas quoddam velut linteum magnum quattuor initiis ſummitti de cælo, & venit uſque ad me.

6 In quod intuens conſiderabam, & vidi quadrupedia terræ, & beſtias, & reptilia, & volatilia cæli.

7 Audivi autem & vocem dicentem mihi: Surge Petre, occide, & manduca.

B 8 Dixi autem: Nequaquam Domine, quia commune aut immundum numquam introivit in os meum.

9 Reſpondit autem vox ſecundò de cælo: Quæ Deus mundavit, tu ne commune dixeris.

10 Hoc autem factum eſt per ter: & recepta ſunt omnia rurſum in cælum.

11 Et ecce viri tres confeſtim aſtiterunt in domo, in qua eram, miſſi à Cæſarea ad me.

12 Dixit autem Spiritus mihi, ut irem cum illis, nihil hæſitans. Venerunt autem mecum & ſex fratres iſti, & ingreſſi ſumus in domum viri.

13 Narravit autem nobis, quomodo vidiſſet Angelum in domo ſua, ſtantem & dicentem ſibi: Mitte in Joppen, & accerſi Simonem, qui cognominatur Petrus.

14 Qui loquetur tibi verba, in quibus ſalvus eris tu, & univerſa domus tua.

15 Cùm autem cœpiſſem loqui, cecidit Spiritus ſanctus ſuper eos, ſicut & in nos in initio.

16 Recordatus ſum autem verbi Domini, ſicut dicebat: * Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu ſancto.

*Matt. 3. b. 11. Mar. 1. a 8. Luc. 3. d. 16. Joan. 1. d. 26. Sup. 1. a. 5. Inf. 19. a. 4.

17 Si ergo eamdem gratiam dedit illis Deus, ſicut & nobis, qui credidimus in Dominum Jeſum Chriſtum: ego quis eram, qui poſſem prohibere Deum?

18 His auditis, tacuerunt: & glorificaverunt Deum, dicentes: Ergo & Gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam.

C

19 Et illi quidem, qui diſperſi fuerant à tribulatione, quæ facta fuerat ſub Stephano, perambulaverunt uſque Phœnicen, & Cyprum, & Antiochiam, nemini loquentes verbum, niſi ſolis Judæis.

20 Erant autem quidam ex eis viri Cyprij, & Cyrenæi, qui cùm introiſſent Antiochiam, loquebãtur & ad Græcos, annuntiantes Dominum Jeſum.

21 Et erat manus Domini cum eis: multúſque numerus credentium converſus eſt ad Dominum.

22 Pervenit autem ſermo ad aures eccleſiæ, quæ erat Jeroſolymis, ſuper iſtis: & miſerunt Barnabam uſque ad Antiochiam.

D 23 Qui cùm perveniſſet, & vidiſſet gratiam Dei, gaviſus eſt: & hortabatur omnes in propoſito cordis permanere in Domino:

24 Quia erat vir bonus, & plenus Spiritu ſancto, & fide. Et appoſita eſt multa turba Domino.

25 Profectus eſt autem Barnabas Tarſum, ut quæreret Saulum: quem cùm inveniſſet, perduxit Antiochiam.

26 Et annum totum converſati ſunt ibi in Eccleſia: & docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primùm Antiochiæ diſcipuli, Chriſtiani.

27 In his autem diebus ſupervenerunt ab Jeroſolymis prophetæ Antiochiam:

28 Et ſurgens unus ex eis nomine Agabus, ſignificabat per ſpiritum famem magnam futuram in univerſo orbe terrarum, quæ facta eſt ſub Claudio.

29 Diſcipuli autem prout quis habebat, propoſuerunt ſinguli in miniſterium mittere habitantibus in Judæa fratribus:

30 Quod & fecerunt, mittentes ad ſeniores per manus Barnabæ & Sauli.

Caput XII.

Herodes occiſo Iacobo Petrum retrudit in carcerem, cupiens poſt Paſcha eum tradere populo occidendum; ſed orante pro eo ſine intermiſſione Eccleſia, Angelico eductus auxilio, fratribus magnum attulit gaudium: facta autem de carceris cuſtodibus inquiſitione, Herodes proficiſcitur Cæſaream; Cúmque divinos honores à populo oblatos non reſpueret, percuſſus eſt ab Angelo, & conſumptus à vermibus expiravit.

1 EOdem autem tempore miſit Herodes rex manus, ut affligeret quoſdam de Eccleſia. A

2 Occidit autem Jacobum fratrẽ Joannis gladio.

3 Videns autem quia placeret Judæis, appoſuit ut apprehenderet & Petrum. Erant autem dies Azymorum.

4 Quem cùm apprehendiſſet, miſit in carcerem, tradens quattuor quaternionibus militum cuſtodiendum, volens poſt Paſcha producere eum populo.

5 Et Petrus quidem ſervabatur in carcere. Oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo.

6 Cùm autem producturus eum eſſet Herodes, in ipſa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & cuſtodes ante oſtium cuſtodiebant carcerem.

7 Et ecce Angelus Domini aſtitit: & lumen refulſit in habitaculo: percuſſóque latere Petri, excitavit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus ejus.

8 Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere, & B calcea te caligas tuas. Et fecit ſic. Et dixit illi: Circumda tibi veſtimentum tuum, & ſequere me.

9 Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat quia verum eſt, quod fiebat per Angelum: exiſtimabat autem ſe viſum videre.

10 Tranſeuntes autem primam & ſecundam cuſtodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad civitatem: quæ ultrò aperta eſt eis. Et exeuntes proceſſerunt vicum unum: & continuò diſceſſit Angelus ab eo.

11 Et Petrus ad ſe reverſus, dixit: Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus Angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Judæorum.

12 Conſideránſque venit ad domum Mariæ matris Joannis, qui cognominatus eſt Marcus, ubi erant multi congregati, & orantes.

13 Pulſante autem eo oſtium januæ, proceſſit C puella ad audiendum, nomine Rhode.

14 Et ut cognovit vocem Petri, præ gaudio non aperuit januam, ſed intrò currens nuntiavit ſtare Petrum ante januam.

15 At

Digitized by Google

15 At illi dixerunt ad eam: Inſanis. Illa autem affirmabat ſic ſe habere. Illi autem dicebant: Angelus ejus eſt.

16 Petrus autem perſeverabat pulſans. Cùm autem aperuiſſent, viderunt eum, & obſtupuerunt.

17 Annuens autem eis manu ut tacerent, narravit quomodo Dominus eduxiſſet eum de carcere, dixítque: Nuntiate Jacobo & fratribus hæc. Et egreſſus abiit in alium locum.

18 Facta autem die, erat non parva turbatio inter milites, quidnam factum eſſet de Petro.

D 19 Herodes autem cùm requiſiſſet eum, & non inveniſſet, inquiſitione facta de cuſtodibus, juſſit eos duci: deſcendénſque à Judæa in Cæſaream, ibi commoratus eſt.

20 Erat autem iratus Tyriis, & Sidoniis. At illi unanimes venerunt ad eum, & perſuaſo Blaſto, qui erat ſuper cubiculum regis, poſtulabant pacem, eò quòd alerentur regiones eorum ab illo.

21 Statuto autem die, Herodes veſtitus veſte regia, ſedit pro tribunali, & concionabatur ad eos.

22 Populus autem acclamabat: Dei voces, & non hominis.

23 Confeſtim autem percuſſit eum Angelus Domini, eò quòd non dediſſet honorem Deo: & conſumptus à vermibus, expiravit.

24 Verbum autem Domini creſcebat, & multiplicabatur.

25 Barnabas autem & Saulus reverſi ſunt ab Jeroſolymis *expleto miniſterio, aſſumpto Joanne, qui cognominatus eſt Marcus. *Sup. 11. d. 29.*

Caput XIII.

Saulus & Barnabas jubentur à Spiritu ſancto ſegregari ad opus prædicationis inter gentes, & Bar-jeſu ſive Elyma mago, qui eorum prædicationi reſiſtebat, ad Pauli verbum excæcato, credit Sergius Paulus: in Antiochia Piſidiæ Paulus in ſynagoga latiùs de Chriſto diſſerit: ſed Judæis blaſphemantibus, & perſecutionem in eos excitantibus, convertuntur ad Gentes juxta Iſaiæ vaticinium.

A 1 ERant autem in Eccleſia, quæ erat Antiochiæ, prophetæ, & doctores, in quibus Barnabas, & Simon, qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenenſis, & Manahen, qui erat Herodis Tetrarchæ collactaneus, & Saulus.

2 Miniſtrantibus autem illis Domino, & jejunantibus, dixit illis Spiritus ſanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam, in opus ad quod aſſumpſi eos.

3 Tunc jejunantes, & orantes, imponentéſque eis manus, dimiſerunt illos.

4 Et ipſi quidem miſſi à Spiritu ſancto abierunt Seleuciam; & inde navigaverunt Cyprum.

5 Et cùm veniſſent Salaminam, prædicabant verbum Dei in ſynagogis Judæorum. Habebant autem & Joannem in miniſterio.

B 6 Et cùm perambulaſſent univerſam inſulam uſque Paphum, invenerunt quemdam virum magum pſeudoprophetam, Judæum, cui nomen erat Bar-jeſu.

7 Qui erat cum Proconſule Sergio Paulo viro prudente. Hic, accerſitis Barnaba & Saulo, deſiderabat audire verbum Dei.

8 Reſiſtebat autem illis Elymas magus, (ſic enim interpretatur nomen ejus) quærens avertere Proconſulem à fide.

9 Saulus autem, qui & Paulus, repletus Spiritu ſancto, intuens in eum,

10 Dixit: O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis juſtitiæ, non deſinis ſubvertere vias Domini rectas.

11 Et nunc ecce manus Domini ſuper te, & eris cæcus, non videns ſolem uſque ad tempus. Et confeſtim cecidit in eum caligo, & tenebræ, & circuiens quærebat qui ei manum daret.

12 Tunc Proconſul cùm vidiſſet factum, credidit admirans ſuper doctrina Domini.

13 Et cùm à Papho navigaſſent Paulus & qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphyliæ. Joannes autem diſcedens ab eis, reverſus eſt Jeroſolymam.

14 Illi verò pertranſeuntes Pergen, venerunt Antiochiam Piſidiæ: & ingreſſi ſynagogam die ſabbatorum, ſederunt. C

15 Poſt lectionem autem legis, & Prophetarum, miſerunt principes ſynagogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, ſi quis eſt in vobis ſermo exhortationis ad plebem, dicite.

16 Surgens autem Paulus, & manu ſilentium indicens, ait: Viri Iſraëlitæ, & qui timetis Deum, audite:

17 Deus plebis Iſraël elegit patres noſtros, & plebem exaltavit cùm eſſent incolæ * in terra Ægypti, * & in brachio excelſo eduxit eos ex ea, **Exod. 1. a. 1. *Exod. 13. d. 21. 22.*

18 * Et per quadraginta annorum tempus mores eorum ſuſtinuit in deſerto. **Exod. 16. c. 35.*

19 Et deſtruens gentes ſeptem in terra Chanaan, * ſorte diſtribuit eis terram eorum, **Ioſ. 14. a. 2.*

20 Quaſi poſt quadringentos & quinquaginta annos: * & poſt hæc dedit judices uſque ad Samuel Prophetam. **Iudic. 3. b. 9.*

21 Et exinde * poſtulaverunt regem: & dedit illis Deus Saul filium Cis, virum de tribu Benjamin, annis quadraginta. **1. Reg. 8. a. 5. 9. c. 16. 10. a. 1.*

22 Et amoto illo, * ſuſcitavit illis David regem: cui teſtimonium perhibens, dixit: * Inveni David filium Jeſſe, virum ſecundùm cor meum, qui faciet omnes voluntates meas. D **1. Reg. 13. c. 14. 16. c. 13. *Pſ. 88. b. 21.*

23 Hujus Deus ex ſemine * ſecundùm promiſſionem eduxit Iſraël ſalvatorem Jeſum. **Iſa. 11. a. 1.*

24 * Prædicante Joanne ante faciem adventus ejus baptiſmum pœnitentiæ omni populo Iſraël. **Matt. 3. a. 1. Mar. 1. a. 4. Luc. 3. a. 3.*

25 Cùm impleret autem Joannes curſum ſuum, dicebat: Quem me arbitramini eſſe, * non ſum ego, ſed ecce venit poſt me, cujus non ſum dignus calceamenta pedum ſolvere. **Matth. 3. b. 11. Mar. 1. a. 7. Ioan. 1. d. 27.*

26 Viri fratres, filij generis Abraham, & qui in vobis timent Deum: vobis verbum ſalutis hujus miſſum eſt.

27 Qui enim habitabant Jeruſalem, & principes ejus, hunc ignorantes, & voces prophetarum, quæ per omne ſabbatum leguntur, judicantes impleverunt: E

28 Et nullam cauſam mortis invenientes in eo, * petierunt à Pilato, ut interficerent eum. **Matt. 27. c. 20. 23. Mar. 15. b. 13. Luc. 23. c. 21. d. 23. Ioan. 19. c. 15.*

29 Cúmque conſummaſſent omnia, quæ de eo ſcripta erant, deponentes eum de ligno, poſuerunt eum in monumento.

30 * Deus verò ſuſcitavit eum à mortuis tertia die: qui viſus eſt per dies multos his, **Matt. 28. Mar. 16. Luc. 24. Ioan. 20.*

31 Qui ſimul aſcenderant cum eo de Galilæa in

Digitized by Google

Jeruſalem: qui uſque nunc ſunt teſtes ejus ad plebem.

32 Et nos vobis annuntiamus eam, quæ ad patres noſtros repromiſſio facta eſt:

33 Quoniam hanc Deus adimplevit filiis noſtris, reſuſcitans Jeſum, ſicut & in Pſalmo ſecundo ſcriptum eſt: * Filius meus es tu, ego hodie genui te. [* Pſ.2.b.7.]

34 Quod autem ſuſcitavit eum à mortuis, ampliùs jam non reverſurum in corruptionem, ita dixit: * Quia dabo vobis ſancta David fidelia. [* Iſa.55.b.3.]

35 Ideóque & aliàs dicit: * Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem. [* Pſ.15.b.10.]

36 David enim in ſua generatione cùm adminiſtraſſet, voluntati Dei * dormivit, & appoſitus eſt ad patres ſuos, & vidit corruptionem. [* 3. Reg. 2.b.10.]

37 Quem verò Deus ſuſcitavit à mortuis, non vidit corruptionem.

F 38 Notum igitur ſit vobis viri fratres, quia per hunc vobis remiſſio peccatorum annuntiatur, & ab omnibus, quibus non potuiſtis in lege Moÿſi juſtificari.

39 In hoc omnis, qui credit juſtificatur.

40 Videte ergo ne ſuperveniat vobis quod dictum eſt in Prophetis: [* Habac. 1.b.5.]

41 * Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini: quia opus operor ego in diebus veſtris, opus quod non credetis, ſi quis enarraverit vobis.

42 Exeuntibus autem illis, rogabant ut ſequenti ſabbato loquerentur ſibi verba hæc.

43 Cúmque dimiſſa eſſet ſynagoga, ſecuti ſunt multi Judæorum, & colentium advenarum, Paulum & Barnabam: qui loquentes ſuadebant eis ut permanerent in gratia Dei.

44 Sequenti verò ſabbato pœnè univerſa civitas convenit audire verbum Dei.

G 45 Videntes autem turbas Judæi, repleti ſunt zelo, & contradicebant his, quæ à Paulo dicebantur, blaſphemantes.

46 Tunc conſtanter Paulus & Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei: ſed quoniam repellitis illud, & indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad Gentes.

47 Sic enim præcepit nobis Dominus: * Poſui te in lucem Gentium, ut ſis in ſalutem uſque ad extremum terræ. [* Iſa.49.b.6.]

48 Audientes autem Gentes gaviſæ ſunt, & glorificabant verbum Domini: & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.

49 Diſſeminabatur autem verbum Domini per univerſam regionem.

50 Judæi autem concitaverunt mulieres religioſas, & honeſtas, & primos civitatis, & excitaverunt perſecutionem in Paulum & Barnabam: & ejecerunt eos de finibus ſuis.

51 * At illi, excuſſo pulvere pedum in eos, venerunt Iconium. [* Matt. 10.b.14. Mar.6. b. 11. Luc.9. a.5.]

52 Diſcipuli quoque replebantur gaudio, & Spiritu ſancto.

Caput XIV.

Multis Judæorum ac Ethnicorum Iconij fidem in Chriſtum ſuſcipientibus, concitatur à Judæis tumultus in Apoſtolos, qui Lyſtram fugiunt, ubi Paulus claudum à matris utero curat; populúmque ac ſacerdotes ob id ipſis tamquam diis ſacrificare volentes ægrè compeſcunt: ſed concitata à Judæis ſupervenientibus turba, Paulus lapidatur, & pro mortuo relinquitur: cúmque ſurrexiſſet, ipſe & Barnabas diſcipulos per varia loca exhortantes, & presbyteros ordinantes, revertuntur Antiochiam.

1 Factum eſt autem Iconij, ut ſimul introirent in ſynagogam Judæorum, & loquerētur, ita ut crederet Judæorū & Græcorū copioſa multitudo. A

2 Qui verò increduli fuerunt Judæi, ſuſcitaverunt, & ad iracundiam concitaverunt animas Gentium adverſus fratres:

3 Multo igitur tempore demorati ſunt, fiducialiter agentes in Domino, teſtimonium perhibente verbo gratiæ ſuæ, dante ſigna & prodigia fieri per manus eorum.

4 Diviſa eſt autem multitudo civitatis: & quidam quidem erant cum Judæis, quidam verò cum Apoſtolis,

5 Cùm autem factus eſſet impetus Gentilium & Judæorum cum principibus ſuis, ut contumeliis afficerent, & lapidarent eos,

6 Intelligentes confugerunt ad civitates Lycaoniæ, Lyſtram, & Derben, & univerſam in circuitu regionem, & ibi evangelizantes erant. B

7 Et quidam vir Lyſtris infirmus pedibus ſedebat, claudus ex utero matris ſuæ, qui numquam ambulaverat.

8 Hic audivit Paulum loquentem. Qui intuitus eum, & videns quia fidem haberet ut ſalvus fieret,

9 Dixit magna voce: Surge ſuper pedes tuos rectus. Et exilivit, & ambulabat.

10 Turbæ autem cùm vidiſſent quod fecerat Paulus, levaverunt vocem ſuam, Lycaonicè dicentes: Dij ſimiles facti hominibus, deſcenderunt ad nos.

11 Et vocabant Barnabam Jovem, Paulum verò Mercurium: quoniam ipſe erat dux verbi.

12 Sacerdos quoque Jovis, qui erat ante civitatem, tauros & coronas ante januas afferens, cum populis volebat ſacrificare.

13 Quod ubi audierunt Apoſtoli, Barnabas & Paulus, conſciſſis tunicis ſuis exilierunt in turbas, clamantes C

14 Et dicentes: Viri, quid hæc facitis? & nos mortales ſumus, ſimiles vobis, homines, annuntiantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, * qui fecit cælum, & terram, & mare & omnia quæ in eis ſunt: [* Gen.1. a.1. Pſ. 145. a. 6. Apoc.14. b.7.]

15 Qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas.

16 Et quidem non ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit, benefaciens de cælo, dans pluvias & tempora fructifera, implēs cibo & lætitia corda noſtra.

17 Et hæc dicentes, vix ſedaverunt turbas ne ſibi immolarent.

18 Supervenerunt autem quidam ab Antiochia & Iconio Judæi: & perſuaſis turbis lapidantéſque Paulum, traxerunt extra civitatem, exiſtimantes eum mortuum eſſe.

19 Circumdantibus autem eum diſcipulis, ſurgens intravit civitatem, & poſtera die profectus eſt cum Barnaba in Derben. D

20 Cúmque

Digitized by Google

20 Cúmque evangelizaſſent civitati illi, & docuiſſent multos, reverſi ſunt Lyſtram, & Iconium, & Antiochiam,

21 Confirmantes animas diſcipulorum, exhortantéſque ut permanerent in fide: & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

22 Et cùm conſtituiſſent illis per ſingulas eccleſias presbyteros, & oraſſent cum jejunationibus, cōmendaverunt eos Domino, in quem crediderūt.

23 Tranſeuntéſque Piſidiam, venerunt in Pamphyliam,

24 Et loquentes verbum Domini in Perge, deſcenderunt in Attaliam:

*Sup.13 a.1. 25 * Et inde navigaverunt Antiochiam, unde erant traditi gratiæ Dei, in opus quod compleverunt.

26 Cùm autem veniſſent, & congregaſſent Eccleſiam, retulerunt quanta feciſſet Deus cum illis, & quia aperuiſſet Gentibus oſtium fidei.

27 Morati ſunt autem tempus non modicum cum diſcipulis.

Caput XV.

Orta Antiochia ſeditione propter Iudaos, volentes Gentes ad Deum converſas circumcidi, Paulus & Barnabas rem ad Apoſtolos referunt: qui poſt Petri & Iacobi ſuffragia, communi decreto per litteras ſtatuunt, Gentes converſas non ligari lege Moyſi: Paulus cupiens ab Antiochia inviſere loca in quibus prædicaverat, ſeparatur à Barnaba, eo quòd nollet Ioannem aſſumi.

A 1 ET quidam deſcendentes de Judæa, docebant fratres: * Quia niſi circumcidamini ſecundùm morem Moyſi, non poteſtis ſalvari.

*Gal.5. a.2.

2 Facta ergo ſeditione non minima Paulo & Barnabæ adverſus illos, ſtatuerunt ut aſcenderent Paulus & Barnabas, & quidam alij ex aliis, ad Apoſtolos & presbyteros in Jeruſalem, ſuper hac quæſtione.

3 Illi ergo deducti ab Eccleſia, pertranſibant Phœnicem & Samariam, narrantes converſionem Gentium: & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.

4 Cùm autem veniſſent Jeroſolymam, ſuſcepti ſunt ab Eccleſia, & ab Apoſtolis, & ſenioribus, annuntiantes quanta Deus feciſſet cum illis.

5 Surrexerunt autem quidam de hæreſi Phari-
B ſæorum, qui crediderunt, dicentes: Quia oportet circumcidi eos, præcipere quoque ſervare legem Moyſi.

6 Convenerúntque Apoſtoli & ſeniores videre de verbo hoc.

7 Cùm autem magna conquiſitio fieret, ſurgens
*Sup.10. c.20. Petrus dixit ad eos: * Viri fratres, vos ſcitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire Gentes verbum Evangelij, & credere.

8 Et qui novit corda Deus, teſtimonium perhi-
*Sup.10. g.45. buit, * dans illis Spiritum ſanctum, ſicut & nobis,

9 Et nihil diſcrevit inter nos & illos, fide purificans corda eorum.

10 Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere jugum ſuper cervices diſcipulorum, quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus?

C 11 Sed per gratiam Domini Jeſu Chriſti credimus ſalvari, quemadmodum & illi.

12 Tacuit autem omnis multitudo: & audiebant Barnabam & Paulum, narrantes quanta Deus feciſſet ſigna & prodigia in Gentibus per eos.

13 Et poſtquam tacuerunt, reſpondit Jacobus, dicens: Viri fratres, audite me.

14 Simon narravit quemadmodum primùm Deus viſitavit ſumere ex Gentibus populū nomini ſuo.

15 Et huic concordant verba Prophetarum, ſicut ſcriptum eſt:

16 * Poſt hæc revertar, & reædificabo taberna- *Amos 9. c.11.
culum David, quod decidit: & diruta ejus reædificabo, & erigam illud:

17 Ut requirant ceteri hominum Dominum, & D
omnes gentes, ſuper quas invocatum eſt nomen meum, dicit Dominus faciens hæc.

18 Notum à ſæculo eſt Domino opus ſuum.

19 Propter quod ego judico, non inquietari eos qui ex Gentibus convertuntur ad Deum,

20 Sed ſcribere ad eos ut abſtineant ſe à contaminationibus ſimulachrorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine.

21 Moyſes enim à temporibus antiquis habet in ſingulis civitatibus qui eum prædicent in ſynagogis, ubi per omne ſabbatum legitur.

22 Tunc placuit Apoſtolis, & ſenioribus cum omni Eccleſia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Judam, qui cognominabatur Barſabas, & Silam, viros primos in fratribus,

23 Scribentes per manus eorum Apostoli & ſeniores fratres, his, qui ſunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ, fratribus ex Gentibus, ſalutem.

24 Quoniam Audivimus quia quidam ex nobis exeuntes, turbaverunt vos verbis, evertentes animas veſtras, quibus non mandavimus:

25 Placuit nobis collectis in unum eligere viros, E
& mittere ad vos, cum chariſſimis noſtris Barnaba & Paulo,

26 Hominibus, qui tradiderunt animas ſuas pro nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti.

27 Miſimus ergo Judam & Silam, qui & ipſi vobis verbis referent eadem.

28 Viſum eſt enim Spiritui ſancto, & nobis, nihil F
ultrà imponere vobis oneris quàm hæc neceſſaria:

29 Ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulacrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione; à quibus cuſtodientes vos, benè agetis. Valete.

30 Illi ergo dimiſſi, deſcenderunt Antiochiam: & congregata multitudine tradiderunt epiſtolam.

31 Quam cùm legiſſent, gaviſi ſunt ſuper conſolatione.

32 Judas autem & Silas, & ipſi cùm eſſent Prophetæ, verbo plurimo conſolati ſunt fratres, & confirmaverunt.

33 Facto autem ibi aliquanto tempore, dimiſſi ſunt cum pace à fratribus, ad eos qui miſerāt illos.

34 Viſum eſt autem Silæ ibi remanere: Judas autem ſolus abiit Jeruſalem.

35 Paulus autem & Barnabas demorabantur Antiochiæ, docentes, & evangelizantes cum aliis pluribus verbum Domini.

36 Poſt aliquot autem dies, dixit ad Barnabam Paulus: Revertentes viſitemus fratres per univerſas civitates, in quibus prædicavimus verbum Domini, quomodo ſe habeant.

37 Barnabas autem volebat ſecum aſſumere & Joannem, qui cognominabatur Marcus.

38 Paulus

38 Paulus autem rogabat eum(ut qui diſceſſiſſet ab eis de Pamphylia, & non iſſet cum eis in opus) non debere recipi.

39 Facta eſt autem diſſenſio, ita ut diſcederent ab invicem, & Barnabas quidem aſſumpto Marco navigaret Cyprum.

40 Paulus verò electo Sila profectus eſt, traditus gratiæ Dei à fratribus.

41 Perambulabat autem Syriam, & Ciliciam, confirmans Eccleſias: præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorum, & ſeniorum.

Caput XVI.

Paulus Lyſtris aſſumptum Timotheum circumcidit, & per varias civitates tradit ſervanda Apoſtolorum dogmata: vetantur à Spiritu ſancto prædicare in Aſia & Bithinia: vocato autem per viſionem Paulo in Macedoniam, proficiſcuntur: primúmque Philippis prædicantes, hoſpitio excipiuntur apud Lydiam: ſed ejecto per Paulum ſpiritu Pythone, virgis cæſi mittuntur in carcerem: ubi facto terræmotu, ſolutiſque eorum vinculis, cuſtos carceris convertitur: poſteróque die magiſtratus orant ut civitatem egrediantur.

A 1 PErvenit autem Derben, & Lyſtram. Et ecce diſcipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris Judææ fidelis, patre Gentili.

2 Huic teſtimonium bonum reddebant, qui in Lyſtris erant & Iconio fratres.

3 Hunc voluit Paulus ſecum proficiſci: & aſſumens circumcidit eum, propter Judæos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quòd pater erat Gentilis.

4 Cùm autem pertranſirent civitates, tradebant eis cuſtodire dogmata, quæ erant decreta ab Apoſtolis & ſenioribus, qui erant Jeroſolymis.

5 Et Eccleſiæ quidem confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie.

6 Tranſeuntes autem Phrygiam, & Galatiæ regionem, vetati ſunt à Spiritu ſancto loqui verbum Dei in Aſia.

B 7 Cùm veniſſent autem in Myſiam, tentabant ire in Bythiniã: & non permiſit eos Spiritus Jeſu.

8 Cùm autem pertranſiſſent Myſiam, deſcenderunt Troadem:

9 Et viſio per noctem Paulo oſtenſa eſt: Vir Macedo quidam erat ſtans, & deprecans eum, & dicens: Tranſiens in Macedoniam, adjuva nos.

10 Ut autem viſum vidit, ſtatim quæſivimus proficiſci in Macedoniam, certi facti quòd vocaſſet nos Deus evangelizare eis.

11 Navigantes autem à Troade, recto curſu venimus Samothraciam, & ſequenti die Neapolim;

12 Et inde Philippos, quæ eſt prima partis Macedoniæ civitas, colonia. Eramus autem in hac Urbe diebus aliquot, conferentes.

C 13 Die autem ſabbatorum egreſſi ſumus foras portam juxta flumen, ubi videbatur oratio eſſe: & ſedentes loquebamur mulieribus, quę convenerãt.

14 Et quædam mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum, colens Deum, audivit: cujus Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur à Paulo.

15 Cùm autem baptizata eſſet, & domus ejus, deprecata eſt dicens: ſi judicaſtis me fidelem Domino eſſe, introite in domum meam, & manete. Et coëgit nos.

16 Factum eſt autem euntibus nobis ad orationem, puellam quamdam habentem ſpiritum pythonem obviare nobis, quæ quæſtum magnum præſtabat dominis ſuis divinando.

17 Hæc ſubſecuta Paulum, & nos, clamabat D dicens: Iſti homines ſervi Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis.

18 Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus, & converſus, ſpiritui dixit: Præcipio tibi in nomine Jeſu Chriſti exire ab ea. Et exiit eadem hora.

19 Videntes autem domini ejus quia exivit ſpes quæſtus eorum, apprehendentes Paulum & Silam perduxerunt in forum ad principes:

20 Et offerentes eos magiſtratibus, dixerunt: Hi homines conturbant civitatem noſtram, cùm ſint Judæi:

21 Et annuntiant morem, quem non licet nobis ſuſcipere, neque facere, cùm ſimus Romani.

22 Et cucurrit plebs adverſus eos: & magiſtratus, ſciſſis tunicis eorum, *juſſerunt eos virgis cædi.

*2.Cor. 11.f.25. Philip.1.b.13. 1.Theſſ. 2.a.2.

23 Et cùm multas plagas eis impoſuiſſent, miſerunt eos in carcerem, præcipientes cuſtodi ut diligenter cuſtodiret eos.

24 Qui cùm tale præceptum accepiſſet, miſit E eos in interiorem carcerem, & pedes eorum ſtrinxit ligno.

25 Media autem nocte, Paulus & Silas orantes, laudabant Deum: & audiebant eos, qui in cuſtodia erant.

26 Subitò verò terræmotus factus eſt magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et ſtatim aperta ſunt omnia oſtia: & univerſorum vincula ſoluta ſunt.

27 Expergefactus autem cuſtos carceris, & videns januas apertas carceris, evaginato gladio volebat ſe interficere, æſtimans fugiſſe vinctos.

28 Clamavit autem Paulus voce magna, dicens: Nihil tibi mali feceris: univerſi enim hîc ſumus.

29 Petitóque lumine, introgreſſus eſt: & tre- F mefactus procidit Paulo & Silæ ad pedes:

30 Et producens eos foras, ait: Domini, quid me oportet facere, ut ſalvus fiam?

31 At illi dixerunt: Crede in Dominum Jeſum: & ſalvus eris tu, & domus tua.

32 Et locuti ſunt ei verbum Domini, cum omnibus qui erant in domo ejus.

33 Et tollens eos in illa hora noctis, lavit plagas eorum: & baptizatus eſt ipſe, & omnis domus ejus continuò.

34 Cúmque perduxiſſet eos in domum ſuam, appoſuit eis menſam, & lætatus eſt cum omni domo ſua credens Deo.

35 Et cùm dies factus eſſet, miſerunt magiſtratus lictores, dicentes: Dimitte homines illos.

36 Nuntiavit autem cuſtos carceris verba hæc G Paulo: Quia miſerunt magiſtratus ut dimittamini: nunc igitur exeuntes, ite in pace.

37 Paulus autem dixit eis: Cæſos nos publicè, indemnatos, homines Romanos miſerunt in carcerem, & nunc occultè nos ejiciunt? Non ita: ſed veniant,

38 Et ipſi nos ejiciant. Nuntiaverunt autem magiſtratibus lictores verba hæc. Timuerúntque audito quòd Romani eſſent:

39 Et venientes deprecati ſunt eos, & educentes rogabant ut egrederentur de Urbe.

40 Exeuntes

Digitized by Google

40 Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & viſis fratribus conſolati ſunt eos, & profecti ſunt.

Caput XVII.

Facto Theſſalonica magno fructu per Pauli prædicationem, concitatur adverſus eum à Iudæis ſeditio, ſimiliter & Berææ: Paulus Athenis cum Iudæis & philoſophis diſſerit, ac Dionyſium Areopagitam ad Chriſtum convertit cum quibuſdam aliis.

A 1 CUm autem perambulaſſent Amphipolim, & Apolloniam, venerunt Theſſalonicam, ubi erat ſynagoga Judæorum.

2 Secundùm conſuetudinem autem Paulus introivit ad eos, & per ſabbata tria diſſerebat eis de Scripturis,

3 Adaperiens & inſinuans quia Chriſtum oportuit pati, & reſurgere à mortuis: & quia hic eſt Ieſus Chriſtus, quem ego annuntio vobis.

4 Et quidam ex eis crediderunt, & adjuncti ſunt Paulo & Silæ, & de colentibus Gentilibúſque multitudo magna, & mulieres nobiles non paucæ.

B 5 Zelantes autem Judæi, aſſumentéſque de vulgo viros quoſdam malos, & turba facta, concitaverunt civitatem: & aſſiſtentes domui Jaſonis quærebant eos producere in populum.

6 Et cùm non inveniſſent eos, trahebant Jaſonem & quoſdam fratres ad principes civitatis, clamantes: Quoniam hi, qui Urbem concitant, & huc venerunt,

7 Quos ſuſcepit Jaſon, & hi omnes contra decreta Cæſaris faciunt, regem alium dicentes eſſe, Ieſum.

8 Concitaverunt autem plebem, & principes civitatis audientes hæc.

9 Et accepta ſatisfactione à Iaſone, & à ceteris, dimiſerunt eos.

C 10 Fratres verò confeſtim per noctem dimiſerunt Paulum & Silam in Berœam. Qui cùm veniſſent, in Synagogam Judæorum introierunt.

11 Hi autem erant nobiliores eorum, qui ſunt Theſſalonicæ, qui ſuſceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie ſcrutantes Scripturas, ſi hæc ita ſe haberent.

12 Et multi quidem crediderunt ex eis, & mulierum Gentilium honeſtarum, & viri non pauci.

13 Cùm autem cognoviſſent in Theſſalonica Judæi, quia & Berœæ prædicatum eſt à Paulo verbum Dei, venerunt & illuc commoventes & turbantes multitudinem.

14 Statímque tunc Paulum dimiſerunt fratres, ut iret uſque ad mare: Silas autem & Timotheus remanſerunt ibi.

D 15 Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum uſque Athenas, & accepto mandato ab eo ad Silam & Timotheum, ut quàm celeriter venirent ad illum, profecti ſunt.

16 Paulus autem cùm Athenis eos expectaret, incitabatur ſpiritus ejus in ipſo, videns idololatriæ deditam civitatem.

17 Diſputabat igitur in ſynagoga cum Judæis, & colentibus, & in foro, per omnes dies, ad eos qui aderant.

18 Quidam autem Epicurei, & Stoici philoſophi diſſerebant cum eo, & quidam dicebant: Quid vult ſeminiverbius hic dicere? Alij verò: Novorum dæmoniorum videtur annuntiator eſſe: quia Ieſum, & reſurrectionem annuntiabat eis.

19 Et apprehenſum eum ad Areopagum duxerunt, dicentes: Poſſumus ſcire quæ eſt hæc nova, quæ à te dicitur, doctrina? E

20 Nova enim quædam infers auribus noſtris: Volumus ergo ſcire quidnam velint hæc eſſe.

21 (Athenienſes autem omnes, & advenæ hoſpites, ad nihil aliud vacabant, niſi aut dicere, aut audire aliquid novi.)

22 Stans autem Paulus in medio Areopagi, ait: Viri Athenienſes per omnia quaſi ſuperſtitioſiores vos video.

23 Præteriens enim, & videns ſimulachra veſtra, inveni & aram, in qua ſcriptum erat: IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis.

24 * Deus, qui fecit mundum, & omnia quæ in eo ſunt, hic cæli & terræ cùm ſit Dominus, * non in manufactis templis habitat, *Gen. 1. a. 1. *Sup. 7. f 48.

25 Nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cùm ipſe det omnibus vitam, & inſpirationem, & omnia:

26 Fecítque ex uno omne genus hominum inhabitare ſuper univerſam faciem terræ, definiens ſtatuta tempora, & terminos habitationis eorum, F

27 Quærere Deum, ſi fortè attrectent eum, aut inveniant, quamvis non longè ſit ab unoquoque noſtrûm.

28 In ipſo enim vivimus, & movemur, & ſumus: ſicut & quidam veſtrorum Poëtarum dixerunt: Ipſius ènim & genus ſumus.

29 Genus ergo cum ſimus Dei, non debemus æſtimare, auro, aut argento, aut lapidi, ſculpturę artis & cogitationis hominis, Divinum eſſe ſimile.

30 Et tempora quidem hujus ignorantiæ deſpiciens Deus, nunc annuntiat hominibus ut omnes ubique pœnitentiam agant, G

31 Eò quòd ſtatuit diem, in quo judicaturus eſt orbem in æquitate, in viro, in quo ſtatuit, fidem præbens omnibus, ſuſcitans eum à mortuis.

32 Cùm audiſſent autem reſurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt: Audiemus te de hoc iterùm.

33 Sic Paulus exivit de medio eorum.

34 Quidam verò viri adhærentes ei, crediderunt: in quibus & Dionyſius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alij cum eis.

Caput XVIII.

Paulus Corinthi ſuum exercet artificium apud Aquilam, & quamquam ad ejus prædicationem blaſphemarent Iudæi, audit tamen in viſione multum ibi populum ad fidem convertendum: verùm poſt ſeſquiannum accuſatur à Iudæis apud Gallionem proconſulem, & poſt multos dies venit Epheſum, ac variis regionibus fratres confirmat. Apollo vehementer Iudæos convincit, oſtendens ex Scripturis Ieſum eſſe Chriſtum, quamquam tantùm noſſet baptiſma Ioannis.

1 POſt hæc egreſſus ab Athenis, venit Corinthum: A

2 Et inveniens quemdam Judæum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priſcillam uxorem ejus, (eo quod præcepiſſet Claudius diſcedere omnes Judæos à Roma) acceſſit ad eos.

3 Et quia ejuſdem erat artis, manebat apud eos, & operabatur: (erant autem ſcenofactoriæ artis.)

4 Et diſputabat in ſynagoga per omne ſabbatum,

Digitized by Google

tum, interponens nomen Domini Jeſu, ſuadebátque Judæis, & Græcis.

B 5 Cùm veniſſent autem de Macedonia Silas & Timotheus, inſtabat verbo Paulus, teſtificans Judæis eſſe Chriſtum Jeſum.

6 Contradicentibus autem eis, & blaſphemantibus, excutiens veſtimenta ſua, dixit ad eos: Sanguis veſter ſuper caput veſtrum: mundus ego, ex hoc ad Gentes vadam.

7 Et migrans inde, intravit in domum cujuſdam, nomine Titi Juſti, colentis Deum, cujus domus erat conjuncta ſynagogæ.

C 8 Criſpus autem archiſynagogus credidit Domino cum omni domo ſua: & multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur.

9 Dixit autem Dominus nocte per viſionem Paulo: Noli timere, ſed loquere, & ne taceas:

10 Propter quód ego ſum tecum: & nemo apponetur tibi ut noceat te: quoniam populus eſt mihi multus in hac civitate.

11 Sedit autem ibi annum & ſex menſes, docens apud eos verbum Dei.

D 12 Gallione autem proconſule Achaiæ, inſurrexerunt uno animo Judæi in Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal,

13 Dicentes: Quia contra legem hic perſuadet hominibus colere Deum.

14 Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Judæos: Si quidem eſſet iniquum aliquid, aut facinus peſſimum, ô viri Judæi, rectè vos ſuſtinerē.

15 Si verò quæſtiones ſunt de verbo, & nominibus, & lege veſtra, vos ipſi videritis: Judex ego horum nolo eſſe.

16 Et minavit eos à tribunali.

E 17 Apprehendentes autem omnes Soſthenem principem ſynagogæ, percutiebant eum ante tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat.

18 Paulus verò cùm adhuc ſuſtinuiſſet dies multos, fratribus valefaciens, navigavit in Syriam, (& cum eo Priſcilla, & Aquila) qui ſibi * totonderat in Cenchris caput: habebat enim votum.

* Num. 6. c. 18. Inf. 21. d. 24.

19 Devenítque Epheſum, & illos ibi reliquit. Ipſe verò ingreſſus ſynagogam, diſputabat cum Judæis.

20 Rogantibus autem eis ut ampliori tempore maneret, non conſenſit.

21 Sed valefaciens, & dicens, Iterùm revertar ad vos Deo volente, profectus eſt ab Epheſo.

F 22 Et deſcendens Cæſaream, aſcendit, & ſalutavit Eccleſiam, & deſcendit Antiochiam.

23 Et facto ibi aliquanto tempore profectus eſt, perambulans ex ordine Galaticam regionem, & Phrygiam, confirmans omnes diſcipulos.

24 Judæus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus genere, vir eloquens, devenit Epheſum, potens in ſcripturi.

25 Hic erat edoctus viam Domini: & fervens ſpiritu loquebatur, & docebat diligenter ea quæ ſunt Jeſu, ſciens tantum baptiſma Joannis.

G 26 Hic ergo cœpit fiducialiter agere in ſynagoga. Quem cùm audiſſent Priſcilla & Aquila, aſſumpſerunt eum, & diligentiùs expoſuerunt ei viam Domini.

27 Cùm autem vellet ire Achaiam, exhortati fratres, ſcripſerunt diſcipulis ut ſuſciperent eum. Qui cùm veniſſet, contulit multum his qui crediderant.

28 Vehementer enim Judæos revincebat publicè, oſtendens per Scripturas, eſſe Chriſtum Jeſum.

CAPUT XIX.

Paulus Epheſi quoſdam diſcipulos Ioannis tantùm baptiſmate baptizatos, jubet in Ieſu nomine baptizari, ac manuum impoſitione Spiritum ſanctum ipſis impetrat, ibique prædicans multa edit ſigna: de Iudæis qui non credentes conabantur nomine Ieſu à Paulo prædicati adjurare dæmonia: multi peccata confitentes libros ſuperſtitioſos exurunt; Demetrius argentarius gravem adverſus Paulum ſeditionem excitat, quam ægrè tandem ſedat Alexander.

1 FActum eſt autē, cùm Appollo eſſet Corinthi, ut Paulus peragratis ſuperioribus partibus veniret Epheſum, & inveniret quoſdā diſcipulos: A

2 Dixítque ad eos: Si Spiritum ſanctum accepiſtis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque ſi Spiritus ſanctus eſt, audivimus.

3 Ille verò ait: In quo ergo baptizati eſtis? Qui dixerunt: In Joannis Baptiſmate.

4 Dixit autem Paulus: * Joannes baptizavit baptiſmo pœnitentiæ populum, dicens: In eum, qui venturus eſſet poſt ipſum, ut crederent, hoc eſt, in Jeſum.

* Mat. 3. b. 11. Mar. 1. a. 8. Luc. 3. d. 16. Ioan. 1. d. 26. Sup. 1. a. 5. 11. b. 16.

5 His auditis, baptizati ſunt in nomine Domini Jeſu.

6 Et cùm impoſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos, & loquebantur linguis, & prophetabant. B

7 Erant autem omnes viri ferè duodecim.

8 Introgreſſus autem ſynagogam, cum fiducia loquebatur per tres menſes, diſputans, & ſuadens de regno Dei.

9 Cùm autem quidam indurarentur, & non crederent, maledicentes viam Domini coram multitudine, diſcedens ab eis, ſegregavit diſcipulos, quotidie diſputans in ſchola tyranni cujuſdam.

10 Hoc autem factum eſt per biennium, ita ut omnes, qui habitabant in Aſia, audirent verbum Domini, Judæi atque Gentiles.

11 Virtutéſque non quaſlibet faciebat Deus per manum Pauli:

12 Ita ut etiam ſuper languidos deferrentur à corpore ejus ſudaria, & ſemicinctia, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur. C

13 Tentaverunt autem quidam & de circumeuntibus Judæis exorciſtis, invocare ſuper eos, qui habebant Spiritus malos, nomen Domini Jeſu, dicentes: Adjuro vos per Jeſum, quem Paulus prædicat.

14 Erant autem quidam Judæi Scevæ principis ſacerdotum ſeptem filij, qui hoc faciebant.

15 Reſpondens autem ſpiritus nequam dixit eis: Jeſum novi, & Paulum ſcio: vos autem qui eſtis?

16 Et inſiliens in eos homo, in quo erat dæmonium peſſimum, & dominatus amborum, invaluit contra eos, ita ut nudi & vulnerati effugerent de domo illa.

17 Hoc autem notum factum eſt omnibus Judæis, atque Gentibus, qui habitabant Epheſi: & cecidit timor ſuper omnes illos, & magnificabatur nomen Domini Jeſu. D

18 Multíque

Digitized by Google

18 Multíque credentium veniebant, confiten-
tes & annuntiantes actus ſuos.
19 Multi autem ex eis, qui fuerant curioſa ſe-
ctati, contulerunt libros, & combuſſerunt coram
omnibus: & computatis pretiis illorum, invenerunt
pecuniam denariorum quinquaginta millium.
20 Ita fortiter creſcebat verbum Dei, & confir-
mabatur.
21 His autem expletis, propoſuit Paulus in Spi-
ritu, tranſita Macedonia & Achaia ire Jeroſoly-
mam, dicens: Quoniam poſtquam fuero ibi, opor-
tet me ad Romam videre.
E 22 Mittens autem in Macedoniam duos ex mi-
niſtrantibus ſibi, Timotheum & Eraſtum, ipſe re-
manſit ad tempus in Aſia.
23 Facta eſt autem illo tempore turbatio non
minima de via Domini.
24 Demetrius enim quidam nomine, argenta-
rius, faciens ædes argenteas Dianæ, præſtabat ar-
tificibus non modicum quæſtum:
25 Quos convocans, & eos qui hujuſmodi erant
opifices, dixit: Viri, ſcitis quia de hoc artificio
eſt nobis acquiſitio:
26 Et videtis, & auditis, quia non ſolùm Ephe-
ſi, ſed pœnè totius Aſiæ, Paulus hic ſuadens aver-
tit multam turbam, dicens: Quoniam non ſunt
dij, qui manibus fiunt.
27 Non ſolùm autem hæc periclitabitur nobis
pars in redargutionem venire, ſed & magnæ Dia-
næ templum in nihilum reputabitur, ſed & deſtrui
incipiet majeſtas ejus, quam tota Aſia, & orbis
colit.
F 28 His auditis, repleti ſunt ira, & exclamave-
runt dicentes: Magna Diana Epheſiorum.
29 Et impleta eſt civitas confuſione, & impe-
tum fecerunt uno animo in theatrum, rapto Gaio
& Ariſtarcho Macedonibus, comitibus Pauli.
30 Paulo autem volente intrare in populum,
non permiſerunt diſcipuli.
31 Quidam autem & de Aſiæ principibus, qui
erant amici ejus, miſerunt ad eum rogantes ne ſe
daret in theatrum:
32 Alij autem aliud clamabant. Erat enim Ec-
cleſia confuſa: & plures neſciebant qua ex cauſa
conveniſſent.
33 De turba autem detraxerunt Alexandrum,
propellentibus eum Judæis. Alexander autem ma-
nu ſilentio poſtulato, volebat reddere rationem
populo.
34 Quem ut cognoverunt Judæum eſſe, vox fa-
cta una eſt omnium, quaſi per horas duas cla-
mantium: Magna Diana Epheſiorum.
35 Et cùm ſedaſſet ſcriba turbas, dixit: Viri
Epheſij, quis enim eſt hominum, qui neſciat
Epheſiorum civitatem cultricem eſſe magnæ Dia-
næ, Joviſque prolis?
G 36 Cùm ergo his contradici non poſſit, oportet
vos ſedatos eſſe, & nihil temerè agere.
37 Adduxiſtis enim homines iſtos, neque ſacri-
legos, neque blaſphemantes deam veſtram.
38 Quòd ſi Demetrius, & qui cum eo ſunt ar-
tifices, habent adverſus aliquem cauſam, conven-
tus forenſes aguntur, & proconſules ſunt, accu-
ſent invicem.
39 Si quid autem alterius rei quæritis: in legi-
tima Eccleſia poterit abſolvi.
40 Nam & periclitamur argui ſeditionis ho-
diernæ: cùm nullus obnoxius ſit (de quo poſſimus
reddere rationem) concurſus iſtius. Et cùm hæc
dixiſſet, dimiſit Eccleſiam.

CAPUT XX.

Paulus peragratis variis partibus Macedoniæ & Græciæ, concionatur Troade in mediam noctem: cùmque adoleſcens Eutychus cadens à tertio cœnaculo mortuus eſſet, Paulus eum reſuſcitavit: & variis locis peragratis, advocatos ex Epheſo presbyteros exhortatur ut vigilantes ſint in regenda Eccleſia, prædicens quòd non eſſent amplius eum viſuri.

1 POſtquam autem ceſſavit tumultus, vocatis A
Paulus diſcipulis, & exhortatus eos, valedi-
xit, & profectus eſt ut iret in Macedoniam.
2 Cùm autem perambulaſſet partes illas, & ex-
hortatus eos fuiſſet multo ſermone, venit ad Græ-
ciam:
3 Ubi cùm feciſſet menſes tres, factæ ſunt illi
inſidiæ à Judæis navigaturo in Syriam: habuítque
conſilium ut reverteretur per Macedoniam.
4 Comitatus eſt autem eum Sopater Pyrrhi Be-
rœenſis, Theſſalonicenſium verò Ariſtarchus, &
Secundus, & Gaius Derbeus, & Timotheus:
Aſiani verò Tychicus & Trophimus.
5 Hi cùm præceſſiſſent, ſuſtinuerũt nos Troade:
6 Nos verò navigavimus poſt dies azymorum à B
Philippis, & venimus ad eos Troadem in diebus
quinque, ubi demorati ſumus diebus ſeptem.
7 Una autem Sabbati cùm conveniſſemus ad
frangendum panem, Paulus diſputabat cum eis,
profecturus in craſtinum, protraxítque ſermonem
uſque in mediam noctem.
8 Erant autem lampades copioſæ in cœnaculo,
ubi eramus congregati.
9 Sedens autem quidam adoleſcens nomine Eu-
tychus ſuper feneſtram, cùm mergeretur ſomno
gravi, diſputante diu Paulo, ductus ſomno cecidit
de tertio cœnaculo deorſum, & ſublatus eſt mor-
tuus.
10 Ad quem cùm deſcendiſſet Paulus, incubuit C
ſuper eum: & complexus dixit: Nolite turbari,
anima enim ipſius in ipſo eſt.
11 Aſcendens autem, frangénſque panem, &
guſtans, ſatíſque allocutus uſque in lucem, ſic pro-
fectus eſt.
12 Adduxerunt autem puerum viventem, &
conſolati ſunt non minimè.
13 Nos autem aſcendentes navem, navigavi-
mus in Aſſon, inde ſuſcepturi Paulum: ſic enim
diſpoſuerat ipſe per terram iter facturus.
14 Cùm autem conveniſſet nos in Aſſon, aſſum-
pto eo, venimus Mitylenen.
15 Et inde navigantes, ſequenti die venimus
contra Chium, & alia applicuimus Samum, & ſe-
quenti die venimus Miletum.
16 Propoſuerat enim Paulus tranſnavigare D
Epheſum, ne qua mora illi fieret in Aſia. Feſtina-
bat enim ſi poſſibile ſibi eſſet, ut diem Pentecoſtes
faceret Jeroſolymis.
17 A Mileto autem mittens Epheſum, vocavit
Majores natu Eccleſiæ.
18 Qui cùm veniſſent ad eum, & ſimul eſſent, di-
xit eis: Vos ſcitis à prima die, qua ingreſſus ſum in

Digitized by Google

Aſiam qualiter vobiſcum per omne tẽpus fuerim,
19 Serviens Domino cum omni humilitate, &
lacrymis, & tentationibus, quæ mihi acciderunt
ex inſidiis Judæorum:
20 Quomodo nihil ſubtraxerim utilium, quò
minùs annuntiarem vobis, & docerem vos publi-
cè, & per domos,
21 Teſtificans Judæis atque Gentilibus in Deum
pœnitentiam, & fidem in Dominum noſtrum
Jeſum Chriſtum.
E 22 Et nunc ecce alligatus ego ſpiritu, vado in
Jeruſalem; quæ in ea ventura ſint mihi, ignorans:
23 Niſi quòd Spiritus ſanctus per omnes civi-
tates mihi proteſtatur, dicens: quoniam vincula,
& tribulationes Jeroſolymis me manent.
24 Sed nihil horum vereor: nec facio animam
meam pretioſiorem quàm me, dummodò conſum-
mem curſum meum, & miniſterium verbi, quod
accepi à Dño Jeſu, teſtificari Evãgeliũ gratię Dei.
25 Et nunc ecce ego ſcio, quia ampliùs non
videbitis faciem meam vos omnes, per quos tran-
ſivi prædicans regnum Dei.
26 Quapropter conteſtor vos hodierna die, quia
mundus ſum à ſanguine omnium.
27 Non enim ſubterfugi, quò minùs annun-
tiarem omne conſilium Dei vobis.
F 28 Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo
vos Spiritus ſanctus poſuit epiſcopos, regere Ec-
cleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.
29 Ego ſcio quoniam intrabunt poſt diſceſſionẽ
meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi.
30 Et ex vobis ipſis exurgent viri loquentes
perverſa, ut abducant diſcipulos poſt ſe.
31 Propter quod vigilate, memoria retinentes,
quoniam per triennium nocte & die non ceſſavi,
cum lacrymis monens unumquemque veſtrûm.
32 Et nunc commendo vos Deo, & verbo gra-
tiæ ipſius, qui potens eſt ædificare, & dare here-
ditatem in ſanctificatis omnibus.
33 Argentum & aurum, aut veſtem nullius
concupivi, ſicut
* 1. Cor. 34 Ipſi ſcitis * quoniã ad ea, quæ mihi opus erant
4. c. 12. & his qui mecum ſunt, miniſtraverũt manus iſtæ.
1 Theſſ. 2. b. 9. 35 Omnia oſtendi vobis, quoniam ſic laboran-
2. Theſ. 3. b. 8. tes, oportet ſuſcipere infirmos, ac meminiſſe verbi
G Domini Jeſu, quoniam ipſe dixit: Beatius eſt ma-
gis dare, quàm accipere.
36 Et cùm hæc dixiſſet, poſitis genibus ſuis ora-
vit cum omnibus illis.
37 Magnus autem fletus factus eſt omnium: &
procũbentes ſuper collum Pauli, oſculabantur eũ,
38 Dolentes maximè in verbo, quod dixerat,
quoniam ampliùs faciem ejus non eſſent viſuri.
Et deducebant eum ad navem.

CAPUT XXI.

*Paulo Ieroſolymam tendenti poſt varias navigationes, vatici-
natur Agabus propheta afflictiones quas paſſurus erat Ieroſo-
lymis: nec tamen amicorum lacrymis averti poteſt ne aſcendat
Ieruſalem, paratus pro Chriſto etiam mortem ſubire: cúmque
Ieruſalem perveniſſet, Iacobus ipſi ſuadet ut cum quinque viris
votũ habentibus ſe ſanctificet: quod cùm faceret, rapitur à Iudæis,
ſed ex eorum manibus eripitur à tribuno, à quo catenis alligatus
ducitur in caſtra: impetrat tamen facultatẽ loquendi ad populũ.*

1 CUm autem factum eſſet ut navigaremus
A abſtracti ab eis, recto curſu venimus Coum,
& ſequenti die Rhodum, & inde Pataram.
2 Et cùm inveniſſemus navem transfretantem
in Phœnicem, aſcendentes navigavimus.
3 Cùm apparuiſſemus autem Cypro, relinquen-
tes eam ad ſiniſtram, navigavimus in Syriam, &
venimus Tyrum: ibi enim navis expoſitura erat
onus.
4 Inventis autem diſcipulis, manſimus ibi die-
bus ſeptem: qui Paulo dicebant per Spiritum ne
aſcenderet Jeroſolymam.
5 Et expletis diebus profecti ibamus, deducen- B
tibus nos omnibus cum uxoribus & filiis uſq; foras
civitatem: & poſitis genibus in littore, oravimus.
6 Et cùm valefeciſſemus invicem, aſcendimus
navem: illi autem redierunt in ſua.
7 Nos verò navigatione expleta à Tyro deſ-
cendimus Ptolemaidam: & ſalutatis fratribus,
manſimus die una apud illos.
8 Alia autem die profecti, venimus Cæſaream.
Et intrantes domum Philippi evangeliſtæ, * qui * Sup. 6.
erat unus de ſeptem, manſimus apud eum. b. 5.
9 Huic autem erant quattuor filiæ virgines pro-
phetantes.
10 Et cùm moraremur per dies aliquot, ſuperve-
nit quidam à Judæa propheta, nomine Agabus.
11 Is cùm veniſſet ad nos, tulit zonam Pauli: &
alligans ſibi pedes & manus, dixit: Hæc dicit
Spiritus ſanctus: Virum, cujus eſt zona hæc, ſic
alligabunt in Jeruſalem Judæi, & tradent in manus
Gentium.
12 Quod cùm audiſſemus, rogabamus nos, & qui C
loci illius erant, ne aſcenderet Jeroſolymam.
13 Tunc reſpondit Paulus, & dixit: Quid fa-
citis flentes, & affligentes cor meum? Ego enim
non ſolùm alligari, ſed & mori in Jeruſalem para-
tus ſum, propter nomen Domini Jeſu.
14 Et cùm ei ſuadere non poſſemus, quievimus,
dicentes: Domini voluntas fiat.
15 Poſt dies autem iſtos præparati, aſcendeba-
mus in Jeruſalem.
16 Venerunt autem & ex diſcipulis à Cæſarea
nobiſcum, adducentes ſecum apud quem hoſpita-
remur Mnaſonem quemdam Cyprium, antiquum
diſcipulum.
17 Et cùm veniſſemus Jeroſolymam, libenter D
exceperunt nos fratres.
18 Sequenti autem die introibat Paulus nobiſcũ
ad Jacobum, omnéſque collecti ſunt ſeniores.
19 Quos cùm ſalutaſſet, narrabat per ſingula, quæ
Deus feciſſet in Gentibus per miniſterium ipſius.
20 At illi cùm audiſſent, magnificabant Deum,
dixerúntque ei: Vides frater, quot millia ſunt in
Judæis, qui crediderunt, & omnes æmulatores
ſunt legis.
21 Audierunt autem de te, quia diſceſſionem
doceas à Moyſe eorum, qui per Gentes ſunt Ju-
dæorũ: dicens non debere eos circumcidere filios
ſuos, neque ſecundùm conſuetudinem ingredi.
22 Quid ergo eſt? utique oportet convenire
multitudinem: audient enim te ſuperveniſſe.
23 Hoc ergo fac quod tibi dicimus: Sunt no-
bis viri quattuor, votum habentes ſuper ſe. * Num.
24 His aſſumptis, ſanctifica te cum illis: & im- 6. c. 18.
pende in illis * ut radant capita: & ſcient omnes Sup. 18. c. 18.
quia

Digitized by Google

quia quæ de te audierunt, falſa ſunt, ſed ambulas
& ipſe cuſtodiens legem.
E 25 De his autem, qui crediderunt ex Genti-
*Sup. 15. d. 10. f. 29. bus, * nos ſcripſimus, judicantes ut abſtineant
ſe ab idolis, immolato, & ſanguine, & ſuffocato,
& fornicatione.
26 Tunc Paulus, aſſumptis viris, poſtera die
purificatus cum illis intravit in templum, annun-
tians expletionem dierum purificationis, donec
offerretur pro unoquoque eorum oblatio,
27 Dum autem ſeptem dies conſummarentur,
hi qui de Aſia erant Judæi, cùm vidiſſent eum in
templo, concitaverunt omnem populum, & in-
jecerunt ei manus, clamantes:
28 Viri Iſraëlitæ, adjuvate: hic eſt homo, qui
adverſus populum, & legem, & locum hunc omnes
ubique docens, inſuper & Gentiles induxit in
templum, & violavit ſanctum locum iſtum.
F 29 Viderant enim Trophimum Epheſium in
civitate cum ipſo, quem æſtimaverunt quoniam
in templum introduxiſſet Paulus.
30 Commotáque eſt civitas tota, & facta eſt con-
curſio populi. Et apprehendentes Paulũ, trahebant
eum extra templum: & ſtatim clauſæ ſunt januæ.
31 Quærentibus autem eum occidere, nuntia-
tum eſt tribuno cohortis: Quia tota confunditur
Jeruſalem.
32 Qui ſtatim aſſumptis militibus, & centurio-
nibus, decurrit ad illos. Qui cùm vidiſſent tribu-
num, & milites, ceſſaverunt percutere Paulum.
33 Tunc accedens tribunus apprehendit eum,
& juſſit eum alligari catenis duabus: & interro-
gabat quis eſſet, & quid feciſſet.
G 34 Alij autem aliud clamabant in turba. Et cùm
non poſſet certum cognoſcere præ tumultu, juſſit
duci eum in caſtra.
35 Et cùm veniſſet ad gradus, contigit ut por-
taretur à militibus propter vim populi.
36 Sequebatur enim multitudo populi, clamans:
Tolle eum.
37 Et cùm cœpiſſet induci in caſtra Paulus,
dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te?
Qui dixit: Græcè noſti?
38 Nónne tu es Ægyptius, qui ante hos dies
tumultum concitaſti, & eduxiſti in deſertum quat-
tuor millia virorum ſicariorum?
39 Et dixit ad eum Paulus: Ego homo ſum qui-
dem Judæus à Tarſo Ciliciæ, non ignotæ civitatis
municeps. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad
populum.
40 Et cùm ille permiſiſſet, Paulus ſtans in gra-
dibus, annuit manu ad plebem: & magno ſilentio
facto, allocutus eſt lingua Hebræa, dicens:

CAPUT XXII.

Ubi Paulus in ſui excuſationem narraſſet ſuæ converſionis ordinem, vociferantur Judæi ipſum de terra tollendum, eò quòd diceret ſe à Deo miſſum fuiſſe ad prædicandum Gentibus, à tribuno autem juſſus flagellis cædi & torqueri, liberatus eſt dicendo ſe civem Romanum eſſe.

A 1 VIri fratres, & patres, audite quam ad vos
nunc reddo rationem.
2 Cùm audiſſent autem quia Hebræa lingua lo-
queretur ad illos, magis præſtiterunt ſilentium.
3 Et dicit: Ego ſum vir Judæus, natus in Tarſo
Ciliciæ, nutritus autem in iſta civitate, ſecus pedes
Gamaliel eruditus juxta veritatem paternæ legis,
æmulator legis, ſicut & vos omnes eſtis hodie:
4 * Qui hanc viam perſecutus ſum uſque ad * Sup. 8. a. 3.
mortem, alligans & tradens in cuſtodias viros ac
mulieres,
5 Sicut princeps ſacerdotum mihi teſtimonium
reddit, & omnes majores natu, * à quibus & epi- *Sup. 9. a. 2.
ſtolas accipiens, ad fratres Damaſcum pergebam, B
ut adducerem inde vinctos in Jeruſalem ut puni-
rentur.
6 Factum eſt autem, eunte me, & appropinquan-
te Damaſco media die, ſubitò de cælo circum-
fulſit me lux copioſa:
7 Et decidens in terram audivi vocem dicentem
mihi: Saule, Saule, quid me perſequeris?
8 Ego autem reſpondi: Quis es Domine?
Dixítque ad me: Ego ſum Jeſus Nazarenus, quem
tu perſequeris.
9 Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, C
vocem autem non audierunt ejus, qui loquebatur
mecum.
10 Et dixi: Quid faciam, Domine? Dominus
autem dixit ad me: Surgens vade Damaſcum: &
ibi tibi dicetur de omnibus quę te oporteat facere.
11 Et cùm non viderem præ claritate luminis
illius, ad manum deductus à comitibus, veni Da-
maſcum.
12 Ananias autem quidam, vir ſecundùm legem
teſtimonium habens ab omnibus cohabitantibus
Judæis,
13 Veniens ad me, & aſtans dixit mihi: Saule D
frater reſpice. Et ego eadem hora reſpexi in eum.
14 At ille dixit: Deus patrum noſtrorum præor-
dinavit te, ut cognoſceres voluntatem ejus, & vi-
deres juſtum, & audires vocem ex ore ejus:
15 Quia eris teſtis illius ad omnes homines,
eorum quæ vidiſti & audiſti.
16 Et nunc quid moraris? Exurge, & baptizare,
& ablue peccata tua, invocato nomine ipſius.
17 Factum eſt autem revertenti mihi in Jeruſa-
lem, & oranti in templo, fieri me in ſtupore mẽtis,
18 Et videre illum dicentem mihi: Feſtina, & E
exi velociter ex Jeruſalem: quoniam non reci-
pient teſtimonium tuum de me.
19 Et ego dixi: Domine ipſi ſciunt * quia ego *Sup. 8. a. 3.
eram concludens in carcerem, & cædens per ſyna-
gogas eos qui credebant in te:
20 Et cùm funderetur ſanguis Stephani teſtis
tui, * ego aſtabam, & conſentiebam, & cuſtodie- *Sup. 7. g. 57.
bam veſtimenta interficientium illum.
21 Et dixit ad me: Vade, quoniam ego in natio-
nes longè mittam te.
22 Audiebant autem eum uſque ad hoc verbum,
& levaverunt vocem ſuam dicentes: Tolle de
terra hujuſmodi: non enim fas eſt eum vivere.
23 Vociferantibus autem eis, & projicientibus
veſtimenta ſua, & pulverem jactantibus in aërem, F
24 Juſſit tribunus induci eum in caſtra, & flagel-
lis cædi, & torqueri eum, ut ſciret propter quam
cauſam ſic acclamarent ei.
25 Et cùm aſtrinxiſſent eum loris: dicit aſtanti
ſibi Centurioni Paulus: Si hominem Romanum
& indemnatum licet vobis flagellare?

Digitized by Google

26 Quo audito, Centurio acceſſit ad tribunum,
& nuntiavit ei : dicens : Quid acturus es ? hic
enim homo , civis Romanus eſt.
27 Accedens autem tribunus, dixit illi : Dic
mihi ſi tu Romanus es ? At ille dixit : Etiam.
G 28 Et reſpondit tribunus : Ego multa ſumma
civilitatem hanc conſecutus ſum. Et Paulus ait :
Ego autem & natus ſum.
29 Protinus ergo diſceſſerunt ab illo, qui eum
torturi erant. Tribunus quoque timuit poſtquam
reſcivit, quia civis Romanus eſſet, & quia alligaſ-
ſet eum.
30 Poſtera autem die volens ſcire diligentiùs,
qua ex cauſa accuſaretur à Judæis, ſolvit eum , &
juſſit ſacerdotes convenire, & omne concilium, &
producens Paulum , ſtatuit inter illos.

Caput XXIII.

Paulus coram ſacerdotibus & toto concilio principem ſacerdotum qui ipſum juſſerat in faciem percuti , dicit parietem dealbatum, ſed excuſat ſe quòd neſciſſet eſſe principem ſacerdotum : cùmque ibidem dixiſſet ſe Phariſæum , & de reſurrectione mortuorum judicari , orta eſt inter Phariſæos & Sadducæos magna diſſenſio: Dominus nocte Paulum confortat, prædicens, quòd etiam Romæ eſſet de ipſo teſtificaturus: detecta multorũ de occidẽdo Paulo conjuratione , tribunus mittit eum Cæſaream militibus ſtipatum ad Felicem præſidem, ſcriptis ad eum litteris quæ hîc referuntur.

A 1 INtendens autem in concilium Paulus ait: Viri
fratres , ego omni conſcientia bona conver-
ſatus ſum ante Deum uſque in hodiernum diem.
2 Princeps autem ſacerdotum Ananias præce-
pit aſtantibus ſibi percutere os ejus.
3 Tunc Paulus dixit ad eum : Percutiet te
Deus , paries dealbate. Et tu ſedens judicas me
ſecundùm legem , & contra legem jubes me per-
cuti ?
4 Et qui aſtabant dixerunt : Summum ſacer-
dotem Dei maledicis ?
B 5 Dixit autem Paulus: Neſciebam fratres quia
* Exod. 22. d. 28. princeps eſt ſacerdotum. Scriptum eſt enim : *
Principem populi tui non maledices.
6 Sciens autem Paulus , quia una pars eſſet
Sadducæorum, & altera Phariſæorum, exclamavit
* Phil. 3. a. 5. in concilio : Viri fratres , * ego Phariſæus ſum ,
filius Phariſæorum, de ſpe & reſurrectione mor-
tuorum ego judicor.
7 Et cùm hæc dixiſſet, facta eſt diſſenſio inter
Phariſæos & Sadducæos , & ſoluta eſt multitudo.
* Matt. 22. c. 23. 8 * Sadducæi enim dicunt, non eſſe reſurrectio-
C nem, neque Angelum, neque Spiritum : Phariſæi
autem utraque confitentur.
9 Factum eſt autem clamor magnus. Et ſur-
gentes quidam Phariſæorum, pugnabant, dicen-
tes : Nihil mali invenimus in homine iſto : quid ſi
Spiritus locutus eſt ei, aut Angelus ?
10 Et cùm magna diſſenſio facta eſſet , timens
tribunus ne diſcerperetur Paulus ab ipſis, juſſit
milites deſcendere , & rapere eum de medio eo-
rum , ac deducere eum in caſtra.
11 Sequenti autem nocte aſſiſtens ei Dominus,
ait : Conſtans eſto: ſicut enim teſtificatus es de me
in Jeruſalem, ſic te oportet & Romæ teſtificari.
D 12 Facta autem die collegerunt ſe quidam ex
Judæis, & devoverunt ſe dicentes , neque mandu-
caturos, neque bibituros, donec occiderẽt Paulum.
13 Erant autem plus quàm quadraginta viri,
qui hanc conjurationem fecerant.
14 Qui acceſſerunt ad principes ſacerdotum ,
& ſeniores , & dixerunt : Devotione devovimus
nos nihil guſtaturos , donec occidamus Paulum.
15 Nunc ergo vos notum facite tribuno cum
concilio , ut producat illum ad vos, tamquam ali-
quid certius cognituri de eo. Nos verò priùs quàm
appropiet , parati ſumus interficere illum.
16 Quod cùm audiſſet filius ſororis Pauli inſi-
dias, venit, & intravit in caſtra, nuntiavitq; Paulo.
17 Vocans autem Paulus ad ſe unum ex Cen-
turionibus , ait : Adoleſcentem hunc perduc ad
tribunum, habet enim aliquid indicare illi.
18 Et ille quidem aſſumens eum duxit ad tri-
bunum , & ait : Vinctus Paulus rogavit me hunc
adoleſcentem perducere ad te, habentem aliquid
loqui tibi.
19 Apprehendens autem tribunus manum il- E
lius, ſeceſſit cum eo ſeorſum, & interrogavit illum,
Quid eſt , quòd habes indicare mihi ?
20 Ille autem dixit : Judæis convenit rogare te,
ut craſtina die producas Paulum in concilium ,
quaſi aliquid certius inquiſituri ſint de illo :
21 Tu verò ne credideris illis, inſidiantur enim
ei ex eis viri ampliùs quàm quadraginta , qui ſe
devoverunt non manducare, neque bibere, donec
interficiant eum : & nunc parati ſunt expectantes
promiſſum tuum.
22 Tribunus igitur dimiſit adoleſcentem, præ- F
cipiens ne cui loqueretur, quoniam hæc nota ſibi
feciſſet.
23 Et vocatis duobus Centurionibus, dixit illis:
Parate milites ducentos , ut eant uſque Cæſaream,
& equites ſeptuaginta , & lancearios ducentos à
tertia hora noctis :
24 Et jumenta præparate , ut imponentes Pau-
lum , ſalvum perducerent ad Felicem præſidem.
25 (Timuit enim ne fortè raperent eum Judæi,
& occiderent , & ipſe poſteà calumniam ſuſtine-
ret , tamquam accepturus pecuniam)
26 Scribens epiſtolam continentem hæc: Clau-
dius Lyſias optimo præſidi , Felici , ſalutem.
27 Virum hunc comprehenſum à Judæis , &
incipientem interfici ab eis ſuperveniens cum
exercitu eripui , cognito quia Romanus eſt :
28 Voléntque ſcire cauſam , quam objiciebant G
illi , deduxi eum in concilium eorum.
29 Quem inveni accuſari de quæſtionibus legis
ipſorum , nihil verò dignum morte aut vinculis
habentem criminis.
30 Et cùm mihi perlatum eſſet de inſidiis, quas
paraverant illi , miſi eum ad te, denuntians & ac-
cuſatoribus ut dicant apud te. Vale.
31 Milites ergo , ſecundùm præceptum ſibi ,
aſſumentes Paulum, duxerunt per noctem in An-
tipatridem,
32 Et poſtera die dimiſſis equitibus ut cum eo
irent, reverſi ſunt ad caſtra.
33 Qui cùm veniſſent Cæſaream, & tradidiſſent
epiſtolam prẹſidi, ſtatuerunt ante illum & Paulum.
34 Cùm legiſſet autem, & interrogaſſet de qua
provincia eſſet : & cognoſcens quia de Cilicia,
35 Audiam te, inquit, cùm accuſatores tui vene-
rint. Juſsítque in prætorio Herodis cuſtodiri eum.
Caput

Digitized by Google

Caput XXIV.

Accuſatus Paulus coram Felice præſide à Tertullo Iudæorum oratore, reſpondet negans impoſita ſibi crimina, confitens tamen ſe Chriſtianum, & dixiſſe ſe de reſurrectione mortuorum judicari: Felix & ipſius uxor Iudæa audiunt Paulum de fide Chriſtiana: cùm autem non acciperet à Paulo pecuniam, reliquit eum vinctum, accipiens ſucceſſorem Portium Feſtum.

A 1 POſt quinque autem dies deſcendit princeps ſacerdotum, Ananias, cum ſenioribus quibuſdam: & Tertullo quodam oratore, qui adierunt præſidem adverſus Paulum.

2 Et citato Paulo cœpit accuſare Tertullus, dicens: Cùm in multa pace agamus per te, & multa corrigantur per tuam providentiam;

3 Semper & ubique ſuſcipimus, optime Felix, cum omni gratiarum actione.

4 Ne diutiùs autem te protraham, oro, breviter audias nos pro tua clementia.

B 5 Invenimus hunc hominem peſtiferum, & concitantē ſeditiones omnibus Judæis in univerſo orbe, & auctorem ſeditionis ſectæ Nazarenorum:

6 Qui etiam templum violare conatus eſt, quem & apprehenſum voluimus ſecundùm legem noſtram judicare.

7 Superveniens autem tribunus Lyſias, cum vi magna eripuit eum de manibus noſtris,

C 8 Jubens accuſatores ejus ad te venire: à quo poteris ipſe judicans, de omnibus iſtis cognoſcere, de quibus nos accuſamus eum.

9 Adjecerunt autem & Judæi, dicentes hæc ita ſe habere.

10 Reſpondit autem Paulus, (annuente ſibi Præſide dicere:) Ex multis annis te eſſe judicem genti huic ſciens, bono animo pro me ſatisfaciam.

11 Potes enim cognoſcere, quia non plus ſunt mihi dies, quàm duodecim, ex quo aſcendi adorare in Jeruſalem:

D 12 Et neque in templo invenerunt me cum aliquo diſputantem, aut concurſum facientem turbæ, neque in ſynagogis,

13 Neque in civitate: neque probare poſſunt tibi de quibus nunc me accuſant.

14 Confiteor autem hoc tibi, quòd ſecundùm ſectam quam dicunt hæreſim, ſic deſervio Patri & Deo meo, credens omnibus, quæ in Lege & Prophetis ſcripta ſunt:

15 Spem habens in Deum, quam & hi ipſi expectant, reſurrectionem futuram juſtorum, & iniquorum.

16 In hoc & ipſe ſtudeo ſine offendiculo conſcientiam habere ad Deum, & ad homines ſemper.

E 17 Poſt annos autem plures, eleemoſynas facturus in gentem meam, veni, & oblationes, & vota.

*Sup. 21. c. 26. 18 * In quibus invenerunt me purificatum in templo; non cum turba, neque cum tumultu.

19 Quidam autem ex Aſia Judæi, quos oportebat apud te præſtò eſſe, & accuſare ſi quid haberent adverſum me:

20 Aut hi ipſi dicant ſi quid invenerunt in me iniquitatis, cùm ſtem in concilio,

F 21 Niſi de una hac ſolummodò voce, qua clamavi inter eos ſtans: * Quoniam de reſurrectione mortuorum ego judicor hodie à vobis,

*Sup. 23. b. 6.

22 Diſtulit autem illos Felix, certiſſimè ſciens de via hac, dicens: Cùm tribunus Lyſias deſcenderit, audiam vos.

23 Juſsítque Centurioni cuſtodire eum, & habere requiem, nec quemquam de ſuis prohibere miniſtrare ei.

24 Poſt aliquot autem dies veniens Felix cum Druſilla uxore ſua, quæ erat Judæa, vocavit Paulum, & audivit ab eo fidem, quæ eſt in Chriſtum Jeſum.

25 Diſputante autem illo de juſtitia, & caſtitate, & de judicio futuro, tremefactus Felix reſpondit: Quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno accerſam te. G

26 Simul & ſperans, quòd pecunia ei daretur à Paulo; propter quod & frequenter accerſens eum, loquebatur cum eo.

27 Biennio autem expleto, accepit ſucceſſorem Felix Portium Feſtum. Volens autem gratiam præſtare Judæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

Caput XXV.

Feſtus non obſequitur Iudæis inſidiosè petentibus ut Paulus Ieroſolymam ducatur: ſed Cæſareæ audit ejus accuſatores & Pauli reſponſionem: qui à Feſto requiſitus an vellet de his judicari Ieroſolymis, appellat Cæſarem: Feſtus Pauli cauſam regi Agrippæ indicat, qui ipſum audire cupit, poſteróque die jubente Feſto adducitur coram Agrippa & Bernice.

1 FEſtus ergo cùm veniſſet in provinciam, poſt A triduum aſcendit Jeroſolymam à Cæſarea.

2 Audierúntque eum principes ſacerdotum, & primi Judæorum, adverſus Paulum: & rogabant eum,

3 Poſtulantes gratiam adverſus eum ut juberet perduci eum Jeruſalem, inſidias tendentes ut interficerent eum in via.

4 Feſtus autem reſpondit, ſervari Paulum in Cæſarea: ſe autem maturiùs profecturum.

5 Qui ergo in vobis, ait, potentes ſunt, deſcen- B dentes ſimul, ſi quod eſt in viro crimen, accuſent eum.

6 Demoratus autem inter eos dies non ampliùs quàm octo, aut decem, deſcendit Cæſaream, & altera die ſedit pro tribunali, & juſſit Paulum adduci.

7 Qui cùm perductus eſſet, circumſteterunt eum, qui ab Jeroſolyma deſcenderant Judæi, multas & graves cauſas objicientes, quas non poterant probare,

8 Paulo rationem reddente: Quoniam neque in legem Judæorum, neque in templum, neque in Cæſarem quidquam peccavi.

9 Feſtus autem volens gratiam præſtare Judæis, C reſpondens Paulo, dixit: Vis Jeroſolymam aſcendere, & ibi de his judicari apud me?

10 Dixit autem Paulus: Ad tribunal Cæſaris ſto, ibi me oportet judicari: Judæis non nocui, ſicut tu meliùs noſti.

11 Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuſo mori: ſi verò nihil eſt eorum, quæ hi accuſant me, nemo poteſt me illis donare. Cæſarem appello.

12 Tunc Feſtus cum concilio locutus, reſpondit: Cæſarem appellaſti? ad Cæſarem ibis.

13 Et cùm dies aliquot tranſacti eſſent, Agrippa rex & Bernice deſcenderunt Cæſaream ad ſalutandum Feſtum.

Digitized by Google

D 14 Et cùm dies plures ibi demorarentur, Feſtus regi indicavit de Paulo, dicens: Vir quidam eſt derelictus à Felice vinctus,

15 De quo cùm eſſem Jeroſolymis, adierunt me principes ſacerdotum, & ſeniores Judæorum, poſtulantes adverſus illum damnationem.

16 Ad quos reſpondi: Quia non eſt Romanis conſuetudo damnare aliquem hominem, priùs quàm is qui accuſatur, præſentes habeat accuſatores, locúmque defendendi accipiat ad abluenda crimina.

E 17 Cùm ergo huc conveniſſent ſine ulla dilatione, ſequenti die ſedens pro tribunali, juſſi adduci virum.

18 De quo, cùm ſtetiſſent accuſatores, nullam cauſam deferebant, de quibus ego ſuſpicabar malũ:

19 Quæſtiones verò quaſdam de ſua ſuperſtitione habebant adverſus eum, & de quodam Jeſu defuncto, quem affirmabat Paulus vivere.

F 20 Hæſitans autem ego de hujuſmodi quæſtione, dicebam ſi vellet ire Jeroſolymam, & ibi judicari de iſtis.

21 Paulo autem appellante ut ſervaretur ad Auguſti cognitionem, juſſi ſervari eum, donec mittam eum ad Cæſarem.

22 Agrippa autem dixit ad Feſtum: Volebam & ipſe hominem audire. Cras, inquit, audies eum.

23 Altera autem die, cùm veniſſet Agrippa, & Bernice, cum multa ambitione, & introiſſent in auditorium cum tribunis, & viris principalibus civitatis, jubente Feſto, adductus eſt Paulus.

24 Et dicit Feſtus: Agrippa rex, & omnes, qui ſimul adeſtis nobiſcum viri, videtis hunc, de quo omnis multitudo Judæorum interpellavit me Jeroſolymis, petentes & acclamantes non oportere eum vivere ampliùs.

G 25 Ego verò comperi nihil dignum morte eum admiſiſſe. Ipſo autem hoc appellante ad Auguſtum, judicavi mittere.

26 De quo quid certum ſcribam domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, & maximè ad te rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid ſcribam.

27 Sine ratione enim mihi videtur mittere vinctum, & cauſas ejus non ſignificare.

CAPUT XXVI.

Paulus coram Agrippa ſuam cauſam defendit, referens ſuæ ad Chriſtum converſionis ordinem, & ſe Judæis ac Gentibus ſub divina protectione prædicaſſe oſtendens; Feſtóque ipſum ex nimia ſcientia inſanire dicenti reſpondet, omnéſque optat eſſe Chriſtianos: Agrippa dicit eum potuiſſe dimitti, niſi Cæſarem appellaſſet.

A 1 Agrippa verò ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro temetipſo. Tunc Paulus extenta manu cœpit rationem reddere.

2 De omnibus, quibus accuſor à Judæis, rex Agrippa, æſtimo me beatum, apud te cùm ſim defenſurus me hodie,

3 Maximè te ſciente omnia, & quæ apud Judæos ſunt conſuetudines, & quæſtiones: propter quod obſecro patienter me audias.

4 Et quidem vitam meam à juventute, quæ ab initio fuit in gente mea in Jeroſolymis, noverunt omnes Judæi:

B 5 Præſcientes me ab initio (ſi velint teſtimonium perhibere) quoniam ſecundùm certiſſimam ſectam noſtræ religionis vixi Phariſæus.

6 Et nunc in ſpe, quæ ad patres noſtros repromiſſionis facta eſt à Deo, ſto judicio ſubjectus:

7 In quam duodecim tribus noſtræ, nocte ac die deſervientes, ſperant devenire. De qua ſpe accuſor à Judæis, rex.

8 Quid incredibile judicatur apud vos, ſi Deus mortuos ſuſcitat?

9 Et ego quidem exiſtimaveram, me adverſus nomen Jeſu Nazareni debere multa contraria agere.

10 * Quod & feci Jeroſolymis, & multos ſanctorum ego in carceribus incluſi, à principibus ſacerdotum poteſtate accepta: & cùm occiderentur, detuli ſententiam. C *Sup. 8. a. 3.

11 Et per omnes ſynagogas frequenter puniens eos, compellebam blaſphemare: & ampliùs inſaniẽs in eos, perſequebar uſque in exteras civitates.

12 In quibus *dum irem Damaſcum cum poteſtate & permiſſu principum ſacerdotum, *Sup. 9. a. 2.

13 Die media in via, vidi, rex, de cælo ſupra ſplendorem ſolis circumfulſiſſe me lumen, & eos qui mecum ſimul erant.

14 Omnéſque nos cùm decidiſſemus in terram, audivi vocem loquentem mihi Hebraïca lingua: Saule, Saule, quid me perſequeris? durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. D

15 Ego autem dixi: Quis es Domine? Dominus autem dixit: Ego ſum Jeſus, quem tu perſequeris.

16 Sed exurge, & ſta ſuper pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, ut conſtituam te miniſtrum, & teſtem eorum quæ vidiſti, & eorum quibus apparebo tibi,

17 Eripiens te de populo, & gentibus, in quas nunc ego mitto te,

18 Aperire oculos eorum, ut convertantur à tenebris ad lucem, & de poteſtate ſatanæ ad Deum, ut accipiant remiſſionem peccatorum, & ſortem inter ſanctos, per fidem, quæ eſt in me. E

19 Unde rex Agrippa, non fui incredulus cæleſti viſioni:

20 *Sed his, qui ſunt Damaſci primùm, & Jeroſolymis, & in omnem regionem Judææ, & Gentibus annuntiabam, ut pœnitentiam agerent, & converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes. *Sup. 13. e. 14.

21 Hac ex cauſa me Judæi, cùm eſſem in templo, * comprehenſum tentabant interficere. F *Sup. 21. f. 31.

22 Auxilio autem adjutus Dei, uſque in hodiernum diem ſto, teſtificans minori, atque majori, nihil extra dicens quàm ea quæ Prophetæ locuti ſunt futura eſſe, & Moyſes:

23 Si paſſibilis Chriſtus, ſi primus ex reſurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus eſt populo, & Gentibus.

24 Hæc loquente eo, & rationem reddente, Feſtus magna voce dixit: Inſanis Paule: multæ te litteræ ad inſaniam convertunt.

25 Et Paulus: Non inſanio (inquit) optime Feſte, ſed veritatis & ſobrietatis verba loquor.

26 Scit enim de his rex, ad quem & conſtanter loquor: latere enim eum nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quidquam horum geſtum eſt.

27 Credis

Digitized by Google

27 Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia credis.

G 28 Agrippa autem ad Paulum: In modico ſuades me Chriſtianum fieri.

29 Et Paulus: Opto apud Deum, & in modico, & in magno, non tantùm te, ſed etiam omnes qui audiunt, hodie fieri tales, qualis & ego ſum, exceptis vinculis his.

30 Et exurrexit rex, & præſes, & Bernice, & qui aſſidebant eis.

31 Et cùm receſſiſſent, loquebantur ad invicem, dicentes: Quia nihil morte, aut vinculis dignum quid fecit homo iſte.

32 Agrippa autem Feſto dixit: Dimitti poterat homo hic, ſi non appellaſſet Cæſarem.

CAPUT XXVII.

Paulus à centurione Iulio ducitur Romam verſus, navigans per varia loca: adverſante autem ipſis vento, vix perveniunt ad quemdam in Creta locum: à quo licet prædiceret Paulus periculoſam eſſe navigationem, diſcedentes, patiuntur ingentem tempeſtatem: tandémque poſt Pauli conſolationem, qui narrans factam ſibi de omnium ſalute revelationem, hortabatur eos ad cibum ſumendum, paſſi naufragium omnes evadunt incolumes.

A 1 UT autem judicatum eſt navigare eum in Italiam, & tradi Paulum cum reliquis cuſtodiis centurioni nomine Julio cohortis Auguſtę,

* 1.Cor. 11.d.25. 2 * Aſcendentes navem Adrumetinam, incipientes navigare circa Aſiæ loca, ſuſtulimus, perſeverante nobiſcum Ariſtarcho Macedone Theſſalonicenſi.

3 Sequenti autem die devenimus Sidonem. humanè autem tractans Julius Paulum, permiſit ad amicos ire, & curam ſui agere.

4 Et inde cùm ſuſtuliſſemus, ſubnavigavimus Cyprum, propterea quòd eſſent venti contrarij.

B 5 Et pelagus Ciliciæ & Pamphyliæ navigantes, venimus Lyſtram, quæ eſt Lyciæ:

6 Et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiam, tranſpoſuit nos in eam.

7 Et cùm multis diebus tardè navigaremus, & vix deveniſſemus contra Gnidum: prohibente nos vento, adnavigavimus Cretæ, juxta Salmonem:

8 Et vix juxta navigantes, venimus in locum quemdam, qui vocatur Boniportus, cui juxtà erat civitas Thalaſſa.

9 Multo autem tempore peracto, & cùm jam non eſſet tuta navigatio, eò quòd & jejunium jam præteriiſſet, conſolabatur eos Paulus,

10 Dicens eis: Viri, video quoniam cum injuria & multo damno, non ſolùm oneris & navis, ſed etiam animarum noſtrarum, incipit eſſe navigatio.

C 11 Centurio autem gubernatori & nauclero magis credebat, quàm his quæ à Paulo dicebãtur.

12 Et cùm aptus portus non eſſet ad hiemandum, plurimi ſtatuerunt conſilium navigare inde, ſi quomodo poſſent, devenientes Phœnicem, hiemare, portum Cretæ reſpicientem ad Africum, & ad Corum,

13 Aſpirante autem Auſtro, æſtimantes propoſitum ſe tenere, cùm ſuſtuliſſent de Aſſon, legebant Cretam.

14 Non poſt multum autem miſit ſe contra ipſam ventus Typhonicus, qui vocatur Euroaquilo.

15 Cúmque arrepta eſſet navis, & non poſſet conari in ventum, data nave flatibus, ferebamur.

16 In inſulam autem quamdam decurrentes, quę vocatur Cauda, potuimus vix obtinere ſcapham. D

17 Qua ſublata, adjutoriis utebantur, accingentes navem, timentes ne in Syrtim inciderent, ſummiſſo vaſe ſic ferebantur.

18 Valida autem nobis tempeſtate jactatis, ſequenti die jactum fecerunt:

19 Et tertia die ſuis manibus armamenta navis projecerunt.

20 Neque autem ſole, neque ſideribus apparentibus per plures dies, & tempeſtate non exigua imminente, jam ablata erat ſpes omnis ſalutis noſtrę.

21 Et cùm multa jejunatio fuiſſet, tunc ſtans Paulus in medio eorum, dixit: Oportebat quidem, ô viri, audito me, non tollere à Creta, lucríque facere injuriam hanc & jacturam.

22 Et nunc ſuadeo vobis bono animo eſſe. amiſſio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquam navis.

23 Aſtitit enim mihi hac nocte Angelus Dei, cujus ſum ego, & cui deſervio,

24 Dicens: Ne timeas Paule, Cæſari te oportet aſſiſtere: & ecce donavit tibi Deus omnes qui navigant tecum.

25 Propter quod bono animo eſtote viri: credo E
enim Deo, quia ſic erit, quemadmodum dictum eſt mihi.

26 In inſulam autem quamdam oportet nos devenire.

27 Sed poſteaquam quartadecima nox ſupervenit, navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, ſuſpicabantur nautæ apparere ſibi aliquam regionem.

28 Qui & ſummittentes bolidem, invenerunt paſſus viginti: & puſillum inde ſeparati, invenerunt paſſus quindecim.

29 Timentes autem ne in aſpera loca incideremus, de puppi mittentes anchoras quattuor, optabant diem fieri.

30 Nautis verò quærentibus fugere de navi, cùm miſiſſent ſcapham in mare, ſub obtentu quaſi inciperent à prora anchoras extendere,

31 Dixit Paulus Centurioni, & militibus: Niſi hi in navi manſerint, vos ſalvi fieri non poteſtis.

32 Tunc abſciderunt milites funes ſcaphæ, & paſſi ſunt eam excidere.

33 Et cùm lux inciperet fieri, rogabat Paulus F
omnes ſumere cibum, dicens: Quartadecima die hodie expectantes jejuni permanetis, nihil accipientes.

34 Propter quod rogo vos accipere cibum pro ſalute veſtra: quia nullius veſtrûm capillus de capite peribit.

35 Et cùm hæc dixiſſet, ſumens panem, gratias egit Deo in conſpectu omnium: & cùm fregiſſet, cœpit manducare.

36 Animæquiores autem facti omnes, & ipſi ſumpſerunt cibum.

37 Eramus verò univerſæ animæ in navi ducentæ ſeptuaginta ſex.

38 Et ſatiati cibo alleviabant navem, jactantes triticum in mare.

Digitized by Google

G 39 Cùm autem dies factus eſſet, terram non agnoſcebant: ſinum verò quemdam conſiderabant habentem littus, in quem cogitabant, ſi poſſent, ejicere navem.

40 Et cùm anchoras ſuſtuliſſent, committebant ſe mari, ſimul laxantes juncturas gubernaculorum: & levato artemone ſecundùm auræ flatum tendebat ad littus.

41 Et cùm incidiſſemus in locum dithalaſſum, impegerunt navem: & prora quidem fixa manebat immobilis, puppis verò ſolvebatur à vi maris.

42 Militum autem conſilium fuit ut cuſtodias occiderent: ne quis cùm enataſſet, effugeret.

43 Centurio autem volens ſervare Paulum, prohibuit fieri: juſſítque eos, qui poſſent natare, emittere ſe primos, & evadere, & ad terram exire:

44 Et ceteros alios in tabulis ferebant: quoſdam ſuper ea, quæ de navi erant. Et ſic factum eſt, ut omnes animæ evaderent ad terram.

Caput XXVIII.

Paulus ceterique ipſius comites humanè à Barbaris excipiuntur in inſula Melita: in qua percuſſus à vipera Paulus nihil mali patitur, patrémque Publij principis inſulæ ſanitati reſtituit, ac alios multos curat: & ab eo loco navigantes tandem Romam perveniunt, ubi Paulus convocatis primis Iudæorum cauſam exponit cur Cæſarem appellaverit: diéque ab ipſis conſtituto prædicat de Chriſto, cujus verbis multi non credunt, quod Paulus oſtendit ab Iſaia prædictum eſſe; & per biennium de fide in Chriſtum prædicat omnibus ad ipſum accedentibus.

A 1 ET cùm evaſiſſemus, tunc cognovimus quia Melita inſula vocabatur. Barbari verò præſtabant non modicam humanitatem nobis.

2 Accenſa enim pyra, reficiebant nos omnes, propter imbrem, qui imminebat, & frigus.

3 Cùm congregaſſet autem Paulus ſarmentorum aliquantam multitudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem, vipera à calore cùm proceſſiſſet, invaſit manum ejus.

B 4 Ut verò viderunt Barbari pendentem beſtiam de manu ejus, ad invicem dicebant: Utique homicida eſt homo hic, qui cùm evaſerit de mari, ultio non ſinit eum vivere.

5 Et ille quidem excutiens beſtiam in ignem, nihil mali paſſus eſt.

6 At illi exiſtimabant eum in tumorem convertendum, & ſubitò caſurum, & mori. Diu autem illis expectantibus, & videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes ſe, dicebant eum eſſe Deum.

7 In locis autem illis erant prædia principis inſulæ, nomine Publij, qui nos ſuſcipiens, triduò benignè exhibuit.

8 Contigit autem, patrem Publij febribus & dyſenteria vexatum jacère. Ad quem Paulus intravit: & cùm oraſſet, & impoſuiſſet ei manus, ſalvavit eum.

C 9 Quo facto, omnes, qui in inſula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur:

10 Qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, & navigantibus impoſuerunt quæ neceſſaria erant.

11 Poſt menſes autem tres, navigavimus in navi Alexandrina, quæ in inſula hiemaverat, cui erat inſigne Caſtorum.

12 Et cùm veniſſemus Syracuſam, manſimus ibi triduo.

13 Inde circumlegentes devenimus Rhegium: & poſt unum diem flante Auſtro, ſecunda die venimus Puteolos;

14 Ubi inventis fratribus rogati ſumus manere apud eos dies ſeptem: & ſic venimus Romam.

15 Et inde cùm audiſſent fratres, occurrerunt D
nobis uſque ad Appij forum, ac tres Tabernas. Quos cùm vidiſſet Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam.

16 Cùm autem veniſſemus Romam, permiſſum eſt Paulo manere ſibimet cum cuſtodiente ſe milite.

17 Poſt tertium autem diem convocavit primos Judæorum. Cúmque conveniſſent, dicebat eis: Ego, viri fratres, nihil adverſus plebem faciens, aut morem paternum, vinctus ab Jeroſolymis traditus ſum in manus Romanorum:

18 Qui cùm interrogationem de me habuiſſent, voluerunt me dimittere, eò quòd nulla eſſet cauſa mortis in me.

19 Contradicentibus autem Judæis, coactus E
ſum appellare Cæſarem, non quaſi gentem meam habens aliquid accuſare.

20 Propter hanc igitur cauſam rogavi vos videre, & alloqui. Propter ſpem enim Iſraël catena hac circumdatus ſum.

21 At illi dixerunt ad eum: Nos neque litteras accepimus de te à Judæa, neque adveniens aliquis fratrum, nuntiavit, aut locutus eſt quid de te malum.

22 Rogamus autem à te audire quæ ſentis: nam de ſecta hac notum eſt nobis quia ubique ei contradicitur.

23 Cùm conſtituiſſent autem illi diem, venerunt ad eum in hoſpitium plurimi, quibus exponebat teſtificans regnum Dei, ſuadénſque eis de Jeſu ex Lege Moyſi & Prophetis, à manè uſque ad veſperam.

24 Et quidam credebant his quæ dicebantur: F
quidam verò non credebant.

25 Cúmque invicem non eſſent conſentientes, diſcedebant, dicente Paulo unum verbum: Quia benè Spiritus ſanctus locutus eſt per Iſaiam prophetam ad patres noſtros,

26 dicens: * Vade ad populum iſtum, & dic ad eos: Aure audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non perſpicietis.

27 Incraſſatum eſt enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos compreſſerunt: ne fortè videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem eos.

*Iſa 6. c.9. Matth. 13.b.14. Mar.4. b.12. Luc.8. b.10. Joan. 12. f.40. Rom 11. b 8.

28 Notum ergo ſit vobis, quoniam Gentibus miſſum eſt hoc ſalutare Dei, & ipſi audient. G

29 Et cùm hæc dixiſſet, exierunt ab eo Judæi, multam habentes inter ſe quæſtionem.

30 Manſit autem biennio toto in ſuo conducto: & ſuſcipiebat omnes, qui ingrediebantur ad eum,

31 Prædicans regnum Dei, & docens quæ ſunt de Domino Jeſu Chriſto, cum omni fiducia, ſine prohibitione.

EPISTOLA

Digitized by Google

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD ROMANOS.

Caput Primum.

Paulus commendato ſuo munere Evangelico, ob magnum prædicandi Evangelij zelum, optabat Romanos inviſere, oſtendens Ethnicos, qui ex creaturis Deum cognoſcentes, illius cultum à ſe abjecerant, colendo creaturarum imagines, meritò à Deo deſertos: & in pœnam illius in abominanda, quæ hic recenſentur incidiſſe ſcelera.

A 1 PAulus, ſervus Jeſu Chriſti,
Act.13.a.2. vocatus Apoſtolus, ſegrega-
tus in Evangelium Dei,
2 Quod antè promiſerat
per Prophetas ſuos in Scri-
pturis ſanctis.
3 De Filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine Da-
vid ſecundùm carnem,
4 Qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute
ſecundùm ſpiritum ſanctificationis ex reſurrectio-
ne mortuorum Jeſu Chriſti Domini noſtri:
5 Per quem accepimus gratiam, & Apoſtola-
tum, ad obediendum fidei in omnibus Gentibus
pro nomine ejus,
6 In quibus eſtis & vos vocati Jeſu Chriſti.
7 Omnibus qui ſunt Romæ, dilectis Dei, voca-
tis ſanctis. Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro,
& Domino Jeſu Chriſto.
8 Primùm quidem gratias ago Deo meo per
Jeſum Chriſtum pro omnibus vobis; quia fides
B veſtra annuntiatur in univerſo mundo.
9 Teſtis enim mihi eſt Deus, cui ſervio in
ſpiritu meo in Evangelio filij ejus, quòd ſine in-
termiſſione memoriam veſtri facio
10 Semper in orationibus meis: obſecrans, ſi
quomodo tandem aliquando proſperum iter ha-
beam in voluntate Dei veniendi ad vos.
11 Deſidero enim videre vos, ut aliquid im-
pertiar vobis gratię ſpiritualis ad confirmãdos vos:
12 Id eſt, ſimul conſolari in vobis, per eam
quæ invicem eſt, fidem veſtram atque meam.
13 Nolo autem vos ignorare fratres: quia ſæpè
propoſui venire ad vos, (& prohibitus ſum uſque
adhuc) ut aliquem fructum habeam & in vobis,
ſicut & in ceteris gentibus.
14 Græcis ac Barbaris, ſapientibus & inſipien-
tibus debitor ſum:
15 Ita (quod in me) promptum eſt & vobis,
qui Romæ eſtis, evangelizare.
16 Non enim erubeſco Evangelium. Virtus
enim Dei eſt in ſalutem omni credenti, Judæo pri-
mum, & Græco.
*Haba.2.a.4. Gal.3.b.11. Heb.10.g.30. 17 Juſtitia enim Dei in eo revelatur ex fide in
fidem: ſicut ſcriptum eſt: *Juſtus autẽ ex fide vivit.
18 Revelatur enim ira Dei de cælo, ſuper om-
nem impietatem & injuſtitiam hominum eorum,
C qui veritatem Dei in injuſtitia detinent:
19 Quia quod notum eſt Dei, manifeſtum
eſt in illis. Deus enim illis manifeſtavit.
20 Inviſibilia enim ipſius, à creatura mundi,
per ea quæ facta ſunt, intellecta, conſpiciuntur:
ſempiterna quoque ejus virtus, & divinitas: ita ut
ſint inexcuſabiles.
21 * Quia cùm cognoviſſent Deum, non ſicut *Eph.4.d.17.
Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt: ſed
evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum
eſt inſipiens cor eorum:
22 Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti
ſunt.
23 Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei,
in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis,
volucrum, & quadrupedum, & ſerpentium.
24 Propter quod tradidit illos Deus in deſide-
ria cordis eorum, in immunditiam: ut contumeliis
afficiant corpora ſua in ſemetipſis:
25 Qui commutaverunt veritatem Dei in
mendacium: & coluerunt, & ſervierunt creatu-
ræ potius quàm Creatori, qui eſt benedictus in
ſæcula. Amen.
26 Proptereà tradidit illos Deus in paſſiones
ignominiæ. Nam feminæ eorum immutaverunt
naturalẽ uſum, in eum uſum qui eſt contra naturã.
27 Similiter autem & maſculi, relicto natura- D
li uſu feminæ, exarſerunt in deſideriis ſuis in in-
vicem maſculi in maſculos turpitudinem operan-
tes, & mercedem, quam oportuit erroris ſui in ſe-
metipſis recipientes.
28 Et ſicut non probaverunt Deum habere in
notitia: tradidit illos Deus in reprobum ſenſum,
ut faciant ea quæ non conveniunt,
29 Repletos omni iniquitate, malitia, fornica-
tione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio,
contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones,
30 Detractores, Deo odibiles, contumelioſos,
ſuperbos, elatos, inventores malorum, parentibus
non obedientes,
31 Inſipientes, incompoſitos, ſine affectione,
abſque fœdere, ſine miſericordia.
32 Qui cùm juſtitiam Dei cognoviſſent, non
intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni ſunt
morte: & non ſolùm qui ea faciunt, ſed etiam qui
conſentiunt facientibus.

Caput II.

Iudæos redarguit qui ex data ſibi lege Gentes condemnabant, eadem ipſi patrantes, cùm Deus unicuique redditurus ſit juxta ipſius opera: adeò ut etiam Gentes, ea quæ legis ſunt naturali lumine præſtantes, pro circumciſis habendæ ſint, eóſque judicatura, qui ex ſola legis cognitione & carnis circumciſione glorientur, contraria legi operantes.

1 PRopter quod inexcuſabilis es ô homo omnis, A
qui judicas. * In quo enim judicas alterum, *Matt.7.a.1.
teipſum condemnas: eadem enim agis quæ judicas.
2 Scimus enim quoniam judicium Dei eſt ſe-
cundùm veritatem in eos qui talia agunt.

3 Exiſtimas

3 Exiſtimas autem hoc ô homo, qui judicas
eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies
judicium Dei?
4 An divitias bonitatis ejus,& patientiæ,& lon-
ganimitatis contemnis? ignoras quoniam beni-
gnitas Dei ad pœnitentiam te adducit?
5 Secundùm autem duritiam tuam & impœni-
tens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ, & reve-
lationis juſti judicij Dei,
*Matth. 16.d.27.
6*Qui reddet unicuique ſecundùm opera ejus.
B
7 Iis quidem, qui ſecundùm patientiam boni
operis, gloriam, & honorem,& incorruptionem
quærunt, vitam æternam:
8 Iis autem, qui ſunt ex contentione,& qui non
acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati, ira
& indignatio.
9 Tribulatio & anguſtia in omnem animam ho-
minis operantis malum, Judæi primùm, & Græci:
10 Gloria autem, & honor, & pax omni ope-
ranti bonum, Judæo primùm,& Græco:
*Deut. 10.d.17. 2. Par. 19.d.7. Job. 34. b.19. Sap.6. b.8. Eccli.35. b.15. Act.10. e.34. Gal.2. b.6. Col. 3. d.25.
11 * Non enim eſt acceptio perſonarum apud
Deum.
12 Quicumque enim ſine lege peccaverunt,ſi-
ne lege peribunt: & quicumque in lege peccave-
runt, per legem judicabuntur.
13 * Non enim auditores legis juſti ſunt apud
Deum, ſed factores legis juſtificabuntur.
14 Cùm enim Gentes,quæ legem non habent,
naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt, ejuſmodi
legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex:
15 Qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordi-
C
bus ſuis, teſtimonium reddente illis conſcientia
*Matth. 7.a.12. Luc. 6. d.31.
ipſorum, & inter ſe invicem cogitationibus accu-
ſantibus, aut etiam defendentibus,
16 In die, cùm judicabit Deus occulta homi-
num, ſecundùm Evangelium meum, per Jeſum
Chriſtum.
17 Si autem tu Judæus cognominaris, & re-
quieſcis in lege,& gloriaris in Deo,
18 Et noſti voluntatem ejus, & probas utiliora,
inſtructus per legem,
19 Confidis teipſum eſſe ducem cæcorum, lu-
men eorum qui in tenebris ſunt,
20 Eruditorem inſipientium, magiſtrum infan-
tium,habentem formã ſciẽtiæ & veritatis in lege.
21 Qui ergo alium doces, teipſum non doces:
qui prædicas non furandum, furaris:
22 Qui dicis non mœchandum, mœcharis: qui
abominaris idola, ſacrilegium facis:
23 Qui in lege gloriaris, per prævaricationem
legis Deum inhonoras.
D
24 (* Nomen enim Dei per vos blaſphematur
*Iſa. 52. b.5. Ezech. 36.d.20.
inter Gentes, ſicut ſcriptum eſt.)
25 Circumciſio quidem prodeſt, ſi legem ob-
ſerves: ſi autem prævaricator legis ſis,circumciſio
tua præputium facta eſt.
26 Si igitur præputium juſtitias legis cuſtodiat:
nónne præputium illius in circumciſionem repu-
tabitur?
27 Et judicabit id quod ex natura eſt præpu-
tium, legem conſummans, te, qui per litteram &
circumciſionem prævaricator legis es?
28 Non enim qui in manifeſto,Judæus eſt: ne-
que quæ in manifeſto, in carne, eſt circumciſio:
29 Sed qui in abſcondito, Judæus eſt: & cir-
cumciſio cordis in ſpiritu, non littera: cujus laus
non ex hominibus, ſed ex Deo eſt.

Caput III.

*Quodam modo præcellunt Judæi propter factas illis à Deo pro-
miſſiones; quæ complebuntur, quamquam nonnulli eorum fue-
rint increduli: omnes autem & Judæi & Gentiles peccato ſunt
obnoxij: à quo non liberat lex, ſed fides in Chriſtum propitia-
torem, ut non ſit cuiquam de legis operibus gloriandum.*

1 QUid ergo amplius Judæo eſt? aut quæ utili- A
tas circumciſionis?
2 Multum per omnem modum. Primùm qui-
dem quia credita ſunt illis eloquia Dei.
3 Quid enim ſi quidam illorum non credide-
runt? * Numquid incredulitas illorum fidem Dei *2. Tim. 2.b.13.
evacuabit? Abſit.
4 * Eſt autem Deus verax: * omnis autem ho- *Joan.3. d.33.
mo mendax, ſicut ſcriptum eſt: * Ut juſtificeris in *Pſ.115. a.11.
ſermonibus tuis, & vincas cùm judicaris. *Pſ.50. a.6.
5 Si autem iniquitas noſtra juſtitiam Dei com-
mendat, quid dicemus? Numquid iniquus eſt
Deus, qui infert iram?
6 (Secundùm hominem dico.) Abſit. alioquin
quomodo judicabit Deus hunc mundum?
7 Si enim veritas Dei in meo mendacio abun-
davit in gloriam ipſius: quid adhuc & ego tam-
quam peccator judicor?
8 Et non (ſicut blaſphemamur, & ſicut aiunt
quidam nos dicere) faciamus mala ut veniant bo-
na: quorum damnatio juſta eſt.
9 Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquam. B
* Cauſati enim ſumus, Judæos & Græcos omnes *Gal.3. d.22.
ſub peccato eſſe,
10 Sicut ſcriptum eſt: * Quia non eſt juſtus *Pſ.13. a.3.
quiſquam:
11 Non eſt intelligens,non eſt requirens Deum.
12 Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti
ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad
unum,
13 * Sepulchrum patens eſt guttur eorum, lin- *Pſ.5. c.11.
guis ſuis doloſè agebant:* Venenum aſpidum ſub *Pſ.139. a.4.
labiis eorum:
14 * Quorum os maledictione, & amaritudine *Pſal. 9. b.7.
plenum eſt:
15 * Veloces pedes eorum ad effundendum ſan- *Iſa. 59. b.7.
guinem: Prov.1. b.16.
16 Contritio, & infelicitas in viis eorum:
17 Et viam pacis non cognoverunt:
18 * Non eſt timor Dei ante oculos eorum. *Pſ.35. a.2.
19 * Scimus autem, quoniam quæcumque lex C
loquitur, iis, qui in lege ſunt, loquitur: ut omne *Gal.2. d.16.
os obſtruatur,& ſubditus fiat omnis mundus Deo:
20 Quia ex operibus legis non juſtificabitur
omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio
peccati.
21 Nunc autem ſine lege juſtitia Dei manife-
ſtata eſt; teſtificata à lege & Prophetis.
22 Juſtitia autem Dei per fidem Jeſu Chriſti,
in omnes & ſuper omnes qui credunt in eum:non
enim eſt diſtinctio:
23 Omnes enim peccaverunt, & egent gloria
Dei:
24 Juſtificati gratis per gratiam ipſius, per re-
demptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu,

25 Quem

Digitized by Google

25 Quem propoſuit Deus propitiationem per
fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem juſtitiæ
ſuæ, propter remiſſionem præcedentium delicto-
rum.
26 In ſuſtentatione Dei, ad oſtenſionem juſti-
tiæ ejus in hoc tempore: ut ſit ipſe juſtus, & ju-
ſtificans eum, qui eſt ex fide Jeſu Chriſti.
D 27 Ubi eſt ergo gloriatio tua? Excluſa eſt. Per
quam legem? Factorum? Non: ſed per legem fidei.
28 Arbitramur enim juſtificari hominem per
fidem ſine operibus legis.
29 An Judæorum Deus tantùm? nónne &
Gentium? Immò & Gentium.
30 Quoniam quidem unus eſt Deus qui juſti-
ficat circumciſionem ex fide, & præputium per
fidem.
31 Legem ergo deſtruimus per fidem? Abſit:
ſed legem ſtatuimus.

Caput IV.

Non ex legis operibus contingit juſtificatio, ſed ex fide in Deum, quæ Abrahæ reputata fuit ad juſtitiam ante datam ipſi circumciſionem, quam poſteà accepit; futurus, non lege, ſed juſtitia fidei, pater omnium qui ipſius fidem imitarentur: credidit autem Deo ſe patrem fore multarum gentium per promiſſum ſibi ſemen, cùm tam ipſe quàm uxor ejus Sara annos exceſſiſſent aptos ad generandum.

A 1 Quid ergo dicemus inveniſſe Abraham pa-
trem noſtrum ſecundùm carnem?
2 Si enim Abraham ex operibus juſtificatus eſt,
habet gloriam, ſed non apud Deum.
*Gen. 15.b.6. Gal. 3.a.6. Iac. 2.d.23. 3 Quid enim dicit Scriptura? * Credidit Abra-
ham Deo: & reputatum eſt illi ad juſtitiam.
4 Ei autem qui operatur, merces non imputa-
tur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum.
5 Ei verò qui non operatur, credenti autem in
eum, qui juſtificat impium, reputatur fides ejus
ad juſtitiam ſecundùm propoſitum gratiæ Dei.
6 Sicut & David dicit beatitudinem hominis,
cui Deus accepto fert juſtitiam ſine operibus:
*Pſ. 31.a.1. 7 * Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, &
quorum tecta ſunt peccata.
8 Beatus vir, cui non imputavit Dominus pec-
catum.
B 9 Beatitudo ergo hæc in circumciſione tantùm
manet, an etiam in præputio? Dicimus enim quia
reputata eſt Abrahæ fides ad juſtitiam.
10 Quomodo ergo reputata eſt? in circumci-
ſione, an in præputio? Non in circumciſione, ſed
in præputio.
*Gen. 17.b.10.11. 11 * Et ſignum accepit circumciſionis, ſignacu-
lum juſtitiæ fidei, quæ eſt in præputio: ut ſit pa-
ter omnium credentium per præputium, ut repu-
tetur & illis ad juſtitiam:
12 Et ſit pater circumciſionis, non iis tantùm
qui ſunt ex circumciſione, ſed & iis qui ſectantur
veſtigia fidei, quæ eſt in præputio patris noſtri
Abrahæ.
C 13 Non enim per legem promiſſio Abrahæ, aut
ſemini ejus, ut heres eſſet mundi: ſed per juſti-
tiam fidei.
14 Si enim qui ex lege, heredes ſunt: exina-
nita eſt fides, abolita eſt promiſſio.
15 Lex enim iram operatur. Ubi enim non eſt
lex, nec prævaricatio.
16 Ideò ex fide, ut ſecundùm gratiam firma
ſit promiſſio omni ſemini, non ei qui ex lege eſt
ſolùm, ſed & ei qui ex fide eſt Abrahæ, qui pater
eſt omnium noſtrûm.
17 (Sicut ſcriptum eſt: * Quia patrem multarum *Gen.
gentium poſui te) ante Deum, cui credidit, qui 17.a.4.
vivificat mortuos, & vocat ea quæ non ſunt tam-
quam ea quæ ſunt.
18 Qui contra ſpem in ſpem credidit, ut fieret
pater multarum gentium, ſecundùm quod dictum
eſt ei: * Sic erit ſemen tuum. *Gen.
19 Et non infirmatus eſt fide, nec conſideravit 15.b.5.
corpus ſuum emortuum, cùm jam ferè centum D
eſſet annorum, & emortuam vulvam Saræ.
20 In repromiſſione etiam Dei non hæſitavit
diffidentia, ſed confortatus eſt fide, dans gloriam
Deo:
21 Pleniſſimè ſciens quia quęcumque promiſit,
potens eſt & facere.
22 Ideò & reputatum eſt illi ad juſtitiam.
23 Non eſt autem ſcriptum tantùm propter
ipſum, quia reputatum eſt illi ad juſtitiam:
24 Sed & propter nos quibus reputabitur cre-
dentibus in eum, qui ſuſcitavit Jeſum Chriſtum
Dominum noſtrum à mortuis;
25 Qui traditus eſt propter delicta noſtra, & re-
ſurrexit propter juſtificationem noſtram.

Caput V.

Ex fide, inquit, juſtificati non ſolùm ſpe gloriamur, verùm etiam in adverſitatibus: nam ſi Chriſtus pro nobis adhuc impiis mortuus eſt, multò magis ſalvabit jam juſtificatos per ſanguinem ipſius: & ſicut per unam Adæ inobedientiam omnes peccavimus, ac mortui ſumus; ita per unius Chriſti obedientiam, ex multis delictis juſtificamur ad vitam.

1 Juſtificati ergo ex fide, pacem habeamus ad A
Deum per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtũ:
2 * Per quem & habemus acceſſum, per fidem *Epheſ.
in gratiam iſtam, in qua ſtamus, & gloriamur in 2.d.18.
ſpe gloriæ filiorum Dei.
3 Non ſolùm autem, ſed & gloriamur in tribu-
lationibus: * ſcientes quòd tribulatio patientiam *Iac.1.
operatur: a.3.
4 Patientia autem probationem, probatio verò
ſpem,
5 Spes autem non confundit: quia charitas
Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum
ſanctum, qui datus eſt nobis.
6 Ut quid enim Chriſtus, cùm adhuc infirmi eſ- B
ſemus, ſecundùm tempus * pro impiis mortuus eſt? *Heb.9.
7 Vix enim pro juſto quis moritur: nam pro d.14. 1. Petr.
bono forſitan quis audeat mori. 3.d.18.
8 Commendat autem charitatem ſuam Deus
in nobis: quoniam cùm adhuc peccatores eſſe-
mus, ſecundùm tempus.
9 Chriſtus pro nobis mortuus eſt: multò igi-
tur magis nunc juſtificati in ſanguine ipſius, ſalvi
erimus ab ira per ipſum.
10 Si enim cùm inimici eſſemus, reconciliati
ſumus Deo per mortem filii ejus: multò magis
reconciliati, ſalvi erimus in vita ipſius.
11 Non ſolùm autem: ſed & gloriamur in Deo C
per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, per
quem nunc reconciliationem accepimus.
12 Propterea ſicut per unum hominem pec-
catum in hunc mundum intravit, & per pec-
catum mors, & ita in omnes homines mors
pertranſiit,

Digitized by Google

pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.

13 Uſque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur, cùm lex non eſſet.

14 Sed regnavit mors ab Adam uſque ad Moyſen etiam in eos, qui non peccaverunt in ſimilitudinem prævaricationis Adæ, qui eſt forma futuri.

15 Sed non ſicut delictum, ita & donum. ſi enim unius delicto multi mortui ſunt: multò magis gratia Dei & donum in gratia unius hominis Jeſu Chriſti in plures abundavit.

D 16 Et non ſicut per unum peccatum, ita & donum. nam judicium quidem ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in juſtificationem.

17 Si enim unius delicto mors regnavit per unum: multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & juſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jeſum Chriſtum.

18 Igitur ſicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ.

19 Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per unius obeditionem, juſti conſtituentur multi.

20 Lex autem ſubintravit ut abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum, ſuperabundavit gratia.

21 Ut ſicut regnavit peccatum in mortem: ita & gratia regnet per juſtitiam in vitam æternam, per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum.

Caput VI.

In Chriſto baptizati ſumus: ut mortui peccato deinceps in novitate vitæ ambulemus; ſicut Chriſtus ſemel mortuus ac ſepultus, ad novam vitam, non ampliùs moriturus, reſurrexit: non ergo jam obediamus peccato aut concupiſcentiis; ſed ſoluti à lege liberatique per Chriſti gratiam à peccato, ſervi facti juſtitiæ, tradamus membra noſtra in obſequium juſtitiæ ad vitam, quæ prius tradideramus immunditiæ ad mortem.

A 1 QUid ergo dicemus? permanebimus in peccato ut gratia abundet?

2 Abſit. Qui enim mortui ſumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?

3 An ignoratis quia quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus.

*Gal. 3. d. 27. Col. 2. c. 12. *Epheſ. 4. c. 23. Heb. 12. a. 1. 1. Pet. 2. a. 1. 4. a. 2. 4 * Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem: ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, * ita & nos in novitate vitæ ambulemus.

5 Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus: ſimul & reſurrectionis erimus.

6 Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul
B crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, & ultrà non ſerviamus peccato.

7 Qui enim mortuus eſt, juſtificatus eſt à peccato.

8 Si autem mortui ſumus cum CHRISTO: credimus quia ſimul etiam vivemus cum Chriſto:

9 Scientes quòd Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur.

10 Quòd enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel: quòd autem vivit, vivit Deo.

11 Ita & vos exiſtimate, vos mortuos quidem eſſe peccato, viventes autem Deo, in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

12 Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus.

13 Sed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato: ſed exhibete vos Deo, tamquam ex mortuis viventes: & membra veſtra arma juſtitiæ Deo.

14 Peccatum enim vobis non dominabitur: non C
enim ſub lege eſtis, ſed ſub gratia.

15 Quid ergo? peccabimus, quoniam non ſumus ſub lege, ſed ſub gratia? Abſit.

16 * Neſcitis quoniam cui exhibetis vos ſervos ad obediendum, ſervi eſtis ejus, cui obeditis, ſive peccati ad mortem, ſive obeditionis ad juſtitiam? *Ioan. 8. d. 14. 2. Pet. 2. d. 19.

17 Gratias autem Deo, quòd fuiſtis ſervi peccati, obediſtis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in quam traditi eſtis.

18 Liberati autem à peccato, ſervi facti eſtis juſtitiæ.

19 Humanum dico, propter infirmitatem carnis veſtræ: ſicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem. D

20 Cùm enim ſervi eſſetis peccati, liberi fuiſtis juſtitiæ.

21 Quem ergo fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? Nam finis illorum mors eſt.

22 Nunc verò liberati à peccato, ſervi autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam.

23 Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna, in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

Caput VII.

In ſimilitudinem mulieris cujus vir defunctus eſt, nos per Chriſtum ſoluti ſumus à lege, qua peccatorum affectus reddebantur vehementiores, ut ſerviamus Chriſto in novitate ſpiritus: occaſione autem legis peccatum judicantis, magis ſe exeruit & crevit peccatum, quamquam lex ſancta eſſet ac ſpiritualis: imò & nunc adverſante carnis fomite allicimur, quantumvis repugnantes, ad ea quæ ſecundùm rationem deteſtamur, legique ſunt contraria.

1 AN ignoratis fratres (ſcientibus enim legem loquor) quia lex in homine dominatur, quanto tempore vivit? A

2 * Nam quæ ſub viro eſt mulier, vivente viro, alligata eſt legi: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, ſoluta eſt à lege viri. *1 Cor. 7. g. 39.

3 Igitur, vivente viro, vocabitur adultera ſi fuerit cum alio viro: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt à lege viri: ut non ſit adultera ſi fuerit cum alio viro.

4 Itaque fratres mei, & vos mortificati eſtis legi per corpus Chriſti: ut ſitis alterius, qui ex mortuis reſurrexit, ut fructificemus Deo.

5 Cùm enim eſſemus in carne, paſſiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris noſtris, ut fructificarent morti.

6 Nunc autem ſoluti ſumus à lege mortis, in qua detinebamur, ita ut ſerviamus in novitate ſpiritus, & non in vetuſtate litteræ.

7 Quid ergo dicemus? lex peccatum eſt? Abſit. B
Sed peccatum non cognovi, niſi per legem: nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret: *Non concupiſces. *Exod. 20. c. 17. Deut. 5. c. 21.

8 Occaſione

8 Occaſione autem accepta, peccatum per mandatum operatum eſt in me omnem concupiſcentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat.

9 Ego autem vivebam ſine lege aliquando. Sed cùm veniſſet mandatum, peccatum revixit.

10 Ego autem mortuus ſum: & inventum eſt mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc eſſe ad mortem.

11 Nam peccatum occaſione accepta per mandatum, ſeduxit me, & per illud occidit.

C 12 * Itaque lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum, & juſtum, & bonum.

*1. Tim. 1. b. 8.

13 Quod ergo bonum eſt, mihi factum eſt mors? Abſit. Sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum eſt mihi mortem: ut fiat ſupra modum peccans peccatum per mandatum.

14 Scimus enim quia lex ſpiritualis eſt: ego autem carnalis ſum, venumdatus ſub peccato.

15 Quod enim operor, non intelligo. non enim quod volo bonum, hoc ago: ſed quod odi malum, illud facio.

16 Si autem quod nolo, illud facio: conſentio legi, quoniam bona eſt.

17 Nunc autem jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum.

18 Scio enim quia non habitat in me, hoc eſt in carne mea, bonum. Nam velle, adjacet mihi: perficere autem bonum, non invenio.

19 Non enim quod volo bonum, hoc facio: ſed quod nolo malum, hoc ago.

D 20 Si autem quod nolo, illud facio: jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum.

21 Invenio igitur legem volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adjacet:

22 Condelector enim legi Dei ſecundùm interiorem hominem:

23 Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis.

24 Infelix ego homo, quis me liberabit, de corpore mortis hujus?

25 Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. Igitur ego ipſe mente ſervio legi Dei; carne autem legi peccati.

CAPUT VIII.

Concludit, Chriſto per baptiſmum inſitos ab omni damnatione eſſe liberos, qui non carnem ſectantur, ſed ſpiritum quem acceperunt: ſpiritum inquam adoptionis, qui Dei filios ac futuræ gloriæ cum Chriſto coheredes efficit; ad cujus gloriæ revelationem non ſolùm univerſa aſpirat creatura, vanitati interim ſubjecta; ſed & hi qui ſpiritus acceperunt primitias, illam certa ſpe expectant, ſpiritu eos roborante, & quid orandum ſit inſtruente. Declarat etiam incomparabilem Dei erga ſuos exhibitam in Chriſto charitatem, aſſerens nihil poſſe eos à charitate Dei ſeparare quæ eſt in Chriſto Jeſu.

A 1 NIhil ergo nunc damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu, qui non ſecundùm carnem ambulant.

2 Lex enim ſpiritus vitæ in Chriſto Jeſu liberavit me à lege peccati & mortis.

3 Nam quod impoſſibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne,

4 Ut juſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundùm carnem ambulamus, ſed ſecundùm ſpiritum.

5 Qui enim ſecundùm carnem ſunt: quæ carnis ſunt ſapiunt. qui verò ſecundùm ſpiritum ſunt: quæ ſunt ſpiritus, ſentiunt.

6 Nam prudentia carnis, mors eſt: prudentia autem ſpiritus, vita & pax.

7 Quoniam ſapientia carnis inimica eſt Deo: legi enim Dei non eſt ſubjecta: nec enim poteſt. B

8 Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt.

9 Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu: ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus.

10 Si autem Chriſtus in vobis eſt: corpus quidem mortuum eſt propter peccatum, ſpiritus verò vivit propter juſtificationem.

11 Quòd ſi Spiritus ejus, qui ſuſcitavit Jeſum à mortuis, habitat in vobis: qui ſuſcitavit Jeſum Chriſtum à mortuis, vivificabit & mortalia corpora veſtra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis. C

12 Ergo fratres debitores ſumus non carni, ut ſecundùm carnem vivamus.

13 Si enim ſecundùm carnem vixeritis, moriemini: ſi autem ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.

14 Quicumque enim ſpiritu Dei aguntur, ij ſunt filij Dei.

15 * Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterùm in timore, ſed accepiſtis ſpiritum * adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater.) *2. Tim. 1. b. 7. *Gal. 4. a. 5.

16 Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quòd ſumus filij Dei.

17 Si autem filij, & heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Chriſti: ſi tamen compatimur, ut & conglorificemur.

18 Exiſtimo enim, quòd non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. D

19 Nam expectatio creaturæ, revelationem filiorum Dei expectat.

20 Vanitati enim creatura ſubjecta eſt non volens, ſed propter eum qui ſubjecit eam in ſpe:

21 Quia & ipſa creatura liberabitur à ſervitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.

22 Scimus enim quòd omnis creatura ingemiſcit, & parturit uſque adhuc.

23 Non ſolùm autem illa, ſed & nos ipſi primitias ſpiritus habentes; & ipſi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis noſtri.

24 Spe enim ſalvi facti ſumus. Spes autem quæ videtur, non eſt ſpes: nam quod videt quis, quid ſperat? E

25 Si autem quod non videmus, ſperamus: per patientiam expectamus.

26 Similiter autem & Spiritus adjuvat infirmitatem noſtram: nam quid oremus, ſicut oportet, neſcimus: ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

27 Qui autem ſcrutatur corda, ſcit quid deſideret Spiritus: quia ſecundùm Deum poſtulat pro ſanctis.

Digitized by Google

28 Scimus autem quoniam diligentibus Deum
omnia cooperantur in bonum, iis, qui ſecundùm
propoſitum vocati ſunt ſancti.
29 Nam quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filij ſui, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus.
F 30 Quos autem prædeſtinavit, hos & vocavit:
& quos vocavit, hos & juſtificavit, quos autem juſtificavit, illos & glorificavit.
31 Quid ergo dicemus ad hæc? ſi Deus pro nobis, quis contra nos?
32 Qui etiam proprio Filio ſuo non pepercit, ſed
pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non
etiam cum illo omnia nobis donavit?
33 Quis accuſabit adverſus electos Dei? Deus
qui juſtificat,
34 Quis eſt qui condemnet? Chriſtus Jeſus, qui
mortuus eſt, immò qui & reſurrexit, qui eſt ad
dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.
35 Quis ergo nos ſeparabit à charitate Chriſti?
tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an
periculum? an perſecutio? an gladius?
G 36 (Sicut ſcriptũ eſt: *Quia propter te mortifica-
*Pſ. 43. d. 22. mur tota die: æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis.)
37 Sed in his omnibus ſuperamus, propter eum
qui dilexit nos.
38 Certus ſum enim, quia neque mors, neque
vita, neque Angeli, neque principatus, neque
virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque
fortitudo,
39 Neque altitudo, neque profundum, neque
creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei,
quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

CAPUT IX.

Propter Iudæorum ruinam, de qua vehementer dolet, promiſſiones non fruſtrari aſſerit, Iſraëlitis factas à Deo Abrahæ filiis: nimirum cùm illa non pertineant ad omnes carnales Abrahæ filios, ſed tantùm ad eos qui ex Iudæis & Gentilibus gratuita Dei electione filij Abrahæ per fidem conſtituuntur: Deus autem cujus vult miſeretur, & quem vult indurat: Iudæi verò quia non ex fide Chriſti quem rejecerant, ſed ex legis operibus juſtitiam quærebant, ſunt in ſua iniquitate relicti, Gentibus per fidem Chriſti juſtificatis.

A 1 VEritatem dico in Chriſto, non mentior, teſtimonium mihi perhibente conſcientia
mea in Spiritu ſancto:
2 Quoniam triſtitia mihi magna eſt, & continuus dolor cordi meo.
*Act. 9. a. 2. 1. Cor. 15. b. 9. 3 * Optabam enim ego ipſe anathema eſſe à
Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei
ſecundùm carnem,
4 Qui ſunt Iſraëlitæ, quorum adoptio eſt filiorum, & gloria, & teſtamentum, & legiſlatio, & obſequium, & promiſſa:
B 5 Quorum patres, & ex quibus eſt Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.
6 Non autem quòd exciderit verbum Dei. Non
enim omnes qui ex Iſraël ſunt, ij ſunt Iſraëlitæ:
7 Neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes filij:
* Gen. 21. b. 12. * ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen:
*Gal. 4. d. 28. 8 Id eſt, non qui filij carnis, hi filij Dei; ſed *qui
filij ſunt promiſſionis, æſtimantur in ſemine.
C 9 Promiſſionis enim verbum hoc eſt: * Secun-
*Gen. 18. b. 10. dùm hoc tempus veniam; & erit Saræ filius.

10 Non ſolùm autem illa: * ſed & Rebecca ex *Gen. 25. c. 24.
uno concubitu habens, Iſaac patris noſtri.
11 Cùm enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid
boni egiſſent, aut mali, (ut ſecundùm electionem
propoſitum Dei maneret)
12 Non ex operibus, ſed ex vocante dictum
eſt ei:
13 *Quia major ſerviet minori, ſicut ſcriptum *Gen. 25. c. 23.
eſt: * Jacob dilexi, Eſau autem odio habui. * Mal. 1 a. 2.
14 Quid ergo dicemus? numquid iniquitas
apud Deum? Abſit.
15 Moyſi enim dicit: * Miſerebor cujus miſe- D
reor: & miſericordiam præſtabo cujus miſerebor. * Exod. 33. d. 19.
16 Igitur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.
17 Dicit enim Scriptura Pharaoni: * Quia in *Exod. 9. d. 16.
hoc ipſum excitavi te, ut oſtendam in te virtutem
meam: & ut annuntietur nomen meum in univerſa terra.
18 Ergo cujus vult miſeretur, & quem vult indurat.
19 Dicis itaque mihi: quid adhuc quæritur?
voluntati enim ejus quis reſiſtit?
20 O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo? E
* Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit: * Sap. 15. b. 7. Iſa. 45. b. 9.
Quid me feciſti ſic?
21 An non habet poteſtatem figulus luti, ex ea- Ier. 18.
dem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, a. 6.
aliud verò in contumeliam?
22 Quòd ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patientia, vaſa iræ, apta in interitum,
23 Ut oſtenderet divitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparavit in gloriam.
24 Quos & vocavit nos non ſolùm ex Judæis,
ſed etiam ex Gentibus,
25 Sicut in Oſee dicit: * Vocabo non plebem F
meam, plebem meam: & non dilectam, dilectam: *Oſee 2. d. 14.
& non miſericordiam conſecutam, miſericordiam 1. Petr. 2. b. 10.
conſecutam.
26 Et erit: In loco, ubi dictum eſt eis: Non * Oſee 1. d. 10.
plebs mea vos: ibi vocabuntur filij Dei vivi.
27 Iſaias autem clamat pro Iſraël: * Si fuerit * Iſa.
numerus filiorum Iſraël tamquam arena maris, re- 10. e. 22.
liquiæ ſalvæ fient.
28 Verbum enim conſummans, & abbrevians
in æquitate: quia verbum breviatum faciet Dominus ſuper terram.
29 Et ſicut prædixit Iſaias: * Niſi Dominus G
ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen, ſicut Sodoma *Iſa. 1. c. 9.
facti eſſemus, & ſicut Gomorrha ſimiles fuiſſemus.
30 Quid ergo dicemus? Quòd gentes, quæ
non ſectabantur juſtitiam apprehenderunt juſtitiam: juſtitiam autem, quæ ex fide eſt.
31 Iſraël verò ſectando legem juſtitiæ, in legem
juſtitiæ non pervenit.
32 Quare? Quia non ex fide, ſed quaſi ex operibus: offenderunt enim in lapidem offenſionis,
33 Sicut ſcriptum eſt: * Ecce pono in Sion la- *Iſa. 8. c. 14. 28. d. 16.
pidem offenſionis, & petram ſcandali: & omnis, 1. Pet. 2. b. 7.
qui credit in eum, non confundetur.

CAPUT

Digitized by Google

Caput X.

Orat Apoſtolus pro Judæis, quos zelum Dei & legis habere aſſerit non ſecundùm ſcientiam: nam Chriſtum finem legis ignorantes, ex legis operibus juſtitiam quærebant: de diverſitate juſtitiæ ex operibus legis ab ea quæ ex fide eſt, quæ tam Judæo quàm Græco in Chriſtum credenti communis eſt: ubique autem terrarum prædicata eſt Chriſti fides; quam repellentibus Judæis, ſuſceperunt Gentes.

A 1 FRatres, voluntas quidem cordis mei,& obſe-
cratio ad Deum, fit pro illis in ſalutem.
2 Teſtimonium enim perhibeo illis, quòd
æmulationem Dei habent, ſed non ſecundùm
ſcientiam.
3 Ignorantes enim juſtitiam Dei,& ſuam quæ-
rentes ſtatuere, juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti.
4 Finis enim legis, Chriſtus, ad juſtitiam omni
credenti.
5 Moyſes enim ſcripſit, quoniam juſtitiam,quæ
* Lev. 18.a.5. ex lege eſt,*qui fecerit homo,vivet in ea.
Ezech. 20.b.11. 6 Quæ autem ex fide eſt juſtitia, ſic dicit:*Ne
B dixeris in corde tuo: quis aſcendet in cælum? id
*Deut. 30.c.14. eſt, Chriſtum deducere:
7 Aut quis deſcendet in abyſſum? hoc eſt
Chriſtum à mortuis revocare.
*Deut. 30.c.14. 8 Sed quid dicit Scriptura? * Propè eſt ver-
bum in ore tuo, & in corde tuo: hoc eſt verbum
fidei, quod prædicamus.
9 Quia ſi confitearis in ore tuo Dominum Je-
ſum, & in corde tuo credideris, quòd Deus illum
ſuſcitavit à mortuis, ſalvus eris.
10 Corde enim creditur ad juſtitiam: ore au-
tem confeſſio fit ad ſalutem.
*Iſa. 28.d.16. 11 Dicit enim Scriptura: * Omnis, qui credit
in illum, non confundetur.
C 12 Non enim eſt diſtinctio Judæi & Græci:
nam idem Dominus omnium, dives in omnes qui
invocant illum.
*Joel 2.g.32. Act.2.c.21. 13 *Omnis enim, quicumque invocaverit no-
men Domini, ſalvus erit.
14 Quomodo ergo invocabunt, in quem non
crediderunt? Aut quomodo credent ei,quem non
audierunt? Quomodo autem audient ſine prædi-
cante?
15 Quomodo verò prædicabunt niſi mittan-
*Iſa. 52.b.7. Nah.1.d.15. tur? ſicut ſcriptum eſt: * Quàm ſpecioſi pedes
evangelizantium pacem, evangelizantium bona!
16 Sed non omnes obediunt Evangelio. Iſaias
*Iſa. 53.a.1. Joan.12.f.38. enim dicit: * Domine quis credidit auditui no-
ſtro?
17 Ergo fides ex auditu, auditus autem per
verbum Chriſti.
D 18 Sed dico: Numquid non audierunt? * Et
*Pſ.18.a.5. quidem in omnem terram exivit ſonus eorum, &
in fines orbis terræ verba eorum:
19 Sed dico: Numquid Iſraël non cognovit?
*Deut. 32.d.21. Primus Moyſes dicit: * Ego ad æmulationem vos
adducam in non gentem: in gentem inſipientem,
in iram vos mittam.
*Iſa. 65.a.1. 20 Iſaias autem audet, & dicit: * Inventus
ſum à non quærentibus me: palàm apparui iis,
qui me non interrogabant.
*Iſa. 65.a.2. 21 Ad Iſraël autem dicit: * Tota die expandi
manus meas ad populum non credentem, & con-
tradicentem.

Caput XI.

Deus quoſdam ex populo Judaico gratuita ſua electione ſibi ſervavit, per fidem in Chriſtum ſalvandos, reliquis ob incredulitatem in ſua cæcitate juxta Prophetarum vaticinia relictis, ac Gentibus in locum ipſorum ex gratuita Dei bonitate aſſumptis: quas monet Apoſtolus ne adverſus Judæos glorientur: quòdque Judæi ad tempus deſerti tandem ad Chriſtum convertentur; exclamans ob divinæ ſapientiæ incomprehenſibilitatem.

1 DIco ergo: Numquid Deus repulit populum A
ſuum? Abſit. Nam & ego Iſraëlita ſum ex
ſemine Abraham, de tribu Benjamin:
2 Non repulit Deus plebem ſuam, quam præ-
ſcivit. An neſcitis in Elia quid dicit Scriptura:
quemadmodũ interpellat Deum adverſum Iſraël?
3 * Domine Prophetas tuos occiderunt,altaria *3.Reg. 19.b.10.
tua ſuffoderunt: & ego relictus ſum ſolus,& quæ-
runt animam meam.
4 Sed quid dicit illi divinum reſponſum?*Reli- *3.Reg. 19.d.18.
qui mihi ſeptem millia virorum, qui non curva-
verunt genua ante Baal.
5 Sic ergo & in hoc tempore, reliquiæ ſecun-
dùm electionem gratiæ ſalvæ factæ ſunt.
6 Si autem gratia,jam non ex operibus:alioquin
gratia jam non eſt gratia.
7 Quid ergo? quod quærebat Iſraël, hoc non B
eſt conſecutus: electio autem conſecuta eſt: ce-
teri verò excæcati ſunt:
8 Sicut ſcriptum eſt: * Dedit illis Deus ſpiri- *Iſa.6.c.9.
tum compunctionis: oculos ut non videant, & Matt.13.b.14.
aures ut non audiant, uſque in hodiernum diem. Joan.12.f.40.
9 Et David dicit: * Fiat menſa eorum in la- Act.28.f.26.
queum & in captionem, & in ſcandalum,& in re- *Pſ.68.c.23.
tributionem illis.
10 Obſcurentur oculi eorum ne videant: &
dorſum eorum ſemper incurva.
11 Dico ergo: Numquid ſic offenderunt ut
caderent? Abſit. Sed illorum delicto, ſalus eſt
Gentibus ut illos æmulentur.
12 Quòd ſi delictum illorum divitiæ ſunt mun-
di, & diminutio eorum divitiæ Gentium: quantò
magis plenitudo eorum?
13 Vobis enim dico Gentibus: Quamdiu qui-
dem ego ſum Gentium Apoſtolus, miniſterium
meum honorificabo,
14 Si quomodo ad æmulandum provocem car-
nem meam, & ſalvos faciam aliquos ex illis.
15 Si enim amiſſio eorum, reconciliatio eſt
mundi: quæ aſſumptio, niſi vita ex mortuis?
16 Quòd ſi delibatio ſancta eſt, & maſſa: & ſi
radix ſancta, & rami.
17 Quòd ſi aliqui ex ramis fracti ſunt,tu autem C
cùm oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſocius ra-
dicis, & pinguedinis olivæ factus es.
18 Noli gloriari adverſus ramos. Quòd ſi glo-
riaris: non tu radicem portas, ſed radix te.
19 Dices ergo: Fracti ſunt rami ut ego inſerar.
20 Benè:propter incredulitatem fracti ſunt.Tu
autem fide ſtas: noli altum ſapere, ſed time.
21 Si enim Deus naturalibus ramis non peper-
cit: ne fortè nec tibi parcat.
22 Vide ergo bonitatem, & ſeveritatem Dei:
in eos quidem, qui ceciderunt, ſeveritatem: in te
autem bonitatem Dei, ſi permanſeris in bonitate,
alioquin & tu excidêris.
23 Sed & illi,ſi non permãſerint in incredulitate,

Digitized by Google

inſerentur : potens eſt enim Deus iterùm inſerere illos.

24 Nam ſi tu ex naturali exciſus es oleaſtro,& contra naturam inſertus es in bonam olivam : quantò magis ij, qui ſecundùm naturam inſerentur ſuæ olivæ ?

D 25 Nolo enim vos ignorare fratres myſterium hoc, (ut non ſitis vobis ipſis ſapientes) quia cæcitas ex parte contigit in Iſraël, donec plenitudo Gentium intraret,

26 Et ſic omnis Iſraël ſalvus fieret, ſicut ſcriptum eſt : * Veniet ex Sion, qui eripiat, & avertat impietatem à Jacob. *Iſaie 59.d.20.

27 Et hoc illis à me teſtamentum : cùm abſtulero peccata eorum.

28 Secundùm Evangelium quidem, inimici propter vos : ſecundùm electionem autem, chariſſimi propter patres.

29 Sine pœnitentia enim ſunt dona & vocatio Dei.

30 Sicut enim aliquando & vos non credidiſtis Deo, nunc autem miſericordiam conſecuti eſtis propter incredulitatem illorum :

31 Ita & iſti nunc non crediderunt in veſtram miſericordiam, ut & ipſi miſericordiam conſequantur.

32 Concluſit enim Deus omnia in incredulitate : ut omnium miſereatur.

33 O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei : quàm incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus!

34 * Quis enim cognovit ſenſum Domini? Aut quis conſiliarius ejus fuit? *Sap.9.c.13. Iſai.40.c.13. 1.Cor.2.d.16.

35 Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei?

36 Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia : ipſi gloria in ſæcula. Amen.

Caput XII.

Inſtruit Romanos ut à ſæculi vanitate abſtracti totos ſe Deo dedant, de ſuſceptis donis non ſe efferentes, aut illorum limites tranſgredientes; ſed in modum membrorum ejuſdem corporis omnia ad proximi utilitatem ordinantes, ipſis quoque inimicis benefaciant.

A 1 OBſecro itaque vos fratres per miſericordiam Dei,* ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum. *Phil.4.d.18.

2 Et nolite conformari huic ſæculo, ſed reformamini in novitate ſenſus veſtri:*ut probetis quę ſit voluntas Dei bona,& beneplacens,& perfecta. *Epheſ.5.d.17. 1.Theſſ.4.a.3.

3 Dico enim per gratiam quæ data eſt mihi, omnibus qui ſunt inter vos : Non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem : *& unicuique ſicut Deus diviſit menſuram fidei. *1.Cor.12.b.11. Epheſ.4.b.7.

4 Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent :

B 5 Ita multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra.

6 Habentes autem donationes ſecundùm gratiam, quæ data eſt nobis, differentes; ſive prophetiam ſecundùm rationem fidei,

7 Sive miniſterium in miniſtrando, ſive qui docet in doctrina,

8 Qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in ſimplicitate, qui præeſt in ſolicitudine, qui miſeretur in hilaritate.

9 Dilectio ſine ſimulatione.*Odientes malum, adhærentes bono. *Amos 5.d.15.

10 * Charitate fraternitatis invicem diligentes : Honore invicem prævenientes : *Epheſ.4.a.3. 1.Pet.2.c.17.

11 Solicitudine non pigri : Spiritu ferventes : Domino ſervientes :

12 Spe gaudentes : In tribulatione patientes : Orationi inſtantes :

13 Neceſſitatibus ſanctorum communicantes : *Hoſpitalitatem ſectantes. *Hebr.13.a.2. 1.Pet.4.b.9.

14 Benedicite perſequentibus vos : benedicite, & nolite maledicere.

15 Gaudere cum gaudẽtibus, flere cum flẽtibus: C

16 Idipſum invicem ſentientes : Non alta ſapientes: ſed humilibus conſentientes. Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos : D

17 Nulli malum pro malo reddentes : * providentes bona non tantùm coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus. *1.Cor.8.d.21.

18 * Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes : *Heb.12.d.14.

19 * Non voſmetipſos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ. ſcriptum eſt enim : * Mihi vindicta; ego retribuam, dicit Dominus. *Eccli.28.a.1.2.3. *Matt.5.f.39.

20 * Sed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba illum : ſi ſitit, potum da illi. hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput ejus. *Deut.32.e.35. Heb.10.f.30.

21 *Noli vinci à malo, ſed vince in bono malũ. *Prov.25.c.21.

Caput XIII.

Hortatur ut ſuperioribus obtemperent inferiores, etiam propter conſcientiam, quamquam civilem tantùm gerant magiſtratum, omnibúſque debita reddant de proximi dilectione, ad quam univerſa lex reducitur : & de tempore gratiæ, ut tranſactis legis tenebris, relictis vitiis, amplectantur Chriſti virtutes.

1 OMnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit : Non eſt enim poteſtas niſi à Deo: quæ autem ſunt, à Deo ordinatæ ſunt. A Sap.6.a.4. 1.Pet.2.c.13.

2 Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt :

3 Nam principes non ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis autem non timere poteſtatem? Bonum fac; & habebis laudem ex illa :

4 Dei enim miniſter eſt tibi in bonum. Si autem malum feceris, time : non enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt : vindex in iram ei, qui malum agit. B

5 Ideò neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.

6 Ideò enim tributa præſtatis : miniſtri enim Dei ſunt, in hoc ipſum ſervientes. *Matt.22.b.21.

7*Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum : cui vectigal, vectigal : cui timorem, timorem : cui honorem, honorem. C

8 Nemini quidquam debeatis, niſi ut invicem diligatis : qui enim diligit proximum, legem implevit. *Exod.20.c.14. Deut.5.b.18. *Lev.19.d.18.

9 Nam :*Non adulterabis : Non occides: Non furaberis : Non falſum teſtimonium dices : Non concupiſces: & ſi quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur : * Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. Matth.22.d.39. Mar.12.c.31. Gal.5.c.14. Iac.2.b.8.

10 Dilectio

Digitized by Google

10 Dilectio proximi malum non operatur. Ple-
nitudo ergo legis eſt dilectio.
11 Et hoc ſcientes tempus: quia hora eſt jam nos
de ſomno ſurgere. Nunc enim propior eſt noſtra
ſalus, quàm cùm credidimus.
12 Nox præceſſit, dies autem appropinquavit.
Adjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur
arma lucis.
*Luce 21.f.34. 13 Sicut in die honeſtè ambulemus, * non in
comeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus
& impudicitiis, non in contentione & æmulatione:
*Gal.5.c.16. 14 *Sed induimini Dominum Jeſum Chriſtum,
1.Petr.2.c.11. & carnis curam ne feceritis in deſideriis.

Caput XIV.

Fide firmiores debent eos qui adhuc infirmi ſunt fovere, & non contemnere, & nec hi nec illi judicare quemquam ob ciborum aut dierum diſcrimen, ſcientes quòd omnes eumdem habeamus Dominum, cui & vivimus & morimur, cui etiam rationem quiſque pro ſe redditurus eſt: & quamquam nullus cibus jam ſit immundus, nemo tamen quidquam edere debet aut cum fratris offendiculo, aut contra ſuam conſcientiam.

A 1 INfirmum autem in fide aſſumite, non in diſ-
ceptationibus cogitationum.
2 Alius enim credit ſe manducare omnia: qui
autem infirmus eſt, olus manducet.
3 Is qui manducat, non manducantem non
ſpernat: & qui non manducat, manducantem non
judicet: Deus enim illum aſſumpſit.
*Iac.4.c.13. 4 *Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? Do-
mino ſuo ſtat, aut cadit: ſtabit autem: potens eſt
enim Deus ſtatuere illum.
5 Nam alius judicat diem inter diem: alius au-
tem judicat omnem diem: unuſquiſque in ſuo
ſenſu abundet.
B 6 Qui ſapit diem, Domino ſapit: Et qui man-
ducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo.
Et qui non manducat, Domino non manducat, &
gratias agit Deo.
7 Nemo enim noſtrûm ſibi vivit, & nemo ſibi
moritur.
8 Sive enim vivimus, Domino vivimus: ſive
morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus,
ſive morimur, Domini ſumus.
9 In hoc enim Chriſtus mortuus eſt, & reſurre-
xit: ut & mortuorum & vivorum dominetur.
*2.Cor.5.b.10. 10 Tu autem quid judicas fratrem tuum? aut
tu quare ſpernis fratrem tuum? *Omnes enim ſta-
bimus ante tribunal Chriſti.
*Iſaie 45.d.24. Phil.2.b.10. 11 Scriptum eſt enim: * Vivo ego, dicit Do-
minus, quoniam mihi flectetur omne genu: & om-
nis lingua confitebitur Deo.
12 Itaque unuſquiſque noſtrûm pro ſe ratio-
nem reddet Deo.
C 13 Non ergo ampliùs invicem judicemus: ſed
hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fra-
tri, vel ſcandalum.
14 Scio, & confido in Domino Jeſu, quia nihil
commune per ipſum, niſi ei qui exiſtimat quid
commune eſſe, illi commune eſt.
15 Si enim propter cibũ frater tuus contriſtatur:
*1.Cor.8.d.11. jam non ſecundùm charitatẽ ambulas. *Noli cibo
tuo illum perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt.
16 Non ergo blaſphemetur bonum noſtrum.
17 Non eſt enim regnum Dei, eſca & potus: ſed
juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto:
18 Qui enim in hoc ſervit Chriſto, placet Deo,
& probatus eſt hominibus.
19 Itaque quæ pacis ſunt, ſectemur: & quæ
ædificationis ſunt, in invicem cuſtodiamus.
20 Noli propter eſcam deſtruere opus Dei. D
*Omnia quidem ſunt munda: ſed malum eſt ho- *Tit.1.d.15.
mini, qui per offendiculum manducat.
21 * Bonum eſt non manducare carnem, & non *1.Cor.8.d.13.
bibere vinum, neque in quo frater tuus offendi-
tur, aut ſcandalizatur, aut infirmatur.
22 Tu fidem habes? penes temetipſum habe
coram Deo: Beatus, qui non judicat ſemetipſum
in eo quod probat.
23 Qui autem diſcernit, ſi manducaverit, dam-
natus eſt; quia non ex fide. Omne autem quod
non eſt ex fide, peccatum eſt.

Caput XV.

Firmiores debent infirmorum ferre & ſublevare imperfectiones, non ſuæ, ſed proximorum utilitati ac mutuæ paci ſtudentes: Chriſtus juxta factas patribus promiſſiones prædicavit Iudæis; Gentibus verò ex miſericordia Apoſtoli, non præviis promiſſionibus. Excuſat ſe Paulus quòd liberiùs Romanis ſcripſerit, tamquam Gentium Apoſtolus, oſtendens quomodo ſit hoc munus executus: dicens quòd ad ipſos quoque ſit venturus, ubi datam à Macedonibus eleemoſynam elargitus fuerit Ieroſolymitanæ Eccleſiæ, petens ut pro ſe interim orent.

1 DEbemus autem nos firmiores imbecillitates A
infirmorum ſuſtinere, & non nobis placere.
2 Unuſquiſque veſtrûm proximo ſuo placeat
in bonum, ad ædificationem.
3 Etenim Chriſtus non ſibi placuit, ſed ſicut
ſcriptum eſt: * Improperia improperantium tibi *Pſ.68.b.10.
ceciderunt ſuper me.
4 Quæcumque enim ſcripta ſunt, ad noſtram
doctrinam ſcripta ſunt: ut per patientiam, & con-
ſolationem Scripturarum, ſpem habeamus.
5 Deus autem patientiæ & ſolatij, * det vobis *1.Cor.1.b.10.
idipſum ſapere in alterutrum ſecundùm Jeſum
Chriſtum:
6 Ut unanimes, uno ore honorificetis Deum, & B
patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti.
7 Propter quod ſuſcipite invicem, ſicut & Chri-
ſtus ſuſcepit vos in honorem Dei.
8 Dico enim Chriſtum Jeſum miniſtrum fuiſſe
circumciſionis propter veritatem Dei, ad confir-
mandas promiſſiones patrum:
9 Gentes autem ſuper miſericordia honorare
Deum, ſicut ſcriptum eſt: * Propterea confitebor *2.Reg.22.d.50.
tibi in Gentibus Domine, & nomini tuo cantabo. Pſal.17.d.50.
10 Et iterùm dicit: Lætamini Gentes cum ple-
be ejus.
11 Et iterùm: * Laudate omnes Gentes Domi- *Pſ.116.a.1.
num: & magnificate eum omnes populi.
12 Et rurſus Iſaias ait: * Erit radix Jeſſe, & qui *Iſai.11.c.10.
exurget regere Gentes, in eum Gentes ſperabunt.
13 Deus autem ſpei repleat vos omni gaudio
& pace in credendo: ut abundetis in ſpe, & vir-
tute Spiritus ſancti.
14 Certus ſum autem fratres mei, & ego ipſe de
vobis, quoniam & ipſi pleni eſtis dilectione, repleti
omni ſcientia, ita ut poſſitis alterutrum monere.
15 Audaciùs autem ſcripſi vobis, fratres, ex par- C
te, tamquam in memoriam vos reducens: propter
gratiam, quæ data eſt mihi à Deo,
16 Ut ſim miniſter Chriſti Jeſu in Gentibus,

Digitized by Google

ſanctificans Evangelium Dei,ut fiat oblatio Gentium accepta, & ſanctificata in Spiritu ſancto.

17 Habeo igitur gloriam in Chriſto Jeſu ad Deum.

18 Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Chriſtus in obedientiam Gentium, verbo & factis:

19 In virtute ſignorum & prodigiorum,in virtute Spiritus ſancti: ita ut ab Jeruſalem per circuitum uſque ad Illyricum repleverim Evangelium Chriſti.

E 20 Sic autem prædicavi Evangelium hoc, non ubi nominatus eſt Chriſtus, ne ſuper alienum fundamentum ædificarem: ſed ſicut ſcriptum eſt:

* Iſai. 52. d. 15. 21 * Quibus non eſt annuntiatum de eo,videbunt: & qui non audierunt,intelligent.

22 Propter quod & impediebar plurimùm venire ad vos,& prohibitus ſum uſque adhuc.

23 Nunc verò ulteriùs locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis jam præcedentibus annis:

F 24 Cùm in Hiſpaniam proficiſci cœpero,ſpero quòd præteriens videam vos, & à vobis deducar illuc,ſi vobis primùm ex parte fruitus fuero.

25 Nunc igitur proficiſcar in Jeruſalem miniſtrare ſanctis.

26 Probaverunt enim Macedonia, & Achaia, collationem aliquam facere in pauperes ſanctorum, qui ſunt in Jeruſalem:

27 Placuit enim eis: & debitores ſunt eorum. * Nam ſi ſpiritualium eorum participes facti ſunt Gentiles: debent & in carnalibus miniſtrare illis. * 1. Cor. 9. b. 11.

28 Hoc igitur cùm conſummavero,& aſſignavero eis fructum hunc:per vos proficiſcar in Hiſpaniam.

G 29 Scio autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Evangelij Chriſti veniam.

30 Obſecro ergo vos, fratres, per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, & per charitatem ſancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus veſtris pro me ad Deum,

31 Ut liberer ab infidelibus qui ſunt in Judæa, & obſequij mei oblatio accepta fiat in Jeruſalem ſanctis,

32 Ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, & refrigerer vobiſcum.

33 Deus autem pacis ſit cum omnibus vobis. Amen.

Caput XVI.

Commendat Apoſtolus quoſdam apud Romanos, propter nonnullas eorum præminentias nominatim ſalutandos; quoſdam verò vitandos hortatur, & de aliis dicit quòd ſalutant Romanos.

A 1 COmmendo autem vobis Phœben ſororem noſtram, quæ eſt in miniſterio Eccleſiæ,quæ eſt in Cenchris:

2 Ut eam ſuſcipiatis in Domino dignè ſanctis: & aſſiſtatis ei in quocumque negotio veſtri indiguerit: etenim ipſa quoque aſtitit multis: & mihi ipſi.

* Act. 18. a. 2. g. 26. 3 Salutate * Priſcam & Aquilam adjutores meos in Chriſto Jeſu;

4 (Qui pro anima mea ſuas cervices ſuppoſuerunt: quibus non ſolus ego gratias ago, ſed & cunctæ Eccleſiæ Gentium.)

5 Et domeſticam Eccleſiam eorum. Salutate Epænetum dilectum mihi,qui eſt primitivus Aſiæ in Chriſto.

6 Salutate Mariam, quæ multùm laboravit in vobis.

7 Salutate Andronicum & Juniam, cognatos & concaptivos meos: qui ſunt nobiles in Apoſtolis, qui & ante me fuerunt in Chriſto.

8 Salutate Ampliatum dilectiſſimum mihi in Domino.

9 Salutate Urbanum adjutorem noſtrum in Chriſto Jeſu, & Stachyn dilectum meum. B

10 Salutate Appellen probum in Chriſto.

11 Salutate eos, qui ſunt ex Ariſtoboli domo. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos, qui ſunt ex Narciſſi domo, qui ſunt in Domino.

12 Salutate Tryphænam & Tryphoſam, quæ laborant in Domino. Salutate Perſidem chariſſimam, quæ multùm laboravit in Domino.

13 Salutate Rufum electum in Domino,& matrem ejus, & meam.

14 Salutate Aſyncritum,Phlegontem,Hermam, Patrobam,Hermen,& qui cum eis ſunt,fratres.

15 Salutate Philologum & Juliam, Nereum & ſororem ejus, & Olympiadem,& omnes, qui cum eis ſunt, ſanctos. C

16 Salutate invicem in oſculo ſancto. Salutant vos omnes Eccleſiæ Chriſti.

17 Rogo autem vos, fratres, ut obſervetis eos, qui diſſenſiones & offendicula, præter doctrinam quam vos didiciſtis, faciunt, & declinate ab illis.

18 Hujuſcemodi enim Chriſto Domino noſtro non ſerviunt, ſed ſuo ventri & per dulces ſermones, & benedictiones, ſeducunt corda innocentium.

19 Veſtra enim obedientia in omnem locum divulgata eſt. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos ſapientes eſſe in bono,& ſimplices in malo.

20 Deus autem pacis conterat Satanam ſub pedibus veſtris velociter. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vobiſcum.

21 * Salutat vos Timotheus adjutor meus, & Lucius, & Jaſon, & Soſipater, cognati mei. D * Act. 16. a. 1.

22 Saluto vos ego Tertius,qui ſcripſi epiſtolam, in Domino.

23 Salutat vos Caius hoſpes meus, & univerſa Eccleſia. Salutat vos Eraſtus arcarius civitatis, & Quartus, frater.

24 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.

25 Ei autem,qui potens eſt vos confirmare juxta Evangelium meum, & prædicationem Jeſu Chriſti, ſecundùm revelationem myſterij temporibus æternis, taciti.

26 (Quod nunc patefactum eſt per Scripturas Prophetarum ſecundùm præceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei) in cunctis Gentibus cogniti.

27 Soli ſapienti Deo per Jeſum Chriſtum, cui honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

EPISTOLA

Digitized by Google

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD CORINTHIOS PRIMA.

Caput Primum.

Paulus Deo gratias agit de donis datis Corinthiis: ceterùm dolet quòd de baptizatoribus eſſent inter ipſos ſchiſmata, gaudens quòd miſſus ad prædicandum Evangelium paucos baptizaverit: oſtendens etiam reprobatam mundi ſapientiam, & electos ſimplices: ſicut & ſita eſt ſalus in Chriſti morte, cujus prædicatio judicatur mundo ſtultitia, credentibus verò virtus ac ſapientia: ideo enim contemptibilia mundi elegit Deus, ne quis in ſe glorietur.

A 1 PAulus vocatus Apoſtolus Jeſu Chriſti,
per voluntatem Dei, & Soſthenes frater,
2 Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi, ſanctificatis
in Chriſto Jeſu, vocatis ſanctis, cum omnibus qui
invocant nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti, in
omni loco ipſorum, & noſtro.
3 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, &
Domino Jeſu Chriſto.
4 Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis in
gratia Dei, quæ data eſt vobis in Chriſto Jeſu:
5 Quòd in omnibus divites facti eſtis in illo, in
omni verbo, & in omni ſcientia:
6 Sicut teſtimonium Chriſti confirmatum eſt
in vobis:
7 Ita ut nihil vobis deſit in ulla gratia, expectantibus
revelationẽ Domini noſtri Jeſu Chriſti,
B 8 Qui & confirmabit vos uſque in finem ſine
crimine, in die adventus Domini noſtri Jeſu
Chriſti.
*1. Theſ. 5.d.24. 9 * Fidelis Deus: per quem vocati eſtis in ſocietatem
filij ejus Jeſu Chriſti Domini noſtri.
10 Obſecro autem vos fratres, per nomen Domini
noſtri Jeſu Chriſti: ut idipſum dicatis omnes,
& non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis autem perfecti
in eodem ſenſu, & in eadem ſententia.
11 Significatum eſt enim mihi de vobis, fratres
mei, ab iis qui ſunt Chloes, quia contentiones
ſunt inter vos.
12 Hoc autem dico, quòd unuſquiſque veſtrûm
dicit: Ego quidem ſum Pauli: ego autem
*Act.18 f.24. * Apollo: ego verò Cephæ: ego autem Chriſti.
13 Diviſus eſt Chriſtus? Numquid Paulus
crucifixus eſt pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati
eſtis?
C 14 Gratias ago Deo, quòd neminem veſtrûm
*Act.18. c.8. baptizavi * niſi Criſpum & Caium:
15 Ne quis dicat quòd in nomine meo baptizati
eſtis.
16 Baptizavi autem & Stephanæ domum: ceterùm
neſcio ſi quem alium baptizaverim.
*2.Petr. 1.c.16. Inf.2. a.1.4. d.13. 17 Non enim miſit me Chriſtus baptizare, ſed
evangelizare: * non in ſapientia verbi, ut non
evacuetur crux Chriſti.
18 Verbum enim crucis, pereuntibus quidem
ſtultitia eſt: iis autem qui ſalvi fiunt, id eſt nobis,
*Rom 1. b.16. * Dei virtus eſt.
*Iſa. 29. c.14. 19 Scriptum eſt enim: * Perdam ſapientiam
ſapientium, & prudẽtiam prudentium reprobabo.
*Iſa. 33. c.18. 20 * Ubi ſapiens? ubi ſcriba? ubi conquiſitor
hujus ſæculi? Nónne ſtultam fecit Deus ſapientiam
hujus mundi?
21 Nam quia in Dei ſapientia non cognovit
mundus per ſapientiam Deum: placuit Deo per
ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes:
22 Quoniam & Judæi ſigna petunt, & Græci
ſapientiam quærunt:
23 Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum:
Judæis quidem ſcandalum, Gentibus autem
ſtultitiam;
24 Ipſis autem vocatis Judæis, atque Græcis, D
Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam:
25 Quia quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt
hominibus: & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt
hominibus.
26 Videte enim vocationem veſtram fratres,
quia non multi ſapientes ſecundùm carnem, non
multi potentes, non multi nobiles:
27 Sed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut
confundat ſapientes: & infirma mundi elegit
Deus, ut confundat fortia:
28 Et ignobilia mundi, & contemptibilia elegit
Deus, & ea quæ non ſunt, ut ea quæ ſunt
deſtrueret:
29 Ut non glorietur omnis caro in conſpectu
ejus.
30 Ex ipſo autem vos eſtis in Chriſto Jeſu, qui
factus eſt nobis ſapientia à Deo, & * juſtitia, & ſan- *Ier.23. a.5.
ctificatio, & redemptio:
31 Ut quemadmodum ſcriptum eſt: * Qui glo- *Ier.9. g.23.24. 2. Cor. 10.d.17.
riatur, in Domino glorietur.

Caput II.

Oſtendit Paulus ſe Chriſtum & hunc crucifixum magna modeſtia verbiſque ſimplicibus prædicaſſe Corinthiis, quamquam perfectis loqueretur etiam ſapientiam mundo abſconditam, quæ ſolo Dei ſpiritu cognoſci poteſt: animalis enim non percipit quæ Dei ſunt.

1 ET ego, cùm veniſſem ad vos, fratres, veni A
* non in ſublimitate ſermonis, aut ſapientiæ, *Sup.1. c.17.
annuntians vobis teſtimonium Chriſti.
2 Non enim judicavi me ſcire aliquid inter vos,
niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum.
3 * Et ego in infirmitate, & timore, & tremore *Act.18. a.1.
multo fui apud vos:
4 Et ſermo meus, & prædicatio mea, * non in *1.Petr. 1.c.16.
perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in
oſtenſione ſpiritus & virtutis:
5 Ut fides veſtra non ſit in ſapientia hominum,
ſed in virtute Dei.
6 Sapientiam autem loquimur inter perfectos: B
ſapientiam verò non hujus ſæculi, neque principum
hujus ſæculi, qui deſtruuntur:
7 Sed loquimur Dei ſapientiam in myſterio,
quæ abſcondita eſt, quam prædeſtinavit Deus ante
ſæcula in gloriam noſtram,
8 Quam nemo principum hujus ſæculi cognovit:
ſi enim cognoviſſent, numquam Dominum
gloriæ crucifixiſſent.
9 Sed ſicut ſcriptum eſt: * Quod oculus non C
vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcen- *Iſa.64. b.4.
dit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum:
10 Nobis autem revelavit Deus per ſpiritum
ſuum: Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunda
Dei.
11 Quis enim hominum ſcit quæ ſunt hominis,
niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt? ita & quæ

Digitized by Google

Dei ſunt, nemo cognovit, niſi Spiritus Dei.

12 Nos autem non ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed Spiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis:

D 13 * Quæ & loquimur non in doctis humanæ
* Sap. 1. c. 17. 2. A. 1. 4. 2 Pet. 1. c. 16. ſapientiæ verbis, ſed in doctrina Spiritus, ſpiritualibus ſpiritualia comparantes.

14 Animalis autem homo non percipit ea quæ ſunt Spiritus Dei: ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere: quia ſpiritualiter examinatur.

15 Spiritualis autem judicat omnia: & ipſe à nemine judicatur.

* Sap. 9. c. 11. Iſ. 40. c. 13. Rom. 11. d. 34. 16 * Quis enim cognovit ſenſum Domini, qui inſtruat eum? Nos autem ſenſum Chriſti habemus.

Caput III.

Corinthiis adhuc carnalibus non potuit Paulus prædicare recondita fidei myſteria; contendebant enim de his qui tantùm miniſtri erant, cùm ſolus Deus poſſit gratiæ ac virtutum dare incrementa, ſolúſque Chriſtus ſit fidei fundamentum: ſuper quod quis benè aut malè ſuperædificaverit, patebit in die examinis. Non eſt violandum Dei templum quod ſumus nos, nec in Dei miniſtris gloriandum.

A 1 ET ego, fratres, non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. Tamquam parvulis in Chriſto,

2 Lac vobis potum dedi, non eſcam: nondum enim poteratis: ſed nec nunc quidem poteſtis: adhuc enim carnales eſtis.

3 Cùm enim ſit inter vos zelus, & contentio: nónne carnales eſtis, & ſecundùm hominem ambulatis.

4 Cùm enim quis dicat: Ego quidem ſum Pauli: alius autem: Ego Apollo: nónne homines eſtis? Quid igitur eſt Apollo? quid verò Paulus?

5 Miniſter ejus, cui crediſtis, & unicuique ſicut Dominus dedit.

6 Ego plantavi, Apollo rigavit: ſed Deus incrementum dedit.

B 7 Itaque neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat: ſed, qui incrementum dat, Deus.

8 Qui autem plantat, & qui rigat, unum ſunt.
* Pſ. 61. d. 13. Matt. 16. d. 27. Rom. 2. a 6. Gal. 6. b. 5. * Unuſquiſque autem propriam mercedem accipiet ſecundùm ſuum laborem.

9 Dei enim ſumus adjutores: Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis.

10 Secundùm gratiam Dei, quæ data eſt mihi, ut ſapiens architectus fundamentum poſui: alius autem ſuperædificat. Unuſquiſque autem videat quomodo ſuperædificet.

C 11 Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus.

12 Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam:

13 Uniuſcujuſque opus manifeſtum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: & uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis probabit.

14 Si cujus opus manſerit quod ſuperædificavit, mercedem accipiet.

15 Si cujus opus arſerit, detrimentum patietur: ipſe autem ſalvus erit; ſic tamen quaſi per ignem.

16 Neſcitis quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis?

17 Si quis autem templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus. * Templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. D * Ioſ. 6. d. 19. 2. Cor. 6. d. 16.

18 Nemo ſe ſeducat: ſi quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat ut ſit ſapiens.

19 Sapientia enim hujus mundi, ſtultitia eſt apud Deum. Scriptum eſt enim: * Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum. * Iob. 5. c. 13.

20 Et iterùm: * Dominus novit cogitationes ſapientium, quoniam vanæ ſunt. * Pſ. 93. b. 11.

21 Nemo itaque glorietur in hominibus.

22 Omnia enim veſtra ſunt, ſive Paulus, ſive Apollo, ſive Cephas, ſive mundus, ſive vita, ſive mors, ſive præſentia, ſive futura: omnia enim veſtra ſunt:

23 Vos autem Chriſti: Chriſtus autem Dei.

Caput IV.

Non temerè judicandum eſt de Dei miniſtris: reprehenduntur Corinthij qui de miniſtris & acceptis donis gloriabantur, ac ſi illa à ſe haberent; & ſe extollentes contemnebant etiam Apoſtolos, quamquam Paulus illos in Chriſto genuerat: dicit ſe brevi venturum Corinthum, quò Pſeudoapoſtolos redarguat.

1 SIc nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. A 2. Cor. 6. a. 4.

2 Hic jam quæritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur.

3 Mihi autem pro minimo eſt ut à vobis judicer: aut ab humano die: ſed neque meipſum judico.

4 Nihil enim mihi conſcius ſum: ſed non in hoc juſtificatus ſum: qui autem judicat me, Dominus eſt.

5 Itaque nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus: qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo.

6 Hæc autem, fratres, transfiguravi in me & Apollo, propter vos: ut in nobis diſcatis, ne ſupra quam ſcriptum eſt, unus adverſus alterum inflietur pro alio. B

7 Quis enim te diſcernit? Quid autem habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?

8 Jam ſaturati eſtis, jam divites facti eſtis: ſine nobis regnatis: & utinam regnetis, ut & nos vobiſcum regnemus.

9 Puto enim quòd Deus nos Apoſtolos noviſſimos oſtendit, tamquam morti deſtinatos: quia ſpectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus:

10 Nos ſtulti propter Chriſtum, vos autem prudentes in Chriſto: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles. D

11 Uſque in hanc horam & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædimur, & inſtabiles ſumus,

12 Et * laboramus operantes manibus noſtris: maledicimur, & benedicimus: perſecutionem patimur, & ſuſtinemus: * Act. 20. f. 34. 1. Theſſ. 2. b. 9. 2. Theſſ. 3. b. 8.

13 Blaſphemamur, & obſecramus: tamquam purgamenta hujus mundi facti ſumus, omnium peripſema uſque adhuc.

14 Non ut confundam vos, hæc ſcribo, ſed ut filios meos chariſſimos moneo.

15 Nam

Digitized by Google

D 15 Nam ſi decem millia pædagogorum habea-
tis in Chriſto,ſed non multos patres. Nam in Chri-
ſto Jeſu per Evangelium ego vos genui.
16 Rogo ergo vos, imitatores mei eſtote, ſicut
& ego Chriſti.
17 Ideò miſi ad vos Timotheum, qui eſt filius
meus chariſſimus, & fidelis in Domino, qui vos
commonefaciet vias meas, quæ ſunt in Chriſto
Jeſu, ſicut ubique in omni Eccleſia doceo.
18 Tamquam non venturus ſim ad vos, ſic in-
flati ſunt quidam.
19 Veniam autem ad vos citò, ſi Dominus vo-
luerit: & cognoſcam non ſermonem eorum qui
inflati ſunt, ſed virtutem.
20 Non enim in ſermone eſt regnum Dei, ſed
in virtute.
21 Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in
charitate, & ſpiritu manſuetudinis?

Caput V.

*Corinthios reprehendit, quòd inceſtu publicè viventem to-
lerarent; quem abſens tradit ſatanæ, monens ut expurgato vi-
tiorum fermento, puri Paſcha celebrent: nec vult eos commiſce-
ri Chriſtianis palàm criminoſis.*

A
Lev. 18. a. 7. 8. 20. b. 11. 1 OMnino auditur inter vos fornicatio, & ta-
lis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita
ut uxorem patris ſui aliquis habeat.
2 Et vos inflati eſtis: & non magis luctum ha-
buiſtis, ut tollatur de medio veſtrûm qui hoc opus
fecit.
** Col. 2. a. 5.* 3 * Ego quidem abſens corpore, præſens au-
tem ſpiritu, jam judicavi ut præſens eum, qui ſic
operatus eſt:
B 4 In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, congre-
gatis vobis & meo ſpiritu, cum virtute Domini
noſtri Jeſu,
5 Tradere hujuſmodi ſatanæ in interitum car-
nis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini noſtri Je-
ſu Chriſti.
** Gal. 5. b. 9.* 6 Non eſt bona gloriatio veſtra. * Neſcitis quia
modicum fermentum totam maſſam corrumpit?
C 7 Expurgate vetus fermentum, ut ſitis nova
conſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim Paſcha no-
ſtrum immolatus eſt Chriſtus.
8 Itaque epulemur, non in fermento veteri, ne-
que in fermento malitiæ & nequitiæ: ſed in azy-
mis ſinceritatis & veritatis.
9 Scripſi vobis in epiſtola: Ne commiſceamini
fornicariis.
10 Non utique fornicariis hujus mundi, aut
avaris, aut rapacibus, aut idolis ſervientibus:
alioquin debueratis de hoc mundo exiiſſe.
D 11 Nunc autem ſcripſi vobis non commiſceri;
ſi is qui frater nominatur, eſt fornicator, aut ava-
rus, aut idolis ſerviens, aut maledicus, aut ebrio-
ſus, aut rapax: cum ejuſmodi nec cibum ſumere.
12 Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt, judi-
care? Nonne de iis, qui intus ſunt, vos judicatis?
13 Nam eos, qui foris ſunt, Deus judicabit.
Auferte malum ex vobis ipſis.

Caput VI.

*Corripit eos quòd judicio contenderent coram judice ethnico;
enumerans quædam peccata, quibus involuti regnum Dei non
poſſidebunt: quædam licere dicit quæ non expediant: & varias
ob cauſas oſtendit vitandam fornicationem.*

1 AUdet aliquis veſtrûm habens negotium A
adverſus alterum, judicari apud iniquos, &
non apud ſanctos?
2 An neſcitis quoniam ſancti de hoc mundo
judicabunt? Et ſi in vobis judicabitur mundus,
indigni eſtis qui de minimis judicetis?
3 Neſcitis quoniam angelos judicabimus? quan-
tò magis ſæcularia?
4 Sæcularia igitur judicia ſi habueritis: contem-
ptibiles qui ſunt in Eccleſia, illos conſtituite ad
judicandum.
5 Ad verecundiam veſtram dico. Sic non eſt in-
ter vos ſapiens quiſquam, qui poſſit judicare in-
ter fratrem ſuum?
6 Sed frater cum fratre judicio contendit: &
hoc apud infideles?
7 * Jam quidem omnino delictum eſt in vobis, B
quòd judicia habetis inter vos. Quare non magis ** Mat. 5. f. 39.*
injuriam accipitis? quare non magis fraudem pa- *Luc. 6. d. 29.*
timini? *Rom. 12. d. 17.*
8 Sed vos injuriam facitis, & fraudatis: & hoc *1. Theſ. 4. b. 6.*
fratribus.
9 An neſcitis quia iniqui regnum Dei non
poſſidebunt? Nolite errare: Neque fornicarij,
neque idolis ſervientes, neque adulteri,
10 Neque molles, neque maſculorum concu-
bitores, neque fures, neque avari, neque ebrio-
ſi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei
poſſidebunt.
11 Et hæc quidam fuiſtis: ſed abluti eſtis, ſed C
ſanctificati eſtis, ſed juſtificati eſtis, in nomine
Domini noſtri Jeſu Chriſti, & in Spiritu Dei no-
ſtri.
12 Omnia mihi licent, ſed non omnia expe-
diunt. Omnia mihi licent, ſed ego ſub nullius re-
digar poteſtate.
13 Eſca ventri, & venter eſcis: Deus autem &
hunc & has deſtruet: corpus autem non fornica-
tioni, ſed Domino: & Dominus corpori.
14 Deus verò & Dominum ſuſcitavit: & nos
ſuſcitabit per virtutem ſuam.
15 Neſcitis quoniam corpora veſtra membra
ſunt Chriſti? Tollens ergo membra Chriſti, fa-
ciam membra meretricis? Abſit.
16 An neſcitis quoniam qui adhæret meretrici, D
unum corpus efficitur? * Erunt enim (inquit) duo ** Gen. 2. d. 24.*
in carne una.
17 Qui autem adhæret Domino, unus ſpiri- *Matt. 19. a. 5.*
tus eſt. *Mar. 10. a. 8.*
18 Fugite fornicationem. Omne peccatum, quod- *Eph. 5. g. 31.*
cumque fecerit homo, extra corpus eſt: qui au-
tem fornicatur, in corpus ſuum peccat. ** Sup. 3. d. 17.*
19 An neſcitis quoniam * membra veſtra, tem- *2. Cor. 6. c. 16.*
plum ſunt Spiritus ſancti, qui in vobis eſt, quem ** Inf. 7. d. 23.*
habetis à Deo, & non eſtis veſtri?
20 * Empti enim, eſtis pretio magno. Glorifica- *1. Pet. 1. d. 18.*
te & portate Deum in corpore veſtro.

Caput

Digitized by Google

Caput VII.

Corinthios inſtruit de matrimonio, eiúſque uſu & indiſſolubili vinculo, innuptis commendans cælibatum; & quomodo fidelis cum conjuge infideli ſe habere debeat: quódque unuſquiſque in quo vitæ ſtatu ad fidem vocatus eſt, permaneat: virginitatem matrimonio præfert; uxorem mortuo marito liberam dicens, ut cui velit in Domino nubat.

A 1 DE quibus autem ſcripſiſtis mihi: Bonum eſt homini mulierem non tangere:

2 Propter fornicationem autem unuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquæque ſuum virum habeat.

* 1. Pet. 3. b. 7. 3 * Uxori vir debitum reddat: ſimiliter autem & uxor viro.

4 Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir. Similiter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier.

5 Nolite fraudare invicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterùm revertimini in idipſum, ne tentet vos ſatanas propter incontinentiam veſtram.

6 Hoc autem dico ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm imperium.

B 7 Volo enim omnes vos eſſe ſicut meipſum: ſed unuſquiſque proprium donum habet ex Deo: alius quidem ſic, alius verò ſic.

8 Dico autem non nuptis, & viduis: bonum eſt illis ſi ſic permaneant, ſicut & ego.

9 Quòd ſi non ſe continent, nubant. Melius eſt enim nubere, quàm uri.

10 Iis autem, qui matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, * uxorem à viro non diſcedere:

* Mat. 5. e. 32. 19. b. 9. Marc. 10. a. 7. Luc. 16. c. 18.

11 Quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.

12 Nam ceteris ego dico, non Dominus. Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam.

13 Et ſi qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cum illa, non dimittat virum.

C 14 Sanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem, & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem: alioquin filij veſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt.

15 Quòd ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non enim ſervituti ſubjectus eſt frater aut ſoror in hujuſmodi: in pace autem vocavit nos Deus.

16 Unde enim ſcis mulier, ſi virum ſalvum facies? aut unde ſcis vir, ſi mulierem ſalvam facies?

17 Niſi unicuique ſicut diviſit Dominus, unumquemque ſicut vocavit Deus, ita ambulet, & ſicut in omnibus Eccleſiis doceo.

D 18 Circumciſus aliquis vocatus eſt? non adducat præputium. In præputio aliquis vocatus eſt? non circumcidatur.

19 Circumciſio nihil eſt, & præputium nihil eſt: ſed obſervatio mandatorum Dei.

* Eph. 4. a. 1. 20 * Unuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat.

21 Servus vocatus es? non ſit tibi curæ: ſed & ſi potes fieri liber, magis utere.

22 Qui enim in Domino vocatus eſt ſervus, libertus eſt Domini: ſimiliter qui liber vocatus eſt, ſervus eſt Chriſti.

23 * Pretio empti eſtis, nolite fieri ſervi hominum. * Sup. 6. d. 20. 1. Pet. 1. d. 18.

24 Unuſquiſque in quo vocatus eſt, fratres, in hoc permaneat apud Deum. E

25 De virginibus autem præceptum Domini non habeo: conſilium autem do, tamquam miſericordiam conſecutus à Domino, ut ſim fidelis.

26 Exiſtimo ergo hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſſitatem, quoniam bonum eſt homini ſic eſſe.

27 Alligatus es uxori? noli quærere ſolutionem. Solutus es ab uxore? noli quærere uxorem.

28 Si autem acceperis uxorem, non peccaſti. Et ſi nupſerit virgo, non peccavit. tribulationem tamen carnis habebunt hujuſmodi. Ego autem vobis parco.

29 Hoc itaque dico, fratres: Tempus breve eſt: reliquum eſt, ut & qui habent uxores, tamquam non habentes ſint:

30 Et qui flent, tamquam non flentes: & qui gaudent, tamquam non gaudentes: & qui emunt, tamquam non poſſidentes:

31 Et qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur: præterit enim figura hujus mundi. F

32 Volo autem vos ſine ſolicitudine eſſe. Qui ſine uxore eſt, ſolicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo.

33 Qui autem cum uxore eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt.

34 Et mulier innupta, & virgo, cogitat quæ Domini ſunt; ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu. Quæ autem nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro.

35 Porrò hoc ad utilitatem veſtram dico: non ut laqueum vobis injiciam, ſed ad id, quod honeſtum eſt, & quod facultatem præbeat ſine impedimento Dominum obſecrandi.

36 Si quis autem turpem ſe videri exiſtimat G ſuper virgine ſua, quòd ſit ſuperadulta, & ita oportet fieri: quod vult faciat: non peccat, ſi nubat.

37 Nam qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis, & hoc judicavit in corde ſuo, ſervare virginem ſuam, benè facit.

38 Igitur & qui matrimonio jungit virginem ſuam, bene facit: & qui non jungit, meliùs facit.

39 * Mulier alligata eſt legi quanto tempore * Rom. 7. a. 2.
vir ejus vivit. quòd ſi dormierit vir ejus, liberata eſt: cui vult nubat: tantùm in Domino.

40 Beatior autem erit ſi ſic permanſerit, ſecundùm meum conſilium: puto autem quòd & ego Spiritum Dei habeam.

Caput VIII.

Quamquam idolothytis veſci non ſit ex ſe illicitum, cùm idolum nullius ſit efficaciæ aut poteſtatis, non ſunt tamen illa edenda aut repugnante conſcientia, aut cum infirmorum offendiculo: neque ea edere, aut non edere, hominem efficit meliorem.

1 DE iis autem, quæ idolis ſacrificantur, ſcimus quia omnes ſcientiam habemus. Scientia inflat, charitas verò ædificat. A

2 Si quis autem ſe exiſtimat ſcire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum ſcire.

3 Si quis autem diligit Deum, hic cognitus eſt ab eo.

4 De

Digitized by Google

B 4 De eſcis autem, quæ idolis immolantur, ſcimus quia nihil eſt idolum in mundo, & quòd nullus eſt Deus, niſi unus.

5 Nam etſi ſunt qui dicantur dij, ſive in cælo, ſive in terra (ſiquidem ſunt dij multi, & domini multi:)

6 Nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia, & nos in illum: & unus Dominus Jeſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum.

C 7 Sed non in omnibus eſt ſcientia. Quidam autem cum conſcientia uſque nunc idoli, quaſi idolothytum manducant: & conſcientia ipſorum cùm ſit infirma, polluitur.

8 Eſca autem nos non commendat Deo. Neque enim ſi manducaverimus, abundabimus: neque ſi non manducaverimus, deficiemus.

9 Videte autem ne fortè hæc licentia veſtra offendiculum fiat infirmis.

D 10 Si enim quis viderit eum, qui habet ſcientiam, in idolio recumbentem: nónne conſcientia ejus, cùm ſit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta?

* Rom. 14.c.15. 11 * Et peribit infirmus in tua ſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt?

12 Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conſcientiam eorum infirmam, in Chriſtum peccatis.

* Rom. 14.d.21. 13 * Quapropter ſi eſca ſcandalizat fratrem meum: non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum ſcandalizem.

Caput IX.

Non accipiebat Paulus victum à Corinthiis quibus concionabatur, ut omnem amputaret offendiculi occaſionem, licet hoc ſibi fuiſſe licitum multis probet argumentis: ſed in omnem formam ſe vertit, quò plures ad Dei cultum adducat: Corinthios exhortando ad imitationem eorum qui in ſtadio currunt, aut in agone certant, ſuum quoque ait ſe domare corpus.

A 1 NOn ſum liber? Non ſum Apoſtolus? Nónne Chriſtum Jeſum Dominum noſtrum vidi? Nónne opus meum vos eſtis in Domino?

2 Et ſi aliis non ſum Apoſtolus, ſed tamen vobis ſum: nam ſignaculum Apoſtolatus mei vos eſtis in Domino.

3 Mea defenſio apud eos, qui me interrogant, hæc eſt.

4 Numquid non habemus poteſtatem manducandi, & bibendi?

5 Numquid non habemus poteſtatem mulierem ſororem circumducendi, ſicut & ceteri Apoſtoli, & fratres Domini, & Cephas?

6 Aut ego ſolus, & Barnabas, non habemus poteſtatem hoc operandi?

7 Quis militat ſuis ſtipendiis umquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat?

8 Numquid ſecundùm hominem hæc dico? An & lex hæc non dicit?

* Deut. 25.a.4. 1.Tim. 5.c.18. 9 Scriptum eſt enim in lege Moyſi: * Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura eſt Deo?

B 10 An propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos ſcripta ſunt quoniam debet in ſpe, qui arat, arare: & qui triturat, in ſpe fructus percipiendi.

* Rom. 15.f.27. 11 * Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus?

12 Si alij poteſtatis veſtræ participes ſunt, quare non potius nos? ſed non uſi ſumus hac poteſtate: ſed omnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Chriſti.

13 * Neſcitis quoniam qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt: & qui altari deſerviunt, cum altari participant? * Deut. 18.a.1.

14 Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.

15 Ego autem nullo horum uſus ſum. Non autem ſcripſi hæc ut ita fiant in me: bonum eſt enim mihi magis mori, quàm ut gloriam meam quis evacuet. C

16 Nam ſi evangelizavero, non eſt mihi gloria: neceſſitas enim mihi incumbit: væ enim mihi eſt, ſi non evangelizavero.

17 Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: ſi autem invitus, diſpenſatio mihi credita eſt.

18 Quæ eſt ergo merces mea? Ut Evangelium prædicans, ſine ſumptu ponam Evangelium, ut non abutar poteſtate mea in Evangelio.

19 Nam cùm liber eſſem ex omnibus, omnium me ſervum feci, ut plures lucrifacerem.

20 Et factus ſum Judæis tamquam Judæus, ut Judæos lucrarer.

21 Iis qui ſub lege ſunt, quaſi ſub lege eſſem (cùm ipſe non eſſem ſub lege) ut eos, qui ſub lege erant, lucrifacerem. iis qui ſine lege erant, tamquam ſine lege eſſem (cùm ſine lege Dei non eſſem: ſed in lege eſſem Chriſti) ut lucrifacerem eos, qui ſine lege erant. D

22 Factus ſum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus ſum, ut omnes facerem ſalvos.

23 Omnia autem facio propter Evangelium: ut particeps ejus efficiar.

24 Neſcitis quòd ij qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed unus accipit bravium? Sic currite ut comprehendatis.

25 Omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet: & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant; nos autem incorruptam.

26 Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertum: ſic pugno, non quaſi aërem verberans:

27 Sed caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo: ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.

Caput X.

Commemoratione ingratorum Judæorum frequenter ob varia peccata à Deo punitorum, hos à ſimilibus abſterret de tentatione humana, & Dei in tentationibus auxilio: non ſolùm idololatria fugienda eſt, ſed & menſa eorum qui idolothytis veſcuntur: tum quòd per hoc videantur aliquid idolis deferre, tum quòd ſcandalo ſint infirmioribus.

1 NOlo enim vos ignorare, fratres, quoniam patres noſtri omnes * ſub nube fuerunt, & omnes * mare tranſierunt; A * Exod. 13.d.23. Num. 9.d.21. * Exod. 14.e.22.

2 Et omnes in Moyſe baptizati ſunt, in nube, & in mari:

3 * Et omnes eamdem eſcam ſpiritalem manducaverunt, * Exod. 16.d.15.

4 * Et omnes eumdem potum ſpiritalem biberunt: (bibebant autem de ſpiritali, conſequente eos, petra: petra autem erat Chriſtus) * Exod. 17.b.6. Num. 20.b.11.

5 Sed

Digitized by Google

5 Sed non in pluribus eorum beneplacitum eſt Deo: * nam proſtrati ſunt in deſerto. *(* Num. 26.g.64. 65.)*

6 Hæc autem in figura facta ſunt noſtri, ut non ſimus concupiſcentes malorum, * ſicut & illi concupierunt. B *(* Pſ. 105. c. 14.)*

7 Neque idololatræ efficiamini, ſicut quidam ex ipſis: quemadmodum ſcriptum eſt: * Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere. *(* Exod. 32. b. 6.)*

8 Neque fornicemur, * ſicut quidam ex ipſis fornicati ſunt, & ceciderunt una die viginti tria millia. *(* Num. 25. a. 1.)*

9 Neque tentemus Chriſtum: * ſicut quidam eorum tentaverunt, & à ſerpentibus perierunt. *(* Num. 21. b. 5. 6.)*

10 * Neque murmuraveritis, ſicut quidam eorum murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore. *(* Num. 11. a. 1. 14. a. 1.)*

C 11 Hæc autem omnia in figura contingebant illis: ſcripta ſunt autem ad correptionem noſtram, in quos fines ſæculorum devenerunt.

12 Itaque qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat.

13 Tentatio vos non apprehendat niſi humana: fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione proventum ut poſſitis ſuſtinere.

14 Propter quod chariſſimi mihi fugite ab idolorum cultura:

15 Ut prudentibus loquor, vos ipſi judicate quod dico.

D 16 Calix benedictionis, cui benedicimus, nónne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis, quem frangimus, nónne participatio corporis Domini eſt?

17 Quoniam unus panis, unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane participamus.

18 Videte Iſraël ſecundùm carnem: nónne qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?

19 Quid ergo? dico quòd idolis immolatum ſit aliquid? aut quod idolum, ſit aliquid?

E 20 Sed quæ immolant Gentes, dæmoniis immolant, & non Deo. Nolo autem vos ſocios fieri dæmoniorum: non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum:

21 Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum.

22 An æmulamur Dominum? Numquid fortiores illo ſumus? * Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt. *(* Sup. 6. c. 12.)*

23 Omnia mihi licent, ſed non omnia ædificant.

24 Nemo quod ſuũ eſt quærat, ſed quod alterius.

F 25 Omne, quod in macello vænit, manducate, nihil interrogantes propter conſcientiam.

26 * Domini eſt terra, & plenitudo ejus. *(* Pſ. 23. a. 1. Eccli. 17. d. 31.)*

27 Si quis vocat vos infidelium, & vultis ire: omne, quod vobis apponitur, manducate, nihil interrogantes propter conſcientiam.

G 28 Si quis autem dixerit: Hoc immolatum eſt idolis, nolite manducare, propter illum qui indicavit, & propter conſcientiam:

29 Conſcientiam autem dico non tuam, ſed alterius. Ut quid enim libertas mea judicatur ab aliena conſcientia?

30 Si ego cum gratia participo, quid blaſphemor pro eo quòd gratias ago?

31 * Sive ergo manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite. *(* Col. 3. c. 17.)*

32 Sine offenſione eſtote Judæis, & Gentibus, & Eccleſiæ Dei:

33 Sicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile eſt, ſed quod multis, ut ſalvi fiant.

CAPUT XI.

Vir aperto, mulier autem velato debet orare capite: Corinthios reprehendit quòd ad celebrandam cœnam Dominicam invicem non expectarent, ſed inter ſe diſſiderent: referens interim Sacramenti Euchariſtiæ à Chriſto inſtitutionem, & ſcelus ac pœnam indignè ad illud accedentium.

1 IMitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. A

2 Laudo autem vos, fratres, quòd per omnia mei memores eſtis: & ſicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.

3 Volo autem vos ſcire, * quòd omnis viri caput Chriſtus eſt: caput autem mulieris, vir: caput verò Chriſti, Deus. *(* Eph. 5. c. 23.)*

4 Omnis vir orans aut prophetans velato capite, deturpat caput ſuum.

5 Omnis autem mulier orans aut prophetans non velato capite, deturpat caput ſuum: unum enim eſt ac ſi decalvetur.

6 Nam ſi non velatur mulier, tondeatur. Si verò turpe eſt mulieri tonderi, aut decalvari, velet caput ſuum. B

7 Vir quidem non debet velare caput ſuum: quoniam * imago & gloria Dei eſt, mulier autem gloria viri eſt. *(* Gen. 1. c. 26.)*

8 Non enim vir ex muliere eſt, ſed mulier ex viro.

9 * Etenim non eſt creatus vir propter mulierem, ſed mulier propter virum. *(* Gen. 2. d. 23.)*

10 Ideò debet mulier poteſtatem habere ſupra caput propter Angelos.

11 Verumtamen neque vir ſine muliere, neque mulier ſine viro, in Domino. C

12 Nam ſicut mulier de viro, ita & vir per mulierem: omnia autem ex Deo.

13 Vos ipſi judicate: decet mulierem non velatam orare Deum?

14 Nec ipſa natura docet vos, quòd vir quidem ſi comam nutriat, ignominia eſt illi:

15 Mulier verò ſi comam nutriat, gloria eſt illi: quoniam capilli pro velamine ei dati ſunt.

16 Si quis autem videtur contentioſus eſſe: nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei. D

17 Hoc autem præcipio: non laudans, quòd non in melius, ſed in deterius convenitis.

18 Primùm quidem convenientibus vobis in Eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter vos, & ex parte credo.

19 Nam oportet & hæreſes eſſe, ut & qui probati ſunt, manifeſti fiant in vobis.

20 Convenientibus ergo vobis in unum, jam non eſt Dominicam cœnam manducare.

21 Unuſquiſque enim ſuam cœnam præſumit ad manducandum. Et alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt.

22 Numquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? aut Eccleſiam Dei contemnitis, & confunditis eos, qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo. E

23 Ego

Digitized by Google

23 Ego enim accepi à Domino quod & tradi-
di vobis, quoniam Dominus Jeſus in qua nocte
tradebatur, accepit panem,
* Mat. 26.c.26. Mar.14. c.22. Luc. 22. b.17. 24 Et gratias agens fregit, & dixit: * Accipi-
te, & manducate: hoc eſt corpus meum, quod
pro vobis tradetur: hoc facite in meam comme-
morationem.
F 25 Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, di-
cens: Hic calix novum teſtamentum eſt in meo
ſanguine. hoc facite quotieſcumque bibetis, in
meam commemorationem.
26 Quotieſcumque enim manducabitis panem
hunc, & calicem bibetis: mortem Domini annun-
tiabitis donec veniat.
* Ioan. 6. f. 59. 27 * Itaque quicumque manducaverit panem
hunc, vel biberit calicem Domini indignè: reus
erit corporis & ſanguinis Domini.
28 Probet autem ſeipſum homo: & ſic de pane
illo edat, & de calice bibat.
G 29 Qui enim manducat & bibit indignè, judi-
cium ſibi manducat & bibit: non dijudicans cor-
pus Domini.
30 Ideò inter vos multi infirmi & imbecilles,
& dormiunt multi.
31 Quòd ſi noſmetipſos dijudicaremus, non
utique judicaremur.
32 Dum judicamur autem, à Domino corri-
pimur, ut non cum hoc mundo damnemur.
33 Itaque fratres mei, cùm convenitis ad man-
ducandum, invicem expectate.
34 Si quis eſurit, domi manducet: ut non in
judicium conveniatis. Cetera autem, cùm venero,
diſponam.

Caput XII.

Variis dantur varia eiuſdem Spiritus ſancti chariſmata, ut in modum humani corporis quiſque ſuo fungatur officio, & mutua ſe opera omnes indigere cognoſcentes, mutuò ſe foveant: & ita Chriſtus ſuæ providit Eccleſiæ de variis hominum ſtatibus.

A 1 DE ſpiritualibus autem, nolo vos ignorare,
fratres.
2 Scitis quoniam cùm Gentes eſſetis, ad ſimu-
lachra muta prout ducebamini euntes.
* Marc. 9. f. 38. 3 Ideo notum vobis facio, * quòd nemo in Spiritu
Dei loquens, dicit anathema Jeſu. Et nemo poteſt
dicere, Dominus Jeſus, niſi in Spiritu ſancto.
4 Diviſiones verò gratiarum ſunt, idem autem
Spiritus:
5 Et diviſiones miniſtrationum ſunt, idem autem
Dominus:
6 Et diviſiones operationum ſunt, idem verò
Deus, qui operatur omnia in omnibus.
7 Unicuique autem datur manifeſtatio Spiritus
ad utilitatem.
8 Alij quidem per Spiritum datur ſermo ſa-
pientiæ: alij autem ſermo ſcientiæ ſecundùm
eumdem Spiritum.
B 9 Alteri fides in eodem Spiritu: alij gratia ſa-
nitatum in uno Spiritu:
10 Alij operatio virtutum, alij prophetia, alij
diſcretio ſpirituum, alij genera linguarum, alij in-
terpretatio ſermonum.
* Rom. 12.a.5. b.6. Eph.4. b.7. 11 * Hæc autem omnia operatur unus atque
idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult.
12 Sicut enim corpus unum eſt, & membra
habet multa, omnia autem membra corporis cùm
ſint multa, unũ tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus.
13 Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum
corpus baptizati ſumus, ſive Judæi, ſive Gentiles,
ſive ſervi, ſive liberi: & omnes in uno Spiritu
potati ſumus.
14 Nam & corpus non eſt unum membrum, ſed
multa.
15 Si dixerit pes: Quoniam non ſum manus, non
ſum de corpore: num ideò non eſt de corpore?
16 Et ſi dixerit auris: Quoniam non ſum ocu-
lus, non ſum de corpore: num ideò non eſt de
corpore?
17 Si totum corpus oculus: ubi auditus? Si to- C
tum auditus: ubi odoratus?
18 Nunc autem poſuit Deus membra, unum-
quodque eorum in corpore ſicut voluit.
19 Quòd ſi eſſent omnia unum membrum, ubi
corpus?
20 Nunc autem multa quidem membra, unum
autem corpus.
21 Non poteſt autem oculus dicere manui:
Opera tua non indigeo; aut iterùm caput pedibus:
Non eſtis mihi neceſſarij.
22 Sed multò magis quæ videntur membra cor-
poris infirmiora eſſe, neceſſariora ſunt:
23 Et quæ putamus ignobiliora membra eſſe
corporis, his honorem abundantiorem circum-
damus: & quæ inhoneſta ſunt noſtra, abundantio-
rem honeſtatem habent.
24 Honeſta autem noſtra nullius egent: ſed
Deus temperavit corpus ei, cui deerat, abundan-
tiorem tribuendo honorem:
25 Ut non ſit ſchiſma in corpore, ſed idipſum D
pro invicem ſolicita ſint membra.
26 Et ſi quid patitur unum membrum, compa-
tiuntur omnia membra: ſive gloriatur unum mem-
brum, congaudent omnia membra.
27 Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra
de membro.
28 * Et quoſdam quidem poſuit Deus in Ec- * Eph.4. b.11.
cleſia, primùm Apoſtolos, ſecundò Prophetas, ter-
tiò Doctores, deinde virtutes, exinde gratias cu-
rationum, opitulationes, gubernationes, genera
linguarum, interpretationes ſermonum.
29 Numquid omnes Apoſtoli? numquid omnes
Prophetæ? numquid omnes Doctores? numquid
omnes virtutes? numquid omnes gratiam habent
curationum? numquid omnes linguis loquuntur?
numquid omnes interpretantur?
30 Æmulamini autem chariſmata meliora. Et
adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.

Caput XIII.

Oſtendit charitatis neceſſitatem, ipſius officia, perpetuitatem, ac præcellentiam ſupra fidem & ſpem, reliquáque Dei dona.

1 SI linguis hominum loquar, & angelorum, A
charitatem autem non habeàm, factus ſum
velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens.
2 Et ſi habuero prophetiam, & noverim myſte-
ria omnia, & omnem ſcientiam: & ſi habuero om-
nem fidem ita ut montes transferam, charitatem
autem non habuero, nihil ſum.
3 Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes
facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita

Digitized by Google

ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil
mihi prodeſt.
4 Charitas patiens eſt, benigna eſt: Charitas
non æmulatur, non agit perperam, non inflatur,
5 Non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt,
non irritatur, non cogitat malum,
6 Non gaudet ſuper iniquitate, congaudet au-
tem veritati:
7 Omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat,
omnia ſuſtinet.
C 8 Charitas numquam excidit; ſive prophetiæ
evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia
deſtruetur.
9 Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte pro-
phetamus.
10 Cùm autem venerit quod perfectum eſt,
evacuabitur quod ex parte eſt.
D 11 Cùm eſſem parvulus, loquebar ut parvulus,
ſapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus.
Quando autem factus ſum vir, evacuavi quæ erant
parvuli.
12 Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate:
tunc autē facie ad faciem. Nūc cognoſco ex parte:
tunc autem cognoſcam ſicut & cognitus ſum.
13 Nunc autem manent, fides ſpes, charitas, tria
hæc: major autem horum eſt charitas.

CAPUT XIV.

Donum linguarum inferius eſſe dicit dono prophetiæ; imò inutile, ſi deſit qui interpretetur: tradit ergo eis normam qua his donis ordinatè utantur: & mulieres in Eccleſiis ſilere jubet.

A 1 Sectamini charitatem, æmulamini ſpiritalia:
magis autem ut prophetetis.
2 Qui enim loquitur, lingua, non hominibus
loquitur, ſed Deo: nemo enim audit. Spiritu
autem loquitur myſteria.
3 Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad
ædificationem, & exhortationem, & conſolatio-
nem.
4 Qui loquitur lingua, ſemetipſum ædificat:
qui autem prophetat, Eccleſiam Dei ædificat.
5 Volo autem omnes vos loqui linguis, magis
autem prophetare. Nam major eſt qui prophetat,
quàm qui loquitur linguis: niſi fortè interprete-
tur, ut Eccleſia ædificationem accipiat.
B 6 Nunc autem, fratres, ſi venero ad vos lin-
guis loquens; quid vobis prodero, niſi vobis lo-
quar aut in revelatione, aut in ſcientia, aut in
prophetia, aut in doctrina?
7 Tamen quæ ſine anima ſunt vocem dantia,
ſive tibia ſive cithara, niſi diſtinctionem ſonituum
dederint, quomodo ſcietur id quod canitur, aut
quod citharizatur?
8 Etenim ſi incertam vocem det tuba, quis pa-
rabit ſe ad bellum?
C 9 Ita & vos per linguam niſi manifeſtum ſer-
monem dederitis; quomodo ſcietur id quod dici-
tur? eritis enim in aëra loquentes.
10 Tam multa, utputa, genera linguarum ſunt
in hoc mundo: & nihil ſine voce eſt.
11 Si ergo neſciero virtutem vocis, ero ei, cui
loquor, barbarus: & qui loquitur, mihi barbarus.
12 Sic & vos, quoniam æmulatores eſtis ſpiri-
tuum, ad ædificationem Eccleſiæ quærite ut abun-
detis.
13 Et ideò qui loquitur lingua, oret ut inter-
pretetur.
14 Nam ſi orem lingua, ſpiritus meus orat,
mens autem mea ſine fructu eſt.
15 Quid ergo eſt? Orabo ſpiritu, orabo & men- D
te: pſallam ſpiritu, pſallam & mente.
16 Ceterùm ſi benedixeris ſpiritu: qui ſupplet
locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, ſuper tuam
benedictionem? quoniam quid dicas, neſcit.
17 Nam tu quidem benè gratias agis: ſed alter
non ædificatur.
18 Gratias ago Deo meo, quòd omnium ve-
ſtrûm lingua loquor.
19 Sed in Eccleſia volo quinque verba ſenſu meo
loqui, ut & alios inſtruam: quàm decem millia
verborum in lingua.
20 Fratres, nolite pueri effici ſenſibus, ſed ma-
litia parvuli eſtote: ſenſibus autem perfecti eſtote.
21 In lege ſcriptum eſt: * Quoniam in aliis * Iſ. 28.
linguis & labiis aliis loquar populo huic: & nec ſic c. 11.
exaudient me, dicit Dominus.
22 Itaque linguæ in ſignum ſunt non fidelibus,
ſed infidelibus: prophetiæ autem non infidelibus,
ſed fidelibus.
23 Si ergo conveniat univerſa Eccleſia in unum,
& omnes linguis loquantur, intrent autem idiotæ,
aut infideles: nónne dicent quod inſanitis?
24 Si autem omnes prophetent, intret autem
quis infidelis, vel idiota, convincitur ab omni-
bus, dijudicatur ab omnibus:
25 Occulta cordis ejus manifeſta fiunt, & ita
cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians
quòd verè Deus in vobis ſit.
26 Quid ergo eſt, fratres? cùm convenitis, E
unuſquiſque veſtrûm pſalmum habet, doctrinam
habet, apocalypſim habet, linguam habet, inter-
pretationem habet: omnia ad ædificationem fiant.
27 Sive lingua quis loquitur, ſecundùm duos,
aut ut multùm tres, & per partes, & unus inter-
pretetur.
28 Si autem non fuerit interpres, taceat in Ec-
cleſia, ſibi autem loquatur, & Deo.
29 Prophetæ autem duo, aut tres dicant, & ce-
teri dijudicent.
30 Quòd ſi alij revelatum fuerit ſedenti, prior
taceat.
31 Poteſtis enim omnes per ſingulos propheta-
re: ut omnes diſcant, & omnes exhortentur:
32 Et ſpiritus prophetarū prophetis ſubjecti ſunt.
33 Non enim eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis: F
ſicut & in omnibus Eccleſiis ſanctorum doceo.
34 Mulieres in Eccleſiis taceant, non enim per-
mittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe, ſicut * & lex * Gen. 3.
dicit. c. 16.
35 Si quid autem volunt diſcere, domi viros ſuos
interrogent. Turpe eſt enim mulieri loqui in Ec-
cleſia.
36 An à vobis verbum Dei proceſſit? aut in
vos ſolos pervenit?
37 Si quis videtur propheta eſſe, aut ſpiritualis,
cognoſcat quæ ſcribo vobis, quia Domini ſunt
mandata.
38 Si quis autem ignorat, ignorabitur.
39 Itaque fratres, æmulamini prophetare:
&

Digitized by Google

& loqui linguis nolite prohibere.
40 Omnia autem honeſtè, & ſecundùm ordi-
nem fiant.

Caput XV.

Chriſtum docet à mortuis reſurrexiſſe, multiſque ac demum Paulo qui ſe minimum dicit Apoſtolorum apparuiſſe: ac noſtram hìc aſtruit reſurrectionem, & ordinem ac modum ejus, unà cum diverſa reſuſcitatorum gloria, non in anima ſolùm, ſed etiam in corpore: mors autem in reſurrectione abſorbebitur.

A 1 NOtum autem vobis facio, fratres, Evange-
Gal. 1. b. 11. lium, quod prædicavi vobis, quod & ac-
cepiſtis, in quo & ſtatis,
2 Per quod & ſalvamini: qua ratione prædica-
verim vobis, ſi tenetis, niſi fruſtrà credidiſtis.
3 Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi:
quoniam Chriſtus mortuus eſt pro peccatis no-
ſtris * ſecundùm Scripturas:
* Iſ. 53. b. 5. 4 * Et quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia
* Ion. 2. a. 1. die ſecundùm Scripturas:
5 Et quia viſus eſt Cephæ, & poſt hoc * undecim:
* Ioan. 20. c. 19. 6 Deinde viſus eſt plus quàm quingentis fratri-
bus ſimul: ex quibus multi manent uſque adhuc,
quidam autem dormierunt:
7 Deinde viſus eſt Jacobo, deinde Apoſtolis
omnibus:
8 Noviſſimè autem omnium tamquam aborti-
* Act. 9. a. 5. vo, * viſus eſt & mihi.
* Eph. 3. b. 8. 9 * Ego enim ſum minimus Apoſtolorum, qui
B non ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniam per-
ſecutus ſum Eccleſiam Dei.
10 Gratia autem Dei ſum id quod ſum, & gra-
tia ejus in me vacua non fuit, ſed abundantiùs il-
lis omnibus laboravi: non ego autem, ſed gratia
Dei mecum:
11 Sive enim ego, ſive illi; ſic prædicamus, &
ſic credidiſtis.
12 Si autem Chriſtus prædicatur quòd reſurre-
xit à mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis,
quoniam reſurrectio mortuorum non eſt?
13 Si autem reſurrectio mortuorum non eſt:
neque Chriſtus reſurrexit.
14 Si autem Chriſtus non reſurrexit, inanis eſt
ergo prædicatio noſtra, inanis eſt & fides veſtra:
C 15 Invenimur autem & falſi teſtes Dei: quoniam
teſtimonium diximus adverſus Deum, quod ſuſ-
citaverit Chriſtum: quem non ſuſcitavit, ſi mor-
tui non reſurgunt.
16 Nam ſi mortui non reſurgunt, neque Chri-
ſtus reſurrexit.
17 Quòd ſi Chriſtus non reſurrexit, vana eſt fi-
des veſtra, adhuc enim eſtis in peccatis veſtris.
18 Ergo & qui dormierunt in Chriſto, perierunt.
19 Si in hac vita tantùm in Chriſto ſperantes
ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus.
20 Nunc autem Chriſtus reſurrexit à mortuis
* Col. 1. c. 18. * primitiæ dormientium:
Apoc. 1. b. 5. 21 Quoniam quidem per hominem mors, &
per hominem reſurrectio mortuorum.
22 Et ſicut in Adam omnes moriuntur, ita &
in Chriſto omnes vivificabuntur.
23 * Unuſquiſque autem in ſuo ordine, primi-
* 1. Theſ. 4. d. 15. tiæ Chriſtus: deinde ij, qui ſunt Chriſti, qui in
adventu ejus crediderunt.
24 Deinde finis: cùm tradiderit regnum Deo
& Patri, cùm evacuaverit omnem principatum
& poteſtatem, & virtutem. D
25 Oportet autem illum regnare, * donec po- * Pſ. 109. a. 1. Heb. 1. d.
nat omnes inimicos ſub pedibus ejus.
26 Noviſſima autem inimica deſtruetur mors: 13. 10. c. 13.
* Omnia enim ſubjecit ſub pedibus ejus. Cùm * Pſal. 8. b. 8.
autem dicat:
27 Omnia ſubjecta ſunt ei: ſine dubio præter Hebr. 2. b. 8.
eum, qui ſubjecit ei omnia.
28 Cùm autem ſubjecta fuerint illi omnia: tunc
& ipſe Filius ſubjectus erit ei, qui ſubjecit ſibi om-
nia, ut ſit Deus omnia in omnibus.
29 Alioquin quid facient qui baptizantur pro
mortuis, ſi omnino mortui non reſurgunt? ut quid
& baptizantur pro illis?
30 Ut quid & nos periclitamur omni hora?
31 Quotidie morior per veſtram gloriam, fra-
tres, quam habeo in Chriſto Jeſu Domino noſtro.
32 Si (ſecundùm hominem) ad beſtias pugna-
vi Epheſi, quid mihi prodeſt, ſi mortui non reſur-
gunt? * manducemus, & bibamus, cras enim mo- * Sap. 2. b. 6.
riemur. Iſai. 22.
33 Nolite ſeduci: Corrumpunt mores bonos d. 13. 56. d. 12.
colloquia mala. E
34 Evigilate juſti, & nolite peccare: ignoran-
tiam enim Dei quidam habent, ad reverentiam
vobis loquor.
35 Sed dicet aliquis: Quomodo reſurgunt mor-
tui? qualíve corpore venient?
36 Inſipiens, tu quod ſeminas non vivificatur,
niſi priùs moriatur.
37 Et quod ſeminas, non corpus, quod futu-
rum eſt, ſeminas, ſed nudum granum, utputa tri-
tici, aut alicujus cæterorum.
38 Deus autem dat illi corpus ſicut vult: &
unicuique ſeminum proprium corpus.
39 Non omnis caro eadem caro: ſed alia qui-
dem hominum, alia verò pecorum, alia volu-
crum, alia autem piſcium.
40 Et corpora cæleſtia, & corpora terreſtria:
ſed alia quidem cæleſtium gloria, alia autem ter-
reſtrium.
41 Alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, & alia F
claritas ſtellarum. Stella enim à ſtella differt in
claritate:
42 Sic & reſurrectio mortuorum. Seminatur in
corruptione, ſurget in incorruptione.
43 Seminatur in ignobilitate, ſurget in gloria.
Seminatur in infirmitate, ſurget in virtute.
44 Seminatur corpus animale, ſurget corpus
ſpiritale. Si eſt corpus animale, eſt & ſpiritale, ſi-
cut ſcriptum eſt:
45 * Factus eſt primus homo Adam in animam * Gen. 2. a. 7.
viventem, noviſſimus Adam in ſpiritum vivifi-
cantem.
46 Sed non priùs quod ſpiritale eſt, ſed quod
animale: deinde quod ſpiritale.
47 Primus homo de terra, terrenus: ſecundus
homo de cælo, cæleſtis.
48 Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis
cæleſtis, tales & cæleſtes.
49 Igitur, ſicut portavimus imaginem terreni,
portemus & imaginem cæleſtis.
50 Hoc autem dico, fratres: quia caro & ſan-
guis

Digitized by Google

guis regnum Dei poſſidere non poſſunt: neque corruptio incorruptelam poſſidebit.

G 51 Ecce myſterium vobis dico: Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur.

52 In momento, in ictu oculi, in noviſſima tuba: canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti: & nos immutabimur.

53 Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.

54 Cùm autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet ſermo, qui ſcriptus eſt: * Abſorpta eſt mors in victoria.

* Oſee 13.d.14. Hebr.2. d.14.

55 Ubi eſt mors victoria tua? ubi eſt mors ſtimulus tuus?

56 Stimulus autem mortis peccatum eſt: virtus verò peccati lex.

57 * Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.

* 1.Ioan. 5.a.5.

58 Itaque fratres mei dilecti, ſtabiles eſtote, & immobiles: abundantes in opere Domini ſemper, ſcientes quòd labor veſter non eſt inanis in Dño.

Caput XVI.

Vbi de colligenda pro Chriſtianis qui Ieroſolymis agebant eleemoſyna hortatus eſſet, commendat eis Timotheum ac Stephanæ familiam: deinde ſalutationes ſubjungit.

A 1 De collectis autem, quæ fiunt in ſanctos, ſicut ordinavi Eccleſiis Galatiæ, ita & vos facite.

2 Per unam ſabbati unuſquiſque veſtrûm apud ſe ſeponat, recondens quod ei benè placuerit: ut non, cùm venero, tunc collectæ fiant.

3 Cùm autem præſens fuero: quos probaveritis per epiſtolas, hos mittam perferre gratiam veſtram in Jeruſalem.

4 Quòd ſi dignum fuerit ut & ego eam, mecum ibunt.

5 Veniam autem ad vos, cùm Macedoniam pertranſiero: nam Macedoniam pertranſibo.

B 6 Apud vos autem forſitan manebo, vel etiam hiemabo: ut vos me deducatis quocumque iero.

7 Nolo enim vos modò in tranſitu videre, ſpero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, ſi Dominus permiſerit.

8 Permanebo autem Epheſi, uſque ad Pentecoſten.

9 Oſtium enim mihi apertum eſt magnum, & evidens: & adverſarij multi.

10 Si autem venerit Timotheus, videte ut ſine timore ſit apud vos: opus enim Domini operatur, ſicut & ego.

11 Ne quis ergo illum ſpernat: deducite autem illum in pace, ut veniat ad me: expecto enim illum cum fratribus.

C 12 De Apollo autem fratre vobis notum facio, quoniam multùm rogavi eum ut veniret ad vos cum fratribus: & utique non fuit voluntas ut nunc veniret: veniet autem, cùm ei vacuum fuerit.

13 Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite, & confortamini.

14 Omnia veſtra in charitate fiant.

15 Obſecro autem vos, fratres, noſtis domum Stephanæ, & Fortunati, & Achaici: quoniam ſunt primitiæ Achaiæ, & in miniſterium ſanctorum ordinaverunt ſeipſos:

16 Ut & vos ſubditi ſitis eiuſmodi, & omni cooperanti, & laboranti.

17 Gaudeo autem in præſentia Stephanæ, & Fortunati, & Achaici: quoniam id, quod vobis deerat, ipſi ſuppleverunt: D

18 Refecerunt enim & meum ſpiritum, & veſtrum. Cognoſcite ergo qui hujuſmodi ſunt.

19 Salutant vos Eccleſiæ Aſiæ. Salutant vos in Domino multùm, Aquila & Priſcilla, cum domeſtica ſua Eccleſia: apud quos & hoſpitor.

20 Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in oſculo ſancto.

21 Salutatio, mea manu Pauli.

22 Si quis non amat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ſit anathema, Maran Atha.

23 Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum.

24 Charitas mea cum omnibus vobis in Chriſto Jeſu. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS SECUNDA.

Caput Primum.

Oſtendit Apoſtolus ex quantis in Aſia ortis adverſitatibus eripuerit eum Dominus, ut & ipſe alios conſolaretur: deinde manifeſtans cordis ſui ac doctrinæ ſinceritatem, oſtendit quòd, licet juxta id quod propoſuerat, ad eos non venerit, nulla ipſius id actum eſt levitate, aſſerens firmam eſſe ſuæ prædicationis veritatem.

1 Paulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, & Timotheus frater, Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi, cum omnibus ſanctis, qui ſunt in univerſa Achaia. A

2 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

3 * Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis,

* Eph.1. a.3. 1.Pet.1. a.3.

4 Qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra; ut poſſimus & ipſi conſolari eos, qui in omni preſſura ſunt, per exhortationem, qua exhortamur & ipſi à Deo.

5 Quoniam ſicut abundant paſſiones Chriſti in nobis: ita & per Chriſtũ abundat conſolatio noſtra.

6 Sive autem tribulamur pro veſtra exhortatione & ſalute, ſive conſolamur pro veſtra conſolatione, ſive exhortamur pro veſtra exhortatione & ſalute, quæ operatur tolerantiam earumdem paſſionum, quas & nos patimur: B

7 Ut ſpes noſtra firma ſit pro vobis: ſcientes quòd ſicut ſocij paſſionũ eſtis, ſic eritis & conſolationis.

8 Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione noſtra, quæ facta eſt in Aſia, quoniam ſupra modum gravati ſumus ſupra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere.

9 Sed ipſi in nobiſmetipſis reſponſum mortis habuimus, ut non ſimus fidentes in nobis, ſed in Deo, qui ſuſcitat mortuos:

10 Qui de tantis periculis nos eripuit, & eruit: in quem ſperamus quoniam & adhuc eripiet,

11 Adjuvantibus & vobis in oratione pro nobis: ut ex multorum perſonis, ejus quæ in nobis eſt donationis,

Digitized by Google

donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.

C 12 Nam gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, quòd in ſimplicitate cordis & ſinceritate Dei, & non in ſapientia carnali, ſed in gratia Dei, converſati ſumus in hoc mundo: abundantiùs autem ad vos.

13 Non enim alia ſcribimus vobis, quàm quæ legiſtis, & cognoviſtis. Spero autem quòd uſque in finem cognoſcetis,

14 Sicut & cognoviſtis nos ex parte quòd gloria veſtra ſumus, ſicut & vos noſtra, in die Domini noſtri Jeſu Chriſti.

15 Et hac confidentia volui priùs venire ad vos, ut ſecundam gratiam haberetis:

16 Et per vos tranſire in Macedoniam, & iterùm à Macedonia venire ad vos, & à vobis deduci in Judæam.

17 Cùm ergo hoc voluiſſem, numquid levitate uſus ſum? Aut quæ cogito, ſecundùm carnem cogito, ut ſit apud me Eſt & Non?

D 18 Fidelis autem Deus, quia ſermo noſter, qui fuit apud vos, non eſt in illo Eſt & Non.

19 Dei enim filius Jeſus Chriſtus, qui in vobis per nos prædicatus eſt, per me & Silvanum, & Timotheum, non fuit Eſt & Non, ſed Eſt in illo fuit.

20 Quotquot enim promiſſiones Dei ſunt, in illo Eſt: ideò & per ipſum Amen Deo ad gloriam noſtram.

21 Qui autem confirmat nos vobiſcum in Chriſto, & qui unxit nos Deus:

22 Qui & ſignavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.

23 Ego autem teſtem Deum invoco in animam meam, quòd parcens vobis, non veni ultrà Corinthum: non quia dominamur fidei veſtræ, ſed adjutores ſumus gaudij veſtri: nam fide ſtatis.

Caput II.

Oſtendit quòd ad ipſos non venerit ne majori: eſſet cauſa triſtitiæ, exhortans ut fornicarium illum recipiant in gratiam: ſimul indicans quid magno quidem labore, magno tamen etiam fructu prædicaverit, licet prædicationis ſuæ fragrantia quibuſdam mortis occaſio fuerit.

A 1 Statui autem hoc ipſum apud me, ne iterùm in triſtitia venirem ad vos.

2 Si enim ego contriſto vos: & quis eſt, qui me lætificet, niſi qui contriſtatur ex me?

3 Et hoc ipſum ſcripſi vobis, ut non cùm venero, triſtitiam ſuper triſtitiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium, omnium veſtrûm eſt.

4 Nam ex multa tribulatione & anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas lacrymas: non ut contriſtemini: ſed ut ſciatis, quam charitatem habeam abundantiùs in vobis.

B 5 Si quis autem contriſtavit, non me contriſtavit: ſed ex parte, ut non onerem omnes vos.

6 Sufficit illi, qui eiuſmodi eſt, objurgatio hæc, quæ fit à pluribus:

7 Ita ut econtrariò magis donetis, & conſolemini, ne fortè abundantiori triſtitia abſorbeatur qui eiuſmodi eſt.

8 Propter quod obſecro vos, ut confirmetis in illum charitatem.

C 9 Ideò enim, & ſcripſi, ut cognoſcam experimentum veſtrum, an in omnibus obedientes ſitis.

10 Cui autem aliquid donaſtis, & ego: nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti,

11 Ut non circumveniamur à ſatana: non enim ignoramus cogitationes ejus.

12 Cùm veniſſem autem Troadem propter Evangelium Chriſti, & oſtium mihi apertum eſſet in Domino,

D 13 Non habui requiem ſpiritui meo, eò quòd non invenerim Titum fratrem meum, ſed valefaciens eis, profectus ſum in Macedoniam.

14 Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Jeſu, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco:

15 Quia Chriſti bonus odor ſumus Deo, in iis qui ſalvi fiunt,& & in iis qui pereunt:

16 Aliis quidem odor mortis in mortem; aliis autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis tam idoneus?

17 Non enim ſumus ſicut plurimi adulterantes verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſed ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur.

Caput III.

Non eget Apoſtolus hominum commendatione, cùm fructus ſuæ prædicationis eum commendet: multò enim majori in honore eſſe debent miniſtri novi teſtamenti ac ſpiritus, quàm veteris teſtamenti ac litteræ: & quòd Judæi velamen adhuc habebant ſuper cor ſuum in lectione Scripturarum, quod fide in Chriſtum aufertur.

A 1 Incipimus iterùm noſmetipſos commendare? aut numquid egemus (ſicut quidam) commendatitiis epiſtolis ad vos, aut ex vobis?

2 Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in cordibus noſtris, quæ ſcitur & legitur ab omnibus hominibus:

B 3 Manifeſtati quòd epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata à nobis & ſcripta non atramento, ſed ſpiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus.

4 Fiduciam autem talem habemus, per Chriſtum ad Deum:

5 Non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt:

6 Qui & idoneos nos fecit miniſtros novi teſtamenti; non littera, ſed Spiritu: littera enim occidit, Spiritus autem vivificat.

7 Quòd ſi miniſtratio mortis litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non poſſent intendere filij Iſraël in faciem Moyſi, propter gloriam vultus ejus, quæ evacuatur:

8 Quomodo non magis miniſtratio Spiritus erit in gloria?

C 9 Nam ſi miniſtratio damnationis gloria eſt: multò magis abundat miniſteriũ juſtitiæ in gloria.

10 Nam nec glorificatum eſt, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam.

11 Si enim quod evacuatur, per gloriam eſt: multò magis quod manet, in gloria eſt.

12 Habentes igitur talem ſpem, multa fiducia utimur:

13 * Et non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciem ſuam, ut non intenderent filij Iſraël in faciem ejus, quod evacuatur,

* Exod. 34. d. 33.

Digitized by Google

14 Sed obtuſi ſunt ſenſus eorum. Uſque in hodiernum enim diem idipſum velamen in lectione veteris teſtamenti manet non revelatum, (quoniam in Chriſto evacuatur:)

15 Sed uſque in hodiernum diem, cùm legitur Moyſes, velamen poſitum eſt ſuper cor eorum.

16 Cùm autem converſus fuerit ad Dominum, auferetur velamen.

*Ioan. 4. d.24. 17 * Dominus autem Spiritus eſt: Ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas.

18 Nos verò omnes, revelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eamdem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tamquam à Domini Spiritu.

CAPUT IV.

Quòd ſincera Apoſtolorum prædicatione verbum Dei omnibus manifeſtatum eſt, præterquam iis quorum mentes excæcatæ ſunt: quòd multa adverſa patiantur Apoſtoli, numquam tamen ſuccumbant: momentanea autem tribulatio parit magnam æternámque gloriam.

A 1 IDeò habentes adminiſtrationem, juxta quod miſericordiam conſecuti ſumus, non deficimus,

2 Sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in aſtutia, neque adulterantes verbum Dei, ſed in manifeſtatione veritatis commendantes noſmetipſos ad omnem conſcientiam hominum coram Deo.

3 Quòd ſi etiam opertum eſt Evangelium noſtrum; in iis, qui pereunt, eſt opertum:

4 In quibus Deus hujus ſæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelij gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei.

B 5 Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum: nos autem ſervos veſtros per Jeſum:

6 Quoniam Deus qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris, ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei, in facie Chriſti Jeſu.

7 Habemus autem theſaurum iſtum in vaſis fictilibus: ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis.

C 8 In omnibus tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur: aporiamur, ſed non deſtituimur:

9 Perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur: dejicimur, ſed non perimus:

10 Semper mortificationem Jeſu in corpore noſtro circumferentes, ut & vita Jeſu manifeſtetur in corporibus noſtris,

11 Semper enim nos qui vivimus, in mortem tradimur propter Jeſum: ut & vita Jeſu manifeſtetur in carne noſtra mortali.

12 Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis.

13 Habentes autem eumdem ſpiritum fidei, ſi-
*Pſ. 115. a.10. cut ſcriptum eſt: Credidi propter quod locutus ſum, & nos credimus, propter quod & loquimur:

14 Scientes quoniam qui ſuſcitavit Jeſum, & nos cum Jeſu ſuſcitabit, & conſtituet vobiſcum.

D 15 Omnia enim propter vos, ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei.

16 Propter quod non deficimus: ſed licet is, qui foris eſt, noſter homo corrumpatur: tamen is, qui intus eſt, renovatur de die in diem.

17 Id enim, quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.

18 Non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur. Quę enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna ſunt.

CAPUT V.

Ex certa ſpe futuræ gloriæ deſiderant Apoſtoli abſolvi à corpore, cùm aliter ea frui non poſſint: ſemper autem cupientes Chriſto omnium juſto judici placere, dant ſuis diſcipulis occaſionem de ipſis gloriandi coram adverſariis: & legatione pro Chriſto fungentes, ne ipſum quidem Chriſtum, quem prædicant, & cujus morte reconciliatus eſt Deo mundus, jam ſecundùm carnem noverunt.

1 SCimus enim, quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis. A

2 Nam & in hoc ingemiſcimus, habitationem noſtram, quæ de cælo eſt, ſuperindui cupientes.

3 * Si tamen veſtiti, non nudi inveniamur. *Apoc. 16. c.15.

4 Nam & qui ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus gravati: eò quòd nolumus expoliari, ſed ſuperveſtiri; ut abſorbeatur quod mortale eſt, à vita.

5 Qui autem efficit nos in hoc ipſum, Deus, qui dedit nobis pignus ſpiritus.

6 Audentes igitur ſemper, ſcientes quoniam B
dum ſumus in corpore, peregrinamur à Domino:

7 (Per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem.)

8 Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præſentes eſſe ad Dominum.

9 Et ideò contendimus, ſive abſentes, ſive præſentes, placere illi.

10 * Omnes enim nos manifeſtari oportet ante *Rom. 14. b.10.
Tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum.

11 Scientes ergo timorem Domini, hominibus C
ſuademus, Deo autem manifeſti ſumus. Spero autem & in conſcientiis veſtris manifeſtos nos eſſe.

12 Non iterùm commendamus nos vobis, ſed occaſionem damus vobis gloriandi pro nobis: ut habeatis ad eos, qui in facie gloriantur, & non in corde.

13 Sive enim mente excedimus, Deo: ſive ſobrij ſumus, vobis.

14 Charitas enim Chriſti urget nos: æſtimantes hoc, quoniam ſi unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt:

15 Et pro omnibus mortuus eſt Chriſtus: ut, & qui vivunt, jam non ſibi vivant, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt & reſurrexit.

16 Itaque nos ex hoc neminem novimus ſe- D
cundùm carnem. Et ſi cognovimus ſecundùm carnem Chriſtum: ſed nunc jam non novimus.

17 Si qua ergo in Chriſto nova creatura: vetera
tranſierunt: * ecce facta ſunt omnia nova. *Iſai. 43. c.19. Apoc. 21. b.5.

18 Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit ſibi per Chriſtum: & dedit nobis miniſterium reconciliationis.

19 Quoniam quidem Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, non reputans illis delicta ipſorum, & poſuit in nobis verbũ reconciliationis.

20 Pro

Digitized by Google

20 Pro Chriſto ergo legatione fungimur, tam-
quam Deo exhortante per nos. Obſecramus pro
Chriſto, reconciliamini Deo.
21 Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis
peccatum fecit, ut nos efficeremur juſtitia Dei
in ipſo.

Caput VI.

Exhortatur ne acceptam negligant gratiam, oſtendens quantum laboravit ut probatum ſe Dei miniſtrum exhiberet, & admonens ut à convictu & conſortio infidelium ſeparentur.

A 1 ADjuvantes autem exhortamur, ne in va-
cuum gratiam Dei recipiatis.
*Iſai. 49. c.8. 2 Ait enim: * Tempore accepto exaudivi te,
& in die ſalutis adjuvi te. Ecce nunc tempus acce-
ptabile, ecce nunc dies ſalutis.
*1.Cor. 10.g.32. 3 * Nemini dantes ullam offenſionem, ut non
vituperetur miniſterium noſtrum:
*1.Cor. 4.a.1. 4 Sed in omnibus exhibeamus noſmetipſos
* ſicut Dei miniſtros, in multa patientia, in tribu-
lationibus, in neceſſitatibus, in anguſtiis,
B 5 In plagis, in carceribus, in ſeditionibus, in
laboribus, in vigiliis, in jejuniis,
6 In caſtitate, in ſcientia, in longanimitate, in
ſuavitate, in Spiritu ſancto, in charitate non ficta,
7 In verbo veritatis, in virtute Dei, per arma
juſtitiæ à dextris, & à ſiniſtris;
8 Per gloriam, & ignobilitatem; per infa-
miam, & bonam famam: ut ſeductores, & vera-
ces; ſicut qui ignoti, & cogniti:
9 Quaſi morientes, & ecce vivimus: ut caſti-
C gati, & non mortificati:
10 Quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes:
ſicut egentes, multos autem locupletantes: tam-
quam nihil habentes, & omnia poſſidentes.
11 Os noſtrum patet ad vos, ô Corinthij, cor
noſtrum dilatatum eſt.
12 Non anguſtiamini in nobis: anguſtiamini
autem in viſceribus veſtris:
13 Eamdem autem habentes remunerationem,
tamquam filiis dico, dilatamini & vos.
14 Nolite jugum ducere cum infidelibus. Quæ
enim participatio juſtitiæ cum iniquitate? Aut
quæ ſocietas luci ad tenebras?
15 Quæ autem conventio Chriſti ad Belial?
Aut quæ pars fideli cum infideli?
16 Qui autem conſenſus templo Dei cum ido-
D lis? * Vos enim eſtis templum Dei vivi, ſicut di-
*1.Cor. 3.c.16. d.17.6. d.19. cit Deus: * Quoniam inhabitabo in illis, & inam-
bulabo inter eos, & ero illorum Deus, & ipſi erunt
*Lev. 26.b.12. mihi populus.
*Iſa. 52. c.11. 17 * Propter quod exite de medio eorum, &
ſeparamini, dicit Dominus, & immundum ne
tetigeritis:
18 Et ego recipiam vos: * & ero vobis in pa-
*Ier.31. b.9. trem, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Do-
minus omnipotens.

Caput VII.

Oſtendit Apoſtolus quanto amore Corinthios proſequatur, & quantum de correcta ipſorum vita in magnis ſuis tribulationibus gaudium acceperit, quantúmve bonum pepererit triſtitia, quam ex ſua acceperant epiſtola.

A 1 HAs ergo habentes promiſſiones, chariſſimi,
mundemus nos ab omni inquinamento car-
nis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in ti-
more Dei.
2 Capite nos. Neminem læſimus, neminem
corrupimus, neminem circumvenimus.
3 Non ad condemnationem veſtram dico. præ-
diximus enim quòd in cordibus noſtris eſtis, ad
commoriendum, & ad convivendum.
4 Multa mihi fiducia eſt apud vos, multa mi-
hi gloriatio pro vobis, repletus ſum conſolatione,
ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra.
5 Nam & cùm veniſſemus in Macedoniam, B
nullam requiem habuit caro noſtra, ſed omnem
tribulationē paſſi ſumus: foris pugnę, intus timores.
6 Sed qui conſolatur humiles, conſolatus eſt
nos Deus in adventu Titi.
7 Non ſolùm autem in adventu ejus, ſed etiam
in conſolatione, qua conſolatus eſt in vobis, refe-
rens nobis veſtrum deſiderium, veſtrum fletum,
veſtram æmulationem pro me, ita ut magis gau-
derem.
8 Quoniam etſi contriſtavi vos in epiſtola, non
me pœnitet: etſi pœniteret, videns quòd epiſtola
illa (etſi ad horam) vos contriſtavit;
9 Nunc gaudeo: non quia contriſtati eſtis, ſed C
quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. Contriſtati
enim eſtis ſecundùm Deum, ut in nullo detri-
mentum patiamini ex vobis.
10 * Quæ enim ſecundùm Deum triſtitia eſt, *1.Pet. 2.d.19.
pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur: ſæcu-
li autem triſtitia mortem operatur.
11 Ecce enim hoc ipſum, ſecundùm Deum
contriſtari vos, quantam in vobis operatur ſolici-
tudinem: ſed defenſionem, ſed indignationem,
ſed timorem, ſed deſiderium, ſed æmulationem,
ſed vindictam. in omnibus exhibuiſtis vos, incon-
taminatos eſſe negotio.
12 Igitur, etſi ſcripſi vobis, non propter eum D
qui fecit injuriam, nec propter eum qui paſſus eſt:
ſed ad manifeſtandam ſolicitudinem noſtram,
quam habemus pro vobis
13 Coram Deo: ideò conſolati ſumus. In
conſolatione autem noſtra, abundantiùs magis
gaviſi ſumus ſuper gaudio Titi, quia refectus eſt
ſpiritus ejus ab omnibus vobis.
14 Et ſi quid apud illum de vobis gloriatus
ſum, non ſum confuſus: ſed ſicut omnia vobis in
veritate locuti ſumus, ita & gloriatio noſtra, quæ
fuit ad Titum, veritas facta eſt,
15 Et viſcera ejus abundantiùs in vobis ſunt:
reminiſcentis omnium veſtrûm obedientiā, quo-
modo cum timore & tremore excepiſtis illum.
16 Gaudeo quòd in omnibus confido in vobis.

Caput VIII.

Hortatur eos ad eleemoſynam pauperibus qui Ieroſolymis agebant prompto animo tribuendam, tum Macedonum commendatione, tum Chriſti exemplo, admonens, ut quod jam dudum facere propoſuerant, id nunc pro cujuſque facultate præſtent: & miniſtros collaudat quos ad eam mittit colligendam.

1 NOtam autem facimus vobis, fratres, gratiam A
Dei, quæ data eſt in Eccleſiis Macedoniæ:
2 Quòd in multo experimento tribulationis,
abundantia gaudij ipſorum fuit; & altiſſima pau-
pertas eorum, abundavit in divitias ſimplicitatis
eorum:

Digitized by Google

3 Quia ſecundùm virtutem teſtimonium illis reddo, & ſupra virtutem voluntarij fuerunt,

4 Cum multa exhortatione obſecrantes nos gratiam, & communicationem miniſterij, quod fit in Sanctos.

5 Et non ſicut ſperavimus,ſed ſemetipſos dederunt primùm Domino, deinde nobis per voluntatem Dei;

B 6 Ita ut rogaremus Titum, ut quemadmodum cœpit,ita & perficiat in vobis etiam gratiam iſtã.

7 Sed ſicut in omnibus abundatis fide, & ſermone,& ſcientia, & omni ſolicitudine, inſuper & charitate veſtra in nos, ut & in hac gratia abundetis.

8 Non quaſi imperans dico: ſed per aliorum ſolicitudinem, etiam veſtræ charitatis ingenium bonum comprobans.

9 Scitis enim gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti, quoniam propter vos egenus factus eſt, cùm eſſet dives,ut illius inopia vos divites eſſetis.

10 Et conſilium in hoc do: hoc enim vobis utile eſt,qui non ſolùm facere, ſed & velle cœpiſtis ab anno priore:

11 Nunc verò & facto perficite: ut quemadmodum promptus eſt animus voluntatis, ita ſit & perficiendi ex eo quod habetis.

C 12 Si enim voluntas prompta eſt; ſecundùm id quod habet,accepta eſt,non ſecundùm id quod non habet.

13 Non enim ut aliis ſit remiſſio, vobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate.

14 In præſenti tempore veſtra abundantia eorum inopiam ſuppleat: ut & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum, ut fiat æqualitas, ſicut ſcriptum eſt:

15 * Qui multum,non abundavit: & qui modicum, non minoravit.

* Exod. 16.c.18.

16 Gratias autem Deo, qui dedit eamdem ſolicitudinem pro vobis in corde Titi.

17 Quoniam exhortationem quidem ſuſcepit: ſed cùm ſolicitior eſſet, ſua voluntate profectus eſt ad vos.

D 18 Miſimus etiam cum illo fratrem, cujus laus eſt in Evangelio per omnes Eccleſias:

19 Non ſolùm autem, ſed & ordinatus eſt ab Eccleſiis comes peregrinationis noſtræ, in hanc gratiam, quæ miniſtratur à nobis ad Domini gloriam, & deſtinatam voluntatem noſtram:

20 Devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine, quæ miniſtratur à nobis.

21 * Providemus enim bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus.

*Rom.2. d. 17.

22 Miſimus autem cum illis & fratrem noſtrum, quem probavimus in multis ſæpè ſolicitum eſſe: nunc autem multò ſolicitiorem, confidentia multa in vos,

23 Sive pro Tito, qui eſt ſocius meus, & in vos adjutor, ſive fratres noſtri, Apoſtoli Eccleſiarum, gloria Chriſti.

24 Oſtenſionem ergo,quæ eſt charitatis veſtræ, & noſtræ gloriæ pro vobis in illos oſtendite in faciem Eccleſiarum.

Caput IX.

Proſequitur hortando ad eleemoſynam promptè & abundanter tribuendam; admonens ne ex hoc inopiam metuant, ſed divinæ fidant providentiæ: variòſque recenſet illius eleemoſynæ fructus.

1 NAm de miniſterio, quod fit in ſanctos, ex abundanti eſt mihi ſcribere vobis. A

2 Scio enim promptum animum veſtrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam & Achaia parata eſt ab anno præterito, & veſtra æmulatio provocavit plurimos.

3 Miſi autem fratres: ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati ſitis:

4 Ne cùm venerint Macedones mecum, & invenerint vos imparatos, erubeſcamus nos (ut non dicamus vos) in hac ſubſtantia. B

5 Neceſſarium ergo exiſtimavi rogare fratres, ut præveniant ad vos, & præparent repromiſſam benedictionem hanc paratam eſſe, ſic quaſi benedictionem, non tanquam avaritiam.

6 Hoc autem dico: Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.

7 Unuſquiſque prout deſtinavit in corde ſuo, non ex triſtitia,aut ex neceſſitate: * hilarem enim datorem diligit Deus.

* Eccl. 35.b.11.

8 Potens eſt autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus ſemper omnem ſufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum, C

9 Sicut ſcriptum eſt: * Diſperſit, dedit pauperibus: juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.

*Pſ.111. b. 9.

10 Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti:& panem ad manducandum præſtabit, & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum juſtitiæ veſtræ:

11 Ut in omnibus locupletati abundetis in omnem ſimplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo. D

12 Quoniam miniſterium hujus officij, non ſolùm ſupplet ea quæ deſunt ſanctis,ſed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino,

13 Per probationem miniſterij hujus,glorificantes Deum in obedientia confeſſionis veſtræ,in Evangelium Chriſti, & ſimplicitate communicationis in illos,& in omnes,

14 Et in ipſorum obſecratione pro vobis, deſiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.

15 Gratias Deo ſuper inenarrabili dono ejus.

Caput X.

Incipit ſuam aperire poteſtatem, & exantlatos pro Chriſto labores propter pſeudoapoſtolos, qui ipſum deprimentes & abjectum prædicantes, fructum prædicationis ejus impediebant.

1 IPſe autem ego Paulus obſecro vos, per manſuetudinem & modeſtiam Chriſti,qui in facie quidem humilis ſum inter vos,abſens autem confido in vobis. A

2 Rogo autem vos ne præſens audeam,per eam confidentiam qua exiſtimor audere, in quoſdam, qui arbitrantur nos tamquam ſecundùm carnem ambulemus.

3 In carne enim ambulantes, non ſecundùm carnem militamus. B

4 Nam

Digitized by Google

4 Nam arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt,
B ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes,

5 Et omnem altitudinem extollentem ſe adverſus ſcientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti,

6 Et in promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam, cùm impleta fuerit veſtra obedientia.

7 Quæ ſecundùm faciem ſunt, videte. Si quis confidit ſibi Chriſti ſe eſſe, hoc cogitet iterùm apud ſe: quia ſicut ipſe Chriſti eſt, ita & nos.

8 Nam, & ſi amplius aliquid gloriatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in deſtructionem veſtram: non erubeſcam.

9 Ut autem non exiſtimer tamquam terrere vos per epiſtolas:

C 10 Quoniam quidem epiſtolæ, inquiunt, graves ſunt & fortes: præſentia autem corporis infirma, & ſermo contemptibilis:

11 Hoc cogitet qui ejuſmodi eſt, quia quales ſumus verbo per epiſtolas abſentes, tales & præſentes in facto.

12 Non enim audemus inſerere, aut comparare nos quibuſdam, qui ſeipſos commendant: ſed ipſi in nobis noſmetipſos metientes, & comparantes noſmetipſos nobis.

D 13 Nos autem non in immenſum gloriabimur,
* Eph. 4. b. 7. * ſed ſecundùm menſuram regulæ, qua menſus eſt nobis Deus, menſuram pertingendi uſque ad vos.

14 Non enim quaſi non pertingentes ad vos, ſuperextendimus nos: uſque ad vos enim pervenimus in Evangelio Chriſti.

15 Non in immenſum gloriantes in alienis laboribus: ſpem autem habentes creſcentis fidei veſtræ, in vobis magnificari ſecundùm regulam noſtram in abundantiam,

16 Etiam in illa, quæ ultra vos ſunt, evangelizare, non in aliena regula in iis quæ præparata ſunt gloriari.

* Jer. 9. g. 23. 1. Cor. 1. d. 31. 17 * Qui autem gloriatur, in Domino glorietur.

18 Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt: ſed quem Deus commendat.

Caput XI.

Propter pſeudoapoſtolos pervertentes Pauli prædicationem metuens Corinthiis, oſtendit quare nihil ſubſidij ab eis acceperit: deinde ut oſtendat plus fidei ſibi reſtituendum eſſe, quàm illis, ſua recenſet encomia; & primùm adverſa quæ perpeſſus eſt; prædicando Chriſti fidem, & labores ac ſolicitudines.

A 1 UTinam ſuſtineretis modicum quid inſipientiæ meæ, ſed & ſupportate me:

2 Æmulor enim vos Dei æmulatione. Deſpondi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.

* Gen. 3. a. 4. 3 Timeo autem, ne * ſicut ſerpens Hevam ſeduxit aſtutia ſua, ita corrumpantur ſenſus veſtri, & excidant à ſimplicitate, quæ eſt in Chriſto.

4 Nam ſi is qui venit, alium Chriſtum prædicat, quem non prædicavimus; aut alium ſpiritum accipitis, quem non accepiſtis; aut aliud Evangelium, quod non recepiſtis: rectè pateremini.

5 Exiſtimo enim nihil me minus feciſſe à magnis Apoſtolis.

B 6 Nam etſi imperitus ſermone, ſed non ſcientia: in omnibus autem manifeſtati ſumus vobis.

7 Aut numquid peccatum feci, me ipſum humilians, ut vos exaltemini? quoniam gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis:

8 Alias Eccleſias expoliavi, accipiens ſtipendium ad miniſterium veſtrum.

9 Et cùm eſſem apud vos, & egerem; nulli oneroſus fui: nam quod mihi deerat, ſuppleverunt fratres, qui venerunt à Macedonia: & in omnibus ſine onere me vobis ſervavi, & ſervabo.

10 Eſt veritas Chriſti in me, quoniam hæc gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiæ. C

11 Quare? Quia non diligo vos? Deus ſcit.

12 Quod autem facio, & faciam: ut amputem occaſionem eorum, qui volunt occaſionem, ut in quo gloriantur, inveniantur ſicut & nos.

13 Nam ejuſmodi pſeudoapoſtoli, ſunt operarij ſubdoli, transfigurantes ſe in apoſtolos Chriſti.

14 Et non mirum: ipſe enim ſatanas transfigurat ſe in angelum lucis.

15 Non eſt ergo magnum, ſi miniſtri ejus transfigurentur velut miniſtri juſtitiæ: quorum finis erit ſecundùm opera ipſorum. D

16 Iterùm dico, (ne quis me putet inſipientem eſſe, alioquin velut inſipientem accipite me, ut & ego modicum quid glorier.)

17 Quod loquor, non loquor ſecundùm Deum, ſed quaſi in inſipientia, in hac ſubſtantia gloriæ.

18 Quoniam multi gloriantur ſecundùm carnem: & ego gloriabor.

19 Libenter enim ſuffertis inſipientes: cùm ſitis ipſi ſapientes.

20 Suſtinetis enim ſi quis vos in ſervitutem redigit, ſi quis devorat, ſi quis accipit, ſi quis extollitur, ſi quis in faciem vos cædit. E

21 Secundùm ignobilitatem dico, quaſi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in inſipientia dico) audeo & ego:

22 Hebræi ſunt, & ego: Iſraëlitæ ſunt, & ego: Semen Abrahæ ſunt, & ego:

23 Miniſtri Chriſti ſunt, (ut minus ſapiens dico) plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter. F

24 A Judæis quinquies, * quadragenas, una minus, accepi. * Deut. 25. a. 3.

25 * Ter virgis cæſus ſum, * ſemel lapidatus ſum, * ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui, * Act. 16. d. 22. * Act. 14. c. 18. * Act. 27. f. 41.

26 In itineribus ſæpè, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in civitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, periculis in falſis fratribus:

27 In labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & ſiti, in jejuniis multis, in frigore & nuditate:

28 Præter illa quæ extrinſecus ſunt, inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omnium Eccleſiarum.

29 Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror? G

30 Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meæ ſunt, gloriabor.

31 Deus & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui

Digitized by Google

qui eſt benedictus in ſæcula, ſcit quòd non mentior.
* Act. 9. d. 24. 32 * Damaſci præpoſitus Gentis Aretæ regis,
cuſtodiebat civitatem Damaſcenorum, ut me comprehenderet:
33 Et per feneſtram in ſporta dimiſſus ſum per
murum, & ſic effugi manus ejus.

CAPUT XII.

Narrat factas ſibi ante annos quattuordecim, divinas viſiones, & de dato ſibi carnis ſtimulo, oſtendens quòd eum compulerint ut ſe laudaret, cùm ab illis potiùs debuiſſet commendari propter accepta ab ipſo beneficia, pro quorum ſalute adhuc immolari paratus eſt: ſed metuit ne ad eos veniens inveniat aliquos diſſenſionibus aliiſque vitiis adhuc involutos.

A 1 SI gloriari oportet (non expedit quidem:) veniam autem ad viſiones & revelationes Dñi.
* Act. 9. a. 3. 2 * Scio hominem in Chriſto ante annos quattuordecim, (ſive in corpore neſcio, ſive extra
corpus neſcio, Deus ſcit) raptum hujuſmodi uſque
ad tertium cælum.
3 Et ſcio hujuſmodi hominem, (ſive in corpore,
ſive extra corpus, neſcio, Deus ſcit)
B 4 Quoniam raptus eſt in Paradiſum: & audivit
arcana verba, quæ non licet homini loqui.
5 Pro hujuſmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor niſi in infirmitatibus meis.
6 Nam, & ſi voluero gloriari, non ero inſipiens:
veritatem enim dicam: parco autem, ne quis me
exiſtimet ſupra id quod videt in me, aut aliquid
audit ex me.
C 7 Et ne magnitudo revelationum extollat me,
datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus ſatanæ, qui me colaphizet.
8 Propter quod ter Dominum rogavi ut diſcederet à me:
9 Et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam
virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur
gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in
me virtus Chriſti.
10 Propter quod placeo mihi in infirmitatibus
D meis, in contumeliis, in neceſſitatibus, in perſecutionibus, in anguſtiis pro Chriſto: Cùm enim
infirmor, tunc potens ſum.
11 Factus ſum inſipiens, vos me coëgiſtis. Ego
enim à vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab iis, qui ſunt ſupra modum Apoſtoli:
tametſi nihil ſum:
12 Signa tamen Apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos, in omni patientia, in ſignis, & prodigiis,
& virtutibus.
13 Quid eſt enim, quod minus habuiſtis præ
ceteris Eccleſiis, niſi quòd ego ipſe non gravavi
vos? Donate mihi hanc injuriam.
14 Ecce, tertio hoc paratus ſum venire ad vos:
& non ero gravis vobis. Non enim quæro quæ
veſtra ſunt, ſed vos. Nec enim debent filij parentibus theſaurizare, ſed parentes filiis.
E 15 Ego autem libentiſſimè impendam, & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris: licet plus
vos diligens, minus diligar.
16 Sed eſto: ego vos non gravavi: ſed cùm eſſem
aſtutus, dolo vos cepi.
17 Numquid per aliquem eorum, quos miſi ad
vos, circumveni vos?
18 Rogavi Titum, & miſi cum illo fratrem.
Numquid Titus vos circumvenit? nónne eodem F
ſpiritu ambulavimus? nónne iiſdem veſtigiis?
19 Olim putatis quòd excuſemus nos apud vos?
Coram Deo in Chriſto loquimur: omnia autem
chariſſimi propter ædificationem veſtram. G
20 Timeo enim, ne fortè cum venero, non
quales volo, inveniam vos: & ego inveniar à vobis,
qualem non vultis: ne fortè contentiones, æmulationes, animoſitates, diſſenſiones, detractiones,
ſuſurrationes, inflationes, ſeditiones ſint inter vos:
21 Ne iterùm cùm venero, humiliet me Deus
apud vos; & lugeam multos ex iis qui antè peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia, & fornicatione, & impudicitia, quam
geſſerunt.

CAPUT XIII.

Comminatur iis qui peccaverunt, quò ad pœnitentiam provocet, ne ad ipſos veniens cogatur ſeverè eos caſtigare data ſibi à à Chriſto poteſtate, cujus virtutem meritò deberent in ſeipſis agnoſcere, additque generalem exhortationem, & ſalutationes.

1 ECce tertio hoc venio ad vos: * In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum. A * Deut. 19. d. 15.
2 Prædixi, & prædico, ut præſens, & nunc abſens Matt. 18. c. 16.
iis qui antè peccaverunt, & ceteris omnibus, quoniam ſi venero iterùm, non parcam. Ioan. 8. b. 17.
3 An experimentum quæritis ejus, qui in me Heb. 10. c. 28.
loquitur Chriſtus, qui in vobis non infirmatur, ſed
potens eſt in vobis?
4 Nam etſi crucifixus eſt ex infirmitate: ſed
vivit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi ſumus in B
illo: ſed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis.
5 Voſmetipſos tentate ſi eſtis in fide, ipſi vos
probate. An non cognoſcitis voſmetipſos, quia
Chriſtus Jeſus in vobis eſt? niſi fortè reprobi eſtis.
6 Spero autem quòd cognoſcetis, quia nos non
ſumus reprobi.
7 Oramus autem Deum ut nihil mali faciatis, C
non ut nos probati appareamus, ſed ut vos quod
bonum eſt faciatis: nos autem ut reprobi ſimus.
8 Non enim poſſumus aliquid adverſus veritatem, ſed pro veritate.
9 Gaudemus enim, quoniam nos infirmi ſumus,
vos autem potentes eſtis. Hoc & oramus veſtram
conſummationem.
10 Ideò hæc abſens ſcribo, ut non præſens duriùs agam, ſecundùm poteſtatem, quam Dominus
dedit mihi in ædificationem, & non in deſtructionem.
11 De cetero, fratres, gaudete, perfecti eſtote, D
exhortamini, idem ſapite, pacem habete, & Deus
pacis & dilectionis erit vobiſcum.
12 Salutate invicem in oſculo ſancto. Salutant
vos omnes ſancti.
13 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, & charitas
Dei, & communicatio ſancti Spiritus ſit cum
omnibus vobis. Amen.

Digitized by Google

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD GALATAS.

Caput Primum.

Reprehendit Galatas Apoſtolus quòd abduci ſe permiſerint à veritate quam ab ipſo acceperant, cùm ſola hæc tenenda ſit, eámque non ab homine, ſed per Chriſti revelationem ipſe didicerit, & tanta ſolertia poſteà illam docuerit, quanta ipſam anteà impugnabat: addens quomodo ipſum Deus ad evangelizandum ſegregaverit.

A 1 PAulus Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum, & Deum Patrem, qui ſuſcitavit eum à mortuis:

2 Et qui mecum ſunt omnes fratres, Eccleſiis Galatiæ.

3 Gratia vobis & pax à Deo Patre, & Domino noſtro Jeſu Chriſto,

4 Qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris, ut eriperet nos de præſenti ſæculo nequam, ſecundùm voluntatem Dei & Patris noſtri,

5 Cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum: Amen.

B 6 Miror quòd ſic tam citò transferimini, ab eo qui vos vocavit in gratiam Chriſti, in aliud Evangelium:

7 Quod non eſt aliud, niſi ſunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Chriſti.

8 Sed licet nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis præterquàm quod evangelizavimus vobis, anathema ſit.

C 9 Sicut prædiximus, & nunc iterùm dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepiſtis, anathema ſit.

10 Modò enim hominibus ſuadeo, an Deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem.

*1. Cor. 15. a. 1. — 11 * Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod Evangelizatum eſt à me, quia non eſt ſecundùm hominem:

*Eph. 3. a. 3. — 12 * Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, ſed per revelationem Jeſu Chriſti.

13 Audiſtis enim converſationem meam aliquando in Judaiſmo: quoniam ſupra modum perſequebar Eccleſiam Dei, & expugnabam illam,

14 Et proficiebam in Judaiſmo ſupra multos coætaneos meos in genere meo, abundantiùs æmulator exiſtens paternarũ mearum traditionũ.

15 Cùm autem placuit ei, qui me ſegregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam,

16 Ut revelaret Filium ſuum in me, ut evangelizarem illum in Gentibus: continuò non acquievi carni & ſanguini.

D 17 Neque veni Jeroſolymam ad anteceſſores meos Apoſtolos: ſed abij in Arabiam: & iterùm reverſus ſum Damaſcum:

18 Deinde poſt annos tres veni Jeroſolymam videre Petrum, & manſi apud eum diebus quindecim:

19 Alium autem Apoſtolorum vidi neminem, niſi Jacobum fratrem Domini.

20 Quæ autem ſcribo vobis; ecce coram Deo, quia non mentior.

21 Deinde veni in partes Syriæ, & ciliciæ.

22 Eram autem ignotus facie Eccleſiis Judææ, quæ erant in Chriſto:

23 Tantùm autem auditum habebant: Quoniam qui perſequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat:

24 Et in me clarificabant Deum.

Caput II.

Paulus Evangelij veritatem liberè ſemper docuit inter Gentes, approbantibus id primis Apoſtolis, & nihil ad id addentibus, ſed Paulum in ſocium recipientibus: qui etiam palàm reprehendit Cepham, oſtendens quòd non ex legis operibus quiſquam juſtificetur, ſed per fidem in Chriſtum.

1 DEinde poſt annos quattuordecim, iterùm aſcendi Jeroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito. A

2 Aſcendi autem ſecundùm revelationem: & contuli cum illis Evangelium, quod prædico in Gentibus, ſeorſum autem iis, qui videbantur aliquid eſſe: ne forte in vacuum currerem, aut cucurriſſem.

3 Sed neque Titus, qui mecum erat, cùm eſſet Gentilis, compulſus eſt circumcidi.

4 Sed propter ſubintroductos falſos fratres, qui ſubintroierunt explorare libertatem noſtram, quam habemus in Chriſto Jeſu, ut nos in ſervitutem redigerent.

5 Quibus neque ad horam ceſſimus ſubjectione, ut veritas Evangelij permaneat apud vos:

6 Ab iis autem, qui videbantur eſſe aliquid, (quales aliquando fuerint, nihil mea intereſt. *Deus perſonam hominis non accipit) mihi enim qui videbantur eſſe aliquid, nihil contulerunt. B — *Deut. 10. d. 17. Iob. 34. b. 19. Sap. 6. b. 8. Eccli. 35. b. 15. Act. 10. c. 34. Rom. 2. b. 11. Epheſ. 6. b. 9. Col. 3. d. 25. 1 Pet. 1. c. 17.

7 Sed econtrà cum vidiſſent quòd creditum eſt mihi Evangelium præputij, ſicut & Petro circumciſionis:

8 (Qui enim operatus eſt Petro in Apoſtolatum circumciſionis, operatus eſt & mihi inter Gentes.)

9 Et cùm cognoviſſent gratiam, quæ data eſt mihi, Jacobus, & Cephas, & Joannes, qui videbantur columnæ eſſe, dextras dederunt mihi & Barnabæ ſocietatis: ut nos in Gentes, ipſi autem in circumciſionem;

10 Tantùm ut pauperum memores eſſemus: quod etiam ſolicitus fui hoc ipſum facere.

11 Cùm autem veniſſet Cephas Antiochiam, in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat.

12 Priùs enim quàm venirent quidam à Jacobo, cum Gentibus edebat: cùm autem veniſſent, ſubtrahebat & ſegregabat ſe, timens eos qui ex circumciſione erant. C

13 Et ſimulationi ejus conſenſerunt ceteri Judæi, ita ut & Barnabas duceretur ab eis in illam ſimulationem.

14 Sed cùm vidiſſem quòd non rectè ambularent ad veritatem Evangelij, dixi Cephæ coram omnibus. Si tu, cùm Judæus ſis, gentiliter vivis, & non Judaicè: quomodo Gentes cogis Judaizare?

15 Nos natura Judæi, & non ex Gentibus peccatores.

16 Scientes autem quòd non juſtificatur homo ex operibus legis, niſi per fidem Jeſu Chriſti: & nos in Chriſto Jeſu credimus, ut juſtificemur ex

fide

Digitized by Google

*Rom. 3. c.20. fide Chriſti, & non ex operibus legis: * propter
quod ex operibus legis non juſtificabitur omnis
caro.
D 17 Quòd ſi quærentes juſtificari in Chriſto, in-
venti ſumus & ipſi peccatores, numquid Chriſtus
peccati miniſter eſt? Abſit.
18 Si enim quæ deſtruxi, iterùm hæc ædifico:
prævaricatorem me conſtituo.
19 Ego enim per legem, legi mortuus ſum, ut
Deo vivam: Chriſto confixus ſum cruci.
20 Vivo autem, jam non ego: vivit verò in me
Chriſtus. Quòd autem nunc vivo in carne: in fi-
de vivo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit ſe-
metipſum pro me.
21 Non abjicio gratiam Dei. Si enim per legem
juſtitia, ergo gratis Chriſtus mortuus eſt.

CAPUT III.

Sicut Abrahæ, ita & poſteris, non ex legis operibus, ſed ex fide in Chriſtum datus eſt Spiritus ſanctus: ſubditi autem legi, cùm nemo præſtet legem, maledicti ſunt: ſed hanc maledictionem Chriſtus in ſe ſuſcipiens, nos ab ea liberavit: promiſſiones verò factæ Abrahæ per fidem complentur, licet interim lex tanquam pædagogus data fuerit, quæ non poterat juſtificare.

A 1 O Inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit non
obedire veritati, ante quorum oculos Jeſus
Chriſtus præſcriptus eſt, in vobis crucifixus?
2 Hoc ſolum à vobis volo diſcere: Ex operi-
bus legis Spiritum accepiſtis, an ex auditu fidei?
3 Sic ſtulti eſtis, ut cum ſpiritu cœperitis, nunc
carne conſummemini?
4 Tanta paſſi eſtis ſine cauſa? ſi tamen ſine cauſa.
5 Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & operatur
virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu
fidei?
*Gen. 15. b.6. 6 Sicut ſcriptum eſt: * Abraham credidit Deo,
Rom. 4. a.3. & reputatum eſt illi ad juſtitiam.
Jac. 2. d.23. 7 Cognoſcite ergo, quia qui ex fide ſunt, ij
ſunt filij Abrahæ.
B 8 Providens autem Scriptura, quia ex fide ju-
ſtificat Gentes Deus, prænuntiavit Abrahæ:
* Gen. 12. a.3. * Quia benedicentur in te omnes Gentes.
Eccli. 44. c.20. 9 Igitur qui ex fide ſunt, benedicentur cum fi-
deli Abraham.
10 Quicumque enim ex operibus legis ſunt,
*Deut. 27.d.26. ſub maledicto ſunt. Scriptum eſt enim: * Male-
dictus omnis, qui non permanſerit in omnibus, quę
ſcripta ſunt in Libro legis, ut faciat ea.
11 Quoniam autem in lege nemo juſtificatur
*Hab. 2. a.4. apud Deum, manifeſtum eſt: * quia juſtus ex fide
Rom. 1. b.17. vivit.
12 Lex autem non eſt ex fide, ſed, * Qui fece-
*Lev. 18.a.5. rit ea, vivet in illis.
13 Chriſtus nos redemit de maledicto legis, fa-
ctus pro nobis maledictum: quia ſcriptum eſt:
*Deut. 21.d.23. *Maledictus omnis qui pendet in ligno:
14 Ut in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in
Chriſto Jeſu, ut pollicitationem Spiritus accipia-
mus per fidem.
C 15 Fratres (ſecundùm hominem dico) *Tamen
*Heb. 9. d.17. hominis confirmatum teſtamentum nemo ſper-
nit, aut ſuperordinat.
16 Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini
ejus. Non dicit: Et ſeminibus, quaſi in multis: ſed
quaſi in uno: Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus.
17 Hoc autem dico, teſtamentum confirma-
tum à Deo: quæ poſt quadringentos & triginta
annos facta eſt Lex, non irritum facit ad evacuan-
dam promiſſionem.
18 Nam ſi ex lege hereditas, jam non ex pro-
miſſione. Abrahæ autem per repromiſſionem do-
navit Deus.
19 Quid igitur lex? Propter tranſgreſſiones
poſita eſt, donec veniret ſemen, cui promiſerat, or-
dinata per angelos in manu mediatoris.
20 Mediator autem unius non eſt: Deus autem
unus eſt.
21 Lex ergo adverſus promiſſa Dei? Abſit. Si
enim data eſſet lex, quæ poſſet vivificare, verè ex
lege eſſet juſtitia.
22 * Sed concluſit Scriptura omnia ſub pecca- D
to, ut promiſſio ex fide Jeſu Chriſti daretur cre- * Rom. 3.b.9.
dentibus.
23 Priùs autem quàm veniret fides, ſub lege
cuſtodiebamur concluſi, in eam fidem quæ reve-
landa erat.
24 Itaque lex pædagogus noſter fuit in Chri-
ſto, ut ex fide juſtificemur.
25 At ubi venit fides, jam non ſumus ſub pæ-
dagogo.
26 Omnes enim filij Dei eſtis per fidem, quæ
eſt in Chriſto Jeſu.
27 * Quicumque enim in Chriſto baptizati * Rom. 6.a.3.
eſtis, Chriſtum induiſtis.
28 Non eſt Judæus, neque Græcus: non eſt ſer-
vus, neque liber: non eſt maſculus, neque femina.
Omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Jeſu.
29 Si autem vos Chriſti: ergo ſemen Abrahæ
eſtis, ſecundùm promiſſionem heredes.

CAPUT IV.

Ante Chriſtum natum, Iudæi, in modum heredis adhuc parvuli, ſub lege continebantur, tamquam ſub tutore: conatur autem eos à legis ſervitute revocare, cùm fide acceperint filiorum adoptionem, commemorans quanto fervore ipſum ac prædicationem ipſius anteà acceperant: & ſimul ad hoc typum adferens de duobus Abrahæ filiis, duo teſtamenta deſignantibus: per quod docet legis æmulatores à Chriſti hereditate ejiciendos.

1 DIco autem: Quanto tempore heres parvu- A
lus eſt, nihil differt à ſervo, cùm ſit domi-
nus omnium:
2 Sed ſub tutoribus & actoribus eſt, uſque ad
præfinitum tempus à patre:
3 Ita & nos cùm eſſemus parvuli, ſub elemen-
tis mundi eramus ſervientes.
4 At ubi venit plenitudo temporis, miſit Deus
Filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege,
5 Ut eos, qui ſub lege erant, redimeret, ut ado-
ptionem filiorum reciperemus.
6 Quoniam autem eſtis filij, miſit Deus Spiritũ
filij ſui in corda veſtra, clamantem: Abba, Pater.
7 Itaque jam non eſt ſervus, ſed filius. Quòd ſi
filius: & heres per Deum.
8 Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis qui B
natura non ſunt dij, ſerviebatis.
9 Nunc autem cùm cognoveritis Deum, immò
cogniti ſitis à Deo: quomodo convertimini iterùm
ad infirma & egena elementa, quibus denuò ſer-
vire vultis?
10 Dies obſervatis, & mẽſes, & tẽpora & annos.
11 Timeo vos, ne fortè ſine cauſa laboraverim
in vobis.

12 Eſtote

Digitized by Google

12 Eſtote ſicut ego, quia & ego ſicut vos: fra-
tres obſecro vos: Nihil me læſiſtis.
13 Scitis autem quia per infirmitatem carnis
evangelizavi vobis jampridem: & tentationem
veſtram in carne mea.
14 Non ſprevistis, neque reſpuiſtis: ſed ſicut
Angelum Dei excepiſtis me, ſicut Chriſtū Jeſum.
15 Ubi eſt ergo beatitudo veſtra? teſtimonium
enim perhibeo vobis,quia,ſi fieri poſſet,oculos ve-
ſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi.
16 Ergo inimicus vobis factus ſum, verum di-
cens vobis?
17 Æmulantur vos non benè: ſed excludere
vos volunt, ut illos æmulemini.
C 18 Bonum autem æmulamini in bono ſemper:
& non tantùm cùm præſens ſum apud vos.
19 Filioli mei,quos iterùm parturio,donec for-
metur Chriſtus in vobis.
20 Vellem autem eſſe apud vos modò, & mu-
tare vocem meam: quoniam confundor in vobis.
21 Dicite mihi qui ſub lege vultis eſſe, legem
non legiſtis?
22 Scriptum eſt enim: Quoniam Abraham duos
Gen. 16.d.15. filios habuit:unum de ancilla, & unum de libera.
23 Sed qui de ancilla, ſecundùm carnem natus
eſt: qui autem de libera, per repromiſſionem:
D 24 *Quæ ſunt per allegoriam dicta. Hæc enim
*Gen. 21.a.2. ſunt duo teſtamenta. Unum quidem in monte Si-
na, in ſervitutem generans: quæ eſt Agar:
25 Sina enim mōs eſt in Arabia,qui conjūctus eſt
ei,quæ nunc eſt Jeruſalem, & ſervit cum filiis ſuis.
26 Illa autem, quæ ſurſum eſt Jeruſalem, libe-
ra eſt; quæ eſt mater noſtra.
*Iſa. 54.a.1. 27 Scriptum eſt enim:*Lætare ſterilis,quæ non
paris:erumpe,& clama,quę non parturis:quia mul-
ti filij deſertæ,magis quàm ejus quæ habet virum.
*Rom 9.b.8. 28 * Nos autem fratres,ſecundùm Iſaac promiſ-
ſionis filij ſumus.
29 Sed quomodo tunc is,qui ſecundùm carnem
natus fuerat, perſequebatur eum, qui ſecundùm
ſpiritum: ita & nunc.
* Gen. 21.a.10. 30 Sed quid dicit Scriptura?* Ejice ancillam,&
filium ejus: non enim heres erit filius ancillæ
cum filio liberæ.
31 Itaque, fratres, non ſumus ancillæ filij, ſed
liberæ: qua libertate Chriſtus nos liberavit.

CAPUT V.

Qui legis operibus juſtificari cupit,expers eſt fructus Chriſti, in quo nec prodeſt circumciſio nec præputium, ſed fides viva:hortatur ergo ut caveant à ſeductoribus,ſtudeántque mutua dilectioni:caro autem ſemper repugnans ſpiritui, trahit ad carnis opera, quæ ſeparant à regno cælorum:ſpiritus autem adfert fructus quibus illud conſequimur, etiam ſi legis opera non præſtemus.

A 1 STate, & nolite iterùm jugo ſervitutis con-
tineri.
*Act.15.a.1. 2 *Ecce ego Paulus dico vobis: quoniam ſi
circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit.
3 Teſtificor autem rurſus omni homini cir-
cumcidenti ſe, quoniam debitor eſt univerſæ le-
gis faciendæ.
4 Evacuati eſtis à Chriſto, qui in lege juſtifica-
mini: à gratia excidiſtis.
5 Nos enim ſpiritu ex fide, ſpem juſtitiæ expe-
ctamus.
6 Nam in Chriſto Jeſu, neque circumciſio ali-
quid valet, neque præputium: ſed fides, quæ per
charitatem operatur.
7 Currebatis benè: quis vos impedivit veritati
non obedire?
8 Perſuaſio hæc non eſt ex eo, qui vocat vos.
9*Modicum fermentum totam maſſam corrūpit. *1.Cor. 5.b.6.
10 Ego confido in vobis in Domino, quòd ni- B
hil aliud ſapietis: qui autem conturbat vos,porta-
bit judicium, quicumque eſt ille.
11 Ego autem,fratres, ſi circumciſionem adhuc
prædico: quid adhuc perſecutionem patior? Ergo
evacuatum eſt ſcandalum crucis.
12 Utinam & abſcindantur qui vos conturbant.
13 Vos enim in libertatem vocati eſtis fratres:
tantùm ne libertatem in occaſionem detis carnis,
ſed per charitatem Spiritus ſervite invicem.
14 Omnis enim lex in uno ſermone impletur: C
* Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. *Levit. 19.d.18.
15 Quòd ſi invicem mordetis, & comeditis: Matth. 22.d.39.
videte ne ab invicem conſumamini. Rom. 13.c.8.
16 Dico autem: * Spiritu ambulate, & deſide- *1.Pet. 2.c.11.
ria carnis non perficietis.
17 Caro enim concupiſcit adverſus ſpiritum:
ſpiritus autem adverſus carnem: hæc enim ſibi
invicem adverſantur: ut non quæcumque vultis,
illa faciatis.
18 Quòd ſi ſpiritu ducimini, non eſtis ſub lege.
19 Manifeſta ſunt autem opera carnis:quæ ſunt
fornicatio,immunditia,impudicitia,luxuria,
20 Idolorum ſervitus, veneficia,inimicitiæ,con-
tentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones,
ſectæ,
21 Invidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſatio- D
nes, & his ſimilia: quæ prædico vobis, ſicut præ-
dixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non
conſequentur.
22 Fructus autem Spiritus eſt:charitas,gaudium,
pax,patientia,benignitas,bonitas,longanimitas,
23 Manſuetudo, fides, modeſtia, continentia,
caſtitas. Adverſus hujuſmodi non eſt lex.
24 Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam cru-
cifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis.
25 Si ſpiritu vivimus, ſpiritu & ambulemus.
26 Non efficiamur inanis gloriæ cupidi,invicem
provocantes, invicem invidentes.

CAPUT VI.

Cum humilitate juvandus eſt proximus, nec aliorum laudes curandæ: ſempérque benè operandum eſt, ut tempore ſuo metamus vitam æternam: rurſum monet ut caveant à ſeductoribus, qui cùm legem ſuadeant, ipſi illam non obſervant: Paulus autem in ſolo Chriſto crucifixo gloriatur, ad quem nec circumciſio, nec præputium quidquam faciunt.

1 FRatres, & ſi præoccupatus fuerit homo in A
aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis,hujuſ-
modi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans te
ipſum, ne & tu tenteris.
2 Alter alterius onera portate, & ſic adimple-
bitis legem Chriſti.
3 Nam ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, cùm ni-
hil ſit, ipſe ſe ſeducit.
4 Opus autem ſuum probet unuſquiſque, & ſic B
in ſemetipſo tantùm gloriam habebit, & non in
altero.
5 * Unuſquiſque enim onus ſuum portabit. *1.Cor. 3.b.8.
6 Communicet autem,is qui catechizatur verbo

Digitized by Google

ei qui ſe catechizat, in omnibus bonis.
7 Nolite errare: Deus non irridetur.
8 Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet.
Quoniam qui ſeminat in carne ſua, de carne &
metet corruptionem: qui autem ſeminat in ſpiri-
tu, de ſpiritu metet vitam æternam.
C 9 * Bonum autem facientes, non deficiamus:
*2 Theſſ. 3.c.13. tempore enim ſuo metemus non deficientes.
10 Ergo dum tempus habemus, operemur bonũ
ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei.
11 Videte qualibus litteris ſcripſi vobis mea
manu.
12 Quicumque enim volunt placere in carne,
hi cogunt vos circumcidi, tantùm ut crucis Chri-
ſti perſecutionem non patiantur.
13 Neque enim qui circumciduntur, legem cu-
ſtodiunt: ſed volunt vos circumcidi, ut in carne
veſtra glorientur.
D 14 Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Do-
mini noſtri Jeſu Chriſti: per quem mihi mundus
crucifixus eſt, & ego mundo.
15 In Chriſto enim Jeſu, neque circumciſio ali-
quid valet, neque præputium, ſed nova creatura.
16 Et quicumque hanc regulã ſecuti fuerint, pax
ſuper illos, & miſericordia, & ſuper Iſraël Dei.
17 De cetero nemo mihi moleſtus ſit: ego enim
ſtigmata Domini Jeſu in corpore meo porto.
18 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, cum ſpi-
ritu veſtro, fratres. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD EPHESIOS.

CAPUT PRIMUM.

Deum benedicit Apoſtolus, qui prædeſtinatos plurimis, iiſque maximis per Chriſtum filium affecit beneficiis: agitque Deo gratias ob fidem ac dilectionem Epheſiorum erga proximos, orans ut perfectam adipiſcantur ſapientiam: oſtendens etiam Chriſti à mortuis ſuſcitati exaltationem, qui conſtitutus eſt caput ſuper omnem Eccleſiam.

A 1 PAULUS Apoſtolus Jeſu Chriſti per vo-
luntatem Dei, omnibus ſanctis, qui ſunt
Epheſi, & fidelibus in Chriſto Jeſu.
2 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, &
Domino Jeſu Chriſto.
*2.Cor. 1.a.3. 1.Petr.1.a.3. 3 * Benedictus Deus & Pater Domini noſtri
Jeſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedi-
ctione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto,
4 Sicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitu-
tionem, ut eſſemus ſancti & immaculati in con-
ſpectu ejus in charitate.
B 5 Qui prædeſtinavit nos in adoptionem filio-
rum per Jeſum Chriſtum in ipſum, ſecundùm pro-
poſitum voluntatis ſuæ,
6 In laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratifi-
cavit nos in dilecto filio ſuo.
7 In quo habemus redemptionem per ſangui-
nem ejus, remiſſionem peccatorum, ſecundùm di-
vitias gratiæ ejus,
8 Quæ ſuperabundavit in nobis, in omni ſa-
pientia & prudentia:
9 Ut notum faceret nobis ſacramentum volun-
tatis ſuæ, ſecundùm beneplacitum ejus, quod pro-
poſuit in eo,
10 In diſpenſatione plenitudinis temporum,
inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cælis, & quæ
in terra ſunt in ipſo:
11 In quo etiam & nos ſorte vocati ſumus, præ-
deſtinati ſecundùm propoſitum ejus, qui operatur
omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ:
12 Ut ſimus in laudem gloriæ ejus nos, qui antè
ſperavimus in Chriſto:
13 In quo & vos, cùm audiſſetis verbum veri- C
tatis, (Evangelium ſalutis veſtræ) in quo & cre-
dentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto,
14 Qui eſt pignus hereditatis noſtræ, in redem-
ptionem acquiſitionis, in laudem gloriæ ipſius.
15 Propterea & ego audiens fidem veſtram, quę
eſt in Domino Jeſu, & dilectionem in omnes ſan-
ctos,
16 Non ceſſo gratias agens pro vobis, memo-
riam veſtri faciens in orationibus meis:
17 Ut Deus, Domini noſtri Jeſu Chriſti pater
gloriæ, det vobis ſpiritum ſapientiæ, & revelatio-
nis, in agnitione ejus;
18 Illuminatos oculos cordis veſtri, ut ſciatis
quæ ſit ſpes vocationis ejus, & quæ divitiæ gloriæ
hereditatis ejus in ſanctis,
19 Et quæ ſit ſupereminens magnitudo virtu- D
tis ejus in nos, qui credimus * ſecundùm opera- *Inf.3.b.7.
tionem potentiæ virtutis ejus,
20 Quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans il-
lum à mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam
in cæleſtibus,
21 Supra omnem principatum, & poteſtatem, &
virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod
nominatur non ſolùm in hoc ſæculo, ſed etiam in
futuro.
22 *Et omnia ſubjecit ſub pedibus ejus: & ipſum *Pſ.8.b.8.
dedit caput ſupra omnem Eccleſiam,
23 Quæ eſt corpus ipſius, & plenitudo ejus, qui
omnia in omnibus adimpletur.

CAPUT II.

Peccatis anteà mortui, per Chriſtum vivificati ſunt, non ſuis operibus, ſed gratis per fidem: oſtendit Gentes quæ priùs alienæ erant à Dei promiſſionibus, jam per Chriſtum & fidem, quæ Dei donum eſt, factas eſſe ſanctorum concives; idémque habere fundamentum cum Patriarchis ac Prophetis.

1 ET vos, cùm eſſetis mortui delictis & pecca- A
tis veſtris, Col. 2. c.13.
2 In quibus aliquando ambulaſtis ſecundùm ſæ-
culum mundi hujus, ſecundùm principem pote-
ſtatis aëris hujus, ſpiritus qui nunc operatur in fi-
lios diffidentiæ:
3 In quibus & nos omnes aliquando converſati
ſumus in deſideriis carnis noſtræ, facientes volun-
tatem carnis & cogitationum, & eramus natura fi-
lij iræ, ſicut & ceteri:
4 Deus autem, qui dives eſt in miſericordia, pro-
pter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos,
5 Et cùm eſſemus mortui peccatis, convivifica- B
vit nos in Chriſto, (cujus gratia eſtis ſalvati)
6 Et conreſuſcitavit, & conſedere fecit in cæle-
ſtibus in Chriſto Jeſu:
7 Ut oſtenderet in ſæculis ſupervenientibus
abundantes divitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper
nos in Chriſto Jeſu.
8 Gratia enim eſtis ſalvati per fidem, &
hoc

Digitized by Google

hoc non ex vobis , Dei enim donum eſt ;

9 Non ex operibus, ut ne quis glorietur.

10 Ipſius enim ſumus factura , creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis , quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus.

C 11 Propter quod memores eſtote , quòd aliquando vos Gentes in carne, qui dicimini præputium ab ea quæ dicitur circumciſio in carne, manu facta:

12 Quia eratis illo in tempore ſine Chriſto, alienati à converſatione Iſraël , & hoſpites teſtamentorum , promiſſionis ſpem non habentes , & ſine Deo in hoc mundo.

13 Nunc autem in Chriſto Jeſu, vos , qui aliquando eratis longè, facti eſtis propè in ſanguine Chriſti.

14 Ipſe enim eſt pax noſtra , qui fecit utraque unum, & medium parietem maceriæ ſolvens inimicitias in carne ſua :

15 Legem mandatorum decretis evacuans , ut duos condat in ſemetipſo in unum novum hominem, faciens pacem ,

D 16 Et reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem , interficiens inimicitias in ſemetipſo.

17 Et veniens evangelizavit pacem vobis , qui longè fuiſtis, & pacem iis , qui propè.

*Rom.5.a.2. 18 * Quoniam per ipſum habemus acceſſum ambo in uno Spiritu ad Patrem.

19 Ergo jam non eſtis hoſpites, & advenæ:ſed eſtis cives ſanctorum,& domeſtici Dei :

20 Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum , & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu :

21 In quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino :

22 In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu.

CAPUT III.

Paulus docuit hoc myſterium , Prophetis & Apoſtolis revelatum, quòd Gentes eſſent per Chriſtum participes promiſſionum Dei ; quem orat ut ſpiritu corroborentur, & in charitate radicati, ad plenum in divinis myſteriis edoceantur.

A 1 HUjus rei gratia , ego Paulus vinctus Chriſti Jeſu, pro vobis Gentibus,

2 Si tamen audiſtis diſpenſationem gratiæ Dei, quæ data eſt mihi in vobis:

3 Quoniam ſecundùm revelationem notum mihi factum eſt ſacramentum , ſicut ſuprà ſcripſi in brevi:

4 Prout poteſtis legentes intelligere prudentiam meam in myſterio Chriſti :

5 Quod aliis generationibus non eſt agnitum filiis hominum , ſicuti nunc revelatum eſt ſanctis Apoſtolis ejus, & Prophetis in Spiritu.

6 Gentes eſſe coheredes, & concorporales , & comparticipes promiſſionis ejus in Chriſto Jeſu per Evangelium :

B 7 Cujus factus ſum miniſter,ſecundùm donum
*Sap.1.d.19. gratiæ Dei, quæ data eſt mihi * ſecundùm operationem virtutis ejus.

*1.Cor.15.b.9. 8 * Mihi omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hæc , In Gentibus evangelizare inveſtigabiles divitias Chriſti ,

9 Et illuminare omnes , quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi à ſæculis in Deo, qui omnia creavit ,

10 Ut innoteſcat principatibus & poteſtatibus in cæleſtibus per Eccleſiã,multiformis ſapientia Dei,

11 Secundùm præfinitionem ſæculorum,quam fecit in Chriſto Jeſu Domino noſtro :

12 In quo habemus fiduciam , & acceſſum in C
confidentia per fidem ejus.

13 Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis : quæ eſt gloria veſtra.

14 Hujus rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti,

15 Ex quo omnis paternitas in cælis & in terra nominatur ,

16 Ut det vobis ſecundùm divitias gloriæ ſuæ, virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorem hominem ,

17 Chriſtum habitare per fidem in cordibus veſtris : in charitate radicati, & fundati ,

18 Ut poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, & longitudo , & ſublimitas, & profundum :

19 Scire etiam ſupereminentem ſcientiæ cha- D
ritatem Chriſti , ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.

20 Ei autem qui potens eſt omnia facere ſuperabundanter quàm petimus , aut intelligimus, ſecundùm virtutem , quæ operatur in nobis :

21 Ipſi gloria in Eccleſia, & in Chriſto Jeſu, in omnes generationes ſæculi ſæculorum. Amen.

CAPUT IV.

Ad unitatem ſpiritus hortatur , oſtendens Chriſtum diverſa diverſis dediſſe chariſmata, & ad ſui corporis ædificationem varios in Eccleſia inſtituiſſe ordines ad finem uſque mundi : monet igitur ut exuto veteri homine novum induant , utriuſque partes explicans : rurſúmque monet ut in hoc corpore manentes , ſeparentur ab iis qui mente excæcati ſequuntur effrenè carnis deſideria, & novos induant mores damnatis prioribus.

1 OBſecro itaque vos ego vinctus in Dño,*ut A
dignè ambuletis vocatione,qua vocati eſtis, *1.Cor.7.d.17.

2 Cum omni humilitate,& manſuetudine,cum Philip.1.
patientia, ſupportantes invicem in charitate , d.27.

3 * Soliciti ſervare unitatem Spiritus in vinculo pacis. *Rom.12.b.10.

4 Unum corpus , & unus Spiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ.

5 Unus Dominus,una fides, unum baptiſma.

6 * Unus Deus & Pater omnium, qui eſt ſuper B
omnes, & per omnia, & in omnibus nobis. *Mal.2.b.10.

7 * Unicuique autem noſtrûm data eſt gratia *Rom.12.a.3.
ſecundùm menſuram donationis Chriſti. 1 Cor.12.b.11.

8 Propter quod dicit:*Aſcendens in altum captivam duxit captivitatem:dedit dona hominibus. 2.Cor.10.d.13.

9 Quòd autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & *Pſ.67.
deſcendit primùm in inferiores partes terræ ? c.19.

10 Qui deſcendit , ipſe eſt & qui aſcendit ſuper omnes cælos, ut impleret omnia.

11 Et ipſe dedit quoſdam quidem * Apoſtolos, *1.Cor.12.d.28.
quoſdam autem Prophetas , alios verò Evangeliſtas, alios autem paſtores, & doctores,

12 Ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterij, in ædificationem corporis Chriſti;

13 Donec occurramus omnes in unitatem fi- C
dei,& agnitionis filij Dei, in virum perfectum , in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.

Digitized by Google

14 Ut jam non ſimus parvuli fluctuantes,& circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris.
15 Veritatem autem facientes in charitate,creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus.
D 16 Ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem juncturam ſubminiſtrationis, ſecundùm operationem in menſuram uniuſcujuſque membri, augmentum corporis facit in ædificationem ſui in charitate.
*Rom.1. c.21. 17 * Hoc igitur dico, & teſtificor in Domino, ut jam non ambuletis, ſicut & Gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui,
E 18 Tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei, per ignorantiam quæ eſt in illis, propter cæcitatem cordis ipſorum,
19 Qui deſperantes,ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam.
20 Vos autem non ita didiciſtis Chriſtum.
21 Si tamen illum audiſtis,& in ipſo edocti eſtis, ſicut eſt veritas in Jeſu.
*Col.3. b.8. 22 * Deponere vos ſecundùm priſtinam converſationem veterem hominem, qui corrumpitur ſecundùm deſideria erroris.
*Rom. 6. a.4. 23 * Renovamini autem ſpiritu mentis veſtræ,
*Col.3. b.12. 24 *Et induite novum hominem,qui ſecundùm Deum creatus eſt in juſtitia,& ſanctitate veritatis.
*1.Pet. 2.a.1. *Zach. 8.c.16. 25 * Propter quod deponentes mendacium, * loquimini veritatem unuſquiſque cum proximo ſuo: quoniam ſumus invicem membra.
F 26 *Iraſcimini, & nolite peccare: ſol non occidat ſuper iracundiam veſtram.
*Pſal.4. a.5. *Iac.4. b.7. 27 * Nolite locum dare diabolo:
28 Qui furabatur, jam non furetur: magis autem laboret, operando manibus ſuis quod bonum eſt, ut habeat unde tribuat neceſſitatem patienti.
29 Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei,ut det gratiam audientibus.
G 30 Et nolite contriſtare ſpiritum ſanctum Dei: in quo ſignati eſtis in diem redemptionis.
31 Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis, cum omni malitia.
*Col.3. c.13. 32 * Eſtote autem invicem benigni, miſericordes, donantes invicem, ſicut & Deus in Chriſto donavit vobis.

Caput V.

Hortatur ut Chriſtum imitentur, longè ſeparati ab omni vitio ac ſcelerato, & redimentes tempus, aſſumunt ſpiritualia quæ tradit, exercitia: uxores vult ſubditas eſſe viris, viros autem diligere uxores, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam.

A 1 Eſtote ergo imitatores Dei ſicut filij chariſſimi:
*Ioan. 13.d.34. 15.b.12. 1.Ioan. 4.d.21. 2 * Et ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos,& tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis.
*Col.3. a.5. 3 * Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos;
4 Aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet; ſed magis gratiarum actio.
5 Hoc enim ſcitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod eſt idolorum ſervitus, non habet hereditatem in regno Chriſti & Dei. B
6 * Nemo vos ſeducat inanibus verbis: propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ. *Matth. 24.a.4. Mar.13. a.5. Luc.21. b.8. 2.Theſſ. 2.a.3.
7 Nolite ergo effici participes eorum.
8 Eratis enim aliquando tenebræ; nunc autem lux in Domino. Ut filij lucis ambulate:
9 Fructus enim lucis eſt in omni bonitate,& juſtitia, & veritate: C
10 Probantes quid ſit beneplacitum Deo:
11 Et nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum, magis autem redarguite.
12 Quæ enim in occulto fiunt ab ipſis,turpe eſt & dicere.
13 Omnia autem, quæ arguuntur, à lumine manifeſtantur: omne enim, quod manifeſtatur, lumen eſt.
14 Propter quod dicit: Surge qui dormis, & exurge à mortuis,& illuminabit te Chriſtus. D
15 Videte itaque fratres, quomodo cautè ambuletis: * non quaſi inſipientes, *Col.4. a.5.
16 Sed ut ſapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.
17 * Propterea nolite fieri imprudentes, ſed intelligentes quæ ſit voluntas Dei. *Rom. 12.a.2. 1.Theſſ. 4.a.3.
18 Et nolite inebriari vino in quo eſt luxuria: ſed implemini Spiritu ſancto,
19 Loquentes vobiſmetipſis in pſalmis,& hymnis, & canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes in cordibus veſtris Domino,
20 Gratias agentes ſemper pro omnibus, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, Deo & Patri.
21 Subjecti invicem in timore Chriſti.
22 * Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino: *Gen.3. c.16. Col.3. c.18. 1.Pet.3. a.1.
23 * Quoniam vir caput eſt mulieris: ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ: Ipſe, ſalvator corporis ejus. E
24 Sed ſicut Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto,ita & mulieres viris ſuis in omnibus. *1.Cor. 11.a.3.
25 * Viri diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, *Col. 3.c.19.
26 Ut illam ſanctificaret,mundans lavacro aquæ in verbo vitæ,
27 Ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujuſmodi,ſed ut ſit ſancta & immaculata. F
28 Ita & viri debent diligere uxores ſuas ut corpora ſua.Qui ſuam uxorem diligit,ſeipſum diligit.
29 Nemo enim umquam carnem ſuam odio habuit: ſed nutrit, & fovet eam, ſicut & Chriſtus Eccleſiam:
30 Quia membra ſumus corporis ejus,de carne ejus & de oſſibus ejus.
31 * Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ: & * erunt duo in carne una. G *Gen.2. d.24. Matth. 19.a.5. Mar.10. a.7.
32 Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.
33 Verumtamen & vos ſinguli, unuſquiſque uxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat: uxor autem timeat virum ſuum. *1.Cor. 6.d.16.

Caput

Digitized by Google

Caput VI.

Filij parentibus, ſervique dominis obediant: rurſůmque parentes erga filios, & domini erga ſervos ſui memores ſint officij: monet Dei armaturam, cujus partes explicat, induendam, ad reſiſtendum ſpiritualibus inimicis, petens etiam ut pro ſe orent.

A 1 FIlij, obedite parentibus veſtris in Domino:
hoc enim juſtum eſt.
*Exod. 20.c.12. Deut.5. b.16. Eccli.3. b 9. Matth. 15.a.4. Mar.7. b.10.
2 * Honora patrem tuum, & matrem tuam.
quod eſt mandatum primum in promiſſione:
3 Ut benè ſit tibi, & ſis longævus ſuper terram.
4 Et vos patres nolite ad iracundiam provocare
filios veſtros: ſed educate illos in diſciplina &
correptione Domini.
Col.3. d.20. *Col.3. d.22. Tit.2. c.9. 1.Pet.2. c.18.
5 * Servi obedite dominis carnalibus cum timore,
& tremore, in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto:
6 Non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus
placentes, ſed ut ſervi Chriſti, facientes voluntatem Dei ex animo,
7 Cum bona voluntate ſervientes, ſicut Domino,
& non hominibus:
B 8 Scientes quoniam unuſquiſque, quodcumque
fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, ſive ſervus,
ſive liber.
9 Et vos domini eadem facite illis, remittentes
minas: ſcientes quia & illorum, & veſter Dominus eſt in cælis: *& perſonarum acceptio non eſt
apud eum.
*Deut. 18.d.17. 2.Par. 19.b.7. Iob.34. b.19. Sap.6. b.8. Eccli.35. b.15. Act.10. c.34. Rom.2. b.11. Col.3. d.25. 1.Pet.1. c.17.
10 De cetero fratres, confortamini in Domino,
& in potentia virtutis ejus.
11 Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare
adverſus inſidias diaboli.
12 Quoniam non eſt nobis colluctatio adverſus
carnem & ſanguinem; ſed adverſus principes, &
poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum
harum, contra ſpiritualia nequitiæ, in cæleſtibus.
13 Propterea accipite armaturam Dei, ut poſſitis
reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare.
C 14 State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate,
& induti loricam juſtitiæ,
15 Et calceati pedes in præparatione Evangelij
pacis:
16 In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo
poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere:
*Iſa.59. d.17. 1.Theſſ. 5.b.8.
17 * Et galeam ſalutis aſſumite; & gladium ſpiritus, (quod eſt verbum Dei)
18 Per omnem orationem & obſecrationem
D orantes omni tempore in ſpiritu: & in ipſo * vigilantes in omni inſtantia, & obſecratione pro omnibus ſanctis;
*Col.4. a.2.
*Col.4. a.3. 2.Theſſ. 3.a.1.
19 * Et pro me, ut detur mihi ſermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere myſterium Evangelij:
20 Pro quo legatione fungor in catena, ita ut
in ipſo audeam, prout oportet me, loqui.
21 Ut autem & vos ſciatis quæ circa me ſunt,
quid agam: omnia vobis nota faciet Tychicus,
chariſſimus frater, & fidelis miniſter in Domino:
22 Quem miſi ad vos in hoc ipſum, ut cognoſcatis quæ circa nos ſunt, & conſoletur corda veſtra.
23 Pax fratribus, & charitas cum fide, à Deo
Patre, & Domino Jeſu Chriſto.
24 Gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum
noſtrũ Jeſum Chriſtum in incorruptione. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD PHILIPPENSES.

Caput Primum.

Ex magno affectu quem habet erga Philippenſes, manifeſtat eis quòd preſſura ſua in majorem Evangelij fructum ceſſerint: quam utilitatem ſi non ſpectaret, omnino diſſolvi cuperet, & eſſe cum Chriſto: eóſque adhortatur ut dignè ad Chriſti Evangelium converſentur, dicens quòd pro ipſo jam afflictiones ſuſtinuerint.

1 PAulus & Timotheus, ſervi Jeſu Chri- A
ſti, omnibus ſanctis in Chriſto Jeſu, qui
ſunt Philippis, cum epiſcopis, & diaconibus.
2 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, &
Domino Jeſu Chriſto.
3 Gratias ago Deo meo in omni memoria veſtri,
4 Semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens,
5 Super communicatione veſtra in Evangelio
Chriſti à prima die uſque nunc.
6 Confidens hoc ipſum, quia qui cœpit in vobis
opus bonum, perficiet uſque in diem Chriſti Jeſu.
7 Sicut eſt mihi juſtum hoc ſentire pro omni- B
bus vobis: eò quòd habeam vos in corde, & in
vinculis meis, & in defenſione, & confirmatione
Evangelij, ſocios gaudij mei omnes vos eſſe.
8 Teſtis enim mihi eſt Deus, quomodo cupiam
omnes vos in viſceribus Jeſu Chriſti.
9 Et hoc oro ut charitas veſtra magis ac magis
abundet in ſcientia, & in omni ſenſu:
10 Ut probetis potiora, ut ſitis ſinceri, & ſine
offenſa in diem Chriſti,
11 Repleti fructu juſtitiæ per Jeſum Chriſtum,
in gloriam & laudem Dei.
12 Scire autem vos volo fratres, quia quæ circa
me ſunt, magis ad profectum venerunt Evangelij:
13 Ita ut vincula mea manifeſta fierent in Chriſto in omni prætorio, & in ceteris omnibus;
14 Et plures à fratribus in Domino confidentes
vinculis meis, abundantiùs auderent ſine timore
verbum Dei loqui.
15 Quidam quidem & propter invidiam & C
contentionem, quidam autem & propter bonam
voluntatem Chriſtum prædicant.
16 Quidam ex charitate, ſcientes quoniam in
defenſionem Evangelij poſitus ſum.
17 Quidam autem ex contentione Chriſtum
annuntiant non ſincerè, exiſtimantes preſſuram
ſe ſuſcitare vinculis meis.
18 Quid enim? Dum omni modo, ſive per occaſionem, ſive per veritatem, Chriſtus annuntietur; & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo.
19 Scio enim quia hoc mihi proveniet ad ſalutem, per veſtram orationem, & ſubminiſtrationem
Spiritus Jeſu Chriſti,
20 Secundùm expectationem & ſpem meam,
quia in nullo confundar: ſed in omni fiducia ſicut ſemper, & nunc magnificabitur Chriſtus in
corpore meo, ſive per vitam, ſive per mortem.
21 Mihi enim vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum.
22 Quòd ſi vivere in carne, hic mihi fructus D
operis eſt, & quid eligam ignoro.

Digitized by Google

23 Coarctor autem è duobus: deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, multò magis meliùs:

24 Permanere autem in carne, neceſſarium propter vos.

25 Et hoc confidens ſcio quia manebo, & permanebo omnibus vobis, ad profectum veſtrum, & gaudium fidei:

26 Ut gratulatio veſtra abundet in Chriſto Jeſu in me, per meum adventum iterùm ad vos.

*Eph. 4. a. 1. Col. 1. b. 10. 1. Theſſ. 2. c. 12.

27 * Tantùm dignè Evangelio Chriſti converſamini: ut ſive cùm venero, & videro vos, ſive abſens audiam de vobis, quia ſtatis in uno ſpiritu unanimes, collaborantes fidei Evangelij:

28 Et in nullo terreamini ab adverſariis: quæ illis eſt cauſa perditionis, vobis autem ſalutis, & hoc à Deo:

29 Quia vobis donatū eſt pro Chriſto, non ſolùm ut in eum credatis, ſed ut etiam pro illo patiamini:

30 Idem certamen habentes, quale & vidiſtis in me, & nunc audiſtis de me.

CAPUT II.

Ad mutuam dilectionem & concordiam, animique modeſtiam miro affectu eos hortatur, exemplo Chriſti, in cujus nomine omne genu nunc flectitur, útque ſuam in timore operentur ſalutem: congratulatur tum illis quòd inter malos ſanctè vivant, tum ſibi quod tales habeat diſcipulos: Timotheum laudat à ſincera Evangelij prædicatione & obedientia; ſimiliter & Epaphroditum, quem ad eos mittit, poſtquam ab ægritudine convaluit.

A 1 SI qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium charitatis, ſi qua ſocietas ſpiritus, ſi qua viſcera miſerationis:

2 Implete gaudium meum, ut idem ſapiatis, eamdem charitatem habentes, unanimes, idipſum ſentientes,

3 Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam: ſed in humilitate ſuperiores ſibi invicem arbitrantes,

4 Non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes, ſed ea quæ aliorum.

5 Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Jeſu:

6 Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo:

7 Sed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.

*Hebr. 2. c. 9.

8 * Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis.

B 9 Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen:

*Iſai. 45. d. 24. Rom. 14. c. 11.

10 * Ut in nomine Jeſu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium & infernorum;

11 Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.

12 Itaque chariſſimi mei, (ſicut ſemper obediſtis) non ut in præſentia mei tantùm, ſed multò magis nunc in abſentia mea, cum metu & tremore veſtram ſalutem operamini.

13 Deus eſt enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere, pro bona voluntate.

*1 Pet. 4. b. 9.

14* Omnia autem facite ſine murmurationibus, & hæſitationibus:

15 Ut ſitis ſine querela, & ſimplices filij Dei, ſine reprehenſione, in medio nationis pravæ & perverſæ: inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo,

16 Verbum vitæ continentes ad gloriam meam C in die Chriſti, quia non in vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi.

17 Sed & ſi immolor ſupra ſacrificium, & obſequium fidei veſtræ, gaudeo, & congratulor omnibus vobis.

18 Idipſum autem & vos gaudete, & congratulamini mihi.

*Act. 16. a. 1.

19 Spero autem in Domino Jeſu, *Timotheum me citò mittere ad vos: ut & ego bono animo ſim, cognitis quæ circa vos ſunt.

20 Neminem enim habeo tam unanimem, qui ſincera affectione pro vobis ſolicitus ſit.

*1. Cor. 13. b. 5.

21 * Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt, non quæ ſunt Jeſu Chriſti.

22 Experimentum autem ejus cognoſcite, quia ſicut patri filius, mecum ſervivit in Evangelio.

23 Hunc igitur ſpero me mittere ad vos, mox ut videro quæ circa me ſunt.

24 Confido autem in Domino, quoniam & ipſe veniam ad vos citò.

25 Neceſſarium autem exiſtimavi Epaphroditum fratrem: & cooperatorem, & commilitonem D meum, veſtrum autem apoſtolum, & miniſtrum neceſſitatis meæ, mittere ad vos:

26 Quoniam quidem omnes vos deſiderabat: & mœſtus erat, proptereà quòd audieratis illum infirmatum.

27 Nam & infirmatus eſt uſque ad mortem; ſed Deus miſertus eſt ejus; non ſolùm autem ejus, verùm etiam & mei, ne triſtitiam ſuper triſtitiam haberem.

28 Feſtinantiùs ergo miſi illum, ut viſo eo iterùm gaudeatis, & ego ſine triſtitia ſim.

29 Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino, & ejuſmodi cum honore habetote.

30 Quoniam propter opus Chriſti uſque ad mortem acceſſit, tradens animam ſuam, ut impleret id, quod ex vobis deerat erga meum obſequium.

CAPUT III.

Nemo in legalibus gloriari poteſt, alioqui Paulo id maximè conveniret: qui tamen omnia hæc detrimentum arbitratus eſt, quò Dei juſtitiam ex fide in Chriſtum adipiſceretur, ſemper proficiens ut tandem perfectionem conſequeretur: quapropter Philippenſes hortatur ut ipſum, & non dyſcolos, crucis Chriſti, inimicos, imitentur.

1 DE cetero fratres mei gaudete in Domino. A Eadem vobis ſcribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem neceſſarium.

2 Videte canes, videte malos operarios, videte conciſionem.

3 Nos enim ſumus circumciſio, qui ſpiritu ſervimus Deo, & gloriamur in Chriſto Jeſu, & non in carne fiduciam habentes:

4 Quamquam ego habeam confidentiam & in carne. Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis.

*Act. 23. b. 6.

5 Circumciſus octavo die, ex genere Iſraël, de tribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis, *ſecundùm legem Phariſæus,

6 Secundùm æmulationem perſequens Eccleſiam Dei, ſecundùm juſtitiam, quæ in lege eſt, converſatus ſine querela.

7 Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus B ſum propter Chriſtum detrimenta.

8 Verumtamen

Digitized by Google

8 Verumtamen exiſtimo omnia detrimentum
eſſe, propter eminentem ſcientiam Jeſu Chriſti
Dñi mei: propter quem omnia detrimentum feci,
& arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam,
9 Et inveniar in illo, non habens meam juſti-
tiam, quæ ex lege eſt, ſed illam, quæ ex fide eſt
Chriſti Jeſu: quæ ex Deo eſt juſtitia in fide,
C 10 Ad cognoſcendum illum, & virtutem reſur-
rectionis ejus, & ſocietatem paſſionum illius: con-
figuratus morti ejus:
11 Si quo modo occurram ad reſurrectionem,
quæ eſt ex mortuis.
12 Non quòd jam acceperim, aut jam perfectus
ſim: ſequor autem, ſi quomodo comprehendam
in quo & comprehenſus ſum à Chriſto Jeſu.
13 Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe.
Unum autem, quæ quidem retrò ſunt obliviſcens,
ad ea verò quæ ſunt priora extendens meipſum;
14 Ad deſtinatum perſequor, ad bravium ſuper-
næ vocationis Dei in Chriſto Jeſu.
15 Quicumque ergo perfecti ſumus, hoc ſentia-
mus: & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus
D revelabit.
16 Verumtamen ad quod pervenimus, ut idem
ſapiamus; & in eadem permaneamus regula.
17 Imitatores mei eſtote fratres, & obſervate eos
qui ita ambulant, ſicut habetis formam noſtram.
* Rom. 16. c. 17. 18 * Multi enim ambulant, quos ſæpè dicebam
vobis (nunc autem & flens) dico inimicos crucis
Chriſti:
19 Quorum finis interitus: quorum Deus ven-
ter eſt: & gloria in confuſione ipſorum, qui ter-
rena ſapiunt.
20 Noſtra autem converſatio in cælis eſt: unde
etiam Salvatorem expectamus Dominum noſtrum
Jeſum Chriſtum,
21 Qui reformabit corpus humilitatis noſtræ,
configuratum corpori claritatis ſuæ, ſecundùm
operationem, qua etiam poſſit ſubjicere ſibi omnia.

Caput IV.

Ad perſeverantiam & ſpirituale gaudium, modeſtiam, preces & gratiarum actiones eos componit, pacem Dei ipſis exoptans, utque mordicus teneant quæcumque Dei ſunt, laudans ipſos, quòd per Epaphroditum neceſſaria ad ipſum miſerint.

A 1 ITaque fratres mei chariſſimi, & deſideratiſſi-
mi, gaudium meum & corona mea: ſic ſtate
in Domino, chariſſimi.
2 Evodiam rogo, & Syntychen deprecor, idip-
ſum ſapere in Domino.
3 Etiam rogo & te germane compar, adjuva il-
las, quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum
Clemente, & ceteris adjutoribus meis, quorum
nomina ſunt in libro vitæ.
4 Gaudete in Domino ſemper: iterùm dico
gaudete.
5 Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus:
Dominus propè eſt.
B 6 Nihil ſoliciti ſitis: ſed in omni oratione, &
obſecratione, cum gratiarum actione, petitiones
veſtræ innoteſcant apud Deum.
7 Et pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum,
cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras in
Chriſto Jeſu.
8 De cetero fratres, quæcumque ſunt vera, quæ-
cumque pudica, quæcumque juſta, quæcumque
ſancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ
famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc
cogitate.
9 Quæ & didiciſtis, & accepiſtis, & audiſtis,
& vidiſtis in me, hæc agite: & Deus pacis erit C
vobiſcum.
10 Gaviſus ſum autem in Domino vehemen-
ter, quoniam tandem aliquando refloruiſtis pro
me ſentire: ſicut & ſentiebatis: occupati au-
tem eratis.
11 Non quaſi propter penuriam dico: ego enim
didici, in quibus ſum, ſufficiens eſſe.
12 Scio & humiliari, ſcio & abundare; (ubique
& in omnibus inſtitutus ſum) & ſatiari, & eſuri-
re, & abundare, & penuriam pati.
13 Omnia poſſum in eo, qui me confortat.
14 Verumtamen benè feciſtis, communican-
tes tribulationi meæ.
15 Scitis autem & vos Philippenſes, quòd in D
principio Evangelij, quando profectus ſum à Ma-
cedonia, nulla mihi Eccleſia communicavit in ra-
tione dati & accepti, niſi vos ſoli:
16 Quia & Theſſalonicam ſemel & bis in uſum
mihi miſiſtis.
17 Non quia quæro datum, ſed requiro fructum
abundantem in ratione veſtra.
18 Habeo autem omnia, & abundo: repletus
ſum, acceptis ab Epaphrodito quæ miſiſtis, odo-
rem ſuavitatis, * hoſtiam acceptam, placentem * Rom. 12. a. 1.
Deo.
19 Deus autem meus impleat omne deſide-
rium veſtrum, ſecundùm divitias ſuas, in gloria
in Chriſto Jeſu.
20 Deo autem & Patri noſtro gloria in ſæcula
ſæculorum: Amen.
21 Salutate omnem ſanctum in Chriſto Jeſu.
22 Salutant vos, qui mecum ſunt fratres. Salu-
tant vos omnes ſancti, maximè autem qui de Cæ-
ſaris domo ſunt.
23 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, cum ſpi-
ritu veſtro. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD COLOSSENSES.

Caput Primum.

Audita fide, charitate ac ſpe Coloſſenſium, orat pro ipſis Apoſtolus, quò in ſcientia Dei boniſque operibus perficiantur: Chriſtum Dei imaginem dicit, per quem omnia creata ſunt, & qui caput eſt Eccleſiæ, quo omnia pacificata ſunt: hortatur ergo ut immobiles in fide permaneant: ſéque dicit effectum Chriſti miniſtrum, ad prædicandum myſterium à ſæculis abſconditum, & nunc manifeſtatum.

1 PAulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per A
voluntatem Dei, & Timotheus frater:
2 Eis, qui ſunt Coloſſis, ſanctis, & fi-
delibus fratribus in Chriſto Jeſu.
3 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, &
Dño Jeſu Chriſto. Gratias agimus Deo, & Patri
Dñi noſtri Jeſu Chriſti, ſemper pro vobis orantes:
4 Audientes fidem veſtram in Chriſto Jeſu, &
dilectionem quam habetis in ſanctos omnes,
5 Propter ſpem, quæ repoſita eſt vobis in cælis:

Digitized by Google

quàm audiſtis in verbo veritatis Evangelij:

6 Quod pervenit ad vos, ſicut & in univerſo mundo eſt, & fructificat, & creſcit, ſicut in vobis, ex ea die, qua audiſtis, & cognoviſtis gratiam Dei in veritate,

7 Sicut didiciſtis ab Epaphra chariſſimo conſervo noſtro, qui eſt fidelis pro vobis miniſter Chriſti Jeſu,

B 8 Qui etiam manifeſtavit nobis dilectionem veſtram in ſpiritu.

9 Ideò & nos ex qua die audivimus, non ceſſamus pro vobis orantes, & poſtulantes ut impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni ſapientia & intellectu ſpiritali:

10 Ut ambuletis dignè Deo per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes, & creſcentes in ſcientia Dei:

11 In omni virtute confortati ſecundùm potentiam claritatis ejus, in omni patientia & longanimitate cum gaudio,

12 Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine:

13 Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ;

14 In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum:

15 Qui eſt imago Dei inviſibilis, primogenitus omnis creaturæ:

* Ioan. 1. a. 3.

C 16 * Quoniam in ipſo condita ſunt univerſa in cælis, & in terra, viſibilia, & inviſibilia, ſive throni, ſive dominationes, ſive principatus, ſive poteſtates: omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt:

17 Et ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo conſtant.

* 1. Cor. 15. c. 20. Apoc. 1. b. 5.

18 Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, * qui eſt principium, primogenitus ex mortuis: ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens.

19 Quia in ipſo complacuit, omnem plenitudinem inhabitare:

20 Et per eum reconciliare omnia in ipſum, pacificans per ſanguinem crucis ejus, ſive quæ in terris, ſive quæ in cælis ſunt.

21 Et vos cùm eſſetis aliquando alienati, & inimici ſenſu in operibus malis:

22 Nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem, exhibere vos ſanctos, & immaculatos, & irreprehenſibiles coram ipſo:

D 23 Si tamen permanetis in fide fundati, & ſtabiles, & immobiles à ſpe Evangelij, quod audiſtis, quod prædicatum eſt in univerſa creatura, quæ ſub cælo eſt, cujus factus ſum ego Paulus miniſter.

24 Qui nunc gaudeo in paſſionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea, pro corpore ejus, quod eſt Eccleſia:

25 Cujus factus ſum ego miniſter ſecundùm diſpenſationem Dei, quæ data eſt mihi in vos, ut impleam verbum Dei:

26 Myſterium, quod abſconditum fuit à ſæculis, & generationibus, nunc autem manifeſtatum eſt ſanctis ejus,

27 Quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ ſacramenti hujus in Gentibus, quod eſt Chriſtus, in vobis ſpes gloriæ,

28 Quem nos annuntiamus, corripientes omnem hominem, & docentes omnem hominem, in omni ſapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Chriſto Jeſu.

29 In quo & laboro, certando ſecundùm operationem ejus, quam operatur in me in virtute.

Caput II.

Hortatur ut caveant ne ullis aut perſuaſionibus aut impoſturis philoſophorum, ſeu legem inducere volentium, ſeducantur à Chriſti fide: per quem à peccatis, à poteſtate diaboli, & ab adverſo ipſis chirographo liberati ſunt, ut nunc legalia decreta nullo in pretio ſint habenda.

1 VOlo enim vos ſcire qualem ſolicitudinem habeam pro vobis, & pro iis qui ſunt Laodiciæ, & quicumque non viderunt faciem meam in carne: A

2 Ut conſolentur corda ipſorum, inſtructi in charitate, & in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem myſterij Dei Patris & Chriſti Jeſu:

3 In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi.

4 Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in ſublimitate ſermonum.

5 * Nam etſi corpore abſens ſum, ſed ſpiritu vobiſcum ſum: gaudens, & videns ordinem veſtrum, & firmamentum ejus, quæ in Chriſto eſt, fidei veſtræ.

* 1. Cor. 5. a. 3.

6 Sicut ergò accepiſtis Jeſum Chriſtum Dominum, in ipſo ambulate,

7 Radicati, & ſuperædificati in ipſo, & confirmati fide, ſicut & didiciſtis, abundantes in illo in gratiarum actione. B

8 Videte ne quis vos decipiat per philoſophiam, & inanem fallaciam, ſecundùm traditionem hominum, ſecundùm elementa mundi, & non ſecundùm Chriſtum:

9 Quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter:

10 Et eſtis in illo repleti, qui eſt caput omnis principatus, & poteſtatis:

11 In quo & circumciſi eſtis circumciſione non manu facta in expoliatione corporis carnis, ſed in circumciſione Chriſti: C

12 Conſepulti ei in baptiſmo, in quo & reſurrexiſtis per fidem operationis Dei, qui ſuſcitavit illum à mortuis.

13 * Et vos, cùm mortui eſſetis in delictis, & præputio carnis veſtræ, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta:

* Eph. 2. a. 1.

14 Delens quod adverſus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio, affigens illud cruci:

15 Et expolians principatus, & poteſtates, traduxit confidenter, palàm triumphans illos in ſemetipſo.

16 Nemo ergo vos judicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei feſti, aut neomeniæ, aut ſabbatorum:

17 Quæ ſunt umbra futurorum: corpus autem Chriſti:

18 * Nemo vos ſeducat, volens in humilitate, & religione angelorum, quæ non vidit ambulans, fruſtra inflatus ſenſu carnis ſuæ, D

* Matt. 24. a. 4.

19 Et non tenens caput, ex quo totum corpus, per nexus & conjunctiones ſubminiſtratum

&

Digitized by Google

& conſtructum, creſcit in augmentum Dei.
20 Si ergo mortui eſtis cum Chriſto ab elementis hujus mundi: quid adhuc tamquam viventes in mundo decernitis?
21 Ne tetigeritis, neque guſtaveritis, neque contrectaveritis:
22 Quæ ſunt omnia in interitum ipſo uſu, ſecundùm præcepta & doctrinas hominum:
23 Quæ ſunt rationem quidem habentia ſapientiæ in ſuperſtitione, & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad ſaturitatem carnis.

CAPUT III.

In moribus eos informat, ut exuto veteri homine cum actibus ſuis, quos hîc explicat, novum induant; in quo non eſt diſtinctio nationis aut conditionis; aſſumántque virtutes, ac variis modis Deum laudent, cuncta ad ipſum referentes: docet deinde quomodo ſe habere debeant uxores & mariti, filij & patres, ſervi ac domini.

A 1 IGitur, ſi conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens:
2 Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram.
3 Mortui enim eſtis, & vita veſtra eſt abſcondita cum Chriſto in Deo.
4 Cùm Chriſtus apparuerit, vita veſtra; tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.
5 Mortificate ergo membra veſtra, quæ ſunt
* Eph. 5. a. 3. ſuper terram; * fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & avaritiam, quæ eſt ſimulacrorum ſervitus:
6 Propter quæ venit ira Dei ſuper filios incredulitatis:
7 In quibus & vos ambulaſtis aliquando, cùm viveretis in illis.
B
8 * Nunc autem deponite & vos omnia; iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore veſtro.
* Rom. 6. a. 4. Eph. 4. e. 22. Heb. 12. a. 1. 1. Pet. 2. a. 14.
9 Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis,
10 Et induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, ſecundùm * imaginem ejus qui creavit illum.
a. 1. * Gen. 1. e. 26.
11 Ubi non eſt Gentilis, & Judæus, circumciſio, & præputium, Barbarus, & Scytha, ſervus, & liber: ſed omnia, & in omnibus Chriſtus.
12 Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti, & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam:
C 13 Supportantes invicem, & donantes vobiſmetipſis, ſi quis adverſus aliquem habet querelam: ſicut & Dominus donavit vobis, ita & vos.
14 Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis:
15 Et pax Chriſti exultet in cordibus veſtris, in qua & vocati eſtis in uno corpore: & grati eſtote.
16 Verbum Chriſti habitet in vobis abundanter, in omni ſapientia, docentes, & commonentes voſmetipſos, *pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus, in gratia cātantes in cordibus veſtris Deo.
* in
17 * Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jeſu Chriſti, gratias agentes Deo & Patri per ipſum.
* 1. Cor. 10. g. 31. * Eph. 5. d. 22. 1 Pet. 3. a. 1.
18 * Mulieres ſubditæ eſtote viris, ſicut oportet, in Domino.
19 Viri diligite uxores veſtras, & nolite amari eſſe ad illas.
20 * Filij obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum eſt in Domino. * Eph. 6. a. 1.
21 * Patres, nolite ad indignationem provocare filios veſtros, ut non puſillo animo fiant. * Eph. 6. a. 4.
22 * Servi obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis, timentes Deum. * Tit. 2. c. 9. 1. Pet. 2. c. 18.
D
23 Quodcumque facitis, ex animo operamini, ſicut Domino, & non hominibus:
24 Scientes quòd à Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Chriſto ſervite.
25 * Qui enim injuriam facit, recipiet id quod iniquè geſſit, & non eſt perſonarum acceptio apud Deum. * Rom. 2. a. 6.

CAPUT IV.

Pro ſe cupit ipſos precari, & cautè ac diſcretè cum infidelibus converſari: mittitque qui manifeſtent eis quæ apud ipſum agantur, & variorum ſalutationes adſcribit, cupiens ut & hæc & ſimiliter Laodicenſium epiſtola apud utramque legatur Eccleſiam.

1 DOmini, quod juſtum eſt & æquum, ſervis præſtate: ſcientes quòd & vos Dominum habetis in cælo. A
2 * Orationi inſtate, vigilantes in ea in gratiarum actione: * Luc. 18. a. 1. 1 Theſ. 5. c. 17.
3 * Orantes ſimul & pro nobis, ut Deus aperiat nobis oſtium ſermonis ad loquendum myſterium Chriſti (propter quod etiam vinctus ſum) * Eph. 6. d. 19. 2. Theſ. 3. a. 1.
4 Ut manifeſtem illud ita ut oportet me loqui. Col. 4. a. 3.
5 * In ſapientia ambulate ad eos qui foris ſunt; tempus redimentes. * Eph. 5. d. 15.
6 Sermo veſter ſemper in gratia ſale ſit conditus, & ut ſciatis quomodo oporteat vos unicuique reſpondere. B
7 Quæ circa me ſunt, omnia vobis nota faciet Tichicus, chariſſimus frater, & fidelis miniſter, & conſervus in Domino:
8 Quem miſi ad vos ad hoc ipſum, ut cognoſcat quæ circa vos ſunt, & conſoletur corda veſtra,
9 Cum Oneſimo chariſſimo, & fideli fratre qui ex vobis eſt. Omnia, quæ hîc aguntur, nota facient vobis.
10 Salutat vos Ariſtarchus concaptivus meus, & Marcus conſobrinus Barnabæ, de quo accepiſtis mandata: ſi venerit ad vos, excipite illum. C
11 Et Jeſus qui dicitur Juſtus: qui ſunt ex circumciſione: hi ſoli ſunt adjutores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt ſolatio.
12 Salutat vos Epaphras, qui ex vobis eſt, ſervus Chriſti Jeſu, ſemper ſolicitus pro vobis in orationibus, ut ſtetis perfecti, & pleni in omni voluntate Dei.
13 Teſtimonium enim illi perhibeo, quòd habet multum laborem pro vobis, & pro iis qui ſunt Laodiciæ, & qui Hierapoli. D
14 Salutat vos * Lucas medicus chariſſimus, & Demas. * 2. Tim. 4. c. 11.
15 Salutate fratres, qui ſunt Laodiciæ, & Nympham, & quæ in domo ejus eſt, Eccleſiam.
16 Et cùm lecta fuerit apud vos epiſtola hæc, facite ut & in Laodicenſium Eccleſia legatur: & eam, quæ Laodicenſium eſt, vos legatis.
17 Et dicite Archippo: Vide miniſterium,
quod

Digitized by Google

quod accepiſti in Domino, ut illud impleas.
18 Salutatio, mea manu Pauli. Memores eſto-
te vinculorum meorum. Gratia vobiſcum. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD THESSALONICENSES.
PRIMA
CAPUT PRIMUM.

*Theſſalonicenſes commendat, actis Deo gratiis, quòd ſuſcep-
tam ſemel fidem ſervaverint, Pauli, imò ipſius Domini imi-
tatores effecti, ac forma reliquis credentibus, palàm oſtendentes,
quem apud ipſos fructum Pauli prædicatio habuerit.*

A 1 PAulus, & Silvanus, & Timotheus,
Eccleſiæ Theſſalonicenſium, in Deo
* noſtro Patre *, & Domino Jeſu Chriſto.
B 2 Gratia vobis, & pax. Gratias agimus Deo
ſemper pro omnibus vobis, memoriam veſtri fa-
cientes in orationibus noſtris ſine intermiſſione,
3 Memores operis fidei veſtræ, & laboris, &
charitatis, & ſuſtinentiæ ſpei Domini noſtri Jeſu
Chriſti, ante Deum & patrem noſtrum:
4 Scientes fratres, dilecti à Deo, electionem
veſtram:
5 Quia Evangelium noſtrum non fuit ad vos in
C ſermone tantùm, ſed & in virtute, & in Spiritu
ſancto, & in plenitudine multa, ſicut ſcitis quales
fuerimus in vobis propter vos.
6 Et vos imitatores noſtri facti eſtis, & Domi-
ni, excipientes verbum in tribulatione multa, cum
gaudio Spiritus ſancti:
7 Ita ut facti ſitis forma omnibus credentibus in
Macedonia, & in Achaïa.
8 A vobis enim diffamatus eſt ſermo Domini,
D non ſolùm in Macedonia, & in Achaïa, ſed & in
omni loco fides veſtra, quæ eſt ad Deum, profecta
eſt, ita ut non ſit nobis neceſſe quidquam loqui.
9 Ipſi enim de nobis annuntiant qualem introi-
tum habuerimus ad vos: & quomodo converſi eſtis
ad Deum à ſimulacris, ſervire Deo vivo, & vero,
10 Et expectare Filium ejus de cælis (quem ſuſ-
citavit ex mortuis) Jeſum, qui eripuit nos ab ira
ventura.

CAPUT II.

*Oſtendit quàm ſincerum ſe exhibuerit in prædicando ipſis
Evangelio, gratias Deo agens quòd ſuſceptum Dei verbum ſedu-
lò ſervaverint, paſſi multa à contribulibus, ſicut Eccleſia Iudææ
à Iudæis, qui unà cum Chriſto etiam pios omnes perſequuntur:
declarat etiam quàm ardentem gerat erga ipſos affectum.*

A 1 NAm ipſi ſcitis, fratres, introitum noſtrum
ad vos, quia non inanis fuit:
2 Sed ante paſſi, & * contumeliis affecti (ſicut
* Act. ſcitis) in Philippis, fiduciam habuimus in Deo
16.d.19. noſtro, loqui ad vos Evangelium Dei in multa
ſolicitudine.
3 Exhortatio enim noſtra non de errore, neque
de immunditia, neque in dolo,
4 Sed ſicut probati ſumus à Deo ut crederetur
nobis Evangelium: ita loquimur, non quaſi homi-
nibus placentes, ſed Deo, qui probat corda noſtra.
5 Neque enim aliquando fuimus in ſermone
adulationis, ſicut ſcitis: neque in occaſione avari-
tiæ: Deus teſtis eſt:
6 Nec quærentes ab hominibus gloriam, ne-
que à vobis, neque ab aliis.
7 Cùm poſſemus vobis oneri eſſe ut Chriſti B
Apoſtoli: ſed facti ſumus parvuli in medio ve-
ſtrûm, tamquam ſi nutrix foveat filios ſuos.
8 Ita deſiderantes vos, cupidè volebamus tradere
vobis non ſolùm Evangelium Dei, ſed etiam ani-
mas noſtras: quoniam chariſſimi nobis facti eſtis.
9 Memores enim eſtis fratres laboris noſtri, &
fatigationis: * nocte ac die operantes, ne quem * Act.
veſtrûm gravaremus, prædicavimus in vobis 20.f.34.
Evangelium Dei. 1. Cor.4.c.12.
10 Vos teſtes eſtis, & Deus, quàm ſanctè, & ju- *2.Theſ.
ſtè, & ſine querela, vobis, qui credidiſtis, fuimus: C 3.b.8.
11 Sicut ſcitis, qualiter unumquemque veſtrûm
(ſicut pater filios ſuos)
12 Deprecantes vos & conſolantes, teſtificati
ſumus, ut ambularetis dignè Deo, qui vocavit vos
in ſuum regnum & gloriam.
13 Ideò & nos gratias agimus Deo ſine inter-
miſſione: quoniam cùm accepiſſetis à nobis ver-
bum auditus Dei, accepiſtis illud, non ut verbum
hominum, ſed (ſicut eſt verè) verbum Dei, qui
operatur in vobis, qui credidiſtis.
14 Vos enim imitatores facti eſtis fratres Eccle-
ſiarum Dei, quæ ſunt in Judæa in Chriſto Jeſu;
quia eadem paſſi eſtis & vos à contribulibus ve-
ſtris, ſicut & ipſi à Judæis:
15 Qui & Dominum occiderunt Jeſum, & D
Prophetas, & nos perſecuti ſunt, & Deo non pla-
cent, & omnibus hominibus adverſantur;
16 Prohibentes nos Gentibus loqui ut ſalvæ
fiant, ut impleant peccata ſua ſemper: pervenit
enim ira Dei ſuper illos uſque in finem.
17 Nos autem fratres deſolati à vobis ad tem-
pus horæ, aſpectu, non corde, abundantiùs feſti-
navimus faciem veſtram videre cum multo deſi-
derio:
18 Quoniam voluimus venire ad vos: ego
quidem Paulus, & ſemel, & iterùm, ſed impedi-
vit nos ſatanas.
19 Quæ eſt enim noſtra ſpes aut gaudium, aut
corona gloriæ? Nónne vos ante Dominum no-
ſtrum Jeſum Chriſtum eſtis in adventu ejus?
20 Vos enim eſtis gloria noſtra & gaudium.

CAPUT III.

*Metuens ne propter ſuas afflictiones à fide moverentur, miſit
ad eos Timotheum, qui ipſos roboraret: illo autem reverſo gra-
tias Deo agit, quòd in fide ac dilectione firmi permanſerint: oſten-
dens quantum cupiat illos inviſere, ut ſuppleat quod deeſt fidei
ipſorum.*

1 PRopter quod non ſuſtinentes ampliùs, pla- A
cuit nobis remanere Athenis, ſolis:
2 * Et miſimus Timotheum fratrem noſtrum, * Act.
& miniſtrum Dei in Evangelio Chriſti, ad con- 16.a.1.
firmandos vos, & exhortandos pro fide veſtra:
3 Ut nemo moveatur in tribulationibus iſtis:
ipſi enim ſcitis quòd in hoc poſiti ſumus.
4 Nam & cùm apud vos eſſemus, prædiceba- B
mus vobis paſſuros nos tribulationes, ſicut & fa-
ctum eſt, & ſcitis.
5 Propterea & ego ampliùs non ſuſtinens, mi-
ſi ad cognoſcendam fidem veſtram: ne fortè ten-
taverit vos is qui tentat, & inanis fiat labor noſter.
6 Nunc

Digitized by Google

6 Nunc autem veniente Timotheo ad nos à vobis, & annuntiante nobis fidem & charitatem veſtram, & quia memoriam noſtri habetis bonam ſemper, deſiderantes nos videre, ſicut & nos quoque vos:

C 7 Ideò conſolati ſumus fratres in vobis, in omni neceſſitate & tribulatione noſtra, per fidem veſtrã,

8 Quoniam nunc vivimus, ſi vos ſtatis in Domino.

9 Quam enim gratiarum actionem poſſumus Deo retribuere pro vobis, in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Deum noſtrum,

10 Nocte ac die abundantiùs orantes, ut videamus faciem veſtram, & compleamus ea quæ deſunt fidei veſtræ?

D 11 Ipſe autem Deus & Pater noſter, & Dominus noſter Jeſus Chriſtus, dirigat viam noſtram ad vos.

12 Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat charitatem veſtram in invicem, & in omnes, quemadmodum & nos in vobis:

13 Ad confirmanda corda veſtra ſine querela in ſanctitate, ante Deum & Patrem noſtrum, in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus ſanctis ejus. Amen.

CAPUT IV.

Hortatur ut tradita ſibi præcepta obſervent, abſtinentes à fornicatione, ac ſe mutuò diligentes, manibúſque operantes, quò nullius quidquam deſiderare cogantur: docet modum noſtræ reſurrectionis, ne inordinata triſtitia ſe crucient propter eos qui moriuntur.

A 1 De cetero ergo, fratres, rogamus vos & obſecramus in Domino Jeſu, ut quemadmodum accepiſtis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, ſic & ambuletis, ut abundetis magis.

2 Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jeſum.

3 * Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio veſtra: ut abſtineatis vos à fornicatione,

* Rom. 12. a. 2. Eph. 5. d. 17.

4 Ut ſciat unuſquiſque veſtrûm vas ſuum poſſidere in ſanctificatione & honore;

5 Non in paſſione deſiderij, ſicut & Gentes quæ ignorant Deum:

B 6 Et ne quis ſupergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem ſuum: quoniam vindex eſt Dominus de his omnibus, ſicut prædiximus vobis, & teſtificati ſumus.

7 Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem.

8 Itaque qui hæc ſpernit, non hominem ſpernit, ſed Deum: qui etiam dedit Spiritum ſuum ſanctum in nobis.

9 De charitate autem fraternitatis non neceſſe habemus ſcribere vobis: * ipſi enim vos à Deo didiciſtis ut diligatis invicem.

* Ioan. 13. d. 34. & 15. b. 12. c. 17. 1. Ioan. 2. b. 10. 4. c. 12.

10 Etenim illud facitis in omnes fratres in univerſa Macedonia. Rogamus autem vos fratres ut abundetis magis,

C 11 Et operam detis ut quieti ſitis, & ut veſtrum negotium agatis, & operemini manibus veſtris; ſicut præcepimus vobis: & ut honeſtè ambuletis ad eos qui foris ſunt: & nullius aliquid deſideretis.

12 Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut & ceteri qui ſpem non habent.

13 Si enim credimus quòd Jeſus mortuus eſt, & reſurrexit: ita & Deus eos qui dormierunt per Jeſum, adducet cum eo.

14 Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, * quia nos, qui vivimus, qui reſidui ſumus in adventum Domini, non præveniemus eos, qui dormierunt.

* 1. Cor. 15. c. 23.

15 Quoniam ipſe Dominus in juſſu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cælo: & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi. D

16 Deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus obviàm Chriſto in aëra, & ſic ſemper cum Domino erimus.

17 Itaque conſolamini invicem in verbis iſtis.

CAPUT V.

Diem judicij dicit inſperatum adfuturum, qui tamen ipſos non poteſt incautos opprimere, cùm ſemper ad illum ſe preparent, ad quod illos etiam hortatur: monet quoque de obedientia erga ſuos præfectos, & quomodo erga invicem & erga Deum ſe habere debeant: orat pro ipſis, utque pro ſe orent precatur.

1 De temporibus autem, & momentis, fratres non indigetis ut ſcribamus vobis. A

2 * Ipſi enim diligenter ſcitis, quia dies Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet.

* 2. Pet. 3. c. 10. Apoc. 3. a. 3. 16. c. 15.

3 Cùm enim dixerint pax, & ſecuritas; tunc repentinus eis ſuperveniet interitus, ſicut dolor in utero habenti, & non effugient.

4 Vos autem fratres non eſtis in tenebris, ut vos dies illa tamquam fur comprehendat:

5 Omnes enim vos filij lucis eſtis, & filij diei: non ſumus noctis, neque tenebrarum.

6 Igitur non dormiamus ſicut & ceteri, ſed vigilemus, & ſobrij ſimus.

7 Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrij ſunt, nocte ebrij ſunt.

8 Nos autem, qui diei ſumus, ſobrij ſimus, * induti loricam fidei & charitatis, & galeam ſpem ſalutis:

* Iſ. 59. c. 17. Eph. 6. c. 14. 17.

9 Quoniam non poſuit nos Deus in iram, ſed in acquiſitionem ſalutis per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, B

10 Qui mortuus eſt pro nobis: ut ſive vigilemus, ſive dormiamus, ſimul cum illo vivamus.

11 Propter quod conſolamini invicem, & ædificate alterutrum, ſicut & facitis.

12 Rogamus autem vos fratres, ut noveritis eos, qui laborant inter vos, & præſunt vobis in Domino, & monent vos, C

13 Ut habeatis illos abundantiùs in charitate propter opus illorum: pacem habete cum eis.

14 Rogamus autem vos fratres, corripite inquietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, patientes eſtote ad omnes.

15 * Videte ne quis malum pro malo alicui reddat: ſed ſemper quod bonum eſt ſectamini in invicem, & in omnes.

* Prov. 17. c. 13. 20. d. 22. Rom. 12. d. 17. 1. Pet. 3. b. 9.

16 Semper gaudete.

17 * Sine intermiſſione orate.

* Eccli. 18. c. 22. Luc. 18. a. 1. Col. 4. a. 2.

18 In omnibus gratias agite: hæc eſt enim voluntas Dei in Chriſto Jeſu, in omnibus vobis.

19 Spiritum nolite extinguere.

20 Prophetias nolite ſpernere.

21 Omnia autem probate: quod bonũ eſt tenete.

22 Ab

Digitized by Google

22 Ab omni ſpecie mala abſtinete vos.

D 23 Ipſe autem Deus pacis ſanctificet vos per omnia: ut integer ſpiritus veſter, & anima, & corpus ſine querela in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti ſervetur.

* 1. Cor. 1. b. 9. 24 * Fidelis eſt, qui vocavit vos: qui etiam faciet.

25 Fratres orate pro nobis.

26 Salutate fratres omnes in oſculo ſancto.

27 Adjuro vos per Dominum, ut legatur epiſtola hæc omnibus ſanctis fratribus.

28 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vobiſcum. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD THESSALONICENSES SECUNDA.

Caput Primum.

Gratias Deo agit pro fide ac tolerantia Theſſalonicenſium in perſecutionibus, propter quas dicit illos gloriam, adverſarios verò ultionem in die judicij recepturos, orans ut digni habeantur vocatione Dei.

A 1 Paulus, & Silvanus, & Timotheus, Eccleſiæ Theſſalonicenſium, in Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

2 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

3 Gratias agere debemus ſemper Deo pro vobis, fratres, ita ut dignum eſt, quoniam ſupercreſcit fides veſtra, & abundat charitas uniuſcújuſque veſtrûm in invicem:

B 4 Ita ut & nos ipſi in vobis gloriemur in Eccleſiis Dei, pro patientia veſtra, & fide, & in omnibus perſecutionibus veſtris, & tribulationibus, quas ſuſtinetis.

5 In exemplum juſti judicij Dei, ut digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini.

6 Si tamen juſtum eſt apud Deum, retribuere tribulationem iis qui vos tribulant.

C 7 Et vobis qui tribulamini, requiem nobiſcum in revelatione Domini Jeſu de cælo cum angelis virtutis ejus,

8 In flamma ignis dantis vindictam iis, qui non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini noſtri Jeſu Chriſti.

9 Qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie

D Domini, & à gloria virtutis ejus:

10 Cùm venerit glorificari in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderũt: quia creditũ eſt teſtimonium noſtrum ſuper vos in die illo.

11 In quo etiam oramus ſemper pro vobis: ut dignetur vos vocatione ſua Deus noſter, & impleat omnem voluntatem bonitatis *, & opus fidei * ſua in virtute,

12 Ut clarificetur nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti in vobis, & vos in illo, ſecundùm gratiam Dei noſtri, & Domini Jeſu Chriſti.

Caput II.

De die Domini monet ne credant ſeductoribus, oſtendens venturum prius filium perditionis, qui varia edet prodigia fallacia, quibus reprobi ſeducentur: de electione & fide Theſſalonicenſium gratias agit, monens ut ſervent acceptas ab ipſo traditiones, & pro eorum conſolatione ac confirmatione orat.

A 1 Rogamus autem vos fratres, per adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti, & noſtræ congregationis in ipſum:

2 Ut non citò moveamini à veſtro ſenſu, neque terreamini, neque per ſpiritum, neque per ſermonem, neque per Epiſtolam tamquam per nos miſſam, quaſi inſtet dies Domini.

3 * Nequis vos ſeducat ullo modo: quoniam * Eph. 5. b. 4.
niſi venerit diſceſſio primùm, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis,

4 Qui adverſatur, & extollitur ſupra omne quod B
dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei ſedeat oſtendens ſe tamquam ſit Deus.

5 Non retinetis quòd cùm adhuc eſſem apud vos, hæc dicebam vobis?

6 Et nunc quid detineat ſcitis, ut reveletur in ſuo tempore.

7 Nam myſterium jam operatur iniquitatis: tantùm ut qui tenet nunc, teneat donec de medio fiat.

8 Et tunc revelabitur ille iniquus, * quem Do- * Iſ. 11. a. 4.
minus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet C
illuſtratione adventus ſui eum:

9 Cujus eſt adventus ſecundùm operationem ſatanæ, in omni virtute, & ſignis, & prodigiis mendacibus.

10 Et in omni ſeductione iniquitatis iis qui pereunt: eò quòd charitatem veritatis non receperunt ut ſalvi fierent. Ideò mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio,

11 Ut judicentur omnes, qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.

12 Nos autem debemus gratias agere Deo ſemper pro vobis, fratres dilecti à Deo, quòd elegerit vos Deus primitias in ſalutem, in ſanctificatione ſpiritus, & in fide veritatis:

13 In qua & vocavit vos per Evangelium noſtrũ, D
in acquiſitionem gloriæ Dñi noſtri Jeſu Chriſti.

14 Itaque fratres ſtate: & tenete traditiones, quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram.

15 Ipſe autem Dominus noſter Jeſus Chriſtus, & Deus & Pater noſter, qui dilexit nos, & dedit conſolationem æternam, & ſpem bonam in gratia,

16 Exhortetur corda veſtra, & confirmet in omni opere & ſermone bono.

Caput III.

Cupit ut pro ſe precentur, confidens quòd ſervaturi ſint ipſius præcepta: monétque ut ſubtrahant ſe à Chriſtianis nolentibus ſervare quæ ipſe inſtituerat, nec manibus laborare, quod tamen ipſemet Paulus apud eos fecerat: cavet tamen ne tales ut inimicos exiſtiment, ſed ut fratres corripiant.

1 De cetero fratres orate pro nobis, ut ſermo A
Dei currat, & clarificetur, ſicut & apud vos: * Eph. 6. d. 19. Col. 4. a. 3.

2 Et ut liberemur ab importunis, & malis hominibus: non enim omnium eſt fides.

3 Fidelis autem Deus eſt, qui confirmabit vos, & cuſtodiet à malo.

4 Confidimus autem de vobis, in Domino, quoniam quæ præcipimus, & facitis, & facietis.

5 Dominus autem dirigat corda veſtra in cha- B
ritate Dei, & patientia Chriſti.

6 Denuntiamus autem vobis fratres in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundùm traditionem, quam acceperunt à nobis.

7 Ipſi enim ſcitis quemadmodum oporteat imitari

tari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos:
* Act. 20. f. 34. 1. Cor. 4. c. 12. 1. Theſ. 2. b. 9.
8 * Neque gratis panem manducavimus ab ali-
quo, ſed in labore, & in fatigatione, nocte & die
operantes, ne quem veſtrûm gravaremus:
9 Non quaſi non habuerimus poteſtatem, ſed
ut noſmetipſos formam daremus vobis ad imitan-
dum nos.
C
10 Nam & cùm eſſemus apud vos, hoc denun-
tiabamus vobis: quoniam ſi quis non vult opera-
ri, nec manducet.
11 Audivimus enim inter vos quoſdam ambu-
lare inquietè, nihil operantes, ſed curioſè agentes.
12 Iis autem qui eiuſmodi ſunt, denuntiamus,
& obſecramus in Domino Jeſu Chriſto, ut cum ſi-
lentio operantes, ſuum panem manducent.
* Gal. 6. b. 9.
13 * Vos autem fratres nolite deficere benefa-
cientes.
D
14 Quòd ſi quis non obedit verbo noſtro per
epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum
illo, ut confundatur.
15 Et nolite quaſi inimicum exiſtimare, ſed
corripite ut fratrem.
16 Ipſe autem Dominus pacis, det vobis pacem
ſempiternam in omni loco. Dominus ſit cum
omnibus vobis.
17 Salutatio, mea manu Pauli: quod eſt ſignum
in omni epiſtola. ita ſcribo.
18 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omni-
bus vobis. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD TIMOTHEUM PRIMA.

Caput Primum.

Praeceptum revocat quod Timotheo tradiderat, de retrahendis quibuſdam à perverſa doctrina & tradenda ſana: lex ob injuſtos poſita eſt: Deo gratias agit, quòd eum ab Eccleſia perſecutione ad Apoſtolatum vocaverit: qui miſericordiam conſecutus eſt, ut oſtendatur Dei longanimitas ad peccatorum informationem: Timotheum monet ut ſtrenuum agat militem.

A
1 PAulus Apoſtolus Jeſu Chriſti ſecun-
dùm imperium Dei Salvatoris noſtri, &
Chriſti Jeſu ſpei noſtræ:
* Act. 16. a. 1.
2 * Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, mi-
ſericordia, & pax à Deo Patre, & Chriſto Jeſu
Domino noſtro.
3 Sicut rogavi te ut remaneres Epheſi cùm
irem in Macedoniam, ut denuntiares quibuſdam
ne aliter docerent,
* Inf. 4. b. 7. 2. Tim. 2. d. 23. Tit. 3. c. 9.
4 Neque * intenderent fabulis, & genealogiis
interminatis: quæ quæſtiones præſtant magis
quàm ædificationem Dei, quæ eſt in fide.
B
5 Finis autem præcepti eſt charitas de corde
puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.
6 A quibus quidam aberrantes, converſi ſunt
in vaniloquium,
7 Volentes eſſe legis doctores, non intelligen-
tes neque quæ loquuntur, neque de quibus affir-
mant.
* Rom. 7. c. 12.
8 * Scimus autem quia bona eſt lex, ſi quis ea
legitimè utatur:
9 Sciens hoc quia lex juſto non eſt poſita, ſed
injuſtis, & non ſubditis, impiis, & peccatoribus,
ſceleratis, & contaminatis, parricidis, & matri-
cidis, homicidis,
10 Fornicariis, maſculorum concubitoribus,
plagiariis, mendacibus, & perjuris, & ſi quid aliud
ſanæ doctrinæ adverſatur,
11 Quæ eſt ſecundùm Evangelium gloriæ beati
Dei, quod creditum eſt mihi.
12 Gratias ago ei, qui me confortavit, Chriſto
Jeſu Domino noſtro, quia fidelem me exiſtima- C
vit, ponens in miniſterio:
13 Qui priùs blaſphemus fui, & perſecutor, &
contumelioſus: ſed miſericordiam Dei conſecu-
tus ſum, quia ignorans feci in incredulitate.
14 Superabundavit autem gratia Domini noſtri,
cum fide, & dilectione, quæ eſt in Chriſto Jeſu,
15 Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus: * * Matt. 9. b. 13. Mar. 2. c. 17.
quod Chriſtus Jeſus venit in hunc mundum pec-
catores ſalvos facere, quorum primus ego ſum.
16 Sed ideò miſericordiam conſecutus ſum: ut
in me primò oſtenderet Chriſtus Jeſus omnem D
patientiam, ad informationem eorum, qui credi-
turi ſunt illi, in vitam æternam.
17 Regi autem ſæculorum immortali, inviſibi-
li, ſoli Deo, honor & gloria in ſæcula ſæculorum.
Amen.
18 Hoc præceptum commendo tibi fili Timo-
thee, ſecundùm præcedentes in te prophetias, ut
milites in illis bonam militiam.
19 Habens fidem, & bonam conſcientiam, quam
quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt:
20 Ex quibus eſt Hymenæus, & Alexander,
quos tradidi Satanæ, ut diſcant non blaſphemare.

Caput II.

Vult pro regibus & magiſtratibus fieri orationes ac gratiarum actiones; unúmque dicit eſſe Deum & unum mediatorem: quomodo orare debeant vir ac mulier, & quomodo hæc ornari debeat, cujus non eſt docere, ſed in ſilentio diſcere.

1 OBſecro igitur primùm omnium fieri obſe- A
crationes, orationes, poſtulationes, gratia-
rum actiones pro omnibus hominibus:
2 Pro regibus, & omnibus qui in ſublimitate
ſunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus, in
omni pietate, & caſtitate.
3 Hoc enim bonum eſt, & acceptum coram
Salvatore noſtro Deo,
4 Qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad B
agnitionem veritatis venire.
5 Unus enim Deus, unus & mediator Dei &
hominum homo Chriſtus Jeſus:
6 Qui dedit redemptionem ſemetipſum pro
omnibus, teſtimonium temporibus ſuis:
7 In quo poſitus ſum ego prædicator & Apo-
ſtolus (veritatem dico, non mentior) doctor Gen-
tium in fide, & veritate.
8 Volo ergo viros orare in omni loco, levantes C
puras manus ſine ira & diſceptatione.
9 * Similiter & mulieres in habitu ornato, cum * 1. Pet. 3. a. 3.
verecũdia & ſobrietate ornantes ſe, & non in tortis
crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte pretioſa:
10 Sed quod decet mulieres, promittentes pieta-
tem per opera bona.
11 Mulier in ſilẽtio diſcat cum omni ſubjectione.
12 * Docere autem mulieri non permitto, neque * 1. Cor. 14. f. 34.

Digitized by Google

13 Simul autem & otioſæ diſcunt circuire domos: non ſolùm otioſæ, ſed & verboſæ, & curioſæ, loquentes quæ non oportet.

C

14 Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matresfamilias eſſe, nullam occaſionem dare adverſario maledicti gratia.

15 Jam enim quædam converſę ſunt retro ſatanã.

16 Si quis fidelis habet viduas, ſubminiſtret illis, & non gravetur Eccleſia: ut iis, quæ verè viduæ ſunt, ſufficiat.

17 Qui benè præſunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo & doctrina.

18 Dicit enim Scriptura: * Non alligabis os bovi trituranti. Et: * Dignus eſt operarius mercede ſua.

* Deut. 25. a. 4. 1. Cor. 9. b. 9. * Mat. 10. b. 10. Luc. 10. b. 7.

19 Adverſus presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.

D

20 Peccantes coram omnibus argue: ut & ceteri timorem habeant.

21 Teſtor coram Deo & Chriſto Jeſu, & electis angelis, ut hæc cuſtodias ſine præjudicio, nihil faciens in alteram partem declinando.

22 Manus citò nemini impoſueris, neque cõmunicaveris peccatis alienis. Teipſum caſtum cuſtodi.

23 Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino utere, propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.

24 Quorumdam hominum peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad judicium: quoſdam autem & ſubſequuntur.

25 Similiter & facta bona manifeſta ſunt: & quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt.

Caput VI.

Servi dominis ſuis obſequantur, ſive fidelibus ſive infidelibus: fugiendi ſunt qui his relictis vana docent: quantum mali inducat avaritia; qua devitata hortatur Timotheum ad virtutes amplectendas, ſervata fide quam in Baptiſmo confeſſus eſt, utque in finem uſque ſervet hæc mandata: divites autem reprimat à ſuperbia, inducens ad eleemoſynas.

A

1 QUicumque ſunt ſub jugo ſervi, dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini & doctrina blaſphemetur.

2 Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres ſunt: ſed magis ſerviant, quia fideles ſunt & dilecti, qui beneficij participes ſunt. Hæc doce, & exhortare.

3 Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ei, quæ ſecundùm pietatem eſt, doctrinæ:

4 Superbus eſt, nihil ſciens, ſed languens circa quæſtiones, & pugnas verborum: ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blaſphemiæ, ſuſpiciones malæ,

B

5 Conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privati ſunt, exiſtimantium quæſtum eſſe pietatem.

6 Eſt autem quæſtus magnus, pietas cum ſufficientia.

7 * Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium quòd nec auferre quid poſſumus.

8 * Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus.

* Iob. 1. d. 21. Eccle. 5. c. 14. * Prov. 27. d. 26.

9 Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.

10 Radix enim omnium malorum eſt cupiditas: quam quidam appetentes, erraverunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis.

C

11 Tu autem ô homo Dei hæc fuge: ſectare verò juſtitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, manſuetudinem.

12 Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & confeſſus bonam confeſſionem coram multis teſtibus.

13 Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, & Chriſto Jeſu, qui teſtimonium reddidit * ſub Pontio Pilato, bonam confeſſionem:

* Matth. 27. b. 11. Ioan. 18. f. 31. g. 37.

14 Ut ſerves mandatum ſine macula, irreprehenſibile uſque in adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti:

15 Quem ſuis temporibus oſtendet * beatus & ſolus potẽs, Rex regum, & Dominus dominantium:

* Apoc. 17. d. 14. 19. c. 16.

D

16 Qui ſolus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inacceſſibilem: * quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt: cui honor, & imperium ſempiternum. Amen.

* Ioan. 1. c. 18. 1. Ioan. 4. c. 12.

17 Divitibus hujus ſæculi præcipe non ſublime ſapere, * neque ſperare in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo (qui præſtat nobis omnia abundè ad fruendum)

* Luc. 12. c. 18.

18 Benè agere, divites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare,

19 Theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.

20 O Timothee, depoſitum cuſtodi, devitans profanas vocum novitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ,

21 Quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD TIMOTHEUM SECUNDA.

Caput Primum.

Gratias Deo agit ob fidem Timothei, quam intrepida prædicatione jubet exeri: Chriſtus mortem deſtruxit, & Paulum in Gentium doctorem elegit, ſervans ei debitum ipſius laboribus præmium: dicit quòd omnes Aſiani ipſum reliquerint, laudans Oneſiphori familiam quòd inde multa receperit obſequi[illegible].

A

1 PAulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, ſecundùm promiſſionem vitæ, quæ eſt in Chriſto Jeſu:

2 Timotheo chariſſimo filio, gratia, miſericordia, pax à Deo Patre, & Chriſto Jeſu Domino noſtro.

3 Gratias ago Deo, cui ſervio à progenitoribus in conſcientia pura, quòd ſine intermiſſione habeã tui memoriã in orationibus meis, nocte ac die

4 Deſiderans te videre, memor lacrymarum tuarum, ut gaudio implear,

B

5 Recordationem accipiens ejus fidei, quæ eſt in te non ficta, quæ & habitavit primùm in avia tua Loïde, & matre tua Eunice, certus ſum autem quòd & in te.

6 Propter quam cauſam admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.

Digitized by Google

* Rom. 8.c.15. 7 * Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis.

8 Noli itaque erubeſcere teſtimonium Domini noſtri,neque me vinctum ejus:ſed collabora Evan-
C gelio ſecundùm virtutem Dei:

9 Qui nos liberavit, & vocavit vocatione ſua
* Tit. 3. b. 5. ſancta, * non ſecundùm opera noſtra, ſed ſecundùm propoſitum ſuum, & gratiam, quæ data eſt nobis in Chriſto Jeſu ante tempora ſæcularia.

10 Manifeſtata eſt autem nunc per illuminationem Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, qui deſtruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam & incorruptionem per Evangelium:

* 1. Tim. 2.b.7. 11 In quo * poſitus ſum ego prædicator,& Apoſtolus, & magiſter Gentium.

12 Ob quam cauſam etiam hæc patior, ſed non confundor. Scio enim cui credidi, & certus ſum quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum
D diem.

13 Formam habe ſanorum verborum,quæ à me audiſti in fide & in dilectione in Chriſto Jeſu.

14 Bonum depoſitum cuſtodi per Spiritum ſanctum, qui habitat in nobis.

15 Scis hoc, quòd averſi ſunt à me omnes qui in Aſia ſunt, ex quibus eſt Phigellus,& Hermogenes.

* Inf. 4. d. 19. 16 Det miſericordiam Dominus * Oneſiphori domui: quia ſæpè me refrigeravit, & catenam meam non erubuit:

17 Sed cùm Romam veniſſet, ſolicitè me quæſivit, & invenit.

18 Det illi Dominus invenire miſericordiam à Domino in illa die. Et quanta Epheſi miniſtravit mihi, tu meliùs noſti.

CAPUT II.

Hortatur Timotheum ad alios ſincerè docendum & patiendum pro Chriſto, facta mentione futuri præmij ac reſurrectionis Chriſti: utque contentiones & profana vaniloquia devitet, ſtultáſque legis quæſtiones: de magna domo varia habente vaſa, & quas virtutes ſervus Dei ſectari debeat.

A 1 TU ergo fili mi confortare in gratia, quæ eſt in Chriſto Jeſu:

2 Et quæ audiſti à me per multos teſtes, hæc commenda fidelibus hominibus,qui idonei erunt & alios docere.

3 Labora ſicut bonus miles Chriſti Jeſu.

4 Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus: ut ei placeat, cui ſe probavit.

5 Nam & qui certat in agone, non coronatur niſi legitimè certaverit.

6 Laborantem agricolam oportet primùm de fructibus percipere.

7 Intellige quæ dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.

8 Memor eſto Dominum JESUM CHRISTUM reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine David, ſecundùm Evangelium meum,

B 9 In quo laboro uſque ad vincula, quaſi malè operans: ſed verbum Dei non eſt alligatum.

10 Ideò omnia ſuſtineo propter electos, ut & ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt in Chriſto Jeſu, cum gloria cæleſti.

11 Fidelis ſermo: Nam ſi commortui ſumus,& convivemus:

12 Si ſuſtinebimus,& conregnabimus:* ſi negaverimus, & ille negabit nos: * Matth. 10.c.33. Mar.8. d.38.

13 Si non credimus, ille fidelis permanet, negare ſeipſum non poteſt. * Rom. 3.a.3.

14 Hæc commone, teſtificans coram Domino. Noli contendere verbis: ad nihil enim utile eſt, niſi ad ſubverſionem audientium.

15 Solicitè cura teipſum probabilem exhibere Deo, operarium inconfuſibilem, rectè tractantem verbum veritatis.

16 Profana autem, & vaniloquia devita: multùm enim proficiunt ad impietatem: C

17 Et ſermo eorum ut cancer ſerpit: ex quibus eſt Hymenæus, & Philetus,

18 Qui à veritate exciderunt, dicentes reſurrectionem eſſe jam factam, & ſubverterunt quorumdam fidem.

19 Sed firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc: cognovit Dominus qui ſunt ejus; & diſcedat ab iniquitate, omnis qui nominat nomen Domini.

20 In magna autem domo non ſolùm ſunt vaſa aurea, & argentea, ſed & lignea, & fictilia: & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.

21 Si quis ergo emundaverit ſe ab iſtis, erit vas D
in honorem ſanctificatum,& utile Domino, ad omne opus bonum paratum.

22 Juvenilia autem deſideria fuge, ſectare verò juſtitiam, fidem, charitatem,& pacem cum iis qui invocant Dominum de corde puro.

23 * Stultas autem, & ſine diſciplina quæſtiones devita: ſciens quia generant lites. * 1.Tim. 1.b.4.7. Tit. 3.c.9.

24 Servum autem Domini non oportet litigare: ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibilem, patientem,

25 Cum modeſtia corripientem eos, qui reſiſtunt veritati: nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem,

26 Et reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem.

CAPUT III.

Prædicit homines futuros variis involutos peccatis, qui mulierculas ſeducentes veritati reſiſtant: Timotheum autem hortatur ut ſuo exemplo virtutes amplectatur, ac tolerantiam in perſecutionibus: & de ſacrarum litterarum utilitate.

A
1 HOc autem ſcito, quòd in * noviſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa: * 1.Tim. 4.a.1. 2. Pet.3. a.3. Jud.d. 18.

2 Erunt homines ſeipſos amantes, cupidi,elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes, ingrati, ſceleſti,

3 Sine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes, immites, ſine benignitate,

4 Proditores, protervi,tumidi, & voluptatum amatores magis quàm Dei:

5 Habentes ſpeciem quidem pietatis,virtutem B
autem ejus abnegantes. Et hos devita:

6 Ex his enim ſunt, qui penetrant domos,& captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis deſideriis:

7 Semper diſcentes, & numquam ad ſcientiam veritatis pervenientes.

8 Quemadmodum autem * Iannes & Mambres reſtiterunt Moyſi: ita & hi reſiſtunt veritati, * Exod. 7.d.11.
homines

Digitized by Google

homines corrupti mente, reprobi circa fidem,
9 Sed ultrà non proficient: inſipientia enim eo-
rum manifeſta erit omnibus, ſicut & illorum fuit.
C 10 Tu autem aſſecutus es meam doctrinam, in-
ſtitutionem, propoſitum, fidem, longanimitatem,
dilectionem, patientiam,
11 Perſecutiones, paſſiones: qualia mihi facta
ſunt Antiochiæ, Iconij, & Lyſtris: quales perſecu-
tiones ſuſtinui, & ex omnibus eripuit me Dñs.
12 Et omnes, qui piè volunt vivere in Chriſto
Jeſu, perſecutionem patientur.
13 Mali autem homines, & ſeductores, profi-
cient in pejus; errantes, & in errorem mittentes.
D 14 Tu verò permane in iis, quæ didiciſti, &
credita ſunt tibi: ſciens à quo didiceris.
15 Et quia ab infantia ſacras litteras noſti, quæ
te poſſunt inſtruere ad ſalutem, per fidem, quæ eſt
in Chriſto Jeſu.
* 2. Pet. 1. d. 20. 16 * Omnis ſcriptura divinitus inſpirata, utilis
eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripien-
dum, ad erudiendum in juſtitia:
17 Ut perfectus ſit homo Dei, ad omne opus
bonum inſtructus.

CAPUT IV.

Timotheum per Chriſtum judicem obteſtatur, ut adverſus falſos doctores, & eos qui tales ſibi coacervant, conſtanter prædicet, tolerando quæcumque infligentur adverſa: prædicitque ſuam paſſionem & futurum præmium; advocans Timotheum, eo quòd à multis deſertus ſit, & ab Alexandro multa paſſus: in prima ſui defenſione ab omnibus deſertus fuit, ſed à Domino liberatus.

A 1 TEſtificor coram Deo, & Jeſu Chriſto, qui
judicaturus eſt vivos, & mortuos, per ad-
ventum ipſius, & regnum ejus:
2 Prædica verbum, inſta opportunè, importu-
nè: argue, obſecra, increpa in omni patientia, &
doctrina.
3 Erit enim tempus, cùm ſanam doctrinam non
ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſi-
bi magiſtros, prurientes auribus:
4 Et veritate quidem auditum avertent, ad fa-
bulas autem convertentur.
B 5 Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac
Evangeliſtæ, miniſterium tuum imple. Sobrius
eſto.
6 Ego enim jam delibor, & tempus reſolutio-
nis meæ inſtat.
7 Bonum certamen certavi, curſum conſum-
mavi, fidem ſervavi.
8 In reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ,
quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus ju-
dex: non ſolùm autem mihi, ſed & iis qui diligunt
adventum ejus. Feſtina ad me venire citò.
9 Demas enim me reliquit, diligens hoc ſæcu-
lum, & abiit Theſſalonicam:
10 Creſcens in Galatiam, Titus in Dalmatiam.
* Col. 4. d. 14. 11 * Lucas eſt mecum ſolus. Marcum aſſume,
C & adduc tecum: eſt enim mihi utilis in miniſteriũ.
12 Tychicum autem miſi Epheſum.
13 Penulam, quam reliqui Troade apud Car-
pum, veniens affer tecum, & libros, maximè au-
tem membranas.
D 14 Alexander ærarius multa mala mihi oſten-
dit: reddet illi Dominus ſecundùm opera ejus:
15 Quem & tu devita: valdè enim reſtitit ver-
bis noſtris.
16 In prima mea defenſione nemo mihi affuit,
ſed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur.
17 Dominus autem mihi aſtitit, & confortavit
me, ut per me prædicatio impleatur, & audiant
omnes Gentes: & liberatus ſum de ore Leonis.
18 Liberavit me Dominus ab omni opere ma-
lo: & ſalvum faciet in regnum ſuum cæleſte, cui
gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.
19 Saluta Priſcam, & Aquilam, & * Oneſipho- * Sup. 1. d. 16.
ri domum.
20 Eraſtus remanſit Corinthi. Trophimum au-
tem reliqui infirmum Mileti.
21 Feſtina ante hiemem venire. Salutant te Eu-
bulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres
omnes.
22 Dominus Jeſus Chriſtus cum ſpiritu tuo,
Gratia vobiſcum. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD TITUM.

CAPUT PRIMUM.

Facta in ſalutatione mentione ſpei vitæ æternæ quæ jam manifeſtata eſt, oſtendit quales debeat ordinare presbyteros ac epiſcopos: & de quibuſdam qui ob varia vitia durè ſunt increpandi: mundis omnia munda: quidam facto Deum negant.

1 PAulus ſervus Dei, Apoſtolus autem A
Jeſu Chriſti ſecundùm fidem electorum
Dei, & agnitionem veritatis, quæ ſecundùm pie-
tatem eſt.
2 In ſpem vitæ æternæ, quam promiſit qui non
mentitur, Deus ante tempora ſæcularia:
3 Manifeſtavit autem temporibus ſuis verbum B
ſuum in prædicatione, quæ credita eſt mihi ſe-
cundùm præceptum Salvatoris noſtri Dei:
4 Tito dilecto filio ſecundùm communem fi-
dem, gratia & pax a Deo Patre, & Chriſto Jeſu
Salvatore noſtro.
5 Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ
deſunt corrigas, & conſtituas per civitates presby-
teros, ſicut & ego diſpoſui tibi.
6 * Si quis ſine crimine eſt, unius uxoris vir, * 1. Tim. 3. a. 2.
filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ,
aut non ſubditos.
7 Oportet enim epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut
Dei diſpenſatorem: non ſuperbum, non iracun-
dum, non vinolentum, non percuſſorem, non tur-
pis lucri cupidum:
8 Sed hoſpitalem, benignum, ſobrium, juſtum,
ſanctum, continentem,
9 Amplectentem eum, qui ſecundùm doctri- C
nam eſt, fidelem ſermonem: ut potens ſit exhor-
tari in doctrina ſana, & eos, qui contradicunt,
arguere.
10 Sunt enim multi etiã inobedientes, vaniloqui,
& ſeductores; maximè qui de circumciſione ſunt:
11 Quos oportet redargui: qui univerſas do-
mos ſubvertunt, docentes quæ non oportet, tur-
pis lucri gratia.
12 Dixit quidam ex illis, proprius ipſorum
propheta: Cretenſes ſemper mendaces, malæ be-
ſtiæ, ventres pigri.
13 Teſtimonium hoc verum eſt. Quam ob cau- D

Digitized by Google

ſam increpa illos durè, ut ſani ſint in fide,

14 Non intendentes Judaicis fabulis,& mandatis hominum averſantium ſe à veritate.

Rom. 14.d.20. 15 * Omnia munda mundis: coinquinatis autem, & infidelibus nihil eſt mundum, ſed inquinatæ ſunt eorum & mens & conſcientia.

16 Confitentur ſe noſſe Deum,factis autem negant: cùm ſint abominati, & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.

Caput II.

Quomodò docere debeat ſenes, anus,adoleſcentulas ac juvenes, præbendo ſe omnibus vitæ exemplum: & in quibus nos erudiat gratia Dei quæ apparuit, beneficia etiam per Chriſtum nobis exhibita oſtendit.

A 1 TU autem loquere quæ decent ſanam doctrinam:

2 Senes, ut ſobrij ſint,pudici, prudentes, ſani in fide, in dilectione, in patientia:

3 Anus ſimiliter in habitu ſancto,non criminatrices,non multo vino ſervientes, benè docentes:

4 Ut prudentiam doceant adoleſcentulas, ut viros ſuos ament, filios ſuos diligant,

B 5 Prudentes, caſtas, ſobrias, domus curam habentes, benignas, ſubditas viris ſuis, ut non blaſphemetur verbum Dei.

6 Juvenes ſimiliter hortare ut ſobrij ſint.

7 In omnibus teipſum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate,

8 Verbum ſanum, irreprehenſibile: ut is, qui ex adverſo eſt, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.

C 9 * Servos dominis ſuis ſubditos eſſe, in omnibus placentes, non contradicentes,

**Epheſ. 6.e.5. Coloſ.3. d.22. 1. Pet.2. c.18.*

10 Non fraudantes: ſed in omnibus fidem bonam oſtendentes: ut doctrinam Salvatoris noſtri Dei ornent in omnibus.

** Infrà 3.a.4.* 11 * Apparuit enim gratia Dei Salvatoris noſtri omnibus hominibus,

D 12 Erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & ſæcularia deſideria, ſobriè, & juſtè, & piè vivamus in hoc ſæculo,

13 Expectantes beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei,& Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti:

14 Qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum.

15 Hæc loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

Caput III.

Ad quas virtutes ſuos debeat adhortari, & à quibus vitiis dehortari:& quòd à peccatis prioribus ſola Dei benignitate ſalvati ſimus per lavacrum regenerationis, facti in ſpe heredes vitæ æternæ: monétque, ut hæc docens vanam devitet doctrinam, ſimiliter & hæreticos.

A 1 ADmone illos principibus & poteſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos eſſe:

2 Neminem blaſphemare,non litigioſos eſſe,ſed modeſtos, omnem oſtendentes manſuetudinem ad omnes homines.

3 Eramus enim aliquando & nos inſipientes,increduli, errantes,ſervientes deſideriis & voluptatibus variis, in malitia & invidia agentes,odibiles, odientes invicem.

4 Cùm * autem benignitas & humanitas apparuit Salvatoris noſtri Dei; **Sup.2. c.11.*

5 * Non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus nos, B ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit, **2.Tim. 1.c.9.* per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus ſancti,

6 Quem effudit in nos abundè per Jeſum Chriſtum Salvatorem noſtrum:

7 Ut juſtificati gratia ipſius, heredes ſimus ſecundùm ſpem vitæ æternæ.

8 Fidelis ſermo eſt: & de his volo te confirmare: ut curent bonis operibus præeſſe qui credunt Deo. Hæc ſunt bona & utilia hominibus. C

9 * Stultas autem quæſtiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis devita,ſunt enim inutiles, & vanæ. **1.Tim. 1.b.4. 4.b.7. 2.Tim.2. d.23.*

10 Hæreticum hominem, poſt unam & ſecundam correptionem devita:

11 Sciens quia ſubverſus eſt,qui ejuſmodi eſt,& delinquit, cùm ſit proprio judicio condemnatus.

12 Cùm miſero ad te Artemam,aut Tychicum, D feſtina ad me venire Nicopolim: ibi enim ſtatui hiemare.

13 Zenam legiſperitum, & Apollo ſolicitè præmitte, ut nihil illis deſit:

14 Diſcant autem & noſtri bonis operibus præeſſe ad uſus neceſſarios,ut non ſint infructuoſi.

15 Salutant te qui mecum ſunt omnes: ſaluta eos, qui nos amant in fide.Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD PHILEMONEM.

Philemoni, cujus charitatem ac fidem collaudat, Oneſimum ſervum ipſius remittit; quem illi commendat, & ejus culpam in ſe recipit; indicans ſe cupere ipſum habere, ut ſibi miniſtret in Evangelij prædicatione.

1 PAulus vinctus Chriſti Jeſu,& Timotheus frater; Philemoni dilecto, & adjutori noſtro, A

2 Et Appiæ ſorori chariſſimæ, & Archippo commilitoni noſtro, & Eccleſiæ,quæ in domo tua eſt.

3 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

4 Gratias ago Deo meo, ſemper memoriam tui faciens in orationibus meis,

5 Audiens charitatem tuam, & fidem,quam habes in Domino Jeſu,& in omnes ſanctos:

6 Ut communicatio fidei tuæ evidens fiat in B agnitione omnis operis boni, quod eſt in vobis in Chriſto Jeſu.

7 Gaudium enim magnum habui, & conſolationem in charitate tua: quia viſcera ſanctorum requieverunt per te, frater.

9 Propter quod multam fiduciam habens in Chriſto Jeſu imperandi tibi quod ad rem pertinet:

9 Propter charitatem magis obſecro, cùm ſis talis, ut Paulus ſenex, nunc autem & vinctus Jeſu Chriſti:

10 Obſecro

Digitized by Google

10 Obſecro te pro meo filio, quem genui in vinculis, Oneſimo,
11 Qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem & mihi & tibi utilis,
C 12 Quem remiſi tibi. Tu autem illum, ut mea viſcera, ſuſcipe:
13 Quem ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi miniſtraret in vinculis Evangelij:
14 Sine conſilio autem tuo nihil volui facere, uti ne velut ex neceſſitate bonum tuum eſſet, ſed voluntarium.
15 Forſitan enim ideò diſceſſit ad horam à te, ut æternum illum acciperes:
D 16 Jam non ut ſervum, ſed pro ſervo chariſſimum fratrem, maximè mihi; quantò autem magis tibi, & in carne, & in Domino?
17 Si ergo habes me ſocium, ſuſcipe illum ſicut me:
18 Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet; hoc mihi imputa.
19 Ego Paulus ſcripſi mea manu: ego reddam, ut non dicam tibi, quod & teipſum mihi debes:
20 Ita frater. Ego te fruar in Domino: Refice viſcera mea in Domino.
21 Confidens in obedientia tua ſcripſi tibi: ſciens quoniam & ſuper id, quod dico, facies.
22 Simul autem & para mihi hoſpitium: nam ſpero per orationes veſtras donari me vobis.
23 Salutat te Epaphras concaptivus meus in Chriſto Jeſu,
24 Marcus, Ariſtarchus, Demas, & Lucas, adjutores mei.
25 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum ſpiritu veſtro. Amen.

EPISTOLA BEATI LAULI APOSTOLI AD HEBRÆOS.

Caput Primum.

Tantum veteri teſtamento per Angelos dato novum per Chriſtum datum præſtatur, quantum Chriſtus Angelis dignior eſt, quos origine, dominio, potentia & honore antecellit.

A 1 MULTIFARIAM, multíſque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis: noviſſimè,
2 Diebus iſtis locutus eſt nobis in filio, quem conſtituit heredem univerſorum, per quem fecit ſæcula.
*Sup.7. d.26. 3 * Qui cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus, portánſque omnia verbo virtutis ſuæ, purgationem peccatorum faciens, ſedet ad dexteram majeſtatis in excelſis:
B 4 Tantò melior Angelis effectus, quantò differentiùs præ illis, nomen hereditavit.
*Pſ.2. b.7. *2.Reg. 7.b.14. 5 Cui enim dixit aliquando Angelorum: *Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rurſum: *Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium?
6 Et cùm iterùm introducit primogenitum in
*Pſ.96. b.7. orbem terræ, dicit: * Et adorent eum omnes Angeli Dei.
C *Pſ.103. a.4. 7 Et ad Angelos quidem dicit: *Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammã ignis.
*Pſ.44. b.7. 8 Ad filium autem: * Thronus tuus Deus, in ſæculum ſæculi: virga æquitatis, virga regni tui.
9 Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem: propereà unxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis præ participibus tuis.
10 Et: * Tu in principio Domine terram fundaſti: & opera manuum tuarum ſunt cæli. *Pſ.101. d.26.
11 Ipſi peribunt, tu autem permanebis, & omnes ut veſtimentum veteraſcent:
12 Et velut amictum mutabis eos, & mutabũtur: tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient. D
13 Ad quem autem Angelorum dixit aliquando: * Sede à dextris meis, quoadúſque ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum? *Pſal. 109 a.1. 1.Cor. 15.d.25.
14 Nónne omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui hereditatem capient ſalutis?

Caput II.

Cùm angelicorum præceptorum tranſgreſſio dignam acceperit ultionem, multò magis ea ſequetur tranſgreſſores præceptorum Chriſti: qui per ſuſceptam humanitatem & crucem minoratus eſt ab Angelis, & ex eo factus auctor ſalutis in ipſum credentium.

1 PRoptereà abundantiùs oportet obſervare nos ea quæ audivimus, ne fortè pereffluamus. A
2 Si enim qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, & omnis prævaricatio & inobedientia accepit juſtam mercedis retributionem:
3 Quomodo nos effugiemus, ſi tantam neglexerimus ſalutem? quæ cùm initium accepiſſet enarrari per Dominum, ab eis, qui audierunt, in nos confirmata eſt.
4 * Conteſtante Deo ſignis & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus ſancti diſtributionibus ſecundùm ſuam voluntatem. *Mar. 16.d.20.
5 Non enim Angelis ſubjecit Deus orbem terræ futurum de quo loquimur.
6 Teſtatus eſt autem in quodam loco quis, dicens: * Quid eſt homo quòd memor es ejus, aut filius hominis quoniam viſitas eum? B *Pſal.8. a.5.
7 Minuiſti eum paulò minùs ab Angelis: gloria & honore coronaſti eum: & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.
8 * Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus. In eo enim quòd omnia ei ſubjecit, nihil dimiſit non ſubjectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia ſubjecta ei. *Matt. 28.d.18 1.Cor.15. d.26.
9 * Eum autem, qui modico quàm Angeli minoratus eſt, videmus Jeſum, propter paſſionem mortis, gloria & honore coronatum: ut gratia Dei, pro omnibus guſtaret mortem. C *Phil. 2.a.8.
10 Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem ſalutis eorum per paſſionem conſummare.
11 Qui enim ſanctificat, & qui ſanctificantur, ex uno omnes. Propter quam cauſam non confunditur fratres eos vocare, dicens:
12 * Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio Eccleſiæ laudabo te. *Pſ.21. c.23.
13 Et iterùm: *Ego ero fidens in eum. Et iterùm: D *Pſ.17. a.3.
*Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Deus. *Iſ.8. d.18.
14 Quia ergo pueri communicaverunt carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſdem: *ut per mortem deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, id eſt, diabolum: *Oſee 13.d.14. 1.Cor. 15.g.54.

Digitized by Google

15 Et liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant ſervituti.

16 Nuſquam enim Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit.

17 Unde debuit per omnia fratribus ſimilari, ut miſericors fieret, & fidelis pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi.

18 In eo enim, in quo paſſus eſt ipſe & tentatus, potens eſt & eis, qui tentantur, auxiliari.

CAPUT III.

Longè excellentior eſt Chriſtus, utpote filius, quàm Moyſes, qui famulus fidelis erat in domo Dei; curandum igitur ut huic in omnibus obtemperemus, ne in modum incredulorum Judæorum ab ejus requie repellamur.

A 1 UNde fratres ſancti, vocationis cæleſtis participes, conſiderate Apoſtolorum & pontificem confeſſionis noſtræ Jeſum:

2 Qui fidelis eſt ei, qui fecit illum, ſicut & *Moyſes in omni domo ejus. *Num. 12. b.7.

3 Amplioris enim gloriæ iſte præ Moyſe dignus eſt habitus, quantò ampliorem honorem habet domus, qui fabricavit illam.

4 Omnis namque domus fabricatur ab aliquo: qui autem omnia creavit, Deus eſt.

B 5 Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo ejus tamquam famulus, in teſtimonium eorum quæ dicenda erant:

6 Chriſtus verò tamquam filius in domo ſua: quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam, & gloriam ſpei uſque ad finem, firmam retineamus.

7 Quapropter ſicut dicit Spiritus ſanctus: *Hodie ſi vocem ejus audieritis, *Pſ.94. b.8 Inf.4. b.7.

8 Nolite obdurare corda veſtra, ſicut in exacerbatione ſecundùm diem tentationis in deſerto,

9 Ubi tentaverunt me patres veſtri; probaverunt, & viderunt opera mea

C 10 Quadraginta annis: Propter quod infenſus fui generationi huic, & dixi: Semper errant corde. Ipſi autem non cognoverunt vias meas,

11 Sicut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam.

12 Videte fratres, ne fortè ſit in aliquo veſtrûm cor malum incredulitatis, diſcedendi à Deo vivo:

13 Sed adhortamini voſmetipſos per ſingulos dies, donec Hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.

D 14 Participes enim Chriſti effecti ſumus: ſi tamen initium ſubſtantiæ ejus uſque ad finem firmum retineamus.

15 Dum dicitur: Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra, quemadmodum in illa exacerbatione.

16 Quidam enim audientes exacerbaverunt, ſed non univerſi qui profecti ſunt ex Ægypto per Moyſen.

17 Quibus autem infenſus eſt quadraginta annis? Nónne illis, qui peccaverunt, *quorum cadavera proſtrata ſunt in deſerto? *Num. 14. f.37.

18 Quibus autem juravit non introire in requiem ipſius, niſi illis, qui increduli fuerunt?

19 Et videmus, quia non potuerunt introire propter incredulitatem.

CAPUT IV.

Quandoquidem Judæi ob incredulitatem non introierunt in promiſſam requiem, & reliquum eſt ut alij ingrediantur, curandum eſt ne ea fruſtremur, ſed credentes, in ipſam admittamur: de vivo & efficaci Dei verbo quod omnia conſpicit, déque ejus infirmitate, ut noſtris compateretur infirmitatibus.

1 TImeamus ergo ne fortè relicta pollicitatione introeundi in requiem ejus, exiſtimetur aliquis ex vobis deeſſe. A

2 Etenim & nobis nuntiatum eſt, quemadmodum & illis: ſed non profuit illis ſermo auditus, non admiſtus fidei ex iis qui audierunt.

3 Ingrediemur enim in requiem, qui credidimus: quemadmodum dixit: * Sicut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam: & quidem operibus ab inſtitutione mundi perfectis. *Pſ.94. b.11.

4 Dixit enim in quodam loco de die ſeptima ſic: * Et requievit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis. B *Gen.2. a.2.

5 Et in iſto rurſum: Si introibunt in requiem meam.

6 Quoniam ergo ſupereſt introire quoſdam in illam, & ij, quibus prioribus annuntiatum eſt, non introierunt propter incredulitatem:

7 Iterùm terminat diem quemdam, Hodie, in David dicendo, poſt tantum temporis, ſicut ſuprà dictum eſt: * Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra. *Sup.3. b.7.

8 Nam ſi eis Jeſus requiem præſtitiſſet, numquam de alia loqueretur, poſt hac, die.

9 Itaque relinquitur ſabbatiſmus populo Dei. C

10 Qui enim ingreſſus eſt in requiem ejus, etiam ipſe requievit ab operibus ſuis, ſicut à ſuis Deus.

11 Feſtinemus ergo ingredi in illam requiem: ut ne in idipſum quis incidat incredulitatis exemplum.

12 Vivus eſt enim ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingens uſque ad diviſionem animæ ac ſpiritus, compagum quoque ac medullarum, & diſcretor cogitationum & intentionum cordis.

13 * Et non eſt ulla creatura inviſibilis in conſpectu ejus: omnia autem nuda & aperta ſunt oculis ejus, ad quem nobis ſermo. D *Pſ.33. c.16. Eccli. 15.d.20.

14 Habentes ergo pontificem magnum, qui penetravit cælos, Jeſum filium Dei: teneamus confeſſionem.

15 Non enim habemus pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris; tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſque peccato.

16 Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

CAPUT V.

Chriſtus debito ordine factus noſter Pontifex, preceſque Patri offerens, exauditus eſt: & diſcens ex iis quæ paſſus eſt obedientiam, factus eſt obtemperantibus cauſa ſalutis æternæ: ſed reconditorum de ipſo myſteriorum capaces non erant ij ad quos hic ſcribebat Apoſtolus.

1 OMnis namque Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona, & ſacrificia pro peccatis: A

2 Qui condolere poſſit iis, qui ignorant, & errant:

Digitized by Google

errant : quoniam & ipſe circumdatus eſt infirmitate :

3 Et propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam & pro ſemetipſo offerre pro
B peccatis.

* Exod. 28. a. 1. 2. Par. 26. c. 18. 4 * Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo, tamquam Aaron.

5 Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarificavit ut pontifex fieret : ſed qui locutus eſt ad eum : *
* Pſal. 2. b. 7. Filius meus es tu, ego hodie genui te.

* Pſ. 109. b. 4. 6 Quemamodum & in alio loco dicit : * Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech.

7 Qui in diebus carnis ſuæ, preces ſupplica-
C tionéſque ad eum, qui poſſit illum ſalvum facere à morte, cum clamore valido & lacrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia.

8 Et quidem cùm eſſet Filius Dei, didicit ex iis, quæ paſſus eſt, obedientiam :

9 Et conſummatus, factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi, cauſa ſalutis æternæ,

10 Appellatus à Deo pontifex juxta ordinem Melchiſedech.

11 De quo nobis grandis ſermo, & ininterpretabilis ad dicendum : quoniam imbecilles facti eſtis ad audiendum.

12 Etenim cùm deberetis magiſtri eſſe propter
D tempus : rurſum indigetis ut vos doceamini quæ ſint elementa exordij ſermonum Dei : & facti eſtis quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo.

13 Omnis enim, qui lactis eſt particeps, expers eſt ſermonis juſtitiæ : parvulus enim eſt.

14 Perfectorum autem eſt ſolidus cibus; eorum, qui pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni ac mali.

Caput VI.

Non intendit de primis fidei initiis tractare, quandoquidem rebaptizari nequeunt qui poſt ſuſceptum baptiſmum rurſum in peccata relabuntur, imo timenda illis eſt aterna maledictio : conſolando autem Hebraos hortatur ut Abrahæ longanimitatem imitantes, reddant ſe participes eorum qua jurejurando promiſit illi Deus.

A 1 QUapropter intermittentes inchoationis Chriſti ſermonem, ad perfectiora feramur, non rurſum jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fide ad Deum,

2 Baptiſmatum doctrinæ, impoſitionis quoque manuum, ac reſurrectionis mortuorum, & judicij æterni.

B 3 Et hoc faciemus, ſi quidem permiſerit Deus.

* Matth. 12. d. 45. Inf. 10. e. 26. 2. Pet. 2. d. 20. 4 * Impoſſibile eſt enim, eos qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cæleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti,

5 Guſtaverunt nihilominùs bonum Dei verbum, virtutéſque ſæculi venturi,

6 Et prolapſi ſunt; rurſus renovari ad pœnitentiam, rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium Dei, & oſtentui habentes.

7 Terra enim ſæpè venientem ſuper ſe bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis, à quibus colitur; accipit benedictionem à Deo.

8 Proferens autem ſpinas ac tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima : cujus conſummatio in combuſtionem.

9 Confidimus autem de vobis dilectiſſimi meliora, & viciniora ſaluti : tametſi ita loquimur.

10 Non enim injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis quam oſtendiſtis in nomine ipſius, qui miniſtraſtis ſanctis, & miniſtratis.

11 Cupimus autem unumquemque veſtrûm C
eamdem oſtentare ſolicitudinem ad expletionem ſpei uſque in finem :

12 Ut non ſegnes efficiamini, verùm imitatores eorum, qui fide & patientia hereditabunt promiſſiones.

13 Abrahæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem juraret, majorem, juravit per ſemetipſum,

14 Dicens : * Niſi benedicens benedicam te, & * Gen. 22. c. 16.
multiplicans multiplicabo te.

15 Et ſic longanimiter ferens, adeptus eſt repromiſſionem.

16 Homines enim per majorem ſui jurant : & D
omnis controverſiæ eorum finis, ad confirmationem, eſt juramentum.

17 In quo abundantiùs volens Deus oſtendere pollicitationis heredibus immobilitatem conſilij ſui, interpoſuit jusjurandum :

18 Ut per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſolatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propoſitam ſpem.

19 Quam ſicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, & incedentem uſque ad interiora velaminis :

20 Ubi præcurſor pro nobis introivit Jeſus, ſecundùm ordinem Melchiſedech pontifex factus in æternum.

Caput VII.

Cùm Melchiſedech ſacerdotium, ex decimarum acceptione & benedictione Leviticum excelleret, Chriſti ſacerdotium neceſſitate quadam ſecundùm ordinem Melchiſedech in perpetuum inſtitutum, ac juramento firmatum pracellit Leviticum : & ipſum unà cum lege evacuat.

1 HIc enim Melchiſedech, rex Salem, ſacer- A
dos Dei ſummi, qui obviavit Abrahæ re- Gen. 14. d. 18.
greſſo à cæde regum, & benedixit ei :

2 Cui & decimas omnium diviſit Abraham : primùm quidem qui interpretatur rex juſtitiæ : deinde autem & rex Salem, quod eſt, rex pacis,

3 Sine patre, ſine matre, ſine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, aſſimilatus autem Filio Dei, manet ſacerdos in perpetuū.

4 Intuemini autem quantus ſit hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha.

5 Et quidem de filiis Levi ſacerdotium accipientes, * mandatum habent decimas ſumere à * Deut. 18. a. 1.
populo ſecundùm legem, id eſt, à fratribus ſuis: Joſ. 14. b. 4.
quamquam & ipſi exierint de lumbis Abrahæ.

6 Cujus autem generatio non annumeratur in eis, decimas ſumpſit ab Abraham, & hunc, qui habebat repromiſſiones, benedixit.

7 Sine ulla autem contradictione, quod minus B
eſt, à meliore benedicitur.

8 Et hîc quidem, decimas morientes homines accipiunt : ibi autem conteſtatur, quia vivit.

9 Et (ut ita dictum ſit) per Abraham, & Levi, qui decimas accepit, decimatus eſt :

10 Adhuc enim in lumbis patris erat quando obviavit ei Melchiſedech.

Digitized by Google

11 Si ergo conſummatio per ſacerdotium Leviticum erat:(populus enim ſub ipſo legem accepit) quid adhuc neceſſarium fuit, ſecundùm ordinem Melchiſedech alium ſurgere ſacerdotem, & non ſecundùm ordinem Aaron dici?

12 Tranſlato enim ſacerdotio, neceſſe eſt ut & legis tranſlatio fiat.

13 In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu eſt, de qua nullus altari præſtò fuit.

C 14 Manifeſtum eſt enim quòd ex Juda ortus ſit Dominus noſter: in qua tribu nihil de ſacerdotibus Moyſes locutus eſt.

15 Et ampliùs adhuc manifeſtum eſt; ſi ſecundùm ſimilitudinem Melchiſedech exſurgat alius ſacerdos,

16 Qui non ſecundùm legem mandati carnalis factus eſt, ſed ſecundùm virtutem vitæ inſolubilis.

*Pſ.109. b.4. 17 Conteſtatur enim: * Quoniam tu es ſacerdos in æternum, ſecūdùm ordinem Melchiſedech.

18 Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus, & inutilitatem:

19 Nihil enim ad perfectum adduxit lex: introductio verò melioris ſpei, per quam proximamus ad Deum.

20 Et quantum eſt non ſine jurejurando (alij quidem ſine jurejurando ſacerdotes facti ſunt;

*Pſ.109 b.4. 21 Hic autem cum jurejurando, per eum, qui dixit ad illum: * Juravit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es ſacerdos in æternum.)

D 22 In tantum melioris teſtamenti ſponſor factus eſt Jeſus.

23 Et alij quidem plures facti ſunt ſacerdotes, idcircò quòd morte prohiberentur permanere:

24 Hic autem eò quòd maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium.

25 Unde & ſalvare in perpetuum poteſt accedentes per ſemetipſum ad Deum: ſemper vivens ad interpellandum pro nobis.

26 Talis enim decebat ut nobis eſſet pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cælis factus:

*Lev. 16. b. 6. 27 Qui non habet neceſſitatem quotidie, quemadmodum ſacerdotes, * priùs pro ſuis delictis hoſtias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit ſemel, ſeipſum offerendo.

28 Lex enim homines conſtituit ſacerdotes infirmitatem habentes: ſermo autem jurisjurandi, qui poſt legem eſt, Filium in æternum perfectum.

CAPUT VIII.

Excellentius eſt Chriſti ſacerdotium Levitico, cùm ipſe in dextera Patris ſedeat in cælis, & majorum ſacramentorum miniſter fuerit quàm ſacerdotes veteris legis: oſtendit etiam novi teſtamenti neceſſitatem ex imperfectione veteris, & ex promiſſione Dei per Ieremiam.

A 1 CApitulum autem ſuper ea quæ dicuntur: Talem habemus Pontificem, qui conſedit in dextera ſedis magnitudinis in cælis,

2 Sanctorum miniſter, & tabernaculi veri, quod fixit Dominus, & non homo.

3 Omnis enim pontifex ad offerendum munera, & hoſtias conſtituitur: unde neceſſe eſt & hunc habere aliquid, quod offerat:

B 4 Si ergo eſſet ſuper terram, nec eſſet ſacerdos: cùm eſſent qui offerrent ſecundùm legem munera,

5 Qui exemplari & umbræ deſerviunt cæleſtium. Sicut reſponſum eſt Moyſi, cùm conſummaret tabernaculum: * Vide (inquit) omnia facito ſecundùm exemplar, quod tibi oſtenſum eſt in monte. *Exod. 25.d.40. Act.7. f.44.

6 Nunc autem melius ſortitus eſt miniſterium, quantò & melioris teſtamenti mediator eſt, quod in melioribus repromiſſionibus ſancitum eſt. C

7 Nam ſi illud prius culpa vacaſſet: non utique ſecundi locus inquireretur.

8 Vituperans enim eos dicit: * Ecce dies venient, dicit Dominus: & conſummabo ſuper domum Iſraël, & ſuper domum Juda, teſtamentum novum: *Jer.31. f.31.

9 Non ſecundùm teſtamentum quod feci patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum ut educerem illos de Terra Ægypti: quoniam ipſi non permanſerunt in teſtamento meo, & ego neglexi eos, dicit Dominus.

10 Quia hoc eſt teſtamentum, quod diſponam domui Iſraël poſt dies illos, dicit Dominus: Dando leges meas in mentem eorum, & in corde eorum ſuperſcribam eas: & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum: D

11 Et non docebit unuſquiſque proximum ſuum, & unuſquiſque fratrem ſuum, dicens: Cognoſce Dominum: quoniam omnes ſcient me à minore uſque ad majorem eorum.

12 Quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum jam non memorabor.

13 Dicendo autem novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur & ſeneſcit, propè interitum eſt.

CAPUT IX.

Ex his quæ in veteri erant teſtamento & imperfectione illarum hoſtiarum, oſtendit novi perfectionem, in quo Chriſtus Pontifex & hoſtia ſemel oblata emundat conſcientiam à peccatis: quem ad teſtamenti ſui confirmationem mori fuit neceſſe.

1 HAbuit quidem & prius, juſtificationes culturæ, & Sanctum ſæculare. A

2 * Tabernaculum enim factum eſt primum, in quo erant candelabra, & menſa, & propoſitio panum quæ dicitur Sancta. *Exod. 26. a. 1. 36. a. 8.

3 Poſt velamentum autem ſecundum, tabernaculum, quod dicitur Sancta ſanctorum:

4 Aureum habens * thuribulum, & arcam teſtamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, & virga Aaron, quæ fronduerat, * & tabulæ teſtamenti, *Lev.16. Nu. 16. * 3.Reg. 8. a. 9. 2.Par.5. b. 10.

5 Superque eam erant Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium: de quibus non eſt modò dicendum per ſingula.

6 His verò ita compoſitis; in priori quidem tabernaculo ſemper introibant ſacerdotes, ſacrificiorum officia conſummantes: B

7 In ſecundo autem * ſemel in anno ſolus pontifex, non ſine ſanguine, quem offert pro ſua & populi ignorantia: * Exod. 30.b.10. Lev. 16. a. 2.

8 Hoc ſignificante Spiritu ſancto, nondum propalatàm eſſe ſanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente ſtatum.

9 Quæ parabola eſt temporis inſtantis: juxta C

quam

Digitized by Google

quam munera, & hoſtiæ offeruntur, quæ non
poſſunt juxta conſcientiam perfectum facere ſer-
vientem, ſolummodò in cibis,& in potibus,
10 Et variis baptiſmatibus, & juſtitiis carnis
uſque ad tempus correctionis impoſitis.
11 Chriſtus autem aſſiſtens pontifex futurorum
bonorum,per amplius & perfectius tabernaculum
non manu factum,id eſt, non hujus creationis;
12 Neque per ſanguinem hircorum aut vitulo-
rum, ſed per proprium ſanguinem, introivit ſemel
in Sancta,æterna redemptione inventa.
D 13 * Si enim ſanguis hircorum & taurorum,
* Levit. 16. c. 15. & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad
emundationem carnis:
* 1. Pet. 1. d. 19. 14 * Quantò magis ſanguis Chriſti,qui per Spi-
ritum ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum
1. Ioan. 1. c. 7. Deo,emundabit conſcientiam noſtram ab operi-
Apoc. 1. b. 5. bus mortuis, ad ſerviendum Deo viventi?
15 Et ideò novi teſtamenti mediator eſt; * ut
* Gal. 3. c. 15. morte intercedente,in redemptionem earum præ-
varicationum, quæ erant ſub priori teſtamento,
repromiſſionem accipiant, qui vocati ſunt æternæ
hereditatis.
16 Ubi enim teſtamentum eſt; mors neceſſe eſt
intercedat teſtatoris.
17 Teſtamentum enim in mortuis confirmatum
eſt: alioquin nondum valet, dum vivit qui teſta-
tus eſt.
18 Unde nec primum quidem ſine ſanguine
dedicatum eſt.
E 19 Lecto enim omni mandato legis à Moyſe
univerſo populo, accipiens ſanguinem vitulorum
& hircorum, cum aqua,& lana coccinea,& hyſſo-
po; ipſum quoque librum, & omnem populum
aſperſit,
* Exod. 24. b. 8. 20 Dicens: * Hic ſanguis teſtamenti, quod
mandavit ad vos Deus.
21 Etiam tabernaculum & omnia vaſa miniſte-
rij ſanguine ſimiliter aſperſit.
F 22 Et omnia pænè in ſanguine ſecundùm le-
gem mundantur: & ſine ſanguinis effuſione non
fit remiſſio.
23 Neceſſe eſt ergo exemplaria quidem cæle-
ſtium his mundari:ipſa autem cæleſtia melioribus
hoſtiis quàm iſtis.
24 Non enim in manufacta Sancta Jeſus introi-
vit, exemplaria verorum: ſed in ipſum cælum, ut
appareat nunc vultui Dei pro nobis.
25 Neque ut ſæpè offerat ſemetipſum, quem-
admodum Pontifex intrat in Sancta per ſingulos
annos in ſanguine alieno:
G 26 Alioquin oportebat eum frequenter pati ab
origine mundi: nunc autem ſemel in conſumma-
tione ſæculorum, ad deſtitutionem peccati, per
hoſtiam ſuam apparuit.
27 Et quemadmodum ſtatutum eſt hominibus
ſemel mori, poſt hoc autem judicium:
* Rom. 5. b. 9. 28 * Sic & Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multo-
rum exhaurienda peccata; ſecundò ſine peccato
1. Pet. 3. d. 18. apparebit expectantibus ſe, in ſalutem.

CAPUT X.

*Propter imperfectionem hoſtiarum veteris teſtamenti neceſſa-
rium fuit novum induci, cujus unica hoſtia auferrentur univerſa
peccata: cui niſi fide, ſpe, charitate, a. bonis operibus adhæſe-
rimus, acerbiùs puniemur quàm veteris teſtamenti tranſgreſſo-
res: laudat interim Hebræos quòd & multa paſſi ſint, & pa-
tientibus aſtiterint.*

1 UMbram enim habens lex futurorum bono- A
rum, non ipſam imaginem rerum; per ſin-
gulos annos eiſdem ipſis hoſtiis,quas offerunt in-
deſinenter, numquam poteſt accedentes perfectos
facere:
2 Alioquin ceſſaſſent offerri: ideò quòd nullam
haberent ultrà conſcientiam peccati, cultores ſe-
mel mundati:
3 Sed in ipſis commemoratio peccatorum per
ſingulos annos fit.
4 Impoſſibile enim eſt ſanguine taurorum &
hircorum auferri peccata. B
5 Ideò ingrediens mundum dicit: * Hoſtiam, * Pſal. 39. b. 7.
& oblationem noluiſti:corpus autem aptaſti mihi:
6 Holocautomata pro peccato non tibi placue-
runt.
7 Tunc dixi: Ecce venio: * in capite libri * Pſal. 39. b. 8.
ſcriptum eſt de me: Ut faciam, Deus,voluntatem
tuam.
8 Superiùs dicens: Quia hoſtias,& oblationes,
& holocautomata pro peccato noluiſti,nec placi-
ta ſunt tibi, quæ ſecundùm legem offeruntur,
9 Tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus, vo-
luntatem tuam:aufert primum,ut ſequens ſtatuat.
10 In qua voluntate ſanctificati ſumus per obla- C
tionem corporis Ieſu Chriſti ſemel.
11 Et omnis quidem ſacerdos præſtò eſt quoti-
die miniſtrans, & eaſdem ſæpe offerens hoſtias,
quæ numquam poſſunt auferre peccata:
12 Hic autem unam pro peccatis offerens ho-
ſtiam,in ſempiternum ſedet in dextera Dei,
13 De cetero exſpectans * donec ponantur ini- * Pſ. 109. a. 1.
mici ejus ſcabellum pedum ejus. 1 Cor.
14 Una enim oblatione, conſummavit in ſem- 15. d. 25.
piternum ſanctificatos.
15 Conteſtatur autem nos & Spiritus ſanctus.
Poſtquam enim dixit:
16 * Hoc autem teſtamentum, quod teſtabor * Ier. 31. f. 33.
ad illos poſt dies illos,dicit Dominus, Dando le- Sup. 8.
ges meas in cordibus eorum, & in mentibus eo- c. 8.
rum ſuperſcribam eas:
17 Et peccatorum, & iniquitatum eorum jam
non recordabor ampliùs.
18 Ubi autem horum remiſſio: jam non eſt
oblatio pro peccato.
19 Habentes itaque fratres fiduciam in introi- D
tu ſanctorum in ſanguine Chriſti,
20 Quam initiavit nobis viam novam, & vi-
ventem per velamen, id eſt,carnem ſuam,
21 Et ſacerdotem magnum ſuper domum Dei:
22 Accedamus cum vero corde in plenitudine
fidei, aſperſi corda à conſcientia mala, & abluti
corpus aqua munda,
23 Teneamus ſpei noſtræ confeſſionem inde- E
clinabilem, (fidelis enim eſt qui repromiſit)
24 Et conſideremus invicem in provocationem
charitatis, & bonorum operum:
25 Non deſerentes collectionem noſtram,ſicut
conſuetudinis

Digitized by Google

conſuetudinis eſt quibuſdam, ſed conſolantes, &
tantò magis quantò videritis appropinquantẽ diẽ.
*Sup. 6. a. 4.
26 * Voluntariè enim peccantibus nobis poſt
acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur
pro peccatis hoſtia,
27 Terribilis autem quædã expectatio judicij,
& ignis æmulatio, quæ conſũptura eſt adverſarios.
28 Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine ulla
*Deut. 17. a. 6. Matth. 18. c. 16. Joan. 8. b. 17. 2. Cor. 13. a. 1.
miſeratione * duobus vel tribus teſtibus moritur:
29 Quantò magis putatis deteriora mereri ſup-
plicia, qui filium Dei conculcaverit, & ſanguinem
teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus
eſt, & ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit?
F
*Deut. 32. e. 35. Rom. 12. d. 19.
30 Scimus enim qui dixit: *Mihi vindicta, &
ego retribuam. Et iterùm: Quia judicabit Domi-
nus populum ſuum.
31 Horrendum eſt incidere in manus Dei vi-
ventis.
32 Rememoramini autem priſtinos dies, in
quibus illuminati, magnum certamen ſuſtinuiſtis
paſſionum:
33 Et in altero quidem, opprobriis & tribula-
tionibus ſpectaculum facti: in altero autem, ſocij
taliter converſantium effecti.
G
34 Nam & vinctis compaſſi eſtis, & rapinam bo-
norum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſ-
centes vos habere meliorem & manentem ſub-
ſtantiam.
35 Nolite itaque amittere confidentiam ve-
ſtram, quæ magnam habet remunerationem.
36 Patientia enim vobis neceſſaria eſt: ut vo-
luntatem Dei facientes, reportetis promiſſionem.
37 Adhuc enim modicum aliquantulum, qui
venturus eſt, veniet, & non tardabit.
*Hab. 2. a. 4. Rom. 1. b. 17. Gal. 3. b. 11.
38 * Juſtus autem meus ex fide vivit: quòd ſi
ſubtraxerit ſe, non placebit animæ meæ.
39 Nos autem non ſumus ſubtractionis filij in
perditionem, ſed fidei in acquiſitionem animæ.

Caput XI.

Fidem magnificè commendat ex actis patrum, à mundi exordio uſque ad David ac Prophetas: & in univerſum quanta patrarint ac paſſi ſint per fidem: nec tamen plenam adhuc acceperunt retributionem.

A
1 Est autem fides ſperandarum ſubſtantia re-
rum, argumentum non apparentium.
2 In hac enim teſtimoniũ conſecuti ſunt ſenes.
*Gen. 1. a. 3.
3 * Fide intelligimus aptata eſſe ſæcula verbo
Dei, ut ex inviſibilibus viſibilia fierent.
*Gen. 4. a. 4. *Matth. 23. d. 35.
4 * Fide plurimam hoſtiam Abel, quàm Cain,
obtulit Deo, * per quam teſtimonium conſecutus
eſt eſſe juſtus, teſtimonium perhibente muneribus
ejus Deo; & per illam defunctus adhuc loquitur.
*Gen. 5. e. 24. Eccli. 44. e. 16.
5 * Fide Henoch tranſlatus eſt ne videret
mortem, & non inveniebatur, quia tranſtulit illum
Deus: ante tranſlationem enim teſtimonium ha-
buit placuiſſe Deo.
B
6 Sine fide autem impoſſibile eſt placere Deo.
Credere enim oportet accedentem ad Deum quia
eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.
*Gen. 6. e. 14. Eccli. 44. e. 17.
7 *Fide Noë, reſponſo accepto de iis quæ adhuc
non videbantur, metuens aptavit arcam in ſalutem
domus ſuæ, per quam damnavit mundum: & ju-
ſtitiæ, quæ per fidem eſt, heres eſt inſtitutus.
*Gen. 12. a. 1.
8 * Fide qui vocatur Abraham obedivit in lo-
cum exire, quem accepturus erat in hereditatem:
& exiit, neſciens quò iret.
9 Fide demoratus eſt in Terra repromiſſionis,
tamquam in aliena, in caſulis habitando, cum Iſaac
& Jacob coheredibus repromiſſionis ejuſdem.
10 Expectabat enim fundamenta habentem C
civitatem: cujus artifex & conditor Deus.
11 * Fide & ipſa Sara ſterilis virtutem in con- *Gen. 17. e. 19.
ceptionem ſeminis accepit, etiam præter tempus
ætatis: quoniam fidelem credidit eſſe eum, qui
repromiſerat.
12 Propter quod & ab uno orti ſunt (& hoc
emortuo) tamquam ſidera cæli in multitudinem, &
ſicut arena, quæ eſt ad oram maris, innumerabilis.
13 Juxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non
acceptis repromiſſionibus, ſed à longè eas aſpi-
cientes, & ſalutantes, & confitentes quia peregri-
ni & hoſpites ſunt ſuper terram.
14 Qui enim hæc dicunt, ſignificant ſe patriam
inquirere.
15 Et ſi quidem ipſius meminiſſent de qua
exierunt, habebant utique tempus revertendi:
16 Nunc autem meliorem appetunt, id eſt, cæ-
leſtem. Ideò non confunditur Deus vocari Deus
eorum: paravit enim illis civitatem.
17 *Fide obtulit Abraham Iſaac, cùm tentaretur, D
& unigenitum offerebat, qui ſuſceperat repromiſ- *Gen. 22. a. 1. Eccli. 44. d. 21.
ſiones;
18 Ad quem dictum eſt: * Quia in Iſaac voca- *Gen. 21. b. 12. Rom. 9. b. 7.
bitur tibi ſemen:
19 Arbitrans quia & à mortuis ſuſcitare potens
eſt Deus: unde eum & in parabolam accepit.
20 * Fide & de futuris benedixit Iſaac Jacob, *Gen. 27. d. 27. f. 36.
& Eſau.
21 * Fide Jacob, moriens, ſingulos filiorum Jo- *Gen. 48. c. 15.
ſeph benedixit: * & adoravit faſtigium virgæ ejus. *Gen. 47. g. 31.
22 *Fide Joſeph, moriens, de profectione filiorum *Gen. 50. d. 23.
Iſraël memoratus eſt, & de oſſibus ſuis mandavit.
23 * Fide Moyſes, natus, occultatus eſt menſibus E
tribus à parentibus ſuis; eò quòd vidiſſent elegan- *Exod. 2. a. 2.
tem infantem, * & non timuerunt regis edictum. *Exod. 1. c. 17.
24 * Fide Moyſes grandis factus negavit ſe eſſe *Exod. 2. b. 11.
filium filiæ Pharaonis,
25 Magis eligens affligi cum populo Dei, quàm
temporalis peccati habere jucunditatem,
26 Majores divitias æſtimans theſauro Ægy-
ptiorum, improperium Chriſti: aſpiciebat enim
in remunerationem.
27 Fide reliquit Ægyptum, non veritus ani-
moſitatem regis: inviſibilem enim tamquam vi-
dens ſuſtinuit.
28 * Fide celebravit Paſcha, & ſanguinis effu- *Exod. 12. d. 21.
ſionem: ne qui vaſtabat primitiva, tangeret eos.
29 * Fide tranſierunt Mare rubrum tamquam F
per aridam terram: quod experti Ægyptij, devo- *Exod. 14. e. 22.
rati ſunt.
30 * Fide muri Jericho corruerunt, circuitu *Joſ. 6. e. 20.
dierum ſeptem.
31 * Fide Rahab meretrix non periit cum in- *Joſ. 2. a. 1.
credulis, excipiens exploratores cum pace.
32 Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me
tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samſon,
Jephte, David, Samuel, & Prophetis:
33 Qui per fidem vicerunt regna, operati ſunt
juſtitiam,

Digitized by Google

juſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones, obturave-
runt ora leonum,
34 Extinxerunt impetum ignis, effugerunt
aciem gladij, convaluerunt de infirmitate, fortes
facti ſunt in bello, caſtra verterunt exterorum:
G 35 Acceperunt mulieres de reſurrectione mor-
tuos ſuos. Alij autem diſtenti ſunt, non ſuſcipien-
tes redemptionem, ut meliorem invenirent reſur-
rectionem.
36 Alij verò ludibria & verbera experti, inſu-
per & vincula & carceres:
37 Lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in oc-
ciſione gladij mortui ſunt: circuierunt in melotis,
in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti:
38 Quibus dignus non erat mundus: in ſolitu-
dinibus errantes, in montibus, & ſpeluncis, & in
cavernis terræ.
39 Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non
acceperunt repromiſſionem,
40 Deo pro nobis melius aliquid providente,
ut non ſine nobis conſummarentur.

CAPUT XII.

Priſcorum imò Chriſti exemplo inducit ad tolerandas viriliter affictiones, revocans à peccatis: & ex novi teſtamenti ſuper vetus excellentia deterret ab inobedientia, ne majora quàm Iudæi pati cogamur ſupplicia.

A 1 IDeóque & nos tantam habentes impoſitam
*Rom. 6. a. 4. nubem teſtium, *deponentes omne pondus,
Epheſ. 4. e. 22. & circumſtans nos peccatum, per patientiam cur-
Col. 3. b. 7. ramus ad propoſitum nobis certamen:
1. Pet. 2. a. 1. 4. a. 1. 2 Aſpicientes in Auctorem fidei, & conſum-
matorem Jeſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit
crucem, confuſione contempta, atque in dextera
ſedis Dei ſedet.
B 3 Recogitate enim eum, qui talem ſuſtinuit à
peccatoribus adverſum ſemetipſum contradictio-
nem: ut ne fatigemini, animis veſtris deficientes.
4 Nondum enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis,
adverſus peccatum repugnantes:
5 Et obliti eſtis conſolationis, quæ vobis tam-
*Prov. 3. b. 11. quam filiis loquitur, dicens: * Fili mi, noli negli-
Apoc. 3. d. 19. gere diſciplinam Domini: neque fatigeris dum
ab eo argueris.
6 Quem enim diligit Dominus, caſtigat: flagel-
lat autem omnem filium, quem recipit.
7 In diſciplina perſeverate. Tamquam filiis vo-
bis offert ſe Deus: quis enim filius, quem non
corripit pater?
C 8 Quòd ſi extra diſciplinam eſtis, cujus parti-
cipes facti ſunt omnes: ergo adulteri, & non filij
eſtis.
9 Deinde patres quidem carnis noſtræ, erudito-
res habuimus, & reverebamur eos: non multò ma-
gis obtemperabimus Patri ſpirituum, & vivemus?
10 Et illi quidem in tempore paucorum die-
rum, ſecundùm voluntatem ſuam erudiebant nos:
hic autem ad id, quod utile eſt in recipiendo ſan-
ctificationem ejus.
D 11 Omnis autem diſciplina, in præſenti qui-
dem videtur non eſſe gaudij, ſed mœroris: poſteà
autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam
reddet juſtitiæ.
12 Propter quod, remiſſas manus, & ſoluta ge-
nua, erigite,
13 Et greſſus rectos facite pedibus veſtris: ut
non claudicans quis erret, magis autem ſanetur.
14 * Pacem ſequimini cum omnibus, & ſancti- *Rom. 12. d. 18.
moniam, ſine qua nemo videbit Deum:
15 Contemplantes ne quis deſit gratiæ Dei: ne
qua radix amaritudinis ſurſum germinans impe-
diat, & per illam inquinentur multi.
16 Ne quis fornicator, aut profanus * ut Eſau: E
qui propter unam eſcam vendidit primitiva ſua. *Gen. 25. d. 33.
17 Scitote enim quoniam * & poſteà cupiens *Gen.
hereditare benedictionem, reprobatus eſt: non 27. f. 38.
enim invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum
lacrymis inquiſiſſet eam.
18 * Non enim acceſſiſtis ad tractabilem mon- *Exod.
tem: & accenſibilem ignem, & turbinem, & cali- 19. c. 12. 20. c. 21.
ginem, & procellam,
19 Et tubæ ſonum, & vocem verborum, quam
qui audierunt, excuſaverunt ſe, ne eis fieret verbũ.
20 Non enim portabant quod dicebatur: *Et ſi *Exod.
beſtia tetigerit montem, lapidabitur. 19. c. 13.
21 Et ita terribile erat quod videbatur. Moyſes F
dixit: Exterritus ſum, & tremebundus.
22 Sed acceſſiſtis ad Sion montem, & civitatem
Dei viventis, Jeruſalem cæleſtem, & multorum
millium Angelorum frequentiam,
23 Et Eccleſiam primitivorum, qui conſcripti
ſunt in cælis, & judicem omnium Deum, & ſpi-
ritus juſtorum perfectorum,
24 Et teſtamenti novi mediatorem Jeſum, &
ſanguinis aſperſionẽ meliùs loquentẽ quàm Abel.
25 Videte ne recuſetis loquentem. Si enim illi G
non effugerunt, recuſantes eum qui ſuper terram
loquebatur: multò magis nos, qui de cælis loquen-
tem nobis avertimus.
26 Cujus vox movit terram tunc: nunc autem
repromittit, dicens: * Adhuc ſemel; & ego mo- *Agg. 2.
vebo non ſolùm terram, ſed & cælum. b. 7.
27 Quòd autem, Adhuc ſemel, dicit: declarat
mobilium tranſlationem tamquam factorum, ut
maneant ea quæ ſunt immobilia.
28 Itaque regnum immobile ſuſcipientes, habe-
mus gratiam: per quam ſerviamus placentes Deo,
cum metu & reverentia.
29 *Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt. *Deut. 4. d. 24.

CAPUT XIII.

Ad varias hortatur virtutes, jubens cavere ab extranea doctrina, ac memoriam reficans altaris & hoſtiarum veteris novique teſtamenti, & ſubinde monens ut præpoſitis obtemperent: orat ut pro ſe precentur, idem viciſſim pro illis agens, additis mutuis ſalutationibus.

1 CHaritas fraternitatis maneat in vobis. A
2 * Et hoſpitalitatem nolite oblivíſci, per *Rom. 12. c. 13.
hanc enim * latuerunt quidam, Angelis hoſpitio 1. Pet. 4. b. 9.
receptis. *Gen. 18. a. 3. 19. a. 2.
3 Mementote vinctorum, tamquam ſimul vin-
cti; & laborantium, tamquam & ipſi in corpore
morantes.
4 Honorabile connubium in omnibus, & tho-
rus immaculatus. Fornicatores enim, & adulteros
judicabit Deus.
5 Sint mores ſine avaritia, contenti præſenti-
bus: ipſe enim dixit: * Non te deſeram, neque *Ioſ. 1.
derelinquam. a. 5.
6 Ita ut confidenter dicamus: *Dominus mihi *Pſal. 117. 6.

Digitized by Google

adjutor: non timebo quid faciat mihi homo.

B 7 Mementote præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei: quorum intuentes exitum converſationis, imitamini fidem.

8 Jeſus Chriſtus heri, & hodie: ipſe & in ſæcula.

9 Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Optimum eſt enim gratia ſtabilire cor, non eſcis: quæ non profuerunt ambulantibus in eis.

10 Habemus altare, de quo edere non habent poteſtatem, qui tabernaculo deſerviunt.

* Lev. 16. f. 27. 11 * Quorum enim animalium infertur ſanguis pro peccato in Sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra caſtra.

C 12 Propter quod & Jeſus, ut ſanctificaret per ſuum ſanguinem populũ, extra portam paſſus eſt.

13 Exeamus igitur ad eum extra caſtra improperium ejus portantes.

* Mich. 2. c. 10. 14 * Non enim habemus hîc manentem civitatem, ſed futuram inquirimus.

15 Per ipſum ergo offeramus hoſtiam laudis ſemper Deo, id eſt, fructum labiorum confitentium nomini ejus.

16 Beneficentiæ autem, & communionis nolite oblivíſci: talibus enim hoſtiis promeretur Deus.

17 Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis. Ipſi enim pervigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes: hoc enim non expedit vobis.

D 18 Orate pro nobis: confidimus enim quia bonam conſcientiam habemus in omnibus benè volentes converſari.

19 Ampliùs autem deprecor vos hoc facere, quò celeriùs reſtituar vobis.

20 Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis paſtorem magnum ovium, in ſanguine teſtamenti æterni, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum,

21 Aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem: faciens in vobis quod placeat coram ſe per Jeſum Chriſtum: cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

22 Rogo autem vos fratres, ut ſufferatis verbum ſolatij. Etenim perpaucis ſcripſi vobis.

23 Cognoſcite fratrem noſtrum Timotheum dimiſſum: cum quo (ſi celerius venerit) videbo vos.

24 Salutate omnes præpoſitos veſtros, & omnes ſanctos. Salutant vos de Italia fratres.

25 Gratia cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA CATHOLICA BEATI JACOBI APOSTOLI.

CAPUT PRIMUM.

Docet tentationum utilitatem, & ſapientiam à Deo cum confidentia poſtulandam: Deus tentator non eſt aut auctor peccati, ſed ab eo procedit omnis bona donatio: hortatur ut ad audiendum veloces, ad loquendum verò & ad iram tardi ſint: nec ſatis eſt veritatem audire, niſi illa opere compleatur: ſubdit etiam quenam ſit vera & immaculata religio.

A 1 IAcobus Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti ſervus, duodecim tribubus, quæ ſunt in diſperſione, ſalutem.

2 Omne gaudium exiſtimate fratres mei, cùm in tentationes varias incideritis:

* Rom. 5. a. 3. 3 * Scientes quòd probatio fidei veſtræ patientiam operatur.

4 Patientia autem opus perfectum habet: ut ſitis perfecti & integri, in nullo deficientes.

5 Si quis autem veſtrûm indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat: & dabitur ei. B

6 * Poſtulet autem in fide nihil hæſitans: qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento movetur & circumfertur. * Mat. 7. b. 7. 21. b. 22. Mar. 11. c. 24. Luc. 11. b. 9. Ioan. 14. b. 13. 16. c. 23. 24.

7 Non ergo æſtimet homo ille quòd accipiat aliquid à Domino.

8 Vir duplex animo, inconſtans eſt in omnibus viis ſuis.

9 Glorietur autem frater humilis in exaltatione ſua; * Eccli. 14. c. 18. Iſa. 40. b. 6. 1. Pet. 1. d. 24.

10 Dives autem in humilitate ſua, * quoniam ſicut flos fœni tranſibit.

11 Exortus eſt enim ſol cum ardore, & areſecit fœnum, & flos ejus decidit, & decor vultus ejus deperiit: ita & dives in itineribus ſuis marceſcet.

12 * Beatus vir, qui ſuffert tentationem: quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. * Iob. 5. c. 17.

13 Nemo cùm tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur: Deus enim intentator malorum eſt: ipſe autem neminem tentat. C

14 Unuſquiſque verò tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus.

15 Deinde concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatum: peccatum verò cùm conſummatum fuerit, generat mortem.

16 Nolite itaque errare fratres mei dilectiſſimi.

17 Omne datum optimum, & omne donum perfectum, deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio.

18 Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis, ut ſimus initium aliquod creaturæ ejus.

19 Scitis fratres mei dilectiſſimi. * Sit autem omnis homo velox ad audiendum; tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. * Prov. 17. d. 27.

20 Ira enim viri, juſtitiam Dei non operatur. D

21 Propter quod abjicientes omnem immunditiã & abundantiam malitię, in manſuetudine ſuſcipite inſitum verbũ, quod poteſt ſalvare animas veſtras.

22 * Eſtote autem factores verbi; & non auditores tantùm, fallentes voſmetipſos. * Mat. 7. c. 21. 24. Rom. 2. c. 13.

23 Quia ſi quis auditor eſt verbi, & non factor: hic comparabitur viro conſideranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo:

24 Conſideravit enim ſe, & abiit, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit.

25 Qui autem perſpexerit in legem perfectam libertatis, & permanſerit in ea, non auditor oblivioſus factus, ſed factor operis: hic beatus in facto ſuo erit.

26 Si quis autem putat ſe religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, hujus vana eſt religio.

27 Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem, hæc eſt: Viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo.

CAPUT

Digitized by Google

Caput II.

Monet ne perſonarum reſpectu moveantur: qui enim unicum legis præceptum tranſgreditur, legis tranſgreſſor eſt: hortatur ut operibus miſericordiæ incumbant, oſtendens quòd homo per opera juſtificetur: nam fides ſine operibus mortua eſt.

A 1 FRatres mei, nolite in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Jeſu Chriſti gloriæ.

Lev. 19. c. 15. Deut. 1. c. 17. 16. d. 19. Prov. 24. c. 23. Eccli. 42. a. 1.

2 Etenim ſi introierit in conventum veſtrum vir aureum annulum habens in veſte candida, introierit autem & pauper in ſordido habitu,

3 Et intendatis in eum qui indutus eſt veſte præclara, & dixeritis ei: Tu ſede hîc benè: pauperi autem dicatis: Tu ſta illic; aut ſede ſub ſcabello pedum meorum:

4 Nónne judicatis apud voſmetipſos, & facti eſtis judices cogitationum iniquarum?

B 5 Audite fratres mei dilectiſſimi, nónne Deus elegit pauperes in hoc mũdo, divites in fide, & heredes regni, quod repromiſit Deus diligentibus ſe?

6 Vos autem exhonoraſtis pauperem. Nónne divites per potentiam opprimunt vos, & ipſi trahunt vos ad judicia?

7 Nónne ipſi blaſphemant bonum nomen, quod invocatum eſt ſuper vos?

8 Si tamen legem perficitis regalem ſecundùm ſcripturas: * Diliges proximum tuum ſicut teipſum: benè facitis:

** Lev. 19. d. 18. Matth. 22. d. 39. Mar. 12. c. 31. Rom. 13. c. 9. Gal. 5. c. 14.*

9 * Si autem perſonas accipitis, peccatum operamini, redarguti à lege quaſi tranſgreſſores.

10 * Quicumque autem totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.

** Sup. a. 1. * Matth. 5. c. 19.*

11 Qui enim dixit, Non mœchaberis, dixit &, Non occides. Quòd ſi non mœchaberis, occides autem, factus es tranſgreſſor legis.

C 12 Sic loquimini, & ſic facite, ſicut per legem libertatis incipientes judicari.

13 Judicium enim ſine miſericordia illi, qui non fecit miſericordiam: ſuperexaltat autem miſericordia judicium.

14 Quid proderit fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides ſalvare eum.

** 1. Joan. 3. c. 17.*

15 * Si autem frater & ſoror nudi ſint, & indigeant victu quotidiano,

16 Dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini & ſaturamini: non dederitis autem eis, quæ neceſſaria ſunt corpori, quid proderit?

17 Sic & fides, ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa.

18 Sed dicet quis: Tu fidem habes, & ego opera habeo. oſtende mihi fidem tuam ſine operibus: & ego oſtendam tibi ex operibus fidem meam:

D 19 Tu credis quoniam unus eſt Deus: Benè facis: & dæmones credunt, & contremiſcunt.

20 Vis autem ſcire ô homo inanis, quoniam fides ſine operibus mortua eſt?

** Gen. 22. b. 9.*

21 * Abraham pater noſter, nónne ex operibus juſtificatus eſt, offerens Iſaac filiũ ſuũ ſuper altare?

22 Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius: & ex operibus fides conſummata eſt?

** Gen. 15. b. 6. Rom. 4. a. 3. Gal. 3. a. 6.*

23 Et ſuppleta eſt Scriptura, dicens: *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt.

24 Videtis quoniam ex operibus juſtificatur homo, & non ex fide tantùm?

25 Similiter * & Rahab meretrix, nónne ex operibus juſtificata eſt, ſuſcipiens nuntios, & alia via ejiciens?

** Joſ. 2. a. 4.*

26 Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt.

Caput III.

Lingua mala recenſet, quam difficillimum eſt rectè gubernare; ſubditque differentiam inter ſapientiam terrenam & celeſtem.

1 NOlite plures magiſtri fieri fratres mei, ſcientes quoniam majus judicium ſumitis. A

Matt. 23. a. 8.

2 In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit: hic perfectus eſt vir. poteſt etiam fræno circumducere totum corpus.

3 Si autem equis fræna in ora mittimus ad conſentiendum nobis, & omne corpus illorum circumferimus.

4 Ecce & naves, cùm magnæ ſint, & à ventis validis minentur, circumferuntur à modico gubernaculo ubi impetus dirigentis voluerit.

5 Ita & lingua modicum quidem membrum eſt, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quàm magnam ſilvam incendit? B

6 Et lingua ignis eſt, univerſitas iniquitatis. Lingua conſtituitur in membris noſtris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis noſtræ, inflammata à gehenna.

7 Omnis enim natura beſtiarum, & volucrum, & ſerpentium, & ceterorum domantur, & domita ſunt à natura humana:

8 Linguam autem nullus hominum domare poteſt: inquietum malum, plena veneno mortifero.

9 In ipſa benedicimus Deum & Patrem: & in ipſa maledicimus homines, qui ad ſimilitudinem Dei facti ſunt. C

10 Ex ipſo ore procedit benedictio, & maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri.

11 Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem, & amaram aquam?

12 Numquid poteſt, fratres mei, ficus uvas facere, aut vitis ficus? Sic neque ſalſa dulcem poteſt facere aquam.

13 Quis ſapiens, & diſciplinatus inter vos? Oſtendat ex bona converſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ.

14 Quòd ſi zelum amarum habetis, & contentiones ſint in cordibus veſtris: nolite gloriari, & mendaces eſſe adverſus veritatem. D

15 Non eſt enim iſta ſapientia deſurſum deſcendens; ſed terrena, animalis, diabolica.

16 Ubi enim zelus & contentio: ibi inconſtantia, & omne opus pravum.

17 Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primùm quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens, plena miſericordia, & fructibus bonis, non judicans, ſine ſimulatione.

18 Fructus autem juſtitiæ, in pace ſeminatur, facientibus pacem.

Digitized by Google

Caput IV.

Concupiſcentiis non eſt obſequendum,ſed diabalo reſiſtendum, & Deo appropinquandum, mutuaque dilectioni ſtudendum, rebus incertis Divina providentia commiſſis.

A 1 UNde bella & lites in vobis? Nónne hinc?
ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant in
membris veſtris?
2 Concupiſcitis, & non habetis: occiditis, &
zelatis:& non poteſtis adipiſci:litigatis,& bellige-
ratis,& non habetis, propter quod non poſtulatis.
3 Petitis,& non accipitis: eò quòd malè peta-
tis: ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis.
B 4 Adulteri,neſcitis quia amicitia hujus mundi,
inimica eſt Dei? Quicumque ergo voluerit ami-
cus eſſe ſæculi hujus, inimicus Dei conſtituitur.
5 An putatis quia inaniter ſcriptura dicat: Ad
invidiam concupiſcit ſpiritus, qui habitat in
vobis?
*Prov. 6 Majorem autem dat gratiam. Propter quod
3.d.34. dicit: * Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem
1.Pet.5. dat gratiam.
b.5. 7 Subditi ergo eſtote Deo: reſiſtite autem dia-
bolo, & fugiet à vobis.
8 Appropinquate Deo, & appropinquabit vo-
bis. Emundate manus, peccatores: & purificate
corda, duplices animo.
C 9 Miſeri eſtote, & lugete, & plorate: riſus ve-
ſter in luctum convertatur, & gaudium in mœ-
rorem.
*1.Pet. 10 * Humiliamini in conſpectu Domini, &
5.b.6. exaltabit vos.
11 Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui
detrahit fratri, aut qui judicat fratrem ſuum, de-
trahit legi,& judicat legem. Si autem judicas le-
gem: non es factor legis, ſed judex.
12 Unus eſt legiſlator,& judex,qui poteſt per-
dere,& liberare.
D 13 * Tu autem quis es,qui judicas proximum?
*Rom. 14.a.4. Ecce nunc qui dicitis: Hodie,aut craſtino ibimus
in illam civitatem,& faciemus ibi quidem annum,
& mercabimur,& lucrum faciemus:
14 Qui ignoratis quid erit in craſtino.
15 Quæ eſt enim vita veſtra? vapor eſt ad mo-
dicum parens,& deinceps exterminabitur.Pro eo
ut dicatis: Si Dominus voluerit; &: Si vixeri-
mus, faciemus hoc, aut illud.
16 Nunc autem exultatis in ſuperbiis veſtris.
Omnis exultatio talis, maligna eſt.
17 Scienti igitur bonum facere,& non facien-
ti, peccatum eſt illi.

Caput V.

Divitibus pauperum oppreſſoribus gravem comminatur ultionem, pauperes verò ad longanimitatem hortatur: juramentum fugiendum, & infirmi à presbyteris oleo ungendi, ac peccata invicem confitenda: quàm efficax ſit juſti oratio: errantes ad veritatem ſunt reducendi.

A 1 AGite nunc divites, plorate ululantes in mi-
ſeriis veſtris, quæ advenient vobis.
2 Divitiæ veſtræ putrefactæ ſunt: & veſti-
menta veſtra à tineis comeſta ſunt.
3 Aurum & argentum veſtrum æruginavit: &
ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & man-
ducabit carnes veſtras ſicut ignis. Theſaurizaſtis
vobis iram in noviſſimis diebus.
4 Ecce merces operariorum, qui meſſuerunt
regiones veſtras, quæ fraudata eſt à vobis, cla-
mat: & clamor eorum in aures Domini ſabaoth
introivit.
5 Epulati eſtis ſuper terram,& in luxuriis enu-
triſtis corda veſtra, in die occiſionis.
6 Addixiſtis,& occidiſtis juſtum, & non reſti-
tit vobis.
7 Patientes igitur eſtote fratres, uſque ad ad- B
ventum Domini.Ecce agricola expectat pretioſum
fructum terræ, patienter ferens donec accipiat
temporaneum, & ſerotinum.
8 Patientes igitur eſtote & vos, & confirmate
corda veſtra: quoniam adventus Domini appro-
pinquavit.
9 Nolite ingemiſcere fratres in alterutrum, ut
non judicemini. Ecce judex ante januam aſſiſtit.
10 Exemplum accipite, fratres,exitus mali, la-
boris, & patientiæ, Prophetas: qui locuti ſunt in
nomine Domini.
11 Ecce beatificamus eos,qui ſuſtinuerunt.Suf- C
ferentiam Job audiſtis, & finem Domini vidiſtis,
quoniam miſericors Dominus eſt,& miſerator.
12 Ante omnia autem fratres mei * nolite jura- *Matt. 5.e.34.
re, neque per cælum, neque per terram, neque
aliud quodcumque juramentum. Sit autem ſermo
veſter: Eſt, eſt: Non, non: ut non ſub judicio
decidatis.
13 Triſtatur aliquis veſtrûm? oret: Æquo ani-
mo eſt? pſallat.
14 Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyte- D
ros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum
oleo in nomine Domini:
15 Et oratio fidei ſalvabit infirmum, & allevia-
bit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remitten-
tur ei.
16 Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra,
& orate pro invicem ut ſalvemini: multum enim
valet deprecatio juſti aſſidua.
17 Elias homo erat ſimilis nobis paſſibilis:* & *3.Reg. 17.a.1.
oratione oravit ut non plueret ſuper terram, & Luc.4. d.25.
non pluit annos tres, & menſes ſex.
18 Et rurſum oravit: & cælum dedit pluviam,
& terra dedit fructum ſuum.
19 Fratres mei, ſi quis ex vobis erraverit à ve-
ritate, & converterit quis eum:
20 Scire debet, quoniam qui converti fecerit
peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam
ejus à morte,& operiet multitudinem peccatorum.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA.

Caput Primum.

Gratias Deo agit de vocatione ad fidem & vitam æternam, quæ tamen per multas tribulationes acquiritur, de qua Prophetæ vaticinati ſunt: hortatur eos ad vitæ munditiam, ut qui Chriſti ſanguine redempti ſunt.

1 PETRUS Apoſtolus Jeſu Chriſti, electis A
advenis diſperſionis Ponti,Galatiæ,Cappa-
dociæ, Aſiæ, & Bithyniæ,
2 Secundùm præſcientiam Dei Patris, in
ſanctificationem Spiritus, in obedientiam, &
aſperſionem

Digitized by Google

aſperſionem ſanguinis Jeſu Chriſti: Gratia vobis & pax multiplicetur.

*2.Cor. 1.a.3. Eph.1.a.3. 3 * Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ſecundùm miſericordiam ſuam magnam regeneravit nos in ſpem vivam, per reſurrectionem Jeſu Chriſti ex mortuis,

4 In hereditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarceſcibilem, conſervatam in cælis in vobis,

B 5 Qui in virtute Dei cuſtodimini per fidem in ſalutem, paratam revelari in tempore noviſſimo.

6 In quo exultabitis, modicum nunc ſi oportet contriſtari in variis tentationibus:

7 Ut probatio veſtræ fidei multò pretioſior auro (quod per ignem probatur) inveniatur in laudem, & gloriam, & honorem, in revelatione Jeſu Chriſti:

8 Quem cùm non videritis, diligitis: in quem nunc quoque non videntes creditis: credentes autẽ exultabitis lætitia inenarrabili, & glorificata.

9 Reportantes finem fidei veſtræ, ſalutem animarum.

10 De qua ſalute exquiſierunt, atque ſcrutati ſunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetaverunt:

11 Scrutantes in quod vel quale tempus ſignificaret in eis Spiritus Chriſti: prænuntians eas quæ in Chriſto ſunt paſſiones, & poſteriores glorias:

C 12 Quibus revelatum eſt, quia non ſibimetipſis, vobis autem miniſtrabant ea, quæ nunc nuntiata ſunt vobis per eos qui evangelizaverunt vobis, Spiritu ſancto miſſo de cælo, in quem deſiderant Angeli proſpicere.

13 Propter quod ſuccincti lumbos mentis veſtræ, ſobrij perfectè ſperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam, in revelationem Jeſu Chriſti:

14 Quaſi filij obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ veſtræ deſideriis.

15 Sed ſecundùm eum, qui vocavit vos, Sanctum; & ipſi in omni converſatione ſancti ſitis:

*Lev.11. g.44. 19.a.2. 20.a.7. 16 Quoniam ſcriptum eſt: * Sancti eritis, quoniam ego Sanctus ſum.

*Deut. 10.d.17. Rom.2. b.11. Gal.2. b.6. 17 Et ſi patrem invocatis eum, qui * ſine acceptione perſonarum judicat ſecundùm uniuſcujuſque opus, in timore incolatus veſtri tempore converſamini.

18 Scientes quòd non corruptibilibus auro vel D argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ traditionis:

*1.Cor. 6.d.20. 7.d.23. Heb.9. d.14. 1.Ioan.1. c.7. Apoc.1. b.5. 19 *Sed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti, & incontaminati:

20 Præcogniti quidem ante mundi conſtitutionẽ, manifeſtati autẽ noviſſimis tẽporibus propter vos,

21 Qui per ipſum fideles eſtis in Deo, qui ſuſcitavit eum à mortuis, & dedit ei gloriam, ut fides veſtra, & ſpes eſſet in Deo:

22 Animas veſtras caſtificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore, ſimplici ex corde invicem diligite attentiùs:

23 Renati non ex ſemine corruptibili, ſed incorruptibili per verbum Dei vivi, & permanentis in æternum.

*Eccli. 14.c.18. Iſa.40. b.6. Iac.1. a.10. 24 * Quia omnis caro ut fœnum: & omnis gloria ejus tamquam flos fœni: exaruit fœnum, & flos ejus decidit.

25 Verbum autem Domini manet in æternum. hoc eſt autem verbum, quod evangelizatum eſt in vos.

CAPUT II.

Excluſa omni fictione, regenerati ad Chriſtum lapidem vivum accedant credentes, qui ſunt genus electum, cùm priùs eſſent populus abjectus: hortatur ut tamquam peregrini ab omnibus mundanis abſtineant, ſuperioribus obtemperent, afflictionéſque ad Chriſti imitationem ferant.

1 DEponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & ſimulationes, & invidias, & omnes detractiones, A Rom.6. a.4. Eph.4. b.22. Col.3. b.8. Heb.12. a.1.

2 Sicut modò geniti infantes, rationabile, ſine dolo lac concupiſcite; ut in eo creſcatis in ſalutem:

3 Si tamen guſtaſtis quoniam dulcis eſt Dominus.

4 Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum, & honorificatum:

5 Et ipſi tamquam lapides vivi ſuperædificamini, domus ſpiritualis, ſacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias, acceptabiles Deo per Jeſum Chriſtum.

6 Propter quod continet Scriptura: * Ecce pono in Sion lapidem ſummum angularem, electum, pretioſum: & qui crediderit in eum, non confundetur. B *Iſa.28. d.16. Rom.9. g.33.

7 Vobis igitur honor credentibus: non credentibus autem,* lapis quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli, *Pſ.117. c.22. Iſa.8. c.14. Matth. 21.d.42. Act.4. b.11.

8 Et lapis offenſionis, & petra ſcandali, his qui offendunt verbo, nec credunt in quo & poſiti ſunt.

9 Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis: ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen ſuum.

10 * Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei: qui non conſecuti miſericordiam, nunc autem miſericordiam conſecuti. *Oſee 2. d.24. Rom.9. f.25.

11 * Chariſſimi, obſecro vos tamquam advenas & peregrinos abſtinere vos à carnalibus deſideriis, quæ militant adverſus animam, C *Rom. 13.d.14. Gal.5. c.16.

12 Converſationem veſtram inter gentes habentes bonam: ut in eo, quòd detrectant de vobis tamquã de malefactoribus, ex bonis operibus vos conſiderãtes, glorificent Deum in die viſitationis.

13 * Subjecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum: ſive regi, quaſi præcellenti: *Rom. 13.a.1.

14 Sive ducibus, tamquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum:

15 Quia ſic eſt voluntas Dei, ut benè facientes obmuteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam.

16 Quaſi liberi, & non quaſi velamen habentes malitiæ libertatem, ſed ſicut ſervi Dei.

17 Omnes honorate: * fraternitatem diligite: Deum timete: Regem honorificate. *Rom. 12.b.10.

18*Servi ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis. *Epheſ. 6.a.5. Col.3. d.22. Tit.2. c.9.

19 Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens injuſtè.

20 Quæ enim eſt gloria, ſi peccantes, & colaphizati ſuffertis? Sed ſi benè facientes patienter ſuſtinetis; hæc eſt gratia apud Deum. D

Digitized by Google

21 In hoc enim vocati eſtis: quia & Chriſtus
paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum
ut ſequamini veſtigia ejus.
*Iſa. 53. c.9. 22 * Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt
dolus in ore ejus:
23 Qui cùm malediceretur, non maledicebat:
cùm pateretur, non comminabatur: tradebat au-
tem judicanti ſe injuſtè:
*Iſa. 53. b. 5. 1 Ioan. 3.a.5. 24 * Qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpo-
re ſuo ſuper lignum: ut peccatis mortui, juſtitiæ
vivamus: cujus livore ſanati eſtis.
25 Eratis enim ſicut oves errantes, ſed converſi
eſtis nunc ad paſtorem & epiſcopum animarum
veſtrarum.

Caput III.

De mutua inter conjuges converſatione, & mulierum ornatu: hortatur ad varias virtutes, utque Chriſti exemplo ferant adverſa: & quòd per Baptiſmum ſalvamur in ſimilitudinem eorum qui in arca Noë ſalvabantur.

A Epheſ. 5. c.22. Col. 3. c.18. 1 Similiter & mulieres ſubditæ ſint viris ſuis: ut
& ſi qui non credunt verbo, per mulierum
converſationem ſine verbo lucrifiant,
2 Conſiderantes in timore caſtam converſatio-
nem veſtram.
*1.Tim. 2.c.9. 3*Quarum non ſit extrinſecus capillatura, aut
circumdatio auri, aut indumenti veſtimentorum
cultus:
4 Sed qui abſconditus eſt cordis homo, in incor-
ruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus, qui eſt in
conſpectu Dei locuples.
5 Sic enim aliquando & ſanctæ mulieres, ſpe-
rantes in Deo, ornabant ſe, ſubjectæ propriis viris.
*Gen.18. b.12. 6 * Sicut Sara obediebat Abrahæ, dominum
eum vocans: cujus eſtis filiæ benefacientes, &
B non pertimentes ullam perturbationem.
*1.Cor. 7.a.3. 7 * Viri ſimiliter cohabitantes ſecundùm ſcien-
tiam, quaſi infirmiori vaſculo muliebri impartien-
tes honorem, tamquam & coheredibus gratiæ vi-
tæ: ut non impediantur orationes veſtræ.
8 In fine autem, omnes unanimes, compatien-
tes, fraternitatis amatores, miſericordes, modeſti,
*Prov. 17 b.13. humiles:
Rom. 12. d.17. 1.Theſſ. 5.c.15. 9 * Non reddentes malum pro malo, nec male-
dictum pro maledicto, ſed econtrariò benedicen-
tes: quia in hoc vocati eſtis, ut benedictionem
*Pſ.33. c.13. hereditate poſſideatis.
10 * Qui enim vult vitam diligere, & dies vi-
dere bonos, coerceat linguam ſuam à malo, & la-
bia ejus ne loquantur dolum.
*Iſa. 1. d.16. 11 * Declinet à malo, & faciat bonum: inquirat
C pacem, & ſequatur eam:
12 Quia Oculi Domini ſuper juſtos, & aures
ejus in preces eorum: Vultus autem Domini ſu-
per facientes mala.
13 Et quis eſt qui vobis noceat, ſi boni æmula-
*Matt. 5.a.10. tores fueritis?
14 * Sed & ſi quid patimini propter juſtitiam,
beati. Timorem autem eorum ne timueritis, &
non conturbemini.
15 Dominum autem Chriſtū ſanctificate in cor-
dibus veſtris, parati ſemper ad ſatisfactionem omni
poſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt, ſpe.
*Sup.2. c.12. 16 * Sed cum modeſtia, & timore conſcientiam
habentes bonam: ut in eo, quòd detrahunt vo-
bis, confundantur, qui calumniantur veſtram bo-
nam in Chriſto converſationem.
17 Melius eſt enim benefacientes (ſi voluntas D
Dei velit) pati, quàm malefacientes.
18 * Quia & Chriſtus ſemel pro peccatis no- *Rom. 5.b.6.
ſtris mortuus eſt, juſtus pro injuſtis, ut nos offer- Hebr.9.
ret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus g.28.
autem ſpiritu.
19 In quo & his, qui in carcere erant, ſpiritibus
veniens prædicavit:
20 Qui increduli fuerant aliquando, * quando *Gen.7. b.7.
expectabant Dei patientiam in diebus Noë, cùm Matth.
fabricaretur arca: in qua pauci, id eſt octo animæ 24.e.37. Luc.17.
ſalvæ factæ ſunt per aquam. f.26.
21 Quod & vos nunc ſimilis formæ ſalvos facit
baptiſma: non carnis depoſitio ſordium, ſed con-
ſcientiæ bonæ interrogatio in Deum per reſurre-
ctionem Jeſu Chriſti.
22 Qui eſt in dextera Dei, deglutiens mortem
ut vitæ æternæ heredes efficeremur: profectus in
cælum, ſubjectis ſibi angelis, & poteſtatibus, & vir-
tutibus.

Caput IV.

Chriſti morte redemptos hortatur ut pergant præterita devitare peccata; incumbentes orationibus ac mutua dilectioni, ſemper omnia in Dei gloriam referentes, & gaudentes ſi propter Chriſtum pati oporteat.

1 Chriſto igitur paſſo in carne, & vos eadem A
cogitatione armamini, quia qui paſſus eſt
in carne, deſiit à peccatis:
2*Ut jam non deſideriis hominum, ſed voluntati *Eph.4. c.23.
Dei, quod reliquum eſt in carne vivat temporis.
3 Sufficit enim præteritum tempus ad volun-
tatem Gentium conſummandam, his qui ambula-
verunt in luxuriis, deſideriis, vinolentiis, comeſſa-
tionibus, potationibus, & illicitis idolorũ cultibus.
4 In quo admirantur non concurrentibus vobis
in eamdem luxuriæ confuſionem, blaſphemantes.
5 Qui reddent rationem ei, qui paratus eſt ju-
dicare vivos & mortuos.
6 Propter hoc enim & mortuis evangelizatum B
eſt: ut judicentur quidem ſecundùm homines in
carne, vivant autem ſecundùm Deum in Spiritu.
7 Omnium autem finis appropinquavit. Eſtote
itaque prudentes, & vigilate in orationibus.
8 Ante omnia autem, mutuam in vobiſmetipſis
charitatem continuam habentes: quia * charitas *Prov. 10.b.12.
operit multitudinem peccatorum. *Rom.
9 Hoſpitales invicem ſine murmuratione. 12. c.13. Hebr.13.
10 Unuſquiſque, ſicut accipit gratiam, in alter- a.2.
utrum illam adminiſtrantes, ſicut boni * diſpen- C
ſatores multiformis gratiæ Dei. *Philipp. 2.b.14.
11 Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei: ſi quis *Rom.
miniſtrat, tamquam ex virtute, quam adminiſtrat 12.b.6.
Deus: ut in omnibus honorificetur Deus per Je- *1.Cor.
ſum Chriſtum: cui eſt gloria, & imperium in ſæ- 4.a.2.
cula ſæculorum: Amen.
12 Chariſſimi, nolite peregrinari in fervore, qui
ad tentationem vobis fit, quaſi novi aliquid vo-
bis contingat:
13 Sed communicantes Chriſti paſſionibus gau-
dete, ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis
exultantes.
14 Si exprobramini in nomine Chriſti, beati D
eritis:

Digitized by Google

eritis:quoniam quod eſt honoris,gloriæ,& virtutis
Dei,& qui eſt ejus Spiritus,ſuper vos requieſcit.
15 Nemo autem veſtrûm patiatur ut homicida,
aut fur,aut maledicus, aut alienorum appetitor.
16 Si autem ut Chriſtianus,non erubeſcat:glo-
rificet autem Deum in iſto nomine.
17 Quoniam tempus eſt ut incipiat judicium à
domo Dei. Si autem primùm à nobis : quis finis
eorum,qui non credunt Dei Evangelio?
* Prov. 11.d.31. 18 * Et ſi juſtus vix ſalvabitur, impius & pec-
cator ubi parebunt?
19 Itaque & hi, qui patiuntur ſecundùm vo-
luntatem Dei, fideli Creatori commendent ani-
mas ſuas in benefactis.

Caput V.

Seniores orat ut verbo & exemplo paſcant gregem Dei, juniores autem illis ſubditi ſint: hortatur omnes ut ſeſe demittant, divinæ curæ totos ſe tradentes, & in ſobrietate ac fide diabolo reſiſtentes.

A 1 SEniores ergo, qui in vobis ſunt, obſecro,con-
ſenior & teſtis Chriſti paſſionum: qui & ejus,
quæ in futuro revelanda eſt, gloriæ cõmunicator:
2 Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei,providen-
tes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundùm Deum:
neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè:
3 Neque ut dominantes in cleris, ſed forma fa-
cti gregis ex animo.
B 4 Et cùm apparuerit princeps paſtorum, perci-
pietis immarceſcibilem gloriæ coronam.
5 Similiter adoleſcentes ſubditi eſtote ſeniori-
* Rom. 12.b.10. bus. * Omnes autem invicem humilitatem inſi-
* Iac.4.b.6. nuate,* quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus au-
tem dat gratiam.
* Iac.4.c.10. 6 * Humiliamini igitur ſub potenti manu Dei,
ut vos exaltet in tempore viſitationis:
* Pſ.54.d.23. Matt.6.c.25. Luc.12.c.22. 7 * Omnem ſolicitudinem veſtram projicien-
tes in eum,quoniam ipſi cura eſt de vobis.
8 Sobrij eſtote,& vigilate: quia adverſarius ve-
ſter diabolus tamquam leo rugiens circuit, quæ-
C rens quem devoret:
9 Cui reſiſtite fortes in fide:ſcientes eamdẽ paſ-
ſionẽ ei,quæ in mũdo eſt, veſtræ fraternitati fieri.
10 Deus autem omnis gratiæ,qui vocavit nos in
æternam ſuam gloriam in Chriſto Jeſu, modicum
paſſos ipſe perficiet, confirmabit,ſolidabítque.
11 Ipſi gloria,& imperium in ſæcula ſæculorum.
Amen.
D 12 Per Silvanum fidelem fratrem vobis, ut ar-
bitror, breviter ſcripſi: obſecrans & conteſtans,
hanc eſſe veram gratiam Dei,in qua ſtatis.
13 Salutat vos Eccleſia, quæ eſt in Babylone
coëlecta, & Marcus filius meus.
14 Salutate invicem in oſculo ſancto. Gratia
vobis omnibus,qui eſtis in Chriſto Jeſu. Amen.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI SECUNDA.

Caput Primum.

Hortatur ut memores maximorum quæ à Deo acceperunt donorum, per varias ſcandant virtutes, ut ſic introitus in regnum Domini illis miniſtretur: dicitque ſe brevì moriturum, & ſuæ doctrinæ certitudinem oſtendit ex Chriſto doctore, quem & vox Patris & Prophetæ commendarunt.

A 1 SIMON Petrus, ſervus & Apoſtolus Jeſu
Chriſti, iis qui coæqualem nobiſcum ſor-
titi ſunt fidem in juſtitia Dei noſtri, & Salvatoris
Jeſu Chriſti.
2 Gratia vobis & pax adimpleatur in cognitio-
ne Dei, & Chriſti Jeſu Domini noſtri:
3 Quomodo omnia nobis divinæ virtutis ſuæ,
quæ ad vitam & pietatem donata ſunt, per cogni-
tionem ejus, qui vocavit nos, propria gloria &
virtute,
4 Per quem maxima & pretioſa nobis promiſſa
donavit: ut per hæc efficiamini divinæ conſortes
naturæ: fugientes ejus, quæ in mundo eſt, con-
cupiſcentiæ corruptionem.
5 Vos autem curam omnem ſubinferentes, mi- B
niſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute au-
tem ſcientiam,
6 In ſcientia autem abſtinentiam, in abſtinen-
tia autem patientiam, in patientia autem pieta-
tem,
7 In pietate autem amorem fraternitatis, in
amore autem fraternitatis charitatem.
8 Hęc enim ſi vobiſcum adſint,& ſuperent;non
vacuos, nec ſine fructu vos conſtituent in Domi-
ni noſtri Jeſu Chriſti cognitione.
9 Cui enim non præſtò ſunt hæc, cæcus eſt, &
manu tentans, oblivionem accipiens purgationis
veterum ſuorum delictorum.
10 Quapropter fratres magis ſatagite, ut per C
bona opera certam veſtram vocationem & ele-
ctionem faciatis: hæc enim facientes,non pecca-
bitis aliquando.
11 Sic enim abundanter miniſtrabitur vobis
introitus in æternum regnum Domini noſtri, &
Salvatoris Jeſu Chriſti.
12 Propter quod incipiam vos ſemper commo-
nere de his; & quidem ſcientes & confirmatos
vos in præſenti veritate.
13 Juſtum autem arbitror quamdiu ſum in hoc
tabernaculo, ſuſcitare vos in commonitione:
14 Certus quòd velox eſt depoſitio tabernacu-
li mei, ſecundùm quod & Dominus noſter Jeſus
Chriſtus * ſignificavit mihi. * Ioan. 21.d.19.
15 Dabo autem operam & frequenter habere
vos poſt obitum meum, ut horum memoriam fa-
ciatis.
16 * Non enim doctas fabulas ſecuti, notam fe- * 1.Cor. 1.c.17.
cimus vobis Domini noſtri Jeſu Chriſti virtutem
& præſentiam: ſed ſpeculatores facti illius magni-
tudinis.
17 Accipiens enim à Deo Patre honorem & D
gloriam, voce delapſa ad eum hujuſcemodi à ma-
gnifica gloria: * Hic eſt Filius meus dilectus, in * Matt. 17.a.5.
quo mihi complacui, ipſum audite.
18 Et hanc vocem nos audivimus de cælo alla-
tam, cùm eſſemus cum ipſo in monte ſancto.
19 Et habemus firmiorem propheticum ſermo-
nem: cui benefacitis attendentes, quaſi lucernæ
lucenti in caliginoſo loco, donec dies eluceſcat, &
lucifer oriatur in cordibus veſtris:
20 Hoc primùm intelligentes,* quòd omnis pro- * 2.Tim. 3.d.16.
phetia Scripturæ propria interpretatione non fit.
21 Non enim voluntate humana allata eſt ali-
quando prophetia: ſed Spiritu ſancto inſpirati,lo-
cuti ſunt ſancti Dei homines.

Digitized by Google

CAPUT II.

Pſeudoprophetæ multos ſeducent, verùm acriter punientur, ſicut de malis actum eſt tempore diluvij, & de Sodomitis: proſequitur autem pravos mores horum, quos admodum effuſos dicit in libidinem.

A 1 FUerunt verò & pſeudoprophetæ in populo,
ſicut & in vobis erunt magiſtri mendaces,
qui introducent ſectas perditionis, & eum, qui
emit eos, Dominum negant, ſuperducentes ſibi
celerem perditionem.
2 Et multi ſequentur eorum luxurias, per quos
via veritatis blaſphemabitur:
3 Et in avaritia fictis verbis de vobis negotia-
buntur: quibus judicium jam olim non ceſſat; &
perditio eorum non dormitat.
* Iob. 4. d. 18. 4 * Si enim Deus angelis peccantibus non pe-
Iud. b. 6. percit, ſed rudentibus inferni detractos in tarta-
rum tradidit cruciandos, in judicium reſervari.
* Gen. 7. a. 1. 5 Et originali mundo non pepercit, * ſed
octavum Noë juſtitiæ præconem cuſtodivit, dilu-
vium mundo impiorum inducens.
* Gen. 19. e. 25. 6 * Et civitates Sodomorum & Gomorrhæorum
B in cinerem redigens, everſione damnavit: exem-
plum eorum, qui impiè acturi ſunt, ponens:
7 Et juſtum Lot oppreſſum à nefandorum inju-
ria ac luxurioſa converſatione eripuit:
8 Aſpectu enim, & auditu juſtus erat: habitans
apud eos, qui de die in diem animam juſtam ini-
quis operibus cruciabant.
9 Novit Dominus pios de tentatione eripere:
iniquos verò in diem judicij reſervare cruciandos:
10 Magis autem eos, qui poſt carnem in con-
cupiſcentia immunditiæ ambulant, dominatio-
némque contemnunt, audaces, ſibi placentes, ſectas
non metuunt introducere blaſphemantes:
11 Ubi angeli fortitudine & virtute cùm ſint ma-
jores, non portant adverſū ſe execrabile judicium.
12 Hi verò velut irrationabilia pecora, natura-
liter in captionem & in perniciem in his quæ ig-
C norant blaſphemantes in corruptione ſua peribūt.
13 Percipientes mercedem injuſtitiæ, volupta-
tem exiſtimantes diei delicias: coinquinationes,
& maculæ deliciis affluentes, in conviviis ſuis lu-
xuriantes vobiſcum,
14 Oculos habentes plenos adulterij, & inceſſa-
bilis delicti. Pellicientes animas inſtabiles, cor
exercitatum avaritia habentes, maledictionis filij:
* Iud. b. 11. 15 Derelinquentes rectam viam erraverunt, *
ſecuti viam Balaam ex Boſor, qui mercedem ini-
quitatis amavit:
16 Correptionem verò habuit ſuæ veſaniæ:
* Num. 22. e. 28. ſubjugale mutum animal, * hominis voce loquens,
prohibuit prophetæ inſipientiam.
* Iud. c. 11. 17 * Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ tur-
binibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum re-
ſervatur.
D 18 Superba enim vanitatis loquentes, pelliciunt
in deſideriis carnis luxuriæ eos, qui paululùm effu-
giunt, qui in errore converſantur:
19 Libertatem illis promittentes, cùm ipſi ſervi
* Ioan. 8. d. 34. ſint corruptionis: *à quo enim quis ſuperatus eſt,
Rom. 6. c. 16. b. 20. hujus & ſervus eſt.
20 Si enim refugientes coinquinationes mun-
di in cognitione Domini noſtri, & Salvatoris Ieſu
Chriſti, * his rurſus implicati ſuperantur; facta * Heb. 6. a. 4.
ſunt eis * poſteriora deteriora prioribus. * Mat. 12. d. 45.
21 Melius enim erat illis non cognoſcere viam
juſtitiæ, quàm poſt agnitionem, retrorſum con-
verti ab eo, quod illis traditum eſt, ſancto mandato.
22 Contigit enim eis illud veri proverbij: * Ca- * Prov. 26. b. 11.
nis reverſus ad ſuum vomitum; &, Sus lota in vo-
lutabro luti.

CAPUT III.

Propter quoſdam illuſores ſecundum Domini adventum negantes, aſtruit futuram mundi renovationem, cùm brevi & inſperatò Dominus adveniet: ad cujus adventum monet ut ſe præparent, laudans Pauli ſcripta quæ indocti depravant.

1 HAnc ecce vobis, chariſſimi, ſecundam ſcri- A
bo epiſtolam, in quibus veſtram excito in
commonitione ſinceram mentem:
2 Ut memores ſitis eorum, quæ prædixi, verbo-
rum à ſanctis Prophetis, & Apoſtolorum veſtro-
rum, præceptorum Domini & Salvatoris. * 1. Tim. 4. a. 1.
3 Hoc primùm ſcientes, quòd venient * in no- 2. Tim. 3. a. 1.
viſſimis diebus in deceptione illuſores, juxta pro- Iud. d. 18.
prias concupiſcentias ambulantes,
4 Dicentes: * ubi eſt promiſſio, aut adventus * Ezec. 12. g. 27.
ejus? ex quo enim patres dormierunt, omnia ſic B
perſeverant ab initio creaturæ.
5 Latet enim eos hoc volentes, quòd cæli erant
priùs, & terra, de aqua & per aquam conſiſtens
Dei verbo:
6 Per quæ, ille tunc mundus aqua inundatus
periit.
7 Cæli autem qui nunc ſunt, & terra, eodem
verbo repoſiti ſunt, igni reſervati in diem judicij,
& perditionis impiorum hominum.
8 Unum verò hoc non lateat vos, chariſſimi, quia
unus dies apud Dominum ſicut mille anni, & mil-
le anni ſicut dies unus.
9 Non tardat Dominus promiſſionem ſuam: ſi-
cut quidam exiſtimant: ſed patienter agit propter
vos, nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœniten- C
tiam reverti.
10 * Adveniet autem dies Domini ut fur: in * 1. Theſ. 5. a. 2.
quo cæli magno impetu tranſient, elementa verò Apoc. 3. a. 3. 16. c. 15.
calore ſolventur, terra autem & quæ in ipſa ſunt
opera, exurentur.
11 Cùm igitur hæc omnia diſſolvenda ſint, qua-
les oportet vos eſſe in ſanctis converſationibus &
pietatibus,
12 Expectantes & properantes in adventum diei
Domini, per quem cæli ardentes ſolventur, &
elementa ignis ardore tabeſcent?
13 * Novos verò cælos, & novam terram ſe- * Iſ. 65. c. 17. 66. g. 22.
cundùm promiſſa ipſius expectamus, in quibus Apoc. 21. a. 1.
juſtitia habitat.
14 Propter quod chariſſimi hæc exſpectantes, ſa-
tagite immaculati & inviolati ei inveniri in pace.
15 Et * Domini noſtri longanimitatem, ſalu- * Rom. 2. a. 4.
tem arbitremini: ſicut & chariſſimus frater noſter D
Paulus ſecundùm datam ſibi ſapientiam ſcripſit
vobis.
16 Sicut & in omnibus epiſtolis, loquens in eis de
his: in quibus ſunt quædam difficilia intellectu,
quæ indocti & inſtabiles depravant, ſicut & ce-
teras Scripturas, ad ſuam ipſorum perditionem.
17 Vos igitur fratres præſcientes cuſtodite:
ne

Digitized by Google

ne inſipientium errore traducti excidatis à pro-
pria firmitate.
18 Creſcite verò in gratia, & in cognitione
Domini noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti. Ipſi glo-
ria & nunc, & in diem æternitatis. Amen.

EPISTOLA
B. JOANNIS APOSTOLI
PRIMA

Caput Primum.

Ioannes quod de Chriſto vidit & audivit, aliis annuntiat, ut unà cum ipſo ſocientur Deo & Chriſto ejus filio, cujus ſanguine hominum peccata mundantur: porrò qui ſe peccaſſe negat, Deum mendacem facit.

A 1 Quod fuit ab initio, quod audivimus,
quod vidimus oculis noſtris, quod
perſpeximus, & manus noſtræ con-
trectaverunt de verbo vitæ:
2 Et vita manifeſtata eſt, & vidimus, & teſta-
mur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ
erat apud Patrem, & apparuit nobis:
3 Quod vidimus & audivimus, annuntiamus
vobis, ut & vos ſocietatem habeatis nobiſcum, &
ſocietas noſtra ſit cum Patre, & cum Filio ejus Je-
ſu Chriſto.
B 4 Et hæc ſcribimus vobis ut gaudeatis, & gau-
dium veſtrum ſit plenum.
5 Et hæc eſt annuntiatio, quam audivimus ab
* Ioan. 8. b. 12. eo, & annuntiamus vobis: * Quoniam Deus lux
eſt, & tenebræ in eo non ſunt ullæ.
6 Si dixerimus quoniam ſocietatem habemus
cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, &
veritatem non facimus.
7 Si autem in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt
* Heb. 9. d. 14. 1. Pet. 1. d. 19. Apoc. 1. b. 5. in luce; ſocietatem habemus ad invicem, * & ſan-
guis Jeſu Chriſti, Filii ejus, emundat nos ab om-
ni peccato.
8 * Si dixerimus quoniam peccatum non ha-
* 3. Reg. 8. c. 46. 2. Par. 6. f. 36. Prov. 20. b. 9. Eccle. 7. c. 21. bemus; ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis
non eſt.
9 Si confiteamur peccata noſtra; fidelis eſt, &
juſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emun-
det nos ab omni iniquitate.
10 Si dixerimus quoniam non peccavimus;
mendacem facimus eum, & verbum ejus non eſt
in nobis.

Caput II.

Ieſus Chriſtus advocatus noſter eſt apud Patrem, & propitiatio pro peccatis totius mundi: obſervatione autem mandatorum Dei comprobatur vera Dei notitia ac dilectio: quod ſit vetus ac novum mandatum: quis ſit in luce & in tenebris: variis ſcribit ætatibus, revocans à mundi dilectione & ab hereticis, ac monens ut ſemel acceptæ fidei adhæreant, ſequentes ductum Spiritus ſancti.

A 1 Filioli mei, hæc ſcribo vobis, ut non peccetis.
Sed & ſi quis peccaverit, advocatum habe-
mus apud Patrem, Jeſum Chriſtum juſtum:
2 Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris;
non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro to-
tius mundi.
3 Et in hoc ſcimus quoniam cognovimus eum,
ſi mandata ejus obſervemus.
4 Qui dicit ſe noſſe eum, & mandata ejus
non cuſtodit, mendax eſt, & in hoc veritas non eſt.
5 Qui autem ſervat verbum ejus, verè in hoc
charitas Dei perfecta eſt: & in hoc ſcimus quo-
niam in ipſo ſumus.
6 Qui dicit ſe in ipſo manere, debet, ſicut ille
ambulavit, & ipſe ambulare.
7 Chariſſimi, non mandatum novum ſcribo vo- B
bis, ſed mandatum vetus, quod habuiſtis ab ini-
tio: Mandatum vetus, eſt verbum quod audiſtis:
8 * Iterùm mandatum novum ſcribo vobis, quod * Ioan. 13. d. 34. 15. b. 12.
verum eſt & in ipſo, & in vobis: quia tenebræ
tranſierunt, & verum lumen jam lucet.
9 Qui dicit ſe in luce eſſe, & fratrem ſuum odit,
in tenebris eſt uſque adhuc.
10 * Qui diligit fratrem ſuum, in lumine ma- * Inf. 3. c. 14.
net, & ſcandalum in eo non eſt.
11 Qui autem odit fratrem ſuum, in tenebris
eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò eat, quia
tenebræ obcæcaverunt oculos ejus.
12 Scribo vobis, filioli, quoniam remittuntur
vobis peccata propter nomen ejus.
13 Scribo vobis patres, quoniam cognoviſtis
eum, qui ab initio eſt. Scribo vobis adoleſcentes,
quoniam viciſtis malignum.
14 Scribo vobis infantes, quoniam cognoviſtis
patrem. Scribo vobis juvenes, quoniam fortes eſtis,
& verbũ Dei manet in vobis, & viciſtis malignũ.
15 Nolite diligere mundum, neque ea quæ in C
mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt cha-
ritas Patris in eo:
16 Quoniam omne quod eſt in mundo, concu-
piſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum,
& ſuperbia vitæ: quæ non eſt ex Patre, ſed ex
mundo eſt.
17 Et mundus tranſit, & concupiſcentia ejus.
Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æter-
num.
18 Filioli, noviſſima hora eſt: & ſicut audiſtis
quia Antichriſtus venit, & nunc Antichriſti mul-
ti facti ſunt: unde ſcimus, quia noviſſima hora eſt.
19 Ex nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis.
nam, ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique no-
biſcum: ſed ut manifeſti ſint quoniam non ſunt
omnes ex nobis.
20 Sed vos unctionem habetis à Sancto, & no-
ſtis omnia.
21 Non ſcripſi vobis quaſi ignorantibus veri-
tatem, ſed quaſi ſcientibus eam: & quoniam omne
mendacium ex veritate non eſt.
22 Quis eſt mendax, niſi is qui negat quoniam D
Jeſus eſt Chriſtus? Hic eſt Antichriſtus, qui negat
Patrem, & Filium.
23 Omnis qui negat Filium, nec Patrem ha-
bet: qui confitetur Filium, & Patrem habet.
24 Vos quod audiſtis ab initio, in vobis perma-
neat: Si in vobis permanſerit quod audiſtis ab
initio, & vos in Filio & Patre manebitis.
25 Et hæc eſt repromiſſio, quam ipſe pollicitus
eſt nobis, vitam æternam.
26 Hæc ſcripſi vobis de his, qui ſeducunt vos.
27 Et vos unctionem quam accepiſtis ab eo,
maneat in vobis. Et non neceſſe habetis ut aliquis
doceat vos: ſed ſicut unctio ejus docet vos de om-
nibus, & verum eſt, & non eſt mendacium. Et
ſicut

Digitized by Google

ſicut docuit vos : manete in eo.
28 Et nunc filioli manete in eo : ut cùm apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in adventu ejus.
29 Si ſcitis quoniam juſtus eſt, ſcitote quoniam & omnis qui facit juſtitiam, ex ipſo natus eſt.

Caput III.

De Dei erga nos charitate, & quomodo diſtinguantur qui ex Deo ſunt & qui ex diabolo : de dilectione & odio fratrum : qui mentis puritate & fide in Chriſtum quippiam à Deo petit, impetrat.

A 1 VIdete qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filij Dei nominemur & ſimus. Propter hoc mundus non novit nos : quia non novit eum.
2 Chariſſimi, nunc filij Dei ſumus : & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus : quoniam videbimus eum ſicuti eſt.
3 Et omnis qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt.
4 Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit : & peccatum eſt iniquitas.
5 Et ſcitis quia ille apparuit ut peccata noſtra
* Iſ. 53. c. 9. 1 Pet. 2. d. 22. tolleret : * & peccatum in eo non eſt.
6 Omnis qui in eo manet, non peccat : & omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum.
B 7 Filioli, nemo vos ſeducat. Qui facit juſtitiam, juſtus eſt : ſicut & ille juſtus eſt.
* Ioan. 8. f. 44. 8 * Qui facit peccatum, ex diabolo eſt : quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, ut diſſolvat opera diaboli.
9 Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit : quoniam ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt.
10 In hoc manifeſti ſunt filij Dei & filij diaboli. Omnis qui non eſt juſtus, non eſt ex Deo, & qui non diligit fratrem ſuum :
* Ioan. 13. d. 34. 15. b. 12. 11 Quoniam hæc eſt annuntiatio, quam audiſtis ab initio, * ut diligatis alterutrum.
* Gen. 4. b. 8. 12 Non ſicut * Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem ſuum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera ejus maligna erant : fratris autem ejus, juſta.
13 Nolite mirari fratres, ſi odit vos mundus.
C 14 Nos ſcimus quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. * Qui non diligit, manet in morte :
* Lev. 19. d. 17. Sap. 2. b. 10. Luc. 3. c. 11. 15 Omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et ſcitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in ſemetipſo manentem.
* Ioan. 15. b. 13. 16 * In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit : & nos debemus pro fratribus animas ponere.
* Luc. 3. c. 11. Iac. 2. c. 15. 17 * Qui habuerit ſubſtantiam hujus mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo : quomodo charitas Dei manet in eo?
D 18 Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere & veritate.
19 In hoc cognoſcimus quoniam ex veritate ſumus : & in conſpectu ejus ſuadebimus corda noſtra.
20 Quoniam ſi reprehenderit nos cor noſtrum : major eſt Deus corde noſtro, & novit omnia.
21 Chariſſimi, ſi cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum :
22 * Et quidquid petierimus, accipiemus ab eo : * Mat. 21. b. 22.
quoniam mandata ejus cuſtodimus, & ea, quæ ſunt placita coram eo, facimus.
23 * Et hoc eſt mandatum ejus : Ut credamus * Ioan. 6. d. 29. 17. a. 3.
in nomine Filij ejus Jeſu Chriſti : & * diligamus alterutrum, ſicut dedit mandatum nobis. * Ioan. 11. d. 14. 15. b. 12.
24 Et qui ſervat mandata ejus, in illo manet, & ipſe in eo : & in hoc ſcimus quoniam manet in nobis de Spiritu, quem dedit nobis.

Caput IV.

Qui ſpiritus ex Deo ſint, & qui non : cùm Deus ſua nos dilectione prævenerit, dato pro nobis Filio ſuo, debemus & nos Deum ac proximum diligere : perfecta autem charitas foras mittit timorem.

1 CHariſſimi, nolite omni ſpiritui credere, ſed A
probate ſpiritus ſi ex Deo ſint : quoniam multi pſeudoprophetæ exierunt in mundum.
2 In hoc cognoſcitur ſpiritus Dei : omnis ſpiritus qui confitetur Jeſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt :
3 Et omnis ſpiritus, qui ſolvit Jeſum, ex Deo non eſt ; & hic eſt Antichriſtus, de quo audiſtis quoniam venit, & nunc jam in mundo eſt.
4 Vos ex Deo eſtis filioli, & viciſtis eum, quoniam major eſt qui in vobis eſt, quàm qui in mundo.
5 * Ipſi de mundo ſunt : Ideò de mundo loquuntur, & mundus eos audit. * Ioan. 8. f. 47.
6 Nos ex Deo ſumus. Qui novit Deum, audit B
nos : qui non eſt ex Deo, non audit nos : in hoc cognoſcimus Spiritum veritatis, & ſpiritum erroris.
7 Chariſſimi, diligamus nos invicem : quia charitas ex Deo eſt. Et omnis qui diligit, ex Deo natus eſt, & cognoſcit Deum.
8 Qui non diligit, non novit Deum : quoniam Deus charitas eſt.
9 In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam * Filium ſuum unigenitum miſit Deus in * Ioan. 3. b. 16.
mundum, ut vivamus per eum.
10 In hoc eſt charitas : non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quoniam ipſe prior dilexit nos, & miſit Filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris.
11 Chariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos : & nos debemus alterutrum diligere.
12 * Deum nemo vidit umquam. Si diligamus C * Ioan. 1. c. 18. 1. Tim. 6. d. 16.
invicem, Deus in nobis manet, & charitas ejus in nobis perfecta eſt.
13 In hoc cognoſcimus quoniam in eo manemus, & ipſe in nobis : quoniam de Spiritu ſuo dedit nobis.
14 Et nos vidimus, & teſtificamur, quoniam Pater miſit Filium ſuum Salvatorem mundi.
15 Quiſquis confeſſus fuerit quoniam Jeſus eſt Filius Dei, Deus in eo manet, & ipſe in Deo.
16 Et nos cognovimus, & credidimus charitati, quam habet Deus in nobis. Deus Charitas eſt : & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.
17 In hoc perfecta eſt charitas Dei nobiſ- D
cum : ut fiduciam habeamus in die judicij : quia ſicut

Digitized by Google

ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo.
18 Timor non eſt in charitate: ſed perfecta
charitas foras mittit timorem: quoniam timor pœ-
nam habet. qui autem timet, non eſt perfectus in
charitate.
19 Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus
prior dilexit nos.
20 Si quis dixerit quoniam diligo Deum, &
fratrem ſuum oderit, mendax eſt. Qui enim non
diligit fratrem ſuum quem videt, Deum, quem
non videt, quomodo poteſt diligere?
*Ioan. 13.d.34. 15.b.12. Eph.5. a.2. 21 * Et hoc mandatum habemus á Deo: ut qui
diligit Deum, diligat & fratrem ſuum.

Caput V.

De natis ex Deo, veráque erga ipſum charitate: fides mundum vincit: tres in terra teſtantur Chriſtum verum hominem, & tres in cælo verum Dei filium, in quem credens habet vitam æternam: de peccato ad mortem, & non ad mortem.

A 1 OMnis qui credit, quoniam Jeſus eſt Chri-
ſtus, ex Deo natus eſt. Et omnis qui diligit
eum qui genuit, diligit & eum qui natus eſt ex eo.
2 In hoc cognoſcimus quoniam diligimus na-
tos Dei, cùm Deum diligamus, & mandata ejus
faciamus.
3 Hæc eſt enim charitas Dei, ut mandata ejus
cuſtodiamus: & mandata ejus gravia non ſunt.
4 Quoniam omne quod natum eſt ex Deo, vin-
cit mundum: & hæc eſt victoria, quæ vincit mun-
dum, fides noſtra.
*1.Cor. 15.g.57. 5 * Quis eſt, qui vincit mundum, niſi qui cre-
dit quoniam Jeſus eſt filius Dei?
B 6 Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinem,
Jeſus Chriſtus: non in aqua ſolùm, ſed in aqua &
ſanguine. Et Spiritus eſt, qui teſtificatur, quo-
niam Chriſtus eſt veritas.
7 Quoniam tres ſunt, qui teſtimonium dant in
cælo: Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus: & hi
tres unum ſunt.
8 Et tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra:
Spiritus, & aqua, & ſanguis: & hi tres unum ſunt.
9 Si teſtimonium hominum accipimus, teſti-
monium Dei majus eſt: quoniam hoc eſt teſtimo-
nium Dei, quod majus eſt, quoniam teſtificatus eſt
de Filio ſuo.
*Ioan.3. d.36. 10 * Qui credit in Filium Dei, habet teſtimo-
C nium Dei in ſe. Qui non credit Filio, mendacem
facit eum: quia non credit in teſtimonium quod
teſtificatus eſt Deus de Filio ſuo.
11 Et hoc eſt teſtimonium, quoniam vitam æter-
nam dedit nobis Deus. Et hęc vita in Filio ejus eſt.
12 Qui habet Filium, habet vitam: qui non ha-
bet Filium, vitam non habet.
13 Hæc ſcribo vobis: ut ſciatis quoniam vitam
habetis æternam, qui creditis in nomine Filij Dei.
14 Et hæc eſt fiducia, quam habemus ad eum:
Quia quodcumque petierimus ſecundùm volun-
tatem ejus, audit nos.
15 Et ſcimus quia audit nos quidquid petieri-
mus: ſcimus quoniam habemus petitiones quas
poſtulamus ab eo.
D 16 Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum
non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti
non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem, non
pro illo dico ut roget quis.
17 Omnis iniquitas, peccatum eſt: & eſt pec-
catum ad mortem.
18 Scimus quia omnis qui natus eſt ex Deo, non
peccat: ſed generatio Dei conſervat eum, & ma-
lignus non tangit eum.
19 Scimus quoniam ex Deo ſumus: & mundus
totus in maligno poſitus eſt.
20 Et ſcimus quoniam Filius Dei venit, * & *Luc. 24.f.45.
dedit nobis ſenſum ut cognoſcamus verum
Deum, & ſimus in vero Filio ejus. Hic eſt verus
Deus, & vita æterna.
21 Filioli, cuſtodite vos à ſimulacris. Amen.

EPISTOLA B. JOANNIS APOSTOLI SECUNDA.

Electam hanc ejuſque filios in charitate & fide confirmat, ne ab hæreticis ſeducantur; idque paucis; cetera ſervans donec ad eos veniat.

1 SENIOR Electæ dominæ, & natis ejus, A
quos ego diligo in veritate, & non ego
ſolus, ſed & omnes qui cognoverunt
veritatem,
2 Propter veritatem quæ permanet in nobis, &
nobiſcum erit in æternum.
3 Sit vobiſcum gratia, miſericordia, pax à Deo
Patre, & à Chriſto Jeſu Filio Patris, in veritate &
charitate.
4 Gaviſus ſum valdè, quoniam inveni de filiis B
tuis ambulantes in veritate, ſicut mandatum acce-
pimus à Patre.
5 Et nunc rogo te domina, non tamquam man-
datum novum ſcribens tibi, ſed quod habuimus
ab initio, * ut diligamus alterutrum. *Ioan. 13.d.34.
6 Et hæc eſt charitas, ut ambulemus ſecundùm 15.b.12.
mandata ejus. Hoc eſt enim mandatum, ut quem- C
admodum audiſtis ab initio, in eo ambuletis:
7 Quoniam multi ſeductores exierunt in mun-
dum, qui non confitentur Jeſum Chriſtum veniſſe
in carnem: hic eſt ſeductor, & antichriſtus.
8 Videte voſmetipſos, ne perdatis quæ operati
eſtis: ſed ut mercedem plenam accipiatis.
9 Omnis qui recedit, & non permanet in do-
ctrina Chriſti, Deum non habet: qui permanet
in doctrina, hic & Patrem & Filium habet.
10 Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non D
affert, nolite recipere eum in domum, nec AVE
ei dixeritis.
11 Qui enim dicit illi AVE, communicat ope-
ribus ejus malignis.
12 Plura habens vobis ſcribere, nolui per chartã
& atramentum: ſpero enim me futurum apud vos
& os ad os loqui: ut gaudium veſtrum plenum ſit.
13 Salutant te filij ſororis tuæ Electæ.

EPISTOLA B. JOANNIS APOSTOLI TERTIA.

Gaium collaudat quòd in veritate ambulet, & peregrinos humanè excipiat; ſubdens de Diotrephis calumniis & inhumanitate, ac Demetrio optimum perhibens teſtimonium, ſubjungens ſe illum brevi inviſurum.

1 SENIOR Gaio chariſſimo, quem ego A
diligo in veritate.

2 Chariſſime,

Digitized by Google

2 Chariſſime , de omnibus orationem facio
proſperè te ingredi , & valere , ſicut proſperè
agit anima tua.
3 Gaviſus ſum valdè venientibus fratribus,
& teſtimonium perhibentibus veritati tuæ , ſicut
B tu in veritate ambulas.
4 Majorem horum non habeo gratiam , quàm
ut audiam filios meos in veritate ambulare.
5 Chariſſime , fideliter facis quidquid operaris
in fratres,& hoc in peregrinos,
6 Qui teſtimonium reddiderunt charitati tuæ
in conſpectu Eccleſiæ : quos,benefaciens,deduces
dignè Deo.
C 7 Pro nomine enim ejus profecti ſunt , nihil
accipientes à Gentibus.
8 Nos ergo debemus ſuſcipere hujuſmodi , ut
cooperatores ſimus veritatis.
9 Scripſiſſem forſitan Eccleſiæ : ſed is,qui amat
primatum gerere in eis,Diotrephes,nõ recipit nos.
10 Propter hoc ſi venero,cõmonebo ejus opera,
quæ facit,verbis malignis garriens in nos:& quaſi
non ei iſta ſufficiant ;neque ipſe ſuſcipit fratres;&
eos,qui ſuſcipiunt , prohibet,& de Eccleſia ejicit.
11 Chariſſime , noli imitari malum , ſed quod
bonum eſt. Qui benefacit , ex Deo eſt : qui ma-
D lefacit , non vidit Deum.
12 Demetrio teſtimonium redditur ab omni-
bus , & ab ipſa veritate , ſed & nos teſtimonium
perhibemus : & noſti quoniam teſtimonium no-
ſtrum verum eſt.
13 Multa habui tibi ſcribere : ſed nolui per
atramentum & calamum ſcribere tibi.
14 Spero autem protinus te videre , & os ad os
loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta ami-
cos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA BEATI JUDÆ APOSTOLI.

*Monet , ut firmi ſint in tradita ſemel fide adverſus inſur-
gentes impios ac laſcivos, ſubdens de horum ſupplicio in modum
Judæorum ac Sodomorum : nam & hi nullum veriti, effrenè fe-
runtur in omnem carnis concupiſcentiam,quos diverſis rebus com-
parat:& iſtos ad Enoch ac Apoſtolorum de illis vaticinia revocat.*

A 1 JUDAS Jeſu Chriſti ſervus,frater autem
Jacobi,his qui sũt in Deo Patre dilectis,
& Chriſto Jeſu conſervatis , & vocatis.
2 Miſericordia vobis, & pax, & cha-
ritas adimpleatur.
3 Chariſſimi,omnem ſolicitudinem faciens ſcri-
bendi vobis de communi veſtra ſalute,neceſſe ha-
bui ſcribere vobis : deprecans ſupercertari ſemel
traditæ ſanctis fidei.
4 Subintroierunt enim quidam homines , (qui
olim præſcripti ſunt in hoc judicium) impij,Dei
noſtri gratiam transferentes in luxuriam,& ſolum
Dominatorem & Dominum noſtrum Jeſum Chri-
ſtum negantes.
5 Commonere autem vos volo , ſcientes ſemel
B omnia , quoniam Jeſus populum de terra Ægypti
* Num. 14. f. 37. ſalvans,* ſecundò eos,qui nõ crediderũt,perdidit:
6 Angelos verò , qui non ſervaverunt ſuum
principatum , ſed dereliquerunt ſuum domici-
lium , in judicium magni diei , vinculis æternis
ſub caligine reſervavit.
7 Sicut * Sodoma , & Gomorrha , & finitimæ *Gen. 19. e. 24.
civitates ſimili modo exfornicatæ , & abeuntes
poſt carnem alteram , factæ ſunt exemplum ignis
æterni pœnam ſuſtinentes.
8 Similiter & hi carnem quidem maculant ,
dominationem autem ſpernunt , majeſtatem au-
tem blaſphemant.
9 * Cùm Michaël Archangelus cum diabolo * Zach. 3. b. 2.
diſputans altercaretur de Moyſi corpore , non eſt
auſus judicium inferre blaſphemiæ : ſed dixit :
Imperet tibi Dominus.
10 Hi autem , quæcumque quidem ignorant ,
blaſphemant : quæcumque autem naturaliter,tam-
quam muta animalia , norunt , in his corrumpun-
tur.
11 Væ illis, quia in * via Cain abierunt , & * * Gen. 4. b. 8.
errore Balaam mercede effuſi ſunt , & in contra-
dictione * Core perierunt. * Num. 22. e. 23.
12 Hi ſunt in epulis ſuis maculæ , convivantes C
ſine timore , ſemetipſos paſcentes , * nubes ſine * Num. 16. e. 32.
aqua,quæ à ventis circumferuntur,arbores autum-
nales , infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ, * 2. Pet. 2. c. 17.
13 Fluctus feri maris , deſpumantes ſuas confu-
ſiones , ſidera errantia : quibus procella tenebra-
rum ſervata eſt in æternum.
14 Prophetavit autem & de his ſeptimus ab
Adam Enoch , dicens : * Ecce venit Dominus in * Apoc. 1. b. 7.
ſanctis millibus ſuis
15 Facere judicium contra omnes , & arguere
omnes impios de omnibus operibus impietatis
eorum , quibus impiè egerunt,& de omnibus du-
ris , quæ locuti ſunt contra Deum peccatores
impij.
16 Hi ſunt murmuratores queruloſi, ſecundùm
deſideria ſua ambulantes , * & os eorum loquitur * Pſ. 16. c. 10.
ſuperba, mirantes perſonas quæſtus cauſa.
17 Vos autem chariſſimi,memores eſtote ver- D
borum , * quæ prædicta ſunt ab Apoſtolis Domi- * 1. Tim. 4. a. 1.
ni noſtri Jeſu Chriſti ,
18 Qui dicebant vobis , quoniam in noviſſimo 2. Tim. 3. a. 1.
tempore venient illuſores , ſecundùm deſideria 2. Pet. 3 a. 3.
ſua ambulantes in impietatibus.
19 Hi ſunt, qui ſegregant ſemetipſos,animales,
Spiritum non habentes.
20 Vos autem chariſſimi,ſuperædificantes voſ-
metipſos ſanctiſſimæ veſtræ fidei,in Spiritu ſancto
orantes ,
21 Voſmetipſos in dilectione Dei ſervate , ex-
pectantes miſericordiam Domini noſtri Jeſu
Chriſti in vitam æternam,
22 Et hos quidem arguite judicatos :
23 Illos verò ſalvate , de igne rapientes. Aliis
autem miſeremini in timore : odientes & eam ,
quæ carnalis eſt, maculatam tunicam.
24 Ei autem, qui potens eſt vos conſervare ſine
peccato, & conſtituere ante conſpectum gloriæ
ſuæ immaculatos in exultatione in adventu Do-
mini noſtri Jeſu Chriſti ;
25 Soli Deo Salvatori noſtro , per Jeſum Chri-
ſtum Dominum noſtrum , gloria & magnifi-
centia , imperium & poteſtas ante omne ſæcu-
lum , & nunc , & in omnia ſæcula ſæculorum.
Amen.

APOCA

Digitized by Google

APOCALYPSIS BEATI JOANNIS APOSTOLI.

Caput Primum.

Ioannes in Patmos inſula relegatus jubetur ſcribere quæ viderit ſeptem Aſiæ Eccleſiis, per ſeptem candelabra deſignatis, quæ vidit in circuitu filij hominis; modum deſcribens quo hic ipſi demonſtratus ſit.

A 1 APOCALYSIS Jeſu Chriſti; quam dedit illi Deus palàm facere ſervis ſuis, quæ oportet fieri citò: & ſignificavit, mittens per Angelum ſuum ſervo ſuo Joanni.

2 Qui teſtimonium perhibuit verbo Dei, & teſtimonium Jeſu Chriſti, quæcumque vidit.

3 Beatus, qui legit & audit verba prophetiæ hujus: & ſervat ea, quæ in ea ſcripta ſunt: tempus enim propè eſt.

4 Joannes ſeptem eccleſiis, quæ ſunt in Aſia.
* Exod. 3. d. 14. Gratia vobis & pax ab eo, * qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt; & à ſeptem ſpiritibus, qui in
B conſpectu throni ejus ſunt;

* 1. Cor. 15. c. 20. Col. 1. c. 18. * Heb. 9. d. 14. 1. Pet. 1. d. 19. 1. Ioan. 1. c. 7.

5 Et à Jeſu Chriſto, qui eſt teſtis fidelis, * primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ: qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis noſtris * in ſanguine ſuo,

6 Et fecit nos regnum & ſacerdotes Deo & Patri ſuo: ipſi gloria, & imperium in ſæcula ſæculorum: Amen.

* Iſ. 3. c. 13. Matt. 24. c. 30. Jud. c. 14.

7 * Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent ſe ſuper eum omnes tribus terræ: Etiã: Amen.

* Iſ. 41. a. 4 44. a. 6. 48. b. 12. Inf. 21. b. 6. 22. c. 13.

8 * Ego ſum α & ω, principium & finis, dicit Dominus Deus, qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt, omnipotens.

9 Ego Joannes frater veſter, & particeps in tribulatione, & regno, & patientia in Chriſto Jeſu; fui in inſula, quæ appellatur Patmos, propter verbum Dei, & teſtimonium Jeſu:

C 10 Fui in ſpiritu in Dominica die, & audivi poſt me vocem magnam tamquam tubæ,

11 Dicentis: Quod vides, ſcribe in libro: & mitte ſeptem Eccleſiis, quæ ſunt in Aſia, Epheſo, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, & ſardis, & Philadelphiæ, & Laodiciæ.

12 Et converſus ſum, ut viderem vocem quæ loquebatur mecum: Et converſus vidi ſeptem candelabra aurea:

13 Et in medio ſeptem candelabrorum aureorum ſimilem filio hominis, veſtitum podère, & præcinctum ad mamillas zona aurea:

D 14 Caput autem ejus & capilli erant candidi tamquam lana alba, & tamquam nix, & oculi ejus tamquam flamma ignis,

15 Et pedes ejus ſimiles aurichalco, ſicut in camino ardenti, & vox illius tamquam vox aquarum multarum:

16 Et habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem: & de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat: & facies ejus ſicut ſol lucet in virtute ſua.

17 Et cùm vidiſſem eum, cecidi ad pedes ejus tamquam mortuus. Et poſuit dexteram ſuam ſuper me, dicens: Noli timere: * ego ſum primus, & noviſſimus; * Iſ. 41. a. 4 44. a. 6. 48. b. 12. Inf. 22. c. 13.

18 Et vivus, & fui mortuus; & ecce ſum vivens in ſæcula ſæculorum, & habeo claves mortis, & inferni.

19 Scribe ergo quæ vidiſti, & quæ ſunt, & quæ oportet fieri poſt hæc.

20 Sacramentum ſeptem ſtellarum, quas vidiſti in dextera mea, & ſeptem candelabra aurea: ſeptem ſtellæ, Angeli ſunt ſeptem Eccleſiarum: & candelabra ſeptem, ſeptem Eccleſiæ ſunt.

Caput II.

Iubetur Ioannes varia ſcribere Eccleſiis Epheſi, Smyrnæ, Pergami & Thyatiræ: collaudans eos qui Nicolaitarum doctrinam non admiſerant, alios autem minis ad pœnitentiam revocans: teſ idum quoque deteſtans, & vincenti præmium pollicens.

1 ANgelo Epheſi Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit, qui tenet ſeptem ſtellas in dextera ſua, qui ambulat in medio ſeptem candelabrorum aureorum: A

2 Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, & quia non potes ſuſtinere malos: & tentaſti eos, qui ſe dicunt Apoſtolos eſſe, & non ſunt: & inveniſti eos mendaces:

3 Et patientiam habes, & ſuſtinuiſti propter nomen meum, & non defeciſti.

4 Sed habeo adverſum te, quòd charitatem tuam primam reliquiſti. B

5 Memor eſto itaque unde excideris: & age pœnitentiam, & prima opera fac. ſin autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris.

6 Sed hoc habes, quia odiſti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.

7 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in Paradiſo Dei mei.

8 Et Angelo Smyrnæ Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit primus, & noviſſimus, qui fuit mortuus, & vivit: C

9 Scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam, ſed dives es: & blaſphemaris ab his, qui ſe dicunt Judæos eſſe, & non ſunt, ſed ſunt ſynagoga ſatanæ.

10 Nihil horũ timeas quæ paſſurus es. Ecce miſſurus eſt diabolus aliquos ex vobis in carcerem ut tentemini: & habebitis tribulationem diebus decẽ:

Digitized by Google

Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.

D 11 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis: Qui vicerit, non lædetur à morte ſecunda.

12 Et Angelo Pergami Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit qui habet romphæam utraque parte acutam:

13 Scio ubi habitas, ubi ſedes eſt ſatanæ: & tenes nomen meum, & non negaſti fidem meam. Et in diebus illis Antipas teſtis meus fidelis, qui occiſus eſt apud vos, ubi ſatanas habitat.

14 Sed habeo adverſus te pauca: quia habes
*Num. 24.d.1. 25.a.2. illic tenentes doctrinam * Balaam, qui docebat Balac mittere ſcandalum coram filiis Iſraël, edere, & fornicari:

15 Ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.

E 16 Similiter pœnitentiam age: ſi quo minùs veniam tibi citò, & pugnabo cum illis in gladio oris mei.

17 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis: Vincenti dabo manna abſconditum, & dabo illi calculum candidum: & in calculo nomen novum ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit.

18 Et Angelo Thyatiræ Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tamquam flammam ignis, & pedes ejus ſimiles aurichalco:

F 19 Novi opera tua, & fidem, & charitatem tuam, & miniſterium, & patientiam tuam, & opera tua noviſſima plura prioribus.

20 Sed habeo adverſus te pauca: quia permittis mulierem Jezabel, quæ ſe dicit propheten, docere, & ſeducere ſervos meos, fornicari, & manducare de idolothytis.

21 Et dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret: & non vult pœnitere à fornicatione ſua.

22 Ecce mittam eam in lectum: & qui mœchantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, niſi pœnitentiam ab operibus ſuis egerint.

G 23 Et filios ejus interficiam in morte, & ſcient
*1. Reg. 16. b.7. Pſal. 7. b.10. Ier.11. d.20.17. b.10.20. c.12. omnes Eccleſiæ, * quia ego ſum ſcrutans renes & corda: & dabo unicuique veſtrûm ſecundùm opera ſua. Vobis autem dico,

24 Et ceteris qui Thyatiræ eſtis: Quicumque non habent doctrinam hanc, & qui non cognoverunt altitudines ſatanæ, quemadmodum dicunt, non mittam ſuper vos aliud pondus:

25 Tamen id, quod habetis, tenete donec veniã.

26 Et qui vicerit, & cuſtodierit uſque in finem opera mea, dabo illi poteſtatem ſuper Gentes,

27 Et reget eas in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringentur,

28 Sicut & ego accepi à Patre meo: & dabo illi ſtellam matutinam.

29 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis.

Caput III.

Jubetur ſcribere Eccleſiis Sardis, Philadelphia & Laodicia, errantes ad pœnitentiam minis revocans, ſed alios collaudans, & vincenti præmium pollicens: Deum dicens ad oſtium pulſare, ut ingrediatur ad illum qui aperuerit.

A 1 Et Angelo Eccleſiæ Sardis ſcribe: Hæc dicit qui habet ſeptem Spiritus Dei, & ſeptem ſtellas: Scio opera tua, quia nomen habes quòd vivas, & mortuus es.

2 Eſto vigilans, & confirma cetera, quæ moritura erant. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.

3 In mente ergo habe qualiter acceperis, & audieris, & ſerva, & pœnitentiam age. Si ergo non vigilaveris, * Veniam ad te tamquam fur, & neſcies qua hora veniam ad te. *1. Theſ. 5.a.2. 2. Pet.3. c.10. Inf.16. c.15.

4 Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt veſtimenta ſua: & ambulabunt mecum in albis, quia digni ſunt.

5 Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis albis, & B non delebo nomen ejus de libro vitæ, & confitebor nomen ejus coram Patre meo, & coram angelis ejus.

6 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis.

7 Et Angelo Philadelphiæ Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit Sanctus & Verus, * qui habet clavem David: * qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit: *Iſ.22. f.22. *Iob.12. c.14.

8 Scio opera tua. Ecce dedi coram te oſtium apertum, quod nemo poteſt claudere: quia modicam habes virtutem, & ſervaſti verbum meum, & non negaſti nomen meum.

9 Ecce dabo de ſynagoga ſatanæ, qui dicunt ſe Judæos eſſe, & non ſunt, ſed mentiuntur: Ecce faciam illos ut veniant, & adorent ante pedes tuos: & ſcient quia ego dilexi te.

10 Quoniam ſervaſti verbum patientiæ meæ, C & ego ſervabo te ab hora tentationis, quæ ventura eſt in orbẽ univerſum tentare habitantes in terra.

11 Ecce venio citò: tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.

12 Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur ampliùs: & ſcribam ſuper eum nomen Dei mei, & nomen civitatis Dei mei novæ Jeruſalem, quæ deſcendit de cælo à Deo meo, & nomen meum novum.

13 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis.

14 Et Angelo Laodiciæ Eccleſiæ ſcribe: * Hæc dicit: Amen, teſtis fidelis, & verus, qui eſt principium creaturæ Dei. *Ioan. 14.a.6.

15 Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus: utinam frigidus eſſes, aut calidus:

16 Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo. D

17 Quia dicis: Quòd dives ſum, & locupletatus, & nullius egeo: & neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.

18 Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, & veſtimentis albis induaris, & non appareat confuſio nuditatis tuæ, & collyrio inunge oculos tuos ut videas.

19 * Ego quos amo, arguo, & caſtigo. Æmulare ergo, & pœnitentiam age. *Prov. 3.b.12. Heb.12. b.6.

20 Ecce ſto ad oſtium, & pulſo: ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecũ.

21 Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in throno meo: ſicut & ego vici, & ſedi cum patre meo in throno ejus.

22 Qui

Digitized by Google

22 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus di-
cat Eccleſiis.

Caput IV.

Aperto in cælo oſtio videt ſedentem in throno, & in hujus circuitu vigintiquattuor ſeniores ſedentes; &, quæ hîc deſcribit, quattuor animalia, quæ ſedentem in throno aſſiduè unà cum vigintiquattuor ſenioribus glorificabant.

A 1 POſt hæc vidi: & ecce oſtium apertum in
cælo; & vox prima, quam audivi, tamquam
tubæ loquentis mecum, dicens: Aſcende huc, &
oſtendam tibi quæ oportet fieri poſt hæc.
2 Et ſtatim fui in ſpiritu: & ecce ſedes poſita
erat in cælo, & ſupra ſedem ſedens.
3 Et qui ſedebat, ſimilis erat aſpectui lapidis
jaſpidis & ſardinis: & iris erat in circuitu ſedis,
ſimilis viſioni ſmaragdinæ.
B 4 Et in circuitu ſedis ſedilia vigintiquattuor: &
ſuper thronos vigintiquattuor ſeniores ſedentes,
circumamicti veſtimentis albis, & in capitibus
eorum coronæ aureæ.
5 Et de throno procedebant fulgura, & voces,
& tonitrua: & ſeptem lampades ardentes ante
thronum, qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei.
C 6 Et in conſpectu ſedis tamquam mare vitreum
ſimile cryſtallo: & in medio ſedis, & in circuitu
ſedis, quattuor animalia plena oculis antè & retrò.
7 Et animal primum ſimile leoni, & ſecundum
animal ſimile vitulo, & tertium animal habens fa-
ciem quaſi hominis, & quartum animal ſimile
aquilæ volanti.
8 Et quattuor animalia, ſingula eorum habe-
bant alas ſenas: & in circuitu, & intus plena ſunt
oculis: & requiem non habebant die ac nocte, di-
centia: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus *Iſa. 6. b. 3.
omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui ventu-
rus eſt.
9 Et cùm darent illa animalia gloriam, & ho-
norem, & benedictionem ſedenti ſuper thronum,
viventi in ſæcula ſæculorum,
D 10 Procidebant vigintiquattuor ſeniores ante
ſedentem in throno, & adorabant viventem in
ſæcula ſæculorum, & mittebant coronas ſuas ante
thronum, dicentes:
11 Dignus es Domine Deus noſter accipere glo-
riam, & honorem, & virtutem: quia tu creaſti om-
nia, & propter voluntatem tuam erant, & creata
ſunt.

Caput V.

Flente Ioanne quòd librum ſeptem ſigillis ſignatum nemo poſſet aperire, agnus primùm occiſus illum aperuit; quo facto quattuor animalia & vigintiquattuor ſeniores, cum innumera Angelorum multitudine omnique creatura illum maximè glorificarunt.

A 1 ET vidi in dextera ſedentis ſupra thronum, li-
brum ſcriptum intus & foris, ſignatum ſigil-
lis ſeptem.
2 Et vidi Angelum fortem, prædicantem voce
magna: Quis eſt dignus aperire librum, & ſolve-
re ſignacula ejus?
3 Et nemo poterat, neque in cælo, neque in
terra, neque ſubtus terram, aperire librum, neque
reſpicere illum.
4 Et ego flebam multùm, quoniam nemo di-
gnus inventus eſt aperire librum, nec videre
eum.
5 Et unus de ſenioribus dixit mihi: Ne fle- B
veris: ecce vicit leo de tribu Juda, radix David,
aperire librum, & ſolvere ſeptem ſignacula ejus.
6 Et vidi: & ecce in medio throni & quattuor
animalium, & in medio ſeniorum, agnum ſtantem
tamquam occiſum, habentem cornua ſeptem, &
oculos ſeptem: qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei, miſſi
in omnem terram.
7 Et venit, & accepit de dextera ſedentis in
throno librum.
8 Et cùm aperuiſſet librum, quattuor animalia,
& vigintiquattuor ſeniores ceciderunt coram
agno, habentes ſinguli citharas, & phialas aureas
plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes ſan-
ctorum: C
9 Et cantabant canticum novum, dicentes: Di-
gnus es Domine accipere librum, & aperire ſigna-
cula ejus: quoniam occiſus es, & redemiſti nos
Deo in ſanguine tuo ex omni tribu, & lingua, &
populo, & natione:
10 Et feciſti nos Deo noſtro regnum, & ſacer-
dotes: & regnabimus ſuper terram.
11 Et vidi, & audivi vocem angelorum multo-
rum in circuitu throni, & animalium, & ſeniorum: *Dan. 7.
& erat numerus eorum * millia millium, c. 10.
12 Dicentium voce magna: Dignus eſt Agnus, D
qui occiſus eſt, accipere virtutem, & divinitatem,
& ſapientiam, & fortitudinem, & honorem, & glo-
riam, & benedictionem.
13 Et omnem creaturam quæ in cælo eſt, & ſu-
per terram, & ſub terra, & quæ ſunt in mari, &
quæ in eo: omnes audivi dicentes: Sedenti in
throno, & Agno, benedictio, & honor, & gloria,
& poteſtas in ſæcula ſæculorum.
14 Et quattuor animalia dicebant: Amen. Et
vigintiquattuor ſeniores ceciderunt in facies ſuas:
& adoraverunt viventem in ſæcula ſæculorum.

Caput VI.

Apertis quattuor ſigillis varij adverſus terram ſequuntur effectus: quinto verò aperto, animæ martyrum petunt accelerari judicium: ad ſexti autem apertionem oſtenduntur ſigna futuri judicij. A

1 ET vidi quòd aperuiſſet Agnus unum de ſe-
ptem ſigillis, & audivi unum de quattuor ani-
malibus, dicens, tamquam vocem tonitrui: Veni,
& vide.
2 Et vidi: & ecce equus albus, & qui ſedebat
ſuper illum habebat arcum, & data eſt ei corona,
& exivit vincens ut vinceret.
3 Et cùm aperuiſſet ſigillum ſecundum, audivi
ſecundum animal, dicens: Veni, & vide.
4 Et exivit alius equus rufus: & qui ſedebat
ſuper illum, datum eſt ei ut ſumeret pacem de ter-
ra, & ut invicem ſe interficiant, & datus eſt ei gla-
dius magnus. B
5 Et cùm aperuiſſet ſigillum tertium, audivi
tertium animal, dicens: Veni, & vide. Et ecce
equus niger: & qui ſedebat ſuper illum, habebat
ſtateram in manu ſua.
6 Et audivi tamquam vocem in medio quat-
tuor animalium dicentium: Bilibris tritici dena-
rio, & tres bilibres hordei denario, & vinum &
oleum ne læſeris.
7 Et cùm aperuiſſet ſigillum quartum, audivi
vocem quarti animalis dicentis: Veni, & vide.

Digitized by Google

8 Et ecce equus pallidus: & qui ſedebat ſuper
eum, nomen illi Mors, & infernus ſequebatur
eum; & data eſt illi poteſtas ſuper quattuor partes
terræ, interficere gladio, fame, & morte, & beſtiis
terræ.

C 9 Et cùm aperuiſſet ſigillum quintum, vidi ſub-
tus altare animas interfectorum propter verbum
Dei, & propter teſtimonium, quod habebant,

10 Et clamabant voce magna, dicentes: Uſque-
quò Domine, (ſanctus, & verus) non judicas, &
non vindicas ſanguinem noſtrum de iis qui habi-
tant in terra?

11 Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ: & di-
ctum eſt illis ut requieſcerent adhuc tempus mo-
dicum, donec compleantur conſervi eorum, & fra-
tres eorum, qui interficiendi ſunt ſicut & illi.

D 12 Et vidi cùm aperuiſſet ſigillum ſextum: &
ecce terræ motus magnus factus eſt, & ſol factus
eſt niger tamquam ſaccus cilicinus: & luna tota
facta eſt ſicut ſanguis:

13 Et ſtellæ de cælo ceciderunt ſuper terram,
ſicut ficus emittit groſſos ſuos cùm à vento magno
movetur.

14 Et cælum receſſit ſicut liber involutus: &
omnis mons, & inſulæ de locis ſuis motæ ſunt.

15 Et reges terræ, & principes, & tribuni, &
divites, & fortes, & omnis ſervus, & liber, abſcon-
derunt ſe in ſpeluncis, & in petris montium:

* Iſa 2. d. 19. Oſe. 10. c. 8. Luc. 23. c. 30.

16 Et dicunt montibus, & petris: * Cadite ſuper
nos, & abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thro-
num, & ab ira Agni:

17 Quoniam venit dies magnus iræ ipſorum:
& quis poterit ſtare?

Caput VII.

Dum punienda eſt terra, jubentur abſque nocumento ſervari ſignum in fronte gerentes: qui deſcribuntur tam ex Judæis quàm ex Gentibus, benedicentes Deum: & de his qui amicti erant ſtolis albis.

A 1 POſt hæc vidi quattuor Angelos ſtantes ſuper
quattuor angulos terræ, tenentes quattuor
ventos terræ, ne flarent ſuper terram, neque ſuper
mare, neque in ullam arborem.

2 Et vidi alterum Angelum aſcendentem ab
ortu ſolis, habentem ſignum Dei vivi: & clamavit
voce magna quattuor Angelis, quibus datum eſt
nocere terræ, & mari,

3 Dicens: Nolite nocere terræ, & mari, neque
arboribus, quoadusque ſignemus ſervos Dei no-
ſtri in frontibus eorum.

4 Et audivi numerum ſignatorum, centum qua-
draginta quattuor millia ſignati, ex omni tribu fi-
liorum Iſraël.

B 5 Ex tribu Juda duodecim millia ſignati: Ex
tribu Ruben duodecim millia ſignati: Ex tribu
Gad duodecim millia ſignati:

6 Ex tribu Aſer duodecim milla ſignati: Ex
tribu Nephthali duodecim millia ſignati: Ex tribu
Manaſſe duodecim millia ſignati:

7 Ex tribu Simeon duodecim millia ſignati:
Ex tribu Levi duodecim millia ſignati: Ex tribu
Iſſachar duodecim millia ſignati:

8 Ex tribu Zabulon duodecim millia ſignati:
Ex tribu Joſeph duodecim millia ſignati: Ex tribu
Benjamin duodecim millia ſignati:

9 Poſt hæc vidi turbam magnam, quam dinu-
merare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tri- C
bubus, & populis, & linguis: ſtantes ante thronum,
& in conſpectu Agni, amicti ſtolis albis, & palmæ
in manibus eorum:

10 Et clamabant voce magna dicentes: Salus
Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, &
Agno.

11 Et omnes Angeli ſtabant in circuitu throni,
& ſeniorum, & quattuor animalium: & ceciderunt
in conſpectu throni in facies ſuas, & adoraverunt
Deum,

12 Dicentes, Amen. Benedictio, & charitas, &
ſapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, &
fortitudo Deo noſtro, in ſæcula ſæculorum,
Amen.

13 Et reſpondit unus de ſenioribus, & dixit
mihi: Hi, qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt?
& unde venerunt? D

14 Et dixi illi: Domine mi, tu ſcis: & dixit
mihi: Hi ſunt, qui venerunt de tribulatione ma-
gna, & laverunt ſtolas ſuas, & dealbaverunt eas
in ſanguine Agni.

15 Et ideò ſunt ante thronum Dei, & ſerviunt ei
die ac nocte in templo ejus: & qui ſedet in throno,
habitabit ſuper illos.

16 * Non eſurient, neque ſitient ampliùs, nec * Iſa. 49. c. 10.
cadet ſuper illos ſol, neque ullus æſtus:

17 Quoniam Agnus, qui in medio throni eſt, * Iſa. 25. c. 8. Inf. 21. b. 4.
reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum,
* & abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis
eorum.

Caput VIII.

Aperto ſeptimo ſigillo ſeptem Angeli cum tubis oſtenduntur; effuſoque in terram igne altaris ab alio Angelo fiunt variæ tempeſtates: ſimiliter quattuor Angelis tuba canentibus producuntur variæ plagæ adverſus homines. A

1 ET cùm aperuiſſet ſigillum ſeptimum, fa-
ctum eſt ſilentium in cælo, quaſi media
hora.

2 Et vidi ſeptem Angelos ſtantes in conſpectu
Dei: & datæ ſunt illis ſeptem tubæ.

3 Et alius Angelus venit, & ſtetit ante altare
habens thuribulum aureum: & data ſunt illi in-
cenſa multa, ut daret de orationibus ſanctorum
omnium ſuper altare aureum, quod eſt ante thro-
num Dei. B

4 Et aſcendit fumus incenſorum de orationibus
ſanctorum de manu Angeli coram Deo.

5 Et accepit Angelus thuribulum, & implevit
illud de igne altaris, & miſit in terram, & facta ſunt
tonitrua, & voces, & fulgura, & terræmotus ma-
gnus.

6 Et ſeptem Angeli, qui habebant ſeptem tu-
bas, præparaverunt ſe ut tuba canerent.

7 Et primus Angelus tuba cecinit, & facta eſt C
grando, & ignis, miſta in ſanguine, & miſſum eſt
in terram, & tertia pars terræ combuſta eſt, & ter-
tia pars arborum concremata eſt, & omne fœnum
viride combuſtum eſt.

8 Et ſecundus Angelus tuba cecinit: & tam-
quam mons magnus igne ardens miſſus eſt in
mare, & facta eſt tertia pars maris ſanguis,

9 Et mortua eſt tertia pars creaturæ eorum
quæ

Digitized by Google

quæ habebant animas in mari, & tertia pars na-
vium interiit.
10 Et tertius Angelus tuba cecinit: & cecidit
de cælo ſtella magna ardens tamquam facula, &
cecidit in tertiam partem fluminum, & in fontes
aquarum:
D 11 Et nomen ſtellæ dicitur Abſinthium, & fa-
cta eſt tertia pars aquarum in abſinthium: & mul-
ti hominum mortui ſunt de aquis, quia amaræ fa-
ctæ ſunt.
12 Et quartus Angelus tuba cecinit: & per-
cuſſa eſt tertia pars ſolis, & tertia pars lunæ, &
tertia pars ſtellarum: ita ut obſcuraretur tertia
pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis
ſimiliter.
13 Et vidi, & audivi vocem unius aquilæ vo-
lantis per medium cæli, dicentis voce magna:
Væ, væ, væ habitantibus in terra, de ceteris voci-
bus trium Angelorum, qui erant tuba canituri.

CAPUT IX.

Quinto Angelo tuba canente ſtella cadit, & locuſtæ à fumo putei egreſſæ deſcribuntur, quæ homines crucient: ſexto verò Angelo canente ſolvuntur quattuor Angeli, qui ingenti equeſtri exercitu tertiam hominum partem occidant.

A 1 ET quintus Angelus tuba cecinit: & vidi
ſtellam de cælo cecidiſſe in terram, & data
eſt ei clavis putei abyſſi.
2 Et aperuit puteum abyſſi: & aſcendit fumus
putei, ſicut fumus fornacis magnæ: & obſcura-
tus eſt ſol & aër de fumo putei:
3 Et de fumo putei exierunt locuſtæ in terram,
& data eſt illis poteſtas, ſicut habent poteſtatem
ſcorpiones terræ:
4 Et præceptum eſt illis ne læderent fœnum
terræ, neque omne viride, neque omnem arborem:
niſi tantùm homines, qui non habent ſignum Dei
in frontibus ſuis:
5 Et datum eſt illis ne occiderent eos; ſed ut
cruciarent menſibus quinque: & cruciatus eorum,
ut cruciatus ſcorpij cùm percutit hominem.
* Iſai. 2. d. 19. Oſe. 10. c. 8. Luc. 23. e. 30. * Sap. 16. b. 9.
6 * Et in diebus illis quærent homines mortem,
& non invenient eam: & deſiderabunt mori, &
fugiet mors ab eis.
7 * Et ſimilitudines locuſtarum, ſimiles equis
paratis in prælium: & ſuper capita earum tam-
quam coronæ ſimiles auro: & facies earum tam-
quam facies hominum.
8 Et habebant capillos ſicut capillos mulierum;
& dentes earum, ſicut dentes leonum erant:
9 Et habebant loricas ſicut loricas ferreas, &
vox alarum earum ſicut vox curruum equorum
multorum currentium in bellum:
10 Et habebant caudas ſimiles ſcorpionum, &
aculei erant in caudis earum: & poteſtas earum
nocere hominibus menſibus quinque: & habe-
bant ſuper ſe
C 11 Regem angelum abyſſi, cui nomen Hebraïcè
Abaddon, Græcè autem Appollyon, Latinè ha-
bens nomen Exterminans.
12 Væ unum abiit, & ecce veniunt adhuc duo
væ poſt hæc.
13 Et ſextus Angelus tuba cecinit: & audivi
vocem unam ex quattuor cornibus altaris aurei,
quod eſt ante oculos Dei,
14 Dicentem ſexto Angelo, qui habebat
tubam: Solve quattuor Angelos, qui alligati ſunt
in flumine magno Euphrate.
15 Et ſoluti ſunt quattuor Angeli, qui parati
erant in horam, & diem, & menſem, & annum,
ut occiderent tertiam partem hominum.
16 Et numerus equeſtris exercitus vicies mil-
lies dena millia. Et audivi numerum eorum.
17 Et ita vidi equos in viſione: & qui ſedebant
ſuper eos, habebant loricas igneas, & hyacinthi-
nas, & ſulphureas, & capita equorum erant tan-
quam capita leonum: & de ore eorum procedit
ignis, & fumus, & ſulphur.
18 Et ab his tribus plagis occiſa eſt tertia pars D
hominum, de igne, & de fumo, & ſulphure, quæ
procedebant de ore ipſorum.
19 Poteſtas enim equorum in ore eorum eſt, &
in caudis eorum. nam caudæ eorum ſimiles ſer-
pentibus habentes capita: & in his nocent.
20 Et ceteri homines, qui non ſunt occiſi in
his plagis, neque pœnitentiam egerunt de operi-
bus manuum ſuarum, ut non adorarent dæmonia,
& ſimulacra aurea, & argentea, & ærea, & lapidea,
& lignea, quæ neque videre poſſunt, neque au-
dire, neque ambulare:
21 Et non egerunt pœnitentiam ab homicidiis
ſuis, neque à veneficiis ſuis, neque à fornicatione
ſua, neque à furtis ſuis.

CAPUT X.

Clamante alio forti Angelo loquuntur ſeptem tonitrua: porrò Angelus jurat non ampliùs fore tempus, ſed conſummandum ad vocem ſeptimi Angeli myſterium: datque librum Ioanni devorandum.

1 ET vidi alium Angelum fortem deſcen- A
dentem de cælo amictum nube, & iris in
capite ejus, & facies ejus erat ut ſol, & pedes ejus
tamquam columnæ ignis:
2 Et habebat in manu ſua libellum apertum: &
poſuit pedem ſuum dextrum ſuper mare, ſiniſtrum
autem ſuper terram:
3 Et clamavit voce magna, quemadmodum cùm B
leo rugit. Et cùm clamaſſet, locuta ſunt ſeptem to-
nitrua voces ſuas.
4 Et cùm locuta fuiſſent ſeptem tonitrua voces
ſuas, ego ſcripturus eram: & audivi vocem de
cælo dicentem mihi: Signa quæ locuta ſunt ſe-
ptem tonitrua, & noli ea ſcribere.
5 * Et angelus, quem vidi ſtantem ſuper mare, & * Dan. 12. c. 7.
ſuper terram, levavit manum ſuam ad cælum:
6 Et juravit per viventem in ſæcula ſæculorum,
qui creavit cælum, & ea quæ in eo ſunt; & ter- C
ram, & ea quæ in ea ſunt; & mare, & ea quæ in
eo ſunt: Quia tempus non erit ampliùs:
7 Sed in diebus vocis ſeptimi angeli, cùm cœ-
perit tuba canere, conſummabitur myſterium Dei,
ſicut evangelizavit per ſervos ſuos Prophetas.
8 Et audivi vocem de cælo iterùm loquentem
mecum, & dicentem: Vade, & accipe librum
apertum de manu angeli ſtantis ſuper mare, &
ſuper terram.
9 Et abij ad angelum, dicens ei, ut daret mihi D
librum. Et dixit mihi: * Accipe librum, & devora * Ezech. 3. a. 1.
illum: & faciet amaricari ventrem tuum, ſed in
ore tuo erit dulce tamquam mel.

Digitized by Google

10 Et accepi librum de manu Angeli, & devo-
ravi illum : & erat in ore meo tamquam mel dul-
ce, & cùm devoraſſem eum, amaricatus eſt venter
meus :
11 Et dixit mihi: Oportet te iterùm prophetare
Gentibus, & populis, & linguis, & regibus multis.

Caput XI.

Ioannes templum metiens audit prædicaturos duos teſtes, quos beſtia à mari aſcendens occidet : at illi reſurgentes in cælum aſcendunt, ac terræmotu occiduntur 7000. hominum, & ad cantum ſeptimi Angeli vigintiquattuor ſeniores Deo gratias agunt.

A 1 ET datus eſt mihi calamus ſimilis virgæ, &
dictum eſt mihi : Surge & metire templum
Dei, & altare, & adorantes in eo.
2 Atrium autem quod eſt foris templum, ejice
foras, & metiaris illud : quoniam datum eſt Gen-
tibus, & civitatem ſanctam calcabunt menſibus
quadraginta duobus :
3 Et dabo duobus teſtibus meis, & propheta-
bunt diebus mille ducentis ſexaginta, amicti ſac-
cis.
4 Hi ſunt duæ olivæ, & duo candelabra, in con-
ſpectu Domini terræ ſtantes.
5 Et ſi quis voluerit eos nocere, ignis exiet de
ore eorum, & devorabit inimicos eorum: & ſi quis
voluerit eos lædere, ſic oportet eum occidi.
B 6 Hi habent poteſtatem claudendi cælum, ne
pluat diebus prophetiæ ipſorum : & poteſtatem
habent ſuper aquas convertendi eas in ſangui-
nem, & percutere terram omni plaga quotieſ-
cumque voluerint.
7 Et cùm finierint teſtimonium ſuum, beſtia
quæ aſcendit de abyſſo, faciet adverſum eos bel-
lum, & vincet illos, & occidet eos.
8 Et corpora eorum jacebunt in plateis civitatis
magnæ, quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma, &
Ægyptus, ubi & Dominus eorum crucifixus eſt.
9 Et videbunt de tribubus, & populis, & lin-
guis, & Gentibus corpora eorum per tres dies &
dimidium : & corpora eorum non ſinent poni in
monumentis.
C 10 Et inhabitantes terram gaudebunt ſuper il-
los, & jucundabuntur: & munera mittent invicem,
quoniam hi duo prophetæ cruciaverunt eos, qui
habitabant ſuper terram.
11 Et poſt dies tres & dimidium, ſpiritus vitæ
à Deo intravit in eos. Et ſteterunt ſuper pedes
ſuos, & timor magnus cecidit ſuper eos, qui vide-
runt eos.
12 Et audierunt vocem magnam de cælo, di-
centem eis : Aſcendite huc. Et aſcenderunt in cæ-
lum in nube : & viderunt illos inimici eorum.
13 Et in illa hora factus eſt terræmotus magnus,
& decima pars civitatis cecidit : & occiſa ſunt in
terræmotu nomina hominum ſeptem millia : &
reliqui in timorem ſunt miſſi, & dederunt gloriam
Deo cæli.
14 Væ ſecundum abiit : & ecce væ tertium ve-
niet citò.
D 15 Et ſeptimus angelus tuba cecinit : & factæ
ſunt voces magnæ in cælo dicentes: Factum eſt re-
gnum hujus mundi, Domini noſtri & Chriſti ejus,
& regnabit in ſæcula ſæculorum : Amen.
16 Et viginti quattuor ſeniores, qui in conſpectu
Dei ſedent in ſedibus ſuis, ceciderunt in facies
ſuas, & adoraverunt Deum, dicentes :
17 Gratias agimus tibi Domine Deus omnipo-
tens, qui es, & qui eras, & qui venturus es : quia
accepiſti virtutem tuam magnam, & regnaſti.
18 Et iratæ ſunt Gentes, & advenit ira tua, &
tempus mortuorum judicari, & reddere merce-
dem ſervis tuis Prophetis, & ſanctis, & timentibus
nomen tuum puſillis, & magnis, & exterminandi
eos qui corruperunt terram.
19 Et apertum eſt templum Dei in cælo : &
viſa eſt arca teſtamenti ejus in templo ejus, & fa-
cta ſunt fulgura, & voces, & terræ motus, &
grando magna.

Caput XII.

Cùm mulier cernente dracone filium peperiſſet, raptus eſt ab ea filius eius ad Deum : tunc facto in cælo prælio, lapſus draco cœpit mulieris ſemen perſequi.

1 ET ſignum magnum apparuit in cælo : Mu- A
lier amicta ſole, & luna ſub pedibus ejus, &
in capite ejus corona ſtellarum duodecim :
2 Et in utero habens, clamabat parturiens, &
cruciabatur ut pariat.
3 Et viſum eſt aliud ſignum in cælo : & ecce
draco magnus rufus, habens capita ſeptem, &
cornua decem : & in capitibus ejus diademata
ſeptem :
4 Et cauda ejus trahebat tertiam partem ſtella-
rum cæli, & miſit eas in terram : & draco ſtetit
ante mulierem, quæ erat paritura : ut cùm pepe-
riſſet, filium ejus devoraret.
5 Et peperit filium maſculum, qui recturus
erat omnes Gentes in virga ferrea : & raptus eſt
filius ejus ad Deum, & ad thronum ejus :
6 Et mulier fugit in ſolitudinem, ubi habebat B
locum paratum à Deo, ut ibi paſcant eam diebus
mille ducentis ſexaginta.
7 Et factum eſt prælium magnum in cælo :
Michaël, & angeli ejus præliabantur cum draco-
ne, & draco pugnabat, & angeli ejus :
8 Et non valuerunt, neque locus inventus eſt
eorum ampliùs in cælo.
9 Et projectus eſt draco ille magnus, ſerpens
antiquus, qui vocatur diabolus, & ſatanas, qui ſe-
ducit univerſum orbem : & projectus eſt in ter-
ram, & angeli ejus cum illo miſſi ſunt.
10 Et audivi vocem magnam in cælo dicentem: C
Nunc facta eſt ſalus, & virtus, & regnum Dei no-
ſtri, & poteſtas Chriſti ejus: quia projectus eſt ac-
cuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat illos ante
conſpectum Dei noſtri die ac nocte.
11 Et ipſi vicerunt eum propter ſanguinem
Agni, & propter verbum teſtimonij ſui, & non
dilexerunt animas ſuas uſque ad mortem.
12 Propterea lætamini cæli, & qui habitatis in
eis, Væ terræ, & mari, quia deſcendit diabolus
ad vos, habens iram magnam, ſciens quòd modi-
cum tempus habet.
13 Et poſtquam vidit draco quòd projectus eſſet D
in terram, perſecutus eſt mulierem, quæ peperit
maſculum :
14 Et datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ ma-
gnæ, ut volaret in deſertum in locum ſuum : ubi
alitur

Digitized by Google

alitur per tempus & tempora & dimidium temporis, à facie ſerpentis.

15 Et miſit ſerpens ex ore ſuo poſt mulierem, aquam tamquam flumen, ut eam faceret trahi à flumine.

16 Et adjuvit terra mulierem, & aperuit terra os ſuum, & abſorbuit flumen, quod miſit draco de ore ſuo.

17 Et iratus eſt draco in mulierem: & abiit facere prælium cum reliquis de ſemine ejus, qui cuſtodiunt mandata Dei, & habent teſtimonium Jeſu Chriſti.

18 Et ſtetit ſupra arenam maris.

Caput XIII.

Beſtia de mari aſcendens ſeptem capitum & decem cornuum decémque diadematum, cujus plaga curatur, Deum blaſphemat, & ſanctos debellat: alteráque beſtia duorum cornuum de terra aſcendens illi maximè favet, cogens fieri, & adorari ejus imaginem, haberique characterem nominis ejus.

A 1 ET vidi de mari beſtiam aſcendentem, habentem capita ſeptem, & cornua decem, & ſuper cornua ejus decem diademata, & ſuper capita ejus nomina blaſphemiæ.

2 Et beſtia, quam vidi, ſimilis erat pardo, & pedes ejus ſicut pedes urſi, & os ejus ſicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem ſuam, & poteſtatem magnam.

3 Et vidi unum de capitibus ſuis quaſi occiſum in mortem: & plaga mortis ejus curata eſt. Et admirata eſt univerſa terra poſt beſtiam.

B 4 Et adoraverunt draconem, qui dedit poteſtatem beſtiæ: & adoraverunt beſtiam, dicentes: Quis ſimilis beſtiæ? & quis poterit pugnare cum ea?

5 Et datum eſt ei os loquens magna, & blaſphemias: & data eſt ei poteſtas facere menſes quadraginta duos.

6 Et aperuit os ſuum in blaſphemias ad Deum, blaſphemare nomen ejus, & tabernaculum ejus, & eos qui in cælo habitant.

7 Et eſt datum illi bellum facere cum ſanctis, & vincere eos. Et data eſt illi poteſtas in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem:

8 Et adoraverunt eam omnes, qui inhabitant terram: quorum non ſunt ſcripta nomina in Libro vitæ Agni, qui occiſus eſt ab origine mundi.

9 Si quis habet aurem, audiat.

C 10 Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet: * qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hîc eſt patientia, & fides Sanctorum.

*Gen.9.b.6. Matth.26.e.52.

11 Et vidi aliam beſtiam aſcendentem de terra, & habebat cornua duo ſimilia Agni, & loquebatur ſicut draco.

12 Et poteſtatem prioris beſtiæ omnem faciebat in conſpectu ejus: & fecit terram, & habitantes in ea, adorare beſtiam primam, cujus curata eſt plaga mortis.

13 Et fecit ſigna magna, ut etiam ignem faceret de cælo deſcendere in terram in conſpectu hominum.

D 14 Et ſeduxit habitantes in terra, propter ſigna, quæ data ſunt illi facere in conſpectu beſtiæ, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem beſtiæ, quæ habet plagam gladij, & vixit.

15 Et datum eſt illi ut daret ſpiritum imagini beſtiæ, & ut loquatur imago beſtiæ: & faciat ut quicumque non adoraverint imaginem beſtiæ, occidantur.

16 Et faciet omnes puſillos, & magnos, & divites, & pauperes, & liberos, & ſervos habere characterem in dextera manu ſua, aut in frontibus ſuis.

17 Et ne quis poſſit emere, aut vendere, niſi qui habet characterem, aut nomen beſtiæ, aut numerum nominis ejus.

18 Hîc ſapientia eſt. Qui habet intellectum, computet numerum beſtiæ. Numerus enim hominis eſt: & numerus ejus ſexcenti ſexaginta ſex.

Caput XIV.

Virgines cum Agno cantantes ambulant, Angelo uno Evangelium annuntiante, altero Babylonis lapſum, tertio verò cruciatum eorum qui beſtiam adorarunt prædicante: porrò duo habentes falces jubentur, ille meſſem, hic autem vineam terræ demetere.

1 ET vidi: & ecce Agnus ſtabat ſupra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quattuor millia, habentes nomen ejus, & nomen Patris ejus ſcriptum in frontibus ſuis. A

2 Et audivi vocem de cælo, tamquam vocem aquarum multarum, & tamquam vocem tonitrui magni: & vocem, quam audivi, ſicut citharœdorum citharizantium in citharis ſuis.

3 Et cantabant quaſi canticum novum, ante ſedem, & ante quattuor animalia, & ſeniores: & nemo poterat dicere canticum, niſi illa centum quadraginta quattuor millia, qui empti ſunt de terra.

4 Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati: Virgines enim ſunt. Hi ſequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti ſunt ex hominibus primitiæ Deo, & Agno.

5 Et in ore eorum non eſt inventum mendacium: ſine macula enim ſunt ante thronum Dei.

6 Et vidi alterum Angelum volantem per medium cæli, habentem Evangelium æternum, ut evangelizaret ſedentibus ſuper terram, & ſuper omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum: B

7 Dicens magna voce: Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora judicij ejus: & adorate eum, * qui fecit cælum & terram, mare, & fontes aquarum.

8 Et alius Angelus ſecutus eſt dicens: * Cecidit, cecidit Babylon illa magna: quæ à vino iræ fornicationis ſuæ potavit omnes gentes.

* Pſal. 145.a.6. Act.14.c.14. * Iſa.21.c.9. Jer.51.a.8.

9 Et tertius Angelus ſecutus eſt illos, dicens voce magna: Si quis adoraverit beſtiam, & imaginem ejus, & acceperit characterem in fronte ſua, aut in manu ſua:

10 Et hic bibet de vino iræ Dei, quod miſtum eſt mero in calice iræ ipſius, & cruciabitur igne & ſulphure in conſpectu Angelorum ſanctorum, & ante conſpectum Agni:

11 Et fumus tormentorum eorum aſcendet in ſæcula ſæculorum: nec habent requiem die ac nocte, qui adoraverunt beſtiam, & imaginem ejus, & ſi quis acceperit characterem nominis ejus. C

Digitized by Google

12 Hîc patientia ſanctorum eſt, qui cuſtodiunt mandata Dei & fidem Jeſu.

13 Et audivi vocem de cælo, dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodò jam dicit Spiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis; opera enim illorum ſequuntur illos.

14 Et vidi, & ecce nubem candidam: & ſuper nubem ſedentem ſimilem Filio hominis, habentem in capite ſuo coronam auream, & in manu ſua falcem acutam.

15 Et alius Angelus exivit de templo, clamans voce magna ad ſedentem ſuper nubem: * Mitte falcem tuam, & mete, quia venit hora ut metatur, quoniam aruit meſſis terræ.

*Joel 3. c. 13. Matth. 13. e. 39.

D 16 Et miſit qui ſedebat ſuper nubem, falcem ſuam in terram, & demeſſa eſt terra.

17 Et alius Angelus exivit de templo, quod eſt in cælo, habens & ipſe falcem acutam.

18 Et alius Angelus exivit de altari, qui habebat poteſtatem ſuprà ignem: & clamavit voce magna ad eum qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, & vindemia botros vineæ terræ: quoniam maturæ ſunt uvæ ejus.

19 Et miſit Angelus falcem ſuam acutam in terram, & vindemiavit vineam terræ, & miſit in lacum iræ Dei magnum:

20 Et calcatus eſt lacus extra civitatem, & exivit ſanguis de lacu uſque ad frænos equorum per ſtadia mille ſexcenta.

Caput XV.

Qui beſtiam vicerant & ejus imaginem ac numerum nominis ejus, Deum glorificant; & ſeptem Angelis habentibus ſeptem plagas noviſſimas dantur ſeptem phialæ iræ Dei plenæ.

A 1 ET vidi aliud ſignum in cælo magnum & mirabile, Angelos ſeptem, habentes plagas ſeptem noviſſimas: Quoniam in illis conſummata eſt ira Dei.

B 2 Et vidi tamquam mare vitreum miſtum igne, & eos, qui vicerunt beſtiam, & imaginem ejus, & numerum nominis ejus, ſtantes ſuper mare vitreum, habentes citharas Dei:

3 Et cantantes canticum Moyſi ſervi Dei, & canticum Agni, dicentes: Magna & mirabilia ſunt opera tua, Domine Deus omnipotens: juſtæ & veræ ſunt viæ tuæ, Rex ſæculorum.

C 4 * Quis non timebit te Domine, & magnificabit nomen tuum? quia ſolus pius es: quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conſpectu tuo, quoniam judicia tua manifeſta ſunt.

*Jer. 10. a 7.

5 Et poſt hæc vidi, & ecce apertum eſt templum tabernaculi teſtimonij in cælo:

6 Et exierunt ſeptem Angeli habentes ſeptem plagas de templo, veſtiti lino mundo & candido, & præcincti circa pectora zonis aureis.

D 7 Et unum de quattuor animalibus dedit ſeptem Angelis ſeptem phialas aureas, plenas iracundiæ Dei viventis in ſæcula ſæculorum.

8 Et impletum eſt templum fumo à majeſtate Dei, & de virtute ejus: & nemo poterat introire in templum, donec conſummarentur ſeptem plagæ ſeptem Angelorum.

Caput XVI.

Ad ſeptem phialarum effuſionem in terram, mare, fontes, ſolem, beſtiæ ſedem, Euphraten & aërem, multæ in terra plagæ oriuntur.

1 ET audivi vocem magnam de templo, dicentem ſeptem Angelis: Ite, & effundite ſeptem phialas iræ Dei in terram. A

2 Et abiit primus, & effudit phialam ſuam in terram, & factum eſt vulnus ſævum & peſſimum in homines, qui habebant characterem beſtiæ; & in eos, qui adoraverunt imaginem ejus.

3 Et ſecundus Angelus effudit phialam ſuam in mare, & factus eſt ſanguis tamquam mortui: & omnis anima vivens mortua eſt in mari.

4 Et tertius effudit phialam ſuam ſuper flumina, & ſuper fontes aquarum, & factus eſt ſanguis.

5 Et audivi Angelum aquarum dicentem: Juſtus es Domine, qui es, & qui eras ſanctus, qui hæc judicaſti: B

6 Quia ſanguinem Sanctorum & Prophetarum effuderunt, & ſanguinem eis dediſti bibere: digni enim ſunt.

7 Et audivi alterum ab altari dicentem: Etiam Domine Deus omnipotens, vera & juſta judicia tua.

8 Et quartus Angelus effudit phialam ſuam in ſolem, & datum eſt illi æſtu affligere homines, & igni:

9 Et æſtuaverunt homines æſtu magno, & blaſphemaverunt nomen Dei habentis poteſtatem ſuper has plagas, neque egerunt pœnitentiam ut darent illi gloriam.

10 Et quintus Angelus effudit phialam ſuam ſuper ſedem beſtiæ: & factum eſt regnum ejus tenebroſum, & commanducaverunt linguas ſuas præ dolore:

11 Et blaſphemaverunt Deum cæli, præ doloribus & vulneribus ſuis, & non egerunt pœnitentiam ex operibus ſuis. C

12 Et ſextus Angelus effudit phialam ſuam in flumen illud magnum Euphraten: & ſiccavit aquam ejus, ut præpararetur via regibus ab ortu ſolis.

13 Et vidi de ore draconis, & de ore beſtiæ, & de ore pſeudoprophetæ ſpiritus tres immundos in modum ranarum.

14 Sunt enim ſpiritus dæmoniorum facientes ſigna, & procedunt ad reges totius terræ congregare illos in prælium ad diem magnum omnipotentis Dei.

15 * Ecce venio ſicut fur. Beatus qui vigilat, & cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus ambulet, & videant turpitudinem ejus.

*Matt. 24. d. 43. Luc. 12. e 39. Sup. 3. a. 3.

16 Et congregabit illos in locum, qui vocatur Hebraicè Armagedon.

17 Et ſeptimus Angelus effudit phialam ſuam in aërem, & exivit vox magna de templo à throno, dicens: Factum eſt. D

18 Et facta ſunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terræmotus factus eſt magnus, qualis numquam fuit ex quo homines fuerunt ſuper terram: talis terræmotus ſic magnus.

19 Et facta eſt civitas magna in tres partes: &

civitates

Digitized by Google

civitates Gentium ceciderunt. & Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis iræ ejus.

20 Et omnis inſula fugit, & montes non ſunt inventi.

21 Et grando magna ſicut talentum deſcendit de cælo in homines: & blaſphemaverunt Deum homines propter plagam grandinis: quoniam magna facta eſt vehementer.

CAPUT XVII.

Mulier fornicaria ſive Babylon variis induta ornamentis, & ebria martyrum ſanguine, ſedet ſuper beſtiam ſeptem capitum & decem cornuum: quæ omnia hic declarat Angelus.

A 1 ET venit unus de ſeptem Angelis, qui habebant ſeptem phialas, & locutus eſt mecum, dicens: Veni, oſtendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ ſedet ſuper aquas multas,

2 Cum qua fornicati ſunt reges terræ, & inebriati ſunt qui inhabitant terram de vino proſtitutionis ejus.

3 Et abſtulit me in ſpiritu in deſertum. Et vidi mulierem ſedentem ſuper beſtiam coccineam, plenam nominibus blaſphemiæ, habentem capita ſeptem, & cornua decem.

B 4 Et mulier erat circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioſo, & margaritis, habens poculum aureum in manu ſua, plenum abominatione, & immunditia fornicationis ejus.

5 Et in fronte ejus nomen ſcriptum: Myſterium: Babylon magna, mater fornicationum, & abominationum terræ.

6 Et vidi mulierem ebriam de ſanguine ſanctorum, & de ſanguine martyrum Jeſu. Et miratus ſum cùm vidiſſem illam admiratione magna.

7 Et dixit mihi Angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi ſacramentum mulieris, & beſtiæ quæ portat eam, quæ habet capita ſeptem, & cornua decem.

C 8 Beſtia, quam vidiſti, fuit, & non eſt, & aſcenſura eſt de abyſſo, & in interitum ibit: & mirabuntur inhabitantes terram (quorum non ſunt ſcripta nomina in Libro vitæ à conſtitutione mundi) videntes beſtiam, quæ erat, & non eſt.

9 Et hic eſt ſenſus, qui habet ſapientiam. Septem capita, ſeptem montes ſunt, ſuper quos mulier ſedet, & reges ſeptem ſunt.

10 Quinque ceciderunt, unus eſt, & alius nondum venit: & cùm venerit, oportet illum breve tempus manere.

11 Et beſtia, quæ erat, & non eſt: & ipſa octava eſt: & de ſeptem eſt, & in interitum vadit.

12 Et decem cornua, quæ vidiſti, decem reges ſunt: qui regnum nondum acceperunt, ſed poteſtatem tamquam reges una hora accipient poſt beſtiam.

D 13 Hi unum conſilium habent, & virtutem & poteſtatem ſuam beſtiæ tradent.

14 Hi cum Agno pugnabunt, & Agnus vincet illos: * quoniam Dominus dominorum eſt, & Rex regum, & qui cum illo ſunt, vocati, electi, & fideles.

*1.Tim. 6.c.15. Infr.19. c.16.

15 Et dixit mihi: Aquæ, quas vidiſti ubi meretrix ſedet, populi ſunt, & Gentes, & linguæ.

16 Et decem cornua, quæ vidiſti in beſtia: hi odient fornicariam, & deſolatam facient illam, & nudam, & carnes ejus manducabunt, & ipſam igni concremabunt.

17 Deus enim dedit in corda eorum ut faciant quod placitum eſt illi: ut dent regnum ſuum beſtiæ donec conſummentur verba Dei.

18 Et mulier, quam vidiſti, eſt civitas magna, quæ habet regnum ſuper reges terræ.

CAPUT XVIII.

Babylonis lapſus, judicium, plagæ, & ultiones: propter quas reges ac negotiatores terræ olim ipſi adhærentes amarè lugebunt; cælum verò, Apoſtoli ac Prophetæ exultabunt.

1 ET poſt hæc vidi alium Angelum deſcendentem de cælo, habentem poteſtatem magnam: & terra illuminata eſt à gloria ejus. A

2 Et exclamavit in fortitudine, dicens: *Cecidit, cecidit Babylon magna: facta eſt habitatio dæmoniorum, & cuſtodia omnis ſpiritus immundi, & cuſtodia omnis volucris immundæ & odibilis:

*Iſa.21. c.9. Ier.51. a.8. Sup.14. b.8.

3 Quia de vino iræ fornicationis ejus biberunt omnes gentes: & reges terræ cum illa fornicati ſunt: & mercatores terræ de virtute deliciarum ejus divites facti ſunt.

4 Et audivi aliam vocem de cælo, dicentem: Exite de illa populus meus: ut ne participes ſitis delictorum ejus, & de plagis ejus non accipiatis. B

5 Quoniam pervenerunt peccata ejus uſque ad cælum, & recordatus eſt Dominus iniquitatum ejus.

6 Reddite illi ſicut & ipſa reddidit vobis: & duplicate duplicia ſecundùm opera ejus: in poculo, quo miſcuit, miſcete illi duplum.

7 Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit; tantum date illi tormentum & luctum: quia in corde ſuo dicit: * Sedeo regina: & vidua non ſum: & luctum non videbo. C

*Iſa. 47. c.8.

8 Ideò in una die venient plagæ ejus, mors, & luctus, & fames, & igne comburetur: quia fortis eſt Deus, qui judicabit illam.

9 Et flebunt, & plangent ſe ſuper illam reges terræ, qui cum illa fornicati ſunt, & in deliciis vixerunt, cùm viderint fumum incendij ejus:

10 Longè ſtantes propter timorem tormentorum ejus, dicentes: Væ, væ civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis: quoniam una hora venit judicium tuum.

11 Et negotiatores terræ flebunt, & lugebunt ſuper illam: quoniam merces eorum nemo emet ampliùs; D

12 Merces auri, & argenti, & lapidis pretioſi, & margaritæ, & byſſi, & purpuræ, & ſerici, & cocci, (& omne lignum thyinum, & omnia vaſa eboris, & omnia vaſa de lapide pretioſo, & æramento, & ferro, & marmore,

13 Et cinnamomum) & odoramentorum, & unguenti, & thuris, & vini, & olei, & ſimilæ, & tritici, & jumentorum, & ovium, & equorum, & rhedarum, & mancipiorum, & animarum hominum.

14 Et poma deſiderij animæ tuæ diſceſſerunt à te, & omnia pinguia & præclara perierunt à te, & ampliùs illa jam non invenient.

15 Mercatores

Digitized by Google

15 Mercatores horum, qui divites facti ſunt, ab ea longè ſtabunt propter timorem tormentorum ejus, flentes, ac lugentes,

16 Et dicentes: Væ, væ civitas illa magna, quæ amicta erat byſſo, & purpura, & cocco, & deaurata erat auro, & lapide pretioſo, & margaritis:

F 17 Quoniam una hora deſtitutæ ſunt tantæ divitiæ. Et omnis gubernator, & omnis qui in lacum navigat, & nautæ, & qui in mari operantur, longè ſteterunt,

18 Et clamaverunt videntes locum incendij ejus, dicentes: Quæ ſimilis civitati huic magnæ?

19 Et miſerunt pulverem ſuper capita ſua, & clamaverunt flentes & lugentes, dicentes: Væ, væ civitas illa magna; in qua divites facti ſunt omnes, qui habebant naves in mari, de pretiis ejus: quoniam una hora deſolata eſt.

20 Exulta ſuper eam cælum, & ſancti Apoſtoli, & Prophetæ: quoniam judicavit Deus judicium veſtrum de illa.

G 21 Et ſuſtulit unus Angelus fortis lapidem quaſi molarem magnum, & miſit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon civitas illa magna, & ultrà jam non invenietur.

22 Et vox citharœdorum, & muſicorum, & tibia canentium, & tuba non audietur in te ampliùs: & omnis artifex omnis artis non invenietur in te ampliùs: & vox molæ non audietur in te ampliùs:

23 Et lux lucernæ non lucebit in te ampliùs: & vox ſponſi & ſponſæ non audietur adhuc in te: quia mercatores tui erant principes terræ, quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes.

24 Et in ea ſanguis prophetarum & ſanctorum inventus eſt; & omnium qui interfecti ſunt in terra.

Caput XIX.

Sanctis de judicio meretricis Deum glorificantibus, parantur nuptiæ Agni, & Angelus à Ioanne adorari recuſat: apparens autem quidam equo inſidens cum exercitu, qui eſt Verbum Dei & Rex regum ac Dominus dominantium, pugnat adverſus beſtiam & reges terræ ac eorum exercitus, vocatis interim avibus cæli ad edendas eorum carnes.

A 1 POſt hæc audivi quaſi vocem turbarum multarum in cælo dicentium: Alleluia: Salus, & gloria, & virtus Deo noſtro eſt:

2 Quia vera & juſta judicia ſunt ejus, qui judicavit de meretrice magna, quæ corrupit terram in proſtitutione ſua, & vindicavit ſanguinem ſervorum ſuorum de manibus ejus.

3 Et iterùm dixerunt: Alleluia. Et fumus ejus aſcendit in ſæcula ſæculorum.

4 Et ceciderunt ſeniores vigintiquattuor, & quatuor animalia, & adoraverunt Deum ſedentem ſuper thronum, dicentes: Amen: Alleluia.

5 Et vox de throno exivit, dicens: Laudem dicite Deo noſtro omnes ſervi ejus: & qui timetis eum, puſilli & magni.

6 Et audivi quaſi vocem turbæ magnæ, & ſicut vocem aquarum multarum, & ſicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium: Alleluia. quoniam regnavit Dominus Deus noſter omnipotens.

B 7 Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei: quia venerunt nuptiæ Agni, & uxor ejus præparavit ſe.

8 Et datum eſt illi, ut cooperiat ſe byſſino ſplendenti & candido. Byſſinum enim, juſtificationes ſunt Sanctorum.

9 Et dixit mihi: Scribe: * Beati, qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati ſunt. & dicit mihi: Hæc verba Dei vera ſunt. * Matt. 22. a. 2. Luc. 14. d. 16.

10 Et cecidi ante pedes ejus, ut adorarem eum. Et dicit mihi: Vide ne feceris: conſervus tuus ſum, & fratrum tuorum habentium teſtimonium Jeſu. Deum adora. Teſtimonium enim Jeſu, eſt ſpiritus prophetiæ.

11 Et vidi cælum apertum, & ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper eum, vocabatur Fidelis, & Verax, & cum juſtitia judicat, & pugnat.

12 Oculi autem ejus ſicut flamma ignis, & in capite ejus diademata multa, habens nomen ſcriptum, quod nemo novit niſi ipſe.

13 * Et veſtitus erat veſte aſperſa ſanguine: & vocatur nomen ejus, Verbum Dei. C * Iſa. 63. a. 1.

14 Et exercitus qui ſunt in cælo, ſequebantur eum in equis albis, veſtiti byſſino albo & mundo.

15 Et de ore ejus procedit gladius ex utraque parte acutus: ut in ipſo percutiat Gentes: * Et ipſe reget eas in virga ferrea: & ipſe calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis. * Pſal. 2. c. 9.

16 Et habet in veſtimento, & in femore ſuo ſcriptum: * Rex regum, & Dominus dominantium. * 1. Tim. 6. c. 1. Sap. 17. d. 14.

17 Et vidi unum Angelum ſtantem in ſole, & clamavit voce magna, dicens omnibus avibus, quæ volabant per medium cæli: Venite, & congregamini ad cœnam magnam Dei:

18 Ut manducetis carnes regum, & carnes tribunorum, & carnes fortium, & carnes equorum, & ſedentium in ipſis, & carnes omnium liberorum, & ſervorum, & puſillorum, & magnorum. D

19 Et vidi beſtiam, & reges terræ, & exercitus eorum congregatos, ad faciendum prælium cum illo qui ſedebat in equo, & cum exercitu ejus.

20 Et apprehenſa eſt beſtia, & cum ea pſeudopropheta: qui fecit ſigna coram ipſo, quibus ſeduxit eos, qui acceperunt characterem beſtiæ, & qui adoraverunt imaginem ejus. Vivi miſſi ſunt hi duo in ſtagnum ignis ardentis ſulphure:

21 Et ceteri occiſi ſunt in gladio ſedentis ſuper equum, qui procedit de ore ipſius: & omnes aves ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

Caput XX.

Ligatum draconem ſive diabolum mittit Angelus in abyſſum ad mille annos, quibus animæ martyrum in reſurrectione prima regnabunt cum Chriſto: poſt quos ſolutus Satanas excitabit Gog & Magog innumerum exercitum adverſus civitatem dilectam, ſed igni cæleſti devorabuntur: deinde apertis libris, à ſedente ſuper thronum judicabuntur omnes mortui ſecundùm opera ipſorum.

1 ET vidi Angelum deſcendentem de cælo, habentem clavem abyſſi, & catenam magnam in manu ſua. A

2 Et apprehendit draconem, ſerpentem antiquum, qui eſt diabolus & ſatanas, & ligavit eum per annos mille:

3 Et

Digitized by Google

3 Et miſit eum in abyſſum, & clauſit, & ſigna-
vit ſuper illum, ut non ſeducat ampliùs gentes,
donec conſummentur mille anni: & poſt hæc
oportet illum ſolvi modico tempore.
B 4 Et vidi ſedes, & ſederunt ſuper eas, & judi-
cium datum eſt illis: & animas decollatorum pro-
pter teſtimonium Jeſu, & propter verbum Dei, &
qui non adoraverunt beſtiam, neque imaginem
ejus, nec acceperunt characterem ejus in fronti-
bus aut in manibus ſuis, & vixerunt, & regnave-
runt cum Chriſto mille annis.
5 Ceteri mortuorum non vixerunt, donec con-
ſummentur mille anni. Hæc eſt reſurrectio prima.
6 Beatus, & ſanctus, qui habet partem in reſur-
rectione prima: in his ſecunda mors non habet
poteſtatem: ſed erunt ſacerdotes Dei & Chriſti,
& regnabunt cum illo mille annis.
C 7 * Et cùm conſummati fuerint mille anni,
*Ezech. 39. a. 2. ſolvetur ſatanas de carcere ſuo, & exibit, & ſedu-
cet Gentes, quæ ſunt ſuper quattuor angulos ter-
ræ, Gog, & Magog, & congregabit eos in prælium,
quorum numerus eſt ſicut arena maris.
8 Et aſcenderunt ſuper latitudinem terræ, &
circuierunt caſtra ſanctorum, & civitatem dile-
ctam.
9 Et deſcendit ignis à Deo de cælo, & devora-
vit eos: & Diabolus, qui ſeducebat eos, miſſus eſt
in ſtagnum ignis & ſulphuris, ubi & beſtia
10 Et pſeudopropheta cruciabuntur die ac no-
cte in ſæcula ſæculorum.
D 11 Et vidi thronum magnum candidum, & ſe-
dentem ſuper eum, à cujus conſpectu fugit terra
& cælum, & locus non eſt inventus eis.
12 Et vidi mortuos, magnos & puſillos ſtantes
in conſpectu throni, & libri aperti ſunt: & alius
Liber apertus eſt qui eſt vitæ: & judicati ſunt
mortui ex his quæ ſcripta erant in libris, ſecun-
dùm opera ipſorum.
13 Et dedit mare mortuos, qui in eo erant: &
mors & infernus dederunt mortuos ſuos, qui in
ipſis erant: & judicatum eſt de ſingulis ſecundùm
opera ipſorum.
14 Et infernus & mors miſſi ſunt in ſtagnum
ignis. Hæc eſt mors ſecunda.
15 Et qui non inventus eſt in Libro vitæ ſcri-
ptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.

Caput XXI.

Cælo ac terra renovatis, nova civitas Jeruſalem in Agni ſponſam à Deo parata oſtenditur, juſtis glorificatis, impiiſque in ſtagnum ignis detruſis; cujus civitatis murus & portæ ac fundamenta deſcribuntur & menſurantur, quæ univerſa ſunt aurum ac vitrum mundum, lapides pretioſi ac margaritæ.

A 1 ET vidi cælum novum, & terram novam. Pri-
Iſa 65. c. 17. 66. g. 2. 2. Pet. 3. c. 13. mum enim cælum, & prima terra abiit, &
mare jam non eſt.
2 Et ego Joannes vidi ſanctam civitatem Jeruſa-
lem novam deſcendentem de cælo à Deo, para-
tam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo.
3 Et audivi vocem magnam de throno dicen-
tem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, &
B habitabit cum eis. Et ipſi populus ejus erunt, &
*Iſa. 25. c. 8. Sup. 7. d. 17. ipſe Deus cum eis erit eorum Deus.
4 * Et abſterget Deus omnem lacrymam ab
oculis eorum: & mors ultrà non erit, neque luctus,
neque clamor, neque dolor erit ultrà, quia prima
abierunt.
5 Et dixit qui ſedebat in throno: * Ecce nova *Iſa. 43. c. 19. 2. Cor. 5. d. 17.
facio omnia. Et dixit mihi: Scribe, quia hæc ver-
ba fideliſſima ſunt, & vera.
6 Et dixit mihi: Factum eſt. ego ſum α & ω:
initium, & finis. Ego ſitienti dabo de fonte aquæ
vitæ, gratis.
7 Qui vicerit, poſſidebit hæc, & ero illi Deus,
& ille erit mihi filius.
8 Timidis autem, & incredulis, & execratis, & C
homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & ido-
lolatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit
in ſtagno ardenti igne & ſulphure: quod eſt mors
ſecunda.
9 Et venit unus de ſeptem Angelis habentibus
phialas plenas ſeptem plagis noviſſimis, & locutus
eſt mecum, dicens: Veni, & oſtendam tibi ſpon-
ſam, uxorem Agni.
10 Et ſuſtulit me in ſpiritu in montem magnum
& altum, & oſtendit mihi civitatem ſanctam Je-
ruſalem deſcendentem de cælo à Deo,
11 Habentem claritatem Dei: & lumen ejus ſi- D
mile lapidi pretioſo tamquam lapidi jaſpidis, ſicut
cryſtallum.
12 Et habebat murum magnum & altum, ha-
bentem portas duodecim: & in portis Angelos
duodecim, & nomina inſcripta, quæ ſunt nomina
duodecim tribuum filiorum Iſraël.
13 Ab Oriente portæ tres, & ab Aquilone por-
tæ tres, & ab Auſtro portæ tres, & ab Occaſu por-
tæ tres.
14 Et murus civitatis habens fundamenta duo-
decim, & in ipſis duodecim nomina duodecim
Apoſtolorum Agni.
15 Et qui loquebatur mecum, habebat menſu-
ram arundineam auream, ut metiretur civitatem,
& portas ejus, & murum.
16 Et civitas in quadro poſita eſt, & longitudo E
ejus tanta eſt quanta & latitudo: & menſus eſt ci-
vitatem de arundine aurea per ſtadia duodecim
millia: & longitudo, & altitudo, & latitudo ejus,
æqualia ſunt.
17 Et menſus eſt murum ejus centum quadra-
ginta quattuor cubitorum, menſura hominis, quæ
eſt angeli.
18 Et erat ſtructura muri ejus ex lapide jaſpi-
de: ipſa verò civitas, aurum mundum ſimile vitro
mundo.
19 Et fundamenta muri civitatis, omni lapide F
pretioſo ornata. Fundamentum primum, jaſpis: ſe-
cundum, ſapphirus: tertium, chalcedonius: quar-
tum, ſmaragdus:
20 Quintum, ſardonix: ſextum, ſardius: ſe-
ptimum, chryſolithus: octavum, beryllus: nonum,
topazius: decimum, chryſopraſus: undecimum,
hyacinthus: duodecimum, amethyſtus.
21 Et duodecim portæ duodecim margaritæ
ſunt, per ſingulas: & ſingulæ portæ erant ex ſin-
gulis margaritis. & platea civitatis aurum mun-
dum, tamquam vitrum perlucidum.
22 Et templum non vidi in ea. Dominus enim G
Deus omnipotens templum illius eſt, & Agnus. *Iſai.
23 * Et civitas non eget ſole, neque luna, ut 60. 19.
luceant

luceant in ea. nam claritas Dei illuminavit eam,
& lucerna ejus eſt Agnus.
24 Et ambulabunt gentes in lumine ejus: &
reges terræ afferent gloriam ſuam & honorem in
illam.
*Iſa. 60. 25 * Et portæ ejus non claudentur per diem:
b.11. nox enim non erit illic.
26 Et afferent gloriam & honorem gentium in
illam.
27 Non intrabit in eam aliquod coinquinatum,
aut abominationem faciens & mendacium, niſi
qui ſcripti ſunt in libro vitæ Agni.

CAPUT XXII.

Lignum vitæ fluvio aquæ vivæ irrigatum ſingulis menſibus reddit fructum ſuum: nec maledictum nec ulla nox eſt in civitate: Angelus autem qui hæc citò ventura Ioanni oſtendebat, non vult ab eo adorari, dicitque juſtos in civitatem intraturos, impios autem foras ejiciendos: conteſtatur etiam de non addendo aut minuendo ad hanc prophetiam.

A 1 ET oſtendit mihi fluvium aquæ vitæ, ſplen-
didum tamquam cryſtallum, procedentem
de ſede Dei & Agni.
2 In medio plateæ ejus, & ex utraque parte flu-
minis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per
menſes ſingulos reddens fructum ſuum, & folia
ligni ad ſanitatem Gentium.
3 Et omne maledictum non erit ampliùs: ſed
ſedes Dei & Agni in illa erunt, & ſervi ejus ſer-
vient illi.
4 Et videbunt faciem ejus: & nomen ejus in
frontibus eorum.
*Iſa. 60. 5 * Et nox ultrà non erit: & non egebunt lu-
d.20. mine lucernæ, neque lumine ſolis, quoniam Do-
minus Deus illuminabit illos, & regnabunt in ſæ-
cula ſæculorum.
B 6 Et dixit mihi: Hæc verba fideliſſima ſunt, &
vera. Et Dominus Deus ſpirituum prophetarum
miſit Angelum ſuum oſtendere ſervis ſuis quæ
oportet fieri citò.
7 Et ecce venio velociter. Beatus, qui cuſtodit
verba prophetiæ libri hujus.
8 Et ego Joannes, qui audivi, & vidi hæc. Et
poſtquam audiſſem, & vidiſſem, cecidi ut adora-
rem ante pedes angeli, qui mihi hæc oſtendebat:
9 Et dixit mihi: Vide ne feceris: conſervus
enim tuus ſum, & fratrum tuorum Prophetarum,
& eorum qui ſervant verba prophetiæ libri hujus:
Deum adora.
10 Et dicit mihi: Ne ſignaveris verba prophe- C
tiæ libri hujus: tempus enim propè eſt.
11 Qui nocet, noceat adhuc: & qui in ſordibus
eſt, ſordeſcat adhuc: & qui juſtus eſt, juſtificetur
adhuc: & ſanctus, ſanctificetur adhuc.
12 Ecce venio citò, & merces mea mecum eſt,
reddere unicuique ſecundùm opera ſua.
13 * Ego ſum α, & ω: primus, & noviſſimus, *Iſa. 41.
principium, & finis. a.4. 44. a.6. 48.
14 Beati, qui lavant ſtolas ſuas in ſanguine b.12.
Agni: ut ſit poteſtas eorum in ligno vitæ, & per Sup. 1. b.8. d.17.
portas intrent in civitatem. 21. b.6.
15 Foris canes, & venefici, & impudici, & ho-
micidæ, & idolis ſervientes, & omnis qui amat &
facit mendacium.
16 Ego Jeſus miſi Angelum meum, teſtificari D
vobis hæc in Eccleſiis. Ego ſum radix & genus
David, ſtella ſplendida & matutina.
17 Et ſpiritus & ſponſa dicunt: Veni. Et qui au-
dit, dicat: Veni. Et qui ſitit, veniat: * & qui vult, *Iſa. 55.
accipiat aquam vitæ, gratis. a.1.
18 Conteſtor enim omni audienti verba pro-
phetiæ libri hujus: Si quis appoſuerit ad hæc, ap-
ponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in li-
bro iſto.
19 Et ſi quis diminuerit de verbis libri prophe-
tiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vi-
tæ, & de civitate ſancta, & de his quæ ſcripta ſunt
in libro iſto.
20 Dicit qui teſtimonium perhibet iſtorum.
Etiam venio citò: Amen. Veni Domine Jeſu.
21 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum om-
nibus vobis. Amen.

FINIS.

Oratio

Digitized by Google

ORATIO MANASSÆ, NECNON LIBRI DUO, QUI ſub libri Tertij & Quarti Eſdræ nomine circumferuntur, hoc in loco, extra ſcilicet ſeriem Canonicorum Librorum, quos ſancta Tridentina Synodus ſuſcepit, & pro Canonicis ſuſcipiendos decrevit, ſepoſiti ſunt, ne prorſus interirent, quippe qui à nonnullis ſanctis Patribus interdum citantur, & in aliquibus Bibliis Latinis tam manuſcriptis quàm impreſſis reperiuntur.

ORATIO MANASSÆ REGIS JUDA, CUM CAPTUS TENERETUR IN BABYLONE.

DOmine omnipotens, Deus patrum noſtrorum, Abraham, & Iſaac, & Jacob, & ſeminis eorum juſti, qui feciſti cælum & terram cum omni ornatu eorum, qui ligaſti mare verbo præcepti tui, qui concluſiſti abyſſum, & ſignaſti eam terribili & laudabili nomine tuo: quem omnia pavent, & tremunt à vultu virtutis tuæ, quia importabilis eſt magnificentia gloriæ tuæ, & inſuſtentabilis ira comminationis tuæ ſuper peccatores: immenſa verò & inveſtibilis miſericordia promiſſionis tuæ: quoniam tu es Dominus, altiſſimus, benignus, longanimis, & multùm miſericors, & pœnitens ſuper malitias hominum. Tu Domine, ſecundùm multitudinem bonitatis tuæ, promiſiſti pœnitentiam & remiſſionem iis, qui peccaverunt tibi, & multitudine miſerationum tuarum decreviſti pœnitentiam peccatoribus, in ſalutem. Tu igitur Domine Deus juſtorum, non poſuiſti pœnitentiam juſtis, Abraham, & Iſaac, & Jacob, iis qui tibi non peccaverunt: ſed poſuiſti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccavi ſuper numerum arenæ maris: multiplicatæ ſunt iniquitates meæ Domine, multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, & non ſum dignus intueri & aſpicere altitudinem cæli, præ multitudine iniquitatum mearum. Incurvatus ſum multo vinculo ferreo, ut non poſſim attollere caput meum, & non eſt reſpiratio mihi: quia excitavi iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non cuſtodivi: ſtatui abominationes, & multiplicavi offenſiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans à te bonitatem. Peccavi Domine, peccavi, & iniquitates meas agnoſco. Quare petô rogans te, remitte mihi Domine, remitte mihi, & ne ſimul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum, iratus, reſerves mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus inquam, pœnitentium: & in me oſtendes omnem bonitatem tuam, quia indignum ſalvabis me ſecundùm magnam miſericordiam tuam, & laudabo te ſemper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cælorum, & tibi eſt gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

LIBER ESDRÆ TERTIUS.

CAPUT PRIMUM.

Magnificum Phaſe, quod Joſias immolavit, celebrando ſeptem diebus feſtum Azymorum, cui ſucceſſerunt in regno Iuda Iechonias, Ioacim, Ioachin, & Sedecias: eorúmque ac populi captivitas propter ſua ſcelera, urbiſque ſubverſio deſcribuntur.

1 ET fecit Ioſias Paſcha in Jeroſolymis Domino, & immolavit Phaſe quarta decima luna primi menſis:

2 Statuens ſacerdotes per vices dierum ſtolis amictos in templo Domini.

3 Et dixit Levitis ſacris ſervis Iſraël, ut ſanctificarent ſe Domino in poſitione ſanctæ arcæ Domini, in Domo, quam ædificavit Salomon filius David rex.

4 Non erit vobis tollere ſuper humeros eam. Et nunc deſervite Domino veſtro, & curam agite gentis illius Iſraël ex parte ſecundùm pagos & tribus veſtras,

5 Secundùm ſcripturam David regis Iſraël, & ſecundùm magnificentiam Salomonis filij ejus, omnes in templo, & ſecundùm particulam principatus paternam veſtram, eorum qui ſtant in conſpectu fratrum filiorum Iſraël.

6 Immolate Paſcha, & ſacrificia parate fratribus veſtris, & facite ſecundùm præceptum Domini quod datum eſt Moyſi.

7 Et donavit Joſias in plebem quæ inventa eſt, ovium, agnorum, & hœdorum, & caprarum triginta millia, vitulos tria millia.

8 Hæc de regalibus data ſunt ſecundùm promiſſionem populo: & ſacerdotibus in Paſcha, oves numero duo millia, ac vituli centum.

9 Et Jechonias, & Semeias, & Nathanaël fratres, & Haſabias, & Oziel, & Coraba, in Phaſe, oves quinque millia, vitulos quingentos.

10 Et hæc cùm fierent eleganter, ſteterunt ſacerdotes & Levitæ habentes azyma per tribus.

11 Et ſecundùm partes principatus patrum, in conſpectu populi offerebant Domino, ſecundùm ea quæ in libro Moyſi ſcripta ſunt:

12 Et aſſaverunt Phaſe igni prout oportebat, & hoſtias coxerunt in æneis, & in ollis cum benevolentia:

13 Et attulerunt omnibus qui erant ex plebe: & poſt hæc paraverunt ſibi & ſacerdotibus:

14 Sacerdotes enim offerebant adipes, uſque dum finita eſſet hora: & Levitæ paraverunt ſibi, & fratribus ſuis filiis Aaron.

15 Et ſacri cantores filij Aſaph erant per ordinem, ſecundùm præceptum David, & Aſaph, & Zacharias, & Jeddinus, qui erat à rege.

16 Et oſtiarij per ſingulas januas, ita ut non prævaricaretur unuſquiſque ſuam: fratres enim illorum paraverunt illis.

17 Et conſummata ſunt quæ pertinebant ad ſacrificium Domini.

18 In illa die egerunt Phaſe, & offerebant hoſtias ſuper Domini ſacrificium, ſecundùm præceptum regis Joſiæ.

19 Et egerunt filij Iſraël, qui inventi ſunt in tempore illo, Phaſe: & diem feſtum azymorum per dies ſeptem:

20 Et non eſt celebratum Phaſe tale in Iſraël, à temporibus Samuelis Prophetæ:

21 Et omnes reges Iſraël non celebraverunt tale Paſcha quale egit Joſias, & Sacerdotes, & Levitæ, & Judæi, & omnis Iſraël, qui inventi ſunt in commoratione Jeroſolymis.

22 Octavo decimo anno, regnante Joſia celebratum eſt Phaſe.

23 Et directa ſunt opera Joſiæ in conſpectu Domini ſui in corde pleno metuentis:

24 Et quæ circa illum quidem conſcripta ſunt, in priſtinis temporibus, de eis qui peccaverunt, quique irreligioſi fuerunt in Dominum præ omni gente, & qui non quæſierunt verba Domini ſuper Iſraël.

25 Et poſt omnem actum hunc Joſiæ, aſcendit Pharao rex Ægypti, veniens in Carchamis ab itinere ſuper Euphratem, & exiit obviàm illi Joſias.

Digitized by Google

26 Et miſit rex Ægypti ad Joſiam, dicens: Quid mihi & tibi eſt rex Judææ?

27 Non ſum miſſus à Domino ut pugnem contra te: ſuper Euphratem enim bellum meum eſt, feſtinans deſcende.

28 Et non eſt reverſus Joſias ſuper currum: ſed expugnare eum conabatur, non attendens verbum prophetæ ex ore Domini:

29 Sed conſtituit ad eum bellum in campo Mageddo. Et deſcenderunt principes ad regem Joſiam.

30 Et dixit rex pueris ſuis, Amovete me à prælio, infirmatus ſum enim valdè. Et ſtatim amoverunt eum pueri ipſius de acie.

31 Et aſcendit ſuper currum ſecundarium ſuum: & perveniens Jeroſolymam, vita functus eſt, & ſepultus eſt in paterno ſepulchro.

32 Et in tota Judæa lugebant Joſiam: & qui præſidebant, cum uxoribus lamentabant eum, uſque in hunc diem. Et datum eſt hoc fieri ſemper in omne genus Iſraël.

33 Hæc autem præſcripta ſunt in libro hiſtoriarum regum Judæ: & ſingula geſta actus Joſiæ, & ejus gloria & intellectus ejus in lege Domini: quæque geſta ſunt ab eo, & quæ non ſcripta ſunt in libro regum Iſraël & Judæ.

34 Et aſſumentes, qui erant ex gente, Jechoniam filium Joſiæ, conſtituerunt regem pro Joſia patre ſuo, cùm eſſet annorum trigintatrium.

35 Et regnavit ſuper Iſraël menſibus tribus. Et amovit eum rex Ægypti, ne regnaret in Jeroſolymis:

36 Et mulctavit gentem argenti talenta centum, & auri talentum unum.

37 Et conſtituit rex Ægypti Joacim fratrem ipſius, regem Judæ & Jeruſalem:

38 Et alligavit magiſtratus Joacim, & Zaracelem fratrem ſuum, & apprehendens reduxit in Ægyptum.

39 Annorum erat Joacim vigintiquinque, cùm regnare cœpiſſet in terra Juda & Jeruſalem: & fecit malum in conſpectu Domini.

40 Poſt hunc autem aſcendit Nabuchodonoſor rex Babylonis, & alligans eum in æreo vinculo, perduxit in Babyloniam:

41 Et ſacra vaſa Domini accepit Nabuchodonoſor, & tulit & conſecravit in templo ſuo in Babylonia.

42 Nam de immunditia illius & irreligioſitate ſcriptum eſt in libro temporum regum.

43 Et regnavit Joachin filius ejus pro eo. Cùm autem conſtitutus eſſet rex, erat annorum decem & octo.

44 Regnavit autem menſes tres & dies decem in Jeruſalem, & fecit malum in conſpectu Domini:

45 Et poſt annum mittens Nabuchodonoſor, tranſmigrauit eum in Babyloniam ſimul cum ſacris vaſis Domini.

46 Et conſtituit Sedeciam regem Juda & Jeruſalem, cùm eſſet annorum viginti unius: regnavit autem annis undecim.

47 Et fecit malum in conſpectu Domini, & non eſt veritus à verbis quæ dicta ſunt ab Jeremia propheta ex ore Domini:

48 Et adjuratus à rege Nabuchodonoſor, perjurans diſceſſit: & indurata cervice ſua, & corde ſuo, tranſgreſſus eſt legitima Domini Dei Iſraël.

49 Et duces populi Domini multa iniquè geſſerunt, & impiè egerunt ſuper omnes immunditias gentium: & polluerunt templum Domini quod ſanctum erat in Jeroſolymis.

50 Et miſit Deus patrum ipſorum per angelum ſuum revocare eos, propter quod parceret illis, & tabernaculo ſuo.

51 Ipſi verò ſubſannabant in angelis ſuis: & qua die locutus eſt Dominus, erant illudentes prophetis ejus.

52 Qui uſque ad iracundiam concitatus eſt ſuper gentem ſuam, propter irreligioſitatem ſuam, & præcepit aſcendere reges Chaldæorum.

53 Hi occiderunt juvenes eorum in gladio, in circuitu ſancti templi eorum, & non pepercerunt juveni, & ſeni, & virgini, & adoleſcenti:

54 Sed omnes traditi ſunt in manus ipſorum: & omnia ſacra vaſa Domini, & regales apothecas reſumentes, tulerunt in Babyloniam,

55 Et incenderunt domum Domini, & demolierunt muros Jeruſalem: & turres ejus incenderunt igne,

56 Et conſummaverunt omnia honorifica ejus, & ad nihilum redegerunt: & reliquos à gladio duxerunt in Babylonem.

57 Et erant ſervi illius uſque dum regnarent Perſæ, in repletione verbi Domini in ore Jeremiæ:

58 Quouſque benignè ageret terra ſabbata ſua, omni tempore deſertionis ſuæ ſabbatizavit, in applicatione annorum ſeptuaginta.

CAPUT II.

Cyrus rex Perſarum Judaos in regno ſuo captivos remittit in terram ſuam: qui cùm reſtaurarent Jeruſalem, prohibiti ſunt ab Artaxerxe propter quorumdam delationem.

1 Regnante Cyro rege Perſarum, in conſummatione verbi Domini in ore Jeremiæ,

2 Suſcitavit Dominus ſpiritum Cyri regis Perſarum, & prædicavit in toto regno ſuo ſimul per ſcripturam,

3 Dicens: Hæc dicit Cyrus rex Perſarum: Me conſtituit regem orbis terrarum Dominus Iſraël, Dominus excelſus,

4 Et ſignificavit mihi ædificare domum ſibi in Jeruſalem, quæ eſt in Judæa.

5 Si quis eſt ex genere veſtro, dominus ipſius aſcendat cum eo in Jeruſalem.

6 Quotquot ergo circa loca habitant, adjuvent eos qui ſunt in loco ipſo, in auro & argento,

7 In dationibus, cum equis & jumentis, cúmque aliis quæ ſecundùm vota apponuntur in ædem Domini quæ eſt in Jeruſalem.

8 Et ſtantes principes tribuum, pagorum, & Judææ, ex tribu Benjamin, & Sacerdotes & Levitæ, quos excitavit Dominus aſcendere & ædificare Domum Domini quæ eſt in Jeruſalem, & qui erant in circuitu eorum,

9 Adjuverunt in omni auro & argento ejus, & jumentis, & votis compluribus multi quorum ſenſus excitatus eſt.

10 Et Cyrus rex protulit vaſa ſacra Domini, quæ tranſtulit Nabuchodonoſor rex Babylonis ex Jeruſalem, & conſecravit ea idolo ſuo.

11 Et proferens ea Cyrus rex Perſarum, tradidit Mithridato, qui erat ſuper theſauros ipſius.

12 Per hunc autẽ tradita ſunt Salmanaſaro præſidi Judææ.

13 Horum autem hic numerus. Libatoria argentea duo millia quadringenta: athiſcæ argenteæ triginta: phialæ aureæ triginta, item argenteæ duo millia quadringentæ: & alia vaſa mille.

14 Omnia autem vaſa aurea & argentea, quinque millia octingenta ſexaginta.

15 Et enumerata ſunt Salmanaſaro ſimul cum his qui ex captivitate Babyloniæ venerant in Jeroſolymam.

16 In Artaxerxis autem Regis Perſarum temporibus ſcripſerunt ei de his qui habitabant in Judæa & Jeruſalem, Balſamus, & Mithridatus, & Sabellius, & Rathimus, Balthemus, Samelius ſcriba, & reliqui habitantes in Samaria, & ceteris locis, ſubjectam epiſtolam Regi Artaxerxi.

17 Domine, pueri tui Rathimus ab accidentibus, & Sabellius ſcriba, & reliqui curiæ tuæ judices in Cœleſyria & Phœnice.

18 Et nunc notum ſit domino regi, quoniam Judæi qui aſcenderunt à vobis ad nos, venientes in Jeruſalem civitatem refugam & peſſimam, ædificant furnos ejus, & ſtatuunt muros, & templum ſuſcitant.

19 Quòd ſi civitas iſta & muri conſummati fuerint, non tantùm tributa non ſuſtinebunt pendere, ſed etiam regibus reſiſtent.

20 Et quia id agitur circa templum, rectè habere arbitrati ſumus non deſpicere hoc ipſum:

21 Sed notum facere domino regi, ut ſi videbitur, rex, quæratur in libris patrum tuorum,

22 Et invenies in admonitionibus ſcripta de his, & ſcies quoniã civitas iſta fuit refuga, & reges & civitates concutiẽs,

23 Et Judæi refugæ, & prælia committentes in ea ab æterno, ob quam cauſam civitas iſta deſerta eſt.

24 Nunc ergo notum facimus, domine rex, quoniam ſi civitas hæc ædificata fuerit, & hujus muri erecti fuerint, deſcenſus tibi non erit in Cœleſyriam & Phœnicen:

25 Tunc ſcripſit rex Rathimo, qui ſcribebat accidentia & Balthemo, & Sabellio ſcribæ, & ceteris conſtitutis, &

habitan

Digitized by Google

habitantibus in Syria & Phœnice, ea quæ ſubjecta ſunt.

26 Legi epiſtolam quam miſiſtis mihi. Præcepi ergo inquiri, & inventum eſt, quoniam civitas illa eſt ab ævo regibus reſiſtens,

27 Et homines refugæ, & prælia in ea efficientes, & reges fortiſſimi erant in Jeruſalem dominantes, & tributa exigentes à Cœleſyria & Phœnice.

28 Nunc ergo præcepi prohibere homines illos ædificare civitatem, & prohibere ne quid ultra hæc fiat:

29 Sed nec procedant in plurimum ea quæ ſunt malitiæ, ita ut regibus moleſtia importetur.

30 Tunc recitatis his quæ à rege Artaxerxe ſcripta fuerant, Rathimus, & Sabellius ſcriba, & qui cum his conſtituti erant, jungentes feſtinanter venerunt in Jeruſalem cum equitatu, & turba, & agmine;

31 Cœperúntque ædificantes prohibere, & vacabant ab ædificatione templi in Jeruſalem, uſque ſecundo anno regni Darij regis Perſarum.

CAPUT III.

Dario poſt ſplendidam cœnam omnibus ſuis præfectis factam, dormiente, tres corporis ejus cuſtodes problema moverunt, Num vinum, rex, mulier, an veritas præſtent: & primùm de vino probatur.

1 Rex Darius fecit cœnam magnam omnibus vernaculis ſuis, & omnibus magiſtratibus Mediæ & Perſidis,

2 Et omnibus purpuratis, & prætoribus, & conſulibus, & præfectis ſub illo, ab India uſque Æthiopiam, centum viginti ſeptem provinciis.

3 Et cùm manducaſſent, & bibiſſent, & ſatiati reverterentur, tunc Darius rex aſcendit in cubiculum ſuum, & dormivit, & expergefactus eſt.

4 Tunc illi tres juvenes corporis cuſtodes, qui cuſtodiebant corpus regis, dixerunt alter alteri,

5 Dicamus unuſquiſque noſtrûm ſermonem qui præcellat: & cujuſcumque apparuerit ſermo ſapientior alterius, dabit illi rex Darius dona magna,

6 Purpura cooperiri, & in auro bibere, & ſuper aurum dormire, & currum aureo fræno, & cydarim byſſinam, & torquem circa collum:

7 Et ſecundo loco ſedebit à Dario propter ſapientiam ſuam, & cognatus Darij vocabitur.

8 Tunc ſcribentes ſinguli ſuum verbum ſignaverunt, & poſuerunt ſubtus cervical Darij regis,

9 Et dixerunt, Cùm ſurrexerit rex, dabimus illi ſcripta noſtra: & quodcumque judicaverit rex è tribus, & magiſtratus Perſidis, quoniam verbum ejus ſapientius eſt, ipſi dabitur victoria ſicut ſcriptum eſt.

10 Unus ſcripſit, Forte eſt vinum.

11 Alius ſcripſit, Fortior eſt rex.

12 Tertius ſcripſit, Fortiores ſunt mulieres: ſuper omnia autem vincit veritas.

13 Et cùm ſurrexiſſet rex, acceperunt ſcripta ſua, & dederunt illi, & legit.

14 Et mittens vocavit omnes magiſtratus Perſarum, & Medos, & purpuratos, & prætores, & præfectos:

15 Et ſederunt in concilio: & lecta ſunt ſcripta corã ipſis.

16 Et dixit, Vocate adoleſcentes, & ipſi indicabunt verba ſua. Et vocati ſunt, & introierunt.

17 Et dixit illis, Indicate nobis de his quæ ſcripta ſunt. Et cœpit prior, qui dixerat de fortitudine vini,

18 Et dixit, Viri, quàm prævalet vinum omnibus hominibus qui bibunt illud! ſeducit mentem.

19 Itémque regis & orphani facit mentem vanam. Item ſervi ac liberi, pauperis ac divitis,

20 Et omnem mentem convertit in ſecuritatem & jucunditatem, & non meminit omnem triſtitiam & debitum,

21 Et omnia præcordia facit honeſta, & non meminit regem nec magiſtratum, & omnia per talenta loqui facit.

22 Et non meminerunt, cùm biberunt, amicitiam, nec fraternitatem: ſed non multùm pòſt ſumunt gladios.

23 Et cùm à vino merſerint & ſurrexerint, non meminerunt quæ geſſerunt.

24 O viri, num præcellit vinum? quis ſic cogitat facere? Et tacuit hoc dicto.

CAPUT IV.

Probatur excellens fortitudo regis, mulieris, & veritatis, ſed data veritati palma. Darius ad petitionem Zorobabel reddit ſacra vaſa, ſcribens ut Iudæis detur libertas, & impenſa ad extructionem Jeruſalem.

1 Et inchoavit ſequens dicere, qui dixit de fortitudine regis.

2 O viri, num præcellunt homines, qui terram & mare obtinent, & omnia quæ in eis ſunt?

3 Rex autem ſuper omnia præcellit, & dominatur eorum: & omne quodcumque dixerit ſuis, faciunt.

4 Et ſi miſerit illos ad bellatores, vadunt, & demoliuntur montes, & muros, & turres.

5 Jugulantur & jugulant, & regis verba non prætereunt. nam ſi vicerint, afferunt regi omnia quæcumque prædati fuerint.

6 Similiter & alij omnes, & quotquot non militant nec pugnant, ſed colunt terram: rurſum cùm fuerint metentes, afferunt tributa regi:

7 Et ipſe unus ſolus ſi dixerit occidite, occidunt: dixerit remittite, remittunt:

8 Dixerit percutite, percutiunt: dixerit exterminate, exterminant: dixerit ædificate, ædificant:

9 Dixerit excidite, excidunt: dixerit plantate, plantant:

10 Et omnis plebs, & virtutes eum obaudiunt, & ſuper hoc ipſe recumbit & bibit, & dormit.

11 Hi autem cuſtodiunt in circuitu eum, & non poſſunt ire ſinguli, & facere opera ſua, ſed in dicto obaudiẽtes ſunt ei.

12 Viri, quomodo non præcellit rex qui ſic diffamatur? Et tacuit.

13 Tertius qui dixerat de mulieribus & veritate, hic eſt Zorobabel, cœpit loqui.

14 Viri, non magnus rex, & multi homines, nec vinum præcellit. Quis eſt ergo qui dominatur eorum?

15 Nónne mulieres genuerunt regem, & omnem populum, qui dominatur mari & terræ:

16 Et ex illis nati ſunt, & ipſæ educaverunt eos qui plantaverunt vineas ex quibus vinum fit?

17 Et ipſæ faciunt ſtolas omnium hominum, & ipſæ faciunt gloriam hominibus, & non poſſunt homines ſeparari à mulieribus.

18 Si congregaverint aurum & argentum, & omnem rem ſpecioſam, & viderint mulierem unam bono habitu & bona ſpecie,

19 Omnia hæc relinquentes in eam intendunt, & aperto ore conſpiciunt, & eam alliciunt magis quàm aurum & argentum, & omnem rem pretioſam.

20 Homo patrem ſuum relinquit qui enutriit illum, & ſuam regionem, & ad mulierem ſe conjungit.

21 Et cum muliere remittit animam: & neque patrem meminit, neque matrem, neque regionem.

22 Et hinc oportet vos ſcire, quoniam mulieres dominantur veſtri. Nónne doletis?

23 Et accipit homo gladium ſuum, & vadit in viam facere furta, & homicidia, & mare navigare & flumina,

24 Et leonem videt, & in tenebris ingreditur: & cùm furtum fecerit, & fraudes, & rapinas, amabili ſuæ affert.

25 Et iterùm, diligit homo uxorem ſuam magis quàm patrem aut matrem.

26 Et multi dementes facti ſunt propter uxores ſuas: & ſervi facti ſunt propter illas:

27 Et multi perierunt & jugulati ſunt, & peccaverunt propter mulieres.

28 Et nunc credite mihi, quia magnus eſt rex in poteſtate ſua: quoniam omnes regiones verentur tangere eum.

29 Videbam tamen Apemen filiam Bezacis, mirifici concubinam regis, ſedentem juxta regem ad dexteram,

30 Et auferentem diadema de capite ejus, & imponentem ſibi, & palmis cædebat regem de ſiniſtra manu.

31 Et ſuper hæc aperto ore intuebatur eam: & ſi arriſerit ei, ridet. nam ſi indignata ei fuerit, blanditur, donec reconcilietur in gratiam.

32 O viri, cur non ſunt fortiores mulieres? Magna eſt terra, & excelſum eſt cælum: quis iſta agit?

Digitized by Google

33 Et tunc rex, & purpurati intuebantur in alterutrum. Et inchoavit loqui de veritate.

34 O viri, nónne fortes ſunt mulieres? Magna eſt terra, & excelſum eſt cælum: & velox curſus ſolis convertit in gyro cælum in locum ſuum in una die.

35 Nónne magnificus eſt qui hæc facit; & veritas magna, & fortior præ omnibus?

36 Omnis terra veritatem invocat, cælum etiam ipſam benedicit, & omnia opera moventur, & tremunt eam, & non eſt cum ea quidquam iniquum.

37 Vinum iniquum, iniquus rex, iniquæ mulieres, iniqui omnes filij hominum, & iniqua illorum omnia opera, & non eſt in ipſis veritas, & in ſua iniquitate peribunt:

38 Et veritas manet & invaleſcit in æternum, & vivit & obtinet in ſæcula ſæculorum.

39 Nec eſt apud eam accipere perſonas, neque differentias: ſed quæ juſta ſunt facit omnibus, injuſtis ac malignis, & omnes benignantur in operibus ejus.

40 Et non eſt in judicio ejus iniquum, ſed fortitudo, & regnum, & poteſtas, & majeſtas omnium ævorum. Benedictus Deus veritatis.

41 Et deſiit loquendo. Et omnes populi clamaverunt, & dixerunt, Magna eſt veritas, & prævalet.

42 Tunc rex ait illi, Pete, ſi quid vis amplius, quàm quæ ſcripta ſunt, & dabo tibi, ſecundùm quod inventus es ſapientior proximis, & proximus mihi ſedebis, & cognatus meus vocaberis.

43 Tunc ait regi, Memor eſto voti tui, quod voviſti, ædificare Jeruſalem, in die qua regnum accepiſti:

44 Et omnia vaſa quæ accepta ſunt ex Jeruſalem, remittere, quæ ſeparavit Cyrus, quando mactavit Babyloniam, & voluit remittere ea ibi.

45 Et tu voviſti ædificare templum quod incenderunt Idumæi, quando exterminata eſt Judæa à Chaldæis.

46 Et nunc hoc eſt, quod poſtulo Domine, & quod peto, hoc eſt majeſtas quod à te poſtulo, ut facias votum quod voviſti regi cæli ex ore tuo.

47 Tunc ſurgens Darius rex, oſculatus eſt illum: & ſcripſit epiſtolas ad omnes diſpenſatores, & præfectos, & purpuratos, ut deducerent eum, & eos qui cum illo erant, omnes aſcendentes ædificare Jeruſalem.

48 Et omnibus præfectis, qui erant in Syria, & Phœnice, & Libano, ſcripſit epiſtolas, ut traherent ligna cedrina à Libano in Jeruſalem, ut ædificarent cum eis civitatem.

49 Et ſcripſit omnibus Judæis qui aſcendebant à regno in Judæam pro libertate, omnem potentem, & magiſtratum, & præfectum non ſupervenire ad januas ipſorum,

50 Et omnē regionem, quam obtinuerant immunem eſſe eis, & Idumæi relinquant caſtella quæ obtinent Judæorum,

51 Et in ſtructuram templi dare per ſingulos annos talenta viginti, uſque dum perædificaretur:

52 Et ſuper ſacrarium holocautomata uſtulare quotidie, ſicut habent præceptum: alia talenta decem offerre per ſingulos annos,

53 Et omnibus qui procedunt à Babylonia condere civitatem: ut eſſet libertas tam ipſis quàm filiis eorum, & omnibus ſacerdotibus qui præcedunt:

54 Scripſit autem & quantitatem, & ſacram ſtolam juſſit dari, in qua deſervirent;

55 Et Levitis ſcripſit dare præcepta, uſque in diem qua conſummabitur domus, & Jeruſalem extruetur:

56 Et omnibus cuſtodientibus civitatem ſcripſit dari ei ſortes & ſtipendia.

57 Et dimiſit omnia vaſa quæcumque ſeparaverat Cyrus à Babylonia, & omnia quæcumque dixit Cyrus, & ipſe præcepit fieri, & mitti Jeruſalem.

58 Et cùm proceſſiſſet ille adoleſcens, elevans faciem in Jeruſalem, benedixit regem cæli.

59 Et dixit, Abs te eſt victoria, & abs te eſt ſapientia & claritas. Et ego ſervus tuus ſum.

60 Benedictus es qui dediſti mihi ſapientiam, & tibi confitebor: Domine Deus patrum noſtrorum.

61 Et accepit epiſtolas, & profectus eſt in Babyloniā. Et venit, & nūtiavit fratribus ſuis omnibus qui fuerūt in Babylonia:

62 Et benedixerunt Deum patrum ſuorum, quoniam dedit illis remiſſionem & refrigerium,

63 Ut aſcenderent & ædificarent Jeruſalem, & templum ubi nominatum eſt nomen ejus in ipſo, & exultaverunt cum muſicis & lætitia diebus ſeptem.

CAPUT V.

Redeuntes à Babylonica captivitate in Ieruſalem & Iudæam recenſentur, & reſtituunt Dei cultum, ſed tandem à cœpto opere ad tempus impediuntur.

1 POſt hæc autem electi ſunt, ut aſcenderent principes pagorum per domos & tribus ſuas, & uxores illorum, & filij & filiæ eorum, & ſervi & ancillæ ipſorum, & pecora eorū.

2 Et Darius rex miſit unà cum eis equites mille, donec deducerent eos in Jeruſalem cum pace, & cum muſicis & cum tympanis & tibiis.

3 Et omnes fratres erant ludentes, & fecit eos aſcendere ſimul cum eis.

4 Et hæc ſunt nomina virorum, qui aſcenderunt per pagos ſuos in tribus, & in partem principatus ipſorum.

5 Sacerdotes: Filij Phinees, filij Aaron, Jeſus filius Joſedec, Joacim filius Zorobabel filij Salathiel de domo David, ex progenie Phares, de tribu Juda,

6 Qui locutus eſt ſub Dario rege Perſarum ſermones mirificos in ſecundo anno regni ipſius menſe Niſan primo.

7 Sunt autem hi, qui aſcenderunt ex Judæa de captivitate tranſmigrationis, quos tranſmigravit Nabuchodonoſor rex Babyloniæ in Babylonem, & reverſus eſt in Jeruſalem.

8 Et requiſivit partem Judææ unuſquiſque in civitatem ſuam, qui venerunt cum Zorobabel & Jeſu, Nehemias, Areores, Elimeo, Emmanio, Mardocheo, Beelſuro, Mechpſatochor, Olioro. Emonia unus de principibus eorum.

9 Et numerus à gentilibus eorum, ex præpoſitis eorum, filij Phares, duo millia centum ſeptuagintaduo:

10 Filij Ares, tria millia centum quinquaginta ſeptem:

11 Filij Phœmo centum quadragintaduo: in filiis Jeſu & Joabes, mille trecenti duo:

12 Filij Demu, duo millia quadringenti ſeptuaginta: filij Choraba, ducentiquinque: filij Banica, centum ſexagintaocto:

13 Filij Bebech quadringenti tres: filij Archad, quadringenti vigintiſeptem:

14 Filij Cham, trigintaſeptem: filij Zoroar, duo millia ſexagintaſeptem: filij Adin, quadringentiſexaginta unus:

15 Filij Aderectis, centum octo: filij Ciaſo & Zelas, centum ſeptem: filij Azoroc, quadringenti trigintanovem:

16 Filij Jedarbone, centum trigintaduo: filij Ananiæ, centum triginta: filij Aſoni, nonaginta:

17 Filij Marſar, quadringenti vigintiduo; filij Zabarus, nonagintaquinque: filij Sepolemon, centum vigintitres:

18 Filij Nepopas quinquagintaquinque: filij Nechanatus, centum quinquagintaocto: filij Cebethamus, centum trigintaduo:

19 Filij Crearpatros, qui Enocadies, & Modiæ, quadringenti vigintitres: qui ex Gramas & Gabea, centū vigintiunus.

20 Qui ex Beſſelon & Ceagge, ſexagintaquinque: qui ex Baſtaro, centum vigintiduo:

21 Qui ex Bechenobes, quinquagintaquinque: filij Liptis, centum quinquagintaquinque: filij Labonni, trecenti quinquagintaſeptem:

22 Filij Sichem, trecenti ſeptuaginta: filij Suadon & Cliomus, trecenti ſeptuagintaocto:

23 Filij Ericus, duo millia centum quadragintaquinque: filij Anaas, trecenti ſeptuaginta. Sacerdotes:

24 Filij Jeddus, filij Euther, filij Eliaſib, trecenti ſeptuagintaduo: filij Emerus, ducentiquinquagintaduo:

25 Filij Phaſurij, trecenti quinquaginta ſeptem: filij Caree, ducenti vigintiſeptem.

26 Levitæ: Filij Jeſu in Caduhel, & Banis, & Serebias, & Edias, ſeptuagintaquatuor. omnis numerus à duodecimo anno, triginta millia quadringenti ſexagintaduo,

27 Filij, & filiæ, & uxores, omnis computatio, quadraginta millia ducenti quadragintaduo.

28 Filij ſacerdotum, qui pſallebant in templo: filij Aſaph, centum vigintiocto.

29 Oſtiarij verò: filij Eſmenni, filij Aſer, filij Amon, filij Accuba, Topa filij Tobi, omnes centum trigintanovem.

30 Sacerdotes ſervientes in templo: filij Sel, filij Gaſpha,

filij

Digitized by Google

filij Tobloch, filij Cariæ, Filij Su, filij Hellu, filij Labana, filij Armacha, filij Aecub, filij Utha, filij Cetha, filij Aggab, filij Obai, filij Anani, filij Canna, filij Geddu,

31 Filij An, filij Radin, filij Deſanon, filij Nachoba, filij Caſcba, filij Gaze, filij Ozui, filij Sinone, filij Attre, filij Haſtem, filij Aſiana, filij Manei, filij Naſiſſim, filij Accuſu, filij Agiſta, filij Azui, filij Favon, filij Phaſalon,

32 Filij Meedda, filij Phuſa, filij Caree, filij Bareus, filij Saree, filij Coeſi, filij Naſit, filij Agiſti, filij Pedon,

33 Salomon filij ejus, filij Aſophot, filij Phaſida, filij Celi, filij Dedon, filij Gaddahel, filij Sephegi,

34 Filij Aggia, filij Sachareth, filij Sabathen, filij Caroneth, filij Malſith, filij Amæ, filij Saſus, filij Addus, filij Suba, filij Eura, filij Rahotis, filij Phaſphat, filij Malmon.

35 Omnes ſacro ſervientes, & pueri Salomonis, quadringenti octogintaduo.

36 Hi ſunt filij qui aſcenderunt à Thelmela, Telharſa; principes eorum Carmellham, & Careth:

37 Et non poterant edicere civitates ſuas, & progenies ſuas, quemadmodum ſint ex Iſraël. Filij Dalari, filij Tubal, filij Nechodaici.

38 Ex Sacerdotibus, qui fungebantur Sacerdotio: & non ſunt inventi filij Obia, filij Achiſos, filij Addin, qui accepit uxorem ex filiabus Phargeleü:

39 Et vocati ſunt nomine ejus, & horum quæſita eſt generis ſcriptura in prædatura, & non eſt inventa, & prohibiti ſunt Sacerdotio fungi.

40 Et dixit illis Nehemias & Aſtharas, Ne participentur ſancta, donec exurgat Pontifex doctus in oſtenſionem & veritatem.

41 Omnis autem Iſraël erat: exceptis ſervis & ancillis, quadraginta duo millia trecenti quadraginta.

42 Servi horum & ancillæ, ſeptem millia trecenti trigintaſeptem. Cantores & cantatrices, ducenti ſexagintaquinque.

43 Cameli, quadringinti trigintaquinque. Equi ſeptem millia trigintaſex. Muli, ducenta millia quadragintaquinque. Subjugalia, quinque millia vigintiquinque.

44 Et de præpoſitis ipſis per pagos, dum venirent in templum Dei, quod erat in Jeruſalem, voverunt ſuſcitare templum in loco ſuo, ſecundùm ſuam virtutem:

45 Et dare in templum theſaurum operum ſacrum auri mnas duodecim millia, & mnas argenti quinque millia, & ſtolas ſacerdotales centum.

46 Et habitaverunt ſacerdotes & Levitæ, & qui exierant de plebe, in Jeruſalem & in regione, & ſacri cantores, & oſtiarij, & omnis Iſraël in regionibus ſuis.

47 Inſtante autem ſeptimo menſe, cúmque eſſent filij Iſraël unuſquiſque in ſuis rebus, convenerunt unanimes in atrium, quod erat ante januam Orientalem.

48 Et ſtantes Jeſus filius Joſedec & fratres ejus ſacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel & hujus fratres, paraverunt altare,

49 Ut offerrent ſuper illud holocautomata, ſecundùm quæ in libro Moyſi hominis Dei ſcripta ſunt.

50 Et convenerunt ibi ex aliis nationibus terræ, & erexerunt ſacrarium in loco ſuo omnes gentes terræ, & offerebant hoſtias, & holocautomata Domino matutina.

51 Et egerunt ſcenopegiam, & diem ſolemnem, ſicut præceptum eſt in lege: & ſacrificia quotidie, ſicut oportebat:

52 Et poſt hæc oblationes inſtitutas, & hoſtias ſabbatorum, & neomeniarum, & dierum ſolemnium omnium ſanctificatorum.

53 Et quotquot vovebant Domino à neomenia ſeptimi menſis, cœperunt hoſtias offerre Deo, & templum Domini nondum erat ædificatum.

54 Et dederunt pecuniam lapidariis & fabris, & potum & pabula, cum gaudio.

55 Et dederunt carra Sidoniis & Tyriis, ut tranſveherent illis de Libanos trabes cedrinas, & facerent rates in Joppe portu, ſecundùm decretum quod ſcriptum erat eis à Cyro rege Perſarum.

56 Et in ſecundo anno venientes in templum Dei in Jeruſalem, menſe ſecundo, inchoavit Zorobabel filius Salathiel, & Joſue filius Joſedec, & fratres ipſorum, & ſacerdotes & Levitæ, & omnes qui venerant de captivitate in Jeruſalem:

57 Et fundaverunt templum Dei, novilunio ſecundi menſis ſecundi anni cùm veniſſent in Judæam & Jeruſalem.

58 Et ſtatuerunt Levitas à viginti annis, ſuper opera Domini: & ſtetit Jeſus & filius ejus, & fratres omnes Levitæ conſpirantes, & executores legis, facientes opera in domo Domini.

59 Et ſteterunt ſacerdotes habentes ſtolas cum tubis: & Levitæ filij Aſaph, habentes cymbala,

60 Collaudantes Dominum, & benedicentes ſecundùm David regem Iſraël.

61 Et cantabant canticum Domino, quoniam dulcedo ejus, & honor in ſæcula ſuper omnem Iſraël.

62 Et omnis populus tuba cecinerunt, & proclamaverunt voce magna, collaudantes Dominum in ſuſcitatione domus Domini.

63 Et venerunt ex ſacerdotibus & Levitis, & præſidentibus ſecundùm pagos ſenioribus, qui viderant priſtinam domum,

64 Et ad hujus ædificationem cum clamore & planctu magno, & multi cum tubis & gaudio magno:

65 In tantum ut populus non audiret tubas propter planctum populi. Turba enim erat tubis canens magnificè, ita ut longè audiretur.

66 Et audierunt inimici tribus Judæ, & Benjamin, & venerunt ſcire quæ eſſet vox tubarum.

67 Et cognoverunt quoniam qui erant ex captivitate, ædificant templum Domino Deo Iſraël.

68 Et accedentes ad Zorobabel & Jeſum, præpoſitos pagorum, dixerunt eis: Ædificabimus unà vobiſcum:

69 Similiter enim audivimus Dominum veſtrum, & ipſi pariter incedimus à diebus Asbazareth regis Aſſyriorum, qui tranſmigravit nos huc.

70 Et dixit illis Zorobabel, & Jeſus, & principes pagorum Iſraël.

71 Non eſt nobis & vobis ædificare domum Dei noſtri. nos enim ſoli ædificabimus Domino Iſraël, ſecundùm ea quæ præcepit nobis Cyrus rex Perſarum.

72 Gentes autem terræ incumbentes his qui ſunt in Judæa, & levantes c[illegible] ædificationis & inſidias, & populos adducentes prohil[illegible] eos ædificare,

73 Et aggreſſu[illegible]entes, impedierunt, ne conſummaretur ædificium [illegible]empore vitæ Cyri regis, & protraxerunt ſtructuram [illegible]nium uſque ad Darij regnum.

[illegible]UT VI.

Judæi annuente [illegible] templum Dei extruunt in Jeruſalem.

1 IN ſecundo autem anno regni Darij prophetavit Aggæus & Zacharias filius Addin Prophetæ apud Judæam & Jeruſalem in nomine Dei Iſraël ſuper eos.

2 Tunc ſtans Zorobabel filius Salathiel, & Jeſus filius Joſedec, inchoaverũt ædificare domũ Domini, quæ eſt in Jeruſalẽ:

3 Cùm adeſſent eis prophetæ Domini, & adjuvarent eos. In ipſo tempore venit ad illos Siſennes ſubregulus Syriæ & Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſodales ejus,

4 Et dixerunt eis, Quo præcipiente vobis domum hanc ædificatis, & tectum iſtud, & alia omnia perficitis: & qui ſunt ſtructores qui hæc ædificant?

5 Et habuerunt gratiam viſitatione facta ſuper eos, qui erant ex captivitate à Domino ſeniores Judæorum.

6 Et non ſunt impediti ædificare, donec ſignificaretur Dario de omnibus iſtis, & reſponſum acciperetur.

7 Exemplum epiſtolæ, quam miſerunt Dario. SISENNES ſubregulus Syriæ & Phœniceis, & Satrabuzanes, & ſodales ejus in Syria & Phœnice præſides, regi Dario ſalutem.

8 Omnia nota ſint Domino regi, quòd cùm veniſſemus in regionem Judææ, & introiſſemus in Jeruſalem, invenimus ædificantes domum Dei magnam:

9 Et templum ex lapidibus politis, & magnis & pretioſis materiis in parietibus,

10 Et opera illa inſtãter fieri, & ſuffragare, & proſperare in manibus eorũ, & in omni gloria quàm diligentiſſimè perfici.

11 Tunc interrogavimus ſeniores, dicentes, Quo permittente, vobis ædificatis domum iſtam, & opera hæc fundatis?

12 Ideò autem interrogavimus eos, ut notum faceremus tibi homines & præpoſitos, & nominum ſcripturam præpoſitorum poſtulavimus illos.

Digitized by Google

13 At illi reſponderunt nobis, dicentes, Nos ſumus ſervi
Domini, qui fecit cælum & terram,
14 Et ædificabatur hæc domus ante annos iſtos multos à
rege Iſraël magno & fortiſſimo, & conſummata eſt.
15 Et quoniam patres noſtri exacerbantes erant & pec-
caverunt in Deum Iſraël, tradidit eos in manus Nabucho-
donoſor regis Babyloniæ, regis Chaldæorum,
16 Et domum iſtam demolientes incenderunt, & popu-
lum captivum duxerunt in Babylonem.
17 In primo anno regnante Cyro rege Babyloniæ, ſcri-
pſit Cyrus rex domum hanc ædificare,
18 Et illa ſacra vaſa aurea & argentea quæ extulerat Na-
buchodonoſor de domo quæ eſt in Jeruſalem, & conſecra-
verat ea in ſuo templo, rurſus protulit ea Cyrus rex de tem-
plo quod erat in Babylonia, & tradita ſunt Zorobabel &
& Salmanaſaro ſubregulo:
19 Et præceptum eſt eis ut offerrent hæc vaſa, & repone-
rent in templo quod erat in Jeruſalem, & ipſum templum
Dei ædificare in loco ſuo.
20 Tunc Salmanaſarus ſubjecit fundata domus Domini,
quæ eſt in Jeruſalem: & exinde uſque nunc ædificatur, &
non accepit conſummationem.
21 Nunc ergo ſi judicatur à te ô rex, perquiratur in re-
galibus bibliothecis Cyri regis, quæ ſunt in Babylonia.
22 Et ſi inventum fuerit conſilio Cyri regis cœptam eſſe
ſtructuram domus Domini, quæ eſt in Jeruſalem, & judicatur
à Domino rege noſtro, ſcribat de his nobis.
23 Tunc Darius rex præcepit inquiri in Bibliothecis:
& inventus eſt in Ecbathanis oppido, quod eſt in media re-
gione, locus unus, in quo ſcripta erant iſta.
24 Anno primo regnante Cyro, rex Cyrus præcepit do-
mum Domini quæ eſt in Jeruſalem ædificare, ubi incende-
bant igni aſſiduo,
25 Cujus altitudo ſit cubitorum decem, & latitudo cubi-
torum ſexaginta, quadratum lapidibus politis tribus, & me-
niano ligneo ejuſdem regionis, & meniano vno novo, &
impendia dari de domo Cyri regis:
26 Et ſacra vaſa domus Domini tam aurea quàm argen-
tea, quæ extulit Nabuchodonoſor in domum Domini, quæ
eſt in Jeruſalem, ubi erant poſita, ut ponantur illic.
27 Et præcepit curam agere Siſennem ſubregulum Syriæ
& Phœnicis, & Satrabuzanem, & ſodales ejus, & qui or-
dinati erant in Syria & Phœnice præſides, ut abſtinerent ſe
ab eodem loco.
28 Et ego quoque præcepi in totum ædificare: & proſpe-
xi, ut adjuvent eos qui ſunt ex captivitate Judæorum, do-
nec conſummetur templum ædis Domini:
29 Et à vexatione tributorum Cœleſyriæ & Phœnicis,
diligenter quantitatem dari his hominibus ad ſacrificium
Domini, Zorobabel præfecto, ad tauros, & arietes, & agnos,
30 Similiter autem & frumentum, & ſal, & vinum, &
oleum inſtanter per ſingulos annos, prout ſacerdotes qui
ſunt in Jeruſalem, dictaverunt conſumi quotidie, ſine ulla
dilatione,
31 Ut offerantur libationes ſummo Deo pro rege & pueris
ejus, & orent pro ipſorum vita:
32 Et denuntietur, ut quicunque tranſgreſſi fuerint aliquid
ex his quæ ſcripta ſunt, aut ſpreverint, accipiatur lignum de
ſuis propriis, & ſuſpendantur, & bona ipſorum regis aſſcri-
bantur.
33 Propterea & Dominus, cujus nomen invocatum eſt
ibi, exterminet omnem regem & gentem, qui manum ſuam
extenderit prohibere, aut malè tractare domum Domini il-
lam quæ eſt in Jeruſalem.
34 Ego Darius rex decrevi quàm diligentiſſimè ſecun-
dùm hæc fieri.

CAPUT VII.

Domus Dei extructa dedicatur & conſecratur, in eáque feſtum Azymorum celebratur.

1 TUnc Siſennes ſubregulus Cœleſyriæ & Phœnicis, &
Satrabuzanes, & ſodales, obſecuti his quæ à Dario re-
ge erant decreta,
2 Inſiſtebant ſacroſanctis operibus diligentiſſimè, coope-
rantes cum ſenioribus Judæorum principibus Syriæ.
3 Et proſperata ſunt ſacroſancta opera prophetantibus
Aggæo & Zacharia prophetis.
4 Et conſummaverunt omnia per præceptum Domini
Dei Iſraël, & ex conſilio Cyri, & Darij, & Artaxerxis regis
Perſarum.
5 Et conſummata eſt domus noſtra uſque ad tertiam &
vigeſimam diem menſis Adar, ſexto anno Darij regis.
6 Et fecerunt filij Iſraël & ſacerdotes & Levitæ, & ceteri
qui erant ex captivitate, qui appoſiti ſunt ſecundùm ea quæ
ſcripta ſunt in libro Moyſi.
7 Et obtulerunt in dedicationem templi Domini, tauros
centum, arietes ducentos, agnos quadringentos,
8 Et hœdos pro peccatis univerſi Iſraël, duodecim ſecun-
dùm numerum tribuum Iſraël.
9 Et ſteterunt ſacerdotes & Levitæ amicti ſtolis per tri-
bus, ſuper omnia opera Domini Dei Iſraël, ſecundùm librum
Moyſi, & oſtiarij per ſingulas jannas.
10 Et egerunt filij Iſraël cum his qui erant ex captivi-
tate, illud Phaſe quartadecima luna menſis primi, quando
ſanctificati ſunt ſacerdotes & Levitæ.
11 Omnes filij captivitatis non ſunt ſimul ſanctificati,
quia Levitæ omnes ſimul ſanctificati ſunt.
12 Et immolaverunt Phaſe univerſi filij captivitatis, &
fratribus ſuis ſacerdotibus, & ſibimetipſis.
13 Et manducaverunt filij Iſraël, qui erant ex captivitate,
omnes qui remanſerant ab omnibus execrationibus gentium
terræ quærentes Dominum,
14 Et celebraverunt diem feſtum azymorum, ſeptem die-
bus epulantes in conſpectu Domini,
15 Quoniam convertit conſilium regis Aſſyriorum in
eos, confortare manus eorum ad opera Domini Dei Iſraël.

CAPUT VIII.

Aſcendenti Eſdra à Babylonia Ieroſolymam traduntur Artaxerxis litteræ, quæ beneficia Iudæis præſtita continent: recenſentur qui ſimul aſcenderunt, & auro ac argento ſacerdotibus commiſſo, Eſdras, facta oratione, commonet populum ad pœnitentiam quòd ab alienigenis ſe non ſeparaſſent.

1 ET poſt hunc regnante Artaxerxe Perſarum rege, acceſ-
ſit Eſdras filius Azariæ, filij Helciæ, filij Solome,
2 Filij Sadoc, filij Achitob, filij Ameri, filij Azahel, filij
Bocci, filij Abiſue, filij Phinees, filij Eleaſari, filij Aaron
primi ſacerdotis:
3 Hic Eſdras aſcendit de Babylonia, cùm eſſet ſcriba &
ingenioſus in lege Moyſi, quæ data eſt à Domino Deo Iſraël
docere & facere.
4 Et dedit ei rex gloriam, quòd inveniſſet gratiam in
omni dignitate & deſiderio in conſpectu ejus.
5 Et aſcenderunt ſimul cum ipſo ex filiis Iſraël, & ſacer-
dotibus, & Levitis, & ſacris cantoribus templi, & oſtiariis,
& ſervis templi, in Jeruſalem.
6 Anno ſeptimo regnante Artaxerxe, in quinto menſe,
hic annus ſeptimus eſt regni, exeuntes de Babylonia novilu-
nio quinti menſis,
7 Venerunt Jeroſolymam juxta præceptum illius, ſecun-
dùm proſperitatem itineris à Domino ipſorum datam eis.
8 In his enim Eſdras magnam diſciplinam obtinebat, ne
prætermitteret quidquam eorum, quæ eſſent ex lege Domini
& præceptis, & docendo univerſum Iſraël omnem juſtitiam
& judicium.
9 Accedentes autem qui ſcribebant ſcripta Artaxerxis re-
gis, tradiderunt ſcriptum quod obvenerat ab Artaxerxe rege
ad Eſdram ſacerdotem, & lectorem legis Domini, cujus exem-
plum ſubjectum eſt.
10 Rex Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti, & lectori legis Domi-
ni ſalutem.
11 Humanior ego judicans in beneficiis, præcepi eis qui
deſiderant ex gente Judæorum, ſua ſponte, & ex ſacerdoti-
bus & Levitis, qui ſunt in regno meo, comitari tecum in
Jeruſalem.
12 Si qui ergo cupiunt ire tecum, conveniant, & profi-
ciſcantur, ſicut placuit mihi & ſeptē amicis meis conſiliariis,
13 Ut viſitent ea quæ aguntur ſecundùm Judæam & Jeru-
ſalem, obſervantes ſicut habes in lege Domini,
14 Et ferant munera Domino Deo Iſraël, quæ vovi ego
&

Digitized by Google

& amici Jeruſalem, & omne aurum & argentum, quod inventum fuerit in regione Babyloniæ Domino in Jeruſalem cum illo,

15 Quod eſt donatum pro ipſa gente in templum Domini eorum quod eſt in Jeruſalem: ut colligatur hoc aurum & argentum ad tauros, & arietes, & agnos, & hœdos, & quæ his ſunt congruentia,

16 Ut offerant hoſtias Domino ſuper altare Domini ipſorum quod eſt in Jeruſalem.

17 Et omnia quæcumque volueris cum fratribus tuis facere auro & argento, perfice pro voluntate tua, ſecundùm præceptum Domini Dei tui:

18 Et ſacroſancta vaſa, quæ data ſunt tibi ad opera domus Domini Dei tui, quæ eſt in Jeruſalem:

19 Et cetera quæcumque tibi ſubvenerint ad opera templi Dei tui, dabis de regali gazophylacio:

20 Cùm volueris cum fratribus tuis facere auro & argento, perfice ſecundùm voluntatem Domini.

21 Et ego quidem rex Artaxerxes præcepi cuſtodibus theſaurorum Syriæ & Phœnicis, ut quæcumque ſcripſerit Eſdras ſacerdos, & lector legis Domini, diligenter detur ei uſque ad argenti talenta centum, ſimiliter & auri:

22 Et uſque ad frumenti modios centum, & vini amphoras centum, & alia quæcumque abundant ſine taxatione.

23 Omnia ſecundùm legem Dei fiant Deo altiſſimo, ne fortè exurgat ira in regno regis, & filij, & filiorum ejus.

24 Vobis autem dicitur, ut omnibus ſacerdotibus & Levitis, & ſacris cantoribus, & ſervis templi, & ſcribis templi hujus,

25 Nullum tributum, neque ulla alia indictio irrogetur, nec habeat quiſquam poteſtatem objicere eis quidquam.

26 Tu autem Eſdra, ſecundùm ſapientiam Dei, conſtitue judices & arbitros in tota Syria & Phœnice: & omnes qui legem Dei tui non noverunt, doce:

27 Ut quotquot tranſgreſſi fuerint legem, diligenter plectantur, ſive morte, ſive cruciatu, ſive etiam pecuniæ mulctatione vel abductione.

28 Et dixit Eſdras ſcriba: Benedictus Deus patrum noſtrorum, qui dedit hanc voluntatem in cor regis, clarificare domum ſuam quæ eſt in Jeruſalem,

29 Et me honorificavit in conſpectu regis & conſiliariorum, & amicorum, & purpuratorum ejus.

30 Et ego conſtans animo factus ſum ſecundùm opitulationem Domini Dei mei, & congregavi ex Iſraël viros, ut ſimul aſcenderent mecum.

31 Et hi ſunt præpoſiti ſecundùm ſuas patrias, & principatus portionales, eorum qui mecum aſcenderunt de Babylonia in regno Artaxerxis.

32 Et ex filiis Phares, Gerſomus: ex filiis Siemarith, Amenus: filiorum David, Acchus filius Scceciliæ:

33 Ex filiis Phares, Zacharias, & cum eo reverſi ſunt viri centum quinquaginta:

34 Ex filiis ductoris Moabilionis Zaræi, & cum ipſo viri ducenti quinquaginta:

35 Ex filiis Zachues, Jechonia Zecholei, & cum ipſo viri ducenti quinquaginta.

36 Ex filiis Sala, Maaſias Gotholiæ, & cum ipſo viri ſeptuaginta:

37 Ex filiis Saphatiæ, Zarias Micheli, & cum ipſo viri octoginta:

38 Ex filiis Job, Abdias Jeheli, & cum ipſo viri ducenti duodecim:

39 Ex filiis Baniæ, Salimoth, filius Joſaphiæ, & cum ipſo viri centum ſexaginta:

40 Ex filiis Beer, Zacharias Bebei, & cum ipſo viri ducenti octo:

41 ex filiis Ezead, Joannes Eccetan, & cum ipſo viri centum decem:

42 Ex filiis Adonicam ipſis poſtremis, & hæc ſunt nomina eorum, Eliphalam filius Gebel, & Semeias, & cum ipſo viri ſeptuaginta.

43 Et congregavi eos ad fluvium qui dicitur Thia, & metati fuimus illic triduo, & recognovi eos.

44 Et ex filiis ſacerdotum & Levitarum non inveni illic.

45 Et miſi ad Eleazarum, & Eccelon, & Maſman, & Maloban, & Enaathan, & Samea, & Joribum, Nathan, Ennagam, Zachariam, & Moſolamum, ipſos ductores & peritos:

46 Et dixit eis ut venirent ad Loddeum, qui erat apud locum gazophylacij.

47 Et mandavi eis ut dicerent Loddeo, & fratribus ejus, & illis qui erant in gazophylacio, ut mitterent nobis eos qui ſacerdotio fungerentur in domo Domini Dei noſtri:

48 Et adduxerunt nobis ſecundùm manum validam Domini Dei noſtri viros peritos: ex filiis Moholi, filij Levi, filij Iſraël, Sebebian, & filios & fratres, qui erant decẽ & octo:

49 Aſbiam, & Amin ex filiis filiorum Chananæi, & filij eorum viri viginti.

50 Et ex his qui templo ſerviebant, quos dedit David, & ipſi principes ad operationem Levitis templo ſervientium ducenti viginti. Omnia nomina ſignificata ſunt in ſcripturis.

51 Et vovi illic jejunium juvenibus in conſpectu Dei, ut quærerem ab eo bonum iter nobis, & qui nobiſcum erant, & filiis, & pecoribus, propter inſidias.

52 Erubui enim petere à rege pedites & equites in comitatu, tutelæ gratia, contra adverſarios noſtros.

53 Diximus enim regi, quoniam virtus Domini erit cum eis qui inquirunt eum in omni affectu.

54 Et iterùm deprecati ſumus Dominum Deum noſtrum ſecundùm hæc: quem & propitium habuimus, & compotes facti ſumus Deo noſtro.

55 Et ſeparavi ex plebis præpoſitis, & ſacerdotibus templi, viros duodecim, & Sedebiam, & Aſannam, & cum eis ex fratribus eorum viros decem.

56 Et appendi eis aurum & argentum & vaſa ſacerdotalia domus Dei noſtri, quæ donaverat rex, & conſiliarij ejus, & principes, & omnis Iſraël.

57 Et cùm appendiſſem, tradidi argenti talenta centum quinquaginta, & vaſa argentea talentorum centum, & auri talenta centum,

58 Et vaſorum aureorum ſepties viginti, & vaſa ærea de bono æramento ſplendentia, duodecim, auri ſpeciem reddẽtia.

59 Et dixi eis: Et vos ſancti eſtis Domino, & vaſa ſunt ſancta, & aurum, & argentum votum eſt Domino Deo patrum noſtrorum.

60 Vigilate & cuſtodite, donec tradatis ex plebis præpoſitis, & ſacerdotibus & Levitis, & principibus civitatum Iſraël, in Jeruſalem, in paſtophorio domus Dei noſtri.

61 Et hi qui ſuſceperunt Sacerdotes & Levitæ aurum & argentum & vaſa, intulerunt in Jeruſalem in templũ Domini.

62 Et promovimus à fluvio Thia, die duodecima menſis primi, uſquequò introivimus in Jeruſalem.

63 Et cùm factus fuiſſet tertius dies, quarta autem die ponderatum aurum, & argentum traditum eſt in domo Domini Dei noſtri, Marimoth filio Jori ſacerdoti:

64 Et cum ipſo erat Eleazar filius Phinees: & erant cum ipſis Joſadus filius Jeſu, & Medias, & Banni filius Levitæ: ad numerum, & ad pondus univerſa.

65 Et ſcriptum eſt pondus ipſorum eadem hora.

66 Qui autem venerunt ex captivitate, obtulerunt ſacrificium Domino Deo Iſraël, tauros duodecim pro omni Iſraël, arietes octoginta ſex,

67 Agnos ſeptuaginta duos, hircos pro peccato duodecim, & pro ſalute vaccas duodecim, omnia in ſacrificium Domini.

68 Et relegerunt præcepta regis regalibus diſpenſatoribus, & ſubregulis Cœleſyriæ & Phœnicis: & honorificaverunt gentem, & templum Domini.

69 Et conſummatis his, acceſſerunt ad me præpoſiti, dicentes: Non ſegregaverunt genus Iſraël, & principes, & ſacerdotes & Levitæ,

70 Et alienigenæ gentes & nationes terræ, immunditias ſuas à Chananæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Jebuſæis, & Moabitis, & Ægyptiis, & Idumæis.

71 Conjuncti enim ſunt filiabus eorum & ipſi, & filij eorum. & miſtum eſt ſemen ſanctum alienigenis gentibus terræ: & participes erant præpoſiti, & magiſtratus, iniquitatis ejus ab initio ipſius regni.

72 Et mox ut audivi iſta, conſcidi veſtimenta & ſacram tunicam: & lacerans capillos capitis, & barbam, ſedi dolens & mœſtus.

Digitized by Google

73 Et convenerunt quotquot tunc movebantur in verbo
Domini Dei Iſraël, ad me lugentem ſuper iniquitatem
iſtam, & ſedebam triſtis uſque ad ſacrificium veſpertinum.
74 Et conſurgens à jejunio, conſciſſa habens veſtimenta
& ſacram tunicam, ingeniculans, & extendens manus ad Do-
minum,
75 Dicebam: Domine confuſus ſum, & reveritus ſum ante
faciem tuam.
76 Peccata enim noſtra multiplicata ſunt ſuper capita
noſtra, & iniquitates noſtræ exaltatæ ſunt uſque ad cælum.
77 Quoniam à temporibus patrum noſtrorum ſumus in
magno peccato uſque ad diem hunc.
78 Et propter peccata noſtra, & patrum noſtrorum, ſu-
mus traditi cum fratribus noſtris, & cum ſacerdotibus no-
ſtris, regibus terræ in gladium & captivitatem & depræda-
tionem, cum confuſione uſque in hodiernum diem.
79 Et nunc quantum eſt hoc quod contigit nobis miſeri-
cordia abs te Domine Deus, & relinque nobis radicem &
nomen in locum ſanctificationis tuæ,
80 Detegere luminare noſtrum in domo Domini Dei no-
ſtri, dare nobis cibum in omni tempore ſervitutis noſtræ.
81 Et cùm ſerviremus, non fuimus derelicti à Domino
Deo noſtro; ſed conſtituit nos in gratia, ponens nobis reges
Perſarum dare cibum,
82 Et clarificare templum Domini Dei noſtri, & ædificare
deſerta Sion, dare nobis ſtabilitatem in Judæa & Jeruſalem.
83 Et nunc quid dicimus Domine habentes hæc? Tranſ-
greſſi enim ſumus præcepta tua, quæ dediſti in manus puero-
rum tuorum prophetarum,
84 Dicens: Quoniam terra, in quam introiſtis poſſidere
hereditatem ejus, terra polluta eſt coinquinationibus alieni-
genarum terræ, & immunditiæ illorum repleverunt eam to-
tam immunditia ſua.
85 Et nunc filias veſtras non conjungetis filiis eorum, &
filias eorum non accipietis filiis veſtris,
86 Et non inquiretis pacem habere cum illis omni tem-
pore, ut invaleſcentes manducetis optima terræ, & heredita-
tem diſtribuatis filiis veſtris uſque in ævum.
87 Et quæ contingunt nobis, omnia fiunt propter opera
noſtra maligna, & magna peccata noſtra.
88 Et dediſti nobis talem radicem; & rurſum reverſi ſu-
mus tranſgredi legitima tua, uti commiſceremur immundi-
tiæ alienigenarum gentium terræ hujus.
89 Nónne iraſceris nobis perdere nos, quoad uſque non
relinquatur radix & nomen noſtrum?
90 Domine Deus Iſraël verax es. Derelicta eſt enim radix
uſque in hodiernum diem.
91 Ecce nunc ſumus in conſpectu tuo in iniquitatibus
noſtris. Non eſt enim adhuc ſtare ante te in his.
92 Et cùm adorando confiteretur Eſdras, flens, humi
proſtratus ante templum, congregati ſunt ante eum ex Je-
ruſalem turma magna valde, viri, & mulieres, & juvenes, &
juvenculæ. Fletus enim erat magnus in ipſa multitudine.
93 Et cùm clamaſſet Jechonias Jeheli ex filiis Iſraël, dixit
Eſdræ: Nos in Dominũ peccavimus, quòd collocavimus no-
bis in matrimonium mulieres alienigenas ex gentibus terræ.
94 Et nunc es ſuper omnem Iſraël. In his ergo ſit jusju-
randum à Domino, expellere omnes uxores noſtras quæ ex
alienigenis ſunt cum filiis earum.
95 Sicut tibi decretum eſt à majoribus ſecundùm legem
Domini exurgens explica.
96 Ad te enim ſpectat negotium, & nos tecum ſumus:
viriliter fac.
97 Et exurgens Eſdras adjuravit principes ſacerdotum &
Levitas, & omnem Iſraël, facere ſecundùm hæc; & juraverũt.

CAPUT IX.

*Iubentur abjicere uxores alienigenas cum filiis, & recenſen-
tur qui ex ſacerdotibus ac Levitis juncti illis erant. Eſdras
legit legem Domini coram populo. quibus peractis, jubentur ut
ad propria digreſſi, lætum diem agant.*

1 ET exurgens Eſdras ab ante atrium templi, abiit in pa-
ſtophorium Jonathæ filij Naſabi,
2 Et hoſpitatus illic non guſtavit panem, nec aquam
bibit, ſuper iniquitatem multitudinis.
3 Et facta eſt prædicatio in omni Judæa, & in Jeruſalem
omnibus qui erant ex captivitate in Jeruſalem congregati,
4 Ut quicumque non occurrerit biduo vel triduo diei, ſe-
cundùm judicium aſſidentium ſeniorum, tollerentur faculta-
tes ſuæ, & ipſe alienus judicaretur à multitudine captivitatis.
5 Et congregati ſunt omnes qui erant ex tribu Juda, &
Benjamin in tribus diebus in Jeruſalem. hic menſis eſt no-
nus, dies menſis vigeſimus.
6 Et ſedit omnis multitudo in area templi trementes, pro-
pter hyemem præſentem.
7 Et exurgens Eſdras, dixit illis: Vos iniquè feciſtis col-
locantes vobis in matrimonium uxores alienigenas, ut adde-
retis ad peccata Iſraël.
8 Et nunc date confeſſionem, & magnificentiam Domi-
no Deo patrum noſtrorum.
9 Et perficite voluntatem ipſius, & diſcedite à gentibus
terræ, & ab uxoribus alienigenis.
10 Et clamavit omnis multitudo, & dixerunt voce ma-
gna: Sicut dixiſti, faciemus.
11 Sed quoniam multitudo magna eſt, & tempus hy-
bernum, & non poſſumus inſubſidiati ſtare: & hoc opus
non eſt nobis unius diei, neque bidui: multum enim in his pec-
cavimus:
12 Stent præpoſiti multitudinis, & omnes qui nobiſ-
cum inhabitant, & quotquot habent uxores apud ſe alieni-
genas,
13 Et aſſiſtant accepto tempore ex omni loco presbyteri,
& judices, uſquequò ſolvant iram Domini negotij hujus.
14 Jonathas autem filius Ezeli, & Ozias Thecam ſuſce-
perunt ſecundùm hæc: & Boſoramus, & Levis, & Sabba-
thæus ſimul cooperati ſunt cum illis.
15 Et ſteterunt ſecundùm hæc omnia univerſi qui erant
ex captivitate.
16 Et elegit ſibi viros Eſdras ſacerdos, principes magnos
de patribus eorum ſecundùm nomina: & conſederunt no-
vilunio menſis decimi examinare negotium iſtud.
17 Et determinatum eſt de viris qui habebant uxores
alienigenas, uſque ad neomeniam primi menſis:
18 Et inventi ſunt ex ſacerdotibus permiſti, qui habebant
alienigenas uxores.
19 Ex filiis Jeſu filij Joſedec, & fratribus ejus: Maſeas,
& Eliozerus, & Joribus, & Joadæus,
20 Et injecerunt manus ut expellerent uxores ſuas: & ad
litandum in exorationem, arietem pro ignorantia ſua.
21 Et ex filiis Semmeri: Maſeas & Eſſes & Jeelec, Azarias.
22 Et ex filiis Foſere: Limoſias, Hiſmaenis, & Natha-
nee, Juſſio, Reddus, & Thalſas.
23 Et ex Levitis: Jorabdus, & Semeis, & Colnis, & Ca-
litas, & Facteas, & Coluas, & Elionas,
24 Et ex ſacris cantoribus, Eliaſib, Zaccarus.
25 Et ex oſtiariis: Salumus, & Tolbanes.
26 Et ex Iſraël: ex filiis Foro, Ozi, & Remias, & Ged-
dias, & Melchias, & Michelus, Eleazarus, & Jammebias,
& Bannas.
27 Et ex filiis Jolaman Chamas, & Zacharias, & Jerre-
lus, & Joddius, & Erimoth, & Helias.
28 Et ex filiis Zatoim, Eliadas, & Liaſumus, Zochias,
& Larimoth, & Zabdis, & Tebedias.
29 Et ex filiis Zebes: Joannes, & Amanias, & Zabdias,
& Emeus.
30 Et ex filiis Banni: Olamus, & Maluchus, & Jeddeus,
& Jaſub, & Azabus, & Jerimoth.
31 Et ex filiis Addin: Naathus, & Mooſias, & Caleus,
& Raanas, Maaſeas, Mathathias, & Beeſel, & Bonnus, &
Manaſſes.
32 Et ex filiis Nuae: Noneas, & Aſeas, & Melchias,
& Sameas, & Simon, Benjamin, & Malchus, & Marras.
33 Et ex filiis Aſon: Carianeus, Mathathias, & Bannus,
& Eliphalach, & Manaſſes, & Semei.
34 Et ex filiis Banni: Jeremias, & Maodias, & Abra-
mus, & Johel, & Baneas, & Pelias, & Jonas, & Mari-
moth, & Eliaſib, & Mathaneus, & Eliaſis, & Orizas,
& Dielus, & Semedius, & Zambris, & Joſephus.
35 Et ex filiis Nobei: Idelus & Mathathias, & Saba-
dus, & Zecheda, Sedemi & Jeſſei, Baneas.

36 Omnes

Digitized by Google

36 Omnes iſti conjunxerunt ſibi uxores alienigenas, &
dimiſerunt eas cum filiis.
37 Et inhabitaverunt ſacerdotes & Levitæ, & qui erant
ex Iſraël, in Jeruſalem, & in tota una regione, novilunio
menſis ſeptimi. Et erant filij Iſraël in commorationibus ſuis.
38 Et congregata eſt omnis multitudo ſimul in aream,
quæ eſt ab oriente portæ ſacræ:
39 Et dixerunt Eſdræ pontifici & lectori, ut afferret legem
Moyſi, quæ tradita eſt à Domino Deo Iſraël.
40 Et attulit Eſdras Pontifex legem omni multitudini
eorum, à viro uſque ad mulierem, & omnibus ſacerdotibus,
audire legem novilunio menſis ſeptimi.
41 Et legebat in area, quæ eſt ante ſacram portam templi,
à prima luce uſque ad veſperam, coram viris, & mulieribus.
Et dederunt omnes ſenſum ad legem.
42 Et ſtetit Eſdras ſacerdos, & lector legis, ſuper ligneum
tribunal quod fabricatum erat.
43 Et ſteterunt ad eum Mathathias, & Samus, Ananias,
Azarias, Urias, Ezechias, & Balſamus ad dexteram:
44 Et ad ſiniſtram Faldeus, Miſael, Malachias, Abuſthas,
Sabus, Nabadias, & Zacharias.
45 Et aſſumpſit Eſdras librum coram omni multitudine:
præſidebat enim in gloria in conſpectu omnium.
46 Et cùm abſolviſſet legem, omnes erecti ſteterunt: &
benedixit Eſdras Dominum Deum altiſſimum, Deum ſa-
baoth omnipotentem.
47 Et reſpondit omnis populus, Amen. Et elevatis ſurſum
manibus procidentes in terram, adoraverunt Dominum.
48 Jeſus, & Banaeus, & Sarebias, & Jaddimus, & accubus,
& Sabbathæus, & Calithes, & Azarias, & Jozadus, & Ana-
nias, & Philias Levitæ.
49 Qui docebant legem Domini, & in multitudine le-
gebant legem Domini, & præferebant ſinguli eos, qui intel-
ligebant lectionem.
50 Et dixit Atharathes Eſdræ pontifici & lectori, & Le-
vitis qui docebant multitudinem,
51 Dicens, Dies hic ſanctus eſt Domino. Et omnes fle-
bant, cùm audiſſent legem.
52 Et dixit Eſdras, Digreſſi ergo manducate pinguiſſima
quæque, & bibite dulciſſima quæque, & mittite munera his
qui non habent.
53 Sanctus enim eſt hic dies Domini, & nolite mœſti eſ-
ſe. Dominus enim clarificabit vos.
54 Et Levitæ denuntiabant in publico omnibus, dicentes,
Dies hic ſanctus eſt, nolite mœſti eſſe.
55 Et abierunt omnes manducare, & bibere, & epulari,
& dare munera his qui non habebant, ut epularentur. Ma-
gnificè enim ſunt exaltati verbis quibus edocti ſunt.
56 Et congregati ſunt univerſi in Jeruſalem celebrare læ-
titiam, ſecundùm teſtamentum Domini Dei Iſraël.

LIBER ESDRÆ QUARTUS.

CAPUT PRIMUM.

Mittitur Eſdras à Domino multa ingratis Iudæis exhibita beneficia exprobraturus.

1 LIBER Eſdræ prophetæ ſecundus, filij
Sarei, filij Azarei, filij Helciæ, filij Sa-
daniæ, filij Sadoch, filij Achitob,
2 Filij Achiæ, filij Phinees, filij Heli,
filij Ameriæ, filij Aſiel, filij Marimoth,
filij Arna, filij Oziæ, filij Borith, filij
Abiſei, filij Phinees, filij Eleazar,
3 Filij Aaron ex tribu Levi, qui fuit captivus in regione
Medorum in regno Artaxerxis regis Perſarum.
4 Et factum eſt verbum Domini ad me dicens,
5 Vade, & nuntia populo meo facinora ipſorum, & filiis
eorum iniquitates, quas in me admiſerunt, ut nuntient filiis fi-
liorum:
6 Quia peccata parentum ipſorum in illis creverunt.
Obliti enim mei ſacrificaverunt diis alienis.
7 Nónne ego eduxi eos de terra Ægypti de domo ſervi-
tutis? Ipſi autem irritaverunt me, & conſilia mea ſpreverunt.
8 Tu autem excute comam capitis tui, & projice omnia
mala ſuper illos: quoniam non obedierunt legi meæ. Po-
pulus autem eſt indiſciplinatus.
9 Uſquequò eos ſuſtinebo, quibus tanta beneficia contuli?
10 Reges multos propter eos ſubverti, Pharaonem cum
pueris ſuis, & omnem exercitum ejus percuſſi.
11 Omnes gentes à facie eorum perdidi, & in Oriente
provinciarum duarum populos Tyri & Sidonis diſſipavi, &
omnes adverſarios eorum interfeci.
12 Tu verò loquere ad eos, dicens: Hæc dicit Dominus:
13 Nempe ego vos per mare tranſmeavi, & plateas vobis
initio munitas exhibui, ducem vobis dedi Moyſen & Aaron
ſacerdotem:
14 Lucẽ vobis per columnam ignis præſtiti, & magna mira-
bilia feci in vobis: vos autem mei obliti eſtis, dicit Dominus.
15 Hæc dicit Dominus omnipotens: Coturnix vobis in
ſigno fuit, caſtra vobis ad tutelam dedi, & illic murmuraſtis:
16 Et non triumphaſtis in nomine meo de perditione ini-
micorum veſtrorum, ſed adhuc nunc uſque murmuraſtis.
17 Ubi ſunt beneficia, quæ præſtiti vobis? Nónne in de-
ſerto cum eſuriretis, proclamaſtis ad me,
18 Dicentes, Ut quid nos in deſertum iſtud adduxiſti
interficere nos? melius nobis fuerat ſervire Ægyptiis, quàm
mori in deſerto hoc.
19 Ego dolui gemitus veſtros, & dedi vobis manna in eſ-
cam. Panem angelorum manducaſtis.
20 Nónne cum ſitiretis, petram excîdi, & fluxerunt aquæ
in ſaturitate? propter æſtus foliis arborum vos texi.
21 Diviſi vobis terras pingues: Chananæos, & Phere-
zæos, & Philiſthæos à facie veſtra projeci: quid faciam vo-
bis adhuc: dicit Dominus?
22 Hæc dicit Dominus omnipotens, In deſerto cùm eſſe-
tis in flumine Amorrhæo ſitientes, & blaſphemantes nomen
meum,
23 Non ignem vobis pro blaſphemiis dedi, ſed mittens
lignum in aquam, dulce feci flumen.
24 Quid tibi faciam Jacob? Noluiſti obedire Juda. Trans-
feram me ad alias gentes, & dabo eis nomen meum, ut cu-
ſtodiant legitima mea.
25 Quoniam me dereliquiſtis, & ego vos derelinquam, Pe-
tentibus vobis à me miſericordiam, non miſerebor.
26 Quando invocabitis me, ego non exaudiam vos. Ma-
culaſtis enim manus veſtras ſanguine, & pedes veſtri impigri
ſunt ad committenda homicidia.
27 Non quaſi me dereliquiſtis, ſed vos ipſos, dicit Dominus.
28 Hæc dicit Dominus omnipotens, Nónne ego vos ro-
gavi, ut pater filios, & ut mater filias, & ut nutrix parvulos
ſuos,
29 Ut eſſetis mihi in populum, & ego vobis in Deum, &
vos mihi in filios, & ego vobis in patrem?
30 Ita vos collegi, ut gallina pullos ſuos ſub alas ſuas.
Modò autem quid faciam vobis? Projiciam vos à facie mea.
31 Oblationem cùm mihi attuleritis, averram faciem
meam à vobis. Dies enim feſtos veſtros, & neomenias & cir-
cumciſiones repudiavi.
32 Ego miſi pueros meos prophetas ad vos, quos acce-
ptos interfeciſtis, & laniaſtis corpora eorum, quorum ſan-
guinem exquiram, dicit Dominus.
33 Hæc dicit Dominus omnipotens, Domus veſtra deſer-
ta eſt: Projiciam vos ſicut ventus ſtipulam,
34 Et filij procreationem non facient: quoniam manda-
tum meum neglexerunt, & quod malum eſt coram me fe-
cerunt.

35 Tradam

Digitized by Google

35 Tradam domos veſtras populo venienti, qui me non
audientes credunt: quibus ſigna non oſtendi, facient quæ
præcepi.
36 Prophetas non viderunt, & memorabuntur iniquita-
tum eorum.
37 Teſtor populi venientis gratiam, cujus parvuli exul-
tant cum lætitia, me non videntes oculis carnalibus, ſed
ſpiritu credentes quæ dixi.
38 Et nunc frater aſpice, quæ gloria: & vide populum
venientem ab Oriente,
39 Quibus dabo ducatum Abraham, Iſaac, & Jacob, &
Oſee,& Amos, & Michææ, & Joel, & Abdiæ,& Jonæ,
40 Et Nahum, & Habacuc, Sophoniæ, Aggæi, Zacha-
riæ,& Malachiæ, qui & angelus Domini vocatus eſt.

CAPUT II.

Synagoga ſub figura matris revocatur à malis ſuis ad vitam rectiorem.

1 HÆc dicit Dominus: Ego eduxi populum iſtum de
ſervitute, quibus mandata dedi per pueros meos pro-
phetas, quos audire noluerunt,ſed irrita fecerunt mea con-
ſilia.
2 Mater quæ eos generavit, dicit illis, Ite filij, quia ego
vidua ſum & derelicta.
3 Educavi vos cum lætitia, & amiſi vos cum luctu & tri-
ſtitia, quoniam peccaſtis coram Domino Deo veſtro, &
quod malum eſt coram eo feciſtis.
4 Modò autem quid faciam vobis? ego vidua ſum & de-
relicta: ite filij,& petite à Domino miſericordiam.
5 Ego autem te pater teſtem invoco ſuper matrem filio-
rum, qui noluerunt teſtamentum meum ſervare.
6 Ut des eis confuſionem,& matrem eorum in direptio-
nem, ne generatio eorum fiat.
7 Diſpergantur in gentes nomina eorum,deleantur à terra:
quoniam ſpreverunt ſacramentum meum.
8 Væ tibi Aſſur, qui abſcondis iniquos penes te. Gens
mala,memorare quid fecerim Sodomæ & Gomorrhæ.
9 Quorum terra jacet in piceis glebis & aggeribus cine-
rum: ſic dabo eos, qui me non audierunt, dicit Dominus
omnipotens.
10 Hæc dicit Dominus ad Eſdram, Nuntia populo meo,
quoniam dabo eis regnum Jeruſalem, quod daturus eram
Iſraël.
11 Et ſumam mihi gloriam illorum, & dabo eis taber-
nacula æterna, quæ præparaveram illis.
12 Lignum vitæ erit illis in odore unguenti, & non la-
borabunt, neque fatigabuntur.
13 Ite,& accipietis. Rogate vobis dies paucos, ut im-
morentur. Jam paratum eſt vobis regnum: vigilate.
14 Teſtare cælum & terram. Contrivi enim malum, &
creavi bonum,quia vivo ego, dicit Dominus.
15 Mater amplectere filios tuos, educa illos cum lætitia.
Sicut columba confirma pedes eorum, quoniam te elegi,di-
cit Dominus.
16 Et reſuſcitabo mortuos de locis ſuis, & de monumen-
tis educam illos,quoniam cognovi nomen meum in Iſraël.
17 Noli timere mater filiorum: quoniam te elegi, dicit
Dominus.
18 Mittam tibi adjutorium pueros meos Iſaiam & Jere-
miam,ad quorum conſilium ſanctificavi & paravi tibi arbo-
res duodecim gravatas variis fructibus,
19 Et totidem fontes fluentes lac & mel, & montes im-
menſos ſeptem, habentes roſam & lilium, in quibus gaudio
implebo filios tuos.
20 Viduam juſtifica, pupillos judica, egenti da, orpha-
num tuere, nudum veſti,
21 Confractum & debilem cura, claudum irridere noli,
tutare mãcum,& cæcum ad viſionem claritatis meæ admitte.
22 Senem & juvenem intra muros tuos ſerva:
23 Mortuos ubi inveneris, ſignans commenda ſepulchro,
& dabo tibi primam ſeſſionem in reſurrectione mea.
24 Pauſa & quieſce populus meus,quia veniet requies tua.
25 Nutrix bona nutri filios tuos, confirma pedes eorum.
26 Servos quos tibi dedi, nemo ex eis interiet: eos ego
enim requiram de numero tuo.
27 Noli fatigari. Cùm enim venerit dies preſſuræ & an-
guſtiæ, alij plorabunt,& triſtes erunt: tu autem hilaris & co-
pioſa eris.
28 Zelabunt gentes,& nil adverſus te poterunt, dicit Do-
minus.
29 Manus meæ tegent te,ne filij tui gehennam videant.
30 Jucundare mater cum filiis tuis, quia ego te eripiam,
dicit Dominus.
31 Filios tuos dormientes memorare, quoniam ego eos
educam de lateribus terræ,& miſericordiam cum illis faciam:
quoniam miſericors ſum, dicit Dominus omnipotens.
32 Amplectere natos tuos uſque dum venio, & præſtem
illis miſericordiam: quoniam exuberant fontes mei, & gra-
tia mea non deficiet.
33 Ego Eſdras præceptum accepi à Domino in monte
Oreb,ut irem ad Iſraël: ad quos cùm venirem, reprobave-
runt me,& reſpuerunt mandatum Domini:
34 Ideóque vobis dico gentes, quæ auditis, & intelligitis,
Expectate paſtorem veſtrum,requiem æternitatis dabit vobis:
quoniam in proximo eſt ille qui in fine ſæculi adveniet.
35 Parati eſtote ad præmia regni, quia lux perpetua luce-
bit vobis per æternitatem temporis.
36 Fugite umbram ſæculi hujus: accipite jucunditatem
gloriæ veſtræ. Ego teſtor palàm ſalvatorem meum.
37 Commendatum donum accipite & jucundamini,gra-
tias agentes ei qui vos ad cæleſtia regna vocavit.
38 Surgite & ſtate & videte numerum ſignatorum in con-
vivio Domini.
39 Qui ſe de umbra ſæculi tranſtulerunt, ſplendidas tu-
nicas à Domino acceperunt.
40 Recipe Sion numerum tuum, & conclude candidatos
tuos qui legem Domini compleverunt.
41 Filiorum tuorum, quos optabas, plenus eſt numerus.
Roga imperium Domini, ut ſanctificetur populus tuus qui
vocatus eſt ab initio.
42 Ego Eſdras vidi in monte Sion turbam magnam,
quam numerare non potui, & omnes canticis collaudabant
Dominum.
43 Et in medio eorum erat juvenis ſtatura celſus,eminen-
tior omnibus illis, & ſingulis eorum capitibus imponebat
coronas, & magis exaltabatur.Ego autem miraculo tenebar.
44 Tunc interrogavi angelum, & dixi: Qui ſunt hi,Do-
mine?
45 Qui reſpondens dixit mihi: Hi ſunt qui mortalem
tunicam depoſuerunt, & immortalem ſumpſerunt, & con-
feſſi ſunt nomen Dei. Modò coronantur,& accipiunt palmas.
46 Et dixi Angelo: Ille juvenis quis eſt, qui eis coronas
imponit, & palmas in manus tradit?
47 Et reſpondens dixit mihi: Ipſe eſt filius Dei, quem
in ſæculo confeſſi ſunt: ego autem magnificare eos cœpi,
qui fortiter pro nomine Domini ſteterunt.
48 Tunc dixit mihi angelus: Vade: annuntia populo
meo,qualia & quanta mirabilia Domini Dei vidiſti.

CAPUT III.

In omnibus Adæ poſteris, & maximè in Gentibus infidelibus, abundat malitia.

1 ANno trigeſimo ruinæ civitatis,eram in Babylone, &
conturbatus ſum ſuper cubiculo meo recumbens, &
cogitationes meæ aſcendebant ſuper cor meum:
2 Quoniam vidi deſertionem Sion, & abundantiam eo-
rum qui habitabant in Babylone.
3 Et ventilatus eſt ſpiritus meus valdè, & cœpi loqui ad
Altiſſimum verba timorata,
4 Et dixi: O dominator Domine, tu dixiſti ab initio,
quando plantaſti terram, & hoc ſolus,& imperaſti populo,
5 Et dediſti Adam corpus mortuum: ſed & ipſum fig-
mentum manuum tuarum erat, & inſufflaſti in eum ſpiritum
vitæ, & factus eſt vivens coram te:
6 Et induxiſti eum in paradiſo, quem plantaverat dexte-
ra tua, antequam terra adventaret.
7 Et huic mandaſti diligere viam tuam, & præterivit
eam,& ſtare inſtituiſti in eo mortem, & in nationibus ejus,
& natæ ſunt gentes,& tribus, & populi,& cognationes,qua-
rum non eſt numerus.

8 Et

Digitized by Google

8 Et ambulavit unaquæque gens in voluntate ſua, & mira agebant coram te,& ſpernebant præcepta tua.

9 Iterùm autem in tempore induxiſti diluvium ſuper inhabitantes ſæculum, & perdidiſti eos.

10 Et factum eſt in unoquoque eorum, ſicut Adæ mori, ſic his diluvium.

11 Dereliquiſti autem unum ex his Noe cum domo ſua, & ex eo juſti omnes.

12 Et factum eſt cùm cœpiſſent multiplicari, qui habitabant ſuper terram, & multiplicaverunt filios & populos & gentes multas: & cœperunt iteratò impietatem facere plus quàm priores.

13 Et factum eſt cùm iniquitatem facerent coram te, elegiſti tibi virum ex his, cui nomen erat Abraham.

14 Et dilexiſti eum, & demonſtraſti ei ſoli voluntatem tuam:

15 Et diſpoſuiſti ei teſtamentum æternum, & dixiſti ei ut non unquam derelinqueres ſemen ejus. Et dediſti ei Iſaac, & Iſaac dediſti Jacob & Eſau.

16 Et ſegregaſti tibi Jacob, Eſau autem ſeparaſti. Et factus eſt Jacob in multitudine magna.

17 Et factum eſt cùm educeres ſemen ejus ex Ægypto, adduxiſti ſuper montem Sina.

18 Et inclinaſti cælos, & ſtatuiſti terram, & commoviſti orbem,& tremere feciſti abyſſos, & conturbaſti ſæculum,

19 Et tranſiit gloria tua portas quattuor, ignis, & terræmotus,& ſpiritus, & gelu, ut dares ſemini Jacob legem, & generationi Iſraël diligentiam.

20 Et non abſtuliſti ab eis cor malignum, ut faceret lex tua in eis fructum.

21 Cor enim malignum bajulans primus Adam, tranſgreſſus & victus eſt, ſed & omnes qui de eo nati ſunt.

22 Et facta eſt permanens infirmitas, & lex cum corde populi, cum malignitate radicis: & diſceſſit quod bonum eſt, & manſit malignum.

23 Et tranſierunt tempora,& finiti ſunt anni: & ſuſcitaſti tibi ſervum nomine David,

24 Et dixiſti ei ædificare civitatem nominis tui,& offerre tibi in eadem thus & oblationes.

25 Et factum eſt hoc annis multis, & deliquerunt qui habitabant civitatem,

26 In omnibus facientes ſicut fecit Adam, & omnes generationes ejus. utebantur enim & ipſi corde maligno.

27 Et tradidiſti civitatem tuam in manibus inimicorum tuorum.

28 Numquid meliora faciunt, qui habitant Babylonem? Et propter hoc dominabitur Sion?

29 Factum eſt cùm veniſſem huc, & vidiſſem impietates, quarum non eſt numerus: & delinquentes multos vidit anima mea hoc trigeſimo anno, & exceſſit cor meum:

30 Quoniam vidi quomodo ſuſtines eos peccantes, & pepercíſti impiè agentibus, & perdidiſti populum tuum,& conſervaſti inimicos tuos, & non ſignificaſti.

31 Nihil memini quomodo debeat derelinqui via hæc. Numquid meliora facit Babylon quàm Sion?

32 Aut alia gens cognovit te præter Iſraël? aut quæ tribus crediderunt teſtamentis tuis, ſicut Jacob?

33 Quarum merces non comparuit, neque labor fructificavit. Pertranſiens enim pertranſivi in gentibus, & vidi abundantes eas,& non memorantes mandatorum tuorum.

34 Nunc ergo pondera in ſtatera noſtras iniquitates, & eorum qui habitant in ſæculo: & non invenietur nomen tuum, niſi in Iſraël.

35 Aut quando non peccaverunt in conſpectu tuo, qui habitant terram? aut quæ gens ſic obſervavit mandata tua?

36 Hos quidem per nomina invenies ſervaſſe mandata tua,gentes autem non invenies.

CAPUT IV.

Retunditur curioſi ſcrutatoris præſumptio, adductis variis ſimilitudinibus.

1 ET reſpondit ad me angelus, qui miſſus eſt ad me, cui nomen Uriel.

2 Et dixit mihi, Excedens exceſſit cor tuum in ſæculo hoc,& comprehendere cogitas viam Altiſſimi.

3 Et dixi: Ita Domine meus. Et reſpondit mihi, & dixit: Tres vias miſſus ſum oſtendere tibi, & tres ſimilitudines proponere coram te.

4 De quibus mihi ſi renuntiaveris unam ex his, & ego tibi demonſtrabo viam,quam deſideras videre, & docebo te, unde ſit cor malignum.

5 Et dixi: Loquere Domine meus. Et dixit ad me: Vade pondera mihi ignis pondus, aut menſura mihi flatum venti, aut revoca mihi diem quæ præteriit.

6 Et reſpondit, & dixit: Quis natorum poterit facere, ut me interroges de his?

7 Et dixit ad me: Si eſſem interrogans te, dicens: Quantæ habitationes ſunt in corde maris, aut quantæ venæ ſunt in principio abyſſi, aut quantæ venæ ſunt ſuper firmamentum, aut qui ſunt exitus paradiſi:

8 Diceres mihi fortaſſis, in abyſſum non deſcendi, neque in infernum adhuc,neque in cælum unquam aſcendi.

9 Nunc autem non interrogavi te, niſi de igne,& vento, & die, per quem tranſiſti, & à quibus ſeparari non potes: & non reſpondiſti mihi de eis.

10 Et dixit mihi: Tu quæ tua ſunt tecum coadoleſcentia, non potes cognoſcere:

11 Et quomodo poterit vas tuum capere Altiſſimi viam,& jam exteriùs corrupto ſæculo intelligere corruptionem evidentem in facie mea?

12 Et dixi illi: Melius erat nos non eſſe, quàm adhuc viventes vivere in impietatibus, & pati, & non intelligere de qua re.

13 Et reſpondit ad me, & dixit: Proficiſcens profectus ſum ad ſilvam lignorũ campi,& cogitaverunt cogitationem.

14 Et dixerunt: Venite & eamus, & faciamus ad mare bellum,ut recedat coram nobis,& faciamus nobis alias ſilvas.

15 Et ſimiliter fluctus maris & ipſi cogitaverunt cogitationem, & dixerunt: Venite aſcendentes, debellemus ſilvas campi,ut & ibi conſummemus nobiſmetipſis aliam regionem.

16 Et factus eſt cogitatus ſilvæ in vanum: venit enim ignis, & conſumpſit eam.

17 Similiter & cogitatus fluctuum maris: ſtetit enim arena, & prohibuit eos.

18 Si enim eſſes judex horum, quem inciperes juſtificare, aut quem condemnare?

19 Et reſpondi, & dixi: Utique vanam cogitationem cogitaverunt. terra enim data eſt ſilvæ, & mari locus portare fluctus ſuos.

20 Et reſpondit ad me, & dixit: Benè tu judicaſti, & quare non judicaſti tibimetipſi?

21 Quemadmodum enim terra ſilvæ data eſt, & mare fluctibus ſuis: ſic qui ſuper terram inhabitant, quæ ſunt ſuper terram intelligere ſolummodò poſſunt: & qui ſuper cælos,quæ ſuper altitudinem cælorum.

22 Et reſpondi, & dixi: Deprecor te Domine, ut mihi detur ſenſus intelligendi.

23 Non enim volui interrogare de ſuperioribus tuis, ſed de his quæ pertranſeunt per nos quotidie. propter quid Iſraël datus in opprobrium gentibus: quem dilexiſti populum, datus eſt tribubus impiis,& lex patrum noſtrorum in interitum deducta eſt, & diſpoſitiones ſcriptæ nuſquam ſunt:

24 Et pertranſivimus de ſæculo, ut locuſtæ, & vita noſtra ſtupor & pavor,& nec digni ſumus miſericordiam conſequi.

25 Sed quid faciet nomini ſuo quod invocatum eſt ſuper nos? & de his interrogavi.

26 Et reſpondit ad me,& dixit: Si fueris plurimum ſcrutatus,frequenter miraberis: quoniam feſtinans feſtinat ſæculum pertranſire.

27 Et non capit portare quæ in futuris temporibus juſtis repromiſſa ſunt: quoniam plenum injuſtitia eſt ſæculum hoc & infirmitatibus.

28 De quibus autem interrogas, dicam: ſeminatum enim eſt malum,& necdum venit deſtructio ipſius.

29 Si ergo non inverſum fuerit quod ſeminatum eſt, & diſceſſerit locus ubi ſeminatum eſt malum,non veniet ubi ſeminatum eſt bonum.

30 Quoniam granum ſeminis mali ſeminatum eſt in corde Adam ab initio: & quantum impietatis generavit uſque nunc,& generat uſque cum veniat area?

31 Æſtima

Digitized by Google

31 Æſtima autem apud te gramen mali ſeminis, quantum fructum impietatis generavit:

32 Quando ſecatæ fuerint ſpicæ, quarum non eſt numerus, quàm magnam aream incipient facere:

33 Et reſpondi, & dixi: Quomodo, & quando hæc? Quare modici & mali anni noſtri?

34 Et reſpondit ad me, & dixit mihi: Non feſtines tu ſuper Altiſſimum. Tu enim feſtinas inaniter eſſe ſuper ipſum, nam exceſſus tuus multus.

35 Nónne de his interrogaverunt animæ juſtorum in promptuariis ſuis, dicentes, Uſquequò ſpero ſic? & quando veniet fructus areæ mercedis noſtræ?

36 Et reſpondit ad ea Jeremiel Archangelus, & dixit: Quando impletus fuerit numerus ſeminum in vobis, quoniam in ſtatera ponderavit ſæculum,

37 Et menſura menſuravit tempora, & numero numeravit tempora, & non commovit nec excitavit uſquedum impleatur prædicta menſura.

38 Et reſpondi, & dixi: O Dominator Domine, ſed & nos omnes pleni ſumus impietate.

39 Et ne fortè propter nos non impleantur juſtorum areæ, propter peccata inhabitantium ſuper terram.

40 Et reſpondit ad me, & dixit: Vade, & interroga prægnantem, ſi quando impleverit novem menſes ſuos, adhuc poterit matrix ejus retinere partum in ſemetipſa? Et dixi,

41 Non poteſt Domine. Et dixit ad me, In inferno promptuaria animarum matrici aſſimilata ſunt.

42 Quemadmodum enim illa feſtinat quæ parit effugere neceſſitatem partus: ſic & hæc feſtinat reddere ea quæ commendata ſunt.

43 Ab initio tibi demonſtrabitur de his quæ concupiſcis videre.

44 Et reſpondi, & dixi: Si inveni gratiam ante oculos tuos, & ſi poſſibile eſt, & ſi idoneus ſum,

45 Demonſtra mihi, ſi pluſquam præteritum ſit habet venire, aut plura pertranſierunt ſuprà quàm futurum eſt.

46 Quid pertranſivit ſcio: quid autem futurum ſit, ignoro.

47 Et dixit ad me: Sta ſuper dexteram partem, & demonſtrabo tibi interpretationem ſimilitudinis.

48 Et ſteti, & vidi: & ecce fornax ardens tranſiit coram me. & factum eſt, cùm tranſiret flamma, vidi, & ecce ſuperavit fumus.

49 Poſt hæc tranſiit coram me nubes plena aquæ, & immiſit pluviam impetu multam: & cùm tranſiiſſet impetus pluviæ, ſuperaverunt in ea guttæ.

50 Et dixit ad me: Cogita tibi: ſicut creſcit pluvia ampliùs quàm guttæ, & ignis quàm fumus: ſic ſuperabundavit quæ tranſivit menſura. Superaverunt autem guttæ, & fumus:

51 Et oravi, & dixi, Putas vivo uſque in diebus illis? vel quid erit in diebus illis?

52 Reſpondit ad me, & dixit, De ſignis, de quibus me interrogas, ex parte poſſum tibi dicere: de vita autem tua non ſum miſſus dicere tibi, ſed neſcio.

Caput V.

Varia ſigna de futuris rebus Eſdræ per Angelum oſtenduntur pro captivorum ſpe ac conſolatione.

1 De ſignis autem: ecce dies venient, in quibus apprehendentur qui inhabitant terram in cenſu multo: & abſcondetur veritatis via, & ſterilis erit à fide regio:

2 Et multiplicabitur injuſtitia ſuper hanc quam ipſe tu vides, & ſuper quam audiſti olim:

3 Et erit impoſito veſtigio quam nunc vides regnare regionem, & videbunt eam deſertam.

4 Si autem tibi dederit Altiſſimus vivere, videbis poſt tertiam tubam, & relucceſcet ſubitò ſol noctu, & luna ter in die,

5 Et de ligno ſanguis ſtillabit, & lapis dabit vocem ſuam, & populi commovebuntur.

6 Et regnabit, quem non ſperant qui inhabitant ſuper terram, & volatilia commigrationem facient:

7 Et mare Sodomiticum piſces rejiciet, & dabit vocem noctu, quam non noverant multi, omnes autem audient vocem ejus,

8 Et chaos fiet per loca multa, & ignis frequenter remittetur, & beſtiæ agreſtes tranſmigrabunt, & mulieres menſtruatæ parient monſtra,

9 Et in dulcibus aquis ſalſæ invenientur, & amici omnes ſemetipſos expugnabunt: & abſcondetur tunc ſenſus, & intellectus ſeparabitur in promptuarium ſuum:

10 Et quæretur à multis, & non invenietur, & multiplicabitur injuſtitia, & incontinentia ſuper terram.

11 Et interrogabit regio proximam ſuam, & dicet, Numquid per te pertranſiit juſtitia juſtum faciens? Et hoc negabit.

12 Et erit in illo tempore, & ſperabunt homines, & non impetrabunt: laborabunt, & non dirigentur viæ eorum.

13 Hæc ſigna dicere tibi permiſſum eſt mihi: & ſi oraveris iterùm & ploraveris, ſicut & nunc, & jejunaveris ſeptem diebus, audies iteratò horum majora.

14 Et evigilavi, & corpus meum horruit valdè: & anima mea laboravit, ut deficeret:

15 Et tenuit me qui venit angelus, qui loquebatur in me, & confortavit me, & ſtatuit me ſuper pedes.

16 Et factum eſt in nocte ſecunda, & venit ad me Salathiel dux populi, & dixit mihi, Ubi eras? & quare vultus tuus triſtis?

17 An neſcis, quoniam tibi creditus eſt Iſraël in regione tranſmigrationis eorum:

18 Exurge ergo, & guſta panem, & non derelinquas nos, ſicut paſtor gregem ſuum in manibus luporum malignorum.

19 Et dixi ei, Vade à me, & non appropies ad me. Et audivit, ut dixi: & receſſit à me.

20 Et ego jejunavi diebus ſeptem ululans & plorans, ſicut mihi mandavit Uriel Angelus.

21 Et factum eſt poſt dies ſeptem, & iterùm cogitationes cordis mei moleſtæ erant mihi valdè,

22 Et reſumpſit anima mea ſpiritum intellectus: & iterùm cœpi loqui coram Altiſſimo ſermones,

23 Et dixi, Dominator Domine, ex omni ſilva terræ, & omnibus arboribus ejus, elegiſti vineam unicam:

24 Et ex omni terra orbis, elegiſti tibi foveam unam: & ex omnibus floribus orbis, elegiſti tibi lilium unum:

25 Et ex omnibus abyſſis maris, repleſti tibi rivum unum: & ex omnibus ædificatis civitatibus, ſanctificaſti tibimetipſi Sion.

26 Et ex omnibus creatis volatilibus nominaſti tibi columbam unam: & ex omnibus plaſmatis pecoribus, providiſti tibi ovem unam:

27 Et ex omnibus multiplicatis populis, acquiſiviſti tibi populum unum: & ab omnibus probatam legem, donaſti huic quem deſideraſti populo.

28 Et nunc Domine, ut quid tradidiſti unum pluribus? Et præparaſti ſuper unam radicem alias, & diſperdidiſti unicum tuum in multis:

29 Et conculcaverunt eum, qui contradicebant ſponſionibus tuis, quíque tuis teſtamentis non credebant.

30 Et ſi odiens odiſti populum tuum, tuis manibus debet caſtigari.

31 Et factum eſt, cùm locutus eſſem ſermones, & miſſus eſt angelus ad me, qui antè venerat ad me præterita nocte,

32 Et dixit mihi, Audi me, & inſtruam te: & intende mihi, & adjiciam coram te.

33 Et dixi, Loquere Domine meus. Et dixit ad me, Valdè tu in exceſſu mentis factus es pro Iſraël: an plus dilexiſti eum, quàm qui eum fecit?

34 Et dixi ad eum, Non Domine, ſed dolens locutus ſum. Torquent enim me renes mei per omnem horam, quærentem apprehendere ſemitam Altiſſimi, & inveſtigare partem judicij ejus.

35 Et dixit ad me, Non potes, Et dixi, Quare Domine? ad quid naſcebar, aut quare non fiebat matrix matris meæ mihi ſepulchrum, ut non viderem laborem Jacob, & defatigationem generis Iſraël?

36 Et dixit ad me, Numera mihi quæ needum venerant, & collige mihi diſperſas guttas, & revirida mihi aridos flores,

37 Et aperi mihi clauſa promptuaria, & produc mihi incluſos in eis flatus; demonſtra mihi vocis imaginem: & tunc oſtendam tibi laborem quem rogas videre.

38 E

Digitized by Google

38 Et dixi, Dominator, Domine, quis enim eſt qui poteſt hæc ſcire, niſi qui cum hominibus habitationem non habet?

39 Ego autem inſipiens: & quomodo potero dicere de his quibus me interrogaſti?

40 Et dixit ad me, Quomodò non potes facere unum de his quæ dicta ſunt: ſic non poteris invenire judicium meum, aut in fine charitatem quam populo promiſi.

41 Et dixi, Sed ecce, Domine tu propè es his qui in finem ſunt: & quid facient qui ante me fuerunt, aut nos, aut hi qui poſt nos?

42 Et dixit ad me, Coronæ aſſimilabo judicium meum. Sicut non noviſſimorum tarditas, ſic nec priorum velocitas.

43 Et reſpondi, & dixi, Nec poteras facere eos qui facti ſunt, & qui ſunt, & qui futuri ſunt, in unum, ut celeriùs judicium tuum oſtendas?

44 Et reſpondit ad me, & dixit, Non poteſt feſtinare creatura ſuper creatorem, nec ſuſtinere ſæculum eos qui in eo creandi ſunt, in unum.

45 Et dixi, Quomodo dixiſti ſervo tuo, quoniam vivificans vivificaſti à te creatam creaturam in unum, & ſuſtinebat creatura, poterit & nunc portare præſentes in unum.

46 Et dixit ad me, Interroga matricem mulieris, & dices ad eam, Et ſi paris, quare per tempus? Roga ergo eam, ut det decem in unum.

47 Et dixi, Non utique poterit: ſed ſecundùm tempus.

48 Et dixit ad me, & ego dedi matricem terræ his qui ſeminati ſunt ſuper eam per tempus.

49 Quemadmodum enim infans non parit ea, quæ ſenum ſunt: ſic ego diſpoſui à me creatum ſæculum.

50 Et interrogavi & dixi, Cùm jam dederis mihi viam, loquar coram te: nam mater noſtra, de qua dixiſti mihi, adhuc juvenis eſt: jam ſenectuti appropinquat.

51 Et reſpondit ad me, & dixit, Interroga eam quæ parit, & dicet tibi.

52 Dicet enim ei, Quare quos peperiſti, nunc non ſunt ſimiles his qui ante te, ſed minores ſtatura?

53 Et dicet tibi & ipſa, Alij ſunt qui in juventute virtutis nati ſunt: & alij qui ſub tempore ſenectutis deficiente matrice ſunt nati.

54 Conſidera ergo & tu quoniam minori ſtatura eſtis præ his qui ante vos:

55 Et qui poſt vos, minori quàm vos, quaſi jam ſeneſcentes creaturæ, & fortitudinem juventutis prætereuntes. Et dixi, Rogo Domine, ſi inveni gratiam ante oculos tuos, demonſtra ſervo tuo, per quem viſites creaturam tuam.

Caput VI.

Deus omnia novit antequam fiant, & omnia creavit propter hominem, omniúmque fines conſiderat.

1 ET dixit ad me, Initio terreni orbis & antequam ſtarent exitus ſæculi, & antequam ſpirarent conventiones ventorum.

2 Et antequam ſonarent voces tonitruum, & antequam ſplenderent nitores coruſcationum, & antequam confirmarentur fundamenta paradiſi,

3 Et antequam viderentur decori flores, & antequam confirmarentur motæ virtutes, & antequam colligerentur innumerabiles militiæ angelorum,

4 Et antequam extollerentur altitudines aëris, & antequam nominarentur menſuræ firmamentorum, & antequam æſtuarent camini in Sion,

5 Et antequam inveſtigarentur præſentes anni, & antequam abalienarentur eorum qui nunc peccant adinventiones, & conſignati eſſent qui fidem theſaurizaverunt:

6 Tunc cogitavi, & facta ſunt per me ſolum, & non per alium: & finis per me, & non per alium.

7 Et reſpondi, & dixi, Quæ erit ſeparatio temporum? aut quando prioris finis, & ſequentis initium?

8 Et dixit ad me, Ab Abraham uſque ad Iſaac, quando nati ſunt ab eo Iacob & Eſau, manus Jacob tenebat ab initio calcaneum Eſau,

9 Finis enim hujus ſæculi Eſau & principium ſequentis Jacob.

10 Hominis manus inter calcaneum & manum. Aliud noli quærere Eſdra.

11 Et reſpondi, & dixi, O Dominator Domine, ſi inveni gratiam ante oculos tuos,

12 Oro ut demonſtres ſervo tuo finem ſignorum tuorum, quorum partem mihi demonſtraſti nocte præcedenti.

13 Et reſpondit, & dixit ad me, Surge ſuper pedes tuos, & audi vocem pleniſſimam ſonitus.

14 Et erit ſicut commotio, nec commovebitur locus, in quo ſtes ſuper eum.

15 Ideò cùm loquitur, tu non expaveas, quoniam de fine verbum & fundamentum terræ intelligitur,

16 Quoniam de ipſis ſermo tremiſcit & commovetur, ſcit enim quoniam finem eorum oportet commutari.

17 Et factum eſt, cùm audiſſem, ſurrexi ſuper pedes meos, & audivi: & ecce vox loquens, & ſonus ejus ſicut ſonus aquarum multarum,

18 Et dixit, Ecce dies veniunt, & erit quando appropinquare incipiam, ut viſitem habitantes in terra:

19 Et quando inquirere incipiã ab eis qui injuſtè nocuerunt injuſtitia ſua, & quando ſuppleta fuerit humilitas Sion.

20 Et cùm ſuperſignabitur ſæculum quod incipient pertranſire, hæc ſigna faciam, Libri aperientur ante faciem firmamenti, & omnes videbunt ſimul,

21 Et anniculi infantes loquentur vocibus ſuis, & prægnantes immaturòs parient infantes trium & quatuor menſium, & vivent, & ſuſcitabuntur.

22 Et ſubitò apparebunt ſeminata loca non ſeminata. & plena promptuaria ſubitò invenientur vacua:

23 Et tuba canet cum ſono, quam cùm omnes audierint, ſubitò expaveſcent.

24 Et erit in illo tempore, debellabunt amici amicos ut inimici, & expaveſcet terra cum his & venæ fontium ſtabunt, & non decurrent in horis tribus:

25 Et erit, omnis qui derelictus fuerit ex omnibus iſtis quibus prædixi tibi, ipſe ſalvabitur, & videbit ſalutare meum, & finem ſæculi veſtri.

26 Et videbunt qui recepti ſunt homines, qui mortem non guſtaverunt à nativitate ſua, & mutabitur cor inhabitantium, & convertetur in ſenſum alium.

27 Delebitur enim malum, & extinguetur dolus.

28 Florebit autem fides, & vincetur corruptela, & oſtendetur veritas quæ ſine fructu fuit diebus tantis.

29 Et factum eſt, cùm loqueretur mihi, & ecce paulatim intuebar ſuper eum ante quem ſtabam,

30 Et dixit ad me hæc, Veni tibi oſtendere tempus venturæ noctis.

31 Si ergo iterùm rogaveris, & iterùm jejunaveris ſeptem diebus, iterùm tibi renuntiabo horum majora per diem quàm audivi.

32 Audita eſt enim vox tua apud Altiſſimum. Vidit enim fortis directionem tuam, & providit pudicitiam, quam à juventute tua habuiſti:

33 Et propter hoc miſit me demonſtrare tibi hæc omnia, & dicere tibi, Confide, & noli timere,

34 Et noli feſtinare cum prioribus temporibus cogitare vana; & non properes à noviſſimis temporibus.

35 Et factum eſt poſt hæc, & flevi iterùm: & ſimiliter jejunavi ſeptem diebus, ut ſuppleam tres hebdomadas, quæ dictæ ſunt mihi.

36 Et factum eſt in octava nocte, & cor meum turbabatur iteratò in me, & cœpi loqui coram Altiſſimo.

37 Inflammabatur enim ſpiritus meus valdè, & anima mea anxiabatur.

38 Et dixi, O Domine, loquens locutus es ab initio creaturæ, in primo die dicens, Fiat cælum & terra: & tuum verbum opus perfectum.

39 Et erat tunc ſpiritus, & tenebræ circumferebantur, & ſilentium, ſonus vocis hominis nondum erat abs te.

40 Tunc dixiſti de theſauris tuis proferri lumen luminoſum, quo appareret opus tuum.

41 Et die ſecundo creaſti ſpiritum firmamenti, & imperaſti ei ut divideret & diviſionem faceret inter aquas, ut pars quædam ſurſum recederet, pars verò deorſum maneret.

42 Et tertia die imperaſti aquis congregari in ſeptima parte terræ: ſex verò partes ſiccaſti & conſervaſti, ut ex his ſunt coram te miniſtrantia ſeminata à Deo, & culta.

Digitized by Google

43 Verbum enim tuum proceſſit, & opus ſtatim fiebat.

44 Proceſſit enim ſubitò fructus multitudinis immenſus, & concupiſcentiæ guſtus multiformes, & flores colore immutabili, & odores odoramenti inveſtigabilis, & die tertia hæc facta ſunt.

45 Quarta autem die imperaſti fieri ſolis ſplendorem, lunæ lumen, ſtellarum diſpoſitionem:

46 Et imperaſti eis, ut deſervirēt futuro plaſmato homini.

47 Quinto autem die dixiſti ſeptimæ parti, ubi erat aqua congregata, ut procrearet animalia, & volatilia, & piſces: & ita fiebat.

48 Aqua muta, & ſine anima quæ Dei nutu jubebantur, animalia faciebat, ut ex hoc mirabilia tua nationes enarrent.

49 Et tunc conſervaſti duas animas: nomen uni vocaſti Henoch, & nomen ſecundæ vocaſti Leviathan.

50 Et ſeparaſti ea ab alterutro. Non enim poterat ſeptima pars, ubi erat aqua congregata, capere ea.

51 Et dediſti Henoch unam partem, quæ ſiccata eſt tertio die, ut habitet in ea ubi ſunt montes mille.

52 Leviathan autem dediſti ſeptimam partem humidam, & ſervaſti eam, ut fiat in devorationem quibus vis, & quando vis.

53 Sexto autem die imperaſti terræ, ut crearet coram te jumenta, & beſtias, & reptilia:

54 Et ſuper his Adam, quem conſtituiſti ducem ſuper omnibus factis quæ feciſti, & ex eo educimur nos omnes, quémque elegiſti populum.

55 Hæc autem omnia dixi coram te Domine, quia propter nos creaſti ſæculum.

56 Reſiduas autem gentes ab Adam natas dixiſti eas nil eſſe, & quoniam ſalivæ aſſimilatæ ſunt, & quaſi ſtillicidium de vaſe ſimilaſti abundantiam eorum.

57 Et nunc Domine, ecce iſtæ gentes quæ in nihilum deputatæ ſunt, cœperunt dominari noſtri, & devorare:

58 Nos autem populus tuus, quem vocaſti primogenitum unigenitum æmulatorem tuum, traditi ſumus in manibus eorum:

59 Et ſi propter nos creatum eſt ſæculum, quare non hereditatem poſſidemus cum ſæculo? Uſquequò hæc?

CAPUT VII.

Abſque tribulationibus non pervenitur ad immortalem vitam: & nunc quidem proſunt orationes juſtorum, poſt extremum autem judicium nihil immutabitur. Variis vitiis ſubjiciunt ſe homines, ſed Dominus eſt miſericors.

1 ET factum eſt, cùm finiſſem loqui verba hæc, miſſus eſt ad me angelus qui miſſus fuerat ad me primis noctibus,

2 Et dixit ad me, Surge Eſdra, & audi ſermones quos veni loqui ad te.

3 Et dixi, Loquere Deus meus. Et dixit ad me, Mare poſitum eſt in ſpatioſo loco, ut eſſet altum & immenſum:

4 Erit autem ei introitus in anguſto loco poſitus, ut eſſet ſimilis fluminibus.

5 Quis enim volens voluerit ingredi mare, & videre eum, vel dominari ejus: ſi non tranſierit anguſtum, in latitudinem quomodo venire poterit?

6 Item aliud. Civitas eſt ædificata, & poſita in loco campeſtri: eſt autem plena omnium bonorum.

7 Introitus ejus anguſtus & in præcipiti poſitus, ut eſſet à dextris quidem ignis, à ſiniſtris aqua alta:

8 Semita autem eſt una ſola inter eos poſita, hoc eſt, inter ignem & aquam, ut non capiat ſemita, niſi ſolummodò veſtigium hominis.

9 Si autem dabitur civitas homini in hereditatem, ſi numquam antepoſitum periculum pertranſierit, quomodo accipiet hereditatem ſuam?

10 Et dixi, Sic Domine. Et dixit ad me, Sic eſt & Iſraël pars.

11 Propter eos enim feci ſæculum, & quando tranſgreſſus eſt Adam conſtitutiones meas, judicatum eſt quod factum eſt.

12 Et facti ſunt introitus hujus ſæculi anguſti, & dolentes, & laborioſi: pauci autem & mali, & periculorum pleni: & labore magnopere fulti.

13 Nam majoris ſæculi introitus ſpatioſi & ſecuri, & facientes immortalitatis fructum.

14 Si ergo ingredientes non fuerunt ingreſſi qui vivunt, anguſta & vana hæc: non poterunt recipere quæ ſunt repoſita.

15 Nunc ergo quare tu conturbaris, cùm ſis corruptibilis? Et quid moveris tu, cùm ſis mortalis?

16 Et quare non accepiſti in corde tuo quod eſt futurum, ſed quod in præſenti?

17 Reſpondi & dixi, Dominator Domine, ecce diſpoſuiſti lege tua, quoniam juſti hereditabunt hæc, impij autem peribunt.

18 Juſti autem ferent anguſta, ſperantes ſpatioſa. qui enim impiè geſſerūt, & anguſta paſſi ſunt, & ſpatioſa non videbūt.

19 Et dixit ad me, Non eſt judex ſuper Deum, neque intelligens ſuper Altiſſimum.

20 Pereunt enim multi præſentes, quia negligitur quæ antepoſita eſt Dei lex.

21 Mandans enim mandavit Deus venientibus, quando venerunt, quid facientes viverent, & quid obſervantes non punirentur.

22 Hi autem non ſunt perſuaſi, & contradixerunt ei, & conſtituerunt ſibi cogitamen vanitatis.

23 Et propoſuerunt ſibi circumventiones delictorum, & ſuperdixerunt Altiſſimo non eſſe, & vias ejus nō cognoverūt,

24 Et legem ejus ſpreverunt, & ſponſiones ejus abnegaverunt, & in legitimis ejus fidem non habuerunt, & opera ejus non perfecerunt.

25 Propter hoc Eſdra vacua vacuis, & plena plenis.

26 Ecce tempus veniet, & erit quando venient ſigna quæ prædixi tibi, & apparebit ſponſa, & appareſcens oſtendetur quæ nunc ſubducitur terra:

27 Et omnis qui liberatus eſt de prædictis malis, ipſe videbit mirabilia mea.

28 Revelabitur enim filius meus JESUS cum his qui cum eo ſunt, & jucundabuntur qui relicti ſunt in annis quadringentis.

29 Et erit poſt annos hos, & morietur filius meus CHRISTUS, & omnes qui ſpiramentum habent homines.

30 Et convertetur ſæculum in antiquum ſilentium diebus ſeptem, ſicut in prioribus judiciis, ita ut nemo derelinquatur.

31 Et erit poſt dies ſeptem, & excitabitur quod nondum vigilat ſæculum, & morietur corruptum:

32 Et terra reddet quæ in ea dormiunt, & pulvis qui in eo ſilentio habitant, & promptuaria reddent quæ eis commendatæ ſunt animæ.

33 Et revelabitur Altiſſimus ſuper ſedem judicij, & pertranſibunt miſeriæ, & longanimitas congregabitur.

34 Judicium autem ſolum remanebit, veritas ſtabit, & fides convaleſcet,

35 Et opus ſubſequetur, & merces oſtendetur, & juſtitiæ vigilabunt, & injuſtitiæ non dominabuntur.

36 Et dixi, Primus Abraham propter Sodomitas oravit, & Moyſes pro patribus qui in deſerto peccaverunt,

37 Et qui poſt eū pro Iſraël in diebus Achaz & Samuelis,

38 David pro confractione, & Salomon pro eis qui venerunt in ſanctificationem.

39 Et Elias pro his qui pluviam acceperunt, & pro mortuo ut viveret,

40 Et Ezechias pro populo in diebus Sennacherib, & multi pro multis.

41 Si ergo modò quando corruptibile increvit, & injuſtitia multiplicata eſt, & oraverunt juſti pro impiis: quare & nunc ſic non erit?

42 Et reſpondit ad me, & dixit, Præſens ſæculum non eſt finis, gloria in eo frequens manet: propter hoc oraverunt pro invalidis.

43 Dies enim judicij erit finis temporis hujus, & initium temporis futuræ immortalitatis, in quo tranſivit corruptela:

44 Soluta eſt intemperantia, abſciſſa eſt incredulitas: crevit autem juſtitia, orta eſt veritas.

45 Tunc enim nemo poterit ſalvare eum qui periit, neque demergere qui vicit. Et reſpondi,

46 Et dixi, Hic eſt ſermo meus primus & noviſſimus, quoniam melius erat non dare terram Adam, vel cùm jam dediſſet, coërcere eum ut non peccaret.

47 Quid enim prodeſt hominibus, in præſenti vivere in triſtitia, & mortuos ſperare punitionem?

48 O tu quid feciſti Adam? Si enim tu peccaſti, non eſt fa-

ctus

Digitized by Google

factus ſolius tuus caſus, ſed & noſter qui ex te advenimus.

49 Quid enim prodeſt nobis, ſi promiſſum eſt nobis immortale tempus; nos autem mortalia opera egimus?

50 Et quoniam prædicta eſt nobis perennis ſpes, nos verò peſſimi vani facti ſumus.

51 Et quoniam repoſita ſunt nobis habitacula ſanitatis & ſecuritatis: nos verò malè converſati ſumus.

52 Et quoniam repoſita eſt gloria Altiſſimi, protegere eos qui tardè converſati ſunt: nos autem peſſimis viis ambulavimus.

53 Et quoniam oſtendetur paradiſus, cujus fructus incorruptus perſeverat, in quo eſt ſecuritas & medela:

54 Nos verò non ingrediemur. in ingratis enim locis converſati ſumus.

55 Et quoniam ſuper ſtellas fulgebunt facies eorum qui abſtinentiā habuerūt: noſtræ autē facies ſuper tenebras nigræ.

56 Non enim cogitavimus viventes quando iniquitatem faciebamus, quòd incipiemus poſt mortem pati.

57 Et reſpondit, & dixit, Hoc eſt cogitamentum certaminis quod certabit qui ſuper terram natus eſt homo,

58 Ut ſi victus fuerit, patiatur quod dixiſti: ſi autem vicerit, recipiet quod dico:

59 Quoniam hæc eſt vita quam Moyſes dixit cùm viveret, ad populum, dicens, Elige tibi vitam, ut vivas,

60 Non crediderunt autem ei, ſed nec poſt eum prophetis: ſed nec mihi qui locutus ſum ad eos.

61 Quoniam non eſſet triſtitia in perditionem eorum, ſicut futurum eſt gaudium ſuper eos, quibus perſuaſa eſt ſalús.

62 Et reſpondi, & dixi, Scio Domine, quoniam vocatus eſt Altiſſimus miſericors in eo, quòd miſereatur his qui nondum in ſæculo advenerunt,

63 Et quòd miſeretur illis qui converſionem faciunt in lege eius:

64 Et longanimis eſt, quoniam longanimitatem præſtat his qui peccaverunt quaſi ſuis operibus:

65 Et munificus eſt, quoniam quidem donare vult pro exigentiis:

66 Et multæ miſericordiæ, quoniam multiplicat magis miſericordias his qui præſentes ſunt, & qui præterierunt, & qui futuri ſunt.

67 Si enim non multiplicaverit miſericordias ſuas, non vivificabitur ſæculum cum his qui inhereditabunt in eo.

68 Et donat: quoniam ſi non donaverit de bonitate ſua, ut alleventur hi qui iniquitatem fecerunt, de ſuis iniquitatibus non poterit decies milleſima pars vivificari hominum.

69 Et judex ſi non ignoverit his qui curati ſunt verbo ejus, & deleverit multitudinē contentionū: non fortaſſis derelinquerentur in innumerabili multitudine, niſi pauci valdè.

CAPUT VIII.

Deus in hoc ſæculo miſericors agnoſcitur propter peccatores; plurimi tamen damnantur: at juſtis præmia ſunt repoſita.

1 ET reſpondit ad me, & dixit: Hoc ſæculum fecit Altiſſimus propter multos, futurum autem propter paucos.

2 Dicam autem coram te ſimilitudinem Eſdra. Quomodo autem interrogabis terram, & dicet tibi, quoniam dabit terram multam magis unde fiat fictile, parvum autem pulverem unde aurum fit: ſic & actus præſentis ſæculi.

3 Multi quidem creati ſunt, pauci autem ſalvabuntur.

4 Et reſpondi, & dixi: Abſorbe ergo anima ſenſum, & devora quod ſapit.

5 Conveniſti enim obaudire, & prophetare volens. Nec enim tibi datum eſt ſpatium, niſi ſolummodò vivere.

6 O Domine, ſi non permittes ſervo tuo, ut oremus coram te, & des nobis ſemen cordi, & ſenſui culturam, unde fructus fiat, unde vivere poſſit omnis corruptus, qui portabit locum hominis?

7 Solus enim es, & una plaſmatio nos ſumus manuum tuarum, ſicut locutus es:

8 Et quomodo nunc in matrice plaſmatum eſt corpus: & præſtas membra: conſervatur in igne & aqua tua creatio: & novem menſibus patitur tua plaſmatio tuam creaturam quæ in ea creata eſt:

9 Ipſum autem quod ſervat, & quod ſervatur, utraque ſervabuntur: ſervatáque quandoque iterùm reddit matrix, quæ in ea creverunt.

10 Imperaſti enim ex ipſis membris, hoc eſt mamillis præbere lac fructui mamillarum,

11 Ut nutriatur id quod plaſmatum eſt uſque in tempus aliquod, & poſteà diſponas eum tuæ miſericordiæ.

12 Enutriſti eum tua juſtitia, & erudiſti eum in lege tua, & corripuiſti eum tuo intellectu:

13 Et mortificabis eum, ut tuam creaturam: & vivificabis eum, ut opus tuum.

14 Si ergo perdideris eū qui tantis laboribus plaſmatus eſt: tuo juſſu facile eſt ordinari, ut & id quod fiebat ſervaretur.

15 Et nunc Domine dicam, de omni homine tu magis ſcis: de populo autem tuo, ob quem doleo:

16 Et de hereditate tua, propter quam lugeo: & propter Iſraël, propter quē triſtis ſum: & de Jacob, propter quē doleo:

17 Ideò incipiam orare coram te pro me, & pro tis: quoniam video lapſus noſtros qui inhabitamus terram.

18 Sed audivi celeritatem judicis qui futurus eſt.

19 Ideò audi vocem meam & intellige ſermonem meum, & loquar coram te.

20 Initium verborum Eſdræ priuſquam aſſumeretur: & dixi, Domine, qui inhabitas ſæculum, cujus oculi elevati in ſuperna & aëre:

21 Et cujus thronus inæſtimabilis, & gloria incomprehenſibilis: cui aſtat exercitus angelorum cum tremore,

22 Quorum ſervatio in vento & igni convertitur: cujus verbum verum, & dicta perſeverantia:

23 Cujus juſſio fortis, & diſpoſitio terribilis: cujus aſpectus areſacit abyſſos, & indignatio tabeſcere facit montes, & veritas teſtificatur:

24 Exaudi orationem ſervi tui, & auribus percipe precationem figmenti tui.

25 Dum enim vivo, loquar: & dum ſapio, reſpondebo:

26 Nec reſpicias populi tui delicta, ſed qui tibi in veritate ſerviunt.

27 Nec intendas impia gentium ſtudia, ſed qui tua teſtimonia cum doloribus cuſtodierunt.

28 Nec cogites qui in conſpectu tuo falsè converſati ſunt, ſed memorare qui ex voluntate tua timorem cognoverunt.

29 Neque volueris perdere, qui pecudum mores habuerunt: ſed reſpicias eos qui legem tuam ſplendidè docuerunt.

30 Nec indigneris eis qui beſtiis pejores judicati ſunt: ſed diligas eos qui ſemper in tua juſtitia confidunt, & gloria.

31 Quoniam nos & patres noſtri talibus morbis languemus: tu autem propter nos peccatores miſericors vocaberis.

32 Si enim deſideraveris ut noſtri miſerearis, tunc miſericors vocaberis, nobis autem non habentibus opera juſtitiæ.

33 Juſti enim, quibus ſunt opera multa repoſita, ex propriis operibus recipient mercedem.

34 Quid eſt enim homo, ut ei indigneris: aut genus corruptibile, ut ita amarus ſis de ipſo?

35 In veritate enim, nemo de genitis eſt, qui non impiè geſſit; & de confitentibus, qui non deliquit.

36 In hoc enim annuntiabitur juſtitia tua, & bonitas tua Domine, cùm miſertus fueris eis qui non habent ſubſtantiam bonorum operum.

37 Et reſpondit ad me, & dixit: Rectè locutus es aliqua: & juxta ſermones tuos, ſic & fiet,

38 Quoniam non verè cogitabo ſuper plaſma eorum qui peccaverunt ante mortem, ante judicium, ante perditionem:

39 Sed jucundabor ſuper juſtorū figmētum, & memorabor peregrinationis quoque, & ſalvationis, & mercedis receptionis.

40 Quomodo ergo locutus ſum, ſic & eſt.

41 Sicut enim agricola ſerit ſuper terram ſemina multa, & plantationes multitudinis plantat, ſed non in tempore omnia quæ ſeminata ſunt, ſalvantur, ſed nec omnia quæ plantata ſunt, radicabunt; ſic & qui in ſæculo ſeminati ſunt, non omnes ſalvabuntur.

42 Et reſpondi, & dixi: Si inveni gratiam, loquar.

43 Quomodo ſemen agricolæ ſi non aſcenderit aut non acceperit pluviam tuam in tempore, aut ſi corruptum fuerit multitudine pluviæ,

44 Sic perit: & ſimiliter homo qui manibus tuis plaſmatus eſt, & tu ei imago nominatus: quoniam ſimulatus es ei, propter quem omnia plaſmaſti, & ſimilaſti ſemini agricolæ.

45 Non iraſcaris ſuper nos, ſed parce populo tuo, & miſerere

rere hereditati tuæ. Tu autem creaturæ tuæ misereris.
46 Et reſpondit ad me, & dixit : Quæ ſunt præſentia præ-
ſentibus, & quæ futura futuris.
47 Multum enim tibi reſtat, ut poſſis diligere meam crea-
turam ſuper me : tibi autem frequenter & ipſi proximavi, in-
juſtis autem nunquam.
48 Sed & in hoc mirabilis es coram Altiſſimo ,
49 Quoniam humiliaſti te ſicut decet te : & non judica-
ſti te, ut inter juſtos plurimum glorificeris.
50 Propter quod miſeriæ multæ & miſerabiles efficien-
tur eis qui habitant ſæculum in noviſſimis : quia in multa ſu-
perbia ambulaverunt.
51 Tu autem pro te intellige, & de ſimilibus tuis inquire
gloriam.
52 Vobis enim apertus eſt paradiſus , plantata eſt arbor
vitæ , præparatum eſt futurum tempus , præparata eſt abun-
dantia, ædificata eſt civitas , probata eſt requies , perfecta eſt
bonitas & perfecta ſapientia.
53 Radix mali ſignata eſt à vobis : infirmitas , & tinea à
vobis abſconſa eſt:& in infernũ fugit corruptio in oblivione.
54 Tranſierunt dolores , & oſtenſus eſt in fine theſaurus
immortalitatis.
55 Noli ergo adjicere inquirendo de multitudine eorum
qui pereunt.
56 Nam & ipſi accipientes libertatem, ſpreverunt Altiſ-
ſimum, & legẽ ejus contempſerunt, & vias ejus dereliquerunt.
57 Adhuc autem juſtos ejus conculcaverunt ,
58 Et dixerunt in corde ſuo non eſſe Deum, & quidem
ſcientes quoniam moriuntur.
59 Sicut enim vos ſuſcipient quæ prædicta ſunt : ſic eos
ſitis , & cruciatus , quæ præparata ſunt. non enim voluit
hominem diſperdi.
60 Sed & ipſi qui creati ſunt , coinquinaverunt nomen
ejus qui fecit eos:& ingrati fuerunt ei qui præparavit eis vitã.
61 Quapropter judicium meum modò appropinquat.
62 Quæ non omnibus demonſtravi, niſi tibi, & tibi ſimi-
libus paucis. Et reſpondi, & dixi :
63 Ecce nunc Domine demonſtraſti mihi multitudinem
ſignorum, quæ incipies facere in noviſſimis , ſed non demon-
ſtraſti mihi quo tempore.

Caput IX.

Iudicia Dei, ſicut & alia ejus opera egregia , præcedent aliqua ſigna.

1 ET reſpondit ad me , & dixit , Metiens metire tempus
in ſemetipſo : & erit cùm videris , quando tranſierit
pars quædam ſignorum quæ prædicta ſunt ,
2 Tunc intelliges quoniam ipſum eſt tempus , in quo in-
cipiet Altiſſimus viſitare ſæculum quod ab eo factum eſt.
3 Et quando videbitur in ſæculo motio locorum & popu-
lorum turbatio ,
4 Tunc intelliges quoniam de his erat Altiſſimus locutus
à diebus qui fuerunt ante te ab initio.
5 Sicut enim omne quod factum eſt in ſæculo , initium
habet, pariter & conſummationẽ, & conſũmatio eſt manifeſta:
6 Sic & Altiſſimi tempora initia habent manifeſta in pro-
digiis & virtutibus, & conſummationes in actu & in ſignis.
7 Et erit, omnis qui ſalvus factus fuerit, & qui poterit effu-
gere per opera ſua, & per fidem in qua credidiſtis ,
8 Relinquetur de prædictis periculis , & videbit ſalutare
meum in terra mea, & in finibus meis, quoniam ſanctificavi
me à ſæculo.
9 Et nunc miſerebuntur qui nunc abuſi ſunt vias meas:&
in tormentis commorabuntur hi qui eas projecerunt in con-
temptu.
10 Qui enim non cognoverunt me , viventes beneficia
conſecuti :
11 Et qui faſtidierunt legem meam , cùm adhuc erant
habentes libertatem :
12 Et cùm adhuc eſſet eis apertus pœnitentiæ locus , non
intellexerunt , ſed ſpreverunt : hos oportet poſt mortem in
cruciamento cognoſcere.
13 Tu ergo noli adhuc curioſus eſſe , quomodo impij cru-
ciabuntur:ſed inquire quomodo juſti ſalvabuntur, & quorum
ſæculum, & propter quos ſæculum, & quando.
14 Et reſpondi , & dixi ,
15 Olim locutus ſum, & nunc dico, & poſteà dicam quo-
niam plures ſunt qui pereunt, quàm qui ſalvabuntur :
16 Sicut multiplicatur fluctus ſuper guttam. Et reſpon-
dit ad me, & dixit,
17 Qualis ager, talia & ſemina : & quales flores , tales &
tincturæ : & qualis operator, talis & creatio : & qualis agri-
cola, talis cultura : quoniam tempus erat ſæculi.
18 Et nunc cùm eſſem parans eis, his qui nunc ſunt, ante-
quam fieret ſæculũ, in quo habitarẽt:& nemo mihi cõtradixit:
19 Tunc enim quiſque, & nunc creator in mundo hoc pa-
rato, & meſſe indeficienti, & lege inveſtigabili corrupti ſunt
mores eorum.
20 Et conſideravi ſæculum, & ecce erat periculum propter
cogitationes quæ in eo advenerunt.
21 Et vidi, & peperci ei valde : & ſervavi mihi acinum
de botro , & plantationem de tribu multa.
22 Pereat ergo multitudo quæ ſine cauſa nata eſt, & ſervetur
acinus meus, & plãtatio mea: quia cum multo labore perfeci.
23 Tu autem ſi adhuc intromittas ſeptem dies alios , ſed
non jejunabis in eis :
24 Ibis in campum florum, ubi domus non eſt ædificata :
& manducabis ſolummodò de floribus campi, & carnem non
guſtabis , & vinum non bibes, ſed ſolummodò flores.
25 Deprecare Altiſſimum ſine intermiſſione , & veniam ,
& loquar tecum.
26 Et profectus ſum, ſicut dixit mihi in campum, qui vo-
catur Ardath , & ſedi ibi in floribus. Et de herbis agri man-
ducavi, & facta eſt eſca earum mihi in ſaturitatem.
27 Et factum eſt poſt dies ſeptem , & ego diſcumbebam
ſupra fœnum , & cor meum iterùm turbabatur ſicut antè.
28 Et apertum eſt os meum, & inchoavi dicere coram Al-
tiſſimo, & dixi :
29 O Domine , te nobis oſtendens ; oſtenſus ex patribus
noſtris in deſerto, quod non calcatur, & infructuoſo, quando
erant exeuntes de Ægypto, & dicens dixiſti ,
30 Tu Iſraël audi me, & ſemẽ Jacob intẽde ſermonibus meis.
31 Ecce enim ego ſemino in vobis legem meam, & faciet
in vobis fructum, & glorificabimini in eo per ſæculum.
32 Nam patres noſtri accipientes legem, non ſervaverunt,
& legitima mea non cuſtodierunt , & factus eſt fructus legis
non parens : nec enim poterat, quoniam tuus erat.
33 Nam qui acceperunt , perierunt , non cuſtodientes
quod in eis ſeminatum fuerat.
34 Et ecce, conſuetudo eſt, ut , cùm acceperit terra ſemen ,
vel navem mare, vel vas aliquod eſcam vel potum: cùm fuerit
exterminatũ id, in quo ſeminatum eſt, vel in quod miſſum eſt.
35 Simul id quod ſeminatum, vel miſſum eſt, vel quæ ſuſce-
pta ſunt , exterminantur , & ſuſcepta jam non manent apud
nos : ſed nobis ſic non factum eſt.
36 Nos quidem qui legem accepimus peccantes perivi-
mus , & cor noſtrum quod ſuſcepit eam :
37 Nam lex non periit , ſed permanſit in ſuo labore.
38 Et cùm loquerer hæc in corde meo , reſpexi oculis
meis, & vidi mulierem in dextera parte , & ecce hæc lugebat
& plorabat cum voce magna, & animo dolebat valdè, & ve-
ſtimenta ejus diſciſſa, & cinis ſuper caput ejus.
39 Et dimiſi cogitatus, in quibus eram cogitans, & con-
verſus ſum ad eam, & dixi ei ,
40 Ut quid fles ? & quid doles animo ? Et dixit ad me ,
41 Dimitte me Domine meus ut defleam me , & adjiciam
dolorẽ quoniã valdè amaro ſum animo, & humiliata ſũ valdè.
42 Et dixi ei, Quid paſſa es ? dic mihi. Et dixit ad me ,
43 Sterilis fui ego famula tua , & non peperi, habens ma-
ritum annis triginta.
44 Ego enim per ſingulas horas, & per ſingulos dies, &
annos hos triginta deprecor Altiſſimum nocte ac die.
45 Et factum eſt, poſt triginta annos exaudivit me Deus
ancillam tuam, & vidit humilitatem meam, & attendit tribu-
lationi meæ , & dedit mihi filium , & jucundata ſum ſuper
eum valdè ego , & vir meus, & omnes cives mei , & hono-
rificabamus valdè Fortem.
46 Et nutrivi eum cum labore multo.
47 Et factum eſt cùm creviſſet , & veniſſet accipere uxo-
rem , feci diem epuli.

Caput

Digitized by Google

CAPUT X.

Per mulierem flentem, rurſúſque refulgentem, oſtenditur figurari Jeruſalem.

1 ET factum eſt, cùm introiſſet filius meus in thalamo ſuo, cecidi, & mortuus eſt:

2 Et evertimus omnes lumina, & ſurrexerunt omnes cives mei ad conſolandum me, & quievi uſque in alium diem uſque noctè.

3 Et factum eſt, cùm omnes quieviſſent ut me conſolarentur ut quieſcerem: & ſurrexi noctè, & fugi: & veni ſicut vides in hoc campo:

4 Et cogito jam non reverti in civitatem, ſed hîc conſiſtere: & neque manducare, neque bibere, ſed ſine intermiſſione lugere, & jejunare uſquedum moriar.

5 Et dereliqui ſermones in quibus eram, & reſpondi cum iracundia ad eam, & dixi,

6 Stulta ſuper omnes mulieres, non vides luctum noſtrum, & quæ nobis contingunt?

7 Quoniam Sion mater noſtra omni triſtitia contriſtatur, & humilitate humiliata eſt, & luget validiſſimè.

8 Et nunc quoniam omnes lugemus, & triſtes ſumus: quoniam omnes contriſtati ſumus, tu autem contriſtaris in uno filio?

9 Interroga enim terram, & dicet tibi: quoniam hæc eſt quæ debeat lugere caſum tantorum ſuper eam germinantium.

10 Et ex ipſa ab initio omnes nati & alij venient: & ecce, pænè omnes in perditionem ambulant, & exterminium fit multitudo eorum.

11 Et quis ergo debet lugere magis, niſi hæc quæ tam magnam multitudinem perdidit, quàm tu quæ pro uno doles? Si autem dicis mihi,

12 Quoniam non eſt planctus meus ſimilis terræ: quoniam fructum ventris mei perdidi, quem cum mœroribus peperi, & cum doloribus genui:

13 Terra autem ſecundùm viam terræ, abiítque in ea multitudo præſens, quo modo evenit; & ego tibi dico,

14 Sicut tu cum labore peperiſti, ſic & terra dat fructum ſuum homini ab initio ei qui fecit eam.

15 Nunc ergo retine apud temetipſam dolorem tuum, & fortiter fer qui tibi contigerunt caſus.

16 Si enim juſtificaveris terminum Dei, & conſilium ſuum recipies in tempore, & in talibus collaudaberis:

17 Ingredere ergo in civitatem ad virum tuum. Et dixit ad me,

18 Non faciam, neque ingrediar civitatem, ſed hîc moriar.

19 Et appoſui adhuc loqui ad eam, & dixi,

20 Noli facere hunc ſermonem, ſed conſenti perſuadenti. Quot enim caſus Sion? Conſolare propter dolorem Jeruſalem.

21 Vides enim quoniam ſanctificatio noſtra deſerta effecta eſt, & altare noſtrum demolitum eſt, & templum noſtrum deſtructum eſt,

22 Et pſalterium noſtrum humiliatum eſt, & hymnus conticuit, & exultatio noſtra diſſoluta eſt, & lumen candelabri noſtri extinctum eſt, & arca teſtamenti noſtri direpta eſt, & ſancta noſtra contaminata ſunt, & nomen quod invocatum eſt ſuper nos, pænè profanatum eſt: & liberi noſtri contumeliam paſſi ſunt, & ſacerdotes noſtri ſuccenſi ſunt, & Levitæ noſtri in captivitatem abierunt, & virgines noſtræ coinquinatæ ſunt, & mulieres noſtræ vim paſſæ ſunt, & juſti noſtri rapti ſunt, & parvuli noſtri perditi ſunt, & juvenes noſtri ſervierunt, & fortes noſtri invalidi facti ſunt:

23 Et quod omnium majus, ſignaculum Sion, quoniam reſignata eſt de gloria ſua. nam & tradita eſt in manibus eorum qui nos oderunt.

24 Tu ergo excute tuam triſtitiam multam, & depone abs te multitudinem dolorum, ut tibi repropitietur Fortis, & requiem faciet tibi Altiſſimus, requietionem laborum.

25 Et factum eſt, cùm loquebar ad eam, facies ejus fulgebat ſubitò & ſpecies, coruſcus fiebat viſus ejus, ut eſſem pavens valdè ad eam, & cogitarem quid eſſet hoc.

26 Et ecce, ſubitò emiſit ſonitum vocis magnum timore plenum, ut commoveretur terra à mulieris ſono, & vidi:

27 Et ecce, ampliùs mulier non comparebat mihi, ſed civitas ædificabatur, & locus demonſtrabatur de fundamentis magnis: & timui, & clamavi voce magna, & dixi,

28 Ubi eſt Uriel angelus, qui à principio venit ad me? quoniam ipſe me fecit venire in multitudine in exceſſu mentis hujus, & factus eſt finis meus in corruptionem, & oratio mea in improperium.

29 Et cùm eſſem loquens ego hæc, ecce venit ad me, & vidit me.

30 Et ecce eram poſitus ut mortuus, & intellectus meus alienatus erat, & tenuit dexteram meam, & confortavit me, & ſtatuit me ſuper pedes meos, & dixit mihi,

31 Quid tibi eſt? & quare conturbatus eſt intellectus tuus, & ſenſus cordis tui? & quare conturbaris? Et dixi,

32 Quoniam dereliquiſti me, & ego quidem feci ſecundùm ſermones tuos, & exivi in campum: & ecce vidi, & video quòd non poſſum enarrare. Et dixit ad me,

33 Sta ut vir, & commonebo te.

34 Et dixi, Loquere Domine meus tu in me, noli me derelinquere, ut non fruſtrà moriar:

35 Quoniam vidi quæ non ſciebam, & audio quæ non ſcio.

36 Aut numquid ſenſus meus fallitur, & anima mea ſomniat?

37 Nunc ergo deprecor te, ut demonſtres ſervo tuo de exceſſu hoc. Et reſpondit ad me, & dixit,

38 Audi me & doceam te, & dicam tibi de quibus times: quoniam Altiſſimus revelavit tibi myſteria multa.

39 Vidi rectam viam tuam, quoniam ſine intermiſſione contriſtabaris pro populo tuo, & valdè lugebas propter Sion.

40 Hic ergo intellectus viſionis quæ tibi apparuit ante paululum.

41 Quam vidiſti lugentem, & inchoaſti conſolari eam.

42 Nunc autem jam ſpeciem mulieris non vides, ſed apparuit tibi civitas ædificari:

43 Et quoniam enarrabat tibi de caſu filij ſui, hæc abſolutio eſt.

44 Hæc mulier quam vidiſti, hæc eſt Sion; & quoniam dixit tibi, quam & nunc conſpicies, ut civitatem ædificatam.

45 Et quoniam dixit tibi, quia ſterilis fuit triginta annis: propter quod erant anni ſcilicet triginta, quando non erat in ea adhuc oblatio oblata.

46 Et factum eſt poſt annos triginta, ædificavit Salomon civitatem, & obtulit oblationes: tunc fuit quando peperit ſterilis filium.

47 Et quod tibi dixit, quoniam nutrivit eum cum labore, hoc erat, habitatio in Jeruſalem.

48 Et quoniam dixit tibi, quòd filius meus veniens in ſuo thalamo mortuus eſſet, & contigiſſet ei caſus, hoc erat, quæ facta eſt ruina Jeruſalem.

49 Et ecce, vidiſti ſimilitudinem ejus: & quoniam filium lugeret, inchoaſti conſolari eam: & de his quæ contigerunt, hæc erant tibi aperienda.

50 Et nunc videt Altiſſimus, quoniam ex animo contriſtatus es, & quoniam ex toto corde pateris pro ea, oſtendit tibi claritatem gloriæ ejus, & pulchritudinem decoris ejus.

51 Propterea enim dixi tibi, ut maneres in campo ubi domus non eſt ædificata.

52 Sciebam enim ego, quoniam Altiſſimus incipiebat tibi oſtendere hæc:

53 Propterea dixi tibi ut venires in agrum ubi non eſt fundamentum ædificij.

54 Nec enim poterat opus ædificij hominis ſuſtineri in loco, ubi incipiebatur Altiſſimi civitas oſtendi.

55 Tu ergo noli timere, neque expaveſcat cor tuum: ſed ingredere, & vide ſplendorem & magnitudinem ædificij, quantum capax eſt tibi viſus oculorum videre:

56 Et poſt hæc audies quantum capit auditus aurium tuarum audire.

57 Tu enim beatus es præ multis, & vocatus es apud Altiſſimum ſicut & pauci.

58 Nocte autem quæ in craſtinum futura eſt, manebis hîc:

59 Et oſtendet tibi Altiſſimus eas viſiones ſupremorum, quæ faciet Altiſſimus his qui habitant ſuper terram à noviſſimis diebus.

60 Et dormivi illam noctem & aliam, ſicut dixerat mihi.

Digitized by Google

Caput XI.

Apparet Eſdræ in viſione aquila principatum univerſi uſurpans.

1 ET vidi ſomnium, & ecce aſcendebat de mari aquila, cui erant duodecim alæ pennarum & capita tria.

2 Et vidi, & ecce expandebat alas ſuas in omnem terram, & omnes venti cæli inſufflabant in eam, & colligebantur.

3 Et vidi, & de pennis ejus naſcebantur contrariæ pennæ, & ipſæ fiebant in pennaculis minutis & modicis.

4 Nam capita ejus erant quieſcentia, & dimidium caput erat majus aliorum capitum, ſed ipſa quieſcebat cum eis.

5 Et vidi, & ecce aquila volavit in pennis ſuis, & regnavit ſuper terram, & ſuper eos qui habitant in ea.

6 Et vidi, quoniam ſubjecta erant ei omnia ſub cælo, & nemo illi contradicebat, neque unus de creatura quæ eſt ſuper terram.

7 Et vidi, & ecce ſurrexit aquila ſuper ungues ſuos, & miſit vocem pennis ſuis, dicens,

8 Nolite omnes ſimul vigilare, dormite unuſquiſque in loco ſuo, & per tempus vigilate.

9 Capita autem in noviſſimo ſerventur.

10 Et vidi, & ecce vox non exibat de capitibus ejus, ſed de medietate corporis ejus.

11 Et numeravi contrarias pennas ejus, & ecce ipſæ erant octo.

12 Et vidi, & ecce à dextera parte ſurrexit una penna, & regnavit ſuper omnem terram.

13 Et factum eſt cùm regnaret, venit ei finis, & non apparuit locus ejus: & ſequens exurrexit, & regnabat, ipſa multum tenuit tempus.

14 Et factum eſt cùm regnaret, & veniebat finis ejus, ut non appareret ſicut prior.

15 Et ecce, vox emiſſa eſt illi, dicens,

16 Audi tu quæ tanto tempore tenuiſti terram. hæc annuntio tibi antequam incipias non apparere.

17 Nemo poſt te tenebit tempus tuum, ſed nec dimidium ejus.

18 Et levavit ſe tertia, & tenuit principatum ſicut & priores: & non apparuit & ipſa.

19 Et ſic contingebat omnibus aliis ſingulatim principatum gerere, & iterùm nuſquam comparere.

20 Et vidi, & ecce in tempore ſequentes pennæ erigebantur à dextera parte, ut tenerent & ipſæ principatum: & ex his erant quæ tenebant, ſed tamen ſtatim non cōparebant.

21 Nam & aliquæ ex eis erigebantur, ſed non tenebant principatum.

22 Et vidi poſt hæc, & ecce non comparuerunt duodecim pennæ, & duo pennacula:

23 Et nihil ſupererat in corpore aquilæ, niſi duo capita quieſcentia & ſex pennacula.

24 Et vidi, & ecce ſex pennaculis diviſæ ſunt duæ, & manſerunt ſub capite quod eſt ad dexteram partem. Nam quatuor manſerunt in loco ſuo.

25 Et vidi, & ecce ſubalares cogitabant ſe erigere, & tenere principatus.

26 Et vidi, & ecce una erecta eſt, ſed ſtatim non comparuit.

27 Et ſecundæ velociùs quàm priores, non comparuerunt.

28 Et vidi, & ecce duæ quæ ſuperaverunt, apud ſemetipſas cogitabant & ipſæ regnare.

29 Et in eo cùm cogitarent, ecce unum quieſcentium capitum quod erat medium, evigilabat; hoc enim erat duorum capitum majus.

30 Et vidi quoniam complecta ſunt duo capita ſecum:

31 Et ecce converſum eſt caput cum his qui cum eo erant, & comedit duas ſubalares quæ cogitabant regnare.

32 Hoc autem caput perconterruit omnem terram, & dominabatur in ea his qui habitant terram cum labore multo, & potentatum tenuit orbis terrarum ſuper omnes alas quæ fuerant.

33 Et vidi poſt hæc, & ecce medium caput ſubitò non comparuit, & hoc ſicut alæ.

34 Superaverunt autem duo capita, quæ & ipſa ſimiliter regnaverunt ſuper terram, & ſuper eos qui habitant in ea.

35 Et vidi, & ecce devoravit caput à dextera parte illud quod à læva.

36 Et audivi vocem dicentem mihi, Conſpice contra te, & conſidera quod vides.

37 Et vidi, & ecce ſicut leo concitatus de ſilva rugiens: & vidi quoniam emittebat vocem hominis ad aquilam. Et dixit, dicens:

38 Audi tu, & loquar ad te, & dicet Altiſſimus tibi,

39 Nónne tu es qui ſuperaſti de quatuor animalibus, quæ feceram regnare in ſæculo meo, & ut per eos veniret finis temporum eorum.

40 Et quartus veniens devicit omnia animalia quæ tranſierunt, & potentatu tenuit ſæculum cum tremore multo, & omnem orbem cum labore peſſimo, & inhabitavit tot temporibus orbem terrarum cum dolo.

41 Et judicaſti terram non cum veritate.

42 Tribulaſti enim manſuetos, & læſiſti quieſcentes, & dilexiſti mendaces, & deſtruxiſti habitationes eorum qui fructificabant, & humiliaſti muros eorum qui te nocuerunt.

43 Et aſcendit contumelia tua uſque ad Altiſſimum, & ſuperbia tua ad fortem.

44 Et reſpexit Altiſſimus ſuperba tempora, & ecce finita ſunt, & ſcelera ejus completa ſunt.

45 Propterea non appareas tu aquila, & alæ tuæ horribiles, & pennacula tua peſſima, & capita tua maligna, & ungues tui peſſimi, & omne corpus tuum vanum;

46 Uti refrigeretur omnis terra, & revertatur liberata de tua vi, & ſperet judicium & miſericordiam ejus qui fecit eam.

Caput XII.

Ad Eſdræ orationem hujus viſionis datur explicatio cum membris ipſius.

1 ET factum eſt, dum loqueretur leo verba hæc ad aquilam: & vidi,

2 Et ecce quod ſuperaverat caput, & non comparuerunt quatuor alæ illæ quæ ad eum tráſierunt, & erectæ ſunt ut regnarent: & erat regnum eorum exile, & tumultu plenum.

3 Et vidi, & ecce ipſa non apparebant, & omne corpus aquilæ incendebatur, & expaveſcebat terra valdè, & ego à tumultu & exceſſu mentis, & à magno timore vigilavi, & dixi ſpiritui meo,

4 Ecce tu præſtitiſti mihi hoc in eo, quòd ſcrutaris vias Altiſſimi.

5 Ecce adhuc fatigatus ſum animo, & ſpiritu meo invalidus ſum valdè, & nec modica eſt in me virtus à multo timore, quam expavi nocte hac.

6 Nunc ergo orabo Altiſſimum, ut me confortet uſque in finem.

7 Et dixi, Dominator Domine, ſi inveni gratiam ante oculos tuos, & ſi juſtificatus ſum apud te præ multis, & ſi certè aſcendit deprecatio mea ante faciem tuam,

8 Conforta me, & oſtende ſervo tuo mihi interpretationem & diſtinctionem viſus horribilis hujus, ut pleniſſimè conſoleris animam meam.

9 Dignum enim me habuiſti oſtendere mihi temporum noviſſima. Et dixit ad me,

10 Hæc eſt interpretatio viſionis hujus.

11 Aquilam quam vidiſti aſcendentem de mari, hoc eſt regnum quod viſum eſt in viſione Danieli fratri tuo.

12 Sed non eſt illi interpretatum, quoniam ego nunc tibi interpretor.

13 Ecce dies veniunt, & exurget regnum ſuper terram, & erit timor acrior omnium regnorum quæ fuerunt ante eum.

14 Regnabunt autem in ea reges duodecim, unus poſt unum.

15 Nam ſecundus incipiet regnare, & ipſe tenebit amplius tempus præ duodecim.

16 Hæc eſt interpretatio duodecim alarum quas vidiſti.

17 Et quam audiſti vocem quæ locuta eſt, non de capitibus ejus exeuntem, ſed de medio corporis ejus,

18 Hæc eſt interpretatio quoniam poſt tempus regni illius naſcentur contentiones non modicæ, & periclitabitur ut cadat: & non cadet tunc, ſed iterùm conſtituetur in ſuum initium.

19 Et

Digitized by Google

19 Et quoniam vidiſti ſubalares octo cohærentes alis ejus,
20 Hæc eſt interpretatio. exurgent in ipſo octo reges,
quorum erunt tempora levia, & anni citati,& duo quidem ex
ipſis peribunt.
21 Appropinquante autem tempore medio, quatuor ſer-
vabuntur in tempore, cùm incipiet appropinquare tempus
ejus ut finiatur: duo verò in finem ſervabuntur.
22 Et quoniam vidiſti tria capita quieſcentia,
23 Hæc eſt interpretatio:in noviſſimis ejus ſuſcitabit Al-
tiſſimus tria regna, & revocabit in ea multa. & domina-
buntur terram,
24 Et qui habitant in ea,cum labore multo ſuper omnes
qui fuerunt ante hos. propter hoc ipſi vocati ſunt capita
aquilæ.
25 Iſti enim erunt qui recapitulabunt impietates ejus, &
qui perficient noviſſima ejus.
26 Et quoniam vidiſti caput majus non apparens,hæc eſt
interpretatio ejus. quoniam unus ex eis ſuper lectum ſuum
morietur, & tamen cum tormentis.
27 Nam duo qui perſeveraverint, gladius eos comedet.
28 Unius enim gladius comedet qui cum eo: ſed tamen
hic gladio in noviſſimis cadet.
29 Et quoniam vidiſti duas ſubalares trajicientes ſuper
caput quod eſt in dextera parte,
30 Hæc eſt interpretatio. hi ſunt quos conſervavit Altiſ-
ſimus in finem ſuum, hoc eſt regnum exile & turbationis
plenum.
31 Sicut vidiſti & leonem,quem vidiſti de ſilva evigilan-
tem,& rugientem, & loquentem ad aquilam, & arguentem
eã,& injuſtitias ipſius,per omnes ſermones ejus ſicut audiſti:
32 Hic eſt ventus quem ſervavit Altiſſimus in finem ad
eos,& impietates ipſorum: & arguet illos, & incutiet coram
ipſis diſceptiones eorum.
33 Statuet enim eos in judicio vivos: & erit, cùm argue-
rit eos, tunc corripiet eos.
34 Nam reſiduum populum meum liberabit cum miſeria,
qui ſalvati ſunt ſuper fines meos, & jucundabit eos quoadiſ-
que veniet finis,dies judicij,de quo locutus ſum tibi ab initio.
35 Hoc ſomnium quod vidiſti, & hæ interpretationes.
36 Tu ergo ſolus dignus fuiſti ſcire Altiſſimi ſecretum hoc.
37 Scribe ergo omnia iſta in libro quæ vidiſti, & pone ea
in loco abſcondito:
38 Et docebis ea ſapientes de populo tuo, quorum corda
ſcis poſſe capere, & ſervare ſecreta hæc.
39 Tu autem adhuc ſuſtine hîc alios dies ſeptem, ut tibi
oſtendatur,quidquid viſum fuerit Altiſſimo oſtendere tibi.
40 Et profectus eſt à me. Et factum eſt, cùm audiſſet
omnis populus quoniam pertranſierunt ſeptem dies, & ego
non fuiſſem reverſus in civitatem, & congregavit ſe omnis à
minimo uſque ad maximum: & venit ad me, & dixerunt mi-
hi dicentes:
41 Quid peccavimus tibi, & quid injuſtè egimus in te,
quoniam derelinquens nos ſediſti in loco hoc.
42 Tu enim nobis ſuperes ſolus ex omnibus populis, ſicut
botrus de vinea, & ſicut lucerna in loco obſcuro, & ſicut
portus & navis ſalvata à tempeſtate.
43 Aut non ſufficiunt nobis mala quæ contingunt?
44 Si ergo tu nos dereliqueris, quantò nobis erat melius
ſi eſſemus ſuccenſi & nos cum incendio Sion?
45 Nec enim nos ſumus meliores eorum qui ibi mortui
ſunt. Et ploraverunt voce magna. Et reſpondi ad eos,& dixi:
46 Confide Iſraël, & noli triſtari tu domus Jacob.
47 Eſt enim memoria veſtri coram Altiſſimo, & fortis
non eſt oblitus veſtri in tentatione.
48 Ego enim non dereliqui vos, neque exceſſi à vobis:
ſed veni in hunc locum ut deprecarer pro deſolatione Sion,
ut quærerem miſericordiam pro humilitate ſanctificationis
veſtræ.
49 Et nunc ite unuſquiſque veſtrûm in domum ſuam, &
ego veniam ad vos poſt dies iſtos.
50 Et profectus eſt populus, ſicut dixi ei, in civitatem:
51 Ego autem ſedi in campo ſeptem diebus, ſicut mihi
mandavit: & manducabam de floribus ſolummodò agri, de
herbis facta eſt eſca mihi in diebus illis.

CAPUT XIII.

Altera viſio Eſdræ oſtenditur cum ipſius interpretatione.

1 ET factum eſt poſt dies ſeptem, & ſomniavi ſomnium
nocte.
2 Et ecce de mari ventus exurgebat, ut conturbaret om-
nes fluctus ejus.
3 Et vidi, & ecce convaleſcebat ille homo cum millibus
cæli: & ubi vultum ſuum vertebat ut conſideraret, treme-
bant omnia quæ ſub eo videbantur:
4 Et ubicumque exibat vox de ore ejus, ardeſcebant om-
nes qui audiebant voces ejus, ſicut quieſcet terra quando ſen-
ſerit ignem.
5 Et vidi poſt hæc, & ecce congregabatur multitudo ho-
minum, quorum non erat numerus de quatuor ventis cæli,
ut debellarent hominem qui aſcendetat de mari.
6 Et vidi, & ecce ſibimetipſi ſculpſerat montem ma-
gnum,& volavit ſuper eum.
7 Ego autem quæſivi videre regionem vel locum unde
ſculptus eſſet mons; & non potui.
8 Et poſt hæc vidi, & ecce omnes qui congregati ſunt ad
eum, ut expugnarent eum, timebant valdè, tamen audebant
pugnare.
9 Et ecce, ut vidit impetum multitudinis venientis, non
levavit manum ſuam, neque frameam tenebat neque aliquod
vas bellicoſum, niſi ſolummodò ut vidi,
10 Quoniam emiſit de ore ſuo ſicut flatum ignis, & de
labiis ejus ſpiritus flammæ, & de lingua ejus emittebat ſcin-
tillas & tempeſtates, & commiſta ſunt omnia ſimul, hic fla-
tus ignis, & ſpiritus flammæ, & multitudo tempeſtatis:
11 Et concidit ſuper multitudinem in impetu, quæ præ-
parata erat pugnare, & ſuccendit omnes, ut ſubitò nihil vi-
deretur de innumerabili multitudine, niſi ſolummodò pul-
vis, & fumi odor: & vidi, & extimui.
12 Et poſt hæc vidi ipſum hominem deſcendentem de
monte, & vocantem ad ſe multitudinem aliam pacificam,
13 Et accedebat ad eum vultus hominum multorum,
quorumdam gaudentium, quorumdam triſtantium: aliqui
verò alligati, aliqui adducentes ex eis qui offerebantur, &
ægrotavi à multitudine pavoris, & expergefactus ſum, &
dixi,
14 Tu ab initio demonſtraſti ſervo tuo mirabilia hæc, &
dignum me habuiſti ut ſuſciperes deprecationem meam:
15 Et nunc demonſtra mihi adhuc interpretationem
ſomnij hujus.
16 Sicut enim exiſtimo in ſenſu meo, væ qui derelicti
fuerunt in diebus illis: & multò plus væ his qui non ſunt
derelicti.
17 Qui enim non ſunt derelicti, triſtes erant.
18 Intelligo nunc quæ ſunt repoſita in noviſſimis diebus,
& occurrent ei,ſed & his qui derelicti ſunt.
19 Propter hoc venerunt enim in pericula magna, &
neceſſitates multas, ſicut oſtendunt ſomnia hæc.
20 Attamen facilius eſt periclitantem venire in hunc,
quàm pertranſire, ſicut nubem à ſæculo, & nunc videre quæ
contingunt in noviſſimo. Et reſpondit ad me, & dixit:
21 Et viſionis interpretationem dicam tibi: & de qui-
bus locutus es adaperiam tibi.
22 Quoniam de his dixiſti qui derelicti ſunt: hæc eſt in-
terpretatio,
23 Qui aufert periculum illo tempore, hic ſe cuſtodivit.
qui in periculo inciderunt,hi ſunt qui habent opera & fidem
ad Fortiſſimum.
24 Scito ergo quoniam magis beatificati ſunt qui dere-
licti,ſuper eos qui mortui ſunt.
25 Hæ interpretationes viſionis, quia vidiſti virum aſ-
cendentem de corde maris,
26 Ipſe eſt quem conſervat Altiſſimus multis tempori-
bus, qui per ſemetipſum liberabit creaturam ſuam: & ipſe
diſponet, qui derelicti ſunt.
27 Et quoniam vidiſti de ore ejus exire, ut ſpiritum, &
ignem, & tempeſtatem:
28 Et Quoniam non tenebat frameam, neque vas bel-
licoſum: corrupit enim impetus ejus multitudinem, quæ ve-
nerat expugnare eum. hæc eſt interpretatio.

Digitized by Google

29 Ecce dies veniunt, quando incipiet Altiſſimus liberare eos qui ſuper terram ſunt:

30 Et veniet in exceſſu mentis ſuper eos qui inhabitant terram.

31 Et alij alios cogitabunt debellare; civitas civitatem, & locus locum, & gens adverſus gentem, & regnum adverſus regnum.

32 Et erit, cùm fient hæc, & contingent ſigna quæ antè oſtendi tibi: & tunc revelabitur filius meus, quem vidiſti, ut virum aſcendentem.

33 Et erit quando audierint omnes gentes vocem ejus: & derelinquet unuſquiſque in regione ſua bellum ſuum, quod habent ad alterutrum:

34 Et colligetur in unum multitudo innumerabilis, ſicut volentes venire, & expugnare eum.

35 Ipſe autem ſtabit ſuper cacumen montis Sion.

36 Sion autem veniet, & oſtendetur omnibus parata & ædificata, ſicut vidiſti montem ſculpi ſine manibus.

37 Ipſe autem filius meus arguet quæ adinvenerunt Gentes, impietates eorum has quæ tempeſtati appropinquaverunt propter mala cogitamenta eorum, & cruciamenta quibus incipient cruciari:

38 Quæ aſſimilatæ ſunt flammæ, & perdet eos ſine labore per legem quæ igni aſſimilata eſt.

39 Et quoniam vidiſti eum colligentem ad ſe aliam multitudinem pacificam,

40 Hæ ſunt decem tribus, quæ captivæ factæ ſunt de terra ſua in diebus Oſee regis, quem captivum duxit Salmanaſar rex Aſſyriorum: & tranſtulit eos trans flumen, & tranſlati ſunt in terram aliam.

41 Ipſi autem ſibi dederunt conſilium hoc, ut derelinquerent multitudinem gentium, & proficiſcerentur in ulteriorem regionem, ubi numquam inhabitavit genus humanum:

42 Vel ibi obſervare legitima ſua, quæ non fuerant ſervantes in regione ſua.

43 Per introitus autem anguſtos fluminis, Euphratem introierunt.

44 Fecit enim eis tunc Altiſſimus ſigna, & ſtatuit venas fluminis uſquequò tranſirent.

45 Per eam enim regionem erat via multa itineris, anni unius & dimidij: nam regio illa vocatur Arſareth.

46 Tunc inhabitaverunt ibi uſque in noviſſimo tempore: & nunc iterùm cùm cœperint venire,

47 Iterùm Altiſſimus ſtatuet venas fluminis, ut poſſint tranſire: propter hæc vidiſti multitudinem cum pace.

48 Sed & qui derelicti ſunt de populo tuo, hi ſunt qui inveniuntur intra terminum meum.

49 Factum erit ergo, quando incipiet perdere multitudinem earum, quæ collectæ ſunt gentes, proteget eos qui ſuperaverunt populum:

50 Et tunc oſtendet eis multa plurima portenta.

51 Et dixi ego, Dominator Domine, hoc mihi oſtende, propter quod vidi virum aſcendentem de corde maris. Et dixit mihi,

52 Sicut non potes hæc vel ſcrutari, vel ſcire quæ ſunt in profundo maris, ſic non poterit quiſque ſuper terram videre filium meum, vel eos qui cum eo ſunt, niſi in tempore diei.

53 Hæc eſt interpretatio ſomnij quod vidiſti, & propter quod illuminatus es hîc ſolus.

54 Dereliquiſti enim tuam, & circa meam vacaſti legem, & quæſiſti.

55 Vitam enim tuam diſpoſuiſti in ſapientia, & ſenſum tuum vocaſti matrem:

56 Et propter hoc oſtendi tibi merces apud Altiſſimum. erit enim poſt alios tres dies, ad te alia loquar, & exponam tibi gravia & mirabilia.

57 Et profectus ſum, & tranſij in campum, multùm glorificans & laudans Altiſſimum, de mirabilibus quæ per tempus faciebat:

58 Et quoniam gubernat ipſum, & quæ ſunt in temporibus illata: & ſedi ibi tribus diebus.

Caput XIV.

Apparet Dominus Eſdræ in rubo, & futura quædam arcana revelat.

1 ET factum eſt tertio die, & ego ſedebam ſub quercu.
2 Et ecce, vox exivit contra me de rubo, & dixit: Eſdra Eſdra. Et dixi: Ecce ego Domine, & ſurrexi ſuper pedes meos. Et dixit ad me:

3 Revelans revelatus ſum ſuper rubum, & locutus ſum Moyſi, quando populus meus ſerviebat in Ægypto,

4 Et miſi eum, & eduxi populum meum de Ægypto, & adduxi eum ſuper montem Sina, & detinebam eum apud me diebus multis.

5 Et enarravi ei mirabilia multa, & oſtendi ei temporum ſecreta & finem, & præcepi ei, dicens:

6 Hæc in palàm facies verba, & hæc abſcondes.

7 Et nunc tibi dico:

8 Signa quæ demonſtravi, & ſomnia quæ vidiſti, & interpretationes quas tu vidiſti, in corde tuo repone ea:

9 Tu enim recipieris ab omnibus, converteris reſiduus cum conſilio meo & cum ſimilibus tuis, uſquequò finiantur tempora.

10 Quoniam ſæculum perdidit juventutem ſuam, & tempora appropinquant ſeneſcere.

11 Duodecim enim partibus diviſum eſt ſæculum, & tranſierunt ejus decima & dimidium decimæ partis.

12 Superſunt autem ejus poſt medium decimæ partis.

13 Nunc ergo diſpone domum tuam, & corripe populum tuum, & conſolare humiles eorum, & renuntia jam corruptelæ,

14 Et dimitte abs te mortales cogitationes, & projice abs te pondera humana, & exue te jam infirmam naturam, & repone in unam partem modeſtiſſima tibi cogitamenta, & feſtina tranſmigrare à temporibus his:

15 Quæ enim vidiſti nunc contigiſſe mala, iterùm horum deteriora facient:

16 Quantum enim invalidum fiet ſæculum à ſenectute, tantum multiplicabuntur ſuper inhabitantes mala.

16 Prolongavit enim ſe magis veritas, & appropinquavit mendacium. Jam enim feſtinat venire, quam vidiſti viſionem.

18 Et reſpondi, & dixi coram te Domine:

19 Ecce enim ego abibo, ſicut præcepiſti mihi, & corripiam præſentem populum. Qui autem iterùm nati fuerint, quis commonebit?

20 Poſitum eſt ergo ſæculum in tenebris, & qui inhabitant in eo ſine lumine.

21 Quoniam lex tua incenſa eſt, propter quod nemo ſcit quæ à te facta ſunt, vel quæ incipient opera.

22 Si enim inveni in te gratiam, immitte in me Spiritum ſanctum, & ſcribam omne quod factum eſt in ſæculo ab initio, quæ erant in lege tua ſcripta, ut poſſint homines invenire ſemitam, & qui voluerint vivere in noviſſimis, vivant.

23 Et reſpondit ad me, & dixit: Vadens congrega populum, & dices ad eos, ut non quærant te diebus quadraginta.

24 Tu autem præpara tibi buxos multos, & accipe tecum Saream, Dabriam, Salemiam, Echanum, & Aſiel, quinque hos qui parati ſunt ad ſcribendum velociter.

25 Et venias huc, & ego accendam in corde tuo lucernam intellectus, quæ non extinguetur quoadusque finiantur quæ incipies ſcribere.

26 Et tunc perfectis quædam palàm facies, quædam ſapientibus abſconsè trades. in craſtinum enim hac hora incipies ſcribere.

27 Et profectus ſum, ſicut mihi præcepit, & congregavi omnem populum, & dixi:

28 Audi Iſraël verba hæc:

28 Peregrinati ſunt patres noſtri ab initio in Ægypto, & liberati ſunt inde:

30 Et acceperunt legem vitæ quam non cuſtodierunt, quam & vos poſt eos tranſgreſſi eſtis:

31 Et data eſt vobis terra in ſortem, & terra Sion, & patres veſtri, & vos iniquitatem feciſtis, & non ſervaſtis vias quas præcepit vobis Altiſſimus:

32 Et juſtus judex cùm ſit, abſtulit à vobis in tempore quod donaverat.

33 Et

Digitized by Google

33 Et nûnc vos hîc eſtis, & fratres veſtri introrſum veſtrùm ſunt.

34 Si ergo imperaveritis ſenſui veſtro, & erudieritis cor veſtrum, vivi conſervati eritis, & poſt mortem miſericordiam conſequemini.

35 Judicium enim poſt mortem veniet, quando iterùm reviviſcemus: & tunc juſtorum nomina parebunt, & impiorum facta oſtendentur.

36 Ad me igitur nemo accedat nunc, neque requirat me uſque dies quadraginta.

37 Et accepi quinque viros ſicut mandavit mihi, & profecti ſumus in campum, & manſimus ibi.

38 Et factus ſum in craſtinum, & ecce vox vocavit me dicens: Eſdra aperi os tuum, & bibe quo te potavero.

39 Et aperui os meum, & ecce calix plenus porrigebatur mihi. Hoc erat plenum ſicut aqua: color autem ejus ut ignis ſimilis.

40 Et accepi, & bibi: & in eo cùm bibiſſem, cor meum cruciabatur intellectu, & in pectus meum increſcebat ſapientia. Nam ſpiritus meus conſervabatur memoria.

41 Et apertum eſt os meum, & non eſt clauſum ampliùs.

42 Altiſſimus dedit intellectum quinque viris, & ſcripſerunt quæ dicebantur exceſſiones noctis, quas non ſciebant.

43 Nocte autem manducabant panem, ego autem per diem loquebar, & per noctem non tacebam.

44 Scripti ſunt autem per quadraginta dies libri ducenti quatuor.

45 Et factum eſt cùm compleviſſent quadraginta dies, locutus eſt Altiſſimus dicens: Priora quæ ſcripſiſti, in palàm pone, & legant digni & indigni:

46 Noviſſimos autem ſeptuaginta conſervabis, ut tradas eos ſapientibus de populo tuo.

47 In his enim eſt vena intellectus, & ſapientiæ fons, & ſcientiæ flumen. Et feci ſic.

CAPUT XV.

Prædicuntur multa calamitates ſæculo ſuperventuræ.

1 Ecce loquere in aures plebis meæ ſermones prophetiæ, quos immiſero in os tuum, dicit Dominus:

2 Et fac ut in charta ſcribantur, quoniam fideles & veri ſunt.

3 Ne timeas à cogitationibus adverſum te, nec turbent te incredulitates dicentium.

4 Quoniam omnis incredulus in incredulitate ſua morietur.

5 Ecce ego induco, dicit Dominus, ſuper orbem terrarum mala, gladium, & famem, & mortem, & interitum:

6 Propter quod ſuperpolluit iniquitas omnem terram, & adimpleta ſunt opera nociva illorum.

7 Proptereà dicit Dominus:

8 Jam non ſilebo de impietatibus eorum quæ irreligioſè agunt, nec ſuſtinebo in his quæ iniquè exercent. ecce ſanguis innoxius & juſtus clamat ad me, & animæ juſtorum clamant perſeveranter.

9 Vindicans vindicabo illos, dicit Dominus, & accipiam omnem ſanguinem innoxium ex illis ad me.

10 Ecce populus meus quaſi grex ad occiſionem ducitur, jam non patiar illum habitare in terra Ægypti:

11 Sed educam eum in manu potenti & brachio excelſo, & percutiam plaga ſicut priùs, & corrumpam omnem terram ejus.

12 Lugebit Ægyptus, & fundamenta ejus plaga verberata, & caſtigatione quas inducet ei Deus.

13 Lugebunt cultores operantes terram, quoniam deficient ſemina eorum ab uredine, & grandine, & à ſidere terribili.

14 Væ ſæculo, & qui habitant in eo:

15 Quia appropinquavit gladius & contritio eorum, & exurget gens contra gentem ad pugnam, & romphæa in manibus eorum.

16 Erit enim inconſtabilitio hominibus, & alij aliis invaleſcentes non curabunt regem ſuum, & principes viæ geſtorum ſuorum in potentia ſua.

17 Concupiſcet enim homo in civitatem ire, & non poterit.

18 Propter ſuperbiam enim eorum civitates turbabuntur, domus exterentur, homines metuent.

19 Non miſerebitur homo proximum ſuum, ad irritum faciendum domos eorum in gladium, ad diripiendas ſubſtantias eorum, propter famem panis & tribulationem multã.

20 Ecce, ego convoco, dicit Deus, omnes reges terræ ad me verendum, qui ſunt ab Oriente, & ab Auſtro, & ab Euro, & à Libano, ad convertendos in ſe, & reddere quæ dederunt illis:

21 Sicut faciunt uſque hodie electis meis, ſic faciam & reddam in ſinu eorum. Hæc dicit Dominus Deus.

22 Non parcet dextera mea ſuper peccatores, nec ceſſabit romphæa ſuper effundentes ſanguinẽ innoxium ſuper terrã.

23 Exiit ignis ab ira ejus & devoravit fundamenta terræ, & peccatores quaſi ſtramen incenſum.

24 Væ eis qui peccant, & non obſervant mandata mea, dicit Dominus.

25 Non parcam illis. Diſcedite filij à poteſtate. Nolite contaminare ſanctificationem meam,

26 Quoniam novit Dominus omnes qui delinquunt in illum; proptereà tradidit eos in mortem, & in occiſionem.

27 Jam enim venerunt ſuper orbem terrarum mala, & manebitis in illis. non enim liberabit vos Deus propter quòd peccaſtis in eum.

28 Ecce viſio horribilis, & facies illius ab Oriente.

29 Et exient nationes draconum Arabum in curribus multis, & ſicut flatus, eorum numerus feretur ſuper terram, ut jam timeant & trepident omnes qui illos audient

30 Carmonij inſanientes in ira, & exient ut apri de ſilva, & advenient in virtute magna, & conſtabunt in pugnam cum illis, & vaſtabunt portionem terræ Aſſyriorum.

31 Et poſt hæc ſupervaleſcent dracones nativitatis ſuæ memores, & convertent ſe conſpirantes in virtute magna ad perſequendos eos.

32 Iſti turbabuntur, & ſilebunt in virtute illorum, & convertent pedes ſuos in fugam;

33 Et à territorio Aſſyriorum ſubſeſſor obſidebit eos, & conſumet unum ex illis, & erit timor & tremor in exercitu illorum, & contentio in reges ipſorum.

34 Ecce nubes ab oriente & ſeptemtrione uſque ad meridianum, & facies earum horrida valdè, plena iræ & procellæ;

35 Et collident ſe invicem, & collident ſidus copioſum ſuper terram. Et ſidus illorum, & erit ſanguis à gladio uſque ad ventrem,

36 Et fimus hominis uſque ad ſubſtramen cameli, & erit timor & tremor multus ſuper terram.

37 Et horrebunt qui videbunt iram illam, & tremor apprehendet illos: & poſt hæc movebunt nimbi copioſi

38 A meridiano & ſeptemtrione, & portio alia ab occidente:

39 Et ſuperinvaleſcent venti ab oriente, & recludent eam, & nubem quam ſuſcitavi in ira, & ſidus ad faciendam exterritationem ad orientalem ventum, & occidentem violabitur:

40 Et exaltabuntur nubes magnæ & validæ plenæ iræ, & ſidus, ut exterreant omnem terram, & inhabitantes eam, & infundent ſuper omnem locum altum & eminentem ſidus terribile,

41 Ignem & grandinem & romphæas volantes, & aquas multas, ut etiam impleantur omnes campi, & omnes rivi plenitudinem aquarum multarum.

42 Demolientur civitates, & muros, & montes, & colles, & ligna ſilvarum, & fœnum pratorum, & frumenta eorum.

43 Et tranſibunt conſtantes uſque ad Babylonem, & exterent eam:

44 Convenient ad ipſam, & circuibunt eam, & effundent ſidus, & omnem iram ſuper eam, & ſubibit pulvis & fumus uſque in cælum, & omnes in circuitu lugebunt eam:

45 Et qui ſub ea remanſerint, ſervient his qui exterruerunt.

46 Et tu Aſia concors in ſpem Babylonis, & gloria perſonæ ejus,

47 Væ tibi miſera propter quòd aſſimilaſti ei, & ornaſti filias tuas in fornicatione, ad placendum & gloriandum

in

Digitized by Google

in amatoribus tuis, qui tecum cupierunt ſemper fornicari.

48 Odibilem imitata es in omnibus operibus ejus, & in adinventionibus ejus: propterea dicit Deus,

49 Immittam tibi mala, viduitatem, paupertatem, & famem, & gladium, & peſtem, ad devaſtandas domos tuas à violatione, & morte, & gloria virtutis tuæ.

50 Sicut flos ſiccabitur, cùm exurget ardor qui emiſſus eſt ſuper te,

51 Infirmaberis ut paupercula plagata & caſtigata à mulieribus, ut non poſſint te ſuſcipere potentes & amatores.

52 Numquid ego ſic zelabor te, dicit Dominus,

53 Niſi occidiſſes electos meos in omni tempore, exaltans percuſſionem manuum, & dicens ſuper mortem eorum, cùm inebriata eſſes.

54 Exorna ſpeciem vultus tui?

55 Merces fornicationis tuæ in ſinu tuo, propter hoc redditionem accipies.

56 Sicut facies electis meis, dicit Dominus, ſic faciet tibi Deus, & tradet te in malum.

57 Et nati tui fame interient: & tu romphæa cades, & civitates tuæ contererentur, & omnes tui in campo gladio cadent.

58 Et qui ſunt in montibus, fame peribunt, & manducabunt carnes ſuas, & ſanguinem bibent, à fame panis & ſiti aquæ.

59 Infelix per maria venies, & rurſum accipies mala.

60 Et in tranſitu allident civitatem occiſam, & exterent aliquam portionem terræ tuæ, & partem gloriæ tuæ exterminabunt, rurſum revertentes ad Babylonem ſubverſam.

61 Et demolita eris illis pro ſtipula, & ipſi erunt tibi ignis:

62 Et devorabunt te, & civitates tuas, terram tuam, & montes tuos, omnes ſilvas tuas & lignum fructiferum igni comburent.

63 Filios tuos captivos ducent, & cenſum tuum in prædam habebunt, & gloriam faciei tuæ exterminabunt.

CAPUT XVI.

Horrenda univerſo orbi deſolatio in fine futura.

1 VÆ tibi Babylon & Aſia, væ tibi Ægypte & Syria.

2 Præcingite vos ſaccis & ciliciis, & plangite filios veſtros, & dolete: quoniam appropinquavit contritio veſtra.

3 Immiſſus eſt vobis gladius, & quis eſt qui avertat illum?

4 Immiſſus eſt in vobis ignis, & quis eſt qui extinguat illū?

5 Immiſſa ſunt vobis mala, & quis eſt qui repellat ea?

6 Numquid repellet aliquis leonem eſurientem in ſilva, aut extinguet ignem in ſtipula, mox quando cœperit ardere?

7 Numquid repellet aliquis ſagittam à ſagittario forti miſſam?

8 Dominus fortis immittit mala, & quis eſt qui repellat ea?

9 Exiit ignis ex iracundia ejus, & quis eſt qui extinguat eum?

10 Coruſcabit, & quis non timebit? Tonabit, & quis non pavebit?

11 Dominus comminabitur, & quis non funditus conteretur à facie ipſius?

12 Terra tremuit & fundamenta ejus, mare fluctuat de profundo, & fluctus ejus diſturbabuntur, & piſces ejus à facie Domini, & à gloria virtutis ejus:

13 Quoniam fortis dextera ejus quæ arcum tendit: ſagittæ ejus acutæ quæ ab ipſo mittuntur, non deficient, cùm cœperint mitti in fines terræ.

14 Ecce mittuntur mala, & non revertentur, donec veniant ſuper terram.

15 Ignis ſuccenditur, & non extinguetur, donec conſumat fundamenta terræ.

16 Quemadmodum non redit ſagitta miſſa à valido ſagittario, ſic non revertentur mala quæ miſſa fuerint in terrā.

17 Væ mihi, væ mihi: quis me liberabit in illis diebus?

18 Initium dolorum & multi gemitus, initium famis & multi interitus, initium bellorum & formidabunt poteſtates, initium malorum & trepidabunt omnes.

19 In his quid faciam, cùm venerint mala?

20 Ecce fames & plaga, & tribulatio & anguſtia, miſſa ſunt flagella in emendatione,

21 Et in his omnibus ſe non convertent ab iniquitatibus ſuis, neque flagellorum memores erunt ſemper.

22 Ecce, erit annonæ vilitas ſuper terram, ſic ut putent ſibi eſſe directam pacem, & tunc germinabunt mala ſuper terram, gladius, fames, & magna confuſio.

23 A fame enim plurimi qui inhabitant terram interient, & gladius perdet ceteros qui ſuperaverint à fame,

24 Et mortui ſicut ſtercora projicientur, & non erit qui conſoletur eos: Derelinquetur enim terra deſerta, & civitates ejus dejicientur.

25 Non derelinquetur qui colat terram, & qui ſeminet eā.

26 Ligna dabunt fructus, & quis vindemiabit illa?

27 Uva matura fiet, & quis calcabit illam? erit enim locis magna deſertio.

28 Cupiet enim homo hominem videre, vel vocem ejus audire.

29 Relinquentur enim de civitate decem, & duo de agro, qui abſconderint ſe in denſis nemoribus, & ſciſſuris petrarū:

30 Quemadmodum derelinquuntur in oliveto & ſingulis arboribus tres aut quatuor olivæ.

31 Aut ſicut in vinea vindemiata racemi relinquuntur ab his qui diligenter vineam ſcrutantur:

32 Sic relinquentur in diebus illis tres aut quatuor ab ſcrutantibus domos eorum in rhomphæa.

33 Et relinquetur terra deſerta, & agri ejus inveterabunt, & viæ ejus, & omnes ſemitæ ejus germinabunt ſpinas, eò quòd non tranſient homines per eam.

34 Lugebunt virgines non habentes ſponſos, lugebunt mulieres non habentes viros, lugebunt filiæ earum non habentes adjutorium:

35 Sponſi earum in bello conſumentur, & viri earum in fame exterentur.

36 Audite verò iſta, & cognoſcite ea ſervi Domini.

37 Ecce verbum Domini, excipite illud: ne diis credatis de quibus dicit Dominus.

38 Ecce appropinquant mala, & non tardant.

39 Quemadmodum prægnans cùm parit in nono menſe filium ſuum, appropinquante hora partus ejus, ante horas duas vel tres, dolores circumeunt ventrem ejus, & prodeunte infante de ventre, non tardabunt uno puncto:

40 Sic non morabuntur mala ad prodeundum ſuper terram, & ſæculum gemet: & dolores circumtenebunt illud.

41 Audite verbum plebs mea: parate vos in pugnam, & in malis ſic eſtote, quaſi advenæ terræ.

42 Qui vendit, quaſi qui fugiat: & qui emit, quaſi qui perditurus.

43 Qui mercatur, quaſi qui fructum non capiat: & qui ædificat, quaſi non habitaturus.

44 Qui ſeminat quaſi qui non metet: ſic & qui vineam putat, quaſi non vindemiaturus.

45 Qui nubunt, ſic quaſi filios non facturi: & qui non nubunt, ſic quaſi vidui.

46 Propter quod qui laborant, ſine cauſa laborant:

47 Fructus enim illorum alienigenæ metent, & ſubſtantiam illorum rapient, & domos evertent, & filios eorum captivabunt, quia in captivitate & fame generant natos ſuos.

48 Et qui negotiantur in rapina, quantum diu exornant civitates & domos ſuas, & poſſeſſiones, & perſonas ſuas,

49 Tantò magis adzelabor eos ſuper peccata ſua, dicit Dominus.

50 Quomodo zelatur fornicaria mulierem idoneam & bonam valdè,

51 Sic zelabitur juſtitia iniquitatem cùm exornat ſe, & accuſat eam in facie, cùm venerit qui defendat exquirentem omne pecccatum ſuper terram.

52 Propterea nolite ſimilari ei, nec operibus ejus:

53 Quoniam adhuc puſillum, & tolletur iniquitas à terra, & juſtitia regnabit in vos.

54 Non dicat peccator ſe non peccaſſe, quoniam carbones ignis comburet ſuper caput ejus, qui dicit: Non peccavi coram Domino Deo & gloria ipſius.

55 Ecce Dominus cognoſcet omnia opera hominum, & adinventiones illorū, & cogitationes illorum, & corda illorū.

56 Dixit

Digitized by Google

56 Dixit enim: Fiat terra, & facta eſt: fiat cælum, & factum eſt.

57 Et in verbo illius ſtellæ fundatæ ſunt, & novit numerum ſtellarum.

58 Qui ſcrutatur abyſſum:& theſauros illarum: qui menſus eſt mare, & conceptum ejus.

59 Qui concluſit mare in medio aquarum, & ſuſpendit terram ſuper aquas verbo ſuo.

60 Qui extendit cælum quaſi cameram, ſuper aquas fundavit eum.

61 Qui poſuit in deſerto fontes aquarum,& ſuper verticem montium lacus ad emittendum flumina ab eminenti petra,ut potaret terram.

62 Qui finxit hominem, & poſuit cor ſuum in medio corporis, & miſit ei ſpiritum, vitam, & intellectum,

63 Et ſpiramen Dei omnipotentis qui fecit omnia, & ſcrutinat omnia abſconſa in abſconſis terræ.

64 Hic novit adinventionem veſtram, & quæ cogitatis in cordibus veſtris,peccãtes & volẽtes occultare peccata veſtra,

65 Propter quod Dominus ſcrutinando ſcrutinavit omnia opera veſtra, & traducet vos omnes,

66 Et vos confuſi eritis cùm proceſſerint peccata veſtra coram hominibus, & iniquitates erunt, quæ accuſatores ſtabunt in die illo.

67 Quid facietis? aut quomodo abſcondetis peccata veſtra coram Deo & angelis ejus?

68 Ecce judex Deus, timete eum. Deſinite à peccatis veſtris, & obliviſcamini iniquitates veſtras jam agere eas in ſempiterno, & Deus educet vos, & liberabit de omni tribulatione.

69 Ecce enim incenditur ardor ſuper vos turbæ copioſæ, & rapient quoſdam ex vobis, & cibabunt idolis occiſos:

70 Et qui conſenſerint eis, & erunt illis in deriſum, & in improperium, & in conculcationem.

71 Erit enim locis locus, & in vicinas civitates exurrectio multa ſuper timentes Dominum.

72 Erunt quaſi inſani nemini parcentes, ad diripiendum & devaſtandum adhuc timentes Dominum.

73 Quia devaſtabunt & diripient ſubſtantias, & de domibus ſuis eos ejicient.

74 Tunc parebit probatio electorum meorum,ut aurum quod probatur ab igne.

75 Audite dilecti mei,dicit Dominus: Ecce adſunt dies tribulationis, & de his liberabo vos.

76 Ne timeatis,nec hæſitetis,quoniam Deus dux veſter eſt.

77 Et qui ſervat mandata & præcepta mea, dicit Dominus Deus, ne præponderent vos peccata veſtra, ne ſuperelevent ſe iniquitates veſtræ.

78 Væ qui conſtringuntur à peccatis ſuis, & obteguntur ab iniquitatibus ſuis, quemadmodum ager conſtringitur à ſilva, & ſpinis tegitur ſemita ejus per quam non tranſit homo,& excluditur,& mittitur ad devorationem ignis.

HIERONYMI
PROLOGUS GALEATUS.

VIGINTI & duas litteras eſſe apud Hebræos, Syrorum quoque lingua & Chaldæorum teſtatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis eſt. nam & ipſi viginti duo elementa habent eodem ſono, ſed diverſis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moyſi totidem litteris ſcriptitant, figuris tantùm & apicibus diſcrepantes. Certúmque eſt Eſdram ſcribam, legiſque doctorem, poſt captam Jeroſolymam & inſtaurationem templi ſub Zorobabel, alias litteras reperiſſe quibus nunc utimur: cùm ad illud uſque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum, hæc eadem ſupputatio, ſub Levitarum ac Sacerdotum cenſu, myſticè oſtenditur. Et nomen Domini tetragrammaton, in quibuſdam Græcis voluminibus, uſque hodie antiquis expreſſum litteris invenimus. Sed & Pſalmi trigeſimus ſextus, & centeſimus decimus, & centeſimus undecimus, & centeſimus decimus octavus, & centeſimus quadrageſimus quartus, quamquam diverſo ſcribantur metro, tamen ejuſdem numeri texuntur alphabeto. Et Jeremiæ Lamentationes, & Oratio ejus: Salomonis quoque in fine Proverbia, ab eo loco in quo ait, Mulierem fortem quis inveniet? iiſdem alphabetis vel inciſionibus ſupputantur. Porrò quinque litteræ duplices apud Hebræos ſunt, Caph, Mem, Num, Pe, Sade: aliter enim ſcribuntur per has principia medietatéſque verborum, aliter fines. Unde & quinque à pleriſque libri, duplices, æſtimantur, Samuel, Melachim, Dibre hajamin, Eſdras, Jeremias, cum Cinoth, id eſt, Lamentationibus ſuis. Quomodo igitur vigintiduo elementa ſunt, per quæ ſcribimus Hebraicè omne quod loquimur, & eorum initiis vox humana comprehenditur: ita vigintiduo volumina ſupputantur, quibus quaſi litteris & exordiis, in Dei doctrina, tenera adhuc & lactens viri juſti eruditur infantia.

Primus apud eos liber, vocatur בראשית Bereſith: quem nos Geneſim dicimus.

Secundus, ואלה שמות Velle ſemoth: qui Exodus appellatur.

Tertius, ויקרא Vaijcra, id eſt Leviticus.

Quartus, וידבר Vaiedabber, quem Numeros vocamus.

Quintus, אלה הדברים Elle haddebarim, qui Deuteronomium prænotatur.

Hi ſunt quinque libri Moyſi, quos propriè תורה, Thora, id eſt Legem appellant.

Secundum, Prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Jeſu filio Nave: qui apud eos יהושע בן נון Joſue ben Nun dicitur,

Deinde ſubtexunt שפטים Sophetim, id eſt Judicum librum. Et in eumdem compingunt Ruth: quia in diebus Judicum facta ejus narratur hiſtoria.

Tertius ſequitur שמואל Samuël, quem nos Regum primum & ſecundum dicimus.

Quartus, מלכים Melachim, id eſt Regum, qui tertio & quarto Regum volumine continetur.

Meliúſque multò eſt מלכים Melachim, id eſt Regum,quàm ממלכות Mamlachot, id eſt Regnorum dicere. Non enim multarum gentium deſcribit regna, ſed unius Iſraëlitici populi, qui tribubus duodecim continetur.

Quintus, eſt ישעיה Iſaias.

Sextus, ירמיה Jeremias.

Septimus, יחזקאל Ezechiel.

Octavus, liber duodecim Prophetarum: qui apud illos vocatur תרי עשר There aſar.

Tertius ordo, Hagiographa poſſidet.

Et primus liber incipit à איוב Job.

Secundus à דוד David: quem quinque inciſionibus & uno Pſalmorum volumine comprehendunt.

Tertius eſt שלמה Salomon, tres libros habens: Proverbia, quæ illi משלי Miſle, id eſt Parabolas appellant.

Quartus, Eccleſiaſten, id eſt קהלת Coheleth.

Quintus, Canticum canticorum, quem titulo שיר השירים Sir haſſirim prænotant.

Sextus, eſt דניאל Daniel.

Septimus, דברי הימים Dibre hajamim, id eſt Verba dierum: quod ſignificantiùs, Chronicon totius divinæ hiſtoriæ poſſumus appellare. qui liber apud nos Paralipomenon primus & ſecundus inſcribitur.

Octavus, עזרא Eſdras: qui & ipſe ſimiliter apud Græcos & Latinos in duos libros diviſus eſt.

Nonus, אסתר Eſther.

Atque

Digitized by Google

Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri vigintiduo : id
eſt, Moyſi quinque,& Prophetarum octo, Hagiographorum
novem. Quamquam nonnulli קינות רות Ruth & Cinoth, in-
ter Hagiographa ſcriptitent, & hos libros in ſuo putent nu-
mero ſupputádos:ac per hoc eſſe priſcæ legis libros viginti-
quatuor : quos ſub numero vigintiquatuor ſeniorum, Apoca-
lypſis Joannis inducit adorantes Agnum,& coronas ſuas pro-
ſtratis vultibus offerentes: ſtantibus coràm quatuor anima-
libus, oculatis antè & retrò, id eſt in præteritum & in fu-
turum reſpicientibus, & indefeſſa voce clamantibus, San-
ctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat,
& qui eſt,& qui venturus eſt. Hic prologus, Scripturarum
quaſi galeatum principium,omnibus libris quos de Hebræo
vertimus in Latinum,convenire poteſt: ut ſcire valeamus,
quidquid extra hos eſt,inter apocrypha eſſe ponendum. Igi-
tur Sapientia, quæ vulgò Salomonis inſcribitur,& Jeſu filij
Syrach liber, & Judith, & Tobias, & Paſtor, non ſunt in
canone. Machabæorum primum librum, Hebraïcum reperi.
Secundus, Græcus eſt: quod ex ipſa quoque phraſi probari
poteſt. Quæ cùm ita ſe habeant, obſecro te Lector,ne labo-
rem meum, reprehenſionem exiſtimes antiquorum. In tem-
plo Dei offert unuſquiſque quod poteſt : alij aurum, argen-
tum, & lapides pretioſos : alij byſſum & purpuram & coc-
cum offerunt & hyacinthum : nobiſcum benè agitur, ſi ob-
tulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen Apoſtolus con-
temptibiliora noſtra magis neceſſaria judicat. Unde & tota
illa tabernaculi pulchritudo, & per ſingulas ſpecies, Eccle-
ſiæ præſentis futuræque diſtinctio,pellibus tegitur & ciliciis,
ardorémque ſolis & injuriam imbrium ea quæ viliora ſunt
prohibent. Lege ergo primum,Samuel, & Melachim meum:
meum inquam, meum. Quidquid enim crebriùs vertendo,&
emendando ſolicitiùs & didicimus & tenemus, noſtrum eſt.
Et cùm intellexeris quod anteà neſciebas, vel interpretem
me æſtimato, ſi gratus es; vel Paraphraſten, ſi ingratus.
quamquam mihi omnino conſcius non ſim,mutaſſe me quip-
piam de Hebraica veritate. Certè ſi incredulus es, lege
Græcos codices, & Latinos, & confer cum iis opuſculis
quæ nuper emendavimus : & ubicumque diſcrepare inter ſe
videris, interroga quem libet Hebræorum cui magis accom-
modare debeas fidem : & ſi noſtra firmaverit,puto quòd eum
non æſtimes conjectorem, ut in eodem loco mecum ſimiliter
divinarit. Sed & vos famulas Chriſti rogo (quæ Domini
diſcumbentis pretioſiſſima fidei myrrha ungitis caput, quæ
nequaquã Salvatorẽ quæritis in ſepulchro,quibus jam ad Pa-
trem Chriſtus aſcendit) ut contra latrantes canes, qui ad-
verſum me rabido ore deſæviunt, & circumeunt civitatem,
atque in eo ſe doctos arbitrantur,ſi aliis detrahant, oratio-
num veſtrarum clypeos opponatis. Ego ſciens humilitatem
Pſ.38. meam, illius ſemper ſententiæ recordabor : Dixi, cuſtodiam
vias meas,ut non delinquam in lingua mea. Poſui ori meo
cuſtodiam,cùm conſiſteret peccator adverſum me. Obmutui,
& humiliatus ſum, & ſilui à bonis.

HIERONYMUS PAVLINO.

FRater Ambroſius tua mihi munuſcula perferens, detulit
ſimul & ſuaviſſimas litteras, quæ à principio amicitia-
rum, fidem probatæ jam fidei, & veteris amicitiæ præfere-
bant. Vera enim illa neceſſitudo eſt, & Chriſti glutino co-
pulata, quam non utilitas rei familiaris, non præſentia tan-
tùm corporum,non ſubdola & palpans adulatio : ſed Dei ti-
mor, & Divinarum ſcripturarum ſtudia conciliant. Legi-
mus in veteribus hiſtoriis quoſdam luſtraſſe provincias, no-
vos adiſſe populos, maria tranſiſſe : ut eos quos ex libris no-
verant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphi-
ricos vates, ſic Plato Ægyptum & Architam Tarentinum,
eámque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia diceba-
tur, laborioſiſſimè peragravit : ut qui Athenis magiſter erat,
& potens, cujuſque doctrinam Academiæ gymnaſia perſona-
bant, fieret peregrinus atque diſcipulus : malens aliena vere-
cundè diſcere,quàm ſua impudenter ingerere. Denique dum
litteras quaſi toto fugientes orbe perſequitur, captus à pira-
tis & venundatus,etiam tyranno crudeliſſimo paruit, capti-
vus, vinctus & ſervus : tamen quia philoſophus, major
emente ſe fuit. Ad Titum livium lacteo eloquentiæ fonte
manantem, de ultimis Hiſpaniæ Galliarúmque finibus quoſ-
dam veniſſe nobiles legimus : & quos ad contemplationem
ſui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Ha-
buit illa ætas inauditum omnibus ſæculis, celebrandúmque
miraculum, ut urbem tantam ingreſſi, aliud extra urbem
quærerent. Apollonius, ſive ille magus, ut vulgus loquitur,
ſive philoſophus, ut Pythagorici tradunt, intravit Perſas,
pertranſivit Caucaſum, Albanos, Scythas, Maſſagetas,
opulentiſſima Indiæ regna penetravit : & ad extremum, la-
tiſſimo Phiſon amne tranſmiſſo,pervenit ad Brachmanas, ut
Hiarcham in throno ſedentem aureo, & de Tantali fonte
potantem, inter paucos diſcipulos, de natura, de motibus ſi-
derum, ac dierum curſu audiret docentem. Inde per Ælami-
tas, Babylonios, Chaldæos,Medos, Aſſyrios, Parthos, Sy-
ros, Phœnices, Arabes, Palæſtinos, reverſus Alexandriam,
perrexit Æthiopiam, ut Gymnoſophiſtas, & famoſiſſimam
Solis menſam videret in ſabulo. Invenit ille vir ubique quod
diſceret; & ſemper proficiens, ſemper ſe melior fieret. Scri-
pſit ſuper hoc pleniſſimè octo voluminibus Philoſtratus.
Quid loquar de ſæculi hominibus, cum Apoſtolus Paulus, II.
vas electionis & magiſter Gentium, quid de conſcientia tan- Act.9.c.
ti in ſe hoſpitis loquebatur, An experimentum quæritis ejus, 2. Cor.
qui in me loquitur Chriſtus? poſt Damaſcum Arabiámque 13. a
luſtratam, aſcenderit Jeroſolymam, ut videret Petrum, & Gal.1.d.
manſerit apud eum diebus quindecim? Hoc enim myſterio
hebdomadis & ogdoadis, futurus gentium prædicator in-
ſtruendus erat. Rurſúmque poſt annos quatuordecim,aſſum- Gal.2.d.
pto Barnaba & Tito, & expoſuerit Apoſtolis Evangelium,
ne fortè in vacuum curreret, aut cucurriſſet. Habet enim
neſcio quid latentis ἐνεργείας viva vox, & in aures diſcipuli
de auctoris ore transfuſa, fortiùs ſonat. Unde & Æſchines
cùm Rhodi exularet, & legeretur illa Demoſthenis oratio,
quam adverſus eum habuerat, mirantibus cunctis atque lau-
dantibus, ſuſpiransait. Quid ſi ipſam audiſſetis beſtiam, ſua III.
verba reſonantem : Hæc non dico, quòd ſit in me aliquid ta-
le, quod vel poſſis à me audire, vel velis diſcere : ſed quòd
ardor tuus & diſcendi ſtudium etiam abſque nobis per ſe
probari debeat. Ingenium docile, & ſine doctore laudabile
eſt. Non quid invenias, ſed quid quæras conſideramus. Mol-
lis cera, & ad formandum facilis, etiam ſi artificis & plaſtæ
ceſſent manus : tamen virtute totum eſt quidquid eſſe poteſt.
Paulus Apoſtolus ad pedes Gamalielis legem Moyſi & Pro- Act. 22.
phetas didiciſſe ſe gloriatur, ut armatus ſpiritalibus telis, a.
poſteà diceret confidenter, Arma noſtræ militiæ, non car-
nalia ſunt,ſed potentia à Deo,ad deſtructionem munitionum, 2. Cor.
conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe 10. b.
adverſus ſcientiam Dei,& captivantes omnem intellectum ad
obediendum Chriſto, & parati ſubjugare omnem inobedien-
tiam. Ad Timotheum ſcribit ab infantia ſacris litteris eru- 2. Tim.
ditum, & hortatur ad ſtudium lectionis, ne negligat gra- 3.d.
tiam quæ data ſit ei per impoſitionem manus Presbyterij. 1.Tim.
Tito præcipit ut inter ceteras virtutes Epiſcopi, quem brevi 4. d.
ſermone depinxit, ſcientiam quoque in eo eligat Scriptu-
rarum. Obtinentem, inquit, eum qui ſecundùm doctrinam Tit.1. b.
eſt, fidelem ſermonem : ut potens ſit exhortari in doctrina IV.
ſana, & contra dicentes revincere. Sancta quippe ruſticitas
ſolùm ſibi prodeſt : & quantum ædificat ex vitæ merito Ec-
cleſiam Chriſti, tantum nocet ſi deſtruentibus non reſiſtat.
Malachias Propheta, immò per Aggæum Dominus,Interro- Agg.2 b.
ga,ait, Sacerdotes legem : in tantum Sacerdotis officium eſt
interrogatum reſpondere de Lege. Et in Deuteronomio le-
gimus, Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi; ſenio- Deut.32.
res tuos, & dicent tibi. In Pſalmo quoque centeſimo deci- a.
mooctavo, Cantabiles mihi erant juſtificationes tuæ in loco
peregrinationis meæ. Et in deſcriptione juſti viri, cùm eum
David arbori vitæ, quæ eſt in paradiſo, compararet, inter
ceteras virtutes & hoc intulit. In lege Domini voluntas Pſal. 1.
ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte, Daniel in fine Dan.12.
ſacratiſſimæ viſionis, ait, juſtos fulgere ſicut ſtellas, & in- b.
telligentes, id eſt doctos, quaſi firmamentum. Vides quan-
tum inter ſe diſtent, juſta ruſticitas, & docta juſtitia? Alij
ſtellis, alij cælo comparantur. Quamquam juxta Hebraï-
cam veritatem utrumque de eruditis poſſit intelligi. Ita enim
apud eos legimus, Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi
ſplendor firmamenti : & qui ad juſtitiam erudiunt multos,
quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Cur dicitur Paulus Act.9.c.
Apoſtolus

Digitized by Google

Apoſtolus vas electionis? Nempe quia legis & Scriptura-
rum ſanctarum erat armarium. Phariſæi ſtupent in doctri-
na Domini: & mirantur in Petro & Joanne quomodo le-
Iſa 54 d. gem ſciant, cùm litteras non didicerint. Quidquid enim
Ioan.6. alii exercitatio, & quotidiana in lege meditatio tribuere
a. ſolet, illis hoc Spiritus ſanctus ſuggerebat, & erant jux-
Luc 2 f. ta quod ſcriptum eſt, θεοδίδακτοι. Duodecim annos Salvator
impleverat, & in templo ſenes de quæſtionibus legis inter-
rogans, magis docet dum prudenter interrogat. Niſi fortè
ruſticum Petrum, ruſticum dicimus Joannem: quorum
2 Cor. uterque dicere poterat, Etſi imperitus ſermone, non ta-
11. b. men ſcientia. Joannes ruſticus, piſcator, indoctus? & unde
Ioan.1. illa vox obſecro, In principio erat Verbum, & Verbum erat
a. apud Deum, & Deus erat Verbum? Λόγος enim Græcè
multa ſignificat: nam & verbum eſt, & ratio, & ſupputatio,
& cauſa uniuſcujuſque rei, per quam ſunt ſingula quæ ſub-
V. ſiſtunt: quæ univerſa rectè intelligimus in Chriſto. Hoc do-
ctus Plato neſcivit, hoc Demoſthenes eloquens ignora-
Abd.1.c. vit. Perdam, inquit, ſapientiam ſapientium, & prudentiam
Iſa.29.c. prudentium reprobabo. Vera ſapientia perdet falſam ſa-
1. Cor.1. pientiam; & quamquam ſtultitia prædicationis in cruce
c.
2.Cor.1. ſit, tamen Paulus ſapientiam loquitur inter perfectos: ſa-
b. pientiam autem non ſæculi hujus, nec principum ſæculi
iſtius, quæ deſtruitur; ſed loquitur Dei ſapientiam in myſte-
rio abſconditam, quam prædeſtinavit Deus ante ſæcula.
Dei ſapientia, Chriſtus eſt. Chriſtus enim, Dei virtus, & Dei
Coloſſ.2. ſapientia. Hæc ſapientia in myſterio abſcondita eſt: de qua
a. & noni Pſalmi titulus prænotatur, Pro occultis filij. in
quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei abſcon-
diti. Et qui in myſterio abſconditus erat, prædeſtinatus
eſt ante ſæcula: prædeſtinatus autem & præfiguratus in Le-
ge & Prophetis. Unde & Prophetæ appellabantur Viden-
tes: quia videbant eum, quem ceteri non videbant. Abraham
Ioan.8. vidit diem ejus, & lætatus eſt. Aperiebantur cæli Ezechie-
g. li, qui populo peccatori clauſi erant. Revela, inquit, David
Ezech.1. oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua. Lex
a. enim ſpiritualis eſt, & revelatione opus eſt, ut intelligatur,
Pſ. 118.
Rom.7.c. ac revelata facie Dei gloriam contẽplemur. Liber in Apo-
2. Cor.3. calypſi ſeptem ſigillis ſignatus oſtenditur: quem ſi dederis
d. homini ſcienti litteras ut legat, reſpondebit tibi, Non
Apoc.5. poſſum: ſignatus eſt enim. Quanti hodie putant ſe noſſe lit-
a.
Iſa.29.c. teras, tenent ſignatum librum, nec aperire poſſunt, niſi ille
Apoc. 3. reſeraverit qui habet clavem David; qui aperit, & nemo
b. claudit; claudit, & nemo aperit: In Actibus Apoſtolorum
ſanctus Eunuchus, immò vir (ſic enim eum Scriptura co-
gnominat) cùm legeret Iſaiam Prophetam, interrogatus
Act.8.f. à Philippo, Putáſne intelligis, quæ legis? Reſpondit, Quo-
modo poſſum, niſi aliquis me docuerit? Ego (ut de me lo-
quar interim) nec ſanctior ſum hoc Eunucho, nec ſtudio-
ſior, qui de Æthiopia, id eſt de extremis mundi finibus, ve-
nit ad templum, reliquit aulam regiam: & tantus amator le-
gis divinæque ſcientiæ fuit, ut etiam in vehiculo legeret
Litteras ſacras. Et tamen cùm librum teneret, & verba Do-
mini cogitatione conciperet, lingua volveret, labiis perſo-
naret, ignorabat eum quem in libro neſciens venerabatur.
Venit Philippus, oſtendit ei Jeſum, qui clauſus latebat in
littera. O mira doctoris virtus! eadem hora credit Eunu-
chus, baptizatur, & fidelis & ſanctus factus eſt; ac magiſter
de diſcipulo, plus in deſerto fonte Eccleſiæ, quàm in aurato
ſynagogæ templo reperit. Hæc à me perſtricta ſunt brevi-
ter (neque enim epiſtolaris anguſtia evagari longiùs patie-
batur) ut intelligeres te in Scripturis ſacris ſine prævio &
VI. monſtrante ſemitam non poſſe ingredi. Taceo de gramma-
ticis, rhetoribus, philoſophis, geometris, dialecticis, mu-
ſicis, aſtronomis, aſtrologis, medicis, quorum ſcientia
mortalibus vel utiliſſima eſt, & in tres partes ſcinditur,
τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad minores artes ve-
niam, & quæ non tam lingua, quàm manu adminiſtran-
tur. Agricolæ, cæmentarij, fabri metallorum, lignorúmque
cæſores, lanarij quoque & fullones, & ceteri qui variam
ſupellectilem, & vilia opuſcula fabricantur, abſque doctore
eſſe non poſſunt quod cupiunt. Quod medicorum eſt, pro-
mittunt medici: tractant fabrilia fabri. ſola ſcripturarum
ars eſt, quam ſibi paſſim omnes vindicant. Scribimus in-
docti doctique poëmata paſſim. Hanc garrula anus, hanc
delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus, hanc univerſi præſu-
munt, lacerant, docent antequam diſcant. Alij adducto ſu-
percilio, grandia verba trutinantes, inter mulierculas de ſa-
cris Litteris philoſophantur. Alij diſcunt, prô pudor, à fe-
minis, quòd viros doceant. & ne parum hoc ſit, quadam fa-
cilitate verborum, immò audacia, ediſſerunt aliis quod ipſi
non intelligunt. Taceo de mei ſimilibus, qui ſi fortè ad
Scripturas ſanctas poſt ſæculares litteras venerint, & ſer-
mone compoſito aures populi mulſerint, quidquid dixerint,
hoc legem Dei putant. nec ſcire dignantur quid Prophe-
tæ, quid Apoſtoli ſenſerint, ſed ad ſenſum ſuum incongrua
aptant teſtimonia: quaſi grande ſit, & non vitioſiſſimum
docendi genus, depravare ſententias, & ad voluntatem
ſuam, Scripturam trahere repugnantem. Quaſi non legeri-
mus Homerocentonas, & Vergiliocentonas: ac non ſic
etiam Maronem ſine Chriſto poſſimus dicere Chriſtia-
num, quia ſcripſerit: Jam redit & virgo, redeunt Saturnia re-
gna. Jam nova progenies cælo demittitur alto. Et Patrem
loquentem ad Filium: Nate meæ vires mea magna poten-
tia ſolus. Et poſt verba Salvatoris in cruce; Talia perſta-
bat memorans, fixúſque manebat. Puerilia ſunt hæc, & cir-
culatorum ludo ſimilia, docere quod ignores: immò, ut
cum ſtomacho loquar, ne hoc quidem ſcire quod neſcias.

Videlicet manifeſtiſſima eſt Geneſis, in qua de creatura VI.
mundi, de exordio generis humani, de diviſione terræ, de *Geneſis.*
confuſione linguarum & gentium, uſque ad exitum ſcribi-
tur Hebræorum.

Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum *Exodus.*
myſticis diviníſque præceptis.

In promptu eſt Leviticus liber, in quo ſingula ſacrificia, *Leviti-*
immò ſingulæ penè ſyllabæ, & veſtes Aaron, & totus ordo *cus.*
Leviticus ſpirant cæleſtia ſacramenta.

Numeri verò, nónne totius Arithmeticæ, & prophetiæ *Numeri.*
Balaam, & quadraginta duarum per eremum manſionum
myſteria continent?

Deuteronomium quoque ſecunda lex, & Evangelicæ le- *Deutero-*
gis præfiguratio, nónne ſic ea habet quæ priora ſunt, ut ta- *nomium.*
men nova ſint omnia de veteribus? Hucuſque Moyſes, huc-
uſque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui ſe velle *1.Cor.14.*
Apoſtolus in Eccleſia gloriatur.

Job exemplar patientiæ, quæ non myſteria ſuo ſermone *Iob.*
complectitur? Proſa incipit, verſu labitur, pedeſtri ſermo-
ne finitur: omnéſque leges Dialecticæ, propoſitione, aſ-
ſumptione, confirmatione, concluſione determinat. Singu-
la in eo verba, plena ſunt ſenſibus. Et (ut de ceteris ſileam)
reſurrectionem corporum ſic prophetat, ut nullus de ea vel
manifeſtiùs, vel cautiùs ſcripſerit. Scio, inquit, quòd re-
demptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurre-
cturus ſum: & rurſum circumdabor pelle mea, & in carne
mea videbo Deum, quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi
mei conſpecturi ſunt, & non alius. Repoſita eſt hæc ſpes
mea in ſinu meo.

Veniam ad Jeſum Nave, qui typum Domini non ſolùm *Ieſue ſi-*
geſtis, verùm etiam nomine præfert. tranſit Jordanem, *ve Ie-*
hoſtium regna ſubvertit, dividit terram victori populo, & *ſus Na-*
per ſingulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes, at- *ve.*
que confinia, Eccleſiæ cæleſtiſque Jeruſalem ſpiritualia re-
gna deſcribit.

In Judicum libro, quot principes populi, tot figuræ *Lib. Iu-*
ſunt. *dicum.*

Ruth Moabitis, Iſaiæ explet vaticinium, dicentis, Emit- *Ruth.*
te agnum Domine Dominatorem terræ, de petra deſerti ad *Iſa.16.*
montem filiæ Sion. *a.*

Samuel in Heli mortuo, & occiſo Saul, veterem legem *Reg. I.*
abolitam monſtrat. Porrò in Sadoc atque David, novi ſa- *& II.*
cerdotij, novique imperij ſacramenta teſtatur.

Melachim, id eſt tertius & quartus Regum liber, à Salo- *Reg. III.*
mone uſque ad Jechoniam, & à Jeroboam filio Nabat *& IV.*
uſque ad Oſee qui ductus eſt in Aſſyrios, regnum Juda
& regnum deſcribit Iſraël. Si hiſtoriam reſpicias, verba
ſimplicia ſunt: ſi in litteris ſenſum latentẽ inſpexeris, Eccle-
ſiæ paucitas, & hæreticorum contra Eccleſiã bella narrãtur.

Duodecim Prophetæ in unius voluminis anguſtias coar-
ctati, multò aliud, quàm ſonet in littera, præfigurant.

Oſee crebrò nominat Ephraim, Samariam, Joſeph, *Oſee.*

Digitized by Google

Jezrahel, & uxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clauſam mariti, multo tempore ſedere viduam, & ſub veſte lugubri, viri ad ſe reditum præſtolari.

Joel. Joel filius Phatuel deſcribit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locuſta, rubigine vaſtante conſumptam: & poſt everſionem prioris populi, effuſum iri Spiritum ſanctum ſuper ſervos Dei & ancillas, id eſt ſuper centum viginti credentium nomina, & effuſum iri in cœnaculo Sion. Qui centum viginti, ab uno uſque ad quindecim paulatim *Act. 1. & 2.* & per incrementa, ſurgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in Pſalterio myſticè continentur.

Amos. Amos paſtor, & ruſticus, & ruborum mora diſtringens, paucis verbis explicari non poteſt. Quis enim dignè exprimat tria aut quatuor ſcelera Damaſci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon & Moab; & in ſeptimo & octavo gradu Judæ & Iſraël? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ ſunt in Samariæ monte, & ruituram domum majorem minorémque teſtatur. Ipſe cernit fictorem locuſtæ, & ſtantem Dominum ſuper murum litum vel adamantinum, & uncinum pomorum, attrahentem ſupplicia peccatoribus, & famem in terram; non famem panis, nec ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Dei.

Abdias. Abdias, qui interpretatur Servus Dei, pertonat contra Edom ſanguineum terrenúmque hominem: fratris quoque Jacob ſemper æmulum, haſta percutit ſpiritali.

Ionas. Jonas columba pulcherrima, naufragio ſuo paſſionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam revocat: & ſub nomine Ninive, Gentibus ſalutem nuntiat.

Michæas. Michæas de Moraſthi coheres Chriſti, vaſtationem annuntiat filiæ latronis, & obſidionem ponit contra eam; quia maxillam percuſſerit judicis Iſraël.

Nahum. Nahum conſolator orbis increpat civitatem ſanguinum, & poſt everſionem illius loquitur, Ecce ſuper montes pedes evangelizantis, & annuntiantis pacem.

Habacuc. Habacuc luctator fortis & rigidus, ſtat ſuper cuſtodiam ſuam, & figit gradum ſuper munitionem, ut Chriſtum in cruce contempletur, & dicat, Operuit cælos gloria ejus, & laudis ejus plena eſt terra. Splendor ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus: ibi abſcondita eſt fortitudo ejus.

Sophonias. Sophonias ſpeculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem à Porta piſcium, & ejulatum à Secunda, & contritionem à collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaan, diſperierunt univerſi qui involuti erant argento.

Aggæus. Aggæus feſtivus & lætus, qui ſeminavit in lacrymis, ut in gaudio meteret; deſtructum templum ædificat, Deúmque Patrem inducit loquentem: Adhuc unum modicum, & ego commovebo cælum & terram, & mare, & aridam. & movebo omnes gentes, & veniet deſideratus cunctis gentibus.

Zacharias. Zacharias memor Domini ſui, multiplex in prophetia, Jeſum veſtibus ſordidis indutum, & lapidem oculorum ſeptem, candelabrúmque aureum cum totidem lucernis quot oculis; duas quoque olivas à ſiniſtris lampadis cernit & dextris: ut poſt equos nigros, rufos, albos, & varios, & diſſipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Jeruſalem, pauperem regem vaticinetur & prædicet, ſedentem ſuper pullum filium aſinæ ſubjugalis.

Malachias. Malachias apertè, & in fine omnium Prophetarum, de abjectione Iſraël, & vocatione Gentium. Non eſt mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in Gentibus: & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

Iſaias. Iſaiam, Jeremiam, Ezechielem, & Danielem, quis poteſt vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, ſed Evangelium.

Ieremias. Secundus virgam nuceam, & ollam ſuccenſam à facie aquilonis, & pardum ſpoliatum ſuis coloribus, & quadruplex diverſis metris nectit alphabetum.

Ezechiel. Tertius principia & finem tantis habet obſcuritatibus involuta, ut apud Hebræos iſtæ partes cum exordio Geneſeos ante annos triginta non legantur.

Quartus verò, qui & extremus inter quatuor Prophetas, temporum conſcius, & totius mundi φιλίστωρ, lapidem præciſum de monte ſine manibus, & regna omnia ſubvertentem, claro ſermone pronuntiat. *Daniel.*

David Simonides noſter, Pindarus, & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus, Chriſtum lyra perſonat, & in decachordo pſalterio, ab inferis excitat reſurgentem. *David.*

Salomon pacificus & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Eccleſiam jungit & Chriſtum, ſanctarúmque nuptiarum dulce canit epithalamium. *Proverbia Eccleſiaſtes. Canticum.*

Eſther in Eccleſiæ typo, populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes convivij, & diem celebrem mittit in poſteros. *Eſther.*

Paralipomenon liber, id eſt inſtrumenti veteris ἐπιτομὴ, tantus ac talis eſt, ut abſque illo ſi quis ſcientiam Scripturarum ſibi voluerit arrogare, ſeipſum irrideat. Per ſingula quippe nomina juncturáſque verborum, & prætermiſſæ in Regum libris tanguntur hiſtoriæ, & innumerabiles explicantur Evangelij quæſtiones. *Paralip.*

Eſdras & Nehemias, adjutor videlicet, & conſolator à Domino, in unum volumen coarctantur, inſtaurant templum, muros extruunt civitatis: omniſque illa turba populi redeuntis in patriam, & deſcriptio ſacerdotum, Levitarum, Iſraëlis, proſelytorum, ac per ſingulas familias murorum ac turrium opera diviſa, aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla. Cernis me Scripturarum amore raptum, exceſſiſſe modum epiſtolæ, & tamen non impleſſe quod volui. Audivimus tantùm, quid noſſe, quid cupere debeamus, ut & nos quoque poſſimus dicere: Concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas in omni tempore. Ceterùm illud Socraticum impletur in nobis, Hoc tantum ſcio, quod neſcio. *Eſdras. Nehemias. Pſ. 118. c.*

Tangam & novum breviter Teſtamentum.

Matthæus, Marcus, Lucas, & Joannes, quadriga Domini, & verum Cherubim, quod interpretatur ſcientiæ multitudo, per totum corpus oculati ſunt, ſcintillæ emicant, diſcurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in ſublime tendentes, terga pennata & ubique volitantia, tenent ſe mutuò, ſibíque perplexi ſunt, & quaſi rota in rota volvuntur, & pergunt quocumque eos flatus Spiritus ſancti perduxerit. *Matthæus. Marcus. Lucas. Ioannes. Ezech. 1.*

Paulus Apoſtolus ad ſeptem ſcribit Eccleſias: octava enim ad Hebræos, à pleriſque extra numerum ponitur. Timotheum inſtruit ac Titum, & Philemonem pro fugitivo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quàm pauca ſcribere. *Paulus Apoſtolus.*

Actus Apoſtolorum nudam quidem ſonare videntur hiſtoriam, & naſcentis Eccleſiæ infantiam texere: ſed ſi noverimus ſcriptorem eorum Lucam eſſe medicum, cujus laus eſt in Evangelio, animadvertemus pariter omnia verba illius, animæ languentis eſſe medicinam. *Actus Apoſtolorum. 2. Cor. 8.*

Jacobus, Petrus, Joannes, Judas, ſeptem Epiſtolas ediderunt, tam myſticas, quàm ſuccinctas, & breves pariter ac longas: breves in verbis, longas in ſententiis: ut rarus ſit, qui non in earum lectione cæcutiat. *Iacobus. Petrus. Ioannes. Iudas.*

Apocalypſis Joannis, tot habet ſacramenta, quot verba. Parum dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior eſt. In verbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te, frater chariſſime, inter hæc vivere, iſta meditari, nihil aliud noſſe, nihil quærere. Nónne tibi videtur jam hic in terris regni cæleſtis habitaculum? Nolo offendatis in Scripturis ſanctis ſimplicitate, & quaſi vilitate verborum, quæ vel vitio Interpretum, vel de induſtria ſic prolata ſunt, ut ruſticam concionem faciliùs inſtruerent, & in una eadémque ſententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non ſum tam petulans, & hebes, ut hæc me noſſe pollicear, & eorum fructus capere, quorum radices in cælo fixæ ſunt: ſed velle fateor. Sedenti me præfero, magiſtrum renuens, comitem ſpondeo. Petenti datur, pulſanti aperitur, quærens invenit. Diſcamus in terris, quorum ſcientia nobis perſeveret in cælo. Obviis te manibus excipiam, & (ut ineptè aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiam) quidquid quæſieris, tecum ſcire conabor. Habes hic amantiſſi- *Apocal. Matt. 7. a. Luc. 11. b.*

Digitized by Google

amantiſſimum tui fratrem Euſebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicavit, referens honeſtatem morum tuorum, contemptum ſæculi, fidem amicitiæ, amorem Chriſti. Nam prudentiam & eloquij venuſtatem etiam abſque illo ipſa epiſtola præferebat. Feſtina, quæſo te, & hærentis in ſalo naviculæ funem magis præcide, quàm ſolve. Nemo renuntiaturus ſæculo benè poteſt vendere quæ
VIII. *Prov.* 17 contempſit ut venderet. Quidquid in ſumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum eſt, Avaro tam deeſt quod habet, quàm quod non habet. Credenti totus mundus divitiarum eſt: infidelis autem etiam obolo indiget. Sic vivamus, tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. Victus & veſtitus divitiæ Chriſtianorum ſunt. *1. Cor. 6. b.*
Si habes in poteſtate rem tuam, vende: ſi non habes, projice. Tollenti tunicam, & pallium relinquendum eſt. Sci- *Matt. 5. f.*
licet niſi tu, ſemper recraſtinans, & diem de die trahens, cautè & pedetentim tuas poſſeſſiunculas vendideris, non habet Chriſtus unde alat pauperes ſuos. Totum Deo de- *Matt. 4. c.*
dit, qui ſeipſum obtulit. Apoſtoli navem tantùm & retia reliquerunt. Vidua duo æra miſit in gazophylacium, & *Mar. 12. d.*
præfertur Crœſi divitiis. Facilè contemnit omnia, qui ſe *Luc. 21. a.*
ſemper cogitat eſſe moriturum.

PRÆFATIO
SANCTI HIERONYMI
PRESBYTERI
IN PENTATEUCHUM MOYSI,
AD DESIDERIUM.

DESIDERII mei deſideratas accepi epiſtolas, qui quodam præſagio futurorum, cum Daniele ſortitus eſt nomen, obſecrantis, ut tranſlatum in Latinam *Dan. 9.* linguam de Hebræo ſermone Pentateuchum, noſtrorum auribus traderem. Periculoſum opus certè, & obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me aſſerunt in Septuaginta Interpretum ſuggillationem nova pro veteribus cudere, ita ingenium quaſi vinum probantes: cùm ego ſæpiſſimè teſtatus ſim, *Exod. 35.* me pro virili portione in tabernaculo Dei offerre quæ poſſim, nec opes alterius aliorum paupertate fœdari. Quod ut auderem, Origenis me ſtudium provocavit, qui editioni antiquæ tranſlationem Theodotionis miſcuit, aſteriſco & obelo opus omne diſtinguens: dum aut eluceſcere facit quæ minùs antè fuerant: aut ſuperflua quæque jugulat & confodit, maximè quæ Evangeliſtarum & Apoſtolorum auctoritas promulgavit. In quibus multa de Veteri Teſtamento legimus, quæ in noſtris codicibus non habentur: ut eſt illud. Ex Ægypto vocavi filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: &, Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ: &, Quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus ſe: & multa alia quæ proprium σύνταγμα deſiderant. Interrogemus ergo eos ubi h[illegible] ſcripta ſint: & cùm dicere non potuerint, de libris [illegible] Hebraïcis proferamus. Primum teſtimonium eſt in Oſee, ſecundum in Iſaia, tertium in Zacharia, quartum in Proverbiis, quintum æquè in Iſaia. Quod multi ignorantes, apocryphorum deliramenta ſectantur: & Hiberas næ- *Oſee 11. Iſa. 11. Zach. 12. Prov. 18. Iſa. 64.* nias libris authenticis præferunt. Cauſas erroris non eſt meum exponere. Judæi prudenti factum dicunt eſſe conſilio: ne Ptolemæus unius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem divinitatem deprehenderet. Quod maximè idcircò faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique ubicumque ſacratum aliquid Scriptura teſtatur de Patre & Filio & Spiritu ſancto, aut aliter interpretati ſunt, aut omnino tacuerunt: ut & regi ſatisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et neſcio quis primus auctor ſeptuaginta cellulas Alexandriæ mendacio ſuo extruxerit, quibus diviſi eadem ſcriptitarint: cùm Ariſtæas ejuſdem Ptolomæi ὑπερασπιστὴς, & multo pòſt tempore Joſephus, nihil tale retulerint: ſed in una baſilica congregatos, contuliſſe ſcribant, non propheraſſe. Aliud eſt enim vatem, aliud eſt eſſe interpretem: ibi Spiritus ventura prædicit: hic eruditio & verborum copia, ea quæ intelligit transfert. Niſi fortè putandus eſt Tullius, Oeconomicum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demoſthenis pro Cteſiphonte orationem, afflatus rhetorico ſpiritu tranſtuliſſe. Aut aliter de eiſdem libris per Septuaginta Interpretes, aliter per Apoſtolos Spiritus ſanctus teſtimonia texuit: ut quod illi tacuerunt, hi ſcriptum eſſe mentiti ſint. Quid igitur? damnamus veteres? Minimè. Sed poſt priorum ſtudia, in domo Domini quod poſſumus, laboramus. Illi interpretati ſunt ante adventum Chriſti, & quod neſciebant, dubiis protulere ſententiis: nos verò poſt paſſionem & reſurrectionem ejus, non tàm prophetiam quàm hiſtoriam ſcribimus. aliter enim audita, aliter viſa narrantur. quod meliùs intelligimus, meliùs & proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator auſculta: non damno, non reprehendo Septuaginta: ſed confidenter cunctis illis Apoſtolos præfero. Per iſtorum os mihi Chriſtus ſonat, quos ante Prophetas inter ſpiritalia chariſmata poſitos lego: in quibus ultimum pænè gradum interpretes tenent. Quid livore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in tranſlatione tibi videor errare, interroga Hebræos, diverſarum urbium magiſtros conſule. Quod illi habent de Chriſto, tui codices non habent. Aliud eſt, ſi contra ſe poſteà ab Apoſtolis uſurpata teſtimonia probaverunt, & emendatiora ſunt exemplaria Latina quàm Græca, & Græca, quàm Hebraïca. Verùm hæc contra invidos. Nunc te precor Deſideri chariſſime, ut me, quia tantum opus ſubire feciſti, & à Geneſi exordium capere, orationibus juves: quò poſſim eodem ſpiritu quo ſcripti ſunt libri, in Latinum eos transferre ſermonem.

EJUSDEM IN JOSUE PRÆFATIO.

TAndem finito Pentateucho Moyſi, velut grandi fœnore liberati, ad Jeſum filium Nave manum mittamus, quem Hebræi יהושע בן־נון id eſt Joſue filium Nun, vocant: & ad Judicum librum, quem שופטים appellant: ad Ruth quoque & Eſther, quos eiſdem nominibus efferunt. Monemúſque lectorem ut ſilvam Hebraïcorum nominum, & diſtinctiones per membra diviſas, diligens ſcriptor conſervet: ne & noſter labor, & illius ſtudium pereat. Et ut in primis, quod ſæpe teſtatus ſum, ſciat me non in reprehenſionem veterum nova cudere, ſicut amici mei criminantur: ſed pro virili parte offerre linguæ meæ hominibus (quos tamen noſtra delectant) ut pro Græcorum ἑξαπλοῖς, quæ & ſumptu & labore maximo indigent, editionem noſtram habeant. Et ſicubi in antiquorum voluminum lectione dubitarint, hæc illis conferentes, inveniant quod requirunt: maximè cùm apud Latinos tot ſint exemplaria, quot codices: & unuſquiſque pro arbitrio ſuo vel addiderit vel ſubtraxerit quod ei viſum eſt: & utique non poſſit verum eſſe quod diſſonat. Unde ceſſet arcuato vulnere contra nos inſurgere ſcorpius, & ſanctũ opus venenata carpere lingua, vel

Digitized by Google

ſuſcipiens, ſi placet, vel contemnens, ſi diſplicet: memineritque illorum verſuum, Os tuum abundavit mali- [Pſal 49] tia, & lingua tua concinnabat dolos, Sedens adverſus fratrem tuum loquebaris, & adverſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum: hæc feciſti, & tacui. Exiſtimaſti iniquè quòd ero tui ſimilis: arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Quæ enim audientis vel legentis utilitas eſt, nos laborando ſudare, & alios detrahendo laborare? dolere Judæos quòd calumniandi eis & irridendi Chriſtianos ſit ablata occaſio, & Eccleſiæ homines id deſpicere, immò lacerare, unde adverſarij torqueantur? Quòd ſi vetus eis tantùm interpretatio placet, quæ & mihi non diſplicet, & nihil extra recipiendum putant; cur ea quæ ſub aſteriſcis & obelis vel addita ſunt vel amputata, legunt, & negligũt? Quare Danielem juxta Theodotionis tranſlationem, Eccleſiæ ſuſceperunt? Cur Origenem mirantur, & Euſebium Pamphili, cunctas editiones ſimiliter diſſerentes? Aut quæ fuit ſtultitia, poſtquam vera dixerint, proferre quæ falſa ſunt? Unde autem in novo Teſtamento probare poterunt aſſumpta teſtimonia, quæ in ſu libris veteribus non habentur? Hæc dicimus, ne omnino calumniantibus tacere videamur. Ceterùm poſt ſanctæ Paulæ dormitionem, cujus vita virtutis exemplum eſt, & hos libros quos Euſtochio virgini Chriſti negare non potui: decrevimus dum ſpiritus hos regit artus, Prophetarum explanationi incumbere, & omiſſum jam diu opus, quaſi quodam poſtliminio, repetere: præſertim cùm & admirabilis ſanctúſque vir Pammachius, hoc idem litteris flagitet; & nos ad patriam feſtinantes, mortiferos ſirenarum cantus ſurda debeamus aure tranſire.

PRÆFATIONEM EIUSDEM ſancti Hieronymi in libros Regum ſuprà reperies, ideò in principio poſitam, quòd librorum ſacrorum ordinem contineat. Inſcribitur autem, Prologus galeatus.

EJUSDEM IN LIBRUM PARALIPOMENON PRÆFATIO.

SI Septuaginta Interpretum, pura & ut ab eis in Græcum verſa eſt, editio permaneret, ſuperfluè me, Chromati Epiſcoporum ſanctiſſimè atque doctiſſime, impelleres, ut Hebræa tibi volumina Latino ſermone transferrem. Quod enim ſemel aures hominum occupaverat, & naſcentis Eccleſiæ roboraverat fidem, juſtum erat etiam noſtro ſilentio comprobari. Nunc verò cùm pro varietate regionum diverſa ferantur exemplaria, & germana illa antiquáque tranſlatio corrupta ſit, atque violata; noſtri arbitrij putas, aut è pluribus judicare quid verum ſit, aut novum opus in veteri opere cudere, illudentibúſque Judæis, cornicum, ut dicitur, oculos configere. Alexandria & Ægyptus in Septuaginta ſuis Heſychium laudat auctorem. Conſtantinopolis uſque Antiochiam, Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has provinciæ Palæſtinos codices legunt; quos ab Origene elaboratos Euſebius & Pamphilus vulgaverunt: totúſque orbis hac inter ſe trifaria varietate compugnat. Et certè Origenes non ſolùm exempla compoſuit quatuor editionum, è regione ſingula verba deſcribens, ut unus diſſentiens, ſtatim ceteris inter ſe conſentientibus arguatur; ſed, quod majoris, audaciæ eſt, in editione Septuaginta Theodotionis editionem miſcuit, aſteriſcis deſignans quæ minus fuerant, & virgulis quæ ex ſuperfluo videbantur appoſita. Si igitur aliis licuit non tenere quod ſemel ſuſceperant; & poſt Septuaginta cellulas, quæ vulgò ſine auctore jactantur, ſingulas cellulas aperuere, hócque in Eccleſiis legitur quod Septuaginta neſcierunt; cur me non ſuſcipiant Latini mei, qui inviolata editione veteri ita novam condidi, ut laborem meum Hebræis, & quod his majus eſt, Apoſtolis auctoribus comprobem? Scripſi nuper librum de optimo genere interpretandi, oſtendens illa de [Matt.2] Evangelio, Ex Ægypto vocavi filium meum, &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxe- [Ioan.19.] runt: & illud Apoſtoli, Quæ oculus non vidit, nec auris [1.Cor.2.] audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus illum: ceteráque his ſimilia, in Hebræorum libris inveniri. Certè Apoſtoli & Evangeliſtæ, Septuaginta Interpretes noverant: & unde eis hæc quæ in Septuaginta Interpretibus non habentur? Chriſtus Dominus noſter utriuſque Teſtamenti conditor, in Evangelio ſecundùm Joannem, Qui credit, inquit in me, ſicut dicit Scri- [Ioan.7.] ptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Utique ſcriptum eſt, quod Salvator ſcriptum eſſe teſtatur. Ubi ſcriptum eſt? Septuaginta non habent: apocrypha neſcit Eccleſia. Ad Hebræos igitur revertendum eſt, unde & Dominus loquitur, & diſcipuli exempla præſumunt. Hæc pace veterum loquor, & obtrectatoribus meis tantùm reſpondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angulis, iidem & accuſatores & defenſores, cùm in aliis probent quod in me reprobant: quaſi virtus & vitium non in rebus ſit, ſed cum auctore mutetur. Ceterùm memini, editionem Septuaginta tranſlatorum, olim de Græco emendatam tribuiſſe me noſtris: nec inimicum debère exiſtimari eorum, quos in conventu fratrum ſemper ediſſero. Et quòd nunc דברי הימים, id eſt Verba dierum, interpretatus ſum: idcircò feci, ut inextricabiles moras, & ſilvam nominum, quæ ſcriptorum confuſa ſunt vitio, ſenſuumque barbariem, & apertiùs & per verſuum cola digererem, mihimetipſi & meis juxta Iſmeniam canens, ſi aures ſurdæ ſunt ceterorum.

AD DOMNIONEM ET ROGATIANUM, IN EUNDEM PRÆFATIO EJUSDEM.

QUomodo Græcorum hiſtorias magis intelligunt, qui Athenas viderint; & tertium Virgilij librum, qui à Troade per Leucaten, & Acroceraunia, & ad Siciliam, & inde ad oſtia Tiberis navigaverint: ita ſanctam Scripturam lucidiùs intuebitur, qui Judæam oculis contemplatus ſit, & antiquarum urbium memorias, locorúmque vel eadem vocabula, vel mutata cognoverit. Unde & nobis curæ fuit, cum eruditiſſimis Hebræorum hunc laborem ſubire: ut circumiremus provinciam, quam univerſæ Chriſti Eccleſiæ ſonant. Fateor enim, mi Domnion & Rogatiane chariſſimi, numquam me in divinis voluminibus, propriis viribus crediditſſe, nec habuiſſe opinionem meam, ſed ea etiam de quibus ſcire me arbitrabar, interrogare me ſolitum. quanto magis de his ſuper quibus anceps eram? Denique cum à me nuper litteris flagitaſſetis, ut vobis librum Paralipomenon Latino ſermone transferrem de Tiberiade quemdam legis Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, aſſumpſi: & contuli cum eo à vertice, ut aiunt, uſque ad extremum unguem: & ſic confirmatus, auſus ſum facere quod jubebatis. Liberè enim vobis loquor, ita in Græcis & Latinis codicibus hic nominum liber vitioſus eſt, ut non tam Hebræa quàm Barbara quædam, & Sarmatica nomina conjecta arbitrandum ſit: Nec hoc Septuaginta Interpretibus, qui Spiritu ſancto pleni, ea quæ vera fuerunt tranſtulerant, ſed ſcriptorum culpæ adſcribendum, dum de emendatis inemendata ſcriptitant: & ſæpè tria nomina, ſubtractis è medio ſyllabis, in unum vocabulum cogunt, vel è regione unum nomen, propter latitudinem ſuam, in duo vel tria vocabula dividunt. Sed & ipſæ appellationes, non homines, ut plerique exiſtimant, ſed urbes, & regiones, & ſaltus, & provincias ſonant, & obliquè ſub interpretatione & figura eorum, quædam narrantur hiſtoriæ: de quibus in regnorum libro dicitur, Nónne ecce hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda? Quæ utique in noſtris codicibus non habentur. Hoc primùm ſciendum, quòd apud Hebræos, liber Paralipomenon, unus ſit: & apud illos vocatus, דברי הימים, id eſt verba dierum: qui propter magnitudinem, apud nos diviſus eſt. quod nonnulli etiam in Bruto, Ciceronis dialogo, faciunt, ut cum in tres partes ſecent, cùm unus à ſuo auctore ſit editus. Deinde etiam illud attendendum, quòd frequenter nomina, non vocabula hominum, ſed rerum, ut dixi, ſignificantias ſonant. Ad extremum, quòd omnis eruditio Scripturarum in hoc continetur: & hiſtoriæ quæ vel prætermiſſæ ſunt in ſuis locis, vel perſtrictæ leviter, hîc per quædam

verborum

Digitized by Google

verborum compendia explicentur. Orationum itaque veſtrarum adjutus auxilio, miſi librum benevolis placiturum, tamen invidis diſpliciturum eſſe non ambigo. Optima enim quæque, ut ait Plinius, malunt contemnere plerique, quàm diſcere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, ſuam conſcientiam recolat, videat ordinem textúmque ſermonis; & tunc noſtro labori, ſi potuerit, detrahat. Vbicumque ergo aſteriſcos, id eſt ſtellas, radiare in hoc volumine videritis: ibi ſciatis de Hebræo additum, quod in Latinis codicibus non habetur. Vbi verò obelus, tranſverſa ſcilicet virga, præpoſita eſt, illic ſignatur quid Septuaginta Interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus ſancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

EJUSDEM AD DOMNIONEM ET ROGATIANUM, IN ESDRAM, ET NEHEMIAM PRÆFATIO.

UTrùm difficilius ſit, facere quod poſcitis, an negare, necdum ſtatui. nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere, ſententiæ eſt: & magnitudo oneris impoſiti ita cervices premit, ut ante ſub faſce ruendum ſit, quàm levandum. Accedunt ad hoc invidorum ſtudia; qui omne quod ſcribimus, reprehendendum putant: & interdum contra ſe conſcientia repugnante, publicè lacerant quod occultè legunt, in tantum ut clamare compellar, *Pſ. 119.* & dicere: Domine, libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua doloſa. Tertius annus eſt quòd ſemper ſcribitis atque reſcribitis, ut Eſdræ librum & Eſthèr, vobis de Hebræo transferam: quaſi non habeatis Græca & Latina volumina: aut quidquid illud eſt quod à nobis vertitur, non ſtatim ab omnibus conſpuendum ſit. Fruſtrà autem, ut ait quidam, niti, neque aliud fatigando niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Itaque obſecro vos mi Domnion & Rogatiane chariſſimi, ut privata lectione contenti, libros non efferatis in publicum, nec faſtidioſis cibos ingeratis: vitetiſque eorum ſupercilium, qui judicare tantùm de aliis, & ipſi facere nihil noverunt. Si qui autem fratrum ſunt quibus noſtra non diſplicent, his tribuatis exemplar, admonentes ut Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia eſt, diſtinctè & per intervalla tranſcribant. Nihil enim proderit emendaſſe librum, niſi emendatio, librariorum diligentia, conſervetur. Nec quemquam moveat quòd unus à nobis liber editus eſt: nec apocryphorum tertij & quarti ſomniis delectetur: quia & apud Hebræos Eſdræ Nehemiæque ſermones in unum volumen coarctantur: & quæ non habentur apud illos, nec de vigintiquatuor ſenibus ſunt, procul abjicienda. Si quis autem Septuaginta vobis oppoſuerit Interpretes, quorum exemplaria varietas ipſa lacerata & inverſa demonſtrat; nec poteſt utique verum aſſeri quod diverſum eſt: mittite eum ad Evangelia: in quibus multa ponuntur quaſi de veteri Teſtamento, quæ apud Septuaginta Interpretes non habentur, velut illud, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Ex Ægypto vocavi filium meum: &, Videbunt in quem compunxerunt; multáque alia, quæ latiori operi reſervamus: & quærite ab eo ubi ſcripta ſint. cúmque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus quæ nuper à nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed ut ad compendium veniam, certè quod illaturus ſum, æquiſſimum eſt. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut aliter habetur quàm à me verſum eſt? Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipſis auctoribus, tranſlationi meæ vel arrogent vel derogent fidem. Porrò aliud eſt, ſi clauſis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere; & non imitantur Græcorum ſtudium ac benevolentiam, qui poſt Septuaginta Tranſlatores, jam Chriſti Evangelio coruſcante, Judæos & Hebionitas legis veteris Interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curioſè legunt, & per Origenis laborem in Hexaplis, Eccleſiis dedicarunt. Quantò magis Latini grati eſſe deberent, quòd exultantem cernerent Græciam à ſe aliquid mutuari? Primùm enim magnorum ſumptuum eſt & infinitæ difficultatis, exemplaria poſſe habere omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi ſermonis ignari ſunt, magis errabunt, ignorantes quis è multis verius dixerit. Quod etiam ſapientiſſimo cuidam nuper apud Græcos accidit, ut interdum Scripturæ ſenſum relinquens, uniuſcujuſque interpretis ſequeretur errorem. Nos autem qui Hebrææ linguæ ſaltem parvam habemus ſcientiam, & Latinus nobis utcumque ſermo non deeſt, & de aliis magis poſſumus judicare, & ea quæ ipſi intelligimus, in noſtra lingua promere. Itaque licèt hydra ſibilet, victorque Sinon incendia jactet: numquam meum, juvante Chriſto, ſilebit eloquium: etiam præciſa lingua balbutiet. Legant qui volunt: qui nolunt abjiciant. Eventilent apices, litteras calumnientur: magis veſtra charitate provocabor ad ſtudium, quàm illorum detractione & odio deterrebor.

EJUSDEM AD CHROMATIUM ET ELIODORUM IN TOBIAM PRÆFATIO.

MIrari non deſino exactionis veſtræ inſtantiam. exigitis enim ut librum Chaldæo ſermone conſcriptum, ad Latinum ſtylum traham; librum utique Tobiæ, quem Hebræi de catalogo divinarum Scripturarum ſecantes, his quæ hagiographa memorant, manciparunt. Feci ſatis deſiderio veſtro, non tamen meo ſtudio. Arguunt & nos Hebræorum ſtudia: & imputant nobis, contra ſuum canonem, Latinis auribus iſta transferre. Sed melius eſſe judicans Phariſæorum diſplicere judicio, & Epiſcoporum juſſionibus deſervire, inſtiti ut potui. Et quia vicina eſt Chaldæorum lingua ſermoni Hebraico; utriuſque linguæ peritiſſimum loquacem reperiens, unius diei laborem arripui: & quidquid ille mihi Hebraicis verbis expreſſit, hoc ego accito notario, ſermonibus Latinis expoſui. Orationibus veſtris mercedem hujus operis compenſabo, cùm gratum vobis didicero, me, quod jubere eſtis dignati, compleſſe.

EJUSDEM PRÆFATIO IN LIBRUM JUDITH.

APud Hebræos liber Judith inter hagiographa legitur: cujus auctoritas ad roboranda illa quæ in contentionem veniunt, minùs idonea judicatur. Chaldæo tamen ſermone conſcriptus, inter hiſtorias computatur. Sed quia hunc librum Synodus Nicæna in numero ſanctarum Scripturarum legitur computaſſe, acquievi poſtulationi veſtræ, immò exactioni: & ſepoſitis occupationibus, quibus vehementer arctabar, huic unam lucubratiunculam dedi, magis ſenſum è ſenſu, quàm ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitioſiſſimam amputavi: ſola ea, quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis invenire potui, Latinis expreſſi. Accipite Judith viduam, caſtitatis exemplum, & triumphali laude perpetuis eam præconiis declarate. Hanc enim non ſolùm feminis, ſed & viris imitabilem dedit, qui caſtitatis ejus remunerator, virtutem ei talem tribuit, ut invictum omnibus hominibus vinceret, & inſuperabilem ſuperaret.

EJUSDEM IN LIBRUM ESTHER PRÆFATIO.

LIbrum Eſther variis tranſlatoribus conſtat eſſe vitiatum: quem ego de archivis Hebræorum revelans, verbum è verbo expreſſiùs tranſtuli. Quem librum editio vulgata, lacinioſis hinc inde verborum finibus trahit, addens ea quæ ex tempore dici poterant, & audiri: ſicut ſolitum eſt ſcholaribus diſciplinis, ſumpto themate, excogitare quibus verbis uti potuit qui injuriam paſſus eſt, vel qui injuriam fecit. Vos autem ô Paula & Euſtochium, quoniam & bibliothecas Hebræorum ſtuduiſtis intrare, & Interpretum certamina comprobaſtis, tenentes Eſther Hebraicum librum, per ſingula verba noſtram tranſlationem aſpicite; ut poſſitis agnoſcere, me nihil etiam augmentaſſe addendo, ſed fideli teſtimonio ſimpliciter, ſicut in Hebræo

Digitized by Google

habetur, hiſtoriam Hebraïcam Latinæ linguæ tradidiſſe. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expaveſcimus. Deo enim placere curantes, Pſal. 52. Galat. 1. minas hominum penitus non timemus: quoniam Deus diſſipat oſſa eorum qui hominibus placere deſiderant: & ſecundùm Apoſtolum. Qui ejuſmodi ſunt, ſervi Chriſti eſſe non poſſunt. Rurſum, in libro Eſther alphabetum ex minio uſque ad Teth litteram fecimus diverſis in locis, volentes ſcilicet Septuaginta Interpretum ordinem per hoc inſinuare ſtudioſo lectori. Nos enim juxta morem Hebraïcum, ordinem proſequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

EJUSDEM IN LIBRUM JOB PRÆFATIO.

COgor per ſingulos Scripturæ divinæ libros adverſariorum reſpondere maledictis: qui interpretationem, meam reprehenſionem Septuaginta Interpretum criminantur: quaſi non & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum è verbo, vel ſenſum è ſenſu, vel ex utroque commixtum, & mediè temperatum genus tranſlationis expreſſerint; & omnia Veteris inſtrumenti volumina Origenes obelis aſteriſciſque diſtinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione ſumptos, tranſlationi antiquæ inſeruit, probans defuiſſe quod additum eſt. Diſcant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus ſuſceperunt, aut interpretationem meam cum aſteriſcis ſuis radere. Neque enim fieri poteſt, ut quos plura intermiſiſſe ſuſceperint, non eoſdem etiam in quibuſdam erraſſe fateantur, præcipuè in Job: cui ſi ea quæ ſub aſteriſcis addita ſunt, ſubtraxeris, pars maxima detruncabitur. & hoc duntaxat apud Græcos. Ceterùm apud Latinos, ante eam tranſlationem, quam ſub aſteriſcis & obelis nuper edidimus, ſeptingenti fermè aut octingenti verſus deſunt; ut decurtatus & laceratus corroſúſque liber, fœditatem ſui publicè legentibus præbeat. Hæc autem tranſlatio nullum de veteribus ſequitur Interpretem: ſed ex ipſo Hebraïco, Arabicoque ſermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc ſenſus, nunc ſimul utrumque reſonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur & lubricus: & quod Græci rhetores vocant, [ἐσχηματισμένως], dum qui aliud loquitur, aliud agit: ut ſi velis anguillam vel murenulam ſtrictis tenere manibus, quantò fortiùs preſſeris, tantò citiùs elabitur. Memini me ob intelligentiam hujus voluminis, Lyddæum quemdam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non parvis redemiſſe nummis: cujus doctrina an aliquid profecerim, neſcio: hoc unum ſcio, non potuiſſe me interpretari, niſi quod antè intellexeram. A principio itaque voluminis, uſque ad verba Job, apud Hebræos proſa oratio eſt. Porrò à verbis Job, in quibus ait, Pereat dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt, conceptus eſt homo: uſque ad eum Iob. 42. locum, ubi ante finem voluminis ſcriptum eſt Idcircò ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla & cinere: hexametri verſus ſunt, dactylo ſpondeóque currentes: & propter linguæ idioma, crebrò recipientes & alios pedes, non earumdem ſyllabarum, ſed eorumdem temporum. Interdum quoque rhythmus ipſe dulcis & tinnulus fertur numeris pedum ſolutis: quod metrici magis quàm ſimplex lector intelligunt. A ſupradicto autem verſu uſque ad finem libri, parvum comma quod remanet, proſa oratione contexitur. Quòd ſi cui videtur incredulum, metra ſcilicet eſſe apud Hebræos, & in morem noſtri Flacci, Græcíque Pindari, & Alcæi, & Sapphus, vel Pſalterium, vel Lamentationes Jeremiæ, vel omnia fermè Scripturarum cantica comprehendi, legat Philonem, Joſephum, Origenem, Cæſarienſem Euſebium. & eorum teſtimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcircò me in hoc volumine laboraſſe, non ut interpretationem antiquam reprehenderem, ſed ut ea quæ in illa aut obſcura ſunt, aut omiſſa, aut certè ſcriptorum vitio depravata, manifeſtiora noſtra interpretatione fierent: Ut qui Hebræorum ſermonem ex parte didicimus, & in Latino pænè ab ipſis cunabulis inter Grammaticos & Rhetores & Philoſophos detriti ſumus. Quòd ſi apud Græcos, poſt Septuaginta editionem, jam Chriſti Evangelio coruſcante, Judæus Aquila, & Symmachus ac Theodotio, Judaïzantes hæretici, ſunt recepti, qui multa myſteria Salvatoris ſubdola interpretatione celarunt, & tamen in [Ἐξαπλοῖς], habentur apud Eccleſias, & explanantur ab Eccleſiaſticis viris: quantò magis ego Chriſtianus, & de parentibus Chriſtianis natus, & vexillum Crucis in mea fronte portans, cujus ſtudium fuit omiſſa repetere, depravata corrigere, & Sacramenta Eccleſiæ puro & fideli aperire ſermone; vel à faſtidioſis, vel à malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui volunt veteres libros, vel in membranis purpureis auro argentóque deſcriptos, vel uncialibus, ut vulgò aiunt, litteris onera magis exarata, quàm codices: dummodò mihi, meíſque permittant pauperes habere ſchedulas, & non tam pulchros codices, quàm emendatos. Utraque autem editio, & Septuaginta juxta Græcos, & mea juxta Hebræos, in Latinum meo labore tranſlata eſt. Eligat unuſquiſque quod vult: & ſtudioſum me magis, quàm malevolum probet.

ALIA EJUSDEM PRÆFATIO.

SI aut fiſcellam junco texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in ſudore vultus mei comederem panem, & ventris opus ſolicita mente pertractarem; nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia juxta ſententiam Salvatoris, volo operari cibum qui non perit, & antiquam divinorum voluminum viam ſentibus virgultíſque purgare; error mihi geminus infligitur: corrector vitiorum, falſarius dicor, & errores non auferre, ſed ſerere. Tanta eſt enim vetuſtatis conſuetudo, ut etiam confeſſa pleriſque vitia placeant: dum magis pulchros habere volunt codices, quàm emendatos. Quapropter, ô fratres dilectiſſimi, unicum nobilitatis & humilitatis exemplar, pro flabello, calathis, ſportelliſque, munuſculis monachorum, ſpiritalia hæc & manſuta dona ſuſcipite; ac beatum Job, qui adhuc apud Latinos jacebat in ſtercore, & vermibus ſcatebat errorum, integrum immaculatúmque gaudete. Quomodo enim poſt probationem atque victoriam, duplicia ſunt ei univerſa reddita; ita ego in lingua noſtra, ut audacter loquar, feci eum habere quæ amiſerat. Igitur & vos, & unumquemque lectorem ſolita præfatione commoneo, & in principiis librorum eadem ſemper annectens, rogo, ut ubicumque præcedentes virgulas videritis, ſciatis ea quæ ſubjecta ſunt, in Hebraïcis voluminibus non haberi. Porrò ubi ſtellæ imago præfulſerit, ex Hebræo in ſermone noſtro addita ſunt, necnon & illa quæ haberi videbantur, & ita corrupta erant, ut ſenſum legentibus tollerent, orantibus vobis magno labore correxi: magis utile quid ex otio meo Eccleſiis Chriſti venturum ratus, quàm ex aliorum negotio.

EIUSDEM IN PSALTERIUM, quod ſecundum Septuaginta editionem correxit, Præfatio.

PSalterium Romæ dudum poſitus emendaram: & juxta Septuaginta Interpretes, licet curſim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rurſum videtis, ô Paula & Euſtochium, ſcriptorum vitio depravatum, plúſque antiquum errorem, quàm novam emendationem valere: me cogitis, ut veluti quodam novali, ſciſſum jam arvum exerceam, & obliquis ſulcis renaſcentes ſpinas eradicem, æquum eſſe dicentes, ut quod crebrò malè pullulat, crebrius ſuccidatur. Unde conſueta præfatione commoneo tam vos, quibus fortè labor iſte deſudat, quàm eos qui exemplaria iſtiuſmodi habere voluerint, ut quæ diligenter emendavi, cum cura & diligentia tranſcribantur. Notet ſibi unuſquiſque vel jacentem lineam, vel radiantia ſigna; id eſt obelos, vel aſteriſcos. Et ubicumque viderit virgulam præcedentem, ab ea uſque ad duo puncta quæ impreſſimus, ſciat in Septuaginta tranſlatoribus plus haberi. Ubi autem perſpexerit ſtellæ ſimilitudinem, de Hebræis voluminibus additum noverit æquè uſque ad duo puncta, juxta Theodotionis duntaxat editionem, qui ſimplicitate ſermonis

monis

monis à ſeptuaginta Interpretibus non diſcordat. Hæc ergo & vobis & ſtudioſo cuique feciſſe me ſciens, non ambigo multos fore, qui vel invidia, vel ſupercilio malint contemnere videri præclara, quàm diſcere, & de turbulento magis rivo, quàm de puriſſimo fonte potare.

EJUSDEM PRÆFATIO IN LIBROS SALOMONIS.

JUngat epiſtola, quos jungit ſacerdotium: immò charta non dividat, quos Chriſti nectit amor. Commentarios in Oſee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poſcitis, ſcripſiſſem, ſi licuiſſet præ valetudine. Mittitis ſolatia ſumptuum: notarios noſtros & librarios ſuſtentatis, ut vobis potiſſimum noſtrum deſudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diverſa poſcentium: quaſi aut æquum ſit, me, vobis eſurientibus, aliis laborare: aut in ratione dati & accepti, cuiquam, præter vos, obnoxius ſim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, & apud vos mutus eſſem, tridui opus nomini veſtro conſecravi, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum, משלי quas Hebræi Parabolas, vulgata autem editio Proverbia vocat: קהלת, quem Græcè Eccleſiaſten, Latinè concionatorem poſſumus dicere: שיר השירים, quod in noſtra lingua vertitur Canticum canticorum. Fertur & panæretos Jeſu filij Sirach liber, & alius pſeudepigraphus, qui Sapientia Salomonis inſcribitur. Quorum priorem, Hebraicum reperi; non Eccleſiaſticum, ut apud Latinos, ſed Parabolas prænotatum, cui juncti erant Eccleſiaſtes & Canticum canticorum: ut ſimilitudinem Salomonis non ſolùm librorum numero, ſed etiam materiarum genere coæquaret. Secundus apud Hebræos nuſquam eſt, quin & ipſe ſtylus, Græcam eloquentiam redolet: & nonnulli ſcriptorum veterum hunc eſſe Judæi Philonis affirmant. Sicut ergo Judith, & Tobiæ, & Machabæorum libros legit quidem Eccleſia, ſed eos inter canonicas Scripturas non recipit: ſic & hæc duo volumina legat ad ædificationem plebis, non ad auctoritatem Eccleſiaſticorum dogmatum confirmandam. Si cui ſanè Septuaginta Interpretum magis editio placet, habet eam à nobis olim emendatam. Neque enim nova ſic cudimus, ut vetera deſtruamus. Et tamen cùm diligentiſſimè legerit, ſciat magis noſtra ſcripta intelligi, quæ non in tertium vas transfuſa coacuerint: ſed ſtatim de prælo puriſſimæ commendata teſtæ, ſuum ſaporem ſervaverint.

AD PAULAM ET EUSTOCHIUM IN TRANSLATIONEM ISAIÆ EX HEBRAICA VERITATE, ejuſdem Præfatio.

NEmo cùm Prophetas verſibus viderit eſſe deſcriptos, metro eos exiſtimet apud Hebræos ligari, & aliquid ſimile habere de Pſalmis & operibus Salomonis: ſed quod in Demoſthene, & Tullio ſolet fieri, ut per cola ſcribantur & commata, qui utique proſa, & non verſibus conſcripſerunt. Nos quoque utilitati legentium providentes, interpretationem novam, novo ſcribendi genere diſtinximus. Ac primùm de Iſaia ſciendum, quòd in ſermone ſuo diſertus ſit: quippe ut vir nobilis & urbanæ eloquentiæ, nec habens quidquam in eloquio ruſticitatis admiſtum. Unde accidit, ut præ cæteris, florem ſermonis ejus, tranſlatio non potuerit conſervare. Deinde etiam hoc adjiciendum, quòd non tam Propheta dicendus ſit, quàm Evangeliſta. Ita enim univerſa Chriſti Eccleſiæque myſteria ad liquidum proſecutus eſt, ut non putes eum de futuro vaticinari, ſed de præteritis hiſtoriam texere. Unde conjicio noluiſſe tunc temporis, Septuaginta Interpretes fidei ſuæ ſacramenta perſpicuè Ethnicis prodere; ne ſanctum canibus, & margaritas porcis darent: quæ, cùm hanc editionem legeritis, ab illis animadvertetis abſcondita. Nec ignoro quanti laboris ſit Prophetas intelligere; nec facilè quempiam poſſe judicare de interpretatione, niſi intellexerit antequam legerit: nos quoque patere morſibus plurimorum, qui ſtimulante invidia, quod conſequi non valent, deſpiciunt. Sciens ergo & prudens in flammam mitto manum: & nihilominùs hoc à faſtidioſis lectoribus precor, ut quomodo Græci poſt Septuaginta tranſlatores Aquilam & Symmachum & Theodotionem legunt, vel ob ſtudium doctrinæ ſuæ, vel ut Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: ſic & iſti ſaltem unum poſt priores habere dignentur interpretem. Legant prius & poſteà deſpiciant: ne videantur, non ex judicio, ſed ex odij præſumptione ignorata damnare. Prophetavit autem Iſaias in Jeruſalem, & in Judæa, necdum decem tribubus in captivitatem ductis: ac de utroque regno, nunc commiſtim, nunc ſeparatim texit oraculum. Et cùm interdum ad præſentem reſpiciat hiſtoriam, & poſt Babyloniæ captivitatem reditum populi ſignificet in Judæam: tamen omnis ejus cura de vocatione Gentium, & adventu Chriſti eſt. Quem quantò plus amatis, ô Paula & Euſtochium, tantò magis ab eo petite, ut pro obtrectatione præſenti qua me indeſinenter æmuli laniant, ipſe mihi mercedem reſtituat in futuro: qui ſcit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione ſudaſſe, ne Judæi de falſitate Scripturarum Eccleſiis ejus diutiùs inſultarent.

EJUSDEM IN JEREMIAM PRÆFATIO.

JEremias Propheta, cui hic prologus ſcribitur, ſermone quidem apud Hebræos Iſaia & Oſee & quibuſdam aliis Prophetis videtur eſſe ruſticior, ſed ſenſibus par eſt: quippe qui eodem ſpiritu prophetaverit. Porrò ſimplicitas eloquij, à loco ei in quo natus eſt, accidit. Fuit enim Anathothites, qui eſt uſque hodie viculus, tribus ab Jeroſolymis diſtans millibus, ſacerdos ex ſacerdotibus, & in matris utero ſanctificatus: virginitate ſua Evangelicum virum Chriſti Eccleſiæ dedicans. Hic vaticinari exorſus eſt puer: & captivitatem urbis atque Judææ, non ſolùm ſpiritu, ſed & oculis carnis intuitus eſt. Jam decem tribus Iſraël Aſſyrij in Medos tranſtulerant: jam terras earum, coloniæ Gentium poſſidebant. Unde in Juda tantum, & in Benjamin prophetavit: & civitatis ſuæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos menſuræ metri verſibúſque reddidimus. Præterea ordinem viſionum, qui apud Græcos & Latinos omnino confuſus eſt ad priſtinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarij ejus, qui apud Hebræos nec legitur nec habetur, prætermiſimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præſtolantes, quibus me neceſſe eſt per ſingula opuſcula reſpondere. Et hoc patior: quia vos me cogitis. Ceterùm ad compendium mali, rectius fuerat modum furori eorum ſilentio meo ponere, quàm quotidie novi aliquid ſcriptitantem, invidorum inſaniam provocare.

EJUSDEM IN EZECHIELEM PRÆFATIO.

EZechiel Propheta cum Joachim rege Juda captivus ductus eſt in Babylonem: ibique iis qui cum eo captivi fuerant, prophetavit, pœnitentibus quòd ad Jeremiæ vaticinium ſe ultrò adverſariis tradidiſſent, & viderent adhuc urbem Jeroſolymam ſtare, quam ille caſuram eſſe prædixerat. Trigeſimo autem ætatis ſuæ anno, & captivitatis quinto, exorſus eſt ad concaptivos loqui. Et eodem tempore, licet poſterior, hic in Chaldæa, Jeremias in Judæa prophetaverunt. Sermo ejus nec ſatis diſertus, nec admodum ruſticus eſt: ſed ex utroque mediè temperatus. Sacerdos & ipſe fuit, ſicut Jeremias: principia voluminis & finem magnis habens obſcuritatibus involuta. Sed & vulgata ejus editio non multum diſtat ab Hebraïco. Unde non ſatis miror quid cauſæ extiterit, ut ſi eoſdem in univerſis libris habemus interpretes, in aliis eadem, in aliis diverſa tranſtulerint. Legite igitur & hunc juxta tranſlationem noſtram; quoniam per cola ſcriptus & commata, manifeſtiorem legentibus ſenſum tribuit. Si autem amici mei & hunc ſubſannaverint; dicite eis quòd nemo eos compellat ut ſcribant. Sed vereor ne illud eis eveniat quod Græcè ſignificantiùs dicitur, ut vocentur σαγολαίδοροι, quod eſt, manducantes ſannas.

Digitized by Google

EJUSDEM IN DANIELEM PRÆFATIO.

DAnielem Prophetam juxta Septuaginta Interpretes, Domini Salvatoris Eccleſiæ non legunt, utentes Theodotionis editione : & hoc cur acciderit, neſcio. Sive enim quia ſermo Chaldaicus eſt, & quibuſdam proprietatibus à noſtro eloquio diſcrepat, noluerunt Septuaginta Interpretes eaſdem linguæ lineas in tranſlatione ſervare: ſive ſub nomine eorum ab alio neſcio quo non ſatis Chaldæam linguam ſciente, editus eſt liber : ſive aliud quid cauſæ extiterit ignorans : hoc unum affirmare poſſum, quòd multùm à veritate diſcordet, & recto judicio repudiatus ſit. Sciendum quippe eſt Danielem maximè & Eſdram, Hebraïcis quidem litteris, ſed Chaldæo ſermone conſcriptos : & unam Jeremiæ pericopen : Job quoque cum Arabica lingua plurimam habere ſocietatem. Denique & ego adoleſcentulus, poſt Quintiliani & Tullij lectionem ac flores rhetoricos, cùm me in linguæ hujus piſtrinum recluſiſſem : & multo ſudore, multóque tempore vix cœpiſſem anhelantia ſtridentiáque verba reſonare, & quaſi per cryptam ambulans, rarum deſuper lumen aſpicerem, impegi noviſſimè in Danielem : & tanto tædio affectus ſum, ut deſperatione ſubita omnem laborem veterem voluerim contemnere. Verùm adhortante me quodam Hebræo, & illud mihi crebriùs in ſua lingua ingerente, Labor improbus omnia vincit : & qui mihi videbar ſciolus, inter Hebræos cœpi rurſus eſſe diſcipulus Chaldaïcus. Et ut verum fatear, uſque ad præſentem diem magis poſſum ſermonem Chaldaïcum legere & intelligere, quàm ſonare. Hæc idcircò refero, ut difficultatem vobis Danielis oſtenderem : qui apud Hebræos nec Suſannæ habet hiſtoriam, nec hymnũ trium puerorum, nec Belis draconiſque fabulas: quas nos, quia in toto orbe diſperſæ ſunt, veru antepoſito, eaſque jugulante, ſubjecimus : ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncaſſe. Audivi ego quemdam de præceptoribus Judæorum, cùm Suſannæ derideret hiſtoriam, & à Græco neſcio quo eam diceret eſſe confictam ; illud opponere quod Origeni quoque Africanus oppoſuit, etymologias has ἀπὸ τῦ σχίνυ σχίσαι, ϗ ἀπὸ τῦ πρίνυ πρίσαι, de Græco ſermone deſcendere. Cujus rei nos intelligentiam noſtris hanc poſſumus dare : Vt verbi gratia, dicamus de arbore ilice dixiſſe eum, illicò pereas : & à lentiſco, in lentem te comminuat angelus : vel non lentè pereas : aut lentus, id eſt flexibilis ducaris ad mortem : ſive aliud quid ad arboris nomen conveniens. Deinde tantum fuiſſe otij tribus pueris cavillabatur, ut in camino æſtuantis incendij metro luderent, & per ordinem ad laudem Dei omnia elementa provocarent. aut quod miraculum, divinæque aſpirationis judicium, vel draconem interfectum offa picis, vel ſacerdotum Belis machinas deprehenſas : quæ magis prudentia ſolertis viri, quàm prophetali eſſent ſpiritu perpetrata ? Cùm verò ad Habacuc veniret, & de Judæa in Chaldæam raptum diſcophorum lectitaret, quærebat exemplum, ubi legiſſemus in toto veteri Teſtamento, quemquam ſanctorum gravi volaſſe corpore, & in puncto horæ tanta terrarum ſpatia tranſiſſe. Cui cùm quidam è noſtris ſatis ad loquendum promptulus, Ezechielem adduxiſſet in medium, & diceret eum de Chaldæa in Judæam fuiſſe tranſlatum: deriſit hominem, & ex ipſo volumine demonſtravit Ezechielem in ſpiritu ſe vidiſſe tranſpoſitum. Denique & Apoſtolum noſtrum, videlicet ut eruditum virum, & qui legem ab Hebræis didiciſſet, non fuiſſe auſum affirmare ſe raptum in corpore,
2. Cor. 12. ſed dixiſſe : Sive in corpore, ſive extra corpus, neſcio, Deus ſcit. His & talibus argumentis apocryphas in libro Eccleſiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio judicium derelinquens, illud admoneo, non haberi Danielem apud Hebræos inter Prophetas, ſed inter eos qui hagiographa conſcripſerunt. In tres ſiquidem partes omnis ab eis Scriptura dividitur : in legem, in Prophetas, & in hagiographa, id eſt, in quinque, & octo, & in undecim libros: de quo non eſt hujus temporis diſſerere. Quæ autem ex hoc Propheta, immò contra hunc librum, Porphyrius objiciat : teſtes ſunt Methodius, Euſebius, & Apollinarius : qui multis verſuum millibus ejus veſaniæ reſpondentes, neſcio an curioſo lectori ſatisfecerint. Unde obſecro vos ô Paula & Euſtochium, fundatis pro me ad Dominum preces : ut quamdiu in hoc corpuſculo ſum, ſcribam aliquid gratum vobis, utile Eccleſiæ, dignum poſteris. Præſentium quippe judiciis oblatrantium non ſatis moveor : qui in utramque partem, aut amore labuntur, aut odio.

EJUSDEM IN XII. PROPHETAS PRÆFATIO.

NOn eſt idem ordo duodecim Prophetarum apud Hebræos, qui eſt apud nos. Vnde ſecundùm id quod ibi legitur, hìc quoque diſpoſiti ſunt. Oſee commaticus eſt, & quaſi per ſententias loquẽs. Joël planus in principiis: in fine obſcurior. Et uſque ad Malachiam, habent ſinguli proprietates ſuas : quem Eſdram ſcribam, legiſque doctorem, Hebræi autumant. Et quia longum eſt nunc de omnibus dicere : hoc tantùm vos ô Paula & Euſtochium admonitas volo, unum librum eſſe duodecim Prophetarum: & Oſee ſynchronon Iſaiæ: Malachiam verò Aggæi & Zachariæ fuiſſe temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo ; ſub illis eos regibus prophetaſſe, ſub quibus & hi qui ante eos habent titulos prophetaverunt.

EJUSDEM IN EVANGELISTAS AD DAMASUM PRÆFATIO.

NOvum opus me facere cogis ex veteri : ut poſt exemplaria Scripturarum toto orbe diſperſa, quaſi quidam arbiter ſedeam : & quia inter ſe variant, quæ ſint illa quæ cum Græca conſentiant veritate, decernam. Pius labor, ſed periculoſa præſumptio, judicare de ceteris, ipſum ab omnibus judicandum : ſenis mutare linguam, & caneſcentem jam mundum ad initia retrahere parvulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cùm in manus volumen aſſumpſerit, & à ſaliva quam ſemel imbibit, viderit diſcrepare quod lectitat ; non ſtatim erumpat in vocem, me falſarium, me clamitans eſſe ſacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere ? Adverſus quam invidiam duplex cauſa me conſolatur : quòd & tu qui ſummus ſacerdos es, fieri jubes : & verum non eſſe quod variat, etiam maledicorum teſtimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides eſt adhibenda : reſpondeant quibus : tot enim ſunt exemplaria pænè quot codices. Sin autem veritas eſt quærenda de pluribus : cur non ad Græcam originem revertentes, ea quæ vel à vitioſis interpretibus malè reddita, vel à præſumptoribus imperitis emendata perverſiùs, vel à librariis dormitantibus aut addita ſunt, aut mutata, corrigimus ? Neque verò ego de Veteri diſputo Teſtamento, quod à Septuaginta ſenioribus in Græcam linguam verſum, tertiò gradu ad nos uſque pervenit. Non quæro quid Aquila, quid Symmachus ſapiant, quare Theodotion inter novos & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio quam Apoſtoli probaverunt. De novo nunc loquor Teſtamento : quod Græcum eſſe non dubium eſt, excepto Apoſtolo Matthæo, qui primus in Judæa Evangelium CHRISTI Hebraicis litteris edidit. Hoc certè cùm in noſtro ſermone diſcordat, & in diverſos rivulorum tramites ducit, uno de fonte quærendum eſt. Prætermitto eos codices quos à Luciano & Heſychio nuncupatos, paucorum hominum aſſerit perverſa contentio : quibus utique nec in toto Veteri inſtrumento poſt Septuaginta Interpretes, emendare quid licuit, nec in novo profuit emendaſſe : cùm multarum gentium linguis Scriptura antè tranſlata, doceat falſa eſſe quæ addita ſunt. Igitur hæc præſens præfatiuncula pollicetur quatuor tantum Evangelia, quorum ordo eſt iſte, Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes : codicum Græcorum emendata collatione, ſed veterum, quæ ne multùm à lectionis Latinæ conſuetudine diſcreparent, ita calamo temperavimus, ut his tantùm quæ ſenſum videbantur mutare correctis, reliqua manere pateremur ut fuerant. Canones quoque, quos Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus Alexandrinus ſecutus Ammonium, in decẽ numeros ordinavit, ſicut in Græco habentur,

Digitized by Google

expreſſimus. Quòd ſi quis de curioſis voluerit noſſe, quæ in Evangeliis, vel eadem, vel vicina, vel ſola ſint, eorum diſtinctione cognoſcet. Magnus ſiquidem in noſtris codicibus error inolevit, dum quod in eadem re alius Evangeliſta plus dixit, in alio quia minus putaverint, addiderant. Vel dum eumdem ſenſum alius aliter expreſſit, ille qui unum è quatuor primum legerat, ad ejus exemplum ceteros quoque exiſtimaverit emendandos. Unde accidit ut apud nos mixta ſint omnia, & in Marco plura Lucæ atque Matthæi. Rurſum in Matthæo plura Joannis & Marci, & in cæteris reliquorum quæ aliis propria ſunt, inveniantur. Cùm itaque canones legeris qui ſubjecti ſunt, confuſionis errore ſublato, & ſimilia omnium ſcies, & ſingulis ſua quæque reſtitues. In canone primo concordant quatuor, Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes. In ſecundo tres, Matthæus, Marcus, Lucas. In tertio tres, Matthæus, Lucas, Joannes. In quarto tres, Matthæus, Marcus, Joannes. In quinto duo, Matthæus, Lucas. In ſexto duo, Matthæus, Marcus. In ſeptimo duo, Matthæus, Joannes. In octavo duo, Lucas, Marcus. In nono duo, Lucas, Joannes. In decimo, propria quique quæ non habentur in aliis, ediderunt. Singulis verò Evangeliis: ab uno incipiens uſque ad finem librorum, diſpar numerus accreſcit. Hic nigro colore deſcriptus, ſub ſe habet alium ex minio diſcolorem numerum, qui ad decem uſque procedens, indicat prior numerus in quo ſit canone requirendus. Cùm ergo aperto codice, verbi gratia, illud ſive illud capitulum ſcire volueris cujus canonis ſit; ſtatim ex ſubjecto numero doceberis, & recurrens ad principia, in quibus canonum eſt diſtincta congeries, eodémque ſtatim canone ex titulo frontis invento, illum quem quærebas numerum, ejuſdem Evangeliſtæ qui & ipſe ex inſcriptione ſignatur, invenies, atque è vicino ceterorum tramitibus inſpectis, quos numeros è regione habeant, annotabis, & cùm ſcieris, recurres ad volumina ſingulorum, & ſine mora repertis numeris quos antè ſignaveras, reperies & loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Sciendum tamen, ne quis ignarum ex ſimilitudine numerorum error involvat, quòd ſicubi in ſubnotatione canonum diſtinctorum, in canone quolibet tres Evangeliſtæ bis, ter vel quater, aut etiam ampliùs eumdem numerum per ordinem habuerint annotatum, & quartus è contrario, diſcrepantes; quòd id tres illi in eo loco ſemel dixerint, quartus toties in corpore voluminis ſui ponat, quoties diverſi numeri in ejus canone poſiti ſtant contra prædictorum numerorum continuatas ſimilitudines. Item ſi in uno quolibet eorum aut etiam duobus idem in canone numerus bis, ter, & quater, aut eo ampliùs reperiatur in ordine collocatus, & diſpares inveniantur in ceteris: dubium non erit, quin id quod illius illorúmve canonis numerus bisterque repetitum ab his in volumine ſemel dictum eſſe oſtendit, alter alterius eorum toties uno atque eodem ſenſu loquantur, quoties prætulerint in numerorum annotatione diſtantiam. Et hoc in omnium novem canonum collatione ſervabitur. Ceterùm in decimo (quoniam propria ſingulorum tantummodò continentur) non poteſt contra id comparatio eſſe quod ſolum eſt. Opto ut in Chriſto valeas, & memineris mei Papa beatiſſime.

EIUSDEM EX CATALOGO SCRIPTORUM Eccleſiaſticorum.

PAulus Apoſtolus, qui antè Saulus, extra numerum duodecim Apoſtolorum, de tribu Benjamin & oppido Judææ Giſchalis fuit. quo à Romanis capto, cum parentibus ſuis Tarſum Ciliciæ commigravit, à quibus ob ſtudia legis miſſus Jeroſolyma, à Gamaliel viro doctiſſimo, cujus Lucas meminit, eruditus eſt. Cùm autem interfuiſſet neci martyris Stephani, & acceptis à Pontifice templi epiſtolis, ad perſequendos eos qui Chriſto crediderant, Damaſcum pergeret, revelatione compulſus ad fidem, quæ in Actibus Apoſtolorum ſcribitur, in vas electionis de perſecutore tranſlatus eſt. Cúmque primùm ad prædicationem ejus Sergius Paulus Proconſul Cypri crediſſet, ab eo, quòd eum Chriſti fidei ſubegerat, ſortitus eſt nomen Paulus, & juncto ſibi Barnaba, multis urbibus peragratis, revertenſque Jeroſolymam, à Petro, Jacobóque & Joanne, Gentium Apoſtolus ordinatur. Et quia in Actibus Apoſtolorum pleniſſimè de ejus converſatione ſcriptum eſt, hoc tantùm dicam, quòd poſt paſſionem Domini vigeſimo-quinto anno, id eſt ſecundo Neronis, eo tempore quo Feſtus procurator Judææ ſucceſſit Felici, Romam vinctus mittitur, & biennium in libera manens cuſtodia, adverſus Judæos de adventu Chriſti quotidie diſputavit. Sciendum autem in prima ſatisfactione, (necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente ſcelera, quanta de eo narrant hiſtoriæ) Paulum à Nerone dimiſſum, ut Evangelium Chriſti in Occidentis quoque partibus prædicaret, ſicut ipſe ſcribit in ſecunda epiſtola ad Timotheum (eo tempore quo & paſſus eſt, de vinculis dictat Epiſtolam.) In prima mea ſatisfactione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autem mihi affuit, & confortavit me, ut per me prædicatio compleretur, & audirent omnes Gentes: & liberatus ſum de ore leonis. Manifeſtiſſimè leonem propter crudelitatem, Neronem ſignificans. Et in ſequentibus, Liberatus ſum de ore leonis. Et ſtatim, Liberavit me Dominus ab omni opere malo, & ſalvavit me in regnum ſuum cæleſte, quòd ſcilicet præſens ſibi ſentiret imminere martyrium. Nam & in eadem Epiſtola præmiſerat, Ego enim jam immolor, & tempus reſolutionis meæ inſtat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die quo Petrus, Romæ pro Chriſto capite truncatus, ſepultúſque eſt in via Oſtienſi, anno poſt paſſionem Domini trigeſimoſeptimo. Scripſit autem novem ad ſeptem Eccleſias Epiſtolas, ad Romanos unam, ad Corinthios duas, ad Galatas unam, ad Epheſios unam, ad Philippenſes unam, ad Coloſſenſes unam, ad Theſſalonicenſes duas. Præterea ad diſcipulos ſuos, Timotheo duas, Tito unam, Philemoni unam. Epiſtola autem quæ fertur ad Hebræos, non ejus creditur, propter ſtyli ſermoniſque diſtantiam: ſed vel Barnabæ juxta Tertullianum, vel Lucæ Evangeliſtæ juxta quoſdam: vel Clementis Romanæ poſteà Eccleſiæ Epiſcopi, quem aiunt ſententias Pauli proprio ordinaſſe & ornaſſe ſermone: vel certè quia Paulus ſcribebat ad Hebræos, & propter invidiam ſui apud eos nominis, titulum in principio ſalutationis amputaverat, ſcripſerat ut Hebræus Hebræis Hebraicè, id eſt ſuo eloquio diſertiſſimè, ut ea quæ eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo, eloquentiùs verterentur in Græcum, & hanc cauſam eſſe, quòd à ceteris Pauli epiſtolis diſcrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenſes, ſed ab omnibus exploditur.

EIUSDEM EX CATOLOGO SCRIPTORUM Eccleſiaſticorum.

JAcobus, qui appellatur frater Domini, cognomento Juſtus, ut nonnulli exiſtimant, Joſeph, ex alia uxore; ut autem mihi videtur, Mariæ ſororis matris Domini, cujus Joannes in libro ſuo meminit, filius, poſt paſſionem Domini, ſtatim ab Apoſtolis Jeroſolymorum Epiſcopus ordinatus, unam tantùm ſcripſit Epiſtolam, quæ de ſeptem Catholicis eſt: quæ & ipſa ab alio quodam ſub nomine ejus edita aſſeritur, licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem. Egeſippus vicinus Apoſtolicorum temporum, in quinto commentariorum libro de Jacobo narrans, ait, Suſcepit Eccleſiam Jeroſolymæ, poſt Apoſtolos, frater Domini Jacobus, cognomento Juſtus, multi ſiquidem Jacobi vocabantur. Hic de utero matris ſanctus fuit, vinum & ſiceram non bibit, carnem nullam comedit, nunquam attonſus eſt, nec unctus unguento, nec uſus balneo. huic ſoli licitum erat ingredi Sancta ſanctorũ: ſiquidem veſtibus laneis non utebantur, ſed lineis: ſolúſque ingrediebatur templum: & fixis genibus, pro populo deprecabatur, in tantum ut camelorum duritiem traxiſſe ejus genua crederentur. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum eſt. Sed & Joſephus in vigeſimo libro Antiquitatum refert, & Clemens in ſeptimo ὑποτυπώσεων, mortuo Feſto, qui Judæam regebat, miſſum à Nerone eſſe ſucceſſorem ejus Albinum: qui cùm necdum ad provinciam perveniſſet, Ananus, inquit, Pontifex ado-

leſcens,

Digitized by Google

leſcens, Anani filius, de genere Sacerdotali, accepta occaſione ἀναρχίας, concilium congregavit, & compellens publicè Jacobum, ut Chriſtum Dei filium denegaret, contradicentem lapidati juſſit. qui cùm præcipitatus de pinna templi, confractis cruribus adhuc ſemivivus tendens ad cælum manus diceret, Domine ignoſce eis: quod enim faciunt, neſciunt: fullonis fuſte quo uda veſtimenta extorqueri ſolent, in cerebro percuſſus interiit. Tradit item Joſephus, tantæ eum ſanctitatis fuiſſe, & celebritatis in populo, ut propter ejus necem, creditum ſit ſubverſam eſſe Jeroſolymam. Hic eſt de quo Paulus Apoſtolus ſcribit ad Galatas, Alium autem Apoſtolorum vidi neminem, niſi Jacobum fratrem Domini. Et Apoſtolorum ſuper hoc crebriùs acta teſtantur. Evangelium quoque quod appellatur ſecundùm Hebræos, & à me nuper in Græcum Latinúmque ſermonem tranſlatum eſt, quo & Origenes ſæpè utitur, poſt reſurrectionem Salvatoris refert: Dominus autem cùm dediſſet ſindonem ſervo Sacerdotis, ivit ad Jacobum, & apparuit ei. Juraverat enim Jacobus ſe non comeſturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum reſurgentem à mortuis. Rurſúſque poſt paululum, Afferte, ait Dominus, menſam & panem. Statímque additur, Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Jacobo Juſto, & dixit ei, Frater mi, comede panem tuum, quia reſurrexit Filius hominis à dormientibus. Triginta itaque annos Jeroſolymis rexit Eccleſiam, id eſt uſque ad ſeptimum Neronis annum, & juxta templum, ubi & præcipitatus fuerat, ſepultus eſt. Titulum uſque ad obſidionem Titi & ultimam Hadriani notiſſimum habuit. Quidam è noſtris in Monte oliveti eum conditum putant: ſed falſa eorum opinio eſt.

EIUSDEM EX CATALOGO ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

SImon Petrus filius Jonæ, provinciæ Galilææ, vico Bethſaida, frater Andreæ Apoſtoli, & princeps Apoſtolorum, poſt Epiſcopatum Antiochenſis Eccleſiæ, & prædicationem diſperſionis eorum qui de circumciſione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia, & Bithynia, ſecundo Claudij anno ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibique viginti quinque annis cathedram ſacerdotalem tenuit, uſque ad ultimum annum Neronis, id eſt decimum quartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus eſt, capite ad terram verſo, & in ſublime pedibus elevatis, aſſerens ſe indignum ut ſic crucifigeretur ut Dominus ſuus. Scripſit duas Epiſtolas, quæ Catholicæ nominantur: quarum ſecunda à pleriſque ejus eſſe negatur, propter ſtyli cum priore diſſonantiam. Sed & Evangelium juxta Marcum, qui auditor ejus & interpres fuit, hujus dicitur. Libri autem, è quibus unus Actorum ejus inſcribitur, alius Evangelij, tertius prædicationis, quartus Apocalypſis, quintus judicij, inter apocryphas Scripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano juxta viam triumphalem, totius urbis veneratione celebratur.

EIUSDEM EX CATALOGO ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

JUdas frater Jacobi, parvam quidem, quæ de ſeptem Catholicis eſt, epiſtolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus eſt, in ea aſſumit teſtimonium, à pleriſque rejicitur: tamen auctoritatem vetuſtate jam & uſu meruit, & inter ſanctas Scripturas computatur.

Digitized by Google